॥ ਨਮੋ ਤਸ੍ਸ ਭਗਵਤੋ ਅਰਹਤੋ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ॥

ਅਭਿਧਮ੍ਮਪਿਟਕੇ

ਵਿਭਙ੍ਗ-ਮੂਲਟੀਕਾ

੧. ਖਨ੍ਧਵਿਭਙ੍ਗੋ

੧. ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ

ਚਤੁਸਚ੍ਚਦਸੋਤਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਸਚ੍ਚਾਨਿ ਸਮਾਹਟਾਨਿ ਚਤੁਸਚ੍ਚਂ, ਚਤੁਸਚ੍ਚਂ ਪਸ੍ਸੀਤਿ ਚਤੁਸਚ੍ਚਦਸੋ। ਸਤਿਪਿ ਸਾਵਕਾਨਂ ਪਚ੍ਚੇਕਬੁਦ੍ਧਾਨਞ੍ਚ ਚਤੁਸਚ੍ਚਦਸ੍ਸਨਭਾਵੇ ਅਨਞ੍ਞਪੁਬ੍ਬਕਤ੍ਤਾ ਭਗਵਤੋ ਚਤੁਸਚ੍ਚਦਸ੍ਸਨਸ੍ਸ ਤਤ੍ਥ ਚ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਾਯ ਦਸਬਲੇਸੁ ਚ ਵਸੀਭਾਵਸ੍ਸ ਪਤ੍ਤਿਤੋ ਪਰਸਨ੍ਤਾਨੇਸੁ ਚ ਪਸਾਰਿਤਭਾਵੇਨ ਸੁਪਾਕਟਤ੍ਤਾ ਭਗਵਾਵ ਵਿਸੇਸੇਨ ''ਚਤੁਸਚ੍ਚਦਸੋ''ਤਿ ਥੋਮਨਂ ਅਰਹਤੀਤਿ । ਨਾਥਤੀਤਿ **ਨਾਥੋ,** ਵੇਨੇਯਜਾਨਂ ਹਿਤਸੁਖਂ ਆਸੀਸਤਿ ਪਤ੍ਥੇਤਿ, ਪਰਸਨ੍ਤਾਨਗਤਂ ਵਾ ਕਿਲੇਸਬ੍ਯਸਨਂ ਉਪਤਾਪੇਤਿ, ''ਸਾਧੁ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਕਾਲੇਨ ਕਾਲਂ ਅਤ੍ਤਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਂ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਿਤਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੮.੭) ਵਾ ਤਂ ਤਂ ਹਿਤਪਟਿਪਤ੍ਤਿਂ ਯਾਚਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਪਰਮੇਨ ਚਿਤ੍ਤਿਸ੍ਸਰਿਯੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ, ਸਬ੍ਬਸਤ੍ਤੇ ਵਾ ਗੁਣੇਹਿ ਈਸਤਿ ਅਭਿਭਵਤੀਤਿ ਪਰਮਿਸ੍ਸਰੋ ਭਗਵਾ ''ਨਾਥੋ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। "**ਸਦ੍ਧਮ੍ਮੇ ਗਾਰਵਂ ਕਤ੍ਵਾ ਕਰਿਸ੍ਸਾਮੀ**"ਤਿ ਸੋਤਬ੍ਬਭਾਵੇ ਕਾਰਣਂ ਵਤ੍ਵਾ ਪੁਨ ਸਵਨੇ ਨਿਯੋਜੇਨ੍ਤੋ ਆਹ "**ਤਂ ਸੁਣਾਥ ਸਮਾਹਿਤਾ**"ਤਿ। "**ਪੋਰਾਣਟ੍ਠਕਥਾਨਯਂ ਵਿਗਾਹਿਤ੍ਵਾ ਕਰਿਸ੍ਸਾਮੀ**"ਤਿ ਵਾ ਏਤੇਨ ਸਕ੍ਕਚ੍ਚਸਵਨੇ ਚ ਕਾਰਣਂ ਵਤ੍ਵਾ ਤਤ੍ਥ ਨਿਯੋਜੇਨ੍ਤੋ ਆਹ "**ਸਦ੍ਧਮ੍ਮੇ ਗਾਰਵਂ ਕਤ੍ਵਾ ਤਂ ਸੁਣਾਥਾ**"ਤਿ।

ਏਤ੍ਥ ਚ ''ਚਤੁਸਚ੍ਚਦਸੋ''ਤਿ ਵਚਨਂ ਥੋਮਨਮੇਵ ਚਤੁਪ੍ਪਭੇਦਾਯ ਦੇਸਨਾਯ ਸਮਾਨਗਣਨਦਸ੍ਸਨਗੁਣੇਨ, ''ਅਟ੍ਠਾਰਸਹਿ ਬੁਦ੍ਧਧਮ੍ਮੇਹਿ ਉਪੇਤੋ''ਤਿ ਚ ਅਟ੍ਠਾਰਸਪ੍ਪਭੇਦਾਯ ਦੇਸਨਾਯ ਸਮਾਨਗਣਨਗੁਣੇਹੀਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੇਨ ਵਾ ਨਿਰਤਿਸਯੇਨ ਚਤੁਸਚ੍ਚਦਸ੍ਸਨੇਨ ਭਗਵਾ ਚਤੁਧਾ ਧਮ੍ਮਸਙ੍ਗਣਿਂ ਦੇਸੇਤੁਂ ਸਮਤ੍ਥੋ ਅਹੋਸਿ, ਅਟ੍ਠਾਰਸਬੁਦ੍ਧਧਮ੍ਮਸਮਨ੍ਨਾਗਮੇਨ ਅਟ੍ਠਾਰਸਧਾ ਵਿਭਙ੍ਗਨ੍ਤਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਦੇਸਨਾਸਮਤ੍ਥਤਾਸਮ੍ਪਾਦਕਗੁਣਨਿਦਸ੍ਸਨਮੇਤਂ ''ਚਤੁਸਚ੍ਚਦਸੋ ਉਪੇਤੋ ਬੁਦ੍ਧਧਮ੍ਮੇਹਿ ਅਟ੍ਠਾਰਸਹੀ''ਤਿ। ਤੇਨ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਾਯ ਦੇਸਨਾਯ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਭਾਸਿਤਤ੍ਤਾ ਅਵਿਪਰੀਤਤਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ਤਤ੍ਥ ਸਤ੍ਤੇ ਉਗ੍ਗਹਾਦੀਸੁ ਨਿਯੋਜੇਤਿ, ਨਿਟ੍ਠਾਨਗਮਨਞ੍ਚ ਅਤ੍ਤਨੋ ਵਾਯਾਮਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ਅਟ੍ਠਕਥਾਸਵਨੇ ਚ ਆਦਰਂ ਉਪ੍ਪਾਦਯਤਿ, ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਗੁਣਰਹਿਤੇਨ ਅਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਨਾ ਦੇਸੇਤੁਂ ਅਸਕ੍ਕੁਣੇਯ੍ਯਤਂ ਧਮ੍ਮਸਙ੍ਗਣੀਵਿਭਙ੍ਗਪ੍ਪਕਰਣਾਨਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ਤਤ੍ਥ ਤਦਟ੍ਠਕਥਾਯ ਚ ਸਾਤਿਸਯਂ ਗਾਰਵਂ ਜਨਯਤਿ, ਬੁਦ੍ਧਾਦੀਨਞ੍ਚ ਰਤਨਾਨਂ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਤਾਦਿਗੁਣੇ ਵਿਭਾਵੇਤਿ।

ਤਤ੍ਥ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਸਚ੍ਚਾਨਿ ਪਾਕਟਾਨੇਵ, ਅਟ੍ਠਾਰਸ ਪਨ ਬੁਦ੍ਧਧਮ੍ਮਾ ਏਵਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ – ''ਅਤੀਤਂਸੇ ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਭਗਵਤੋ ਅਪ੍ਪਟਿਹਤਂ ਞਾਣਂ, ਅਨਾਗਤਂਸੇ...ਪੇ॰... ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਂਸੇ...ਪੇ॰... ਇਮੇਹਿ ਤੀਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਸ੍ਸ ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਭਗਵਤੋ ਸਬ੍ਬਂ ਕਾਯਕਮ੍ਮਂ ਞਾਣਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਂ ਞਾਣਾਨੁਪਰਿਵਤ੍ਤਂ, ਸਬ੍ਬਂ ਵਚੀਕਮ੍ਮਂ...ਪੇ॰ ... ਸਬ੍ਬਂ ਮਨੋਕਮ੍ਮਂ...ਪੇ॰... ਇਮੇਹਿ ਛਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਸ੍ਸ ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਭਗਵਤੋ ਨਤ੍ਥਿ ਛਨ੍ਦਸ੍ਸ ਹਾਨਿ, ਨਤ੍ਥਿ ਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾਯ, ਨਤ੍ਥਿ ਵੀਰਿਯਸ੍ਸ, ਨਤ੍ਥਿ ਸਮਾਧਿਸ੍ਸ, ਨਤ੍ਥਿ ਪਞ੍ਞਾਯ, ਨਤ੍ਥਿ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਯਾ ਹਾਨਿ। ਇਮੇਹਿ ਦ੍ਵਾਦਸਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤਸ੍ਸ ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਭਗਵਤੋ ਨਤ੍ਥਿ ਦਵਾ, ਨਤ੍ਥਿ ਰਵਾ, ਨਤ੍ਥਿ ਅਫੁਟਂ, ਨਤ੍ਥਿ ਵੇਗਾਯਿਤਤ੍ਤਂ, ਨਤ੍ਥਿ ਅਬ੍ਯਾਵਟਮਨੋ, ਨਤ੍ਥਿ ਅਪ੍ਪਟਿਸਙ੍ਖਾਨੁਪੇਕ੍ਖਾ''ਤਿ।

ਤਤ੍ਥ **ਨਤ੍ਥਿ ਦਵਾ**ਤਿ ਖਿਡ੍ਡਾਧਿਪ੍ਪਾਯੇਨ ਕਿਰਿਯਾ ਨਤ੍ਥਿ। **ਨਤ੍ਥਿ ਰਵਾ**ਤਿ ਸਹਸਾ ਕਿਰਿਯਾ ਨਤ੍ਥਿ। **ਨਤ੍ਥਿ ਅਫੁਟਨ੍**ਤਿ ਞਾਣੇਨ ਅਫੁਸਿਤੰ ਨਤ੍ਥਿ। **ਨਤ੍ਥਿ ਵੇਗਾਯਿਤਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਤੁਰਿਤਕਿਰਿਯਾ ਨਤ੍ਥਿ। **ਨਤ੍ਥਿ ਅਬਜਾਵਟਮਨੋ**ਤਿ ਨਿਰਤ੍ਥਕੋ ਚਿਤ੍ਤਸਮੁਦਾਚਾਰੋ ਨਤ੍ਥਿ। **ਨਤ੍ਥਿ ਅਪ੍ਪਟਿਸਙ੍ਖਾਨੁਪੇਕ੍ਖਾ**ਤਿ ਅਞ੍ਞਾਣੁਪੇਕ੍ਖਾ ਨਤ੍ਥਿ। ਕਤ੍ਥਚਿ ਪਨ ''ਨਤ੍ਥਿ ਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾਯ ਹਾਨੀ''ਤਿ ਅਲਿਖਿਤ੍ਵਾ ''ਨਤ੍ਥਿ ਛਨ੍ਦਸ੍ਸ ਹਾਨਿ, ਨਤ੍ਥਿ ਵੀਰਿਯਸ੍ਸ, ਨਤ੍ਥਿ ਸਤ੍ਯਿਾ''ਤਿ ਲਿਖਨ੍ਤਿ।

੧. ਧਮ੍ਮਸਙ੍ਗਹੇ ਧਮ੍ਮੇ ਕੁਸਲਾਦਿਕੇ ਤਿਕਦੁਕੇਹਿ ਸਙ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਤੇ ਏਵ ਧਮ੍ਮੇ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤੇ ਖਨ੍ਧਾਦਿਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤੇ ਵਿਭਜਿਤੁੰ ਵਿਭਙ੍ਗਪ੍ਪਕਰਣੰ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਤਤ੍ਥ ਸਙ੍ਖੇਪੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾਨੰ ਖਨ੍ਧਾਦੀਨੰ ਵਿਭਜਨੰ ਵਿਭਙ੍ਗੋ। ਸੋ ਸੋ ਵਿਭਙ੍ਗੋ ਪਕਤੋ ਅਧਿਕਤੋ ਯਸ੍ਸਾ ਪਾਲ਼ਿਯਾ, ਸਾ "**ਵਿਭਙ੍ਗਪ੍ਪਕਰਣ**"ਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। **ਅਧਿਕਤੋ**ਤਿ ਚ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਭਾਵੇਨ ਪਰਿਗ੍ਗਹਿਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਤ੍ਥ ਵਿਭਙ੍ਗਪ੍ਪਕਰਣਸ੍ਸ ਆਦਿਭੂਤੇ ਖਨ੍ਧਵਿਭਙ੍ਗੇ ''ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧਾ ਰੂਪਕ੍ਖਨ੍ਧੋ...ਪੇ॰... ਵਿਞ੍ਞਾਣਕ੍ਖਨ੍ਧੋ''ਤਿ ਇਦੰ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯੰ ਨਾਮ। ਨਨੁ ਨ ਏਤ੍ਤਕਮੇਵ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯਨ੍ਤਿ? ਸਚ੍ਚੰ, **ਇਤਿ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ਪਨ ਆਦਿ-ਸਦ੍ਦਤ੍ਥਜੋਤਕੇਨ ਪਕਾਰਤ੍ਥਜੋਤਕੇਨ ਵਾ ਸਬ੍ਬੰ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯੰ ਸਙ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਵਿਞ੍ਞਾਣਕ੍ਖਨ੍ਧੋਤਿ ਏਵਮਾਦਿ ਏਵਂਪਕਾਰੰ ਵਾ ਇਦੰ **ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯ**ਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। ਅਥ ਵਾ ਏਕਦੇਸੇਨ ਸਮੁਦਾਯੰ ਨਿਦਸ੍ਸੇਤਿ ਪਬ੍ਬਤਸਮੁਦ੍ਦਾਦਿਨਿਦਸ੍ਸਕੋ ਵਿਯ। ਤਤ੍ਥ ਨਿਬ੍ਬਾਨਵਜ੍ਜਾਨੰ ਸਬ੍ਬਧਮ੍ਮਾਨੰ ਸਙ੍ਗਾਹਕਤ੍ਤਾ ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਗਾਹਕੇਹਿ ਚ ਆਯਤਨਾਦੀਹਿ ਅਪ੍ਪਕਤਰਪਦਤ੍ਤਾ ਖਨ੍ਧਾਨੰ ਖਨ੍ਧਵਿਭਙ੍ਗੋ ਆਦਿਮ੍ਹਿ ਵੁਤ੍ਤੋ।

ਨ ਤਤੋ ਹੇਟ੍ਠਾਤਿ ਰੂਪਾਦੀਨੰ ਵੇਦਯਿਤਾਦਿਸਭਾਵਤ੍ਤਾਭਾਵਾ ਯਸ੍ਮਿਂ ਸਭਾਵੇ ਅਤੀਤਾਦਯੋ ਰਾਸੀ ਕਤ੍ਵਾ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਾ, ਤਸ੍ਸ ਰੁਪ੍ਪਨਾਦਿਤੋ ਅਞ੍ਞਸ੍ਸਾਭਾਵਾ ਚ ਹੇਟ੍ਠਾ ਗਣਨੇਸੁ ਸਙ੍ਖਤਧਮ੍ਮਾਨੰ ਅਨਿਟ੍ਠਾਨੰ ਸਾਵਸੇਸਭਾਵਂ, ਨ ਹੇਟ੍ਠਾ ਗਣਨਮਤ੍ਤਾਭਾਵਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਛਟ੍ਠਸ੍ਸ ਪਨ ਖਨ੍ਧਸ੍ਸ ਅਭਾਵਾ "**ਨ ਉਦ੍ਧ**"ਨ੍ਤਿ ਆਹ। ਨ ਹਿ ਸਵਿਭਾਗਧਮ੍ਮੇਹਿ ਨਿਸ੍ਸਟਸ੍ਸ ਅਤੀਤਾਦਿਭਾਵਰਹਿਤਸ੍ਸ ਏਕਸ੍ਸ ਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸ ਰਾਸਟ੍ਠੋ ਅਤ੍ਥੀਤਿ। "**ਰਾਸਿਮ੍ਹੀ**"ਤਿ ਸਦ੍ਦਤ੍ਥਸਹਿਤੰ ਖਨ੍ਧ-ਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਵਿਸਯੰ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। "**ਗੁਣੇ ਪਣ੍ਣਤ੍ਤਿਯੰ ਰੁਲ਼੍ਹਿਯ**"ਨ੍ਤਿ ਵਿਸਯਮੇਵ ਖਨ੍ਧ-ਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਦਸ੍ਸੇਤਿ, ਨ ਸਦ੍ਦਤ੍ਥੰ। ਲੋਕਿਯਲੋਕੁਤ੍ਤਰਭੇਦਞ੍ਹਿ ਸੀਲਾਦਿਗੁਣੰ ਨਿਪ੍ਪਦੇਸੇਨ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨੋ ਖਨ੍ਧ-ਸਦ੍ਦੋ ਸੀਲਾਦਿਗੁਣਵਿਸਿਟ੍ਠੰ ਰਾਸਟ੍ਠੰ ਦੀਪੇਤੀਤਿ। ਕੇਚਿ ਪਨ ''ਗੁਣਟ੍ਠੋ ਏਤ੍ਥ ਖਨ੍ਧਟ੍ਠੋ''ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। **ਦਾਰੁਕ੍ਖਨ੍ਧੋ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਪਨ ਨ **ਖਨ੍ਧ**-ਸਦ੍ਦੋ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ-ਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੇ ਵਤ੍ਤਤਿ, ਤਾਦਿਸੇ ਪਨ ਪੁਥੁਲਾਯਤੇ ਦਾਰੁਮ੍ਹਿ ਦਾਰੁਕ੍ਖਨ੍ਧੋਤਿ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ ਹੋਤੀਤਿ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਯੰ ਨਿਪਤਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਤਥਾ ਏਕਸ੍ਮਿਮ੍ਪਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣੇ ਪਵਤ੍ਤੇ ਵਿਞ੍ਞਾਣਕ੍ਖਨ੍ਧੋਤਿ ਖਨ੍ਧ-ਸਦ੍ਦੋ ਨ ਰੁਲ਼੍ਹੀ-ਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੰ ਵਦਤਿ, ਸਮੁਦਾਯੇ ਪਨ ਨਿਰੁਲ਼੍ਹੋ ਖਨ੍ਧ-ਸਦ੍ਦੋ ਤਦੇਕਦੇਸੇ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨੋ ਤਾਯ ਏਵ ਰੁਲ਼੍ਹਿਯਾ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਖਨ੍ਧ-ਸਦ੍ਦੋ ਰੁਲ਼੍ਹਿਯੰ ਨਿਪਤਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ।

ਰਾਸਿਤੋ ਗੁਣਤੋਤਿ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਨਿਸ੍ਸਕ੍ਕਵਚਨੰ ਵਿਸਯਸ੍ਸੇਵ ਖਨ੍ਧ-ਸਦ੍ਦਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਯਾ ਕਾਰਣਭਾਵਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਕਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। ''ਰਾਸਿਤੋ''ਤਿ ਇਮਮਤ੍ਥੰ ਸਦ੍ਦਤ੍ਥਵਸੇਨਪਿ ਨਿਯਮੇਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ "**ਅਯਞ੍ਹਿ ਖਨ੍ਧਟ੍ਠੋ ਨਾਮ ਪਿਣ੍ਡਟ੍ਠੋ**"ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਕੋਟ੍ਠਾਸਟ੍ਠੋ ਖਨ੍ਧਟ੍ਠੋ ਛਟ੍ਠੇਨਪਿ ਖਨ੍ਧੇਨ ਭਵਿਤਬ੍ਬੰ। ਨਿਬ੍ਬਾਨਮ੍ਪਿ ਹਿ ਛਟ੍ਠੋ ਕੋਟ੍ਠਾਸੋਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ''ਖਨ੍ਧਟ੍ਠੋ ਨਾਮ ਰਾਸਟ੍ਠੋ''ਤਿ ਯੁਤ੍ਤੰ। ਯੇਸੰ ਵਾ ਅਤੀਤਾਦਿਵਸੇਨ ਭੇਦੋ ਅਤ੍ਥਿ, ਤੇਸੰ ਰੁਪ੍ਪਨਾਦਿਲਕ੍ਖਣਵਸੇਨ ਤੰਤੰਕੋਟ੍ਠਾਸਤਾ ਵੁਚ੍ਚਤੀਤਿ ਭੇਦਰਹਿਤਸ੍ਸ ਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸ ਕੋਟ੍ਠਾਸਟ੍ਠੇਨ ਚ ਖਨ੍ਧਭਾਵੋ ਨ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਏਤ੍ਤਾਵਤਾਤਿ ਉਦ੍ਦੇਸਮਤ੍ਤੇਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਚ ਮਹਾਭੂਤਾ...ਪੇ॰... ਰੂਪ**ਨ੍ਤਿ ਏਵਂ ਵਿਭਤ੍ਤੋ। ਕਤ੍ਥਾਤਿ ਚੇ? ਏਕਾਦਸਸੁ ਓਕਾਸੇਸੁ। ਇਤਿ-ਸਦ੍ਦੇਨ ਨਿਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੇਨ ਸਬ੍ਬੋ ਵਿਭਜਨਨਯੋ ਦਸ੍ਸਿਤੋ। ਇਦਞ੍ਚ ਵਿਭਜਨੰ ਓਲ਼ਾਰਿਕਾਦੀਸੁ ਚਕ੍ਖਾਯਤਨਨ੍ਤਿਆਦਿਵਿਭਜਨਞ੍ਚ ਯਥਾਸਮ੍ਭਵਂ ਏਕਾਦਸਸੁ ਓਕਾਸੇਸੁ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬੰ, ਏਵਂ ਵੇਦਨਾਕ੍ਖਨ੍ਧਾਦੀਸੁਪਿ। ਵਿਞ੍ਞਾਣਕ੍ਖਨ੍ਧੋ ਪਨ ਏਕਾਦਸੋਕਾਸੇਸੁ ਪੁਰਿਮੇ ਓਕਾਸਪਞ੍ਚਕੇ ''ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣੰ...ਪੇ॰... ਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣ''ਨ੍ਤਿ ਛਵਿਞ੍ਞਾਣਕਾਯਵਿਸੇਸੇਨ ਵਿਭਤ੍ਤੋ, ਨ ਤਤ੍ਥ ਮਨੋਧਾਤੁ ਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੂਤਿ ਵਿਭਜਨੰ ਅਤ੍ਥਿ। ਤੰ ਪਨ ਦ੍ਵਯੰ ਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਇਮਮਤ੍ਥੰ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ ਅਟ੍ਠਕਥਾਯੰ "**ਮਨੋਧਾਤੁ ਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੂ**"ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੰ।

ਏਵ੍ਂ ਪਾਲ਼ਿਨਯੇਨ ਪਞ੍ਚਸੁ ਖਨ੍ਧੇਸੁ ਧਮ੍ਮਪਰਿਚ੍ਛੇਦੰ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਪੁਨ ਅਞ੍ਞੇਨ ਪਕਾਰੇਨ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ “**ਅਪਿਚਾ**”ਤਿਆਦਿਮਾਹ। **ਏਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਏਤਸ੍ਮਿੰ ਖਨ੍ਧਨਿਦ੍ਦੇਸੇ।

੧. ਰੂਪਕ੍ਖਨ੍ਧਨਿਦ੍ਦੇਸਵ੍ਣ੍ਣਨਾ

੨. **ਯੰ ਕਿਞ੍ਚੀ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ **ਯ**ਨ੍ਤਿ ਸਾਮਞ੍ਞੇਨ ਅਨਿਯਮਨਿਦਸ੍ਸਨੰ, **ਕਿਞ੍ਚੀ**ਤਿ ਪਕਾਰਨ੍ਤਰਭੇਦੰ ਆਮਸਿਤ੍ਵਾ ਅਨਿਯਮਨਿਦਸ੍ਸਨੰ। ਉਭਯੇਨਪਿ ਅਤੀਤੰ ਵਾ...ਪੇ॰... ਸਨ੍ਤਿਕੇ ਵਾ ਅਪ੍ਪੰ ਵਾ ਬਹੁੰ ਵਾ ਯਾਦਿਸੰ ਵਾ ਤਾਦਿਸੰ ਵਾ ਯੰ ਕਿਞ੍ਚੀਤਿ ਨਪੁੰਸਕਨਿਦ੍ਦੇਸਾਰਹੰ ਸਬ੍ਬੰ ਬ੍ਯਾਪੇਤ੍ਵਾ ਸਙ੍ਗਣ੍ਹਾਤੀਤਿ ਅਞ੍ਞੇਸੁਪਿ ਨਪੁੰਸਕਨਿਦ੍ਦੇਸਾਰਹੇਸੁ ਪਸਙ੍ਗੰ ਦਿਸ੍ਵਾ ਤਸ੍ਸ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਤ੍ਥੰ ਅਤਿਚ੍ਚ ਪਵਤ੍ਤਿਤੋ ਅਤਿਪ੍ਪਸਙ੍ਗਸ੍ਸ ਨਿਯਮਨਤ੍ਥੰ “**ਰੂਪ**”ਨ੍ਤਿ ਆਹ। **ਯੰਕਿਞ੍ਚੀ**ਤਿ ਸਨਿਪਾਤੰ ਯੰ-ਸਦ੍ਦੰ ਕਿੰ-ਸਦ੍ਦਞ੍ਚ ਅਨਿਯਮੇਕਤ੍ਥਦੀਪਨਵਸੇਨ ਏਕੰ ਪਦਨ੍ਤਿ ਗਹੇਤ੍ਵਾ “**ਪਦਦ੍ਵਯੇਨਪੀ**”ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ।

ਕਿਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਰੂਪੰ ਵਦੇਥਾਤਿ ਤੁਮ੍ਹੇਪਿ ਰੂਪੰ ਰੂਪਨ੍ਤਿ ਵਦੇਥ, ਤੰ ਕੇਨ ਕਾਰਣੇਨ ਵਦੇਥਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ, ਅਥ ਵਾ ਕੇਨ ਕਾਰਣੇਨ ਰੂਪੰ, ਤੰ ਕਾਰਣੰ ਵਦੇਥਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਥੇਤੇਸੁ ਭਿਕ੍ਖੂਸੁ ਤੁਣ੍ਹੀਭੂਤੇਸੁ ਭਗਵਾ ਆਹ “**ਰੁਪ੍ਪਤੀਤਿ ਖੋ**”ਤਿਆਦਿ।

ਭਿਜ੍ਜਤੀਤਿ ਸੀਤਾਦਿਸਨ੍ਨਿਪਾਤੇ ਵਿਸਦਿਸਸਨ੍ਤਾਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਦਸ੍ਸਨਤੋ ਪੁਰਿਮਸਨ੍ਤਾਨਸ੍ਸ ਭੇਦੰ ਸਨ੍ਧਾਯਾਹ। ਭੇਦੋ ਚ ਵਿਸਦਿਸਤਾਵਿਕਾਰਾਪਤ੍ਤੀਤਿ ਭਿਜ੍ਜਤੀਤਿ ਵਿਕਾਰੰ ਆਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਵਿਕਾਰਾਪਤ੍ਤਿ ਚ ਸੀਤਾਦਿਸਨ੍ਨਿਪਾਤੇ ਵਿਸਦਿਸਰੂਪੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯੇਵ। ਅਰੂਪਕ੍ਖਨ੍ਧਾਨੰ ਪਨ ਅਤਿਲਹੁਪਰਿਵਤ੍ਤਿਤੋ ਯਥਾ ਰੂਪਧਮ੍ਮਾਨੰ ਠਿਤਿਕ੍ਖਣੇ ਸੀਤਾਦੀਹਿ ਸਮਾਗਮੋ ਹੋਤਿ, ਯੇਨ ਤਤ੍ਥ ਉਤੁਨੋ ਠਿਤਿਪ੍ਪਤ੍ਤਸ੍ਸ ਪੁਰਿਮਸਦਿਸਸਨ੍ਤਾਨੁਪ੍ਪਾਦਨਸਮਤ੍ਥਤਾ ਨ ਹੋਤਿ ਆਹਾਰਾਦਿਕਸ੍ਸ ਵਾ, ਏਵੰ ਅਞ੍ਞੇਹਿ ਸਮਾਗਮੋ ਨਤ੍ਥਿ। ਸਙ੍ਘਟ੍ਟਨੇਨ ਚ ਵਿਕਾਰਾਪਤ੍ਤਿਯੰ **ਰੁਪ੍ਪਨ**-ਸਦ੍ਦੋ ਨਿਰੂਲ਼੍ਹੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਅਰੂਪਧਮ੍ਮਾਨੰ ਸਙ੍ਘਟ੍ਟਨਵਿਰਹਿਤਤ੍ਤਾ ਰੂਪਧਮ੍ਮਾਨੰ ਵਿਯ ਪਾਕਟਸ੍ਸ ਵਿਕਾਰਸ੍ਸ ਅਭਾਵਤੋ ਚ ‘‘ਰੁਪ੍ਪਨ੍ਤੀ’’ਤਿ ‘‘ਰੁਪ੍ਪਨਲਕ੍ਖਣਾ’’ਤਿ ਚ ਨ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ। ਜਿਘਚ੍ਛਾਪਿਪਾਸਾਹਿ ਰੁਪ੍ਪਨਞ੍ਚ ਉਦਰਗ੍ਗਿਸਨ੍ਨਿਪਾਤੇਨ ਹੋਤੀਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੰ। ਏਤ੍ਥ ਚ **ਕੁਪ੍ਪਤੀ**ਤਿ ਏਤੇਨ ਕਤ੍ਤੁਅਤ੍ਥੇ ਰੂਪਪਦਸਿਦ੍ਧਿੰ ਦਸ੍ਸੇਤਿ, **ਘਟ੍ਟੀਯਤਿ ਪੀਲ਼ੀਯਤੀ**ਤਿ ਏਤੇਹਿ ਕਮ੍ਮਤ੍ਥੇ। ਕੋਪਾਦਿਕਿਰਿਯਾਯੇਵ ਹਿ ਰੁਪ੍ਪਨਕਿਰਿਯਾਤਿ। ਸੋ ਪਨ ਕਤ੍ਤੁਭੂਤੋ ਕਮ੍ਮਭੂਤੋ ਚ ਅਤ੍ਥੋ ਭਿਜ੍ਜਮਾਨੋ ਹੋਤੀਤਿ ਇਮਸ੍ਸਤ੍ਥਸ੍ਸ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੰ “**ਭਿਜ੍ਜਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ**”ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਅਥ ਵਾ **ਰੁਪ੍ਪਤੀਤਿ ਰੂਪ**ਨ੍ਤਿ ਕਮ੍ਮਕਤ੍ਤੁਤ੍ਥੇ ਰੂਪਪਦਸਿਦ੍ਧਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਵਿਕਾਰੋ ਹਿ ਰੁਪ੍ਪਨਨ੍ਤਿ। ਤੇਨੇਵ ‘‘ਭਿਜ੍ਜਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ’’ਤਿ ਕਮ੍ਮਕਤ੍ਤੁਤ੍ਥੇਨ ਭਿਜ੍ਜਤਿ-ਸਦ੍ਦੇਨ ਅਤ੍ਥੰ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਯੰ ਪਨ ਰੁਪ੍ਪਤਿ ਭਿਜ੍ਜਤਿ, ਤੰ ਯਸ੍ਮਾ ਕੁਪ੍ਪਤਿ ਘਟ੍ਟੀਯਤਿ ਪੀਲ਼ੀਯਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਏਤੇਹਿ ਚ ਪਦੇਹਿ ਪਦਤ੍ਥੋ ਪਾਕਟੋ ਕਤੋਤਿ। ‘‘ਕੇਨਟ੍ਠੇਨਾ’’ਤਿ ਪੁਚ੍ਛਾਸਭਾਗਵਸੇਨ “**ਰੁਪ੍ਪਨਟ੍ਠੇਨਾ**”ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਨ ਕੇਵਲੰ ਸਦ੍ਦਤ੍ਥੋਯੇਵ ਰੁਪ੍ਪਨੰ, ਤਸ੍ਸ ਪਨਤ੍ਥਸ੍ਸ ਲਕ੍ਖਣਞ੍ਚ ਹੋਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥਲਕ੍ਖਣਵਸੇਨ “**ਰੁਪ੍ਪਨਲਕ੍ਖਣੇਨ ਰੂਪਨ੍ਤਿਪਿ ਵਤ੍ਤੁੰ ਵਟ੍ਟਤੀ**”ਤਿ ਆਹ।

ਛਿਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾਤਿ ਮੁਚ੍ਛਾਪਤ੍ਤਿਯਾ ਮੁਚ੍ਛਿਤ੍ਵਾ ਅਙ੍ਗਪਚ੍ਚਙ੍ਗਾਨੰ ਛੇਦਨਵਸੇਨ ਵਾ ਛਿਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ। **ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਖਾਰੇਨ ਸੀਤੋਦਕੇਨਾ**ਤਿ ਅਤਿਸੀਤਭਾਵਮੇਵ ਸਨ੍ਧਾਯ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਖਾਰਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾ ਸਿਯਾ। ਨ ਹਿ ਤੰ ਕਪ੍ਪਸਣ੍ਠਾਨੰ ਉਦਕੰ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਕਰੰ ਪਥਵੀਸਨ੍ਧਾਰਕੰ ਕਪ੍ਪਵਿਨਾਸਉਦਕੰ ਵਿਯ ਖਾਰੰ ਭਵਿਤੁੰ ਅਰਹਤਿ। ਤਥਾ ਹਿ ਸਤਿ ਪਥਵੀ ਵਿਲੀਯੇਯ੍ਯਾਤਿ। **ਅਵੀਚਿਮਹਾਨਿਰਯੇ**ਤਿ ਸਉਸ੍ਸਦੰ ਅਵੀਚਿਨਿਰਯੰ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਤੇਨੇਵ “**ਤਤ੍ਥ ਹੀ**”ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। **ਪੇਤ੍ਤਿ...ਪੇ॰... ਨ ਹੋਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਏਵੰਵਿਧਾਪਿ ਸਤ੍ਤਾ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ ਏਵੰਵਿਧਾਯੇਵ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਨਿਯਮਾਭਾਵਤੋ। ਏਵੰ **ਕਾਲਕਞ੍ਜਿਕਾਦੀਸੁਪੀ**ਤਿ। **ਸਰਨ੍ਤਾ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਸਰੀਸਪ-ਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੰ ਵਦਤਿ।

ਅਭਿਸਙ੍ਖਤਿਹਤ੍ਵਾਤਿ ਏਤ੍ਥ ਸਮੂਹੰ ਕਤ੍ਵਾਤਿਪਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਏਤੇਨ ਸਬ੍ਬੰ ਰੂਪੰ...ਪੇ॰... ਦਸ੍ਸਿਤੰ ਹੋਤੀ**ਤਿ ਏਤੇਨ ਰੂਪਕ੍ਖਨ੍ਧ-ਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਸਮਾਨਾਧਿਕਰਣਸਮਾਸਭਾਵੰ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਤੇਨੇਵਾਹ “**ਨ ਹਿ ਰੂਪਤੋ...ਪੇ॰... ਅਤ੍ਥੀ**”ਤਿ।

੩. **ਪਕ੍ਖਿਪਿਤ੍**ਵਾਤਿ ਏਤ੍ਥ ਏਕਾਦਸੋਕਾਸੇਸੁ ਰੂਪਂ ਪਕ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਨ ਹਿ ਤਤ੍ਥ ਮਾਤਿਕਂਯੇਵ ਪਕ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ ਮਾਤਿਕਾ ਠਪਿਤਾ, ਅਥ ਖੋ ਪਕਰਣਪ੍ਪਤ੍ਤਂ ਰੂਪਨ੍ਤਿ।

ਅਪਰੋ ਨਯੋ...ਪੇ॰... ਏਤ੍ਥੇਵ **ਗਣਨਂ ਗਤ**ਨ੍ਤਿ ਏਤੇਨ **ਅਤੀਤਂਸੇਨਾ**ਤਿ ਭੁਮ੍ਮਤ੍ਥੇ ਕਰਣਵਚਨਨ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਯੇਨ ਪਕਾਰੇਨ ਗਣਨਂ ਗਤਂ, ਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **"ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਚ ਮਹਾਭੂਤਾ"**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਅਤ੍ਥੇ ਸਤਿ ਮਹਾਭੂਤੁਪਾਦਾਯਰੂਪਭਾਵੋ ਅਤੀਤਕੋਟ੍ਠਾਸੇ ਗਣਨਸ੍ਸ ਕਾਰਣਨ੍ਤਿ ਆਪਜ੍ਜਤਿ। ਨ ਹਿ ਅਤੀਤਂਸਾਨਂ ਵੇਦਨਾਦੀਨਂ ਨਿਵਤ੍ਤਨਤ੍ਥਂ ਇਦਂ ਵਚਨਂ ''ਯਂ ਰੂਪ''ਨ੍ਤਿ ਏਤੇਨੇਵ ਤੇਸਂ ਨਿਵਤ੍ਤਿਤਤ੍ਤਾ, ਨਾਪਿ ਰੂਪਸ੍ਸ ਅਞ੍ਞਪ੍ਪਕਾਰਨਿਵਤ੍ਤਨਤ੍ਥਂ ਸਬ੍ਬਪ੍ਪਕਾਰਸ੍ਸ ਤਤ੍ਥ ਗਣਿਤਤ੍ਤਾ, ਨ ਚ ਅਨਾਗਤਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਕਾਰਨਿਵਤ੍ਤਨਤ੍ਥਂ ਅਤੀਤਂਸਵਚਨੇਨ ਤਂਨਿਵਤ੍ਤਨਤੋਤਿ। ਅਥ ਪਨ ਯਂ ਅਤੀਤਂਸੇਨ ਗਣਿਤਂ, ਤਂ **ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਚ...ਪੇ॰... ਰੂਪ**ਨ੍ਤਿ ਏਵਂ ਗਣਿਤਨ੍ਤਿ ਅਯਮਤ੍ਥੋ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤੋ, ਏਵਂ ਸਤਿ ਗਣਨਨ੍ਤਰਦਸ੍ਸਨਂ ਇਦਂ ਸਿਯਾ, ਨ ਅਤੀਤਂਸੇਨ ਗਣਿਤਪ੍ਪਕਾਰਦਸ੍ਸਨਂ, ਤਂਦਸ੍ਸਨੇ ਪਨ ਸਤਿ ਭੂਤੁਪਾਦਾਯਰੂਪਪ੍ਪਕਾਰੇਨ ਅਤੀਤਂਸੇ ਗਣਿਤਂ ਤਂਸਭਾਵਤ੍ਤਾਤਿ ਆਪਨ੍ਨਮੇਵ ਹੋਤਿ, ਨ ਚ ਏਵਂਸਭਾਵਤਾ ਅਤੀਤਂਸੇ ਗਣਿਤਤਾਯ ਕਾਰਣਂ ਭਵਿਤੁਂ ਅਰਹਤਿ ਏਵਂਸਭਾਵਸ੍ਸੇਵ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਾਗਤੇਸੁ ਗਣਿਤਤ੍ਤਾ ਸੁਖਾਦਿਸਭਾਵਸ੍ਸ ਚ ਅਤੀਤਂਸੇ ਗਣਿਤਤ੍ਤਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਪੁਰਿਮਨਯੋ ਏਵ ਯੁਤ੍ਤੋ। ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਬਹਿਦ੍ਧਾਨਿਦ੍ਦੇਸੇਸੁਪਿ ਤਾਦਿਸੋ ਏਵਤ੍ਥੋ ਲਬ੍ਭਤੀਤਿ।

ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਪਰਿਯਾਯਤੋਤਿ ਪਰਿਯਾਯਦੇਸਨਤ੍ਤਾ ਸੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਅਭਿਧਮ੍ਮਨਿਦ੍ਦੇਸਤੋ**ਤਿ ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯਦੇਸਨਤ੍ਤਾ ਅਭਿਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਨਿਚ੍ਛਯੇਨ ਦੇਸੋ ਨਿਦ੍ਦੇਸੋਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਕਿਞ੍ਚਾਪੀ**ਤਿਆਦੀਸੁ ਅਯਮਧਿਪ੍ਪਾਯੋ – ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯਤ੍ਤਾ ਯਥਾ ''ਅਤੀਤਂ ਨਨ੍ਵਾਗਮੇਯ੍ਯਾ''ਤਿਆਦੀਸੁ ਅਦ੍ਧਾਨਵਸੇਨ ਅਤੀਤਾਦਿਭਾਵੋਵ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਤਥਾ ਇਧਾਪਿ ਨਿਦ੍ਦਿਸਿਤਬ੍ਬੋ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੭੨, ੨੭੫; ਅਪ॰ ਥੇਰ ੨.੫੫.੨੪੪) ਸਿਯਾ। ਏਵਂ ਸਨ੍ਤੇਪਿ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯਮ੍ਪਿ ਅਭਿਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾਯੇਵ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤੇ ਵੁਤ੍ਤਧਮ੍ਮੇ ਵਿਚਿਨਿਤ੍ਵਾ ਵਿਭਜਨਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਾਤਿ ਅਭਿਧਮ੍ਮਨਿਦ੍ਦੇਸੇਨੇਵ ਅਤੀਤਾਦਿਭਾਵੋ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠੋਤਿ।

ਅਦ੍ਧਾਸਨ੍ਤਤਿਸਮਯਖਣਵ**ਸੇਨਾ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਚੁਤਿਪਟਿਸਨ੍ਧਿਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨੇ ਕਾਲੇ **ਅਦ੍ਧਾ**-ਸਦ੍ਦੋ ਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ''ਅਹੋਸਿਂ ਨੁ ਖੋ ਅਹਮਤੀਤਮਦ੍ਧਾਨ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਸੁਤ੍ਤਵਸੇਨ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੮; ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੨.੨੦) ਵਿਞ੍ਞਾਯਤਿ। ''ਤਯੋਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਦ੍ਧਾ। ਕਤਮੇ ਤਯੋ? ਅਤੀਤੋ ਅਦ੍ਧਾ, ਅਨਾਗਤੋ ਅਦ੍ਧਾ, ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਅਦ੍ਧਾ''ਤਿ (ਇਤਿਵੁ॰ ੬੩; ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੦੫) ਏਤ੍ਥ ਪਨ ਪਰਮਤ੍ਥਤੋ ਪਰਿਚ੍ਛਿਜ੍ਜਮਾਨੋ ਅਦ੍ਧਾ **ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਪਥਸੁਤ੍ਤ**ਵਸੇਨ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੩.੬੨) ਖਣਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨੋ ਯੁਤ੍ਤੋ। ਤਤ੍ਥ ਹਿ ''ਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਰੂਪਂ ਜਾਤਂ ਪਾਤੁਭੂਤਂ, 'ਅਤ੍ਥੀ'ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਸਙ੍ਖਾ''ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੩.੬੨) ਵਿਜ੍ਜਮਾਨਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਤਾ ਤਤੋ ਪੁਬ੍ਬੇ ਪਚ੍ਛਾ ਚ ਅਤੀਤਾਨਾਗਤਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ। ਯੇਭੁਯ੍ਯੇਨ ਪਨ ਚੁਤਿਪਟਿਸਨ੍ਧਿਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨੋ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੦੫; ਇਤਿਵੁ॰ ੬੩) **ਸੁਤ੍ਤੇਸੁ** ਅਤੀਤਾਦਿਕੋ ਅਦ੍ਧਾ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ ਸੋ ਏਵ ਇਧਾਪਿ **"ਅਦ੍ਧਾਵਸੇਨਾ"**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਸੀਤਂ ਸੀਤਸ੍ਸ ਸਭਾਗੋ, ਤਥਾ ਉਣ੍ਹਂ ਉਣ੍ਹਸ੍ਸ। ਯਂ ਪਨ ਸੀਤਂ ਉਣ੍ਹਂ ਵਾ ਸਰੀਰੇ ਸਨ੍ਨਿਪਤਿਤਂ ਸਨ੍ਤਾਨਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨਂ ਅਨੂਨਂ ਅਨਧਿਕਂ ਏਕਾਕਾਰਂ, ਤਂ ਏਕੋ ਉਤੂਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਸਭਾਗਉਤ੍ਤਨੋ ਅਨੇਕਨ੍ਤਸਭਾਵਤੋ ਏਕਗਹਣਂ ਕਤਂ, ਏਵਂ ਆਹਾਰੇਪਿ। **ਏਕਵੀਥਿਏਕਜਵਨਸਮੁਟ੍ਠਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਪਞ੍ਚਛਟ੍ਠਦ੍ਵਾਰਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਸਨ੍ਤਤਿਸਮਯ**ਕਥਾ ਵਿਪਸ੍ਸਕਾਨਂ ਉਪਕਾਰਤ੍ਥਾਯ ਅਟ੍ਠਕਥਾਸੁ ਕਥਿਤਾ।

ਨਿਟ੍ਠਿਤਹੇਤੁਪਚ੍ਚਯਕਿਚ੍ਚਂ, ਨਿਟ੍ਠਿਤਹੇਤੁਕਿਚ੍ਚਮਨਿਟ੍ਠਿਤਪਚ੍ਚਯਕਿਚ੍ਚਂ, ਉਭਯਕਿਚ੍ਚਮਸਮ੍ਪਤ੍ਤਂ, ਸਕਿਚ੍ਚਕ੍ਖਣੇ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਂ। ਜਨਕੋ **ਹੇਤੁ,** ਉਪਤ੍ਥਮ੍ਭਕੋ **ਪਚ੍ਚਯੋ,** ਤੇਸਂ ਉਪ੍ਪਾਦਨਂ ਉਪਤ੍ਥਮ੍ਭਨਞ੍ਚ **ਕਿਚ੍ਚਂ**। ਯਥਾ ਬੀਜਸ੍ਸ ਅਙ੍ਕੁਰੁਪ੍ਪਾਦਨਂ ਪਥਵੀਆਦੀਨਞ੍ਚ ਤਦੁਪਤ੍ਥਮ੍ਭਨਂ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਕਟਤ੍ਤਾਰੂਪਵਿਪਾਕੁਪ੍ਪਾਦਨਂ ਆਹਾਰਾਦੀਨਂ ਤਦੁਪਤ੍ਥਮ੍ਭਨਂ, ਏਵਂ ਏਕੇਕਸ੍ਸ ਕਲਾਪਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਸ੍ਸ ਚ ਜਨਕਾਨਂ ਕਮ੍ਮਾਨਨ੍ਤਰਾਦਿਪਚ੍ਚਯਭੂਤਾਨਂ ਉਪਤ੍ਥਮ੍ਭਕਾਨਞ੍ਚ ਸਹਜਾਤਪੁਰੇਜਾਤਪਚ੍ਛਾਜਾਤਾਨਂ ਕਿਚ੍ਚਂ ਯਥਾਸਮ੍ਭਵਂ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ। ਤਤ੍ਥ ਉਪ੍ਪਾਦਕ੍ਖਣੇ **ਹੇਤੁਕਿਚ੍ਚਂ** ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ, ਤੀਸੁਪਿ ਖਣੇਸੁ **ਪਚ੍ਚਯਕਿਚ੍ਚਂ**। ਪਥਵੀਆਦੀਨਂ ਸਨ੍ਧਾਰਣਾਦਿਕਂ ਫਸ੍ਸਾਦੀਨਂ ਫੁਸਨਾਦਿਕਞ੍ਚ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਤ੍ਤਨੋ ਕਿਚ੍ਚਂ ਸਕਿਚ੍ਚਂ, ਤਸ੍ਸ ਕਰਣਕ੍ਖਣੋ **ਸਕਿਚ੍ਚਕ੍ਖਣੋ**। ਸਹ ਵਾ ਕਿਚ੍ਚੇਨ ਸਕਿਚ੍ਚਂ, ਯਸ੍ਮਿਂ ਖਣੇ ਸਕਿਚ੍ਚਂ ਰੂਪਂ ਵਾ ਅਰੂਪਂ ਵਾ ਹੋਤਿ, ਸੋ **ਸਕਿਚ੍ਚਕ੍ਖਣੋ**, ਤਸ੍ਮਿਂ ਖਣੇ **ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਂ**।

੬. **ਏਤੁਕਮੇ**ਵਾਤਿ ''ਤੇਸਂ ਤੇਸ''ਨ੍ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਆਮੇਡਿਤਵਚਨੇਨ ਅਭਿਬਜਾਪਨਤ੍ਥੇਨ ਵੁਤ੍ਤਮੇਵ। ''ਅਪਰਸ੍ਸ ਅਪਰਸ੍ਸਾ''ਤਿ ਦੀਪਨਂ **ਅਪਰਦੀਪਨਂ**। **ਪਰਿਯੇਸਤੂ**ਤਿ ਏਤੇਨ ਪਰਿਯੇਸਨਾਯ ਅਨਿਟ੍ਠਨਾਮਨਿਵਤ੍ਤਨਸ੍ਸ ਅਕਾਰਣਭਾਵਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਕਮ੍ਮਦੋਸੇਨ ਹਿ ਚਿਤ੍ਤਵਿਪਲ੍ਲਾਸਦੋਸੇਨ ਚ ਗੂਥਭਕ੍ਖਪਾਣਾਦਯੋ ਉਮ੍ਮਤ੍ਤਕਾਦਯੋ ਚ ਪਰਿਯੇਸੇਯ੍ਯੁਂ ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਪਲ੍ਲਾਸੇਨ ਚ ਯੋਨਕਾਦਯੋ ਨ ਆਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਪਰਿਯੇਸਿਤਬ੍ਬਸਭਾਵਤ੍ਤਾ, ਅਪਰਿਯੇਸਿਤਬ੍ਬਸਭਾਵਤ੍ਤਾ ਪਨ ਏਤਸ੍ਸ ਅਨਿਟ੍ਠਮਿਚ੍ਚੇਵ ਨਾਮਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਵਿਰਹਤੋਤਿ ਰੂਪਾਦੀਨਂ ਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਭਵੇ ਕੁਸਲਕਮ੍ਮਫਲਤਾ ਸਮਿਦ੍ਧਸੋਭਨਤਾ ਚ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿ, ਤਬ੍ਬਿਰਹਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਤੋ ਏਵ ਤਂ ਨ ਪਰਿਯੇਸਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ। ਸੋਭਨਾਨਿ ਚ ਕਾਨਿਚਿ ਹਤ੍ਥਿਰੂਪਾਦੀਨਿ ਅਕੁਸਲਕਮ੍ਮਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਾਨਿ ਨ ਤੇਸਂਯੇਵ ਹਤ੍ਥਿਆਦੀਨਂ ਸੁਖਸ੍ਸ ਹੇਤੁਭਾਵਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੀਤਿ ਤੇਸਂ ਸਙ੍ਗਣ੍ਹਨਤ੍ਥਂ **"ਅਕਨ੍ਤ"**ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸੇਵ ਹਿ ਸਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਤਨਾ ਕਤੇਨ ਕੁਸਲੇਨ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਂ ਸੁਖਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ, ਅਕੁਸਲੇਨ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਂ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ। ਤਸ੍ਮਾ ਕਮ੍ਮਜਾਨਂ ਇਟ੍ਠਾਨਿਟ੍ਠਤਾ ਕਮ੍ਮਕਾਰਕਸਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ਯੋਜਨਾਰਹਾ ਸਿਯਾ। ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਂ ਪਨ **"ਕੁਸਲਕਮ੍ਮਜਂ ਅਨਿਟ੍ਠਂ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥੀ"**ਤਿ ਇਦਮੇਵ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਨ ਵੁਤ੍ਤਂ ''ਅਕੁਸਲਕਮ੍ਮਜਂ ਇਟ੍ਠਂ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥੀ''ਤਿ। ਤੇਨ ਅਕੁਸਲਕਮ੍ਮਜਮ੍ਪਿ ਸੋਭਨਂ ਪਰਸਤ੍ਤਾਨਂ ਇਟ੍ਠਨ੍ਤਿ ਅਨੁਞ੍ਞਾਤਂ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ। ਕੁਸਲਕਮ੍ਮਜਂ ਪਨ ਸਬ੍ਬੇਸਂ ਇਟ੍ਠਮੇਵਾਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਤਿਰਚ੍ਛਾਨਗਤਾਨਂ ਪਨ ਕੇਸਞ੍ਚਿ ਮਨੁਸ੍ਸਰੂਪਂ ਅਮਨਾਪਂ, ਯਤੋ ਤੇ ਦਿਸ੍ਵਾਵ ਪਲਾਯਨ੍ਤਿ। ਮਨੁਸ੍ਸਾ ਚ ਦੇਵਤਾਰੂਪਂ ਦਿਸ੍ਵਾ ਭਾਯਨ੍ਤਿ, ਤੇਸਮ੍ਪਿ ਵਿਪਾਕਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਤਂ ਰੂਪਂ ਆਰਬ੍ਭ ਕੁਸਲਵਿਪਾਕਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਤਾਦਿਸਸ੍ਸ ਪਨ ਪੁਞ੍ਞਸ੍ਸ ਅਭਾਵਾ ਨ ਤੇਸਂ ਤਤ੍ਥ ਅਭਿਰਤਿ ਹੋਤੀਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਕੁਸਲਕਮ੍ਮਜਸ੍ਸ ਪਨ ਅਨਿਟ੍ਠਸ੍ਸਾਭਾਵੋ ਵਿਯ ਅਕੁਸਲਕਮ੍ਮਜਸ੍ਸ ਸੋਭਨਸ੍ਸ ਇਟ੍ਠਸ੍ਸ ਅਭਾਵੋ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੋ। ਹਤ੍ਥਿਆਦੀਨਮ੍ਪਿ ਹਿ ਅਕੁਸਲਕਮ੍ਮਜਂ ਮਨੁਸ੍ਸਾਨਂ ਅਕੁਸਲਵਿਪਾਕਸ੍ਸੇਵ ਆਰਮ੍ਮਣਂ, ਕੁਸਲਕਮ੍ਮਜਂ ਪਨ ਪਵਤ੍ਤੇ ਸਮੁਟ੍ਠਿਤਂ ਕੁਸਲਵਿਪਾਕਸ੍ਸ। ਇਟ੍ਠਾਰਮ੍ਮਣੇਨ ਪਨ ਵੋਮਿਸ੍ਸਕਤ੍ਤਾ ਅਪ੍ਪਕਂ ਅਕੁਸਲਕਮ੍ਮਜਂ ਬਹੁਲਂ ਅਕੁਸਲਵਿਪਾਕੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਕਾਰਣਂ ਨ ਭਵਿਸ੍ਸਤੀਤਿ ਸਕ੍ਕਾ ਵਤ੍ਤੁਨ੍ਤਿ। ਵਿਪਾਕਂ ਪਨ ਕਤ੍ਥਚਿ ਨ ਸਕ੍ਕਾ ਵਞ੍ਚੇਤੁਨ੍ਤਿ ਵਿਪਾਕਵਸੇਨ ਇਟ੍ਠਾਨਿਟ੍ਠਾਰਮ੍ਮਣਵਵਤ੍ਥਾਨਂ ਸੁਟ੍ਠੁ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਸ੍ਮਾ ਤਂ ਅਨੁਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਇਟ੍ਠਾਨਿਟ੍ਠਤਾ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾ।

ਅਨਿਟ੍ਠਾ ਪਞ੍ਚ ਕਾਮਗੁਣਾਤਿ ਕਸ੍ਮਾ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਨਨੁ ''ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਾਨਿ ਰੂਪਾਨਿ ਇਟ੍ਠਾਨੀ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੬੬; ੨.੧੫੫; ੩.੧੯੦; ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੫.੩੦) ਏਵਮਾਦਿਨਾ ਇਟ੍ਠਾਨੇਵ ਰੂਪਾਦੀਨਿ ''ਕਾਮਗੁਣਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾਨੀਤਿ? ਕਾਮਗੁਣਸਦਿਸੇਸੁ ਕਾਮਗੁਣਵੋਹਾਰਤੋ, ਸਦਿਸਤਾ ਚ ਰੂਪਾਦਿਭਾਵੋਯੇਵ , ਨ ਇਟ੍ਠਤਾ। ''ਅਨਿਟ੍ਠਾ''ਤਿ ਵਾ ਵਚਨੇਨ ਅਕਾਮਗੁਣਤਾ ਦਸ੍ਸਿਤਾਤਿ ਕਾਮਗੁਣਵਿਸਭਾਗਾ ਰੂਪਾਦਯੋ ''ਕਾਮਗੁਣਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ ਅਸਿਵੇ ''ਸਿਵਾ''ਤਿ ਵੋਹਾਰੋ ਵਿਯ। ਸਬ੍ਬਾਨਿ ਵਾ ਇਟ੍ਠਾਨਿਟ੍ਠਾਨਿ ਰੂਪਾਦੀਨਿ ਤਣ੍ਹਾਵਤ੍ਥੁਭਾਵਤੋ ਕਾਮਗੁਣਾਯੇਵ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹਿ ''ਰੂਪਾ ਲੋਕੇ ਪਿਯਰੂਪਂ ਸਾਤਰੂਪ''ਨ੍ਤਿਆਦਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੪੦੦; ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੩੩; ਵਿਭ॰ ੨੦੩)। ਅਤਿਸਯੇਨ ਪਨ ਕਾਮਨੀਯਤ੍ਤਾ ਸੁਤ੍ਤੇਸੁ ''ਕਾਮਗੁਣਾ''ਤਿ ਇਟ੍ਠਾਨਿ ਰੂਪਾਦੀਨਿ ਵੁਤ੍ਤਾਨੀਤਿ।

ਦ੍ਵੀਸੁਪਿ ਹੀਨਪਣੀਤਪਦੇਸੁ **"ਅਕੁਸਲਕਮ੍ਮਜਵਸੇਨ ਕੁਸਲਕਮ੍ਮਜਵਸੇਨਾ"**ਤਿ ਵਚਨਂ **"ਤੇਸਂ ਤੇਸਂ ਸਤ੍ਤਾਨ"**ਨ੍ਤਿ ਸਤ੍ਤਵਸੇਨ ਨਿਯਮੇਤ੍ਵਾ ਵਿਭਜਿਤਤ੍ਤਾ, ਅਯਞ੍ਚਤ੍ਥੋ **"ਤੇਸਂ ਤੇਸ"**ਨ੍ਤਿ ਅਵਯਵਯੋਗੇ ਸਾਮਿਵਚਨਂ ਕਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਸਤ੍ਤਸਨ੍ਤਾਨਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨੇਸੁ ਕਮ੍ਮਜਂ ਵਿਸਿਟ੍ਠਨ੍ਤਿ **"ਕਮ੍ਮਜਵਸੇਨਾ"**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਯਦਿ ਪਨ ਤੇਹਿ ਤੇਹੀਤਿ ਏਤਸ੍ਮਿਂ ਅਤ੍ਥੇ **ਤੇਸਂ ਤੇਸ**ਨ੍ਤਿ ਸਾਮਿਵਚਨਂ, ਵਿਸਯਵਿਸਯੀਸਮ੍ਬਨ੍ਧੇ ਵਾ, ਨ ਕਮ੍ਮਜਵਸੇਨੇਵ ਰੂਪਾਦੀਨਿ ਵਿਭਤ੍ਤਾਨਿ, ਸਬ੍ਬੇਸਂ ਪਨ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਬਦ੍ਧਾਨਂ ਵਸੇਨ ਵਿਭਤ੍ਤਾਨੀਤਿ ਵਿਞ੍ਞਾਯਨ੍ਤਿ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਪਾਕਟੇਹਿ ਰੂਪਾਦੀਹਿ ਨਯੋ ਦਸ੍ਸਿਤੋਤਿ ਚਕ੍ਖਾਦੀਸੁਪਿ ਹੀਨਪਣੀਤਤਾ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾ।

ਮਨਾਪਪਰਿਯਨ੍ਤਨ੍ਤਿ ਮਨਾਪਂ ਪਰਿਯਨ੍ਤਂ ਮਰਿਯਾਦਾਭੂਤਂ ਪਞ੍ਚਸੁ ਕਾਮਗੁਣੇਸੁ ਵਦਾਮੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਕਿਂ ਕਾਰਣਨ੍ਤਿ? ਯਸ੍ਮਾ ਤੇ ਏਕਚ੍ਚਸ੍ਸ ਮਨਾਪਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਏਕਚ੍ਚਸ੍ਸ ਅਮਨਾਪਾ, ਯਸ੍ਸ ਯੇਵ ਮਨਾਪਾ, ਤਸ੍ਸ ਤੇਵ ਪਰਮਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਅਜ੍ਝਾਸਯਵਸੇਨ ਕਾਮਗੁਣਾਨਂ ਪਰਮਤਾ ਹੋਤਿ, ਨ ਤੇਸਂਯੇਵ ਸਭਾਵਤੋ।

ਏਵਨ੍ਤਿ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਸੁਤ੍ਤੇ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ। ਏਕਸ੍ਮਿਂਯੇਵ ਅਸ੍ਸਾਦਨਕੁਜ੍ਝਨਤੋ ਆਰਮ੍ਮਣਸਭਾਵਸ੍ਸੇਵ ਇਟ੍ਠਾਨਿਟ੍ਠਾਭਾਵਤੋ ਅਨਿਟ੍ਠਂ ''ਇਟ੍ਠ''ਨ੍ਤਿ ਗਹਣਤੋ ਚ, ਇਟ੍ਠਂ ''ਅਨਿਟ੍ਠ''ਨ੍ਤਿ ਗਹਣਤੋ ਚ **ਇਟ੍ਠਾਨਿਟ੍ਠਂ ਨਾਮ ਪਾਟਿਯੇਕ੍ਕਂ ਪਟਿਵਿਭਤ੍ਤਂ ਨਤ੍ਥੀ**ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਸਞ੍ਞਾਵਿਪਲ੍ਲਾਸੇਨ ਚਾ**ਤਿਆਦਿਨਾ ਨਿਬ੍ਬਾਨੇ ਵਿਯ ਅਞ੍ਞੇਸੁ ਆਰਮ੍ਮਣੇਸੁ ਸਞ੍ਞਾਵਿਪਲ੍ਲਾਸੇਨ ਇਟ੍ਠਾਨਿਟ੍ਠਗ੍ਗਹਣਂ ਹੋਤਿ। ਪਿਤ੍ਤੁਮ੍ਮਤ੍ਤਾਦੀਨਂ ਖੀਰਸਕ੍ਕਰਾਦੀਸੁ ਦੋਸੁਸ੍ਸਦਸਮੁਟ੍ਠਿਤਸਞ੍ਞਾਵਿਪਲ੍ਲਾਸਵਸੇਨ ਤਿਤ੍ਤਗ੍ਗਹਣਂ ਵਿਯਾਤਿ ਇਮਮਤ੍ਥਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਮਨਾਪਪਰਿਯਨ੍ਤਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ।

ਵਿਭਤ੍ਤਂ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਚ ਵਵਤ੍ਥਿਤਂ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ, ਅਟ੍ਠਕਥਾਚਰਿਯੇਹਿ ਵਿਭਤ੍ਤਂ ਪਕਾਸਿਤਨ੍ਤਿ ਵਾ। ਤਞ੍ਚ ਮਜ੍ਝਿਮਕਸਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ਵਵਤ੍ਥਿਤਂ ਪਕਾਸਿਤਞ੍ਚ, ਅਞ੍ਞੇਸਞ੍ਚ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸਵਸੇਨ ਇਦਂ ਇਟ੍ਠਂ ਅਨਿਟ੍ਠਞ੍ਚ ਹੋਤੀਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਏਵਂ ਵਵਤ੍ਥਿਤਸ੍ਸ ਪਨਿਟ੍ਠਾਨਿਟ੍ਠਸ੍ਸ ਅਨਿਟ੍ਠਂ ਇਟ੍ਠਨ੍ਤਿ ਚ ਗਹਣੇ ਨ ਕੇਵਲਂ ਸਞ੍ਞਾਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋਵ ਕਾਰਣਂ, ਧਾਤੁਕ੍ਖੋਭਵਸੇਨ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਵਿਕਾਰਾਪਤ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਵਿਪਾਕੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਹੇਤੁਭਾਵੋਪੀਤਿ ਸਕ੍ਕਾ ਵਤ੍ਤੁਂ। ਤਥਾ ਹਿ ਸੀਤੁਦਕਂ ਘਮ੍ਮਾਭਿਤਤ੍ਤਾਨਂ ਕੁਸਲਵਿਪਾਕਸ੍ਸ ਕਾਯਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਹੇਤੁ ਹੋਤਿ, ਸੀਤਾਭਿਭੂਤਾਨਂ ਅਕੁਸਲਵਿਪਾਕਸ੍ਸ। ਤੂਲਪਿਚੁਸਮ੍ਫਸ੍ਸੋ ਵਣੇ ਦੁਕ੍ਖੋ ਨਿਵਣੇ ਸੁਖੋ, ਮੁਦੁਤਰੁਣਹਤ੍ਥਸਮ੍ਬਾਹਨਞ੍ਚ ਸੁਖਂ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤਿ, ਤੇਨੇਵ ਹਤ੍ਥੇਨ ਪਹਰਣਂ ਦੁਕ੍ਖਂ, ਤਸ੍ਮਾ ਵਿਪਾਕਵਸੇਨ ਆਰਮ੍ਮਣਵਵਤ੍ਥਾਨਂ ਯੁਤ੍ਤਂ।

ਕਿਞ੍ਚਾਪੀਤਿਆਦਿਨਾ ਸਤਿਪਿ ਸਞ੍ਞਾਵਿਪਲ੍ਲਾਸੇ ਬੁਦ੍ਧਰੂਪਦਸ੍ਸਨਾਦੀਸੁ ਕੁਸਲਵਿਪਾਕਸ੍ਸੇਵ ਗੂਥਦਸ੍ਸਨਾਦੀਸੁ ਚ ਅਕੁਸਲਵਿਪਾਕਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ਤੇਨ ਵਿਪਾਕੇਨ ਆਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਇਟ੍ਠਾਨਿਟ੍ਠਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਵਿਜ੍ਜਮਾਨੇਪਿ ਸਞ੍ਞਾਵਿਪਲ੍ਲਾਸੇ ਆਰਮ੍ਮਣੇਨ ਵਿਪਾਕਨਿਯਮਦਸ੍ਸਨਂ ਆਰਮ੍ਮਣਨਿਯਮਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਮੇਵ ਕਤਨ੍ਤਿ।

ਅਪਿਚ ਦ੍ਵਾਰਵਸੇਨਪੀਤਿਆਦਿਨਾ ਦ੍ਵਾਰਨ੍ਤਰੇ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਸੁਖਸ੍ਸ ਚ ਪਚ੍ਚਯਭੂਤਸ੍ਸ ਦ੍ਵਾਰਨ੍ਤਰੇ ਸੁਖਦੁਕ੍ਖਵਿਪਾਕੁਪ੍ਪਾਦਨਤੋ ਵਿਪਾਕੇਨ ਆਰਮ੍ਮਣਨਿਯਮਦਸ੍ਸਨੇਨ ਏਕਸ੍ਮਿਂਯੇਵ ਚ ਦ੍ਵਾਰੇ ਸਮਾਨਸ੍ਸੇਵ ਮਣਿਰਤਨਾਦਿਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬਸ੍ਸ ਸਣਿਕਂ ਫੁਸਨੇ ਪੋਥਨੇ ਚ ਸੁਖਦੁਕ੍ਖੁਪ੍ਪਾਦਨਤੋ ਵਿਪਾਕਵਸੇਨ ਇਟ੍ਠਾਨਿਟ੍ਠਤਾ ਦਸ੍ਸਿਤਾਤਿ ਵਿਞ੍ਞਾਯਤਿ।

ਹੇਟ੍ਠਿਮਨਯੋਤਿ ਮਜ੍ਝਿਮਕਸਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵਿਪਾਕਸ੍ਸ ਚ ਵਸੇਨ ਵਵਤ੍ਥਿਤਂ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ''ਤੇਸਂ ਤੇਸਂ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਉਞ੍ਞਾਤ''ਨ੍ਤਿ (ਵਿਭ॰ ੬) ਚ ਆਦਿਨਾ ਵੁਤ੍ਤਨਯੋ। **ਸਮ੍ਮੁਤਿਮਨਾਪ**ਨ੍ਤਿ ਮਜ੍ਝਿਮਕਸਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵਿਪਾਕਸ੍ਸ ਚ ਵਸੇਨ ਸਮ੍ਮਤਂ ਵਵਤ੍ਥਿਤਂ ਮਨਾਪਂ, ਤਂ ਪਨ ਸਭਾਵੇਨੇਵ ਵਵਤ੍ਥਿਤਨ੍ਤਿ ਅਭਿਨ੍ਦਿਤਬ੍ਬਤੋਵ ਨ ਭਿਨ੍ਦਤੀਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਸਞ੍ਞਾਵਿਪਲ੍ਲਾਸੇਨ ਨੇਰਯਿਕਾਦੀਹਿਪਿ ਪੁਗ੍ਗਲੇਹਿ ਮਨਾਪਨ੍ਤਿ ਗਹਿਤਂ ਪੁਗ੍ਗਲਮਨਾਪਂ "**ਤਂ ਤਂ ਵਾ ਪਨਾ**"ਤਿਆਦਿਨਾ ਭਿਨ੍ਦਤਿ। ਵੇਮਾਨਿਕਪੇਤਰੂਪਮ੍ਪਿ ਅਕੁਸਲਕਮ੍ਮਜਤ੍ਤਾ ਕਮ੍ਮਕਾਰਣਾਦਿਦੁਕ੍ਖਵਤ੍ਥੁਭਾਵਤੋ ਚ ''ਮਨੁਸ੍ਸਰੂਪਤੋ ਹੀਨ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ।

੭. ਓਲਾਰਿਕਰੂਪਾਨਂ ਵਤ੍ਥਾਰਮ੍ਮਣਪਟਿਘਾਤਵਸੇਨ ਸੁਪਰਿਗ੍ਗਹਿਤਤਾ, ਸੁਖੁਮਾਨਂ ਤਥਾ ਅਭਾਵਤੋ ਦੁਪ੍ਪਰਿਗ੍ਗਹਿਤਤਾ ਚ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾ। ਦੁਪ੍ਪਰਿਗ੍ਗਹਟ੍ਠੇਨੇਵ ਲਕ੍ਖਣਦੁਪ੍ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਨਤਾ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ। **ਦਸਵਿਧ**ਨ੍ਤਿ ''ਦੂਰੇ''ਤਿ ਅਵੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਵੁਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਪਨ ਓਕਾਸਤੋ ਦੂਰੇ ਹੋਤਿਯੇਵ।

ਹੇਟ੍ਠਿਮਨਯੋਤਿ ''ਇਤ੍ਥਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ...ਪੇ॰... ਇਦਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਰੂਪਂ ਸਨ੍ਤਿਕੇ''ਤਿ (ਵਿਭ॰ ੭) ਏਵਂ ਲਕ੍ਖਣਤੋ ਦ੍ਵਾਦਸਹਤ੍ਥਵਸੇਨ ਵਵਤ੍ਥਿਤਓਕਾਸਤੋ ਚ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਨਿਯ੍ਯਾਤਿਤਨਯੋ। ਸੋ ਲਕ੍ਖਣੋਕਾਸਵਸੇਨ ਦੂਰਸਨ੍ਤਿਕੇਨ ਸਹ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਨਿਯ੍ਯਾਤਿਤਤ੍ਤਾ **ਭਿਨ੍ਦਮਾਨੋ** ਮਿਸ੍ਸਕਂ ਕਰੋਨ੍ਤੋ **ਗਤੋ**। ਅਥ ਵਾ **ਭਿਨ੍ਦਮਾਨੋ**ਤਿ ਸਰੂਪਦਸ੍ਸਨੇਨ ਲਕ੍ਖਣਤੋ ਯੇਵਾਪਨਕੇਨ ਓਕਾਸਤੋਤਿ ਏਵਂ ਲਕ੍ਖਣਤੋ ਓਕਾਸਤੋ ਚ ਵਿਸੁਂ ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਗਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਥ ਵਾ ਲਕ੍ਖਣਤੋ ਸਨ੍ਤਿਕਦੂਰਾਨਂ ਓਕਾਸਤੋ ਦੂਰਸਨ੍ਤਿਕਭਾਵਕਰਣੇਨ ਸਨ੍ਤਿਕਭਾਵਂ ਭਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਦੂਰਭਾਵਂ, ਦੂਰਭਾਵਞ੍ਚ ਭਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਸਨ੍ਤਿਕਭਾਵਂ ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਪਵਤ੍ਤੋਤਿ "**ਭਿਨ੍ਦਮਾਨੋ ਗਤੋ**"ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਇਧ ਪਨਾ**ਤਿ ''ਤਂ ਤਂ ਵਾ ਪਨ ਰੂਪਂ ਉਪਾਦਾਯ ਉਪਾਦਾਯਾ''ਤਿ ਇਧ ਪੁਰਿਮਨਯੇਨ ਲਕ੍ਖਣਤੋ ਦੂਰਂ ਓਕਾਸਤੋ ਸਨ੍ਤਿਕਭਾਵਕਰਣੇਨ ਨ ਭਿਨ੍ਦਤਿ ਭਗਵਾ, ਨ ਚ ਓਕਾਸਦੂਰਤੋ ਵਿਸੁਂ ਕਰਣੇਨ, ਨਾਪਿ ਓਕਾਸਦੂਰੇਨ ਵੋਮਿਸ੍ਸਕਕਰਣੇਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਕਿਂ ਪਨ ਕਰੋਤੀਤਿ? ਓਕਾਸਤੋ ਦੂਰਮੇਵ ਭਿਨ੍ਦਤਿ। ਏਤ੍ਥ ਪਨ ਨ

ਪੁਬ੍ਬੇ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਤਿਧਾ ਅਤ੍ਥੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਨ ਹਿ ਓਕਾਸਤੋ ਦੂਰੰ ਲਕ੍ਖਣਤੋ ਸਨ੍ਤਿਕੰ ਕਰੋਤਿ, ਲਕ੍ਖਣਤੋ ਵਾ ਵਿਸੁੰ ਤੇਨ ਵਾ ਵੋਮਿਸ੍ਸਕਨ੍ਤਿ। ਓਕਾਸਤੋ ਦੂਰਸ੍ਸ ਪਨ ਓਕਾਸਤੋਵ ਸਨ੍ਤਿਕਭਾਵਕਰਣੰ ਇਧ ''ਭੇਦਨ''ਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। **ਇਧ ਪਨ ਨ ਲਕ੍ਖਣਤੋ ਦੂਰੰ ਭਿਨ੍ਦਤੀ**ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਪਿ ਵਾ ਨ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਤਿਧਾ ਭੇਦਸ੍ਸ ਅਕਰਣੰ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਲਕ੍ਖਣਤੋ ਸਨ੍ਤਿਕਦੂਰਾਨੰ ਪਨ ਲਕ੍ਖਣਤੋ ਉਪਾਦਾਯੁਪਾਦਾਯ ਦੂਰਸਨ੍ਤਿਕਭਾਵੋ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਲਕ੍ਖਣਤੋ ਦੂਰਸ੍ਸ ਲਕ੍ਖਣਤੋਵ ਸਨ੍ਤਿਕਭਾਵਾਕਰਣੰ ਲਕ੍ਖਣਤੋ ਦੂਰਸ੍ਸ ਅਭੇਦਨਨ੍ਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੰ। ਪੁਰਿਮਨਯੋ ਵਿਯ ਅਯੰ ਨਯੋ ਨ ਹੋਤੀਤਿ ਏਤ੍ਤਕਮੇਵ ਹਿ ਏਤ੍ਥ ਦਸ੍ਸੇਤੀਤਿ ਭਿਨ੍ਦਮਾਨੋਤਿ ਏਤ੍ਥ ਚ ਅਵ੍ਹਥਾ ਭੇਦਨੰ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਭੇਦਨੰ ਇਧ ਚ ਅਵ੍ਹਥਾ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ।

ਰੂਪਕ੍ਖਨ੍ਧਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੨. ਵੇਦਨਾਕ੍ਖਨ੍ਧਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੮. ਚਕ੍ਖਾਦਯੋ ਪਸਾਦਾ ਓਲ਼ਾਰਿਕਮਨੋਮਯਤ੍ਤਭਾਵਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਾ ਕਾਯਵੋਹਾਰੰ ਅਰਹਨ੍ਤੀਤਿ ਤਬ੍ਬਤ੍ਥੁਕਾ ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਾ "**ਕਾਯਿਕਾ**"ਤਿ ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਨ ਕਾਯਪਸਾਦਵਤ੍ਥੁਕਤ੍ਤਾ। ਨ ਹਿ ਚਕ੍ਖਾਦਯੋ ਕਾਯਪਸਾਦਾ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ। **ਸਨ੍ਤਤਿਵਸੇਨ ਖਣਾਦਿਵਸੇਨ ਚਾ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਅਦ੍ਧਾਸਮਯਵਸੇਨ ਅਤੀਤਾਦਿਭਾਵਸ੍ਸ ਅਵਚਨੰ ਸੁਖਾਦਿਵਸੇਨ ਭਿਨ੍ਨਾਯ ਅਤੀਤਾਦਿਭਾਵਵਚਨਤੋ। ਨ ਹਿ ਸੁਖਾਯੇਵ ਅਦ੍ਧਾਵਸੇਨ ਸਮਯਵਸੇਨ ਚ ਅਤੀਤਾਦਿਕਾ ਹੋਤਿ, ਤਥਾ ਦੁਕ੍ਖਾ ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਾ ਚ ਕਾਯਿਕਚੇਤਸਿਕਾਦਿਭਾਵੇਨ ਭਿਨ੍ਨਾ। ਤੇਨ ਵੇਦਨਾਸਮੁਦਯੋ ਅਦ੍ਧਾਸਮਯਵਸੇਨ ਅਤੀਤਾਦਿਭਾਵੇਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਤੰ ਅਰਹਤਿ ਸਮੁਦਾਯਸ੍ਸ ਤੇਹਿ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਦਿਤਬ੍ਬਤ੍ਤਾ, ਵੇਦਨੇਕਦੇਸਾ ਪਨ ਏਤ੍ਥ ਗਹਿਤਾਤਿ ਤੇ ਸਨ੍ਤਤਿਖਣੇਹਿ ਪਰਿਚ੍ਛੇਦੰ ਅਰਹਨ੍ਤਿ ਤਤ੍ਥ ਤਥਾਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਦਿਤਬ੍ਬਾਨੰ ਗਹਿਤਤ੍ਤਾਤਿ। ਏਕਸਨ੍ਤਤਿਯੰ ਪਨ ਸੁਖਾਦਿਅਨੇਕਭੇਦਸਬ੍ਭਾਵੇਨ ਤੇਸੁ ਯੋ ਭੇਦੋ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਦਿਤਬ੍ਬਭਾਵੇਨ ਗਹਿਤੋ, ਤਸ੍ਸ ਏਕਪ੍ਪਕਾਰਸ੍ਸ ਪਾਕਟਸ੍ਸ ਪਰਿਚ੍ਛੇਦਿਕਾ ਤੰਸਹਿਤਦ੍ਵਾਰਾਲਮ੍ਬਨਪ੍ਪਵਤ੍ਤਾ, ਅਵਿਚ੍ਛੇਦੇਨ ਤਦੁਪ੍ਪਾਦਕੇਕਵਿਧਵਿਸਯਸਮਾਯੋਗਪ੍ਪਵਤ੍ਤਾ ਚ ਸਨ੍ਤਤਿ ਭਵਿਤੁੰ ਅਰਹਤੀਤਿ ਤਸ੍ਸ ਭੇਦਨ੍ਤਰੰ ਅਨਾਮਸਿਤ੍ਵਾ ਪਰਿਚ੍ਛੇਦਕਭਾਵੇਨ ਗਹਣੰ ਕਤੰ। ਲਹੁਪਰਿਵਤ੍ਤਿਨੋ ਵਾ ਧਮ੍ਮਾ ਪਰਿਵਤ੍ਤਨੇਨੇਵ ਪਰਿਚ੍ਛੇਦੰ ਅਰਹਨ੍ਤੀਤਿ ਸਨ੍ਤਤਿਖਣਵਸੇਨ ਪਰਿਚ੍ਛੇਦੋ ਵੁਤ੍ਤੋ। **ਪੁਬ੍ਬਨ੍ਤਾਪਰਨ੍ਤਮਜ੍ਝਗਤਾ**ਤਿ ਏਤੇਨ ਹੇਤੁਪਚ੍ਚਯਕਿਚ੍ਚਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਨਯੰ ਦਸ੍ਸੇਤਿ।

੧੧. ਕਿਲੇਸਗ੍ਗਿਸਮ੍ਪਯੋਗਤੋ **ਸਦਰਥਾ**। ਏਤੇਨ ਸਭਾਵਤੋ ਓਲ਼ਾਰਿਕਤੰ ਦਸ੍ਸੇਤਿ, **ਦੁਕ੍ਖਵਿਪਾਕਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਏਤੇਨ ਓਲ਼ਾਰਿਕਵਿਪਾਕਨਿਪ੍ਫਾਦਨੇਨ ਕਿਚ੍ਚਤੋ। ਕਮ੍ਮਵੇਗਕ੍ਖਿਤ੍ਤਾ ਕਮ੍ਮਪਟਿਬਦ੍ਧਭੂਤਾ ਚ ਕਾਯਕਮ੍ਮਾਦਿਬ੍ਯਾਪਾਰਵਿਰਹਤੋ ਨਿਰੁਸ੍ਸਾਹਾ ਵਿਪਾਕਾ, ਸਉਸ੍ਸਾਹਾ ਚ ਕਿਰਿਯਾ ਅਵਿਪਾਕਾ। ਸਵਿਪਾਕਾ ਚ ਸਗਬ੍ਭਾ ਵਿਯ ਓਲ਼ਾਰਿਕਾਤਿ ਤਬ੍ਬਿਪਕ੍ਖਤੋ ਅਵਿਪਾਕਾ **ਸੁਖੁਮਾ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ।

ਅਸਾਤਟ੍ਠੇਨਾਤਿ ਅਮਧੁਰਟ੍ਠੇਨ। ਤੇਨ ਸਾਤਪਟਿਪਕ੍ਖੰ ਅਨਿਟ੍ਠਸਭਾਵੰ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਦੁਕ੍ਖਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਦੁਕ੍ਖਮਟ੍ਠੇਨ। ਤੇਨ ਦੁਕ੍ਖਾਨੰ ਸਨ੍ਤਾਪਨਕਿਚ੍ਚੰ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ''ਯਾਯੰ, ਭਨ੍ਤੇ, ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਾ ਵੇਦਨਾ, ਸਨ੍ਤਸ੍ਮਿੰ ਏਸਾ ਪਣੀਤੇ ਸੁਖੇ ਵੁਤ੍ਤਾ ਭਗਵਤਾ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੮੮; ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੪.੨੬੭) ਵਚਨਤੋ **ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਾ** ਫਰਣਸਭਾਵਵਿਰਹਤੋ ਅਸਨ੍ਤਾਨੰ ਕਾਮਰਾਗਪਟਿਘਾਨੁਸਯਾਨੰ ਅਨੁਸਯਨਸ੍ਸ ਅਟ੍ਠਾਨਤ੍ਤਾ **ਸਨ੍ਤਾ,** ਸੁਖੇ ਨਿਕਨ੍ਤਿੰ ਪਰਿਯਾਦਾਯ ਅਧਿਗਨ੍ਤਬ੍ਬਤ੍ਤਾ ਪਧਾਨਭਾਵੰ ਨੀਤਾਤਿ **ਪਣੀਤਾ**ਤਿ। ਤਥਾ ਅਨਧਿਗਨ੍ਤਬ੍ਬਾ ਚ ਕਾਮਾਵਚਰਜਾਤਿਆਦਿਸਙ੍ਕਰੰ ਅਕਤ੍ਵਾ ਸਮਾਨਜਾਤਿਯੰ ਞਾਣਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਦਿਕੇ ਸਮਾਨਭੇਦੇ ਸੁਖਤੋ ਪਣੀਤਾਤਿ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾ। ਉਪਬ੍ਰੂਹਿਤਾਨੰ ਧਾਤੂਨੰ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵੇਨ ਸੁਖਾ **ਖੋਭੇਤਿ** ਵਿਬਾਧਿਤਾਨੰ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵੇਨ ਦੁਕ੍ਖਾ ਚ। ਉਭਯਮ੍ਪਿ ਕਾਯੰ ਬ੍ਯਾਪੇਨ੍ਤੰ ਵਿਯ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀਤਿ **ਫਰਤਿ। ਮਦਯਮਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਮਦੰ ਕਰੋਨ੍ਤੰ। **ਛਾਦਯਮਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਇਚ੍ਛੰ ਉਪ੍ਪਾਦੇਨ੍ਤੰ, ਅਵਤ੍ਥਰਮਾਨੰ ਵਾ। ਘਮ੍ਮਾਭਿਤਤ੍ਤਸ੍ਸ ਸੀਤੋਦਕਘਟੇਨ ਆਸਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਯਥਾ ਕਾਯੋ ਉਪਬ੍ਰੂਹਿਤੋ ਹੋਤਿ, ਏਵੰ ਸੁਖਸਮਙ੍ਗਿਨੋਪੀਤਿ ਕਤ੍ਵਾ "**ਆਸਿਞ੍ਚਮਾਨੰ**

ਵ**ਿਯਾ**"ਤਿ ਵ**ੁ**ਤ੍ਤੰ। **ਏਕਤ੍ਤਨਿਮਿਤ੍ਤੇਯੇ**ਵ**ਾ**ਤਿ ਪਥਵ**ੀ**ਕਸਿਣਾਦਿਕੇ ਏਕਸਭਾਵ**ੇ** ਏਵ ਨਿਮਿਤ੍ਤੇ। **ਚਰਤੀ**ਤਿ ਨਾਨਾਵਜ੍ਜਨੇ ਜਵਨੇ ਵ**ੇ**ਦਨਾ ਵ**ਿ**ਯ ਵ**ਿ**ਪ੍ਫਨ੍ਦਨਰਹਿਤਤ੍ਤਾ **ਸੁਖੁਮਾ**।

ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੇ ਅਕੁਸਲਤਾਯ **ਅਕੋਵ**ਿ**ਦੋ। ਕੁਸਲਤ੍ਤਿਕੇ...ਪੇ॰... ਆਗਤਤ੍ਤਾ**ਤਿ ''ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਾ ਵ**ੇ**ਦਨਾ ਓਲ਼ਾਰਿਕਾ, ਅਬ੍ਯਾਕਤਾ ਵ**ੇ**ਦਨਾ ਸੁਖੁਮਾ''ਤਿ ਏਵ**ੰ** ਆਗਤਤ੍ਤਾ। ਭੂਮਨ੍ਤਰਭੇਦੇ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ **"ਯਮ੍ਪੀ**"ਤਿਆਦਿ ਆਰਦ੍ਧੰ। **ਇਮਿਨਾ ਨੀਹਾਰੇਨਾ**ਤਿ ਏਤੇਨ ''ਕਾਮਾਵਚਰਸੁਖਤੋ ਕਾਮਾਵਚਰੁਪੇਕ੍ਖਾ ਸੁਖੁਮਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਸਭਾਵ**ਾ**ਦਿਭੇਦੇਨ ਚ ਓਲ਼ਾਰਿਕਸੁਖੁਮਭਾਵ**ੰ** ਤਤ੍ਰ ਤਤ੍ਰੇਵ ਕਥੇਨ੍ਤੋ ਨ ਭਿਨ੍ਦਤੀਤਿ ਨਯੰ ਦਸ੍ਸੇਤਿ।

ਲੋਕਿਯਲੋਕੁਤ੍ਤਰਮਿਸ੍ਸਕਾ ਕਥਿਤਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਏਕਨ੍ਤਪਣੀਤੇ ਹੀਨਪਣੀਤਾਨੰ ਉਦ੍ਧਟਤ੍ਤਾ ਏਵਮੇਵ ਏਕਨ੍ਤਹੀਨੇ ਚ ਯਥਾਸਮ੍ਭਵ**ੰ** ਹੀਨਪਣੀਤਤਾ ਉਦ੍ਧਰਿਤਬ੍ਬਾਤਿ ਅਨੁਞ੍ਞਾਤੰ ਹੋਤੀਤਿ ਉਭਯਤ੍ਥ ਤਦੁਦ੍ਧਰਣੇ ਨ ਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚਾਯਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਅਕੁਸਲਾਨੰ ਕੁਸਲਾਦੀਹਿ ਸੁਖੁਮਤ੍ਤਾਭਾਵਤੋ ਪਾਲ਼ਿਯਾ ਆਗਤਸ੍ਸ ਅਪਰਿਵਤ੍ਤਨੀਯਭਾਵ**ੇ**ਨ **"ਹੇਟ੍ਠਿਮਨਯੋ ਨ ਓਲੋਕੇਤਬ੍ਬੋ**"ਤਿ ਵ**ੁ**ਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ, ਤੰਤੰਵ**ਾ**ਪਨਵਸੇਨ ਕਥਨੇਪਿ ਪਰਿਵਤ੍ਤਨੰ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਨ ਪਰਿਵਤ੍ਤਨੰ ਸਨ੍ਧਾਯ ''ਹੇਟ੍ਠਿਮਨਯੋ ਨ ਓਲੋਕੇਤਬ੍ਬੋ''ਤਿ ਵ**ੁ**ਤ੍ਤੰ, ਹੇਟ੍ਠਿਮਨਯਸ੍ਸ ਪਨ ਵ**ੁ**ਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਅਵ**ੁ**ਤ੍ਤਨਯੰ ਗਹੇਤ੍ਵ**ਾ** ''ਤੰ ਤੰ ਵ**ਾ** ਪਨਾ''ਤਿ ਵਤ੍ਤੁੰ ਯੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ''ਹੇਟ੍ਠਿਮਨਯੋ ਨ ਓਲੋਕੇਤਬ੍ਬੋ''ਤਿ ਵ**ੁ**ਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵ**ੇ**ਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਬਹੁਵ**ਿ**ਪਾਕਾ ਅਕੁਸਲਾ ਦੋਸੁਸ੍ਸਨ੍ਨਤਾਯ **ਓਲ਼ਾਰਿਕਾ**, ਤਥਾ ਅਪ੍ਪਵ**ਿ**ਪਾਕਾ ਕੁਸਲਾ। ਮਨ੍ਦਦੋਸਤ੍ਤਾ ਅਪ੍ਪਵ**ਿ**ਪਾਕਾ ਅਕੁਸਲਾ **ਸੁਖੁਮਾ**, ਤਥਾ ਬਹੁਵ**ਿ**ਪਾਕਾ ਕੁਸਲਾ ਚ। ਓਲ਼ਾਰਿਕਸੁਖੁਮਨਿਕਨ੍ਤਿਵਤ੍ਥੁਭਾਵਤੋ ਕਾਮਾਵਚਰਾਦੀਨੰ **ਓਲ਼ਾਰਿਕਸੁਖੁਮਤਾ** । **ਸਾਪੀ**ਤਿ ਭਾਵਨਾਮਯਾਯ ਭੇਦਨੇਨ ਦਾਨਮਯਸੀਲਮਯਾਨਞ੍ਚ ਪਚ੍ਚੇਕੰ ਭੇਦਨੰ ਨਯਤੋ ਦਸ੍ਸਿਤਨ੍ਤਿ ਵ**ੇ**ਦਿਤਬ੍ਬੰ। **ਸਾਪੀ**ਤਿ ਵ**ਾ** ਤਿਵ**ਿ**ਧਾਪੀਤਿ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬੰ।

੧੩. ਜਾਤਿਆਦਿਵਸੇਨ ਅਸਮਾਨਕੋਟ੍ਠਾਸਤਾ ਵ**ਿਸਭਾਗਟ੍ਠੋ**। ਦੁਕ੍ਖਵ**ਿ**ਪਾਕਤਾਦਿਵਸੇਨ ਅਸਦਿਸਕਿਚ੍ਚਤਾ, ਅਸਦਿਸਸਭਾਵਤਾ ਵ**ਾ** ਵ**ਿਸੰਸਟ੍ਠੋ**, ਨ ਅਸਮ੍ਪਯੋਗੋ। ਯਦਿ ਸਿਯਾ, ਦੂਰਵ**ਿ**ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਸਨ੍ਤਿਕੰ ਹੋਤੀਤਿ ਸੰਸਟ੍ਠਟ੍ਠੇਨ ਸਨ੍ਤਿਕਤਾ ਆਪਜ੍ਜਤਿ, ਨ ਚ ਵ**ੇ**ਦਨਾਯ ਵ**ੇ**ਦਨਾਸਮ੍ਪਯੋਗੋ ਅਤ੍ਥਿ। ਸਨ੍ਤਿਕਪਦਵਣ੍ਣਨਾਯ ਚ ''ਸਭਾਗਟ੍ਠੇਨ ਸਰਿਕ੍ਖਟ੍ਠੇਨ ਚਾ''ਤਿ ਵਕ੍ਖਤੀਤਿ ਵ**ੁ**ਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਅਤ੍ਥੋ ਵ**ੇ**ਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਨ ਦੂਰਤੋ ਸਨ੍ਤਿਕੰ ਉਦ੍ਧਰਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਕਸ੍ਮਾ ਵ**ੁ**ਤ੍ਤੰ, ਕਿੰ ਯਥਾ ਸਨ੍ਤਿਕਤੋ ਅਕੁਸਲਤੋ ਅਕੁਸਲਾ ਦੂਰੇਤਿ ਉਦ੍ਧਰੀਯਤਿ, ਤਥਾ ਤਤੋ ਦੂਰਤੋ ਕੁਸਲਤੋ ਕੁਸਲਾ ਸਨ੍ਤਿਕੇਤਿ ਉਦ੍ਧਰਿਤੁੰ ਨ ਸਕ੍ਕਾਤਿ? ਨ ਸਕ੍ਕਾ। ਤਥਾ ਹਿ ਸਤਿ ਕੁਸਲਾ ਕੁਸਲਾਯ ਸਨ੍ਤਿਕੇਤਿ ਕਤ੍ਵ**ਾ** ਸਨ੍ਤਿਕਤੋ ਸਨ੍ਤਿਕਤਾ ਏਵ ਉਦ੍ਧਰਿਤਾ ਸਿਯਾ, ਤਥਾ ਚ ਸਤਿ ਸਨ੍ਤਿਕਸਨ੍ਤਿਕਤਰਤਾਵਚਨਮੇਵ ਆਪਜ੍ਜਤਿ, ਉਪਾਦਾਯੁਪਾਦਾਯ ਦੂਰਸਨ੍ਤਿਕਤਾਵ ਇਧ ਵ**ੁ**ਚ੍ਚਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਦੂਰਤੋ ਦੂਰੁਦ੍ਧਰਣੰ ਵ**ਿ**ਯ ਸਨ੍ਤਿਕਤੋ ਸਨ੍ਤਿਕੁਦ੍ਧਰਣਞ੍ਚ ਨ ਸਕ੍ਕਾ ਕਾਤੁੰ ਦੂਰਦੂਰਤਰਤਾਯ ਵ**ਿ**ਯ ਸਨ੍ਤਿਕਸਨ੍ਤਿਕਤਰਤਾਯ ਚ ਅਨਧਿਪ੍ਪੇਤਤ੍ਤਾ। ਅਥ ਪਨ ਵਦੇਯ੍ਯ ''ਨ ਕੁਸਲਾ ਕੁਸਲਾਯ ਏਵ ਸਨ੍ਤਿਕੇਤਿ ਉਦ੍ਧਰਿਤਬ੍ਬਾ, ਅਥ ਖੋ ਯਤੋ ਸਾ ਦੂਰੇ, ਤਸ੍ਸਾ ਅਕੁਸਲਾਯਾ''ਤਿ, ਤਞ੍ਚ ਨਤ੍ਥਿ। ਨ ਹਿ ਅਕੁਸਲਾਯ ਕੁਸਲਾ ਕਦਾਚਿ ਸਨ੍ਤਿਕੇ ਅਤ੍ਥੀਤਿ। ਅਥਾਪਿ ਵਦੇਯ੍ਯ ''ਯਾ ਅਕੁਸਲਾ ਕੁਸਲਾਯ ਸਨ੍ਤਿਕੇ, ਸਾ ਤਤੋ ਦੂਰਤੋ ਕੁਸਲਤੋ ਉਦ੍ਧਰਿਤਬ੍ਬਾ''ਤਿ, ਤਦਪਿ ਨਤ੍ਥਿ। ਨ ਹਿ ਕੁਸਲੇ ਅਕੁਸਲਾ ਅਤ੍ਥਿ, ਯਾ ਤਤੋ ਸਨ੍ਤਿਕੇਤਿ ਉਦ੍ਧਰਿਯੇਯ੍ਯ, ਤਸ੍ਮਾ ਇਧ ਵ**ੁ**ਤ੍ਤਸ੍ਸ ਦੂਰਸ੍ਸ ਦੂਰਤੋ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਵ**ਿ**ਸਭਾਗਤ੍ਤਾ ਦੂਰੇ ਸਨ੍ਤਿਕੰ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਨ ਸਕ੍ਕਾ ਦੂਰਤੋ ਸਨ੍ਤਿਕੰ ਉਦ੍ਧਰਿਤੁੰ, ਸਨ੍ਤਿਕੇ ਪਨਿਧ ਵ**ੁ**ਤ੍ਤੇ ਭਿਨ੍ਨੇ ਤਤ੍ਥੇਵ ਦੂਰੰ ਲਬ੍ਭਤੀਤਿ ਆਹ **"ਸਨ੍ਤਿਕਤੋ ਪਨ ਦੂਰੰ ਉਦ੍ਧਰਿਤਬ੍ਬ**"ਨ੍ਤਿ।

ਉਪਾਦਾਯੁਪਾਦਾਯ ਦੂਰਤੋ ਚ ਸਨ੍ਤਿਕੰ ਨ ਸਕ੍ਕਾ ਉਦ੍ਧਰਿਤੁੰ। ਲੋਭਸਹਗਤਾਯ ਦੋਸਸਹਗਤਾ ਦੂਰੇ ਲੋਭਸਹਗਤਾ ਸਨ੍ਤਿਕੇਤਿ ਹਿ ਵ**ੁ**ਚ੍ਚਮਾਨੇ ਸਨ੍ਤਿਕਤੋਵ ਸਨ੍ਤਿਕੰ ਉਦ੍ਧਰਿਤੰ ਹੋਤਿ। ਤਥਾ ਦੋਸਸਹਗਤਾਯ ਲੋਭਸਹਗਤਾ ਦੂਰੇ ਦੋਸਸਹਗਤਾ ਸਨ੍ਤਿਕੇਤਿ ਏਤ੍ਥਾਪਿ ਸਭਾਗਤੋ ਸਭਾਗਨ੍ਤਰਸ੍ਸ ਉਦ੍ਧਟਤ੍ਤਾ, ਨ ਚ ਸਕ੍ਕਾ ''ਲੋਭਸਹਗਤਾਯ ਦੋਸਸਹਗਤਾ ਦੂਰੇ ਸਾ ਏਵ ਚ ਸਨ੍ਤਿਕੇ''ਤਿ ਵਤ੍ਤੁੰ ਦੋਸਸਹਗਤਾਯ ਸਨ੍ਤਿਕਭਾਵਸ੍ਸ ਅਕਾਰਣਤ੍ਤਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਵ**ਿ**ਸਭਾਗਤਾ ਭੇਦੰ ਅਗ੍ਗਹੇਤ੍ਵ**ਾ** ਨ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਸਭਾਗਾਬ੍ਯਾਪਕਤ੍ਤਾ ਦੂਰਤਾਯ ਦੂਰਤੋ

ਸਨ੍ਤਿਕੁਦ੍ਧਰਣੰ ਨ ਸਕ੍ਕਾ ਕਾਤੁੰ। ਨ ਹਿ ਦੋਸਸਹਗਤਾ ਅਕੁਸਲਸਭਾਗੰ ਸਬ੍ਬੰ ਬਜਾਪੇਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ। ਸਭਾਗਤਾ ਪਨ ਭੇਦੰ ਅਨੋ੍ਗਧੰ ਕਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਵਿਸਭਾਗਬਜਾਪਕਤ੍ਤਾ ਸਨ੍ਤਿਕਤਾਯ ਸਨ੍ਤਿਕਤੋ ਦੂਰੁਦ੍ਧਰਣੰ ਸਕ੍ਕਾ ਕਾਤੁੰ। ਅਕੁਸਲਤਾ ਹਿ ਲੋਭਸਹਗਤਾਦਿਸਬ੍ਬਵਿਸਭਾਗਬਜਾਪਿਕਾਤਿ। ਤੇਨਾਹ "**ਨ ਦੂਰਤੋ ਸਨ੍ਤਿਕੰ ਉਦ੍ਧਰਿਤਬ੍ਬ**"ਨ੍ਤਿਆਦਿ।

ਵੇਦਨਾਕ੍ਖਨ੍ਧਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੩. ਸਞ੍ਞਾਕ੍ਖਨ੍ਧਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੧੭. ਚਕ੍ਖੁਸਮ੍ਫਸ੍ਸਜਾ ਸਞ੍ਞਾਤਿ ਏਤ੍ਥ ਯਦਿਪਿ ਵਤ੍ਥੁਤੋ ਫਸ੍ਸਸ੍ਸ ਨਾਮੰ ਫਸ੍ਸਤੋ ਚ ਸਞ੍ਞਾਯ, ਵਤ੍ਥੁਵਿਸਿਟ੍ਠਫਸ੍ਸੇਨ ਪਨ ਵਿਸਿਟ੍ਠਸਞ੍ਞਾ ਵਤ੍ਥੁਨਾ ਚ ਵਿਸਿਟ੍ਠਾ ਹੋਤਿ ਫਸ੍ਸਸ੍ਸ ਵਿਯ ਤਸ੍ਸਾਪਿ ਤਬ੍ਬਤ੍ਥੁਕਤ੍ਤਾਤਿ "**ਵਤ੍ਥੁਤੋ ਨਾਮ**"ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। **ਪਟਿਘਸਮ੍ਫਸ੍ਸਜਾ ਸਞ੍ਞਾ**ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਪਿ ਯਥਾ ਫਸ੍ਸੋ ਵਤ੍ਥਾਰਮ੍ਮਣਪਟਿਘਟ੍ਟਨੇਨ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੋ, ਤਥਾ ਤਤੋ ਜਾਤਸਞ੍ਞਾਪੀਤਿ "**ਵਤ੍ਥਾਰਮ੍ਮਣਤੋ ਨਾਮ**"ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਪਟਿਘਜੋ ਸਮ੍ਫਸ੍ਸੋ, ਪਟਿਘਵਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਜੋ ਵਾ ਸਮ੍ਫਸ੍ਸੋ **ਪਟਿਘਸਮ੍ਫਸ੍ਸੋ**ਤਿ ਉਤ੍ਤਰਪਦਲੋਪੰ ਕਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ।

ਵਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਭਾਵੇ ਵਚਨੰ ਅਧਿਕਿਚ੍ਚ ਪਵਤ੍ਤਾ, ਵਚਨਾਧੀਨਾ ਵਾ ਅਰੂਪਕ੍ਖਨ੍ਧਾ, ਅਧਿਵਚਨੰ ਵਾ ਏਤੇਸੰ ਪਕਾਸਨੰ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ''ਅਧਿਵਚਨਾ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ, ਤਤੋਜੋ ਸਮ੍ਫਸ੍ਸੋ ਅਧਿਵਚਨਸਮ੍ਫਸ੍ਸੋ, ਸਮ੍ਫਸ੍ਸੋਯੇਵ ਵਾ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੇਹਿ ਅਤ੍ਥੇਹਿ ਅਧਿਵਚਨੋ ਚ ਸਮ੍ਫਸ੍ਸੋ ਚਾਤਿ ਅਧਿਵਚਨਸਮ੍ਫਸ੍ਸੋ, ਅਧਿਵਚਨਵਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਜੋ ਵਾ ਸਮ੍ਫਸ੍ਸੋ ਅਧਿਵਚਨਸਮ੍ਫਸ੍ਸੋ, ਤਤੋ ਤਸ੍ਮਿੰ ਵਾ ਜਾਤਾ **ਅਧਿਵਚਨਸਮ੍ਫਸ੍ਸਜਾ**। ਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰਿਕਸਮ੍ਫਸ੍ਸੇਪਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੋ ਅਤ੍ਥੋ ਸਮ੍ਭਵਤੀਤਿ ਤੇਨ ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਤਤੋਜਾਪਿ ਸਞ੍ਞਾ "**ਅਧਿਵਚਨਸਮ੍ਫਸ੍ਸਜਾ**"ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਯਥਾ ਪਨ ਅਞ੍ਞਪ੍ਪਕਾਰਾਸਮ੍ਭਵਤੋ ਮਨੋਸਮ੍ਫਸ੍ਸਜਾ ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯੇਨ ''ਅਧਿਵਚਨਸਮ੍ਫਸ੍ਸਜਾ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਨ ਏਵਂ ਅਯੰ ਪਟਿਘਸਮ੍ਫਸ੍ਸਜਾ ਆਵੇਣਿਕਪ੍ਪਕਾਰਨ੍ਤਰਸਮ੍ਭਵਤੋਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ।

ਯਦਿ ਏਵਂ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਖਨ੍ਧਾਪਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਸਮ੍ਫਸ੍ਸਤੋ ਜਾਤਤ੍ਤਾ ''ਅਧਿਵਚਨਸਮ੍ਫਸ੍ਸਜਾ''ਤਿ ਵਤ੍ਤੁੰ ਯੁਤ੍ਤਾ, ਸਞ੍ਞਾਵ ਕਸ੍ਮਾ ਏਵਂ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ? ਤਿਣ੍ਣੰ ਖਨ੍ਧਾਨੰ ਅਤ੍ਥਵਸੇਨ ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਨਾਮੰ ਯਤ੍ਥ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨੋ ਅਧਿਵਚਨਸਮ੍ਫਸ੍ਸਜ-ਸਦ੍ਦੋ ਨਿਰੁਲ੍ਹਤਾਯ ਧਮ੍ਮਾਭਿਲਾਪੋ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਸਾ ਸਞ੍ਞਾਯ ਏਵ ਆਰੋਪੇਤ੍ਵਾ ਸਯੰ ਨਿਵਤ੍ਤਨੰ ਹੋਤਿ। ਤੇਨਾਹ "**ਤਯੋ ਹਿ ਅਰੂਪਿਨੋ ਖਨ੍ਧਾ**"ਤਿਆਦਿ। ਅਥ ਵਾ ਸਞ੍ਞਾਯ ਪਟਿਘਸਮ੍ਫਸ੍ਸਜਾਤਿ ਅਞ੍ਞਮ੍ਪਿ ਵਿਸਿਟ੍ਠੰ ਨਾਮੰ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਅਧਿਵਚਨਸਮ੍ਫਸ੍ਸਜਾਨਾਮੰ ਤਿਣ੍ਣੰਯੇਵ ਖਨ੍ਧਾਨੰ ਭਵਿਤੁੰ ਅਰਹਤਿ। ਤੇ ਪਨ ਅਤ੍ਤਨੋ ਨਾਮੰ ਸਞ੍ਞਾਯ ਦਤ੍ਵਾ ਨਿਵਤ੍ਤਾਤਿ ਇਮਮਤ੍ਥੰ ਸਨ੍ਧਾਯਾਹ "**ਤਯੋ ਹਿ ਅਰੂਪਿਨੋ ਖਨ੍ਧਾ**"ਤਿਆਦਿ। **ਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰਿਕਸਞ੍ਞਾ ਓਲੋਕੇਤ੍ਵਾਪਿ ਜਾਨਿਤੁੰ ਸਕ੍ਕਾ**ਤਿ ਇਦੰ ਤੇਨ ਤੇਨਾਧਿਪ੍ਪਾਯੇਨ ਹਤ੍ਥਵਿਕਾਰਾਦਿਕਰਣੇ ਤਦਧਿਪ੍ਪਾਯਵਿਜਾਨਨਨਿਮਿਤ੍ਤਭੂਤਾ ਵਿਞ੍ਞਤ੍ਤਿ ਵਿਯ ਰਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਓਲੋਕਨਾਦੀਸੁ ਰਤ੍ਤਤਾਦਿਵਿਜਾਨਨਨਿਮਿਤ੍ਤੰ ਓਲੋਕਨੰ ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣਵਿਸਯਸਮਾਗਮੇ ਪਾਕਟੰ ਹੋਤੀਤਿ ਤੰਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਯ ਸਞ੍ਞਾਯਪਿ ਤਥਾਪਾਕਟਭਾਵਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤੰ।

ਰਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਓਲੋਕਨਾਦਿਵਸੇਨ ਪਾਕਟਾ ਜਵਨਪ੍ਪਵਤ੍ਤਾ ਭਵਿਤੁੰ ਅਰਹਤੀਤਿ ਏਤਿਸ੍ਸਾ ਆਸਙ੍ਕਾਯ ਨਿਵਤ੍ਤਨਤ੍ਥੰ "**ਪਸਾਦਵਤ੍ਥੁਕਾ ਏਵਾ**"ਤਿ ਆਹ। **ਅਞ੍ਞੰ ਚਿਨ੍ਤੇਨ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਯੰ ਪੁਬ੍ਬੇ ਤੇਨ ਚਿਨ੍ਤਿਤੰ ਞਾਤੰ, ਤਤੋ ਅਞ੍ਞੰ ਚਿਨ੍ਤੇਨ੍ਤਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਸਞ੍ਞਾਕ੍ਖਨ੍ਧਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੪. ਸਙ੍ਖਾਰਕ੍ਖਨ੍ਧਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੨੦. ਹੇਟ੍ਠਿਮਕੋਟਿਯਾਤਿ ਏਤ੍ਥ ਭੁਮ੍ਮਨਿਦ੍ਦੇਸੋਵ। ਤਤ੍ਥ ਹਿ ਪਧਾਨੰ ਦਸ੍ਸਿਤਨ੍ਤਿ। ਯਦਿ ਏਵਂ ਉਪਰਿਮਕੋਟਿਯਾ ਤੰ ਨ ਦਸ੍ਸਿਤਨ੍ਤਿ ਆਪਜ੍ਜਤੀਤਿ? ਨਾਪਜ੍ਜਤਿ, ਉਪਰਿਮਕੋਟਿਗਤਭਾਵੇਨ ਵਿਨਾ ਹੇਟ੍ਠਿਮਕੋਟਿਗਤਭਾਵਾਭਾਵਤੋ। ਹੇਟ੍ਠਿਮਕੋਟਿ ਹਿ ਸਬ੍ਬਬਜਾਪਿਕਾਤਿ।

ਦੁਤਿਯੇ ਕਰਣਨਿਦ੍ਦੇਸੋ, ਹੇਟ੍ਠਿਮਕੋਟਿਯਾ ਆਗਤਾਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। ਪੁਰਿਮੇਪਿ ਵਾ ''ਹੇਟ੍ਠਿਮਕੋਟਿਯਾ''ਤਿ ਯਂ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਤਤ੍ਥ ਪਧਾਨਸਙ੍ਖਾਰਦਸ੍ਸਨਵਸੇਨਾਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧਕਰਣੇਨ ਕਰਣਨਿਦ੍ਦੇਸੋਵ। **ਤਂਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾ**ਤਿ ਏਕੂਨਪਞ੍ਞਾਸਪ੍ਪਭੇਦੇ ਸਙ੍ਖਾਰੇ ਆਹ। **ਗਹਿਤਾਵ ਹੋਨ੍ਤਿ** ਤਪ੍ਪਟਿਬਦ੍ਧਤ੍ਤਾ।

ਸਙ੍ਖਾਰਕ੍ਖਨ੍ਧਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਪਕਿਣ੍ਣਕਕਥਾਵਣ੍ਣਨਾ

ਸਮੁਗ੍ਗਮ-ਸਦ੍ਦੋ ਸਞ੍ਜਾਤਿਯਂ ਆਦਿਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਂ ਨਿਰੁਲ੍ਹੋ। ਤਂਤਂਪਚ੍ਚਯਸਮਾਯੋਗੇ ਹਿ ਪੁਰਿਮਭਵਸਙ੍ਖਾਤਾ ਪੁਰਿਮਨ੍ਤਤੋ ਉਦ੍ਧਙ੍ਗਮਨਂ **ਸਮੁਗ੍ਗਮੋ**, ਸਨ੍ਧਿਯਂ ਵਾ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਂ ਉਗ੍ਗਮੋ **ਸਮੁਗ੍ਗਮੋ**। ਸੋ ਪਨ ਯਤ੍ਥ ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧਾ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਾ ਸਮੁਗ੍ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਤਤ੍ਥੇਵ ਦਸ੍ਸਿਤੋ। ਏਤੇਨ ਨਯੇਨ ਅਪਰਿਪੁਣ੍ਣਖਨ੍ਧਸਮੁਗ੍ਗਮੋ ਏਕਵੋਕਾਰਚਤੁਵੋਕਾਰੇਸੁ ਸਕ੍ਕਾ ਵਿਞ੍ਞਾਤੁਨ੍ਤਿ। ਅਥ ਵਾ ਯਥਾਧਿਗਤਾਨਂ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਖਨ੍ਧਾਨਂ ਸਹ ਉਗ੍ਗਮੋ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿ **ਸਮੁਗ੍ਗਮੋ**। ਏਤਸ੍ਮਿਂ ਅਤ੍ਥੇ ਵਿਕਲੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿ ਅਸਙ੍ਗਹਿਤਾ ਹੋਤਿ। ਹਿਮਵਨ੍ਤਪ੍ਪਦੇਸੇ ਜਾਤਿਮਨ੍ਤਏਲ਼ਕਲੋਮਂ **ਜਾਤਿਉਣ੍ਣਾ। ਸਪ੍ਪਿਮਣ੍ਡਬਿਨ੍ਦੂ**ਤਿ ਏਵਂ ਏਤ੍ਥਾਪਿ **ਬਿਨ੍ਦੁ**-ਸਦ੍ਦੋ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬੋ। **ਏਵਂਵਣ੍ਣਪ੍ਪਟਿਭਾਗ**ਨ੍ਤਿ ਏਵਂਵਣ੍ਣਂ ਏਵਂਸਣ੍ਠਾਨਞ੍ਚ। ਪਟਿਭਜਨਂ ਵਾ **ਪਟਿਭਾਗੋ,** ਸਦਿਸਤਾਭਜਨਂ ਸਦਿਸਤਾਪਤ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਵਂਵਿਧੋ ਵਣ੍ਣਪ੍ਪਟਿਭਾਗੋ ਏਤਸ੍ਸਾਤਿ **ਏਵਂਵਣ੍ਣਪ੍ਪਟਿਭਾਗਂ**।

ਸਨ੍ਤਤਿਸੀਸਾਨੀਤਿ ਸਨ੍ਤਤਿਮੂਲਾਨਿ, ਸਨ੍ਤਤਿਕੋਟ੍ਠਾਸਾ ਵਾ। ਅਨੇਕਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸਮਾਹਾਰਭਾਵਤੋ ਹਿ ਪਧਾਨਙ੍ਗਂ ''ਸੀਸ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਏਵਂ ਵਤ੍ਥੁਦਸਕਾਦਿਕੋਟ੍ਠਾਸਾ ਅਨੇਕਰੂਪਸਮੁਦਾਯਭੂਤਾ ''ਸੀਸਾਨੀ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾਨੀਤਿ।

ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧਾ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਾ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਗਣਨਾਪਾਰਿਪੂਰਿਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਨ ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਖਨ੍ਧਸ੍ਸ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਤਂ। ਕਮ੍ਮਸਮੁਟ੍ਠਾਨਪਵੇਣਿਯਾ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ''ਉਤੁਚਿਤ੍ਤਾਹਾਰਜਪਵੇਣੀ ਚ ਏਤ੍ਤਕਂ ਕਾਲਂ ਅਤਿਕ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਹੋਤੀ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਾ ਸਿਯਾ, ਤਂ ਪਨ ''ਪੁਬ੍ਬਾਪਰਤੋ''ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਵਕ੍ਖਤੀਤਿ ਅਕਥੇਤ੍ਵਾ ਕਮ੍ਮਜਪਵੇਣੀ ਚ ਨ ਸਬ੍ਬਾ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਅਵੁਤ੍ਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ ਓਪਪਾਤਿਕਸਮੁਗ੍ਗਮੋ ਨਾਮ ਦਸ੍ਸਿਤੋ। **ਏਵਂ...ਪੇ॰... ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧਾ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਾ ਹੋਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਾਯਤਨਾਨਂ ਵਸੇਨ ਨਯੋ ਦਸ੍ਸਿਤੋ, ਅਪਰਿਪੁਣ੍ਣਾਯਤਨਾਨਂ ਪਨ ਕਾਮਾਵਚਰਾਨਂ ਰੂਪਾਵਚਰਾਨਂ ਪਰਿਹੀਨਾਯਤਨਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ਸਨ੍ਤਤਿਸੀਸਹਾਨਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਪੁਬ੍ਬਾਪਰਤੋਤਿ ਅਯਂ ਵਿਚਾਰਣਾ ਨ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਖਨ੍ਧਾਨਂ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਂ, ਅਥ ਖੋ ਤੇਸਂ ਰੂਪਸਮੁਟ੍ਠਾਪਨੇਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ। ਤਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ਆਹ "**ਏਵਂ ਪਨਾ**"ਤਿਆਦਿ। **ਅਪਚ੍ਛਾਅਪੁਰੇ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੇਸੂ**ਤਿ ਏਤੇਨ ਸਂਸਯਕਾਰਣਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਸਹੁਪ੍ਪਨ੍ਨੇਸੁ ਹਿ ਇਦਮੇਵ ਪਠਮਂ ਰੂਪਂ ਸਮੁਟ੍ਠਾਪੇਤਿ, ਇਦਂ ਪਚ੍ਛਾਤਿ ਅਦਸ੍ਸਿਤਂ ਨ ਸਕ੍ਕਾ ਵਿਞ੍ਞਾਤੁਂ। ਏਤ੍ਥ ਚ ''ਪੁਬ੍ਬਾਪਰਤੋ''ਤਿ ਏਤਿਸ੍ਸਾ ਵਿਚਾਰਣਾਯ ਵਤ੍ਥੁਭਾਵੇਨ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਂ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਪਵਤ੍ਤਾ ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧਾ ਗਹਿਤਾ। ਤਤ੍ਥ ਚ ਨਿਦ੍ਧਾਰਣੇ ਭੁਮ੍ਮਨਿਦ੍ਦੇਸੋਤਿ "**ਰੂਪਂ ਪਠਮਂ ਰੂਪਂ ਸਮੁਟ੍ਠਾਪੇਤੀ**"ਤਿ ਆਹ। ਅਞ੍ਞਥਾ ਭਾਵੇਨਭਾਵਲਕ੍ਖਣਤ੍ਥੇ ਭੁਮ੍ਮਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਸਤਿ ਰੂਪਸ੍ਸ ਰੂਪਸਮੁਟ੍ਠਾਪਨਕ੍ਖਣੇ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸਪਿ ਰੂਪਸਮੁਟ੍ਠਾਨਂ ਵਦਨ੍ਤੀਤਿ ਉਭਯਨ੍ਤਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਂ ਸਿਯਾਤਿ। ਰੂਪਾਰੂਪਸਨ੍ਤਤਿਞ੍ਚ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਅਯਂ ਵਿਚਾਰਣਾ ਪਵਤ੍ਤਾਤਿ "**ਰੂਪਂ ਪਠਮਂ ਰੂਪਂ ਸਮੁਟ੍ਠਾਪੇਤੀ**"ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਅਞ੍ਞਥਾ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਕ੍ਖਣੇ ਏਵ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨੇ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਵਿਚਾਰਣਾਯ ਕਰਿਯਮਾਨਾਯ ਅਰੂਪਸ੍ਸ ਰੂਪਸਮੁਟ੍ਠਾਪਨਮੇਵ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਪੁਬ੍ਬਾਪਰਸਮੁਟ੍ਠਾਪਨਵਿਚਾਰਣਾਵ ਇਧ ਨ ਉਪਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਂ ਸਿਯਾਤਿ। **ਵਤ੍ਥੁ ਉਪ੍ਪਾਦਕ੍ਖਣੇ ਦੁਬ੍ਬਲਂ ਹੋਤੀ**ਤਿ ਸਬ੍ਬਰੂਪਾਨਂ ਉਪ੍ਪਾਦਕ੍ਖਣੇ ਦੁਬ੍ਬਲਤਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਦਾ ਹਿ ਤਂ ਪਚ੍ਛਾਜਾਤਪਚ੍ਚਯਰਹਿਤਂ ਆਹਾਰਾਦੀਹਿ ਚ ਅਨੁਪਤ੍ਥਦ੍ਧਨ੍ਤਿ ''ਦੁਬ੍ਬਲ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਕਮ੍ਮਵੇਗਕ੍ਖਿਤ੍ਤਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਇਦਂ ਸਤਿਪਿ ਭਵਙ੍ਗਸ੍ਸ ਕਮ੍ਮਜਭਾਵੇ ਸਾਯਂ ਵਿਪਾਕਸਨ੍ਤਤਿ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਕ੍ਖਣੇ ਪੁਰਿਮਭਵਙ੍ਗਸਮੁਟ੍ਠਾਪਕਤੋ ਅਞ੍ਞੇਨ ਕਮ੍ਮੁਨਾ ਖਿਤ੍ਤਾ ਵਿਯ ਅਪ੍ਪਤਿਟ੍ਠਿਤਾ, ਤਤੋ ਪਰਞ੍ਚ ਸਮਾਨਸਨ੍ਤਤਿਯਂ ਅਨਨ੍ਤਰਪਚ੍ਚਯਂ ਪੁਰੇਜਾਤਪਚ੍ਚਯਞ੍ਚ ਲਭਿਤ੍ਵਾ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤਾਤਿ ਇਮਮਤ੍ਥਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਪਵੇਣੀ ਘਟਿਯਤੀਤਿ ਚਕ੍ਖਾਦਿਵਤ੍ਥੁਸਨ੍ਤਤਿ ਏਕਸ੍ਮਿਂ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨੇ ਏਵ ਅਞ੍ਞਸ੍ਸ ਨਿਰੋਧੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਘਟਿਯਤਿ, ਨ ਚੁਤਿਪਟਿਸਨ੍ਧਿਨਿਸ੍ਸਯਵਤ੍ਥੂਨਂ ਵਿਯ ਵਿਚ੍ਛੇਦਪ੍ਪਵਤ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਅਙ੍ਗਤੋ**ਤਿ ਝਾਨਙ੍ਗਤੋ। ਝਾਨਙ੍ਗਾਨਿ ਹਿ ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਸਹ ਰੂਪਸਮੁਟ੍ਠਾਪਕਾਨਿ, ਤੇਸਂ ਅਨੁਬਲਦਾਯਕਾਨਿ ਮਗ੍ਗਙ੍ਗਾਦੀਨਿ ਤੇਸੁ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨੇਸੁ ਵਿਸੇਸਰੂਪਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਦਸ੍ਸਨਤੋ। ਅਥ ਵਾ ਯਾਨਿ ਚਿਤ੍ਤਙ੍ਗਾਨਿ ਚੇਤਨਾਦੀਨਿ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਰੂਪਸਮੁਟ੍ਠਾਪਨੇ ਅਙ੍ਗਭਾਵਂ ਸਹਾਯਭਾਵਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਤੇਸਂ ਬਲਦਾਯਕੇਹਿ ਝਾਨਙ੍ਗਾਦੀਹਿ ਅਪਰਿਹੀਨਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਤੋ ਪਰਿਹੀਨਤ੍ਤਾ ਹਿ ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣਾਦੀਨਿ ਰੂਪਂ ਨ ਸਮੁਟ੍ਠਾਪੇਨ੍ਤੀਤਿ। ਯੋ ਪਨ ਵਦੇਯ੍ਯ ''ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਚਿਤ੍ਤੇਨ ਸਹਜਾਤਵਤ੍ਥੁ ਤਸ੍ਸ ਠਿਤਿਕ੍ਖਣੇ ਚ ਭਙ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਚ ਪੁਰੇਜਾਤਨ੍ਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਪਚ੍ਚਯਵੇਕਲ੍ਲਾਭਾਵਤੋ ਤਸ੍ਮਿਂ ਖਣਦ੍ਵਯੇ ਰੂਪਂ ਸਮੁਟ੍ਠਾਪੇਤੂ''ਤਿ, ਤਂ ਨਿਵਾਰੇਨ੍ਤੋ ਆਹ **"ਯਦਿ ਹਿ ਚਿਤ੍ਤ"**ਨ੍ਤਿਆਦਿ। ਤਤ੍ਥ ਠਿਤਿਭਙ੍ਗਕ੍ਖਣੇਸੁਪਿ ਤੇਸਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਵਤ੍ਥੁ ਪੁਰੇਜਾਤਂ ਨ ਹੋਤੀਤਿ ਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਮੇਵੇਤਨ੍ਤਿ ਅਨੁਜਾਨਿ, ਤਤ੍ਥਾਪਿ ਦੋਸਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਯਦਿ ਤਦਾ ਰੂਪਂ ਸਮੁਟ੍ਠਾਪੇਯ੍ਯ, ਤਵ ਮਤੇਨ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਚਿਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਸਮੁਟ੍ਠਾਪੇਯ੍ਯ, ਤਦਾ ਪਨ ਰੂਪੁਪ੍ਪਾਦਨਮੇਵ ਨਤ੍ਥਿ। ਯਦਾ ਚ ਰੂਪੁਪ੍ਪਾਦਨਂ, ਤਦਾ ਉਪ੍ਪਾਦਕ੍ਖਣੇ ਤਵ ਮਤੇਨਪਿ ਪਚ੍ਚਯਵੇਕਲ੍ਲਮੇਵ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਕ੍ਖਣੇ ਪੁਰੇਜਾਤਨਿਸ੍ਸਯਾਭਾਵਤੋ, ਤਸ੍ਮਾ **ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਚਿਤ੍ਤਂ ਰੂਪਂ ਨ ਸਮੁਟ੍ਠਾਪੇਤੀ**ਤਿ ਅਯਮੇਤ੍ਥ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਉਪ੍ਪਾਦਕ੍ਖਣੇ ਅਟ੍ਠ ਰੂਪਾਨਿ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਉਟ੍ਠਹਤਿ। ਕਸ੍ਮਾ? ਅਰੂਪਧਮ੍ਮਾਨਂ ਅਨਨ੍ਤਰਾਦਿਪਚ੍ਚਯਵਸੇਨ ਸਵੇਗਾਨਂ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਬਲਾਨਮੇਵ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਤੋ।

ਅਵਿਸਯਤਾਯਾਤਿ ਅਗਤਪੁਬ੍ਬਸ੍ਸ ਗਾਮਸ੍ਸ ਆਗਨ੍ਤੁਕਸ੍ਸ ਅਵਿਸਯਭਾਵਤੋ। **ਅਪ੍ਪਹੁਤਤਾਯਾ**ਤਿ ਤਤ੍ਥ ਤਸ੍ਸ ਅਨਿਸ੍ਸਰਭਾਵਤੋ। **ਚਿਤ੍ਤਸਮੁਟ੍ਠਾਨ...ਪੇ॰... ਠਿਤਾਨੀ**ਤਿ ਇਦਂ ਯੇਹਾਕਾਰੇਹਿ ਚਿਤ੍ਤਸਮੁਟ੍ਠਾਨਰੂਪਾਨਂ ਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕਾ ਪਚ੍ਚਯਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਤੇਹਿ ਸਬ੍ਬੇਹਿ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਂ ਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕਾ ਸਮਤਿਂਸਕਮ੍ਮਜਰੂਪਾਨਂ ਯਥਾਸਮ੍ਭਵਂ ਪਚ੍ਚਯਾ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਵਟ੍ਟਮੂਲਨ੍ਤਿ ਤਣ੍ਹਾ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਚੁਤਿਚਿਤ੍ਤੇਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਂ ਰੂਪਂ ਤਤੋ ਪੁਰਿਮਤਰੇਹਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਂ ਵਿਯ ਨ ਭਵਨ੍ਤਰੇ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਵਟ੍ਟਮੂਲਸ੍ਸ ਵੂਪਸਨ੍ਤਤ੍ਤਾ ਅਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿ ਵਿਚਾਰੇਤਬ੍ਬਾ।

ਰੂਪਸ੍ਸ ਨਤ੍ਥਿਤਾਯਾਤਿ ਰੂਪਾਨਂ ਨਿਸ੍ਸਰਣਤ੍ਤਾ ਅਰੂਪਸ੍ਸ, ਵਿਰਾਗਵਸੇਨ ਪਹੀਨਤ੍ਤਾ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤਬ੍ਬਸ੍ਸ ਅਭਾਵਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਰੂਪੋਕਾਸੇ ਵਾ ਰੂਪਂ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਰੂਪਪਚ੍ਚਯਾਨਂ ਰੂਪੁਪ੍ਪਾਦਨਂ ਹੋਤਿ, ਅਰੂਪਂ ਪਨ ਰੂਪਸ੍ਸ ਓਕਾਸੋ ਨ ਹੋਤੀਤਿ ਯਸ੍ਮਿਂ ਰੂਪੇ ਸਤਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ਅਞ੍ਞਂ ਰੂਪਂ ਉਪ੍ਪਾਦੇਯ੍ਯ, ਤਦੇਵ ਤਤ੍ਥ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਪੁਰਿਮਰੂਪਸ੍ਸਪਿ ਹਿ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵੋ ਅਤ੍ਥਿ ਪੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਪਿਤਿਸਦਿਸਤਾਦਸ੍ਸਨਤੋਤਿ।

ਉਤੁ ਪਨ ਪਠਮਂ ਰੂਪਂ ਸਮੁਟ੍ਠਾਪੇਤਿ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਠਿਤਿਕ੍ਖਣੇ ਸਮੁਟ੍ਠਾਪਨਤੋਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। **ਉਤੁ ਨਾਮ ਚੇਸ ਦਨ੍ਧਨਿਰੋਧੋ**ਤਿਆਦਿ ਉਤੁਸ੍ਸ ਠਾਨਕ੍ਖਣੇ ਉਪ੍ਪਾਦਨੇ ਕਾਰਣਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਅਰੂਪਾਨਂ ਉਪ੍ਪਾਦਕਾਲਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਞ੍ਚ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਦਨ੍ਧਨਿਰੋਧਤ੍ਤਾ ਹਿ ਸੋ ਠਿਤਿਕ੍ਖਣੇ ਬਲਵਾਤਿ ਤਦਾ ਰੂਪਂ ਸਮੁਟ੍ਠਾਪੇਤਿ, ਤਸ੍ਮਿਂ ਧਰਨ੍ਤੇ ਏਵ ਖਿਪ੍ਪਨਿਰੋਧਤ੍ਤਾ ਸੋਲ਼ਸਸੁ ਚਿਤ੍ਤੇਸੁ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੇਸੁ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਅਨਨ੍ਤਰਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਉਤੁਨਾ ਸਮੁਟ੍ਠਿਤੇ ਰੂਪੇ ਪੁਨ ਸਮੁਟ੍ਠਾਪੇਤੀਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। **ਤਸ੍ਮਿਂ ਧਰਨ੍ਤੇ ਏਵ ਸੋਲ਼ਸ ਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਨਿਰੁਜ੍ਝਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਏਤੇਨ ਪਨ ਵਚਨੇਨ ਯਦਿ ਉਪ੍ਪਾਦਨਿਰੋਧਕ੍ਖਣਾ ਧਰਮਾਨਕ੍ਖਣੇ ਏਵ ਗਹਿਤਾ, ''ਸੋਲ਼ਸਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾਯੁਕਂ ਰੂਪ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ, ਅਥੁਪ੍ਪਾਦਕ੍ਖਣਂ ਅਗ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਨਿਰੋਧਕ੍ਖਣੋਵ ਗਹਿਤੋ, ''ਸਤ੍ਤਰਸਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾਯੁਕ''ਨ੍ਤਿ, ਸਚੇ ਨਿਰੋਧਕ੍ਖਣਂ ਅਗ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਉਪ੍ਪਾਦਕ੍ਖਣੋ ਗਹਿਤੋ, ''ਅਧਿਕਸੋਲ਼ਸਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾਯੁਕ''ਨ੍ਤਿ, ਯਦਿ ਪਨ ਉਪ੍ਪਾਦਨਿਰੋਧਕ੍ਖਣਾ ਧਰਮਾਨਕ੍ਖਣੇ ਨ ਗਹਿਤਾ, ''ਅਧਿਕਸਤ੍ਤਰਸਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾਯੁਕ''ਨ੍ਤਿ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ **"ਤੇਸੁ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਅਨਨ੍ਤਰ"**ਨ੍ਤਿ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਪਿ ਤਸ੍ਸ ਧਰਮਾਨਕ੍ਖਣੇ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੇਸੁ ਗਹਿਤਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਉਪ੍ਪਾਦਕ੍ਖਣੋ ਧਰਮਾਨਕ੍ਖਣੇ ਗਹਿਤੋਤਿ ਨਿਰੋਧਕ੍ਖਣੇ ਅਗ੍ਗਹਿਤੇ ਅਧਿਕਸੋਲ਼ਸਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾਯੁਕਤਾ ਵਕ੍ਖਮਾਨਾ, ਗਹਿਤੇ ਵਾ ਸੋਲ਼ਸਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾਯੁਕਤਾ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਓਜਾ ਖਰਾਤਿ ਸਵਤ੍ਥੁਕਂ ਓਜਂ ਸਨ੍ਧਾਯਾਹ। ਸਭਾਵਤੋ ਸੁਖੁਮਾਯ ਹਿ ਓਜਾਯ ਵਤ੍ਥੁਵਸੇਨ ਅਤ੍ਥਿ ਓਲ਼ਾਰਿਕਸੁਖੁਮਤਾਤਿ।

ਚਿਤ੍ਤਵ੍ਵੇਵਾਤਿ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਤਾਯ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਤੰਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਕਾਪਿ ਪਨ ਰੂਪਸਮੁਟ੍ਠਾਪਕਾ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ। ਯਥਾਹ ''ਹੇਤੂ ਹੇਤੁਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਕਾਨੰ ਧਮ੍ਮਾਨੰ ਤੰਸਮੁਟ੍ਠਾਨਾਨਞ੍ਚ ਰੂਪਾਨੰ ਹੇਤੁਪਚ੍ਚਯੇਨ ਪਚ੍ਚਯੋ''ਤਿਆਦਿ (ਪਟ੍ਠਾ॰ ੧.੧.੧)। **ਚਿਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਵਾ ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦੰ ਗਣ੍ਹਾਤਿ, ਨ ਕਮ੍ਮਚੇਤਨੰ ਵਿਯ ਏਕਧਮ੍ਮਮੇਵ ਅਵਿਜ੍ਜਮਾਨੰ। ਕਮ੍ਮਸਮੁਟ੍ਠਾਨਞ੍ਚ ਤੰਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੇਹਿਪਿ ਸਮੁਟ੍ਠਿਤੰ ਹੋਤੂਤਿ ਚੇ? ਨ, ਤੇਹਿ ਸਮੁਟ੍ਠਿਤਭਾਵਸ੍ਸ ਅਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ, ਅਵਚਨਞ੍ਚ ਤੇਸੰ ਕੇਨਚਿ ਪਚ੍ਚਯੇਨ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵਾਭਾਵਤੋ।

ਅਦ੍ਧਾਨਪਰਿਚ੍ਛੇਦਤੋਤਿ ਕਾਲਪਰਿਚ੍ਛੇਦਤੋ। ਤਤ੍ਥ ''ਸਤ੍ਤਰਸ ਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾ ਰੂਪਸ੍ਸ ਅਦ੍ਧਾ, ਰੂਪਸ੍ਸ ਸਤ੍ਤਰਸਮੋ ਭਾਗੋ ਅਰੂਪਸ੍ਸਾ''ਤਿ ਏਸੋ ਅਦ੍ਧਾਨਪਰਿਚ੍ਛੇਦੋ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤੋ। **ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਕ੍ਖਣੇ**ਤਿ ਇਦੰ ਨਯਦਸ੍ਸਨਮਤ੍ਤੰ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੰ ਤਤੋ ਪਰਮ੍ਪਿ ਰੂਪਾਰੂਪਾਨੰ ਸਹੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਸਬ੍ਭਾਵਤੋ, ਨ ਪਨੇਤੰ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਕ੍ਖਣੇ ਅਸਹੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਅਭਾਵੰ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੰ, ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਠਿਤਿਭਙ੍ਗਕ੍ਖਣੇਸੁਪਿ ਰੂਪੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿੰ ਸਯਮੇਵ ਵਕ੍ਖਤੀਤਿ। ਫਲਪ੍ਪਤ੍ਤਨਿਦਸ੍ਸਨੇਨ ਚ ਰੂਪਾਰੂਪਾਨੰ ਅਸਮਾਨਕਾਲਤੰ ਨਿਦਸ੍ਸੇਤਿ, ਨ ਸਹੁਪ੍ਪਾਦੰ ਤਦਤ੍ਥੰ ਅਨਾਰਦ੍ਧਤ੍ਤਾ। ਸਹੁਪ੍ਪਾਦੇਨ ਪਨ ਅਸਮਾਨਕਾਲਤਾ ਸੁਖਦੀਪਨਾ ਹੋਤੀਤਿ ਤੰਦੀਪਨਤ੍ਥਮੇਵ ਸਹੁਪ੍ਪਾਦਗ੍ਗਹਣੰ।

ਯਦਿ ਏਵੰ ਰੂਪਾਰੂਪਾਨੰ ਅਸਮਾਨਦ੍ਧਤ੍ਤਾ ਅਰੂਪੰ ਓਹਾਯ ਰੂਪਸ੍ਸ ਪਵਤ੍ਤਿ ਆਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਏਤਸ੍ਸਾ ਨਿਵਾਰਣਤ੍ਥਮਾਹ "**ਤਤ੍ਥ ਕਿਞ੍ਚਾਪੀ**"ਤਿਆਦਿ। **ਏਕਪ੍ਪਮਾਣਾ**ਵਾਤਿ ਨਿਰਨ੍ਤਰੰ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨੇਸੁ ਰੂਪਾਰੂਪਧਮ੍ਮੇਸੁ ਨਿਚ੍ਛਿਦ੍ਦੇਸੁ ਅਰੂਪਰਹਿਤੰ ਰੂਪੰ, ਰੂਪਰਹਿਤੰ ਵਾ ਅਰੂਪੰ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਅਯਞ੍ਚ ਕਥਾ ਪਞ੍ਚਵੋਕਾਰੇ ਕਮ੍ਮਜਰੂਪਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿੰ ਨਿਬ੍ਬਾਨਪਟਿਭਾਗਨਿਰੋਧਸਮਾਪਤ੍ਤਿਰਹਿਤੰ ਸਨ੍ਧਾਯ ਕਤਾਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ। **ਪਦੇ ਪਦ**ਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਦੇ ਏਵ ਪਦੰ ਨਿਕ੍ਖਿਪਨ੍ਤੋ ਵਿਯ ਲਹੁੰ ਲਹੁੰ ਅਕ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਅਨੋਹਾਯਾ**ਤਿ ਯਾਵ ਚੁਤਿ, ਤਾਵ ਅਵਿਜਹਿਤ੍ਵਾ, ਚੁਤਿਕ੍ਖਣੇ ਪਨ ਸਹੇਵ ਨਿਰੁਜ੍ਝਨ੍ਤੀਤਿ। ਯਸ੍ਮਿਞ੍ਚਦ੍ਧਾਨੇ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞੰ ਅਨੋਹਾਯ ਪਵਤ੍ਤਿ, ਸੋ ਚ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਚੁਤਿਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨੋ ਉਕ੍ਕੰਸਤੋ ਏਤੇਸੰ ਅਦ੍ਧਾਤਿ। **ਏਵ**ਨ੍ਤਿ ਏਤੇਨ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵੁਤ੍ਤੰ ਅਵਕੰਸਤੋ ਅਦ੍ਧਾਪਕਾਰੰ ਇਮਞ੍ਚ ਸਙ੍ਗਣ੍ਹਾਤੀਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੰ।

ਏਕੁਪ੍ਪਾਦਨਾਨਾਨਿਰੋਧਤੋਤਿ ਏਤੰ ਦ੍ਵਯਮਪਿ ਸਹ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਰੂਪਾਰੂਪਾਨੰ ''ਏਕੁਪ੍ਪਾਦਨਾਨਾਨਿਰੋਧਤੋ''ਤਿ ਏਕੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾਕਾਰੋ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਏਵੰ ਇਤੋ ਪਰੇਸੁਪਿ। **ਪਚ੍ਛਿਮਕਮ੍ਮਜੰ ਠਪੇਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਚੁਤਿਚਿਤ੍ਤੇਨ ਸਹ ਨਿਰੁਜ੍ਝਨਤੋ ਨਾਨਾਨਿਰੋਧੋ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਪਨ ਏਕੁਪ੍ਪਾਦੋਪਿ ਨਤ੍ਥਿ ਹੇਟ੍ਠਾ ਸੋਲ਼ਸਕੇ ਪਚ੍ਛਿਮਸ੍ਸ ਭਙ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਵਚਨਤੋ। ਯਦਿ ਪਨ ਯਸ੍ਸ ਏਕੁਪ੍ਪਾਦਨਾਨਾਨਿਰੋਧਾ ਦ੍ਵੇਪਿ ਨ ਸਨ੍ਤਿ, ਤੰ ਠਪੇਤਬ੍ਬੰ। ਸਬ੍ਬਮ੍ਪਿ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਭਙ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੰ ਠਪੇਤਬ੍ਬੰ ਸਿਯਾ, ਪਚ੍ਛਿਮਕਮ੍ਮਜਸ੍ਸ ਪਨ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਤੋ ਪਰਤੋ ਚਿਤ੍ਤੇਸੁ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨੇਸੁ ਕਮ੍ਮਜਰੂਪਸ੍ਸ ਅਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਤੋ ਵਜ੍ਜੇਤਬ੍ਬੰ ਗਹੇਤਬ੍ਬਞ੍ਚ ਤਦਾ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ''ਪਚ੍ਛਿਮਕਮ੍ਮਜੰ ਠਪੇਤ੍ਵਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। ਤਤੋ ਪੁਬ੍ਬੇ ਪਨ ਅਟ੍ਠਚਤ੍ਤਾਲੀਸਕਮ੍ਮਜਰੂਪਪਵੇਣੀ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਤਤ੍ਥ ਯੰ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਾਦਕ੍ਖਣੇ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੰ, ਤੰ ਅਞ੍ਞਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਾਦਕ੍ਖਣੇ ਨਿਰੁਜ੍ਝਤੀਤਿ ''ਏਕੁਪ੍ਪਾਦਨਾਨਾਨਿਰੋਧ''ਨ੍ਤਿ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਠਿਤਿਭਙ੍ਗਕ੍ਖਣੇਸੁ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਰੂਪਾਨਿ ਵਜ੍ਜੇਤ੍ਵਾ ਏਵੰ ਏਕੁਪ੍ਪਾਦਨਾਨਾਨਿਰੋਧਤੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾਤਿ ਯੋਜਨਾ ਕਤਾਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ। ਤਞ੍ਹਿ ਰੂਪੰ ਅਰੂਪੇਨ, ਅਰੂਪਞ੍ਚ ਤੇਨ ਏਕੁਪ੍ਪਾਦਨਾਨਾਨਿਰੋਧਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਸਙ੍ਖਲਿਕਸ੍ਸ ਵਿਯ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ ਪਵੇਣੀਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਅਟ੍ਠਚਤ੍ਤਾਲੀਸਕਮ੍ਮਜਿਯਵਚਨੰ ਕਤੰ, ਅਞ੍ਞਥਾ ਏਕੂਨਪਞ੍ਞਾਸਕਮ੍ਮਜਿਯਵਚਨੰ ਕਤ੍ਤਬ੍ਬੰ ਸਿਯਾ।

ਨਾਨੁਪ੍ਪਾਦ...ਪੇ॰... ਪਚ੍ਛਿਮਕਮ੍ਮਜੇਨ ਦੀਪੇਤਬ੍ਬਾਤਿ ਤੇਨ ਸੁਦੀਪਨਤ੍ਤਾ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਏਤੇਨ ਹਿ ਨਯੇਨ ਸਕ੍ਕਾ ਤਤੋ ਪੁਬ੍ਬੇਪਿ ਏਕਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਭਙ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਰੂਪੰ ਅਞ੍ਞਸ੍ਸਪਿ ਭਙ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਏਵ ਨਿਰੁਜ੍ਝਤੀਤਿ ਤੰ ਅਰੂਪੇਨ, ਅਰੂਪਞ੍ਚ ਤੇਨ ਨਾਨੁਪ੍ਪਾਦੰ ਏਕਨਿਰੋਧਨ੍ਤਿ ਵਿਞ੍ਞਾਤੁਨ੍ਤਿ। ਉਭਯਤ੍ਥਾਪਿ ਪਨ ਅਞ੍ਞਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਠਿਤਿਕ੍ਖਣੇ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੰ ਰੂਪੰ ਅਞ੍ਞਸ੍ਸ ਠਿਤਿਕ੍ਖਣੇ, ਤਸ੍ਸ ਠਿਤਿਕ੍ਖਣੇ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਠਿਤਿਕ੍ਖਣੇ ਏਵ ਨਿਰੁਜ੍ਝਨਕੰ ਅਰੂਪਞ੍ਚ ਨ ਸਙ੍ਗਹਿਤੰ, ਤੰ ''ਨਾਨੁਪ੍ਪਾਦਤੋ ਨਾਨਾਨਿਰੋਧਤੋ''ਤਿ ਏਤ੍ਥੇਵ ਸਙ੍ਗਹੰ ਗਚ੍ਛਤੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। ਚਤੁਸਨ੍ਤਤਿਕਰੂਪੇਨ ਹਿ ਨਾਨੁਪ੍ਪਾਦਨਾਨਾਨਿਰੋਧਤਾਦੀਪਨਾ ਏਤ੍ਥ ਠਿਤਿਕ੍ਖਣੇ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਦਸ੍ਸਿਤਤ੍ਤਾ ਅਦਸ੍ਸਿਤਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ਨਯਦਸ੍ਸਨੰ ਹੋਤੀਤਿ। ਸਮਤਿੰਸਕਮ੍ਮਜਰੂਪੇਸੁ ਏਵ ਠਿਤਸ੍ਸਪਿ ਗਬ੍ਭੇ ਗਤਸ੍ਸ ਮਰਣੰ ਅਤ੍ਥੀਤਿ

ਤੇਸੰ ਏਵ ਵਸੇਨ ਪਚ੍ਛਿਮਕਮ੍ਪਿ ਯੋਜਿਤੰ। **ਅਮਰਾ ਨਾਮ ਭਵੇਯਜੁੰ,** ਕਸ੍ਮਾ? ਯਥਾ ਛਨ੍ਨੰ ਵਤ੍ਥੂਨੰ ਪਵਤ੍ਤਿ , ਏਵੰ ਤਦੁਪ੍ਪਾਦਕਕਮ੍ਮੇਨੇਵ ਭਵਙ੍ਗਾਦੀਨਞ੍ਚ ਤਬ੍ਬਤ੍ਥੁਕਾਨੰ ਪਵਤ੍ਤਿਯਾ ਭਵਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ। ਨ ਹਿ ਤੰ ਕਾਰਣੰ ਅਤ੍ਥਿ, ਯੇਨ ਤੰ ਕਮ੍ਮਜੇਸੁ ਏਕਚ੍ਚੰ ਪਵਤ੍ਤੇਯਜ, ਏਕਚ੍ਚੰ ਨ ਪਵਤ੍ਤੇਯਜਾਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਆਯੁਉਸ੍ਮਾਵਿਞ੍ਞਾਣਾਦੀਨੰ ਜੀਵਿਤਸਙ੍ਖਾਰਾਨੰ ਅਨੂਨਤ੍ਤਾ ਵੁਤ੍ਤੰ **"ਅਮਰਾ ਨਾਮ ਭਵੇਯਜੁ"**ਨ੍ਤਿ।

''ਉਪ੍ਪਾਦਕ੍ਖਣੇ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੰ ਅਞ੍ਞਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਾਦਕ੍ਖਣੇ ਨਿਰੁਜ੍ਝਤਿ, ਠਿਤਿਕ੍ਖਣੇ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੰ ਅਞ੍ਞਸ੍ਸ ਠਿਤਿਕ੍ਖਣੇ, ਭਙ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੰ ਅਞ੍ਞਸ੍ਸ ਭਙ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਨਿਰੁਜ੍ਝਤੀ''ਤਿ ਇਦੰ ਅਟ੍ਠਕਥਾਯੰ ਆਗਤਤ੍ਤਾ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਨਾਧਿਪ੍ਪਾਯੰ ਉਪ੍ਪਾਦਕ੍ਖਣੇ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੰ ਨਿਰੋਧਕ੍ਖਣੇ, ਠਿਤਿਕ੍ਖਣੇ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਞ੍ਚ ਉਪ੍ਪਾਦਕ੍ਖਣੇ, ਭਙ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੰ ਠਿਤਿਕ੍ਖਣੇ ਨਿਰੁਜ੍ਝਤੀਤਿ ਦੀਪੇਤਿਯੇਵ। ਏਵਞ੍ਚ ਕਤ੍ਵਾ ਅਦ੍ਧਾਨਪਰਿਚ੍ਛੇਦੇ ''ਤੰ ਪਨ ਸਤ੍ਤਰਸਮੇਨ ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਸਦ੍ਧਿੰ ਨਿਰੁਜ੍ਝਤੀ''ਤਿ (ਵਿਭ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੨੬ ਪਕਿਣ੍ਣਕਕਥਾ) ਵੁਤ੍ਤੰ। **ਇਮਾਯ ਪਾਲ਼ਿਯਾ ਵਿਰੁਜ੍ਝਤਿ,** ਕਸ੍ਮਾ? ਚਤ੍ਤਸਮੁਟ੍ਠਾਨਿਕਰੂਪਸ੍ਸਪਿ ਸਮਾਨਾਯੁਕਤਾਯ ਭਵਿਤਬ੍ਬਤ੍ਤਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਯਥਾ ਪਨ ਏਤੇਹਿ ਯੋਜਿਤੰ, ਤਥਾ ਰੂਪਸ੍ਸ ਏਕੁਪ੍ਪਾਦਨਾਨਾਨਿਰੋਧਤਾ ਨਾਨੁਪ੍ਪਾਦੇਕਨਿਰੋਧਤਾ ਚ ਨਤ੍ਥਿਯੇਵ।

ਯਾ ਪਨ ਏਤੇਹਿ ਰੂਪਸ੍ਸ ਸਤ੍ਤਰਸਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾਯੁਕਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਯਾ ਚ ਅਟ੍ਠਕਥਾਯੰ ਤਤਿਯਭਾਗਾਧਿਕਸੋਲ਼ਸਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾਯੁਕਤਾ, ਸਾ **ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਵਿਭਙ੍ਗਟ੍ਠਕਥਾਯੰ** (ਵਿਭ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੨੨੭) ਅਤੀਤਾਰਮ੍ਮਣਾਯ ਚੁਤਿਯਾ ਅਨਨ੍ਤਰਾ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਰਮ੍ਮਣੰ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿੰ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ ''ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਏਕਾਦਸ ਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾ ਅਤੀਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਤਥਾ ਪਞ੍ਚਦਸ ਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾ ਅਤੀਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਅਥਾਵਸੇਸਪਞ੍ਚਚਿਤ੍ਤਏਕਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾਯੁਕੇ ਤਸ੍ਮਿੰ ਯੇਵਾਰਮ੍ਮਣੇ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਚਿਤ੍ਤੰ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀ''ਤਿ ਦਸ੍ਸਿਤੇਨ ਸੋਲ਼ਸਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾਯੁਕਭਾਵੇਨ ਵਿਰੁਜ੍ਝਤਿ। ਨ ਹਿ ਸਕ੍ਕਾ ''ਠਿਤਿਕ੍ਖਣੇ ਏਵ ਰੂਪੰ ਆਪਾਥਮਾਗਚ੍ਛਤੀ''ਤਿ ਵਤ੍ਤੁੰ। ਤਥਾ ਹਿ ਸਤਿ ਨ ਰੂਪਸ੍ਸ ਏਕਾਦਸ ਵਾ ਪਞ੍ਚਦਸੇਵ ਵਾ ਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾ ਅਤੀਤਾ, ਅਥ ਖੋ ਅਤਿਰੇਕਏਕਾਦਸਪਞ੍ਚਦਸਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾ। ਤਸ੍ਮਾ ਯਦਿਪਿ ਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰੇ ਠਿਤਿਪ੍ਪਤ੍ਤਮੇਵ ਰੂਪੰ ਪਸਾਦੰ ਘਟ੍ਟੇਤੀਤਿ ਯੁਜ੍ਜੇਯਜ, ਮਨੋਦ੍ਵਾਰੇ ਪਨ ਉਪ੍ਪਾਦਕ੍ਖਣੇਪਿ ਆਪਾਥਮਾਗਚ੍ਛਤੀਤਿ ਇਚ੍ਛਿਤਬ੍ਬਮੇਤੰ। ਨ ਹਿ ਮਨੋਦ੍ਵਾਰੇ ਅਤੀਤਾਦੀਸੁ ਕਿਞ੍ਚਿ ਆਪਾਥੰ ਨਾਗਚ੍ਛਤੀਤਿ। ਮਨੋਦ੍ਵਾਰੇ ਚ ਏਵੰ ਵੁਤ੍ਤੰ ''ਏਕਾਦਸ ਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾ ਅਤੀਤਾ, ਅਥਾਵਸੇਸਪਞ੍ਚਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾਯੁਕੇ''ਤਿ (ਵਿਭ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੨੨੭)।

ਯੋ ਚੇਤ੍ਥ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਠਿਤਿਕ੍ਖਣੋ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਸੋ ਚ ਅਤ੍ਥਿ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਵਿਚਾਰੇਤਬ੍ਬੋ। **ਚਿਤ੍ਤਯਮਕੇ** (ਯਮ॰ ੨.ਚਿਤ੍ਤਯਮਕ.੧੦੨) ਹਿ ''ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੰ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਨ੍ਤਿ? ਭਙ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੰ, ਨੋ ਚ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨ''ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਤਕਮੇਵ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਨ ਵੁਤ੍ਤੰ ''ਠਿਤਿਕ੍ਖਣੇ ਭਙ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਚਾ''ਤਿ। ਤਥਾ ''ਨੁਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨੰ ਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਨ੍ਤਿ? ਭਙ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਨੁਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨੰ, ਨੋ ਚ ਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨ''ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਤਕਮੇਵ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਨ ਵੁਤ੍ਤੰ ''ਠਿਤਿਕ੍ਖਣੇ ਭਙ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਚਾ''ਤਿ। ਏਵੰ ''ਨ ਨਿਰੁਦ੍ਧੰ ਨ ਨਿਰੁਜ੍ਝਮਾਨੰ, ਨ ਨਿਰੁਜ੍ਝਮਾਨੰ ਨ ਨਿਰੁਦ੍ਧ''ਨ੍ਤਿ ਏਤੇਸੰ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨੇ ''ਉਪ੍ਪਾਦਕ੍ਖਣੇ ਅਨਾਗਤਞ੍ਚਾ''ਤਿ ਵਤ੍ਵਾ ''ਠਿਤਿਕ੍ਖਣੇ''ਤਿ ਅਵਚਨੰ, ਅਤਿਕ੍ਕਨ੍ਤਕਾਲਵਾਰੇ ਚ ''ਭਙ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਚਿਤ੍ਤੰ ਉਪ੍ਪਾਦਕ੍ਖਣੰ ਵੀਤਿਕ੍ਕਨ੍ਤ''ਨ੍ਤਿ ਵਤ੍ਵਾ ''ਠਿਤਿਕ੍ਖਣੇ''ਤਿ ਅਵਚਨੰ ਠਿਤਿਕ੍ਖਣਾਭਾਵੰ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਦੀਪੇਤਿ। **ਸੁਤ੍ਤੇਸੁ**ਪਿ ਹਿ ''ਠਿਤਸ੍ਸ ਅਞ੍ਞਥਤ੍ਤੰ ਪਞ੍ਞਾਯਤੀ''ਤਿ ਤਸ੍ਸੇਵ (ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੮; ਅ॰ ਨਿ॰ ੩.੪੭) ਏਕਸ੍ਸ ਅਞ੍ਞਥਤ੍ਤਾਭਾਵਤੋ ''ਯਸ੍ਸਾ ਅਞ੍ਞਥਤ੍ਤੰ ਪਞ੍ਞਾਯਤਿ, ਸਾ ਸਨ੍ਤਤਿਠਿਤੀ''ਤਿ ਨ ਨ ਸਕ੍ਕਾ ਵਤ੍ਤੁਨ੍ਤਿ, ਵਿਜ੍ਜਮਾਨੰ ਵਾ ਖਣਦ੍ਵਯਸਮਙ੍ਗਿੰ ਠਿਤਨ੍ਤਿ।

ਯੋ ਚੇਤ੍ਥ ਚਿਤ੍ਤਨਿਰੋਧਕ੍ਖਣੇ ਰੂਪੁਪ੍ਪਾਦੋ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਸੋ ਚ ਵਿਚਾਰੇਤਬ੍ਬੋ ''ਯਸ੍ਸ ਵਾ ਪਨ ਸਮੁਦਯਸਚ੍ਚੰ ਨਿਰੁਜ੍ਝਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਦੁਕ੍ਖਸਚ੍ਚੰ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀਤਿ? ਨੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤ''ਨ੍ਤਿ (ਯਮ॰ ੧.ਸਚ੍ਚਯਮਕ.੧੩੬)। ਯੋ ਚ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਾਦਕ੍ਖਣੇ ਰੂਪਨਿਰੋਧੋ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਸੋ ਚ ਵਿਚਾਰੇਤਬ੍ਬੋ ''ਯਸ੍ਸ ਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਅਬ੍ਯਾਕਤਾ ਧਮ੍ਮਾ ਨਿਰੁਜ੍ਝਨ੍ਤੀਤਿ? ਨੋਤਿਆਦਿ (ਯਮ॰ ੩.ਧਮ੍ਮਯਮਕ.੧੬੩) ਵੁਤ੍ਤ''ਨ੍ਤਿ। ਨ ਚ ਚਿਤ੍ਤਸਮੁਟ੍ਠਾਨਰੂਪਮੇਵ ਸਨ੍ਧਾਯ ਪਟਿਕ੍ਖੇਪੋ ਕਤੋਤਿ ਸਕ੍ਕਾ ਵਤ੍ਤੁੰ ਚਿਤ੍ਤਸਮੁਟ੍ਠਾਨਰੂਪਾਧਿਕਾਰਸ੍ਸ ਅਭਾਵਾ, ਅਬ੍ਯਾਕਤਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਚ ਚਿਤ੍ਤਸਮੁਟ੍ਠਾਨਰੂਪੇਸ੍ਵੇਵ ਅਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਤੋ। ਯਦਿ **ਸਙ੍ਖਾਰਯਮਕੇ** ਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਰੇਨ ਸਹੁਪ੍ਪਾਦੇਕਨਿਰੋਧਵਚਨਤੋ ਅਬ੍ਯਾਕਤ-ਸਦ੍ਦੇਨ ਚਿਤ੍ਤਸਮੁਟ੍ਠਾਨਮੇਵੇਤ੍ਥ ਗਹਿਤਨ੍ਤਿ ਕਾਰਣੰ ਵਦੇਯਜ, ਤਮ੍ਪਿ ਅਕਾਰਣੰ। ਨ ਹਿ ਤੇਨ ਵਚਨੇਨ ਅਞ੍ਞਰੂਪਾਨੰ ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਸਹੁਪ੍ਪਾਦਸਹਨਿਰੋਧਪਟਿਕ੍ਖੇਪੋ ਕਤੋ, ਨਾਪਿ

ਨਾਨੁਪ੍ਪਾਦਨਾਨਿਰੋਧਾਨੁਜਾਨਨੰ, ਨੇᩅ ਚਿਤ੍ਤਸਮੁਟ੍ਠਾਨਤੋ ਅਞ੍ਞਸ੍ਸ ਅਬ੍ਯਾਕਤਭਾᩅਨਿᩅਾਰਣਞ੍ਚ ਕਤੰ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਥਾ ਅਪ੍ਪਟਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਾਨਾਨੁਞ੍ਞਾਤਾਨਿᩅਾਰਿਤਾਬ੍ਯਾਕਤਭਾᩅਾਨੰ ਸਹੁਪ੍ਪਾਦਸਹਨਿਰੋਧਾਦਿਕਾਨੰ ਕਮ੍ਮਜਾਦੀਨੰ ਏਤੇਨ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਾਦਕ੍ਖਣੇ ਨਿਰੋਧੋ ਪਟਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋਤਿ ਨ ਸਕ੍ਕਾ ਕਮ੍ਮਜਾਦੀਨੰ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਾਦਕ੍ਖਣੇ ਨਿਰੋਧੰ ᩅਤ੍ਤੁੰ। ਯਮਕਪਾਲ਼ਿਅਨੁਸ੍ਸਰਣੇ ਚ ਸਤਿ ਉਪ੍ਪਾਦਾਨਨ੍ਤਰੰ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਭਿਜ੍ਜਮਾਨਤਾਤਿ ਤਸ੍ਮਿੰ ਖਣੇ ਚਿਤ੍ਤੰ ਨ ਚ ਰੂਪੰ ਸਮੁਟ੍ਠਾਪੇਤਿ ᩅਿਨਸ੍ਸਮਾਨਤ੍ਤਾ, ਨਾਪਿ ਚ ਅਞ੍ਞਸ੍ਸ ਰੂਪਸਮੁਟ੍ਠਾਪਕਸ੍ਸ ਸਹਾਯਭਾᩅੰ ਗਚ੍ਛਤੀਤਿ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਚਿਤ੍ਤੇਨ ਸਹੁਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਉਤੁ ਤਦਨਨ੍ਤਰਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਾਦਕ੍ਖਣੇ ਰੂਪੰ ਸਮੁਟ੍ਠਾਪੇਯ੍ਯ। ਏᩅਞ੍ਚ ਸਤਿ ਰੂਪਾਰੂਪਾਨੰ ਆਦਿਮ੍ਹਿ ਸਹ ਰੂਪਸਮੁਟ੍ਠਾਪਨਤੋ ਪੁਬ੍ਬਾਪਰਤੋਤਿ ਇਦਮ੍ਪਿ ਨਤ੍ਥਿ, ਅਤਿਲਹੁਪਰਿᩅਤ੍ਤਞ੍ਚ ਚਿਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਯੇਨ ਸਹੁਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਤੰ ਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣੇ ਰੂਪੰ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਮੇᩅਾਤਿ ਸਕ੍ਕਾ ᩅਤ੍ਤੁੰ। ਤੇਨੇᩅ ਹਿ ਤੰ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਤੋ ਉਦ੍ਧੰ ਅਚਿਤ੍ਤਸਮੁਟ੍ਠਾਨਾਨੰ ਅਤ੍ਤਨਾ ਸਹ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾਨੰ ਨ ਕੇਨਚਿ ਪਚ੍ਚਯੇਨ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ, ਤਦਨਨ੍ਤਰਞ੍ਚ ਤੰ ਠਿਤਿਪ੍ਪਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਤਦਨਨ੍ਤਰੰ ਚਿਤ੍ਤੰ ਤਸ੍ਸ ਪਚ੍ਛਾਜਾਤਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ, ਨ ਸਹਜਾਤਪਚ੍ਚਯੋਤਿ। ਯਦਿ ਏᩅੰ ''ਯਸ੍ਸ ਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਤਸ੍ਸ ᩅਚੀਸਙ੍ਖਾਰੋ ਨਿਰੁਜ੍ਝਤੀਤਿ? ਨੋ''ਤਿ (ਯਮ॰ ੨.ਸਙ੍ਖਾਰਯਮਕ.੧੨੮), ᩅਤ੍ਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਚੇ? ਨ, ਚਿਤ੍ਤਨਿਰੋਧਕ੍ਖਣੇ ਰੂਪੁਪ੍ਪਾਦਾਰਮ੍ਭਾਭਾᩅਤੋਤਿ। ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਹਿ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਾਦਕ੍ਖਣੇ ਏᩅ ਰੂਪੰ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨੰ ਹੋਤਿ, ਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣੇ ਪਨ ਅᩅੀਤਿᩅਤ੍ਤੇ ਤੰ ਅਤ੍ਤਨੋ ਰੂਪਸਮੁਟ੍ਠਾਪਨਪੁਰੇਜਾਤਪਚ੍ਚਯਕਿਚ੍ਚੰ ਨ ਕਰੋਤਿ, ਅਰੂਪਞ੍ਚ ਤਸ੍ਸ ਪਚ੍ਛਾਜਾਤਪਚ੍ਚਯੋ ਨ ਹੋਤੀਤਿ ਠਿਤਿਪ੍ਪਤ੍ਤਿᩅਿਸੇਸਾਲਾਭੰ ਸਨ੍ਧਾਯ ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਇਦੰ ᩅੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ।

ਤਤੋ ਪਰੰ ਪਨਾਤਿ ਏਤਸ੍ਸ ''ਏਤ੍ਥ ਪਨ ਯਦੇਤ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਕਾਯਪਿ ਸਙ੍ਗਹਕਥਾਯ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾਯ ਪੁਰਿਮਕਥਾਯ ਸਨ੍ਨਿਟ੍ਠਾਨਤੋ ''ਤਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਕਮ੍ਮਜਰੂਪਪᩅੇਣੀ ਨ ਪᩅਤ੍ਤਤੀ''ਤਿ ਏਤੇਨ ਸਹ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋਤਿ ਚੁਤਿਤੋ ਪਰਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਰੂਪੰ ਪਨ ਰੂਪੇਨ ਸਹਾਤਿਆਦਿਨਾ ਯਥਾ ਅਟ੍ਠਕਥਾਯੰ ᩅੁਤ੍ਤੰ, ਤਥਾ ਏਕੁਪ੍ਪਾਦੇਕਨਿਰੋਧਤਾ ਰੂਪਾਨੰ ਅਰੂਪੇਹਿ, ਅਰੂਪਾਨੰ ਰੂਪੇਹਿ ਚ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਕਤ੍ᩅਾ ਰੂਪਾਨੰ ਰੂਪੇਹੇᩅ, ਅਰੂਪਾਨਞ੍ਚ ਅਰੂਪੇਹਿ ਯੋਜਿਤਾ।

ਸਰੀਰਸ੍ਸ ਰੂਪੰ ਅᩅਯᩅਭੂਤਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ, ਘਨਭੂਤੋ ਪੁਞ੍ਜਭਾᩅੋ **ਘਨਪੁਞ੍ਜਭਾᩅੋ,** ਨ ਤਿਲਮੁਗ੍ਗਾਦਿਪੁਞ੍ਜਾ ᩅਿਯ ਸਿਥਿਲਸਮ੍ਬਨ੍ਧਨਾਨੰ ਪੁਞ੍ਜੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਏਕੁਪ੍ਪਾਦਾਦਿਤਾ**ਤਿ ਯਥਾᩅੁਤ੍ਤੇ ਤਯੋ ਪਕਾਰੇ ਆਹ।

ਹੇਟ੍ਠਾਤਿ ਰੂਪਕਣ੍ਡᩅਣ੍ਣਨਾਯੰ। **ਪਰਿਨਿਪ੍ਫਨ੍ਨਾᩅ ਹੋਨ੍ਤੀ**ਤਿ ᩅਿਕਾਰਰੂਪਾਦੀਨਞ੍ਚ ਰੂਪਕਣ੍ਡᩅਣ੍ਣਨਾਯੰ ਪਰਿਨਿਪ੍ਫਨ੍ਨਤਾਪਰਿਯਾਯੋ ᩅੁਤ੍ਤੋਤਿ ਕਤ੍ᩅਾ ᩅੁਤ੍ਤੰ। ਪਰਿਨਿਪ੍ਫਨ੍ਨਨਿਪ੍ਫਨ੍ਨਾਨੰ ਕੋ ᩅਿਸੇਸੋਤਿ? ਪੁਬ੍ਬਨ੍ਤਾਪਰਨ੍ਤਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨੋ ਪਚ੍ਚਯੇਹਿ ਨਿਪ੍ਫਾਦਿਤੋ ਤਿਲਕ੍ਖਣਾਹਤੋ ਸਭਾᩅਧਮ੍ਮੋ **ਪਰਿਨਿਪ੍ਫਨ੍ਨੋ, ਨਿਪ੍ਫਨ੍ਨੋ** ਪਨ ਅਸਭਾᩅਧਮ੍ਮੋਪਿ ਹੋਤਿ ਨਾਮਗ੍ਗਹਣਸਮਾਪਜ੍ਜਨਾਦਿᩅਸੇਨ ਨਿਪ੍ਫਾਦਿਯਮਾਨੋਤਿ। **ਨਿਰੋਧਸਮਾਪਤ੍ਤਿ ਪਨਾ**ਤਿ ਏਤੇਨ ਸਬ੍ਬਮ੍ਪਿ ਉਪਾਦਾਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿੰ ਤਦੇਕਦੇਸੇਨ ਦਸ੍ਸੇਤੀਤਿ ᩅੇਦਿਤਬ੍ਬੰ।

ਪਕਿਣ੍ਣਕਕਥਾᩅਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਕਮਾਦਿᩅਿਨਿਚ੍ਛਯਕਥਾᩅਣ੍ਣਨਾ

ਦਸ੍ਸਨੇਨ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾਤਿਆਦਿਨਾ ਪਠਮੰ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾ ਪਠਮੰ ᩅੁਤ੍ਤਾ, ਦੁਤਿਯੰ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾ ਦੁਤਿਯਨ੍ਤਿ ਅਯੰ **ਪਹਾਨਕ੍ਕਮੋ**। ਅਨੁਪੁਬ੍ਬਪਣੀਤਾ ਭੂਮਿਯੋ ਅਨੁਪੁਬ੍ਬੇਨ ᩅਤ੍ਥਿਤਾਤਿ ਤਾਸੰ ᩅਸੇਨ ਦੇਸਨਾਯ **ਭੂਮਿਕ੍ਕਮੋ**। ''ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਾ''ਤਿਆਦਿਕੋ (ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੫.੩੭੨, ੩੮੨, ੩੮੩; ᩅਿਭ॰ ੩੫੫) ਏਕਕ੍ਖਣੇਪਿ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਾਦਿਸਮ੍ਭᩅਤੋ **ਦੇਸਨਾਕ੍ਕਮੋ**ᩅ। ਦਾਨਕਥਾਦਯੋ ਅਨੁਪੁਬ੍ਬੁਕ੍ਕੰਸਤੋ ਕਥਿਤਾ, ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਆਦਿᩅᩅਤ੍ਥਾਨਾਭਾᩅਤੋ ਪਨ ਦਾਨਾਦੀਨੰ ਇਧ ਦੇਸਨਾਕ੍ਕਮᩅਚਨੰ। ਦੇਸਨਾਕ੍ਕਮੋਤਿ ਚ ਯਥਾᩅੁਤ੍ਤᩅᩅਤ੍ਥਾਨਾਭਾᩅਤੋ ਅਨੇਕੇਸੰ ᩅਚਨਾਨੰ ਸਹ ਪᩅਤ੍ਤਿਯਾ ਅਸਮ੍ਭᩅਤੋ ਯੇਨ ਕੇਨਚਿ ਪੁਬ੍ਬਾਪਰਿਯੇਨ ਦੇਸੇਤਬ੍ਬਤ੍ਤਾ ਤੇਨ ਤੇਨਾਧਿਪ੍ਪਾਯੇਨ ਦੇਸਨਾਮਤ੍ਤਸ੍ਸੇᩅ ਕਮੋ ᩅੁਚ੍ਚਤਿ। **ਅਭੇਦੇਨ ਹੀ**ਤਿ ਰੂਪਾਦੀਨੰ ਭੇਦੰ ਅਕਤ੍ᩅਾ ਪਿਣ੍ਡਗ੍ਗਹਣੇਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਚਕ੍ਖੁਆਦੀਨਮ੍ਪਿ ᩅਿਸਯਭੂਤ**ਨ੍ਤਿ ਏਕਦੇਸੇਨ

ਰੂਪਕ੍ਖਨ੍ਧਂ ਸਮੁਦਾਯਭੂਤਂ ਵਦਤਿ। **ਏ**ਵਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ‘‘ਛਦ੍ਵਾਰਾਧਿਪਤਿ ਰਾਜਾ’’ਤਿ (ਧ॰ ਪ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੨.ਏਰਕਪਤ੍ਤਨਾਗਰਾਜਵਤ੍ਥੁ) ‘‘ਮਨੋਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਾ ਧਮ੍ਮਾ’’ਤਿ (ਧ॰ ਪ॰ ੧-੨) ਚ ਵਚਨਤੋ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ **ਅਧਿਪਤਿ**।

ਰੂਪਕ੍ਖਨ੍ਧੇ “**ਸਾਸਵਾ ਉਪਾਦਾਨਿਯਾ**”ਨ੍ਤਿ ਵਚਨਂ ਅਨਾਸਵਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਸਬ੍ਭਾਵਤੋ ਰੂਪਕ੍ਖਨ੍ਧਸ੍ਸ ਤਂਸਭਾਵਤਾਨਿਵਤ੍ਤਨਤ੍ਥਂ, ਨ ਅਨਾਸਵਰੂਪਨਿਵਤ੍ਤਨਤ੍ਥਨ੍ਤਿ। **ਅਨਾਸਵਾਵ ਖਨ੍ਧੇਸੁ ਵੁਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਅਟ੍ਠਾਨਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤੋ **ਏ**ਵ-ਸਦ੍ਦੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ, ਅਨਾਸਵਾ ਖਨ੍ਧੇਸ੍ਵੇਵ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਤਾਨਂ ਸਭਾਗੇਨ ਏਕਜ੍ਝਂ ਸਙ੍ਗਹੋ **ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਤਸਭਾਗੇਕਸਙ੍ਗਹੋ**। ਸਭਾਗਸਭਾਗੇਨ ਹਿ ਸਙ੍ਗਯ੍ਹਮਾਨਾ ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਤਾ ਫਸ੍ਸਾਦਯੋ ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਰੁਪ੍ਪਨਾਦਿਸਾਮਞ੍ਞੇਨ ਸਮਾਨਕੋਟ੍ਠਾਸਾ ‘‘ਸਭਾਗਾ’’ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਤੇਸੁ ਸਙ੍ਖਤਾਭਿਸਙ੍ਖਰਣਕਿਚ੍ਚਂ ਆਯੂਹਨਰਸਾਯ ਚੇਤਨਾਯ ਬਲਵਨ੍ਤਿ ਸਾ ‘‘ਸਙ੍ਖਾਰਕ੍ਖਨ੍ਧੋ’’ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਅਞ੍ਞੇ ਚ ਰੁਪ੍ਪਨਾਦਿਵਿਸੇਸਲਕ੍ਖਣਰਹਿਤਾ ਫਸ੍ਸਾਦਯੋ ਸਙ੍ਖਤਾਭਿਸਙ੍ਖਰਣਸਾਮਞ੍ਞੇਨਾਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ। ਫੁਸਨਾਦਯੋ ਪਨ ਸਭਾਵਾ ਵਿਸੁਂ ਖਨ੍ਧ-ਸਦ੍ਦਵਚਨੀਯਾ ਨ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਧਮ੍ਮਸਭਾਵਵਿਞ੍ਞੁਨਾ ਤਥਾਗਤੇਨ ਫਸ੍ਸਖਨ੍ਧਾਦਯੋ ਨ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾਤਿ। ‘‘ਯੇ ਕੇਚਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮਣਾ ਵਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਵਾ ਸਸ੍ਸਤਵਾਦਾ ਸਸ੍ਸਤਂ ਲੋਕਞ੍ਚ ਪਞ੍ਞਪੇਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਤਾਨਞ੍ਚ, ਸਬ੍ਬੇ ਤੇ ਇਮੇਯੇਵ ਪਞ੍ਚੁਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧੇ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਪਟਿਚ੍ਚ, ਏਤੇਸਂ ਵਾ ਅਞ੍ਞਤਰ’’ਨ੍ਤਿਆਦੀਨਞ੍ਚ ਸੁਤ੍ਤਾਨਂ ਵਸੇਨ ਅਤ੍ਤਤ੍ਤਨਿਯਗਾਹਵਤ੍ਥੁਸ੍ਸ ਏਤਪਰਮਤਾ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ, ਏਤੇਨ ਚ ਵਕ੍ਖਮਾਨਸੁਤ੍ਤਵਸੇਨ ਚ ਖਨ੍ਧੇ ਏਵ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਪਰਿਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਾਦਿਵਸੇਨ ਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਾ ਚ ਦਿਟ੍ਠਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਖਨ੍ਧਨਿਬ੍ਬਾਨਵਜ੍ਜਸ੍ਸ ਸਭਾਵਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਅਭਾਵਤੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਅਞ੍ਞੇਸਞ੍ਚ ਖਨ੍ਧ-ਸਦ੍ਦਵਚਨੀਯਾਨਂ ਸੀਲਕ੍ਖਨ੍ਧਾਦੀਨਂ ਸਬ੍ਭਾਵਤੋ ਨ ਪਞ੍ਚੇਵਾਤਿ ਏਤਂ ਚੋਦਨਂ ਨਿਵਤ੍ਤੇਤੁਮਾਹ “**ਅਞ੍ਞੇਸਞ੍ਚ ਤਦਵਰੋਧਤੋ**”ਤਿ।

ਦੁਕ੍ਖਦੁਕ੍ਖਵਿਪਰਿਣਾਮਦੁਕ੍ਖਸਙ੍ਖਾਰਦੁਕ੍ਖਤਾਵਸੇਨ ਵੇਦਨਾਯ **ਆਬਾਧਕਤ੍ਤਂ** ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। ਰਾਗਾਦਿਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵਿਪਰਿਣਾਮਾਦਿਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਇਟ੍ਠਪੁਰਿਸਾਦਿਆਕਾਰਗ੍ਗਾਹਿਕਾ ਤਂਤਂਸਙ੍ਕਪ੍ਪਮੂਲਭੂਤਾ ਸਞ੍ਞਾ **ਸਮੁਟ੍ਠਾਨਂ**। ਰੋਗਸ੍ਸ ਪਿਤ੍ਤਾਦੀਨਿ ਵਿਯ ਆਸਨ੍ਨਕਾਰਣਂ **ਸਮੁਟ੍ਠਾਨਂ,** ਉਤ੍ਤਭੋਜਨਵੇਸਮਾਦੀਨਿ ਵਿਯ ਮੂਲਕਾਰਣਂ **ਨਿਦਾਨਂ**। ‘‘ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸਙ੍ਗਭੂਤਾ ਚੇਤਸਿਕਾ’’ਤਿ ਚਿਤ੍ਤਂ **ਗਿਲਾਨੂਪਮਂ** ਵੁਤ੍ਤਂ, ਸੁਖਸਞ੍ਞਾਦਿਵਸੇਨ ਵੇਦਨਾਕਾਰਣਾਯ ਹੇਤੁਭਾਵਤੋ ਵੇਦਨਾਭੋਜਨਸ੍ਸ ਛਾਦਾਪਨਤੋ ਚ ਸਞ੍ਞਾ **ਅਪਰਾਧੂਪਮਾ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨੂਪਮਾ** ਚ, ‘‘ਪਞ੍ਚ ਵਧਕਾ ਪਚ੍ਚਤ੍ਥਿਕਾਤਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਞ੍ਚਨ੍ਨੇਤਂ ਉਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧਾਨਂ ਅਧਿਵਚਨ’’ਨ੍ਤਿ **ਆਸਿਵਿਸੂਪਮੇ** (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੪.੨੩੮) ਵਧਕਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ, ‘‘ਭਾਰੋਤਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਞ੍ਚਨ੍ਨੇਤਂ ਉਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧਾਨਂ ਅਧਿਵਚਨ’’ਨ੍ਤਿ **ਭਾਰਸੁਤ੍ਤੇ** (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੨) ਭਾਰਾਤਿ, ‘‘ਅਤੀਤਂਪਾਹਂ ਅਦ੍ਧਾਨਂ ਰੂਪੇਨ ਖਜ੍ਜਿਂ, ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਾਹਂ ਏਤਰਹਿ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨੇਨ ਰੂਪੇਨ ਖਜ੍ਜਾਮਿ, ਅਹਞ੍ਚੇਵ ਖੋ ਪਨ ਅਨਾਗਤਂ ਰੂਪਂ ਅਭਿਨਨ੍ਦੇਯ੍ਯਂ, ਅਨਾਗਤੇਨਪਾਹਂ ਰੂਪੇਨ ਖਜ੍ਜੇਯ੍ਯਂ। ਸੇਯ੍ਯਥਾਪੇਤਰਹਿ ਖਜ੍ਜਾਮੀ’’ਤਿਆਦਿਨਾ **ਖਜ੍ਜਨੀਯਪਰਿਯਾਯੇਨ** (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੩.੭੯) ਖਾਦਕਾਤਿ , ‘‘ਸੋ ਅਨਿਚ੍ਚਂ ਰੂਪਂ ‘ਅਨਿਚ੍ਚਂ ਰੂਪ’ਨ੍ਤਿ ਯਥਾਭੂਤਂ ਨਪ੍ਪਜਾਨਾਤੀ’’ਤਿਆਦਿਨਾ **ਯਮਕਸੁਤ੍ਤੇ** (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੩.੮੫) ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਕਾਤਿ। ਯਦਿਪਿ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਵਿਭਙ੍ਗੇ ਅਵਿਸੇਸੇਨ ਖਨ੍ਧਾ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਬਾਹੁਲ੍ਲੇਨ ਪਨ ਉਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧਾਨਂ ਤਦਨ੍ਤੋਗਧਾਨਂ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾਤਿ।

ਦੇਸਿਤਾਦਿਚ੍ਚਬਨ੍ਧੁਨਾਤਿ ਦੇਸਿਤਂ ਆਦਿਚ੍ਚਬਨ੍ਧੁਨਾ, ਦੇਸਿਤਾਨਿ ਵਾ। ਗਾਥਾਸੁਖਤ੍ਥਂ ਅਨੁਨਾਸਿਕਲੋਪੋ, ਨਿਕਾਰਲੋਪੋ ਵਾ ਕਤੋ।

ਗਹੇਤੁਂ ਨ ਸਕ੍ਕਾਤਿ ਨਿਚ੍ਚਾਦਿਵਸੇਨ ਗਹੇਤੁਂ ਨ ਯੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਰੂਪੇਨ ਸਣ੍ਠਾਨੇਨ ਫਲਕਸਦਿਸੋ ਦਿਸ੍ਸਮਾਨੋ ਖਰਭਾਵਾਭਾਵਾ ਫਲਕਕਿਚ੍ਚਂ ਨ ਕਰੋਤੀਤਿ “**ਨ ਸਕ੍ਕਾ ਤਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਫਲਕਂ ਵਾ ਆਸਨਂ ਵਾ ਕਾਤੁ**”ਨ੍ਤਿ ਆਹ। **ਨ ਤਥਾ ਤਿਟ੍ਠਤੀ**ਤਿ ਨਿਚ੍ਚਾਦਿਕਾ ਨ ਹੋਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ, ਤਣ੍ਹਾਦਿਟ੍ਠੀਹਿ ਵਾ ਨਿਚ੍ਚਾਦਿਗ੍ਗਹਣਵਸੇਨ ਉਪ੍ਪਾਦਾਦਿਅਨਨ੍ਤਰਂ ਭਿਜ੍ਜਨਤੋ ਗਹਿਤਾਕਾਰਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਨ ਤਿਟ੍ਠਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਕੋਟਿਸਤਸਹਸ੍ਸਸਙ੍ਖ੍ਯਾ**ਤਿ ਇਦਂ ਨ ਗਣਨਪਰਿਚ੍ਛੇਦਦਸ੍ਸਨਂ, ਬਹੁਭਾਵਦਸ੍ਸਨਮੇਵ ਪਨੇਤਂ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। **ਉਦਕਜਲ੍ਲਕ**ਨ੍ਤਿ ਉਦਕਲਸਿਕਂ। ਯਥਾ ਉਦਕਤਲੇ

ਬਿਨ੍ਦੁਨਿਪਾਤਜਨਿਤੋ ਵਾਤੋ ਉਦਕਜਲ੍ਲਕਂ ਸਙ੍ਕਡ੍ਢਿਤ੍ਵਾ ਪੁਟਂ ਕਤ੍ਵਾ ਪੁਪ੍ਫੁਲਂ ਨਾਮ ਕਰੋਤਿ, ਏਵਂ ਵਤ੍ਥੁਮ੍ਹਿ ਆਰਮ੍ਮਣਾਪਾਥਗਮਨਜਨਿਤੋ ਫਸ੍ਸੋ ਅਨੁਪਚ੍ਛਿਨ੍ਨਂ ਕਿਲੇਸਜਲ੍ਲਂ ਸਹਕਾਰੀਪਚ੍ਚਯਨ੍ਤਰਭਾਵੇਨ ਸਙ੍ਕਡ੍ਢਿਤ੍ਵਾ ਵੇਦਨਂ ਨਾਮ ਕਰੋਤਿ। ਇਦਞ੍ਚ ਕਿਲੇਸੇਹਿ ਮੂਲਕਾਰਣਭੂਤੇਹਿ ਆਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸਾਦਨਭੂਤੇਹਿ ਚ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਂ ਵਟ੍ਟਗਤਵੇਦਨਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਉਕ੍ਕਟ੍ਠਪਰਿਚ੍ਛੇਦੇਨ ਵਾ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਪਚ੍ਚਯਾ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਊਨੇਹਿਪਿ ਪਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੇਵ।

ਨਾਨਾਲਕ੍ਖਣੋਤਿ ਵਣ੍ਣਗਨ੍ਧਰਸਫਸ੍ਸਾਦੀਹਿ ਨਾਨਾਸਭਾਵੋ। ਮਾਯਾਯ ਦਸ੍ਸਿਤਂ ਰੂਪਂ "**ਮਾਯਾ**"ਤਿ ਆਹ। ਪਞ੍ਚਪਿ ਉਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧਾ ਅਸੁਭਾਦਿਸਭਾਵਾ ਏਵ ਕਿਲੇਸਾਸੁਚਿਵਤ੍ਥੁਭਾਵਾਦਿਤੋਤਿ ਅਸੁਭਾਦਿਤੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ ਏਵ। ਤਥਾਪਿ ਕਤ੍ਥਚਿ ਕੋਚਿ ਵਿਸੇਸੋ ਸੁਖਗ੍ਗਹਣੀਯੋ ਹੋਤੀਤਿ ਆਹ "**ਵਿਸੇਸਤੋ ਚਾ**"ਤਿਆਦਿ। ਤਤ੍ਥ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਾ ਚਤੁਵਿਪਲ੍ਲਾਸਪ੍ਪਹਾਨਕਰਾਤਿ ਤੇਸਂ ਗੋਚਰਭਾਵੇਨ ਰੂਪਕ੍ਖਨ੍ਧਾਦੀਸੁ ਅਸੁਭਾਦਿਵਸੇਨ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾ।

ਖਨ੍ਧੇਹਿ ਨ ਵਿਹਞ੍ਞਤਿ ਪਰਿਵਿਦਿਤਸਭਾਵਤ੍ਤਾ। ਵਿਪਸ੍ਸਕੋਪਿ ਹਿ ਤੇਸਂ ਵਿਪਤ੍ਤਿਯਂ ਨ ਦੁਕ੍ਖਮਾਪਜ੍ਜਤਿ, ਖੀਣਾਸਵੇਸੁ ਪਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਮੇਵ ਨਤ੍ਥਿ। ਤੇ ਹਿ ਆਯਤਿਮ੍ਪਿ ਖਨ੍ਧੇਹਿ ਨ ਬਾਧੀਯਨ੍ਤੀਤਿ । **ਕਬਲ਼ੀਕਾਰਾਹਾਰਂ ਪਰਿਜਾਨਾਤੀ**ਤਿ ''ਆਹਾਰਸਮੁਦਯਾ ਰੂਪਸਮੁਦਯੋ''ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੩.੫੬-੫੭) ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਰੂਪੇ ਛਨ੍ਦਰਾਗਂ ਪਜਹਨ੍ਤੋ ਤਸ੍ਸ ਸਮੁਦਯਭੂਤੇ ਕਬਲ਼ੀਕਾਰਾਹਾਰੇਪਿ ਛਨ੍ਦਰਾਗਂ ਪਜਹਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ, ਅਯਂ ਪਹਾਨਪਰਿਞ੍ਞਾ। ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਰੂਪਂ ਪਨ ਪਰਿਗ੍ਗਣ੍ਹਨ੍ਤੋ ਤਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਭੂਤਂ ਕਬਲ਼ੀਕਾਰਾਹਾਰਮ੍ਪਿ ਪਰਿਗ੍ਗਣ੍ਹਾਤੀਤਿ ਞਾਤਪਰਿਞ੍ਞਾ। ਤਸ੍ਸ ਚ ਉਦਯਵਯਾਨੁਪਸ੍ਸੀ ਹੋਤੀਤਿ ਤੀਰਣਪਰਿਞ੍ਞਾ ਚ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾ। ਕਾਮਰਾਗਭੂਤਂ ਅਭਿਜ੍ਝਂ ਸਨ੍ਧਾਯ "**ਅਭਿਜ੍ਝਾਕਾਯਗਨ੍ਥ**"ਨ੍ਤਿ ਆਹ। ਅਸੁਭਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯ ਹਿ ਕਾਮਰਾਗਪ੍ਪਹਾਨਂ ਹੋਤੀਤਿ। ਕਾਮਰਾਗਮੁਖੇਨ ਵਾ ਸਬ੍ਬਲੋਭਪ੍ਪਹਾਨਂ ਵਦਤਿ। ''ਫਸ੍ਸਪਚ੍ਚਯਾ ਵੇਦਨਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਆਹਾਰਪਰਿਜਾਨਨੇ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਫਸ੍ਸਪਰਿਜਾਨਨਞ੍ਚ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ।

ਸੁਖਤ੍ਥਮੇਵ ਭਵਪਤ੍ਥਨਾ ਹੋਤੀਤਿ ਵੇਦਨਾਯ ਤਣ੍ਹਂ ਪਜਹਨ੍ਤੋ **ਭਵੋਘਂ ਉਤ੍ਤਰਤਿ**। ਸਬ੍ਬਂ ਵੇਦਨਂ ਦੁਕ੍ਖਤੋ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤੋ ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਰੇਨ ਅਪੁਬ੍ਬਂ ਦੁਕ੍ਖਂ ਉਪ੍ਪਾਦਿਤਂ, ਸੁਖਂ ਵਾ ਵਿਨਾਸਿਤਂ ਨ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਤਤੋ ''ਅਨਤ੍ਥਂ ਮੇ ਅਚਰੀ''ਤਿਆਦਿਆਘਾਤਵਤ੍ਥੁਪ੍ਪਹਾਨਤੋ **ਬ੍ਯਾਪਾਦਕਾਯਗਨ੍ਥਂ ਭਿਨ੍ਦਤਿ**। ''ਸੁਖਬਹੁਲੇ ਸੁਗਤਿਭਵੇ ਸੁਦ੍ਧੀ''ਤਿ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਗੋਸੀਲਗੋਵਤਾਦੀਹਿ ਸੁਦ੍ਧਿਂ ਪਰਾਮਸਨ੍ਤੋ ਸੁਖਪਤ੍ਥਨਾਵਸੇਨੇਵ ਪਰਾਮਸਤੀਤਿ ਵੇਦਨਾਯ ਤਣ੍ਹਂ ਪਜਹਨ੍ਤੋ **ਸੀਲਬ੍ਬਤੁਪਾਦਾਨਂ ਨ ਉਪਾਦਿਯਤਿ**। ਮਨੋਸਞ੍ਚੇਤਨਾ ਸਙ੍ਖਾਰਕ੍ਖਨ੍ਧੋਵ, ਸਞ੍ਞਾ ਪਨ ਤਂਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਤਿ ਸਞ੍ਞਾਸਙ੍ਖਾਰੇ ਅਨਤ੍ਤਤੋ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤੋ ਮਨੋਸਞ੍ਚੇਤਨਾਯ ਛਨ੍ਦਰਾਗਂ ਪਜਹਤਿ ਏਵ, ਤਞ੍ਚ ਪਰਿਗ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ ਤੀਰੇਤਿ ਚਾਤਿ "**ਸਞ੍ਞਂ ਸਙ੍ਖਾਰੇ…ਪੇ॰… ਪਰਿਜਾਨਾਤੀ**"ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਵਿਞ੍ਞਾਣੇ ਘਨਗ੍ਗਹਣਂ ਹੋਤੀਤਿ ਘਨਵਿਨਿਬ੍ਭੋਗਂ ਕਤ੍ਵਾ ਤਂ ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤੋ **ਅਵਿਜ੍ਜੋਘਂ ਉਤ੍ਤਰਤਿ**। ਮੋਹਬਲੇਨੇਵ ਸੀਲਬ੍ਬਤਪਰਾਮਾਸਂ ਹੋਤੀਤਿ ਤਂ ਪਜਹਨ੍ਤੋ **ਸੀਲਬ੍ਬਤਪਰਾਮਾਸਕਾਯਗਨ੍ਥਂ ਭਿਨ੍ਦਤਿ**।

> ''ਯਞ੍ਚ ਖੋ ਏਤਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ਇਤਿਪਿ ਮਨੋ ਇਤਿਪਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਇਤਿਪਿ, ਤਤ੍ਰਾਸ੍ਸੁਤਵਾ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋ ਨਾਲਂ ਨਿਬ੍ਬਿਨ੍ਦਿਤੁਂ, ਨਾਲਂ ਵਿਰਜ੍ਜਿਤੁਂ, ਨਾਲਂ ਵਿਮੁਚ੍ਚਿਤੁਂ। ਤਂ ਕਿਸ੍ਸ ਹੇਤੁ? ਦੀਘਰਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਸ੍ਸੁਤਵਤੋ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਸ੍ਸ ਅਜ੍ਝੋਸਿਤਂ ਮਮਾਯਿਤਂ ਪਰਾਮਟ੍ਠਂ 'ਏਤਂ ਮਮ, ਏਸੋਹਮਸ੍ਮਿ, ਏਸੋ ਮੇ ਅਤ੍ਤਾ''ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੨.੬੧) –

ਵਚਨਤੋ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਨਿਚ੍ਚਤੋ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤੋ ਦਿਟ੍ਠੁਪਾਦਾਨਂ ਉਪਾਦਿਯਤੀਤਿ ਅਨਿਚ੍ਚਤੋ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤੋ ਤਂ ਨ ਉਪਾਦਿਯਤੀਤਿ।

ਕਾਮਾਦਿਵਿਨਿਚ੍ਛਯਕਥਾਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੨. ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ

੩੪. ਏਵੰ ਯਾ ਏਕਵਿਧਾਦਿਨਾ ਵੁਤ੍ਤਵੇਦਨਾਨਂ ਭੂਮਿਵਸੇਨ ਜਾਨਿਤਬ੍ਬਤਾ, ਤਂ ਵਤ੍ਵਾ ਪੁਨ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਤੋ ਦਸ੍ਸਿਤਤਾਦਿਜਾਨਿਤਬ੍ਬਪ੍ਪਕਾਰਂ ਵਤ੍ਤੁਮਾਹ "**ਅਪਿਚਾ**"ਤਿਆਦਿ। **ਅਟ੍ਠਵਿਧੇਨ ਤਤ੍ਥਾ**ਤਿ **ਤਤ੍ਥ**-ਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਸਤ੍ਤਵਿਧਭੇਦੇਨੇਵ ਯੋਜਨਾ ਛਬ੍ਬਿਧਭੇਦੇਨ ਯੋਜਨਾਯ ਸਤਿ ਅਟ੍ਠਵਿਧਤ੍ਤਾਭਾਵਤੋ।

ਪੂਰਣਤ੍ਥਮੇਵ **ਵੁਤ੍ਤੋ**ਤਿ ਦਸਵਿਧਤਾਪੂਰਣਤ੍ਥਮੇਵ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਨ ਨਵਵਿਧਭੇਦੇ ਵਿਯ ਨਯਦਾਨਤ੍ਥਂ। ਕਸ੍ਮਾ? ਤਤ੍ਥ ਨਯਸ੍ਸ ਦਿਨ੍ਨਤ੍ਤਾ। ਭਿਨ੍ਦਿਤਬ੍ਬਸ੍ਸ ਹਿ ਭੇਦਨਂ ਨਯਦਾਨਂ, ਤਞ੍ਚ ਤਤ੍ਥ ਕਤਨ੍ਤਿ। ਯਥਾ ਚ ਕੁਸਲਤ੍ਤਿਕੇ, ਏਵੰ ''ਕਾਯਸਮ੍ਫਸ੍ਸਜਾ ਵੇਦਨਾ ਅਤ੍ਥਿ ਸੁਖਾ, ਅਤ੍ਥਿ ਦੁਕ੍ਖਾ''ਤਿ ਇਦਮ੍ਪਿ ਪੂਰਣਤ੍ਥਮੇਵਾਤਿ ਦੀਪਿਤਂ ਹੋਤਿ ਅਟ੍ਠਵਿਧਭੇਦੇ ਨਯਸ੍ਸ ਦਿਨ੍ਨਤ੍ਤਾ।

ਪੁਬ੍ਬੇ ਗਹਿਤਤੋ ਅਞ੍ਞਸ੍ਸ ਗਹਣਂ ਵਡ੍ਢਨਂ ਗਹਣਵਡ੍ਢਨਵਸੇਨ, ਨ ਪੁਰਿਮਗਹਿਤੇ ਠਿਤੇ ਅਞ੍ਞੂਪਚਯਵਸੇਨ। ਵਡ੍ਢਨ-ਸਦ੍ਦੋ ਵਾ ਛੇਦਨਤ੍ਥੋ ਕੇਸਵਡ੍ਢਨਾਦੀਸੁ ਵਿਯਾਤਿ ਪੁਬ੍ਬੇ ਗਹਿਤਸ੍ਸ ਅਗ੍ਗਹਣਂ ਛਿਨ੍ਨਂ ਵਡ੍ਢਨਂ, ਦੁਕਤਿਕਾਨਂ ਉਭਯੇਸਂ ਵਡ੍ਢਨਂ ਉਭਯਵਡ੍ਢਨਂ, ਉਭਯਤੋ ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਂ ਵਡ੍ਢਨਂ ਉਭਯਵਡ੍ਢਨਂ, ਤਦੇਵ ਉਭਤੋਵਡ੍ਢਨਕਂ, ਤੇਨ ਨਯਨੀਹਰਣਂ **ਉਭਤੋਵਡ੍ਢਨਕਨੀਹਾਰੋ**। ਵਡ੍ਢਨਕਨਯੋ ਵਾ ਵਡ੍ਢਨਕਨੀਹਾਰੋ, ਉਭਯਤੋ ਪਵਤ੍ਤੋ ਵਡ੍ਢਨਕਨੀਹਾਰੋ **ਉਭਤੋਵਡ੍ਢਨਕਨੀਹਾਰੋ**। ਤਤ੍ਥ ਦੁਕਮੂਲਕਤਿਕਮੂਲਕਉਭਤੋਵਡ੍ਢਨਕੇਸੁ ਦੁਵਿਧਤਿਵਿਧਭੇਦਾਨਂਯੇਵ ਹਿ ਵਿਸੇਸੋ। ਅਞ੍ਞੇ ਭੇਦਾ ਅਵਿਸਿਟ੍ਠਾ, ਤਥਾਪਿ ਪਞ੍ਞਾਪ੍ਪਭੇਦਜਨਨਤ੍ਥਂ ਧਮ੍ਮਵਿਤਕ੍ਕੇਨ ਞਾਤਿਵਿਤਕ੍ਕਾਦਿਨਿਰਤ੍ਥਕਵਿਤਕ੍ਕਨਿਵਾਰਣਤ੍ਥਂ ਇਮਞ੍ਚ ਪਾਲ਼ਿਂ ਵਿਤਕ੍ਕੇਨ੍ਤਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮੂਪਸਂਹਿਤਪਾਮੋਜ੍ਜਜਨਨਤ੍ਥਂ ਏਕੇਕਸ੍ਸ ਵਾਰਸ੍ਸ ਗਹਿਤਸ੍ਸ ਨਿਯਜਾਨਮੁਖਭਾਵਤੋ ਚ ਦੁਵਿਧਤਿਵਿਧਭੇਦਨਾਨਤ੍ਤਵਸੇਨ ਇਤਰੇਪਿ ਭੇਦਾ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਾਪੇਕ੍ਖੇਸੁ ਏਕਸ੍ਸ ਵਿਸੇਸੇਨ ਇਤਰੇਸਮ੍ਪਿ ਵਿਸਿਟ੍ਠਭਾਵਤੋ। ਨ ਕੇਵਲਂ ਏਕਵਿਧੋਵ, ਅਥ ਖੋ ਦੁਵਿਧੋ ਚ। ਨ ਚ ਏਕਦੁਵਿਧੋਵ, ਅਥ ਖੋ ਤਿਵਿਧੋਪਿ। ਨਾਪਿ ਏਕ...ਪੇ॰... ਨਵਵਿਧੋਵ, ਅਥ ਖੋ ਦਸਵਿਧੋਪੀਤਿ ਹਿ ਏਵਞ੍ਚ ਤੇ ਭੇਦਾ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਾਪੇਕ੍ਖਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਏਕੋ ਭੇਦੋ ਵਿਸਿਟ੍ਠੋ ਅਤ੍ਤਨਾ ਅਪੇਕ੍ਖਿਯਮਾਨੇ, ਅਤ੍ਤਾਨਞ੍ਚ ਅਪੇਕ੍ਖਮਾਨੇ ਅਞ੍ਞਭੇਦੇ ਵਿਸੇਸੇਤੀਤਿ ਤਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ਤੇਪਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਤਂ ਅਰਹਨ੍ਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ।

ਸਤ੍ਤਵਿਧੇਨਾਤਿਆਦਯੋ ਅਞ੍ਞਪ੍ਪਭੇਦਨਿਰਪੇਕ੍ਖਾ ਕੇਵਲਂ ਬਹੁਪ੍ਪਕਾਰਤਾਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਸਬ੍ਬੇਹਿ ਤੇਹਿ ਪਕਾਰੇਹਿ "**ਬਹੁਵਿਧੇਨ ਵੇਦਨਾਕ੍ਖਨ੍ਧਂ ਦਸ੍ਸੇਸੀ**"ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਮਹਾਵਿਸਯੋ ਰਾਜਾ ਵਿਯ ਸਵਿਸਯੇ ਭਗਵਾਪਿ **ਮਹਾਵਿਸਯਤਾਯ** ਅਪ੍ਪਟਿਹਤੋ **ਯਥਾ ਯਥਾ ਇਚ੍ਛਤਿ, ਤਥਾ ਤਥਾ ਦੇਸੇਤੁਂ ਸਕ੍ਕੋਤਿ** ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਾਨਾਵਰਣਞਾਣਯੋਗਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਦੁਕੇ ਵਤ੍ਵਾ ਤਿਕਾ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਤਿਕਾ ਦੁਕੇਸੁ ਪਕ੍ਖਿਤ੍ਤਾਤਿ ਯੁਤ੍ਤਂ, ਦੁਕਾ ਪਨ ਕਥਂ ਤਿਕੇਸੁ ਪਕ੍ਖਿਤ੍ਤਾਤਿ? ਪਰਤੋ ਵੁਤ੍ਤੇਪਿ ਤਸ੍ਮਿਂ ਤਸ੍ਮਿਂ ਤਿਕੇ ਅਪੇਕ੍ਖਕਾਪੇਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬਵਸੇਨ ਦੁਕਾਨਂ ਯੋਜਿਤਤ੍ਤਾ।

ਕਿਰਿਯਮਨੋਧਾਤੁ ਆਵਜ੍ਜਨਵਸੇਨ ਲਬ੍ਭਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਆਵਜ੍ਜਨਾ ਪਨ ਚਕ੍ਖੁਸਮ੍ਫਸ੍ਸਪਚ੍ਚਯਾ ਨ ਹੋਤਿ। ਨ ਹਿ ਸਮਾਨਵੀਥਿਯਂ ਪਚ੍ਛਿਮੋ ਧਮ੍ਮੋ ਪੁਰਿਮਸ੍ਸ ਕੋਚਿ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ। ਯੇ ਚ ਵਦਨ੍ਤਿ ''ਆਵਜ੍ਜਨਵੇਦਨਾਵ ਚਕ੍ਖੁਸਙ੍ਘਟ੍ਟਨਾਯ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਤ੍ਤਾ ਏਵਂ ਵੁਤ੍ਤਾ''ਤਿ, ਤਞ੍ਚ ਨ ਯੁਤ੍ਤਂ। ਨ ਹਿ ''ਚਕ੍ਖੁਰੂਪਪਟਿਘਾਤੋ ਚਕ੍ਖੁਸਮ੍ਫਸ੍ਸੋ''ਤਿ ਕਤ੍ਥਚਿ ਸੁਤ੍ਤੇ ਵਾ ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਂ ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਯਦਿ ਸੋ ਚ ਚਕ੍ਖੁਸਮ੍ਫਸ੍ਸੋ ਸਿਯਾ, ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣਸਹਜਾਤਾਪਿ ਵੇਦਨਾ ਚਕ੍ਖੁਸਮ੍ਫਸ੍ਸਪਚ੍ਚਯਾਤਿ ਸਾ ਇਧ ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਂ ਨ ਵਜ੍ਜੇਤਬ੍ਬਾ ਸਿਯਾ। ਪਾਲ਼ਿਯਞ੍ਚ ''ਚਕ੍ਖੁਸਮ੍ਫਸ੍ਸਪਚ੍ਚਯਾ ਵੇਦਨਾ ਅਤ੍ਥਿ ਅਬ੍ਯਾਕਤਾ''ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਸਙ੍ਗਹਿਤਤ੍ਤਾ ਪੁਨ ''ਚਕ੍ਖੁਸਮ੍ਫਸ੍ਸਜਾ ਵੇਦਨਾ''ਤਿ ਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਂ ਸਿਯਾਤਿ। ਅਯਂ ਪਨੇਤ੍ਥਾਧਿਪ੍ਪਾਯੋ – ਆਵਜ੍ਜਨਵੇਦਨਂ ਵਿਨਾ ਚਕ੍ਖੁਸਮ੍ਫਸ੍ਸਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਤਦੁਪ੍ਪਾਦਿਕਾ ਸਾ ਤਪ੍ਪਯੋਜਨਤ੍ਤਾ ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਚਕ੍ਖੁਸਮ੍ਫਸ੍ਸਪਚ੍ਚਯਾਤਿ ਵਤ੍ਤੁਂ ਯੁਤ੍ਤਾਤਿ, ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਪਨ ਚਕ੍ਖੁਸਮ੍ਫਸ੍ਸਸ੍ਸ ਪਰਤੋਵ ਵੇਦਨਾ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤਿ।

ਚਤੁਤ੍ਤਿਂਸਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਵਸੇਨਾਤਿ ਏਤ੍ਥ ਰੂਪਾਰੂਪਾਵਚਰਾਨਂ ਅਗ੍ਗਹਣਂ ਤੇਸਂ ਸਯਮੇਵ ਮਨੋਦ੍ਵਾਰਭੂਤਤ੍ਤਾ। ਸਬ੍ਬਭਵਙ੍ਗਮਨੇ ਹਿ ਮਨੋਦ੍ਵਾਰਂ, ਚੁਤਿਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯੋ ਚ ਤਤੋ ਅਨਞ੍ਞਾਤਿ। ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਪਨ ਚਤੁਵੀਸਤਿਵਿਧਭੇਦੇ ਚਕ੍ਖੁਸਮ੍ਫਸ੍ਸਪਚ੍ਚਯਾਦਿਕੁਸਲਾਦੀਨਂ

ਸਮਾਨਵੀਥਿਯਂ ਲਬ੍ਭਮਾਨਤਾ ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਂ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਪਾਲ਼ਿਯਂ ਪਨ ਏਕੂਨਵੀਸਤਿਚਤੁਵੀਸਤਿਕਾ ਸਙ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ ਆਗਤਾਤਿ ''ਚਕ੍ਖੁਸਮ੍ਫਸ੍ਸਪਚ੍ਚਯਾ ਵੇਦਨਾਕ੍ਖਨ੍ਧੋ ਅਤ੍ਥਿ ਅਨੁਪਾਦਿਨ੍ਨਅਨੁਪਾਦਾਨਿਯੋ ਅਸਂਕਿਲਿਟ੍ਠਅਸਂਕਿਲੇਸਿਕੋ ਅਵਿਤਕ੍ਕਅਵਿਚਾਰੋ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਨਾਨਾਵੀਥਿਗਤਾਨਂ ਲਬ੍ਭਮਾਨਤਾਯ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਕੁਸਲਤ੍ତਿਕਸ੍ਸਪਿ ਨਾਨਾਵੀਥਿਯਂ ਲਬ੍ਭਮਾਨਤਾ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾ। ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਂ ਪਨ ਸਮਾਨਵੀਥਿਯਂ ਚਕ੍ਖੁਸਮ੍ਫਸ੍ਸਪਚ੍ਚਯਾਦਿਕਤਾ ਏਕਨ੍ਤਿਕਾਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਏਤ੍ਥ ਲਬ੍ਭਮਾਨਤਾ ਦਸ੍ਸਿਤਾ, ਨ ਪਨ ਅਸਮਾਨਵੀਥਿਯਂ ਲਬ੍ਭਮਾਨਤਾ ਪਟਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਾ। ਤੇਨੇਵ **"ਤਾਨਿ ਸਤ੍ਤਵਿਧਾਦੀਸੁ ਯਤ੍ਥ ਕਤ੍ਥਚਿ ਠਤ੍ਵਾ ਕਥੇਤੁਂ ਵਟ੍ਟਨ੍ਤੀ"**ਤਿ ਆਹ। ਨ ਹਿ ਸਮਾਨਵੀਥਿਯਂਯੇਵ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਕੋਟਿਸਮਤਿਕ੍ਕਮਭਾਵਨਾਹਿ ਲਬ੍ਭਮਾਨਤਾ ਹੋਤਿ। ਤਿਧਾਪਿ ਚ ਲਬ੍ਭਮਾਨਤਂ ਸਨ੍ਧਾਯ **"ਯਤ੍ਥ ਕਤ੍ਥਚਿ ਠਤ੍ਵਾ ਕਥੇਤੁਂ ਵਟ੍ਟਨ੍ਤੀ"**ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ।

ਏਤਾਨੀਤਿ ਯਥਾਦਸ੍ਸਿਤਾਨਿ ਕੁਸਲਾਦੀਨਿ ਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਵਦਤਿ, ਵੇਦਨਾਨਿਦ੍ਦੇਸੇਪਿ ਚ ਏਤਸ੍ਮਿਂ ਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ਕਥੇਤੁਂ ਸੁਖਨ੍ਤਿ ਚਿਤ੍ਤਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ ਕਤੋ। ਤੇਨੇਵ ਪਨ ਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਸਤ੍ਤਵਿਧਭੇਦੇ ਤਿਕਭੂਮਿਵਸੇਨ, ਚਤੁਵੀਸਤਿਵਿਧਭੇਦੇ ਦ੍ਵਾਰਤਿਕਵਸੇਨ, ਤਿਂਸਵਿਧਭੇਦੇ ਦ੍ਵਾਰਭੂਮਿਵਸੇਨ, ਬਹੁਵਿਧਭੇਦੇ ਦ੍ਵਾਰਤਿਕਭੂਮਿਵਸੇਨ ਦੀਪਿਤਾਨੀਤਿ **"ਤੇਸੁ ਯਤ੍ਥ ਕਤ੍ਥਚਿ ਠਤ੍ਵਾ ਕਥੇਤੁਂ ਵਟ੍ਟਨ੍ਤੀ"**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਕੁਸਲਾਦੀਨਂ ਦੀਪਨਾ ਕਾਮਾਵਚਰਾਦਿਭੂਮਿਵਸੇਨ ਕਾਤਬ੍ਬਾ, ਤਾ ਚ ਭੂਮਿਯੋ ਤਿਂਸਵਿਧਭੇਦੇ ਸਯਮੇਵਾਗਤਾ, ਨ ਚ ਸਤ੍ਤਵਿਧਭੇਦੇ ਵਿਯ ਦ੍ਵਾਰਂ ਅਨਾਮਟ੍ਠਂ, ਅਤਿਬਜਤ੍ਤਾ ਚ ਏਤ੍ਥ ਸਮਾਨਾਸਮਾਨਵੀਥੀਸੁ ਲਬ੍ਭਮਾਨਤਾਤਿ **ਤਿਂਸਵਿਧੇ...ਪੇ॰... ਸੁਖਦੀਪਨਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤੀ**"ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਕਸ੍ਮਾ ਪਨ ਤਿਂਸਵਿਧਸ੍ਮਿਂਯੇਵ ਠਤ੍ਵਾ ਦੀਪਯਿਂਸੁ, ਨਨੁ ਦ੍ਵਾਰਤਿਕਭੂਮੀਨਂ ਆਮਟ੍ਠਤ੍ਤਾ ਬਹੁਵਿਧਭੇਦੇ ਠਤ੍ਵਾ ਦੀਪੇਤਬ੍ਬਾਨੀਤਿ? ਨ, ਦੀਪੇਤਬ੍ਬਟ੍ਠਾਨਾਤਿਕ੍ਕਮਤੋ। ਸਤ੍ਤਵਿਧਭੇਦੋ ਹਿ ਦ੍ਵਾਰਸ੍ਸ ਅਨਾਮਟ੍ਠਤ੍ਤਾ ਦੀਪਨਾਯ ਅਟ੍ਠਾਨਂ, ਚਤੁਵੀਸਤਿਵਿਧਭੇਦੇ ਆਮਟ੍ਠਦ੍ਵਾਰਤਿਕਾ ਨ ਭੂਮਿਯੋ ਅਪੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ ਠਪਿਤਾ, ਤਿਂਸਵਿਧਭੇਦੇ ਆਮਟ੍ਠਦ੍ਵਾਰਭੂਮਿਯੋ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਯੇ ਚ ਠਪਿਤਾ, ਤੇ ਚੇਤ੍ਥ ਤਿਕਾ ਅਪੇਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬਰਹਿਤਾ ਕੇਵਲਂ ਭੂਮੀਹਿ ਸਹ ਦੀਪੇਤਬ੍ਬਾਵ। ਤੇਨੇਦਂ ਦੀਪਨਾਯ ਠਾਨਂ, ਤਦਤਿਕ੍ਕਮੇ ਪਨ ਠਾਨਾਤਿਕ੍ਕਮੋ ਹੋਤੀਤਿ।

ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਕੋਟਿਯਾਤਿ ਏਤ੍ਥ ''ਸਦ੍ਧਂ ਉਪਨਿਸ੍ਸਾਯ ਦਾਨਂ ਦੇਤੀ''ਤਿਆਦਿਨਾ (ਪਟ੍ਠਾ॰ ੧.੧.੪੨੩) ਨਾਨਾਵੀਥਿਯਂ ਪਕਤੂਪਨਿਸ੍ਸਯੋ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ ਏਕਵੀਥਿਯਂ ਕੁਸਲਾਦੀਨਂ ਚਕ੍ਖੁਸਮ੍ਫਸ੍ਸਾਦਯੋ ਤਦਭਾਵੇ ਅਭਾਵਤੋ ਜਾਤਿ ਵਿਯ ਜਰਾਮਰਣਸ੍ਸ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਲੇਸੇਨ ਪਚ੍ਚਯੋਤਿ ਵਤ੍ਤੁਂ ਯੁਜ੍ਜੇਯ੍ਯ, ਇਧ ਪਨ ''ਕਸਿਣਰੂਪਦਸ੍ਸਨਹੇਤੁਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਪਰਿਕਮ੍ਮਾਦਿਵੇਦਨਾ ਚਕ੍ਖੁਸਮ੍ਫਸ੍ਸਪਚ੍ਚਯਾ''ਤਿ ਵਕ੍ਖਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਨਾਨਾਵੀਥਿਯਂ ਗਤਾਨਿ ਏਤਾਨਿ ਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਚਕ੍ਖੁਸਮ੍ਫਸ੍ਸਪਚ੍ਚਯਾ ਲਬ੍ਭਮਾਨਾਨੀਤਿ ਨ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਲੇਸੋ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਕੋਟਿ, ਬਲਵਬਲਵਾਨਂ ਪਨ ਪਰਿਕਮ੍ਮਾਦੀਨਂ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਾਨਂ ਸਬ੍ਬੇਸਂ ਆਦਿਭੂਤੋ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯੋ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਕੋਟਿ। ''ਵਾਲਕੋਟਿ ਨ ਪਞ੍ਞਾਯਤੀ''ਤਿਆਦੀਸੁ ਵਿਯ ਹਿ ਆਦਿ, ਅਵਯਵੋ ਵਾ ਕੋਟਿ। ਕਸਿਣਰੂਪਦਸ੍ਸਨਤੋ ਪਭੁਤਿ ਚ ਕਾਮਾਵਚਰਕੁਸਲਾਦੀਨਂ ਵੇਦਨਾਨਂ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯੋ ਪਵਤ੍ਤੋਤਿ ਤਂ ਦਸ੍ਸਨਂ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਕੋਟਿ। ਪਰਿਕਮ੍ਮਾਦੀਨਿ ਵਿਯ ਵਾ ਨ ਬਲਵਉਪਨਿਸ੍ਸਯੋ ਦਸ੍ਸਨਨ੍ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਨੁਭਾਵੇਨ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਕੋਟਿਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਘਾਨਾਦਿਦ੍ਵਾਰੇਸੁ ਤੀਸੁ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਕੋਟਿਯਾ ਲਬ੍ਭਮਾਨਤ੍ਤਾਭਾਵਂ ਵਦਨ੍ਤੋ ਇਧ ਸਮਾਨਵੀਥਿ ਨ ਗਹਿਤਾਤਿ ਦੀਪੇਤਿ। ਦਸ੍ਸਨਸਵਨਾਨਿ ਵਿਯ ਹਿ ਕਸਿਣਪਰਿਕਮ੍ਮਾਦੀਨਂ ਘਾਯਨਾਦੀਨਿ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਾ ਨ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਤਦਲਾਭੋ ਦੀਪਿਤੋਤਿ। ਯਦਿਪਿ ਵਾਯੋਕਸਿਣਂ ਫੁਸਿਤ੍ਵਾਪਿ ਗਹੇਤਬ੍ਬਂ, ਪੁਰਿਮੇਨ ਪਨ ਸਵਨੇਨ ਵਿਨਾ ਤਂ ਫੁਸਨਂ ਸਯਮੇਵ ਮੂਲੂਪਨਿਸ੍ਸਯੋ ਯੇਭੁਯ੍ਯੇਨ ਨ ਹੋਤੀਤਿ ਤਸ੍ਸ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਕੋਟਿਤਾ ਨ ਵੁਤ੍ਤਾ।

ਅਜ੍ਝਾਸਯੇਨ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਗਤੋ **ਅਜ੍ਝਾਸਯਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ,** ਸਮ੍ਪਨ੍ਨਜ੍ਝਾਸਯੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। **ਵਤ੍ਤੁਪ੍ਪਟਿਵਤ੍ਤੁ**ਨ੍ਤਿ ਖੁਦ੍ਦਕਞ੍ਚੇਵ ਮਹਨ੍ਤਞ੍ਚ ਵਤ੍ਤਂ, ਪੁਬ੍ਬੇ ਵਾ ਕਤਂ **ਵਤ੍ਤਂ,** ਪਚ੍ਛਾ ਕਤਂ **ਪਟਿਵਤ੍ਤਂ। ਏਵਂ ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਆਦਿਮ੍ਹਿ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਆਹ, ਤਤੋ ਪਰਂ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਿਪਿ ਪਨ ਕਸਿਣਰੂਪਦਸ੍ਸਨਕਲ੍ਯਾਣਮਿਤ੍ਤਦਸ੍ਸਨਸਂਵੇਗਵਤ੍ਥੁਦਸ੍ਸਨਾਦੀਨਿ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਪਚ੍ਚਯਾ ਹੋਨ੍ਤਿਯੇਵਾਤਿ। ਤੇਨ ਤਦੁਪਨਿਸ੍ਸਯਂ ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਦਸ੍ਸੇਤੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਯਥਾਭੂਤਸਭਾਵਾਦਸ੍ਸਨਂ **ਅਸਮਪੇਕ੍ਖਨਾ**। ''ਅਸ੍ਮੀ''ਤਿ ਰੂਪਾਦੀਸੁ ਵਿ**ਨਿਬਨ੍ਧਸ੍ਸ**। ਸਭਾਵਨੁਰਾਮਸਨਵਸੇਨ **ਪਰਾਮਟ੍ਠਸ੍ਸ,** ਪਰਾਮਟ੍ਠਵਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਆਰਮ੍ਮਣਾਧਿਗਹਣਵਸੇਨ ਅਨੁ ਅਨੁ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਧਮ੍ਮਤਾਯ ਥਿਰਭਾਵਕਿਲੇਸਸ੍ਸ **ਥਾਮਗਤਸ੍ਸ,** ਅਪ੍ਪਹੀਨਕਾਮਰਾਗਾਦਿਕਸ੍ਸ ਵਾ। **ਪਰਿਗ੍ਗਹੇ ਠਿਤੋ**ਤਿ ਵੀਮੰਸਾਯ ਠਿਤੋ। ਏਤ੍ਥ ਚ **ਅਸਮਪੇਕ੍ਖਨਾਯਾ**ਤਿਆਦਿਨਾ ਮੋਹਾਦੀਨਂ ਕਿਚ੍ਚੇਨ ਪਾਕਟੇਨ ਤੇਸਂ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਵਿਚਾਰਣਾ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ। ਰੂਪਦਸ੍ਸਨੇਨ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਕਿਲੇਸਸਮਤਿਕ੍ਕਮਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਾ ਰੂਪਦਸ੍ਸਨਹੇਤੁਕਾ ਹੋਤੀਤਿ **"ਚਕ੍ਖੁਸਮ੍ਫਸ੍ਸਪਚ੍ਚਯਾ ਨਾਮ ਜਾਤਾ"**ਤਿ ਆਹ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਚਕ੍ਖੁਸਮ੍ਫਸ੍ਸਸ੍ਸ ਚਤੁਭੂਮਿਕਵੇਦਨਾਯ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਭਾਵੋ ਏਵ ਪਕਾਰਨ੍ਤਰੇਨ ਕਥਿਤੋ, ਤਥਾ ''ਭਾਵਨਾਵਸੇਨਾ''ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਚ।

ਕਲਾਪਸਮ੍ਮਸਨੇਨ **ਤੀਣਿ ਲਕ੍ਖਣਾਨਿ ਆਰੋਪੇਤ੍ਵਾ** ਉਦਯਬ੍ਬਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਦਿਕਾਯ ਵਿ**ਪਸ੍ਸਨਾਪਟਿਪਾਟਿਯਾ** ਆਦਿਮ੍ਹਿ ਰੂਪਾਰਮ੍ਮਣਪਰਿਗ੍ਗਹੇਨ ਰੂਪਾਰਮ੍ਮਣਂ ਸਮ੍ਮਸਿਤ੍ਵਾ, ਤਂਮੂਲਕਂ ਵਾ ਸਬ੍ਬਂ ਸਮ੍ਮਸਨਂ ਆਦਿਭੂਤੇ ਰੂਪਾਰਮ੍ਮਣੇ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਆਹ **"ਰੂਪਾਰਮ੍ਮਣਂ ਸਮ੍ਮਸਿਤ੍ਵਾ"**ਤਿ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਨਾਮਰੂਪਪਰਿਗ੍ਗਹਾਦਿ ਸਬ੍ਬਂ ਸਮ੍ਮਸਨਂ **ਭਾਵਨਾ**ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। **ਰੂਪਾਰਮ੍ਮਣਂ ਸਮ੍ਮਸਿਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਚ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਆਰਮ੍ਮਣਭੂਤਂ ਰੂਪਾਰਮ੍ਮਣਂ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਨ ਯਂ ਕਿਞ੍ਚਿ। ਆਰਮ੍ਮਣੇਨ ਹਿ ਚਕ੍ਖੁਸਮ੍ਫਸ੍ਸਂ ਦਸ੍ਸੇਤੀਤਿ। ਏਵਂ ''ਰੂਪਾਰਮ੍ਮਣੇ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਕਿਲੇਸ''ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਪਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਇਦਂ ਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬਂ ਕਿਂਨਿਸ੍ਸਿਤਨ੍ਤਿ ਚਕ੍ਖੁਦ੍ਵਾਰੇ ਵਿਯ ਯੋਜਨਾਯ ਯਥਾਸਮ੍ਭਵਂ ਆਪੋਧਾਤੁਯਾ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਸ੍ਸ ਚ ਵਸੇਨ ਮਹਾਭੂਤਨਿਸ੍ਸਿਤਤਾ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾ।

ਜਾਤਿ...ਪੇ॰... ਬਲਵਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤੀਤਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਾਨਂ ਭਯਤੋ ਦਿਸ੍ਸਮਾਨਾਨਂ ਜਾਤਿਆਦੀਨਂ ਬਲਵਪਚ੍ਚਯਭਾਵੇਨ ਤੇਸਂ ਭਯਤੋ ਦਸ੍ਸਨੇਨ ਸਹਜਾਤਸ੍ਸ ਮਨੋਸਮ੍ਫਸ੍ਸਸ੍ਸ, ਤਸ੍ਸ ਵਾ ਦਸ੍ਸਨਸ੍ਸ ਦ੍ਵਾਰਭੂਤਸ੍ਸ ਭਵਙ੍ਗਮਨੋਸਮ੍ਫਸ੍ਸਸ੍ਸ ਬਲਵਪਚ੍ਚਯਭਾਵਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ।

ਧਮ੍ਮਾਰਮ੍ਮਣੇਤਿ ਨ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵੁਤ੍ਤੇ ਜਾਤਿਆਦਿਆਰਮ੍ਮਣੇਵ, ਅਥ ਖੋ ਸਬ੍ਬਸ੍ਮਿਂ ਰਾਗਾਦਿਵਤ੍ਥੁਭੂਤੇ ਧਮ੍ਮਾਰਮ੍ਮਣੇ। ਵ**ਤ੍ਥੁਨਿਸ੍ਸਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਵੇਦਨਾਦਿਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਾਰਮ੍ਮਣੇਕਦੇਸਸ੍ਸ ਪਰਿਗ੍ਗਹਮੁਖੇਨ ਧਮ੍ਮਾਰਮ੍ਮਣਪਰਿਗ੍ਗਹਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ।

ਮਨੋਸਮ੍ਫਸ੍ਸੋਤਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਸਮ੍ਫਸ੍ਸਸ੍ਸ ਕਾਰਣਭਾਵੇਨ ਗਹਿਤਂ, ਤਦੇਵ ਅਤ੍ਤਨੋ ਫਲਸ੍ਸੇਵ ਫਲਭਾਵੇਨ ਵਤ੍ਤੁਂ ਨ ਯੁਤ੍ਤਂ ਕਾਰਣਫਲਸਙ੍ਕਰਭਾਵੇਨ ਸੋਤੂਨਂ ਸਮ੍ਮੋਹਜਨਕਤ੍ਤਾਤਿ ਆਹ **"ਨ ਹਿ ਸਕ੍ਕਾ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਮਨੋਸਮ੍ਫਸ੍ਸਜਨ੍ਤਿ ਨਿਦ੍ਦਿਸਿਤੁ"**ਨ੍ਤਿ, ਨ ਪਨ ਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਮਨੋਸਮ੍ਫਸ੍ਸੇਨ ਸਹਜਾਤਭਾਵਸ੍ਸ ਅਭਾਵਾ। ਯਸ੍ਮਾ ਵਾ ਯਥਾ ''ਤਿਣ੍ਣਂ ਸਙ੍ਗਤਿ ਫਸ੍ਸੋ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੦੪; ੩.੪੨੦, ੪੨੫-੪੨੬; ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੪.੬੦) ਵਚਨਤੋ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਵਿਸਯਾ ਵਿਯ ਵਿਞ੍ਞਾਣਮ੍ਪਿ ਫਸ੍ਸਸ੍ਸ ਵਿਸੇਸਪਚ੍ਚਯੋ, ਨ ਤਥਾ ਫਸ੍ਸੋ ਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ, ਤਸ੍ਮਾ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਵਿਸਯਾ ਵਿਯ ਵਿਞ੍ਞਾਣਮ੍ਪਿ ਚਕ੍ਖੁਸਮ੍ਫਸ੍ਸਜਾਦਿਵਚਨਂ ਨ ਅਰਹਤੀਤਿ ਚਕ੍ਖੁਸਮ੍ਫਸ੍ਸਜਾਦਿਭਾਵੋ ਨ ਕਤੋਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੩. ਪਞ੍ਹਪੁਚ੍ਛਕਵਣ੍ਣਨਾ

੧੫੦. ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਰੂਪਵਸੇਨ ਤਂ ਤਂ ਸਮੁਦਾਯਂ ਏਕੇਕਂ ਧਮ੍ਮਂ ਕਤ੍ਵਾ **"ਪਞ੍ਹਪਣ੍ਣਾਸ ਕਾਮਾਵਚਰਧਮ੍ਮੇ"**ਤਿ ਆਹ। **ਰਜ੍ਜਨੁਸ੍ਸਾ**ਤਿਆਦੀਸੁ ਰਾਗਾਦਯੋ ਛਸੁ ਦ੍ਵਾਰੇਸੁ ਸੀਲਾਦਯੋ ਚ ਪਞ੍ਚ ਸਂਵਰਾ ਯਥਾਸਮ੍ਭਵਂ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾ, ਸਮ੍ਮਸਨਂ ਪਨ ਮਨੋਦ੍ਵਾਰੇ ਏਵ। ਰੂਪਾਰੂਪਾਵਚਰਧਮ੍ਮੇਸੁ ਅਭਿਜ੍ਝਾਦੋਮਨਸ੍ਸਾਦਿਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਤਤੋ ਸਤਿਸਂਵਰੋ ਞਾਣਵੀਰਿਯਸਂਵਰਾ ਚ ਯਥਾਯੋਗਂ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾ। ਪਰਿਗ੍ਗਹਵਚਨੇਨ ਸਮ੍ਮਸਨਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਾਨਿ ਸਙ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ। **ਤਯੋ**ਵਾਤਿ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਖਨ੍ਧਾ ਵੁਤ੍ਤਾ।

ਸਮਾਨੇ ਦੇਸਿਤਬ੍ਬੇ ਦੇਸਨਾਮਤ੍ਤਸ੍ਸ ਪਰਿਵਟ੍ਟਨੰ **ਪਰਿਵਟ੍ਟੋ**। ਤੀਸੁਪਿ ਪਰਿਵਟ੍ਟੇਸੁ ਕਤ੍ਥਚਿ ਕਿਞ੍ਚਿ ਊਨੰ ਅਧਿਕੰ ਵਾ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਆਹ “**ਏਕੋਵ ਪਰਿਚ੍ਛੇਦੋ**”ਤਿ।

ਪਞ੍ਹਪੁਚ੍ਛਕਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਖਨ੍ਧਵਿਭਙ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੨. ਆਯਤਨਵਿਭਙ੍ਗੋ

੧. ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ

੧੫੨. **ਵਿਸੇਸਤੋ**ਤਿ ਆਯਤਨ-ਸਦ੍ਦਤ੍ਥੇ ਵਿਯ ਅਸਾਧਾਰਣਤੋ ਚਕ੍ਖਾਦਿਸਦ੍ਦਤ੍ਥਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਅਸ੍ਸਾਦੇਤੀ**ਤਿ ਚਕ੍ਖਤਿ-ਸਦ੍ਦੋ ‘‘ਮਧੁਂ ਚਕ੍ਖਤਿ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਂ ਚਕ੍ਖਤੀ’’ਤਿ ਰਸਸਾਯਨਤ੍ਥੋ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਤਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ਅਤ੍ਥਂ ਵਦਤਿ। ‘‘ਚਕ੍ਖੁਂ ਖੋ, ਮਾਗਣ੍ਡਿਯ, ਰੂਪਾਰਾਮਂ ਰੂਪਰਤਂ ਰੂਪਸਮ੍ਮੁਦਿਤ’’ਨ੍ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੨੦੯) ਵਚਨਤੋ ਚਕ੍ਖੁ ਰੂਪਂ ਅਸ੍ਸਾਦੇਤਿ। ਸਤਿਪਿ ਸੋਤਾਦੀਨਂ ਸਦ੍ਦਾਰਮ੍ਮਣਾਦਿਰਤਿਭਾਵੇ ਨਿਰੁਲ੍ਹਤ੍ਤਾ ਚਕ੍ਖੁਮ੍ਹਿਯੇਵ ਚਕ੍ਖੁ-ਸਦ੍ਦੋ ਪਵਤ੍ਤਤਿ ਪਦੁਮਾਦੀਸੁ ਪਙ੍ਕਜਾਦਿਸਦ੍ਦਾ ਵਿਯਾਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। **ਵਿਭਾਵੇਤਿ ਚਾ**ਤਿ ਸਦ੍ਦਲਕ੍ਖਣਸਿਦ੍ਧਸ੍ਸ ਚਕ੍ਖਤਿ-ਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ਅਤ੍ਥਂ ਵਦਤਿ। ਚਕ੍ਖਤੀਤਿ ਹਿ ਆਚਿਕ੍ਖਤਿ, ਅਭਿਬ੍ਯਤ੍ਤਂ ਵਦਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਨਯਨਸ੍ਸ ਚ ਵਦਨਸ੍ਸ ਵਿਯ ਸਮਵਿਸਮਵਿਭਾਵਨਮੇਵ ਆਚਿਕ੍ਖਨਨ੍ਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਆਹ **“ਵਿਭਾਵੇਤਿ ਚਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ”**ਤਿ। ਅਨੇਕਤ੍ਥਤ੍ਤਾ ਵਾ ਧਾਤੂਨਂ ਵਿਭਾਵਨਤ੍ਥਤਾ ਚਕ੍ਖੁ-ਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ। ਰਤ੍ਤਦੁਟ੍ਠਾਦਿਕਾਲੇਸੁ ਕਕਣ੍ਟਕਰੂਪਂ ਵਿਯ ਉਦ੍ਦਰੂਪਂ ਵਿਯ ਚ **ਵਣ੍ਣਵਿਕਾਰਂ ਆਪਜ੍ਜਮਾਨਂ** ਰੂਪਂ **ਹਦਯਙ੍ਗਤਭਾਵਂ ਰੂਪਯਤਿ** ਰੂਪਮਿਵ ਪਕਾਸਂ ਕਰੋਤਿ, ਸਵਿਗ੍ਗਹਮਿਵ ਕਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਵਿਤ੍ਥਾਰਣਂ ਵਾ ਰੂਪ-ਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੋ, ਵਿਤ੍ਥਾਰਣਞ੍ਚ ਪਕਾਸਨਮੇਵਾਤਿ ਆਹ **“ਪਕਾਸੇਤੀ”**ਤਿ। ਅਨੇਕਤ੍ਥਤ੍ਤਾ ਵਾ ਧਾਤੂਨਂ ਪਕਾਸਨਤ੍ਥੋਯੇਵ ਰੂਪ-ਸਦ੍ਦੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ, ਵਣ੍ਣਵਾਚਕਸ੍ਸ ਰੂਪ-ਸਦ੍ਦਸ੍ਸ **ਰੂਪਯਤੀ**ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਚਨਂ, ਰੂਪਵਾਚਕਸ੍ਸ ਰੁਪ੍ਪਤੀਤਿ ਅਯਂ ਵਿਸੇਸੋ।

ਉਦਾਹਰੀਯਤੀਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤੀਤਿ-ਅਤ੍ਥੋ ਵਚਨਮੇਵ ਗਹਿਤਂ ਸਿਯਾ, ਨ ਚ ਵਚਨ-ਸਦ੍ਦੋਯੇਵ ਏਤ੍ਥ ਸਦ੍ਦੋ, ਅਥ ਖੋ ਸਬ੍ਬੋਪਿ ਸੋਤਵਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯੋਤਿ **ਸਪ੍ਪਤੀ**ਤਿ ਸਕੇਹਿ ਪਚ੍ਚਯੇਹਿ ਸਪ੍ਪੀਯਤਿ ਸੋਤਵਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਭਾਵਂ ਗਮੀਯਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਸੂਚਯਤੀ**ਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਵਤ੍ਥੁਂ ਗਨ੍ਧਵਸੇਨ ਅਪਾਕਟਂ ‘‘ਇਦਂ ਸੁਗਨ੍ਧਂ ਦੁਗ੍ਗਨ੍ਧ’’ਨ੍ਤਿ ਪਕਾਸੇਤਿ, ਪਟਿਚ੍ਛਨ੍ਨਂ ਵਾ ਪੁਪ੍ਫਾਦਿਵਤ੍ਥੁਂ ‘‘ਏਤ੍ਥ ਪੁਪ੍ਫਂ ਅਤ੍ਥਿ ਚਮ੍ਪਕਾਦਿ, ਫਲਮਤ੍ਥਿ ਅਮ੍ਬਾਦੀ’’ਤਿ ਪੇਸੁਞ੍ਞਂ ਕਰੋਨ੍ਤਂ ਵਿਯ ਹੋਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਰਸਗ੍ਗਹਣਮੂਲਕਤ੍ਤਾ ਆਹਾਰਜ੍ਝੋਹਰਣਸ੍ਸ ਜੀਵਿਤਹੇਤੁਮ੍ਹਿ ਆਹਾਰਰਸੇ ਨਿਨ੍ਨਤਾਯ **ਜੀਵਿਤਂ ਅਵ੍ਹਾਯਤੀ**ਤਿ ਜਿਵ੍ਹਾ ਵੁਤ੍ਤਾ ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਲਕ੍ਖਣੇਨ। **ਕੁਚ੍ਛਿਤਾਨਂ ਸਾਸਵਧਮ੍ਮਾਨਂ ਆਯੋ**ਤਿ ਵਿਸੇਸੇਨ **ਕਾਯੋ** ਵੁਤ੍ਤੋ ਅਨੁਤ੍ਤਰਿਯਹੇਤੁਭਾਵਂ ਅਨਾਗਚ੍ਛਨ੍ਤੇਸੁ ਕਾਮਰਾਗਨਿਦਾਨਕਮ੍ਮਜਨਿਤੇਸੁ ਕਾਮਰਾਗਸ੍ਸ ਚ ਵਿਸੇਸਪਚ੍ਚਯੇਸੁ ਘਾਨਜਿਵ੍ਹਾਕਾਯੇਸੁ ਕਾਯਸ੍ਸ ਵਿਸੇਸਤਰਸਾਸਵਪਚ੍ਚਯਤ੍ਤਾ। ਤੇਨ ਹਿ ਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬਂ ਅਸ੍ਸਾਦੇਨ੍ਤਾ ਸਤ੍ਤਾ ਮੇਥੁਨਮ੍ਪਿ ਸੇਵਨ੍ਤਿ। **ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਦੇਸੋ**ਤਿ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਕਾਰਣਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਕਾਯਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਵਤ੍ਥੁਕਾ ਵਾ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਖਨ੍ਧਾ ਬਲਵਕਾਮਾਸਵਾਦਿਹੇਤੁਭਾਵਤੋ ਵਿਸੇਸੇਨ **“ਸਾਸਵਾ”**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਤੇਸਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਟ੍ਠਾਨਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਅਤ੍ਤਨੋ ਲਕ੍ਖਣਂ ਧਾਰਯਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਯੇ ਵਿਸੇਸਲਕ੍ਖਣੇਨ ਆਯਤਨਸਦ੍ਦਪਰਾ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਾ, ਤੇ ਚਕ੍ਖਾਦਯੋ ਤਥਾ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਅਞ੍ਞੇ ਮਨੋਗੋਚਰਭੂਤਾ ਧਮ੍ਮਾ ਸਾਮਞ੍ਞਲਕ੍ਖਣੇਨੇਵ ਏਕਾਯਤਨਤ੍ਤਂ ਉਪਨੇਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਓਲਾਰਿਕਵਤ੍ਥਾਰਮ੍ਮਣਮਨਨਸਙ੍ਖਾਤੇਹਿ ਵਿਸਯਵਿਸਯਿਭਾਵੇਹਿ ਪੁਰਿਮਾਨਿ ਪਾਕਟਾਨੀਤਿ ਤਥਾ ਅਪਾਕਟਾ ਚ ਅਞ੍ਞੇ ਮਨੋਗੋਚਰਾ ਨ ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਭਾਵਂ ਨ ਧਾਰੇਨ੍ਤੀਤਿ ਇਮਸ੍ਸਤ੍ਥਸ੍ਸ ਦੀਪਨਤ੍ਥੋ ਧਮ੍ਮ-ਸਦ੍ਦੋਤਿ।

ਵਾਯਮਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਕਿਚ੍ਚਂ ਕਰੋਨ੍ਤਿਚ੍ਚੇਵ ਅਤ੍ਥੋ। ਇਮਸ੍ਮਿਞ੍ਚ ਅਤ੍ਥੇ ਆਯਤਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਤਿ ਆਯਤਨਨ੍ਤਿ ਅਧਿਕਰਣਤ੍ਥੋ ਆਯਤਨ-ਸਦ੍ਦੋ, ਦੁਤਿਯਤਤਿਯੇਸੁ ਕਤ੍ਤੁਅਤ੍ਥੋ। **ਤੇ ਚਾ**ਤਿ ਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕਧਮ੍ਮੇ। ਤੇ ਹਿ ਤਂਤਂਦ੍ਵਾਰਾਰਮ੍ਮਣੇਸੁ ਆਯਨ੍ਤਿ ਆਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀਤਿ **ਆਯਾ**ਤਿ। **ਵਿਤ੍ਥਾਰੇਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਪੁਬ੍ਬੇ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਤ੍ਤਾ ਲੀਨਾਨਿ ਅਪਾਕਟਾਨਿ ਪੁਬ੍ਬਨ੍ਤਤੋ ਉਦ੍ਧਂ ਪਸਾਰੇਨ੍ਤਿ ਪਾਕਟਾਨਿ ਕਰੋਨ੍ਤਿ ਉਪ੍ਪਾਦੇਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਰੁਲ੍ਹੀਵਸੇਨ ਆਯਤਨ-ਸਦ੍ਦਸ੍ਸਤ੍ਥਂ ਵਤ੍ਤੁਂ **“ਅਪਿਚਾ”**ਤਿਆਦਿ ਆਰਦ੍ਧਂ। **ਤਂ ਨਿਸ੍ਸਿਤਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਮਨੋ ਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣਾਦੀਨਂ ਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕਾਨਂ ਨਿਸ੍ਸਯਪਚ੍ਚਯੋ ਨ ਹੋਤੀਤਿ ਤਸ੍ਸ ਨੇਸਂ ਦ੍ਵਾਰਭਾਵੋ ਨਿਸ੍ਸਯਭਾਵੋਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। **ਅਤ੍ਥਤੋ**ਤਿ ਵਚਨਤ੍ਥਤੋ, ਨ ਵਚਨੀਯਤ੍ਥਤੋ। ਵਚਨਤ੍ਥੋ ਹੇਤ੍ਥ ਵੁਤ੍ਤੋ ‘‘ਚਕ੍ਖਤੀ’’ਤਿਆਦਿਨਾ, ਨ ਵਚਨੀਯਤ੍ਥੋ ‘‘ਯਂ ਚਕ੍ਖੁ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਮਹਾਭੂਤਾਨਂ ਉਪਾਦਾਯ ਪਸਾਦੋ’’ਤਿਆਦਿਨਾ (ਧ॰ ਸ॰ ੫੯੭) ਵਿਯਾਤਿ।

ਤਾਵਤ੍ਵਤੋਤਿ ਅਨੂਨਾਧਿਕਭਾਵਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਦ੍ਵਾਦਸਾਯਤਨਵਿਨਿਮੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਕਸ੍ਸਚਿ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਅਭਾਵਾ ਅਧਿਕਭਾਵਤੋ ਚੋਦਨਾ ਨਤ੍ਥਿ, ਸਲਕ੍ਖਣਧਾਰਣਂ ਪਨ ਸਬ੍ਬੇਸਂ ਸਾਮਞ੍ਞਲਕ੍ਖਣਨ੍ਤਿ ਊਨਚੋਦਨਾ ਸਮ੍ਭਵਤੀਤਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ਆਹ “**ਚਕ੍ਖਾਦਯੋਪਿ ਹੀ**”ਤਿਆਦਿ। **ਅਸਾਧਾਰਣ**ਨ੍ਤਿ ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣਾਦੀਨਂ ਅਸਾਧਾਰਣਂ। ਸਤਿਪਿ ਅਸਾਧਾਰਣਾਰਮ੍ਮਣਭਾਵੇ ਚਕ੍ਖਾਦੀਨਂ ਦ੍ਵਾਰਭਾਵੇਨ ਗਹਿਤਤ੍ਤਾ ਧਮ੍ਮਾਯਤਨੇ ਅਗ੍ਗਹਣਂ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। ਦ੍ਵਾਰਾਰਮ੍ਮਣਭਾਵੇਹਿ ਵਾ ਅਸਾਧਾਰਣਤਂ ਸਨ੍ਧਾਯ “**ਅਸਾਧਾਰਣ**”ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਯੇਭੁਯ੍ਯਸਹੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਆਦੀਹਿ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਕ੍ਕਮਾਦਿਅਯੁਤ੍ਤਿ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾ। **ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕੇਸੁ ਹੀ**ਤਿ ਏਤੇਨ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਭਾਵੇਨ ਵਿਸਯਿਭਾਵੇਨ ਚ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਾਨਂ ਪਠਮਂ ਦੇਸੇਤਬ੍ਬਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਤੇਸੁ ਹਿ ਪਠਮਂ ਦੇਸੇਤਬ੍ਬੇਸੁ ਪਾਕਟਤ੍ਤਾ ਪਠਮਤਰਂ ਚਕ੍ਖਾਯਤਨਂ ਦੇਸਿਤਨ੍ਤਿ। **ਤਤੋ ਘਾਨਾਯਤਨਾਦੀਨੀ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਬਹੂਪਕਾਰਤ੍ਤਾਭਾਵੇਨ ਚਕ੍ਖੁਸੋਤੇਹਿ ਪੁਰਿਮਤਰਂ ਅਦੇਸੇਤਬ੍ਬਾਨਿ ਸਹ ਵਤ੍ਤੁਂ ਅਸਕ੍ਕੁਣੇਯ੍ਯਤ੍ਤਾ ਏਕੇਨ ਕਮੇਨ ਦੇਸੇਤਬ੍ਬਾਨੀਤਿ ਘਾਨਾਦਿਕ੍ਕਮੇਨ ਦੇਸਿਤਾਨੀਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਅਞ੍ਞਥਾਪਿ ਹਿ ਦੇਸਿਤੇਸੁ ਨ ਨ ਸਕ੍ਕਾ ਚੋਦੇਤੁਂ, ਨ ਚ ਸਕ੍ਕਾ ਸੋਧੇਤਬ੍ਬਾਨਿ ਨ ਦੇਸੇਤੁਨ੍ਤਿ। ਗੋਚਰੋ ਵਿਸਯੋ ਏਤਸ੍ਸਾਤਿ **ਗੋਚਰਵਿਸਯੋ,** ਮਨੋ। ਕਸ੍ਸ ਪਨ ਗੋਚਰੋ ਏਤਸ੍ਸ ਵਿਸਯੋਤਿ? ਚਕ੍ਖਾਦੀਨਂ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਮ੍ਪਿ। **ਵਿਞ੍ਞਾਣੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਕਾਰਣਵਵਤ੍ਥਾਨਤੋ**ਤਿ ਏਤੇਨ ਚ ਚਕ੍ਖਾਦਿਅਨਨ੍ਤਰਂ ਰੂਪਾਦਿਵਚਨਸ੍ਸ ਕਾਰਣਮਾਹ।

ਪਚ੍ਚਯਭੇਦੋ ਕਮ੍ਮਾਦਿਭੇਦੋ। ਨਿਰਯਾਦਿਕੋ ਅਪਦਾਦਿਗਤਿਨਾਨਾਕਰਣਞ੍ਚ **ਗਤਿਭੇਦੋ**। ਹਤ੍ਥਿਅਸ੍ਸਾਦਿਕੋ ਖਤ੍ਤਿਯਾਦਿਕੋ ਚ **ਨਿਕਾਯਭੇਦੋ**। ਤਂਤਂਸਤ੍ਤਸਨ੍ਤਾਨਭੇਦੋ **ਪੁਗ੍ਗਲਭੇਦੋ**। ਯਾ ਚ ਚਕ੍ਖਾਦੀਨਂ ਵਤ੍ਥੂਨਂ ਅਨਨ੍ਤਭੇਦਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਸੋਯੇਵ ਹਦਯਵਤ੍ਥੁਸ੍ਸ ਚ ਭੇਦੋ ਹੋਤਿ। ਤਤੋ ਮਨਾਯਤਨਸ੍ਸ ਅਨਨ੍ਤਪ੍ਪਭੇਦਤਾ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾ ਦੁਕ੍ਖਾਪਟਿਪਦਾਦਿਤੋ ਆਰਮ੍ਮਣਾਧਿਪਤਿਆਦਿਭੇਦਤੋ ਚ। ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯੇ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨੁਪਗਮਨਞ੍ਚ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਏਕਾਸੀਤਿਭੇਦਤਾ ਮਨਾਯਤਨਸ੍ਸ ਵੁਤ੍ਤਾ ਨਿਦ੍ਦੇਸਵਸੇਨ। ਨੀਲਂ ਨੀਲਸ੍ਸੇਵ **ਸਭਾਗਂ,** ਅਞ੍ਞਂ **ਵਿਸਭਾਗਂ,** ਏਵਂ ਕੁਸਲਸਮੁਟ੍ਠਾਨਾਦਿਭੇਦੇਸੁ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ। **ਤੇਭੂਮਕਧਮ੍ਮਾਰਮ੍ਮਣਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵੁਤ੍ਤਂ ਚਕ੍ਖਾਦਿਵਜ੍ਜਂ ਧਮ੍ਮਾਰਮ੍ਮਣਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਸਪਰਿਪ੍ਫਨ੍ਦਕਿਰਿਯਾਵਸੇਨ ਈਹਨਂ **ਈਹਾ**। ਚਿਨ੍ਤਨਵਸੇਨ ਬ੍ਯਾਪਾਰਕਰਣਂ **ਬ੍ਯਾਪਾਰੋ**। ਤਤ੍ਥ ਬ੍ਯਾਪਾਰਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ਆਹ “**ਨ ਹਿ ਚਕ੍ਖੁ ਰੂਪਾਦੀਨਂ ਏਵਂ ਹੋਤੀ**”ਤਿ। ਈਹਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ਆਹ “**ਨ ਚ ਤਾਨੀ**”ਤਿਆਦਿ। ਉਭਯਮ੍ਪਿ ਪਨ ਈਹਾ ਚ ਹੋਤਿ ਬ੍ਯਾਪਾਰੋ ਚਾਤਿ ਉਪ੍ਪਟਿਪਾਟਿਵਚਨਂ। **ਧਮ੍ਮਤਾਵਾ**ਤਿ ਸਭਾਵੋਵ, ਕਾਰਣਸਮਤ੍ਥਤਾ ਵਾ। ਈਹਾਬ੍ਯਾਪਾਰਰਹਿਤਾਨਂ ਦ੍ਵਾਰਾਦਿਭਾਵੋ **ਧਮ੍ਮਤਾ**। ਇਮਸ੍ਮਿਞ੍ਚ ਅਤ੍ਥੇ **ਯ**ਨ੍ਤਿ ਏਤਸ੍ਸ ਯਸ੍ਮਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਪੁਰਿਮਸ੍ਮਿਂ ਸਮ੍ਭਵਨਵਿਸੇਸਨਂ ਯਂ-ਸਦ੍ਦੋ। ‘‘ਸੁਞ੍ਞੋ ਗਾਮੋਤਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਛਨ੍ਨੇਤਂ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਾਨਂ ਆਯਤਨਾਨਂ ਅਧਿਵਚਨ’’ਨ੍ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੪.੨੩੮) ਵਚਨਤੋ **ਸੁਞ੍ਞਗਾਮੋ ਵਿਯ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾਨਿ**। ਅਨ੍ਨਪਾਨਸਮੋਹਿਤਨ੍ਤਿ ਗਹਿਤੇ ਸੁਞ੍ਞਗਾਮੇ ਯਞ੍ਞਦੇਵ ਭਾਜਨਂ ਪਰਾਮਸੀਯਤਿ, ਤਂ ਤਂ ਰਿਤ੍ਤਕਂਯੇਵ ਪਰਾਮਸੀਯਤਿ, ਏਵਂ ਧੁਵਾਦਿਭਾਵੇਨ ਗਹਿਤਾਨਿ ਉਪਪਰਿਕ੍ਖਿਯਮਾਨਾਨਿ ਰਿਤ੍ਤਕਾਨੇਵ ਏਤਾਨਿ ਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤੀਤਿ। ਚਕ੍ਖਾਦਿਦ੍ਵਾਰੇਸੁ ਅਭਿਜ੍ਝਾਦੋਮਨਸ੍ਸੁਪ੍ਪਾਦਕਭਾਵੇਨ ਰੂਪਾਦੀਨਿ ਚਕ੍ਖਾਦੀਨਂ **ਅਭਿਘਾਤਕਾਨੀ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ। ਅਹਿਸੁਸੁਮਾਰਪਕ੍ਖਿਕੁਕ੍ਕੁਰਸਿਙ੍ਗਾਲਮਕ੍ਕਟਾ **ਛ ਪਾਣਕਾ**। ਵਿਸਮਬਿਲਾਕਾਸਗਾਮਸੁਸਾਨਵਨਾਨਿ **ਤੇਸਂ ਗੋਚਰਾ**। ਤਤ੍ਥ ਵਿਸਮਾਦਿਅਜ੍ਝਾਸਯੇਹਿ ਚਕ੍ਖਾਦੀਹਿ ਵਿਸਮਭਾਵਬਿਲਾਕਾਸਗਾਮਸੁਸਾਨਸਨ੍ਨਿਸ੍ਸਿਤਸਦਿਸੁਪਾਦਿਨ੍ਨਧਮ੍ਮਵਨਭਾਵੇਹਿ ਅਭਿਰਮਿਤਤ੍ਤਾ ਰੂਪਾਦੀਨਮ੍ਪਿ ਵਿਸਮਾਦਿਸਦਿਸਤਾ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾ।

ਹੁਤ੍ਵਾ ਅਭਾਵਟ੍ਠੇਨਾਤਿ ਇਦਂ ਇਤਰੇਸਂ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਆਕਾਰਾਨਂ ਸਙ੍ਗਹਕਤ੍ਤਾ ਵਿਸੁਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਹੁਤ੍ਵਾ ਅਭਾਵਾਕਾਰੋ ਏਵ ਹਿ ਉਪ੍ਪਾਦਵਯਤ੍ਤਾਕਾਰਾਦਯੋਤਿ। ਤਤ੍ਥ **ਹੁਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਏਤੇਨ ਪੁਰਿਮਨ੍ਤਵਿਵਿਤ੍ਤਤਾਪੁਬ੍ਬਕਂ ਮਜ੍ਝੇ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ, ਤਂ ਵਤ੍ਵਾ **ਅਭਾਵ**ਵਚਨੇਨ ਮਜ੍ਝੇ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨਤਾਪੁਬ੍ਬਕਂ, ਅਪਰਨ੍ਤੇ ਅਵਿਜ੍ਜਮਾਨਤਂ, ਉਭਯੇਨਪਿ ਸਦਾ ਅਭਾਵੋ ਅਨਿਚ੍ਚਲਕ੍ਖਣਨ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਸਭਾਵਵਿਜਹਨਂ **ਵਿਪਰਿਣਾਮੋ,** ਜਰਾਭਙ੍ਗੇਹਿ ਵਾ ਪਰਿਵਤ੍ਤਨਂ, ਸਨ੍ਤਾਨਵਿਕਾਰਾਪਤ੍ਤਿ ਵਾ। ਸਦਾ ਅਭਾਵੇਪਿ ਚਿਰਟ੍ਠਾਨਂ ਸਿਯਾਤਿ

ਤੰਨਿਵਾਰਣਤ੍ਥੰ “**ਤਾਵਕਾਲਿਕਤੋ**”ਤਿ ਆਹ। ਉਪ੍ਪਾਦਵਯਵ੍ਵਥਤ੍ତੁਰਹਿਤੰ **ਨਿਚ੍ਚੰ,** ਨ ਇਤਰਥਾਤਿ **ਨਿਚ੍ਚਪਟਿਕ੍ਖੇਪਤੋ ਅਨਿਚ੍ਚੰ,** ਨਿਚ੍ਚਪਟਿਪਕ੍ਖਤੋਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ।

ਜਾਤਿਧਮ੍ਮਤਾਦੀਹਿ ਅਨਿਟ੍ਠਤਾ **ਪਟਿਪੀਲ਼ਨੰ।** **ਪਟਿਪੀਲ਼ਨਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਚ ਯਸ੍ਸ ਤੰ ਪਵਤ੍ਤਤਿ, ਤੰ ਪੁਗ੍ਗਲੰ ਪਟਿਪੀਲ਼ਨਤੋ, ਸਯੰ ਵਾ ਜਰਾਦੀਹਿ ਪਟਿਪੀਲ਼ਨਤ੍ਤਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਪਰਿਤ੍ਤਟ੍ਠਿਤਿਕਸ੍ਸਪਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨਕ੍ਖਣੇ ਉਪ੍ਪਾਦਾਦੀਹਿ ਅਭਿਣ੍ਹੰ ਸਮ੍ਪਟਿਪੀਲ਼ਨਤ੍ਤਾ “**ਅਭਿਣ੍ਹਸਮ੍ਪਟਿਪੀਲ਼ਨਤੋ**”ਤਿ ਪੁਰਿਮੰ ਸਾਮਞ੍ਞਲਕ੍ਖਣੰ ਵਿਸੇਸੇਤ੍ਵਾ ਵਦਤਿ, ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਪੀਲ਼ਨਤੋ **ਦੁਕ੍ਖਮੰ।** ਸੁਖਪਟਿਪਕ੍ਖਭਾਵਤੋ ਦੁਕ੍ਖੰ ਸੁਖੰ ਪਟਿਕ੍ਖਿਪਤਿ ਨਿਵਾਰੇਤਿ, ਦੁਕ੍ਖਵਚਨੰ ਵਾ ਅਤ੍ਥਤੋ ਸੁਖੰ ਪਟਿਕ੍ਖਿਪਤੀਤਿ ਆਹ “**ਸੁਖਪਟਿਕ੍ਖੇਪਤੋ**”ਤਿ।

ਨਤ੍ਥਿ ਏਤਸ੍ਸ ਵਸਵਤ੍ਤਨਕੋ, ਨਾਪਿ ਇਦੰ ਵਸਵਤ੍ਤਨਕਨ੍ਤਿ ਅਵਸਵਤ੍ਤਨਕੰ, ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਰਸ੍ਮਿੰ ਪਰਸ੍ਸ ਚ ਅਤ੍ਤਨਿ ਵਸਵਤ੍ਤਨਭਾਵੋ ਵਾ ਵਸਵਤ੍ਤਨਕੰ, ਤੰ ਏਤਸ੍ਸ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਅਵਸਵਤ੍ਤਨਕੰ, ਅਵਸਵਤ੍ਤਨਕਸ੍ਸ ਅਵਸਵਤ੍ਤਨਕੋ ਵਾ ਅਤ੍ਥੋ ਸਭਾਵੋ **ਅਵਸਵਤ੍ਤਨਕਟ੍ਠੋ,** ਇਦਞ੍ਚ ਸਾਮਞ੍ਞਲਕ੍ਖਣੰ। **ਤੇਨਾ**ਤਿ ਪਰਸ੍ਸ ਅਤ੍ਤਨਿ **ਵਸਵਤ੍ਤਨਾਕਾਰੇਨ ਸੁਞ੍ਞੰ।** ਇਮਸ੍ਮਿਞ੍ਚ ਅਤ੍ਥੇ **ਸੁਞ੍ਞਤੋ**ਤਿ ਏਤਸ੍ਸੇਵ ਵਿਸੇਸਨੰ “**ਅਸ੍ਸਾਮਿਕਤੋ**”ਤਿ। ਅਥ ਵਾ ‘‘ਯਸ੍ਮਾ ਵਾ ਏਤੰ...ਪੇ॰... ਮਾ ਪਾਪੁਣਾਤੂ’’ਤਿ ਏਵੰ ਚਿਨ੍ਤਯਮਾਨਸ੍ਸ ਕਸ੍ਸਚਿ ਤੀਸੁ ਠਾਨੇਸੁ ਵਸਵਤ੍ਤਨਭਾਵੋ ਨਤ੍ਥਿ, ਸੁਞ੍ਞੰ ਤੰ **ਤੇਨ** ਅਤ੍ਤਨੋਯੇਵ **ਵਸਵਤ੍ਤਨਾਕਾਰੇਨਾ**ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਨ ਇਦੰ ਕਸ੍ਸਚਿ ਕਾਮਕਾਰਿਯੰ, ਨਾਪਿ ਏਤਸ੍ਸ ਕਿਞ੍ਚਿ ਕਾਮਕਾਰਿਯੰ ਅਤ੍ਥੀਤਿ **ਅਕਾਮਕਾਰਿਯੰ।** ਏਤੇਨ ਅਵਸਵਤ੍ਤਨਤ੍ਥੰ ਵਿਸੇਸੇਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਤਿ।

ਵਿਭਵਗਤਿ ਵਿਨਾਸਗਮਨੰ। ਸਨ੍ਤਤਿਯੰ ਭਵਨ੍ਤਰੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯੇਵ **ਭਵਸਙ੍ਕਨ੍ਤਿਗਮਨੰ।** ਸਨ੍ਤਤਿਯਾ ਯਥਾਪਵਤ੍ਤਾਕਾਰਵਿਜਹਨੰ **ਪਕਤਿਭਾਵਵਿਜਹਨੰ।** ‘‘ਚਕ੍ਖੁ ਅਨਿਚ੍ਚ’’ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੇ ਚਕ੍ਖੁਅਨਿਚ੍ਚ-ਸਦ੍ਦਾਨੰ ਏਕਤ੍ਥਤ੍ਤਾ ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੰ ਸੇਸਧਮ੍ਮਾਨਮ੍ਪਿ ਚਕ੍ਖੁਭਾਵੋ ਆਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਏਤਿਸ੍ਸਾ ਚੋਦਨਾਯ ਨਿਵਾਰਣਤ੍ਥੰ ਵਿਸੇਸਸਾਮਞ੍ਞਲਕ੍ਖਣਵਾਚਕਾਨਞ੍ਚ ਸਦ੍ਦਾਨੰ ਏਕਦੇਸਸਮੁਦਾਯਬੋਧਨਵਿਸੇਸੰ ਦੀਪੇਤੁੰ “**ਅਪਿਚਾ**”ਤਿਆਦਿਮਾਹ।

ਕਿੰ ਦਸ੍ਸਿਤਨ੍ਤਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਚਾਰੰ ਕਥੇਨ੍ਤੇਨ ਕਿੰ ਲਕ੍ਖਣੰ ਦਸ੍ਸਿਤਨ੍ਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ‘‘ਕਤਮਾ ਚਾਨਨ੍ਦ, ਅਨਤ੍ਤਸਞ੍ਞਾ? ਇਧਾਨਨ੍ਦ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਰਞ੍ਞਗਤੋ ਵਾ ਰੁਕ੍ਖਮੂਲਗਤੋ ਵਾ ਸੁਞ੍ਞਾਗਾਰਗਤੋ ਵਾ ਇਤਿ ਪਟਿਸਞ੍ਚਿਕ੍ਖਤਿ ‘ਚਕ੍ਖੁ ਅਨਤ੍ਤਾ’ਤਿ...ਪੇ॰... ‘ਧਮ੍ਮਾ ਅਨਤ੍ਤਾ’ਤਿ। ਇਤਿ ਇਮੇਸੁ ਛਸੁ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਬਾਹਿਰੇਸੁ ਆਯਤਨੇਸੁ ਅਨਤ੍ਤਾਨੁਪਸ੍ਸੀ ਵਿਹਰਤੀ’’ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੧੦.੬੦) ਅਵਿਸੇਸੇਸੁ ਆਯਤਨੇਸੁ ਅਨਤ੍ਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਕਾਰਣਭੂਤਾਨੰ ਚਕ੍ਖਾਦੀਨੰ, ਫਲਭੂਤਾਨਞ੍ਚ ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣਾਦੀਨੰ ਕਾਰਣਫਲਮਤ੍ਤਤਾਯ ਅਨਤ੍ਤਤਾਯ ਅਨਤ੍ਤਲਕ੍ਖਣਵਿਭਾਵਨਤ੍ਥਾਯ ਆਯਤਨਦੇਸਨਾਤਿ ਆਹ “**ਦ੍ਵਾਦਸਨ੍ਨੰ...ਪੇ॰... ਅਨਤ੍ਤਲਕ੍ਖਣ**”ਨ੍ਤਿ। ਯਦਿਪਿ ਅਨਿਚ੍ਚਦੁਕ੍ਖਲਕ੍ਖਣਾਨਿ ਏਤ੍ਥ ਦਸ੍ਸਿਤਾਨਿ, ਤੇਹਿ ਚ ਅਨਤ੍ਤਲਕ੍ਖਣਮੇਵ ਵਿਸੇਸੇਨ ਦਸ੍ਸਿਤਨ੍ਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। **ਵੇਤਿ ਚਾ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ **ਇਤਿ**-ਸਦ੍ਦੋ ਸਮਾਪਨਤ੍ਥੋ। **ਇਚ੍ਚਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ **ਇਤਿ**-ਸਦ੍ਦੋ ਯਥਾਸਮਾਪਿਤਸ੍ਸ ਆਰੋਪੇਤਬ੍ਬਦੋਸਸ੍ਸ ਨਿਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੋ। **ਏਵ**ਨ੍ਤਿ ‘‘ਚਕ੍ਖੁ ਅਤ੍ਤਾ’’ਤਿ ਏਵੰ ਵਾਦੇ ਸਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਇਚ੍ਚਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਵਾ **ਇਤਿ**-ਸਦ੍ਦੋ ‘‘ਇਤਿ ਵਦਨ੍ਤਸ੍ਸਾ’’ਤਿ ਪਰਵਾਦਿਸ੍ਸ ਦੋਸਲਕ੍ਖਣਾਕਾਰਨਿਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੋ। **ਏਵ**ਨ੍ਤਿ ਦੋਸਗਮਨਪ੍ਪਕਾਰਨਿਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੋ। ਰੂਪੇ ਅਤ੍ਤਨਿ ‘‘ਏਵੰ ਮੇ ਰੂਪੰ ਹੋਤੂ’’ਤਿ ਅਤ੍ਤਨਿਯੇ ਵਿਯ ਸਾਮਿਨਿਦ੍ਦੇਸਾਪਤ੍ਤੀਤਿ ਚੇ? ਨ, ‘‘ਮਮ ਅਤ੍ਤਾ’’ਤਿ ਗਹਿਤਤ੍ਤਾ। ‘‘ਮਮ ਅਤ੍ਤਾ’’ਤਿ ਹਿ ਗਹਿਤੰ ਰੂਪੰ ਵਸਵਤ੍ਤਿਤਾਯ ‘‘ਏਵੰ ਮੇ ਹੋਤੂ’’ਤਿ ਇਚ੍ਛਿਯਮਾਨਞ੍ਚ ਤਥੇਵ ਭਵੇਯ੍ਯ, ਇਚ੍ਛਤੋਪਿ ਹਿ ਤਸ੍ਸ ਰੂਪਸਙ੍ਖਾਤੋ ਅਤ੍ਤਾ ਅਵਸਵਤ੍ਤਿ ਚਾਤਿ। **ਆਬਾਧਾਯਾ**ਤਿ ਏਵੰ ਦੁਕ੍ਖੇਨ। **ਪਞ੍ਞਾਪਨ**ਨ੍ਤਿ ਪਰੇਸੰ ਞਾਪਨੰ। ਅਨਤ੍ਤਲਕ੍ਖਣਪਞ੍ਞਾਪਨਸ੍ਸ ਅਞ੍ਞੇਸੰ ਅਵਿਸਯਤ੍ਤਾ ਅਨਤ੍ਤਲਕ੍ਖਣਦੀਪਕਾਨੰ ਅਨਿਚ੍ਚਦੁਕ੍ਖਲਕ੍ਖਣਾਨਞ੍ਚ ਪਞ੍ਞਾਪਨਸ੍ਸ ਅਵਿਸਯਤਾ ਦਸ੍ਸਿਤਾ ਹੋਤਿ।

ਏਵੰ ਪਨ ਦੁਪ੍ਪਞ੍ਞਾਪਨਤਾ ਏਤੇਸੰ ਦੁਰੂਪਟ੍ਠਾਨਤਾਯ ਹੋਤੀਤਿ ਤੇਸੰ ਅਨੁਪਟ੍ਠਹਨਕਾਰਣੰ ਪੁਚ੍ਛਨ੍ਤੋ ਆਹ “**ਇਮਾਨਿ ਪਨਾ**”ਤਿਆਦਿ। ਠਾਨਾਦੀਸੁ ਨਿਰਨ੍ਤਰੰ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨਸ੍ਸ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤਸ੍ਸ **ਅਭਿਣ੍ਹਸਮ੍ਪਟਿਪੀਲ਼ਨਸ੍ਸ।** ਧਾਤੁਮਤ੍ਤਤਾਯ ਚਕ੍ਖਾਦੀਨੰ

ਸਮੂਹਤੋ ਵਿਨਿਬ੍ਭੁਜ੍ਜਨੰ **ਨਾਨਾਧਾਤੁਵਿਨਿਬ੍ਭੋਗੋ। ਘਨੇਨਾ**ਤਿ ਚਤੁਰਿਪਿ ਘਨਾਨਿ ਘਨਭਾਵੇਨ ਏਕਤੁੰ ਉਪਨੇਤ੍ਵਾ ਵਦਤਿ। ਪਵ੍ਵਾਯੇਵ ਸਨ੍ਤਿਵਿਕੋਪਨਾਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੰ। **ਯਾਥਾਵਸਰਸਤੋ**ਤਿ ਅਵਿਪਰੀਤਸਭਾਵਤੋ। ਸਭਾਵੋ ਹਿ ਰਸਿਯਮਾਨੋ ਅਵਿਰਦ੍ਧਪਟਿਵੇਧੇਨ ਅਸ੍ਸਾਦਿਯਮਾਨੋ **"ਰਸੋ"**ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਅਨਿਚ੍ਚਾਦੀਹਿ ਅਨਿਚ੍ਚਲਕ੍ਖਣਾਦੀਨੰ ਅਞ੍ਞਤ੍ਥ ਵਚਨੰ ਰੁਪ੍ਪਨਾਦਿਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਰੂਪਾਦਿਗ੍ਗਹਣਤੋ ਵਿਸਿਟ੍ਠਸ੍ਸ ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਗ੍ਗਹਣਸ੍ਸ ਸਬ੍ਭਾਵਾ। ਨ ਹਿ ਨਾਮਰੂਪਪਰਿਚ੍ਛੇਦਮਤ੍ਤੇਨ ਕਿਚ੍ਚਸਿਦ੍ਧਿ ਹੋਤਿ, ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਯੋ ਚ ਰੂਪਾਦੀਨੰ ਆਕਾਰਾ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ। ਤੇ ਪਨਾਕਾਰਾ ਪਰਮਤ੍ਥਤੋ ਅਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਰੂਪਾਦੀਨੰ ਆਕਾਰਮਤ੍ਤਾਯੇਵਾਤਿ ਕਤ੍ਵਾ **ਅਟ੍ਠਸਾਲਿਨਿਯੰ** (ਧ॰ ਸ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੩੫੦) ਲਕ੍ਖਣਾਰਮ੍ਮਣਿਕਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਖਨ੍ਧਾਰਮ੍ਮਣਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯਮਤ੍ਤੇ ਠਾਤੁੰ ਯੁਤ੍ਤੰ, ਨਾਤਿਧਾਵਿਤੁੰ। ''ਅਨਿਚ੍ਚ''ਨ੍ਤਿ ਚ ਗਣ੍ਹਨ੍ਤੋ ''ਦੁਕ੍ਖੰ ਅਨਤ੍ਤਾ''ਤਿ ਨ ਗਣ੍ਹਾਤਿ, ਤਥਾ ਦੁਕ੍ਖਾਦਿਗ੍ਗਹਣੇ ਇਤਰਸ੍ਸਾਗਹਣੰ। ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਗ੍ਗਹਣਾਨਿ ਚ ਨਿਚ੍ਚਸਞ੍ਞਾਦਿਨਿਵਤ੍ਤਨਕਾਨਿ ਸਦ੍ਧਾਸਮਾਧਿਪਞ੍ਞਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਧਿਕਾਨਿ ਤਿਵਿਧਵਿਮੋਕ੍ਖਮੁਖਭੂਤਾਨਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਏਤੇਸੰ ਆਕਾਰਾਨੰ ਪਰਿਗ੍ਗਯ੍ਹਮਾਨਾਨੰ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞੰ ਵਿਸੇਸੋ ਚ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਤੀਣਿ ਲਕ੍ਖਣਾਨਿ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ।

ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੨. ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ

੧੬੭. ਨਾਮਰੂਪਪਰਿਚ੍ਛੇਦਕਥਾ ਅਭਿਧਮ੍ਮਕਥਾਤਿ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤੇ ਵਿਯ ਪਚ੍ਚਯਯੁਗਲਵਸੇਨ ਅਕਥੇਤ੍ਵਾ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਬਾਹਿਰਵਸੇਨ ਅਭਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਜਾਨਿ ਆਯਤਨਾਨਿ ਅਬ੍ਬੋਕਾਰਤੋ ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯੇ ਕਥਿਤਾਨਿ। **ਆਗਮ੍ਮਾ**ਤਿ ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਾਰੇਹਿ ਨਿਬ੍ਬਿਨ੍ਨਸ੍ਸ ਵਿਸਙ੍ਖਾਰਨਿਨ੍ਨਸ੍ਸ ਗੋਤ੍ਰਭੁਨਾ ਵਿਵਟ੍ਟਿਤਮਾਨਸਸ੍ਸ ਮਗ੍ਗੇਨ ਸਚ੍ਛਿਕਰਣੇਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਮਾਨਞ੍ਹਿ ਤੰ ਅਧਿਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਆਰਮ੍ਮਣਪਚ੍ਚਯਭੂਤਞ੍ਚ ਪਟਿਚ੍ਚ ਅਧਿਪਤਿਪਚ੍ਚਯਭੂਤੇ ਚ ਤਮ੍ਹਿ ਪਰਮਸ੍ਸਾਸਭਾਵੇਨ ਵਿਨਿਮੁਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਰਸ੍ਸ ਚ ਗਤਿਭਾਵੇਨ ਪਤਿਟ੍ਠਾਨਭੂਤੇ ਪਤਿਟ੍ਠਾਯ ਖਯਸਙ੍ਖਾਤੋ ਮਗ੍ਗੋ ਰਾਗਾਦਯੋ ਖੇਪੇਤੀਤਿ ਤੰਸਚ੍ਛਿਕਰਣਾਭਾਵੇ ਰਾਗਾਦੀਨੰ ਅਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਨਿਰੋਧਗਮਨਾਭਾਵਾ **"ਤੰ ਆਗਮ੍ਮ ਰਾਗਾਦਯੋ ਖੀਯਨ੍ਤੀ"**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। **ਸੁਤ੍ਤਤੋ ਮੁਞ੍ਚਿਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਸੁਤ੍ਤਪਦਾਨਿ ਮੁਞ੍ਚਿਤ੍ਵਾ। ਅਞ੍ਞੋ ਸੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੋ ''ਮਾਤਰੰ ਪਿਤਰੰ ਹਨ੍ਤ੍ਵਾ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਧ॰ ਪ॰ ੨੯੪-੨੯੫) ਵਿਯ ਆਹਰਿਤਬ੍ਬੋ, ਨਤ੍ਥਿ ਸੁਤ੍ਤਪਦੇਹੇਵ ਨੀਤੋ ਅਤ੍ਥੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਏਕੰ ਨਾਮਨ੍ਤਿ ਚੁਣ੍ਣਿਤੰ ਖੁਦ੍ਦਕੰ ਵਾ ਕਰਣੰ, **ਚੁਣ੍ਣੀਕਰਣ**ਨ੍ਤਿ ਅਬਹੁਮਾਨੇਨ ਵਦਤਿ। **ਨ ਤ੍ਵੇ ਏਕੰ ਨਾਮੰ ਜਾਨਾਸੀ**ਤਿ ਕਿੰ ਏਤ੍ਤਕੰ ਤ੍ਵਮੇਵ ਨ ਜਾਨਾਸੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਨਨੁ ਞਾਤੇ**ਤਿ ''ਯਦਿਪਿ ਪੁਬ੍ਬੇ ਨ ਞਾਤੰ, ਅਧੁਨਾਪਿ ਞਾਤੇ ਨਨੁ ਸਾਧੁ ਹੋਤੀ''ਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਜਾਨਨੰ ਪਟਿਚ੍ਛਾਦੇਤ੍ਵਾ ਵਿਕ੍ਖੇਪੰ ਕਰੋਨ੍ਤੰ ਨਿਬਨ੍ਧਤਿ। **ਵਿਭਜਿਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਅਕ੍ਖਰਤ੍ਥਮਤ੍ਤੇ ਅਟ੍ਠਤ੍ਵਾ ਲੀਨੰ ਅਤ੍ਥੰ ਵਿਭਜਿਤ੍ਵਾ ਉਦ੍ਧਰਿਤ੍ਵਾ ਨੀਹਰਿਤ੍ਵਾ ਕਥਿਤਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਰਾਗਾਦੀਨੰ ਖਯੋ** ਨਾਮ ਅਭਾਵਮਤ੍ਤੋ, ਨ ਚ ਅਭਾਵਸ੍ਸ ਬਹੁਭਾਵੋ ਅਤ੍ਥਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਭਾਵਤ੍ਤਾਤਿ ਵਦਨ੍ਤਸ੍ਸ ਵਚਨਪਚ੍ਛਿਨ੍ਦਨਤ੍ਥੰ ਪੁਚ੍ਛਤਿ **"ਰਾਗਕ੍ਖਯੋ ਨਾਮ ਰਾਗਸ੍ਸੇਵ ਖਯੋ"**ਤਿਆਦਿ। ਯਦਿ ਹਿ ਰਾਗਕ੍ਖਯੋ ਦੋਸਾਦੀਨੰ ਖਯੋ ਨ ਹੋਤਿ, ਦੋਸਕ੍ਖਯਾਦਯੋ ਚ ਰਾਗਾਦੀਨੰ ਖਯਾ, ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਵਿਸਿਟ੍ਠਾ ਭਿਨ੍ਨਾ ਆਪਨ੍ਨਾ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਬਹੁਨਿਬ੍ਬਾਨਤਾ ਆਪਨ੍ਨਾ ਏਵ ਹੋਤਿ, ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਵਿਸੇਸੋ ਚ ਨਾਮ ਨਿਸ੍ਸਭਾਵਸ੍ਸ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਸਸਭਾਵਤਾ ਚ ਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸ। **ਨਵ ਤਣ੍ਹਾਮੂਲਕਾ** ''ਤਣ੍ਹੰ ਪਟਿਚ੍ਚ ਪਰਿਯੇਸਨਾ''ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੦੩; ੩.੩੫੯; ਅ॰ ਨਿ॰ ੯.੨੩; ਵਿਭ॰ ੯੬੩) ਆਦਯੋ, ਤੇਸੁ ਪਰਿਯੇਸਨਾਦਯੋ ਚ ਪਰਿਯੇਸਨਾਦਿਕਰਕਿਲੇਸਾ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ। **ਦਿਯਡ੍ਢਕਿਲੇਸਸਹਸ੍ਸੰ** ਨਿਦਾਨਕਥਾਯੰ ਵੁਤ੍ਤੰ।

ਓਲ਼ਾਰਿਕਤਾਯ ਕਾਰੇਤਬ੍ਬੋਤਿ ਅਤਿਸੁਖੁਮਸ੍ਸ ਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸ ਓਲ਼ਾਰਿਕਭਾਵਦੋਸਾਪਤ੍ਤਿਯਾ ਬੋਧੇਤਬ੍ਬੋ, ਨਿਗ੍ਗਹੇਤਬ੍ਬੋ ਵਾ। **ਵਤ੍ਥੁ**ਨ੍ਤਿ ਉਪਾਦਿਨ੍ਨਕਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬੰ ਮੇਥੁਨੰ। ਅਚ੍ਛਾਦੀਨਮ੍ਪਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਪ੍ਪਤ੍ਤਿ ਕਸ੍ਮਾ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਨਨੁ ''ਕਿਲੇਸਾਨੰ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤੰ ਅਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਨਿਰੋਧੋ ਨਿਬ੍ਬਾਨ''ਨ੍ਤਿ ਇਚ੍ਛਨ੍ਤਸ੍ਸ ਕਿਲੇਸਾਨੰ ਵਿਨਾਸੋ ਕਞ੍ਚਿ ਕਾਲੰ ਅਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨੰ ਨ ਹੋਤੀਤਿ? ਨ, ਅਭਾਵਸਾਮਞ੍ਞਤੋ। ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਾਪਵਤ੍ਤਿ ਹਿ ਕਞ੍ਚਿ ਕਾਲਞ੍ਚ ਅਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿ ਅਭਾਵੋਯੇਵਾਤਿ ਨਤ੍ਥਿ ਵਿਸੇਸੋ। ਸਵਿਸੇਸੰ ਵਾ ਵਦਨ੍ਤਸ੍ਸ ਅਭਾਵਤਾ ਆਪਜ੍ਜਤੀਤਿ।

ਤਿਰਚ੍ਛਾਨਗਤੇਹਿਪਿ ਪਾਪੁਣਿਤਬ੍ਬਤ੍ਤਾ ਤੇਸਮ੍ਪਿ ਪਾਕਟਂ ਪਿਲ਼ਨ੍ਧਨਂ ਵਿਯ ਓਲ਼ਾਰਿਕਂ ਥੂਲਂ। ਕੇਵਲਂ ਪਨ ਕਣ੍ਣੇ ਪਿਲ਼ਨ੍ਧਿਤੁਂ ਨ ਸਕ੍ਕੋਤਿ, ਪਿਲ਼ਨ੍ਧਨਤੋਪਿ ਵਾ ਥੂਲਤ੍ਤਾ ਨ ਸਕ੍ਕਾਤਿ ਉਪ੍ਪਣ੍ਡੇਨ੍ਤੋ ਵਿਯ ਨਿਗ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ।

ਨਿਬ੍ਬਾਨਾਰਮ੍ਮਣਕਰਣੇਨ ਗੋਤ੍ਰਭੁਕ੍ਖਣੇ ਕਿਲੇਸਕ੍ਖਯਪ੍ਪਤ੍ਤਿ ਪਨਸ੍ਸ ਆਪਨ੍ਨਾਤਿ ਮਞ੍ਞਮਾਨੋ ਆਹ “**ਤ੍ਵਂ ਅਖੀਣੇਸੁਯੇਵਾ**”ਤਿਆਦਿ। ਨਨੁ ਆਰਮ੍ਮਣਕਰਣਮਤ੍ਤੇਨ ਕਿਲੇਸਕ੍ਖਯੋ ਅਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤੋਤਿ ਨ ਸਕ੍ਕਾ ਵਤ੍ਤੁਂ। ਚਿਤ੍ਤਞ੍ਹਿ ਅਤੀਤਾਨਾਗਤਾਦਿਸਬ੍ਬਂ ਆਲਮ੍ਬੇਤਿ, ਨ ਨਿਪ੍ਫਨ੍ਨਮੇਵਾਤਿ ਗੋਤ੍ਰਭੁਪਿ ਮਗ੍ਗੇਨ ਕਿਲੇਸਾਨਂ ਯਾ ਅਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਧਮ੍ਮਤਾ ਕਾਤਬ੍ਬਾ, ਤਂ ਆਰਬ੍ਭ ਪਵਤ੍ਤਿਸ੍ਸਤੀਤਿ? ਨ, ਅਪ੍ਪਤ੍ਤਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸ ਨਿਬ੍ਬਾਨਾਰਮ੍ਮਣਞਾਣਾਭਾਵਤੋ। ਨ ਹਿ ਅਞ੍ਞਧਮ੍ਮਾ ਵਿਯ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ, ਤਂ ਪਨ ਅਤਿਗਮ੍ਭੀਰਤ੍ਤਾ ਅਪ੍ਪਤ੍ਤੇਨ ਆਲਮ੍ਬਿਤੁਂ ਨ ਸਕ੍ਕਾ। ਤਸ੍ਮਾ ਤੇਨ ਗੋਤ੍ਰਭੁਨਾ ਪਤ੍ਤਬ੍ਬੇਨ ਤਿਕਾਲਿਕਸਭਾਵਾਤਿਕ੍ਕਨ੍ਤਗਮ੍ਭੀਰਭਾਵੇਨ ਭਵਿਤਬ੍ਬਂ, ਕਿਲੇਸਕ੍ਖਯਮਤ੍ਤਤਂ ਵਾ ਇਚ੍ਛਤੋ ਗੋਤ੍ਰਭੁਤੋ ਪੁਰੇਤਰਂ ਨਿਪ੍ਫਨ੍ਨੇਨ ਕਿਲੇਸਕ੍ਖਯੇਨ। ਤੇਨਾਹ “**ਤ੍ਵਂ ਅਖੀਣੇਸੁਯੇਵ ਕਿਲੇਸੇਸੁ ਕਿਲੇਸਕ੍ਖਯਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਪਞ੍ਞਪੇਸੀ**”ਤਿ। ਅਪ੍ਪਤ੍ਤਕਿਲੇਸਕ੍ਖਯਾਰਮ੍ਮਣਕਰਣੇ ਹਿ ਸਤਿ ਗੋਤ੍ਰਭੁਤੋ ਪੁਰੇਤਰਚਿਤ੍ਤਾਨਿਪਿ ਆਲਮ੍ਬੇਯ੍ਯੁਨ੍ਤਿ।

ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਕਿਲੇਸਕ੍ਖਯਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਨ੍ਤਿ ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਆਰਮ੍ਮਣਭੂਤਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਕਤਮਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਮਗ੍ਗੋ**ਤਿਆਦਿਨਾ ਪੁਰਿਮਪੁਚ੍ਛਾਦ੍ਵਯਮੇਵ ਵਿਵਰਤਿ।

ਨ ਚ ਕਿਞ੍ਚੀਤਿ ਰੂਪਾਦੀਸੁ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਕਿਞ੍ਚਿ ਨ ਹੋਤਿ, ਨ ਚ ਕਦਾਚਿ ਹੋਤਿ, ਅਤੀਤਾਦਿਭਾਵੇਨ ਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ, ਤਂ ਆਗਮ੍ਮ ਅਵਿਜ੍ਜਾਤਣ੍ਹਾਨਂ ਕਿਞ੍ਚਿ ਏਕਦੇਸਮਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਨ ਹੋਤਿ, ਤਦੇਵ ਤਂ ਆਗਮ੍ਮ ਕਦਾਚਿ ਨ ਚ ਹੋਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ ਯੁਤ੍ਤੋ।

ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੩. ਪਞ੍ਹਪੁਚ੍ਛਕਵਣ੍ਣਨਾ

੧੬੮. ਨ...ਪੇ॰... ਨਵਤ੍ਤਬ੍ਬਧਮ੍ਮਾਰਮ੍ਮਣਤ੍ਤਾਤਿ ਯਥਾ ਸਾਰਮ੍ਮਣਾ ਪਰਿਤ੍ਤਾਦਿਭਾਵੇਨ ਨਵਤ੍ਤਬ੍ਬਂ ਕਿਞ੍ਚਿ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਕਰੋਨ੍ਤਿ, ਏਵਂ ਕਿਞ੍ਚਿ ਆਲਮ੍ਬਨਤੋ ਨ ਨਵਤ੍ਤਬ੍ਬਕੋਟ੍ਠਾਸਂ ਭਜਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਪਞ੍ਹਪੁਚ੍ਛਕਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਆਯਤਨਵਿਭਙ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੩. ਧਾਤੁਵਿਭਙ੍ਗੋ

੧. ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ

੧੭੨. ਯਦਿਪਿ ਧਾਤੁਸਂਯੁਤ੍ਤਾਦੀਸੁ ''ਧਾਤੁਨਾਨਤ੍ਤਂ ਵੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੇਸੇਸ੍ਸਾਮਿ, ਕਤਮਞ੍ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਾਤੁਨਾਨਤ੍ਤਂ? ਚਕ੍ਖੁਧਾਤੁ...ਪੇ॰... ਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੂ''ਤਿਆਦਿਨਾ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੨.੮੫) ਅਟ੍ਠਾਰਸ ਧਾਤੁਯੋ ਆਗਤਾ, ਤਾ ਪਨ ਅਭਿਧਮ੍ਮੇ ਚ ਆਗਤਾਤਿ ਸਾਧਾਰਣਤ੍ਤਾ ਅਗ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤੇਸ੍ਵੇਵ ਆਗਤੇ ਤਯੋ ਧਾਤੁਛਕ੍ਕੇ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯਂ ਵਿਭਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। **ਸਬ੍ਬਾ ਧਾਤੁਯੋ**ਤਿ ਅਟ੍ਠਾਰਸਪਿ। ਸੁਞ੍ਞੇ ਸਭਾਵਮਤ੍ਤੇ ਨਿਰੁਲ੍ਹੋ **ਧਾਤੁ**-ਸਦ੍ਦੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। **ਅਸਮ੍ਫੁਟ੍ਠਧਾਤੂ**ਤਿ ਚਤੂਹਿ ਮਹਾਭੂਤੇਹਿ ਅਬ੍ਯਾਪਿਤਭਾਵੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

੧੭੩. **ਪਥਵੀਧਾਤੁਦ੍ਵਯ**ਨ੍ਤਿ ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਂ ਪਦੁਦ੍ਧਾਰੋ ਕਤੋ, ਪਾਲ਼ਿਯਂ ਪਨ ''ਦ੍ਵਯ''ਨ੍ਤਿ ਆਗਚ੍ਛਤਿ, ਅਤ੍ਥੋ ਪਨ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੋਵ। **ਦ੍ਵਯ**ਨ੍ਤਿ ਪਨ ਪਾਠੇ ਸਤਿ ਅਯਮ੍ਪਿ ਅਤ੍ਥੋ ਸਮ੍ਭਵਤਿ। ਦ੍ਵੇ ਅਵਯਵਾ ਏਤਸ੍ਸਾਤਿ ਦ੍ਵਯਂ, ਪਥਵੀਧਾਤੂਨਂ ਦ੍ਵਯਂ **ਪਥਵੀਧਾਤੁਦ੍ਵਯਂ,** ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਪਥਵੀਧਾਤੂਨਂ ਸਮੁਦਾਯੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਦ੍ਵੇ ਏਵ ਵਾ ਅਵਯਵਾ ਸਮੁਦਿਤਾ ਦ੍ਵਯਂ, **ਪਥਵੀਧਾਤੁਦ੍ਵਯ**ਨ੍ਤਿ। ''ਤਤ੍ਥ ਕਤਮਾ ਪਥਵੀਧਾਤੁ? ਪਥਵੀਧਾਤੁਦ੍ਵਯਂ, ਏਸਾ ਪਥਵੀਧਾਤੂ''ਤਿ ਸਙ੍ਖੇਪੇਨ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜੇਤਿ। **ਅਤ੍ਥਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਾ ਅਤ੍ਥਿ ਬਾਹਿਰਾ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ **ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਬਾਹਿਰ**-ਸਦ੍ਦਾ ਨ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਦੁਕੇ ਵਿਯ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਬਾਹਿਰਾਯਤਨਵਾਚਕਾ, ਨਾਪਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਤ੍ਤਿਕੇ ਵੁਤ੍ਤੇਹਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਬਹਿਦ੍ਧਾ-ਸਦ੍ਦੇਹਿ ਸਮਾਨਤ੍ਥਾ, ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਬਦ੍ਧਾਨਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਬਦ੍ਧਵਾਚਕਾ ਪਨ ਏਤੇ। ਤੇਨ **"ਸਤ੍ਤਸਨ੍ਤਾਨਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਾ"**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਨਿਯਕਜ੍ਝਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਚ ਨ ਪਚ੍ਚਤ੍ਤਂ ਅਤ੍ਤਨਿ ਜਾਤਤਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਅਥ ਖੋ ਸਬ੍ਬਸਤ੍ਤਸਨ੍ਤਾਨੇਸੁ ਜਾਤਤਨ੍ਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। **ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਪਚ੍ਚਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਵਚਨੇਨ ਹਿ ਸਤ੍ਤਸਨ੍ਤਾਨਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਤਾਯ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਭਾਵਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ, ਨ ਪਾਟਿਪੁਗ੍ਗਲਿਕਤਾਯ। **ਸਭਾਵਾਕਾਰਤੋ**ਤਿ ਆਪਾਦੀਹਿ ਵਿਸਿਟ੍ਠੇਨ ਅਤ੍ਤਨੋ ਏਵ ਸਭਾਵਭੂਤੇਨ ਗਹੇਤਬ੍ਬਾਕਾਰੇਨ।

ਕੇਸਾ ਕਕ੍ਖਲ਼ਤ੍ਤਲਕ੍ਖਣਾਤਿ ਕਕ੍ਖਲ਼ਤਾਧਿਕਤਾਯ ਵੁਤ੍ਤਾ। **ਪਾਟਿਯੇਕ੍ਕੋ ਕੋਟ੍ਠਾਸੋ**ਤਿ ਪਥਵੀਕੋਟ੍ਠਾਸਮਤ੍ਤੋ ਸੁਞ੍ਞੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਮਤ੍ਥਲੁਙ੍ਗਂ ਅਟ੍ਠਿਮਿਞ੍ਜਗ੍ਗਹਣੇਨ ਗਹਿਤਨ੍ਤਿ ਇਧ ਵਿਸੁਂ ਨ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਇਮਿਨਾਤਿ ''ਸੇਯ੍ਯਥਿਦਂ ਕੇਸਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ। **ਕਮ੍ਮਂ ਕਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਪਯੋਗਂ ਵੀਰਿਯਂ ਆਯੂਹਨਂ ਵਾ ਕਤ੍ਵਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਭੋਗਕਾਮੇਨ ਕਸਿਯਾਦੀਸੁ ਵਿਯ ਅਰਹਤ੍ਤਕਾਮੇਨ ਚ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਮਨਸਿਕਾਰੇ ਕਮ੍ਮਂ ਕਤ੍ਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ। **ਪੁਬ੍ਬਪਲਿਬੋਧਾ**ਤਿ ਆਵਾਸਾਦਯੋ ਦੀਘਕੇਸਾਦਿਕੇ ਖੁਦ੍ਦਕਪਲਿਬੋਧੇ ਅਪਰਪਲਿਬੋਧਾਤਿ ਅਪੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਾ।

ਵਣ੍ਣਾਦੀਨਂ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਵਸੇਨ ਮਨਸਿਕਾਰੋ ਧਾਤੁਪਟਿਕੂਲਵਣ੍ਣਮਨਸਿਕਾਰਾਨਂ ਸਾਧਾਰਣੋ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੋਤਿ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਤਧਾਤੁਮਨਸਿਕਾਰਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **"ਅਵਸਾਨੇ ਏਵਂ ਮਨਸਿਕਾਰੋ ਪਵਤ੍ਤੇਤਬ੍ਬੋ"**ਤਿ ਆਹ। **ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਂ ਆਭੋਗਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਰਹਿਤਾ**ਤਿ ਕਾਰਣਸ੍ਸ ਚ ਫਲਸ੍ਸ ਚ ਅਬ੍ਯਾਪਾਰਤਾਯ ਧਾਤੁਮਤ੍ਤਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਆਭੋਗਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਾਦੀਨਮ੍ਪਿ ਏਵਮੇਵ ਅਬ੍ਯਾਪਾਰਤਾ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ। ਨ ਹਿ ਤਾਨਿ, ਤੇਸਞ੍ਚ ਕਾਰਣਾਨਿ ਆਭੁਜਿਤ੍ਵਾ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ ਚ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ ਕਰੋਨ੍ਤਿ ਚਾਤਿ। **ਲਕ੍ਖਣਵਸੇਨਾ**ਤਿ ''ਕਕ੍ਖਲ਼ਂ ਖਰਿਗਤ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਵਚਨਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਵੇ**ਕਨ੍ਤਕਂ** ਏਕਾ ਲੋਹਜਾਤਿ। **ਨਾਗਨਾਸਿਕਲੋਹਂ** ਲੋਹਸਦਿਸਂ ਲੋਹਵਿਜਾਤਿ ਹਲਿਦ੍ਦਿਵਿਜਾਤਿ ਵਿਯ। ਤਿਪੁਤਮ੍ਬਾਦੀਹਿ ਮਿਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਕਤਂ ਕਰਣੇਨ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਤ੍ਤਾ **ਕਿਤ੍ਤਿਮਲੋਹਂ। ਮੋਰਕ੍ਖਾਦੀਨਿ** ਏਵਂਨਾਮਾਨੇਵੇਤਾਨਿ। **ਸਾਮੁਦ੍ਦਿਕਮੁਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਨਿਦਸ੍ਸਨਮਤ੍ਤਮੇਤਂ, ਸਬ੍ਬਾਪਿ ਪਨ ਮੁਤ੍ਤਾ ਮੁਤ੍ਤਾ ਏਵ।

੧੭੪. ਅਪ੍ਪੇਤੀਤਿ **ਆਪੋ,** ਆਬਨ੍ਧਨਵਸੇਨ ਸੇਸਭੂਤਤ੍ਤਯਂ ਪਾਪੁਣਾਤਿ ਸਿਲੇਸਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਯੂਸਭੂਤੋ**ਤਿ ਰਸਭੂਤੋ। ਵ**ਕ੍ਕਹਦਯਯਕਨਪਪ੍ਫਾਸਾਨਿ ਤੇਮੇਨ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਯਕਨਂ ਹੇਟ੍ਠਾਭਾਗਪੂਰਣੇਨ, ਇਤਰਾਨਿ ਤੇਸਂ ਉਪਰਿ ਥੋਕਂ ਥੋਕਂ ਪਗ੍ਘਰਣੇਨ ਤੇਮੇਤਿ। **ਹੇਟ੍ਠਾ ਲੇਡ੍ਡੁਖਣ੍ਡਾਨਿ ਤੇਮਯਮਾਨੇ**ਤਿ ਤੇਮਕਤੇਮਿਤਬ੍ਬਾਨਂ ਅਬ੍ਯਾਪਾਰਸਾਮਞ੍ਞਨਿਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਾਯੇਵ ਉਪਮਾ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ, ਨ ਠਾਨਸਾਮਞ੍ਞਨਿਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਾਯ। ਸਨ੍ਨਿਚਿਤਲੋਹਿਤੇਨ ਤੇਮੇਤਬ੍ਬਾਨਂ ਕੇਸਞ੍ਚਿ ਹੇਟ੍ਠਾ, ਕਸ੍ਸਚਿ ਉਪਰਿ ਠਿਤਤਞ੍ਚ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਵਿਭਙ੍ਗੇ ਵਕ੍ਖਤੀਤਿ, ਯਕਨਸ੍ਸ ਹੇਟ੍ਠਾਭਾਗੋ ''ਠਿਤਂ ਮਯਿ ਲੋਹਿਤ''ਨ੍ਤਿ ਨ ਜਾਨਾਤਿ, ਵਕ੍ਕਾਦੀਨਿ ''ਅਮ੍ਹੇ ਤੇਮਯਮਾਨਂ ਲੋਹਿਤਂ ਠਿਤ''ਨ੍ਤਿ ਨ ਜਾਨਨ੍ਤੀਤਿ ਏਵਂ ਯੋਜਨਾ ਕਾਤਬ੍ਬਾ। ਯਥਾ ਪਨ ਭੇਸਜ੍ਜਸਿਕ੍ਖਾਪਦੇ ਨਿਯਮੋ ਅਤ੍ਥਿ ''ਯੇਸਂ ਮਂਸਂ ਕਪ੍ਪਤਿ, ਤੇਸਂ ਖੀਰ''ਨ੍ਤਿ, ਏਵਮਿਧ ਨਤ੍ਥਿ।

੧੭੫. **ਤੇਜਨਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਨਿਸਿਤਭਾਵੇਨ ਤਿਕ੍ਖਭਾਵੇਨ। ਸਰੀਰਸ੍ਸ ਪਕਤਿਂ ਅਤਿਕ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਉਣ੍ਹਭਾਵੋ **ਸਨ੍ਤਾਪੋ,** ਸਰੀਰਦਹਨਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤੋ ਮਹਾਦਾਹੋ **ਪਰਿਦਾਹੋ**। ਅਯਮੇਤੇਸਂ ਵਿਸੇਸੋ। **ਯੇਨ ਜੀਰੀਯਤੀ**ਤਿ ਏਕਾਹਿਕਾਦਿਜਰਰੋਗੇਨ ਜੀਰੀਯਤੀਤਿਪਿ ਅਤ੍ਥੋ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। ਸਤਵਾਰਂ ਤਾਪੇਤ੍ਵਾ ਉਦਕੇ ਪਕ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ ਉਦ੍ਧਟਸਪ੍ਪਿ **ਸਤਧੋਤਸਪ੍ਪੀ**ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਰਸਸੋਣਿਤਮੇਦਮਂਸਨ੍ਹਾਰੁਅਟ੍ਠਿਅਟ੍ਠਿਮਿਞ੍ਜਾ **ਰਸਾਦਯੋ**। ਕੇਚਿ ਨ੍ਹਾਰੁਂ ਅਪਨੇਤ੍ਵਾ ਸੁਕ੍ਕਂ ਸਤ੍ਤਮਧਾਤੁਂ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਅਵੋਚੁਨ੍ਤਿ। **ਪਾਕਤਿਕੋ**ਤਿ ਖੋਭਂ ਅਪ੍ਪਤ੍ਤੋ ਸਦਾ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨੋ। **ਪੇਤਗ੍ਗਿ** ਮੁਖਤੋ ਬਹਿ ਨਿਗ੍ਗਤੋਵ ਇਧ ਗਹਿਤੋ।

੧੭੬. **ਵਾਯਨਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਸਵੇਗਗਮਨਵਸੇਨ, ਸਮੁਦੀਰਣਵਸੇਨ ਵਾ।

੧੭੭. **ਇਮਿਨਾ ਯਸ੍ਮਿਂ ਆਕਾਸੇ…ਪੇ॰… ਤਂ ਕਥਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਇਦਂ ਕਸਿਣੁਗ੍ਘਾਟਿਮਾਕਾਸਸ੍ਸ ਅਕਥਿਤਤਂ, ਅਜਟਾਕਾਸਸ੍ਸ ਚ ਕਥਿਤਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ ਵੁਤ੍ਤਂ।

੧੭੯. ਸੁਖਦੁਕ੍ਖਾਨਂ ਫਰਣਭਾਵੋ ਸਰੀਰਟ੍ਠਕਉਤੁਸ੍ਸ ਸੁਖਦੁਕ੍ਖਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬਸਮੁਟ੍ਠਾਨਪਚ੍ਚਯਭਾਵੇਨ ਯਥਾਬਲਂ ਸਰੀਰੇਕਦੇਸਸਕਲਸਰੀਰਫਰਣਸਮਤ੍ਥਤਾਯ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਸੋਮਨਸ੍ਸਦੋਮਨਸ੍ਸਾਨਂ ਇਟ੍ਠਾਨਿਟ੍ਠਚਿਤ੍ਤਜਸਮੁਟ੍ਠਾਪਨੇਨ ਤਥੇਵ ਫਰਣਸਮਤ੍ਥਤਾਯ। ਏਵਂ ਏਤੇਸਂ ਸਰੀਰਫਰਣਤਾਯ ਏਕਸ੍ਸ ਠਾਨਂ ਇਤਰਂ ਪਹਰਤਿ, ਇਤਰਸ੍ਸ ਚ ਅਞ੍ਞਨ੍ਤਿ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞੇਨ ਸਪ੍ਪਟਿਪਕ੍ਖਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ, ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਪਟਿਪਕ੍ਖਓਲਾਰਿਕਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿ ਏਵ ਵਾ ਏਤੇਸਂ ਫਰਣਂ। ਵਤ੍ਥਾਰਮ੍ਮਣਾਨਿ ਚ ਪਬਨ੍ਧੇਨ ਪਵਤ੍ਤਿਹੇਤੁਭੂਤਾਨਿ ਫਰਣਟ੍ਠਾਨਂ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ, ਉਭਯਵਤੋ ਚ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ਅਯਂ ਸਪ੍ਪਟਿਪਕ੍ਖਤਾ ਦਸ੍ਸਿਤਾ ਸੁਖਦਸ੍ਸਨੀਯਤ੍ਤਾ।

੧੮੧. **ਕਿਲੇਸਕਾਮਂ ਸਨ੍ਧਾਯਾ**ਤਿ ''ਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ ਕਾਮੋ ਰਾਗੋ ਕਾਮੋ''ਤਿ (ਮਹਾਨਿ॰ ੧; ਚੂਲ਼ਨਿ॰ ਅਜਿਤਮਾਣਵਪੁਚ੍ਛਾਨਿਦ੍ਦੇਸ ੮) ਏਤ੍ਥ ਵੁਤ੍ਤਂ ਸਙ੍ਕਪ੍ਪਂ ਸਨ੍ਧਾਯਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਸੋਪਿ ਹਿ ਵਿਬਾਧਤਿ ਉਪਤਾਪੇਤਿ ਚਾਤਿ ਕਿਲੇਸਸਨ੍ਨਿਸ੍ਸਯਸਮ੍ਭਵਤੋ ਕਿਲੇਸਕਾਮੋ ਵਿਭਤ੍ਤੋ ਕਿਲੇਸਵਤ੍ਥੁਸਮ੍ਭਵਤੋ ਵਾ। **ਕਾਮਪਟਿਸਂਯੁਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਕਾਮਰਾਗਸਙ੍ਖਾਤੇਨ ਕਾਮੇਨ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ, ਕਾਮਪਟਿਬਦ੍ਧਾ ਵਾ। ਅਞ੍ਞੇਸੁ ਚ ਕਾਮਪਟਿਸਂਯੁਤ੍ਤਧਮ੍ਮੇਸੁ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨੇਸੁ ਵਿਤਕ੍ਕੇਯੇਵ ਕਾਮੋਪਪਦੋ ਧਾਤੁਸਦ੍ਦੋ ਨਿਰੁਲ਼੍ਹੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ ਵਿਤਕ੍ਕਸ੍ਸ ਕਾਮਪ੍ਪਸਙ੍ਗਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਯਾ ਸਾਤਿਸਯਤ੍ਤਾ। ਏਸ ਨਯੋ **ਬ੍ਯਾਪਾਦਧਾਤੁ**ਆਦੀਸੁ। ਪਰਸ੍ਸ ਅਤ੍ਤਨੋ ਚ ਦੁਕ੍ਖਾਯਨਂ **ਵਿਹਿਂਸਾ**। **ਵਿਹਿਂਸਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਹਨ੍ਤੁਂ ਇਚ੍ਛਨ੍ਤਿ।

੧੮੨. ਉਭਯਤ੍ਥ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੋਪਿ ਅਭਿਜ੍ਝਾਸਂਯੋਗੇਨ ਕਮ੍ਮਪਥਜਨਨਤੋ ਅਨਭਿਜ੍ਝਾਕਮ੍ਮਪਥਭਿਨ੍ਨਤੋ ਚ ਕਾਮਵਿਤਕ੍ਕੋ "**ਕਮ੍ਮਪਥਭੇਦੋ**"ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋ । **ਬ੍ਯਾਪਾਦੇ ਪਨਾ**ਤਿ ਬ੍ਯਾਪਾਦਵਚਨੇਨ ਬ੍ਯਾਪਾਦਵਿਤਕ੍ਕਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਸੋ ਹਿ ਬ੍ਯਾਪਾਦਧਾਤੂਤਿ। ਤਥਾ ਵਿਹਿਂਸਾਯ ਵਿਹਿਂਸਾਧਾਤੁਯਾ ਚ ਬ੍ਯਾਪਾਦਵਸੇਨ ਯਥਾਸਮ੍ਭਵਂ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾਦਿਵਸੇਨ ਚ ਕਮ੍ਮਪਥਭੇਦੋ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬੋ। **ਏਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਦ੍ਵੀਸੁ ਤਿਕੇਸੁ। ਸਬ੍ਬਕਾਮਾਵਚਰਸਬ੍ਬਕੁਸਲਸਙ੍ਗਾਹਕੇਹਿ ਇਤਰੇ ਦ੍ਵੇ ਦ੍ਵੇ ਸਙ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਕਥਨਂ **ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਗਾਹਿਕਕਥਾ। ਏਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਪਨ ਏਤਸ੍ਮਿਂ ਛਕ੍ਕੇਤਿ ਵੁਚ੍ਚਮਾਨੇ ਕਾਮਧਾਤੁਵਚਨੇਨ ਕਾਮਾਵਚਰਾਨਂ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਧਾਤੁਆਦੀਨਞ੍ਚ ਗਹਣਂ ਆਪਜ੍ਜਤਿ।

ਲਭਾਪੇਤਬ੍ਬਾਤਿ ਚਕ੍ਖੁਧਾਤਾਦਿਭਾਵ਼ ਲਭਮਾਨਾ ਧਮ੍ਮਾ ਨੀਹਰਿਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸਨੇਨ ਲਭਾਪੇਤਬ੍ਬਾ। ਚਰਤਿ ਏਤ੍ਥਾਤਿ ਚਾਰੋ, ਕਿਂ ਚਰਤਿ? ਸਮ੍ਮਸਨਂ, ਸਮ੍ਮਸਨਸ੍ਸ ਚਾਰੋ **ਸਮ੍ਮਸਨਚਾਰੋ,** ਤੇਭੂਮਕਧਮ੍ਮਾਨਂ ਅਧਿਵਚਨਂ।

ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੨. ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ

੧੮੩. ਚਕ੍ਖੁਸ੍ਸਾਤਿ ਵਿਸੇਸਕਾਰਣਂ ਅਸਾਧਾਰਣਸਾਮਿਭਾਵੇਨ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਂ। ਤਞ੍ਹਿ ਪੁਗ੍ਗਲਨ੍ਤਰਾਸਾਧਾਰਣਂ ਨੀਲਾਦਿਸਬ੍ਬਰੂਪਸਾਧਾਰਣਞ੍ਚ। **ਵਿਦਹਤੀ**ਤਿ ਏਵਂ ਏਵਞ੍ਚ ਤਯਾ ਪਵਤ੍ਤਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਵਿਨਿਯੁਜ੍ਜਮਾਨਂ ਵਿਯ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਵਿਦਹਤੀ**ਤਿ ਚ ਧਾਤੁਅਤ੍ਥੋ ਏਵ ਵਿਸਿਟ੍ਠੋ ਉਪਸਗ੍ਗੇਨ ਦੀਪਿਤੋਤਿ ਵਿਨਾਪਿ ਉਪਸਗ੍ਗੇਨ ਧਾਤੂਤਿ ਏਸੋ ਸਦ੍ਦੋ ਤਮਤ੍ਥਂ ਵਦਤੀਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਕਤ੍ਤੁਕਮ੍ਮਭਾਵਕਰਣਅਧਿਕਰਣੇਸੁ ਧਾਤੁਪਦਸਿਦ੍ਧਿ ਹੋਤੀਤਿ ਪਞ੍ਚਪਿ ਏਤੇ ਅਤ੍ਥਾ ਵੁਤ੍ਤਾ। **ਸੁਵਣ੍ਣਰਜਤਾਦਿਧਾਤੁਯੋ** ਸੁਵਣ੍ਣਾਦੀਨਂ ਬੀਜਭੂਤਾ ਸੇਲਾਦਯੋ।

ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਭਾਵਂ ਧਾਰੇਨ੍ਤੀਤਿ ਧਾਤੁਯੋਤਿ ਏਤ੍ਥਾਪਿ ਧਾਤੀਤਿ ਧਾਤੂਤਿ ਪਦਸਿਦ੍ਧਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਧਾਤੁ-ਸਦ੍ਦੋ ਏਵ ਹਿ ਧਾਰਣਤ੍ਥੋਪਿ ਹੋਤੀਤਿ। ਕਤ੍ਤੁਅਤ੍ਥੋਪਿ ਚਾਯਂ ਪੁਰਿਮੇਨ ਅਸਦਿਸੋਤਿ ਨਿਸ੍ਸਤ੍ਤਸਭਾਵਮਤ੍ਤਧਾਰਣਞ੍ਚ ਧਾਤੁ-ਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਪਧਾਨੋ ਅਤ੍ਥੋਤਿ ਵਿਸੁਂ ਵੁਤ੍ਤੋ। **ਧਾਤੁਯੋ ਵਿਯ ਧਾਤੁਯੋ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਸੀਹ-ਸਦ੍ਦੋ ਵਿਯ ਕੇਸਰਿਮ੍ਹਿ ਨਿਰੁਲ੍ਹੋ ਪੁਰਿਸੇਸੁ, ਸੇਲਾਵਯਵੇਸੁ ਨਿਰੁਲ੍ਹੋ ਧਾਤੁ-ਸਦ੍ਦੋ ਚ ਚਕ੍ਖਾਦੀਸੁ ਉਪਚਰਿਤੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਞਾਣਞ੍ਚ ਞੇਯ੍ਯਞ੍ਚ ਞਾਣਞੇਯ੍ਯਾਨਿ, ਤੇਸਂ ਅਵਯਵਾ ਤਪ੍ਪਭੇਦਭੂਤਾ ਧਾਤੁਯੋ **ਞਾਣਞੇਯ੍ਯਾਵਯਵਾ**। ਤਤ੍ਥ ਞਾਣਪ੍ਪਭੇਦਾ ਧਮ੍ਮਧਾਤੁਏਕਦੇਸੋ, ਞੇਯ੍ਯਪ੍ਪਭੇਦਾ ਅਟ੍ਠਾਰਸਾਪੀਤਿ ਞਾਣਞੇਯ੍ਯਾਵਯਵਮਤ੍ਤਾ ਧਾਤੁਯੋ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਅਥ ਵਾ ਞਾਣੇਨ ਞਾਤਬ੍ਬੋ ਸਭਾਵੋ ਧਾਤੁਸਦ੍ਦੇਨ ਵੁਚ੍ਚਮਾਨੋ ਅਵਿਪਰੀਤਤੋ ਞਾਣਞੇਯ੍ਯੋ, ਨ ਦਿਟ੍ਠਿਆਦੀਹਿ ਵਿਪਰੀਤਗ੍ਗਾਹਕੇਹਿ ਞੇਯ੍ਯੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਸ੍ਸ ਞਾਣਞੇਯ੍ਯਸ੍ਸ ਅਵਯਵਾ ਚਕ੍ਖਾਦਯੋ। ਵਿਸਭਾਗਲਕ੍ਖਣਾਵਯਵੇਸੁ ਰਸਾਦੀਸੁ ਨਿਰੁਲ੍ਹੋ ਧਾਤੁ-ਸਦ੍ਦੋ ਤਾਦਿਸੇਸੁ ਅਞ੍ਞਾਵਯਵੇਸੁ ਚਕ੍ਖਾਦੀਸੁ ਉਪਚਰਿਤੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ, ਰਸਾਦੀਸੁ ਵਿਯ ਵਾ ਚਕ੍ਖਾਦੀਸੁ ਨਿਰੁਲ੍ਹੋਵ। **ਨਿਜ੍ਜੀਵਮਤ੍ਤਸ੍ਸੇਤਂ ਅਧਿਵਚਨ**ਨ੍ਤਿ ਏਤੇਨ ਨਿਜ੍ਜੀਵਮਤ੍ਤਪਦਤ੍ਥੇ ਧਾਤੁ-ਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਨਿਰੁਲ੍ਹਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਛ ਧਾਤੁਯੋ ਏਤਸ੍ਸਾਤਿ **ਛਧਾਤੁਯੋ,** ਯੋ ਲੋਕੇ ''ਪੁਰਿਸੋ''ਤਿ ਧਮ੍ਮਸਮੁਦਾਯੋ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਸੋ ਛਧਾਤੁਰੋ ਛਨ੍ਨਂ ਪਥਵੀਆਦੀਨਂ ਨਿਜ੍ਜੀਵਮਤ੍ਤਸਭਾਵਾਨਂ ਸਮੁਦਾਯਮਤ੍ਤੋ, ਨ ਏਤ੍ਥ ਜੀਵੋ ਪੁਰਿਸੋ ਵਾ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਚਕ੍ਖਾਦੀਨਂ ਕਮੋ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ ਇਧ ਏਕੇਕਸ੍ਮਿਂ ਤਿਕੇ ਤਿਣ੍ਣਂ ਤਿਣ੍ਣਂ ਧਾਤੂਨਂ ਕਮਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ਆਹ **"ਹੇਤੁਫਲਾਨੁਪੁਬ੍ਬਵਵਤ੍ਥਾਨਵਸੇਨਾ"**ਤਿ। ਹੇਤੁਫਲਾਨਂ ਅਨੁਪੁਬ੍ਬਵਵਤ੍ਥਾਨਂ ਹੇਤੁਫਲਭਾਵੋਵ। ਤਤ੍ਥ **ਹੇਤੂ**ਤਿ ਪਚ੍ਚਯੋ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤੋ। **ਫਲ**ਨ੍ਤਿ ਪਚ੍ਚਯੁਪ੍ਪਨ੍ਨਨ੍ਤਿ ਆਹ **"ਚਕ੍ਖੁਧਾਤੂ"**ਤਿਆਦਿ। ਮਨੋਧਾਤੁਧਮ੍ਮਧਾਤੂਨਞ੍ਚ ਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਹੇਤੁਭਾਵੋ ਯਥਾਸਮ੍ਭਵਂ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬੋ, ਦ੍ਵਾਰਭੂਤਮਨੋਵਸੇਨ ਵਾ ਤਸ੍ਸਾ ਮਨੋਧਾਤੁਯਾ।

ਸਬ੍ਬਾਸਂ ਵਸੇਨਾਤਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਾਨਂ ਆਭਾਧਾਤੁਆਦੀਨਂ ਪਞ੍ਚਤਿਂਸਾਯ ਧਾਤੂਨਂ ਵਸੇਨ। ਅਪਰਮਤ੍ਥਸਭਾਵਸ੍ਸ ਪਰਮਤ੍ਥਸਭਾਵੇਸੁ ਨ ਕਦਾਚਿ ਅਨ੍ਤੋਗਧਤਾ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਆਹ **"ਸਭਾਵਤੋ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾਨ"**ਨ੍ਤਿ। ਚਨ੍ਦਾਭਾਸੂਰਿਯਾਭਾਦਿਕਾ ਵਣ੍ਣਨਿਭਾ ਏਵਾਤਿ ਆਹ **"ਰੂਪਧਾਤੁਯੇਵ ਹਿ ਆਭਾਧਾਤੂ"**ਤਿ। **ਰੂਪਾਦਿਪਟਿਬਦ੍ਧਾ**ਤਿ ਰਾਗਵਤ੍ਥੁਭਾਵੇਨ ਗਹੇਤਬ੍ਬਾਕਾਰੋ ਸੁਭਨਿਮਿਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਸਨ੍ਧਾਯ ''ਰੂਪਾਦਯੋਵਾ''ਤਿ ਅਵਤ੍ਵਾ ਪਟਿਬਦ੍ਧਵਚਨਂ ਆਹ। ਅਸਤਿਪਿ ਰਾਗਵਤ੍ਥੁਭਾਵੇ ''ਕੁਸਲਵਿਪਾਕਾਰਮ੍ਮਣਾ ਸੁਭਾ ਧਾਤੂ''ਤਿ ਦੁਤਿਯੋ ਵਿਕਪ੍ਪੋ ਵੁਤ੍ਤੋ। **ਵਿਹਿਂਸਾਧਾਤੁ** ਚੇਤਨਾ, ਪਰਵਿਹੇਠਨਛਨ੍ਦੋ ਵਾ। **ਅਵਿਹਿਂਸਾ** ਕਰੁਣਾ।

ਉਭੋਪੀਤਿ ਧਮ੍ਮਧਾਤੁਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁਯੋ। **ਹੀਨਾਦੀਸੁ** ਪੁਰਿਮਨਯੇਨ ਹੀਲਿਤਾ ਚਕ੍ਖਾਦਯੋ **ਹੀਨਾ,** ਸਮ੍ਭਾਵਿਤਾ **ਪਣੀਤਾ,** ਨਾਤਿਹੀਲਿਤਾ ਨਾਤਿਸਮ੍ਭਾਵਿਤਾ **ਮਜ੍ਝਿਮਾ**ਤਿ ਖਨ੍ਧਵਿਭਙ੍ਗੇ ਆਗਤਹੀਨਦੁਕਤੋਯੇਵ ਨੀਹਰਿਤ੍ਵਾ ਮਜ੍ਝਿਮਾ ਧਾਤੁ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁ ਯਦਿਪਿ ਛਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁਵਸੇਨ ਵਿਭਤ੍ਤਾ, ਤਥਾਪਿ ''ਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁਗ੍ਗਹਣੇਨ ਤਸ੍ਸਾ

ਪੁਰੇਚਾਰਿਕਪਚ੍ਛਾਚਾਰਿਕਤ੍ਤਾ ਮਨੋਧਾਤੁ ਗਹਿਤਾਵ ਹੋਤੀ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਆਹ "**ਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁ...ਪੇ॰... ਸਤ੍ਤਵਿਞ੍ਞਾਣਸਙ੍ਖੇਪੋਯੇਵਾ**"ਤਿ। ਅਨੇਕੇਸਂ ਚਕ੍ਖੁਧਾਤੁਆਦੀਨਂ, ਤਾਸੁ ਚ ਏਕੇਕਿਸ੍ਸਾ ਨਾਨਪ੍ਪਕਾਰਤਾਯ ਨਾਨਾਧਾਤੂਨਂ ਵਸੇਨ ਅਨੇਕਧਾਤੁਨਾਨਾਧਾਤੁਲੋਕੋ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ ਆਹ "**ਅਟ੍ਠਾਰਸਧਾਤੁਪ੍ਪਭੇਦਮਤ੍ਤਮੇਵਾ**"ਤਿ।

"**ਚਕ੍ਖੁਸੋਤਘਾਨਜਿਵ੍ਹਾਕਾਯਮਨੋਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁਭੇਦੇਨਾ**"ਤਿ ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਂ ਲਿਖਿਤਂ। ਤਤ੍ਥ ਨ ਚਕ੍ਖਾਦੀਨਂ ਕੇਵਲੇਨ ਧਾਤੁ-ਸਦ੍ਦੇਨ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤੋ ਵਿਜਾਨਨਸਭਾਵਸ੍ਸ ਪਭੇਦਵਚਨਤੋ। ਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁ-ਸਦ੍ਦੇਨ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੇ ਕਰਿਯਮਾਨੇ ਦ੍ਵੇ ਮਨੋਗ੍ਗਹਣਾਨਿ ਨ ਕਤ੍ਤਬ੍ਬਾਨਿ। ਨ ਹਿ ਦ੍ਵੇ ਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁਯੋ ਅਤ੍ਥੀਤਿ। "**ਚਕ੍ਖੁ...ਪੇ॰... ਕਾਯਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣਮਨੋਧਾਤੂ**"ਤਿ ਵਾ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਂ ਅਤੁਲ੍ਯਯੋਗੇ ਦ੍ਵਨ੍ਦਸਮਾਸਾਭਾਵਤੋ। ਅਯਂ ਪਨੇਤ੍ਥ ਪਾਠੋ ਸਿਯਾ ''ਚਕ੍ਖੁ...ਪੇ॰... ਕਾਯਵਿਞ੍ਞਾਣਮਨੋਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁਭੇਦੇਨਾ''ਤਿ।

ਖਨ੍ਧਾਯਤਨਦੇਸਨਾ **ਸਙ੍ਖੇਪਦੇਸਨਾ**, ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਦੇਸਨਾ **ਵਿਤ੍ਥਾਰਦੇਸਨਾ**ਤਿ ਤਦੁਭਯਂ ਅਪੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ **ਨਾਤਿਸਙ੍ਖੇਪਵਿਤ੍ਥਾਰਾ ਧਾਤੁਦੇਸਨਾ**। ਅਥ ਵਾ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯੇ ਵੁਤ੍ਤਧਾਤੁਦੇਸਨਾ **ਅਤਿਸਙ੍ਖੇਪਦੇਸਨਾ**, ਆਭਾਧਾਤੁਆਦੀਨਂ ਅਨੇਕਧਾਤੁਨਾਨਾਧਾਤੁਅਨ੍ਤਾਨਂ ਵਸੇਨ ਦੇਸੇਤਬ੍ਬਾ **ਅਤਿਵਿਤ੍ਥਾਰਦੇਸਨਾ**ਤਿ ਤਦੁਭਯਂ ਅਪੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ ਅਯਂ "**ਨਾਤਿਸਙ੍ਖੇਪਵਿਤ੍ਥਾਰਾ**"ਤਿ।

ਭੇਰੀਤਲਂ ਵਿਯ ਚਕ੍ਖੁਧਾਤੁ ਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਵਿਯ ਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਨਿਸ੍ਸਯਭਾਵਤੋ। ਏਤਾਹਿ ਚ ਉਪਮਾਹਿ ਨਿਜ੍ਜੀਵਾਨਂ ਭੇਰੀਤਲਦਣ੍ਡਾਦੀਨਂ ਸਮਾਯੋਗੇ ਨਿਜ੍ਜੀਵਾਨਂ ਸਦ੍ਦਾਦੀਨਂ ਵਿਯ ਨਿਜ੍ਜੀਵਾਨਂ ਚਕ੍ਖੁਰੂਪਾਦੀਨਂ ਸਮਾਯੋਗੇ ਨਿਜ੍ਜੀਵਾਨਂ ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣਾਦੀਨਂ ਪਵਤ੍ਤੀਤਿ ਕਾਰਣਫਲਾਨਂ ਧਾਤੁਮਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਕਾਰਕਵੇਦਕਭਾਵਵਿਰਹਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ।

ਪੁਰੇਚਰਾਨੁਚਰਾ ਵਿਯਾਤਿ ਨਿਜ੍ਜੀਵਸ੍ਸ ਕਸ੍ਸਚਿ ਕੇਚਿ ਨਿਜ੍ਜੀਵਾ ਪੁਰੇਚਰਾਨੁਚਰਾ ਵਿਯਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਮਨੋਧਾਤੁਯੇਵ ਵਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਖਣਂ ਅਨਤਿਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀ ਅਤ੍ਤਨੋ ਖਣਂ ਅਨਤਿਵਤ੍ਤਨ੍ਤਾਨਂਯੇਵ ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣਾਦੀਨਂ ਅਵਿਜ੍ਜਮਾਨੇਪਿ ਪੁਰੇਚਰਾਨੁਚਰਭਾਵੇ ਪੁਬ੍ਬਕਾਲਾਪਰਕਾਲਤਾਯ **ਪੁਰੇਚਰਾਨੁਚਰਾ** ਵਿਯ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਸਲ੍ਲਮਿਵ ਸੂਲਮਿਵ** ਤਿਵਿਧਦੁਕ੍ਖਤਾਸਮਾਯੋਗਤੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਆਸਾਯੇਵ ਦੁਕ੍ਖਂ **ਆਸਾਦੁਕ੍ਖਂ**, ਆਸਾਵਿਘਾਤਂ ਦੁਕ੍ਖਂ ਵਾ। ਸਞ੍ਞਾ ਹਿ ਅਭੂਤਂ ਦੁਕ੍ਖਦੁਕ੍ਖਮ੍ਪਿ ਸੁਭਾਦਿਤੋ ਸਞ੍ਜਾਨਨ੍ਤੀ ਤਂ ਆਸਂ ਤਸ੍ਸਾ ਚ ਵਿਘਾਤਂ ਆਸੀਸਿਤਸੁਭਾਦਿਅਸਿਦ੍ਧਿਯਾ ਜਨੇਤੀਤਿ। ਕਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾਤਿ "**ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਂ ਪਕ੍ਖਿਪਨਤੋ**"ਤਿਆਦਿਮਾਹ। **ਜਾਤਿਦੁਕ੍ਖਾਨੁਬਨ੍ਧਨਤੋ**ਤਿ ਅਤ੍ਤਨਾ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਯਮਾਨੇਨ ਜਾਤਿਦੁਕ੍ਖੇਨ ਅਨੁਬਨ੍ਧਤ੍ਤਾ। ਭਵਪਚ੍ਚਯਾ ਜਾਤਿ ਹਿ ਜਾਤਿਦੁਕ੍ਖਨ੍ਤਿ। ਪਦੁਮਂ ਵਿਯ ਦਿਸ੍ਸਮਾਨਂ ਖੁਰਚਕ੍ਕਂ ਵਿਯ ਰੂਪਮ੍ਪਿ ਇਤ੍ਥਿਯਾਦਿਭਾਵੇਨ ਦਿਸ੍ਸਮਾਨਂ ਨਾਨਾਵਿਧੁਪਦ੍ਦਵਂ ਜਨੇਤਿ। ਸਬ੍ਬੇ ਅਨਤ੍ਥਾ ਰਾਗਾਦਯੋ ਜਾਤਿਆਦਯੋ ਚ ਵਿਸਭੂਤਾ ਅਸਨ੍ਤਾ ਸਪ੍ਪਟਿਭਯਾ ਚਾਤਿ ਤਪ੍ਪਟਿਪਕ੍ਖਭੂਤਤ੍ਤਾ ਅਮਤਾਦਿਤੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ।

ਮੁਞ੍ਚਿਤ੍ਵਾਪਿ ਅਞ੍ਞਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾਵਾਤਿ ਏਤੇਨ ਮਕ੍ਕਟਸ੍ਸ ਗਹਿਤਂ ਸਾਖਂ ਮੁਞ੍ਚਿਤ੍ਵਾਪਿ ਆਕਾਸੇ ਠਾਤੁਂ ਅਸਮਤ੍ਥਤਾ ਵਿਯ ਗਹਿਤਾਰਮ੍ਮਣਂ ਮੁਞ੍ਚਿਤ੍ਵਾਪਿ ਅਞ੍ਞਂ ਅਗ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਿਤੁਂ ਅਸਮਤ੍ਥਤਾਯ ਮਕ੍ਕਟਸਮਾਨਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਅਟ੍ਠਿਵੇਧਵਿਦ੍ਧੋਪਿ **ਦਮਥਂ** ਅਨੁਪਗਚ੍ਛਨ੍ਤੋ ਦੁਟ੍ਠਸ੍ਸੋ **ਅਸ੍ਸਖਲੁਙ੍ਕੋ**। ਰਙ੍ਗਗਤੋ ਨਟੋ **ਰਙ੍ਗਨਟੋ**।

੧੮੪. ਚਕ੍ਖੁਞ੍ਚ ਪਟਿਚ੍ਚ ਰੂਪੇ ਚਾਤਿਆਦਿਨਾ ਦ੍ਵਾਰਾਰਮ੍ਮਣੇਸੁ ਏਕਵਚਨਬਹੁਵਚਨਨਿਦ੍ਦੇਸਾ ਏਕਨਾਨਾਸਨ੍ਤਾਨਗਤਾਨਂ ਏਕਸਨ੍ਤਾਨਗਤਵਿਞ੍ਞਾਣਪਚ੍ਚਯਭਾਵਤੋ ਏਕਨਾਨਾਜਾਤਿਕਤ੍ਤਾ ਚ।

ਸਬ੍ਬਧਮ੍ਮੇਸੂਤਿ ਏਤ੍ਥ **ਸਬ੍ਬ**-ਸਦ੍ਦੋ ਅਧਿਕਾਰਵਸੇਨ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਵਿਞ੍ਞਾਣਸਙ੍ਖਾਤੇ ਆਰਮ੍ਮਣਸਙ੍ਖਾਤੇ ਵਾ ਪਦੇਸਸਬ੍ਬਸ੍ਮਿਂ ਤਿਟ੍ਠਤੀਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ''ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁਯਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਨਿਰੁਦ੍ਧਸਮਨਨ੍ਤਰਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਮਨੋਧਾਤੁ, ਮਨੋਧਾਤੁਯਾਪਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਨਿਰੁਦ੍ਧਸਮਨਨ੍ਤਰਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਚਿਤ੍ਤ''ਨ੍ਤਿ ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤਾਨਨ੍ਤਰਂ ਮਨੋਧਾਤੁ

ᩅਿਯ ਮਨੋਧਾਤਾਨਨ੍ਤਰਮ੍ਪਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਚਿਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਯਾᩅ ਅਞ੍ਞਾ ਮਨੋਧਾਤੁ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਸ੍ਸਤਿ, ਤਾᩅ ਪᩅਤ੍ਤੰ ਸਬ੍ਬੰ ਚਿਤ੍ਤੰ ਏਕਤ੍ਤੇਨ ਗਹੇਤ੍ᩅਾ ᩅੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਏᩅਮ੍ਪਿ ਅਤ੍ਥੋ ਲਬ੍ਭਤਿ। ਏᩅਞ੍ਹਿ ਸਤਿ ਮਨੋᩅਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤਾਨਨ੍ਤਰੰ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾਯ ਮਨੋਧਾਤੁਯਾ ਮਨੋᩅਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁਭਾᩅਪ੍ਪਸਙ੍ਗੋ ਨ ਹੋਤਿਯੇᩅ। ਪਞ੍ਚᩅਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁਮਨੋਧਾਤੁਕ੍ਕਮਨਿਦਸ੍ਸਨਞ੍ਹਿ ਤਬ੍ਬਿਧੁਰਸਭਾᩅੇਨ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਟ੍ਠਾਨੇਨ ਚ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਮਨੋᩅਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁਭਾᩅਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੰ, ਨ ਅਨਨ੍ਤਰੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਮਤ੍ਤੇਨਾਤਿ ਤਬ੍ਬਿਧੁਰਸਭਾᩅੇ ਏਕਤ੍ਤੰ ਉਪਨੇਤ੍ᩅਾ ਦਸ੍ਸਨੰ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। ਅਨੁਪਨੀਤੇਪਿ ਏਕਤ੍ਤੇ ਤਬ੍ਬਿਧੁਰਸਭਾᩅੇ ਏਕਸ੍ਮਿੰ ਦਸ੍ਸਿਤੇ ਸਾਮਞ੍ਞᩅਸੇਨ ਅਞ੍ਞਮ੍ਪਿ ਸਬ੍ਬੰ ਤੰ ਸਭਾᩅੰ ਦਸ੍ਸਿਤੰ ਹੋਤੀਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੰ। **ਪਿ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ਮਨੋᩅਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁਸਮ੍ਪਿਣ੍ਡਨੇ ਚ ਸਤਿ ''ਮਨੋᩅਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁਯਾਪਿ ਸਮਨਨ੍ਤਰਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਚਿਤ੍ਤੰ...ਪੇ॰... ਤਜ੍ਜਾ ਮਨੋᩅਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੂ''ਤਿ ਮਨੋᩅਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁਗ੍ਗਹਣੇਨ ਭᩅਙ੍ਗਾਨਨ੍ਤਰੰ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੰ ਮਨੋਧਾਤੁਚਿਤ੍ਤੰ ਨਿᩅਤ੍ਤਿਤੰ ਹੋਤੀਤਿ ਚੇ? ਨ, ਤਸ੍ਸਾ ਮਨੋᩅਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁਭਾᩅਾਸਿਦ੍ਧਿਤੋ। ਨ ਹਿ ਯੰ ਚੋਦੀਯਤਿ, ਤਦੇᩅ ਪਰਿਹਾਰਾਯ ਹੋਤੀਤਿ।

ਮਨੋਧਾਤੁਯਾਪਿ ਮਨੋᩅਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁਯਾਪੀਤਿ ਮਨਦ੍ᩅਯᩅਚਨੇਨ ਦ੍ᩅਿਨ੍ਨੰ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞᩅਿਧੁਰਸਭਾᩅਤਾ ਦਸ੍ਸਿਤਾਤਿ ਤੇਨੇᩅ ਮਨੋਧਾਤਾᩅਜ੍ਜਨਸ੍ਸ ਮਨੋᩅਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁਭਾᩅੋ ਨਿᩅਤ੍ਤਿਤੋਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ᩅੁਤ੍ਤੋ ਹਿ ਤਸ੍ਸ ਮਨੋᩅਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁᩅਿਧੁਰੋ ਮਨੋਧਾਤੁਸਭਾᩅੋ **"ਸਬ੍ਬਧਮ੍ਮੇਸੁ ᩅਾ ਪਨ ਪਠਮਸਮਨ੍ਨਾਹਾਰੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀ"**ਤਿਆਦਿਨਾ। **ਸਾ ਸਬ੍ਬਾਪੀ**ਤਿ ਏਤੰ ਮੁਖਮਤ੍ਤਨਿਦਸ੍ਸਨੰ। ਨ ਹਿ ਜᩅਨਪਰਿਯੋਸਾਨਾ ਏᩅ ਮਨੋᩅਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁ, ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਾਦੀਨਿਪਿ ਪਨ ਹੋਨ੍ਤਿਯੇᩅਾਤਿ। ਏᩅੰ ਪਞ੍ਚᩅਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁਮਨੋਧਾਤੁᩅਿਸਿਟ੍ਠਸਭਾᩅᩅਸੇਨ ਸਬ੍ਬੰ ਮਨੋᩅਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁੰ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ᩅਾ ਪੁਨ ਮਨੋਦ੍ᩅਾਰᩅਸੇਨ ਸਾਤਿਸਯੰ ਜᩅਨਮਨੋᩅਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁੰ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **"ਮਨਞ੍ਚ ਪਟਿਚ੍ਚਾ"**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਯਦਿ ਪਨ ਛਨ੍ਨੰ ਦ੍ᩅਾਰਾਨੰ ᩅਸੇਨ ਜᩅਨਾᩅਸਾਨਾਨੇᩅ ਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਇਧ ''ਮਨੋᩅਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੂ''ਤਿ ਦਸ੍ਸਿਤਾਨੀਤਿ ਅਯਮਤ੍ਥੋ ਗਯ੍ਹੇਯ੍ਯ, ਚੁਤਿਪਟਿਸਨ੍ਧਿਭᩅਙ੍ਗਾਨੰ ਅਗ੍ਗਹਿਤਤ੍ਤਾ ਸਾᩅਸੇਸਾ ਦੇਸਨਾ ਆਪਜ੍ਜਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਯਥਾᩅੁਤ੍ਤੇਨ ਨਯੇਨ ਅਤ੍ਥੋ ᩅੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਛਦ੍ᩅਾਰਿਕਚਿਤ੍ਤੇਹਿ ᩅਾ ਸਮਾਨਲਕ੍ਖਣਾਨਿ ਅਞ੍ਞਾਨਿਪਿ ''ਮਨੋᩅਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੂ''ਤਿ ਦਸ੍ਸਿਤਾਨੀਤਿ ᩅੇਦਿਤਬ੍ਬਾਨਿ।

ਪਟਿਚ੍ਚਾਤਿ ਆਗਤਟ੍ਠਾਨੇਤਿ ਏਤ੍ਥ ''ਮਨੋ ਚ ਨੇਸੰ ਗੋਚਰᩅਿਸਯੰ ਪਚ੍ਚਨੁਭੋਤੀ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੪੫੫) ᩅਿਸੁੰ ਕਾਤੁੰ ਯੁਤ੍ਤੰ, ਇਧ ਪਨ ''ਚਕ੍ਖੁਞ੍ਚ ਪਟਿਚ੍ਚਾ''ਤਿਆਦੀਸੁ ਚ-ਸਦ੍ਦੇਨ ਸਮ੍ਪਿਣ੍ਡੇਤ੍ᩅਾ ਆᩅਜ੍ਜਨਸ੍ਸਪਿ ਚਕ੍ਖਾਦਿਸਨ੍ਨਿਸ੍ਸਿਤਤਾਕਰਣੰ ᩅਿਯ **ਮਨਞ੍ਚ ਪਟਿਚ੍ਚਾਤਿ ਆਗਤਟ੍ਠਾਨੇ** ਮਨੋਦ੍ᩅਾਰਸਙ੍ਖਾਤਭᩅਙ੍ਗਸਨ੍ਨਿਸ੍ਸਿਤਮੇᩅ ਆᩅਜ੍ਜਨੰ ਕਾਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ।

ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯᩅਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੩. ਪਞ੍ਹਪੁਚ੍ਛਕᩅਣ੍ਣਨਾ

ਪਞ੍ਹਪੁਚ੍ਛਕੰ ਹੇਟ੍ਠਾ ᩅੁਤ੍ਤਨਯਤ੍ਤਾ ਉਤ੍ਤਾਨਮੇᩅਾਤਿ।

ਪਞ੍ਹਪੁਚ੍ਛਕᩅਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਧਾਤੁᩅਿਭਙ੍ਗᩅਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੪. ਸਚ੍ਚਵਿਭਙ੍ਗੋ

੧. ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯਂ

ਉਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੧੮੯. **ਸਾਸਨਕ੍ਕਮੋ**ਤਿ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਾਨਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਦੇਸਨਾ ਵਾ। ਸਕਲਞ੍ਹਿ ਸਾਸਨਂ ਭਗਵਤੋ ਵਚਨਂ ਸਚ੍ਚਵਿਨਿਮੁਤ੍ਤਂ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਸਚ੍ਚੇਸੁ ਕਮਤਿ, ਸੀਲਸਮਾਧਿਪਞ੍ਞਾਸਙ੍ਖਾਤਂ ਵਾ ਸਾਸਨਂ ਏਤੇਸੁ ਕਮਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਕਮਤਿ ਏਤ੍ਥਾਤਿ ਕਮੋ, ਕਿਂ ਕਮਤਿ? ਸਾਸਨਂ, ਸਾਸਨਸ੍ਸ ਕਮੋ **ਸਾਸਨਕ੍ਕਮੋ**ਤਿ ਸਚ੍ਚਾਨਿ ਸਾਸਨਪਵਤ੍ਤਿਟ੍ਠਾਨਾਨਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ, ਤਂਦੇਸਨਾ ਚ ਤਬ੍ਬੋਹਾਰੇਨਾਤਿ।

ਤਥਾਤਿ ਤਂਸਭਾਵਾਵ। **ਅਵਿਤਥਾ**ਤਿ ਅਮੁਸਾਸਭਾਵਾ। **ਅਨਞ੍ਞਥਾ**ਤਿ ਅਞ੍ਞਾਕਾਰਰਹਿਤਾ। ਦੁਕ੍ਖਦੁਕ੍ਖਤਾਤਂਨਿਮਿਤ੍ਤਤਾਹਿ ਅਨਿਟ੍ਠਤਾ ਪੀਲ਼ਨਟ੍ਠੋ, ਦ੍ਵਿਧਾਪਿ ਪਰਿਦਹਨਂ, ਕਿਲੇਸਦਾਹਸਮਾਯੋਗੋ ਵਾ **ਸਨ੍ਤਾਪਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਅਯਮੇਤੇਸਂ ਵਿਸੇਸੋ। ਪੁਗ੍ਗਲਹਿਂਸਨਂ ਵਾ **ਪੀਲ਼ਨਂ,** ਅਤ੍ਤਨੋ ਏਵ ਤਿਖਿਣਭਾਵੇਨ ਸਨ੍ਤਾਪਨਂ **ਸਨ੍ਤਾਪੋ**ਤਿ। ਏਤ੍ਥ ਚ **ਪੀਲ਼ਨਟ੍ਠੋ** ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਸਰਸੇਨੇਵ ਆਵਿਭਵਨਾਕਾਰੋ, ਇਤਰੇ ਯਥਾਕ੍ਕਮਂ ਸਮੁਦਯਮਗ੍ਗਨਿਰੋਧਦਸ੍ਸਨੇਹਿ ਆਵਿਭਵਨਾਕਾਰਾਤਿ ਅਯਂ ਚਤੁਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਵਿਸੇਸੋ। ਤਤ੍ਰਤਤ੍ਰਾਭਿਨਨ੍ਦਨਵਸੇਨ ਬਜਾਪੇਤ੍ਵਾ ਊਹਨਂ ਰਾਸਿਕਰਣਂ ਦੁਕ੍ਖਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨਂ **ਆਯੂਹਨਂ,** ਸਮੁਦਯਤੋ ਆਗਚ੍ਛਤੀਤਿ ਵਾ ਆਯਂ, ਦੁਕ੍ਖਂ। ਤਸ੍ਸ ਊਹਨਂ ਪਵਤ੍ਤਨਂ **ਆਯੂਹਨਂ,** ਸਰਸਾਵਿਭਾਵਨਾਕਾਰੋ ਏਸੋ। ਨਿਦਦਾਤਿ ਦੁਕ੍ਖਨ੍ਤਿ **ਨਿਦਾਨਂ,** ‘‘ਇਦਂ ਤਂ ਦੁਕ੍ਖ’’ਨ੍ਤਿ ਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਾਪੇਨ੍ਤਂ ਵਿਯ ਸਮੁਟ੍ਠਾਪੇਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਦੁਕ੍ਖਦਸ੍ਸਨੇਨ ਚਾਯਂ **ਨਿਦਾਨਟ੍ਠੋ** ਆਵਿ ਭਵਤਿ। **ਸਂਯੋਗਪਲਿਬੋਧਟ੍ਠਾ** ਨਿਰੋਧਮਗ੍ਗਦਸ੍ਸਨੇਹਿ, ਤੇ ਚ ਸਂਸਾਰਸਂਯੋਜਨਮਗ੍ਗਨਿਵਾਰਣਾਕਾਰਾ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ।

ਨਿਸ੍ਸਰਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਸਤ੍ਤਾ, ਸਯਮੇਵ ਵਾ ਨਿਸ੍ਸਟਂ ਵਿਸਂਯੁਤ੍ਤਂ ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਤੇਹਿ ਸਬ੍ਬੁਪਧਿਪਟਿਨਿਸ੍ਸਗ੍ਗਭਾਵਤੋਤਿ **ਨਿਸ੍ਸਰਣਂ**। ਅਯਮਸ੍ਸ ਸਭਾਵੇਨ ਆਵਿਭਵਨਾਕਾਰੋ। **ਵਿਵੇਕਾਸਙ੍ਖਤਾਮਤਟ੍ਠਾ** ਸਮੁਦਯਮਗ੍ਗਦੁਕ੍ਖਦਸ੍ਸਨਾਵਿਭਵਨਾਕਾਰਾ, ਸਮੁਦਯਕ੍ਖਯਅਪ੍ਪਚ੍ਚਯਅਵਿਨਾਸਿਤਾ ਵਾ। ਸਂਸਾਰਤੋ ਨਿਗ੍ਗਮਨਂ **ਨਿਯਜਾਨਂ**। ਅਯਮਸ੍ਸ ਸਰਸੇਨ ਪਕਾਸਨਾਕਾਰੋ, ਇਤਰੇ ਸਮੁਦਯਨਿਰੋਧਦੁਕ੍ਖਦਸ੍ਸਨੇਹਿ। ਤਤ੍ਥ ਪਲਿਬੋਧੁਪਚ੍ਛੇਦਵਸੇਨ ਨਿਬ੍ਬਾਨਾਧਿਗਮੋਵ ਨਿਬ੍ਬਾਨਨਿਮਿਤ੍ਤਤਾ **ਹੇਤ੍ਵਟ੍ਠੋ**। ਪਞ੍ਞਾਪਧਾਨਤ੍ਤਾ ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਨਿਬ੍ਬਾਨਦਸ੍ਸਨਂ, ਚਤੁਸਚ੍ਚਦਸ੍ਸਨਂ ਵਾ **ਦਸ੍ਸਨਟ੍ਠੋ**। ਚਤੁਸਚ੍ਚਦਸ੍ਸਨੇ ਕਿਲੇਸਦੁਕ੍ਖਸਨ੍ਤਾਪਵੂਪਸਮਨੇ ਚ ਆਧਿਪਚ੍ਚਂ ਕਰੋਨ੍ਤਿ ਮਗ੍ਗਙ੍ਗਧਮ੍ਮਾ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਧਮ੍ਮੇਸੂਤਿ ਸੋ ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ **ਅਧਿਪਤੇਯਜਟ੍ਠੋ**ਤਿ। ਵਿਸੇਸਤੋ ਵਾ ਆਰਮ੍ਮਣਾਧਿਪਤਿਭੂਤਾ ਮਗ੍ਗਙ੍ਗਧਮ੍ਮਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ‘‘ਮਗ੍ਗਾਧਿਪਤਿਨੋ ਧਮ੍ਮਾ’’ਤਿ ਵਚਨਤੋਤਿ ਸੋ ਤੇਸਂ ਆਕਾਰੋ **ਅਧਿਪਤੇਯਜਟ੍ਠੋ**। ਏਵਮਾਦਿ ਆਹਾਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। ਤਤ੍ਥ **ਅਭਿਸਮਯਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਅਭਿਸਮੇਤਬ੍ਬਟ੍ਠੋ, ਅਭਿਸਮਯਸ੍ਸ ਵਾ ਵਿਸਯਭੂਤੋ ਅਤ੍ਥੋ **ਅਭਿਸਮਯਟ੍ਠੋ,** ਅਭਿਸਮਯਸ੍ਸੇਵ ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਿਆਕਾਰੋ **ਅਭਿਸਮਯਟ੍ਠੋ,** ਸੋ ਚੇਤ੍ਥ ਅਭਿਸਮੇਤਬ੍ਬੇਨ ਪੀਲ਼ਨਾਦਿਨਾ ਦਸ੍ਸਿਤੋਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ।

ਕੁਚ੍ਛਿਤਂ ਖਂ **ਦੁਕ੍ਖਂ। “ਸਮਾਗਮੋ ਸਮੇਤ”**ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ ਕੇਵਲਸ੍ਸ **ਆਗਮ**-ਸਦ੍ਦਸ੍ਸ **ਏਤ**-ਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਚ ਪਯੋਗੇ ਸਂਯੋਗਤ੍ਥਸ੍ਸ ਅਨੁਪਲਬ੍ਭਨਤੋ **ਸਂ**-ਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਚ ਪਯੋਗੇ ਉਪਲਬ੍ਭਨਤੋ **“ਸਂਯੋਗਂ ਦੀਪੇਤੀ”**ਤਿ ਆਹ, ਏਵਂ **“ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਉਦਿਤ”**ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਪਿ। **ਅਯ**-ਸਦ੍ਦੋ ਗਤਿਅਤ੍ਥਸਿਦ੍ਧੋ ਹੇਤੁ-ਸਦ੍ਦੋ ਵਿਯ ਕਾਰਣਂ ਦੀਪੇਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਫਲਨਿਪ੍ਫਾਦਨੇਨ ਅਯਤਿ ਪਵਤ੍ਤਤਿ, ਏਤਿ ਵਾ ਏਤਸ੍ਮਾ ਫਲਨ੍ਤਿ ਅਯੋਤਿ, ਸਂਯੋਗੇ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਕਾਰਣਂ ਸਮੁਦਯੋਤਿ ਏਤ੍ਥ ਵਿਸੁਂ ਪਯੁਜ੍ਜਮਾਨਾਪਿ ਉਪਸਗ੍ਗ-ਸਦ੍ਦਾ ਸਧਾਤੁਕਂ ਸਂਯੋਗਤ੍ਥਂ ਉਪ੍ਪਾਦਤ੍ਥਞ੍ਚ ਦੀਪੇਨ੍ਤਿ ਕਿਰਿਯਾਵਿਸੇਸਕਤ੍ਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਅਭਾਵੋ ਏਤ੍ਥ ਰੋਧਸ੍ਸਾਤਿ ਨਿਰੋਧੋਤਿ ਏਤੇਨ ਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸ ਦੁਕ੍ਖਵਿਵੇਕਭਾਵਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਸਮਧਿਗਤੇ ਤਸ੍ਮਿਂ ਤਦਧਿਗਮਵਤੋ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਰੋਧਾਭਾਵੋ ਪਵਤ੍ਤਿਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਰੋਧਸ੍ਸ ਪਟਿਪਕ੍ਖਭੂਤਾਯ ਨਿਵਤ੍ਤਿਯਾ ਅਧਿਗਤਤ੍ਤਾਤਿ ਏਤਸ੍ਮਿਞ੍ਚੇਤ੍ਥ

ਅਭਾਵੋ ਏਤਸ੍ਮਿੰ ਰੋਧਸ੍ਸਾਤਿ ਨਿਰੋਧੋਇਚ੍ਚੇਵ ਪਦਸਮਾਸੋ। ਦੁਕ੍ਖਾਭਾਵੋ ਪਨੇਤ੍ਥ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ, ਨ ਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸੇਵ। ਅਨੁਪ੍ਪਾਦੋ ਏਵ ਨਿਰੋਧੋ **ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਨਿਰੋਧੋ**। ਆਯਤਿਭਵਾਦੀਸੁ ਅਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿ, ਨ ਪਨ ਭਙ੍ਗੋਤਿ ਭਙ੍ਗਵਾਚਕੰ ਨਿਰੋਧ-ਸਦ੍ਦੰ ਨਿਵਤ੍ਤੇਤ੍ਵਾ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਵਾਚਕੰ ਗਣ੍ਹਾਤਿ। ਏਤਸ੍ਮਿੰ ਅਤ੍ਥੇ ਕਾਰਣੇ ਫਲੋਪਚਾਰੰ ਕਤ੍ਵਾ ਨਿਰੋਧਪਚ੍ਚਯੋ ਨਿਰੋਧੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋ। **ਪਟਿਪਦਾ ਚ ਹੋਤਿ** ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ **ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ**। ਨਨੁ ਸਾ ਏਵ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਪ੍ਪਤ੍ਤੀਤਿ ਤਸ੍ਸਾ ਏਵ ਸਾ ਪਟਿਪਦਾਤਿ ਨ ਯੁਜ੍ਜਤੀਤਿ? ਨ, ਪੁਗ੍ਗਲਾਧਿਗਮਸ੍ਸ ਯੇਹਿ ਸੋ ਅਧਿਗਚ੍ਛਤਿ, ਤੇਸੰ ਕਾਰਣਭੂਤਧਮ੍ਮਾਨਞ੍ਚ ਪਤ੍ਤਿਭਾਵੇਨ ਪਟਿਪਦਾਭਾਵੇਨ ਚ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ। ਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾਸਚ੍ਛਿਕਰਣਧਮ੍ਮਾਨੰ ਅਞ੍ਞਤ੍ਤਾਭਾਵੇਪਿ ਹਿ ਪੁਗ੍ਗਲਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਧਮ੍ਮਭਾਵੇਹਿ ਨਾਨਤ੍ਤੰ ਕਤ੍ਵਾ ਨਿਦ੍ਦੇਸੋ ਕਤੋ। ਅਥ ਵਾ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਨਿਟ੍ਠਾਨੰ ਫਲਨ੍ਤਿ ਤਸ੍ਸਾ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਪਟਿਪਦਤਾ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ।

ਬੁਦ੍ਧਾਦਯੋ ਅਰਿਯਾ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਨ੍ਤੀਤਿ ਏਤ੍ਥ ਪਟਿਵਿਦ੍ਧਕਾਲੇ ਪਵਤ੍ਤੰ ਬੁਦ੍ਧਾਦਿਵੋਹਾਰੰ ‘‘ਅਗਮਾ ਰਾਜਗਹੰ ਬੁਦ੍ਧੋ’’ਤਿਆਦੀਸੁ (ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੪੧੦) ਵਿਯ ਪੁਰਿਮਕਾਲੇਪਿ ਆਰੋਪੇਤ੍ਵਾ ‘‘ਬੁਦ੍ਧਾਦਯੋ’’ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਤੇ ਹਿ ਬੁਦ੍ਧਾਦਯੋ ਚਤੂਹਿ ਮਗ੍ਗੇਹਿ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਨ੍ਤੀਤਿ। ਅਰਿਯਪਟਿਵਿਜ੍ਝਿਤਬ੍ਬਾਨਿ ਸਚ੍ਚਾਨਿ **ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਾਨੀ**ਤਿ ਚੇਤ੍ਥ ਪੁਰਿਮਪਦੇ ਉਤ੍ਤਰਪਦਲੋਪੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। **ਅਰਿਯਾ ਇਮ**ਨ੍ਤਿ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਿਤਬ੍ਬਟ੍ਠੇਨ ਏਕਤ੍ਤੰ ਉਪਨੇਤ੍ਵਾ ‘‘ਇਮ’’ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। **ਤਸ੍ਮਾ**ਤਿ ਤਥਾਗਤਸ੍ਸ ਅਰਿਯਤ੍ਤਾ ਤਸ੍ਸ ਸਚ੍ਚਾਨੀਤਿ **ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਾਨੀ**ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਥਾਗਤੇਨ ਹਿ ਸਯੰ ਅਧਿਗਤਤ੍ਤਾ, ਤੇਨੇਵ ਪਕਾਸਿਤਤ੍ਤਾ, ਤਤੋ ਏਵ ਚ ਅਞ੍ਞੇਹਿ ਅਧਿਗਮਨੀਯਤ੍ਤਾ ਤਾਨਿ ਤਸ੍ਸ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ। **ਅਰਿਯਭਾਵਸਿਦ੍ਧਿਤੋਪੀ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਅਰਿਯਸਾਧਕਾਨਿ ਸਚ੍ਚਾਨਿ **ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਾਨੀ**ਤਿ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵਿਯ ਉਤ੍ਤਰਪਦਲੋਪੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। **ਅਰਿਯਾਨਿ ਸਚ੍ਚਾਨੀਤਿਪੀ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਅਵਿਤਥਭਾਵੇਨ ਅਰਣੀਯਤ੍ਤਾ ਅਧਿਗਨ੍ਤਬ੍ਬਤ੍ਤਾ ਅਰਿਯਾਨਿ, ਅਰਿਯਵੋਹਾਰੋ ਵਾ ਅਯੰ ਅਵਿਸੰਵਾਦਕੋ ਅਵਿਤਥਰੂਪੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ।

ਬਾਧਨਲਕ੍ਖਣਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਦੁਕ੍ਖਦੁਕ੍ਖਤਨ੍ਨਿਮਿਤ੍ਤਭਾਵੋ ਬਾਧਨਾ, ਉਦਯਬ੍ਬਯਪੀਲ਼ਿਤਤਾ ਵਾ। ਭਵਾਦੀਸੁ ਜਾਤਿਆਦਿਵਸੇਨ ਚਕ੍ਖੁਰੋਗਾਦਿਵਸੇਨ ਚ ਅਨੇਕਧਾ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਪਵਤ੍ਤਨਮੇਵ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ **ਸਨ੍ਤਾਪਨੰ,** ਤਦਸ੍ਸ ਕਿਚ੍ਚੰ **ਰਸੋ**। ਪਵਤ੍ਤਿਨਿਵਤ੍ਤੀਸੁ ਸੰਸਾਰਮੋਕ੍ਖੇਸੁ ਪਵਤ੍ਤਿ ਹੁਤ੍ਵਾ ਗਯ੍ਹਤੀਤਿ **ਪਵਤ੍ਤਿਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਾਨੰ**। ਪਭਵਤਿ ਏਤਸ੍ਮਾ ਦੁਕ੍ਖੰ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯੰ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਤਿ ਪੁਰਿਮਭਵੇਨ ਪਚ੍ਛਿਮਭਵੋ ਘਟਿਤੋ ਸੰਯੁਤ੍ਤੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ **ਪਭਵੋ**। ‘‘ਏਵਮ੍ਪਿ ਤਣ੍ਹਾਨੁਸਯੇ ਅਨੂਹਤੇ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਤੀ ਦੁਕ੍ਖਮਿਦੰ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨ’’ਨ੍ਤਿ (ਧ॰ ਪ॰ ੩੩੮) ਏਵੰ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨੰ ਉਪ੍ਪਾਦਨੰ **ਅਨੁਪਚ੍ਛੇਦਕਰਣੰ**। ਭਵਨਿਸ੍ਸਰਣਨਿਵਾਰਣੰ **ਪਲਿਬੋਧੋ**। ਰਾਗਕ੍ਖਯਾਦਿਭਾਵੇਨ ਸਬ੍ਬਦੁਕ੍ਖਸਨ੍ਤਤਾ **ਸਨ੍ਤਿ। ਅਚ੍ਚੁਤਿਰਸ**ਨ੍ਤਿ ਅਚ੍ਚੁਤਿਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਕੰ। ਚਵਨੰ ਵਾ ਕਿਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ਤਦਭਾਵੰ ਕਿਚ੍ਚਮਿਵ ਵੋਹਰਿਤ੍ਵਾ ਅਚ੍ਚੁਤਿਕਿਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਚਵਨਞ੍ਚ ਸਭਾਵਸ੍ਸਾਪਰਿਚ੍ਚਜਨੰ ਅਵਿਕਾਰਤਾ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ। ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧਨਿਮਿਤ੍ਤਸੁਞ੍ਞਤਾਯ ਅਵਿਗ੍ਗਹੰ ਹੁਤ੍ਵਾ ਗਯ੍ਹਤੀਤਿ **ਅਨਿਮਿਤ੍ਤਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਾਨੰ**। ਅਨੁਸਯੁਪਚ੍ਛੇਦਨਵਸੇਨ ਸੰਸਾਰਚਾਰਕਤੋ ਨਿਗ੍ਗਮਨੂਪਾਯਭਾਵੋ **ਨਿਯ੍ਯਾਨੰ**। ਨਿਮਿਤ੍ਤਤੋ ਪਵਤ੍ਤਤੋ ਚ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵੁਟ੍ਠਾਨੰ ਹੁਤ੍ਵਾ ਗਯ੍ਹਤੀਤਿ **ਵੁਟ੍ਠਾਨਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਾਨੰ**।

ਅਸੁਵਣ੍ਣਾਦਿ ਸੁਵਣ੍ਣਾਦਿ ਵਿਯ ਦਿਸ੍ਸਮਾਨੰ ਮਾਯਾਤਿ ਵਤ੍ਥੁਸਬ੍ਭਾਵਾ ਤਸ੍ਸਾ **ਵਿਪਰੀਤਤਾ** ਵੁਤ੍ਤਾ। ਉਦਕੰ ਵਿਯ ਦਿਸ੍ਸਮਾਨਾ ਪਨ ਮਰੀਚਿ ਉਪਗਤਾਨੰ ਤੁਚ੍ਛਾ ਹੋਤਿ, ਵਤ੍ਥੁਮਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਤਸ੍ਸਾ ਨ ਦਿਸ੍ਸਤੀਤਿ **ਵਿਸੰਵਾਦਿਕਾ** ਵੁਤ੍ਤਾ। ਮਰੀਚਿਮਾਯਾਅਤ੍ਤਾਨੰ ਵਿਪਕ੍ਖੋ ਭਾਵੋ **ਤਚ੍ਛਾਵਿਪਰੀਤਭੂਤਭਾਵੋ। ਅਰਿਯਞਾਣਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਅਵਿਤਥਗਾਹਕਸ੍ਸ ਞਾਣਸ੍ਸ, ਤੇਨ ਪਟਿਵੇਧਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਾਨਿ ਗਯ੍ਹਨ੍ਤਿ, ਤੇਸਞ੍ਚ **ਗੋਚਰ**ਭਾਵੋ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਿਤਬ੍ਬਤਾਆਰਮ੍ਮਣਭਾਵੋ ਚ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। **ਅਗ੍ਗਿਲਕ੍ਖਣੰ** ਉਣ੍ਹਤ੍ਤੰ। ਤਞ੍ਹਿ ਕਤ੍ਥਚਿ ਕਟ੍ਠਾਦਿਉਪਾਦਾਨਭੇਦੇਪਿ ਵਿਸੰਵਾਦਕੰ ਵਿਪਰੀਤੰ ਅਭੂਤੰ ਵਾ ਕਦਾਚਿ ਨ ਹੋਤਿ। ‘‘ਬ੍ਯਾਧਿਧਮ੍ਮਾ ਜਰਾਧਮ੍ਮਾ, ਅਥੋ ਮਰਣਧਮ੍ਮਿਨੋ’’ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੯; ੫.੫੭) ਏਤ੍ਥ ਵੁਤ੍ਤਾ ਜਾਤਿਆਦਿਕਾ **ਲੋਕਪਕਤਿ**। ਮਨੁਸ੍ਸਾਨੰ ਉਦ੍ਧੰ ਦੀਘਤਾ, ਏਕਚ੍ਚਾਨੰ ਤਿਰਚ੍ਛਾਨਾਨੰ ਤਿਰਿਯੰ ਦੀਘਤਾ, ਵੁਦ੍ਧਿਨਿਟ੍ਠੰ ਪਤ੍ਤਾਨੰ ਪੁਨ ਅਵਡ੍ਢਨੰ ਏਵਮਾਦਿਕਾ ਚਾਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਤਚ੍ਛਾਵਿਪਰੀਤਭੂਤਭਾਵੇਸੁ ਪਚ੍ਛਿਮੋ **ਤਥਤਾ,** ਪਠਮੋ **ਅਵਿਤਥਤਾ,** ਮਜ੍ਝਿਮੋ **ਅਨਞ੍ਞਥਤਾ**ਤਿ ਅਯਮੇਤੇਸੰ ਵਿਸੇਸੋ।

ਦੁਕ੍ਖਾ ਅਞ੍ਞੰ ਨ ਬਾਧਕਨ੍ਤਿ ਕਸ੍ਮਾ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਨਨੁ ਤਣ੍ਹਾਪਿ ਜਾਤਿ ਵਿਯ ਦੁਕ੍ਖਨਿਮਿਤ੍ਤਤਾਯ ਬਾਧਿਕਾਤਿ? ਨ, ਬਾਧਕਪਭਵਭਾਵੇਨ ਵਿਸੁੰ ਗਹਿਤਤ੍ਤਾ। ਜਾਤਿਆਦੀਨੰ ਵਿਯ ਵਾ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਭਾਵੋ ਦੁਕ੍ਖਦੁਕ੍ਖਤਾ ਚ **ਬਾਧਕਤਾ**, ਨ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਪਭਵਕਤਾਤਿ ਨਤ੍ਥਿ ਤਣ੍ਹਾਯ ਪਭਵਕਭਾਵੇਨ ਗਹਿਤਾਯ ਬਾਧਕਤ੍ਤਪ੍ਪਸਙ੍ਗੋ। ਤੇਨਾਹ "**ਦੁਕ੍ਖਾ ਅਞ੍ਞੰ ਨ ਬਾਧਕ**"ਨ੍ਤਿ। **ਬਾਧਕਤ੍ਤਨਿਯਾਮੇਨਾ**ਤਿ ਦੁਕ੍ਖੰ ਬਾਧਕਮੇਵ, ਦੁਕ੍ਖਮੇਵ ਬਾਧਕਨ੍ਤਿ ਏਵੰ ਦ੍ਵਿਧਾਪਿ ਬਾਧਕਤ੍ਤਾਵਧਾਰਣੇਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਤੰ ਵਿਨਾ ਨਾਞ੍ਞਤੋ**ਤਿ ਸਤਿਪਿ ਅਵਸੇਸਕਿਲੇਸਅਵਸੇਸਾਕੁਸਲਸਾਸਵਕੁਸਲਮੂਲਾਵਸੇਸਸਾਸਵਕੁਸਲਧਮ੍ਮਾਨੰ ਦੁਕ੍ਖਹੇਤੁਭਾਵੇ ਨ ਤਣ੍ਹਾਯ ਵਿਨਾ ਤੇਸੰ ਦੁਕ੍ਖਹੇਤੁਭਾਵੋ ਅਤ੍ਥਿ, ਤੇਹਿ ਪਨ ਵਿਨਾਪਿ ਤਣ੍ਹਾਯ ਦੁਕ੍ਖਹੇਤੁਭਾਵੋ ਅਤ੍ਥਿ ਕੁਸਲੇਹਿ ਵਿਨਾ ਅਕੁਸਲੇਹਿ, ਰੂਪਾਵਚਰਾਦੀਹਿ ਵਿਨਾ ਕਾਮਾਵਚਰਾਦੀਹਿ ਚ ਤਣ੍ਹਾਯ ਦੁਕ੍ਖਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਕਤ੍ਤਾ। **ਤਚ੍ਛਨਿਯਜਾਨਭਾਵਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਦ੍ਵਿਧਾਪਿ ਨਿਯਮੇਨ ਤਚ੍ਛੋ ਨਿਯਜਾਨਭਾਵੋ ਏਤਸ੍ਸ, ਨ ਮਿਚ੍ਛਾਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਵਿਯ ਵਿਪਰੀਤਤਾਯ, ਲੋਕਿਯਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਵਿਯ ਵਾ ਅਨੇਕਨ੍ਤਿਕਤਾਯ ਅਤਚ੍ਛੋਤਿ ਤਚ੍ਛਨਿਯਜਾਨਭਾਵੋ, ਮਗ੍ਗੋ। ਤਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਤਚ੍ਛਨਿਯਜਾਨਭਾਵਤ੍ਤੰ, ਤਸ੍ਮਾ **ਤਚ੍ਛਨਿਯਜਾਨਭਾਵਤ੍ਤਾ**। ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਦ੍ਵਿਧਾਪਿ ਨਿਯਮੇਨ ਤਚ੍ਛਾਵਿਪਰੀਤਭੂਤਭਾਵੋ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ ਆਹ "**ਇਤਿ ਤਚ੍ਛਾਵਿਪਲ੍ਲਾਸਾ**"ਤਿਆਦਿ।

ਸਚ੍ਚ-ਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਸਮ੍ਭਵਨ੍ਤਾਨੰ ਅਤ੍ਥਾਨੰ ਉਦ੍ਧਰਣੰ, ਸਮ੍ਭਵਨ੍ਤੇ ਵਾ ਅਤ੍ਥੇ ਵਤ੍ਵਾ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਤ੍ਥਸ੍ਸ ਉਦ੍ਧਰਣੰ **ਅਤ੍ਥੁਦ੍ਧਾਰੋ। ਵਿਰਤਿਸਚ੍ਚੇ**ਤਿ ਮੁਸਾਵਾਦਵਿਰਤਿਯੰ। ਨ ਹਿ ਅਞ੍ਞਵਿਰਤੀਸੁ ਸਚ੍ਚ-ਸਦ੍ਦੋ ਨਿਰੁਲ੍ਹੋਤਿ। ''ਇਦਮੇਵ ਸਚ੍ਚੰ, ਮੋਘਮਞ੍ਞ''ਨ੍ਤਿ ਗਹਿਤਾ ਦਿਟ੍ਠਿ **ਦਿਟ੍ਠਿਸਚ੍ਚੰ**। ''ਅਮੋਸਧਮ੍ਮੰ ਨਿਬ੍ਬਾਨੰ , ਤਦਰਿਯਾ ਸਚ੍ਚਤੋ ਵਿਦੂ''ਤਿ (ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੭੬੩) ਅਮੋਸਧਮ੍ਮਤ੍ਤਾ ਨਿਬ੍ਬਾਨੰ **ਪਰਮਤ੍ਥਸਚ੍ਚੰ** ਵੁਤ੍ਤੰ। ਤਸ੍ਸ ਪਨ ਤੰਸਮ੍ਪਾਪਕਸ੍ਸ ਚ ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਪਜਾਨਨਾ ਪਟਿਵੇਧੋ ਅਵਿਵਾਦਕਾਰਣਨ੍ਤਿ ਦ੍ਵਯਮ੍ਪਿ ''ਏਕਞ੍ਹਿ ਸਚ੍ਚੰ ਨ ਦੁਤਿਯਮਤ੍ਥਿ, ਯਸ੍ਮਿੰ ਪਜਾ ਨੋ ਵਿਵਦੇ ਪਜਾਨ''ਨ੍ਤਿ (ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੮੯੦; ਮਹਾਨਿ॰ ੧੧੯) ਮਿਸ੍ਸਾ ਗਾਥਾਯ ਸਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ।

ਨੇਤੰ ਦੁਕ੍ਖੰ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ਆਗਚ੍ਛੇਯ੍ਯ, ਨੇਤੰ ਠਾਨੰ ਵਿਜ੍ਜਤੀਤਿ ਏਤੇਨ ਜਾਤਿਆਦੀਨੰ ਦੁਕ੍ਖਅਰਿਯਸਚ੍ਚਭਾਵੇ ਅਵਿਪਰੀਤਤੰ ਦਸ੍ਸੇਤਿ, **ਅਞ੍ਞੰ ਦੁਕ੍ਖੰ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ਆਗਚ੍ਛੇਯ੍ਯ, ਨੇਤੰ ਠਾਨੰ ਵਿਜ੍ਜਤੀ**ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਦੁਕ੍ਖਅਰਿਯਸਚ੍ਚਭਾਵਸ੍ਸ ਜਾਤਿਆਦੀਸੁ ਨਿਯਤਤੰ। ਸਚੇਪਿ ਕਥਞ੍ਚਿ ਕੋਚਿ ਏਵੰਚਿਤ੍ਤੋ ਆਗਚ੍ਛੇਯ੍ਯ, ਪਞ੍ਞਾਪਨੇ ਪਨ ਸਹਧਮ੍ਮੇਨ ਪਞ੍ਞਾਪਨੇ ਅਤ੍ਤਨੋ ਵਾਦਸ੍ਸ ਚ ਪਞ੍ਞਾਪਨੇ ਸਮਤ੍ਥੋ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ "**ਅਹਮੇਤੰ…ਪੇ॰… ਪਞ੍ਞਾਪੇਸ੍ਸਾਮੀਤਿ ਆਗਚ੍ਛੇਯ੍ਯ, ਨੇਤੰ ਠਾਨੰ ਵਿਜ੍ਜਤੀ**"ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਜਾਤਿਆਦੀਨੰ ਅਨਞ੍ਞਥਤਾ ਅਞ੍ਞਸ੍ਸ ਚ ਤਥਾਭੂਤਸ੍ਸ ਅਭਾਵੋਯੇਵੇਤ੍ਥ ਠਾਨਾਭਾਵੋ। ਸਚੇਪਿ ਕੋਚਿ ਆਗਚ੍ਛੇਯ੍ਯ, ਆਗਚ੍ਛਤੁ, ਠਾਨੰ ਪਨ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਅਯਮੇਤ੍ਥ ਸੁਤ੍ਤਤ੍ਥੋ। ਏਸ ਨਯੋ ਦੁਤਿਯਸੁਤ੍ਤੇਪਿ। ਤਤ੍ਥ ਪਨ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਤਾ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਤਾ ਚ **ਪਠਮਤਾ**, ਤੰਨਿਮਿਤ੍ਤਤਾ **ਦੁਤਿਯਤਾ**, ਤਦੁਪਸਮਤਾ **ਤਤਿਯਤਾ**, ਤੰਸਮ੍ਪਾਪਕਤਾ **ਚਤੁਤ੍ਥਤਾ**ਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ।

ਨਿਬ੍ਬੁਤਿਕਾਮੇਨ ਪਰਿਜਾਨਨਾਦੀਹਿ ਅਞ੍ਞੰ ਕਿਞ੍ਚਿ ਕਿਚ੍ਚੰ ਕਾਤਬ੍ਬੰ ਨਤ੍ਥਿ, ਧਮ੍ਮਞਾਣਕਿਚ੍ਚੰ ਵਾ ਇਤੋ ਅਞ੍ਞੰ ਨਤ੍ਥਿ, ਪਰਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਾਦੀਨਿ ਚ ਏਤਪ੍ਪਰਮਾਨੇਵਾਤਿ **ਚਤ੍ਤਾਰੇ**ਵ **ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ**। ਤਣ੍ਹਾਯ ਆਦੀਨਵਦਸ੍ਸਾਵੀਨੰ ਵਸੇਨ ''ਤਣ੍ਹਾਵਤ੍ਥੁਆਦੀਨੰ ਏਤੰਪਰਮਤਾਯਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਤਥਾ ਆਲਯੇ ਪਞ੍ਚਕਾਮਗੁਣਸਙ੍ਖਾਤੇ, ਸਕਲਵਤ੍ਥੁਕਾਮਸਙ੍ਖਾਤੇ, ਭਵਤ੍ਤਯਸਙ੍ਖਾਤੇ ਵਾ ਦੁਕ੍ਖੇ ਦੋਸਦਸ੍ਸਾਵੀਨੰ ਵਸੇਨ ''ਆਲਯਾਦੀਨੰ ਏਤੰਪਰਮਤਾਯਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ।

ਸਹੇਤੁਕੇਨ ਦੁਕ੍ਖੇਨਾਤਿ ਏਤੇਨ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਅਬ੍ਬੋਚ੍ਛਿਨ੍ਨਤਾਦਸ੍ਸਨੇਨ ਅਤਿਸੰਵੇਗਵਤ੍ਥੁਤੰ ਦਸ੍ਸੇਤਿ।

ਨ ਪਟਿਵੇਧਞਾਣੰ ਵਿਯ ਸਕਿਦੇਵ ਬੁਜ੍ਝਤਿ, ਅਥ ਖੋ ਅਨੁ ਅਨੁ ਬੁਜ੍ਝਨਤੋ **ਅਨੁਬੋਧੋ,** ਅਨੁਸ੍ਸਵਾਕਾਰਪਰਿਵਿਤਕ੍ਕਦਿਟ੍ਠਿਨਿਜ੍ਝਾਨਕ੍ਖਨ੍ਤਿਅਨੁਗਤੋ ਵਾ ਬੋਧੋ **ਅਨੁਬੋਧੋ**। ਨ ਹਿ ਸੋ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਤੋ ਬੁਜ੍ਝਤਿ, ਅਨੁਸ੍ਸਵਾਦਿਵਸੇਨ ਪਨ ਕਪ੍ਪੇਤ੍ਵਾ ਗਣ੍ਹਾਤੀਤਿ। **ਕਿਚ੍ਚਤੋ**ਤਿ ਪਰਿਜਾਨਨਾਦਿਤੋ। ਤੰਕਿਚ੍ਚਕਰਣੇਨੇਵ ਹਿ ਤਾਨਿ ਤਸ੍ਸ ਪਾਕਟਾਨਿ। ਵਿਵਟ੍ਟਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯ ਹਿ ਸਙ੍ਖਾਰੇਹਿ ਪਤਿਲੀਯਮਾਨਮਾਨਸਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨੰ ਮਗ੍ਗਞਾਣੰ ਵਿਸਙ੍ਖਾਰੰ ਦੁਕ੍ਖਨਿਸ੍ਸਰਣੰ ਆਰਮ੍ਮਣੰ ਕਤ੍ਵਾ ਦੁਕ੍ਖੰ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਦਤਿ, ਦੁਕ੍ਖਗਤਞ੍ਚ ਤਣ੍ਹੰ ਪਜਹਤਿ, ਨਿਰੋਧਞ੍ਚ ਫੁਸਤਿ ਆਦਿਚ੍ਚੋ ਵਿਯ ਪਭਾਯ, ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪਾਦੀਹਿ ਸਹ

ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਤਂ ਮਗ੍ਗਂ ਭਾਵੇਤਿ, ਨ ਚ ਸਙ੍ਖਾਰੇ ਅਮੁਞ੍ਚਿਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨੇਨ ਞਾਣੇਨ ਏਤਂ ਸਬ੍ਬਂ ਸਕ੍ਕਾ ਕਾਤੁਂ ਨਿਮਿਤ੍ਤਪਵਤ੍ਤੇਹਿ ਅਵੁਟ੍ਠਿਤਤ੍ਤਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਏਤਾਨਿ ਕਿਚ੍ਚਾਨਿ ਕਰੋਨ੍ਤਂ ਤਂ ਞਾਣਂ ਦੁਕ੍ਖਾਦੀਨਿ ਵਿਭਾਵੇਤਿ ਤਤ੍ਥ ਸਮ੍ਮੋਹਨਿਵਤ੍ਤਨੇਨਾਤਿ "**ਚਤ੍ਤਾਰਿਪਿ ਸਚ੍ਚਾਨਿ ਪਸ੍ਸਤੀ**"ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਦੁਕ੍ਖਸਮੁਦਯਮ੍ਪਿ ਸੋ ਪਸ੍ਸਤੀਤਿ ਕਾਲਨ੍ਤਰਦਸ੍ਸਨਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਚੇ? ਨ, ''ਯੋ ਨੁ ਖੋ, ਆਵੁਸੋ, ਦੁਕ੍ਖਂ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਦੁਕ੍ਖਸਮੁਦਯਮ੍ਪਿ ਸੋ ਪਸ੍ਸਤੀ''ਤਿਆਦਿਨਾ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੫.੧੧੦੦) ਏਕਦਸ੍ਸਿਨੋ ਅਞ੍ਞਤ੍ਤਯਦਸ੍ਸਿਤਾਵਿਚਾਰਣਾਯ ਤਸ੍ਸਾ ਸਾਧਨਤ੍ਥਂ ਗਵਂਪਤਿਤ੍ਥੇਰੇਨ ਇਮਸ੍ਸ ਸੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਆਹਰਿਤਤ੍ਤਾ ਪਚ੍ਚੇਕਞ੍ਚ ਸਚ੍ਚੇਸੁ ਦਿਸ੍ਸਮਾਨੇਸੁ ਅਞ੍ਞਤ੍ਤਯਦਸ੍ਸਨਸ੍ਸ ਯੋਜਿਤਤ੍ਤਾ। ਅਞ੍ਞਥਾ ਅਨੁਪੁਬ੍ਬਾਭਿਸਮਯੇ ਪੁਰਿਮਦਿਟ੍ਠਸ੍ਸ ਪਚ੍ਛਾ ਅਦਸ੍ਸਨਤੋ ਸਮੁਦਯਾਦਿਦਸ੍ਸਿਨੋ ਦੁਕ੍ਖਾਦਿਦਸ੍ਸਨਤਾ ਨ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾ ਸਿਯਾਤਿ। ਸੁਦ੍ਧਸਙ੍ਖਾਰਪੁਞ੍ਜਮਤ੍ਤਦਸ੍ਸਨਤੋ **ਸਕ੍ਕਾਯਦਿਟ੍ਠਿ**ਪਰਿਯੁਟ੍ਠਾਨਂ ਨਿਵਾਰੇਤਿ। ''ਲੋਕਸਮੁਦਯਂ ਖੋ, ਕਚ੍ਚਾਨ, ਯਥਾਭੂਤਂ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਞ੍ਞਾਯ ਪਸ੍ਸਤੋ ਯਾ ਲੋਕੇ ਨਤ੍ਥਿਤਾ, ਸਾ ਨ ਹੋਤੀ''ਤਿ ਵਚਨਤੋ ਸਮੁਦਯਦਸ੍ਸਨਂ ਹੇਤੁਫਲਪ੍ਪਬਨ੍ਧਾਵਿਚ੍ਛੇਦਦਸ੍ਸਨਵਸੇਨ **ਉਚ੍ਛੇਦਦਿਟ੍ਠਿ**ਪਰਿਯੁਟ੍ਠਾਨਂ ਨਿਵਤ੍ਤੇਤਿ। ''ਲੋਕਨਿਰੋਧਂ ਖੋ...ਪੇ॰... ਪਸ੍ਸਤੋ ਯਾ ਲੋਕੇ ਅਤ੍ਥਿਤਾ, ਸਾ ਨ ਹੋਤੀ''ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੫) ਵਚਨਤੋ ਨਿਰੋਧਦਸ੍ਸਨਂ ਹੇਤੁਨਿਰੋਧਾ ਫਲਨਿਰੋਧਦਸ੍ਸਨਵਸੇਨ **ਸਸ੍ਸਤਦਿਟ੍ਠਿ**ਪਰਿਯੁਟ੍ਠਾਨਂ ਨਿਵਾਰੇਤਿ। ਅਤ੍ਤਕਾਰਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਦਸ੍ਸਨਤੋ ਮਗ੍ਗਦਸ੍ਸਨੇਨ ''ਨਤ੍ਥਿ ਅਤ੍ਤਕਾਰੇ, ਨਤ੍ਥਿ ਪਰਕਾਰੇ, ਨਤ੍ਥਿ ਪੁਰਿਸਕਾਰੇ''ਤਿਆਦਿਕਂ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੬੮) **ਅਕਿਰਿਯਦਿਟ੍ਠਿ**ਪਰਿਯੁਟ੍ਠਾਨਂ ਪਜਹਤਿ। ''ਨਤ੍ਥਿ ਹੇਤੁ, ਨਤ੍ਥਿ ਪਚ੍ਚਯੋ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਸਂਕਿਲੇਸਾਯ, ਅਹੇਤੂ ਅਪ੍ਪਚ੍ਚਯਾ ਸਤ੍ਤਾ ਸਂਕਿਲਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ। ਨਤ੍ਥਿ ਹੇਤੁ...ਪੇ॰... ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਯਾ, ਅਹੇਤੂ ਅਪ੍ਪਚ੍ਚਯਾ ਸਤ੍ਤਾ ਵਿਸੁਜ੍ਝਨ੍ਤੀ''ਤਿਆਦਿਕਾ ਅਹੇਤੁਕਦਿਟ੍ਠਿ ਚ ਇਧ ਅਕਿਰਿਯਦਿਟ੍ਠਿਗ੍ਗਹਣੇਨ ਗਹਿਤਾਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ। ਸਾਪਿ ਹਿ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗਦਸ੍ਸਨੇਨ ਪਹੀਯਤੀਤਿ।

ਦੁਕ੍ਖਞਾਣਂ ਸਮੁਦਯਫਲਸ੍ਸ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਅਧੁਵਾਦਿਭਾਵਂ ਪਸ੍ਸਤੀਤਿ **ਫਲੇ ਵਿਪ੍ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਂ** ਨਿਵਤ੍ਤੇਤਿ। ''ਇਸ੍ਸਰੋ ਲੋਕਂ ਪਵਤ੍ਤੇਤਿ ਨਿਵਤ੍ਤੇਤਿ ਚਾ''ਤਿ **ਇਸ੍ਸਰਕਾਰਣਿਨੋ** ਵਦਨ੍ਤਿ, ਪਧਾਨਤੋ ਆਵਿ ਭਵਤਿ, ਤਤ੍ਥੇਵ ਚ ਪਤਿਲੀਯਤੀਤਿ **ਪਧਾਨਕਾਰਣਿਨੋ**। ''ਕਾਲਵਸੇਨੇਵ ਪਵਤ੍ਤਤਿ ਨਿਵਤ੍ਤਤਿ ਚਾ''ਤਿ **ਕਾਲਵਾਦਿਨੋ**। ''ਸਭਾਵੇਨੇਵ ਸਮ੍ਭੋਤਿ ਵਿਭੋਤਿ ਚਾ''ਤਿ **ਸਭਾਵਵਾਦਿਨੋ। ਆਦਿ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ਅਣੂਹਿ ਲੋਕੋ ਪਵਤ੍ਤਤਿ, ਸਬ੍ਬਂ ਪੁਬ੍ਬੇਕਤਹੇਤੂਤਿ ਏਵਮਾਦਿ ਅਕਾਰਣਪਰਿਗ੍ਗਹੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਰਾਮੁਦਕਾਲਾਰਾਦੀਨਂ ਵਿਯ **ਅਰੂਪਲੋਕੇ,** ਨਿਗਣ੍ਠਾਦੀਨਂ ਵਿਯ **ਲੋਕਥੁਪਿਕਾਯ ਅਪਵਗ੍ਗੋ** ਮੋਕ੍ਖੋਤਿ ਗਹਣਂ । **ਆਦਿ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ਪਧਾਨਸ੍ਸ ਅਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿ, ਗੁਣਵਿਯੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਕਤ੍ਤਨਿ ਅਵਟ੍ਠਾਨਂ, ਬ੍ਰਹ੍ਮੁਨਾ ਸਲੋਕਤਾ, ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਨਿਬ੍ਬਾਨਵਾਦਾਤਿ ਏਵਮਾਦਿਗ੍ਗਹਣਞ੍ਚ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। ਏਤ੍ਥ **ਗੁਣਵਿਯੁਤ੍ਤਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਬੁਦ੍ਧਿਸੁਖਦੁਕ੍ਖਇਚ੍ਛਾਦੋਸਪਯਤ੍ਤਧਮ੍ਮਾਧਮ੍ਮਸਙ੍ਖਾਰੇਹਿ ਨਵਹਿ ਅਤ੍ਤਗੁਣੇਹਿ ਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਸ੍ਸਾਤਿ ਕਣਾਦਭਕ੍ਖਵਾਦੋ। ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਤਪ੍ਪਨਪੁਤ੍ਤਮੁਖਦਸ੍ਸਨਾਦੀਹਿ ਵਿਨਾ ਅਪਵਗ੍ਗੋ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਤਥਾਪਵਤ੍ਤਨਂ **ਕਾਮਸੁਖਲ੍ਲਿਕਾਨੁਯੋਗੋ**।

ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਬਾਹਿਰੇਸੁ ਦ੍ਵਾਦਸਸੁ ਆਯਤਨੇਸੁ ਕਾਮਭਵਵਿਭਵਤਣ੍ਹਾਵਸੇਨ ਦ੍ਵਾਦਸ ਤਿਕਾ **ਛਤ੍ਤਿਂਸ ਤਣ੍ਹਾਵਿਚਰਿਤਾਨਿ**। **ਖੁਦ੍ਦਕਵਤ੍ਥੁਵਿਭਙ੍ਗੇ** ਵਾ ਆਗਤਨਯੇਨ ਕਾਲਵਿਭਾਗਂ ਅਨਾਮਸਿਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ। ਵੀਮਂਸਿਦ੍ਧਿਪਾਦਾਦਯੋ ਬੋਧਿਪਕ੍ਖਿਯਾ ਕਿਚ੍ਚਨਾਨਤ੍ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਅਤ੍ਥਤੋ ਏਕਤ੍ਤਾ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਮੁਖੇਨ ਤਤ੍ਥ ਅਨ੍ਤੋਗਧਾ। **ਤਯੋ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਵਿਤਕ੍ਕਾਦਯੋ**ਤਿ ਲੋਕਿਯਕ੍ਖਣੇ ਅਲੋਭਮੇਤ੍ਤਾਕਰੁਣਾਸਮ੍ਪਯੋਗਵਸੇਨ ਭਿਨ੍ਨਾ ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਲੋਭਬ੍ਯਾਪਾਦਵਿਹਿਂਸਾਸਮੁਚ੍ਛੇਦਵਸੇਨ ਤਯੋਤਿ ਏਕੋਪਿ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਏਸ ਨਯੋ ਸਮ੍ਮਾਵਾਚਾਦੀਸੁ। ਅਪ੍ਪਿਚ੍ਛਤਾਸਨ੍ਤੁਟ੍ਠਿਤਾਨਂ ਪਨ ਭਾਵੇ ਸਮ੍ਮਾਆਜੀਵਸਮ੍ਭਵਤੋ ਤੇਨ ਤੇਸਂ ਸਙ੍ਗਹੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਭਵਨ੍ਤਰੇਪਿ ਜੀਵਿਤਹੇਤੁਪਿ ਅਰਿਯੇਹਿ ਅਵੀਤਿਕ੍ਕਮਨੀਯਤ੍ਤਾ ਅਰਿਯਕਨ੍ਤਾਨਂ ਸਮ੍ਮਾਵਾਚਾਦਿਸੀਲਾਨਂ ਗਹਣੇਨ ਯੇਨ ਸਦ੍ਧਾਹਤ੍ਥੇਨ ਤਾਨਿ ਪਰਿਗ੍ਗਹੇਤਬ੍ਬਾਨਿ, ਸੋ ਸਦ੍ਧਾਹਤ੍ਥੋ ਗਹਿਤੋਯੇਵ ਹੋਤੀਤਿ ਤਤੋ ਅਨਞ੍ਞਾਨਿ ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸਦ੍ਧਾਬਲਾਨਿ ਤਤ੍ਥ ਅਨ੍ਤੋਗਧਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ। **ਤੇਸਂ ਅਤ੍ਥਿਤਾਯਾ**ਤਿ ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸਦ੍ਧਾਬਲਛਨ੍ਦਿਦ੍ਧਿਪਾਦਾਨਂ ਅਤ੍ਥਿਤਾਯ ਸੀਲਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਿਭਾਵਤੋ ਤਿਵਿਧੇਨਪਿ ਸੀਲੇਨ ਤੇ ਤਯੋਪਿ ਗਹਿਤਾਤਿ ਤਤ੍ਥ ਅਨ੍ਤੋਗਧਾ। **ਚਿਤ੍ਤਸਮਾਧੀ**ਤਿ ਚਿਤ੍ਤਿਦ੍ਧਿਪਾਦਂ ਵਦਤਿ। ''ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਞ੍ਞਞ੍ਚ ਭਾਵਯ''ਨ੍ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੩, ੧੯੨) ਹਿ ਚਿਤ੍ਤਮੁਖੇਨ ਸਮਾਧਿ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ ਸਮਾਧਿਮੁਖੇਨ ਚਿਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਤਂ ਅਰਹਤਿ। ਚਿਤ੍ਤਿਦ੍ਧਿਪਾਦਭਾਵਨਾਯ ਪਨ ਸਮਾਧਿਪਿ ਅਧਿਮਤ੍ਤੋ ਹੋਤੀਤਿ

ਵੀਮੰਸਿਦ੍ਧਿਪਾਦਾਦਿਵਚਨੰ ਵਿਯ ਚਿਤ੍ਤਿਦ੍ਧਿਪਾਦਵਚਨੰ ਅਵਤ੍ਵਾ ਇਧ “**ਚਿਤ੍ਤਸਮਾਧੀ**”ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ‘‘ਪੀਤਿਮਨਸ੍ਸ ਕਾਯੋ ਪਸ੍ਸਮ੍ਭਤਿ, ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਕਾਯੋ ਸੁਖੰ ਵੇਦੇਤਿ, ਸੁਖਿਨੋ ਚਿਤ੍ਤੰ ਸਮਾਧਿਯਤੀ’’ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੫੯; ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੫.੩੭੬; ਅ॰ ਨਿ॰ ੩.੯੬; ੧੧.੧੨) ਵਚਨਤੋ ਸਮਾਧਿਉਪਕਾਰਾ ਪੀਤਿਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਯੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਸਮਾਧਿਗ੍ਗਹਣੇਨ ਗਹਿਤਾ, ਉਪੇਕ੍ਖਾ ਪਨ ਸਮਾਧਿਉਪਕਾਰਕਤੋ ਤੰਸਦਿਸਕਿਚ੍ਚਤੋ ਚ, ਤਸ੍ਮਾ ਸਮ੍ਮਾਸਮਾਧਿਵਸੇਨ ਏਤੇਸੰ ਅਨ੍ਤੋਗਧਤਾ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ।

ਭਾਰੋ ਵਿਯ ਵਿਘਾਤਕਤ੍ਤਾ। **ਦੁਬ੍ਭਿਕ੍ਖਮਿਵ** ਬਾਧਕਤ੍ਤਾ। ‘‘ਨਿਬ੍ਬਾਨਪਰਮੰ ਸੁਖ’’ਨ੍ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੨੧੫, ੨੧੭; ਧ॰ ਪ॰ ੨੦੩, ੨੦੪) ਸੁਖਭਾਵਤੋ **ਸੁਭਿਕ੍ਖਮਿਵ**। ਅਨਿਟ੍ਠਭਾਵਤੋ ਸਾਸਙ੍ਕਸਪ੍ਪਟਿਭਯਤੋ ਚ ਦੁਕ੍ਖੰ **ਵੇਰੀਵਿਸਰੁਕ੍ਖਭਯਓਰਿਮਤੀਰੂਪਮੰ**।

ਤਥਤ੍ਥੇਨਾਤਿ ਤਥਸਭਾਵੇਨ, ਪਰਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਭਾਵੇਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਤੇਨ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਦ੍ਵਯੰ ਸਿਯਾ ਦੁਕ੍ਖੰ, ਨ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚੰ, ਸਿਯਾ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚੰ, ਨ ਦੁਕ੍ਖਨ੍ਤਿ ਇਮਮਤ੍ਥੰ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਅਰਿਯਸਚ੍ਚ-ਸਦ੍ਦਪਰਾ ਹਿ ਦੁਕ੍ਖਾਦਿਸਦ੍ਦਾ ਪਰਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਾਦਿਭਾਵੰ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਤੇਨੇਵ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚ-ਸਦ੍ਦਾਨਪੇਕ੍ਖੰ ਦੁਕ੍ਖ-ਸਦ੍ਦੰ ਸਨ੍ਧਾਯ ਮਗ੍ਗਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਸਾਮਞ੍ਞਫਲਧਮ੍ਮਾਨੰ ਆਦਿਪਦਸਙ੍ਗਹੋ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਤਦਪੇਕ੍ਖੰ ਸਨ੍ਧਾਯ ਚਤੁਤ੍ਥਪਦਸਙ੍ਗਹੋ। ਸਮੁਦਯਾਦੀਸੁ ਅਵਸੇਸਕਿਲੇਸਾਦਯੋ ਸਮੁਦਯੋ, ਨ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚੰ, ਸਙ੍ਖਾਰਨਿਰੋਧੋ ਨਿਰੋਧਸਮਾਪਤ੍ਤਿ ਚ ਨਿਰੋਧੋ, ਨ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚੰ, ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਤੋ ਅਞ੍ਞਾਨਿ ਮਗ੍ਗਙ੍ਗਾਨਿ ਮਗ੍ਗੋ, ਨ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਨਯੇਨ ਯੋਜਨਾ ਕਾਤਬ੍ਬਾ। ਦੁਕ੍ਖੰ ਵੇਦਨੀਯਮ੍ਪਿ ਸਨ੍ਤੰ ਵੇਦਕਰਹਿਤੰ, ਕੇਵਲੰ ਪਨ ਤਸ੍ਮਿੰ ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਚ੍ਚਯੇਹਿ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨੇ ਦੁਕ੍ਖੰ ਵੇਦੇਤੀਤਿ ਵੋਹਾਰਮਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ। ਏਵੰ ਇਤਰੇਸੁਪਿ।

ਕਿਰਿਯਾਵ ਵਿਜ੍ਜਤੀਤਿ ਸਮੁਦਯਮੇਵ ਵਦਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਵਾ ਦੁਕ੍ਖਪਚ੍ਚਯਭਾਵੰ। ਮਗ੍ਗੋ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੇ “**ਮਗ੍ਗਮਤ੍ਥੀ**”ਤਿ ਓਕਾਰਸ੍ਸ ਅਭਾਵੋ ਕਤੋਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। **ਗਮਕੋ**ਤਿ ਗਨ੍ਤਾ। ਸਾਸ੍ਸਤਾ ਅਸੁਭਤਾਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਨਿਰੋਧਮਗ੍ਗਾ **ਸੁਭਾ ਏਵ**। ਦੁਕ੍ਖਾਦੀਨੰ ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਸਮੁਦਯਾਦਿਭਾਵੋ ਚ ਅਤ੍ਥਿ, ਨ ਪਨ ਨਿਰੋਧਭਾਵੋ, ਨਿਰੋਧਸ੍ਸ ਵਾ ਦੁਕ੍ਖਾਦਿਭਾਵੋਤਿ ਨ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਸਮਙ੍ਗਿਤਾਤਿ ਆਹ “**ਨਿਰੋਧਸੁਞ੍ਞਾਨਿ** ਵਾ”ਤਿਆਦਿ। **ਸਮੁਦਯੇ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸਾਭਾਵਤੋ**ਤਿ ਪੋਨੋਬ੍ਭਵਿਕਾਯ ਤਣ੍ਹਾਯ ਪੁਨਬ੍ਭਵਸ੍ਸ ਅਭਾਵਤੋ। ਯਥਾ ਵਾ ਪਕਤਿਵਾਦੀਨੰ ਵਿਕਾਰਾਵਿਭਾਵਤੋ ਪੁਬ੍ਬੇ ਪਟਿਪ੍ਪਲੀਨਾ ਚ ਪਕਤਿਭਾਵੇਨੇਵ ਤਿਟ੍ਠਨ੍ਤਿ, ਨ ਏਵੰ ਸਮੁਦਯਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਦੁਕ੍ਖੰ ਸਮੁਦਯਭਾਵੇਨ ਤਿਟ੍ਠਤੀਤਿ ਆਹ “**ਸਮੁਦਯੇ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸਾਭਾਵਤੋ**”ਤਿ। ਯਥਾ ਅਵਿਭਤ੍ਤੇਹਿ ਵਿਕਾਰੇਹਿ ਮਹਨ੍ਤਾ ਵਿਸੇਸਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਭੂਤਵਿਸੇਸੇਹਿ ਪਕਤਿਭਾਵੇਨੇਵ ਠਿਤੇਹਿ ਪਕਤਿ ਸਗਬ੍ਭਾ ਪਕਤਿਵਾਦੀਨੰ, ਏਵੰ ਨ ਫਲੇਨ ਸਗਬ੍ਭੋ ਹੇਤੂਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਦੁਕ੍ਖਸਮੁਦਯਾਨੰ ਨਿਰੋਧਮਗ੍ਗਾਨਞ੍ਚ ਅਸਮਵਾਯਾ**ਤਿ ਏਤੰ ਵਿਵਰਨ੍ਤੋ ਆਹ “**ਨ ਹੇਤੁਸਮਵੇਤੰ ਹੇਤੁਫਲ**”ਨ੍ਤਿਆਦਿ। ਤਤ੍ਥ ਇਧ ਤਨ੍ਤੂਸੁ ਪਟੋ, ਕਪਾਲੇਸੁ ਘਟੋ, ਬਿਰਣੇਸੁ ਕਟੋ, ਦ੍ਵੀਸੁ ਅਣੂਸੁ ਦ੍ਵਿਅਣੁਕਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਇਧ ਬੁਦ੍ਧਿਵੋਹਾਰਜਨਕੋ ਅਵਿਸੁੰ ਸਿਦ੍ਧਾਨੰ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ ਸਮਵਾਯੋ, ਤੇਨ ਸਮਵਾਯੇਨ ਕਾਰਣੇਸੁ ਦ੍ਵੀਸੁ ਅਣੂਸੁ ਦ੍ਵਿਅਣੁਕੰ ਫਲੰ ਸਮਵੇਤੰ ਏਕੀਭੂਤਮਿਵ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੰ, ਤੀਸੁ ਅਣੂਸੁ ਤਿਅਣੁਕਨ੍ਤਿ ਏਵੰ ਮਹਾਪਥਵਿਮਹਾਉਦਕਮਹਾਅਗ੍ਗਿਮਹਾਵਾਤਕ੍ਖਨ੍ਧਪਰਿਯਨ੍ਤੰ ਫਲੰ ਅਤ੍ਤਨੋ ਕਾਰਣੇਸੁ ਸਮਵੇਤਨ੍ਤਿ ਸਮਵਾਯਵਾਦਿਨੋ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਏਵੰ ਪਨ ਵਦਨ੍ਤੇਹਿ ਅਪਰਿਮਾਣੇਸੁ ਕਾਰਣੇਸੁ ਮਹਾਪਰਿਮਾਣੰ ਏਕੰ ਫਲੰ ਸਮਵੇਤੰ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਨ੍ਤੋਗਧੇਹਿ ਕਾਰਣੇਹਿ ਸਗਬ੍ਭੰ ਅਸੁਞ੍ਞਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ, ਏਵਮਿਧ ਸਮਵਾਯਾਭਾਵਾ ਫਲੇ ਹੇਤੁ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਹੇਤੁਸੁਞ੍ਞੰ ਫਲਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਪਵਤ੍ਤਿਭਾਵਤੋਤਿ ਸੰਸਾਰਸ੍ਸ ਪਵਤ੍ਤਿਭਾਵਤੋ। **ਚਤੁਆਹਾਰਭੇਦਤੋ**ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਆਹਾਰਭੇਦੇ ਤੇਹਿ ਭਿਨ੍ਨੇ ਤਪ੍ਪਚ੍ਚਯਧਮ੍ਮਭੇਦੇ ਚ ਸਙ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ। **ਰੂਪਾਭਿਨਨ੍ਦਨਾਦਿਭੇਦੋ** ਰੂਪਾਦਿਖਨ੍ਧਵਸੇਨ, ਆਰਮ੍ਮਣਵਸੇਨ ਵਾ। ਉਪਾਦਾਨੇਹਿ ਉਪਾਦੀਯਤੀਤਿ ਉਪਾਦਿ, ਉਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧਪਞ੍ਚਕੰ। ਨਿਬ੍ਬਾਨਞ੍ਚ ਤੰਨਿਸ੍ਸਰਣਭੂਤੰ ਤਸ੍ਸ ਵੂਪਸਮੋ ਤੰਸਨ੍ਤੀਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਤਸ੍ਸ ਯਾਵ ਪਚ੍ਛਿਮੰ ਚਿਤ੍ਤੰ, ਤਾਵ ਸੇਸਤੰ, ਤਤੋ ਪਰਞ੍ਚ ਅਨਵਸੇਸਤੰ ਉਪਾਦਾਯ “**ਸਉਪਾਦਿਸੇਸਨਿਬ੍ਬਾਨਧਾਤੁ ਅਨੁਪਾਦਿਸੇਸਨਿਬ੍ਬਾਨਧਾਤੂ**”ਤਿ ਦ੍ਵਿਧਾ ਵੋਹਰੀਯਤੀਤਿ। ‘‘ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿ ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ **ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ**, ਇਤਰੇ **ਸਮਥੋ**”ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਸੀਲਮ੍ਪਿ ਹਿ ਸਮਥਸ੍ਸ ਉਪਕਾਰਕਤ੍ਤਾ ਸਮਥਗ੍ਗਹਣੇਨ ਗਯ੍ਹਤੀਤਿ ਤੇਸੰ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਅਥ ਵਾ ਯਾਨਦ੍ਵਯਵਸੇਨ ਲਦ੍ਧੋ ਮਗ੍ਗੋ **ਸਮਥੋ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ**ਤਿ ਆਗਮਨਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। **ਸਪ੍ਪਦੇਸਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਸੀਲਕ੍ਖਨ੍ਧਾਦੀਨੰ ਏਕਦੇਸਤ੍ਤਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸੀਲਕ੍ਖਨ੍ਧਾਦਯੋ ਹਿ ਸਬ੍ਬਲੋਕਿਯਲੋਕੁਤ੍ਤਰਸੀਲਾਦਿਸਙ੍ਗਾਹਕਾ, ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੋ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰੋਯੇਵਾਤਿ ਤਦੇਕਦੇਸੋ ਹੋਤਿ।

ਓਨਤਸਹਾਯੋ ਵਿਯ ਵਾਯਾਮੋ ਪਗ੍ਗਹਕਿਚ੍ਚਸਾਮਞ੍ਞਤੋ। **ਅੰਸਕੂਟੰ ਦਤ੍ਵਾ ਠਿਤਸਹਾਯੋ ਵਿਯ ਸਤਿ** ਅਪਿਲਾਪਨਵਸੇਨ ਨਿਚ੍ਚਲਭਾਵਕਰਣਸਾਮਞ੍ਞਤੋ। **ਸਜਾਤਿਤੋ**ਤਿ ਸਵਿਤਕ੍ਕਸਵਿਚਾਰਾਦਿਭੇਦੇਸੁ ਸਮਾਨਾਯ ਸਮਾਧਿਜਾਤਿਯਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਕਿਰਿਯਤੋ**ਤਿ ਸਮਾਧਿਅਨੁਰੂਪਕਿਰਿਯਤੋ। ਤਤੋ ਏਵ ਹਿ ''ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਾ ਸਮਾਧਿਨਿਮਿਤ੍ਤਾ, ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨਾ ਸਮਾਧਿਪਰਿਕ੍ਖਾਰਾ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੪੬੨) ਸਤਿਵਾਯਾਮਾਨੰ ਸਮਾਧਿਸ੍ਸ ਨਿਮਿਤ੍ਤਪਰਿਕ੍ਖਾਰਭਾਵੋ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ।

ਆਕੋਟੇਨ੍ਤੇਨ ਵਿਯਾਤਿ ''ਅਨਿਚ੍ਚੰ ਅਨਿਚ੍ਚ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਪਞ੍ਞਾਸਦਿਸੇਨ ਕਿਚ੍ਚੇਨ ਸਮਨ੍ਤਤੋ ਆਕੋਟੇਨ੍ਤੇਨ ਵਿਯ ''ਅਨਿਚ੍ਚੰ ਖਯਟ੍ਠੇਨ, ਦੁਕ੍ਖੰ ਭਯਟ੍ਠੇਨਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ **ਪਰਿਵਤ੍ਤੇਨ੍ਤੇਨ ਵਿਯ** ਚ ਆਦਾਯ ਉਹਿਤ੍ਵਾ ਦਿਨ੍ਨਮੇਵ ਪਞ੍ਞਾ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਤਿ। ਦ੍ਵਿਨ੍ਨੰ ਸਮਾਨਕਾਲਤ੍ਤੇਪਿ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵੇਨ ਸਙ੍ਕਪ੍ਪਸ੍ਸ ਪੁਰਿਮਕਾਲਸ੍ਸ ਵਿਯ ਨਿਦ੍ਦੇਸੋ ਕਤੋ। **ਸਜਾਤਿਤੋ**ਤਿ ''ਦੁਕ੍ਖੇ ਞਾਣ''ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ ਸਮਾਨਾਯ ਪਞ੍ਞਾਜਾਤਿਯਾ। **ਕਿਰਿਯਤੋ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਪਞ੍ਞਾਸਦਿਸਕਿਚ੍ਚੰ ਕਿਰਿਯਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਪੁਬ੍ਬੇ ਪਨ ਸਮਾਧਿਉਪਕਾਰਕੰ ਤਦਨੁਰੂਪੰ ਕਿਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ਅਯਮੇਤ੍ਥ ਵਿਸੇਸੋ। ''ਸਬ੍ਬੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਭਿਞ੍ਞੇਯ''ਨ੍ਤਿ (ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੪.੪੬) ਵਚਨਤੋ ਚਤ੍ਤਾਰਿਪਿ ਅਭਿਮੁਖੰ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਤੋ ਞਾਤਬ੍ਬਾਨਿ, ਅਭਿਵਿਸਿਟ੍ਠੇਨ ਵਾ ਞਾਣੇਨ ਞਾਤਬ੍ਬਾਨੀਤਿ **ਅਭਿਞ੍ਞੇਯਾਨਿ**।

ਦੁਰਭਿਸਮ੍ਭਵਤਰਨ੍ਤਿ ਅਭਿਸਮ੍ਭਵਿਤੁੰ ਸਾਧੇਤੁੰ ਅਸਕ੍ਕੁਣੇਯ੍ਯਤਰੰ, ਸਤ੍ਤਿਵਿਘਾਤੇਨ ਦੁਰਧਿਗਮਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਬਾਧਕਪਭਵਸਨ੍ਤਿਨਿਯ੍ਯਾਨਲਕ੍ਖਣੇਹਿ ਵਵਤ੍ਥਾਨੰ **ਸਲਕ੍ਖਣਵਵਤ੍ਥਾਨੰ**। **ਦੁਰਵਗਾਹਤ੍ਥੇਨ ਗਮ੍ਭੀਰਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਓਲਾਰਿਕਾ ਦੁਕ੍ਖਸਮੁਦਯਾ। ਤਿਰਚ੍ਛਾਨਗਤਾਨਮ੍ਪਿ ਹਿ ਦੁਕ੍ਖੰ ਆਹਾਰਾਦੀਸੁ ਚ ਅਭਿਲਾਸੋ ਪਾਕਟੋ, ਪੀਲ਼ਨਾਦਿਆਯੂਹਨਾਦਿਵਸੇਨ ਪਨ ''ਇਦੰ ਦੁਕ੍ਖੰ, ਇਦਮਸ੍ਸ ਕਾਰਣ''ਨ੍ਤਿ ਯਾਥਾਵਤੋ ਓਗਾਹਿਤੁੰ ਅਸਕ੍ਕੁਣੇਯ੍ਯਤ੍ਤਾ **ਗਮ੍ਭੀਰਾ,** ਸਣ੍ਹਸੁਖੁਮਧਮ੍ਮਤ੍ਤਾ ਨਿਰੋਧਮਗ੍ਗਾ ਸਭਾਵਤੋ ਏਵ ਗਮ੍ਭੀਰਤ੍ਤਾ **ਦੁਰਵਗਾਹਾ,** ਤੇਨੇਵ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੇ ਮਗ੍ਗੇ ਨਤ੍ਥਿ ਨਿਰੋਧਮਗ੍ਗਾਨੰ ਯਾਥਾਵਤੋ ਅਨਵਗਾਹੋਤਿ। ਨਿਬ੍ਬਾਨਮ੍ਪਿ ਮਗ੍ਗੇਨ ਅਧਿਗਨ੍ਤਬ੍ਬਤ੍ਤਾ ਤਸ੍ਸ ਫਲਨ੍ਤਿ ਅਪਦਿਸ੍ਸਤੀਤਿ ਆਹ **''ਫਲਾਪਦੇਸਤੋ''**ਤਿ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹਿ ''ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧੇ ਞਾਣੰ ਅਤ੍ਥਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ''ਤਿ (ਵਿਭ॰ ੭੧੯)। ਮਗ੍ਗੋਪਿ ਨਿਰੋਧਸ੍ਸ ਸਮ੍ਪਾਪਕਭਾਵਤੋ ਹੇਤੂਤਿ ਅਪਦਿਸ੍ਸਤੀਤਿ ਆਹ **''ਹੇਤੁਅਪਦੇਸਤੋ''**ਤਿ। ਵੁਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਚੇਤੰ ''ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨਿਯਾ ਪਟਿਪਦਾਯ ਞਾਣੰ ਧਮ੍ਮਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ''ਤਿ (ਵਿਭ॰ ੭੧੯)। **ਇਤਿ ਵਿਜਞ੍ਞਾਤਿ ਇਤਿ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ਵਿਜਾਨਨਕ੍ਕਮੰ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਏਵੰ ਪਕਾਰੇਹੀ**ਤਿ **ਏਵੰ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ਵਿਜਾਨਨਕਾਰਣਭੂਤੇ ਨਯੇ।

ਉਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੧. ਦੁਕ੍ਖਸਚ੍ਚਨਿਦ੍ਦੇਸੋ

ਜਾਤਿਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੧੯੦. **ਤਤ੍ਥ ...ਪੇ॰... ਅਯੰ ਮਾਤਿਕਾ**ਤਿ ਨਿਦ੍ਦੇਸਵਾਰਆਦਿਮ੍ਹਿ ਵੁਤ੍ਤੇ ਜਾਤਿਆਦਿਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਤੇਸੰ ਜਾਤਿਆਦੀਨੰ ਨਿਦ੍ਦੇਸਵਸੇਨ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਸ੍ਸ ਕਥਨਤ੍ਥਾਯ, ਤੇਸੁ ਵਾ ਜਾਤਿਆਦੀਸੁ ਤੇਸਞ੍ਚ ਦੁਕ੍ਖਟ੍ਠੇ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੇ ਜਾਤਿਆਦੀਨੰ ਨਿਦ੍ਦੇਸਵਸੇਨ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਸ੍ਸ ਕਥਨਤ੍ਥਾਯ ਦੁਕ੍ਖਦੁਕ੍ਖਨ੍ਤਿਆਦਿਕਾ ਦੁਕ੍ਖਮਾਤਿਕਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਥ ਵਾ **ਤਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਤਸ੍ਮਿੰ ਨਿਦ੍ਦੇਸਵਾਰੇ। ''ਜਾਤਿਪਿ ਦੁਕ੍ਖਾ...ਪੇ॰... ਸੰਖਿਤ੍ਤੇਨ ਪਞ੍ਚੁਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧਾ ਦੁਕ੍ਖਾ''ਤਿ ਅਯੰ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਸ੍ਸ ਕਥਨਤ੍ਥਾਯ ਮਾਤਿਕਾਤਿ ਯਥਾਦਸ੍ਸਿਤਸ੍ਸ ਜਾਤਿਆਦਿਨਿਦ੍ਦੇਸਸ੍ਸ ਮਾਤਿਕਾਭਾਵੰ ਦੀਪੇਤਿ। ਤੰ ਦੀਪੇਤ੍ਵਾ ਪੁਨ ਯਸ੍ਮਿੰ ਪਦਦ੍ਵਯੇ ਠਤ੍ਵਾ ਦੁਕ੍ਖੰ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚੰ ਕਥੇਤਬ੍ਬੰ, ਤਸ੍ਸ ਨਿਦ੍ਧਾਰਣਤ੍ਥੰ ਸਬ੍ਬੰ ਦੁਕ੍ਖੰ ਸਙ੍ਕਡ੍ਢੇਨ੍ਤੋ ਆਹ **''ਇਦਞ੍ਹਿ ਦੁਕ੍ਖੰ ਨਾਮਾ''**ਤਿਆਦਿ।

ਸਭਾਵਤੋਤਿ ਦੁਕ੍ਖਵੇਦਯਿਤਸਭਾਵਤੋ। **ਨਾਮਤੋ**ਤਿ ਤੇਨੇਵ ਸਭਾਵੇਨ ਲਦ੍ਧਨਾਮਤੋ। ਤੇਨ ਨ ਅਞ੍ਞੇਨ ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਇਦੰ ਦੁਕ੍ਖੰ ਨਾਮ, ਅਥ ਖੋ ਦੁਕ੍ਖਤ੍ਤਾਯੇਵਾਤਿ ਸਭਾਵੇਨ ਨਾਮੰ ਵਿਸੇਸੇਤਿ। ਅਥ ਵਾ **ਨਾਮਤੋ**ਤਿ ਉਦਯਬ੍ਬਯਵਨ੍ਤਤਾਯ ਲਦ੍ਧਨਾਮਤੋ। ਯਥਾ ਅਞ੍ਞੇ ਉਦਯਬ੍ਬਯਵਨ੍ਤੋ ਧਮ੍ਮਾ ਨ ਸਭਾਵਤੋ ਦੁਕ੍ਖਾ, ਨ ਏਵੰ ਇਦੰ, ਅਥ ਖੋ ਸਭਾਵਤੋ ਦੁਕ੍ਖਾ, ਭੂਤਮੇਵੇਦੰ ਦੁਕ੍ਖਨ੍ਤਿ ਪੁਰਿਮੇਨ

ਦੁਕ੍ਖ-ਸਦ੍ਦੇਨ ਪਚ੍ਛਿਮਂ ਵਿਸੇਸੇਤਿ। ਵਿਪਰਿਣਾਮਵਨ੍ਤਤਾਯ ਸੁਖਂ ਅਨਿਟ੍ਠਮੇਵ ਹੋਤੀਤਿ ਦੁਕ੍ਖਂ ਨਾਮ ਜਾਤਂ। ਤੇਨੇਵਾਹ **“ਦੁਕ੍ਖੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਹੇਤੁਤੋ**”ਤਿ। ਕਣ੍ਣਸੂਲਾਦੀਹਿ ਅਭਿਭੂਤਸ੍ਸ ਨਿਤ੍ਥੁਨਨਾਦੀਹਿ ਦੁਕ੍ਖਾਭਿਭੂਤਤਾਯ ਵਿਞ੍ਞਾਯਮਾਨਾਯਪਿ ਕਿਂ ਤਵ ਰੁਜ੍ਜਤੀਤਿ ਪੁਚ੍ਛਿਤ੍ਵਾਵ ਕਣ੍ਣਸੂਲਾਦਿਦੁਕ੍ਖਂ ਜਾਨਿਤਬ੍ਬਂ ਹੋਤੀਤਿ **ਪਟਿਚ੍ਛਨ੍ਨਦੁਕ੍ਖਤਾ** ਤਸ੍ਸ ਵੁਤ੍ਤਾ। **ਉਪਕ੍ਕਮਸ੍ਸ ਚ ਪਾਕਟਭਾਵਤੋ**ਤਿ ਕਾਰਣਾਵਸੇਨ ਦੁਕ੍ਖਵਿਸੇਸਸ੍ਸ ਪਾਕਟਭਾਵਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ।

ਸਭਾਵਂ ਮੁਞ੍ਚਿਤ੍ਵਾ ਪਕਾਰਨ੍ਤਰੇਨ ਦੁਕ੍ਖਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਮਾਨਂ **ਪਰਿਯਾਯਦੁਕ੍ਖਂ**। ਕਥੇਤਬ੍ਬਤ੍ਤਾ ਪਟਿਞ੍ਞਾਤਂ ਯਥਾ ਕਥੇਤਬ੍ਬਂ, ਤਂਪਕਾਰਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ **“ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਞ੍ਚ ਨਾਮੇਤ**”ਨ੍ਤਿਆਦਿਮਾਹ। **ਸਙ੍ਖੇਪੋ** ਸਾਮਞ੍ਞਂ, ਸਾਮਞ੍ਞਞ੍ਚ ਵਿਸੇਸੇ ਅਨੋਕਰਿਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਤਤ੍ਥ ਉਭਯਥਾਪਿ ਕਥੇਤੁਂ ਵਟ੍ਟਤਿ। **ਵਿਤ੍ਥਾਰੋ ਪਨ** ਵਿਸੇਸੋ ਜਾਤਿਆਦਿਕੋ, ਵਿਸੇਸੋ ਚ ਵਿਸੇਸਨ੍ਤਰਨਿਵਤ੍ਤਕੋਤਿ ਜਾਤਿਆਦੀਸੁ ਜਰਾਦੀਨਂ ਸਙ੍ਖਿਪਨਂ ਨ ਸਕ੍ਕਾ ਕਾਤੁਨ੍ਤਿ ਤਤ੍ਥ ਵਿਤ੍ਥਾਰੇਨੇਵ ਕਥੇਤਬ੍ਬਂ।

੧੯੧. ‘‘ਅਪਰਸ੍ਸ ਅਪਰਸ੍ਸਾ’’ਤਿ ਦੀਪਨਂ **ਅਪਰਤ੍ਥਦੀਪਨਂ**। ਸਾਮਿਅਤ੍ਥੇਪਿ ਹਿ ਅਪਰਤ੍ਥ-ਸਦ੍ਦੋ ਸਿਜ੍ਝਤੀਤਿ। **ਤੇਸਂ ਤੇਸ**ਨ੍ਤਿ ਵਾ ਸਾਮਿਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ ਅਤ੍ਥਂ ਭੁਮ੍ਮਵਸੇਨ ਵਤ੍ਤੁਕਾਮਤਾਯ ਆਹ **“ਅਪਰਤ੍ਥਦੀਪਨ**”ਨ੍ਤਿ, ਅਪਰਸ੍ਮਿਂ ਅਪਰਸ੍ਮਿਂ ਦੀਪਨਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਪਰਸ੍ਸ ਅਪਰਸ੍ਸ ਵਾ ਜਾਤਿਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਦੀਪਨਂ **ਅਪਰਤ੍ਥਦੀਪਨਂ**। ਪਞ੍ਚਗਤਿਵਸੇਨ ਏਕੇਕਾਯਪਿ ਗਤਿਯਾ ਖਤ੍ਤਿਯਾਦਿਭੁਮ੍ਮਦੇਵਾਦਿਹਤ੍ਥਿਆਦਿਜਾਤਿਵਸੇਨ ਚਾਤਿ **ਗਤਿਜਾਤਿਵਸੇਨ**।

ਤਿਣਾਕਾਰੋ **ਤਿਣਜਾਤਿ,** ਸੋ ਚ ਉਪਾਦਾਪਞ੍ਞਤ੍ਤੀਤਿ **“ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਯਾ**”ਨ੍ਤਿ ਆਹ। **ਤਦੁਪਾਦਾਯਾ**ਤਿ ਤਂ ਪਠਮਂ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਉਪਾਦਾਯ ਅਯਂ ਜਾਤਿ, ਨਾਸ੍ਸ ਕੁਤੋਚਿ ਨਿਗ੍ਗਮਨਂ ਉਪਾਦਾਯ। ਯਸ੍ਮਾ ਚ ਏਵਂ, ਤਸ੍ਮਾ **ਸਾਵਸ੍ਸ ਜਾਤਿ** ਪਠਮਵਿਞ੍ਞਾਣਸਙ੍ਖਾਤਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਥ ਵਾ ਤਦੁਪਾਦਾਯ ਸਜਾਤੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤੀਤਿ **ਸਾਵਸ੍ਸ ਜਾਤਿ** ਪਠਮਵਿਞ੍ਞਾਣਸਙ੍ਖਾਤਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਵਿਞ੍ਞਾਣਮੁਖੇਨ ਚ ਪਞ੍ਚਪਿ ਖਨ੍ਧਾ ਵੁਤ੍ਤਾ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ **“ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਾ**”ਨ੍ਤਿ ਆਹ। ਅਰਿਯਭਾਵਕਰਣਤ੍ਤਾ **ਅਰਿਯਸੀਲ**ਨ੍ਤਿ ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਸਂਵਰੋ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਜਾਤਿਆਦੀਨਿਪਿ ਲਕ੍ਖਣਾਨਿ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਆਕਾਰਵਿਕਾਰਾਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਸਹੁਪ੍ਪਾਦਕਾ ਸਹਵਿਕਾਰਕਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। **ਜਾਯਨਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿਆਦਿ ਆਯਤਨਵਸੇਨ ਯੋਨਿਵਸੇਨ ਚ ਦ੍ਵੀਹਿ ਦ੍ਵੀਹਿ ਪਦੇਹਿ ਸਬ੍ਬਸਤ੍ਤੇ ਪਰਿਯਾਦਿਯਿਤ੍ਵਾ ਜਾਤਿਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਪੁਰਿਮਨਯੇ ਪਨ ਏਕੇਕੇਨੇਵ ਪਦੇਨ ਸਬ੍ਬਸਤ੍ਤੇ ਪਰਿਯਾਦਿਯਿਤ੍ਵਾ ਜਾਤਿ ਦਸ੍ਸਿਤਾਤਿ ਅਯਂ ਵਿਸੇਸੋ। ਕੇਚਿ ਪਨ ‘‘ਪੁਰਿਮਨਯੇ ਕਤ੍ਤੁਨਿਦ੍ਦੇਸੋ, ਪਚ੍ਛਿਮਨਯੇ ਭਾਵਨਿਦ੍ਦੇਸੋ ਕਤੋ’’ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ, ‘‘ਤੇਸਂ ਤੇਸਂ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਜਾਤੀ’’ਤਿ ਪਨ ਕਤ੍ਤੁਰਿ ਸਾਮਿਨਿਦ੍ਦੇਸਸ੍ਸ ਕਤਤ੍ਤਾ ਉਭਯਤ੍ਥਾਪਿ ਭਾਵਨਿਦ੍ਦੇਸੋਵ ਯੁਤ੍ਤੋ। **ਸਮ੍ਪੁਣ੍ਣਾ** ਜਾਤਿ **ਸਞ੍ਜਾਤਿ**। ਪਾਕਟਾ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿ **ਅਭਿਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿ**। ‘‘ਤੇਸਂ ਤੇਸਂ ਸਤ੍ਤਾਨਂ...ਪੇ॰... ਅਭਿਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੀ’’ਤਿ ਸਤ੍ਤਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਤ੍ਤਾ **ਸਮ੍ਮੁਤਿਕਥਾ**।

ਤਤ੍ਰ ਤਤ੍ਰਾਤਿ ਏਕਚਤੁਵੋਕਾਰਭਵੇਸੁ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ, ਸੇਸੇ ਰੂਪਧਾਤੁਯਂ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਕ੍ਖਣੇ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾਨਂ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ, ਕਾਮਧਾਤੁਯਂ ਵਿਕਲਾਵਿਕਲਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਂ ਵਸੇਨ ਸਤ੍ਤਨ੍ਨਂ ਨਵਨ੍ਨਂ ਦਸਨ੍ਨਂ ਪੁਨ ਦਸਨ੍ਨਂ ਏਕਾਦਸਨ੍ਨਞ੍ਚ ਆਯਤਨਾਨਂ ਵਸੇਨ ਸਙ੍ਗਹੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਏਕਭਵਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਖਨ੍ਧਸਨ੍ਤਾਨਸ੍ਸ ਪਠਮਾਭਿਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਭੂਤਾ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਕ੍ਖਨ੍ਧਾਤਿ ਆਹ **“ਪਠਮਾਭਿਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਲਕ੍ਖਣਾ”**ਤਿ। ਤਮੇਵ ਸਨ੍ਤਾਨਂ ਨਿਯ੍ਯਾਤੇਨ੍ਤਂ ਵਿਯ ‘‘ਹਨ੍ਦ ਗਣ੍ਹਥਾ’’ਤਿ ਪਟਿਚ੍ਛਾਪੇਨ੍ਤਂ ਵਿਯ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ **ਨਿਯ੍ਯਾਤਨਰਸਾ**। ਸਨ੍ਤਿਯਾ ਏਵ ਉਮ੍ਮੁਜ੍ਜਨਂ ਹੁਤ੍ਵਾ ਗਯ੍ਹਤੀਤਿ **ਉਮ੍ਮੁਜ੍ਜਨਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਾਨਾ**। ਦੁਕ੍ਖਰਾਸਿਸ੍ਸ ਵਿਚਿਤ੍ਤਤਾ ਦੁਕ੍ਖਵਿਚਿਤ੍ਤਤਾ, ਦੁਕ੍ਖਵਿਸੇਸਾ ਵਾ ਤਦਵਯਵਾ, ਤਂ ਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਾਪੇਤਿ ਫਲਤੀਤਿ **ਦੁਕ੍ਖਵਿਚਿਤ੍ਤਤਾਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਾਨਾ**।

ਪਰਿਯਾਯਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯਦੁਕ੍ਖੇਸੁ ਯਂ ਦੁਕ੍ਖਂ ਜਾਤਿ ਹੋਤਿ, ਤਂ ਦੁਕ੍ਖਭਾਵੋਯੇਵ ਤਸ੍ਸਾ ਦੁਕ੍ਖਟ੍ਠੋ। ਯਦਿ ਅਕ੍ਖਾਨੇਨ ਪਾਪੁਣਿਤਬ੍ਬਂ ਸਿਯਾ, ਭਗਵਾ ਆਚਿਕ੍ਖੇਯ੍ਯ। ਭਗਵਤਾਪਿ –

‘‘ਤਂ ਕਿਂ ਮਞ੍ਞਥ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਤਮੋ ਨੁ ਖੋ ਮਹਨ੍ਤਤਰੋ? ਯੋ ਚਾਯਂ ਮਯਾ ਪਰਿਤ੍ਤੋ ਪਾਣਿਮਤ੍ਤੋ ਪਾਸਾਣੋ ਗਹਿਤੋ, ਯੋ ਚ
ਹਿਮਵਾ ਪਬ੍ਬਤਰਾਜਾਤਿ। ਅਪ੍ਪਮ...ਪੇ॰... ਗਹਿਤੋ, ਹਿਮਵਨ੍ਤਂ ਪਬ੍ਬਤਰਾਜਾਨਂ ਉਪਨਿਧਾਯ ਸਙ੍ਖਮ੍ਪਿ ਨ ਉਪੇਤਿ,

ਕਲਭਾਗਮ੍ਪਿ ਨ ਉਪੇਤਿ, ਉਪਨਿਧਮ੍ਪਿ ਨ ਉਪੇਤਿ। ਏਵਮੇਵ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਯਂ ਸੋ ਪੁਰਿਸੋ ਤੀਹਿ ਸਤ੍ਤਿਸਤੇਹਿ ਹਵ੍ਵਮਾਨੋ ਤਤੋਨਿਦਾਨਂ ਦੁਕ੍ਖਂ ਦੋਮਨਸ੍ਸਂ ਪਟਿਸਂਵੇਦੇਤਿ, ਤਂ ਨੇਰਯਿਕਸ੍ਸ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਉਪਨਿਧਾਯ ਸਙ੍ਖਮ੍ਪਿ...ਪੇ॰... ਉਪਨਿਧਮ੍ਪਿ ਨ ਉਪੇਤੀ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੫੦) –

ਉਪਮਾਵਸੇਨ ਪਕਾਸਿਤਂ **ਆਪਾਯਿਕਦੁਕ੍ਖਂ**। ਸੁਖੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਕਾਰਣਾਨਿ ਸੁਚੀਨਿ ਉਪ੍ਪਲਾਦੀਨੀਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਤਤ੍ਥ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਨਿਵਾਰਣੇਨ ਜਾਤਿਯਾ ਦੁਕ੍ਖਵਤ੍ਥੁਭਾਵਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ **"ਅਥ ਖੋ"**ਤਿਆਦਿਨਾ। ਦੁਕ੍ਖੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਕਾਰਣੇ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇਨੇਨ ਗਬ੍ਭਪਰਿਹਰਣੂਪਕ੍ਕਮੇਨ ਵਿਨਾ ਮਾਤੁਕੁਚ੍ਛਿਸਮ੍ਭਵਮੇਵ **ਦੁਕ੍ਖਂ ਗਬ੍ਭੋਕ੍ਕਨ੍ਤਿਮੂਲਕਂ** ਅਵ੍ਵਾਨਪੇਕ੍ਖਤ੍ਤਾ, ਉਪਕ੍ਕਮਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਂ ਪਨ **ਪਰਿਹਰਣਮੂਲਕਂ** ਓਕ੍ਕਨ੍ਤਿਮਤ੍ਤਾਨਪੇਕ੍ਖਤ੍ਤਾ। ਅਯਮੇਤੇਸਂ ਵਿਸੇਸੋ।

ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਭਿਮੁਖਂ ਕਡ੍ਢਨਂ **ਆਕਡ੍ਢਨਂ,** ਪਰਿਤੋ ਸਬ੍ਬਤੋਭਾਗੇਨ ਕਡ੍ਢਨਂ **ਪਰਿਕਡ੍ਢਨਂ**। ਅਧੋ ਧੁਨਨਂ **ਓਧੁਨਨਂ,** ਤਿਰਿਯਂ, ਸਬ੍ਬਤੋ ਵਾ ਧੁਨਨਂ **ਨਿਧੁਨਨਂ**। ਤਚ੍ਛੇਤ੍ਵਾ ਖਾਰਪਕ੍ਖਿਪਨਂ **ਖਾਰਾਪਟਿਚ੍ਛਕਂ**।

ਸਕਲਸਰੀਰਨ੍ਹਾਪਨਂ **ਨ੍ਹਾਪਨਂ,** ਏਕਦੇਸਧੋਵਨਂ **ਧੋਵਨਂ,** ਸੂਰਿਯਾਭਿਮੁਖਪਵਤ੍ਤਨੇਨ **ਆਤਾਪਨਂ,** ਪਵ੍ਵਗ੍ਗਿਤਾਪੇਨ **ਪਰਿਤਾਪਨਂ** ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। ਸਬ੍ਬੋਯੇਵ ਵਾ ਤਾਪੋ ਦ੍ਵਿਧਾਪਿ ਵੁਤ੍ਤੋ।

ਕੁਹਿਂ ਨੁ ਪਤਿਟ੍ਠਂ ਲਭੇਥ, ਜਾਤਿਯਾ ਵਿਨਾ ਨ ਤਸ੍ਸ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਪਤਿਟ੍ਠਾਨਂ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ, ਜਾਤਿਯਾ ਵਾ ਵਿਨਾ ਸੋ ਸਤ੍ਤੋ ਕੁਹਿਂ ਨੁ ਪਤਿਟ੍ਠਂ, ਕਤ੍ਥ ਨੁ ਪਤਿਟ੍ਠਨ੍ਤੋ ਤਂ ਦੁਕ੍ਖਂ ਲਭੇਥਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਤ੍ਥ ਤਿਰਚ੍ਛਾਨੇਸੁ ਕਥਂ ਦੁਕ੍ਖਂ ਭਵੇਯ੍ਯ ਤਹਿਂ ਤਿਰਚ੍ਛਾਨੇਸੁ ਜਾਤਿਂ ਵਿਨਾ। **ਨ ਚਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਨ ਚੇ ਅਸ੍ਸ। ਨਨੁ ਨੇਵਤ੍ਥੀਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ ਕਾਤਬ੍ਬੋ, ਨਨੁ ਆਹਾਤਿ ਵਾ। **ਯਦਤੋ**ਤਿ ਯਸ੍ਮਾ ਨੇਵਤ੍ਥਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਆਹਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਜਰਾਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੧੯੨. ਜੀਰਣਮੇਵ **ਜੀਰਣਤਾ,** ਜੀਰਣਸ੍ਸ ਵਾ ਆਕਾਰੋ **ਤਾ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ਵੁਤ੍ਤੋ।

ਯਥਾਪੁਰੇ ਅਸਲ੍ਲਕ੍ਖੇਨ੍ਤੇਤਿ ਗਾਰਵਕਰਣਉਪਟ੍ਠਾਨਾਦੀਨਿ ਅਸਲ੍ਲਕ੍ਖੇਨ੍ਤੇ ਤਂਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਦੋਮਨਸ੍ਸਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਸਤਾਦੀਨਨ੍ਤਿ ਸਤਿਸੁਤਵੀਰਿਯਪਵ੍ਵਾਦੀਨਂ ਵਿਪ੍ਪਵਾਸਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਅਤ੍ਤਨਾ ਅਪਸਾਦੇਤਬ੍ਬੇਹਿਪਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਪੁਤ੍ਤਦਾਰੇਹਿ ਅਪਸਾਦਨੀਯਤੋ। ਅਵਸਵਤ੍ਤੁਕ੍ਖਪਚ੍ਚੁਕ੍ਖਤਾਯ ਸੁਚਿਅਸੁਚਿਆਦਿਵਿਚਾਰਣਵਿਰਹੇਨ ਚ ਬਾਲਕੁਮਾਰਕਕਾਲੋ ਵਿਯ ਜਿਣ੍ਣਕਾਲੋ ਹੋਤੀਤਿ ਆਹ **"ਭਿਯ੍ਯੋ ਬਾਲਤ੍ਤੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ"**ਤਿ।

ਮਰਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੧੯੩. ''ਕਾਲਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤਕਸ੍ਸ ਕਿਰਿਯਾ''ਤਿ ਯਾ ਲੋਕੇ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਸਾ ਚੁਤਿ, ਮਰਣਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਚਵਨਕਾਲੋਯੇਵ ਵਾ ਅਨਤਿਕ੍ਕਮਨੀਯਤ੍ਤਾ ਵਿਸੇਸੇਨ ਕਾਲੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਤਸ੍ਸ ਕਿਰਿਯਾ ਚੁਤਿਕ੍ਖਨ੍ਧਾਨਂ ਭੇਦਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯੇਵ। **ਮਚ੍ਚੁ ਮਰਣ**ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਪਿ ਸਮਾਸਂ ਅਕਤ੍ਵਾ ਯੋ ਮਚ੍ਚੁ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਭੇਦੋ, ਯਞ੍ਚ ਮਰਣਂ ਪਾਣਚਾਗੋ, ਇਦਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਮਰਣਨ੍ਤਿ ਵਿਸੁਂ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ ਨ ਨ ਯੁਜ੍ਜਤਿ।

ਯਸ੍ਸ ਖਨ੍ਧਭੇਦਸ੍ਸ ਪਵਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ''ਤਿਸ੍ਸੋ ਮਤੋ, ਫੁਸ੍ਸੋ ਮਤੋ''ਤਿ ਵੋਹਾਰੋ ਹੋਤਿ, ਸੋ ਖਨ੍ਧਪ੍ਪਬਨ੍ਧਸ੍ਸ ਅਨੁਪਚ੍ਛਿਨ੍ਨਤਾਯ **"ਸਮ੍ਮੁਤਿਮਰਣ"**ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਪਬਨ੍ਧਸਮੁਚ੍ਛੇਦੋ ਚ **"ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਮਰਣ"**ਨ੍ਤਿ। ਮਰਣਮ੍ਪਿ ਦੁਕ੍ਖਨ੍ਤਿ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਪਨਤ੍ਥੇ ਦੁਕ੍ਖਸਚ੍ਚਕਥਾ ਵਟ੍ਟਕਥਾਤਿ ਕਤ੍ਵਾ **"ਸਮ੍ਮੁਤਿਮਰਣਂ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤ"**ਨ੍ਤਿ ਆਹ। **ਤਸ੍ਸੇਵ ਨਾਮ**ਨ੍ਤਿ ਤਬ੍ਭਾਵਤੋ ਤਦੇਕਦੇਸਭਾਵਤੋ ਚ ਮਰਣ-ਸਦ੍ਦਬਹੁਤ੍ਤੇ

ਅਸਮ੍ਮੋਹਤ੍ਥੰ ਵੁਤ੍ਤੰ। **ਚੁਤਿਲਕ੍ਖਣ**ਨ੍ਤਿ ''ਚਵਨਤਾ''ਤਿ ਨਿਦਸ੍ਸਿਤਚਵਨਲਕ੍ਖਣਮੇਵ ਵਦਤਿ। ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਭਵਖਨ੍ਧੇਹਿ ਵਿਯੋਜੇਤੀਤਿ ਵਿ**ਯੋਗਰਸੰ,** ਵਿਯੋਗਕਿਰਿਯਾਭੂਤਤਾਯ ਵਾ "**ਵਿਯੋਗਰਸ**"ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਸਤ੍ਤਸ੍ਸ ਪੁਰਿਮਭਵਤੋ ਵਿਪ੍ਪਵਾਸੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਉਪਟ੍ਠਾਤੀਤਿ **ਵਿਪ੍ਪਵਾਸਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਾਨੰ**।

ਮਰਣਨ੍ਤਿਕਾਤਿ ਮਰਣਸ੍ਸ ਆਸਨ੍ਨਾ। ਯਦਿ ਮਰਣੰ ਨ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ, ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੰ ਕਾਯਿਕੰ ਚੇਤਸਿਕਞ੍ਚ ਦੁਕ੍ਖੰ ਨ ਭਵਿਸ੍ਸਤੀਤਿ ਆਹ "**ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਦੁਕ੍ਖਾਨੰ ਵਤ੍ਥੁਭਾਵੇਨਾ**"ਤਿ।

ਪਾਪਕਮ੍ਮਾਦਿਨਿਮਿਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਪਾਪਕਮ੍ਮਨਿਮਿਤ੍ਤੰ ਪਾਪਗਤਿਨਿਮਿਤ੍ਤਞ੍ਚਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ, ਕਮ੍ਮਮ੍ਪਿ ਵਾ ਏਤ੍ਥ ''ਨਿਮਿਤ੍ਤ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਉਪਪਤ੍ਤਿਨਿਮਿਤ੍ਤਭਾਵੇਨ ਉਪਟ੍ਠਾਨਤੋ। ਤਦੁਪਟ੍ਠਾਨੇਪਿ ਹਿ ''ਅਕਤੰ ਵਤ ਮੇ ਕਲ੍ਯਾਣ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਅਨਪ੍ਪਕੰ ਦੋਮਨਸ੍ਸੰ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀਤਿ। **ਭਦ੍ਦਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਕਲ੍ਯਾਣਕਮ੍ਮਸ੍ਸਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਅਵਿਸੇਸਤੋ**ਤਿ ''ਸਬ੍ਬੇਸ''ਨ੍ਤਿ ਏਤੇਨ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬੰ। **ਸਬ੍ਬੇਸ**ਨ੍ਤਿ ਚ ਯੇਸੰ ਕਾਯਿਕੰ ਦੁਕ੍ਖੰ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਤੇਯੇਵ ਸਬ੍ਬੇ ਗਹਿਤਾ "**ਵਿਤੁਜ੍ਜਮਾਨਮਮ੍ਮਾਨ**"ਨ੍ਤਿ ਵਿਸੇਸਿਤਤ੍ਤਾ। ਸਨ੍ਧੀਨੰ ਬਨ੍ਧਨਾਨਿ ਸਨ੍ਧਿਬਨ੍ਧਨਾਨਿ , ਤੇਸੰ ਛੇਦਨੇਨ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੰ ਦੁਕ੍ਖੰ "**ਸਨ੍ਧਿਬਨ੍ਧਨਚ੍ਛੇਦਨ**"ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। **ਆਦਿ**-ਸਦ੍ਦੋ ਵਾ ਕਾਰਣਤ੍ਥੋ, ਸਨ੍ਧਿਬਨ੍ਧਨਚ੍ਛੇਦਨਮੂਲਕਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਅਨਯਬ੍ਯਸਨਾਪਾਦਨੰ ਵਿਯਾਤਿ ਅਨਯਬ੍ਯਸਨਾਪਤ੍ਤਿ ਵਿਯਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਵਾਲਾਦੀਹਿ ਕਤੇ ਹਿ ਅਨਯਬ੍ਯਸਨਾਪਾਦਨੇ ਅਨੋਗਧਾ ਅਨਯਬ੍ਯਸਨਾਪਤ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਨਿਦਸ੍ਸਨਨ੍ਤਿ।

ਸੋਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੧੯੪. ਸੁਖਕਾਰਣੰ **ਹਿਤੰ,** ਤਸ੍ਸ ਫਲੰ **ਸੁਖੰ। ਞਾਤਿਕ੍ਖਯੋ**ਤਿ ਭੋਗਾਦੀਹਿ ਞਾਤੀਨੰ ਪਰਿਹਾਨਿ ਮਰਣਞ੍ਚ। **ਅਯੰ ਪਨ ਵਿਸੇਸੋ**ਤਿ ਭੋਗਬ੍ਯਸਨਾਦਿਪਦਤ੍ਥਵਿਸੇਸੰ ਰੋਗਬ੍ਯਸਨਾਦੀਸੁ ਸਮਾਸਵਿਸੇਸਞ੍ਚ ਸਨ੍ਧਾਯਾਹ। ਞਾਤਿਭੋਗਾ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਮਤ੍ਤਾ ਤਬ੍ਬਿਨਾਸਾਵਾਤਿ ਇਮਿਨਾ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੇਨ ਅਪਰਿਨਿਪ੍ਫਨ੍ਨਤੰ ਸਨ੍ਧਾਯ "**ਅਨਿਪ੍ਫਨ੍ਨਾਨੀ**"ਤਿ ਆਹ। ਅਪਰਿਨਿਪ੍ਫਨ੍ਨਤੰਯੇਵ ਹਿ ਸਨ੍ਧਾਯ **ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੇ** (ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੨.੪੪੭ ਆਦਯੋ) ਚ ''ਦਸ ਰੂਪਾਨਿ ਅਨਿਪ੍ਫਨ੍ਨਾਨੀ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। **ਰੂਪਕਣ੍ਡਵਣ੍ਣਨਾਯ**ਞ੍ਹਿ (ਧ॰ ਸ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੯੭੫ ਪਕਿਣ੍ਣਕਕਥਾ) ਨਿ ''ਅਪਰਿਨਿਪ੍ਫਨ੍ਨਾਨੀ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ। **ਖਨ੍ਧਵਿਭਙ੍ਗੇ** ਚ ਨਿਪ੍ਫਾਦੇਤਬ੍ਬਸ੍ਸ ਨਿਰੋਧਸਮਾਪਤ੍ਤਿਆਦਿਕਸ੍ਸ ਨਿਪ੍ਫਨ੍ਨਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਅਸਭਾਵਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਚ ਨਿਪ੍ਫਨ੍ਨਤਾ, ਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸੇਵ ਅਨਿਪ੍ਫਨ੍ਨਤਾਤਿ।

ਧਮ੍ਮ-ਸਦ੍ਦੋ ਹੇਤੁਅਤ੍ਥੋਤਿ ਆਹ "**ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਹੇਤੁਨਾ**"ਤਿ। **ਞਾਮ**ਨ੍ਤਿ ਦਡ੍ਢੰ। ਪੁਬ੍ਬੇ ਵੁਤ੍ਤਲਕ੍ਖਣਾਦਿਕਾ ਦੋਮਨਸ੍ਸਵੇਦਨਾ ਸੋਕੋਤਿ ਤਸ੍ਸ ਪੁਨ ਲਕ੍ਖਣਾਦਯੋ ਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਾ ਸਿਯੁੰ, ਤਥਾਪਿ ਦੋਮਨਸ੍ਸਵਿਸੇਸਤ੍ਤਾ ਸੋਕਸ੍ਸ ਚ ਵਿਸਿਟ੍ਠਾ ਲਕ੍ਖਣਾਦਯੋ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਾਤਿ "**ਕਿਞ੍ਚਾਪੀ**"ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਵਿਸਾਰਰਹਿਤੰ ਅਨ੍ਤੋ ਏਵ ਸਙ੍ਕੁਚਿਤੰ ਚਿਨ੍ਤਨੰ, ਸੁਕ੍ਖਨੰ ਵਾ **ਅਨ੍ਤੋਨਿਜ੍ਝਾਨੰ। ਪਰਿਨਿਜ੍ਝਾਯਨੰ** ਦਹਨੰ। ਞਾਤਿਬ੍ਯਸਨਾਦਿਅਨੁਰੂਪੰ ਸੋਚਨੰ **ਅਨੁਸੋਚਨੰ,** ਤੰ ਤੰ ਵਾ ਗੁਣੰ ਦੋਸਞ੍ਚ ਅਨੁਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਸੋਚਨੰ ਤਪ੍ਪਨੰ **ਅਨੁਸੋਚਨੰ**।

ਜਵਨਕ੍ਖਣੇਤਿ ਮਨੋਦ੍ਵਾਰਜਵਨਕ੍ਖਣੇ। ਤਥਾ ਹਿ ਤੰ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ "**ਏਤ੍ਤਕਾ ਮੇ**"ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਕਾਯਵਿਞ੍ਞਾਣਾਦਿਵੀਥਿਯਮ੍ਪਿ ਪਨ ਜਵਨਕ੍ਖਣੇ ਦੋਮਨਸ੍ਸਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ ਏਵ। ਤੇਨੇਵ "**ਜਵਨਕ੍ਖਣੇ ਚਾ**"ਤਿ ਆਹ। ਅਞ੍ਞਥਾ ਕਾਯਿਕਚੇਤਸਿਕਦੁਕ੍ਖਾਨੰ ਕਾਯਵਤ੍ਥੁਕਮਨੋਦ੍ਵਾਰਪ੍ਪਵਤ੍ਤਾਨਮੇਵ ਪਚ੍ਚਯੋਤਿ ਗਣ੍ਹੇਯ੍ਯ ਤਤ੍ਥ ਵਿਸੇਸੇਨ ਕਾਯਿਕਚੇਤਸਿਕਸਦ੍ਦਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਤੋ।

ਤੁਜ੍ਜਤੀਤਿ ''ਤੁਦਤੀ''ਤਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੇ ਬ੍ਯਤ੍ਤਯਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ।

ਪਰਿਦੇਵਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੧੯੫. **ਆਦੇਵਨ੍ਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ ਆਦੇਵੋ**ਤਿ ਆਦੇਵਨ-ਸਦ੍ਦਂ ਕਤ੍ਵਾ ਅਸ੍ਸੁਵਿਮੋਚਨਾਦਿਵਿਕਾਰਂ ਆਪਜ੍ਜਨ੍ਤਾਨਂ ਤਬ੍ਬਿਕਾਰਾਪਤ੍ਤਿਯਾ ਸੋ ਸਦ੍ਦੋ ਕਰਣਭਾਵੇਨ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ। ਵੀਹਿਪਲਾਪਾਦਯੋ ਵਿਯ ਤੁਚ੍ਛਂ ਵਚਨਂ **ਪਲਾਪੋ**। ਗੁਣਦੋਸੇ ਕਿਤ੍ਤੇਤਿ ਬੋਧੇਤੀਤਿ **ਗੁਣਦੋਸਕਿਤ੍ਤਨਰਸੋ** ਲਾਲਪ੍ਪ-ਸਦ੍ਦੋ। ਅਤ੍ਥਾਨਤ੍ਥੋ ਹਿਰਿਯਿਤਬ੍ਬਜਨੇ ਚ ਅਵਿਚਾਰੇਤ੍ਵਾ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਸਮ੍ਭਮਭਾਵੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਪਰਿਦੇਵਨ-ਸਦ੍ਦੋ ਉਪ੍ਪਟ੍ਠਾਤੀਤਿ "**ਸਮ੍ਭਮਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਾਨੋ**"ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਸੋਕਵਤ੍ਥੁਅਵਿਘਾਤੇਨ ਵਾ ਸਮ੍ਭਮੋ, ਨ ਉਤ੍ਤਾਸਸਮ੍ਭਮੋ, ਸੋ ਚ ਪਰਿਦੇਵਨ-ਸਦ੍ਦੇਨ ਪਾਕਟੋ ਹੋਤੀਤਿ ਪਰਿਦੇਵੋ "**ਸਮ੍ਭਮਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਾਨੋ**"ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋ।

ਸੋਕਾਭਿਭੂਤੋ ਪਰਿਦੇਵਨਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਮੁਟ੍ਠਿਪੋਥਨਾਦੀਨਿ ਕਰੋਤਿ, ਪਰਿਦੇਵਨਨਿਮਿਤ੍ਤਮੇਵ ਚ ਞਾਤਿਅਬ੍ਭਤ੍ਥਙ੍ਗਮਨਾਦੀਨਿ ਚਿਨ੍ਤੇਤੀਤਿ ਪਰਿਦੇਵਸ੍ਸ ਦੁਕ੍ਖਦੋਮਨਸ੍ਸਾਨਂ **ਵਤ੍ਥੁਭਾਵੋ** ਵੁਤ੍ਤੋ।

ਭਿਯਜੋਤਿ ਯੇਨ ਵਿਨਾ ਨ ਹੋਤਿ, ਤਤੋ ਪਰਿਦੇਵਸਮੁਟ੍ਠਾਪਕਦੋਮਨਸ੍ਸਤੋ, ਪੁਬ੍ਬੇ ਵੁਤ੍ਤਦੁਕ੍ਖਤੋ ਵਾ ਭਿਯਜੋ, ਕਣ੍ਟਕੁਟ੍ਠਤਾਲੁਆਦਿਸੋਸਜਤੋਪਿ ਵਾ ਭਿਯਜੋਤਿ ਅਞ੍ਞਞ੍ਚ ਕਾਯਿਕਂ ਚੇਤਸਿਕਂ ਤਂਨਿਦਾਨਦੁਕ੍ਖਂ ਸਙ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ।

ਦੁਕ੍ਖਦੋਮਨਸ੍ਸਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੧੯੬-੭. ਕਾਯਿਕਂ ਦੁਕ੍ਖਂ ਕਾਯਿਕਸ੍ਸ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਪਚ੍ਚਯੋਤਿ "**ਦੁਕ੍ਖਿਤਸ੍ਸ ਦੁਕ੍ਖਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀ**"ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਏਤੇਨ ਦੁਕ੍ਖੇਨ ਅਭਿਭੂਤਤ੍ਤਾ ਨਕ੍ਖਤ੍ਤਂ ਕੀਲ਼ਿਤੁਂ ਨ ਲਭਾਮੀਤਿ ਬਲਵਦੋਮਨਸ੍ਸਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਦੋਮਨਸ੍ਸਵਤ੍ਥੁਤਾ ਹੋਤਿ।

ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਵਤ੍ਤਿਕ੍ਖਣਂ ਸਨ੍ਧਾਯ "**ਪੀਲ਼ੇਤੀ**"ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਕਾਯਿਕਦੁਕ੍ਖਂ, ਤਦੁਪਨਿਸ੍ਸਯਤੋ ਵਾ।

ਆਵਟ੍ਟਨ੍ਤੀਤਿ ਪਰਿਵਟ੍ਟਨ੍ਤਿ। **ਵਿਵਟ੍ਟਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਪਬ੍ਭਾਰੇ ਖਿਤ੍ਤਤ੍ਥਮ੍ਭੋ ਵਿਯ ਲੁਧਨ੍ਤਿ। ਮੂਲਚ੍ਛਿਨ੍ਨਰੁਕ੍ਖੋ ਵਿਯ **ਛਿਨ੍ਨਪਪਾਤਂ ਪਪਤਨ੍ਤਿ**, ਪਰਿਦਯ੍ਹਮਾਨਚਿਤ੍ਤਾ ਪੁਰਿਮਦੋਮਨਸ੍ਸੂਪਨਿਸ੍ਸਯਵਸੇਨ **ਚਿਨ੍ਤੇਨ੍ਤਿ**, ਵਿਗਤੇ ਦੋਮਨਸ੍ਸੇ ਤਥਾਚਿਨ੍ਤਨਂ ਨਤ੍ਥੀਤਿ।

ਉਪਾਯਾਸਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੧੯੮. ਸਬ੍ਬਵਿਸਯਪ੍ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਨਿਵਾਰਣਵਸੇਨ ਸਮਨ੍ਤਤੋ ਸੀਦਨਂ **ਸਂਸੀਦਨਂ**, ਉਟ੍ਠਾਤੁਮ੍ਪਿ ਅਸਕ੍ਕੁਣੇਯ੍ਯਤਾਕਰਣਵਸੇਨ ਅਤਿਬਲਵਂ, ਵਿਰੂਪਂ ਵਾ ਸੀਦਨਂ **ਵਿਸੀਦਨਂ**। ਅਞ੍ਞਂ ਵਿਸਯਂ ਅਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਞਾਤਿਬ੍ਯਸਨਾਦੀਸੁ ਵਿਰੂਪੋ ਆਸਙ੍ਗੋ ਤਤ੍ਥੇਵ ਅਵਬਨ੍ਧਤਾ **ਬ੍ਯਾਸਤ੍ਤਿ**। ਨਿਤ੍ਥੁਨਨਕਰਣਤੋ **ਨਿਤ੍ਥੁਨਨਰਸੋ**। ਵਿਸੀਦਨਂ **ਵਿਸਾਦੋ**।

ਸਯਂ ਨ ਦੁਕ੍ਖੋ ਦੋਸਤ੍ਤਾ ਸਙ੍ਖਾਰਕ੍ਖਨ੍ਧਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਧਮ੍ਮਨ੍ਤਰਤ੍ਤਾ ਵਾ। ਯੇ ਪਨ ਦੋਮਨਸ੍ਸਮੇਵ ਉਪਾਯਾਸੋਤਿ ਵਦੇਯ੍ਯੁਂ, ਤੇ ''ਉਪਾਯਾਸੋ ਤੀਹਿ ਖਨ੍ਧੇਹਿ ਏਕੇਨਾਯਤਨੇਨ ਏਕਾਯ ਧਾਤੁਯਾ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੋ, ਏਕੇਨ ਖਨ੍ਧੇਨ ਏਕੇਨਾਯਤਨੇਨ ਏਕਾਯ ਧਾਤੁਯਾ ਕੇਹਿਚਿ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੋ''ਤਿ (ਧਾਤੁ॰ ੨੪੯) ਇਮਾਯ ਪਾਲ਼ਿਯਾ ਪਟਿਕ੍ਖਿਪਿਤਬ੍ਬਾ। ਵਿਸਾਦਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਸੁਖਦੁਕ੍ਖਕਾਰਣਂ ਅਗਣੇਤ੍ਵਾ ਦੁਕ੍ਖਟ੍ਠਾਨਾਦੀਨਿ ਕਰੋਨ੍ਤਾਨਂ ਉਪਾਯਾਸੋ ਕਾਯਿਕਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਵਤ੍ਥੁ ਹੋਤਿ, ਵਿਸਾਦਨਵਸੇਨੇਵ ਞਾਤਿਵਿਨਾਸਾਦੀਨਿ ਚਿਨ੍ਤੇਨ੍ਤਾਨਂ ਦੋਮਨਸ੍ਸਸ੍ਸ। ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਵਤ੍ਤਿਕ੍ਖਣੇਯੇਵ ਉਪਾਯਾਸੋ ਦੋਮਨਸ੍ਸਸਮ੍ਪਯੋਗਤੋ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਰਿਦਹਤਿ, ਅਵਿਪ੍ਫਾਰਿਕਤਾਕਰਣਵਸੇਨ ਕਾਯਂ ਵਿਸਾਦੇਤਿ, ਤਦੁਭਯਕਰਣੇਨੇਵ ਤਤੋ ਪਰਂ ਤਂਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਕਾਯਿਕਂ ਚੇਤਸਿਕਞ੍ਚ ਅਧਿਮਤ੍ਤਂ ਦੁਕ੍ਖਂ ਜਨਯਤੀਤਿ ਦੁਕ੍ਖੋ ਵੁਤ੍ਤੋ।

ਅਪ੍ਪਿਯਸਮ੍ਪਯੋਗਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੧੯੯. **ਨ ਅਪ੍ਪਿਯਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਨ ਗਮਿਯਨ੍ਤਿ, ਨ ਪਵੇਸੀਯਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਅਨਤ੍ਥ**ਨ੍ਤਿ ਬ੍ਯਸਨਂ, ਦੁਕ੍ਖਂ ਵਾ। **ਅਹਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਹੇਤੁਂ। ਦੁਤਿਯੇ ਅਤ੍ਥਵਿਕਪ੍ਪੇ ਅਤ੍ਥਂ ਨ ਕਾਮੇਨ੍ਤੀਤਿ **ਅਨਤ੍ਥਕਾਮਾ**ਤਿਆਦਿ ਅਸਮਤ੍ਥਸਮਾਸੋਪਿ ਯੋਜਿਤੋ। ''ਅਸੂਰਿਯਪਸ੍ਸਾਨਿ

ਮੁਖਾਨੀ''ਤਿਆਦੀਸੁ ਵਿਯ ਹਿ ਯੇਨ ਸਮਾਸੋ, ਨ ਤਸ੍ਸਾਯਂ ਪਟਿਸੇਧਕੋ **ਅ**-ਕਾਰੋਤਿ। ਯਸ੍ਮਿਂ ਕਿਸ੍ਮਿਞ੍ਚਿ ਨਿਬ੍ਭਯੇ ਯੋਗਕ੍ਖੇਮ-ਸਦ੍ਦੋ ਨਿਰੁਲ੍ਹੋ ਦੁਕ੍ਖਯੋਗਤੋ ਖੇਮਤ੍ਤਾ।

ਸਙ੍ਗਤਿਆਦੀਸੁ ਸਙ੍ਖਾਰਵਸੇਨ ਯਂ ਲਬ੍ਭਤਿ, ਤਂ ਗਹੇਤਬ੍ਬਂ। ਨ ਹਿ ਸਙ੍ਖਾਰਾਨਂ ਠਾਨਨਿਸਜ੍ਜਾਦਯੋ ਭੋਜਨਾਦਿਕਿਚ੍ਚੇਸੁ ਵਾ ਸਹਕਰਣਂ ਵਿਜ੍ਜਤੀਤਿ ਪਚ੍ਛਿਮਦ੍ਵਯਂ ਤਦਤ੍ਥਵਸੇਨ ਲਬ੍ਭਤੀਤਿ ਨ ਸਕ੍ਕਾ ਵਤ੍ਤੁਨ੍ਤਿ। **ਯਂ ਲਬ੍ਭਤੀ**ਤਿ ਵਾ ਯਂ ਅਤ੍ਥਜਾਤਂ ਲਬ੍ਭਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤੇਨ ਯਥਾ ਲਬ੍ਭਤਿ ਸਙ੍ਗਤਿਆਦੀਸੁ ਅਤ੍ਥੋ, ਤਥਾ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬੋ। ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਹਿ ਸਙ੍ਗਤਿ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਸਙ੍ਖਾਰੇਹਿ ਸਂਯੋਗੋ ਹੋਤਿ, ਆਗਤੇਹਿ ਚ ਤੇਹਿ, ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਚ ਅਤ੍ਤਨੋ ਠਾਨਾਦੀਸੁ ਸਙ੍ਖਾਰੇਹਿ ਸਹਭਾਵੋ ਹੋਤਿ, ਸਬ੍ਬਕਿਰਿਯਾਸੁ ਚ ਮਿਸ੍ਸੀਭਾਵੋਤਿ। **ਅਨਤ੍ਥਭਾ**ਵੋ ਉਪਦ੍ਦਵਭਾਵੋ।

ਅਨਿਟ੍ਠਾਨਂ ਆਪਾਥਗਮਨਮਤ੍ਤਂ ਤਂਗਹਣਮਤ੍ਤਞ੍ਚ **ਅਪ੍ਪਿਯਸਮ੍ਪਯੋਗੋ,** ਨ ਪਨ ਪਥਵਿਫਸ੍ਸਾਦਯੋ ਵਿਯ ਅਪ੍ਪਿਯਸਮ੍ਪਯੋਗੋ ਨਾਮ ਏਕੋ ਧਮ੍ਮੋ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਆਹ "**ਸੋ ਅਤ੍ਥਤੋ ਏਕੋ ਧਮ੍ਮੋ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥੀ**"ਤਿ। ਅਨਿਟ੍ਠਾਨਿ ਕਣ੍ਟਕਾਦੀਨਿ ਅਮਿਤ੍ਤਾ ਚ ਉਸੁਆਦੀਹਿ ਵਿਜ੍ਝਨਾਦਿਦੁਕ੍ਖਂ ਉਪ੍ਪਾਦੇਨ੍ਤਿ।

ਇਧਾਤਿ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਲੋਕੇ ਦੁਕ੍ਖਂ ਹੋਤੀਤਿ ਵਾ ਇਧ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਦੁਕ੍ਖਸਚ੍ਚਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਦੁਕ੍ਖੋ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ ਵਾ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ।

ਪਿਯਵਿਪ੍ਪਯੋਗਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੨੦੦. **ਮਿਨਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਨਾਲ਼ਿਯਾਦੀਸੁ ਧਞ੍ਞਂ ਵਿਯ ਅਨ੍ਤੋ ਪਕ੍ਖਿਪਨ੍ਤਿ, ਨ ਬਹਿ ਕਰੋਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਅਮਾ**-ਸਦ੍ਦੋ ਸਹਭਾਵਦੀਪਕੋ। **ਞਾਯਨ੍ਤਿ** ਵਾ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਾਇਚ੍ਚੇਵ। ਞਾਤਿਬ੍ਯਸਨਾਦਿਕੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਉਪਟ੍ਠਾਤੀਤਿ **ਬ੍ਯਸਨਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਾਨੋ**। ਸੋਕੁਪ੍ਪਾਦਨੇਨੇਵ ਸਰੀਰਂ ਸੋਸੇਨ੍ਤਿ, ਕਿਸਂ ਕਰੋਨ੍ਤਿ, ਅਕਿਸਮ੍ਪਿ ਨਿਰੋਜਤਾਕਰਣੇਨ ਮਿਲਾਪੇਨ੍ਤਿ, ਤਤੋ ਚ ਕਾਯਿਕਂ ਦੁਕ੍ਖਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਤਦੁਪ੍ਪਾਦਕਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾ।

ਸੋਕਸਰਸਮਪ੍ਪਿਤਾਤਿ ਏਤੇਨ ਚੇਤਸਿਕਦੁਕ੍ਖਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ, **ਵਿਤੁਜ੍ਜਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਏਤੇਨ ਕਾਯਿਕਂ ਦੁਕ੍ਖਂ।

ਇਚ੍ਛਾਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੨੦੧. ਯਸ੍ਮਿਂ ਕਾਲੇ ਜਾਤਿਯਾ ਨ ਆਗਨ੍ਤਬ੍ਬਂ, ਤਂ ਕਾਲਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਆਹ "**ਪਰਿਨਿਬ੍ਬੁਤੇਸੁ ਚ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨਂ ਜਾਤਿਯਾ ਅਨਾਗਮਨ**"ਨ੍ਤਿ। **ਯਮ੍ਪੀ**ਤਿ ਯੇਨਪੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਯਦਾਪਿ ਪਨ **ਯਂ**-ਸਦ੍ਦੋ ''ਇਚ੍ਛ''ਨ੍ਤਿ ਏਤਂ ਅਪੇਕ੍ਖਤਿ, ਤਦਾਪਿ ਅਲਾਭਵਿਸਿਟ੍ਠਾ ਇਚ੍ਛਾ ਵੁਤ੍ਤਾ ਹੋਤਿ। ਯਦਾ ''ਨ ਲਭਤੀ''ਤਿ ਏਤਂ ਅਪੇਕ੍ਖਤਿ, ਤਦਾ ਇਚ੍ਛਾਵਿਸਿਟ੍ਠੋ ਅਲਾਭੋ ਵੁਤ੍ਤੋ ਹੋਤਿ। ਸੋ ਪਨਤ੍ਥਤੋ ਅਞ੍ਞੋ ਧਮ੍ਮੋ ਨਤ੍ਥਿ, ਤਥਾਪਿ ਅਲਬ੍ਭਨੇਯ੍ਯਇਚ੍ਛਾਵ ਵੁਤ੍ਤਾ ਹੋਤਿ। ਅਪਾਪੁਣਿਤਬ੍ਬੇਸੁ ਪਵਤ੍ਤਾ ਏਵ "**ਅਪ੍ਪਤ੍ਤਿਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਾਨਾ**"ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਯਤ੍ਥ ਹਿ ਸਾ ਇਚ੍ਛਾ ਪਵਤ੍ਤਾ, ਤਂ ਵਤ੍ਥੁਂ ਅਪਾਪੁਣਨ੍ਤੀ ਹੁਤ੍ਵਾ ਗਯ੍ਹਤੀਤਿ।

ਛਿਨ੍ਨਭਿਨ੍ਨਗਣੇਨਾਤਿ ਨਿਲ੍ਲਜ੍ਜੇਨ ਧੁਤ੍ਤਗਣੇਨ, ਕਪ੍ਪਟਿਕਗਣੇਨ ਵਾ।

ਵਿਘਾਤਮਯਨ੍ਤਿ ਚਿਤ੍ਤਵਿਘਾਤਮਯਂ ਦੋਮਨਸ੍ਸਂ ਚਿਤ੍ਤਵਿਘਾਤਤੋ ਏਵ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਉਬ੍ਬਨ੍ਧਨਜਰਾਤਿਸਾਰਾਦਿਕਾਯਿਕਂ ਦੁਕ੍ਖਞ੍ਚ। **ਇਚ੍ਛਿਤਾਲਾਭ**ਨ੍ਤਿ ਅਲਬ੍ਭਨੇਯ੍ਯਇਚ੍ਛਮੇਵ ਵਦਤਿ।

ਉਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੨੦੨. ਵਿਤ੍ਥਿਣ੍ਣਸ੍ਸ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਏਤ੍ਤਕਨ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸਨਂ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਸਙ੍ਖੇਪੋ, ਤਂ ਕਾਤੁਂ ਨ ਸਕ੍ਕਾ ਵਿਤ੍ਥਾਰਸ੍ਸ ਅਨਨ੍ਤਤ੍ਤਾ। ਦੁਕ੍ਖਵਿਤ੍ਥਾਰਗਤਂ ਪਨ ਦੇਸਨਾਵਿਤ੍ਥਾਰਂ ਪਹਾਯ ਯਤ੍ਥ ਸਬ੍ਬੋ ਦੁਕ੍ਖਵਿਤ੍ਥਾਰੋ ਸਮੋਧਾਨਂ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਤਤ੍ਥ ਦੇਸਨਾਯ ਵਤ੍ਥਾਨਂ ਸਙ੍ਖੇਪੋ,

ਤੰ ਕਾਤੁੰ ਸਕ੍ਕਾ ਤਾਦਿਸਸ੍ਸ ਵਤ੍ਥੁਨੋ ਸਬ੍ਭਾਵਾ।

ਦੇਸੰ ਜਾਨਨ੍ਤੋ ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਾਯਿਕਪੁਰਿਸੋ **ਦੇਸਕੋ**। ਭਗਵਾਪਿ **ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਦੇਸਕੋ**। **“ਦੁਕ੍ਖਨੁਦੇਸਕੇਨਾ”**ਤਿ ਵਾ ਪਾਠੋ, ਦੁਕ੍ਖਨੁਕ੍ਖਾਯਿਕੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਪਾਵਕਾਦਯੋ ਯਥਾ ਇਨ੍ਧਨਾਦੀਨਿ ਬਾਧੇਨ੍ਤਿ, ਏਵੰ **ਬਾਧਯਮਾਨਾ**। **ਮਾਰਣਨ੍ਤਿਕਦੁਕ੍ਖਾਭਿਘਾਤੇਨਾ**ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਅਤਿਪਾਕਟੇਨ ਜਾਤਿਜਰਾਦੁਕ੍ਖਵਿਘਾਤਜਸੋਕਾਦਯੋ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਤਤੋ**ਤਿ ਪਰਿਦੇਵਤੋ ਉਦ੍ਧਂ। ਕਣ੍ਟ ਸੋਸਾਦਿ ਸਨ੍ਧਿ ਬਨ੍ਧਚ੍ਛੇਦਨਾਦਿ ਜਨਕ ਧਾਤੁਕ੍ਖੋਭ ਸਮਾਯੋਗਤੋ **ਕਾਯਸ੍ਸ ਆਬਾਧਨਦੁਕ੍ਖਂ ਦੁਕ੍ਖਂ**। **ਯੇਸੁ ਕੇਸੁਚੀ**ਤਿ ਤਿਸ੍ਸਸ੍ਸ ਵਾ ਫੁਸ੍ਸਸ੍ਸ ਵਾ ਉਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧੇਸੁ ਸਬ੍ਬਮ੍ਪਿ ਚਕ੍ਖੁਰੋਗਾਦਿਦੁਕ੍ਖਂ ਸਬ੍ਬਸਤ੍ਤਗਤਂ ਏਵਂਪਕਾਰਮੇਵਾਤਿ ਸਙ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਦੁਕ੍ਖਸਚ੍ਚਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੨. ਸਮੁਦਯਸਚ੍ਚਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੨੦੩. ਉਤ੍ਤਰਪਦਲੋਪਂ ਕਤ੍ਵਾ **“ਪੁਨਬ੍ਭਵਕਰਣਂ ਪੁਨੋਬ੍ਭਵੋ”**ਤਿਆਹ। ‘‘ਮਨੋਸਮ੍ਫਸ੍ਸੋ’’ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਮਨੋ ਵਿਯ ਚ ਪੁਰਿਮਪਦਸ੍ਸ ਓਕਾਰਨ੍ਤਤਾ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ। ਅਥ ਵਾ ਸੀਲਟ੍ਠੇਨ ਇਕ-ਸਦ੍ਦੇਨ ਗਮਿਯਤ੍ਥਤ੍ਤਾ ਕਿਰਿਯਾਵਾਚਕਸ੍ਸ ਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਅਦਸ੍ਸਨਂ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ ਯਥਾ ‘‘ਅਪੂਪਭਕ੍ਖਨਸੀਲੋ ਆਪੂਪਿਕੋ’’ਤਿ। ‘‘ਤਦ੍ਧਿਤਾ’’ਇਤਿ ਬਹੁਵਚਨਨਿਦ੍ਦੇਸਾ ਵਿਚਿਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਵਾ ਤਦ੍ਧਿਤਾਨਂ ਅਭਿਧਾਨਲਕ੍ਖਣਤ੍ਤਾ ਵਾ ‘‘ਪੁਨਬ੍ਭਵਂ ਦੇਤੀ’’ਤਿਆਦੀਸੁ ਅਤ੍ਥੇਸੁ ਪੋਨੋਬ੍ਭਵਿਕਸਦ੍ਦਸਿਦ੍ਧਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ। ਤਤ੍ਥ ਕਮ੍ਮਸਹਜਾਤਾ ਪੁਨਬ੍ਭਵਂ ਦੇਤਿ, ਕਮ੍ਮਸਹਾਯਭੂਤਾ ਤਦਸਹਜਾਤਾ ਪੁਨਬ੍ਭਵਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤਿ, ਦੁਵਿਧਾਪਿ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨਂ ਭਵੇ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇਤਿ। ਤੇਨੇਵਾਹ **“ਪੁਨਬ੍ਭਵਸ੍ਸ ਦਾਯਿਕਾਪੀ”**ਤਿਆਦਿ। **ਪੋਨੋਬ੍ਭਵਿਕਾਯੇਵਾਤਿ ਨਾਮਂ ਲਭਤੀ**ਤਿ ਪੁਨਬ੍ਭਵਂ ਦਾਯਿਕਾਪਿ ਅਦਾਯਿਕਾਪਿ ਪੁਨਬ੍ਭਵਂ ਦੇਤਿਚ੍ਚੇਵ ਪੋਨੋਬ੍ਭਵਿਕਾਤਿ ਸਮਾਨਵਿਪਾਕਾਤਿ ਨਾਮਂ ਲਭਤਿ ਸਮਾਨਸਭਾਵਤ੍ਤਾ ਤਦਾਨੁਭਾਵਤ੍ਤਾ ਚ। ਏਵਂ ਇਤਰੇਸੁ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। ਤਤ੍ਥ ਉਪਧਿਮ੍ਹਿ ਯਥਾਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇ ਅਤ੍ਤਭਾਵੇ ਵਿਪਚ੍ਚਨਕਮ੍ਮਂ ਏਤਿਸ੍ਸਾਤਿ **ਉਪਧਿਵੇਪਕ੍ਕਾ**। ਨਨ੍ਦਨਟ੍ਠੇਨ **ਨਨ੍ਦੀ,** ਰਞ੍ਜਨਟ੍ਠੇਨ **ਰਾਗੋ**। ਯੋ ਚ ਨਨ੍ਦਿਰਾਗੋ, ਯਾ ਚ ਤਣ੍ਹਾ, ਉਭਯਮੇਤਂ ਏਕਤ੍ਥਂ, ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਮੇਵ ਨਾਨਨ੍ਤਿ ਤਣ੍ਹਾ **“ਨਨ੍ਦਿਰਾਗੇਨ ਸਦ੍ਧਿਂ ਅਤ੍ਥਤੋ ਏਕਤ੍ਤਂ ਗਤਾ”**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਰਾਗਸਮ੍ਬਨ੍ਧੇਨ **“ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸਾ”**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਰੂਪਾਰੂਪਭਵਰਾਗੋ ਵਿਸੁਂ ਵਕ੍ਖਤੀਤਿ ਕਾਮਭਵੇ ਏਵ ਭਵਪਤ੍ਥਨਾਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਤਸ੍ਮਿਂ ਤਸ੍ਮਿਂ ਪਿਯਰੂਪੇ ਪਠਮੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਵਸੇਨ **“ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀ”**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਪੁਨਪ੍ਪੁਨਂ ਪਵਤ੍ਤਿਵਸੇਨ **“ਨਿਵਿਸਤੀ”**ਤਿ, ਪਰਿਯੁਟ੍ਠਾਨਾਨੁਸਯਵਸੇਨ ਵਾ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਨਿਵੇਸਾ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾ। **ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯ**ਨ੍ਤਿ ਮਨੁਸ੍ਸਸੋਭਗ੍ਗੇ ਦੇਵਤ੍ਤੇ ਚ। **ਅਤ੍ਤਨੋ ਚਕ੍ਖੁ**ਨ੍ਤਿ ਸਵਤ੍ਥੁਕਂ ਚਕ੍ਖੁਮਾਹ, ਸਪਸਾਦਂ ਵਾ ਮਂਸਪਿਣ੍ਡਂ। **ਵਿਪ੍ਪਸਨ੍ਨਪਞ੍ਚਪਸਾਦ**ਨ੍ਤਿ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਨੀਲਪੀਤਲੋਹਿਤਕਣ੍ਹਓਦਾਤਵਣ੍ਣਪਸਾਦਂ। **ਰਜਤਪਨਾਲ਼ਿਕਂ ਵਿਯ** ਛਿਦ੍ਦਂ ਅਬ੍ਭਨ੍ਤਰੇ ਓਦਾਤਤ੍ਤਾ। **ਪਾਮਙ੍ਗਸੁਤ੍ਤਂ ਵਿਯ** ਲਮ੍ਬਕਣ੍ਣਬਦ੍ਧਂ। ਤੁਙ੍ਗਾ ਉਚ੍ਚਾ ਦੀਘਾ ਨਾਸਿਕਾ **ਤੁਙ੍ਗਨਾਸਿਕਾ,** ਏਵਂ **ਲਦ੍ਧਵੋਹਾਰਂ** ਅਤ੍ਤਨੋ **ਘਾਨਂ**। ‘‘ਲਦ੍ਧਵੋਹਾਰਾ’’ਤਿ ਵਾ ਪਾਠੋ। ਤਸ੍ਮਿਂ ਸਤਿ ਤੁਙ੍ਗਾ ਨਾਸਿਕਾ ਯੇਸਂ, ਤੇ **ਤੁਙ੍ਗਨਾਸਿਕਾ**। ਏਵਂ **ਲਦ੍ਧਵੋਹਾਰਾ** ਸਤ੍ਤਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਘਾਨਨ੍ਤਿ ਯੋਜਨਾ ਕਾਤਬ੍ਬਾ। **ਜਿਵ੍ਹਂ…ਪੇ॰… ਮਞ੍ਞਨ੍ਤਿ** ਵਣ੍ਣਾ ਸਣ੍ਠਾਨਤੋ ਕਿਚ੍ਚਤੋ ਚ। **ਮਨਂ…ਪੇ॰… ਉਲ਼ਾਰਂ ਮਞ੍ਞਨ੍ਤਿ** ਅਤੀਤਾਦਿਅਤ੍ਥਵਿਚਿਨਨਸਮਤ੍ਥਂ। **ਅਤ੍ਤਨਾ ਪਟਿਲਦ੍ਧਾਨੀ**ਤਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਞ੍ਚ ਸਰੀਰਗਨ੍ਧਾਦੀਨਿ ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਚ ਵਿਲੇਪਨਗਨ੍ਧਾਦੀਨਿ। **ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀ**ਤਿ ਯਦਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾ ਹੋਤਿ, ਤਦਾ ਏਤ੍ਥ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਸਾਮਞ੍ਞੇਨ ਗਹਿਤਾ ਉਪ੍ਪਾਦਕਿਰਿਯਾ ਲਕ੍ਖਣਭਾਵੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਵਿਸਯਵਿਸਿਟ੍ਠਾ ਲਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬਭਾਵੇਨ। ਨ ਹਿ ਸਾਮਞ੍ਞਵਿਸੇਸੇਹਿ ਨਾਨਤ੍ਤਵੋਹਾਰੋ ਨ ਹੋਤੀਤਿ। **ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾ**ਤਿ ਵਾ ਅਨਿਚ੍ਛਿਤੋ ਉਪ੍ਪਾਦੋ ਹੇਤੁਭਾਵੇਨ ਵੁਤ੍ਤੋ। **ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀ**ਤਿ ਨਿਚ੍ਛਿਤੋ ਫਲਭਾਵੇਨ ‘‘ਯਦਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾ ਹੋਤਿ, ਏਤ੍ਥ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀ’’ਤਿ। ਸੋ ਹਿ ਤੇਨ ਉਪਯੋਜਿਤੋ ਵਿਯ ਹੋਤਿ।

ਸਮੁਦਯਸਚ੍ਚਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੩. ਨਿਰੋਧਸਚ੍ਚਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੨੦੪. **ਅਨੂਹਤੇ**ਤਿ ਅਨੁਦ੍ਧਤੇ, ਅਪ੍ਪਹੀਨੇਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਸੀਹੋ ਵੇਧਕੇ ਪਟਿਪਜ੍ਜਤਿ, ਨ ਉਸੁਮ੍ਹਿ, ਸੁਵਾਨੋ ਲੇਡ੍ਡੁਮ੍ਹਿ ਪਟਿਪਜ੍ਜਤਿ, ਨ ਪਹਾਰਕੇ। ਖਯਗਮਨਵਸੇਨ **ਵਿਰਜ੍ਜਤਿ,** ਅਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਗਮਨਵਸੇਨ **ਨਿਰੁਜ੍ਝਤਿ**। ਅਨਪੇਕ੍ਖਤਾਯ ਚਜਨਵਸੇਨ ਹਾਨਿਵਸੇਨ ਚ **ਚਜੀਯਤਿ,** ਪੁਨ ਯਥਾ ਨ ਪਵਤ੍ਤਤਿ, ਤਥਾ ਦੂਰਖਿਪਨਵਸੇਨ **ਪਟਿਨਿਸ੍ਸਜ੍ਜੀਯਤਿ,** ਬਨ੍ਧਨਭੂਤਾਯ ਮੋਚਨਵਸੇਨ **ਮੁਚ੍ਚਤਿ,** ਅਸਂਕਿਲੇਸਵਸੇਨ **ਨ ਅਲ੍ਲੀਯਤਿ**। ਆਯੂਹਨਂ ਸਮੁਦਯੋ, ਤਪ੍ਪਟਿਪਕ੍ਖਵਸੇਨ **ਅਨਾਯੂਹਨਂ**।

ਅਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਨ੍ਤਿ ਅਪਞ੍ਞਾਪਨਂ, ''ਤਿਤ੍ਤਅਲਾਬੁ ਅਤ੍ਥੀ''ਤਿ ਵੋਹਾਰਾਭਾਵਂ ਵਾ। ਤਿਤ੍ਤਅਲਾਬੁਵਲ੍ਲਿਯਾ ਅਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਂ ਇਚ੍ਛਨ੍ਤੋ ਪੁਰਿਸੋ ਵਿਯ ਮਗ੍ਗੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ, ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸਾ ਅਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਨਿਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਮੂਲਚ੍ਛੇਦਨਂ ਵਿਯ ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਨਿਬ੍ਬਾਨਾਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਤਣ੍ਹਾਪਹਾਨਂ। ਤਦਾਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿ ਵਿਯ ਤਣ੍ਹਾਯ ਅਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਭੂਤਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। ਦੁਤਿਯੂਪਮਾਯ ਦਕ੍ਖਿਣਦ੍ਵਾਰਂ ਵਿਯ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ, ਚੋਰਘਾਤਕਾ ਵਿਯ ਮਗ੍ਗੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ, ਪੁਰਿਮਾ ਵਾ ਉਪਮਾ ਮਗ੍ਗੇਨ ਨਿਰੁਦ੍ਧਾਯ ਪਿਯਰੂਪਸਾਤਰੂਪੇਸੁ ਨਿਰੁਦ੍ਧਾਤਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਤਾਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਪਚ੍ਛਿਮਾ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਆਗਮ੍ਮ ਨਿਰੁਦ੍ਧਾਯਪਿ।

ਨਿਰੋਧਸਚ੍ਚਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੪. ਮਗ੍ਗਸਚ੍ਚਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੨੦੫. **ਅਞ੍ਞਮਗ੍ਗਪਟਿਕ੍ਖੇਪਨਤ੍ਥ**ਨ੍ਤਿ ਤਿਤ੍ਥਿਯੇਹਿ ਕਪ੍ਪਿਤਸ੍ਸ ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨਿਪਟਿਪਦਾਭਾਵਂ ਪਟਿਕ੍ਖੇਪੇਤੁਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ, ਅਞ੍ਞਸ੍ਸ ਵਾ ਮਗ੍ਗਭਾਵਪਟਿਕ੍ਖੇਪੋ **ਅਞ੍ਞਮਗ੍ਗਪਟਿਕ੍ਖੇਪੋ**। ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਅਰਿਯਭਾਵਕਰਤ੍ਤਾ ਅਰਿਯਂ ਕਰੋਤੀਤਿ **ਅਰਿਯੋ,** ਅਰਿਯਫਲਪਟਿਲਾਭਕਰਤ੍ਤਾ ਅਰਿਯਂ ਲਭਾਪੇਤਿ ਜਨੇਤੀਤਿ **ਅਰਿਯੋ**। ਅਤ੍ਤਨੋ ਕਿਚ੍ਚਵਸੇਨ ਫਲਵਸੇਨ ਚ ਅਰਿਯਨਾਮਲਾਭੋ ਏਵ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਅਟ੍ਠ ਅਙ੍ਗਾਨਿ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਅਞ੍ਞਪਦਤ੍ਥਸਮਾਸਂ ਅਕਤ੍ਵਾ "**ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਾਨਿ ਅਸ੍ਸ ਸਨ੍ਤੀਤਿ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕੋ**"ਤਿ ਪਦਸਿਦ੍ਧਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ।

ਚਤੁਰਙ੍ਗਸਮਨ੍ਨਾਗਤਾ ਵਾਚਾ ਜਨਂ ਸਙ੍ਗਣ੍ਹਾਤੀਤਿ ਤਬ੍ਬਿਪਕ੍ਖਵਿਰਤਿਸਭਾਵਾ ਸਮ੍ਮਾਵਾਚਾ ਭੇਦਕਰਮਿਚ੍ਛਾਵਾਚਾਪਹਾਨੇਨ ਜਨੇ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੇ ਚ ਪਰਿਗ੍ਗਣ੍ਹਨਕਿਚ੍ਚਵਤੀ ਹੋਤੀਤਿ "**ਪਰਿਗ੍ਗਹਲਕ੍ਖਣਾ**"ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਯਥਾ ਚੀਵਰਕਮ੍ਮਾਦਿਕੋ ਕਮ੍ਮਨ੍ਤੋ ਏਕਂ ਕਾਤਬ੍ਬਂ ਸਮੁਟ੍ਠਾਪੇਤਿ ਨਿਪ੍ਫਾਦੇਤਿ, ਤਂਤਂਕਿਰਿਯਾਨਿਪ੍ਫਾਦਕੋ ਵਾ ਚੇਤਨਾਸਙ੍ਖਾਤੋ ਕਮ੍ਮਨ੍ਤੋ ਹਤ੍ਥਪਾਦਚਲਨਾਦਿਕਂ ਕਿਰਿਯਂ ਸਮੁਟ੍ਠਾਪੇਤਿ, ਏਵਂ ਸਾਵਜ੍ਜਕਤ੍ਤਬ੍ਬਕਿਰਿਯਾਸਮੁਟ੍ਠਾਪਕਮਿਚ੍ਛਾਕਮ੍ਮਨ੍ਤਪ੍ਪਹਾਨੇਨ ਸਮ੍ਮਾਕਮ੍ਮਨ੍ਤੋ ਨਿਰਵਜ੍ਜਸਮੁਟ੍ਠਾਪਨਕਿਚ੍ਚਵਾ ਹੋਤਿ, ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਧਮ੍ਮੇ ਚ ਸਮੁਟ੍ਠਾਪੇਨ੍ਤੋ ਏਵ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ "**ਸਮੁਟ੍ਠਾਪਨਲਕ੍ਖਣੋ**"ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਕਾਯਵਾਚਾਨਂ ਖਨ੍ਧਸਨ੍ਤਾਨਸ੍ਸ ਚ ਸਂਕਿਲੇਸਭੂਤਮਿਚ੍ਛਾਆਜੀਵਪ੍ਪਹਾਨੇਨ ਸਮ੍ਮਾਆਜੀਵੋ "**ਵੋਦਾਪਨਲਕ੍ਖਣੋ**"ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋ।

ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਚ੍ਚਨੀਕਕਿਲੇਸਾ ਦਿਟ੍ਠੇਕਟ੍ਠਾ ਅਵਿਜ੍ਜਾਦਯੋ। **ਪਸ੍ਸਤੀ**ਤਿ ਪਕਾਸੇਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤੇਨੇਵ ਹਿ ਅਙ੍ਗੇਨ ਤਤ੍ਥ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਾ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ। **ਤਥੇ**ਵਾਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਚ੍ਚਨੀਕਕਿਲੇਸੇਹਿ ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਕਿਚ੍ਚਤੋਤਿ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇਹਿ ਦੁਕ੍ਖਾਦਿਞਾਣੇਹਿ ਕਤ੍ਤਬ੍ਬਕਿਚ੍ਚਸ੍ਸ ਇਧ ਨਿਪ੍ਫਤ੍ਤਿਤੋ, ਇਮਸ੍ਸੇਵ ਵਾ ਞਾਣਸ੍ਸ ਦੁਕ੍ਖਾਦਿਪ੍ਪਕਾਸਨਕਿਚ੍ਚਤੋ। **ਤੀਣਿ ਨਾਮਾਨਿ ਲਭਤਿ** ਕਾਮਸਙ੍ਕਪ੍ਪਾਦਿਪ੍ਪਹਾਨਕਿਚ੍ਚਨਿਪ੍ਫਤ੍ਤਿਤੋ। **ਸਿਕ੍ਖਾਪਦਵਿਭਙ੍ਗੇ** (ਵਿਭ॰ ੭੦੩ ਆਦਯੋ) ''ਵਿਰਤਿਚੇਤਨਾ ਸਬ੍ਬੇ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਧਮ੍ਮਾ ਚ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦਾਨੀ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਤਤ੍ਥ ਪਧਾਨਾਨਂ ਵਿਰਤਿਚੇਤਨਾਨਂ

ਵਸੇਨ "**ਵਿਰਤਿਯੋਪਿ ਹੋਨ੍ਤਿ ਚੇਤਨਾਯੋਪੀ**"ਤਿ ਆਹ। ਮੁਸਾਵਾਦਾਦੀਹਿ ਵਿਰਮਣਕਾਲੇ ਵਾ ਵਿਰਤਿਯੋ ਸੁਭਾਸਿਤਾਦਿਵਾਚਾਭਾਸਨਾਦਿਕਾਲੇ ਚ ਚੇਤਨਾਯੋ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾ, **ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਵਿਰਤਿਯੋ**ਵ ਚੇਤਨਾਨਂ ਅਮਗ੍ਗਙ੍ਗਤ੍ਤਾ ਏਕਸ੍ਸ ਞਾਣਸ੍ਸ ਦੁਕ੍ਖਾਦਿਞਾਣਤਾ ਵਿਯ ਏਕਾਯ ਵਿਰਤਿਯਾ ਮੁਸਾਵਾਦਾਦਿਵਿਰਤਿਭਾਵੋ ਵਿਯ ਚ ਏਕਾਯ ਚੇਤਨਾਯ ਸਮ੍ਮਾਵਾਚਾਦਿਕਿਚ੍ਚਤ੍ਤਯਸਾਧਨਸਭਾਵਾਭਾਵਾ ਸਮ੍ਮਾਵਾਚਾਦਿਭਾਵਾਸਿਦ੍ਧਿਤੋ, ਤਂਸਿਦ੍ਧਿਯਞ੍ਚ ਅਙ੍ਗਤ੍ਤਯਤ੍ਤਾਸਿਦ੍ਧਿਤੋ ਚ।

ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇਪਿ ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇਪਿ ਸਮ੍ਮਾਸਮਾਧਿ ਏਵਾਤਿ ਯਦਿਪਿ ਸਮਾਧਿਉਪਕਾਰਕਾਨਂ ਅਭਿਨਿਰੋਪਨਾਨੁਮਜ੍ਜਨਸਮ੍ਪਿਯਾਯਨਬ੍ਰੂਹਨਸਨ੍ਤੁਸੁਖਾਨਂ ਵਿਤਕ੍ਕਾਦੀਨਂ ਵਸੇਨ ਚਤੂਹਿ ਝਾਨੇਹਿ ਸਮ੍ਮਾਸਮਾਧਿ ਵਿਭਤ੍ਤੋ, ਤਥਾਪਿ ਵਾਯਾਮੋ ਵਿਯ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਕੁਸਲਾਨੁਪ੍ਪਾਦਨਾਦਿਚਤੁਵਾਯਾਮਕਿਚ੍ਚਂ, ਸਤਿ ਵਿਯ ਚ ਅਸੁਭਾਸੁਖਾਨਿਚ੍ਚਾਨਤ੍ਤੇਸੁ ਕਾਯਾਦੀਸੁ ਸੁਭਾਦਿਸਞ੍ਞਾਪਹਾਨਚਤੁਸਤਿਕਿਚ੍ਚਂ, ਏਕੋ ਸਮਾਧਿ ਚਤੁਕ੍ਕਜ੍ਝਾਨਸਮਾਧਿਕਿਚ੍ਚਂ ਨ ਸਾਧੇਤੀਤਿ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇਪਿ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਸਮਾਧਿਚਿਤ੍ਤੇ ਝਾਨਸਮਾਧਿ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਸਮਾਧਿ ਏਵ ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇਪਿ, ਤਥਾ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇਪਿ ਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨਸਮਾਧਿਚਿਤ੍ਤੇ ਝਾਨਸਮਾਧਿ ਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨਸਮਾਧਿ ਏਵ ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇਪੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਵਚੀਭੇਦਸ੍ਸ ਉਪਕਾਰਕੋ ਵਿਤਕ੍ਕੋ ਸਾਵਜ੍ਜਾਨਵਜ੍ਜਵਚੀਭੇਦਨਿਵਤ੍ਤਨਪਵਤ੍ਤਨਕਰਾਯ ਸਮ੍ਮਾਵਾਚਾਯਪਿ ਉਪਕਾਰਕੋ ਏਵਾਤਿ "**ਸ੍ਵਾਯ**"ਨ੍ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਵਚੀਭੇਦਨਿਯਾਮਿਕਾ **ਵਾਚਾ** ਕਾਯਿਕਕਿਰਿਯਾਨਿਯਾਮਕਸ੍ਸ ਸਮ੍ਮਾਕਮ੍ਮਨ੍ਤਸ੍ਸ **ਉਪਕਾਰਿਕਾ**। **ਇਦਂ ਵੀਰਿਯ**ਨ੍ਤਿ ਚਤੁਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨਵੀਰਿਯਂ। **ਗਤਿਯੋ**ਤਿ ਨਿਪ੍ਫਤ੍ਤਿਯੋ, ਕਿਚ੍ਚਾਦਿਸਭਾਵੋ ਵਾ। **ਸਮਨ੍ਵੇਸਿਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਉਪਧਾਰੇਤ੍ਵਾ।

ਪੁਰਿਮਾਨਿ ਦ੍ਵੇ ਸਚ੍ਚਾਨਿ ਉਗ੍ਗਣ੍ਹਿਤ੍ਵਾਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। **ਇਟ੍ਠਂ ਕਨ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਨਿਰੋਧਮਗ੍ਗੇਸੁ ਨਿਨ੍ਨਭਾਵਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ, ਨ ਅਭਿਨਨ੍ਦਨਂ, ਤਨ੍ਨਿਨ੍ਨਭਾਵੋਯੇਵ ਚ ਤਤ੍ਥ ਕਮ੍ਮਕਰਣਂ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ।

ਕਿਚ੍ਚਤੋਤਿ ਪਰਿਞ੍ਞਾਦਿਤੋ। **ਆਰਮ੍ਮਣਪਟਿਵੇਧੋ**ਤਿ ਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾਪਟਿਵੇਧਮਾਹ। **ਸਬ੍ਬਮ੍ਪਿ ਪਟਿਵੇਧਞਾਣਂ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰ**ਨ੍ਤਿ ਕਸ੍ਮਾ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਨਨੁ ਉਗ੍ਗਹਾਦਿਪਟਿਵੇਧੋ ਚ ਪਟਿਵੇਧੋਵ, ਨ ਚ ਸੋ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰੋਤਿ? ਨ, ਕੇਵਲੇਨ ਪਟਿਵੇਧ-ਸਦ੍ਦੇਨ ਉਗ੍ਗਹਾਦਿਪਟਿਵੇਧਾਨਂ ਅਵਚਨੀਯਤ੍ਤਾ, ਪਟਿਵੇਧਨਿਮਿਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਵਾ ਉਗ੍ਗਹਾਦਿਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਂ ਦੁਕ੍ਖਾਦੀਸੁ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਞਾਣਂ ''ਪਟਿਵੇਧੋ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਨ ਪਟਿਵੇਧਤ੍ਤਾ, ਪਟਿਵੇਧਭੂਤਮੇਵ ਪਨ ਞਾਣਂ ਸਨ੍ਧਾਯਾਹ "**ਸਬ੍ਬਮ੍ਪਿ ਪਟਿਵੇਧਞਾਣਂ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰ**"ਨ੍ਤਿ। ਉਗ੍ਗਹਪਰਿਪੁਚ੍ਛਾਞਾਣਾਨਿਪਿ ਸਵਨਞਾਣੇ ਏਵ ਅਵਰੋਧਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੀਤਿ "**ਸਵਨਧਾਰਣਸਮ੍ਮਸਨਞਾਣਂ ਲੋਕਿਯ**"ਨ੍ਤਿ ਤਿਵਿਧਮੇਵ ਞਾਣਮਾਹ। ਉਗ੍ਗਹਾਦੀਹਿ ਸਚ੍ਚਪਰਿਗ੍ਗਣ੍ਹਨਂ **ਪਰਿਗ੍ਗਹੋ**।

ਪਯੋਗੋਤਿ ਕਿਰਿਯਾ, ਵਾਯਾਮੋ ਵਾ। ਤਸ੍ਸ ਮਹਨ੍ਤਤਰਸ੍ਸ ਇਚ੍ਛਿਤਬ੍ਬਤਂ ਦੁਕ੍ਕਰਤਰਤਞ੍ਚ ਉਪਮਾਹਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ "**ਭਵਗ੍ਗਗਹਣਤ੍ਥ**"ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ।

ਪਦਘਾਤਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਗਤਮਗ੍ਗੋ ''ਪਦ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਯੇਨ ਚੁਪਾਯੇਨ ਕਾਰਣੇਨ ਕਾਮਵਿਤਕ੍ਕੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਸੋ ਤਸ੍ਸ ਗਤਮਗ੍ਗੋਤਿ ਤਸ੍ਸ ਘਾਤੋ **ਪਦਘਾਤੋ। ਉਸ੍ਸੁਕ੍ਕਾਪੇਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਉਦ੍ਧਂ ਉਦ੍ਧਂ ਸਨ੍ਨਿਵਿਸੇਸਯੁਤ੍ਤਂ ਕਤ੍ਵਾ, ਵਡ੍ਢੇਤ੍ਵਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਪਾਲ਼ਿਯਂ ਵਿਭਤ੍ਤੇਸੂਤਿ ਕਤਰਪਾਲ਼ਿਯਂ? **ਧਮ੍ਮਸਙ੍ਗਹੇ** ਤਾਵ ਅਟ੍ਠ ਕਸਿਣਾਨਿ ਦਸ ਅਸੁਭਾ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਬ੍ਰਹ੍ਮਵਿਹਾਰਾ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਆਰੁਪ੍ਪਾਨਿ ਵਿਭਤ੍ਤਾਨਿ, **ਆਗਮੇਸੁ** ਦਸ ਅਨੁਸ੍ਸਤਿਯੋ ਆਹਾਰੇ ਪਟਿਕੂਲਸਞ੍ਞਾ ਚਤੁਧਾਤੁਵਵਤ੍ਥਾਨਨ੍ਤਿ ਇਮਾਨਿ ਚਾਤਿ ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਵਿਭਤ੍ਤਂ। **ਇਮੇਸੁ ਤੀਸੂ**ਤਿ ਕਾਮਾਦੀਸੁ ਤੀਸੁ ਠਾਨੇਸੁ।

ਮਿਚ੍ਛਾਵਾਚਾਸਙ੍ਖਾਤਾਯਾਤਿ ਏਤੇਨ ਏਕਾਯ ਚੇਤਨਾਯ ਪਹਾਤਬ੍ਬਏਕਤ੍ਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਇਧ ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ ਸਕਲਜਾਣਪੁਥੁਜ੍ਜਨਕੋ ਸੇਕ੍ਖੋ। **ਕਾਯਦ੍ਵਾਰਵੀਤਿਕ੍ਕਮਾ**ਤਿ ਆਜੀਵਹੇਤੁਕਤੋ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾਦਿਤੋ ਵਿਸੁਂ ਵਿਸੁਂ ਵਿਰਮਣਂ

ਯੋਜੇਤਬ੍ਬੰ।

ਅਯੰ ਪਨਸ੍ਸਾਤਿ ਮਗ੍ਗਭਾਵੇਨ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਮ੍ਪਿ ਏਕਤ੍ਤੇਨ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਅਸ੍ਸ ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਅਯੰ ਞਾਣਵਸੇਨ ਸਬ੍ਬਸਦਿਸਸਬ੍ਬਾਸਦਿਸਏਕਚ੍ਚਸਦਿਸਤਾ **ਵਿਸੇਸੋ। ਪਾਦਕਜ੍ਝਾਨਨਿਯਾਮੇਨ ਹੋਤੀ**ਤਿ ਇਧ ਪਾਦਕਜ੍ਝਾਨਨਿਯਾਮੰ ਧੁਰੰ ਕਤ੍ਵਾ ਆਹ, **ਅਟ੍ਠਸਾਲਿਨਿਯੰ** ਪਨ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਨਿਯਾਮੰ ਤਤ੍ਥ ਸਬ੍ਬਵਾਦਾਵਿਰੋਧਤੋ, ਇਧ ਪਨ ਸਮ੍ਮਸਿਤਜ੍ਝਾਨਪੁਗ੍ਗਲਜ੍ਝਾਸਯਵਾਦਨਿਵਤ੍ਤਨਤੋ ਪਾਦਕਜ੍ਝਾਨਨਿਯਾਮੰ। ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਨਿਯਾਮੋ ਪਨ ਸਾਧਾਰਣਤ੍ਤਾ ਇਧਾਪਿ ਨ ਪਟਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਅਞ੍ਞੇ ਚਾਚਰਿਯਵਾਦਾ ਵਕ੍ਖਮਾਨਾ ਵਿਭਜਿਤਬ੍ਬਾਤਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਮੇਵ ਤਾਵ ਪਾਦਕਜ੍ਝਾਨਨਿਯਾਮੰ ਵਿਭਜਨ੍ਤੋ ਆਹ **"ਪਾਦਕਜ੍ਝਾਨਨਿਯਾਮੇਨ ਤਾਵਾ"**ਤਿ।

ਆਰੁਪ੍ਪੇ ਚਤੁਕ੍ਕਪਞ੍ਚਕ...ਪੇ॰... ਵੁਤ੍ਤੰ ਅਟ੍ਠਸਾਲਿਨਿਯਨ੍ਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਨਨੁ ਤਤ੍ਥ ''ਆਰੁਪ੍ਪੇ ਤਿਕਚਤੁਕ੍ਕਜ੍ਝਾਨੰ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਨ ''ਚਤੁਕ੍ਕਪਞ੍ਚਕਜ੍ਝਾਨ''ਨ੍ਤਿ? ਸਚ੍ਚੰ, ਯੇਸੁ ਪਨ ਸੰਸਯੋ ਅਤ੍ਥਿ, ਤੇਸੰ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਦਸ੍ਸਨੇਨ, ਤੇਨਤ੍ਥਤੋ ਚਤੁਕ੍ਕਪਞ੍ਚਕਜ੍ਝਾਨੰ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਮੇਵ ਹੋਤੀਤਿ ਏਵਮਾਹਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। ਸਮੁਦਾਯਞ੍ਚ ਅਪੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ **"ਤਞ੍ਚ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰੰ, ਨ ਲੋਕਿਯ"**ਨ੍ਤਿ ਆਹ। ਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨਮੇਵ ਹਿ ਲੋਕਿਯੰ ਤਤ੍ਥ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਨ ਚਤੁਕ੍ਕੰ ਪਞ੍ਚਕਞ੍ਚਾਤਿ। **ਏਤ੍ਥ ਕਥ**ਨ੍ਤਿ ਪਾਦਕਜ੍ਝਾਨਸ੍ਸ ਅਭਾਵਾ ਕਥੰ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਤੰਝਾਨਿਕਾਵ ਤਸ੍ਸ ਤਤ੍ਥ ਤਯੋ ਮਗ੍ਗਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ** ਤਜ੍ਝਾਨਿਕੰ ਪਠਮਫਲਾਦਿੰ ਪਾਦਕੰ ਕਤ੍ਵਾ ਉਪਰਿਮਗ੍ਗਭਾਵਨਾਯਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ, ਤਿਕਚਤੁਕ੍ਕਜ੍ਝਾਨਿਕੰ ਪਨ ਮਗ੍ਗੰ ਭਾਵੇਤ੍ਵਾ ਤਤ੍ਥੁਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਅਰੂਪਜ੍ਝਾਨੰ ਤਜ੍ਝਾਨਿਕੰ ਫਲਞ੍ਚ ਪਾਦਕੰ ਕਤ੍ਵਾ ਉਪਰਿਮਗ੍ਗਭਾਵਨਾਯ ਅਞ੍ਞਝਾਨਿਕਾਪਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤੀਤਿ ਞਾਣਙ੍ਗਾਦਿਨਿਯਾਮਿਕਾ ਪੁਬ੍ਬਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰਸਮਾਪਤ੍ਤਿ ਪਾਦਕੰ, ਨ ਸਮ੍ਮਸਿਤਬ੍ਬਾਤਿ ਫਲਸ੍ਸਪਿ ਪਾਦਕਤਾ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ।

ਦੁਕ੍ਖਞਾਣਾਦੀਨੰ ਰੂਪਾਦਿਛਲਾਰਮ੍ਮਣਤ੍ਤਾ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਸਙ੍ਕਪ੍ਪਾਦੀਨੰ ਕਸਿਣਾਦਿਤੰਤੰਕੁਸਲਾਰਮ੍ਮਣਾਰਮ੍ਮਣਤ੍ਤਾ ਸਮ੍ਮਾਵਾਚਾਦੀਨੰ ਅਙ੍ਗਾਨੰ ਤੰਤੰਵਿਰਮਿਤਬ੍ਬਾਦਿਆਰਮ੍ਮਣਤ੍ਤਾ **"ਯਥਾਨੁਰੂਪ"**ਨ੍ਤਿ ਆਹ। **ਤਦਨੁਰੂਪੋ**ਤਿ ਅਵਿਪ੍ਪਟਿਸਾਰਕਰਸੀਲੰ ਵਾਯਾਮਸ੍ਸ ਵਿਸੇਸਪਚ੍ਚਯੋਤਿ ਸੀਲਾਨੁਰੂਪਤਾ ਵਾਯਾਮਸ੍ਸ ਵੁਤ੍ਤਾ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਸ੍ਸਪਿ, ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਸ੍ਸੇਵ ਚ ਵਚਨਤੋ ''ਸੀਲਭੂਮਿਯੰ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤਸ੍ਸਾ''ਤਿ ਅਵਤ੍ਵਾ **"ਪਤਿਟ੍ਠਮਾਨਸ੍ਸਾ"**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। **ਚੇਤਸੋ ਅਸਮ੍ਮੋਸੋ**ਤਿ ''ਏਕਾਰਕ੍ਖੋ''ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਵੁਤ੍ਤੇਨ ਸਤਾਰਕ੍ਖੇਨ ਚੇਤਸੋ ਰਕ੍ਖਿਤਤਾ। ਤੇਨਾਹ **"ਇਤਿ...ਪੇ॰... ਸੁਵਿਹਿਤਚਿਤ੍ਤਾਰਕ੍ਖਸ੍ਸਾ"**ਤਿ।

ਆਸਵਕ੍ਖਯਞਾਣਸ੍ਸ ਵਿਜ੍ਜਾਭਾਵੋ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ ਆਸਵਕ੍ਖਯਸਙ੍ਖਾਤੇ ਮਗ੍ਗੇ ਤੀਹਿ ਖਨ੍ਧੇਹਿ ਸਙ੍ਗਹਿਤੇ ਪਞ੍ਞਾਕ੍ਖਨ੍ਧੋ **ਵਿਜ੍ਜਾ**, ਸੀਲਸ੍ਸ ਚਤੁਨ੍ਨਞ੍ਚ ਞਾਨਾਨੰ ਚਰਣਭਾਵੋ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ ਇਤਰੇ ਦ੍ਵੇ ਖਨ੍ਧਾ **ਚਰਣੰ**। ਯਨ੍ਤਿ ਏਤੇਨ ਨਿਬ੍ਬਾਨੰ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੀਤਿ ਯਾਨੰ, ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਵ ਯਾਨੰ **ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯਾਨੰ**। ਸੀਲੰ ਸਮਾਧਿਸ੍ਸ ਵਿਸੇਸਪਚ੍ਚਯੋ, ਸਮਾਧਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯਾਤਿ ਸਮਥਸ੍ਸ ਉਪਕਾਰਤ੍ਤਾ ਸੀਲਕ੍ਖਨ੍ਧੋ ਚ **ਸਮਥਯਾਨੇਨ** ਸਙ੍ਗਹਿਤੋ। **ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯਾਨੇਨ** ਕਾਮੇਸੁ ਆਦੀਨਵੰ ਵਿਭਾਵੇਨ੍ਤੋ ਸਮਥਯਾਨੇਨ ਨਿਰਾਮਿਸੰ ਞਾਨਸੁਖੰ ਅਪਰਿਚ੍ਚਜਨ੍ਤੋ ਅਨੁਦ੍ਦਯਕੁਮ੍ਮਗ੍ਗੰ ਵਿਵਜ੍ਜੇਤਿ। ਪਞ੍ਞਾ ਵਿਯ ਮੋਹਸ੍ਸ, ਸੀਲਸਮਾਧਯੋ ਚ ਦੋਸਲੋਭਾਨੰ ਉਜੁਵਿਪਚ੍ਚਨੀਕਾ ਅਦੋਸਾਲੋਭੇਹਿ ਸਾਧੇਤਬ੍ਬਤ੍ਤਾ। ਸੀਲਸਮਾਧਿਪਞ੍ਞਾਯੋਗਤੋ **ਆਦਿਮਜ੍ਝਪਰਿਯੋਸਾਨਕਲ੍ਯਾਣੰ**। ਸੀਲਾਦੀਨਿ ਹਿ ਸਾਸਨਸ੍ਸ ਆਦਿਮਜ੍ਝਪਰਿਯੋਸਾਨਨ੍ਤਿ। ਯਸ੍ਮਿੰ ਠਿਤੋ ਮਗ੍ਗਟ੍ਠੋ ਫਲਟ੍ਠੋ ਚ ਅਰਿਯੋ ਹੋਤਿ, ਤੰ ਮਗ੍ਗਫਲਸਙ੍ਖਾਤੰ ਖਨ੍ਧਤ੍ਤਯਸਙ੍ਗਹਿਤੰ ਸਾਸਨੰ **ਅਰਿਯਭੂਮਿ**।

ਮਗ੍ਗਸਚ੍ਚਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੨. ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ

੨੦੬-੨੧੪. ਅਰਿਯਸਚ੍ਚ-ਸਦ੍ਦੋ ਸਮੁਦਯੇ ਵਤ੍ਤਮਾਨੋ ਪਰਿਵ੍ਵੇਯਜਭਾਵਰਹਿਤੇ ਏਕਨ੍ਤਪਹਾਤਬ੍ਬੇ ਤਣ੍ਹਾਸਙ੍ਖਾਤੇ ਸਮੁਦਯੇ ਪਵਤ੍ਤਤਿ, ਨ ਪਹਾਤਬ੍ਬਪਰਿਵ੍ਵੇਯਜੇਸੁ ਅਵਸੇਸਕਿਲੇਸਾਵਸੇਸਾਕੁਸਲੇਸੁ ਅਪ੍ਪਹਾਤਬ੍ਬੇਸੁ ਚ ਸਾਸਵਕੁਸਲਮੂਲਾਵਸੇਸਸਾਸਵਕੁਸਲੇਸੂਤਿ ਸਪ੍ਪਦੇਸੋ ਤਤ੍ਥ ਸਮੁਦਯੋ ਹੋਤਿ, ਕੇਵਲਂ ਸਚ੍ਚਸਦ੍ਦੋ ਨਿਪ੍ਪਦੇਸੋਤਿ ਆਹ "**ਨਿਪ੍ਪਦੇਸਤੋ ਸਮੁਦਯਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁ**"ਨ੍ਤਿ। ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਾ ਪਨ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਦੇਸਨਾਯਂ ਧਮ੍ਮਤੋ ਨਿਪ੍ਪਦੇਸਾ ਏਵ। ਨ ਹਿ ਤਤੋ ਅਵ੍ਵੋ ਧਮ੍ਮੋ ਅਤ੍ਥਿ, ਯੋ ਸਚ੍ਚਦੇਸਨਾਯਂ ਦੁਕ੍ਖਂ ਨਿਰੋਧੋਤਿ ਚ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੋ ਸਿਯਾ, ਮਗ੍ਗੋਪਿ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕਪਞ੍ਚਙ੍ਗਿਕਵਾਰੇਸੁ ਅਪੁਬ੍ਬੋ ਨਤ੍ਥਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਸਮੁਦਯਮੇਵ ''ਨਿਪ੍ਪਦੇਸਤੋ ਦਸ੍ਸੇਤੁ''ਨ੍ਤਿ ਵਦਤਿ ਤਸ੍ਸ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਤੀਸੁਪਿ ਵਾਰੇਸੁ ਅਪੁਬ੍ਬਸ੍ਸ ਦਸ੍ਸਿਤਤ੍ਤਾ। ਅਪੁਬ੍ਬਸਮੁਦਯਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਾਯਪਿ ਹਿ ਸਚ੍ਚਦੇਸਨਾਯਂ ''ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੋ ਦੁਕ੍ਖਸਮੁਦਯੋ? ਤਣ੍ਹਾ''ਤਿ ਵਚਨਂ ਕੇਵਲਾਯ ਤਣ੍ਹਾਯ ਸਚ੍ਚ-ਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਪਵਤ੍ਤਿਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਨ੍ਤਿ। ਦੇਸਨਾਵਸੇਨ ਪਨ ਤਂ ਤਂ ਸਮੁਦਯਂ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਦੁਕ੍ਖਂ ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਪਹਾਨਵਸੇਨ ਨਿਰੋਧੋ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕਪਞ੍ਚਙ੍ਗਿਕਸਬ੍ਬਲੋਕੁਤ੍ਤਰਕੁਸਲਵਸੇਨ ਮਗ੍ਗੋ ਚ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਦੇਸਨਾਯਂ ਨ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ ਦੁਕ੍ਖਾਦੀਨਿ ਚ ਤਤ੍ਥ ਸਪ੍ਪਦੇਸਾਨਿ ਦਸ੍ਸਿਤਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਤਾਨਿ ਚ ਨਿਪ੍ਪਦੇਸਾਨਿ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ ਸਚ੍ਚਦੇਸਨਾ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਵਤ੍ਤੁਂ ਵਟ੍ਟਤਿ। **ਪਚ੍ਚਯਸਙ੍ਖਾਤ**ਨ੍ਤਿ ਕਮ੍ਮਕਿਲੇਸਵਸੇਨ ਜਾਤਿਆਦਿਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਮੂਲਭੂਤਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਨਿਰੋਧਸਚ੍ਚਂ…ਪੇ॰… ਪਞ੍ਚਹਾਕਾਰੇਹਿ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਨ੍ਤਿ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਦੇਸਨਤੋ ਸਚ੍ਚਦੇਸਨਾਯ ਵਿਸੇਸਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਤਤ੍ਥ ''ਤਿਣ੍ਣਨ੍ਨਞ੍ਚ ਕੁਸਲਮੂਲਾਨਂ ਅਵਸੇਸਾਨਞ੍ਚ ਸਾਸਵਕੁਸਲਾਨਂ ਪਹਾਨ''ਨ੍ਤਿ ਇਦਂ ਤੇਸਂ ਪਚ੍ਚਯਾਨਂ ਅਵਿਜ੍ਜਾਤਣ੍ਹਾਉਪਾਦਾਨਾਨਂ ਪਹਾਨਵਸੇਨ, ਅਵਿਜ੍ਜਾਦੀਸੁ ਵਾ ਪਹੀਨੇਸੁ ਤੇਸਂ ਅਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਨ ਹਿ ਕੁਸਲਾ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾਤਿ। **ਪਹਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਚ ਮਗ੍ਗਕਿਚ੍ਚਵਸੇਨ ਤਦਧਿਗਮਨੀਯਂ ਨਿਰੋਧਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ, ਨਿਰੋਧਸ੍ਸੇਵ ਵਾ ਤਣ੍ਹਾਦੀਨਂ ਅਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਭਾਵੋ **ਪਹਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ।

ਯਦਿਪਿ ''ਪੁਬ੍ਬੇਵ ਖੋ ਪਨਸ੍ਸ ਕਾਯਕਮ੍ਮਂ ਵਚੀਕਮ੍ਮਂ ਆਜੀਵੋ ਸੁਪਰਿਸੁਦ੍ਧੋ ਹੋਤਿ, ਏਵਮਸ੍ਸਾਯਂ ਅਰਿਯੋ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕੋ ਮਗ੍ਗੋ ਭਾਵਨਾਪਾਰਿਪੂਰਿਂ ਗਚ੍ਛਤੀ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੪੩੧) ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕਮਗ੍ਗਪਾਰਿਪੂਰਿਯਾ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਇਦਂ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਤਥਾਪਿ ''ਪੁਬ੍ਬੇਵ ਖੋ ਪਨਾ''ਤਿ ਵਚਨਂ ਕਾਯਕਮ੍ਮਾਦਿਸੁਦ੍ਧਿਯਾ ਦੂਰਤਰੁਪਨਿਸ੍ਸਯਤਂ, ਚਕ੍ਖਾਦੀਸੁ ਅਸਾਰਜ੍ਜਨ੍ਤਸ੍ਸ ਅਸਂਯੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਸਮ੍ਮੂਲ੍ਹਸ੍ਸ ਆਦੀਨਵਾਨੁਪਸ੍ਸਿਨੋ ਵਿਹਰਤੋ ਤਾਯੇਵ ਵੁਟ੍ਠਾਨਗਾਮਿਨਿਯਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਆਯਤਿਂ ਪਞ੍ਚੁਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧੇਸੁ ਅਪਚਯਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੇਸੁ ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਾਰੇਸੁ ਵਿਵਟ੍ਟਨਵਸੇਨ, ਪੋਨੋਬ੍ਭਵਿਕਤਣ੍ਹਾਯ ਪਹੀਯਮਾਨਾਯ ਕਿਲੇਸਦੂਰੀਭਾਵੇਨ, ਕਾਯਿਕਚੇਤਸਿਕਦਰਥਸਨ੍ਤਾਪਪਰਿਲ੍ਹਾਹੇਸੁ ਪਹੀਯਮਾਨੇਸੁ ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਕਾਯਚਿਤ੍ਤਵਸੇਨ ਕਾਯਿਕਚੇਤਸਿਕਸੁਖੇ ਪਟਿਸਂਵੇਦਿਯਮਾਨੇ ''ਯਾ ਤਥਾਭੂਤਸ੍ਸ ਦਿਟ੍ਠਿ, ਸਾਸ੍ਸ ਹੋਤਿ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠੀ''ਤਿਆਦਿਨਾ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੪੩੧) ਵੁਤ੍ਤਾਨਂ ਵੁਟ੍ਠਾਨਗਾਮਿਨਿਵਿਪਸ੍ਸਨਾਕ੍ਖਣੇ ਪਵਤ੍ਤਾਨਂ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਾਦੀਨਂ ਅਙ੍ਗਾਨਂ ਆਸਨ੍ਨਤਰੁਪਨਿਸ੍ਸਯਤਞ੍ਚ ਦਸ੍ਸੇਤੀਤਿ ਆਸਨ੍ਨਤਰੁਪਨਿਸ੍ਸਯਵਸੇਨ ਪਞ੍ਚਙ੍ਗਿਕਂ ਮਗ੍ਗਂ ਸੁਖਂ ਬੁਜ੍ਝਨ੍ਤਾਨਂ ਪੁਗ੍ਗਲਾਨਂ ਅਜ੍ਝਾਸਯਵਸੇਨ ਪਞ੍ਚਙ੍ਗਿਕਮਗ੍ਗਦੇਸਨਾਯ ਪਵਤ੍ਤਤਂ ਦੀਪੇਤਿ। ਤੇਨਾਹ "**ਪੁਬ੍ਬੇਵ ਖੋ…ਪੇ॰… ਸੁਪਰਿਸੁਦ੍ਧੋ ਹੋਤੀਤਿ ਵਚਨਤੋ**"ਤਿਆਦਿ। ਏਵਮਿਦਂ **ਵਚਨਤੋ**ਤਿ ਨਿਸ੍ਸਕ੍ਕਵਚਨਂ ਦੇਸਨੁਪਾਯਸ੍ਸ ਞਾਪਕਨਿਦਸ੍ਸਨਂ ਹੋਤਿ, **ਵਚਨਤੋ**ਤਿ ਵਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਵਚਨਾਨੁਰੂਪਂ ਪਞ੍ਚਙ੍ਗਿਕੋਪਿ ਮਗ੍ਗੋ ਪਟਿਪਦਾ ਏਵਾਤਿ ਭਗਵਤਾ ਦੇਸਿਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਕਤ੍ਥਾਤਿ? ਦੇਵਪੁਰੇ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਂ ਦੇਸਿਤਨਯਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ ਪਞ੍ਚਙ੍ਗਿਕਵਾਰੋਪਿ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠੋ ਧਮ੍ਮਸਙ੍ਗਾਹਕੇਹਿ। ਅਥ ਵਾ ''ਪੁਬ੍ਬੇਵ ਖੋ ਪਨਸ੍ਸਾ''ਤਿ ਵਚਨੇਨੇਵ ਅਜ੍ਝਾਸਯਵਿਸੇਸਕਾਰਣਨਿਦਸ੍ਸਕੇਨ ਪੁਗ੍ਗਲਜ੍ਝਾਸਯਵਸੇਨ ਪਞ੍ਚਙ੍ਗਿਕੋ ਮਗ੍ਗੋਪਿ ਪਟਿਪਦਾ ਏਵਾਤਿ ਦੇਸਿਤੋ ਹੋਤੀਤਿ ਆਹ "**ਪੁਬ੍ਬੇਵ ਖੋ ਪਨ…ਪੇ॰… ਵਚਨਤੋ ਪਨ…ਪੇ॰… ਦੇਸਿਤੋ**"ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਂ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤੇ ਦੇਸਿਤਨਯਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ ਪਞ੍ਚਙ੍ਗਿਕਵਾਰੋਪਿ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠੋ ਭਗਵਤਾ ਦੇਵਪੁਰੇਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਞਾਣੇਹਿ ਦੇਸਨਾਪਵੇਸੋ, ਭਾਵਨਾਪਵੇਸੋ ਵਾ **ਞਾਣਾਭਿਨਿਵੇਸੋ**। ਏਕੇਕਸ੍ਮਿਂ ਕੋਟ੍ਠਾਸੇ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਨਯਸਹਸ੍ਸਾਨਂ ਦਸ੍ਸਨਂ ਗਣਨਾਸੁਖਤ੍ਥਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਯਥਾ ਪਨ ਪਾਲ਼ਿ ਠਿਤਾ, ਤਥਾ ਏਕੇਕਿਸ੍ਸਾ ਪਟਿਪਦਾਯ ਸੁਞ੍ਞਤਾਦੀਸੁ ਚ ਪਞ੍ਚ ਪਞ੍ਚ ਕੋਟ੍ਠਾਸੇ ਯੋਜੇਤ੍ਵਾ ਪਾਲ਼ਿਗਮਨਂ ਕਤਨ੍ਤਿ ਵਿਞ੍ਞਾਯਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕਵਾਰੇ ਦੁਤਿਯਜ੍ਝਾਨਾਦੀਸੁ ਤਸ੍ਮਿਂ ਸਮਯੇ ਸਤ੍ਤਙ੍ਗਿਕੋ ਮਗ੍ਗੋ ਹੋਤੀਤਿ ਯੋਜਨਾ ਕਾਤਬ੍ਬਾ, ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਗਾਹਿਕਵਾਰੇ ਚ ਯਥਾ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨਧਮ੍ਮਵਸੇਨਾਤਿ।

ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੩. ਪਞ੍ਹਪੁਚ੍ਛਕਵਣ੍ਣਨਾ

੨੧੫. ਏਵੰ ਪੁਰਿਮੇਸੁਪਿ ਦ੍ਵੀਸੂਤਿ ਕਸ੍ਮਾ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਨਨੁ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯੇ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨਿਪਟਿਪਦਾਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਲੋਕਿਯਲੋਕੁਤ੍ਤਰਮਿਸ੍ਸਕੋ ਮਗ੍ਗੋ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਤਸ੍ਸ ਹਿ ਅਟ੍ਠਕਥਾਯੰ (ਵਿਭ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੨੦੫) ‘‘ਚਤੂਸੁ ਸਚ੍ਚੇਸੁ ਉਗ੍ਗਹਾਦਿਵਸੇਨ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਞਾਣੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿੰ ਸਨ੍ਧਾਯ ਇਦੰ ‘ਦੁਕ੍ਖੇ ਞਾਣ’ਨ੍ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਪਟਿਵੇਧਕ੍ਖਣੇ ਪਨ ਏਕਮੇਵ ਞਾਣੰ ਹੋਤੀ’’ਤਿ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ, ਤਥਾ ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪਾਦੀਨਞ੍ਚ ਲੋਕਿਯਲੋਕੁਤ੍ਤਰਮਿਸ੍ਸਕਤਾ ਦਸ੍ਸਿਤਾ ‘‘ਅਪਿਚੇਸਾ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿ ਨਾਮ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਨਾਨਾਕ੍ਖਣਾ ਨਾਨਾਰਮ੍ਮਣਾ ਹੋਤਿ, ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਏਕਕ੍ਖਣਾ ਏਕਾਰਮ੍ਮਣਾ’’ਤਿਆਦਿਨਾ ਚਾਤਿ? ਸਚ੍ਚਮੇਤੰ, ਏਵੰ ਪਨ ਆਗਮਨਵਸੇਨ ਤਤ੍ਥਾਪਿ ਚਤੁਸਚ੍ਚਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਦਸ੍ਸਨਾਦਿਮੁਖੇਨ ਅਰਿਯੋਵ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕੋ ਮਗ੍ਗੋ ਦਸ੍ਸਿਤੋ। ਏਵਞ੍ਚ ਕਤ੍ਵਾ ‘‘ਪਟਿਵੇਧਕ੍ਖਣੇ ਪਨ ਏਕਮੇਵ ਞਾਣੰ ਹੋਤੀ’’ਤਿ ਮਗ੍ਗਞਾਣਸ੍ਸ ਏਕਸ੍ਸੇਵ ਦੁਕ੍ਖਞਾਣਾਦਿਤਾ, ‘‘ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਪਨ…ਪੇ॰… ਏਕੋਵ ਕੁਸਲਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਅਯੰ ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ ਨਾਮਾ’’ਤਿਆਦਿਨਾ ਮਗ੍ਗਸਙ੍ਕਪ੍ਪਾਦੀਨੰ ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪਾਦਿਤਾ ਚ ਨਿਦ੍ਧਾਰਿਤਾ, ਪਾਲ਼ਿਯਞ੍ਚ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕੰ ਮਗ੍ਗੰ ਉਦ੍ਦਿਸਿਤ੍ਵਾ ਤਮੇਵ ਨਿਦ੍ਦਿਸਿਤੁੰ ‘‘ਦੁਕ੍ਖੇ ਞਾਣ’’ਨ੍ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਤੇਨ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯੇਪਿ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨੰ ਲੋਕਿਯਤਾ, ਦ੍ਵਿਨ੍ਨੰ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾ **‘‘ਏਵੰ ਪੁਰਿਮੇਸੁਪਿ ਦ੍ਵੀਸੂ**’’ਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ।

ਪਞ੍ਹਪੁਚ੍ਛਕਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਸਚ੍ਚਵਿਭਙ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੫. ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਵਿਭਙ੍ਗੋ

੧. ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ

੨੧੯. **ਚਕ੍ਖੁਦ੍ਵਾਰੇ ਇਨ੍ਦਟ੍ਠੰ ਕਾਰੇਤੀ**ਤਿ ਚਕ੍ਖੁਦ੍ਵਾਰਭਾਵੇ ਤੰਦ੍ਵਾਰਿਕੇਹਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਇਨ੍ਦਭਾਵੰ ਪਰਮਿਸ੍ਸਰਭਾਵੰ ਕਾਰਯਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਥਿ ਤੇ ਰੂਪਗ੍ਗਹਣੇ ਅਤ੍ਤਾਨੰ ਅਨੁਵਤ੍ਤੇਤਿ, ਤੇ ਚ ਤੰ ਅਨੁਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀਤਿ। ਏਸ ਨਯੋ ਇਤਰੇਸੁਪਿ। ਯੇਨ ਤੰਸਮਙ੍ਗੀਪੁਗ੍ਗਲੋ ਤੰਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਧਮ੍ਮਾ ਵਾ ਅਞ੍ਞਾਤਾਵਿਨੋ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਸੋ ਅਞ੍ਞਾਤਾਵਿਭਾਵੋ ਪਰਿਨਿਟ੍ਠਿਤਕਿਚ੍ਚਜਾਨਨੰ।

ਕਤ੍ਥਚਿ ਦ੍ਵੇਤਿ ''ਦ੍ਵਿਨ੍ਨੰ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨੰ ਭਾਵਿਤਤ੍ਤਾ ਬਹੁਲੀਕਤਤ੍ਤਾ ਖੀਣਾਸਵੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਞ੍ਞੰ ਬ੍ਯਾਕਰੋਤਿ... ਪੇ॰... ਅਰਿਯਾਯ ਚ ਪਞ੍ਞਾਯ ਅਰਿਯਾਯ ਚ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਯਾ। ਯਾ ਹਿਸ੍ਸ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਰਿਯਾ ਪਞ੍ਞਾ, ਤਦਸ੍ਸ ਪਞ੍ਞਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ। ਯਾ ਹਿਸ੍ਸ ਅਰਿਯਾ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿ, ਤਦਸ੍ਸ ਸਮਾਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯ''ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ (ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੫.੫੧੬) ਦ੍ਵੇ, ''ਤਿਣ੍ਣੰ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨੰ ਭਾਵਿਤਤ੍ਤਾ ਬਹੁਲੀਕਤਤ੍ਤਾ ਪਿਣ੍ਡੋਲਭਾਰਦ੍ਵਾਜੇਨ ਭਿਕ੍ਖੁਨਾ ਅਞ੍ਞਾ ਬ੍ਯਾਕਤਾ...ਪੇ॰... ਸਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸ ਸਮਾਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸ ਪਞ੍ਞਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸਾ''ਤਿ (ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੫.੫੧੯), ''ਤੀਣਿਮਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਤੀਣਿ? ਅਨਞ੍ਞਾਤਞ੍ਞਸ੍ਸਾਮੀਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ ਅਞ੍ਞਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ ਅਞ੍ਞਾਤਾਵਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯ''ਨ੍ਤਿ (ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੫.੪੯੩), ''ਤੀਣਿਮਾਨਿ...ਪੇ॰... ਇਤ੍ਥਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ ਪੁਰਿਸਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ ਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯ''ਨ੍ਤਿ (ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੫.੪੯੨) ਚ ਏਵਮਾਦੀਸੁ ਤੀਣਿ, ''ਪਞ੍ਚਿਮਾਨਿ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਨਾਨਾਵਿਸਯਾਨਿ...ਪੇ॰... ਚਕ੍ਖੁਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ...ਪੇ॰... ਕਾਯਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯ''ਨ੍ਤਿ (ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੫.੫੧੨), ''ਪਞ੍ਚ...ਪੇ॰... ਸੁਖਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ...ਪੇ॰... ਉਪੇਕ੍ਖਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯ''ਨ੍ਤਿ (ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੫.੫੦੧ ਆਦਯੋ), ''ਪਞ੍ਚ... ਪੇ॰... ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ...ਪੇ॰... ਪਞ੍ਞਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯ''ਨ੍ਤਿ (ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੫.੪੮੬ ਆਦਯੋ) ਚ ਏਵਮਾਦੀਸੁ ਪਞ੍ਚ। ਤਤ੍ਥ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤੇ ਦੁਕਾਦਿਵਚਨੰ ਨਿਸ੍ਸਰਣੂਪਾਯਾਦਿਭਾਵਤੋ ਦੁਕਾਦੀਨੰ। ਸਬ੍ਬਾਨਿ ਪਨ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਅਭਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਾਨਿ, ਅਭਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾ ਚ ਅਭਿਧਮ੍ਮੋਤਿ ਇਧ ਸਬ੍ਬਾਨਿ ਏਕਤੋ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ।

ਖੀਣਾਸਵਸ੍ਸ ਭਾਵਭੂਤੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਤੋ "**ਖੀਣਾਸਵਸ੍ਸੇਵ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਤੋ**"ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ।

ਲਿਙ੍ਗੇਤਿ ਗਮੇਤਿ ਞਾਪੇਤੀਤਿ ਲਿਙ੍ਗੰ, ਲਿਙ੍ਗੀਯਤਿ ਵਾ ਏਤੇਨਾਤਿ ਲਿਙ੍ਗੰ, ਕਿਂ ਲਿਙ੍ਗੇਤਿ, ਕਿਞ੍ਚ ਵਾ ਲਿਙ੍ਗੀਯਤੀਤਿ? ਇਨ੍ਦੰ ਇਨ੍ਦੋ ਵਾ, ਇਨ੍ਦਸ੍ਸ ਲਿਙ੍ਗੰ ਇਨ੍ਦਲਿਙ੍ਗੰ, ਇਨ੍ਦਲਿਙ੍ਗਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੋ ਤੰਸਭਾਵੋ **ਇਨ੍ਦਲਿਙ੍ਗਟ੍ਠੋ,** ਇਨ੍ਦਲਿਙ੍ਗਮੇਵ ਵਾ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯ-ਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੋ **ਇਨ੍ਦਲਿਙ੍ਗਟ੍ਠੋ**। ਸਜ੍ਜਿਤੰ ਉਪ੍ਪਾਦਿਤਨ੍ਤਿ ਸਿਟ੍ਠੰ, ਇਨ੍ਦੇਨ ਸਿਟ੍ਠੰ **ਇਨ੍ਦਸਿਟ੍ਠੰ**। **ਜੁਟ੍ਠੰ** ਸੇਵਿਤੰ। ਕਮ੍ਮਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਇਨ੍ਦਸ੍ਸ ਲਿਙ੍ਗਾਨਿ, ਤੇਨ ਚ ਸਿਟ੍ਠਾਨੀਤਿ ਕਮ੍ਮਜਾਨੇਵ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾਨਿ, ਨ ਅਞ੍ਞਾਨਿ। ਤੇ ਚ ਦ੍ਵੇ ਅਤ੍ਥਾ ਕਮ੍ਮੇ ਏਵ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾ, ਇਤਰੇ ਚ ਭਗਵਤਿ ਏਵਾਤਿ "**ਯਥਾਯੋਗ**"ਨ੍ਤਿ ਆਹ। **ਤੇਨਾ**ਤਿ ਭਗਵਤੋ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਚ ਇਨ੍ਦਤ੍ਤਾ। **ਏਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਏਤੇਸੁ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਸੁ। **ਉਲ੍ਲਿਙ੍ਗੇਨ੍ਤਿ** ਪਕਾਸੇਨ੍ਤਿ ਫਲਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਵਿਪਤ੍ਤੀਹਿ ਕਾਰਣਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਵਿਪਤ੍ਤਿਅਵਬੋਧਤੋ। ''ਸੋ ਤੰ ਨਿਮਿਤ੍ਤੰ ਆਸੇਵਤੀ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੯.੩੫) ਗੋਚਰਕਰਣਮ੍ਪਿ ਆਸੇਵਨਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਆਹ "**ਕਾਨਿਚਿ ਗੋਚਰਾਸੇਵਨਾਯਾ**"ਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਸਬ੍ਬੇਸੰ ਗੋਚਰੀਕਾਤਬ੍ਬਤ੍ਤੇਪਿ ''ਕਾਨਿਚੀ''ਤਿ ਵਚਨੰ ਅਵਿਪਸ੍ਸਿਤਬ੍ਬਾਨੰ ਬਹੁਲੀਮਨਸਿਕਰਣੇਨ ਅਨਾਸੇਵਨੀਯਤ੍ਤਾ। ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਾਮਤ੍ਤਮੇਵ ਹਿ ਤੇਸੁ ਹੋਤੀਤਿ। ''ਤਸ੍ਸ ਤੰ ਮਗ੍ਗੰ ਆਸੇਵਤੋ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੧੭੦) ਭਾਵਨਾ ''ਆਸੇਵਨਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਭਾਵੇਤਬ੍ਬਾਨਿ ਸਦ੍ਧਾਦੀਨਿ ਸਨ੍ਧਾਯਾਹ "**ਕਾਨਿਚਿ ਭਾਵਨਾਸੇਵਨਾਯਾ**"ਤਿ। **ਆਧਿਪਚ੍ਚੰ** ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪਚ੍ਚਯਭਾਵੋ, ਅਸਤਿ ਚ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪਚ੍ਚਯਭਾਵੇ ਇਤ੍ਥਿਪੁਰਿਸਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨੰ ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਚ੍ਚਯਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨੇਹਿ ਤੰਸਹਿਤਸਨ੍ਤਾਨੇ ਅਞ੍ਞਾਕਾਰੇਨ ਅਨੁਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨੇਹਿ ਲਿਙ੍ਗਾਦੀਹਿ ਅਨੁਵਤ੍ਤਨੀਯਭਾਵੋ, ਇਮਸ੍ਮਿਞ੍ਚਤ੍ਥੇ ਇਨ੍ਦਨ੍ਤਿ ਪਰਮਿਸ੍ਸਰਿਯੰ ਕਰੋਨ੍ਤਿਚ੍ਚੇਵ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ। ਚਕ੍ਖਾਦੀਸੁ ਦਸ੍ਸਿਤੇਨ ਨਯੇਨ ਅਞ੍ਞੇਸਞ੍ਚ ਤਦਨੁਵਤ੍ਤੀਸੁ ਆਧਿਪਚ੍ਚੰ ਯਥਾਰਹੰ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬੰ।

ਹੇਟ੍ਠਾਤਿ ਅਟ੍ਠਸਾਲਿਨਿਯੰ। **ਅਮੋਹੋ ਏਵ,** ਨ ਵਿਸੁੰ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਧਮ੍ਮਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਅਮੋਹਸ੍ਸ ਪਞ੍ਞਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪਦੇ ਵਿਭਾਵਿਤਾਨਿ ਲਕ੍ਖਣਾਦੀਨਿ ਤੇਸਞ੍ਚ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾਨੀਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। **ਸੇਸਾਨਿ** ਅਟ੍ਠਸਾਲਿਨਿਯੰ ਲਕ੍ਖਣਾਦੀਹਿ **ਸਰੂਪੇਨੇਵ ਆਗਤਾਨਿ**। ਨਨੁ ਚ

ਸੁਖਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਦੁਕ੍ਖਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਂ ਤਤ੍ਥ ਲਕ੍ਖਣਾਦੀਨਿ ਨ ਵੁਤ੍ਤਾਨੀਤਿ? ਕਿਞ੍ਚਾਪਿ ਨ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ, ਸੋਮਨਸ੍ਸਦੋਮਨਸ੍ਸਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਂ ਪਨ ਵੁਤ੍ਤਲਕ੍ਖਣਾਦਿਵਸੇਨ ਵਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਤੋ ਏਤੇਸਮ੍ਪਿ ਵੁਤ੍ਤਾਨੇਵ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਕਥਂ? ਇਟ੍ਠਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬਾਨੁਭਵਨਲਕ੍ਖਣਂ ਸੁਖਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ, ਇਟ੍ਠਾਕਾਰਸਮ੍ਭੋਗਰਸਂ, ਕਾਯਿਕਸ੍ਸਾਦਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਾਨਂ, ਕਾਯਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪਦਟ੍ਠਾਨਂ । ਅਨਿਟ੍ਠਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬਾਨੁਭਵਨਲਕ੍ਖਣਂ ਦੁਕ੍ਖਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ, ਅਨਿਟ੍ਠਾਕਾਰਸਮ੍ਭੋਗਰਸਂ, ਕਾਯਿਕਾਬਾਧਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਾਨਂ, ਕਾਯਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪਦਟ੍ਠਾਨਨ੍ਤਿ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਇਟ੍ਠਾਨਿਟ੍ਠਾਕਾਰਾਨਮੇਵ ਆਰਮ੍ਮਣਾਨਂ ਸਮ੍ਭੋਗਰਸਤਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ, ਨ ਵਿਪਰੀਤੇਪਿ ਇਟ੍ਠਾਕਾਰੇਨ ਅਨਿਟ੍ਠਾਕਾਰੇਨ ਚ ਸਮ੍ਭੋਗਰਸਤਾਤਿ।

ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਅਰਿਯਭੂਮਿਪਟਿਲਾਭੋ ਭਗਵਤੋ ਦੇਸਨਾਯ ਸਾਧਾਰਣਂ ਪਧਾਨਞ੍ਚ ਪਯੋਜਨਨ੍ਤਿ ਆਹ "**ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਧਮ੍ਮਂ ਪਰਿਞ੍ਞਾਯਾ**"ਤਿਆਦਿ। ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਂ ਇਤ੍ਥਿਪੁਰਿਸਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਨ੍ਤਰਂ ਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਦੇਸਨਕ੍ਕਮੋ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਸੋ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਯਮਕਦੇਸਨਾਯ ਸਮੇਤਿ। ਇਧ ਪਨ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਵਿਭਙ੍ਗੇ ਮਨਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਨ੍ਤਰਂ ਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਤਂ ਪੁਰਿਮਪਚ੍ਛਿਮਾਨਂ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਬਾਹਿਰਾਨਂ ਅਨੁਪਾਲਕਤ੍ਤੇਨ ਤੇਸਂ ਮਜ੍ਝੇ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਯਞ੍ਚ ਕਿਞ੍ਚਿ ਵੇਦਯਿਤਂ, ਸਬ੍ਬਂ ਤਂ ਦੁਕ੍ਖਂ। ਯਾਵ ਚ ਦੁਵਿਧਤ੍ਤਭਾਵਾਨੁਪਾਲਕਸ੍ਸ ਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸ ਪਵਤ੍ਤਿ, ਤਾਵ ਦੁਕ੍ਖਭੂਤਾਨਂ ਏਤੇਸਂ ਵੇਦਯਿਤਾਨਂ ਅਨਿਵਤ੍ਤੀਤਿ **ਞਾਪਨਤ੍ਥਂ**। ਤੇਨ ਚ ਚਕ੍ਖਾਦੀਨਂ ਦੁਕ੍ਖਾਨੁਬਨ੍ਧਤਾਯ ਪਰਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਤਂ ਞਾਪੇਤਿ। **ਤਤੋ ਅਨਨ੍ਤਰਂ ਭਾਵੇਤਬ੍ਬਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਭਾਵਨਾਮਗ੍ਗਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਂ ਅਞ੍ਞਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਦਸ੍ਸਨਾਨਨ੍ਤਰਾ ਹਿ ਭਾਵਨਾਤਿ।

ਸਤਿਪਿ ਪੁਰੇਜਾਤਾਦਿਪਚ੍ਚਯਭਾਵੇ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪਚ੍ਚਯਭਾਵੇਨ ਸਾਧੇਤਬ੍ਬਮੇਵ ਕਿਚ੍ਚਂ "**ਕਿਚ੍ਚ**"ਨ੍ਤਿ ਆਹ ਤਸ੍ਸ ਅਨਞ੍ਞਸਾਧਾਰਣਤ੍ਤਾ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਕਥਾਯ ਚ ਪਵਤ੍ਤਤ੍ਤਾ। ਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਭਾਵੇਨ ਮਨਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸ ਵ**ਸਵਤ੍ਤਾਪਨਂ** ਹੋਤਿ, ਨਾਞ੍ਞੇਸਂ। ਤਂਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਨਿਪਿ ਹਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਸਾਧੇਤਬ੍ਬਭੂਤਾਨੇਵ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਤ੍ਤਨੋ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਕਿਚ੍ਚਂ ਸਾਧੇਨ੍ਤਿ ਚੇਤਸਿਕਤ੍ਤਾਤਿ। ''ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਚ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪਚ੍ਚਯਭਾਵੇਨ ਸਾਧੇਤਬ੍ਬ''ਨ੍ਤਿ ਅਯਂ ਅਧਿਕਾਰੋ ਅਨੁਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਨੇ ਅਨੁਪਤ੍ਥਮ੍ਭੇ ਚ ਤਪ੍ਪਚ੍ਚਯਾਨਂ ਤਪ੍ਪਵਤ੍ਤਨੇ ਨਿਮਿਤ੍ਤਭਾਵੋ **ਅਨੁਵਿਧਾਨਂ**। ਛਾਦੇਤ੍ਵਾ ਫਰਿਤ੍ਵਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾ ਸੁਖਦੁਕ੍ਖਵੇਦਨਾ ਸਹਜਾਤੇ ਅਭਿਭਵਿਤ੍ਵਾ ਸਯਮੇਵ ਪਾਕਟਾ ਹੋਤਿ, ਸਹਜਾਤਾ ਚ ਤਬ੍ਬਸੇਨ ਸੁਖਦੁਕ੍ਖਭਾਵਪ੍ਪਤ੍ਤਾ ਵਿਯਾਤਿ ਆਹ "**ਯਥਾਸਕਂ ਓਲਾਰਿਕਾਕਾਰਾਨੁਪਾਪਨ**"ਨ੍ਤਿ। ਅਸਨ੍ਤਸ੍ਸ ਅਪਣੀਤਸ੍ਸਪਿ ਅਕੁਸਲਤਬ੍ਬਿਪਾਕਾਦਿਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਮਜ੍ਝਤ੍ਤਾਕਾਰਾਨੁਪਾਪਨਂ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ, ਸਮਾਨਜਾਤਿਯਂ ਵਾ ਸੁਖਦੁਕ੍ਖੇਹਿ ਸਨ੍ਤਪਣੀਤਾਕਾਰਾਨੁਪਾਪਨਞ੍ਚ। ਪਸਨ੍ਨਪਗ੍ਗਹਿਤਉਪਟ੍ਠਿਤਸਮਾਹਿਤਦਸ੍ਸਨਾਕਾਰਾਨੁਪਾਪਨਂ ਯਥਾਕ੍ਕਮਂ ਸਦ੍ਧਾਦੀਨਂ। **ਆਦਿ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ਉਦ੍ਧਮ੍ਭਾਗਿਯਸਂਯੋਜਨਾਨਿ ਗਹਿਤਾਨਿ, ਮਗ੍ਗਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਸ੍ਸੇਵ ਚ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸ ਕਿਚ੍ਚਂ ਦਸ੍ਸਿਤਂ, ਤੇਨੇਵ ਫਲਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਤਂਤਂਸਂਯੋਜਨਾਨਂਯੇਵ ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਪਹਾਨਕਿਚ੍ਚਤਾ ਦਸ੍ਸਿਤਾ ਹੋਤੀਤਿ। ਸਬ੍ਬਕਤਕਿਚ੍ਚਂ ਅਞ੍ਞਾਤਾਵਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਅਞ੍ਞਸ੍ਸ ਕਾਤਬ੍ਬਸ੍ਸ ਅਭਾਵਾ ਅਮਤਾਭਿਮੁਖਮੇਵ ਤਬ੍ਭਾਵਪਚ੍ਚਯੋ ਚ ਹੋਤਿ, ਨ ਇਤਰਾਨਿ ਵਿਯ ਕਿਚ੍ਚਨ੍ਤਰਪਸੁਤਞ੍ਚ। ਤੇਨਾਹ "**ਅਮਤਾਭਿਮੁਖਭਾਵਪਚ੍ਚਯਤਾ ਚਾ**"ਤਿ।

੨੨੦. ਏਵਂ ਸਨ੍ਤੇਪੀਤਿ ਸਤਿਪਿ ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਗਾਹਕਤ੍ਤੇ ਵੀਰਿਯਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪਦਾਦੀਹਿ ਸਙ੍ਗਹੇਤਬ੍ਬਾਨਿ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਵੀਰਿਯਾਦੀਨਿ, ਚਕ੍ਖੁਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪਦਾਦੀਹਿ ਸਙ੍ਗਹੇਤਬ੍ਬਾਨਿ ਕਾਲਪੁਗ੍ਗਲਪਚ੍ਚਯਾਦਿਭੇਦੇਨ ਭਿਨ੍ਨਾਨਿ ਚਕ੍ਖਾਦੀਨਿ ਸਙ੍ਗਣ੍ਹਨ੍ਤਿਚ੍ਚੇਵ **ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਗਾਹਕਾਨਿ,** ਨ ਯਸ੍ਸਾ ਭੂਮਿਯਾ ਯਾਨਿ ਨ ਵਿਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਤੇਸਂ ਸਙ੍ਗਾਹਕਤ੍ਤਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤੇਨ ਚ ਅਵਿਸੇਸਿਤਤ੍ਤਾ ਸਬ੍ਬੇਸਂ ਸਬ੍ਬਭੂਮਿਕਤ੍ਤਗਹਣਪ੍ਪਸਙ੍ਗੇ ਤਂਨਿਵਤ੍ਤਨੇਨ ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਗਾਹਕਵਚਨਂ ਅਵਿਜ੍ਜਮਾਨਸ੍ਸ ਸਙ੍ਗਾਹਕਤ੍ਤਦੀਪਕਂ ਨ ਹੋਤੀਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ।

ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੨. ਪਞ੍ਹਪੁਚ੍ਛਕਵਣ੍ਣਨਾ

੨੨੩. ਇਧ ਅਨਾਭਟ੍ਠਨ੍ਤਿ ਏਕਨ੍ਤਾਨਾਰਮ੍ਮਣਤ੍ਤੇਨ ਭਾਸਿਤਂ। "**ਰੂਪਮਿਸ੍ਸਕਤ੍ਤਾ ਅਨਾਰਮ੍ਮਣੇਸੁ ਰੂਪਧਮ੍ਮੇਸੁ ਸਙ੍ਗਹਿਤ**"ਨ੍ਤਿ ਕਸ੍ਮਾ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਨਨੁ ਮਿਸ੍ਸਕਤ੍ਤਾ ਏਵ ਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਅਨਾਰਮ੍ਮਣੇਸੁ ਅਸਙ੍ਗਹਿਤਂ। ਨ ਹਿ ਅਟ੍ਠਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾ ਅਨਾਰਮ੍ਮਣਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ? ਸਚ੍ਚਮੇਤਂ, ਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਏਕਦੇਸਸ੍ਸ ਪਨ ਅਨਾਰਮ੍ਮਣੇਸੁ ਰੂਪਧਮ੍ਮੇਸੁ ਸਙ੍ਗਹਿਤਤਂ ਸਨ੍ਧਾਯੇਤਂ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਅਰੂਪਕੋਟ੍ਠਾਸੇਨ ਪਰਿਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਾਦਿਤਾ

ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਸਿਯਾਪਕ੍ਖੇ ਸਙ੍ਗਹਿਤਨ੍ਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਅਰੂਪਕੋਟ੍ਠਾਸੇਨ ਪਨ ਪਰਿਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਾਦਿਤਾ, ਰੂਪਕੋਟ੍ਠਾਸੇਨ ਚ ਨਵਤ੍ਤਬ੍ਬਤਾ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਮਿਸ੍ਸਕਸ੍ਸ ਸਮੁਦਾਯਸ੍ਸੇਵ ਵਸੇਨ ਸਿਯਾਪਕ੍ਖੇ ਸਙ੍ਗਹਿਤਂ, ਨ ਏਕਦੇਸਵਸੇਨਾਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। ਨ ਹਿ ਅਨਾਰਮ੍ਮਣਂ ਪਰਿਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਾਦਿਭਾਵੇਨ ਨਵਤ੍ਤਬ੍ਬਂ ਨ ਹੋਤੀਤਿ। ''ਰੂਪਞ੍ਚ ਨਿਬ੍ਬਾਨਞ੍ਚ ਅਨਾਰਮ੍ਮਣਾ, ਸਤ੍ਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾ ਅਨਾਰਮ੍ਮਣਾ''ਤਿਆਦਿਵਚਨਞ੍ਚ ਅਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾਰਮ੍ਮਣਾਨਾਰਮ੍ਮਣੇਸੁ ਨਵਤ੍ਤਬ੍ਬੇਸੁ ਅਨਾਰਮ੍ਮਣਤ੍ਤਾ ਨਵਤ੍ਤਬ੍ਬਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ, ਨ ਸਾਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸੇਵ ਨਵਤ੍ਤਬ੍ਬਤਂ, ਨਵਤ੍ਤਬ੍ਬਸ੍ਸ ਵਾ ਸਾਰਮ੍ਮਣਤਂ। ਨ ਹਿ ਨਵਤ੍ਤਬ੍ਬ-ਸਦ੍ਦੋ ਸਾਰਮ੍ਮਣੇ ਨਿਰੁਲ੍ਹੋ। ਯਦਿਪਿ ਸਿਯਾ, ''ਤਿਸ੍ਸੋ ਚ ਵੇਦਨਾ ਰੂਪਞ੍ਚ ਨਿਬ੍ਬਾਨਞ੍ਚ ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਨਵਤ੍ਤਬ੍ਬਾ ਸੁਖਾਯ ਵੇਦਨਾਯ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ''ਤਿਆਦਿ ਨ ਵੁਚ੍ਚੇਯ੍ਯ, ਅਥਾਪਿ ਪਰਿਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਾਦਿਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ ਨਵਤ੍ਤਬ੍ਬ-ਸਦ੍ਦੋ ਸਾਰਮ੍ਮਣੇਸ੍ਵੇਵ ਵਤ੍ਤਤਿ, ''ਦ੍ਵਾਯਤਨਾ ਸਿਯਾ ਪਰਿਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਾ''ਤਿਆਦਿਂ ਅਵਤ੍ਵਾ ''ਮਨਾਯਤਨਂ ਸਿਯਾ ਪਰਿਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਂ...ਪੇ॰... ਅਪ੍ਪਮਾਣਾਰਮ੍ਮਣ''ਨ੍ਤਿਪਿ, ''ਧਮ੍ਮਾਯਤਨਂ ਸਿਯਾ ਪਰਿਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਂ...ਪੇ॰... ਅਪ੍ਪਮਾਣਾਰਮ੍ਮਣ''ਨ੍ਤਿਪਿ, ''ਸਿਯਾ ਅਨਾਰਮ੍ਮਣ''ਨ੍ਤਿਪਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਂ ਸਿਯਾ। ਨ ਹਿ ਪਞ੍ਹਪੁਚ੍ਛਕੇ ਸਾਵਸੇਸਾ ਦੇਸਨਾ ਅਤ੍ਥੀਤਿ । ''ਅਟ੍ਠਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾ ਸਿਯਾ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਾ''ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਚ ਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸ ਆਕਿਞ੍ਚਞ੍ਞਾਯਤਨਕਾਲੇ ਅਰੂਪਸ੍ਸ ਰੂਪਸ੍ਸ ਚ ਅਨਾਰਮ੍ਮਣਤ੍ਤਾ ਨਵਤ੍ਤਬ੍ਬਤਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਪਞ੍ਹਪੁਚ੍ਛਕਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਵਿਭਙ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੬. ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਵਿਭਙ੍ਗੋ

੧. ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯਂ

ਉਦ੍ਦੇਸਵਾਰਵਣ੍ਣਨਾ

੨੨੫. ‘‘‘ਕਿਂਵਾਦੀ ਭਨ੍ਤੇ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ’ਤਿ? ‘ਵਿਭਜ੍ਜਵਾਦੀ ਮਹਾਰਾਜਾ’’’ਤਿ (ਪਾਰਾ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧.ਤਤਿਯਸਙ੍ਗੀਤਿਕਥਾ) ਮੋਗ੍ਗਲਿਪੁਤ੍ਤਤਿਸ੍ਸਤ੍ਥੇਰੇਨ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਸਾਵਕਾ ਵਿਭਜ੍ਜਵਾਦਿਨੋ। ਤੇ ਹਿ ਵੇਨਯਿਕਾਦਿਭਾਵਂ ਵਿਭਜ੍ਜ ਵਦਨ੍ਤਿ, ਚੀਵਰਾਦੀਨਂ ਸੇਵਿਤਬ੍ਬਾਸੇਵਿਤਬ੍ਬਭਾਵਂ ਵਾ ਸਸ੍ਸਤੁਚ੍ਛੇਦਵਾਦੇ ਵਾ ਵਿਭਜ੍ਜ ਵਦਨ੍ਤਿ ‘‘ਸਸ੍ਸਤੋ ਅਤ੍ਤਾ ਚ ਲੋਕੋ ਚਾ’’ਤਿਆਦੀਨਂ ਠਪਨੀਯਾਨਂ ਠਪਨਤੋ ਰਾਗਾਦਿਕ੍ਖਯਸ੍ਸ ਸਸ੍ਸਤਸ੍ਸ ਰਾਗਾਦਿਕਾਯਦੁਚ੍ਚਰਿਤਾਦਿਉਚ੍ਛੇਦਸ੍ਸ ਚ ਵਚਨਤੋ, ਨ ਪਨ ਏਕਂਸਬ੍ਯਾਕਰਣੀਯਾਦਯੋ ਤਯੋ ਪਞ੍ਹੇ ਅਪਨੇਤ੍ਵਾ ਵਿਭਜ੍ਜਬ੍ਯਾਕਰਣੀਯਮੇਵ ਵਦਨ੍ਤੀਤਿ। ਵਿਭਜ੍ਜਵਾਦੀਨਂ ਮਣ੍ਡਲਂ ਸਮੂਹੋ **ਵਿਭਜ੍ਜਵਾਦਿਮਣ੍ਡਲਂ**, ਵਿਭਜ੍ਜਵਾਦਿਨੋ ਵਾ ਭਗਵਤੋ ਪਰਿਸਾ **ਵਿਭਜ੍ਜਵਾਦਿਮਣ੍ਡਲ**ਨ੍ਤਿਪਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਆਚਰਿਯੇਹਿ ਵੁਤ੍ਤਅਵਿਪਰੀਤਤ੍ਥਦੀਪਨੇਨ ਤੇ **ਅਨਬ੍ਭਾਚਿਕ੍ਖਨ੍ਤੇਨ**। ‘‘ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਪੁਞ੍ਞਾਨੇਞ੍ਜਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰਾਨਂ ਹੇਤੁਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤੀ’’ਤਿਆਦਿਂ ਵਦਨ੍ਤੋ ਕਥਾਵਤ੍ਥੁਮ੍ਹਿ ਪਟਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੇ ਪੁਗ੍ਗਲਵਾਦਾਦਿਕੇ ਚ ਵਦਨ੍ਤੋ ਸਕਸਮਯਂ ਵੋਕ੍ਕਮਤਿ ਨਾਮ, ਤਥਾ **ਅਵੋਕ੍ਕਮਨ੍ਤੇਨ**। ਪਰਸਮਯਂ ਦੋਸਾਰੋਪਨਬ੍ਯਾਪਾਰਵਿਰਹੇਨ **ਅਨਾਯੂਹਨ੍ਤੇਨ**। ‘‘ਇਦਮ੍ਪਿ ਯੁਤ੍ਤਂ ਗਹੇਤਬ੍ਬ’’ਨ੍ਤਿ ਪਰਸਮਯਂ ਅਸਮ੍ਪਿਣ੍ਡੇਨ੍ਤੇਨਾਤਿ ਕੇਚਿ ਵਦਨ੍ਤਿ।

‘‘ਤਥਾਹਂ ਭਗਵਤਾ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸਿਤਂ ਆਜਾਨਾਮਿ, ਯਥਾ ਤਦੇਵਿਦਂ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਸਨ੍ਧਾਵਤਿ ਸਂਸਰਤਿ ਅਨਞ੍ਞ’’ਨ੍ਤਿਆਦਿਂ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੩੯੬) ਵਦਨ੍ਤੋ ਸੁਤ੍ਤਂ ਪਟਿਬਾਹਤਿ ਨਾਮ, ਤਥਾ **ਅਪ੍ਪਟਿਬਾਹਨ੍ਤੇਨ**। ‘‘ਤਥਾਹਂ ਭਗਵਤਾ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸਿਤਂ ਆਜਾਨਾਮਿ, ਯਥਾ ਯੇਮੇ ਅਨ੍ਤਰਾਯਿਕਾ ਧਮ੍ਮਾ ਵੁਤ੍ਤਾ ਭਗਵਤਾ, ਤੇ ਪਟਿਸੇਵਤੋ ਨਾਲਂ ਅਨ੍ਤਰਾਯਾਯਾ’’ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੩੪; ਪਾਚਿ॰ ੪੧੮, ੪੨੯), ‘‘ਸੁਪਿਨਨ੍ਤੇ ਕਤੋ ਵੀਤਿਕ੍ਕਮੋ ਆਪਤ੍ਤਿਕਰੋ ਹੋਤੀ’’ਤਿ ਚ ਏਵਮਾਦਿਂ ਵਦਨ੍ਤੋ ਵਿਨਯਂ ਪਟਿਲੋਮੇਤਿ ਨਾਮ, ਤਬ੍ਬਿਪਰਿਯਾਯੇਨ ਤਂ **ਅਨੁਲੋਮੇਨ੍ਤੇਨ**। ਪਟਿਲੋਮੇਨ੍ਤੋ ਹਿ ਕਮ੍ਮਨ੍ਤਰਂ ਭਿਨ੍ਦਨ੍ਤੋ ਧਮ੍ਮਤਞ੍ਚ ਵਿਲੋਮੇਤਿ। ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤੇ ਵੁਤ੍ਤੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ **ਮਹਾਪਦੇਸੇ**, ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਞ੍ਚ ਵੁਤ੍ਤੇ ਸੁਤ੍ਤਸੁਤ੍ਤਾਨੁਲੋਮਆਚਰਿਯਵਾਦਅਤ੍ਤਨੋਮਤਿ**ਮਹਾਪਦੇਸੇ ਓਲੋਕੇਨ੍ਤੇਨ**। ਤਂਓਲੋਕਨੇਨ ਹਿ ਸੁਤ੍ਤੇ ਵਿਨਯੇ ਚ ਸਨ੍ਤਿਟ੍ਠਤਿ ਨਾਤਿਧਾਵਤਿ। **ਧਮ੍ਮ**ਨ੍ਤਿ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਪਾਲਿਂ। **ਅਤ੍ਥ**ਨ੍ਤਿ ਤਦਤ੍ਥਂ। ਹੇਤੁਹੇਤੁਫਲਾਨਿ ਇਧ ਨਾਧਿਪ੍ਪੇਤਾਨਿ। ‘‘ਦੁਕ੍ਖਾਦੀਸੁ ਅਞ੍ਞਾਣਂ ਅਵਿਜ੍ਜਾ’’ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਮਤ੍ਥਂ ਪਰਿਵਤ੍ਤਿਤ੍ਵਾ ਪੁਨ ‘‘ਪੁਬ੍ਬਨ੍ਤੇ ਅਞ੍ਞਾਣ’’ਨ੍ਤਿਆਦੀਹਿ **ਅਪਰੇਹਿਪਿ ਪਰਿਯਾਯੇਹਿ ਨਿਦ੍ਦਿਸਨ੍ਤੇਨ**। ‘‘ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਇਮਿਨਾ ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਭਵੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ, ਤਣ੍ਹਾ ਇਮਿਨਾ ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਉਪਾਦਾਨ’’ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ **ਨਿਦ੍ਦਿਸਨ੍ਤੇਨਾ**ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ।

ਸਤ੍ਤੋਤਿ ਸਤ੍ਤਸੁਞ੍ਞਤਾਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ, ਸਤ੍ਤਸੁਞ੍ਞੇਸੁ ਵਾ ਸਙ੍ਖਾਰੇਸੁ ਸਤ੍ਤਵੋਹਾਰੋ। **ਪਚ੍ਚਯਾਕਾਰਮੇਵ ਚਾ**ਤਿ ਪਚ੍ਚਯਾਕਾਰੋ ਏਵ ਚ, **ਮ**-ਕਾਰੋ ਪਦਸਨ੍ਧਿਕਰੋ।

ਤਸ੍ਮਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਅਤ੍ਥਵਣ੍ਣਨਾਯ ਕਾਤਬ੍ਬਤ੍ਤਾ ਦੁਕ੍ਕਰਤ੍ਤਾ ਚ।

ਪਤਿਟ੍ਠਂ ਨਾਧਿਗਚ੍ਛਾਮੀਤਿ ਯਤ੍ਥ ਠਿਤਸ੍ਸ ਵਣ੍ਣਨਾ ਸੁਕਰਾ ਹੋਤਿ, ਤਂ ਨਯਂ ਅਤ੍ਤਨੋਯੇਵ ਞਾਣਬਲੇਨ ਨਾਧਿਗਚ੍ਛਾਮੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਨਿਸ੍ਸਯਂ ਪਨ ਆਚਿਕ੍ਖਨ੍ਤੋ ਆਹ **“ਸਾਸਨਂ ਪਨਿਦ”**ਨ੍ਤਿਆਦਿ। ਇਧ **ਸਾਸਨ**ਨ੍ਤਿ ਪਾਲਿਧਮ੍ਮਮਾਹ, ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਮੇਵ ਵਾ। ਸੋ ਹਿ ਅਨੁਲੋਮਪਟਿਲੋਮਾਦਿਨਾਨਾਦੇਸਨਾਨਯਮਣ੍ਡਿਤੋ ਅਬ੍ਬੋਚ੍ਛਿਨ੍ਨੋ ਅਜ੍ਜਾਪਿ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਨਿਸ੍ਸਯੋ ਹੋਤਿ। ਤਦਟ੍ਠਕਥਾਸਙ੍ਖਾਤੋ ਚ **ਪੁਬ੍ਬਾਚਰਿਯਮਗ੍ਗੋ**ਤਿ।

‘‘ਤਂ ਸੁਣਾਥ ਸਮਾਹਿਤਾ’’ਤਿ ਆਦਰਜਨਨੇ ਕਿਂ ਪਯੋਜਨਨ੍ਤਿ ਤਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ਆਹ “**ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤ**”ਨ੍ਤਿਆਦਿ। **ਅਟ੍ਠਿਂ ਕਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਅਤ੍ਥਂ ਕਤ੍ਵਾ, ਯਥਾ ਵਾ ਨ ਨਸ੍ਸਤਿ, ਏਵਂ ਅਟ੍ਠਿਗਤਂ ਵਿਯ ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਅਟ੍ਠਿਂ ਕਤ੍ਵਾ। ਪੁਬ੍ਬਕਾਲਤੋ ਅਪਰਕਾਲੇ ਭਵਂ **ਪੁਬ੍ਬਾਪਰਿਯਂ**।

ਪਠਮਾਰਮ੍ਭਾਦਿਤੋ ਪਭੁਤਿ ਖਣੇ ਖਣੇ ਞਾਣਵਿਸੇਸਂ ਕਿਲੇਸਕ੍ਖਯਵਿਸੇਸਞ੍ਚ ਲਭਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਕਮ੍ਮਵਿਪਾਕਕਿਲੇਸਵਟ੍ਟਾਨਂ ਮੂਲਕਾਰਣਤ੍ਤਾ ਆਦਿਤੋ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਚ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਸ੍ਸ ਮੂਲਂ। ਤਤ੍ਥ ਵਲ੍ਲਿਯਾ ਮੂਲੇ ਦਿਟ੍ਠੇ ਤਤੋ ਪਭੁਤਿ ਵਲ੍ਲਿਯਾ ਹਰਣਂ ਵਿਯ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਸ੍ਸ ਮੂਲੇ ਦਿਟ੍ਠੇ ਤਤੋ ਪਭੁਤਿ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਦੇਸਨਾਤਿ ਉਪਮਾਸਂਸਨ੍ਦਨਾ ਨ ਕਾਤਬ੍ਬਾ। ਨ ਹਿ ਭਗਵਤੋ ''ਇਦਮੇਵ ਦਿਟ੍ਠਂ, ਇਤਰਂ ਅਦਿਟ੍ਠ''ਨ੍ਤਿ ਵਿਭਜਨੀਯਂ ਅਤ੍ਥਿ ਸਬ੍ਬਸ੍ਸ ਦਿਟ੍ਠਤ੍ਤਾ। ਮੂਲਤੋ ਪਭੁਤਿ ਪਨ ਵਲ੍ਲਿਯਾ ਹਰਣਂ ਵਿਯ ਮੂਲਤੋ ਪਭੁਤਿ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਦੇਸਨਾ ਕਤਾਤਿ ਇਦਮੇਤ੍ਥ ਸਾਮਞ੍ਞਮਧਿਪ੍ਪੇਤਂ, ਬੋਧਨੇਯ੍ਯਜ੍ਝਾਸਯਵਸੇਨ ਵਾ ਬੋਧੇਤਬ੍ਬਭਾਵੇਨ ਮੂਲਾਦਿਦਸ੍ਸਨਸਾਮਞ੍ਞਞ੍ਚ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ।

ਤਸ੍ਸਾਤਿ –

> ''ਸ ਖੋ ਸੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕੁਮਾਰੋ ਵੁਦ੍ਧਿਮਨ੍ਵਾਯ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਂ ਪਰਿਪਾਕਮਨ੍ਵਾਯ ਪਞ੍ਚਹਿ ਕਾਮਗੁਣੇਹਿ ਸਮਪ੍ਪਿਤੋ... ਪੇ॰... ਰਜਨੀਯੇਹਿ, ਸੋ ਚਕ੍ਖੁਨਾ ਰੂਪਂ ਦਿਸ੍ਵਾ ਪਿਯਰੂਪੇ ਰੂਪੇ ਸਾਰਜ੍ਜਤਿ, ਅਪਿਯਰੂਪੇ ਰੂਪੇ ਬ੍ਯਾਪਜ੍ਜਤਿ, ਅਨੁਪਟ੍ਠਿਤਕਾਯਸਤੀ ਚ ਵਿਹਰਤਿ ਪਰਿਤ੍ਤਚੇਤਸੋ। ਸੋ ਤਞ੍ਚ ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਪਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਯਥਾਭੂਤਂ ਨਪ੍ਪਜਾਨਾਤਿ। ਯਤ੍ਥਸ੍ਸ ਤੇ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਪਾਪਕਾ ਅਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਅਪਰਿਸੇਸਾ ਨਿਰੁਜ੍ਝਨ੍ਤਿ, ਸੋ ਏਵਂ ਅਨੁਰੋਧਵਿਰੋਧਂ ਸਮਾਪਨ੍ਨੋ ਯਂ ਕਿਞ੍ਚਿ ਵੇਦਨਂ ਵੇਦੇਤਿ ਸੁਖਂ ਵਾ ਦੁਕ੍ਖਂ ਵਾ ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਂ ਵਾ, ਸੋ ਤਂ ਵੇਦਨਂ ਅਭਿਨਨ੍ਦਤਿ ਅਭਿਵਦਤਿ ਅਜ੍ਝੋਸਾਯ ਤਿਟ੍ਠਤੀ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੪੦੮) –

ਏਵਂ ਵੁਤ੍ਤਸ੍ਸ। ਏਵਂ ਸੋਤਦ੍ਵਾਰਾਦੀਸੁਪਿ। **ਅਭਿਵਦਤੋ**ਤਿ ''ਅਹੋ ਸੁਖਂ, ਅਹੋ ਸੁਖ''ਨ੍ਤਿ ਵਚੀਭੇਦਕਰਪ੍ਪਤ੍ਤਾਯ ਬਲਵਤਣ੍ਹਾਯ ''ਅਹਂ ਮਮਾ''ਤਿ ਅਭਿਵਦਤੋ। ਤਤੋ ਬਲਵਤਿਯਾ ਮੋਚੇਤੁਂ ਅਸਕ੍ਕੁਣੇਯ੍ਯਭਾਵੇਨ **ਅਜ੍ਝੋਸਾਯ ਤਿਟ੍ਠਤੋ**। ਤਤੋਪਿ ਬਲਵਤੀ ਉਪਾਦਾਨਭੂਤਾ ਤਣ੍ਹਾ **ਨਨ੍ਦੀ**। ਏਤ੍ਥ ਚ ਅਭਿਨਨ੍ਦਨਾਦਿਨਾ ਤਣ੍ਹਾ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਨਨ੍ਦੀਵਚਨੇਨ ਤਪ੍ਪਚ੍ਚਯਂ ਉਪਾਦਾਨਂ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਮ੍ਪਿ ਨਨ੍ਦਿਤਾਤਦਵਿਪ੍ਪਯੋਗਤਾਹਿ ਤਣ੍ਹਾਦਿਟ੍ਠਾਭਿਨਨ੍ਦਨਭਾਵੇਹਿ ਚਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। "**ਜਾਤਿਪਚ੍ਚਯਾ ਜਰਾਮਰਣ**"ਨ੍ਤਿਆਦਿਕਞ੍ਚ ਤਤ੍ਥੇਵ **ਮਹਾਤਣ੍ਹਾਸਙ੍ਖਯਵਿਮੁਤ੍ਤਿਸੁਤ੍ਤੇ** (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੪੦੨-੪੦੩) ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਵਿਪਾਕਵਟ੍ਟਭੂਤੇ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਪਵਤ੍ਤਿਫਸ੍ਸਾਦਯੋ ਕਮ੍ਮਸਮੁਟ੍ਠਾਨਞ੍ਚ ਓਜਂ ਸਨ੍ਧਾਯ "**ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਆਹਾਰਾ ਤਣ੍ਹਾਨਿਦਾਨਾ**"ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਵਟ੍ਟੂਪਤ੍ਥਮ੍ਭਕਾ ਪਨ ਇਤਰੇਪਿ ਆਹਾਰਾ ਤਣ੍ਹਾਪਭਵੇ ਤਸ੍ਮਿਂ ਅਵਿਜ੍ਜਮਾਨੇ ਨ ਵਿਜ੍ਜਨ੍ਤੀਤਿ ''ਤਣ੍ਹਾਨਿਦਾਨਾ''ਤਿ ਵਤ੍ਤੁਂ ਵਟ੍ਟਨ੍ਤਿ।

ਤਤੋ ਤਤੋਤਿ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਾਸੁ ਦੇਸਨਾਸੁ ਤਤੋ ਤਤੋ ਦੇਸਨਾਤੋ। **ਞਾਯਪ੍ਪਟਿਵੇਧਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤੀ**ਤਿ **ਞਾਯੋ**ਤਿ ਮਗ੍ਗੋ, ਸੋਯੇਵ ਵਾ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦੋ ''ਅਰਿਯੋ ਚਸ੍ਸ ਞਾਯੋ ਪਞ੍ਞਾਯ ਸੁਦਿਟ੍ਠੋ ਹੋਤੀ''ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੨.੪੧) ਵਚਨਤੋ। ਸਯਮੇਵ ਹਿ ਸਮਨ੍ਤਭਦ੍ਦਕਤ੍ਤਾ ਤਥਾ ਤਥਾ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਿਤਬ੍ਬਤ੍ਤਾ ਤਾਯ ਤਾਯ ਦੇਸਨਾਯ ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਟਿਵੇਧਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤਤੀਤਿ। ਸਮਨ੍ਤਭਦ੍ਦਕਤ੍ਤਂ ਦੇਸਨਾਵਿਲਾਸਪ੍ਪਤ੍ਤਿ ਚ ਚਤੁਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਦੇਸਨਾਨਂ ਸਮਾਨਂ ਕਾਰਣਨ੍ਤਿ ਵਿਸੇਸਕਾਰਣਂ ਵਤ੍ਤੁਕਾਮੋ ਆਹ "**ਵਿਸੇਸਤੋ**"ਤਿ। **ਅਸ੍ਸ** ਭਗਵਤੋ ਦੇਸਨਾ, **ਅਸ੍ਸ** ਵਾ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਸ੍ਸ ਦੇਸਨਾਤਿ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ। **ਪਵਤ੍ਤਿਕਾਰਣਵਿਭਾਗੋ** ਅਵਿਜ੍ਜਾਦਿਕੋਵ, ਕਾਰਣਨ੍ਤਿ ਵਾ ਗਹਿਤਾਨਂ ਪਕਤਿਆਦੀਨਂ ਅਵਿਜ੍ਜਾਦੀਨਞ੍ਚ ਅਕਾਰਣਤਾ ਕਾਰਣਤਾ ਚ। ਤਤ੍ਥ ਸਮ੍ਮੂਲ੍ਹਾ ਕੇਚਿ ਅਕਾਰਣਂ ''ਕਾਰਣ''ਨ੍ਤਿ ਗਣ੍ਹਨ੍ਤਿ, ਕੇਚਿ ਨ ਕਿਞ੍ਚਿ ਕਾਰਣਂ ਬੁਜ੍ਝਨ੍ਤੀਤਿ ਤੇਸਂ ਯਥਾਸਕੇਹਿ ਅਨੁਰੂਪੇਹਿ ਕਾਰਣੇਹਿ **ਸਙ੍ਖਾਰਾਦਿਪਵਤ੍ਤਿਸਨ੍ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ** ਅਨੁਲੋਮਦੇਸਨਾ ਪਵਤ੍ਤਾ, ਇਤਰਾਸਂ ਤਦਤ੍ਥਤਾਸਮ੍ਭਵੇਪਿ ਨ ਤਾਸਂ ਤਦਤ੍ਥਮੇਵ ਪਵਤ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥਨ੍ਤਰਸਬ੍ਭਾਵਤੋ। ਅਯਂ ਪਨ ਤਦਤ੍ਥਾ ਏਵਾਤਿ ਏਤਿਸ੍ਸਾ ਤਦਤ੍ਥਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਪਵਤ੍ਤਿਆਦੀਨਵਪਟਿਚ੍ਛਾਦਿਕਾ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਆਦਿ, ਤਤੋ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ ਤਤੋ ਵਿਞ੍ਞਾਣਨ੍ਤਿ ਏਵਂ ਪਵਤ੍ਤਿਯਾ **ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਕ੍ਕਮਸਨ੍ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਞ੍ਚ**।

ਅਨੁਵਿਲੋਕਯਤੋ ਯੋ ਸਮ੍ਬੋਧਿਤੋ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਤੰਤੰਫਲਪਟਿਵੇਧੋ ਪਵਤ੍ਤੋ, ਤਦਨੁਸਾਰੇਨ ਤਦਨੁਗਮੇਨ ਜਰਾਮਰਣਾਦਿਕਸ੍ਸ ਜਾਤਿਆਦਿਕਾਰਣੰ ਯੰ ਅਧਿਗਤੰ, ਤਸ੍ਸ ਸਨ੍ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੰ ਅਸ੍ਸ ਪਟਿਲੋਮਦੇਸਨਾ ਪਵਤ੍ਤਾ, ਅਨੁਵਿਲੋਕਯਤੋ ਪਟਿਲੋਮਦੇਸਨਾ ਪਵਤ੍ਤਾਤਿ ਵਾ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। ਦੇਸੇਨ੍ਤੋਪਿ ਹਿ ਭਗਵਾ ਕਿਚ੍ਛਾਪਨ੍ਨੰ ਲੋਕੰ ਅਨੁਵਿਲੋਕੇਤ੍ਵਾ **ਪੁਬ੍ਬਭਾਗ…ਪੇ॰… ਸਨ੍ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੰ** ਦੇਸੇਤੀਤਿ। ਆਹਾਰਤਣ੍ਹਾਦਯੋ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਦ੍ਧਾ, ਸਙ੍ਖਾਰਾਵਿਜ੍ਜਾ ਅਤੀਤਦ੍ਧਾਤਿ ਇਮਿਨਾ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੇਨਾਹ **"ਯਾਵ ਅਤੀਤੰ ਅਦ੍ਧਾਨੰ ਅਤਿਹਰਿਤ੍**ਵਾ"ਤਿ, ਆਹਾਰਾ ਵਾ ਤਣ੍ਹਾਯ ਪਭਾਵੇਤਬ੍ਬਾ ਅਨਾਗਤੋ ਅਦ੍ਧਾ, ਤਣ੍ਹਾਦਯੋ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨੋ, ਸਙ੍ਖਾਰਾਵਿਜ੍ਜਾ ਅਤੀਤੋਤਿ। ਪਚ੍ਚਕ੍ਖੰ ਪਨ ਫਲੰ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਤੰਨਿਦਾਨਦਸ੍ਸਨਵਸੇਨ ਫਲਕਾਰਣਪਰਮ੍ਪਰਾਯ ਦਸ੍ਸਨੰ ਯੁਜ੍ਜਤੀਤਿ ਆਹਾਰਾ ਪੁਰਿਮਤਣ੍ਹਾਯ ਉਪ੍ਪਾਦਿਤਾ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਅਦ੍ਧਾ, ਤਣ੍ਹਾਦਯੋ ਅਤੀਤੋ, ਸਙ੍ਖਾਰਾਵਿਜ੍ਜਾ ਤਤੋਪਿ ਅਤੀਤਤਰੋ ਸੰਸਾਰਸ੍ਸ ਅਨਾਦਿਭਾਵਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੰ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ **ਯਾਵ ਅਤੀਤੰ ਅਦ੍ਧਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਯਾਵ ਅਤੀਤਤਰੰ ਅਦ੍ਧਾਨਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ ਯੁਤ੍ਤੋ।

ਆਯਤਿੰ ਪੁਨਬ੍ਭਵਾਭਿਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਆਹਾਰਕਾ ਵਾ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਆਹਾਰਾ –

> ''ਆਹਾਰੇਤੀਤਿ ਅਹੰ ਨ ਵਦਾਮਿ, ਆਹਾਰੇਤੀਤਿ ਚਾਹੰ ਵਦੇਯ੍ਯੰ, ਤਤ੍ਰਸ੍ਸ ਕਲ੍ਲੋ ਪਞ੍ਹੋ 'ਕੋ ਨੁ ਖੋ, ਭਨ੍ਤੇ, ਆਹਾਰੇਤੀ'ਤਿ। ਏਵੰ ਚਾਹੰ ਨ ਵਦਾਮਿ, ਏਵੰ ਪਨ ਅਵਦਨ੍ਤੰ ਮੰ ਯੋ ਏਵੰ ਪੁਚ੍ਛੇਯ੍ਯ 'ਕਿਸ੍ਸ ਨੁ ਖੋ, ਭਨ੍ਤੇ, ਵਿਞ੍ਞਾਣਾਹਾਰੋ'ਤਿ। ਏਸ ਕਲ੍ਲੋ ਪਞ੍ਹੋ, ਤਤ੍ਰ ਕਲ੍ਲੰ ਵੇਯ੍ਯਾਕਰਣੰ, ਵਿਞ੍ਞਾਣਾਹਾਰੋ ਆਯਤਿੰ ਪੁਨਬ੍ਭਵਾਭਿਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਯਾ''ਤਿ (ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੨) –

ਵਚਨਤੋ ਤੰਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਫਸ੍ਸਚੇਤਨਾਨੰ ਤਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਹੇਤੁਤ੍ਤਾ ਚ ਕਬਲੀਕਾਰਾਹਾਰਸ੍ਸ। ਤੇਨ ਹਿ ਉਪਤ੍ਥਮ੍ਭਿਤਰੂਪਕਾਯਸ੍ਸ, ਤਞ੍ਚ ਇਚ੍ਛਨ੍ਤਸ੍ਸ ਕਮ੍ਮਵਿਞ੍ਞਾਣਾਯੂਹਨੰ ਹੋਤਿ। ਭੋਜਨਞ੍ਹਿ ਸਦ੍ਧਾਦੀਨੰ ਰਾਗਾਦੀਨਞ੍ਚ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ''ਤੇ ਕਮ੍ਮਵਟ੍ਟਸਙ੍ਗਹਿਤਾ ਆਹਾਰਾ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਅਦ੍ਧਾ''ਤਿ ਇਮਸ੍ਮਿੰ ਪਰਿਯਾਯੇ ਪੁਰਿਮੋਯੇਵਤ੍ਥੋ ਯੁਤ੍ਤੋ। ਅਤੀਤਦ੍ਧੁਤੋ ਪਭੁਤਿ ''ਇਤਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਵਿਜ੍ਜਾਪਚ੍ਚਯਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ (ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੨.੩) ਅਤੀਤੇ ਤਤੋ ਪਰਞ੍ਚ ਹੇਤੁਫਲਪਟਿਪਾਟਿੰ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਾਨੰ ਆਹਾਰਾਨੰ ਨਿਦਾਨਦਸ੍ਸਨਵਸੇਨ ਆਰੋਹਿਤ੍ਵਾ ਨਿਵਤ੍ਤਨੇਨ ਵਿਨਾ ਅਬੁਜ੍ਝਨ੍ਤਾਨੰ ਤੰਸਨ੍ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੰ ਸਾ ਅਯੰ ਦੇਸਨਾ ਪਵਤ੍ਤਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਅਨਾਗਤਦ੍ਧੁਨੋ ਸਨ੍ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥ**ਨ੍ਤਿ ਅਨਾਗਤਦ੍ਧੁਨੋ ਦੁਪ੍ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਨ੍ਤਾਨੰ ਅਪਸ੍ਸਨ੍ਤਾਨੰ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖੰ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨੰ ਹੇਤੁੰ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਹੇਤੁਫਲਪਰਮ੍ਪਰਾਯ ਤਸ੍ਸ ਸਨ੍ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਮੂਲਕਾਰਣਸਦ੍ਦੰ ਅਪੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ **"ਨ ਅਕਾਰਣ"**ਨ੍ਤਿ ਨਪੁੰਸਕਨਿਦ੍ਦੇਸੋ ਕਤੋ। ਅਕਾਰਣੰ ਯਦਿ ਸਿਯਾ, ਸੁਤ੍ਤੰ ਪਟਿਬਾਹਿਤੰ ਸਿਯਾਤਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ਸੁਤ੍ਤੰ ਆਹਰਤਿ। ਵ**ਟ੍ਟਕਥਾਯ ਸੀਸਭਾ**ਵੋ ਵਟ੍ਟਹੇਤੁਨੋ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸਪਿ ਹੇਤੁਭਾਵੋ। ਤਤ੍ਥ ਭਵਤਣ੍ਹਾਯਪਿ ਹੇਤੁਭੂਤਾ ਅਵਿਜ੍ਜਾ, ਤਾਯ ਪਟਿਚ੍ਛਾਦਿਤਾਦੀਨਵੇ ਭਵੇ ਤਣ੍ਹੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਤੋਤਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਵਿਸੇਸੇਨ ਸੀਸਭੂਤਾਤਿ **"ਮੂਲਕਾਰਣ"**ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਪੁਰਿਮਾਯ ਕੋਟਿਯਾ ਅਪਞ੍ਞਾਯਮਾਨਾਯ ਉਪ੍ਪਾਦਵਿਰਹਤੋ ਨਿਚ੍ਚਤੰ ਗਣ੍ਹੇਯ੍ਯਾਤਿ ਆਹ **"ਏਵਞ੍ਚੇਤੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵੁਚ੍ਚਤੀ"**ਤਿਆਦਿ। ਤੇਨ ਇਤੋ ਪੁਬ੍ਬੇ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਪੁਬ੍ਬਤਾ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਅਪਞ੍ਞਾਯਨਤੋ ਪੁਰਿਮਕੋਟਿਅਪਞ੍ਞਾਯਨੰ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਇਮਮਤ੍ਥੰ ਦਸ੍ਸੇਤਿ।

ਅਵਿਜ੍ਜਾਤਣ੍ਹਾਹੇਤੁਕ੍ਕਮੇਨ ਫਲੇਸੁ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੇਸੁ **"ਸੁਗਤਿਦੁਗ੍ਗਤਿਗਾਮਿਨੋ"**ਤਿ ਵਚਨੰ ਸਦ੍ਦਲਕ੍ਖਣਾਵਿਰੋਧਨਤ੍ਥੰ। ਦ੍ਵਨ੍ਦੇ ਹਿ ਪੂਜਿਤਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬਨਿਪਾਤੋਤਿ। ਸਵਰਾ ਕਿਰ ਮੰਸਸ੍ਸ ਅਟ੍ਠਿਨਾ ਅਲਗ੍ਗਨਤ੍ਥੰ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨੰ ਤਾਪੇਤ੍ਵਾ ਕੋਟ੍ਟੇਤ੍ਵਾ ਉਣ੍ਹੋਦਕੰ ਪਾਯੇਤ੍ਵਾ ਵਿਰਿਤ੍ਤੰ ਸੂਨੰ ਅਟ੍ਠਿਤੋ ਮੁਤ੍ਤਮੰਸੰ ਗਾਵਿੰ ਮਾਰੇਨ੍ਤਿ। ਤੇਨਾਹ **"ਅਗ੍ਗਿਸਨ੍ਤਾਪਿ"**ਚ੍ਚਾਦਿ। ਤਤ੍ਥ ਯਥਾ ਵਜ੍ਝਾ ਗਾਵੀ ਚ ਅਵਿਜ੍ਜਾਭਿਭੂਤਤਾਯ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੰ ਉਣ੍ਹੋਦਕਪਾਨੰ ਆਰਭਤਿ, ਏਵੰ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੰ ਦੁਗ੍ਗਤਿਗਾਮਿਕਮ੍ਮੰ। ਯਥਾ ਪਨ ਸਾ ਉਣ੍ਹੋਦਕਪਾਨੇ ਆਦੀਨਵੰ ਦਿਸ੍ਵਾ ਤਣ੍ਹਾਵਸੇਨ ਸੀਤੁਦਕਪਾਨੰ ਆਰਭਤਿ, ਏਵਮਯੰ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਮਨ੍ਦਤ੍ਤਾ ਦੁਗ੍ਗਤਿਗਾਮਿਕਮ੍ਮੇ ਆਦੀਨਵੰ ਦਿਸ੍ਵਾ ਤਣ੍ਹਾਵਸੇਨ ਸੁਗਤਿਗਾਮਿਕਮ੍ਮੰ ਆਰਭਤਿ। ਦੁਕ੍ਖੇ ਹਿ ਅਵਿਜ੍ਜੰ ਤਣ੍ਹਾ ਅਨੁਵਤ੍ਤਤਿ, ਸੁਖੇ ਤਣ੍ਹੰ ਅਵਿਜ੍ਜਾਤਿ।

ਏਵਨ੍ਤਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਨਿਵੁਤਤ੍ਤਾ ਤਣ੍ਹਾਯ ਸੰਯੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਚ। **ਅਯੰ ਕਾਯੋ**ਤਿ ਸਵਿਞ੍ਞਾਣਕਕਾਯੋ ਖਨ੍ਧਪਞ੍ਚਕੰ, ''ਸਲਾਯਤਨਪਚ੍ਚਯਾ ਫਸ੍ਸੋ''ਤਿ ਵਚਨਤੋ ਫਸ੍ਸਕਾਰਣਞ੍ਚੇਤੰ ਵੁਚ੍ਚਤੀਤਿ ਆਯਤਨਛਕ੍ਕੰ ਵਾ। **ਸਮੁਦਾਗਤੋ**ਤਿ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੋ। **ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਚ ਨਾਮਰੂਪ**ਨ੍ਤਿ

ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਸਵਿਞ੍ਞਾਣਕਕਾਯੋ ਖਨ੍ਧਪਞ੍ਚਕੰ, ਸਲ਼ਾਯਤਨਾਨਿ ਵਾ। **ਇਤ੍ਥੇਤ**ਨ੍ਤਿ ਇਤ੍ਥੰ ਏਤੰ। ਅਤ੍ਤਨੋ ਚ ਪਰੇਸਞ੍ਚ ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧਾ ਦ੍ਵਾਦਸਾਯਤਨਾਨਿ ਚ ਦ੍ਵਾਰਾਰਮ੍ਮਣਭਾਵੇਨ ਵਵਤ੍ਥਿਤਾਨਿ ਦ੍ਵਯਨਾਮਾਨੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। "**ਦ੍ਵਯੰ ਪਟਿਚ੍ਚ ਫਸ੍ਸੋ**ਤਿ ਅਞ੍ਞਤ੍ਥ ਚਕ੍ਖੁਰੂਪਾਦੀਨਿ ਦ੍ਵਯਾਨਿ ਪਟਿਚ੍ਚ ਚਕ੍ਖੁਸਮ੍ਫਸ੍ਸਾਦਯੋ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਇਧ ਪਨ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਬਾਹਿਰਾਨਿ ਆਯਤਨਾਨਿ। ਮਹਾਦ੍ਵਯੰ ਨਾਮ ਕਿਰੇਤ''ਨ੍ਤਿ (ਸੰ॰ ਨਿ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੨.੨.੧੯) ਵੁਤ੍ਤੰ। ਅਯਮੇਤ੍ਥ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ – ਅਞ੍ਞਤ੍ਥ ''ਚਕ੍ਖੁਞ੍ਚ ਪਟਿਚ੍ਚ ਰੂਪੇ ਚ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣੰ, ਤਿਣ੍ਣੰ ਸਙ੍ਗਤਿ ਫਸ੍ਸੋ''ਤਿਆਦਿਨਾ (ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੨.੪੩) ''ਚਕ੍ਖੁ ਚੇਵ ਰੂਪਾ ਚ...ਪੇ॰... ਮਨੋ ਚੇਵ ਧਮ੍ਮਾ ਚਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ ਦ੍ਵਯਾਨਿ ਪਟਿਚ੍ਚ ਚਕ੍ਖੁਸਮ੍ਫਸ੍ਸਾਦਯੋ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਇਧ ਪਨ ''ਅਯਞ੍ਚੇਵ ਕਾਯੋ''ਤਿ ਚਕ੍ਖਾਦਿਨਿਸ੍ਸਯੇ ਸੇਸਧਮ੍ਮੇ ਚਕ੍ਖਾਦਿਨਿਸ੍ਸਿਤੇ ਏਵ ਕਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਚਕ੍ਖਾਦਿਕਾਯੰ ਏਕਤ੍ਤੇਨ ''ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਾਯਤਨ''ਨ੍ਤਿ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ''ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਨਾਮਰੂਪ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਰੂਪਾਦਿਆਰਮ੍ਮਣੰ ਏਕਤ੍ਤੇਨੇਵ ਬਾਹਿਰਾਯਤਨਨ੍ਤਿ ਤਾਨਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਬਾਹਿਰਾਨਿ ਆਯਤਨਾਨਿ ਪਟਿਚ੍ਚ ਫਸ੍ਸੋ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਮਹਾਦ੍ਵਯੰ ਨਾਮੇਤਨ੍ਤਿ। ਏਵਞ੍ਚ ਕਤ੍ਵਾ ''ਅਤ੍ਤਨੋ ਚ ਪਰਸ੍ਸ ਚ ਪਞ੍ਚਹਿ ਖਨ੍ਧੇਹਿ ਛਹਾਯਤਨੇਹਿ ਚਾਪਿ ਅਯਮਤ੍ਥੋ ਦੀਪੇਤਬ੍ਬੋਵਾ''ਤਿ (ਸੰ॰ ਨਿ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੨.੨.੧੯) ਵੁਤ੍ਤੰ। ''ਅਯੰ ਕਾਯੋ''ਤਿ ਹਿ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ ਸਨਿਸ੍ਸਯਾਨਿ ਚਕ੍ਖਾਦੀਨਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧਾ, ''ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਨਾਮਰੂਪ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ ਰੂਪਾਦੀਨਿ ਪਰੇਸੰ। ਤਥਾ ਅਯੰ ਕਾਯੋ ਅਤ੍ਤਨੋਵ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਾਨਿ ਆਯਤਨਾਨਿ, ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਨਾਮਰੂਪੰ ਪਰੇਸੰ ਬਾਹਿਰਾਨੀਤਿ। ਅਞ੍ਞਥਾ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਾਯਤਨਮਤ੍ਤੇ ਏਵ ''ਅਯੰ ਕਾਯੋ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੇ ਨ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਾਯਤਨਾਨੇਵ ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧਾ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਚ ਪਰੇਸਞ੍ਚ ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧੇਹਿ ਦੀਪਨਾ ਨ ਸਮ੍ਭਵੇਯਜਾਤਿ। **ਸਲ਼ੇਵਾਯਤਨਾਨੀ**ਤਿ ਸਲ਼ੇਵ ਸਮ੍ਫਸ੍ਸਕਾਰਣਾਨਿ, ਯੇਹਿ ਕਾਰਣਭੂਤੇਹਿ ਆਯਤਨੇਹਿ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੇਨ ਫਸ੍ਸੇਨ ਫੁਟ੍ਠੋ ਬਾਲੋ ਸੁਖਦੁਕ੍ਖੰ ਪਟਿਸੰਵੇਦੇਤਿ।

ਆਦਿ-ਸਦ੍ਦੇਨ ''ਏਤੇਸੰ ਵਾ ਅਞ੍ਞਤਰੇਨ ਅਵਿਜ੍ਜਾਨੀਵਰਣਸ੍ਸ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਣ੍ਡਿਤਸ੍ਸ ਤਣ੍ਹਾਯ ਸੰਯੁਤ੍ਤਸ੍ਸਾ''ਤਿਆਦਿ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬੰ। ਤਸ੍ਮਿਞ੍ਹਿ ਸੁਤ੍ਤੇ ਸਙ੍ਖਾਰੇ ਅਵਿਜ੍ਜਾਤਣ੍ਹਾਨਿਸ੍ਸਿਤੇ ਏਵ ਕਤ੍ਵਾ ਕਾਯਗ੍ਗਹਣੇਨ ਵਿਞ੍ਞਾਣਨਾਮਰੂਪਸਲ਼ਾਯਤਨਾਨਿ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਏਤਸ੍ਮਿਞ੍ਚ ਕਾਯੇ ਸਲ਼ਾਯਤਨਾਨੰ ਫਸ੍ਸੰ ਤੰਨਿਸ੍ਸਿਤਮੇਵ ਕਤ੍ਵਾ ਵੇਦਨਾਯ ਵਿਸੇਸਪਚ੍ਚਯਭਾਵੰ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੇਨ ਭਗਵਤਾ ਬਾਲਪਣ੍ਡਿਤਾਨੰ ਅਤੀਤਦ੍ਧਾਵਿਜ੍ਜਾਤਣ੍ਹਾਮੂਲਕੋ ਵੇਦਨਾਨ੍ਤੋ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦੋ ਦਸ੍ਸਿਤੋ। ਪੁਨ ਚ ਬਾਲਪਣ੍ਡਿਤਾਨੰ ਵਿਸੇਸੰ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੇਨ –

> ''ਯਾਯ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਨਿਵੁਤਸ੍ਸ ਬਾਲਸ੍ਸ ਯਾਯ ਚ ਤਣ੍ਹਾਯ ਸੰਯੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਯੰ ਕਾਯੋ ਸਮੁਦਾਗਤੋ, ਸਾ ਚੇਵ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਬਾਲਸ੍ਸ ਅਪ੍ਪਹੀਨਾ, ਸਾ ਚ ਤਣ੍ਹਾ ਅਪਰਿਕ੍ਖੀਣਾ। ਤੰ ਕਿਸ੍ਸ ਹੇਤੁ? ਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਬਾਲੋ ਅਚਰਿ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯੰ ਸਮ੍ਮਾ ਦੁਕ੍ਖਕ੍ਖਯਾਯ, ਤਸ੍ਮਾ ਬਾਲੋ ਕਾਯਸ੍ਸ ਭੇਦਾ ਕਾਯੂਪਗੋ ਹੋਤਿ, ਸੋ ਕਾਯੂਪਗੋ ਸਮਾਨੋ ਨ ਪਰਿਮੁਚ੍ਚਤਿ ਜਾਤਿਯਾ...ਪੇ॰... ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਮਾਤਿ ਵਦਾਮੀ''ਤਿ (ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੯) –

ਵੇਦਨਾਪਭਵੰ ਸਾਵਿਜ੍ਜੰ ਤਣ੍ਹੰ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਉਪਾਦਾਨਭਵੇ ਚ ਤੰਨਿਸ੍ਸਿਤੇ ਕਤ੍ਵਾ ''ਕਾਯੂਪਗੋ ਹੋਤੀ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਜਾਤਿਆਦਿਕੇ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੇਨ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਹੇਤੁਸਮੁਟ੍ਠਾਨਤੋ ਪਭੁਤਿ ਉਭਯਮੂਲੋਵ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦੋ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਤਬ੍ਬਿਪਰਿਯਾਯੇਨ ਚ ਪਣ੍ਡਿਤਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਹੇਤੁਪਰਿਕ੍ਖਯਤੋ ਪਭੁਤਿ ਉਭਯਮੂਲਕੋ ਪਟਿਲੋਮਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦੋਤਿ।

ਦੁਗ੍ਗਤਿਗਾਮਿਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਵਿਸੇਸਪਚ੍ਚਯਤ੍ਤਾ ਅਵਿਜ੍ਜਾ "**ਅਵਿਨ੍ਦਿਯੰ ਵਿਨ੍ਦਤੀ**"ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਤਥਾ ਵਿਸੇਸਪਚ੍ਚਯੋ ਵਿਨ੍ਦਿਯਸ੍ਸ ਨ ਹੋਤੀਤਿ "**ਵਿਨ੍ਦਿਯੰ ਨ ਵਿਨ੍ਦਤੀ**"ਤਿ ਚ। ਅਤ੍ਤਨਿ ਨਿਸ੍ਸਿਤਾਨੰ ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣਾਦੀਨੰ ਪਵਤ੍ਤਨੰ ਉਪ੍ਪਾਦਨੰ **ਆਯਤਨੰ**। ਸਮ੍ਮੋਹਭਾਵੇਨੇਵ ਅਨਭਿਸਮਯਭੂਤਤ੍ਤਾ **ਅਵਿਦਿਤੰ** ਅਞ੍ਞਾਤੰ **ਕਰੋਤਿ**। **ਅਨ੍ਤਵਿਰਹਿਤੇ ਜਵਾਪੇਤੀ**ਤਿ ਚ ਵਣ੍ਣਾਗਮਵਿਪਰਿਯਾਯਵਿਕਾਰਵਿਨਾਸਧਾਤੁਅਤ੍ਥਵਿਸੇਸਯੋਗੇਹਿ ਪਞ੍ਚਵਿਧਸ੍ਸ ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਲਕ੍ਖਣਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ਤੀਸੁਪਿ ਪਦੇਸੁ ਅ-ਕਾਰ ਵਿ-ਕਾਰ ਜ-ਕਾਰੇ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਅਞ੍ਞੇਸੰ ਵਣ੍ਣਾਨੰ ਲੋਪੰ ਕਤ੍ਵਾ ਜ-ਕਾਰਸ੍ਸ ਚ ਦੁਤਿਯਸ੍ਸ ਆਗਮੰ ਕਤ੍ਵਾ "**ਅਵਿਜ੍ਜਾ**"ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਬਜਞ੍ਜਨਤ੍ਥੰ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਸਭਾਵਤ੍ਥੰ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ "**ਅਪਿਚਾ**"ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣਾਦੀਨੰ ਵਤ੍ਥਾਰਮ੍ਮਣਾਨਿ ''ਇਦੰ ਵਤ੍ਥੁ, ਇਦਮਾਰਮ੍ਮਣ''ਨ੍ਤਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਞਾਤੁੰ ਨ ਸਕ੍ਕਾਤਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਤਪ੍ਪਟਿਚ੍ਛਾਦਿਕਾ ਵੁਤ੍ਤਾ।

ਵਤ੍ਥਾਰਮ੍ਮਣਸਭਾਵਚ੍ਛਾਦਨਤੋ ਏਵ ਅਵਿਜ੍ਜਾਦੀਨਂ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਭਾਵਸ੍ਸ, ਜਰਾਮਰਣਾਦੀਨਂ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨਭਾਵਸ੍ਸ ਚ ਛਾਦਨਤੋ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨਛਾਦਨਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਸਙ੍ਖਾਰ-ਸਦ੍ਦਗ੍ਗਹਣੇਨ ਆਗਤਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾ **ਸਙ੍ਖਾਰ-ਸਦ੍ਦੇਨ ਆਗਤਸਙ੍ਖਾਰਾ**। ਯਦਿਪਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾਪਚ੍ਚਯਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾਪਿ ਸਙ੍ਖਾਰ-ਸਦ੍ਦੇਨ ਆਗਤਾ, ਤੇ ਪਨ ਇਮਿਸ੍ਸਾ ਦੇਸਨਾਯ ਪਧਾਨਾਤਿ ਵਿਸੁਂ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਤਸ੍ਮਾ “**ਦੁਵਿਧਾ**”ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰਣਕਸਙ੍ਖਾਰਂ ਸਙ੍ਖਾਰ-ਸਦ੍ਦੇਨਾਗਤਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਤਤ੍ਥ ਵੁਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਵਜ੍ਜੇਤ੍ਵਾ ਸਙ੍ਖਾਰਸਦ੍ਦੇਨ ਆਗਤਸਙ੍ਖਾਰਾ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾ। ‘‘ਸਙ੍ਖਾਰ-ਸਦ੍ਦੇਨਾਗਤਸਙ੍ਖਾਰਾ’’ਤਿ ਵਾ ਸਮੁਦਾਯੋ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਤਦੇਕਦੇਸੋ ਚ ਇਧ ਵਣ੍ਣਿਤਬ੍ਬਭਾਵੇਨ ‘‘ਅਵਿਜ੍ਜਾਪਚ੍ਚਯਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾ’’ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਵਣ੍ਣਿਤਬ੍ਬਸਬ੍ਬਸਙ੍ਗਹਣਵਸੇਨ ਦੁਵਿਧਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। **ਪਠਮਂ ਨਿਰੁਜ੍ਝਤਿ ਵਚੀਸਙ੍ਖਾਰੋ**ਤਿਆਦਿਨਾ ਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸਸਞ੍ਞਾਵੇਦਨਾਵਚੀਸਙ੍ਖਾਰਾਦਯੋ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਨ ਅਵਿਜ੍ਜਾਸਙ੍ਖਾਰੇਸੁ ਵੁਤ੍ਤਾ ਕਾਯਸਞ੍ਚੇਤਨਾਦਯੋ।

ਪਰਿਤਸ੍ਸਤੀਤਿ ਪਿਪਾਸਤਿ। **ਭਵਤੀ**ਤਿ ਉਪਪਤ੍ਤਿਭਵਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਂ, **ਭਾਵਯਤੀ**ਤਿ ਕਮ੍ਮਭਵਂ। ਚੁਤਿ ਖਨ੍ਧਾਨਂ ਮਰਣਨ੍ਤਿ “**ਮਰਨ੍ਤਿ ਏਤੇਨਾ**”ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ‘‘ਦੁਕ੍ਖਾ ਵੇਦਨਾ ਉਪ੍ਪਾਦਦੁਕ੍ਖਾ ਠਿਤਿਦੁਕ੍ਖਾ’’ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੪੬੫) ਵਚਨਤੋ **ਦ੍ਵੇਧਾ ਖਣਤਿ। ਆਯਾਸੋ**ਤਿ ਪਰਿਸ੍ਸਮੋ ਵਿਸਾਦੋ। ਕੇਵਲ-ਸਦ੍ਦੋ ਅਸਮ੍ਮਿਸ੍ਸਵਾਚਕੋ ਹੋਤਿ ‘‘ਕੇਵਲਾ ਸਾਲਯੋ’’ਤਿ, ਨਿਰਵਸੇਸਵਾਚਕੋ ਚ ‘‘ਕੇਵਲਾ ਅਙ੍ਗਮਗਧਾ’’ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਦ੍ਵੇਧਾਪਿ ਅਤ੍ਥਂ ਵਦਤਿ। ਤਤ੍ਥ **ਅਸਮ੍ਮਿਸ੍ਸਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਸੁਖਰਹਿਤਸ੍ਸ। ਨ ਹਿ ਏਤ੍ਥ ਕਿਞ੍ਚਿ ਉਪ੍ਪਾਦਵਯਰਹਿਤਂ ਅਤ੍ਥੀਤਿ।

ਤਂਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੇ, ਪੁਗ੍ਗਲਂ ਵਾ ਸਮ੍ਮੋਹਯਤੀਤਿ **ਸਮ੍ਮੋਹਨਰਸਾ**। ਆਰਮ੍ਮਣਸਭਾਵਸ੍ਸ ਛਾਦਨਂ ਹੁਤ੍ਵਾ ਗਯ੍ਹਤੀਤਿ **ਛਾਦਨਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਾਨਾ**। ‘‘ਆਸਵਸਮੁਦਯਾ ਅਵਿਜ੍ਜਾਸਮੁਦਯੋ’’ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੦੩) ਵਚਨਤੋ **ਆਸਵਪਦਟ੍ਠਾਨਾ**। ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਜਨਨਤ੍ਥਂ ਆਯੂਹਨ੍ਤਿ ਬਜਾਪਾਰਂ ਕਰੋਨ੍ਤੀਤਿ **ਆਯੂਹਨਰਸਾ,** ਰਾਸਿਕਰਣਂ ਵਾ **ਆਯੂਹਨਂ**। ਨਾਮਰੂਪਸ੍ਸ ਪੁਰੇਚਾਰਿਕਭਾਵੇਨ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ **ਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਰਸਂ**। ਪੁਰਿਮਭਵੇਨ ਸਦ੍ਧਿਂ ਘਟਨਂ ਹੁਤ੍ਵਾ ਗਯ੍ਹਤੀਤਿ **ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਾਨਂ**। ਵਿਞ੍ਞਾਣੇਨ ਸਹ ਸਮ੍ਪਯੁਜ੍ਜਤੀਤਿ **ਸਮ੍ਪਯੋਗਰਸਂ**। ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਂ ਸਮ੍ਪਯੋਗਾਭਾਵਤੋ ਰੂਪਂ ਵਿਕਿਰਤੀਤਿ **ਵਿਕਿਰਣਰਸਂ**। ਏਵਞ੍ਚ ਕਤ੍ਵਾ ਪਿਸਿਯਮਾਨਾ ਤਣ੍ਡੁਲਾਦਯੋ ਵਿਕਿਰਨ੍ਤਿ ਚੁਣ੍ਣੀ ਭਵਨ੍ਤੀਤਿ। ਨਾਮਸ੍ਸ ਕਦਾਚਿ ਕੁਸਲਾਦਿਭਾਵੋ ਚ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਤਤੋ ਵਿਸੇਸਨਤ੍ਥਂ “**ਅਬਜਾਕਤਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਾਨ**”ਨ੍ਤਿ ਆਹ। ‘‘ਅਚੇਤਨਾ ਅਬਜਾਕਤਾ’’ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਵਿਯ ਅਨਾਰਮ੍ਮਣਤਾ ਵਾ **ਅਬਜਾਕਤਤਾ** ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ। **ਆਯਤਨਲਕ੍ਖਣ**ਨ੍ਤਿ ਘਟਨਲਕ੍ਖਣਂ, ਆਯਾਨਂ ਤਨਨਲਕ੍ਖਣਂ ਵਾ। ਦਸ੍ਸਨਾਦੀਨਂ ਕਾਰਣਭਾਵੋ **ਦਸ੍ਸਨਾਦਿਰਸਤਾ**। ਅਕੁਸਲਵਿਪਾਕੁਪੇਕ੍ਖਾਯ ਅਨਿਟ੍ਠਭਾਵਤੋ ਦੁਕ੍ਖੇਨ ਇਤਰਾਯ ਚ ਇਟ੍ਠਭਾਵਤੋ ਸੁਖੇਨ ਸਙ੍ਗਹਿਤਤ੍ਤਾ “**ਸੁਖਦੁਕ੍ਖਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਾਨਾ**”ਤਿ ਆਹ। ਦੁਕ੍ਖਸਮੁਦਯਤ੍ਤਾ **ਹੇਤੁਲਕ੍ਖਣਾ ਤਣ੍ਹਾ**। ‘‘ਤਤ੍ਰਤਤ੍ਰਾਭਿਨਨ੍ਦਿਨੀ’’ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੪੦੦; ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੩੩, ੪੬੦; ਵਿਭ॰ ੨੦੩) ਵਚਨਤੋ **ਅਭਿਨਨ੍ਦਨਰਸਾ**। ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ, ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਵਾ ਰੂਪਾਦੀਸੁ ਅਤਿਤ੍ਤਭਾਵੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਗਯ੍ਹਤੀਤਿ **ਅਤਿਤ੍ਤਭਾਵਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਾਨਾ**। ਤਣ੍ਹਾਦਲ੍ਹਤ੍ਤਂ ਹੁਤ੍ਵਾ ਕਾਮੁਪਾਦਾਨਂ, ਸੇਸਾਨਿ ਦਿਟ੍ਠਿ ਹੁਤ੍ਵਾ ਉਪਟ੍ਠਹਨ੍ਤੀਤਿ **ਤਣ੍ਹਾਦਲ੍ਹਤ੍ਤਦਿਟ੍ਠਿਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਾਨਾ**। ਕਮ੍ਮੁਪਪਤ੍ਤਿਭਵਵਸੇਨ ਭਵਸ੍ਸ ਲਕ੍ਖਣਾਦਯੋ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾ।

ਆਦਿ-ਸਦ੍ਦੇਨ ਅਨੁਬੋਧਾਦਿਭਾਵਗ੍ਗਹਣਂ। ਦੁਕ੍ਖਾਦੀਸੁ ਅਞ੍ਞਾਣਂ **ਅਪ੍ਪਟਿਪਤ੍ਤਿ,** ਅਸੁਭਾਦੀਸੁ ਸੁਭਾਦਿਵਿਪਲ੍ਲਾਸਾ **ਮਿਚ੍ਛਾਪਟਿਪਤ੍ਤਿ**। ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਵਾ **ਅਪ੍ਪਟਿਪਤ੍ਤਿ,** ਦਿਟ੍ਠਿਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ **ਮਿਚ੍ਛਾਪਟਿਪਤ੍ਤਿ**। ਨ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਏਵ ਛਦ੍ਵਾਰਿਕਤਾ ਛਲਾਰਮ੍ਮਣਤਾ ਚ, ਅਥ ਖੋ ਅਞ੍ਞੇਸੁਪਿ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਙ੍ਗੇਸੁ ਅਰੂਪਧਮ੍ਮਾਨਨ੍ਤਿ ਆਹ “**ਸਬ੍ਬੇਸੁਪੀ**”ਤਿ। **ਨੋਭਯਗੋਚਰ**ਨ੍ਤਿ ਮਨਾਯਤਨਮਾਹ। ਨ ਹਿ ਅਰੂਪਧਮ੍ਮਾਨਂ ਦੇਸਵਸੇਨ ਆਸਨ੍ਨਤਾ ਦੂਰਤਾ ਚ ਅਤ੍ਥਿ ਅਸਣ੍ਠਾਨਤ੍ਤਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਮਨਾਯਤਨਸ੍ਸ ਗੋਚਰੋ ਨ ਮਨਾਯਤਨਂ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤੋ ਅਸਮ੍ਪਤ੍ਤੋ ਵਾਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤੀਤਿ।

ਸੋਕਾਦੀਨਂ ਸਬ੍ਭਾਵਾ ਅਙ੍ਗਬਹੁਤ੍ਤਪ੍ਪਸਙ੍ਗੇ ‘‘ਦ੍ਵਾਦਸੇਵਾ’’ਤਿ ਅਙ੍ਗਾਨਂ ਵਵਤ੍ਥਾਨਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਨ ਹਿ ਸੋਕਾਦਯੋ ਅਙ੍ਗਭਾਵੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਫਲੇਨ ਪਨ ਕਾਰਣਂ ਅਵਿਜ੍ਜਂ ਮੂਲਙ੍ਗਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ ਤੇ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ। ਜਰਾਮਰਣਬ੍ਭਾਹਤਸ੍ਸ ਹਿ ਬਾਲਸ੍ਸ ਤੇ ਸਮ੍ਭਵਨ੍ਤੀਤਿ ਸੋਕਾਦੀਨਂ ਜਰਾਮਰਣਕਾਰਣਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾ। ‘‘ਸਾਰੀਰਿਕਾਯ ਦੁਕ੍ਖਾਯ ਵੇਦਨਾਯ ਫੁਟ੍ਠੋ’’ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੪.੨੫੨) ਚ **ਸੁਤ੍ਤੇ** ਜਰਾਮਰਣਨਿਮਿਤ੍ਤਞ੍ਚ ਦੁਕ੍ਖਂ ਸਙ੍ਗਹਿਤਨ੍ਤਿ ਤਂਤਂਨਿਮਿਤ੍ਤਾਨਂ ਸਾਧਕਭਾਵੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਜਰਾਮਰਣੇਨੇਵ ਸੋਕਾਦੀਨਂ ਏਕਸਙ੍ਖੇਪੋ ਕਤੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਤੇਸਂ ਜਾਤਿਪਚ੍ਚਯਤਾ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। ਜਰਾਮਰਣਪਚ੍ਚਯਭਾਵੇ ਹਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਏਕਸਙ੍ਖੇਪੋ ਕਾਤਬ੍ਬੋ ਸਿਯਾ, ਜਾਤਿਪਚ੍ਚਯਾ ਪਨ ਜਰਾਮਰਣਂ ਸੋਕਾਦਯੋ ਚ ਸਮ੍ਭਵਨ੍ਤੀਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਜਰਾਮਰਣਂ ਏਕਨ੍ਤਿਕਂ ਅਙ੍ਗਭਾਵੇਨੇਵ ਗਹਿਤਂ, ਸੋਕਾਦਯੋ ਪਨ ਰੂਪਭਵਾਦੀਸੁ ਅਭਾਵਤੋ ਅਨੇਕਨ੍ਤਿਕਾ ਕੇਵਲਂ ਪਾਕਟੇਨ ਫਲੇਨ ਅਵਿਜ੍ਜਾਨਿਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਗਹਿਤਾ। ਤੇਨ ਅਨਾਗਤੇ ਜਾਤਿਯਾ ਸਤਿ ਤਤੋ ਪਰਾਯ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਾ ਹੇਤੁਹੇਤੁਭੂਤਾ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਦਸ੍ਸਿਤਾਤਿ ਭਵਚਕ੍ਕਸ੍ਸ ਅਵਿਚ੍ਛੇਦੋ ਦਸ੍ਸਿਤੋ ਹੋਤੀਤਿ। ਸੁਤ੍ਤਞ੍ਚ ਸੋਕਾਦੀਨਂ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਕਾਰਣਨ੍ਤਿ ਏਤਸ੍ਸੇਵਤ੍ਥਸ੍ਸ ਸਾਧਕਂ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ, ਨ ਸੋਕਾਦੀਨਂ ਬਾਲਸ੍ਸ ਜਰਾਮਰਣਨਿਮਿਤ੍ਤਾਮਤ੍ਤਸ੍ਸ। ‘‘ਅਸ੍ਸੁਤਵਾ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋ’’ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੪.੨੫੨) ਹਿ ਵਚਨੇਨ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਸੋਕਾਦੀਨਂ ਕਾਰਣਨ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸਿਤਾ, ਨ ਚ ਜਰਾਮਰਣਨਿਮਿਤ੍ਤਮੇਵ ਦੁਕ੍ਖਂ ਦੁਕ੍ਖਨ੍ਤਿ।

ਉਦ੍ਦੇਸਵਾਰਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਅਵਿਜ੍ਜਾਪਦਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੨੨੬. “**ਅਵਿਜ੍ਜਾਪਚ੍ਚਯਾ** ੯੨ **ਸਙ੍ਖਾਰਾ**”**ਤਿ ਹਿ** ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਏਤੇਨ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਵਿਸੇਸਨਭਾਵੇਨ ਸਙ੍ਖਾਰਾਨਞ੍ਚ ਪਧਾਨਭਾਵੇਨ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾਨਂ ਨਿਦ੍ਦਿਸਿਤਬ੍ਬਭਾਵਸ੍ਸ ਕਾਰਣਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਪਿਤਾ ਕਥੀਯਤਿ** ‘‘ਦੀਘੋ ਸਾਮੋ, ਮਿਤ੍ਤੋ ਰਸ੍ਸੋ, ਓਦਾਤੋ ਦਤ੍ਤੋ’’ਤਿ।

ਰਸਿਤਬ੍ਬੋ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਿਤਬ੍ਬੋ ਸਭਾਵੋ ਰਸੋ, ਅਤ੍ਤਨੋ ਰਸੋ ਸਰਸੋ, ਯਾਥਾਵੋ ਸਰਸੋ ਯਾਥਾਵਸਰਸੋ, ਸੋ ਏਵ ਲਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬਤ੍ਤਾ ਲਕ੍ਖਣਨ੍ਤਿ **ਯਾਥਾਵਸਰਸਲਕ੍ਖਣਂ**। ‘‘ਕਤਮਾ ਚ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਵਿਜ੍ਜਾ? ਦੁਕ੍ਖੇ ਅਞ੍ਞਾਣ’’ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੨.੨; ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੦੩) ਸੁਤ੍ਤੇ ਚਤ੍ਤਾਰੇਵ ਵੁਤ੍ਤਾਨੀਤਿ “**ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿਕਪਰਿਯਾਯੇਨਾ**”ਤਿ ਆਹ। **ਨਿਕ੍ਖੇਪਕਣ੍ਡੇ ਪਨਾ**ਤਿਆਦਿਨਾ ਇਧ ਚਤੂਸੁ ਠਾਨੇਸੁ ਕਥਿਤਾਯ ਏਵ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਨਿਕ੍ਖੇਪਕਣ੍ਡੇ ਅਟ੍ਠਸੁ ਠਾਨੇਸੁ ਕਿਚ੍ਚਜਾਤਿਤੋ ਪਞ੍ਚਵੀਸਤਿਯਾ ਪਦੇਹਿ ਲਕ੍ਖਣਤੋ ਚ ਕਥਿਤਤ੍ਤਾ ਤਦਤ੍ਥਸਂਵਣ੍ਣਨਾਵਸੇਨ ਵਿਭਾਵਨਂ ਕਰੋਤਿ। ਅਹਾਪੇਤ੍ਵਾ ਵਿਭਜਿਤਬ੍ਬਵਿਭਜਨਞ੍ਹਿ **ਅਭਿਧਮ੍ਮਪਰਿਯਾਯੋ**।

ਜਾਯਤਿ ਏਤ੍ਥਾਤਿ **ਜਾਤਿ,** ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਟ੍ਠਾਨਂ। ਯਦਿਪਿ ਨਿਰੋਧਮਗ੍ਗੇ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਨ ਕਰੋਤਿ, ਤੇ ਪਨ ਜਾਨਿਤੁਕਾਮਸ੍ਸ ਤਪ੍ਪਟਿਚ੍ਛਾਦਨਵਸੇਨ ਅਨਿਰੋਧਮਗ੍ਗੇਸੁ ਨਿਰੋਧਮਗ੍ਗਗ੍ਗਹਣਕਆਰਣਵਸੇਨ ਚ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨਾ ਤਤ੍ਥ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤੀਤਿ ਤੇਸਮ੍ਪਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਟ੍ਠਾਨਤਾ ਹੋਤਿ, ਇਤਰੇਸਂ ਆਰਮ੍ਮਣਭਾਵੇਨ ਚਾਤਿ। ਸਙ੍ਘਿਕਬਲਦੇਵਗੋਣਾਦੀਨਂ ਸਙ੍ਘਾਟਿਨਙ੍ਗਲਾਦੀਨਿ ਵਿਯ ਅਞ੍ਞਸੇਤਾਦੀਨਂ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਦੁਕ੍ਖਾਦਿਵਿਸਯਾਨਂ ਅਨ੍ਧਤ੍ਤਕਰਾਨਂ ਲੋਭਾਦੀਨਂ ਨਿਵਤ੍ਤਕੋ ਅਞ੍ਞਾਣਾਦਿਸਭਾਵੋ ਲਕ੍ਖਣਨ੍ਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ।

ਅਤ੍ਥਤ੍ਥਨ੍ਤਿ ਫਲਫਲਂ। ਆਮੇਡਿਤਵਚਨਞ੍ਹਿ ਸਬ੍ਬੇਸਂ ਅਤ੍ਥਾਨਂ ਵਿਸੁਂ ਵਿਸੁਂ ਪਾਕਟਕਰਣਭਾਵਪ੍ਪਕਾਸਨਤ੍ਥਂ। ਅਤ੍ਥੋ ਏਵ ਵਾ ਅਤ੍ਥੋ **ਅਤ੍ਥਤ੍ਥੋ**ਤਿ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਅਵਿਪਰੀਤਤਾਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਅਤ੍ਥੇਨੇਵਤ੍ਥਂ ਵਿਸੇਸਯਤਿ। ਨ ਹਿ ਞਾਣਂ ਅਨਤ੍ਥਂ ਅਤ੍ਥੋਤਿ ਗਣ੍ਹਾਤੀਤਿ। ਏਵਂ **ਕਾਰਣਕਾਰਣ**ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਪਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। **ਤਂ ਆਕਾਰ**ਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥਤ੍ਥਾਦਿਆਕਾਰਂ। **ਗਹੇਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਚਿਤ੍ਤੇ ਪਵੇਸੇਤ੍ਵਾ, ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਪੁਗ੍ਗਲੇਨ ਵਾ ਗਹਿਤਂ ਕਤ੍ਵਾ। ਪਟਿਵਿਦ੍ਧਸ੍ਸ ਪੁਨ ਅਵੇਕ੍ਖਣਾ **ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਾ**। ਦੁਚ੍ਚਿਨ੍ਤਿਤਚਿਨ੍ਤਿਤਾਦਿਲਕ੍ਖਣਸ੍ਸ ਬਾਲਸ੍ਸ ਭਾਵੋ **ਬਾਲ੍ਯਂ। ਪਜਾਨਾਤੀ**ਤਿ ਪਕਾਰੇਹਿ ਜਾਨਾਤਿ। ਬਲਵਮੋਹਨਂ **ਪਮੋਹੋ**। ਸਮਨ੍ਤਤੋ ਮੋਹਨਂ **ਸਮ੍ਮੋਹੋ**।

ਦੁਕ੍ਖਾਰਮ੍ਮਣਤਾਤਿ ਦੁਕ੍ਖਾਰਮ੍ਮਣਤਾਯ, ਯਾਯ ਵਾ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਛਾਦੇਨ੍ਤਿਯਾ ਦੁਕ੍ਖਾਰਮ੍ਮਣਾ ਤਂਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਧਮ੍ਮਾ, ਸਾ ਤੇਸਂ ਭਾਵੋਤਿ **ਦੁਕ੍ਖਾਰਮ੍ਮਣਤਾ,** ਆਰਮ੍ਮਣਮੇਵ ਵਾ ਆਰਮ੍ਮਣਤਾ, ਦੁਕ੍ਖਂ ਆਰਮ੍ਮਣਤਾ ਏਤਿਸ੍ਸਾਤਿ **ਦੁਕ੍ਖਾਰਮ੍ਮਣਤਾ**।

ਦੁਦ੍ਦਸਤ੍ਤਾ ਗਮ੍ਭੀਰਾ ਨ ਸਭਾਵਤੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਤਾ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਇਤਰੇਸਂ ਸਭਾਵਤੋ ਗਮ੍ਭੀਰਤ੍ਤਾ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਤਾ ਨੁਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। **ਅਪਿਚ ਖੋ ਪਨਾ**ਤਿ ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਸਙ੍ਖਤਸਭਾਵਤ੍ਤਾ ਤਤੋਪਿ ਨਿਰੋਧਸ੍ਸ ਗਮ੍ਭੀਰਤਰਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ।

ਅਵਿਜ੍ਜਾਪਦਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਸਙ੍ਖਾਰਪਦਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

ਪੁਨਾਤੀਤਿ ਸੋਧੇਤਿ ਅਪੁਞ੍ਞਫਲਤੋ ਦੁਕ੍ਖਸਂਕਿਲੇਸਤੋ ਚ, ਹਿਤਸੁਖਜ੍ਝਾਸਯੇਨ ਪੁਞ੍ਞਂ ਕਰੋਤੀਤਿ ਤਂਨਿਪ੍ਫਾਦਨੇਨ ਕਾਰਕਸ੍ਸਜ੍ਝਾਸਯਂ ਪੂਰੇਤੀਤਿ **ਪੁਞ੍ਞੋ,** ਪੂਰਕੋ ਪੁਜ੍ਜਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਕੋ ਚ ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਲਕ੍ਖਣੇਨ **"ਪੁਞ੍ਞੋ"**ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਸਮਾਧਿਪਚ੍ਚਨੀਕਾਨਂ ਅਤਿਦੂਰਤਾਯ **ਨ ਇਞ੍ਜਤਿ** ਨ ਚਲਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਕਾਯਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਦ੍ਵਾਰਸ੍ਸ ਸਾਮਿਭਾਵੇਨ ਨਿਦ੍ਦੇਸੋ ਕਤੋ।

ਪੁਞ੍ਞੂਪਗਨ੍ਤਿ ਭਵਸਮ੍ਪਤ੍ਤੂਪਗਂ। **ਤਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਵਿਭਙ੍ਗਸੁਤ੍ਤੇ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੨.੨)। ਤਞ੍ਹਿ ਪਧਾਨਭਾਵੇਨ ਗਹਿਤਨ੍ਤਿ। **ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਸੁਤ੍ਤੇ** (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੦੨) ਪਨ ''ਤਯੋਮੇ, ਆਵੁਸੋ, ਸਙ੍ਖਾਰਾ''ਤਿ ਆਗਤਨ੍ਤਿ। **ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਜਿਨਭਾਸਿਤੋ ਪਨ ਅਯਂ,** ਨ ਪਚ੍ਚੇਕਜਿਨਭਾਸਿਤੋ, ਇਮਸ੍ਸਤ੍ਥਸ੍ਸ ਦੀਪਨਤ੍ਥਂ ਏਤੇਸਂ ਸੁਤ੍ਤਾਨਂ ਵਸੇਨ ਤੇ ਗਹਿਤਾ। ਕਥਂ ਪਨੇਤੇਨ ਗਹਣੇਨਾਯਮਤ੍ਥੋ ਦੀਪਿਤੋ ਹੋਤੀਤਿ ਤਂਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਮਾਹ **"ਅਭਿਧਮ੍ਮੇਪਿ ਹਿ ਸੁਤ੍ਤੇਪਿ ਏਕਸਦਿਸਾਵ ਤਨ੍ਤਿ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾ"**ਤਿ। **ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਭਾਸਿਤੋ**ਤਿ ਪਾਕਟੇਨ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤੇਨ ਸਦਿਸਤ੍ਤਾ ਅਯਮ੍ਪਿ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਭਾਸਿਤੋਤਿ ਞਾਯਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤੀਤਿ।

"ਤੇਰਸਾਪੀ"ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਤਤ੍ਥ ਞਾਣਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਨਂ ਨ ਭਾਵਨਾਮਯਤਾ ਪਾਕਟਾਤਿ **"ਯਥਾ ਹੀ"**ਤਿਆਦਿਮਾਹ । ਪਥਵੀ ਪਥਵੀਤਿਆਦਿਭਾਵਨਾ ਚ ਕਸਿਣਪਰਿਕਮ੍ਮਕਰਣਂ ਮਣ੍ਡਲਕਰਣਞ੍ਚ ਭਾਵਨਂ ਭਜਾਪੇਨ੍ਤਿ।

ਦਾਨਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਾ ਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕਾ ਧਮ੍ਮਾ **ਦਾਨਂ**। ਤਤ੍ਥ ਬਜਾਪਾਰਭੂਤਾ ਆਯੂਹਨਚੇਤਨਾ **ਦਾਨਂ ਆਰਬ੍ਭ ਦਾਨਂ ਅਧਿਕਿਚ੍ਚ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀ**ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਏਵਂ ਇਤਰੇਸੁ। **ਸੋਮਨਸ੍ਸਚਿਤ੍ਤੇਨਾ**ਤਿ ਅਨੁਮੋਦਨਾਪਵਤ੍ਤਿਨਿਦਸ੍ਸਨਮਤ੍ਤਮੇਤਂ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤੇਨਪਿ ਹਿ ਅਨੁਸ੍ਸਰਤਿ ਏਵਾਤਿ।

ਅਸਰਿਕ੍ਖਕਮ੍ਪਿ ਸਰਿਕ੍ਖਕੇਨ ਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨਵਿਪਾਕੇਨ ਵੇਹਪ੍ਫਲਾਦੀਸੁ ਵਿਨਾਪਿ ਅਸਞ੍ਞੇਸੁ ਕਟਤ੍ਤਾਰੂਪਂ। ਰੂਪਮੇਵ ਸਫਨ੍ਦਨਤ੍ਤਾ **"ਸਇਞ੍ਜਨ"**ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਇਞ੍ਜਨਕਰਨੀਵਰਣਾਦੀਨਂ ਅਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨਤੋ, ਰੂਪਤਣ੍ਹਾਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਇਞ੍ਜਨਕਸ੍ਸ ਕਾਰਣਤ੍ਤਾ ਵਾ। ਤੇਨੇਵ ਰੂਪਾਰਮ੍ਮਣਂ ਨਿਮਿਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਞ੍ਚ ਸਬ੍ਬਮ੍ਪਿ ਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨਂ ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯੇਨ **"ਅਨਿਞ੍ਜਨ"**ਨ੍ਤਿ ਨ ਵੁਚ੍ਚਤੀਤਿ। ਮਹਾਤੁਲਾਯ ਧਾਰਯਮਾਨੋ ਨਾਲ਼ਿਯਾ ਮਿਨਮਾਨੋ ਚ ਸਮੁਦਾਯਮੇਵ ਧਾਰੇਤਿ ਮਿਨਤਿ ਚ, ਨ ਏਕੇਕਂ ਗੁਞ੍ਜਂ, ਏਕੇਕਂ ਤਣ੍ਡੁਲਂ ਵਾ, ਏਵਂ ਭਗਵਾਪਿ ਅਪਰਿਮਾਣਾ ਪਠਮਕੁਸਲਚੇਤਨਾਯੋ ਸਮੁਦਾਯਵਸੇਨੇਵ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਏਕਜਾਤਿਕਤ੍ਤਾ ਏਕਮੇਵ ਕਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਏਵਂ ਦੁਤਿਯਾਦਯੋਪੀਤਿ।

''ਕਾਯਦ੍ਵਾਰੇ ਪਵਤ੍ਤਾ''ਤਿ ਅਵਤ੍ਵਾ **"ਆਦਾਨਗ੍ਗਹਣਚੋਪਨਂ ਪਾਪਯਮਾਨਾ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ"**ਤਿਪਿ ਵਤ੍ਤਂ ਵਟ੍ਟਤੀਤਿ ਵਚਨਵਿਸੇਸਮਤ੍ਤਮੇਵ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਕਾਯਦ੍ਵਾਰੇ ਪਵਤ੍ਤਿ ਏਵ ਹਿ ਆਦਾਨਾਦਿਪਾਪਨਾਤਿ। ਪੁਰਿਮੇਨ ਵਾ ਦ੍ਵਾਰਸ੍ਸ ਉਪਲਕ੍ਖਣਭਾਵੋ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਪਚ੍ਛਿਮੇਨ ਚੇਤਨਾਯ ਸਵਿਞ੍ਞਤ੍ਤਿਰੂਪਸਮੁਟ੍ਠਾਪਨਂ। ਤਤ੍ਥ ਆਕਡ੍ਢਿਤ੍ਵਾ ਗਹਣਂ **ਆਦਾਨਂ,** ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਗਹਣਂ **ਗਹਣਂ,** ਫਨ੍ਦਨਂ **ਚੋਪਨਂ**।

ਏਤ੍ਥਾਤਿ ਕਾਯਵਚੀਸਙ੍ਖਾਰਗ੍ਗਹਣੇ, ਕਾਯਵਚੀਸਞ੍ਚੇਤਨਾਗਹਣੇ ਵਾ। ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਂ ਅਭਿਞ੍ਞਾਚੇਤਨਾ ਨ ਗਹਿਤਾ ਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯੋ ਨ ਹੋਤੀਤਿ। ਕਸ੍ਮਾ ਪਨ ਨ ਹੋਤਿ, ਨਨੁ ਸਾਪਿ ਕੁਸਲਾ ਵਿਪਾਕਧਮ੍ਮਾ ਚਾਤਿ? ਸਚ੍ਚਂ, ਅਨੁਪਚ੍ਛਿਨ੍ਨਤਣ੍ਹਾਵਿਜ੍ਜਾਮਾਨੇ ਪਨ

ਸਨ੍ਤਾਨੇ ਸਬਜਾਪਾਰਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਯਾ ਤਸ੍ਸਾ ਕੁਸਲਤਾ ਵਿਪਾਕਧਮ੍ਮਤਾ ਚ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਨ ਵਿਪਾਕੁਪ੍ਪਾਦਨੇਨ, ਸਾ ਪਨ ਵਿਪਾਕਂ ਉਪ੍ਪਾਦਯਨ੍ਤੀ ਰੂਪਾਵਚਰਮੇਵ ਉਪ੍ਪਾਦੇਯਜ। ਨ ਹਿ ਅਞ੍ਞਭੂਮਿਕਂ ਕਮ੍ਮਂ ਅਞ੍ਞਭੂਮਿਕਂ ਵਿਪਾਕਂ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤੀਤਿ। ਅਤ੍ਤਨਾ ਸਦਿਸਾਰਮ੍ਮਣਞ੍ਚ ਤਿਟ੍ਠਾਨਿਕਂ ਤਂ ਉਪ੍ਪਾਦੇਯਜ ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਕਣ੍ਡੇ ਰੂਪਾਵਚਰਵਿਪਾਕਸ੍ਸ ਕਮ੍ਮਸਦਿਸਾਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸੇਵ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ, ਨ ਚ ਰੂਪਾਵਚਰਵਿਪਾਕੋ ਪਰਿਤ੍ਤਾਦਿਆਰਮ੍ਮਣੋ ਅਤ੍ਥਿ, ਅਭਿਞ੍ਞਾਚੇਤਨਾ ਚ ਪਰਿਤ੍ਤਾਦਿਆਰਮ੍ਮਣਾਵ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਵਿਪਾਕਂ ਨ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤੀਤਿ ਵਿਞ੍ਞਾਯਤਿ। ਕਸਿਣੇਸੁ ਚ ਉਪ੍ਪਾਦਿਤਸ੍ਸ ਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨਸਮਾਧਿਸ੍ਸ ਆਨਿਸਂਸਭੂਤਾ ਅਭਿਞ੍ਞਾ। ਯਥਾਹ ''ਸੋ ਏਵਂ ਸਮਾਹਿਤੇ ਚਿਤ੍ਤੇ''ਤਿਆਦਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੪੪-੨੪੫; ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੩੮੪-੩੮੬)। ਤਸ੍ਮਾ ਸਮਾਧਿਫਲਸਦਿਸਾ ਸਾ, ਨ ਚ ਫਲਂ ਦੇਤੀਤਿ ਦਾਨਸੀਲਾਨਿਸਂਸੋ ਤਸ੍ਮਿਂ ਭਵੇ ਪਚ੍ਚਯਲਾਭੋ ਵਿਯ ਸਾਪਿ ਵਿਪਾਕਂ ਨ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤਿ। **ਯਥਾ ਚ ਅਭਿਞ੍ਞਾਚੇਤਨਾ, ਏਵਂ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਚੇਤਨਾਪਿ ਨ ਹੋਤੀ**ਤਿ ਇਦਂ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਸਹਗਤੇ ਧਮ੍ਮੇ ਵਿਸੁਂ ਉਦ੍ਧਰਿਤ੍ਵਾ ''ਤੇਸਂ ਵਿਪਾਕੇ ਞਾਣਂ ਅਤ੍ਥਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ''ਤਿ (ਵਿਭ॰ ੭੨੫) ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਵਿਚਾਰੇਤਬ੍ਬਂ।

ਅਯਂ ਪਨੇਤ੍ਥ ਅਮਤਗ੍ਗਪਥਾਨੁਗਤੋ ਵਿਨਿਚ੍ਛਯੋ – ਦਸ੍ਸਨਭਾਵਨਾਨਂ ਅਭਾਵੇਪਿ ਯੇਸਂ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਾਨਂ ਸੇਕ੍ਖਾਨਞ੍ਚ ਦਸ੍ਸਨਭਾਵਨਾਹਿ ਭਵਿਤਬ੍ਬਂ, ਤੇਸਂ ਤਦੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਕਾਲੇ ਤੇਹਿ ਪਹਾਤੁਂ ਸਕ੍ਕੁਣੇਯ੍ਯਾ ਅਕੁਸਲਾ ''ਦਸ੍ਸਨੇਨ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾ ਭਾਵਨਾਯ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾ''ਤਿ ਚ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ, ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਾਨਂ ਪਨ ਭਾਵਨਾਯ ਅਭਾਵਾ ਭਾਵਨਾਯ ਪਹਾਤਬ੍ਬਚਿਨ੍ਤਾ ਨਤ੍ਥਿ। ਤੇਨ ਤੇਸਂ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨਾ ਤੇ ਦਸ੍ਸਨੇਨ ਪਹਾਤੁਂ ਅਸਕ੍ਕੁਣੇਯ੍ਯਾਪਿ ''ਭਾਵਨਾਯ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾ''ਤਿ ਨ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ। ਯਦਿ ਵੁਚ੍ਚੇਯ੍ਯੁਂ, ਦਸ੍ਸਨੇਨ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾ ਭਾਵਨਾਯ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾਨਂ ਕੇਸਞ੍ਚਿ ਕੇਚਿ ਕਦਾਚਿ ਆਰਮ੍ਮਣਾਰਮ੍ਮਣਾਧਿਪਤਿਉਪਨਿਸ੍ਸਯਪਚ੍ਚਯੇਹਿ ਪਚ੍ਚਯੋ ਭਵੇਯ੍ਯੁਂ, ਨ ਚ ਪਟ੍ਠਾਨੇ ''ਦਸ੍ਸਨੇਨ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾ ਭਾਵਨਾਯ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾਨਂ ਕੇਸਞ੍ਚਿ ਕੇਨਚਿ ਪਚ੍ਚਯੇਨ ਪਚ੍ਚਯੋ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਸੇਕ੍ਖਾਨਂ ਪਨ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਭਾਵਨਾਯ ਪਹਾਤੁਂ ਸਕ੍ਕੁਣੇਯ੍ਯਾ ਭਾਵਨਾਯ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾ। ਤੇਨੇਵ ਸੇਕ੍ਖਾਨਂ ਦਸ੍ਸਨੇਨ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾ ਚਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਵਨ੍ਤਤ੍ਤਾ ਮੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਪਹੀਨਤ੍ਤਾ ਪਟਿਨਿਸ੍ਸਟ੍ਠਤ੍ਤਾ ਉਕ੍ਖੇਟਿਤਤ੍ਤਾ ਸਮੁਕ੍ਖੇਟਿਤਤ੍ਤਾ ਅਸ੍ਸਾਦਿਤਬ੍ਬਾ ਅਭਿਨਨ੍ਦਿਤਬ੍ਬਾ ਚ ਨ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਪਹੀਨਤਾਯ ਏਵ ਸੋਮਨਸ੍ਸਹੇਤੁਭੂਤਾ ਅਵਿਕ੍ਖੇਪਹੇਤੁਭੂਤਾ ਚ ਨ ਦੋਮਨਸ੍ਸਂ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਞ੍ਚ ਉਪ੍ਪਾਦੇਨ੍ਤੀਤਿ ਨ ਤੇ ਤੇਸਂ ਆਰਮ੍ਮਣਾਰਮ੍ਮਣਾਧਿਪਤਿਭਾਵਂ ਪਕਤੂਪਨਿਸ੍ਸਯਭਾਵਞ੍ਚ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ। ਨ ਹਿ ਪਹੀਨੇ ਉਪਨਿਸ੍ਸਾਯ ਅਰਿਯੋ ਰਾਗਾਦਿਕਿਲੇਸੇ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤਿ।

ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਚ ''ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗੇਨ ਯੇ ਕਿਲੇਸਾ ਪਹੀਨਾ, ਤੇ ਕਿਲੇਸੇ ਨ ਪੁਨੇਤਿ ਨ ਪਚ੍ਚੇਤਿ ਨ ਪਚ੍ਚਾਗਚ੍ਛਤਿ...ਪੇ॰... ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗੇਨ... ਪੇ॰... ਨ ਪਚ੍ਚਾਗਚ੍ਛਤੀ''ਤਿ (ਮਹਾਨਿ॰ ੮੦; ਚੂਲ਼ਨਿ॰ ਮੇਤ੍ਤਗੂਮਾਣਵਪੁਚ੍ਛਾਨਿਦ੍ਦੇਸ ੨੭), ਨ ਚ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਾਨਂ ਦਸ੍ਸਨੇਨ ਪਹਾਤੁਂ ਸਕ੍ਕੁਣੇਯ੍ਯਾ ਇਤਰੇਸਂ ਨ ਕੇਨਚਿ ਪਚ੍ਚਯੇਨ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਸਕ੍ਕਾ ਵਤ੍ਤੁਂ ''ਦਿਟ੍ਠਿਂ ਅਸ੍ਸਾਦੇਤਿ ਅਭਿਨਨ੍ਦਤਿ, ਤਂ ਆਰਬ੍ਭ ਰਾਗੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਦਿਟ੍ਠਿ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਂ ਆਰਬ੍ਭ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾ ਦਿਟ੍ਠਿ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀ''ਤਿ ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਨਂ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਾਰਮ੍ਮਣਪਚ੍ਚਯਭਾਵਸ੍ਸ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ। ਏਤ੍ਥ ਹਿ **ਉਦ੍ਧਚ੍ਚ**ਨ੍ਤਿ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਸਹਗਤਂ ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਏਵਞ੍ਚ ਕਤ੍ਵਾ ਅਧਿਪਤਿਪਚ੍ਚਯਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ''ਦਿਟ੍ਠਿਂ ਗਰੁਂ ਕਤ੍ਵਾ ਅਸ੍ਸਾਦੇਤਿ ਅਭਿਨਨ੍ਦਤਿ, ਤਂ ਗਰੁਂ ਕਤ੍ਵਾ ਰਾਗੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਦਿਟ੍ਠਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀ''ਤਿ (ਪਟ੍ਠਾ॰ ੧.੧.੪੦੯) ਏਤ੍ਤਕਮੇਵ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਨ ਵੁਤ੍ਤਂ ''ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀ''ਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਦਸ੍ਸਨਭਾਵਨਾਹਿ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾਨਂ ਅਤੀਤਾਦਿਭਾਵੇਨ ਨਵਤ੍ਤਬ੍ਬਤ੍ਤੇਪਿ ਯਾਦਿਸਾਨਂ ਤਾਹਿ ਅਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਧਮ੍ਮਤਾ ਆਪਾਦੇਤਬ੍ਬਾ, ਤੇਸੁ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੇਸੁ ਵਤ੍ਤਮਾਨਾ ਦਸ੍ਸਨਂ ਅਪੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ ਤੇਨ ਪਹਾਤੁਂ ਸਕ੍ਕੁਣੇਯ੍ਯਾ ਦਸ੍ਸਨੇਨ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾ, ਸੇਕ੍ਖੇਸੁ ਵਤ੍ਤਮਾਨਾ ਭਾਵਨਂ ਅਪੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ ਤਾਯ ਪਹਾਤੁਂ ਸਕ੍ਕੁਣੇਯ੍ਯਾ ਭਾਵਨਾਯ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾ। ਤੇਸੁ ਭਾਵਨਾਯ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾ ਸਹਾਯਵਿਰਹਾ ਵਿਪਾਕਂ ਨ ਜਨਯਨ੍ਤੀਤਿ ਭਾਵਨਾਯ ਪਹਾਤਬ੍ਬਚੇਤਨਾਯ ਨਾਨਾਕ੍ਖਣਿਕਕਮ੍ਮਪਚ੍ਚਯਭਾਵੋ ਨ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਅਪੇਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬਦਸ੍ਸਨਭਾਵਨਾਰਹਿਤਾਨਂ ਪਨ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੇਸੁ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾਨਂ ਸਕਭਣ੍ਡੇ ਛਨ੍ਦਰਾਗਾਦੀਨਂ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਸਹਗਤਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਸ੍ਸ ਚ ਸਂਯੋਜਨਤ੍ਤਯਤਦੇਕਟ੍ਠਕਿਲੇਸਾਨਂ ਅਨੁਪਚ੍ਛਿਨ੍ਨਤਾਯ ਅਪਰਿਕ੍ਖੀਣਸਹਾਯਾਨਂ ਵਿਪਾਕੁਪ੍ਪਾਦਨਂ ਨ ਸਕ੍ਕਾ ਪਟਿਕ੍ਖਿਪਿਤੁਨ੍ਤਿ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਸਹਗਤਧਮ੍ਮਾਨਂ ਵਿਪਾਕੋ **ਵਿਭਙ੍ਗੇ** ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ।

ਯਦਿ ਏਵੰ, ਅਪੇਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬਦਸ੍ਸਨਭਾਵਨਾਰਹਿਤਾਨੰ ਅਕੁਸਲਾਨੰ ਨੇਵਦਸ੍ਸਨੇਨਨਭਾਵਨਾਯਪਹਾਤਬ੍ਬਤਾ ਆਪਜ੍ਜਤੀਤਿ? ਨਾਪਜ੍ਜਤਿ, ਅਪ੍ਪਹਾਤਬ੍ਬਾਨੰ ''ਨੇਵ ਦਸ੍ਸਨੇਨ ਨ ਭਾਵਨਾਯ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾ''ਤਿ (ਧ॰ ਸ॰ ਤਿਕਮਾਤਿਕਾ ੮) ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ, ਅਪ੍ਪਹਾਤਬ੍ਬਵਿਰੁਦ੍ਧਸਭਾਵਤ੍ਤਾ ਚ ਅਕੁਸਲਾਨੰ। ਏਵਮ੍ਪਿ ਤੇਸੰ ਇਮਸ੍ਮਿੰ ਤਿਕੇ ਨਵਤ੍ਤਬ੍ਬਤਾ ਆਪਜ੍ਜਤੀਤਿ? ਨਾਪਜ੍ਜਤਿ ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਕਣ੍ਡੇ ਦਸ੍ਸਿਤਾਨੰ ਦ੍ਵਾਦਸਅਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਾਨੰ ਦ੍ਵੀਹਿ ਪਦੇਹਿ ਸਙ੍ਗਹਿਤਤ੍ਤਾ। ਯਥਾ ਹਿ ਧਮ੍ਮਵਸੇਨ ਸਙ੍ਖਤਧਮ੍ਮਾ ਸਬ੍ਬੇ ਸਙ੍ਗਹਿਤਾਤਿ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਤ੍ਤਿਕੇ ਕਾਲਵਸੇਨ ਅਸਙ੍ਗਹਿਤਾਪਿ ਅਤੀਤਾ ਨਵਤ੍ਤਬ੍ਬਾਤਿ ਨ ਵੁਤ੍ਤਾ ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਰੂਪਭਾਵੇਨ ਗਹਿਤੇਸੁ ਨਵਤ੍ਤਬ੍ਬਸ੍ਸ ਅਭਾਵਾ, ਏਵਮਿਧਾਪਿ ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਭਾਵੇਨ ਗਹਿਤੇਸੁ ਨਵਤ੍ਤਬ੍ਬਸ੍ਸ ਅਭਾਵਾ ਨਵਤ੍ਤਬ੍ਬਤਾ ਨ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਯਤ੍ਥ ਹਿ ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦੇ ਕੋਚਿ ਨਿਯੋਗਤੋ ਨਵਤ੍ਤਬ੍ਬੋ ਅਤ੍ਥਿ, ਤਤ੍ਥ ਤੇਸੰ ਚਤੁਤ੍ਥੋ ਕੋਟ੍ਠਾਸੋ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਪਦੇਸੁ ਵਿਯ ਤਤ੍ਥਾਪਿ ਭਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਭਜਾਪੇਤਬ੍ਬੇ ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦੇ ਭਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਭਜਾਪੇਤਿ ''ਸਿਯਾ ਨਵਤ੍ਤਬ੍ਬਾ ਪਰਿਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ। ਤਦਭਾਵਾ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਤ੍ਤਿਕੇ ਇਧ ਚ ਤਥਾ ਨ ਵੁਤ੍ਤਾ।

ਅਥ ਵਾ ਯਥਾ ਸਪ੍ਪਟਿਘੇਹਿ ਸਮਾਨਸਭਾਵਤ੍ਤਾ ਰੂਪਧਾਤੁਯੰ ਤਯੋ ਮਹਾਭੂਤਾ ''ਸਪ੍ਪਟਿਘਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਯਥਾਹ ''ਅਸਞ੍ਞਸਤ੍ਤਾਨੰ ਅਨਿਦਸ੍ਸਨੰ ਸਪ੍ਪਟਿਘੰ ਏਕੰ ਮਹਾਭੂਤੰ ਪਟਿਚ੍ਚ ਦ੍ਵੇ ਮਹਾਭੂਤਾ, ਦ੍ਵੇ ਮਹਾਭੂਤੇ ਪਟਿਚ੍ਚ ਏਕੰ ਮਹਾਭੂਤ''ਨ੍ਤਿ (ਪਟ੍ਠਾ॰ ੨.੨੨.੯)। ਏਵੰ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਾਨੰ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨਾ ਭਾਵਨਾਯ ਪਹਾਤਬ੍ਬਸਮਾਨਸਭਾਵਾ ''ਭਾਵਨਾਯ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚੇਯ੍ਯੁਨ੍ਤਿ ਨਤ੍ਥਿ ਨਵਤ੍ਤਬ੍ਬਤਾਪਸਙ੍ਗੋ। ਏਵਞ੍ਚ ਸਤਿ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਾਨੰ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨਾਪਿ ਭਾਵਨਾਯ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾ ਸਕਭਣ੍ਡੇ ਛਨ੍ਦਰਾਗਾਦਯੋ ਪਰਭਣ੍ਡੇ ਛਨ੍ਦਰਾਗਾਦੀਨੰ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਪਚ੍ਚਯੋ, ਰਾਗੋ ਚ ਰਾਗਦਿਟ੍ਠੀਨੰ ਅਧਿਪਤਿਪਚ੍ਚਯੋਤਿ ਅਯਮਤ੍ਥੋ ਲਦ੍ਧੋ ਹੋਤਿ। ਯਥਾ ਪਨ ਅਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬਤ੍ਤਾ ਰੂਪਧਾਤੁਯੰ ਤਯੋ ਮਹਾਭੂਤਾ ਨ ਪਰਮਤ੍ਥਤੋ ਸਪ੍ਪਟਿਘਾ, ਏਵੰ ਅਪੇਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬਭਾਵਨਾਰਹਿਤਾ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੇਸੁ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨਾ ਸਕਭਣ੍ਡੇ ਛਨ੍ਦਰਾਗਾਦਯੋ ਨ ਪਰਮਤ੍ਥਤੋ ਭਾਵਨਾਯ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾਤਿ ਭਾਵਨਾਯ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾਨੰ ਨਾਨਾਕ੍ਖਣਿਕਕਮ੍ਮਪਚ੍ਚਯਤਾ ਨ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਨ ਚ ''ਦਸ੍ਸਨੇਨ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾ ਭਾਵਨਾਯ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾਨੰ ਕੇਨਚਿ ਪਚ੍ਚਯੇਨ ਪਚ੍ਚਯੋ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਯੇ ਹਿ ਦਸ੍ਸਨੇਨ ਪਹਾਤਬ੍ਬਪਚ੍ਚਯਾ ਕਿਲੇਸਾ, ਨ ਤੇ ਦਸ੍ਸਨਤੋ ਉਦ੍ਧੰ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ, ਦਸ੍ਸਨੇਨ ਪਹਾਤਬ੍ਬਪਚ੍ਚਯਸ੍ਸਪਿ ਪਨ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਸਹਗਤਸ੍ਸ ਸਹਾਯਵੇਕਲ੍ਲਮਤ੍ਤਮੇਵ ਦਸ੍ਸਨੇਨ ਕਤੰ, ਨ ਤਸ੍ਸ ਕੋਚਿ ਭਾਵੋ ਦਸ੍ਸਨੇਨ ਅਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਧਮ੍ਮਤੰ ਆਪਾਦਿਤੋਤਿ ਤਸ੍ਸ ਏਕਨ੍ਤਭਾਵਨਾਯ ਪਹਾਤਬ੍ਬਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਤਸ੍ਮਾ ਤਸ੍ਸ ਤਾਦਿਸਸ੍ਸੇਵ ਸਤਿ ਸਹਾਯੇ ਵਿਪਾਕੁਪ੍ਪਾਦਨਵਚਨੰ, ਅਸਤਿ ਚ ਵਿਪਾਕਾਨੁਪ੍ਪਾਦਨਵਚਨੰ ਨ ਵਿਰੁਜ੍ਝਤੀਤਿ।

ਸਾਪਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣਪਚ੍ਚਯਭਾਵੇ ਯਦਿ ਅਪਨੇਤਬ੍ਬਾ, ਕਸ੍ਮਾ ''ਸਮਵੀਸਤਿ ਚੇਤਨਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਕਾਰਣੰ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ਆਹ **"ਅਵਿਜ੍ਜਾਪਚ੍ਚਯਾ ਪਨ ਸਬ੍ਬਾਪੇਤਾ ਹੋਨ੍ਤੀ"**ਤਿ। ਯਦਿ ਏਵੰ, ਅਭਿਞ੍ਞਾਚੇਤਨਾਯ ਸਹ ''ਏਕਵੀਸਤੀ''ਤਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ? ਨ, ਅਵਚਨਸ੍ਸ ਵੁਤ੍ਤਕਾਰਣਤ੍ਤਾ, ਤੰ ਪਨ ਇਤਰਾਵਚਨਸ੍ਸਪਿ ਕਾਰਣਨ੍ਤਿ ਸਮਾਨਚੇਤਨਾਵਚਨਕਾਰਣਵਚਨੇਨ ਯੰ ਕਾਰਣੰ ਅਪੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ ਏਕਾ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਤੇਨ ਕਾਰਣੇਨ ਇਤਰਾਯਪਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਤੰ, ਯਞ੍ਚ ਕਾਰਣੰ ਅਪੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ ਇਤਰਾ ਨ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਤੇਨ ਕਾਰਣੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾਯਪਿ ਅਵਤ੍ਤਬ੍ਬਤੰ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਆਨੇਞ੍ਜਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰੋ ਚਿਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਰੋ ਏਵਾਤਿ ਭੇਦਾਭਾਵਾ ਪਾਕਟੋਤਿ ਨ ਤਸ੍ਸ ਸੰਯੋਗੋ ਦਸ੍ਸਿਤੋ।

ਸੁਖਸਞ੍ਞਾਯ ਗਹੇਤ੍ਵਾਤਿ ਏਤੇਨ ਤਣ੍ਹਾਪਵਤ੍ਤਿੰ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਤਣ੍ਹਾਪਰਿਕ੍ਖਾਰੇ**ਤਿ ਤਣ੍ਹਾਯ ਪਰਿਵਾਰੇ, ਤਣ੍ਹਾਯ ''ਸੁਖੰ ਸੁਭ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਸਙ੍ਖਤੇ ਵਾ ਅਲਙ੍ਕਤੇਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਣ੍ਹਾ ਹਿ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਸਮੁਦਯੋਤਿ ਅਜਾਨਨ੍ਤੋ ''ਅਹੋ ਵਤਾਹੰ ਕਾਯਸ੍ਸ ਭੇਦਾ ਪਰੰ ਮਰਣਾ ਖਤ੍ਤਿਯਮਹਾਸਾਲਾਨੰ ਵਾ ਸਹਬ੍ਯਤੰ ਉਪਪਜ੍ਜੇਯ੍ਯ''ਨ੍ਤਿ ਸਙ੍ਖਾਰੇ ਪਰਿਕ੍ਖਰੋਤੀਤਿ। ਅਮਰਣਤ੍ਥਾਤਿ ਗਹਿਤਾ ਦੁਕ੍ਕਰਕਿਰਿਯਾ **ਅਮਰਤਪੋ**, ਦੇਵਭਾਵਤ੍ਥੰ ਤਪੋ ਵਾ, ਦੁਕ੍ਖਤ੍ਤਾ ਵਾ ਮਰੋ ਮਾਰਕੋ ਤਪੋ **ਅਮਰਤਪੋ**। ਦਿਟ੍ਠੇ ਅਦਿਟ੍ਠ-ਸਦ੍ਦੋ ਵਿਯ ਮਰੇਸੁ ਅਮਰ-ਸਦ੍ਦੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ।

ਜਾਤਿਆਦਿਪਪਾਤਦੁਕ੍ਖਜਨਨਤੋ **ਮਰੁਪਪਾਤਸਦਿਸਤਾ** ਪੁਞ੍ਞਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰਸ੍ਸ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਰਮਣੀਯਭਾਵੇਨ ਚ ਅਸ੍ਸਾਦਭਾਵੇਨ ਚ ਗਯ੍ਹਮਾਨੰ ਪੁਞ੍ਞਫਲੰ **ਦੀਪਸਿਖਾਮਧੁਲਿਤ੍ਤਸਤ੍ਥਧਾਰਾਸਦਿਸੰ**, ਤਦਤ੍ਥੋ ਚ ਪੁਞ੍ਞਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰੋ ਤੰਨਿਪਾਤਲੇਹਨਸਦਿਸੋ।

‘‘ਸੁਖੋ ਇਮਿਸ੍ਸਾ ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਿਕਾਯ ਤਰੁਣਾਯ ਮੁਦੁਕਾਯ ਲੋਮਸਾਯ ਬਾਹਾਯ ਸਮ੍ਫਸ੍ਸੋ’’ਤਿਆਦਿਨਾ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੪੬੯) ਸੁਖਸਞ੍ਞਾਯ **ਬਾਲੋ ਵਿਯ ਗੂਥਕੀਲ਼ਨਂ** ਕਿਲੇਸਾਭਿਭੂਤਤਾਯ ਕੋਧਾਰਤਿਅਭਿਭੂਤੋ ਅਸਵਸੋ **ਮਰਿਤੁਕਾਮੋ ਵਿਯ ਵਿਸਖਾਦਨਂ** ਕਰਣਫਲਕ੍ਖਣੇਸੁ ਜਿਗੁਚ੍ਛਨੀਯਂ ਦੁਕ੍ਖਞ੍ਚ **ਅਪੁਞ੍ਞਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰਂ ਆਰਭਤਿ**। ਲੋਭਸਹਗਤਸ੍ਸ ਵਾ ਗੂਥਕੀਲ਼ਨਸਦਿਸਤਾ, ਦੋਸਸਹਗਤਸ੍ਸ ਵਿਸਖਾਦਨਸਦਿਸਤਾ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾ। ਕਾਮਗੁਣਸਮਿਦ੍ਧਿਯਾ ਸਭਯਸ੍ਸਪਿ ਪਿਸਾਚਨਗਰਸ੍ਸ ਸੁਖਵਿਪਲ੍ਲਾਸਹੇਤੁਭਾਵੋ ਵਿਯ ਅਰੂਪਵਿਪਾਕਾਨਂ ਨਿਰਨ੍ਤਰਤਾਯ ਅਨੁਪਲਕ੍ਖਿਯਮਾਨਉਪ੍ਪਾਦਵਯਾਨਂ, ਦੀਘਸਨ੍ਤਾਨਤਾਯ ਅਗਯ੍ਹਮਾਨਵਿਪਰਿਣਾਮਾਨਂ, ਸਙ੍ਖਾਰਵਿਪਰਿਣਾਮਦੁਕ੍ਖਭੂਤਾਨਮ੍ਪਿ ਨਿਚ੍ਚਾਦਿਵਿਪਲ੍ਲਾਸਹੇਤੁਭਾਵੋਤਿ ਤੇਸਂ **ਪਿਸਾਚਨਗਰਸਦਿਸਤਾ, ਤਦਭਿਮੁਖਗਮਨਸਦਿਸਤਾ** ਚ ਆਨੇਞ੍ਜਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰਸ੍ਸ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾ।

ਤਾਵਾਤਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਨ੍ਤਰਾਪੇਕ੍ਖੋ ਨਿਪਾਤੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾਨਂ ਪਚ੍ਚਯੋਤਿ ਇਦਂ ਤਾਵ ਸਿਦ੍ਧਂ, ਇਦਂ ਪਨ ਅਪਰਂ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਵਿਜ੍ਜਾਪਚ੍ਚਯਾ ਪਨ ਸਬ੍ਬਾਪੇਤਾ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਅਭਿਞ੍ਞਾਚੇਤਨਾਨਂ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਚੇਤੋਪਰਿਯਪੁਬ੍ਬੇਨਿਵਾਸਅਨਾਗਤਂਸਞਾਣੇਹਿ ਪਰੇਸਂ ਅਤ੍ਤਨੋ ਚ ਸਮੋਹਚਿਤ੍ਤਜਾਨਨਕਾਲੇਤਿ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾ।

ਅਵਿਜ੍ਜਾਸਮ੍ਮੂਲ਼੍ਹਤ੍ਤਾਤਿ ਭਵਾਦੀਨਵਪਟਿਚ੍ਛਾਦਿਕਾਯ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਸਮ੍ਮੂਲ਼੍ਹਤ੍ਤਾ। **ਰਾਗਾਦੀਨਨ੍ਤਿ** ਰਾਗਦਿਟ੍ਠਿਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛੁਦ੍ਧਚ੍ਚਦੋਮਨਸ੍ਸਾਨਂ ਅਵਿਜ੍ਜਾਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਰਾਗਾਦਿਅਸ੍ਸਾਦਨਕਾਲੇਸੁ ਅਵਿਜ੍ਜਂ ਆਰਬ੍ਭ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਗਰੁਂ ਕਤ੍ਵਾ ਅਸ੍ਸਾਦਨਂ ਰਾਗਦਿਟ੍ਠਿਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਯ ਏਵ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ, ਅਸ੍ਸਾਦਨਞ੍ਚ ਰਾਗੋ, ਤਦਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਚ ਦਿਟ੍ਠੀਤਿ ਅਸ੍ਸਾਦਨਵਚਨੇਨੇਵ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਂ ਅਵਿਜ੍ਜਂ ਗਰੁਂ ਕਰੋਨ੍ਤੀ ਦਿਟ੍ਠਿ ਚ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਰਾਗਾਦੀਹਿ ਚ ਪਾਲ਼ਿਯਂ ਸਰੂਪੇਨ ਵੁਤ੍ਤੇਹਿ ਤਂਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਰਸ੍ਸ ਅਵਿਜ੍ਜਾਰਮ੍ਮਣਾਦਿਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਅਨਵਿਜ੍ਜਾਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਪਠਮਜਵਨਸ੍ਸ ਆਰਮ੍ਮਣਾਧਿਪਤਿਅਨਨ੍ਤਰਾਦਿਪਚ੍ਚਯਵਚਨੇਸੁ ਅਵੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਚ ਸਬ੍ਬਸ੍ਸ ਸਙ੍ਗਣ੍ਹਨਤ੍ਥਂ **“ਯਂ ਕਿਞ੍ਚੀ”**ਤਿ ਆਹ। **ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨਾ**ਤਿ ਸਮਤਿਕ੍ਕਮਭਵਪਤ੍ਥਨਾਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ।

ਏਕਕਾਰਣਵਾਦੋ ਆਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਦੋਸਪ੍ਪਸਙ੍ਗੋ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਅਨਿਟ੍ਠੋ ਹਿ ਏਕਕਾਰਣਵਾਦੋ ਸਬ੍ਬਸ੍ਸ ਸਬ੍ਬਕਾਲੇ ਸਮ੍ਭਵਾਪਤ੍ਤਿਤੋ ਏਕਸਦਿਸਸਭਾਵਾਪਤ੍ਤਿਤੋ ਚ। ਯਸ੍ਮਾ ਤੀਸੁ ਪਕਾਰੇਸੁ ਅਵਿਜ੍ਜਮਾਨੇਸੁ ਪਾਰਿਸੇਸੇਨ ਚਤੁਤ੍ਥੋ ਏਵ ਚ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨੇ ਏਕਹੇਤੁਫਲਦੀਪਨੇ ਅਤ੍ਥੋ ਅਤ੍ਥਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਨ ਨੁਪਪਜ੍ਜਤਿ।

ਯਥਾਫਸ੍ਸਂ ਵੇਦਨਾਵਵਤ੍ਥਾਨਤੋਤਿ ‘‘ਸੁਖਵੇਦਨੀਯਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਫਸ੍ਸਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਸੁਖਾ ਵੇਦਨਾ’’ਤਿਆਦਿਨਾ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੨.੬੨), ‘‘ਚਕ੍ਖੁਞ੍ਚ ਪਟਿਚ੍ਚ...ਪੇ॰... ਤਿਣ੍ਣਂ ਸਙ੍ਗਤਿ ਫਸ੍ਸੋ, ਫਸ੍ਸਪਚ੍ਚਯਾ ਵੇਦਨਾ’’ਤਿਆਦਿਨਾ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੨.੪੩) ਚ ਸੁਖਵੇਦਨੀਯਾਦਿਚਕ੍ਖੁਸਮ੍ਫਸ੍ਸਾਦਿਅਨੁਰੂਪੇਨ ਸੁਖਵੇਦਨਾਦਿਚਕ੍ਖੁਸਮ੍ਫਸ੍ਸਜਾਵੇਦਨਾਦੀਨਂ ਵਵਤ੍ਥਾਨਤੋ, ਸਮਾਨੇਸੁ ਚਕ੍ਖੁਰੂਪਾਦੀਸੁ ਫਸ੍ਸਵਸੇਨ ਸੁਖਾਦਿਵਿਪਰਿਯਾਯਾਭਾਵਤੋ, ਸਮਾਨੇਸੁ ਚ ਰੂਪਮਨਸਿਕਾਰਾਦੀਸੁ ਚਕ੍ਖਾਦਿਸਙ੍ਘਟ੍ਟਨਵਸੇਨ ਚਕ੍ਖੁਸਮ੍ਫਸ੍ਸਜਾਦਿਵਿਪਰਿਯਾਯਾਭਾਵਤੋ, ਅਞ੍ਞਪਚ੍ਚਯਸਾਮਞ੍ਞੇਪਿ ਫਸ੍ਸਵਸੇਨ ਸੁਖਾਦਿਚਕ੍ਖੁਸਮ੍ਫਸ੍ਸਜਾਦੀਨਂ ਓਲ਼ਾਰਿਕਸੁਖੁਮਾਦਿਸਙ੍ਕਰਾਭਾਵਤੋ ਚਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸੁਖਾਦੀਨਂ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਸਮ੍ਫਸ੍ਸਸ੍ਸ ਅਵਿਪਰੀਤੋ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵੋ ਏਵ **ਯਥਾਵੇਦਨਂ ਫਸ੍ਸਵਵਤ੍ਥਾਨਂ,** ਕਾਰਣਫਲਵਿਸੇਸੇਨ ਵਾ ਫਲਕਾਰਣਵਿਸੇਸਨਿਚ੍ਛਯੋ ਹੋਤੀਤਿ ਉਭਯਤ੍ਥਾਪਿ ਨਿਚ੍ਛਯੋ ਵਵਤ੍ਥਾਨਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋ। **ਕਮ੍ਮਾਦਯੋ**ਤਿ ਕਮ੍ਮਾਹਾਰਉਤੁਆਦਯੋ ਅਪਾਕਟਾ ਸੇਮ੍ਹਪਟਿਕਾਰੇਨ ਰੋਗਵੂਪਸਮਤੋ।

“ਅਸ੍ਸਾਦਾਨੁਪਸ੍ਸਿਨੋ ਤਣ੍ਹਾ ਪਵਡ੍ਢਤੀ”ਤਿ ਵਚਨਤੋਤਿ ‘‘ਸਂਯੋਜਨੀਯੇਸੁ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਅਸ੍ਸਾਦਾਨੁਪਸ੍ਸਿਨੋ ਵਿਹਰਤੋ ਤਣ੍ਹਾ ਪਵਡ੍ਢਤਿ, ਤਣ੍ਹਾਪਚ੍ਚਯਾ ਉਪਾਦਾਨਂ, ਉਪਾਦਾਨਪਚ੍ਚਯਾ ਭਵੋ’’ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੨.੫੩-੫੪) ਇਮਿਨਾ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਤਣ੍ਹਾਯ ਸਙ੍ਖਾਰਕਾਰਣਭਾਵਸ੍ਸ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਪੁਨ ਤਸ੍ਸਾਪਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਕਾਰਣਨ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ **“ਅਵਿਜ੍ਜਾਸਮੁਦਯਾ ਆਸਵਸਮੁਦਯੋਤਿ ਵਚਨਤੋ”**ਤਿ ਆਹ। ਤਣ੍ਹਾ ਵਾ ਚਤੁਰੁਪਾਦਾਨਭੂਤਾ ਕਾਮਭਵਦਿਟ੍ਠਾਸਵਾ ਚ ਸਙ੍ਖਾਰਸ੍ਸ ਕਾਰਣਨ੍ਤਿ ਪਾਕਟਾਤਿ

ਸੁਤ੍ਤਦ੍ਵਯੇਨਪਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਸਙ੍ਖਾਰਕਾਰਣਭਾਵਮੇਵ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਅਸ੍ਸਾਦਾਨੁਪਸ੍ਸਿਨੋ**ਤਿ ਹਿ ਵਚਨੇਨ ਆਦੀਨਵਪਟਿਚ੍ਛਾਦਨਕਿਚ੍ਚਾ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਤਣ੍ਹਾਯ ਕਾਰਣਨ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸਿਤਾ ਹੋਤੀਤਿ। ਯਸ੍ਮਾ ਅਵਿਦ੍ਵਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਪੁਞ੍ਞਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰਾਦਿਕੇ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰੋਤੀਤਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਸਙ੍ਖਾਰਕਾਰਣਭਾਵਸ੍ਸ **ਪਾਕਟਤ੍ਤਾ** ਅਵਿਦ੍ਦਸੁਭਾਵੇ ਸਙ੍ਖਾਰਕਾਰਣਭਾਵੇਨ ਵੁਤ੍ਤੋ ਖੀਣਾਸਵਸ੍ਸ ਸਙ੍ਖਾਰਾਭਾਵਤੋ **ਅਸਾਧਾਰਣਤ੍ਤਾ** ਚ। ਪੁਞ੍ਞਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰਾਦੀਨਂ ਸਾਧਾਰਣਾਨਿ ਵਤ੍ਥਾਰਮ੍ਮਣਾਦੀਨੀਤਿ ਪੁਞ੍ਞਭਵਾਦਿਆਦੀਨਵਪਟਿਚ੍ਛਾਦਿਕਾ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਪੁਞ੍ਞਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰਾਦੀਨਂ ਅਸਾਧਾਰਣਂ ਕਾਰਣਨ੍ਤਿ ਵਾ ਅਤ੍ਥੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। **ਠਾਨਵਿਰੁਦ੍ਧੋ**ਤਿ ਅਤ੍ਥਿਤਾਵਿਰੁਦ੍ਧੋ। ਕੇਚਿ ਪਨ ''ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਆਦੀਨਿ ਠਾਨਾਨੀ''ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ, ਏਵਂ ਸਤਿ ਪੁਰਿਮਚਿਤ੍ਤਂ ਪਚ੍ਛਿਮਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਠਾਨਵਿਰੁਦ੍ਧੋ ਪਚ੍ਚਯੋਤਿ ਨ ਇਦਂ ਏਕਨ੍ਤਿਕਂ ਸਿਯਾ। ਭਵਙ੍ਗਮ੍ਪਿ ਹਿ ਭਵਙ੍ਗਸ੍ਸ ਅਨਨ੍ਤਰਪਚ੍ਚਯੋ, ਜਵਨਂ ਜਵਨਸ੍ਸਾਤਿ, ਨ ਚ ਸਿਪ੍ਪਾਦੀਨਂ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਆਦਿਠਾਨਂ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਨ ਤਂ ਇਧ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਂ। ਕਮ੍ਮਂ ਰੂਪਸ੍ਸ ਨਮਨਰੁਪ੍ਪਨਵਿਰੋਧਾ ਸਾਰਮ੍ਮਣਾਨਾਰਮ੍ਮਣਵਿਰੋਧਾ ਚ **ਸਭਾਵਵਿਰੁਦ੍ਧੋ ਪਚ੍ਚਯੋ, ਖੀਰਾਦੀਨਿ ਦਧਿਆਦੀਨਂ** ਮਧੁਰਮ੍ਬਿਲਰਸਾਦਿਸਭਾਵਵਿਰੋਧਾ। ਅਵਿਜਾਨਨਕਿਚ੍ਚੋ **ਆਲੋਕੋ** ਵਿਜਾਨਨਕਿਚ੍ਚਸ੍ਸ **ਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ,** ਅਮਦਨਕਿਚ੍ਚਾ ਚ **ਗੁਲ਼ਾਦਯੋ** ਮਦਨਕਿਚ੍ਚਸ੍ਸ **ਆਸਵਸ੍ਸ**।

ਗੋਲੋਮਾਵਿਲੋਮਾਨਿ ਦਬ੍ਬਾਯ ਪਚ੍ਚਯੋ, **ਦਧਿ**ਆਦੀਨਿ **ਭੂਤਿਣਕਸ੍ਸ**। ਏਤ੍ਥ ਚ **ਅਵੀ**ਤਿ ਰਤ੍ਤਾ ਏਲ਼ਕਾ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ। ਵਿਪਾਕਾਯੇਵ ਤੇ ਚ ਨ, ਤਸ੍ਮਾ ਦੁਕ੍ਖਵਿਪਾਕਾਯਪਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਤਦਵਿਪਾਕਾਨਂ ਪੁਞ੍ਞਾਨੇਞ੍ਜਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰਾਨਂ ਪਚ੍ਚਯਤ੍ਤਂ ਨ ਨ ਯੁਜ੍ਜਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਦਵਿਪਾਕਤ੍ਤੇਪਿ ਸਾਵਜ੍ਜਤਾਯ ਤਦਵਿਰੁਦ੍ਧਾਨਂ ਤਂਸਦਿਸਾਨਞ੍ਚ ਅਪੁਞ੍ਞਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰਾਨਮੇਵ ਪਚ੍ਚਯੋ, ਨ ਇਤਰੇਸਨ੍ਤਿ ਏਤਸ੍ਸ ਪਸਙ੍ਗਸ੍ਸ ਨਿਵਾਰਣਤ੍ਥਂ ''ਵਿਰੁਦ੍ਧੋ ਚਾਵਿਰੁਦ੍ਧੋ ਚ, ਸਦਿਸਾਸਦਿਸੋ ਤਥਾ। ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਪਚ੍ਚਯੋ ਸਿਦ੍ਧੋ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਮਤ੍ਥਂ ਪਾਕਟਂ ਕਰੋਨ੍ਤੋ **"ਇਤਿ ਅਯਂ ਅਵਿਜ੍ਜਾ"**ਤਿਆਦਿਮਾਹ।

ਅਚ੍ਛੇਜ੍ਜਸੁਤ੍ਤਾਵੁਤਾਭੇਜ੍ਜਮਣੀਨਂ ਵਿਯ ਪੁਬ੍ਬਾਪਰਿਯਵਵਤ੍ਥਾਨਂ ਨਿਯਤਿ, ਨਿਯਤਿਯਾ, ਨਿਯਤਿ ਏਵ ਵਾ ਸਙ੍ਗਤਿ ਸਮਾਗਮੋ ਨਿਯਤਿਸਙ੍ਗਤਿ, ਤਾਯ ਭਾਵੇਸੁ ਪਰਿਣਤਾ ਮਨੁਸ੍ਸਦੇਵਵਿਹਙ੍ਗਾਦਿਭਾਵਂ ਪਤ੍ਤਾ **ਨਿਯਤਿਸਙ੍ਗਤਿਭਾਵਪਰਿਣਤਾ**। ਨਿਯਤਿਯਾ ਸਙ੍ਗਤਿਯਾ ਭਾਵੇਨ ਚ ਪਰਿਣਤਾ ਨਾਨਪ੍ਪਕਾਰਤਂ ਪਤ੍ਤਾ **ਨਿਯਤਿਸਙ੍ਗਤਿਭਾਵਪਰਿਣਤਾ**ਤਿ ਚ ਅਤ੍ਥਂ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਏਤੇਹਿ ਚ ਵਿਕਪ੍ਪਨੇਹਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਅਕੁਸਲਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਕਤ੍ਵਾ ਪੁਞ੍ਞਾਦੀਸੁ ਯਤ੍ਥ ਕਤ੍ਥਚਿ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਇਮਮਤ੍ਥਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ਆਹ **"ਸੋ ਏਵਂ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯਾ"**ਤਿਆਦਿ।

ਅਪਰਿਣਾਯਕੋ ਬਾਲੋਤਿ ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗਸਮ੍ਪਟਿਪਾਦਕਕਲ੍ਯਾਣਮਿਤ੍ਤਰਹਿਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗਾਵਸਾਨਂ ਵਾ ਞਾਣਂ ਸਮਵਿਸਮਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਨਯਤੀਤਿ ਪਰਿਣਾਯਕਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਤੇਨ ਰਹਿਤੋ **ਅਪਰਿਣਾਯਕੋ। ਧਮ੍ਮਂ ਞਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੂਪਨਿਸ੍ਸਯੇਨ ਚਤੁਸਚ੍ਚਪ੍ਪਕਾਸਕਸੁਤ੍ਤਾਦਿਧਮ੍ਮਂ ਞਤ੍ਵਾ, ਮਗ੍ਗਞਾਣੇਨੇਵ ਵਾ ਸਬ੍ਬਧਮ੍ਮਪਵਰਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਞਤ੍ਵਾ, ਤਂਜਾਨਨਾਯਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਪਨ ਸੇਸਸਚ੍ਚਾਭਿਸਮਯਸ੍ਸ ਸਮਾਨਕਾਲਮ੍ਪਿ ਤਂ ਪੁਰਿਮਕਾਲਂ ਵਿਯ ਕਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਸਙ੍ਖਾਰਪਦਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਵਿਞ੍ਞਾਣਪਦਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੨੨੭. ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਰਪਚ੍ਚਯਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਂ ਤਂਕਮ੍ਮਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਮੇਵ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਭਵਿਤੁਂ ਅਰਹਤੀਤਿ **"ਬਾਤ੍ਤਿਂਸ ਲੋਕਿਯਵਿਪਾਕਵਿਞ੍ਞਾਣਾਨਿ ਸਙ੍ਗਹਿਤਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤੀ"**ਤਿ ਆਹ। **ਧਾਤੁਕਥਾਯਂ** (ਧਾਤੁ॰ ੪੬੬) ਪਨ ਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤੇਨਸਙ੍ਗਹਿਤਾਸਙ੍ਗਹਿਤਪਦਨਿਦ੍ਦੇਸੇ –

> ''ਸਙ੍ਖਾਰਪਚ੍ਚਯਾ ਵਿਞ੍ਞਾਣੇਨ ਯੇ ਧਮ੍ਮਾ...ਪੇ॰... ਸਲ਼ਾਯਤਨਪਚ੍ਚਯਾ ਫਸ੍ਸੇਨ, ਫਸ੍ਸਪਚ੍ਚਯਾ ਵੇਦਨਾਯ ਯੇ ਧਮ੍ਮਾ ਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ, ਤੇ ਧਮ੍ਮਾ ਕਤਿਹਿ ਖਨ੍ਧੇਹਿ...ਪੇ॰... ਸਙ੍ਗਹਿਤਾ? ਤੇ ਧਮ੍ਮਾ ਅਸਙ੍ਖਤਂ ਖਨ੍ਧਤੋ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਏਕੇਨ ਖਨ੍ਧੇਨ

ਏਕਾਦਸਹਾਯਤਨੇਹਿ ਏਕਾਦਸਹਿ ਧਾਤੂਹਿ ਸਙ੍ਗਹਿਤਾ। ਕਤਿਹਿ ਅਸਙ੍ਗਹਿਤਾ? ਚਤੂਹਿ ਖਨ੍ਧੇਹਿ ਏਕੇਨਾਯਤਨੇਨ ਸਤ੍ਤਹਿ ਧਾਤੂਹਿ ਅਸਙ੍ਗਹਿਤਾ''ਤਿ –

ਵਚਨਤੋ ਸਬ੍ਬਵਿਞ੍ਞਾਣਫਸ੍ਸਵੇਦਨਾਪਰਿਗ੍ਗਹੋ ਕਤੋ। ਯਦਿ ਹਿ ਏਤ੍ਥ ਵਿਞ੍ਞਾਣਫਸ੍ਸਵੇਦਨਾ ਸਪ੍ਪਦੇਸਾ ਸਿਯੁੰ, ''ਵਿਪਾਕਾ ਧਮ੍ਮਾ''ਤਿ ਇਮਸ੍ਸ ਵਿਯ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨੰ ਸਿਯਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਤ੍ਥ ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯਵਸੇਨ ਸਙ੍ਖਾਰਪਚ੍ਚਯਾ ਵਿਞ੍ਞਾਣਾਦਯੋ ਗਹਿਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਅਵਿਜ੍ਜਾਪਚ੍ਚਯਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਚ ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯੇ ਚਤੁਭੂਮਕਕੁਸਲਸਙ੍ਖਾਰੋ ਅਕੁਸਲਸਙ੍ਖਾਰੋ ਚ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ ਸੋ ਏਵ ਧਾਤੁਕਥਾਯੰ ਗਹਿਤੋਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਭਵੋ ਪਨ **ਧਾਤੁਕਥਾਯੰ** ਕਮ੍ਮੁਪਪਤ੍ਤਿਭਵਵਿਸੇਸਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੰ ਨ ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯਵਸੇਨ ਗਹਿਤੋ। ਏਵਞ੍ਚ ਕਤ੍ਵਾ ਤਤ੍ਥ ''ਉਪਾਦਾਨਪਚ੍ਚਯਾ ਭਵੋ''ਤਿ ਅਨੁਦ੍ਧਰਿਤ੍ਵਾ ''ਕਮ੍ਮਭਵੋ''ਤਿਆਦਿਨਾਵ ਨਯੇਨ ਭਵੋ ਉਦ੍ਧਟੋ। **ਵਿਪਾਕਞ੍ਚੇਤ**ਨ੍ਤਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਵਿਪਾਕਤ੍ਤਾ ਸਙ੍ਖਾਰਪਚ੍ਚਯਤ੍ਤੰ ਸਾਧੇਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਪਨ ਸਾਧਨਤ੍ਥੰ ''ਉਪਚਿਤਕਮ੍ਮਾਭਾਵੇ ਵਿਪਾਕਾਭਾਵਤੋ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਤੰ ਵਿਵਰਨ੍ਤੋ "**ਵਿਪਾਕਞ੍ਚਾ**"ਤਿਆਦਿਮਾਹ।

ਯੇਭੁਯ੍ਯੇਨ ਲੋਭਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਜਵਨਾਵਸਾਨੇਤਿ ਜਵਨੇਨ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਨਿਯਮੇ ਸੋਮਨਸ੍ਸਸਹਗਤਾਨਨ੍ਤਰੰ ਸੋਮਨਸ੍ਸਸਹਗਤਤਦਾਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਸੋਮਨਸ੍ਸਸਹਗਤਾਨੇਵ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਤਿਹੇਤੁਕਜਵਨਾਵਸਾਨੇ ਚ ਕਦਾਚਿ ਅਹੇਤੁਕੰ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣੰ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ "**ਯੇਭੁਯ੍ਯੇਨਾ**"ਤਿ ਆਹ। **ਸਕਿੰ** ਵਾਤਿ ''ਦਿਰਤ੍ਤਤਿਰਤ੍ਤਾ''ਦੀਸੁ ਵਿਯ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। ਦ੍ਵਿਕ੍ਖਤ੍ਤੁਮੇਵ ਪਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤੀਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ''ਦਿਰਤ੍ਤਤਿਰਤ੍ਤ''ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਪਨ ਵਾ-ਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਅਭਾਵਾ ਵਚਨਸਿਲਿਟ੍ਠਤਾਮਤ੍ਤੇਨ ਦਿਰਤ੍ਤਗ੍ਗਹਣੰ ਕਤਨ੍ਤਿ ਯੁਜ੍ਜਤਿ, ''ਨਿਰਨ੍ਤਰਤਿਰਤ੍ਤਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੰ ਵਾ''ਤਿ। ਇਧ ਪਨ ਵਾ-ਸਦ੍ਦੋ ਵਿਕਪ੍ਪਨਤ੍ਥੋ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ ਸਕਿੰ ਏਵ ਚ ਕਦਾਚਿ ਪਵਤ੍ਤਿੰ ਸਨ੍ਧਾਯ "**ਸਕਿੰ ਵਾ**"ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੰ। ਤੇਨੇਵ ਹਿ ਸਕਿੰ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਯਾ ਵਿਚਾਰੇਤਬ੍ਬਤੰ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ "**ਚਿਤ੍ਤਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਗਣਨਾਯੰ ਪਨਾ**"ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਚਿਤ੍ਤਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਗਣਨਾਯ**ਨ੍ਤਿ ਵਿਪਾਕਕਥਾਯੰ ਬਲਵਰੂਪਾਦਿਕੇ ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਵੁਤ੍ਤੰ ਚਿਤ੍ਤਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਗਣਨੰ ਸਨ੍ਧਾਯਾਹ। ਤਤ੍ਥ ਹਿ ਦ੍ਵੇਵ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਵਾਰਾ ਆਗਤਾ। ਜਵਨਵਿਸਯਾਨੁਭਵਨਞ੍ਹਿ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣੰ ਆਸਨ੍ਨਭੇਦੇ ਤਸ੍ਮਿੰ ਵਿਸਯੇ ਏਕਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾਵਸਿਟ੍ਠਾਯੁਕੇ ਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜੇਯ੍ਯਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। **ਅਨੁਰੂਪਾਯ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਾ**ਤਿ ਅਕੁਸਲਵਿਪਾਕਸ੍ਸ ਅਪਾਯਪਟਿਸਨ੍ਧਿ, ਕਾਮਾਵਚਰਾਦਿਕੁਸਲਵਿਪਾਕਾਨੰ ਕਾਮਰੂਪਾਰੂਪਸੁਗਤਿਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯੋ ਯਥਾਕ੍ਕਮੰ ਅਨੁਰੂਪਾ।

ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਕਥਾ ਮਹਾਵਿਸਯਾਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਿਮੇਵ ਤਾਵ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ "**ਪਵਤ੍ਤਿਯੰ ਪਨਾ**"ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਅਹੇਤੁਕਦ੍ਵਯਾਦੀਨੰ ਦ੍ਵਾਰਨਿਯਮਾਨਿਯਮਾਵਚਨੰ ਭਵਙ੍ਗਭੂਤਾਨੰ ਸਯਮੇਵ ਦ੍ਵਾਰਤ੍ਤਾ ਚੁਤਿਪਟਿਸਨ੍ਧਿਭੂਤਾਨਞ੍ਚ ਭਵਙ੍ਗਸਙ੍ਖਾਤੇਨ ਅਞ੍ਞੇਨ ਚ ਦ੍ਵਾਰੇਨ ਅਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਤੋ ਨਿਯਤੰ ਅਨਿਯਤੰ ਵਾ ਦ੍ਵਾਰੰ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ ਵਤ੍ਤੁੰ ਅਸਕ੍ਕੁਣੇਯ੍ਯਤ੍ਤਾ। ਏਕਸ੍ਸ ਸਤ੍ਤਸ੍ਸ ਪਵਤ੍ਤਰੂਪਾਵਚਰਵਿਪਾਕੋ ਪਥਵੀਕਸਿਣਾਦੀਸੁ ਯਸ੍ਮਿੰ ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਪਵਤ੍ਤੋ, ਤਤੋ ਅਞ੍ਞਸ੍ਮਿੰ ਤਸ੍ਸ ਪਵਤ੍ਤਿ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਰੂਪਾਵਚਰਾਨੰ ਨਿਯਤਾਰਮ੍ਮਣਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾ। **ਤਤ੍ਰਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਪਵਤ੍ਤਿਯੰ ਬਾਤ੍ਤਿੰਸਵਿਧਸ੍ਸ।

ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਆਨੁਭਾਵਤੋ ਏਵ ਚਕ੍ਖੁਸੋਤਦ੍ਵਾਰਭੇਦੇਨ, ਤਸ੍ਸ ਚ ਵਿਞ੍ਞਾਣਵੀਥਿਭੇਦਾਯਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਵੀਥਿਭੇਦੇਨ ਚ ਭਵਿਤਬ੍ਬੰ, ਤਸ੍ਮਿਞ੍ਚ ਸਤਿ ''ਆਵਜ੍ਜਨਾਨਨ੍ਤਰੰ ਦਸ੍ਸਨੰ ਸਵਨੰ ਵਾ ਤਦਨਨ੍ਤਰੰ ਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਨ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਚਿਤ੍ਤਨਿਯਮੇਨ ਭਵਿਤਬ੍ਬੰ। ਤਥਾ ਚ ਸਤਿ ਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਨਸਨ੍ਤੀਰਣਾਨਮ੍ਪਿ ਭਾਵੋ ਸਿਦ੍ਧੋ ਹੋਤਿ, ਨ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਆਨੁਭਾਵੇਨ ਦਸ੍ਸਨਸਵਨਮਤ੍ਤਸ੍ਸੇਵ, ਨਾਪਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨੰ ਏਵ ਦਸ੍ਸਨਸਵਨਕਿਚ੍ਚਤਾਤਿ ਇਮਮਤ੍ਥੰ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ਆਹ "**ਦ੍ਵਾਰਵੀਥਿਭੇਦੇ ਚਿਤ੍ਤਨਿਯਮਤੋ ਚਾ**"ਤਿ। ਪਠਮਕੁਸਲੇਨ ਚੇ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿ ਹੋਤਿ, ਤੰ ਪਠਮਕੁਸਲਾਨਨ੍ਤਰੰ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨੰ ਜਨਕੰ ਅਨੁਬਨ੍ਧਤਿ ਨਾਮ, ਦੁਤਿਯਕੁਸਲਾਦਿਅਨਨ੍ਤਰੰ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨੰ ਜਨਕਸਦਿਸੰ ਅਨੁਬਨ੍ਧਤਿ ਨਾਮ, ਅਕੁਸਲਾਨਨ੍ਤਰੰ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਞ੍ਚ ਕਾਮਾਵਚਰਤਾਯ ਜਨਕਸਦਿਸਨ੍ਤਿ।

ਏਕਾਦਸ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਚਿਤ੍ਤਾਨਿ…ਪੇ॰… ਤਦਾਰਮ੍ਮਣੰ ਨ ਗਣ੍ਹਨ੍ਤੀਤਿ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਭਾਵਤਾਯ ''ਤਦਾਰਮ੍ਮਣ''ਨ੍ਤਿ ਲਦ੍ਧਨਾਮਾਨਿ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਭਾਵੰ ਨ ਗਣ੍ਹਨ੍ਤਿ, ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਭਾਵੇਨ ਨਪ੍ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਥ ਵਾ ਨਾਮਗੋਤ੍ਤੰ ਆਰਬ੍ਭ ਜਵਨੇ ਜਵਿਤੇ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣੰ ਤਸ੍ਸ ਜਵਨਸ੍ਸ ਆਰਮ੍ਮਣੰ ਨ ਗਣ੍ਹਨ੍ਤਿ, ਨਾਲਮ੍ਬਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਰੂਪਾਰੂਪਧਮ੍ਮੇ**ਤਿ ਰੂਪਾਰੂਪਾਵਚਰੇ ਧਮ੍ਮੇ। ਇਦੰ ਪਨ ਵਤ੍ਵਾ **"ਅਭਿਞ੍ਞਾਞਾਣੰ ਆਰਬ੍ਭਾ"**ਤਿ ਵਿਸੇਸਨੰ ਪਰਿਤ੍ਤਾਦਿਆਰਮ੍ਮਣਤਾਯ ਕਾਮਾਵਚਰਸਦਿਸੇਸੁ ਚੇਵ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਾਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੰ। ਮਿਚ੍ਛਤ੍ਤਨਿਯਤਾ ਧਮ੍ਮਾ ਮਗ੍ਗੋ ਵਿਯ ਭਾਵਨਾਯ ਸਿਦ੍ਧਾ ਮਹਾਬਲਾ ਚਾਤਿ ਤਤ੍ਥ ਜਵਨੇਨ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨੇਨ ਸਾਨੁਬਨ੍ਧਨੇਨ ਨ ਭਵਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਤੇਸੁ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣੰ ਪਟਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੰ। **ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਧਮ੍ਮੇ ਆਰਬ੍ਭਾ**ਤਿ ਏਤੇਨੇਵ ਸਿਦ੍ਧੇ **"ਸਮ੍ਮਤ੍ਤਨਿਯਤਧਮ੍ਮੇਸੂ"**ਤਿ ਵਿਸੁੰ ਉਦ੍ਧਰਣੰ ਸਮ੍ਮਤ੍ਤਮਿਚ੍ਛਤ੍ਤਨਿਯਤਧਮ੍ਮਾਨੰ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਪਟਿਪਕ੍ਖਾਤਿ ਬਲਵਭਾਵੇਨ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਅਵਤ੍ਥਭਾਵਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੰ।

ਏਵੰ ਪਵਤ੍ਤਿਯੰ ਵਿਞ੍ਞਾਣਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿੰ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯੰ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ **"ਯੰ ਪਨ ਵੁਤ੍ਤ"**ਨ੍ਤਿਆਦਿਮਾਹ। **ਕੇਨ ਕਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਕੇਨ ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਕਸ੍ਮਿੰ ਭਵੇ। ਏਕੂਨਵੀਸਤਿ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯੋ ਤੇਨ ਤੇਨ ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨਾ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਕ੍ਖਣੇ ਰੂਪਾਰੂਪਧਮ੍ਮਾਤਿ ਤੇਨ ਤੇਨ ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਸਾ ਸਾ ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿ ਹੋਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। **ਤਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ।

ਆਗਨ੍ਤੁਵਾਤਿ ਆਗਤੰ ਵਿਯ ਹੁਤ੍ਵਾ। **ਗੋਪਕਸੀਵਲੀ**ਤਿ ਰਞ੍ਞੋ ਹਿਤਾਰਕ੍ਖੇ ਗੋਪਕਕੁਲੇ ਜਾਤੋ ਸੀਵਲਿਨਾਮਕੋ। ਕਮ੍ਮਾਦਿਅਨੁਸ੍ਸਰਣਬ੍ਯਾਪਾਰਰਹਿਤਤ੍ਤਾ **"ਸਮ੍ਮੂਲ੍ਹਕਾਲਕਿਰਿਯਾ"**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਅਬ੍ਯਾਪਾਰੇਨੇਵ ਹਿ ਤਤ੍ਥ ਕਮ੍ਮਾਦਿਉਪਟ੍ਠਾਨੰ ਹੋਤੀਤਿ। ''ਪਿਸਿਯਮਾਨਾਯ ਮਕ੍ਖਿਕਾਯ ਪਠਮੰ ਕਾਯਦ੍ਵਾਰਾਵਜ੍ਜਨੰ ਭਵਙ੍ਗੰ ਨਾਵਟ੍ਟੇਤਿ ਅਤ੍ਤਨਾ ਚਿਨ੍ਤਿਯਮਾਨਸ੍ਸ ਕਸ੍ਸਚਿ ਅਤ੍ਥਿਤਾਯਾ''ਤਿ ਕੇਚਿ ਕਾਰਣੰ ਵਦਨ੍ਤਿ, ਤਦੇਤੰ ਅਕਾਰਣੰ ਭਵਙ੍ਗਵਿਸਯਤੋ ਅਞ੍ਞਸ੍ਸ ਚਿਨ੍ਤਿਯਮਾਨਸ੍ਸ ਅਭਾਵਾ ਅਞ੍ਞਚਿਤ੍ਤਪ੍ਪਵਤ੍ਤਕਾਲੇ ਚ ਭਵਙ੍ਗਾਵਟ੍ਟਨਸ੍ਸੇਵ ਅਸਮ੍ਭਵਤੋ। ਇਦੰ ਪਨੇਤ੍ਥ ਕਾਰਣੰ ਸਿਯਾ – ''ਤਾਨਿਸ੍ਸ ਤਮ੍ਹਿ ਸਮਯੇ ਓਲਮ੍ਬਨ੍ਤਿ ਅਜ੍ਝੋਲਮ੍ਬਨ੍ਤਿ ਅਭਿਪ੍ਪਲਮ੍ਬਨ੍ਤੀ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੪੮) ਵਚਨਤੋ ਤੀਸੁ ਜਵਨਵਾਰੇਸੁ ਅਪ੍ਪਵਤ੍ਤੇਸ੍ਵੇਵ ਕਮ੍ਮਾਦਿਉਪਟ੍ਠਾਨੇਨ ਭਵਿਤਬ੍ਬੰ। ਅਨੇਕਜਵਨਵਾਰਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਯਾ ਹਿ ਅਜ੍ਝੋਲਮ੍ਬਨੰ ਅਭਿਪ੍ਪਲਮ੍ਬਨਞ੍ਚ ਹੋਤੀਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਕਾਯਦ੍ਵਾਰਾਵਜ੍ਜਨੰ ਅਨਾਵਟ੍ਟੇਤ੍ਵਾ ਮਨੋਦ੍ਵਾਰਾਵਜ੍ਜਨਮੇਵ ਕਮ੍ਮਾਦਿਆਲਮ੍ਬਣੰ ਪਠਮੰ ਭਵਙ੍ਗੰ ਆਵਟ੍ਟੇਤਿ, ਤਤੋ ਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬਸ੍ਸ ਬਲਵਤ੍ਤਾ ਦੁਤਿਯਵਾਰੇ ਕਾਯਵਿਞ੍ਞਾਣਵੀਥਿ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨੇ ਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬੇ ਪਵਤ੍ਤਤਿ, ਤਤੋ ਪੁਰਿਮਜਵਨਵਾਰਗਹਿਤੇਸ੍ਵੇਵ ਕਮ੍ਮਾਦੀਸੁ ਕਮੇਨ ਮਨੋਦ੍ਵਾਰਜਵਨੰ ਜਵਿਤ੍ਵਾ ਮੂਲਭਵਙ੍ਗਸਙ੍ਖਾਤੰ ਆਗਨ੍ਤੁਕਭਵਙ੍ਗਸਙ੍ਖਾਤੰ ਵਾ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣੰ ਭਵਙ੍ਗੰ ਓਤਰਤਿ, ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਾਭਾਵੇ ਵਾ ਭਵਙ੍ਗਮੇਵ। **ਏਤਸ੍ਮਿੰ ਠਾਨੇ ਕਾਲੰ ਕਰੋਤੀ**ਤਿ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਾਨਨ੍ਤਰੇਨ ਚੁਤਿਚਿਤ੍ਤੇਨ, ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਾਭਾਵੇ ਵਾ ਭਵਙ੍ਗਸਙ੍ਖਾਤੇਨੇਵ ਚੁਤਿਚਿਤ੍ਤੇਨ ਚਵਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਭਵਙ੍ਗਮੇਵ ਹਿ ਚੁਤਿਚਿਤ੍ਤੰ ਹੁਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਚੁਤਿਚਿਤ੍ਤੰ ਇਧ ''ਭਵਙ੍ਗ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ। ਮਨੋਦ੍ਵਾਰਵਿਸਯੋ ਲਹੁਕੋਤਿ ਲਹੁਕਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਾਨੰ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤੰ **"ਅਰੂਪਧਮ੍ਮਾਨੰ…ਪੇ॰… ਲਹੁਕੋ"**ਤਿ। ਅਰੂਪਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਹਿ ਮਨੋਦ੍ਵਾਰਸ੍ਸ ਵਿਸਯੋ ਲਹੁਕਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਾਨੋਤਿ। ਬਲਵਤਿ ਚ ਰੂਪਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਕਾਯਦ੍ਵਾਰਸ੍ਸ ਵਿਸਯੇ ਅਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਤ੍ਵਾ ਮਨੋਦ੍ਵਾਰਵਿਸਯੇ ਕਮ੍ਮਾਦਿਮ੍ਹਿ ਪਠਮੰ ਚਿਤ੍ਤਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਦਸ੍ਸਨੇਨ ਅਰੂਪਧਮ੍ਮਾਨੰ ਵਿਸਯਸ੍ਸ ਲਹੁਕਤਾ ਦੀਪਿਤਾਤਿ। ਰੂਪਾਨੰ ਵਿਸਯਾਭਾਵੇਪਿ ਵਾ ''ਅਰੂਪਧਮ੍ਮਾਨ''ਨ੍ਤਿ ਵਚਨੰ ਯੇਸੰ ਵਿਸਯੋ ਅਤ੍ਥਿ, ਤੰਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਮੇਵਾਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੰ। ਤੇਨ ਲਹੁਕਮ੍ਮਾਦੀਸੁ ਚਿਤ੍ਤਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਤੋ ਲਹੁਗਹਣੀਯਤਾ ਵਿਸਯਸ੍ਸ ਲਹੁਕਤਾ।

ਕਮ੍ਮਾਦੀਨੰ ਭੂਮਿਚਿਤ੍ਤੁਪਾਦਾਦਿਵਸੇਨ ਵਿਤ੍ਥਾਰਤੋ ਅਨਨ੍ਤੋ ਪਭੇਦੋਤਿ **"ਸਙ੍ਖੇਪਤੋ"**ਤਿ ਆਹ।

ਅਵਿਜ੍ਜਾਤਣ੍ਹਾਦਿਕਿਲੇਸੇਸੁ ਅਨੁਪਚ੍ਛਿਨ੍ਨੇਸ੍ਵੇਵ ਕਮ੍ਮਾਦਿਨੋ ਉਪਟ੍ਠਾਨੰ, ਤਞ੍ਚਾਰਬ੍ਭ ਚਿਤ੍ਤਸਨ੍ਤਾਨਸ੍ਸ ਭਵਨ੍ਤਰਨਿਨ੍ਨਪੋਣਪਬ੍ਭਾਰਤਾ ਹੋਤੀਤਿ ਆਹ **"ਅਨੁਪਚ੍ਛਿਨ੍ਨਕਿਲੇਸਬਲਵਿਨਾਮਿਤ"**ਨ੍ਤਿ। ਸਨ੍ਤਾਨੇ ਹਿ ਵਿਨਾਮਿਤੇ ਤਦੇਕਦੇਸਭੂਤੰ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਚਿਤ੍ਤਞ੍ਚ ਵਿਨਾਮਿਤਮੇਵ ਹੋਤਿ, ਨ ਚ ਏਕਦੇਸਵਿਨਾਮਿਤਭਾਵੇਨ ਵਿਨਾ ਸਨ੍ਤਾਨਵਿਨਾਮਿਤਤਾ ਅਤ੍ਥੀਤਿ। ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਪਨ ''ਦੁਗ੍ਗਤਿਪਟਿਸਨ੍ਧਿਨਿਨ੍ਨਾਯ ਚੁਤਿਯਾ ਪੁਰਿਮਜਵਨਾਨਿ ਅਕੁਸਲਾਨਿ, ਇਤਰਾਯ ਚ ਕੁਸਲਾਨੀ''ਤਿ ਨਿਚ੍ਛਿਨਨ੍ਤਿ।

‘‘ਨਿਮਿਤ੍ਤਸ੍ਸਾਦਗਧਿਤੰ ਵਾ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵਿਞ੍ਞਾਣੰ ਤਿਟ੍ਠਮਾਨੰ ਤਿਟ੍ਠਤਿ ਅਨੁਬ੍ਯਞ੍ਜਨਸ੍ਸਾਦਗਧਿਤੰ ਵਾ। ਤਸ੍ਮਿਂ ਚੇ ਸਮਯੇ ਕਾਲਂ ਕਰੋਤਿ, ਠਾਨਮੇਤੰ ਵਿਜ੍ਜਤਿ, ਯਂ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਗਤੀਨਂ ਅਞ੍ਞਤਰਂ ਗਤਿਂ ਉਪਪਜ੍ਜੇਯ੍ਯ ਨਿਰਯਂ ਵਾ ਤਿਰਚ੍ਛਾਨਯੋਨਿਂ ਵਾ’’ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੪.੨੩੫) ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਸ੍ਮਾ ਆਸਨ੍ਨਂ ਅਕੁਸਲਂ ਦੁਗ੍ਗਤਿਯਂ, ਕੁਸਲਞ੍ਚ ਸੁਗਤਿਯਂ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਾ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯੋ ਹੋਤੀਤਿ।

ਰਾਗਾਦਿਹੇਤੁਭੂਤਂ ਹੀਨਮਾਰਮ੍ਮਣਨ੍ਤਿ ਅਕੁਸਲਵਿਪਾਕਸ੍ਸ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਭਵਿਤੁਂ ਯੁਤ੍ਤਂ ਅਨਿਟ੍ਠਾਰਮ੍ਮਣਂ ਆਹ। ਤਮ੍ਪਿ ਹਿ ਸਙ੍ਕਪ੍ਪਵਸੇਨ ਰਾਗਸ੍ਸਪਿ ਹੇਤੁ ਹੋਤੀਤਿ। ਅਕੁਸਲਵਿਪਾਕਜਨਕਕਮ੍ਮਸਹਜਾਤਾਨਂ ਵਾ ਤਂਸਦਿਸਾਸਨ੍ਨਚੁਤਿਜਵਨਚੇਤਨਾਸਹਜਾਤਾਨਞ੍ਚ ਰਾਗਾਦੀਨਂ ਹੇਤੁਭਾਵੋ ਏਵ ਹੀਨਤਾ। ਤਞ੍ਹਿ ਪਚ੍ਛਾਨੁਤਾਪਜਨਕਕਮ੍ਮਾਨਮਾਰਮ੍ਮਣਂ ਕਮ੍ਮਵਸੇਨ ਅਨਿਟ੍ਠਂ ਅਕੁਸਲਵਿਪਾਕਸ੍ਸ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਭਵੇਯ੍ਯ, ਅਞ੍ਞਥਾ ਚ ਇਟ੍ਠਾਰਮ੍ਮਣੇ ਪਵਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਕੁਸਲਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਵਿਪਾਕੋ ਕਮ੍ਮਨਿਮਿਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣੋ ਨ ਭਵੇਯ੍ਯ। ਨ ਹਿ ਅਕੁਸਲਵਿਪਾਕੋ ਇਟ੍ਠਾਰਮ੍ਮਣੋ ਭਵਿਤੁਮਰਹਤੀਤਿ। ਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰੇ ਚ ਆਪਾਥਮਾਗਚ੍ਛਨ੍ਤਂ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਕਮ੍ਮਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਆਸਨ੍ਨਕਤਕਮ੍ਮਾਰਮ੍ਮਣਸਨ੍ਤਤਿਯਂ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਤਂਸਦਿਸਞ੍ਚ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ, ਅਞ੍ਞਥਾ ਤਦੇਵ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਆਰਮ੍ਮਣੂਪਟ੍ਠਾਪਕਂ ਤਦੇਵ ਚ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਜਨਕਂ ਭਵੇਯ੍ਯ, ਨ ਚ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਾ ਉਪਚਾਰਭੂਤਾਨਿ ਵਿਯ ‘‘ਏਤਸ੍ਮਿਂ ਤਯਾ ਪਵਤ੍ਤਿਤਬ੍ਬ’’ਨ੍ਤਿ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਾ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਅਨੁਪਾਦੇਨ੍ਤਾਨਿ ਵਿਯ ਚ ਪਵਤ੍ਤਾਨਿ ਚੁਤਿਆਸਨ੍ਨਾਨਿ ਜਵਨਾਨਿ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਜਨਕਾਨਿ ਭਵੇਯ੍ਯੁਂ। ‘‘ਕਤਤ੍ਤਾ ਉਪਚਿਤਤ੍ਤਾ’’ਤਿ (ਧ॰ ਸ॰ ੪੩੧) ਹਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਦਾ ਚ ਤਂਸਮਾਨਵੀਥਿਯਂ ਵਿਯ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨਾਨਿ ਕਥਂ ਕਤੂਪਚਿਤਾਨਿ ਸਿਯੁਂ, ਨ ਚ ਅਸ੍ਸਾਦਿਤਾਨਿ ਤਦਾ, ਨ ਚ ਲੋਕਿਯਾਨਿ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਾਨਿ ਵਿਯ ਸਮਾਨਵੀਥਿਫਲਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ।

> ‘‘ਪੁਬ੍ਬੇ ਵਾਸ੍ਸ ਤਂ ਕਤਂ ਹੋਤਿ ਪਾਪਕਮ੍ਮਂ ਦੁਕ੍ਖਵੇਦਨੀਯਂ, ਪਚ੍ਛਾ ਵਾਸ੍ਸ ਤਂ ਕਤਂ ਹੋਤਿ ਪਾਪਕਮ੍ਮਂ ਦੁਕ੍ਖਵੇਦਨੀਯਂ, ਮਰਣਕਾਲੇ ਵਾਸ੍ਸ ਹੋਤਿ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿ ਸਮਤ੍ਤਾ ਸਮਾਦਿਨ੍ਨਾ, ਤੇਨ ਸੋ ਕਾਯਸ੍ਸ ਭੇਦਾ ਪਰਂ ਮਰਣਾ ਅਪਾਯਂ ਦੁਗ੍ਗਤਿਂ ਵਿਨਿਪਾਤਂ ਨਿਰਯਂ ਉਪਪਜ੍ਜਤੀ’’ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੦੩) –

ਆਦਿਨਾ ਸੁਤ੍ਤੇ ਮਰਣਕਾਲੇ ਸਮਤ੍ਤਾਯ ਸਮਾਦਿਨ੍ਨਾਯ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਚ ਸਹਜਾਤਚੇਤਨਾਯ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਦਾਨਂ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਨ ਚ ਦੁਬ੍ਬਲੇਹਿ ਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰਿਕਜਵਨੇਹਿ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿ ਵਾ ਸਮਤ੍ਤਾ ਹੋਤਿ ਸਮਾਦਿਨ੍ਨਾ। ਵਕ੍ਖਤਿ ਚ –

> ‘‘ਸਬ੍ਬਮ੍ਪਿ ਹੇਤਂ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਧਮ੍ਮਪਟਿਵਿਜਾਨਨਾਦਿਚਵਨਪਰਿਯੋਸਾਨਂ ਕਿਚ੍ਚਂ ਮਨੋਦ੍ਵਾਰਿਕਚਿਤ੍ਤੇਨੇਵ ਹੋਤਿ, ਨ ਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰਿਕੇਨਾਤਿ ਸਬ੍ਬਸ੍ਸਪੇਤਸ੍ਸ ਕਿਚ੍ਚਸ੍ਸ ਕਰਣੇ ਸਹਜਵਨਕਾਨਿ ਵੀਥਿਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਪਟਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਾਨੀ’’ਤਿ (ਵਿਭ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੭੬੬)।

ਤਞ੍ਚ ਹਿ ‘‘ਨ ਕਿਞ੍ਚਿ ਧਮ੍ਮਂ ਪਟਿਵਿਜਾਨਾਤੀਤਿ ‘ਮਨੋਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਾ ਧਮ੍ਮਾ’ਤਿ (ਧ॰ ਪ॰ ੧-੨) ਏਵਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਏਕਮ੍ਪਿ ਕੁਸਲਂ ਵਾ ਅਕੁਸਲਂ ਵਾ ਨ ਪਟਿਵਿਜਾਨਾਤੀ’’ਤਿ (ਵਿਭ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੭੬੬) ਚ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਯੇਸਂ ਪਟਿਵਿਭਾਵਨਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਯਾ ਸੁਖਂ ਵਾ ਦੁਕ੍ਖਂ ਵਾ ਅਨ੍ਵੇਤਿ, ਤੇਸਂ ਸਾ ਪਵਤ੍ਤਿ ਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰੇ ਪਟਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਾ, ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਕਮ੍ਮਸਮਾਦਾਨਞ੍ਚ ਤਾਦਿਸਮੇਵਾਤਿ। ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਾਨਨ੍ਤਰਂ ਪਨ ਚਵਨਂ, ਤਦਨਨ੍ਤਰਾ ਚ ਉਪਪਤ੍ਤਿ ਮਨੋਦ੍ਵਾਰਿਕਾ ਏਵ ਹੋਤਿ, ਨ ਸਹਜਵਨਕਵੀਥਿਚਿਤ੍ਤੇ ਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਾਤਿ ਇਮਿਨਾ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੇਨ ਇਧ ਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰਿਕਤਦਾਰਮ੍ਮਣਾਨਨ੍ਤਰਂ ਚੁਤਿ, ਤਦਨਨ੍ਤਰਂ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿ ਚ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। ਤਞ੍ਚ ਅਵਸੇਸਪਞ੍ਚਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾਯੁਕੇ ਰੂਪਾਦਿਮ੍ਹਿ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਂ ਸਨ੍ਧਾਯੇਵ ‘‘ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਰਮ੍ਮਣਂ ਉਪਪਤ੍ਤਿਚਿਤ੍ਤਂ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਭਵਙ੍ਗਸ੍ਸ ਅਨਨ੍ਤਰਪਚ੍ਚਯੇਨ ਪਚ੍ਚਯੋ’’ਤਿ, ਅਵਸੇਸੇਕਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾਯੁਕੇ ਚ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ‘‘ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਰਮ੍ਮਣਂ ਉਪਪਤ੍ਤਿਚਿਤ੍ਤਂ ਅਤੀਤਾਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਭਵਙ੍ਗਸ੍ਸ ਅਨਨ੍ਤਰਪਚ੍ਚਯੇਨ ਪਚ੍ਚਯੋ’’ਤਿ (ਪਟ੍ਠਾ॰ ੨.੧੯.੨੮) ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਸੁਦ੍ਧਾਯ ਵਾਤਿ ਮਹਗ੍ਗਤਕਮ੍ਮਨਿਮਿਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਾਯ ਜਵਨਵੀਥਿਯਾ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਰਹਿਤਾਯਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸਾ ਪਨ ਜਵਨਵੀਥਿ ਮਹਗ੍ਗਤਵਿਪਾਕਸ੍ਸ ਉਪਚਾਰੋ ਵਿਯ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ। ਕੇਚਿ ਪਨ ਤਂ ਵੀਥਿਂ ਮਹਗ੍ਗਤਾਵਸਾਨਂ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਅਤੀਤਾਰਮ੍ਮਣਾ ਏਕਾਦਸਵਿਧਾ,

ਨਵਤ੍ਤਬ੍ਬਾਰਮ੍ਮਣਾ ਸਤ੍ਤਵਿਧਾ।

ਏਤੇਨਾਨੁਸਾਰੇਨ ਆਰੁਪ੍ਪਚੁਤਿਯਾਪਿ ਅਨਨ੍ਤਰਾ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾਤਿ ਇਦੰ ਕਸ੍ਮਾ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਨਨੁ ''ਪਥਵੀਕਸਿਣਜ੍ਝਾਨਾਦਿਵਸੇਨ ਪਟਿਲਦ੍ਧਮਹਗ੍ਗਤਸੁਗਤਿਯੰ ਠਿਤਸ੍ਸਾ''ਤਿ ਏਵਮਾਦਿਕੇ ਏਵ ਨਯੇ ਅਯਮ੍ਪਿ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿ ਅਵਰੁਦ੍ਧਾਤਿ? ਨ, ਤਤ੍ਥ ਰੂਪਾਵਚਰਚੁਤਿਅਨਨ੍ਤਰਾਯ ਏਵ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਾ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ। ਤਤ੍ਥ ਹਿ ''ਪਥਵੀਕਸਿਣਾਦਿਕੰ ਵਾ ਨਿਮਿਤ੍ਤੰ ਮਹਗ੍ਗਤਚਿਤ੍ਤੰ ਵਾ ਮਨੋਦ੍ਵਾਰੇ ਆਪਾਥਮਾਗਚ੍ਛਤਿ। ਚਕ੍ਖੁਸੋਤਾਨੰ ਵਾ''ਤਿਆਦਿਕੇਨ ਰੂਪਾਵਚਰਚੁਤਿਯਾ ਏਵ ਅਨਨ੍ਤਰਾ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਵਿਞ੍ਞਾਯਤਿ। ਅਥਾਪਿ ਯਥਾਸਮ੍ਭਵਯੋਜਨਾਯ ਅਯਮ੍ਪਿ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿ ਤਤ੍ਥੇਵ ਅਵਰੁਦ੍ਧਾ, ਅਰੂਪਾਵਚਰਚੁਤਿਅਨਨ੍ਤਰਾ ਪਨ ਰੂਪਾਵਚਰਪਟਿਸਨ੍ਧਿ ਨਤ੍ਥਿ, ਅਰੂਪਾਵਚਰੇ ਚ ਉਪਰੂਪਰਿਚੁਤਿਯਾ ਹੇਟ੍ਠਿਮਾ ਹੇਟ੍ਠਿਮਾ ਪਟਿਸਨ੍ਧੀਤਿ ਚਤੁਤ੍ਥਾਰੁਪ੍ਪਚੁਤਿਯਾ ਨਵਤ੍ਤਬ੍ਬਾਰਮ੍ਮਣਾ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿ ਨਤ੍ਥਿ। ਤੇਨ ਤਤੋ ਤਤ੍ਥੇਵ ਅਤੀਤਾਰਮ੍ਮਣਾ ਕਾਮਾਵਚਰੇ ਚ ਅਤੀਤਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਰਮ੍ਮਣਾ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿ ਇਤਰਾਹਿ ਚ ਯਥਾਸਮ੍ਭਵੰ ਅਤੀਤਨਵਤ੍ਤਬ੍ਬਾਰਮ੍ਮਣਾ ਆਰੁਪ੍ਪਪਟਿਸਨ੍ਧਿ, ਅਤੀਤਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਰਮ੍ਮਣਾ ਚ ਕਾਮਾਵਚਰਪਟਿਸਨ੍ਧਿ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾਤਿ ਇਮਸ੍ਸ ਵਿਸੇਸਸ੍ਸ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੰ ਵਿਸੁੰ ਉਦ੍ਧਰਣੰ ਕਤੰ।

ਏਵੰ ਆਰਮ੍ਮਣਵਸੇਨ ਏਕਵਿਧਾਯ ਕਾਮਾਵਚਰਸੁਗਤਿਚੁਤਿਯਾ ਦੁਵਿਧਾ ਦੁਗ੍ਗਤਿਪਟਿਸਨ੍ਧਿ, ਦੁਗ੍ਗਤਿਚੁਤਿਯਾ ਦੁਵਿਧਾ ਸੁਗਤਿਪਟਿਸਨ੍ਧਿ, ਕਾਮਾਵਚਰਸੁਗਤਿਚੁਤਿਯਾ ਦ੍ਵਿਏਕਦ੍ਵਿਪ੍ਪਕਾਰਾਨੰ ਕਾਮਰੂਪਾਰੁਪ੍ਪਾਨੰ ਵਸੇਨ ਪਞ੍ਚਵਿਧਾ ਸੁਗਤਿਪਟਿਸਨ੍ਧਿ, ਰੂਪਾਵਚਰਚੁਤਿਯਾ ਚ ਤਥੇਵ ਪਞ੍ਚਵਿਧਾ, ਦੁਵਿਧਾਯ ਆਰੁਪ੍ਪਚੁਤਿਯਾ ਪਚ੍ਚੇਕੰ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨੰ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨੰ ਕਾਮਾਰੁਪ੍ਪਾਨੰ ਵਸੇਨ ਅਟ੍ਠਵਿਧਾ ਚ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿ ਦਸ੍ਸਿਤਾ, ਦੁਗ੍ਗਤਿਚੁਤਿਯਾ ਪਨ ਏਕਵਿਧਾਯ ਦੁਗ੍ਗਤਿਪਟਿਸਨ੍ਧਿ ਦੁਵਿਧਾ ਨ ਦਸ੍ਸਿਤਾ, ਤੰ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ "**ਦੁਗ੍ਗਤਿਯੰ ਠਿਤਸ੍ਸ ਪਨਾ**"ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਾ ਪਨ –

ਦ੍ਵਿਦ੍ਵਿਪਞ੍ਚਪ੍ਪਕਾਰਾ ਚ, ਪਞ੍ਚਾਟ੍ਠਦੁਵਿਧਾਪਿ ਚ।
ਚਤੁਵੀਸਤਿ ਸਬ੍ਬਾਪਿ, ਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯੋ॥

''ਕਾਮਾਵਚਰਸ੍ਸ ਕੁਸਲਸ੍ਸ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਕਤਤ੍ਤਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ (ਧ॰ ਸ॰ ੪੩੧, ੪੫੫, ੪੯੮) ਨਾਨਾਕ੍ਖਣਿਕਕਮ੍ਮਪਚ੍ਚਯਭਾਵੋ ਦਸ੍ਸਿਤਪ੍ਪਕਾਰੋਤਿ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਪਚ੍ਚਯਭਾਵਮੇਵ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ "**ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਾ**"ਨ੍ਤਿਆਦਿਮਾਹ।

ਆਦਿਨਾ ਸਹਾਤਿਆਦਿਨਾ ਵਿਮਿਸ੍ਸਵਿਞ੍ਞਾਣੇਨ ਸਹ। **ਓਮਤੋ ਦ੍ਵੇ ਵਾ ਤਯੋ ਵਾ ਦਸਕਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਗਬ੍ਭਸੇਯ੍ਯਕਾਨੰ ਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਅਞ੍ਞਤ੍ਥ ਹਿ ਅਨੇਕੇ ਕਲਾਪਾ ਸਹ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ। ਬ੍ਰਹ੍ਮਤ੍ਤਭਾਵੇਪਿ ਹਿ ਅਨੇਕਗਾਵੁਤਪ੍ਪਮਾਣੇ ਅਨੇਕੇ ਕਲਾਪਾ ਸਹੁਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤੀਤਿ ਤਿੰਸਤੋ ਅਧਿਕਾਨੇਵ ਰੂਪਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ ਗਨ੍ਧਰਸਾਹਾਰਾਨੰ ਪਟਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਚਕ੍ਖੁਸੋਤਵਤ੍ਥੁਸਤ੍ਤਕਜੀਵਿਤਛਕ੍ਕਭਾਵੇਪਿ ਤੇਸੰ ਬਹੁਤ੍ਤਾ। **ਅਟ੍ਠਕਥਾਯੰ** ਪਨ ਤਤ੍ਥਾਪਿ ਚਕ੍ਖੁਸੋਤਵਤ੍ਥੁਦਸਕਾਨੰ ਜੀਵਿਤਨਵਕਸ੍ਸ ਚ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ, **ਪਾਲ਼ਿਯੰ** ਪਨ ''ਰੂਪਧਾਤੁਯਾ ਉਪਪਤ੍ਤਿਕ੍ਖਣੇ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਅਸਞ੍ਞਸਤ੍ਤਾਨੰ ਦੇਵਾਨੰ ਪਞ੍ਚਾਯਤਨਾਨਿ ਪਾਤੁਭਵਨ੍ਤਿ, ਪਞ੍ਚ ਧਾਤੁਯੋ ਪਾਤੁਭਵਨ੍ਤੀ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਤਥਾ ''ਰੂਪਧਾਤੁਯਾ ਛ ਆਯਤਨਾਨਿ ਨਵ ਧਾਤੁਯੋ''ਤਿ ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਗਹਵਸੇਨ ਤਤ੍ਥ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾਯਤਨਧਾਤੁਯੋ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ ਵੁਤ੍ਤੰ। **ਕਥਾਵਤ੍ਥੁਮ੍ਹਿ** ਚ ਘਾਨਾਯਤਨਾਦੀਨੰ ਵਿਯ ਗਨ੍ਧਾਯਤਨਾਦੀਨਞ੍ਚ ਤਤ੍ਥ ਭਾਵੋ ਪਟਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ''ਅਤ੍ਥਿ ਤਤ੍ਥ ਘਾਨਾਯਤਨਨ੍ਤਿ? ਆਮਨ੍ਤਾ, ਅਤ੍ਥਿ ਤਤ੍ਥ ਗਨ੍ਧਾਯਤਨਨ੍ਤਿ? ਨ ਹੇਵੰ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੇ''ਤਿਆਦਿਨਾ (ਕਥਾ॰ ੫੧੯), ਨ ਚ ਅਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬਾਯਤਨਾਨੰ ਪਥਵੀਧਾਤੁਆਦੀਨੰ ਵਿਯ ਅਗਨ੍ਧਰਸਾਯਤਨਾਨੰ ਗਨ੍ਧਰਸਾਨੰ ਤਤ੍ਥ ਭਾਵੋ ਸਕ੍ਕਾ ਵਤ੍ਤੁੰ ਫੁਸਿਤੁੰ ਅਸਕ੍ਕੁਣੇਯ੍ਯਤਾਵਿਨਿਮੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਪਥਵੀਆਦਿਸਭਾਵਸ੍ਸ ਵਿਯ ਗਨ੍ਧਰਸਭਾਵਵਿਨਿਮੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਗਨ੍ਧਰਸਸਭਾਵਸ੍ਸ ਅਭਾਵਾ।

ਯਦਿ ਚ ਘਾਨਸਮ੍ਫਸ੍ਸਾਦੀਨੰ ਕਾਰਣਭਾਵੋ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਆਯਤਨਾਨੀਤਿ ਤੇਨ ਵੁਚ੍ਚੇਯ੍ਯੁੰ, ਧਾਤੁ-ਸਦ੍ਦੋ ਪਨ ਨਿਸ੍ਸਤ੍ਤਨਿਜ੍ਜੀਵਵਾਚਕੋਤਿ ਗਨ੍ਧਧਾਤੁਰਸਧਾਤੂਤਿ ਅਵਚਨੇ ਨਤ੍ਥਿ ਕਾਰਣੰ, ਧਮ੍ਮਭਾਵੋ ਚ ਤੇਸੰ ਏਕਨ੍ਤੇਨ ਇਚ੍ਛਿਤਬ੍ਬੋ ਸਭਾਵਧਾਰਣਾਦਿਲਕ੍ਖਣਤੋ ਅਞ੍ਞਸ੍ਸ ਅਭਾਵਾ, ਧਮ੍ਮਾਨਞ੍ਚ ਆਯਤਨਭਾਵੋ ਏਕਨ੍ਤਤੋ **ਯਮਕੇ** (ਯਮ॰ ੧. ਆਯਤਨਯਮਕ.੧੩) ਵੁਤ੍ਤੋ

‘‘ਧਮ੍ਮੋ ਆਯਤਨਨ੍ਤਿ? ਆਮਨ੍ਤਾ’’ਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਤੇਸੰ ਗਨ੍ਧਰਸਾਯਤਨਭਾਵਾਭਾਵੇਪਿ ਕੋਚਿ ਆਯਤਨਸਭਾਵੋ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੋ। ਯਦਿ ਚ ਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬਭਾਵਤੋ ਅਞ੍ਞੋ ਪਥਵੀਧਾਤੁਆਦਿਭਾਵੋ ਵਿਯ ਗਨ੍ਧਰਸਭਾਵਤੋ ਅਞ੍ਞੋ ਤੇਸੰ ਕੋਚਿ ਸਭਾਵੋ ਸਿਯਾ, ਤੇਸੰ ਧਮ੍ਮਾਯਤਨੇ ਸਙ੍ਗਹੋ। ਗਨ੍ਧਰਸਭਾਵੇ ਪਨ ਆਯਤਨਭਾਵੇ ਚ ਸਤਿ ਗਨ੍ਧੋ ਚ ਸੋ ਆਯਤਨਞ੍ਚ ਗਨ੍ਧਾਯਤਨੰ, ਰਸੋ ਚ ਸੋ ਆਯਤਨਞ੍ਚ ਰਸਾਯਤਨਨ੍ਤਿ ਇਦਮਾਪਨ੍ਨਮੇਵਾਤਿ ਗਨ੍ਧਰਸਾਯਤਨਭਾਵੋ ਚ ਨ ਸਕ੍ਕਾ ਨਿਵਾਰੇਤੁੰ, ‘‘ਤਯੋ ਆਹਾਰਾ’’ਤਿ (ਵਿਭ॰ ੯੯੩) ਚ ਵਚਨਤੋ ਕਬਲ਼ੀਕਾਰਾਹਾਰਸ੍ਸ ਤਤ੍ਥ ਅਭਾਵੋ ਵਿਞ੍ਞਾਯਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਯਥਾ ਪਾਲ਼ਿਯਾ ਅਵਿਰੋਧੋ ਹੋਤਿ, ਤਥਾ ਰੂਪਗਣਨਾ ਕਾਤਬ੍ਬਾ। ਏਵਞ੍ਹਿ ਧਮ੍ਮਤਾ ਨ ਵਿਲੋਮਿਤਾ ਹੋਤੀਤਿ।

ਜਾਤਿਉਣ੍ਣਾਯਾਤਿ ਗਬ੍ਭੰ ਫਾਲੇਤ੍ਵਾ ਗਹਿਤਉਣ੍ਣਾਯਾਤਿਪਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। **ਸਮ੍ਭਵਭੇਦੋ**ਤਿ ਅਤ੍ਥਿਤਾਭੇਦੋ। ਨਿਜ੍ਝਾਮਤਣ੍ਹਿਕਾ ਕਿਰ ਨਿਚ੍ਚੰ ਦੁਕ੍ਖਾਤੁਰਤਾਯ ਕਾਮੰ ਸੇਵਿਤ੍ਵਾ ਗਬ੍ਭੰ ਨ ਗਣ੍ਹਨ੍ਤਿ।

ਰੂਪੀਬ੍ਰਹ੍ਮੇਸੁ ਤਾਵ ਓਪਪਾਤਿਕਯੋਨਿਕੇਸੂਤਿ ਓਪਪਾਤਿਕਯੋਨਿਕੇਹਿ ਰੂਪੀਬ੍ਰਹ੍ਮੇ ਨਿਦ੍ਧਾਰੇਤਿ। ‘‘ਸੰਸੇਦਜੋਪਪਾਤੀਸੁ ਅਵਕੰਸਤੋ ਤਿੰਸਾ’’ਤਿ ਏਤੰ ਵਿਵਰਨ੍ਤੋ ਆਹ **‘‘ਅਵਕੰਸਤੋ ਪਨਾ’’**ਤਿਆਦਿ, ਤੰ ਪਨੇਤੰ ਪਾਲ਼ਿਯਾ ਨ ਸਮੇਤਿ। ਨ ਹਿ ਪਾਲ਼ਿਯੰ ਕਾਮਾਵਚਰਾਨੰ ਸੰਸੇਦਜੋਪਪਾਤਿਕਾਨੰ ਅਘਾਨਕਾਨੰ ਉਪਪਤ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। **ਧਮ੍ਮਹਦਯਵਿਭਙ੍ਗੇ** (ਵਿਭ॰ ੧੦੦੭) ਹਿ –

> ‘‘ਕਾਮਧਾਤੁਯਾ ਉਪਪਤ੍ਤਿਕ੍ਖਣੇ ਕਸ੍ਸਚਿ ਏਕਾਦਸਾਯਤਨਾਨਿ ਪਾਤੁਭਵਨ੍ਤਿ, ਕਸ੍ਸਚਿ ਦਸਾਯਤਨਾਨਿ, ਕਸ੍ਸਚਿ ਅਪਰਾਨਿ ਦਸਾਯਤਨਾਨਿ, ਕਸ੍ਸਚਿ ਨਵਾਯਤਨਾਨਿ, ਕਸ੍ਸਚਿ ਸਤ੍ਤਾਯਤਨਾਨਿ ਪਾਤੁਭਵਨ੍ਤੀ’’ਤਿ –

ਵੁਤ੍ਤੰ, ਨ ਵੁਤ੍ਤੰ ‘‘ਅਟ੍ਠਾਯਤਨਾਨਿ ਪਾਤੁਭਵਨ੍ਤੀ’’ਤਿ। ਤਥਾ ‘‘ਦਸਾਯਤਨਾਨਿ ਪਾਤੁਭਵਨ੍ਤੀ’’ਤਿ ਤਿਕ੍ਖਤ੍ਤੁੰ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੰ ਸਿਯਾ, ਅਘਾਨਕਉਪਪਤ੍ਤਿਯਾ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾਯ ਤਿਕ੍ਖਤ੍ਤੁਞ੍ਚ ‘‘ਨਵਾਯਤਨਾਨਿ ਪਾਤੁਭਵਨ੍ਤੀ’’ਤਿ, ਨ ਚ ਤੰ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਏਵੰ ਧਾਤੁਪਾਤੁਭਾਵਾਦਿਪਞ੍ਹੇਸੁ ਯਮਕੇਪਿ ਘਾਨਜਿਵ੍ਹਾਕਾਯਾਨੰ ਸਹਚਾਰਿਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ।

ਚੁਤਿਪਟਿਸਨ੍ਧੀਨੰ ਖਨ੍ਧਾਦੀਹਿ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞੰ ਸਮਾਨਤਾ **ਅਭੇਦੋ,** ਅਸਮਾਨਤਾ **ਭੇਦੋ**। ਨਯਮੁਖਮਤ੍ਤੰ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤੰ ਅਵੁਤ੍ਤਞ੍ਚ ਸਬ੍ਬੰ ਸਙ੍ਗਣ੍ਹਿਤ੍ਵਾ ਆਹ **‘‘ਅਯੰ ਤਾਵ ਅਰੂਪਭੂਮੀਸੁਯੇਵ ਨਯੋ’’**ਤਿ। ਰੂਪਾਰੂਪਾਵਚਰਾਨੰ ਉਪਚਾਰਸ੍ਸ ਬਲਵਤਾਯ ਤਤੋ ਚਵਿਤ੍ਵਾ ਦੁਗ੍ਗਤਿਯੰ ਉਪਪਤ੍ਤਿ ਨਤ੍ਥੀਤਿ **‘‘ਏਕਚ੍ਚੁਸੁਗਤਿਚੁਤਿਯਾ’’**ਤਿ ਆਹ। **ਏਕਚ੍ਚੁਦੁਗ੍ਗਤਿਪਟਿਸਨ੍ਧੀ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ **ਏਕਚ੍ਚ**ਗ੍ਗਹਣਸ੍ਸ ਪਯੋਜਨੰ ਮਗ੍ਗਿਤਬ੍ਬੰ। ਅਯੰ ਪਨੇਤ੍ਥਾਧਿਪ੍ਪਾਯੋ ਸਿਯਾ – ਨਾਨਤ੍ਤਕਾਯਨਾਨਤ੍ਤਸਞ੍ਞੀਸੁ ਵੁਤ੍ਤਾ ਏਕਚ੍ਚੇ ਵਿਨਿਪਾਤਿਕਾ ਤਿਹੇਤੁਕਾਦਿਪਟਿਸਨ੍ਧਿਕਾ, ਤੇਸੰ ਤੰ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿੰ ਵਿਨਿਪਾਤਭਾਵੇਨ ਦੁਗ੍ਗਤਿਪਟਿਸਨ੍ਧੀਤਿ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਸਬ੍ਬਸੁਗਤਿਚੁਤਿਯਾਵ ਸਾ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿ ਹੋਤਿ, ਨ ਏਕਚ੍ਚੁਸੁਗਤਿਚੁਤਿਯਾ ਏਵਾਤਿ ਤੰਨਿਵਤ੍ਤਨਤ੍ਥੰ ਏਕਚ੍ਚੁਦੁਗ੍ਗਤਿਗ੍ਗਹਣੰ ਕਤੰ। ਅਪਾਯਪਟਿਸਨ੍ਧਿ ਏਵ ਹਿ ਏਕਚ੍ਚੁਸੁਗਤਿਚੁਤਿਯਾ ਹੋਤਿ, ਨ ਸਬ੍ਬਸੁਗਤਿਚੁਤਿਯਾ। ਅਥ ਵਾ ਦੁਗ੍ਗਤਿਪਟਿਸਨ੍ਧਿ ਦੁਵਿਧਾ ਏਕਚ੍ਚੁਸੁਗਤਿਚੁਤਿਯਾ ਅਨਨ੍ਤਰਾ ਦੁਗ੍ਗਤਿਚੁਤਿਯਾ ਚਾਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਪਚ੍ਛਿਮੰ ਵਜ੍ਜੇਤ੍ਵਾ ਪੁਰਿਮੰ ਏਵ ਗਣ੍ਹਿਤੁੰ ਆਹ **‘‘ਏਕਚ੍ਚੁਦੁਗ੍ਗਤਿਪਟਿਸਨ੍ਧੀ’’**ਤਿ। **ਅਹੇਤੁਕਚੁਤਿਯਾ ਸਹੇਤੁਕਪਟਿਸਨ੍ਧੀ**ਤਿ ਦੁਹੇਤੁਕਾ ਤਿਹੇਤੁਕਾ ਚ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾ। ਮਣ੍ਡੂਕਦੇਵਪੁਤ੍ਤਾਦੀਨੰ ਵਿਯ ਹਿ ਅਹੇਤੁਕਚੁਤਿਯਾ ਤਿਹੇਤੁਕਪਟਿਸਨ੍ਧਿਪਿ ਹੋਤੀਤਿ।

ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਵਿਪਰੀਤਤੋ ਚ ਯਥਾਯੋਗੰ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ‘‘ਏਕਚ੍ਚੁਸੁਗਤਿਚੁਤਿਯਾ ਏਕਚ੍ਚੁਦੁਗ੍ਗਤਿਪਟਿਸਨ੍ਧੀ’’ਤਿਆਦੀਸੁ ਭੇਦਵਿਸੇਸੇਸੁ ‘‘ਏਕਚ੍ਚੁਦੁਗ੍ਗਤਿਚੁਤਿਯਾ ਏਕਚ੍ਚੁਸੁਗਤਿਪਟਿਸਨ੍ਧੀ’’ਤਿਆਦਿਨਾ ਯੰ ਯੰ ਯੁਜ੍ਜਤਿ, ਤੰ ਤੰ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਯੁਜ੍ਜਮਾਨਮਤ੍ਤਾਪੇਕ੍ਖਨਵਸੇਨ ਨਪੁੰਸਕਨਿਦ੍ਦੇਸੋ ਕਤੋ, ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਵਾ ਭਾਵਤ੍ਥੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਅਮਹਗ੍ਗਤਬਹਿਦ੍ਧਾਰਮ੍ਮਣਾਯ ਮਹਗ੍ਗਤਅਜ੍ਝਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਾਤਿਆਦੀਸੁ ਪਨ ਵਿਪਰੀਤਯੋਜਨਾ ਨ ਕਾਤਬ੍ਬਾ। ਨ ਹਿ ਮਹਗ੍ਗਤਅਜ੍ਝਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਾਯ ਚੁਤਿਯਾ ਅਰੂਪਭੂਮੀਸੁ ਅਮਹਗ੍ਗਤਬਹਿਦ੍ਧਾਰਮ੍ਮਣਾ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿ ਅਤ੍ਥਿ। ਚਤੁਕ੍ਖਨ੍ਧਾਯ ਅਰੂਪਚੁਤਿਯਾ ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧਾ ਕਾਮਾਵਚਰਪਟਿਸਨ੍ਧੀਤਿ ਏਤਸ੍ਸ ਵਿਪਰਿਯਾਯੋ ਸਯਮੇਵ ਯੋਜਿਤੋ। ਅਤੀਤਾਰਮ੍ਮਣਚੁਤਿਯਾ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਰਮ੍ਮਣਾ ਪਟਿਸਨ੍ਧੀਤਿ ਏਤਸ੍ਸ ਚ ਵਿਪਰਿਯਾਯੋ ਨਤ੍ਥਿ ਏਵਾਤਿ। ਭੇਦਵਿਸੇਸੋ ਏਵ ਚ ਏਵੰ ਵਿਤ੍ਥਾਰੇਨ ਦਸ੍ਸਿਤੋ, ਅਭੇਦਵਿਸੇਸੋ ਪਨ ਏਕੇਕਸ੍ਮਿੰ ਭੇਦੇ ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥੇਵ

ਚੁਤਿਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯੋਜਨਾਵਸੇਨ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬੋ ‘‘ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧਾਯ ਕਾਮਾਵਚਰਾਯ ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧਾ ਕਾਮਾਵਚਰਾ...ਪੇ॰... ਅਵਿਤਕ੍ਕਅਵਿਚਾਰਾਯ ਅਵਿਤਕ੍ਕਅਵਿਚਾਰਾ’’ਤਿ, ਚਤੁਕ੍ਖਨ੍ਧਾਯ ਪਨ ਚਤੁਕ੍ਖਨ੍ਧਾ ਸਯਮੇਵ ਯੋਜਿਤਾ। ਏਤੇਨੇਵ ਨਯੇਨ ਸਕ੍ਕਾ ਞਾਤੁਨ੍ਤਿ ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧਾਦੀਸੁ ਅਭੇਦਵਿਸੇਸੋ ਨ ਦਸ੍ਸਿਤੋਤਿ। **ਤਤੋ ਹੇਤੁਂ ਵਿਨਾ**ਤਿ ਤਤ੍ਥ ਹੇਤੁਂ ਵਿਨਾ।

ਅਙ੍ਗਪਚ੍ਚਙ੍ਗਸਨ੍ਧੀਨਂ ਬਨ੍ਧਨਾਨਿ **ਅਙ੍ਗਪਚ੍ਚਙ੍ਗਸਨ੍ਧਿਬਨ੍ਧਨਾਨਿ,** ਤੇਸਂ **ਛੇਦਕਾਨਂ। ਨਿਰੁਦ੍ਧੇਸੁ ਚਕ੍ਖਾਦੀਸੂ**ਤਿ ਅਤਿਮਨ੍ਦਭਾਵੂਪਗਮਨਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰਿਕਵਿਞ੍ਞਾਣਾਨਨ੍ਤਰਮ੍ਪਿ ਹਿ ਪੁਬ੍ਬੇ ਚੁਤਿ ਦਸ੍ਸਿਤਾ। **ਯਮਕੇ** ਚ (ਯਮ॰ ੧.ਆਯਤਨਯਮਕ.੧੨੦) –

> ‘‘ਯਸ੍ਸ ਚਕ੍ਖਾਯਤਨਂ ਨਿਰੁਜ੍ਝਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਮਨਾਯਤਨਂ ਨਿਰੁਜ੍ਝਤੀਤਿ? ਆਮਨ੍ਤਾ। ਯਸ੍ਸ ਵਾ ਪਨ ਮਨਾਯਤਨਂ ਨਿਰੁਜ੍ਝਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਚਕ੍ਖਾਯਤਨਂ ਨਿਰੁਜ੍ਝਤੀਤਿ? ਸਚਿਤ੍ਤਕਾਨਂ ਅਚਕ੍ਖੁਕਾਨਂ ਚਵਨ੍ਤਾਨਂ ਤੇਸਂ ਮਨਾਯਤਨਂ ਨਿਰੁਜ੍ਝਤਿ, ਨੋ ਚ ਤੇਸਂ ਚਕ੍ਖਾਯਤਨਂ ਨਿਰੁਜ੍ਝਤਿ। ਸਚਕ੍ਖੁਕਾਨਂ ਚਵਨ੍ਤਾਨਂ ਤੇਸਂ ਮਨਾਯਤਨਞ੍ਚ ਨਿਰੁਜ੍ਝਤਿ, ਚਕ੍ਖਾਯਤਨਞ੍ਚ ਨਿਰੁਜ੍ਝਤੀ’’ਤਿ –

ਆਦਿਨਾ ਚਕ੍ਖਾਯਤਨਾਦੀਨਂ ਚੁਤਿਚਿਤ੍ਤੇਨ ਸਹ ਨਿਰੋਧੋ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ। ਲਦ੍ਧੋ ਅਵਸੇਸੋ ਅਵਿਜ੍ਜਾਦਿਕੋ ਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯੋ ਏਤੇਨਾਤਿ **ਲਦ੍ਧਾਵਸੇਸਪਚ੍ਚਯੋ,** ਸਙ੍ਖਾਰੋ। ਅਵਿਜ੍ਜਾਪਟਿਚ੍ਛਾਦਿਤਾਦੀਨਵੇ ਤਸ੍ਮਿਂ ਕਮ੍ਮਾਦਿਵਿਸਯੇ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਆਰਮ੍ਮਣਭਾਵੇਨ ਉਪ੍ਪਤ੍ତਿਟ੍ਠਾਨਭੂਤੇ ਤਣ੍ਹਾਯ ਅਪ੍ਪਹੀਨਤ੍ਤਾ ਏਵ ਪੁਰਿਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਯ ਚ ਸਨ੍ਤਤਿਯਾ ਪਰਿਣਤਤ੍ਤਾ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਟ੍ਠਾਨਾਭਿਮੁਖਂ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਨਿਨ੍ਨਪੋਣਪਬ੍ਭਾਰਂ ਹੁਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਆਹ **‘‘ਤਣ੍ਹਾ ਨਾਮੇਤੀ**’’ਤਿ। **ਸਹਜਾਤਸਙ੍ਖਾਰਾ**ਤਿ ਚੁਤਿਆਸਨ੍ਨਜਵਨਵਿਞ੍ਞਾਣਸਹਜਾਤਚੇਤਨਾ, ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਵਾ ਫਸ੍ਸਾਦਯੋ। ਤਸ੍ਮਿਂ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਟ੍ਠਾਨੇ ਕਮ੍ਮਾਦਿਵਿਸਯੇ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ **ਖਿਪਨ੍ਤਿ,** ਖਿਪਨ੍ਤਾ ਵਿਯ ਤਸ੍ਮਿਂ ਵਿਸਯੇ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਵਸੇਨ ਵਿਞ੍ਞਾਣਪਤਿਟ੍ਠਾਨਸ੍ਸ ਹੇਤੁਭਾਵੇਨ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਤਨ੍ਤਿ ਤਂ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ, ਚੁਤਿਪਟਿਸਨ੍ਧਿਤਦਾਸਨ੍ਨਵਿਞ੍ਞਾਣਾਨਂ ਸਨ੍ਤਤਿਵਸੇਨ ਵਿਞ੍ਞਾਣਨ੍ਤਿ ਉਪਨੀਤੇਕਤ੍ਤਂ। **ਤਣ੍ਹਾਯ ਨਾਮਿਯਮਾਨਂ...ਪੇ॰... ਪਵਤ੍ਤਤੀ**ਤਿ ਨਮਨਖਿਪਨਪੁਰਿਮਨਿਸ੍ਸਯਜਹਨਾਪਰਨਿਸ੍ਸਯਸ੍ਸਾਦਨਨਿਸ੍ਸਯਰਹਿਤਪਵਤ੍ਤਨਾਨਿ ਸਨ੍ਤਤਿਵਸੇਨ ਤਸ੍ਸੇਵੇਕਸ੍ਸ ਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਨ ਅਞ੍ਞਸ੍ਸਾਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਸਨ੍ਤਤਿਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਚ ਵਦਨ੍ਤੋ ‘‘ਤਦੇਵਿਦਂ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਸਨ੍ਧਾਵਤਿ ਸਂਸਰਤਿ ਅਨਞ੍ਞ’’ਨ੍ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੩੯੬) ਇਦਞ੍ਚ ਮਿਚ੍ਛਾਗਾਹਂ ਪਟਿਕ੍ਖਿਪਤਿ। ਸਤਿ ਹਿ ਨਾਨਤ੍ਤਨਯੇ ਸਨ੍ਤਤਿਵਸੇਨ ਏਕਤ੍ਤਨਯੋ ਹੋਤੀਤਿ। ਓਰਿਮਤੀਰਰੁਕ੍ਖਵਿਨਿਬਦ੍ਧਰਜ੍ਜੁ ਵਿਯ ਪੁਰਿਮਭਵਤ੍ਤਭਾਵਵਿਨਿਬਨ੍ਧਂ ਕਮ੍ਮਾਦਿਆਰਮ੍ਮਣਂ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ, ਪੁਰਿਸੋ ਵਿਯ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ, ਤਸ੍ਸ ਮਾਤਿਕਾਤਿਕ੍ਕਮਨਿਚ੍ਛਾ ਵਿਯ ਤਣ੍ਹਾ, ਅਤਿਕ੍ਕਮਨਪਯੋਗੋ ਵਿਯ ਖਿਪਨਕਸਙ੍ਖਾਰਾ। ਯਥਾ ਚ ਸੋ ਪੁਰਿਸੋ ਪਰਤੀਰੇ ਪਤਿਟ੍ਠਹਮਾਨੋ ਪਰਤੀਰਰੁਕ੍ਖਵਿਨਿਬਦ੍ਧਂ ਕਿਞ੍ਚਿ ਅਸ੍ਸਾਦਯਮਾਨੋ ਅਨਸ੍ਸਾਦਯਮਾਨੋ ਵਾ ਕੇਵਲਂ ਪਥਵਿਯਂ ਸਬਲਪਯੋਗੇਹੇਵ ਪਤਿਟ੍ਠਾਤਿ, ਏਵਮਿਦਮ੍ਪਿ ਭਵਨ੍ਤਰਤ੍ਤਭਾਵਵਿਨਿਬਦ੍ਧਂ ਹਦਯਵਤ੍ਥੁਨਿਸ੍ਸਯਂ ਪਞ੍ਚਵੋਕਾਰਭਵੇ ਅਸ੍ਸਾਦਯਮਾਨਂ ਚਤੁਵੋਕਾਰਭਵੇ ਅਨਸ੍ਸਾਦਯਮਾਨਂ ਵਾ ਕੇਵਲਂ ਆਰਮ੍ਮਣਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਕਮ੍ਮੇਹੇਵ ਪਵਤ੍ਤਤਿ। ਤਤ੍ਥ **ਅਸ੍ਸਾਦਯਮਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਪਾਪੁਣਨ੍ਤਂ, ਪਟਿਲਭਮਾਨਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਭਵਨ੍ਤਰਾਦਿਪਟਿਸਨ੍ਧਾਨਤੋਤਿ ਭਵਨ੍ਤਰਸ੍ਸ ਆਦਿਸਮ੍ਬਨ੍ਧਨਤੋ, ਭਵਨ੍ਤਰਾਦਯੋ ਵਾ ਭਵਯੋਨਿਗਤਿਵਿਞ੍ਞਾਣਟ੍ਠਿਤਿਸਤ੍ਤਾਵਾਸਨ੍ਤਰਾ, ਤੇਸਂ ਪਟਿਸਨ੍ਧਾਨਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਕਮ੍ਮ**ਨ੍ਤਿ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਜਨਕਂ ਕਮ੍ਮਂ। **ਸਙ੍ਖਾਰਾ**ਤਿ ਚੁਤਿਆਸਨ੍ਨਜਵਨਵਿਞ੍ਞਾਣਸਹਗਤਾ ਖਿਪਨਕਸਙ੍ਖਾਰਾ।

ਸਦ੍ਦਾਦਿਹੇਤੁਕਾਤਿ ਏਤ੍ਥ ਪਟਿਘੋਸੋ ਸਦ੍ਦਹੇਤੁਕੋ, ਪਦੀਪੋ ਪਦੀਪਨ੍ਤਰਾਦਿਹੇਤੁਕੋ, ਮੁਦ੍ਦਾ ਲਞ੍ਛਨਹੇਤੁਕਾ, ਛਾਯਾ ਆਦਾਸਾਦਿਗਤਮੁਖਾਦਿਹੇਤੁਕਾ। **ਅਞ੍ਞਤ੍ਰ ਅਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਹੋਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਸਦ੍ਦਾਦਿਪਚ੍ਚਯਦੇਸਂ ਅਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਸਦ੍ਦਾਦਿਹੇਤੁਕਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਤਤੋ ਪੁਬ੍ਬੇ ਅਭਾਵਾ, ਏਵਮਿਦਮ੍ਪਿ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਨ ਹੇਤੁਦੇਸਂ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਤਂਹੇਤੁਕਂ ਹੋਤਿ ਤਤੋ ਪੁਬ੍ਬੇ ਅਭਾਵਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਨ ਇਦਂ ਹੇਤੁਦੇਸਤੋ ਪੁਰਿਮਭਵਤੋ ਆਗਤਂ ਪਟਿਘੋਸਾਦਯੋ ਵਿਯ ਸਦ੍ਦਾਦਿਦੇਸਤੋ, ਨਾਪਿ ਤਤ੍ਥ ਹੇਤੁਨਾ ਵਿਨਾ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਸਦ੍ਦਾਦੀਹਿ ਵਿਨਾ

ਪਟਿਘੋਸਾਦਯੋ ਵ◌ਿਯਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਥ ਵ◌ਾ **ਅਞ੍ਞਤ੍ਰ ਅਗਨ੍ਤੁਵ◌ਾ ਹੋਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਪੁਬ੍ਬੇ ਪਚ੍ਚਯਦੇਸੇ ਸਨ੍ਨਿਹਿਤਾ ਹੁਤ੍ਵ◌ਾ ਤਤੋ ਅਞ੍ਞਤ੍ਰ ਗਨ੍ਤੁਵ◌ਾ ਤਪ੍ਪਚ੍ਚਯਾ ਨ ਹੋਨ੍ਤਿ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਤੋ ਪੁਬ੍ਬੇ ਅਭਾਵ◌ਾ, ਨਾਪਿ ਸਦ੍ਵਾਦਿਪਚ੍ਚਯਾ ਨ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਏਵਮਿਦਮ੍ਪੀਤਿ ਵ◌ੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬੰ। **ਏਸ ਨਯੋ**ਤਿ ਬੀਜਙ੍ਕੁਰਾਦੀਸੁ ਸਬ੍ਬਹੇਤੁਹੇਤੁਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨੇਸੁ ਯਥਾਸਮ੍ਭਵ◌ੰ ਯੋਜਨਾ ਕਾਤਬ੍ਬਾਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਇਧਾਪਿ ਹਿ ਹੇਤੁਹੇਤੁਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨਵ◌ਿਞ੍ਞਾਣਾਨੰ ਏਕਨ੍ਤਮੇਕਤ੍ਤੇ ਸਤਿ ਨ ਮਨੁਸ੍ਸਗਤਿਕੋ ਦੇਵਗਤਿਭੂਤੋ ਸਿਯਾ, ਏਕਨ੍ਤਨਾਨਤ੍ਤੇ ਨ ਕਮ੍ਮਵਤੋ ਫਲੰ ਸਿਯਾ। ਤਤੋ ‘‘ਰਤ੍ਤਸ੍ਸ ਬੀਜੰ, ਰਤ੍ਤਸ੍ਸ ਫਲ’’ਨ੍ਤਿਆਦਿਕਸ੍ਸ ਵ◌ਿਯ ‘‘ਭੂਤਪੁਬ੍ਬਾਹੰ, ਭਨ੍ਤੇ, ਰੋਹਿਤਸ੍ਸੋ ਨਾਮ ਇਸੀ’’ਤਿਆਦਿਕਸ੍ਸ (ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੦੭) ਵ◌ੋਹਾਰਸ੍ਸ ਲੋਪੋ ਸਿਯਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਏਤ੍ਥ ਸਨ੍ਤਾਨਬਨ੍ਧੇ ਸਤਿ ਹੇਤੁਹੇਤੁਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨੇਸੁ ਨ ਏਕਨ੍ਤਮੇਵ ਏਕਤਾ ਵ◌ਾ ਨਾਨਤਾ ਵ◌ਾ ਉਪਗਨ੍ਤਬ੍ਬਾ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਏਕਨ੍ਤਏਕਤਾਪਟਿਸੇਧੇਨ ‘‘ਸਯੰਕਤੰ ਸੁਖੰ ਦੁਕ੍ਖ’’ਨ੍ਤਿ ਇਮੰ ਦਿਟ੍ਠਿੰ ਨਿਵ◌ਾਰੇਤਿ, ਏਕਨ੍ਤਨਾਨਤਾਪਟਿਸੇਧੇਨ ‘‘ਪਰੰਕਤੰ ਸੁਖੰ ਦੁਕ੍ਖ’’ਨ੍ਤਿ, ਹੇਤੁਹੇਤੁਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨਭਾਵਵਚਨੇਨ ‘‘ਅਧਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨ’’ਨ੍ਤਿ। **ਏਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਏਕਸਨ੍ਤਾਨੇ।

ਚਤੁਮਧੁਰਅਲਤ੍ਤਕਰਸਾਦਿਭਾਵਨਾ ਅਮ੍ਬਮਾਤੁਲੁਙ੍ਗਾਦਿਬੀਜਾਨੰ **ਅਭਿਸਙ੍ਖਾਰੋ**। ਏਤ੍ਥ ਬੀਜੰ ਵ◌ਿਯ ਕਮ੍ਮਵ◌ਾ ਸਤ੍ਤੋ, ਅਭਿਸਙ੍ਖਾਰੋ ਵ◌ਿਯ ਕਮ੍ਮੰ, ਬੀਜਸ੍ਸ ਅਙ੍ਕੁਰਾਦਿਪ੍ਪਬਨ੍ਧੋ ਵ◌ਿਯ ਸਤ੍ਤਸ੍ਸ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਵ◌ਿਞ੍ਞਾਣਾਦਿਪ੍ਪਬਨ੍ਧੋ, ਤਤ੍ਥੁਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਮਧੁਰਸ੍ਸ ਰਤ੍ਤਕੇਸਰਸ੍ਸ ਵ◌ਾ ਫਲਸ੍ਸ ਵ◌ਾ ਤਸ੍ਸੇਵ ਬੀਜਸ੍ਸ, ਤਤੋ ਏਵ ਚ ਅਭਿਸਙ੍ਖਾਰਤੋ ਭਾਵ◌ੋ ਵ◌ਿਯ ਕਮ੍ਮਕਾਰਕਸ੍ਸੇਵ ਸਤ੍ਤਸ੍ਸ, ਤੰਕਮ੍ਮਤੋ ਏਵ ਚ ਫਲਸ੍ਸ ਭਾਵ◌ੋ ਵ◌ੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਬਾਲਸਰੀਰੇ ਕਤੰ ਵ◌ਿਜ੍ਜਾਪਰਿਯਾਪੁਣਨੰ ਸਿਪ੍ਪਸਿਕ੍ਖਨੰ ਓਸਧਪ੍ਪਯੋਗੋ ਚ ਨ ਵ◌ੁਡ੍ਢਸਰੀਰੰ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ। ਅਥ ਚ ਤੰਨਿਮਿਤ੍ਤੰ ਵ◌ਿਜ੍ਜਾਪਾਟਵ◌ੰ ਸਿਪ੍ਪਜਾਨਨੰ ਅਨਾਮਯਤਾ ਚ ਵ◌ੁਡ੍ਢਸਰੀਰੇ ਹੋਤਿ, ਨ ਚ ਤੰ ਅਞ੍ਞਸ੍ਸ ਹੋਤਿ ਤੰਸਨ੍ਤਤਿਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨੇ ਏਵ ਵ◌ੁਡ੍ਢਸਰੀਰੇ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਤੋ, ਨ ਚ ਯਥਾਪਯੁਤ੍ਤੇਨ ਵ◌ਿਜ੍ਜਾਪਰਿਯਾਪੁਣਨਾਦਿਨਾ ਵ◌ਿਨਾ ਅਞ੍ਞਤੋ ਹੋਤਿ ਤਦਭਾਵ◌ੇ ਅਭਾਵਤੋ। ਏਵਮਿਧਾਪਿ ਸਨ੍ਤਾਨੇ ਯੰ ਫਲੰ, ਏਤੰ ਨਾਞ੍ਞਸ੍ਸ, ਨ ਚ ਅਞ੍ਞਤੋਤਿ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬੰ। **ਨ ਅਞ੍ਞਤੋ**ਤਿ ਏਤੇਨ ਚ ਸਙ੍ਖਾਰਾਭਾਵ◌ੇ ਫਲਾਭਾਵਮੇਵ ਦਸ੍ਸੇਤਿ, ਨਾਞ੍ਞਪਚ੍ਚਯਨਿਵ◌ਾਰਣੰ ਕਰੋਤਿ।

ਯਮ੍ਪਿ ਵ◌ੁਤ੍ਤੰ, ਤਤ੍ਥ ਵਦਾਮਾਤਿ ਵਚਨਸੇਸੋ। ਤਤ੍ਥ ਵ◌ਾ ਉਪਭੁਞ੍ਜਕੇ ਅਸਤਿ ਸਿਦ੍ਧਾ ਭੁਞ੍ਜਕਸਮ੍ਮੁਤੀਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। ਫਲਤੀਤਿ ਸਮ੍ਮੁਤਿ **ਫਲਤਿਸਮ੍ਮੁਤਿ**।

ਏਵ◌ੰ ਸਨ੍ਤੇਪੀਤਿ ਅਸਙ੍ਕਨ੍ਤਿਪਾਤੁਭਾਵ◌ੇ, ਤਤ੍ਥ ਚ ਯਥਾਵ◌ੁਤ੍ਤਦੋਸਪਰਿਹਰਣੇ ਸਤਿ ਸਿਦ੍ਧੇਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਪਵਤ੍ਤਿਤੋ ਪੁਬ੍ਬੇ**ਤਿ ਕਮ੍ਮਾਯੂਹਨਕ੍ਖਣਤੋ ਪੁਬ੍ਬੇ। **ਪਚ੍ਛਾ ਚਾ**ਤਿ ਵ◌ਿਪਚ੍ਚਨਪਵਤ੍ਤਿਤੋ ਪਚ੍ਛਾ ਚ। ਅਵ◌ਿਪਕ੍ਕਵ◌ਿਪਾਕਾ ਕਤਤ੍ਤਾ ਚੇ ਪਚ੍ਚਯਾ, ਵ◌ਿਪਕ੍ਕਵ◌ਿਪਾਕਾਨਮ੍ਪਿ ਕਤਤ੍ਤੰ ਸਮਾਨਨ੍ਤਿ ਤੇਸਮ੍ਪਿ ਫਲਾਵਹਤਾ ਸਿਯਾਤਿ ਆਸਙ੍ਕਾਨਿਵਤ੍ਤਨਤ੍ਥੰ ਆਹ **“ਨ ਚ ਨਿਚ੍ਚੰ ਫਲਾਵਹਾ”**ਤਿ। **ਨ ਵ◌ਿਜ੍ਜਮਾਨਤ੍ਤਾ ਵ◌ਾ ਅਵ◌ਿਜ੍ਜਮਾਨਤ੍ਤਾ** ਵ◌ਾਤਿ ਏਤੇਨ ਵ◌ਿਜ੍ਜਮਾਨਤ੍ਤੰ ਅਵ◌ਿਜ੍ਜਮਾਨਤ੍ਤਞ੍ਚ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਵ◌ੁਤ੍ਤਦੋਸੇਵ ਪਰਿਹਰਤਿ।

ਤਸ੍ਸਾ ਪਾਟਿਭੋਗਕਿਰਿਯਾਯ, ਭਣ੍ਡਕੀਣਨਕਿਰਿਯਾਯ, ਇਣਗਹਣਾਦਿਕਿਰਿਯਾਯ ਵ◌ਾ ਕਰਣਮਤ੍ਤੰ **ਤੰਕਿਰਿਯਾਕਰਣਮਤ੍ਤੰ**। ਤਦੇਵ **ਤਦਤ੍ਥਨਿਯਜਾਤਨੇ** ਪਟਿਭਣ੍ਡਦਾਨੇ ਇਣਦਾਨੇ ਚ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ, ਅਫਲਿਤਨਿਯਜਾਤਨਾਦਿਫਲਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਅਵ◌ਿਸੇਸੇਨਾਤਿ ‘‘ਤਿਹੇਤੁਕੋ ਤਿਹੇਤੁਕਸ੍ਸਾ’’ਤਿਆਦਿਕੰ ਭੇਦੰ ਅਕਤ੍ਵ◌ਾਵ ਸਾਮਞ੍ਞਤੋ, ਪਿਣ੍ਡਵਸੇਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਪਚ੍ਚਯੋ ਬਲਵਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬੋ। ‘‘ਦੁਬ੍ਬਲਞ੍ਹਿ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਪਚ੍ਚਯੋ ਨ ਹੋਤੀ’’ਤਿ ਵਕ੍ਖਮਾਨਮੇਵ◌ੇਤੰ ਪਟ੍ਠਾਨਵਣ੍ਣਨਾਯਨ੍ਤਿ। **ਅਵ◌ਿਸੇਸੇਨਾ**ਤਿ ਸਬ੍ਬਪੁਞ੍ਞਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰੰ ਸਹ ਸਙ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ। **ਦ੍ਵ◌ਾਦਸਾਕੁਸਲਚੇਤਨਾਭੇਦੋ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਸਹਗਤਾ ਕਸ੍ਮਾ ਗਹਿਤਾਤਿ ਵ◌ਿਚਾਰੇਤਬ੍ਬਮੇਤੰ। **ਏਕਸ੍ਸ ਵ◌ਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਤਥੇ**ਵ **ਪਚ੍ਚਯੋ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯੰ, ਨੋ ਪਵਤ੍ਤੇ**ਤਿ ਏਕਸ੍ਸੇਵ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵਨਿਯਮੋ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯੰ, ਨੋ ਪਵਤ੍ਤੇ। ਪਵਤ੍ਤੇ ਹਿ ਸਤ੍ਤਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਪਚ੍ਚਯੋਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ‘‘ਤਥਾ ਕਾਮਾਵਚਰਦੇਵਲੋਕੇਪਿ ਅਨਿਟ੍ਠਾ ਰੂਪਾਦਯੋ ਨਤ੍ਥੀ’’ਤਿ ਵ◌ੁਤ੍ਤੰ, ਦੇਵ◌ਾਨੰ ਪਨ ਪੁਬ੍ਬਨਿਮਿਤ੍ਤਪਾਤੁਭਾਵਕਾਲੇ ਮਿਲਾਤਮਾਲਾਦੀਨੰ ਅਨਿਟ੍ਠਤਾ ਕਥੰ ਨ ਸਿਯਾ।

ਸ੍ਵੇਵ ਦ੍ਵੀਸੁ ਭਵੇਸੂਤਿ ਏਤ੍ਥ ਏਕੂਨਤਿਂਸਚੇਤਨਾਭੇਦਮ੍ਪਿ ਚਿਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਰਂ ਚਿਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਰਭਾਵੇਨ ਏਕਤ੍ਤਂ ਉਪਨੇਤ੍ਵਾ "**ਸ੍ਵੇਵਾ**"ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਦੇਕਦੇਸੋ ਪਨ ਕਾਮਾਵਚਰਚਿਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਰੋਵ ਤੇਰਸਨ੍ਨਂ ਨਵਨ੍ਨਞ੍ਚ ਪਚ੍ਚਯੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਏਕਦੇਸਪਚ੍ਚਯਭਾਵੇਨ ਹਿ ਸਮੁਦਾਯੋ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ।

ਯਤ੍ਥ ਚ ਵਿਞ੍ਞਾਣਪ੍ਪਕਾਸਨਂ ਕਤਂ, ਤਤੋ ਭਵਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਮੁਖਮਤ੍ਤਪ੍ਪਕਾਸਨਂ ਕਾਤੁਕਾਮੋ ਆਹ "**ਆਦਿਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯਾ**"ਤਿ। ਤੇਨ ''ਦ੍ਵੀਸੁ ਭਵੇਸੂ''ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਤਤਿਯਜ੍ਝਾਨਭੂਮਿਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਏਤੇਨ ਏਕਤ੍ਤਕਾਯਏਕਤ੍ਤਸਞ੍ਞੀਸਾਮਞ੍ਞੇਨ ਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨਭੂਮਿ ਚ ਅਸਞ੍ਞਾਰੁਪ੍ਪਵਜ੍ਜਾ ਗਹਿਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। **ਯਥਾਸਮ੍ਭਵ**ਨ੍ਤਿ ਏਕਵੀਸਤਿਯਾ ਕਾਮਾਵਚਰਰੂਪਾਵਚਰਕੁਸਲਵਿਪਾਕੇਸੁ ਚੁਦ੍ਦਸਨ੍ਨਂ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਂ ਪਵਤ੍ਤੇ ਚ, ਸਤ੍ਤਨ੍ਨਂ ਪਵਤ੍ਤੇ ਏਵ। ਅਯਂ ਯਥਾਸਮ੍ਭਵੋ।

ਚਤ੍ਤਨ੍ਨਂ ਵਿਞ੍ਞਾਣਾਨਨ੍ਤਿ ਭਵਾਦਯੋ ਅਪੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਚਤੂਸੁ ਅਨ੍ਤੋਗਧਾਨਂ ਪਨ ਤਿਣ੍ਣਂ ਵਿਞ੍ਞਾਣਾਨਂ ਤੀਸੁ ਵਿਞ੍ਞਾਣਟ੍ਠਿਤੀਸੁ ਚ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵੋ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬੋ, ਅਵਿਞ੍ਞਾਣਕੇ ਸਤ੍ਤਾਵਾਸੇ ਸਙ੍ਖਾਰਪਚ੍ਚਯਾ ਵਿਞ੍ਞਾਣੇ ਅਵਿਜ੍ਜਮਾਨੇਪਿ ਤਸ੍ਸ ਸਙ੍ਖਾਰਹੇਤੁਕਤ੍ਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ "**ਅਪਿਚਾ**"ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਏਤਸ੍ਮਿਞ੍ਚ ਮੁਖਮਤ੍ਤਪ੍ਪਕਾਸਨੇ ਪੁਞ੍ਞਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰਾਦੀਨਂ ਦੁਗ੍ਗਤਿਆਦੀਸੁ ਪਵਤ੍ਤਿਯਂ ਕੁਸਲਵਿਪਾਕਾਦਿਵਿਞ੍ਞਾਣਾਨਂ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵੋ ਭਵੇਸੁ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਵਿਞ੍ਞਾਯਤੀਤਿ ਨ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਵਿਞ੍ਞਾਣਪਦਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਨਾਮਰੂਪਪਦਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੨੨੮. ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਾਭਿਧਮ੍ਮੇਸੁ ਨਾਮਰੂਪਦੇਸਨਾਵਿਸੇਸੋ **ਦੇਸਨਾਭੇਦੋ। ਤਯੋ ਖਨ੍ਧਾ**ਤਿ ਏਤਂ ਯਦਿਪਿ ਪਾਲ਼ਿਯਂ ਨਤ੍ਥਿ, ਅਤ੍ਥਤੋ ਪਨ ਵੁਤ੍ਤਮੇਵ ਹੋਤੀਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਅਣ੍ਡਜਾਨਞ੍ਚ ਅਭਾਵਕਾਨਨ੍ਤਿ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ। **ਸਨ੍ਤਤਿਸੀਸਾਨੀ**ਤਿ ਕਲਾਪਸਨ੍ਤਾਨਮੂਲਾਨਿ। ਯਦਿਪਿ ਵਿਕਾਰਰੂਪਾਨਿ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਕ੍ਖਣੇ ਨ ਸਨ੍ਤਿ, ਲਕ੍ਖਣਪਰਿਚ੍ਛੇਦਰੂਪਾਨਿ ਪਨ ਸਨ੍ਤੀਤਿ ਤਾਨਿ ਅਪਰਿਨਿਪ੍ਫਨ੍ਨਾਨਿ ਪਰਮਤ੍ਥਤੋ ਵਿਵਜ੍ਜੇਨ੍ਤੋ ਆਹ "**ਰੂਪਰੂਪਤੋ**"ਤਿ।

ਕਾਮਭਵੇ ਪਨ ਯਸ੍ਮਾ ਸੇਸਓਪਪਾਤਿਕਾਨਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਕਿਞ੍ਚਾਪਿ ਕਾਮਭਵੇ ''ਓਪਪਾਤਿਕਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ ਨ ਸਨ੍ਤਿ, ਯੇਨ ਸੇਸਗ੍ਗਹਣਂ ਸਾਤ੍ਥਕਂ ਭਵੇਯ੍ਯ, ਅਣ੍ਡਜਗਬ੍ਭਸੇਯ੍ਯਕੇਹਿ ਪਨ ਓਪਪਾਤਿਕਸਂਸੇਦਜਾ ਸੇਸਾ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਸੇਸਗ੍ਗਹਣਂ ਕਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਅਥ ਵਾ ਬ੍ਰਹ੍ਮਕਾਯਿਕਾਦਿਕੇਹਿ ਓਪਪਾਤਿਕੇਹਿ ਵੁਤ੍ਤੇਹਿ ਸੇਸੇ ਸਨ੍ਧਾਯ "**ਸੇਸਓਪਪਾਤਿਕਾਨ**"ਨ੍ਤਿ ਆਹ। ਤੇ ਪਨ ਅਰੂਪਿਨੋਪਿ ਸਨ੍ਤੀਤਿ "**ਕਾਮਭਵੇ**"ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਅਪਰਿਪੁਣ੍ਣਾਯਤਨਾਨਂ ਪਨ ਨਾਮਰੂਪਂ ਯਥਾਸਮ੍ਭਵਂ ਰੂਪਮਿਸ੍ਸਕਵਿਞ੍ਞਾਣਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਸਕ੍ਕਾ ਧਮ੍ਮਗਣਨਾਤੋ ਵਿਞ੍ਞਾਤੁਨ੍ਤਿ ਨ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ।

ਅਵਕਂਸਤੋ ਦ੍ਵੇ ਅਟ੍ਠਕਾਨੇਵ ਉਤੁਚਿਤ੍ਤਸਮੁਟ੍ਠਾਨਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਸਸਦ੍ਦਕਾਲਂ ਸਨ੍ਧਾਯ "**ਉਕ੍ਕਂਸਤੋ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਨਵਕਾਨ**"ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਪੁਬ੍ਬੇ**ਤਿ ਖਨ੍ਧਵਿਭਙ੍ਗੇਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਹਿ ''ਏਕੇਕਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣੇ ਤਿਕ੍ਖਤ੍ਤੁਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਇਧੇਵ ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਂ ਸਨ੍ਤਤਿਦ੍ਵਯਾਦਿਕਂ ਸਤ੍ਤਕਪਰਿਯੋਸਾਨਂ ਸਨ੍ਧਾਯਾਹ "**ਪੁਬ੍ਬੇ ਵੁਤ੍ਤਂ ਕਮ੍ਮਸਮੁਟ੍ਠਾਨਂ ਸਨ੍ਤਤਿਵਿਧਾ**"ਨ੍ਤਿ, ਤਂ ਪਨੁਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਂ ਏਕੇਕਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣੇ ਤਿਕ੍ਖਤ੍ਤੁਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਇਮਿਨਾਧਿਪ੍ਪਾਯੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ ''ਏਕੇਕਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣੇ ਤਿਕ੍ਖਤ੍ਤੁਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨ''ਨ੍ਤਿ। **ਚਤੁਦ੍ਦਿਸਾ ਵਵਤ੍ਥਾਪਿਤਾ**ਤਿ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਸਂਸਟ੍ਠਸੀਸਾ ਮੂਲੇਨ ਚਤੂਸੁ ਦਿਸਾਸੁ ਵਵਤ੍ਥਾਪਿਤਾ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਂ ਆਲਿਙ੍ਗੇਤ੍ਵਾ ਠਿਤਾ ਭਿਨ੍ਨਵਾਹਨਿਕਾ ਵਿਯ।

ਪਞ੍ਚਵੋਕਾਰਭਵੇ ਚ ਪਵਤ੍ਤਿਯਨ੍ਤਿ ਰੂਪਾਜਨਕਕਮ੍ਮਜਂ ਪਞ੍ਚਵਿਞ੍ਞਾਣਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਕਾਲਂ ਸਹਜਾਤਵਿਞ੍ਞਾਣਪਚ੍ਚਯਞ੍ਚ ਸਨ੍ਧਾਯਾਹ। ਤਦਾ ਹਿ ਤਤੋ ਨਾਮਮੇਵ ਹੋਤੀਤਿ, ਕਮ੍ਮਵਿਞ੍ਞਾਣਪਚ੍ਚਯਾ ਪਨ ਸਦਾਪਿ ਉਭਯਂ ਹੋਤੀਤਿ ਸਕ੍ਕਾ ਵਤ੍ਤੁਂ, ਪਚ੍ਛਾਜਾਤਵਿਞ੍ਞਾਣਪਚ੍ਚਯਾ ਚ ਰੂਪਂ ਉਪਤ੍ਥਦ੍ਧਂ ਹੋਤੀਤਿ। **ਅਸਞ੍ਞੇਸੂ**ਤਿਆਦਿ ਕਮ੍ਮਵਿਞ੍ਞਾਣਪਚ੍ਚਯਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਂ, **ਪਞ੍ਚਵੋਕਾਰਭਵੇ ਚ ਪਵਤ੍ਤਿਯ**ਨ੍ਤਿ ਭਵਙ੍ਗਾਦਿਜਨਕਕਮ੍ਮਤੋ ਅਞ੍ਞੇਨ ਰੂਪੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਕਾਲਂ ਨਿਰੋਧਸਮਾਪਤ੍ਤਿਕਾਲਂ ਭਵਙ੍ਗਾਦਿਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਕਾਲਤੋ ਅਞ੍ਞਕਾਲਞ੍ਚ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਯੁਤ੍ਤਂ। ਭਵਙ੍ਗਾਦਿਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਕਾਲੇ ਹਿ ਤਂਜਨਕੇਨੇਵ ਕਮ੍ਮੁਨਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਂ ਰੂਪਂ, ਸੋ ਚ ਵਿਪਾਕੋ ਕਮ੍ਮਵਿਞ੍ਞਾਣਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤੀਤਿ ਸਕ੍ਕਾ ਵਤ੍ਤੁਂ। ਸਹਜਾਤਵਿਞ੍ਞਾਣਪਚ੍ਚਯਾਨਪੇਕ੍ਖਮ੍ਪਿ ਹਿ ਪਵਤ੍ਤਿਯਂ ਕਮ੍ਮੇਨ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨਂ ਰੂਪਂ ਨਾਮਞ੍ਚ ਨ ਕਮ੍ਮਵਿਞ੍ਞਾਣਾਨਪੇਕ੍ਖਂ ਹੋਤੀਤਿ। **ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਂ ਪਵਤ੍ਤੇ ਚ। ਸਹਜਾਤਵਿਞ੍ਞਾਣਪਚ੍ਚਯਾ ਨਾਮਰੂਪਂ, ਕਮ੍ਮਵਿਞ੍ਞਾਣਪਚ੍ਚਯਾ ਚ ਨਾਮਰੂਪਞ੍ਚ ਯਥਾਸਮ੍ਭਵਂ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ। **ਨਾਮਞ੍ਚ ਰੂਪਞ੍ਚ ਨਾਮਰੂਪਞ੍ਚ ਨਾਮਰੂਪ**ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਨਾਮਰੂਪ-ਸਦ੍ਦੇ ਅਤ੍ਥੇ ਏਕਦੇਸੇਨ ਨਾਮ-ਸਦ੍ਦੇਨ ਨਾਮ-ਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਸਰੂਪੋ, ਰੂਪ-ਸਦ੍ਦੇਨ ਚ ਰੂਪ-ਸਦ੍ਦਸ੍ਸ, ਤਸ੍ਮਾ ''ਸਰੂਪਾਨਂ ਏਕਸੇਸੋ''ਤਿ ਨਾਮਰੂਪ-ਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਠਾਨਂ ਇਤਰੇਸਞ੍ਚ ਨਾਮਰੂਪ-ਸਦ੍ਦਾਨਂ ਅਦਸ੍ਸਨਂ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ।

ਵਿਪਾਕਤੋ ਅਞ੍ਞਂ **ਅਵਿਪਾਕਂ**। ਯਤੋ ਦ੍ਵਿਧਾ ਮਤਂ, ਤਤੋ ਯੁਤ੍ਤਮੇਵ ਇਦਨ੍ਤਿ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ। **ਕੁਸਲਾਦਿਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣੇਤਿ ਆਦਿ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ਅਕੁਸਲਕਿਰਿਯਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣੇ ਵਿਯ ਵਿਪਾਕਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣੇਪਿ ਵਿਪਾਕਾਜਨਕਕਮ੍ਮਸਮੁਟ੍ਠਾਨਂ ਸਙ੍ਗਹਿਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਵਿਪਾਕਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣੇ ਪਨ ਅਭਿਸਙ੍ਖਾਰਵਿਞ੍ਞਾਣਪਚ੍ਚਯਾ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਉਭਯਞ੍ਚ ਉਪਲਬ੍ਭਤੀਤਿ ਤਾਦਿਸਵਿਪਾਕਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਵਜ੍ਜਨਤ੍ਥਂ "**ਕੁਸਲਾਦਿਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣੇ**"ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿਕਪਰਿਯਾਯੇਨਾਤਿ ਪਟ੍ਠਾਨੇ ਰੂਪਾਨਂ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਪਚ੍ਚਯਸ੍ਸ ਅਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤੇ ਪਨ ''ਯਸ੍ਮਿਂ ਸਤਿ ਯਂ ਹੋਤਿ, ਅਸਤਿ ਚ ਨ ਹੋਤਿ, ਸੋ ਤਸ੍ਸ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯੋ ਨਿਦਾਨਂ ਹੇਤੁ ਪਭਵੋ''ਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ''ਵਿਞ੍ਞਾਣੂਪਨਿਸਂ ਨਾਮਰੂਪ''ਨ੍ਤਿ ਰੂਪਸ੍ਸ ਚ ਵਿਞ੍ਞਾਣੂਪਨਿਸ੍ਸਯਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਵਨਪਤ੍ਥਪਰਿਯਾਯੇ ਚ ਵਨਸਣ੍ਡਗਾਮਨਿਗਮਨਗਰਜਨਪਦਪੁਗ੍ਗਲੂਪਨਿਸ੍ਸਯੋ ਇਰਿਯਾਪਥਵਿਹਾਰੋ, ਤਤੋ ਚ ਚੀਵਰਾਦੀਨਂ ਜੀਵਿਤਪਰਿਕ੍ਖਾਰਾਨਂ ਕਸਿਰੇਨ ਚ ਅਪ੍ਪਕਸਿਰੇਨ ਚ ਸਮੁਦਾਗਮਨਂ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਨ ਚ ਵਨਸਣ੍ਡਾਦਯੋ ਆਰਮ੍ਮਣੂਪਨਿਸ੍ਸਯਾਦਿਭਾਵਂ ਇਰਿਯਾਪਥਾਨਂ ਚੀਵਰਾਦਿਸਮੁਦਾਗਮਨਸ੍ਸ ਚ ਭਜਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਵਿਨਾ ਅਭਾਵੋ ਏਵ ਚ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਪਰਿਯਾਯਤੋ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਭਾਵੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਨਾਮਸ੍ਸ ਅਭਿਸਙ੍ਖਾਰਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਕਮ੍ਮਾਰਮ੍ਮਣਪਟਿਸਨ੍ਧਿਆਦਿਕਾਲੇ ਆਰਮ੍ਮਣਪਚ੍ਚਯੋਵ ਹੋਤੀਤਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਮੇਵ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਰੂਪਸ੍ਸੇਵ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿਕਪਰਿਯਾਯਤੋ ਏਕਧਾ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵੋ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਸਸਂਸਯਸ੍ਸ ਹਿ ਰੂਪਸ੍ਸ ਤਂਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤੇ ਨਾਮਸ੍ਸ ਹੋਤੀਤਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਮੇਵ ਨਤ੍ਥੀਤਿ।

ਪਵਤ੍ਤਸ੍ਸ ਪਾਕਟਤ੍ਤਾ ਅਪਾਕਟਂ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਪੁਚ੍ਛਤਿ "**ਕਥਂ ਪਨੇਤ**"ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ। ਸੁਤ੍ਤਤੋ ਨਾਮਂ, ਯੁਤ੍ਤਿਤੋ ਰੂਪਂ ਵਿਞ੍ਞਾਣਪਚ੍ਚਯਾ ਹੋਤੀਤਿ ਜਾਨਿਤਬ੍ਬਂ। ਯੁਤ੍ਤਿਤੋ ਸਾਧੇਤ੍ਵਾ ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਤਂ ਦਲ੍ਹਂ ਕਰੋਨ੍ਤੋ "**ਕਮ੍ਮਸਮੁਟ੍ਠਾਨਸ੍ਸਪਿ ਹੀ**"ਤਿਆਦਿਮਾਹ। **ਚਿਤ੍ਤਸਮੁਟ੍ਠਾਨਸ੍ਸੇ**ਵਾਤਿ ਚਿਤ੍ਤਸਮੁਟ੍ਠਾਨਸ੍ਸ ਵਿਯ। ਯਸ੍ਮਾ ਨਾਮਰੂਪਮੇਵ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨਂ ਦਿਸ੍ਸਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਦੇਵ ਵਦਨ੍ਤੇਨ ਅਨੁਤ੍ਤਰਂ ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕਂ ਪਵਤ੍ਤਿਤਂ। ਸੁਞ੍ਞਤਾਪਕਾਸਨਞ੍ਹਿ ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕਪ੍ਪਵਤ੍ਤਨਨ੍ਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਨਾਮਰੂਪਮਤ੍ਤਤਾਵਚਨੇਨੇਵ ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਿਯਾ ਦੁਕ੍ਖਸਚ੍ਚਮਤ੍ਤਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਦੁਕ੍ਖਸਚ੍ਚਪ੍ਪਕਾਸਨੇਨ ਚ ਤਸ੍ਸ ਸਮੁਦਯੋ, ਤਸ੍ਸ ਚ ਨਿਰੋਧੋ, ਨਿਰੋਧਗਾਮੀ ਚ ਮਗ੍ਗੋ ਪਕਾਸਿਤੋ ਏਵ ਹੋਤਿ। ਅਹੇਤੁਕਸ੍ਸ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਹੇਤੁਨਿਰੋਧਾ, ਅਨਿਰੁਜ੍ਝਨਕਸ੍ਸ ਚ ਅਭਾਵਾ, ਨਿਰੋਧਸ੍ਸ ਚ ਉਪਾਯੇਨ ਵਿਨਾ ਅਨਧਿਗਨ੍ਤਬ੍ਬਤ੍ਤਾਤਿ ਚਤੁਸਚ੍ਚਪ੍ਪਕਾਸਨਂ ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕਪ੍ਪਵਤ੍ਤਨਂ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ।

ਨਾਮਰੂਪਪਦਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਸਲ਼ਾਯਤਨਪਦਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੨੨੯. ਨਿਯਮਤੋਤਿ ਚ ਇਦਂ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਭੂਤਾਨਂ, ਛਨ੍ਨਂ ਵਤ੍ਥੂਨਂ, ਜੀਵਿਤਸ੍ਸ ਚ ਯਥਾਸਮ੍ਭਵਂ ਸਹਜਾਤਨਿਸ੍ਸਯਪੁਰੇਜਾਤਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਦਿਨਾ ਏਕਨ੍ਤੇਨ ਸਲ਼ਾਯਤਨਸ੍ਸ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਰੂਪਾਯਤਨਾਦੀਨਂ ਪਨ ਸਹਜਾਤਨਿਸ੍ਸਯਾਨੁਪਾਲਨਭਾਵੋ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਅਗ੍ਗਹਣਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਆਰਮ੍ਮਣਾਰਮ੍ਮਣਪੁਰੇਜਾਤਾਦਿਭਾਵੋ ਚ ਤੇਸਂ ਨ ਸਨ੍ਤਿਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਾਨਮੇਵ, ਨ ਚ ਚਕ੍ਖਾਦੀਨਂ ਵਿਯ ਏਕਪ੍ਪਕਾਰੇਨੇਵਾਤਿ ਅਨਿਯਮਤੋ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵੋ। **ਨਿਯਮਤੋ…ਪੇ॰… ਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਨ੍ਤਿ ਏ**ਵਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ **ਏਵਂ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ਵਾ ਰੂਪਾਯਤਨਾਦੀਨਮ੍ਪਿ ਸਙ੍ਗਹੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। **ਛਟ੍ਠਾਯਤਨਞ੍ਚ ਸਲ਼ਾਯਤਨਞ੍ਚ ਸਲ਼ਾਯਤਨ**ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਯਦਿਪਿ ਛਟ੍ਠਾਯਤਨਸਲ਼ਾਯਤਨ-ਸਦ੍ਦਾਨਂ ਸਦ੍ਦਤੋ ਸਰੂਪਤਾ ਨਤ੍ਥਿ, ਅਤ੍ਥਤੋ ਪਨ ਸਲ਼ਾਯਤਨੇਕਦੇਸੋਵ ਛਟ੍ਠਾਯਤਨਨ੍ਤਿ ਏਕਦੇਸਸਰੂਪਤਾ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਏਕਦੇਸਸਰੂਪੇਕਸੇਸੋ ਕਤੋਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਅਤ੍ਥਤੋਪਿ ਹਿ ਸਰੂਪਾਨਂ ਏਕਦੇਸਸਰੂਪੇਕਸੇਸਂ ਇਚ੍ਛਨ੍ਤਿ ''ਵਙ੍ਕੋ ਚ ਕੁਟਿਲੋ ਚ ਕੁਟਿਲਾ''ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਅਤ੍ਥਤੋ ਏਕਦੇਸਸਰੂਪਾਨਞ੍ਚ ਏਕਸੇਸੇਨ ਭਵਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ।

ਅਥ ਵਾ ਛਟ੍ਠਾਯਤਨਞ੍ਚ ਮਨਾਯਤਨਞ੍ਚ ਛਟ੍ਠਾਯਤਨਨ੍ਤਿ ਵਾ, ਮਨਾਯਤਨਨ੍ਤਿ ਵਾ, ਛਟ੍ਠਾਯਤਨਞ੍ਚ ਛਟ੍ਠਾਯਤਨਞ੍ਚ ਛਟ੍ਠਾਯਤਨਨ੍ਤਿ ਵਾ, ਮਨਾਯਤਨਞ੍ਚ ਮਨਾਯਤਨਞ੍ਚ ਮਨਾਯਤਨਨ੍ਤਿ ਵਾ ਏਕਸੇਸਂ ਕਤ੍ਵਾ ਚਕ੍ਖਾਦੀਹਿ ਸਹ ''ਸਲ਼ਾਯਤਨ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਤਮੇਵ ਏਕਸੇਸਂ ਨਾਮਮਤ੍ਤਪਚ੍ਚਯਸ੍ਸ, ਨਾਮਰੂਪਪਚ੍ਚਯਸ੍ਸ ਚ ਮਨਾਯਤਨਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ਕਤਂ ਅਤ੍ਥਤੋ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ਆਹ **"ਛਟ੍ਠਾਯਤਨਞ੍ਚ ਸਲ਼ਾਯਤਨਞ੍ਚ ਸਲ਼ਾਯਤਨਨ੍ਤਿ ਏਵਂ ਕਤੇਕਸੇਸਸ੍ਸਾ"**ਤਿ। ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੋਪਿ ਹਿ ਏਕਸੇਸੋ ਅਤ੍ਥਤੋ ਛਟ੍ਠਾਯਤਨਞ੍ਚ ਸਲ਼ਾਯਤਨਞ੍ਚਾਤਿ ਏਵਂ ਕਤੋ ਨਾਮ ਹੋਤੀਤਿ। ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਚ ਏਕਸੇਸੇ ਕਤੇ ਏਕਵਚਨਨਿਦ੍ਦੇਸੋ ਕਤੇਕਸੇਸਾਨਂ ਸਲ਼ਾਯਤਨਾਦਿਸਦ੍ਦਵਚਨੀਯਤਾਸਾਮਞ੍ਞਵਸੇਨ ਕਤੋਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। **ਅਬ੍ਯਾਕਤਵਾਰੇ ਵਕ੍ਖਤੀ**ਤਿ ਕਿਞ੍ਚਾਪਿ ਅਕੁਸਲਵਾਰੇ ਕੁਸਲਵਾਰੇ ਚ ''ਨਾਮਪਚ੍ਚਯਾ ਛਟ੍ਠਾਯਤਨ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯੇ ਪਨ ਵਿਪਾਕਛਟ੍ਠਾਯਤਨਮੇਵ ਗਹਿਤਨ੍ਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੇਨ ਅਬ੍ਯਾਕਤਵਾਰਮੇਵ ਸਾਧਕਭਾਵੇਨ ਉਦਾਹਟਨ੍ਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। ਪਚ੍ਚਯਨਯੇ ਪਨ ''ਛਟ੍ਠਾ ਹੋਤਿ ਤਂ ਅਵਕਂਸਤੋ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਅਵਿਪਾਕਸ੍ਸਪਿ ਪਚ੍ਚਯੋ ਉਦ੍ਧਟੋ, ਸੋ ਨਿਰਵਸੇਸਂ ਵਤ੍ਤੁਕਾਮਤਾਯ ਉਦ੍ਧਟੋਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। **ਇਧ ਸਙ੍ਗਹਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਇਧ ਏਕਸੇਸਨਯੇਨ ਸਙ੍ਗਹਿਤਂ, ਤਤ੍ਥ ਅਬ੍ਯਾਕਤਵਾਰੇ ਲੋਕਿਯਵਿਪਾਕਭਾਜਨੀਯੇ ਵਿਭਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ।

ਨੇਯਜਨ੍ਤਿ ਞੇਯ੍ਯਜਂ। **ਉਕ੍ਕਂਸਾਵਕਂਸੋ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਸਤ੍ਤਧਾ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵਤੋ ਉਕ੍ਕਂਸੋ ਅਟ੍ਠਧਾ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵੋ, ਤਤੋ ਪਨ ਨਵਧਾ ਤਤੋ ਵਾ ਦਸਧਾਤਿ ਅਯਂ ਉਕ੍ਕਂਸੋ, ਅਵਕਂਸੋ ਪਨ ਦਸਧਾ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵਤੋ ਨਵਧਾ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵੋ, ਤਤੋ ਅਟ੍ਠਧਾ, ਤਤੋ ਸਤ੍ਤਧਾਤਿ ਏਵਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ, ਨ ਪਨ ਸਤ੍ਤਧਾ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵਤੋ ਏਵ ਦ੍ਵੇਪਿ ਉਕ੍ਕਂਸਾਵਕਂਸਾ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾ ਤਤੋ ਅਵਕਂਸਾਭਾਵਤੋਤਿ।

ਹਦਯਵਤ੍ਥੁਨੋ ਸਹਾਯਂ ਹੁਤ੍ਵਾਤਿ ਏਤੇਨ ਅਰੂਪੇ ਵਿਯ ਅਸਹਾਯਂ ਨਾਮਂ ਨ ਹੋਤਿ, ਹਦਯਵਤ੍ਥੁ ਚ ਨਾਮੇਨ ਸਹ ਛਟ੍ਠਾਯਤਨਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤੀਤਿ ਏਤ੍ਤਕਮੇਵ ਦਸ੍ਸੇਤਿ, ਨ ਪਨ ਯਥਾ ਹਦਯਵਤ੍ਥੁ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ, ਤਥਾ ਨਾਮਮ੍ਪੀਤਿ ਅਯਮਤ੍ਥੋ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤੋ। ਵਤ੍ਥੁ ਹਿ ਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ, ਨ ਨਾਮਂ, ਨਾਮਞ੍ਚ ਵਿਪਾਕਹੇਤਾਦਿਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ, ਨ ਵਤ੍ਥੂਤਿ। ਪਵਤ੍ਤੇ ਅਰੂਪਧਮ੍ਮਾ ਕਮ੍ਮਜਰੂਪਸ੍ਸ ਠਿਤਿਪ੍ਪਤ੍ਤਸ੍ਸੇਵ ਪਚ੍ਚਯਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਸ੍ਸਾਤਿ ਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਅਤ੍ਥਿਅਵਿਗਤਾ ਚ ਪਚ੍ਛਾਜਾਤਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਦਯੋ ਏਵ ਚਕ੍ਖਾਦੀਨਂ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾ।

ਅਵਸੇਸਮਨਾਯਤਨਸ੍ਸਾਤਿ ਏਤ੍ਥ ''ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧਭਵੇ ਪਨਾ''ਤਿ ਏਤਸ੍ਸ ਅਨੁਵਤ੍ਤਮਾਨਤ੍ਤਾ ਪਞ੍ਚਵੋਕਾਰਭਵੇ ਏਵ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨਂ ਪਞ੍ਚਵਿਞ੍ਞਾਣੇਹਿ ਅਵਸੇਸਮਨਾਯਤਨਂ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। ਨਾਮਰੂਪਸ੍ਸ ਸਹਜਾਤਾਦਿਸਾਧਾਰਣਪਚ੍ਚਯਭਾਵੋ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਦਿਅਸਾਧਾਰਣਪਚ੍ਚਯਭਾਵੋ ਚ ਯਥਾਸਮ੍ਭਵਂ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬੋ।

ਸਲ਼ਾਯਤਨਪਦਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਫਸ੍ਸਪਦਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੨੩੦. ''ਛਟ੍ਠਾਯਤਨਪਚ੍ਚਯਾ ਫਸ੍ਸੋ''ਤਿ ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯਪਾਲ਼ਿ ਆਰੁਪ੍ਪਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ **"ਛਟ੍ਠਾਯਤਨਪਚ੍ਚਯਾ ਫਸ੍ਸੋਤਿ ਪਾਲ਼ਿਅਨੁਸਾਰਤੋ"**ਤਿ ਆਹ। **ਅਜ੍ਝਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਸਸਨ੍ਤਤਿਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਮੇਵ ਗਣ੍ਹਾਤਿ। ਤਞ੍ਹਿ ਸਸਨ੍ਤਤਿਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਕਮ੍ਮਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਂ ਤਾਦਿਸਸ੍ਸ ਫਸ੍ਸਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ, ਰੂਪਾਦੀਨਿ ਪਨ ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਅਨੁਪਾਦਿਨ੍ਨਾਨਿ ਚ ਫਸ੍ਸਸ੍ਸ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਨ ਤਾਨਿ ਚਕ੍ਖਾਦੀਨਿ ਵਿਯ ਸਸਨ੍ਤਤਿਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਕਮ੍ਮਕਿਲੇਸਨਿਮਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਭਾਵੇਨ ਫਸ੍ਸਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯੋਤਿ ਪਠਮਾਚਰਿਯਵਾਦੇ ਨ ਗਹਿਤਾਨਿ, ਦੁਤਿਯਾਚਰਿਯਵਾਦੇ ਪਨ ਯਥਾ ਤਥਾ ਵਾ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵੇ ਸਤਿ ਨ ਸਕ੍ਕਾ ਵਜ੍ਜੇਤੁਨ੍ਤਿ ਗਹਿਤਾਨੀਤਿ।

ਯਦਿ ਸਬ੍ਬਾਯਤਨੇਹਿ ਏਕੋ ਫਸ੍ਸੋ ਸਮ੍ਭਵੇਯ੍ਯ, ''ਸਲ਼ਾਯਤਨਪਚ੍ਚਯਾ ਫਸ੍ਸੋ''ਤਿ ਏਕਸ੍ਸ ਵਚਨਂ ਯੁਜ੍ਜੇਯ੍ਯ। ਅਥਾਪਿ ਏਕਮ੍ਹਾ ਆਯਤਨਾ ਸਬ੍ਬੇ ਫਸ੍ਸਾ ਸਮ੍ਭਵੇਯ੍ਯੁਂ, ਤਥਾਪਿ ਸਬ੍ਬਾਯਤਨੇਹਿ ਸਬ੍ਬਫਸ੍ਸਸਮ੍ਭਵਤੋ ਆਯਤਨਭੇਦੇਨ ਫਸ੍ਸਭੇਦੋ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਤਦਭੇਦਵਸੇਨ ਏਕਸ੍ਸ ਵਚਨਂ ਯੁਜ੍ਜੇਯ੍ਯ, ਤਥਾ ਪਨ ਅਸਮ੍ਭਵਤੋ ਨ ਯੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਚੋਦੇਤਿ **"ਨ ਸਬ੍ਬਾਯਤਨੇਹੀ"**ਤਿਆਦਿਨਾ। ਅਞ੍ਞਸ੍ਸਪਿ ਵਾ ਅਸਮ੍ਭਵਨ੍ਤਸ੍ਸ ਵਿਧਾਨਸ੍ਸ ਬੋਧਨਤ੍ਥਮੇਵ **"ਨਾਪਿ ਏਕਮ੍ਹਾ ਆਯਤਨਾ ਸਬ੍ਬੇ ਫਸ੍ਸਾ"**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ, ''ਨ ਸਬ੍ਬਾਯਤਨੇਹਿ ਏਕੋ ਫਸ੍ਸੋ ਸਮ੍ਭੋਤੀ''ਤਿ ਇਦਮੇਵ ਪਨ ਏਕਫਸ੍ਸਵਚਨਸ੍ਸ ਅਯੁਤ੍ਤਦੀਪਕਂ ਕਾਰਣਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਨਿਦਸ੍ਸਨਵਸੇਨ ਵਾ ਏਤਂ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਨਾਪਿ ਏਕਮ੍ਹਾ ਆਯਤਨਾ ਸਬ੍ਬੇ ਫਸ੍ਸਾ ਸਮ੍ਭੋਨ੍ਤਿ, ਏਵਂ ਨ ਸਬ੍ਬਾਯਤਨੇਹਿ ਏਕੋ ਫਸ੍ਸੋ ਸਮ੍ਭੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਏਕਸ੍ਸ ਵਚਨਂ ਅਯੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ। ਪਰਿਹਾਰਂ ਪਨ ਅਨੇਕਾਯਤਨੇਹਿ ਏਕਫਸ੍ਸਸ੍ਸ ਸਮ੍ਭਵਤੋਤਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **"ਤਤ੍ਰਿਦਂ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨ"**ਨ੍ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਏਕੋਪਿ ਅਨੇਕਾਯਤਨਪ੍ਪਭਵੋ **ਏਕੋਪਨੇਕਾਯਤਨਪ੍ਪਭ**ਵੋ। ਛਧਾਪਚ੍ਚਯਤ੍ਤੇ ਪਞ੍ਚਵਿਭਾਵਯੇਤਿ ਏਵਂ ਸੇਸੇਸੁਪਿ ਯੋਜਨਾ। **ਤਥਾ ਚਾ**ਤਿ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਿ ਰੂਪਾਦੀਨਿ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਞ੍ਚ ਧਮ੍ਮਾਯਤਨਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਂ ਰੂਪਰੂਪਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਆਰਮ੍ਮਣਪਚ੍ਚਯਮਤ੍ਤੇਨਾ**ਤਿ ਤਂ ਸਬ੍ਬਂ ਅਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਅਞ੍ਞਞ੍ਚ ਧਮ੍ਮਾਯਤਨਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਫਸ੍ਸਪਦਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਵੇਦਨਾਪਦਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੨੩੧. ''ਸੇਸਾਨ''ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਨਸ੍ਸ ਚਕ੍ਖੁਸਮ੍ਫਸ੍ਸਾਦਯੋ ਪਞ੍ਚ ਯਦਿਪਿ ਅਨਨ੍ਤਰਾਦੀਹਿਪਿ ਪਚ੍ਚਯਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਅਨਨ੍ਤਰਾਦੀਨਂ ਪਨ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯੇ ਅਨ੍ਤੋਗਧਤ੍ਤਾ ਸਨ੍ਤੀਰਣਤਦਾਰਮ੍ਮਣਾਨਞ੍ਚ ਸਾਧਾਰਣਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਵਸੇਨ **"ਏਕਧਾ"**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਤੇਭੂਮਕਵਿਪਾਕਵੇਦਨਾਨਮ੍ਪਿ ਸਹਜਾਤਮਨੋਸਮ੍ਫਸ੍ਸਸਙ੍ਖਾਤੋ ਸੋ ਫਸ੍ਸੋ ਅਟ੍ਠਧਾ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤੀਤਿ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ। ਪਚ੍ਚਯਂ ਅਨੁਪਾਦਿਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਕੇਚਿ ਇਚ੍ਛਨ੍ਤੀਤਿ **"ਯਾ ਪਨਾ"**ਤਿਆਦਿਨਾ ਮਨੋਦ੍ਵਾਰਾਵਜ੍ਜਨਫਸ੍ਸਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵੋ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਤਞ੍ਚ ਮੁਖਮਤ੍ਤਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। ਏਤੇਨ ਨਯੇਨ ਸਬ੍ਬਸ੍ਸ ਅਨਨ੍ਤਰਸ੍ਸ ਅਨਾਨਨ੍ਤਰਸ੍ਸ ਚ ਫਸ੍ਸਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸਾ ਤਸ੍ਸਾ ਵਿਪਾਕਵੇਦਨਾਯ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਤਾ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾਤਿ।

ਵੇਦਨਾਪਦਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਤਣ੍ਹਾਪਦਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੨੩੨. ਮਮਤ੍ਤੇਨਾਤਿ ਸਮ੍ਪਿਯਾਯਮਾਨੇਨ, ਅਸ੍ਸਾਦਨਤਣ੍ਹਾਯਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਪੁਤ੍ਤੋ ਵਿਯ ਵੇਦਨਾ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ, ਖੀਰਾਦਯੋ ਵਿਯ ਵੇਦਨਾਯ ਪਚ੍ਚਯਭੂਤਾ ਰੂਪਾਦਯੋ, ਖੀਰਾਦਿਦਾਯਿਕਾ ਧਾਤਿ ਵਿਯ ਰੂਪਾਦਿਛਲ਼ਾਰਮ੍ਮਣਦਾਯਕਾ ਚਿਤ੍ਤਕਾਰਾਦਯੋ ਛ। ਤਤ੍ਥ ਵੇਜ੍ਜੋ ਰਸਾਯਨੋਜਾਵਸੇਨ ਤਦੁਪਤ੍ਥਮ੍ਭਿਤਜੀਵਿਤਵਸੇਨ ਚ ਧਮ੍ਮਾਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਦਾਯਕੋਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਆਰਮ੍ਮਣਪਚ੍ਚਯੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਸ੍ਸ ਆਰਮ੍ਮਣਮਤ੍ਤਮੇਵ ਹੋਤਿ, ਨ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯੋ ਵਿਯ ਉਪ੍ਪਾਦਕੋਤਿ ਉਪ੍ਪਾਦਕਸ੍ਸ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਸ੍ਸੇਵ ਵਸੇਨ

“**ਏਕਧਾ**ਵਾ”ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਉਪਨਿਸ੍ਸਯੇਨ ਵਾ ਆਰਮ੍ਮਣੂਪਨਿਸ੍ਸਯੋ ਸਙ੍ਗਹਿਤੋ, ਤੇਨ ਚ ਆਰਮ੍ਮਣਭਾਵੇਨ ਤੰਸਭਾਵੋ ਅਵ੍ਵੋਪਿ ਆਰਮ੍ਮਣਭਾਵੋ ਦੀਪਿਤੋ ਹੋਤੀਤਿ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਵਸੇਨੇਵ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵੋ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਯਸ੍ਮਾ ਵਾਤਿਆਦਿਨਾ ਨ ਕੇਵਲੰ ਵਿਪਾਕਸੁਖਵੇਦਨਾ ਏਵ, ਤਿਸ੍ਸੋਪਿ ਪਨ ਵੇਦਨਾ ਵਿਪਾਕਾ ਵਿਸੇਸੇਨ ਤਣ੍ਹਾਯ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਪਚ੍ਚਯੋ, ਅਵਿਸੇਸੇਨ ਇਤਰਾ ਚਾਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਉਪੇਕ੍ਖਾ ਪਨ ਸਨ੍ਤਤ੍ਤਾ, ਸੁਖਮਿਚ੍ਚੇ**ਵ **ਭਾਸਿਤਾ**ਤਿ ਤਸ੍ਮਾ ਸਾਪਿ ਭਿਯ੍ਯੋ ਇਚ੍ਛਨਵਸੇਨ ਤਣ੍ਹਾਯ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯੋਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ । ਉਪੇਕ੍ਖਾ ਪਨ ਅਕੁਸਲਵਿਪਾਕਭੂਤਾ ਅਨਿਟ੍ਠਤ੍ਤਾ ਦੁਕ੍ਖੇ ਅਵਰੋਧੇਤਬ੍ਬਾ, ਇਤਰਾ ਇਟ੍ਠਤ੍ਤਾ ਸੁਖੇਤਿ ਸਾ ਦੁਕ੍ਖੰ ਵਿਯ ਸੁਖੰ ਵਿਯ ਚ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯੋ ਹੋਤੀਤਿ ਸਕ੍ਕਾ ਵਤ੍ਤੁਨ੍ਤਿ। ‘‘ਵੇਦਨਾਪਚ੍ਚਯਾ ਤਣ੍ਹਾ’’ਤਿ ਵਚਨੇਨ ਸਬ੍ਬਸ੍ਸ ਵੇਦਨਾਵਤੋ ਪਚ੍ਚਯਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਿਤਾਯ ਤਣ੍ਹੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਪ੍ਪਸਙ੍ਗੇ ਤੰਨਿਵਾਰਣਤ੍ਥਮਾਹ “**ਵੇਦਨਾਪਚ੍ਚਯਾ ਚਾਪੀ**”ਤਿਆਦਿ।

ਨਨੁ ‘‘ਅਨੁਸਯਸਹਾਯਾ ਵੇਦਨਾ ਤਣ੍ਹਾਯ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤੀ’’ਤਿ ਵਚਨਸ੍ਸ ਅਭਾਵਾ ਅਤਿਪ੍ਪਸਙ੍ਗਨਿਵਤ੍ਤਨੰ ਨ ਸਕ੍ਕਾ ਕਾਤੁਨ੍ਤਿ? ਨ, ਵਟ੍ਟਕਥਾਯ ਪਵਤ੍ਤਤ੍ਤਾ। ਵਟ੍ਟਸ੍ਸ ਹਿ ਅਨੁਸਯਵਿਰਹੇ ਅਭਾਵਤੋ ਅਨੁਸਯਸਹਿਤਾਯੇਵ ਪਚ੍ਚਯੋਤਿ ਅਤ੍ਥਤੋ ਵੁਤ੍ਤਮੇਤੰ ਹੋਤੀਤਿ। ਅਥ ਵਾ ‘‘ਅਵਿਜ੍ਜਾਪਚ੍ਚਯਾ’’ਤਿ ਅਨੁਵਤ੍ਤਮਾਨਤ੍ਤਾ ਅਨੁਸਯਸਹਿਤਾਵ ਪਚ੍ਚਯੋਤਿ ਵਿਞ੍ਞਾਯਤਿ। ‘‘ਵੇਦਨਾਪਚ੍ਚਯਾ ਤਣ੍ਹਾ’’ਤਿ ਚ ਏਤ੍ਥ ਵੇਦਨਾਪਚ੍ਚਯਾ ਏਵ ਤਣ੍ਹਾ, ਨ ਵੇਦਨਾਯ ਵਿਨਾਤਿ ਅਯੰ ਨਿਯਮੋ ਵਿਞ੍ਞਾਯਤਿ, ਨ ਵੇਦਨਾਪਚ੍ਚਯਾ ਤਣ੍ਹਾ ਹੋਤਿ ਏਵਾਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਅਤਿਪ੍ਪਸਙ੍ਗੋ ਨਤ੍ਥਿ ਏਵਾਤਿ।

ਵੁ**ਸੀਮਤੋ**ਤਿ ਵੁਸਿਤਵਤੋ, ਵੁਸਿਤਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਵਾਸਸ੍ਸਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਵੁਸ੍ਸਤੀਤਿ ਵਾ ‘‘ਵੁਸੀ’’ਤਿ ਮਗ੍ਗੋ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਸੋ ਏਤਸ੍ਸ ਵੁਤ੍ਥੋ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਵੁ**ਸੀਮਾ**। ਅਗ੍ਗਫਲੰ ਵਾ ਪਰਿਨਿਟ੍ਠਿਤਵਾਸਤ੍ਤਾ ‘‘ਵੁਸੀ’’ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਤੰ ਏਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਵੁ**ਸੀਮਾ**।

ਤਣ੍ਹਾਪਦਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਉਪਾਦਾਨਪਦਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੨੩੩. **ਸਸ੍ਸਤੋ ਅਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਇਦੰ ਪੁਰਿਮਦਿਟ੍ਠਿੰ ਉਪਾਦਿਯਮਾਨੰ ਉਤ੍ਤਰਦਿਟ੍ਠਿੰ ਨਿਦਸ੍ਸੇਤੁੰ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਯਥਾ ਹਿ ਏਸਾ ਦਿਟ੍ਠਿ ਦਲ੍ਹੀਕਰਣਵਸੇਨ ਪੁਰਿਮੰ ਉਤ੍ਤਰਾ ਉਪਾਦਿਯਤਿ, ਏਵੰ ‘‘ਨਤ੍ਥਿ ਦਿਨ੍ਨ’’ਨ੍ਤਿਆਦਿਕਾਪੀਤਿ। **ਅਤ੍ਤ**ਗ੍ਗਹਣੰ ਪਨ ਅਤ੍ਤਵਾਦੁਪਾਦਾਨਨ੍ਤਿ ਨ ਇਦੰ ਦਿਟ੍ਠੁਪਾਦਾਨਦਸ੍ਸਨਨ੍ਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੰ। **ਲੋਕੋ ਚਾ**ਤਿ ਵਾ ਅਤ੍ਤਗ੍ਗਹਣਵਿਨਿਮੁਤ੍ਤੰ ਗਹਣੰ ਦਿਟ੍ਠੁਪਾਦਾਨਭੂਤੰ ਇਧ ਪੁਰਿਮਦਿਟ੍ਠਿਉਤ੍ਤਰਦਿਟ੍ਠਿਵਚਨੇਹਿ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। ‘‘ਧਮ੍ਮਸਙ੍ਖੇਪਵਿਤ੍ਥਾਰੇ ਪਨ ਸਙ੍ਖੇਪਤੋ ਤਣ੍ਹਾਦਲ੍ਹਤ੍ਤੰ, ਸਙ੍ਖੇਪਤੋ ਦਿਟ੍ਠਿਮਤ੍ਤਮੇਵ, ਵਿਤ੍ਥਾਰਤੋ ਪਨਾ’’ਤਿ ਏਵੰ ਧਮ੍ਮਸਙ੍ਖੇਪਵਿਤ੍ਥਾਰਤੋ ਸਙ੍ਖੇਪੰ ਵਿਤ੍ਥਾਰਞ੍ਚ ਨਿਦ੍ਧਾਰੇਤੀਤਿ। **ਧਮ੍ਮਸਙ੍ਖੇਪਵਿਤ੍ਥਾਰੇ**ਤਿ ਨਿਦ੍ਧਾਰਣੇ ਭੁਮ੍ਮੰ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੰ।

ਪਕਤਿਅਣੁਆਦੀਨੰ ਸਸ੍ਸਤਗਾਹਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮੋ, ਸਰੀਰਸ੍ਸ ਉਚ੍ਛੇਦਗ੍ਗਾਹਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮੋ ਚ ਤੇਸੰ ਸਾਮਿਭੂਤੋ ਕੋਚਿ ਸਸ੍ਸਤੋ ਉਚ੍ਛਿਜ੍ਜਮਾਨੋ ਵਾ ਅਤ੍ਤਾ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਅਤ੍ਤਗ੍ਗਾਹੋ ਕਦਾਚਿ ਹੋਤੀਤਿ “**ਯੇਭੁਯ੍ਯੇਨਾ**”ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਯੇਭੁਯ੍ਯੇਨ ਪਠਮੰ ਅਤ੍ਤਵਾਦੁਪਾਦਾਨਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਵਾ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ।

ਯਦਿਪਿ ਭਵਰਾਗਜਵਨਵੀਥਿ ਸਬ੍ਬਪਠਮੰ ਪਵਤ੍ਤਤਿ ਗਹਿਤਪ੍ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਕਸ੍ਸ ਭਵਨਿਕਨ੍ਤਿਯਾ ਪਵਤ੍ਤਿਤਬ੍ਬਤ੍ਤਾ, ਸੋ ਪਨ ਭਵਰਾਗੋ ਤਣ੍ਹਾਦਲ੍ਹਤ੍ਤੰ ਨ ਹੋਤੀਤਿ ਮਞ੍ਞਮਾਨੋ ਨ ਕਾਮੁਪਾਦਾਨਸ੍ਸ ਪਠਮੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਮਾਹ। ਤਣ੍ਹਾ ਕਾਮੁਪਾਦਾਨਨ੍ਤਿ ਪਨ ਵਿਭਾਗਸ੍ਸ ਅਕਰਣੇ ਸਬ੍ਬਾਪਿ ਤਣ੍ਹਾ ਕਾਮੁਪਾਦਾਨਨ੍ਤਿ, ਕਰਣੇਪਿ ਕਾਮਰਾਗਤੋ ਅਞ੍ਞਾਪਿ ਤਣ੍ਹਾ ਦਲ੍ਹਭਾਵੰ ਪਤ੍ਤਾ ਕਾਮੁਪਾਦਾਨਨ੍ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗਵਜ੍ਝਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾ।

ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਟ੍ਠਾਨਭੂਤਾ ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਾ **ਵਿਸਯੋ**। ਪਞ੍ਚੁਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧਾ ਆਲਯੋ, ਤਤ੍ਥ ਰਮਤੀਤਿ **ਆਲਯਰਾਮਾ** , ਪਜਾ। ਤੇਨੇਵ ਸਾ ਆਲਯਰਾਮਤਾ ਚ ਸਕਸਨ੍ਤਾਨੇ ਪਰਸਨ੍ਤਾਨੇ ਚ ਪਾਕਟਾ ਹੋਤੀਤਿ। ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਵਚਨੇਨ ਆਰਮ੍ਮਣਾਨਨ੍ਤਰਪਕਤੂਪਨਿਸ੍ਸਯਾ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਅਨਨ੍ਤਰਪਚ੍ਚਯਾਦੀਨਮ੍ਪਿ ਸਙ੍ਗਹੋ ਕਤੋ ਹੋਤਿ।

ਉਪਾਦਾਨਪਦਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਭਵਪਦਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੨੩੪. ਫਲਵੋਹਾਰੇਨ ਕਮ੍ਮਭਵੋ ਭਵੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ ਉਪਪਤ੍ਤਿਭਵਨਿਬ੍ਬਚਨਮੇਵ ਦ੍ਵਯਸ੍ਸਪਿ ਸਾਧਾਰਣੰ ਕਤ੍ਵਾ ਵਦਨ੍ਤੋ ਆਹ "**ਭਵਤੀਤਿ ਭਵੋ**"ਤਿ। **ਭਵੰ ਗਚ੍ਛਤੀ**ਤਿ ਨਿਪ੍ਫਾਦਨਫਲਵਸੇਨ ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਵਤ੍ਤਿਕਾਲੇ ਭਵਾਭਿਮੁਖੰ ਹੁਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ, ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨਮੇਵ ਵਾ ਏਤ੍ਥ ਗਮਨੰ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤੰ।

ਸਞ੍ਞਾਵਤੰ ਭਵੋ ਸਞ੍ਞਾਭਵੋਤਿ ਏਤ੍ਥ ਵਨ੍ਤੁ-ਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਲੋਪੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ, ਤਸ੍ਸ ਵਾ ਅਤ੍ਥੇ ਅਕਾਰੰ ਕਤ੍ਵਾ ''ਸਞ੍ਞਭਵੋ''ਤਿਪਿ ਪਾਠੋ। ਵੋਕਿਰੀਯਤਿ ਪਸਾਰੀਯਤਿ ਵਿਤ੍ਥਾਰੀਯਤੀਤਿ ਵੋਕਾਰੋ, ਵੋਕਿਰਣੰ ਵਾ ਵੋਕਾਰੋ, ਸੋ ਏਕਸ੍ਮਿੰ ਪਵਤ੍ਤਤ੍ਤਾ **ਏਕੋ ਵੋਕਾਰੋ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਪਦੇਸਪਸਟੁਪ੍ਪਤ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਚੇਤਨਾਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਵਾ...ਪੇ॰... ਸਙ੍ਗਹਿਤਾਤਿ ਆਚਯਗਾਮਿਤਾਯ ਕਮ੍ਮਸਙ੍ਖਾਤਤੰ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਕਮ੍ਮਭਵੇ ਸਙ੍ਗਹਿਤਭਾਵੰ ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਵਦਤਿ, ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਪਨ ਚੇਤਨਾਵ ਕਮ੍ਮਭਵੋ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹਿ ''ਕਮ੍ਮਭਵੋ ਤੀਹਿ ਖਨ੍ਧੇਹਿ ਏਕੇਨਾਯਤਨੇਨ ਏਕਾਯ ਧਾਤੁਯਾ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੋ, ਏਕੇਨ ਖਨ੍ਧੇਨ ਏਕੇਨਾਯਤਨੇਨ ਏਕਾਯ ਧਾਤੁਯਾ ਕੇਹਿਚਿ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੋ''ਤਿ (ਧਾਤੁ॰ ੨੪੪)। ਉਪਪਤ੍ਤਿਭਵੋ ਤੀਹਿਪਿ ਤਿਕੇਹਿ ਵੁਤ੍ਤਾ ਉਪਪਤ੍ਤਿਕ੍ਖਨ੍ਧਾਵ। ਯਥਾਹ ''ਉਪਪਤ੍ਤਿਭਵੋ ਕਾਮਭਵੋ ਸਞ੍ਞਾਭਵੋ ਪਞ੍ਚਵੋਕਾਰਭਵੋ ਪਞ੍ਚਹਿ ਖਨ੍ਧੇਹਿ ਏਕਾਦਸਹਾਯਤਨੇਹਿ ਸਤ੍ਤਰਸਹਿ ਧਾਤੂਹਿ ਸਙ੍ਗਹਿਤੋ''ਤਿਆਦਿ (ਧਾਤੁ॰ ੬੭)। ਯਦਿ ਹਿ ਅਨੁਪਾਦਿਨ੍ਨਕਾਨਮ੍ਪਿ ਗਹਣੰ ਸਿਯਾ, ''ਦ੍ਵਾਦਸਹਾਯਤਨੇਹਿ ਅਟ੍ਠਾਰਸਹਿ ਧਾਤੂਹੀ''ਤਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੰ ਸਿਯਾਤਿ।

ਸਙ੍ਖਾਰਭਵਾਨੰ ਧਮ੍ਮਭੇਦਤੋ ਨ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਏਵ ਪੁਨ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ "**ਸਾਤ੍ਥਕਮੇਵਿਦੰ ਪੁਨਵਚਨ**"ਨ੍ਤਿ ਏਤੰ ਨ ਯੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਚੇ? ਨ, ਭਵੇਕਦੇਸਭਾਵੇਨ ਸਙ੍ਖਾਰਾਨੰ ਭਵੋਤਿ ਪੁਨ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ। ਪਰੇਨ ਵਾ ਧਮ੍ਮਵਿਸੇਸੰ ਅਗਣੇਤ੍ਵਾ ਪੁਨਵਚਨੰ ਚੋਦਿਤਨ੍ਤਿ ਚੋਦਕਾਭਿਲਾਸਵਸੇਨ "**ਸਾਤ੍ਥਕਮੇਵਿਦੰ ਪੁਨਵਚਨ**"ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ।

ਕਾਮਭਵਾਦਿਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨਕਸ੍ਸ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਕਾਮਭਵਾਦਿਭਾਵੋ ਫਲਵੋਹਾਰੇਨ ਅਟ੍ਠਕਥਾਯੰ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਅਨ੍ਤੋਗਧੇ ਵਿਸੁੰ ਅਗਣੇਤ੍ਵਾ ਅਬ੍ਭਨ੍ਤਰਗਤੇ ਏਵ ਕਤ੍ਵਾ ਕਾਮਭਵਾਦਿਕੇ ਕਮ੍ਮੁਪਪਤ੍ਤਿਭਵਵਸੇਨ ਦੁਗੁਣੇ ਕਤ੍ਵਾ ਆਹ "**ਛ ਭਵਾ**"ਤਿ।

ਅਵਿਸੇਸੇਨਾਤਿ ਉਪਾਦਾਨਭੇਦੰ ਅਕਤ੍ਵਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਉਪਾਦਾਨਭੇਦਾਕਰਣੇਨੇਵ ਚ ਦ੍ਵਾਦਸਪ੍ਪਭੇਦਸ੍ਸ ਸਙ੍ਗਹਵਸੇਨ ਸਙ੍ਗਹਤੋ "**ਛ ਭਵਾ**"ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ।

ਗੋਸੀਲੇਨ ਕੁਕ੍ਕੁਰਸੀਲੇਨ ਚ ਸਮਤ੍ਤੇਨ ਸਮਾਦਿਨ੍ਨੇਨ ਗੁਨ੍ਨੰ ਕੁਕ੍ਕੁਰਾਨਞ੍ਚ ਸਹਬ੍ਯਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਸੀਲਬ੍ਬਤੁਪਾਦਾਨਵਤੋ ਝਾਨਭਾਵਨਾ ਨ ਇਜ੍ਝਤੀਤਿ ਮਞ੍ਞਮਾਨਾ ਤੇਨ **ਰੂਪਾਰੂਪਭਵਾ ਨ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਕੇਚਿ ਵਦਨ੍ਤਿ,** ਵਕ੍ਖਮਾਨੇਨ ਪਨ ਪਕਾਰੇਨ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵਤੋ "**ਤੰ ਨ ਗਹੇਤਬ੍ਬ**"ਨ੍ਤਿ ਆਹ। ਅਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੇ ਚ ਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗਪਰਾਮਸਨੰ ਸੀਲਬ੍ਬਤੁਪਾਦਾਨਨ੍ਤਿ ਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗਪਰਾਮਸਨੇਨ ਰੂਪਾਰੂਪਾਵਚਰਜ੍ਝਾਨਾਨੰ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨੰ ਨ ਯੁਜ੍ਜਤੀਤਿ। ਪੁਰਾਣਭਾਰਤਸੀਤਾਹਰਣਪਸੁਬਨ੍ਧਵਿਧਿਆਦਿਸਵਨੰ **ਅਸਦ੍ਧਮ੍ਮਸਵਨੰ। ਆਦਿ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ਅਸਪ੍ਪੁਰਿਸੂਪਨਿਸ੍ਸਯੰ ਪੁਬ੍ਬੇ ਚ ਅਕਤਪੁਞ੍ਞਤੰ ਅਤ੍ਤਮਿਚ੍ਛਾਪਣਿਧਿਤਞ੍ਚ ਸਙ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ। **ਤਦਨ੍ਤੋਗਧਾ ਏਵਾ**ਤਿ ਤਸ੍ਮਿੰ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇ ਸੁਚਰਿਤਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇ ਚ ਕਾਮਭਵੇ ਅਨ੍ਤੋਗਧਾ ਏਵਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਅਨੋਗਧਾਤਿ ਚ ਸਵ੍ਵਾਭਵਪਞ੍ਞਵੋਕਾਰਭਵਾਨਂ ਏਕਦੇਸੇਨ ਅਨੋਗਧਤ੍ਤਾ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਨ ਹਿ ਤੇ ਨਿਰਵਸੇਸਾ ਕਾਮਭਵੇ ਅਨੋਗਧਾਤਿ। **ਸਪ੍ਪਭੇਦਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਸੁਗਤਿਦੁਗ੍ਗਤਿਮਨੁਸ੍ਸਾਦਿਪ੍ਪਭੇਦਵਤੋ। ਕਮੇਨ ਚ ਅਵਤ੍ਵਾ ਸੀਲਬ੍ਬਤੁਪਾਦਾਨਸ੍ਸ ਅਨ੍ਤੇ ਭਵਪਚ੍ਚਯਭਾਵਵਚਨਂ ਅਤ੍ਤਵਾਦੁਪਾਦਾਨਂ ਵਿਯ ਅਭਿਣ੍ਹਂ ਅਸਮੁਦਾਚਰਣਤੋ ਅਤ੍ਤਵਾਦੁਪਾਦਾਨਨਿਮਿਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਚ।

ਹੇਤੁਪਚ੍ਚਯਪ੍ਪਭੇਦੇਹੀਤਿ ਏਤ੍ਥ ਮਗ੍ਗਪਚ੍ਚਯੋ ਚ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੋ। ਦਿਟ੍ਠੁਪਾਦਾਨਾਦੀਨਿ ਹਿ ਮਗ੍ਗਪਚ੍ਚਯਾ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ।

ਭਵਪਦਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਜਾਤਿਜਰਾਮਰਣਾਦਿਪਦਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੨੩੫. ਉਪਪਤ੍ਤਿਭਵੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯੇਵ ਜਾਤੀਤਿ ਆਹ **"ਨ ਉਪਪਤ੍ਤਿਭਵੋ"**ਤਿ। ਜਾਯਮਾਨਸ੍ਸ ਪਨ ਜਾਤਿ ਜਾਤੀਤਿ ਉਪਪਤ੍ਤਿਭਵੋਪਿ ਅਸਤਿ ਅਭਾਵਾ ਜਾਤਿਯਾ ਪਚ੍ਚਯੋਤਿ ਸਕ੍ਕਾ ਵਤ੍ਤੁਂ। ਜਾਯਮਾਨਰੂਪਪਦਟ੍ਠਾਨਤਾਪਿ ਹਿ ਰੂਪਜਾਤਿਯਾ ਵੁਤ੍ਤਾ ''ਉਪਚਿਤਰੂਪਪਦਟ੍ਠਾਨੋ (ਧ॰ ਸ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੬੪੧) ਉਪਚਯੋ, ਅਨੁਪ੍ਪਬਨ੍ਧਰੂਪਪਦਟ੍ਠਾਨਾ ਸਨ੍ਤਤੀ''ਤਿ।

ਖਨ੍ਧਾਨਂ ਜਾਤਾਨਂ ਉਞ੍ਞਾਤਤਾਨੁਞ੍ਞਾਤਤਾਚ **ਹੀਨਪਣੀਤਤਾ। ਆਦਿ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ਸੁਵਣ੍ਣਦੁਬ੍ਬਣ੍ਣਾਦਿਵਿਸੇਸਂ ਸਙ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ। ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਸਨ੍ਤਾਨਗਤਤੋ ਅਞ੍ਞਸ੍ਸ ਵਿਸੇਸਕਾਰਕਸ੍ਸ ਕਾਰਣਸ੍ਸ ਅਭਾਵਾ **"ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਸਨ੍ਤਾਨੇ"**ਤਿ ਆਹ।

ਤੇਨ ਤੇਨਾਤਿ ਞਾਤਿਬ੍ਯਸਨਾਦਿਨਾ ਜਰਾਮਰਣਤੋ ਅਞ੍ਞੇਨ ਦੁਕ੍ਖਧਮ੍ਮੇਨ। **ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਕੋਟਿਯਾ**ਤਿ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਂਸੇਨ, ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਲੇਸੇਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਯੋ ਹਿ ਪਟ੍ਠਾਨੇ ਅਨਾਗਤੋ ਸਤਿ ਭਾਵਾ ਅਸਤਿ ਚ ਅਭਾਵਾ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿਕਪਰਿਯਾਯੇਨ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯੋ, ਸੋ ''ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਕੋਟੀ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ।

ਜਾਤਿਜਰਾਮਰਣਾਦਿਪਦਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਭਵਚਕ੍ਕਕਥਾਵਣ੍ਣਨਾ

੨੪੨. **ਸਮਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਸਙ੍ਗਤਂ, ਅਬ੍ਬੋਚ੍ਛਿਨ੍ਨਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਕਾਮਯਾਨਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਕਾਮਯਮਾਨਸ੍ਸ, ਕਾਮੋ ਯਾਨਂ ਏਤਸ੍ਸਾਤਿ ਵਾ ਕਾਮਯਾਨੋ, ਤਸ੍ਸ **ਕਾਮਯਾਨਸ੍ਸ। ਰੁਪ੍ਪਤੀ**ਤਿ ਸੋਕੇਨ ਰੁਪ੍ਪਤਿ।

ਪਰਿਯੁਟ੍ਠਾਨਤਾਯ ਤਿਟ੍ਠਨਸੀਲੋ **ਪਰਿਯੁਟ੍ਠਾਨਟ੍ਠਾਯੀ**। ''ਪਰਿਯੁਟ੍ਠਟ੍ਠਾਯਿਨੋ''ਤਿ ਵਾ ਪਾਠੋ, ਤਤ੍ਥ ਪਰਿਯੁਟ੍ਠਾਤੀਤਿ ਪਰਿਯੁਟ੍ਠਂ, ਦਿਟ੍ਠਿਪਰਿਯੁਟ੍ਠਂ, ਤੇਨ ਤਿਟ੍ਠਤੀਤਿ **ਪਰਿਯੁਟ੍ਠਟ੍ਠਾਯੀ**ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। **ਪਞ੍ਚ ਪੁਬ੍ਬਨਿਮਿਤ੍ਤਾਨੀ**ਤਿ ''ਮਾਲਾ ਮਿਲਾਯਨ੍ਤਿ, ਵਤ੍ਥਾਨਿ ਕਿਲਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਕਚ੍ਛੇਹਿ ਸੇਦਾ ਮੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ, ਕਾਯੇ ਵੇਵਣ੍ਣਿਯਂ ਓਕ੍ਕਮਤਿ, ਦੇਵੋ ਦੇਵਾਸਨੇ ਨਾਭਿਰਮਤੀ''ਤਿ (ਇਤਿਵੁ॰ ੮੩) ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ ਪਞ੍ਚ ਮਰਣਪੁਬ੍ਬਨਿਮਿਤ੍ਤਾਨੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਾਨਿ ਹਿ ਦਿਸ੍ਵਾ ਕਮ੍ਮਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਕ੍ਖਨ੍ਧਸਙ੍ਖਾਤੇ ਉਪਪਤ੍ਤਿਭਵੇ ਭਵਛਨ੍ਦਬਲੇਨ ਦੇਵਾਨਂ ਬਲਵਸੋਕੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀਤਿ। **ਬਾਲੋ**ਤਿ ਅਵਿਦ੍ਵਾ। ਤੇਨ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਕਾਰਣਭਾਵਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਤਿਵਿਧਨ੍ਤਿ** ਤਸ੍ਸਾਰੁਪ੍ਪਕਥਾਸਵਨਕਮ੍ਮਕਾਰਣਾਦਸ੍ਸਨਮਰਣਕਾਲਕਮ੍ਮੋਪਟ੍ਠਾਨਨਿਦਾਨਂ ਸੋਕਾਦਿਦੁਕ੍ਖਂ। **ਆਸਵੇ ਸਾਧੇਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਆਸਵੇ ਗਮੇਨ੍ਤਿ ਬੋਧੇਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਏਵਂ ਸਤੀਤਿ ਅਵਿਦਿਤਾਦਿਤਾਯ ਅਨਾਦਿਭਾਵੇ ਸਤਿ। **ਆਦਿਮਤ੍ਤਕਥਨ**ਨ੍ਤਿਆਦਿ ਏਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਆਦਿਮਂ, ਭਵਚਕ੍ਕਂ। ਤਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਆਦਿਮਤ੍ਤਂ, ਤਸ੍ਸ ਕਥਨਂ ਆਦਿਮਤ੍ਤਕਥਨਂ। ਵਿਸੇਸਨਿਵਤ੍ਤਿਅਤ੍ਥੋ ਵਾ **ਮਤ੍ਤ**-ਸਦ੍ਦੋ, ਸਤਿ ਅਨਾਦਿਭਾਵੇ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਆਦਿਮ੍ਹਿ ਮਜ੍ਝੇ ਪਰਿਯੋਸਾਨੇ ਚ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਸਿਯਾਤਿ ਆਦਿਮਤ੍ਤਾਯ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਕਥਨਂ ਵਿਰੁਜ੍ਝਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਅਵਿਜ੍ਜਾਗ੍ਗਹਣੇਨਾਤਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਉਪ੍ਪਾਦਨੇਨ ਕਥਨੇਨ, ਅਪ੍ਪਹਾਨੇਨ ਵਾ, ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਨ੍ਤਾਨੇ ਸਨ੍ਨਿਹਿਤਭਾਵਕਰਣੇਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਕਮ੍ਮਾਦੀਨੀ**ਤਿ ਕਮ੍ਮਵਿਪਾਕਵਟ੍ਟਾਨਿ। ਵਟ੍ਟਕਾਰਣਭਾਵੇਨ ਪਧਾਨਤ੍ਤਾ ''ਪਧਾਨਧਮ੍ਮੋ''ਤਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਕਥਿਤਾ। ਵਦਤੀਤਿ **ਵਦੋ**। ਵੇਦੇਤਿ, ਵੇਦਿਯਤੀਤਿ ਵਾ **ਵੇਦੇਯਜੋ,** ਸੁਖਾਦਿਂ ਅਨੁਭਵਤਿ, ਸਬ੍ਬਵਿਸਯੇ ਵਾ ਜਾਨਾਤਿ, ''ਸੁਖਿਤੋ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਅਤ੍ਤਨਾ ਪਰੇਹਿ ਚ ਜਾਨਾਤਿ ਞਾਯਤਿ ਚਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਬ੍ਰਹ੍ਮਾਦਿਨਾ ਵਾ ਅਤ੍ਤਨਾ** ਵਾਤਿ ਵਾ-ਸਦ੍ਦੋ ਚ-ਸਦ੍ਦਤ੍ਥੋ। ਤੇਨਾਹ **"ਕਾਰਕਵੇਦਕਰਹਿਤ"**ਨ੍ਤਿ ਚ-ਸਦ੍ਦਤ੍ਥਸਮਾਸਂ।

ਦ੍ਵਾਦਸਵਿਧਸੁਞ੍ਞਤਾਸੁਞ੍ਞਨ੍ਤਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾਦੀਨਂ ਦ੍ਵਾਦਸਵਿਧਾਨਂ ਸੁਞ੍ਞਤਾਯ ਸੁਞ੍ਞਂ, ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਮ੍ਪਿ ਵਾ ਸੁਞ੍ਞਤਂ ਏਕਂ ਕਤ੍ਵਾ ਦ੍ਵਾਦਸਙ੍ਗਤਾਯ ਦ੍ਵਾਦਸਵਿਧਾਤਿ ਤਾਯ ਦ੍ਵਾਦਸਵਿਧਾਯ ਸੁਞ੍ਞਤਾਯ ਸੁਞ੍ਞਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਪੁਬ੍ਬਨ੍ਤਾਹਰਣਤੋਤਿ ਪੁਬ੍ਬਨ੍ਤਤੋ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਵਿਪਾਕਸ੍ਸ ਆਹਰਣਤੋ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਵੇਦਨਾਵਸਾਨਂ ਏਤਂ ਭਵਚਕ੍ਕਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਭਵਚਕ੍ਕੇਕਦੇਸੋਪਿ ਹਿ ਭਵਚਕ੍ਕਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਵੇਦਨਾ ਵਾ ਤਣ੍ਹਾਸਹਾਯਾਯ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤੀਤਿ ਵੇਦਨਾਤੋ ਅਵਿਜ੍ਜਾ, ਤਤੋ ਸਙ੍ਖਾਰਾਤਿ ਸਮ੍ਬਜ੍ਝਨਤੋ ਵੇਦਨਾਵਸਾਨਂ ਭਵਚਕ੍ਕਨ੍ਤਿ ਯੁਤ੍ਤਮੇਤਂ, ਏਵਂ ਤਣ੍ਹਾਮੂਲਕੇ ਚ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ। ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਹਿ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਂ ਅਨੁਪ੍ਪਵੇਸੋ ਹੋਤੀਤਿ। ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਧਮ੍ਮਸਭਾਵਂ ਪਟਿਚ੍ਛਾਦੇਤ੍ਵਾ ਵਿਪਰੀਤਾਭਿਨਿਵੇਸਂ ਕਰੋਨ੍ਤੀ ਦਿਟ੍ਠਿਚਰਿਤੇ ਸਂਸਾਰੇ ਨਯਤਿ, ਤੇਸਂ ਵਾ ਸਂਸਾਰਂ ਸਙ੍ਖਾਰਾਦਿਪਵਤ੍ਤਿਂ ਨਯਤਿ ਪਵਤ੍ਤੇਤੀਤਿ **"ਸਂਸਾਰਨਾਯਿਕਾ"**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। **ਫਲੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ**ਤਿ ਕਤ੍ਤੁਨਿਦ੍ਦੇਸੋ। ਵਿਞ੍ਞਾਣਾਦਿਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਫਲੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿ ਹਿ ਇਧ ਦਿਟ੍ਠਾ, ਅਦਿਟ੍ਠਾਨਞ੍ਚ ਪੁਰਿਮਭਵੇ ਅਤ੍ਤਨੋ ਹੇਤੂਨਂ ਅਵਿਜ੍ਜਾਸਙ੍ਖਾਰਾਨਂ ਫਲਂ ਅਜਨੇਤ੍ਵਾ ਅਨੁਪਚ੍ਛਿਜ੍ਜਨਂ ਪਕਾਸੇਤਿ। ਅਥ ਵਾ ਪੁਰਿਮਭਵਚਕ੍ਕਂ ਦੁਤਿਯੇਨ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧਂ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਨਾਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਫਲਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਤਣ੍ਹਾਦੀਨਂ ਹੇਤੂਨਂ ਅਨੁਪਚ੍ਛੇਦਂ ਪਕਾਸੇਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਫਲੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਕਾਰਣਭੂਤਾਯ ਪਠਮਸ੍ਸ ਭਵਚਕ੍ਕਸ੍ਸ ਹੇਤੂਨਂ ਅਨੁਪਚ੍ਛੇਦਪ੍ਪਕਾਸਨਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸਙ੍ਖਾਰਾਦੀਨਮੇਵ ਵਾ ਫਲਾਨਂ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਅਵਿਜ੍ਜਾਦੀਨਂ ਹੇਤੂਨਂ ਫਲਂ ਅਜਨੇਤ੍ਵਾ ਅਨੁਪਚ੍ਛੇਦਮੇਵ, ਵਿਞ੍ਞਾਣਾਦਿਹੇਤੂਨਂ ਵਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾਦੀਨਂ ਅਨੁਬਨ੍ਧਨਮੇਵ ਪਕਾਸੇਤਿ ਪਠਮਂ ਭਵਚਕ੍ਕਂ, ਨ ਦੁਤਿਯਂ ਵਿਯ ਪਰਿਯੋਸਾਨਮ੍ਪੀਤਿ **"ਫਲੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਹੇਤੂਨਂ ਅਨੁਪਚ੍ਛੇਦਪ੍ਪਕਾਸਨਤੋ"**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ''ਵਿਞ੍ਞਾਣਪਚ੍ਚਯਾ ਨਾਮਰੂਪ''ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਅਪਰਿਪੁਣ੍ਣਾਯਤਨਕਲਲਰੂਪਂ ਵਤ੍ਵਾ ਤਤੋ ਉਦ੍ਧਂ ''ਨਾਮਰੂਪਪਚ੍ਚਯਾ ਸਲਾਯਤਨ''ਨ੍ਤਿ ਸਲਾਯਤਨਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਆਹ **"ਅਨੁਪੁਬ੍ਬਪਵਤ੍ਤਿਦੀਪਨਤੋ"**ਤਿ। ''ਭਵਪਚ੍ਚਯਾ ਜਾਤੀ''ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਨ ਆਯਤਨਾਨਂ ਕਮੇਨ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਆਹ **"ਸਹੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਦੀਪਨਤੋ"**ਤਿ।

ਹੇਤੁਆਦਿਪੁਬ੍ਬਕਾ ਤਯੋ ਸਨ੍ਧੀ ਏਤਸ੍ਸਾਤਿ **ਹੇਤੁਫਲਹੇਤੁਪੁਬ੍ਬਕਤਿਸਨ੍ਧਿ,** ਭਵਚਕ੍ਕਂ। ਹੇਤੁਫਲਹੇਤੁਫਲਵਸੇਨ ਚਤੁਪ੍ਪਭੇਦੋ ਅਙ੍ਗਾਨਂ ਸਙ੍ਗਹੋ ਏਤਸ੍ਸਾਤਿ **ਚਤੁਭੇਦਸਙ੍ਗਹਂ**। ਸਰੂਪਤੋ ਅਵੁਤ੍ਤਾਪਿ ਤਸ੍ਮਿਂ ਤਸ੍ਮਿਂ ਸਙ੍ਗਹੇ ਆਕਿਰੀਯਨ੍ਤਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾਸਙ੍ਖਾਰਾਦਿਗ੍ਗਹਣੇਹਿ ਪਕਾਸੀਯਨ੍ਤੀਤਿ **ਆਕਾਰਾ,** ਅਤੀਤਹੇਤੁਆਦੀਨਂ ਵਾ ਪਕਾਰਾ **ਆਕਾਰਾ**। ਕਿਲੇਸਕਮ੍ਮਵਿਪਾਕਾ ਵਿਪਾਕਕਿਲੇਸਕਮ੍ਮੇਹਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨਂ ਪਰਿਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀਤਿ ਤੇਸੁ ਵਟ੍ਟਨਾਮਂ ਆਰੋਪੇਤ੍ਵਾ **"ਤਿਵਟ੍ਟ"**ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਵਟ੍ਟੇਕਦੇਸਤ੍ਤਾ ਵਾ ''ਵਟ੍ਟਾਨੀ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ।

ਸਨ੍ਧੀਨਂ ਆਦਿਪਰਿਯੋਸਾਨਵਵਤ੍ਥਿਤਾਤਿ ਸਨ੍ਧੀਨਂ ਪੁਬ੍ਬਾਪਰਵਵਤ੍ਥਿਤਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

"ਯਾ ਕਾਚਿ ਵਾ ਪਨ ਚੇਤਨਾ ਭਵੋ, ਚੇਤਨਾਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਆਯੂਹਨਸਙ੍ਖਾਰਾ"ਤਿ ਇਦਂ ਇਮਿਸ੍ਸਾ ਧਮ੍ਮਟ੍ਠਿਤਿਞਾਣਭਾਜਨੀਯੇ ਵੁਤ੍ਤਾਯ **ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਪਾਲ਼ਿਯਾ** (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੪੭) ਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਏਤ੍ਥ ਹਿ ''ਚੇਤਨਾ ਭਵੋ''ਤਿ ਆਗਤਾਤਿ। ਭਵਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਪਨ **"ਸਾਤ੍ਥਤੋ"**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ''ਚੇਤਨਾਵ ਸਙ੍ਖਾਰਾ, ਭਵੋ ਪਨ ਚੇਤਨਾਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਪੀ''ਤਿ ਵਿਭਙ੍ਗਪਾਲਿਯਾ ਵਸੇਨ ਦਸ੍ਸਿਤਂ। ''ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੋ ਪੁਞ੍ਞਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰੋ? ਕੁਸਲਾ ਚੇਤਨਾ ਕਾਮਾਵਚਰਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਹਿ ਸਙ੍ਖਾਰਾਨਂ ਚੇਤਨਾਭਾਵੋ **ਵਿਭਙ੍ਗਪਾਲ਼ਿਯਂ** (ਵਿਭ॰ ੨੨੬) ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ। ਤਤ੍ਥ **ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਪਾਲ਼ਿਯਂ** ''ਚੇਤਨਾਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਵਿਪਾਕਧਮ੍ਮਤ੍ਤਾ ਸਵਿਪਾਕੇਨ ਆਯੂਹਨਸਙ੍ਖਾਤੇਨ

ਸਙ੍ਖਤਾਭਿਸਙ੍ਖਰਣਕਿਚ੍ਚੇਨ ਸਙ੍ਖਾਰਾ''ਤਿ ਵੁੱਤਾ। **ਵਿਭਙ੍ਗਪਾਲ਼ਿਯਂ** (ਵਿਭੰ ੨੩੪) ''ਸਬ੍ਬਮ੍ਪਿ ਭਵਗਾਮਿਕਮ੍ਮਂ ਕਮ੍ਮਭਵੋ''ਤਿ ਭਵਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵੇਨ ਭਵਗਾਮਿਭਾਵਤੋ ਕਮ੍ਮਸਂਸਟ੍ਠਸਹਾਯਤਾਯ ਕਮ੍ਮਭਾਵਤੋ ਚ ਉਪਪੱਤਿਭਵਂ ਭਾਵੇਨ੍ਤੀਤਿ ਭਵੋਤਿ ਵੁੱਤਾ, ਉਪਪੱਤਿਭਵਭਾਵਨਕਿਚ੍ਚਂ ਪਨ ਚੇਤਨਾਯ ਸਾਤਿਸਯਨ੍ਤਿ **ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਪਾਲ਼ਿਯਂ** ਚੇਤਨਾ ''ਭਵੋ''ਤਿ ਵੁੱਤਾ, ਭਵਾਭਿਸਙ੍ਖਰਣਕਿਚ੍ਚਂ ਚੇਤਨਾਯ ਸਾਤਿਸਯਨ੍ਤਿ **ਵਿਭਙ੍ਗਪਾਲ਼ਿਯਂ** ''ਕੁਸਲਾ ਚੇਤਨਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਚੇਤਨਾ ''ਸਙ੍ਖਾਰਾ''ਤਿ ਵੁੱਤਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਤੇਨ ਤੇਨ ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਉਭਯਂ ਉਭਯਤ੍ਥ ਵੱਤੁਂ ਯੁੱਤਨ੍ਤਿ ਨਤ੍ਥੇਤ੍ਥ ਵਿਰੋਧੋ । **ਗਹਣਨ੍ਤਿ** ਕਾਮੁਪਾਦਾਨਂ ਕਿਚ੍ਚੇਨਾਹ। **ਪਰਾਮਸਨਨ੍ਤਿ** ਇਤਰਾਨਿ। **ਆਯੂਹਨਾਵਸਾਨੇਤਿ** ਤੀਸੁਪਿ ਅਤ੍ਥਵਿਕਪ੍ਪੇਸੁ ਵੁੱਤਸ੍ਸ ਆਯੂਹਨਸ੍ਸ ਅਵਸਾਨੇ।

ਦ੍ਵੀਸੁ ਅਤ੍ਥਵਿਕਪ੍ਪੇਸੁ ਵੁੱਤੇ ਆਯੂਹਨਸਙ੍ਖਾਰੇ **"ਤਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਾ"**ਤਿ ਆਹ, ਤਤਿਯੇ ਵੁੱਤੇ **"ਤਂਸਮ੍ਪਯੁੱਤਾ"**ਤਿ। ਦਹਰਸ੍ਸ ਚਿੱਤਪ੍ਪਵੱਤਿ ਭਵਙ੍ਗਬਹੁਲਾ ਯੇਭੁਯ੍ਯੇਨ ਭਵਨ੍ਤਰਜਨਕਕਮ੍ਮਾਯੂਹਨਸਮਤ੍ਥਾ ਨ ਹੋਤੀਤਿ **"ਇਧ ਪਰਿਪੱਕੱਤਾ ਆਯਤਨਾਨ"**ਨ੍ਤਿ ਵੁੱਤਂ। **ਕਮ੍ਮਕਰਣਕਾਲੇ ਸਮ੍ਮੋਹੋ**ਤਿ ਏਤੇਨ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਭੂਤਂ ਸਮ੍ਮੋਹਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ, ਨ ਕਮ੍ਮਸਮ੍ਪਯੁੱਤਮੇਵ।

ਕਮ੍ਮਾਨੇਵ ਵਿਪਾਕਂ ਸਮ੍ਭਰਨ੍ਤਿ ਵਡ੍ਢੇਨ੍ਤੀਤਿ **ਕਮ੍ਮਸਮ੍ਭਾਰਾ,** ਕਮ੍ਮਂ ਵਾ ਸਙ੍ਖਾਰਭਵਾ, ਤਦੁਪਕਾਰਕਾਨਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾਤਣ੍ਹੁਪਾਦਾਨਾਨਿ **ਕਮ੍ਮਸਮ੍ਭਾਰਾ,** ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਦਾਯਕੋ ਵਾ ਭਵੋ ਕਮ੍ਮਂ, ਤਦੁਪਕਾਰਕਾ ਯਥਾਵੁੱਤਆਯੂਹਨਸਙ੍ਖਾਰਾ ਅਵਿਜ੍ਜਾਦਯੋ ਚ **ਕਮ੍ਮਸਮ੍ਭਾਰਾ**ਤਿ ਕਮ੍ਮਞ੍ਚ ਕਮ੍ਮਸਮ੍ਭਾਰਾ ਚ ਕਮ੍ਮਸਮ੍ਭਾਰਾਤਿ ਏਕਸੇਸਂ ਕਤ੍ਵਾ **"ਕਮ੍ਮਸਮ੍ਭਾਰਾ"**ਤਿ ਆਹ। **ਦਸ ਧਮ੍ਮਾ ਕਮ੍ਮ**ਨ੍ਤਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾਦਯੋਪਿ ਕਮ੍ਮਸਹਾਯਤਾਯ ਕਮ੍ਮਸਰਿਕ੍ਖਕਾ ਤਦੁਪਕਾਰਕਾ ਚਾਤਿ ''ਕਮ੍ਮ''ਨ੍ਤਿ ਵੁੱਤਾ।

ਸਙ੍ਖਿਪ੍ਪਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਅਵਿਜ੍ਜਾਦਯੋ ਵਿਞ੍ਞਾਣਾਦਯੋ ਚਾਤਿ ਸਙ੍ਖੇਪੋ, ਕਮ੍ਮਂ ਵਿਪਾਕੋ ਚ। ਕਮ੍ਮਂ ਵਿਪਾਕੋਤਿ ਏਵਂ ਸਙ੍ਖਿਪੀਯਤੀਤਿ ਵਾ ਸਙ੍ਖੇਪੋ, ਅਵਿਜ੍ਜਾਦਯੋ ਵਿਞ੍ਞਾਣਾਦਯੋ ਚ। ਸਙ੍ਖੇਪਭਾਵਸਾਮਞ੍ਞੇਨ ਪਨ ਏਕਵਚਨਂ ਕਤਨ੍ਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। ਸਙ੍ਖੇਪਸੱਦੋ ਵਾ ਭਾਗਾਧਿਵਚਨਨ੍ਤਿ ਕਮ੍ਮਭਾਗੋ **ਕਮ੍ਮਸਙ੍ਖੇਪੋ**।

ਏਵਂ ਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨਨ੍ਤਿ ਕਮ੍ਮਤੋ ਵਿਪਾਕੋ। ਤਤ੍ਥਾਪਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾਤੋ ਸਙ੍ਖਾਰਾਤਿ ਏਵਂ ਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨਂ, ਤਿਸਨ੍ਧਿਆਦਿਵਸੇਨ ਵਾ ਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਇਦਂ ਭਵਚੱਕਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਇੱਤਰ**ਨ੍ਤਿ ਗਮਨਧਮ੍ਮਂ, ਵਿਨਸ੍ਸਧਮ੍ਮਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤੇਨ ਉਪ੍ਪਾਦਵਯਵਨ੍ਤਤਾਦੀਪਕੇਨ **ਅਨਿੱਚ**-ਸੱਦੇਨ ਵਿਕਾਰਾਪੱਤਿਦੀਪਕੇਨ **ਚਲ**-ਸੱਦੇਨ ਚ ਅਦੀਪਿਤਂ ਕਾਲਨ੍ਤਰਟ੍ਠਾਯਿਤਾਪਟਿਕ੍ਖੇਪਂ ਦੀਪੇਤਿ, **ਅਧੁਵ**ਨ੍ਤਿ ਏਤੇਨ ਥਿਰਭਾਵਪਟਿਕ੍ਖੇਪਂ ਨਿਸ੍ਸਾਰਤਂ। ਹੇਤੂ ਏਵ ਸਮ੍ਭਾਰਾ **ਹੇਤੁਸਮ੍ਭਾਰਾ**। ''ਠਾਨਸੋ ਹੇਤੁਸੋ''ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਏਵਂ ਵੁੱਤਂ ਵਾ ਠਾਨਂ, ਅਞ੍ਞਮ੍ਪਿ ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਸਾਧਾਰਣਂ ਕਾਰਣਂ **ਸਮ੍ਭਾਰੋ,** ਅਸਾਧਾਰਣਂ **ਹੇਤੁ**। **ਏਵ**ਨ੍ਤਿ ਏਵਂ ਹੇਤੁਤੋ ਧਮ੍ਮਮੱਤਸਮ੍ਭਵੇ ਹੇਤੁਨਿਰੋਧਾ ਚ ਵਟ੍ਟੂਪਚ੍ਛੇਦੇ ਧਮ੍ਮੇ ਚ ਤਂਨਿਰੋਧਾਯ ਦੇਸਿਤੇ ਸਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਂ ਇਧ **ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਿਧ। ਸੱਤੇ ਚਾ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ **ਚ**-ਸੱਦੋ ਏਵਂ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਞ੍ਚ ਵਿਜ੍ਜਤਿ, ਸਸ੍ਸਤੁਚ੍ਛੇਦਾ ਚ ਨ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਸਮੁੱਚਯਤ੍ਥੋ। ਏਵਞ੍ਹਿ ਹੇਤੁਆਯੱਤੇ ਧਮ੍ਮਮੱਤਸਮ੍ਭਵੇ ਸੱਤੋ ਨੁਪਲਬ੍ਭਤਿ, ਤਸ੍ਮਿਞ੍ਚ ਉਪਲਬ੍ਭਨ੍ਤੇ ਸਸ੍ਸਤੋ ਉਚ੍ਛੇਦੋ ਵਾ ਸਿਯਾ, ਨੁਪਲਬ੍ਭਨ੍ਤੇ ਤਸ੍ਮਿਂ ਨੇਵੁਚ੍ਛੇਦੋ ਨ ਸਸ੍ਸਤਨ੍ਤਿ ਵੁੱਤਂ ਹੋਤਿ।

ਸੱਚਪ੍ਪਭਵਤੋਤਿ ਸੱਚਤੋ, ਸੱਚਾਨਂ ਵਾ ਪਭਵਤੋ। **ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਂ ਕਮ੍ਮ**ਨ੍ਤਿ ਵਟ੍ਟਕਥਾਯ ਵੱਤਮਾਨੱਤਾ ਸਾਸਵਨ੍ਤਿ ਵਿਞ੍ਞਾਯਤਿ। **ਅਵਿਸੇਸੇਨਾ**ਤਿ ਚੇਤਨਾ ਚੇਤਨਾਸਮ੍ਪਯੁੱਤਕਾਤਿ ਵਿਸੇਸਂ ਅਕਤ੍ਵਾ ਸਬ੍ਬਮ੍ਪਿ ਤਂ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਂ ਕਮ੍ਮਂ ''ਸਮੁਦਯਸੱਚ''ਨ੍ਤਿ ਵੁੱਤਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ''ਤਣ੍ਹਾ ਚ...ਪੇ॰... ਅਵਸੇਸਾ ਚ ਸਾਸਵਾ ਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ''ਤਿ ਹਿ ਚੇਤਨਾਚੇਤਨਾਸਮ੍ਪਯੁੱਤਵਿਸੇਸਂ ਅਕਤ੍ਵਾ ਵੁੱਤਨ੍ਤਿ, ਅਰਿਯਸੱਚਵਿਸੇਸਂ ਵਾ ਅਕਤ੍ਵਾ ਸਮੁਦਯਸੱਚਨ੍ਤਿ ਵੁੱਤਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਵਤ੍ਥੂਸੂਤਿ ਆਰਮ੍ਮਣੇਸੁ, ਚਕ੍ਖਾਦੀਸੁ ਵਾ ਪਟਿੱਚ੍ਛਾਦੇਤਬ੍ਬੇਸੁ ਵਤ੍ਥੂਸੁ। **ਸੋਕਾਦੀਨਂ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨੱਤਾ**ਤਿ ਤੇਸਂ ਕਾਰਣੱਤਾ, ਤੇਹਿ ਸਿੱਧਾਯ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਸਹਿਤੇਹਿ ਸਙ੍ਖਾਰੇਹਿ ਪਚ੍ਚਯੋ ਚ ਹੋਤਿ ਭਵਨ੍ਤਰਪਾਤੁਭਾਵਾਯਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਚੁਤਿਚਿੱਤਂ ਵਾ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਅਨਨ੍ਤਰਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤੀਤਿ **"ਪਚ੍ਚਯੋ ਚ ਹੋਤਿ ਭਵਨ੍ਤਰਪਾਤੁਭਾਵਾਯਾ"**ਤਿ ਵੁੱਤਂ । ਤਂ ਪਨ ਚੁਤਿਚਿੱਤਂ

ਅਵਿਜ੍ਜਾਸङ੍ਖਾਰਰਹਿਤੰ ਭਵਨੁਰਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯੋ ਨ ਹੋਤੀਤਿ ਤਸ੍ਸ ਸਹਾਯਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਮਾਹ "**ਸੋਕਾਦੀਨਂ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਤ੍ਤਾ**"ਤਿ। **ਦ੍ਵਿਧਾ**ਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋਯੇਵ ਸਰਸੇਨ ਧਮ੍ਮਨ੍ਤਰਪਚ੍ਚਯਭਾਵੇਨ ਚਾਤਿ ਦ੍ਵਿਧਾ।

ਅਵਿਜ੍ਜਾਪਚ੍ਚਯਾ ਸङ੍ਖਾਰਾਤਿ ਏਤੇਨ ਸङ੍ਖਾਰਾਨਂ ਪਚ੍ਚਯੁਪ੍ਪਨ੍ਨਤਾਦਸ੍ਸਨੇਨ ''ਕੋ ਨੁ ਖੋ ਅਭਿਸङ੍ਖਰੋਤੀਤਿ ਏਸ ਨੋ ਕਲ੍ਲੋ ਪਞ੍ਹੋ''ਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਤੇਨੇਤਂ ਕਾਰਕਦਸ੍ਸਨਨਿਵਾਰਣਨ੍ਤਿ। **ਏਵਮਾਦਿਦਸ੍ਸਨਨਿਵਾਰਣ**ਨ੍ਤਿ ਏਤੇਨ ''ਸੋਚਤਿ ਪਰਿਦੇਵਤਿ ਦੁਕ੍ਖਿਤੋ''ਤਿਆਦਿਦਸ੍ਸਨਨਿਵਾਰਣਮਾਹ। ਸੋਕਾਦਯੋਪਿ ਹਿ ਪਚ੍ਚਯਾਯਤ੍ਤਾ ਅਵਸਵਤ੍ਤਿਨੋਤਿ ''ਜਾਤਿਪਚ੍ਚਯਾ ਜਰਾਮਰਣਂ ਸੋਕ...ਪੇ॰... ਸਮ੍ਭਵਨ੍ਤੀ''ਤਿ ਏਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ।

ਗਣ੍ਡਭੇਦਪੀਲ਼ਕਾ **ਵਿਯਾ**ਤਿ ਗਣ੍ਡਭੇਦਨਤ੍ਥਂ ਪਚ੍ਚਮਾਨੇ ਗਣ੍ਡੇ ਤਸ੍ਸਪਿ ਉਪਰਿ ਜਾਯਮਾਨਖੁਦ੍ਦਕਪੀਲ਼ਕਾ ਵਿਯ, ਗਣ੍ਡਸ੍ਸ ਵਾ ਅਨੇਕਧਾਭੇਦੇ ਪੀਲ਼ਕਾ ਵਿਯ। **ਗਣ੍ਡਵਿਕਾਰਾ** ਸੂਨਤਾਸਰਾਗਪੁਬ੍ਬਗਹਣਾਦਯੋ।

ਪਟਲਾਭਿਭੂਤਚਕ੍ਖੁਕੋ ਰੂਪਾਨਿ ਨ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਕਿਞ੍ਚਿਪਿ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤੋ ਚ ਵਿਪਰੀਤਂ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਏਵਂ ਅਵਿਜ੍ਜਾਭਿਭੂਤੋ ਦੁਕ੍ਖਾਦੀਨਿ ਨ ਪਟਿਪਜ੍ਜਤਿ ਨ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਮਿਚ੍ਛਾ ਵਾ ਪਟਿਪਜ੍ਜਤੀਤਿ **ਪਟਲਂ ਵਿਯ ਅਵਿਜ੍ਜਾ** , ਕਿਮਿਨਾ ਵਿਯ ਅਤ੍ਤਨਾ ਕਤਤ੍ਤਾ ਵਟ੍ਟਸ੍ਸ ਅਤ੍ਤਨੋਯੇਵ ਪਰਿਬ੍ਭਮਨਕਾਰਣਤ੍ਤਾ ਚ **ਕੋਸਪ੍ਪਦੇਸਾ ਵਿਯ ਸङ੍ਖਾਰਾ,** ਸङ੍ਖਾਰਪਰਿਗ੍ਗਹਂ ਵਿਨਾ ਪਤਿਟ੍ਠਂ ਅਲਭਮਾਨਂ **ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ** ਪਰਿਣਾਯਕਪਰਿਗ੍ਗਹਂ ਵਿਨਾ ਪਤਿਟ੍ਠਂ ਅਲਭਮਾਨੋ **ਰਾਜਕੁਮਾਰੋ ਵਿਯਾ**ਤਿ ਪਰਿਗ੍ਗਹੇਨ ਵਿਨਾ ਪਤਿਟ੍ਠਾਲਾਭੋ ਏਤ੍ਥ ਸਾਮਞ੍ਞਂ। **ਉਪਪਤ੍ਤਿਨਿਮਿਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਕਮ੍ਮਾਦਿਆਰਮ੍ਮਣਮਾਹ। **ਪਰਿਕਪ੍ਪਨਤੋ**ਤਿ ਆਰਮ੍ਮਣਕਰਣਤੋ, ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੇਨ ਵਾ ਵਿਤਕ੍ਕੇਨ ਵਿਤਕ੍ਕਨਤੋ। ਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਮਿਗਵਿਹङ੍ਗਾਦਿਵਿਵਿਧਪ੍ਪਕਾਰਤਾਯ **ਮਾਯਾ ਵਿਯ ਨਾਮਰੂਪਂ,** ਪਤਿਟ੍ਠਾਵਿਸੇਸੇਨ ਵੁਡ੍ਢਿਵਿਸੇਸਾਪਤ੍ਤਿਤੋ **ਵਨਪ੍ਪਗੁਮ੍ਬੋ ਵਿਯ ਸਲ਼ਾਯਤਨਂ**। ਆਯਤਨਾਨਂ ਵਿਸਯਿਵਿਸਯਭੂਤਾਨਂ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਾਭਿਮੁਖਭਾਵਤੋ **ਆਯਤਨਘਟ੍ਟਨਤੋ**। ਏਤ੍ਥ ਚ ਸङ੍ਖਾਰਾਦੀਨਂ ਕੋਸਪ੍ਪਦੇਸਪਰਿਣਾਯਕਾਦੀਹਿ ਦ੍ਵੀਹਿ ਦ੍ਵੀਹਿ ਸਦਿਸਤਾਯ ਦ੍ਵੇ ਦ੍ਵੇ ਉਪਮਾ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ।

ਗਮ੍ਭੀਰੋ ਏਵ ਹੁਤ੍ਵਾ ਓਭਾਸਤਿ ਪਕਾਸਤਿ ਦਿਸ੍ਸਤੀਤਿ **ਗਮ੍ਭੀਰਾਵਭਾਸੋ। ਜਾਤਿਪਚ੍ਚਯਸਮ੍ਭੂਤਸਮੁਦਾਗਤਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਜਾਤਿਪਚ੍ਚਯਾ ਸਮ੍ਭੂਤਂ ਹੁਤ੍ਵਾ ਸਹਿਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਚ੍ਚਯਾਨੁਰੂਪਸ੍ਸ ਉਦ੍ਧਂ ਉਦ੍ਧਂ ਆਗਤਭਾਵੋ, ਅਨੁਪ੍ਪਬਨ੍ਧੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਥ ਵਾ ਸਮ੍ਭੂਤਟ੍ਠੋ ਚ ਸਮੁਦਾਗਤਟ੍ਠੋ ਚ **ਸਮ੍ਭੂਤਸਮੁਦਾਗਤਟ੍ਠੋ**। ''ਨ ਜਾਤਿਤੋ ਜਰਾਮਰਣਂ ਨ ਹੋਤਿ, ਨ ਚ ਜਾਤਿਂ ਵਿਨਾ ਅਞ੍ਞਤੋ ਹੋਤੀ''ਤਿ ਹਿ ਜਾਤਿਪਚ੍ਚਯਸਮ੍ਭੂਤਟ੍ਠੋ ਵੁਤ੍ਤੋ। **ਇਤ੍ਥਞ੍ਚ ਜਾਤਿਤੋ ਸਮੁਦਾਗਚ੍ਛਤੀ**ਤਿ ਪਚ੍ਚਯਸਮੁਦਾਗਤਟ੍ਠੋ, ਯਾ ਯਾ ਜਾਤਿ ਯਥਾ ਯਥਾ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ, ਤਦਨੁਰੂਪਪਾਤੁਭਾਵੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਅਨੁਲੋਮਪਟਿਲੋਮਤੋਤਿ ਇਧ ਪਨ ਪਚ੍ਚਯੁਪ੍ਪਾਦਾ ਪਚ੍ਚਯੁਪ੍ਪਨ੍ਨੁਪ੍ਪਾਦਸङ੍ਖਾਤਂ ਅਨੁਲੋਮਂ, ਨਿਰੋਧਾ ਨਿਰੋਧਸङ੍ਖਾਤਂ ਪਟਿਲੋਮਞ੍ਚਾਹ। ਆਦਿਤੋ ਪਨ ਅਨ੍ਤਗਮਨਂ ਅਨੁਲੋਮਂ, ਅਨ੍ਤਤੋ ਚ ਆਦਿਗਮਨਂ ਪਟਿਲੋਮਮਾਹਾਤਿ। ''ਇਮੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਆਹਾਰਾ ਕਿਂਨਿਦਾਨਾ''ਤਿਆਦਿਕਾਯ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੧) ਵੇਮਜ੍ਝਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਪਟਿਲੋਮਦੇਸਨਾਯ, ''ਚਕ੍ਖੁਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਰੂਪੇ ਚ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣਂ, ਤਿਣ੍ਣਂ ਸङ੍ਗਤਿ ਫਸ੍ਸੋ, ਫਸ੍ਸਪਚ੍ਚਯਾ ਵੇਦਨਾ''ਤਿਆਦਿਕਾਯ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੨.੪੩-੪੪; ੨.੪.੬੦) ਅਨੁਲੋਮਦੇਸਨਾਯ ਚ **ਦ੍ਵਿਸਨ੍ਧਿਤਿਸङ੍ਖੇਪਂ,** ''ਸਂਯੋਜਨੀਯੇਸੁ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਅਸ੍ਸਾਦਾਨੁਪਸ੍ਸਿਨੋ ਵਿਹਰਤੋ ਤਣ੍ਹਾ ਪਵਡ੍ਢਤਿ, ਤਣ੍ਹਾਪਚ੍ਚਯਾ ਉਪਾਦਾਨ''ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੨.੫੩-੫੪) **ਏਕਸਨ੍ਧਿਦ੍ਵਿਸङ੍ਖੇਪਂ**।

ਅਵਿਜ੍ਜਾਦੀਨਂ ਸਭਾਵੋ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝੀਯਤੀਤਿ **ਪਟਿਵੇਧੋ**। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹਿ ''ਤੇਸਂ ਤੇਸਂ ਵਾ ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਵੁਤ੍ਤਧਮ੍ਮਾਨਂ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਿਤਬ੍ਬੋ ਸਲਕ੍ਖਣਸङ੍ਖਾਤੋ ਅਵਿਪਰੀਤਸਭਾਵੋ ਪਟਿਵੇਧੋ''ਤਿ (ਧ॰ ਸ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ਨਿਦਾਨਕਥਾ)। ਅਪੁਞ੍ਞਾਭਿਸङ੍ਖਾਰੇਕਦੇਸੋ **ਸਰਾਗੋ,** ਅਞ੍ਞੋ **ਵਿਰਾਗੋ,** ਰਾਗਸ੍ਸ ਵਾ ਅਪਟਿਪਕ੍ਖਭਾਵਤੋ ਰਾਗਪ੍ਪਵਡ੍ਢਕੋ ਸਬ੍ਬੋਪਿ ਅਪੁਞ੍ਞਾਭਿਸङ੍ਖਾਰੋ **ਸਰਾਗੋ,** ਇਤਰੋ ਪਟਿਪਕ੍ਖਭਾਵਤੋ **ਵਿਰਾਗੋ**। ''ਦੀਘਰਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਸ੍ਸੁਤਵਤੋ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਸ੍ਸ

ਅਜ੍ਝੋਸਿਤੰ ਮਮਾਯਿਤੰ ਪਰਾਮਟ੍ਠੰ 'ਏਤੰ ਮਮ, ਏਸੋਹਮਸ੍ਮਿ, ਏਸੋ ਮੇ ਅਤ੍ਤਾ''ਤਿ (ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੨.੬੨) ਅਤ੍ਤਪਰਾਮਾਸਸ੍ਸ ਵਿਞ੍ਞਾਣੰ ਵਿਸਿਟ੍ਠੰ ਵਤ੍ਥੁ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ **ਸੁਞ੍ਞਤਟ੍ਠੋ** ਗਮ੍ਭੀਰੋ, ਅਤ੍ਤਾ ਵਿਜਾਨਾਤਿ ਸੰਸਰਤੀਤਿ ਸਬ੍ਯਾਪਾਰਤਾਸਙ੍ਕਨ੍ਤਿਅਭਿਨਿਵੇਸਬਲਵਤਾਯ **ਅਬ੍ਯਾਪਾਰਟ੍ਠਅਸਙ੍ਕਨ੍ਤਿਪਟਿਸਨ੍ਧਿਪਾਤੁਭਾਵਟ੍ਠਾ** ਚ ਗਮ੍ਭੀਰਾ, ਨਾਮਸ੍ਸ ਰੂਪੇਨ, ਰੂਪਸ੍ਸ ਚ ਨਾਮੇਨ ਅਸਮ੍ਪਯੋਗਤੋ **ਵਿਨਿਬ੍ਭੋਗੋ,** ਨਾਮਸ੍ਸ ਨਾਮੇਨ **ਅਵਿਨਿਬ੍ਭੋਗੋ** ਯੋਜੇਤਬ੍ਬੋ। ਏਕੁਪ੍ਪਾਦੇਕਨਿਰੋਧੇਹਿ ਅਵਿਨਿਬ੍ਭੋਗੇ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤੇ ਰੂਪਸ੍ਸ ਚ ਰੂਪੇਨ ਲਬ੍ਭਤਿ। ਅਥ ਵਾ ਏਕਚਤੁਵੋਕਾਰਭਵੇਸੁ ਨਾਮਰੂਪਾਨੰ ਅਸਹਵਤ੍ਤਨਤੋ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਵਿਨਿਬ੍ਭੋਗੋ, ਪਞ੍ਚਵੋਕਾਰਭਵੇ ਸਹਵਤ੍ਤਨਤੋ ਅਵਿਨਿਬ੍ਭੋਗੋ ਚ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਅਧਿਪਤਿਯਟ੍ਠੋ ਨਾਮ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪਚ੍ਚਯਭਾਵੋ। ''ਲੋਕੋਪੇਸੋ ਦ੍ਵਾਰਾਪੇਸਾ ਖੇਤ੍ਤਮ੍ਪੇਤ''ਨ੍ਤਿ (ਧ॰ ਸ॰ ੫੯੮-੫੯੯) ਵੁਤ੍ਤਾ **ਲੋਕਾਦਿਅਤ੍ਥਾ** ਚਕ੍ਖਾਦੀਸੁ ਪਞ੍ਚਸੁ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾ। ਮਨਾਯਤਨਸ੍ਸਪਿ ਲੁਜ੍ਜਨਤੋ ਮਨੋਸਮ੍ਫਸ੍ਸਾਦੀਨੰ ਦ੍ਵਾਰਖੇਤ੍ਤਭਾਵਤੋ ਚ ਏਤੇ ਅਤ੍ਥਾ ਸਮ੍ਭਵਨ੍ਤੇਵ। ਆਪਾਥਗਤਾਨੰ ਰੂਪਾਦੀਨੰ ਪਕਾਸਨਯੋਗ੍ਯਤਾਲਕ੍ਖਣੰ ਓਭਾਸਨੰ ਚਕ੍ਖਾਦੀਨੰ **ਵਿਸਯਿਭਾਵੋ,** ਮਨਾਯਤਨਸ੍ਸ ਵਿਜਾਨਨੰ। **ਸਙ੍ਘਟ੍ਟਨਟ੍ਠੋ** ਵਿਸੇਸੇਨ ਚਕ੍ਖੁਸਮ੍ਫਸ੍ਸਾਦੀਨੰ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨੰ, ਇਤਰੇ ਛਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾ। ਫੁਸਨਞ੍ਚ ਫਸ੍ਸਸ੍ਸ ਸਭਾਵੋ, ਸਙ੍ਘਟ੍ਟਨੰ ਰਸੋ, ਇਤਰੇ ਉਪਟ੍ਠਾਨਾਕਾਰਾ। **ਆਰਮ੍ਮਣਰਸਾਨੁਭਵਨਟ੍ਠੋ** ਰਸਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤੋ, **ਵੇਦਯਿਤਟ੍ਠੋ** ਲਕ੍ਖਣਵਸੇਨ। ਅਤ੍ਤਾ ਵੇਦਯਤੀਤਿ ਅਭਿਨਿਵੇਸਸ੍ਸ ਬਲਵਤਾਯ **ਨਿਜ੍ਜੀਵਟ੍ਠੋ** ਵੇਦਨਾਯ ਗਮ੍ਭੀਰੋ। ਨਿਜ੍ਜੀਵਾਯ ਵੇਦਨਾਯ ਵੇਦਯਿਤੰ ਨਿਜ੍ਜੀਵਵੇਦਯਿਤੰ, ਨਿਜ੍ਜੀਵਵੇਦਯਿਤਮੇਵ ਅਤ੍ਥੋ **ਨਿਜ੍ਜੀਵਵੇਦਯਿਤਟ੍ਠੋ**।

ਆਦਾਨਟ੍ਠੋ ਚਤੁਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਉਪਾਦਾਨਾਨੰ ਸਮਾਨੋ, **ਗਹਣਟ੍ਠੋ** ਕਾਮੁਪਾਦਾਨਸ੍ਸ, ਇਤਰੇਸੰ ਤਿਣ੍ਣੰ **ਅਭਿਨਿਵੇਸਾਦਿ**ਅਤ੍ਥੋ। ''ਦਿਟ੍ਠਿਕਨ੍ਤਾਰੋ''ਤਿ ਹਿ ਵਚਨਤੋ ਦਿਟ੍ਠੀਨੰ **ਦੁਰਤਿਕ੍ਕਮਨਟ੍ਠੋਪੀ**ਤਿ। ਦਲ੍ਹਗਹਣਤ੍ਤਾ ਵਾ ਚਤੁਨ੍ਨਮ੍ਪਿ **ਦੁਰਤਿਕ੍ਕਮਨਟ੍ਠੋ** ਯੋਜੇਤਬ੍ਬੋ। **ਯੋਨਿਗਤਿਠਿਤਿਨਿਵਾਸੇਸੁਖਿਪਨ**ਨ੍ਤਿ ਸਮਾਸੇ ਭੁਮ੍ਮਵਚਨਸ੍ਸ ਅਲੋਪੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਤੇਨ ਆਯੂਹਨਾਭਿਸਙ੍ਖਰਣਪਦਾਨੰ ਸਮਾਸੋ ਹੋਤਿ। ਜਰਾਮਰਣਙ੍ਗੰ ਮਰਣਪ੍ਪਧਾਨਨ੍ਤਿ ਮਰਣਟ੍ਠਾ **ਏਵ ਖਯਾਦਯੋ** ਗਮ੍ਭੀਰਾ ਦਸ੍ਸਿਤਾ। ਨਵਨਵਾਨਞ੍ਹਿ ਪਰਿਕ੍ਖਯੇਨ ਖਣ੍ਡਿਚ੍ਚਾਦਿਪਰਿਪਕ੍ਕਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿ ਜਰਾਤਿ, **ਖਯਟ੍ਠੋ** ਵਾ ਜਰਾਯ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਨਵਭਾਵਾਪਗਮੋ ਹਿ ਖਯੋਤਿ ਵਤ੍ਤੁੰ ਯੁਤ੍ਤੋਤਿ। **ਵਿਪਰਿਣਾਮਟ੍ਠੋ** ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਮ੍ਪਿ। ਸਨ੍ਤਤਿਵਸੇਨ ਵਾ ਜਰਾਯ ਖਯਵਯਭਾਵੋ, ਸਮ੍ਮੁਤਿਖਣਿਕਵਸੇਨ ਮਰਣਸ੍ਸ ਭੇਦਵਿਪਰਿਣਾਮਤਾ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾ।

ਅਤ੍ਥਨਯਾਤਿ ਅਤ੍ਥਾਨੰ ਨਯਾ। ਅਵਿਜ੍ਜਾਦਿਅਤ੍ਥੇਹਿ ਏਕਤ੍ਤਾਦੀ ਸੇਨ ਭਾਵੇਨ ਨੀਯਨ੍ਤਿ ਗਮ੍ਮੇਨ੍ਤੀਤਿ ਏਕਤ੍ਤਾਦਯੋ ਤੇਸੰ ਨਯਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਨੀਯਨ੍ਤੀਤਿ ਹਿ ਨਯਾਤਿ। ਅਤ੍ਥਾ ਏਵ ਵਾ ਏਕਤ੍ਤਾਦਿਭਾਵੇਨ ਨੀਯਮਾਨਾ ਞਾਯਮਾਨਾ **"ਅਤ੍ਥਨਯਾ"**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਨੀਯਨ੍ਤਿ ਏਤੇਹੀਤਿ ਵਾ ਨਯਾ, ਏਕਤ੍ਤਾਦੀਹਿ ਚ ਅਤ੍ਥਾ ''ਏਕ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਨੀਯਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਏਕਤ੍ਤਾਦਯੋ ਅਤ੍ਥਾਨੰ ਨਯਾਤਿ **ਅਤ੍ਥਨਯਾ**। ਸਨ੍ਤਾਨਾਨੁਪਚ੍ਛੇਦੇਨ ਬੀਜੰ ਰੁਕ੍ਖਭਾਵੰ ਪਤ੍ਤੰ ਰੁਕ੍ਖਭਾਵੇਨ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਏਕਤ੍ਤੇਨ ਵੁਚ੍ਚਤੀਤਿ ਸਨ੍ਤਾਨਾਨੁਪਚ੍ਛੇਦੋ ਏਕਤ੍ਤੰ, ਏਵਮਿਧਾਪਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾਦੀਨੰ **ਸਨ੍ਤਾਨਾਨੁਪਚ੍ਛੇਦੋ ਏਕਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ।

ਭਿਨ੍ਨਸਨ੍ਤਾਨਸ੍ਸੇਵਾਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧਰਹਿਤਸ੍ਸ ਨਾਨਤ੍ਤਸ੍ਸ ਗਹਣਤੋ ਸਤ੍ਤਨ੍ਤਰੋ ਉਚ੍ਛਿਨ੍ਨੋ ਸਤ੍ਤਨ੍ਤਰੋ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੋਤਿ ਗਣ੍ਹਨ੍ਤੋ ਉਚ੍ਛੇਦਦਿਟ੍ਠਿਮੁਪਾਦਿਯਤਿ।

ਯਤੋ ਕੁਤੋਚੀਤਿ ਯਦਿ ਅਞ੍ਞਸ੍ਮਾ ਅਞ੍ਞਸ੍ਸੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿ ਸਿਯਾ, ਵਾਲਿਕਤੋ ਤੇਲਸ੍ਸ, ਉਚ੍ਛੁਤੋ ਖੀਰਸ੍ਸ ਕਸ੍ਮਾ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿ ਨ ਸਿਯਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਨ ਕੋਚਿ ਕਸ੍ਸਚਿ ਹੇਤੁ ਅਤ੍ਥੀਤਿ **ਅਹੇਤੁਕਦਿਟ੍ਠਿੰ,** ਅਵਿਜ੍ਜਮਾਨੇਪਿ ਹੇਤੁਮ੍ਹਿ ਨਿਯਤਤਾਯ ਤਿਲਗਾਵੀਸੁਕ੍ਕਸੋਣਿਤਾਦੀਹਿ ਤੇਲਖੀਰਸਰੀਰਾਦੀਨਿ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀਤਿ **ਨਿਯਤਿਵਾਦਞ੍ਚ ਉਪਾਦਿਯਤੀਤਿ ਵਿਞ੍ਞਾਤਬ੍ਬੰ ਯਥਾਰਹੰ।**

ਕਸ੍ਮਾ? ਯਸ੍ਮਾ ਇਦਞ੍ਹਿ ਭਵਚਕ੍ਕੰ ਅਪਦਾਲੇਤ੍ਵਾ ਸੰਸਾਰਭਯਮਤੀਤੋ ਨ ਕੋਚਿ ਸੁਪਿਨਨ੍ਤਰੇਪਿ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। **ਦੁਰਭਿਯਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਦੁਰਤਿਕ੍ਕਮੰ। **ਅਸਨਿਵਿਚਕ੍ਕਮਿ**ਵਾਤਿ ਅਸਨਿਮਣ੍ਡਲਮਿਵ। ਤਞ੍ਹਿ ਨਿਮ੍ਮਥਨਮੇਵ, ਨਾਨਿਮ੍ਮਥਨੰ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨੰ

ਅਤ੍ਥੋ, ਏਵਂ ਭਵਚਕ੍ਕਮ੍ਪਿ ਏਕਨ੍ਤਂ ਦੁਕ੍ਖੁਪ੍ਪਾਦਨਤੋ **"ਨਿਚ੍ਚਨਿਮ੍ਮਥਨ"**ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਞਾਣਾਸਿਨਾ ਅਪਦਾਲੇਤ੍ਵਾ ਸਂਸਾਰਭਯਂ ਅਤੀਤੋ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਏਤਸ੍ਸ ਸਾਧਕਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ਆਹ **"ਵੁਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਚੇਤ"**ਨ੍ਤਿਆਦਿ। ਤਨ੍ਤੂਨਂ ਆਕੁਲਕਂ ਤਨ੍ਤਾਕੁਲਕਂ, ਤਨ੍ਤਾਕੁਲਕਮਿਵ ਜਾਤਾ **ਤਨ੍ਤਾਕੁਲਕਜਾਤਾ,** ਕਿਲੇਸਕਮ੍ਮਵਿਪਾਕੇਹਿ ਅਤੀਵ ਜਟਿਤਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਗੁਣਾਯ ਸਕੁਣਿਯਾ ਨੀਡਂ **ਗੁਣਾਗੁਣ੍ਡਿਕਂ**। ਵਡ੍ਢਿਅਭਾਵਤੋ **ਅਪਾਯਂ** ਦੁਕ੍ਖਗਤਿਭਾਵਤੋ **ਦੁਗ੍ਗਤਿਂ** ਸੁਖਸਮੁਸ੍ਸਯਤੋ ਵਿਨਿਪਾਤਤ੍ਤਾ **ਵਿਨਿਪਾਤਞ੍ਚ** ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਂ **ਅਪਾਯਂ,** ''ਖਨ੍ਧਾਨਞ੍ਚ ਪਟਿਪਾਟੀ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਵੁਤ੍ਤਂ **ਸਂਸਾਰਞ੍ਚ ਨਾਤਿਵਤ੍ਤਤਿ**। ਸਂਸਾਰੋ ਏਵ ਵਾ ਸਬ੍ਬੋ ਇਧ ਵਡ੍ਢਿਅਪਗਮਾਦੀਹਿ ਅਤ੍ਥੇਹਿ ਅਪਾਯਾਦਿਨਾਮਕੋ ਵੁਤ੍ਤੋ ਕੇਵਲਂ ਦੁਕ੍ਖਕ੍ਖਨ੍ਧਭਾਵਤੋ।

ਭਵਚਕ੍ਕਕਥਾਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੨. ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ

੨੪੩. ਪਥਵੀਆਕਾਸਾ ਵਿਯ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦੋ ਮਹਾਪਤ੍ਥਟਵਿਤ੍ਥਾਰਿਤਾਨਂ ਅਤ੍ਥਾਨਂ ਪਰਿਕਪ੍ਪਵਸੇਨ ਕਥਿਤੋ। ਤਞ੍ਹਿ ਅਪਤ੍ਥਟਂ ਅਵਿਤ੍ਥਤਞ੍ਚ ਪਥਵਿਂ ਆਕਾਸਞ੍ਚ ਪਤ੍ਥਰਨ੍ਤੋ ਵਿਤ੍ਥਾਰਯਨ੍ਤੋ ਵਿਯ ਚ ਏਕੇਕਚਿਤ੍ਤਾਵਰੁਦ੍ਧਂ ਅਕਤ੍ਵਾ ਸਬ੍ਬਸਤ੍ਤਸਬ੍ਬਚਿਤ੍ਤਸਾਧਾਰਣਵਸੇਨ ਪਤ੍ਥਟਵਿਤ੍ਥਤਂ ਕਤ੍ਵਾ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯੇਨ ਭਗਵਾ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਤਤ੍ਥ **ਨਾਨਾਚਿਤ੍ਤਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਅਸਹਜਾਤਾਨਂ ਸਹਜਾਤਾਨਞ੍ਚ ਪਚ੍ਚਯਪਚ੍ਚਯੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਂ ਨਾਨਾਚਿਤ੍ਤਗਤਾਨਂ ਦਸ੍ਸਿਤਭਾਵਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਨਵ ਮੂਲਪਦਾਨਿ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ **ਨਵਮੂਲਪਦਾ,** ਨਯਾ। ''ਏਕੇਕੇਨ ਨਯੇਨ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਵਾਰਾਨਂ ਸਙ੍ਗਹਿਤਤ੍ਤਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਏਤ੍ਥ ''ਏਕੇਕੇਨ ਚਤੁਕ੍ਕੇਨਾ''ਤਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਂ। ਨਯਚਤੁਕ੍ਕਵਾਰਾ ਹਿ ਏਤ੍ਥ ਵਵਤ੍ਥਿਤਾ ਦਸ੍ਸਿਤਾਨਂ ਚਤੁਕ੍ਕਾਨਂ ਨਯਭਾਵਾਤਿ।

੧. ਪਚ੍ਚਯਚਤੁਕ੍ਕਵਣ੍ਣਨਾ

ਅਵਿਜ੍ਜਂ ਅਙ੍ਗਂ ਅਗ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਤਤੋ ਪਰਂ ''ਅਵਿਜ੍ਜਾਪਚ੍ਚਯਾ ਸਙ੍ਖਾਰੋ''ਤਿਆਦੀਨਿ ਪਚ੍ਚਯਸਹਿਤਾਨਿ ਪਚ੍ਚਯੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਿ ਅਙ੍ਗਭਾਵੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾਨੀਤਿ ਆਹ **"ਨ, ਤਸ੍ਸ ਅਨਙ੍ਗਤ੍ਤਾ"**ਤਿ। ਏਵਞ੍ਚ ਕਤ੍ਵਾ **ਨਿਦ੍ਦੇਸੇ** (ਵਿਭਂ॰ ੨੨੬) ''ਤਤ੍ਥ ਕਤਮਾ ਅਵਿਜ੍ਜਾ''ਤਿ ਅਵਿਜ੍ਜਂ ਵਿਸੁਂ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜੇਤ੍ਵਾ ''ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੋ ਅਵਿਜ੍ਜਾਪਚ੍ਚਯਾ ਸਙ੍ਖਾਰੋ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਤਂਤਂਪਚ੍ਚਯਵਨ੍ਤੋ ਸਙ੍ਖਾਰਾਦਯੋ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਿਤਾਤਿ। ਤੀਸੁ ਪਕਾਰੇਸੁ ਪਠਮਪਠਮਵਾਰੋ ਦੁਤਿਯਵਾਰਾਦੀਸੁ ਪਵਿਸਨ੍ਤੋ ਪਚ੍ਚਯਵਿਸੇਸਾਦਿਸਬ੍ਬਨਾਨਤ੍ਤਸਾਧਾਰਣਤ੍ਤਾ ਤੇ ਵਾਰਵਿਸੇਸੇ ਗਣ੍ਹਾਤੀਤਿ **"ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਗਾਹਕੋ"**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਪਠਮਵਾਰੋ ਏਵ ਹਿ ਨ ਕੇਵਲਂ ਛਟ੍ਠਾਯਤਨਮੇਵ, ਅਥ ਖੋ ਨਾਮਞ੍ਚ ਫਸ੍ਸਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯੋ, ਨਾਮਂ ਵਾ ਨ ਕੇਵਲਂ ਛਟ੍ਠਾਯਤਨਸ੍ਸੇਵ, ਅਥ ਖੋ ਫਸ੍ਸਸ੍ਸਾਪੀਤਿ ਪਚ੍ਚਯਵਿਸੇਸਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ, ਯੇਨ ਅਤ੍ਥਵਿਸੇਸੇਨ ਮਹਾਨਿਦਾਨਸੁਤ੍ਤਦੇਸਨਾ ਪਵਤ੍ਤਾ, ਤਂਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਞ੍ਚ ਛਟ੍ਠਾਯਤਨਙ੍ਗਂ ਪਰਿਹਾਪੇਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ ਤਸ੍ਸ ਦੁਤਿਯਵਾਰੇ ਚ ਪਵੇਸੋ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਨ ਸਬ੍ਬਙ੍ਗਸਮੋਰੋਧਤੋ।

ਯਤ੍ਥਾਤਿ ਵਾਰਚਤੁਕ੍ਕੇ ਏਕੇਕਵਾਰੇ ਚ। **ਅਞ੍ਞਥਾ**ਤਿ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯਤੋ ਅਞ੍ਞਥਾ ਸਙ੍ਖਾਰੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਅਵੁਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ''ਰੂਪਂ ਸਲ਼ਾਯਤਨ''ਨ੍ਤਿ, ਤੇਸੁਪਿ ਚ ਵਾਰੇਸੁ ਚਤੂਸੁਪਿ ਸੋਕਾਦਯੋ ਅਵੁਤ੍ਤਾ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯੇਸੁ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਤਤ੍ਥ ਚ ਵੁਤ੍ਤਮੇਵ ਇਧ ''ਛਟ੍ਠਾਯਤਨ''ਨ੍ਤਿ ਅਞ੍ਞਥਾ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ।

ਸਬ੍ਬਟ੍ਠਾਨਸਾਧਾਰਣਤੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਸਬ੍ਬਵਾਰਸਾਧਾਰਣਤੋ, ਸਬ੍ਬਵਿਞ੍ਞਾਣਪਵਤ੍ਤਿਟ੍ਠਾਨਭਵਸਾਧਾਰਣਤੋ ਵਾ। ਵਿਨਾ ਅਭਾਵੇਨ ਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਖਨ੍ਧਤ੍ਤਯਮ੍ਪਿ ਸਮਾਨਂ ਫਲਂ ਪਚ੍ਚਯੋ ਚਾਤਿ ਆਹ **"ਅਵਿਸੇਸੇਨਾ"**ਤਿ। ''ਤਿਣ੍ਣਂ ਸਙ੍ਗਤਿ ਫਸ੍ਸੋ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੦੪; ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੨.੪੩) ਵਚਨਤੋ ਪਨ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਫਸ੍ਸਸ੍ਸ ਵਿਸੇਸਪਚ੍ਚਯੋਤਿ ਤਸ੍ਸ ਫਸ੍ਸੋ ਵਿਸਿਟ੍ਠਂ ਫਲਂ, ਸਤਿਪਿ

ਪਚ੍ਚਯਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਨਂ ਆਹਾਰਪਚ੍ਚਯਭਾਵੇ ਮਨੋਸਞ੍ਚੇਤਨਾਯ ਵਿਞ੍ਞਾਣਾਹਰਣਂ ਵਿਸਿਟ੍ਠਂ ਕਿਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ਸਙ੍ਖਾਰੋ ਚਸ੍ਸ ਵਿਸਿਟ੍ਠੋ ਪਚ੍ਚਯੋ। **ਅਚਿਤ੍ਤੁਕ੍ਖਣਮਤ੍ਤਾਨੀ**ਤਿ ਚਿਤ੍ਤੁਕ੍ਖਣਪ੍ਪਮਾਣਰਹਿਤਾਨਿ। **ਤਸ੍ਸਤ੍ਥੋ**ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਵੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਵਿਜ੍ਜਾਦਿਕਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੋ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾਯਂ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਹੇਤੁਕਾਦੀਨੀਤਿ ਏਤ੍ਥ ਯਸ੍ਮਿਂ ਚਤੁਕ੍ਕੇ ਹੇਤੁਕ-ਸਦ੍ਦੋ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਤਂ ਹੇਤੁਕ-ਸਦ੍ਦਸਹਚਰਿਤਤ੍ਤਾ ''ਹੇਤੁਕ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਹੇਤੁ-ਸਦ੍ਦੋ ਗਤਿਸੂਚਕੋ ਅਵਿਗਤਤਾ ਚ ਵਿਗਤਤਾਨਿਵਾਰਣਵਸੇਨ ਗਤਿ ਏਵ ਹੋਤੀਤਿ ਹੇਤੁਕਚਤੁਕ੍ਕਂ ਅਵਿਗਤਪਚ੍ਚਯਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਤਿਧਾ ਚਤੁਧਾ ਪਞ੍ਚਧਾ ਵਾਤਿ ਵਾ-ਸਦ੍ਦੋ ''ਛਧਾ ਵਾ''ਤਿਪਿ ਵਿਕਪ੍ਪੇਤੀਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਸਮਾਧਿ ਹਿ ਸਾਧਾਰਣੇਹਿ ਤੀਹਿ ਝਾਨਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਮਗ੍ਗਪਚ੍ਚਯੇਹਿ ਚ ਪਚ੍ਚਯੋਤਿ। **ਉਪਾਦਾਨਂ ਭਵਸ੍ਸ ਮਗ੍ਗਪਚ੍ਚਯੇਨ ਚਾਤਿ ਸਤ੍ਤਧਾ**ਤਿ ਕਾਮੁਪਾਦਾਨਵਜ੍ਜਾਨਂ ਵਸੇਨ ਵਦਤਿ। ਕਾਮੁਪਾਦਾਨਂ ਪਨ ਯਥਾ ਭਵਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ, ਸੋ ਪਕਾਰੋ ਤਣ੍ਹਾਯਂ ਵੁਤ੍ਤੋ ਏਵਾਤਿ ਨ ਵੁਤ੍ਤੋ।

ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਚਤੁਕ੍ਕੇ ਸਹਜਾਤਪਚ੍ਚਯੇਨ ਪਚ੍ਚਯਾ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਵਚਨਵਸੇਨਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਅਤ੍ਥੋ ਹਿ ਨ ਕਤ੍ਥਚਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਚ੍ਚਯੁਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਯਥਾਸਕੇਹਿ ਪਚ੍ਚਯੋ ਨ ਹੋਤਿ, ਸਹਜਾਤਪਚ੍ਚਯਵਸੇਨੇਵ ਪਨ ਇਮਸ੍ਸ ਚਤੁਕ੍ਕਸ੍ਸ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਸੋਯੇਵੇਤ੍ਥ ਹੋਤੀਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। **ਪਠਮਵਾਰੋ**ਤਿ ਪਠਮਚਤੁਕ੍ਕੋਤਿ ਏਵਂ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਂ। **ਭਵਾਦੀਨਂ ਤਥਾ ਅਭਾਵ**ਨ੍ਤਿ ਯਦਿ ਸਹਜਾਤਪਚ੍ਚਯਵਸੇਨੇਵ ਪਠਮਚਤੁਕ੍ਕੋ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਭਵੋ ਜਾਤਿਯਾ, ਜਾਤਿ ਚ ਮਰਣਸ੍ਸ ਸਹਜਾਤਪਚ੍ਚਯੋ ਨ ਹੋਤੀਤਿ ਯਥਾ ਅਵਿਗਤਚਤੁਕ੍ਕਾਦੀਸੁ ''ਭਵਪਚ੍ਚਯਾ ਜਾਤਿ ਭਵਹੇਤੁਕਾ''ਤਿਆਦਿ ਨ ਵੁਤ੍ਤਂ ਭਵਾਦੀਨਂ ਅਵਿਗਤਾਦਿਪਚ੍ਚਯਤਾਯ ਅਭਾਵਤੋ, ਏਵਮਿਧਾਪਿ ''ਭਵਪਚ੍ਚਯਾ ਜਾਤੀ''ਤਿਆਦਿ ਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਂ ਸਿਯਾ। ਪਚ੍ਚਯਵਚਨਮੇਵ ਹਿ ਤੇਸਂ ਸਹਜਾਤਸੂਚਕਂ ਆਪਨ੍ਨਂ ਅਵਿਗਤਚਤੁਕ੍ਕਾਦੀਸੁ ਵਿਯ ਇਧ ਪਚ੍ਚਯਵਿਸੇਸਸੂਚਕਸ੍ਸ ਵਚਨਨ੍ਤਰਸ੍ਸ ਅਭਾਵਾ, ਨ ਚ ਤਂ ਨ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਨ ਚ ਭਵਾਦਯੋ ਸਹਜਾਤਪਚ੍ਚਯਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਨ ਸਹਜਾਤਪਚ੍ਚਯਵਸੇਨੇਵਾਯਂ ਚਤੁਕ੍ਕੋ ਵੁਤ੍ਤੋ। **ਸੇਸਪਚ੍ਚਯਾਨਞ੍ਚ ਸਮ੍ਭਵ**ਨ੍ਤਿ ਇਦਂ ''ਭਵਾਦੀਨ''ਨ੍ਤਿ ਏਤੇਨ ਸਹ ਅਯੋਜੇਤ੍ਵਾ ਸਾਮਞ੍ਞੇਨ ਅਵਿਜ੍ਜਾਦੀਨਂ ਸਹਜਾਤੇਨ ਸਹ ਸੇਸਪਚ੍ਚਯਭਾਵਾਨਞ੍ਚ ਸਮ੍ਭਵਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਅਯਞ੍ਹੇਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥੋ – ਪਚ੍ਚਯਵਿਸੇਸਸੂਚਕਸ੍ਸ ਵਚਨਨ੍ਤਰਸ੍ਸ ਅਭਾਵਾ ਸਹਜਾਤਤੋ ਅਞ੍ਞੇ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵਾ ਅਵਿਜ੍ਜਾਦੀਨਂ ਨ ਸਮ੍ਭਵਨ੍ਤੀਤਿ ਸਹਜਾਤਪਚ੍ਚਯਵਸੇਨੇਵਾਯਂ ਚਤੁਕ੍ਕੋ ਆਰਦ੍ਧੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚੇਯ੍ਯ, ਨ ਚ ਤੇ ਨ ਸਮ੍ਭਵਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਨਾਯਂ ਤਥਾ ਆਰਦ੍ਧੋਤਿ।

"**ਮਹਾਨਿਦਾਨਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤੇ ਏਕਾਦਸਙ੍ਗਿਕੋ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦੋ** ਵੁਤ੍ਤੋ"ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਤਤ੍ਥ ਪਨ ''ਨਾਮਰੂਪਪਚ੍ਚਯਾ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ, ਵਿਞ੍ਞਾਣਪਚ੍ਚਯਾ ਨਾਮਰੂਪਂ, ਨਾਮਪਚ੍ਚਯਾ ਫਸ੍ਸੋ''ਤਿਆਦਿਨਾ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੯੭) ਦ੍ਵਿਕ੍ਖਤ੍ਤੁਂ ਆਗਤੇ ਨਾਮਰੂਪੇ ਏਕਧਾ ਗਹਿਤੇ ਨਵਙ੍ਗਿਕੋ, ਦ੍ਵਿਧਾ ਗਹਿਤੇ ਦਸਙ੍ਗਿਕੋ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਅਞ੍ਞਤ੍ਥ ਪਨ ਵੁਤ੍ਤੇਸੁ ਅਵਿਜ੍ਜਾਸਙ੍ਖਾਰੇਸੁ ਅਦ੍ਧਤ੍ਤਯਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਯੋਜਿਯਮਾਨੇਸੁ ਏਕਾਦਸਙ੍ਗਿਕੋ ਹੋਤੀਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਏਵਂ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। **ਮਹਾਨਿਦਾਨਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਦੇਸਨਾਯ ਪਰਿਗ੍ਗਹਤ੍ਥ**ਨ੍ਤਿ ਤਤ੍ਥ ਹਿ ਚਕ੍ਖਾਯਤਨਾਦੀਨਿ ਵਿਯ ਰੂਪੇ ਛਟ੍ਠਾਯਤਨਞ੍ਚ ਨਾਮੇ ਅਨ੍ਤੋਗਧਂ ਕਤ੍ਵਾ ਫਸ੍ਸਸ੍ਸ ਨਿਰਵਸੇਸਰੂਪਪਚ੍ਚਯਂ ਵਿਯ ਨਿਰਵਸੇਸਨਾਮਪਚ੍ਚਯਞ੍ਚ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ "**ਨਾਮਰੂਪਪਚ੍ਚਯਾ ਫਸ੍ਸੋ**"ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਏਵਮਿਧਾਪਿ ਤਤ੍ਥ ਦਸ੍ਸਿਤਵਿਸੇਸਦਸ੍ਸਨੇਨ ਤਂਦੇਸਨਾਪਰਿਗ੍ਗਹਤ੍ਥਂ ਏਕਚਿਤ੍ਤੁਕ੍ਖਣਿਕੇ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦੇ ਛਟ੍ਠਾਯਤਨਂ ਨਾਮਨ੍ਤੋਗਧਂ ਕਤ੍ਵਾ ''ਨਾਮਪਚ੍ਚਯਾ ਫਸ੍ਸੋ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਰੂਪਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਦੇਸਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਦੇਸਿਤਤ੍ਤਾ ''ਇਮਸ੍ਸਾ''ਤਿ ਵਚਨਸੇਸੋ, ਨ ਪੁਰਿਮਾਨਨ੍ਤਿ, ਤੇਨੇਵ "**ਅਯਞ੍ਹੀ**"ਤਿਆਦਿਮਾਹ।

ਯੋਨਿਵਸੇਨ ਓਪਪਾਤਿਕਾਨਨ੍ਤਿ ਚੇਤ੍ਥ ਸਂਸੇਦਜਯੋਨਿਕਾਪਿ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਾਯਤਨਭਾਵੇਨ ਓਪਪਾਤਿਕਸਙ੍ਗਹਂ ਕਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ। ਪਧਾਨਾਯ ਵਾ ਯੋਨਿਯਾ ਸਬ੍ਬਪਰਿਪੁਣ੍ਣਾਯਤਨਯੋਨਿਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ "**ਓਪਪਾਤਿਕਾਨ**"ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਏਵਂ ਸਙ੍ਗਹਨਿਦਸ੍ਸਨਵਸੇਨੇਵ ਹਿ **ਧਮ੍ਮਹਦਯਵਿਭਙ੍ਗੇ**ਪਿ (ਵਿਭ॰ ੧੦੦੯) ''ਓਪਪਾਤਿਕਾਨਂ ਪੇਤਾਨ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਓਪਪਾਤਿਕਗ੍ਗਹਣਮੇਵ ਕਤਂ, ਨ ਸਂਸੇਦਜਗ੍ਗਹਣਨ੍ਤਿ। ਏਕਚਿਤ੍ਤੁਕ੍ਖਣੇ ਛਹਾਯਤਨੇਹਿ ਫਸ੍ਸਸ੍ਸ ਪਵਤ੍ਤਿ ਨਤ੍ਥਿ, ਨ ਚੇਕਸ੍ਸ ਅਕੁਸਲਫਸ੍ਸਸ੍ਸ ਛਟ੍ਠਾਯਤਨਵਜ੍ਜਂ ਆਯਤਨਂ

ਸਮਾਨਕ੍ਖਣੇ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨਂ ਪਚ੍ਚਯਭੂਤਂ ਅਤ੍ਥਿ, ਆਰਮ੍ਮਣਪਚ੍ਚਯੋ ਚੇਤ੍ਥ ਪਵਤ੍ਤਕੋ ਨ ਹੋਤੀਤਿ ਨ ਗਯ੍ਹਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ''ਸਲ਼ਾਯਤਨਪਚ੍ਚਯਾ ਫਸ੍ਸੋ''ਤਿ ਨ ਸਕ੍ਕਾ ਵਤ੍ਤੁਨ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ **"ਯਸ੍ਮਾ ਪਨੇਸੋ"**ਤਿਆਦਿਮਾਹ।

ਪੁਰਿਮਯੋਨਿਦ੍ਵਯੇ ਸਮ੍ਭਵਨ੍ਤਮ੍ਪਿ ਕੇਸਞ੍ਚਿ ਸਲ਼ਾਯਤਨਂ ਕਲਲਾਦਿਕਾਲੇ ਨ ਸਮ੍ਭਵਤੀਤਿ **"ਸਦਾ ਅਸਮ੍ਭਵਤੋ"**ਤਿ ਆਹ। ਪਚ੍ਛਿਮਯੋਨਿਦ੍ਵਯੇ ਪਨ ਯੇਸਂ ਸਮ੍ਭਵਤਿ, ਤੇਸਂ ਸਦਾ ਸਮ੍ਭਵਤੀਤਿ। **ਇਤੋ**ਤਿ ਇਮਸ੍ਮਾ ਚਤੁਕ੍ਕਤੋ, ਨਯਤੋ ਵਾ, ਯੋ ਵਿਸੇਸੋ।

ਪਚ੍ਚਯਚਤੁਕ੍ਕਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੨. ਹੇਤੁਚਤੁਕ੍ਕਵਣ੍ਣਨਾ

੨੪੪. **ਜਾਤਿਕ੍ਖਣਮਤ੍ਤੇ ਏਵ ਅਭਾਵਤੋ**ਤਿ ਤਤੋ ਉਦ੍ਧਂ ਭਾਵਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਅਵਿਗਤਪਚ੍ਚਯਨਿਯਮਾਭਾਵਤੋ** ਭਵੇ ਉਪਾਦਾਨਹੇਤੁਕਗ੍ਗਹਣਂ ਨ ਕਤਂ, **ਅਭਾਵਤੋ ਅਵਿਗਤਪਚ੍ਚਯਸ੍ਸ** ਜਾਤਿਆਦੀਸੁ ਭਵਹੇਤੁਕਾਦਿਗ੍ਗਹਣਂ ਨ ਕਤਨ੍ਤਿ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ। ਯਥਾ ਪਨ ਯਾਵ ਵਤ੍ਥੁ, ਤਾਵ ਅਨੁਪਲਬ੍ਭਮਾਨਸ੍ਸ ਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਵਤ੍ਥੁ ਅਵਿਗਤਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣਤੋ ਉਦ੍ਧਂ ਪਵਤ੍ਤਨਕਮ੍ਪਿ, ਏਵਂ ਉਪਾਦਾਨਂ ਭਵਸਙ੍ਗਹਿਤਾਨਂ ਜਾਤਿਆਦੀਨਂ, ਭਵੋ ਚ ਜਾਤਿਯਾ ਅਵਿਗਤਪਚ੍ਚਯੋ ਸਿਯਾ। ਅਥ ਨ ਸਿਯਾ, ਸਙ੍ਖਾਰਕ੍ਖਨ੍ਧੇ ਜਾਤਿਆਦੀਨਂ ਸਙ੍ਗਹਿਤਤ੍ਤਾ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਨਾਮਸ੍ਸ, ਨਾਮਞ੍ਚ ਅਤਕ੍ਖਣਿਕਸਮ੍ਭਵਾ ਛਟ੍ਠਾਯਤਨਸ੍ਸ ਅਵਿਗਤਪਚ੍ਚਯੋ ਨ ਸਿਯਾਤਿ ਇਧ ਵਿਯ ਤਤ੍ਥਾਪਿ ਹੇਤੁਕਗ੍ਗਹਣਂ ਨ ਕਤ੍ਤਬ੍ਬਂ ਸਿਯਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਯਾਵ ਉਪਾਦਾਨਂ, ਤਾਵ ਜਾਤਿਆਦੀਨਂ ਅਨੁਪਲਬ੍ਭੋ, ਜਾਤਿਕ੍ਖਣਮਤ੍ਤੇ ਏਵ ਭਵਸ੍ਸ ਅਭਾਵੋ ਚ ਕਾਰਣਨ੍ਤਿ ਨ ਸਕ੍ਕਾ ਕਾਤੁਂ। ਸਙ੍ਖਤਲਕ੍ਖਣਾਨਂ ਪਨ ਜਾਤਿਆਦੀਨਂ ਅਸਭਾਵਧਮ੍ਮਾਨਂ ਭਵੇਨ ਸਙ੍ਗਹਿਤਤ੍ਤਾ ਅਸਭਾਵਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਚ ਪਰਮਤ੍ਥਤੋ ਭਵਨ੍ਤਰਸ੍ਸ ਅਭਾਵਤੋ ਹੇਤੁਆਦਿਪਚ੍ਚਯਾ ਨ ਸਨ੍ਤੀਤਿ ਭਵਸ੍ਸ ਉਪਾਦਾਨਂ ਨ ਨਿਯਮੇਨ ਅਵਿਗਤਪਚ੍ਚਯੋ, ਭਵੋ ਪਨ ਜਾਤਿਯਾ, ਜਾਤਿ ਜਰਾਮਰਣਸ੍ਸ ਨੇਵ ਅਵਿਗਤਪਚ੍ਚਯੋਤਿ ਅਵਿਗਤਪਚ੍ਚਯਨਿਯਮਾਭਾਵਤੋ ਅਭਾਵਤੋ ਚ ਅਵਿਗਤਪਚ੍ਚਯਸ੍ਸ ਭਵਾਦੀਸੁ ਹੇਤੁਕਗ੍ਗਹਣਂ ਨ ਕਤਨ੍ਤਿ ਯੁਤ੍ਤਂ।

ਨਨੁ ਏਵਂ ''ਨਾਮਂ ਵਿਞ੍ਞਾਣਹੇਤੁਕਂ ਛਟ੍ਠਾਯਤਨਂ ਨਾਮਹੇਤੁਕ''ਨ੍ਤਿ ਵਚਨਂ ਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਂ। ਨ ਹਿ ਨਾਮਸਙ੍ਗਹਿਤਾਨਂ ਜਾਤਿਆਦੀਨਂ ਅਵਿਗਤਪਚ੍ਚਯੋ ਅਞ੍ਞਸ੍ਸ ਅਵਿਗਤਪਚ੍ਚਯਭਾਵੋ ਚ ਅਤ੍ਥਿ ਅਸਭਾਵਧਮ੍ਮਤ੍ਤਾਤਿ? ਨ, ਤੇਸਂ ਨਾਮੇਨ ਅਸਙ੍ਗਹਿਤਤ੍ਤਾ। ਨਮਨਕਿਚ੍ਚਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਞ੍ਹਿ ਨਾਮਂ, ਤਞ੍ਚ ਕਿਚ੍ਚਂ ਸਭਾਵਧਮ੍ਮਾਨਮੇਵ ਹੋਤੀਤਿ ਸਭਾਵਧਮ੍ਮਭੂਤਾ ਏਵ ਤਯੋ ਖਨ੍ਧਾ ''ਨਾਮ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਤ੍ਥ ਹੇਤੁਕਗ੍ਗਹਣਂ ਯੁਤ੍ਤਂ, ਇਧ ਪਨ ਭਵਤੀਤਿ ਭਵੋ, ਨ ਚ ਜਾਤਿਆਦੀਨਿ ਨ ਭਵਨ੍ਤਿ ''ਭਵਪਚ੍ਚਯਾ ਜਾਤਿ ਸਮ੍ਭਵਤਿ, ਜਾਤਿਪਚ੍ਚਯਾ ਜਰਾਮਰਣਂ ਸਮ੍ਭਵਤੀ''ਤਿ ਯੋਜਨਤੋ , ਤਸ੍ਮਾ ਸਙ੍ਖਰਣਤੋ ਸਙ੍ਖਾਰੇ ਵਿਯ ਭਵਨਤੋ ਭਵੇ ਜਾਤਿਆਦੀਨਿ ਸਙ੍ਗਹਿਤਾਨੀਤਿ ਨਿਯਮਾਭਾਵਾਭਾਵੇਹਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੇਹਿ ਹੇਤੁਕਗ੍ਗਹਣਂ ਨ ਕਤਨ੍ਤਿ।

ਕੇਚਿ ਪਨਾਤਿਆਦਿਨਾ ਰੇਵਤਤ੍ਥੇਰਮਤਂ ਵਦਤਿ। **ਅਰੂਪਕ੍ਖਨ੍ਧਾ ਹਿ ਇਧ ਭਵੋਤਿ ਆਗਤਾ**। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹਿ ''ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੋ ਉਪਾਦਾਨਪਚ੍ਚਯਾ ਭਵੋ, ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਉਪਾਦਾਨਂ ਵੇਦਨਾਕ੍ਖਨ੍ਧੋ...ਪੇ॰... ਵਿਞ੍ਞਾਣਕ੍ਖਨ੍ਧੋ''ਤਿ (ਵਿਭ॰ ੨੪੯)।

"ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਪਦੇਸਾਭਾਵਤੋ"ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਸਤਿਪਿ ਪਨ ਪਦੇਸੇ ਉਪਾਦਾਨਂ ਵਿਯ ਸਭਾਵਾਨਿ ਜਾਤਿਆਦੀਨਿ ਨ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਠਪੇਤਬ੍ਬਸ੍ਸ ਭਾਵਨ੍ਤਰਸ੍ਸ ਅਭਾਵਤੋ ਏਵ ਠਪਨਂ ਨ ਕਾਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਯੁਤ੍ਤਂ। ਜਾਯਮਾਨਾਨਂ ਪਨ ਜਾਤਿ, ਜਾਤਾਨਞ੍ਚ ਜਰਾਮਰਣਨ੍ਤਿ ''ਭਵਪਚ੍ਚਯਾ ਜਾਤਿ, ਜਾਤਿਪਚ੍ਚਯਾ ਜਰਾਮਰਣ''ਨ੍ਤਿ (ਵਿਭ॰ ੨੨੫) ਵੁਤ੍ਤਂ। ਯਥਾ ਪਨ ''ਨਾਮਪਚ੍ਚਯਾ ਫਸ੍ਸੋਤਿ ਤਤ੍ਥ ਕਤਮਂ ਨਾਮਂ? ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਫਸ੍ਸਂ ਵੇਦਨਾਕ੍ਖਨ੍ਧੋ...ਪੇ॰... ਵਿਞ੍ਞਾਣਕ੍ਖਨ੍ਧੋ। ਇਦਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਨਾਮ''ਨ੍ਤਿ (ਵਿਭ॰ ੨੫੯), ''ਨਾਮਰੂਪਪਚ੍ਚਯਾ ਸਲ਼ਾਯਤਨਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥਿ ਨਾਮਂ ਅਤ੍ਥਿ ਰੂਪਂ। ਤਤ੍ਥ ਕਤਮਂ ਨਾਮਂ? ਵੇਦਨਾਕ੍ਖਨ੍ਧੋ ਸਞ੍ਞਾਕ੍ਖਨ੍ਧੋ ਸਙ੍ਖਾਰਕ੍ਖਨ੍ਧੋ। ਇਦਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਨਾਮਂ। ਤਤ੍ਥ ਕਤਮਂ ਰੂਪਂ? ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਮਹਾਭੂਤਾ ਯਞ੍ਚ ਰੂਪਂ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਮਨੋਧਾਤੁ ਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁ ਵਤ੍ਤਤਿ, ਇਦਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਰੂਪ''ਨ੍ਤਿ (ਵਿਭ॰

੨੬੧) ਚ ਯਂ ਨਾਮਰੂਪਞ੍ਚ ਫਸ੍ਸਸ੍ਸ ਸਲ਼ਾਯਤਨਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯੋ, ਤਸ੍ਸ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਪਦੇਸੋ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠੋ, ਏਵ◌ਂ ਯੋ ਭਵ◌ੋ ਜਾਤਿਯਾ ਪਚ੍ਚਯੋ, ਤਸ੍ਸਪਿ ਠਪੇਤਬ੍ਬਗਹੇਤਬ੍ਬਵ◌ਿਸੇਸੇ ਸਤਿ ਨ ਸਕ੍ਕਾ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਪਦੇਸੋ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਵਤ੍ਤੁਨ੍ਤਿ।

ਹੇਤੁਚਤੁਕ੍ਕਵ◌ਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੪. ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਚਤੁਕ੍ਕਵ◌ਣ੍ਣਨਾ

੨੪੬. ਨਿਪ੍ਪਦੇਸਤ੍ਤਾ ਭਵ◌ੇਨ ਉਪਾਦਾਨਂ ਸਙ੍ਗਹਿਤਨ੍ਤਿ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਉਪਾਦਾਨਸ੍ਸ ਵ◌ਿਸੁਂ ਠਿਤਸ੍ਸ ਅਭਾਵ◌ਾ ''ਭਵਪਚ੍ਚਯਾਪਿ ਉਪਾਦਾਨ''ਨ੍ਤਿ ਨ ਸਕ੍ਕਾ ਵਤ੍ਤੁਨ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **"ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਭਵ◌ੋ ਨਿਪ੍ਪਦੇਸੋ"**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਏਵ◌ਂ ਸਤਿ ''ਨਾਮਪਚ੍ਚਯਾਪਿ ਵ◌ਿਞ੍ਞਾਣ''ਨ੍ਤਿ ਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਂ ਸਿਯਾ, ਨਾਮਂ ਪਨ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਭੂਤਂ ਪਚ੍ਚਯਭੂਤਞ੍ਚ ਸਪ੍ਪਦੇਸਮੇਵ ਗਹਿਤਨ੍ਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਯਥਾ ਪਨ ''ਨਾਮਪਚ੍ਚਯਾ ਛਟ੍ਠਾਯਤਨਂ, ਨਾਮਪਚ੍ਚਯਾ ਫਸ੍ਸੋ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਵ◌ਿਭ॰ ੧੫੦-੧੫੪) ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਠਪੇਤ੍ਵ◌ਾ ਨਾਮਂ ਗਹਿਤਂ, ਏਵ◌ਂ ''ਭਵਪਚ੍ਚਯਾਪਿ ਉਪਾਦਾਨ''ਨ੍ਤਿ ਇਧਾਪਿ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਠਪੇਤ੍ਵ◌ਾ ਭਵਸ੍ਸ ਗਹਣਂ ਨ ਨ ਸਕ੍ਕਾ ਕਾਤੁਂ, ਤਸ੍ਮਾ ਉਪਾਦਾਨਸ੍ਸ ਅਵ◌ਿਗਤਪਚ੍ਚਯਨਿਯਮਾਭਾਵ◌ੋ ਵ◌ਿਯ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਪਚ੍ਚਯਨਿਯਮਾਭਾਵ◌ੋ ਭਵ◌ੇ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵ◌ੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ''ਭਵਪਚ੍ਚਯਾਪਿ ਉਪਾਦਾਨ''ਨ੍ਤਿ ਨ ਵ◌ੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵ◌ੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਪਚ੍ਚਯੋਤਿ ਏਤ੍ਥ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਵ◌ਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਅਤ੍ਥਿਪਚ੍ਚਯੋ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤੋ ਸਿਯਾ। ''ਨਾਮਰੂਪਪਚ੍ਚਯਾਪਿ ਵ◌ਿਞ੍ਞਾਣ''ਨ੍ਤਿ ਹਿ ਵ◌ੁਤ੍ਤਂ, ਨ ਚ ਵਤ੍ਥੁ ਅਕੁਸਲਵ◌ਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ, ਪੁਰੇਜਾਤਵ◌ਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤੋ ਪਨ ਹੋਤੀਤਿ। ਤਥਾ ''ਛਟ੍ਠਾਯਤਨਪਚ੍ਚਯਾਪਿ ਨਾਮਰੂਪ''ਨ੍ਤਿ ਵ◌ੁਤ੍ਤਂ, ਨ ਚ ਛਟ੍ਠਾਯਤਨਂ ਚਕ੍ਖਾਯਤਨੁਪਚਯਾਦੀਨਂ ਚਿਤ੍ਤਸਮੁਟ੍ਠਾਨਰੂਪਸ੍ਸ ਚ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ, ਪਚ੍ਛਾਜਾਤਵ◌ਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤੋ ਪਨ ਹੋਤੀਤਿ।

ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਚਤੁਕ੍ਕਵ◌ਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਸਙ੍ਖਾਰਾਦਿਮੂਲਕਨਯਮਾਤਿਕਾਵ◌ਣ੍ਣਨਾ

੨੪੭. **"ਅਪੁਬ੍ਬਸ੍ਸ ਅਞ੍ਞਸ੍ਸ ਅਵ◌ਿਜ੍ਜਾਪਚ੍ਚਯਸ੍ਸ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਸ੍ਸ ਅਭਾਵਤੋ ਭਵਮੂਲਕਨਯੋ ਨ ਵ◌ੁਤ੍ਤੋ"**ਤਿ ਵ◌ੁਤ੍ਤਂ, ਏਵ◌ਂ ਸਤਿ ''ਛਟ੍ਠਾਯਤਨਪਚ੍ਚਯਾ ਅਵ◌ਿਜ੍ਜਾ''ਤਿਆਦਿਕਾ ਛਟ੍ਠਾਯਤਨਾਦਿਮੂਲਕਾ ਚ ਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਾ ਸਿਯੁਂ। ''ਨਾਮਪਚ੍ਚਯਾ ਅਵ◌ਿਜ੍ਜਾ''ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਹਿ ਅਵ◌ਿਜ੍ਜਾਪਚ੍ਚਯਾ ਸਬ੍ਬੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਖਨ੍ਧਾ ਨਾਮਨ੍ਤਿ ਵ◌ੁਤ੍ਤਾਤਿ। ਤਤ੍ਰਾਯਂ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ ਸਿਯਾ – ਨਾਮਵ◌ਿਸੇਸਾਨਂ ਛਟ੍ਠਾਯਤਨਾਦੀਨਂ ਅਵ◌ਿਜ੍ਜਾਯ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵ◌ੋ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੋਤਿ ਛਟ੍ਠਾਯਤਨਾਦਿਮੂਲਕਾ ਵ◌ੁਤ੍ਤਾ। ਯਦੇਵ ਪਨ ਨਾਮਂ ਅਵ◌ਿਜ੍ਜਾਯ ਪਚ੍ਚਯੋ, ਤਦੇਵ ਭਵਪਚ੍ਚਯਾ ਅਵ◌ਿਜ੍ਜਾਤਿ ਏਤ੍ਥਾਪਿ ਵ◌ੁਚ੍ਚੇਯ੍ਯ, ਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਵ◌ਿਸੇਸੋ ਕੋਚਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਅਪੁਬ੍ਬਾਭਾਵਤੋ ਨ ਵ◌ੁਤ੍ਤੋਤਿ। ਭਵਗ੍ਗਹਣੇਨ ਚ ਇਧ ਅਵ◌ਿਜ੍ਜਾਯ ਪਚ੍ਚਯਭੂਤਾ ਸਭਾਵਧਮ੍ਮਾ ਗਣ੍ਹੇਯ੍ਯੁਂ, ਨ ਜਾਤਿਆਦੀਨੀਤਿ ਅਪੁਬ੍ਬਾਭਾਵਤੋ ਨ ਵ◌ੁਤ੍ਤੋਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। **"ਅਵ◌ਿਜ੍ਜਾਪਚ੍ਚਯਾ ਅਵ◌ਿਜ੍ਜਾਤਿਪਿ ਵ◌ੁਤ੍ਤਂ ਸਿਯਾ"**ਤਿ ਵ◌ੁਤ੍ਤਂ, ਯਥਾ ਪਨ ''ਨਾਮਪਚ੍ਚਯਾ ਫਸ੍ਸੋ''ਤਿ ਵ◌ੁਤ੍ਤੇ ''ਫਸ੍ਸਪਚ੍ਚਯਾ ਫਸ੍ਸੋ''ਤਿ ਵ◌ੁਤ੍ਤਂ ਨ ਹੋਤਿ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਠਪੇਤ੍ਵ◌ਾ ਪਚ੍ਚਯਸ੍ਸ ਗਹਣਤੋ, ਏਵਮਿਧਾਪਿ ਨ ਸਿਯਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਭਵਨਵਸੇਨ ਸਭਾਵਧਮ੍ਮਾਸਭਾਵਧਮ੍ਮੇਸੁ ਸਾਮਞ੍ਞੇਨ ਪਵਤ੍ਤੋ ਭਵ-ਸਦ੍ਦੋਤਿ ਨ ਸੋ ਅਵ◌ਿਜ੍ਜਾਯ ਪਚ੍ਚਯੋਤਿ ਸਕ੍ਕਾ ਵਤ੍ਤੁਂ। ਤੇਨ ਭਵਮੂਲਕਨਯੋ ਨ ਵ◌ੁਤ੍ਤੋਤਿ ਵ◌ੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

''ਉਪਾਦਾਨਪਚ੍ਚਯਾ ਭਵ◌ੋ''ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਵ◌ਿਯ ਭਵ◌ੇਕਦੇਸੇ ਵ◌ਿਸੁਂ ਪੁਬ੍ਬੇ ਅਗ੍ਗਹਿਤੇ ਭਵ-ਸਦ੍ਦੋ ਪਚ੍ਚਯਸੋਧਨਤ੍ਥਂ ਆਦਿਤੋ ਵ◌ੁਚ੍ਚਮਾਨੋ ਨਿਰਵਸੇਸਬੋਧਕੋ ਹੋਤਿ, ਨ ਨਾਮ-ਸਦ੍ਦੋ। ਏਵ◌ਂਸਭਾਵ◌ਾ ਹਿ ਏਤਾ ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਯੋਤਿ ਇਮਿਨਾਵ◌ਾ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੇਨ **"ਅਵ◌ਿਜ੍ਜਾਪਚ੍ਚਯਾ ਅਵ◌ਿਜ੍ਜਾਤਿਪਿ ਵ◌ੁਤ੍ਤਂ ਸਿਯਾ"**ਤਿ ਆਹਾਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ, ਇਮਿਨਾਵ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੇਨ ''ਭਵਸ੍ਸ ਨਿਪ੍ਪਦੇਸਤ੍ਤਾ ਭਵਪਚ੍ਚਯਾਪਿ ਉਪਾਦਾਨਨ੍ਤਿ ਨ ਵ◌ੁਤ੍ਤ''ਨ੍ਤਿ ਅਯਮਤ੍ਥੋ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਪਚ੍ਚਯਵ◌ਾਰੇ ਵ◌ੁਤ੍ਤੋਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਤਤ੍ਥ **ਪਚ੍ਛਿਨ੍ਨਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਏਤੇਨ ਜਾਤਿਜਰਾਮਰਣਾਨਂ

ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵੋ ਅਨੁਵ੍ਵਾਤੋ ਵਿਯ ਹੋਤਿ। ਜਾਯਮਾਨਾਨਂ ਪਨ ਜਾਤਿ, ਨ ਜਾਤਿਯਾ ਜਾਯਮਾਨਾ, ਜੀਯਮਾਨਮੀਯਮਾਨਞ੍ਚ ਜਰਾਮਰਣਂ, ਨ ਜਰਾਮਰਣਸ੍ਸ ਜੀਯਮਾਨਮੀਯਮਾਨਾਤਿ ਜਾਤਿਆਦੀਨਿ ਏਕਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣੇ ਨ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਅਸਮ੍ਭਵਤੋ ਏਵ ਤਮ੍ਮੂਲਕਾ ਨਯਾ ਨ ਗਹਿਤਾ, ਪਚ੍ਛੇਦੋਪਿ ਪਨ ਅਤ੍ਥੀਤਿ “**ਤਤ੍ਥ ਪਚ੍ਛਿਨ੍ਨਤ੍ਤਾ**”ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। ਤੇਨੇਵ “**ਅਪਿਚਾ**”ਤਿਆਦਿਮਾਹ।

ਮਾਤਿਕਾਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਅਕੁਸਲਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੨੪੮-੨੪੯. ਉਪਾਦਾਨਸ੍ਸ ਉਪਾਦਾਨਪਚ੍ਚਯਤ੍ਤਂ ਆਪਜ੍ਜੇਯ੍ਯਾਤਿ ਨਨੁ ਨਾਯਂ ਦੋਸੋ। ਕਾਮੁਪਾਦਾਨਞ੍ਹਿ ਦਿਟ੍ਠੁਪਾਦਾਨਸ੍ਸ, ਤਞ੍ਚ ਇਤਰਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤੀਤਿ? ਸਚ੍ਚਂ, ਕਾਮੁਪਾਦਾਨਸ੍ਸ ਪਨ ਤਣ੍ਹਾਗਹਣੇਨ ਗਹਿਤਤ੍ਤਾ ਨਾਮੇ ਵਿਯ ਵਿਸੇਸਪਚ੍ਚਯਤ੍ਤਾਭਾਵਾ ਚ ਉਪਾਦਾਨਗ੍ਗਹਣੇਨ ਤਣ੍ਹਾਪਚ੍ਚਯਾ ਭਵਸ੍ਸ ਚ ਪਚ੍ਚਯਭੂਤਾ ਦਿਟ੍ਠਿ ਏਵ ਗਹਿਤਾਤਿ ਅਯਂ ਦੋਸੋ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਯਸ੍ਮਾ ਚ ਉਪਾਦਾਨਟ੍ਠਾਨੇ ਪਚ੍ਚਯੁਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਪਚ੍ਚਯੋ ਚ ਏਕਮੇਵ, ਤਸ੍ਮਾ ‘‘ਨਾਮਪਚ੍ਚਯਾ ਫਸ੍ਸੋ, ਨਾਮਰੂਪਪਚ੍ਚਯਾ ਸਲ਼ਾਯਤਨ’’ਨ੍ਤਿ ਏਤੇਸਂ ਨਿਦ੍ਦੇਸੇਸੁ ਵਿਯ ‘‘ਉਪਾਦਾਨਪਚ੍ਚਯਾ ਭਵੋ’’ਤਿ ਏਤਸ੍ਸ ਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਪਚ੍ਚਯੋ ਵਿਸੁਂ ਨ ਵਿਭਤ੍ਤੋ। ਸਤਿਪਿ ਵਾ ਭਵਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵੇਨ ਕਾਮੁਪਾਦਾਨਸ੍ਸਪਿ ਗਹਣੇ ‘‘ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਉਪਾਦਾਨ’’ਨ੍ਤਿ ਅਵੁਚ੍ਚਮਾਨੇ ਕਾਮੁਪਾਦਾਨਂ ਕਾਮੁਪਾਦਾਨਸ੍ਸ, ਦਿਟ੍ਠਿ ਚ ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਪਚ੍ਚਯੋਤਿ ਆਪਜ੍ਜੇਯ੍ਯਾਤਿ ਪਚ੍ਚਯਪਚ੍ਚਯੁਪ੍ਪਨ੍ਨਤਾਨਿਵਾਰਣਤ੍ਥਂ “**ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਉਪਾਦਾਨ**”ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ।

੨੫੨. ਚਕ੍ਖਾਯਤਨਾਦਿਉਪਤ੍ਥਮ੍ਭਕਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਸਮੁਟ੍ਠਾਨਰੂਪਸ੍ਸ ਜਨਕਂ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਚਕ੍ਖਾਯਤਨੁਪਚਯਾਦੀਨਂ ਪਚ੍ਚਯੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਤਦਜਨਕਮ੍ਪੀਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੇਨ “**ਯਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਸਮੁਟ੍ਠਾਨਰੂਪਸ੍ਸਾ**”ਤਿਆਦਿਮਾਹ। **ਤਾਸਮ੍ਪਿ ਹੀ**ਤਿ ਉਤੁਆਹਾਰਜਸਨ੍ਤਤੀਨਮ੍ਪਿ ਹਿ ਉਪਤ੍ਥਮ੍ਭਕਸਮੁਟ੍ਠਾਪਨਪਚ੍ਛਾਜਾਤਪਚ੍ਚਯਵਸੇਨ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ ਏਵਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

੨੫੪. ਯਥਾਨੁਰੂਪਨ੍ਤਿ ਮਹਾਭੂਤਸਙ੍ਖਾਤਂ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਸਹਜਾਤਾਦਿਪਚ੍ਚਯੋ, ਵਤ੍ਥੁਸਙ੍ਖਾਤਂ ਛਟ੍ਠਸ੍ਸ ਪੁਰੇਜਾਤਾਦਿਪਚ੍ਚਯੋ, ਨਾਮਂ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਪਚ੍ਛਾਜਾਤਾਦਿਪਚ੍ਚਯੋ, ਛਟ੍ਠਸ੍ਸ ਸਹਜਾਤਾਦਿਪਚ੍ਚਯੋਤਿ ਏਸਾ ਯਥਾਨੁਰੂਪਤਾ।

੨੬੪. **ਯਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਯਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯੁਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਨਾਮਸ੍ਸ ਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਪਚ੍ਚਯਭਾਵੋ ਹੋਤੀਤਿ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ।

੨੭੨. ‘‘ਫਸ੍ਸਪਚ੍ਚਯਾਪਿ ਨਾਮ’’ਨ੍ਤਿ ਫਸ੍ਸਪਚ੍ਚਯਭਾਵੇਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਸ੍ਸੇਵ ਨਾਮਸ੍ਸ ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਚ੍ਚਯੁਪ੍ਪਨ੍ਨੇਨ ਪਵਤ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸਿਤਾਤਿ “**ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਫਸ੍ਸ**”ਨ੍ਤਿ ਪੁਨ ਵਚਨੇ ਕੋਚਿ ਅਤ੍ਥੋ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਨ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ “**ਤਥਾਪੀ**”ਤਿਆਦਿਮਾਹ।

੨੮੦. ਯਸ੍ਮਾ ਅਧਿਮੋਕ੍ਖੋਪਿ ਨਤ੍ਥਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਉਪਾਦਾਨਟ੍ਠਾਨਂ ਪਰਿਹੀਨਮੇਵਾਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। ਬਲਵਕਿਲੇਸੇਨ ਪਨ ਪਦਪੂਰਣਸ੍ਸ ਕਾਰਣਂ ਤਣ੍ਹਾਯ ਅਭਾਵੋ ਦੋਮਨਸ੍ਸਸਹਗਤੇਸੁ ਵੁਤ੍ਤੋ ਏਵਾਤਿ ਤਸ੍ਸ ਤੇਨ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬੋ। **ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਤਤਿਯਚਿਤ੍ਤਾਦੀਸੁ ‘‘ਤਣ੍ਹਾਪਚ੍ਚਯਾ ਅਧਿਮੋਕ੍ਖੋ’’ਤਿਆਦਿਮ੍ਹਿ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਮੇਵ ਵਿਸੇਸਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਪਾਲ਼ਿ ਸਂਖਿਤ੍ਤਾ। **ਹੇਟ੍ਠਾ**ਤਿ ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਕਣ੍ਡਾਦੀਸੁ।

ਅਕੁਸਲਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਕੁਸਲਾਬ੍ਯਾਕਤਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੨੯੨. **ਪਸਾਦੋ**ਤਿ ਸਦ੍ਧਾ।

੩੦੯. ‘‘ਅਲੋਭੋ ਨਿਦਾਨਂ ਕਮ੍ਮਾਨਂ ਸਮੁਦਯਾਯਾ’’ਤਿਆਦਿਵਚਨਤੋ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੪) ਸਬ੍ਯਾਪਾਰਾਨਿ ਕੁਸਲਮੂਲਾਨਿ ਸਙ੍ਖਾਰਾਨਂ ਨਿਦਾਨਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਨ ਕਮ੍ਮਵੇਗਕ੍ਖਿਤ੍ਤੇਸੁ ਵਿਪਾਕੇਸੁ ਅਲੋਭਾਦਿਸਹਗਤਕਮ੍ਮਪਟਿਬਿਮ੍ਬਭੂਤਾ ਵਿਯ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨਾ ਅਲੋਭਾਦਯੋਤਿ ਪਞ੍ਚਵਿਞ੍ਞਾਣੇਸੁ ਵਿਯ ਨਿਦਾਨਰਹਿਤਤਾ **ਸੋਤਪਤਿਤਤਾ**ਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ। ਕਿਰਿਯਧਮ੍ਮਾ ਕਿਰਿਯਮਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਕਮ੍ਮਨਿਦਾਨਰਹਿਤਾਇਚ੍ਚੇਵ ਪਰਿਹੀਨਾਵਿਜ੍ਜਾਟ੍ਠਾਨਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਤਤਿਯਚਤੁਤ੍ਥਵਾਰਾ ਅਸਮ੍ਭਵਤੋ ਏਵਾਤਿ ਕਸ੍ਮਾ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਕਿਂ ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣਾਦੀਨਿ ਚਕ੍ਖਾਯਤਨੁਪਚਯਾਦੀਨਂ ਪਚ੍ਛਾਜਾਤਪਚ੍ਚਯਾ ਨ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ? ਹੋਨ੍ਤਿ, ਤਦੁਪਤ੍ਥਮ੍ਭਕਸ੍ਸ ਪਨ ਚਿਤ੍ਤਸਮੁਟ੍ਠਾਨਸ੍ਸ ਅਸਮੁਟ੍ਠਾਪਨਂ ਸਨ੍ਧਾਯ “**ਅਸਮ੍ਭਵਤੋ**”ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। ਸਹਜਾਤਪਚ੍ਛਾਜਾਤਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਪਨ ਵਸੇਨ ਤਦਾਪਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣਪਚ੍ਚਯਾ ਨਾਮਰੂਪਂ, ਪਚ੍ਛਾਜਾਤਸਹਜਾਤਨਾਮਸ੍ਸ ਸਹਜਾਤਪੁਰੇਜਾਤਭੂਤਚਕ੍ਖਾਦਿਰੂਪਸ੍ਸ ਚ ਵਸੇਨ ਨਾਮਰੂਪਪਚ੍ਚਯਾ ਸਲ਼ਾਯਤਨਞ੍ਚ ਲਬ੍ਭਤੀਤਿ ਤਤਿਯਚਤੁਤ੍ਥਵਾਰਾ ਨ ਨ ਸਮ੍ਭਵਨ੍ਤੀਤਿ।

ਕੁਸਲਾਬ੍ਯਾਕਤਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਅਵਿਜ੍ਜਾਮੂਲਕਕੁਸਲਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੩੩੪. **ਸਮ੍ਮੋਹਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਕੁਸਲਫਲੇ ਅਨਿਚ੍ਛਾਦਿਤਾਯ ਸਭਯੇ ਸਾਦੁਰਸਵਿਸਰੁਕ੍ਖਬੀਜਸਦਿਸੇ ਤਂਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਕਕੁਸਲੇ ਚ ਅਨਾਦੀਨਵਦਸ੍ਸਿਤਾਵਸੇਨ। ਸਮਤਿਕ੍ਕਮਤ੍ਥਂ ਭਾਵਨਾ **ਸਮਤਿਕ੍ਕਮਭਾਵਨਾ,** ਤਦਙ੍ਗਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨਵਸੇਨ ਸਮਤਿਕ੍ਕਮਭੂਤਾ ਵਾ ਭਾਵਨਾ **ਸਮਤਿਕ੍ਕਮਭਾਵਨਾ**।

ਤਥਾ ਇਧ ਨ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤੀਤਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਏਵ ਸਙ੍ਖਾਰਾਨਂ ਅਵਿਗਤਾਦਿਪਚ੍ਚਯਤ੍ਤਾਭਾਵਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਵਿਞ੍ਞਾਣਾਦੀਨਂ ਪਨ ਸਙ੍ਖਾਰਾਦਯੋ ਅਵਿਗਤਾਦਿਪਚ੍ਚਯਾ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾਪਚ੍ਚਯਾ ਸਙ੍ਖਾਰੋ, ਸਙ੍ਖਾਰਪਚ੍ਚਯਾ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਸਙ੍ਖਾਰਹੇਤੁਕਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਯੋਜਨਾ ਨ ਨ ਸਕ੍ਕਾ ਕਾਤੁਨ੍ਤਿ ਅਵਿਗਤਚਤੁਕ੍ਕਾਦੀਨਿਪਿ ਨ ਇਧ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤਿ। ਵਿਞ੍ਞਾਣਪਚ੍ਚਯਾ ਨਾਮਰੂਪਂ ਵਿਞ੍ਞਾਣਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਂ ਨਾਮਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਹਿ ਯਥਾਲਾਭਯੋਜਨਾਯ ਨਯੋ ਦਸ੍ਸਿਤੋਤਿ।

ਅਵਿਜ੍ਜਾਮੂਲਕਕੁਸਲਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਕੁਸਲਮੂਲਕਵਿਪਾਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੩੪੩. “**ਨਾਨਾਕ੍ਖਣਿਕਕਮ੍ਮਪਚ੍ਚਯੇ ਪਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਮੇਵ ਨਤ੍ਥੀ**”ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਕਿਂ ਕੁਸਲਮੂਲਂ ਅਕੁਸਲਮੂਲਞ੍ਚ ਕਮ੍ਮਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤੀਤਿ? ਨ ਹੋਤਿ, ਕਮ੍ਮਪਚ੍ਚਯਭੂਤਾਯ ਪਨ ਚੇਤਨਾਯ ਸਂਸਟ੍ਠਂ ਕਮ੍ਮਂ ਵਿਯ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ। ਤੇਨ ਏਕੀਭਾਵਮਿਵ ਗਤਤ੍ਤਾਤਿ ਏਵਂ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। ਯਥਾ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਮੂਲੇਹਿ ਵਿਨਾ ਕਮ੍ਮਂ ਵਿਪਾਕਂ ਨ ਜਨੇਤੀਤਿ ਤਾਨਿ ਵਿਪਾਕਸ੍ਸ ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ, ਏਵਂ ਕਮ੍ਮੇਨ ਏਕੀਭੂਤਾਨਿ ਸਂਸਟ੍ਠਾਨਿ ਹੁਤ੍ਵਾ ਕਮ੍ਮਜਾਨਂ ਪਚ੍ਚਯਾ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਤੇਸਂ ਕਮ੍ਮਪਚ੍ਚਯਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾ। **ਏਸਾ**ਤਿ ਏਸ ਕੁਸਲਮੂਲਪਚ੍ਚਯੋ ਅਕੁਸਲਮੂਲਪਚ੍ਚਯੋ ਚਾਤਿ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ।

ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਵਿਪਾਕਾਨਂ ਵਿਯ ਕਿਰਿਯਾਨਂ ਉਪ੍ਪਾਦਕਾਨਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾਕੁਸਲਾਕੁਸਲਮੂਲਾਨਿ ਚ ਨ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਆਹ “**ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਤਂ ਨ ਲਭਨ੍ਤੀ**”ਤਿ। ਮਨਸਿਕਾਰੋਪਿ ਜਵਨਵੀਥਿਪਟਿਪਾਦਕਮਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਾਨਿ ਵਿਯ ਅਵਿਜ੍ਜਂ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਂ ਨ ਕਰੋਤਿ, ਅਵਿਜ੍ਜੂਪਨਿਸ੍ਸਯਾਨਂ ਪਨ ਪਵਤ੍ਤਿਅਤ੍ਥਂ ਭਵਙ੍ਗਾਵਟ੍ਟਨਮਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ, ਪਹੀਨਾਵਿਜ੍ਜਾਨਞ੍ਚ ਕਿਰਿਯਾਨਂ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਨੇਵੁਪ੍ਪਾਦਿਕਾ, ਆਰਮ੍ਮਣਮਤ੍ਤਮੇਵ ਪਨ ਹੋਤਿ। ਏਵਞ੍ਚ ਕਤ੍ਵਾ ‘‘ਕੁਸਲੋ ਧਮ੍ਮੋ ਅਬ੍ਯਾਕਤਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਪਚ੍ਚਯੇਨ ਪਚ੍ਚਯੋ’’ਤਿ (ਪਟ੍ਠਾ॰ ੧.੧.੪੨੩), ‘‘ਵਿਪਾਕਧਮ੍ਮਧਮ੍ਮੋ ਨੇਵਵਿਪਾਕਨਵਿਪਾਕਧਮ੍ਮਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਪਚ੍ਚਯੇਨ ਪਚ੍ਚਯੋ’’ਤਿ

(ਪਟ੍ਠਾ॰ ੧.੩.੧੦੩) ਚ ਏਵਮਾਦੀਸੁ ਕਿਰਿਯਾਨੰ ਅਕੁਸਲਾ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਪਚ੍ਚਯਭਾਵੇਨ ਨ ਉਦ੍ਧਟਾਤਿ। ਅਪਿਚ ''ਅਵਿਜ੍ਜਾਪਚ੍ਚਯਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾ''ਤਿ ਏਤਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ਅਵਿਜ੍ਜਾਮੂਲਕੋ ਕੁਸਲਨਯੋ ਵੁਤ੍ਤੋ, ''ਸਙ੍ਖਾਰਪਚ੍ਚਯਾ ਵਿਞ੍ਞਾਣ''ਨ੍ਤਿ ਏਤਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਮੂਲਕੋ ਵਿਪਾਕਨਯੋ, ਕਿਰਿਯਾਨੰ ਪਨ ਨੇਵ ਸਙ੍ਖਾਰਗ੍ਗਹਣੇਨ, ਨ ਚ ਵਿਞ੍ਞਾਣਗ੍ਗਹਣੇਨ ਗਹਣੰ ਗਚ੍ਛਤੀਤਿ ਤੰਮੂਲਕੋ ਕਿਰਿਯਾਨਯੋ ਨ ਲਬ੍ਭਤੀਤਿ ਨ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ।

ਅਨੇਕਭੇਦਤੋਤਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾਦੀਨੰ ਮੂਲਪਦਾਨੰ ਏਕਚਿਤ੍ਤੁਕ੍ਖਣਿਕਾਨੰ ਕਿਰਿਯਨ੍ਤੇ ਪਠਮਨਯੇ ਸਹਜਾਤਾਦਿਅਨੇਕਪਚ੍ਚਯਭਾਵੇਨ ਗਹਿਤਤ੍ਤਾ ਤੇਸੰ ਪਚ੍ਚਯਾਨੰ ਵਸੇਨ ਨਵਾਦਿਮੂਲਪਦਾਨੰ ਨਯਾਨੰ ਵਸੇਨ, ਅਨੇਕਪ੍ਪਕਾਰਤੋ ਚਤੁਨ੍ਨੰ ਚਤੁਕ੍ਕਾਨੰ ਵਸੇਨਾਤਿ ਵਾ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। **ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਾਨੰ ਪਨ ਵਿਪਾਕੇ ਚਾ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲੇਸੁ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਾਨੰ ਵਿਪਾਕੇ ਚਾਤਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੰ। ਪੁਰਿਮਪਚ੍ਛਿਮੇਸੁ ਹਿ ਨਯੇਸੁ ਯਥਾ ਪਚ੍ਚਯਾਕਾਰੋ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਤੰਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੰ ''ਅਨੇਕਭੇਦਤੋ ਏਕਧਾਵਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਨ ਚ ਪਚ੍ਛਿਮਨਯੇ ਕੁਸਲੇ ਅਨੇਕਭੇਦਤੋ ਪਚ੍ਚਯਾਕਾਰੋ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਅਥ ਖੋ **"ਏਕਧਾ**ਵਾ"ਤਿ। **ਏਕਧਾ**ਵਾਤਿ ਚ ਮੂਲਪਦੇਕਪਚ੍ਚਯਤਾਵਸੇਨ, ਏਕਸ੍ਸੇਵ ਵਾ ਨਯਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ਏਕਪ੍ਪਕਾਰੇਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ, ਪਠਮਚਤੁਕ੍ਕਸ੍ਸੇਵ ਵਸੇਨਾਤਿ ਵਾ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। **ਧਮ੍ਮਪਚ੍ਚਯਭੇਦੇ**ਤਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾਦੀਨੰ ਧਮ੍ਮਾਨੰ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵਭੇਦੇ ਜਰਾਮਰਣਾਦੀਨੰ ਧਮ੍ਮਾਨੰ ਜਾਤਿਆਦਿਪਚ੍ਚਯਭੇਦੇ, ਤੰਤੰਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਸਮਯਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਾਨੰ ਵਾ ਫਸ੍ਸਾਦੀਨੰ ਧਮ੍ਮਾਨੰ ਏਕਕ੍ਖਣਿਕਾਵਿਜ੍ਜਾਦਿਪਚ੍ਚਯਭੇਦੇ। ਪਰਿਯਤ੍ਤਿਆਦੀਨੰ ਕਮੋ **ਪਰਿਯਤ੍ਤਿ...ਪੇ॰... ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਕ੍ਕਮੋ**। ਪਚ੍ਚਯਾਕਾਰੇ ਹਿ ਪਾਲ਼ਿਪਰਿਯਾਪੁਣਨਤਦਤ੍ਥਸਵਨਪਾਲ਼ਿਅਤ੍ਥਚਿਨ੍ਤਨਾਨਿ ''ਜਰਾਮਰਣੰ ਅਨਿਚ੍ਚੰ ਸਙ੍ਖਤੰ...ਪੇ॰... ਨਿਰੋਧਧਮ੍ਮ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਭਾਵਨਾਪਟਿਪਤ੍ਤਿ ਚ ਕਮੇਨ ਕਾਤਬ੍ਬਾਤਿ **ਕਮ**-ਗ੍ਗਹਣੰ ਕਰੋਤਿ। **ਤਤੋ**ਤਿ ਞਾਣਪ੍ਪਭੇਦਜਨਕਤੋ ਕਮਤੋ। ਅਞ੍ਞੰ ਕਰਣੀਯਤਰੰ ਨਤ੍ਥਿ। ਤਦਾਯਤ੍ਤਾ ਹਿ ਦੁਕ੍ਖਨ੍ਤਕਿਰਿਯਾਤਿ।

ਕੁਸਲਮੂਲਕਵਿਪਾਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਵਿਭਙ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੭. ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਵਿਭਙ੍ਗੋ

੧. ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯਂ

ਉਦ੍ਦੇਸਵਾਰਵਣ੍ਣਨਾ

੩੫੫. **ਤਯੋ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਾ**ਤਿ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨ-ਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੁਦ੍ਧਾਰਂ ਕਰੋਤਿ, ਨ ਇਧ ਪਾਲ਼ਿਯਂ ਵੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨ-ਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਦਸ੍ਸਨਂ। **ਆਦੀਸੁ ਹਿ ਸਤਿਗੋਚਰੋ**ਤਿ **ਆਦਿ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ''ਫਸ੍ਸਸਮੁਦਯਾ ਵੇਦਨਾਨਂ ਸਮੁਦਯੋ, ਨਾਮਰੂਪਸਮੁਦਯਾ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਸਮੁਦਯੋ, ਮਨਸਿਕਾਰਸਮੁਦਯਾ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਸਮੁਦਯੋ''ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੫.੪੦੮) ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾਨਂ ਸਤਿਗੋਚਰਾਨਂ ਦੀਪਕੇ ਸੁਤ੍ਤਪ੍ਪਦੇਸੇ ਸਙ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ। ਏਵਂ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਪਾਲ਼ਿਯਮ੍ਪਿ ਅਵਸੇਸਪਾਲ਼ਿਪ੍ਪਦੇਸਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੋ ਆਦਿ-ਸਦ੍ਦੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਦਾਨਾਦੀਨਿਪਿ ਕਰੋਨ੍ਤਸ੍ਸ ਰੂਪਾਦੀਨਿ ਕਸਿਣਾਦੀਨਿ ਚ ਸਤਿਯਾ ਠਾਨਂ ਹੋਤੀਤਿ ਤਂਨਿਵਾਰਣਤ੍ਥਮਾਹ **''ਪਧਾਨਂ ਠਾਨ''**ਨ੍ਤਿ। **ਪ**-ਸਦ੍ਦੋ ਹਿ ਪਧਾਨਤ੍ਥਦੀਪਕੋਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ।

ਅਰਿਯੋਤਿ ਅਰਿਯਂ ਸੇਟ੍ਠਂ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਮਾਹ। **ਏਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਏਤਸ੍ਮਿਂ ਸਲ਼ਾਯਤਨਵਿਭਙ੍ਗਸੁਤ੍ਤੇਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸੁਤ੍ਤੇਕਦੇਸੇਨ ਹਿ ਸੁਤ੍ਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਹਿ –

> ''ਤਯੋ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਾ ਯਦਰਿਯੋ...ਪੇ॰... ਅਰਹਤੀਤਿ ਇਤਿ ਖੋ ਪਨੇਤਂ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਕਿਞ੍ਚੇਤਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਵੁਤ੍ਤਂ? ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਤ੍ਥਾ ਸਾਵਕਾਨਂ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਤਿ ਅਨੁਕਮ੍ਪਕੋ ਹਿਤੇਸੀ ਅਨੁਕਮ੍ਪਂ ਉਪਾਦਾਯ 'ਇਦਂ ਵੋ ਹਿਤਾਯ ਇਦਂ ਵੋ ਸੁਖਾਯਾ'ਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਸਾਵਕਾ ਨ ਸੁਸ੍ਸੂਸਨ੍ਤਿ, ਨ ਸੋਤਂ ਓਦਹਨ੍ਤਿ, ਨ ਅਞ੍ਞਾ ਚਿਤ੍ਤਂ ਉਪਟ੍ਠਾਪੇਨ੍ਤਿ, ਵੋਕ੍ਕਮ੍ਮ ਚ ਸਤ੍ਥੁਸਾਸਨਾ ਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਥਾਗਤੋ ਨ ਚੇਵ ਅਨਤ੍ਤਮਨੋ ਹੋਤਿ, ਨ ਚ ਅਨਤ੍ਤਮਨਤਂ ਪਟਿਸਂਵੇਦੇਤਿ, ਅਨਵਸ੍ਸੁਤੋ ਚ ਵਿਹਰਤਿ ਸਤੋ ਸਮ੍ਪਜਾਨੋ। ਇਦਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਠਮਂ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਂ। ਯਦਰਿਯੋ...ਪੇ॰... ਅਰਹਤਿ।
>
> ''ਪੁਨ ਚਪਰਂ ਭਿਕ੍ਖਵੇ ਸਤ੍ਥਾ...ਪੇ॰... ਇਦਂ ਵੋ ਸੁਖਾਯਾਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਏਕਚ੍ਚੇ ਸਾਵਕਾ ਨ ਸੁਸ੍ਸੂਸਨ੍ਤਿ...ਪੇ॰... ਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ। ਏਕਚ੍ਚੇ ਸਾਵਕਾ ਸੁਸ੍ਸੂਸਨ੍ਤਿ ...ਪੇ॰... ਨ ਚ ਵੋਕ੍ਕਮ੍ਮ ਸਤ੍ਥੁਸਾਸਨਾ ਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਥਾਗਤੋ ਨ ਚੇਵ ਅਤ੍ਤਮਨੋ ਹੋਤਿ, ਨ ਚ ਅਤ੍ਤਮਨਤਂ ਪਟਿਸਂਵੇਦੇਤਿ। ਨ ਚੇਵ ਅਨਤ੍ਤਮਨੋ ਹੋਤਿ, ਨ ਚ ਅਨਤ੍ਤਮਨਤਂ ਪਟਿਸਂਵੇਦੇਤਿ। ਅਤ੍ਤਮਨਤਞ੍ਚ ਅਨਤ੍ਤਮਨਤਞ੍ਚ ਤਦੁਭਯਂ ਅਭਿਨਿਵਜ੍ਜੇਤ੍ਵਾ ਉਪੇਕ੍ਖਕੋ ਚ ਵਿਹਰਤਿ ਸਤੋ ਸਮ੍ਪਜਾਨੋ। ਇਦਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੁਤਿਯਂ...ਪੇ॰...।
>
> ''ਪੁਨ ਚਪਰਂ...ਪੇ॰... ਸੁਖਾਯਾਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਸਾਵਕਾ ਸੁਸ੍ਸੂਸਨ੍ਤਿ...ਪੇ॰... ਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਥਾਗਤੋ ਅਤ੍ਤਮਨੋ ਚੇਵ ਹੋਤਿ, ਅਤ੍ਤਮਨਤਞ੍ਚ ਪਟਿਸਂਵੇਦੇਤਿ, ਅਨਵਸ੍ਸੁਤੋ ਚ ਵਿਹਰਤਿ ਸਤੋ ਸਮ੍ਪਜਾਨੋ। ਇਦਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਤਿਯ''ਨ੍ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੧੧) –

ਏਵਂ ਪਟਿਘਾਨੁਨਯੇਹਿ ਅਨਵਸ੍ਸੁਤਤਾ, ਨਿਚ੍ਚਂ ਉਪਟ੍ਠਿਤਸਤਿਤਾ, ਤਦੁਭਯਵੀਤਿਵਤ੍ਤਤਾ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਬੁਦ੍ਧਾਨਮੇਵ ਕਿਰ ਨਿਚ੍ਚਂ ਉਪਟ੍ਠਿਤਸਤਿਤਾ ਹੋਤਿ, ਨ ਪਚ੍ਚੇਕਬੁਦ੍ਧਾਦੀਨਨ੍ਤਿ।

ਪ-ਸਦ੍ਦੋ ਆਰਮ੍ਭਂ ਜੋਤੇਤਿ, ਆਰਮ੍ਭੋ ਚ ਪਵਤ੍ਤੀਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਆਹ **''ਪਵਤ੍ਤਯਿਤਬ੍ਬਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ''**ਤਿ। ਸਤਿਯਾ ਕਰਣਭੂਤਾਯ ਪਟ੍ਠਾਨਂ ਪਟ੍ਠਾਪੇਤਬ੍ਬਂ **ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਂ**। ਅਨ-ਸਦ੍ਦਞ੍ਹਿ ਬਹੁਲਂ-ਵਚਨੇਨ ਕਮ੍ਮਤ੍ਥਂ ਇਚ੍ਛਨ੍ਤਿ ਸਦ੍ਦਵਿਦੂ, ਤਥੇਵ ਕਤ੍ਤੁਅਤ੍ਥਮ੍ਪਿ ਇਚ੍ਛਨ੍ਤੀਤਿ ਪੁਨ ਤਤਿਯਨਯੇ **''ਪਤਿਟ੍ਠਾਤੀਤਿ ਪਟ੍ਠਾਨ''**ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ **ਪ**-ਸਦ੍ਦੋ ਭੁਸਤ੍ਥਂ ਪਕ੍ਖਨ੍ਦਨਂ ਦੀਪੇਤੀਤਿ **''ਓਕ੍ਕਨ੍ਤਿਤ੍ਵਾ ਪਕ੍ਖਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ**

ਵਤ੍ਤੁਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ"ਤਿ ਆਹ। ਪੁਨ ਭਾਵਤ੍ਥੇ ਸਤਿ-ਸਦ੍ਦਂ ਪਟ੍ਠਾਨ-ਸਦ੍ਦਞ੍ਚ ਵਣ੍ਣੇਨ੍ਤੋ **"ਅਥ ਵਾ"**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤੇਨ ਪੁਰਿਮਤ੍ਥੇ ਸਤਿ-ਸਦ੍ਦੋ ਪਟ੍ਠਾਨ-ਸਦ੍ਦੋ ਚ ਕਤ੍ਤੁਅਤ੍ਥੋਤਿ ਵਿਞ੍ਞਾਯਤਿ।

ਵਿਸੇਸੇਨ ਕਾਯੋ ਚ ਵੇਦਨਾ ਚ ਅਸ੍ਸਾਦਸ੍ਸ ਕਾਰਣਨ੍ਤਿ ਤਪ੍ਪਹਾਨਤ੍ਥਂ ਤੇਸਂ ਤਞ੍ਹਾਵਤ੍ਥੂਨਂ ਓਲਾਰਿਕਸੁਖੁਮਾਨਂ ਅਸੁਭਦੁਕ੍ਖਤਾਦਸ੍ਸਨਾਨਿ ਮਨ੍ਦਤਿਕ੍ਖਪਞ੍ਞੇਹਿ ਤਞ੍ਹਾਚਰਿਤੇਹਿ ਸੁਕਰਾਨੀਤਿ ਤਾਨਿ ਤੇਸਂ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ, ਏਵਂ ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਵਿਸੇਸਕਾਰਣੇਸੁ ਚਿਤ੍ਤਧਮ੍ਮੇਸੁ ਅਨਿਚ੍ਚਾਨਤ੍ਤਤਾਦਸ੍ਸਨਾਨਿ ਨਾਤਿਪਭੇਦਾਤਿਪਭੇਦਗਤੇਸੁ ਤੇਸੁ ਤਪ੍ਪਹਾਨਤ੍ਥਂ ਮਨ੍ਦਤਿਕ੍ਖਾਨਂ ਦਿਟ੍ਠਿਚਰਿਤਾਨਂ ਸੁਕਰਾਨੀਤਿ ਤੇਸਂ ਤਾਨਿ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੋਤਿ। ਤਿਕ੍ਖੋ ਸਮਥਯਾਨਿਕੋ ਓਲਾਰਿਕਾਰਮ੍ਮਣਂ ਪਰਿਗ੍ਗਣ੍ਹਨ੍ਤੋ ਤਤ੍ਥ ਅਟ੍ਠਤ੍ਵਾ ਝਾਨਂ ਸਮਾਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਵੁਟ੍ਠਾਯ ਵੇਦਨਂ ਪਰਿਗ੍ਗਣ੍ਹਾਤੀਤਿ ਆਹ **"ਓਲਾਰਿਕਾਰਮ੍ਮਣੇ ਅਸਣ੍ਠਹਨਤੋ"**ਤਿ। ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯਾਨਿਕਸ੍ਸ ਸੁਖੁਮੇ ਚਿਤ੍ਤੇ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਚ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਕ੍ਖਨ੍ਦਤੀਤਿ ਤਦਨੁਪਸ੍ਸਨਾਨਂ ਤਂਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾ।

ਤੇਸਂ ਤਤ੍ਥਾਤਿ ਏਤ੍ਥ **ਤਤ੍ਥ**-ਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਪਹਾਨਤ੍ਥਨ੍ਤਿ ਏਤੇਨ ਯੋਜਨਾ। ਪਞ੍ਚ ਕਾਮਗੁਣਾ ਸਵਿਸੇਸਾ ਕਾਯੇ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤੀਤਿ ਵਿਸੇਸੇਨ ਕਾਯੋ ਕਾਮੋਘਸ੍ਸ ਵਤ੍ਥੁ, ਭਵੇ ਸੁਖਗ੍ਗਹਣਵਸੇਨ ਭਵਸ੍ਸਾਦੋ ਹੋਤੀਤਿ ਭਵੋਘਸ੍ਸ ਵੇਦਨਾ, ਸਨ੍ਤਤਿਘਨਗ੍ਗਹਣਵਸੇਨ ਚਿਤ੍ਤੇ ਅਤ੍ਤਾਭਿਨਿਵੇਸੋ ਹੋਤੀਤਿ ਦਿਟ੍ਠੋਘਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਂ, ਧਮ੍ਮਵਿਨਿਬ੍ਭੋਗਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਧਮ੍ਮਮਤ੍ਤਤਾਯ ਚ ਦੁਪ੍ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਤ੍ਤਾ ਸਮ੍ਮੋਹੋ ਹੋਤੀਤਿ ਅਵਿਜ੍ਜੋਘਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਤੇਸੁ ਤੇਸਂ ਪਹਾਨਤ੍ਥਂ ਚਤ੍ਤਾਰੋਵ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਦੁਕ੍ਖਾਯ ਵੇਦਨਾਯ ਪਟਿਘਾਨੁਸਯੋ ਅਨੁਸੇਤੀਤਿ ਦੁਕ੍ਖਦੁਕ੍ਖਵਿਪਰਿਣਾਮਦੁਕ੍ਖਸਙ੍ਖਾਰਦੁਕ੍ਖਭੂਤਾ ਵੇਦਨਾ ਵਿਸੇਸੇਨ ਬਜਾਪਾਦਕਾਯਗਨ੍ਥਸ੍ਸ ਵਤ੍ਥੁ, ਚਿਤ੍ਤੇ ਨਿਚ੍ਚਗ੍ਗਹਣਵਸੇਨ ਸਸ੍ਸਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਤਨੋ ਸੀਲੇਨ ਸੁਦ੍ਧੀਤਿਆਦਿਪਰਾਮਸਨਂ ਹੋਤੀਤਿ ਸੀਲਬ੍ਬਤਪਰਾਮਾਸਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਂ, ਨਾਮਰੂਪਪਰਿਚ੍ਛੇਦੇਨ ਭੂਤਂ ਭੂਤਤੋ ਅਪਸ੍ਸਨ੍ਤਸ੍ਸ ਭਵਵਿਭਵਦਿਟ੍ਠਿਸਙ੍ਖਾਤੋ ਇਦਂਸਚ੍ਚਾਭਿਨਿਵੇਸੋ ਹੋਤੀਤਿ ਤਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਾ...ਪੇ॰... ਸੁਖਵੇਦਨਾਸ੍ਸਾਦਵਸੇਨ ਪਰਲੋਕਨਿਰਪੇਕ੍ਖੋ ''ਨਤ੍ਥਿ ਦਿਨ੍ਨ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਪਰਾਮਾਸਂ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤੀਤਿ ਦਿਟ੍ਠੁਪਾਦਾਨਸ੍ਸ ਵੇਦਨਾ। ਸਨ੍ਤਤਿਘਨਗ੍ਗਹਣਵਸੇਨ ਸਰਾਗਾਦਿਚਿਤ੍ਤੇ ਸਮ੍ਮੋਹੋ ਹੋਤੀਤਿ ਮੋਹਾਗਤਿਯਾ ਚਿਤ੍ਤਂ, ਧਮ੍ਮਸਭਾਵਾਨਵਬੋਧੇਨ ਭਯਂ ਹੋਤੀਤਿ ਭਯਾਗਤਿਯਾ ਧਮ੍ਮਾ...ਪੇ॰... ਅਵੁਤ੍ਤਾਨਂ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਵਤ੍ਥੁਭਾਵੋ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬੋ।

''ਆਹਾਰਸਮੁਦਯਾ ਕਾਯਸਮੁਦਯੋ, ਫਸ੍ਸਸਮੁਦਯਾ ਵੇਦਨਾਸਮੁਦਯੋ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੫.੪੦੮), ਸਙ੍ਖਾਰਪਚ੍ਚਯਾ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ, ਵਿਞ੍ਞਾਣਪਚ੍ਚਯਾ ਨਾਮਰੂਪ''ਨ੍ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੧੨੬; ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੨.੧; ਉਦਾ॰ ੧) ਵਚਨਤੋ ਕਾਯਾਦੀਨਂ ਸਮੁਦਯਭੂਤਾ ਕਬਲ਼ੀਕਾਰਾਹਾਰਫਸ੍ਸਮਨੋਸਞ੍ਚੇਤਨਾਵਿਞ੍ਞਾਣਾਹਾਰਾ ਕਾਯਾਦਿਪਰਿਜਾਨਨੇਨ ਪਰਿਞ੍ਞਾਤਾ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਆਹ **"ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਾਹਾਰਪਰਿਞ੍ਞਤ੍ਥ"**ਨ੍ਤਿ। **ਪਕਰਣਨਯੋ**ਤਿ ਤਮ੍ਬਪਣ੍ਣਿਭਾਸਾਯ ਵਣ੍ਣਨਾਨਯੋ। ਨੇਤ੍ਤਿਪੇਟਕਪ੍ਪਕਰਣੇ ਧਮ੍ਮਕਥਿਕਾਨਂ ਯੋਜਨਾਨਯੋਤਿਪਿ ਵਦਨ੍ਤਿ।

ਸਰਣਵਸੇਨਾਤਿ ਕਾਯਾਦੀਨਂ ਕੁਸਲਾਦਿਧਮ੍ਮਾਨਞ੍ਚ ਧਾਰਣਤਾਵਸੇਨ। ਸਰਨ੍ਤਿ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ ਏਤਾਯਾਤਿ ਸਤੀਤਿ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਅਤ੍ਥੇ ਏਕਤ੍ਤੇ ਨਿਬ੍ਬਾਨੇ ਸਮਾਗਮੋ **ਏਕਤ੍ਤਸਮੋਸਰਣਂ**। ਏਤਦੇਵ ਹਿ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **"ਯਥਾ ਹੀ"**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਏਕਨਿਬ੍ਬਾਨਪ੍ਪਵੇਸਹੇਤੁਭੂਤੋ ਵਾ ਸਮਾਨਤਾਯ ਏਕੋ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਸਭਾਵੋ ਏਕਤ੍ਤਂ, ਤਤ੍ਥ ਸਮੋਸਰਣਂ ਤਂਸਭਾਗਤਾ **ਏਕਤ੍ਤਸਮੋਸਰਣਂ**। ਏਕਨਿਬ੍ਬਾਨਪ੍ਪਵੇਸਹੇਤੁਭਾਵਂ ਪਨ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **"ਯਥਾ ਹੀ"**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਏਤਸ੍ਮਿਂ ਅਤ੍ਥੇ ਸਰਣੇਕਤ੍ਤਸਮੋਸਰਣਾਨਿ ਸਹ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨੇਕਭਾਵਸ੍ਸ ਕਾਰਣਤ੍ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾਨੀਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾਨਿ, ਪੁਰਿਮਸ੍ਮਿਂ ਵਿਸੁਂ। **ਸਰਣਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਵਾ ਗਮਨਵਸੇਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੇ ਸਤਿ ਤਦੇਵ ਗਮਨਂ ਸਮੋਸਰਣਨ੍ਤਿ ਸਮੋਸਰਣੇ ਵਾ ਸਤਿ-ਸਦ੍ਦਤ੍ਥਵਸੇਨ ਅਵੁਚ੍ਚਮਾਨੇ ਧਾਰਣਤਾਵ ਸਤੀਤਿ ਸਤਿ-ਸਦ੍ਦਤ੍ਥਨ੍ਤਰਾਭਾਵਾ ਪੁਰਿਮਂ ਸਤਿਭਾਵਸ੍ਸ ਕਾਰਣਂ, ਪਚ੍ਛਿਮਂ ਏਕਭਾਵਸ੍ਸਾਤਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਸਮੋਸਰਣੇਪਿ ਸਹਿਤਾਨੇਵ ਤਾਨਿ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨੇਕਭਾਵਸ੍ਸ ਕਾਰਣਾਨਿ।

ਚੁਦ੍ਦਸਵਿਧੇਨਾਤਿ ਇਦਂ **ਮਹਾਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਸੁਤ੍ਤੇ** (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੭੨ ਆਦਯੋ; ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੦੫ ਆਦਯੋ) ਵੁਤ੍ਤਾਨਂ ਆਨਾਪਾਨਪਬ੍ਬਾਦੀਨਂ ਵਸੇਨ। ਤਥਾ **ਪਞ੍ਚਵਿਧੇਨ ਧਮ੍ਮਾਨੁਪਸ੍ਸਨਨ੍ਤਿ** ਏਤ੍ਥਾਪਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਉਟ੍ਠਾਨਕਭਣ੍ਡਸਦਿਸਤਾ

ਤੰਤੰਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਭਾਵਨਾਨੁਭਾਵਸ੍ਸ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ। **ਭਿਕ੍ਖੁਗੋਚਰਾ ਹਿ ਏਤੇ**। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹਿ ''ਗੋਚਰੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਰਥ ਸਕੇ ਪੇਤ੍ਤਿਕੇ ਵਿਸਯੇ''ਤਿਆਦਿ (ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੫.੩੭੨; ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੮੦)।

ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਦਿਪਟਿਪਤ੍ਤਿਯਾ ਭਿਕ੍ਖੁ ਹੋਤੀਤਿ ਭਿਕ੍ਖੁਂ ''ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸੀ ਵਿਹਰਤੀ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਦਸ੍ਸੇਤਿ ਭਿਕ੍ਖੁਮ੍ਹਿ ਤੰਨਿਯਮਤੋ। ਤੇਨਾਹ "**ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਯਾ ਵਾ ਭਿਕ੍ਖੁਭਾਵਦਸ੍ਸਨਤੋ**"ਤਿ।

ਸਮਂ ਚਰੇਯ੍ਯਾਤਿ ਕਾਯਾਦਿਵਿਸਮਚਰਿਯਂ ਪਹਾਯ ਕਾਯਾਦੀਹਿ ਸਮਂ ਚਰੇਯ੍ਯ। ਰਾਗਾਦਿਵੂਪਸਮੇਨ **ਸਨ੍ਤੋ**, ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਦਮਨੇਨ **ਦਨ੍ਤੋ**, ਚਤੁਮਗ੍ਗਨਿਯਮੇਨ **ਨਿਯਤੋ**, ਸੇਟ੍ਠਚਾਰਿਤਾਯ **ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਾਰੀ**। ਕਾਯਦਣ੍ਡਾਦਿਓਰੋਪਨੇਨ **ਨਿਧਾਯ ਦਣ੍ਡਂ**। ਸੋ ਏਵਰੂਪੋ ਬਾਹਿਤਪਾਪਸਮਿਤਪਾਪਭਿਨ੍ਨਕਿਲੇਸਤਾਹਿ **ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ**ਦਿਸਮਞ੍ਞੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਉਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

ਅਸਮ੍ਮਿਸ੍ਸਤੋਤਿ ਵੇਦਨਾਦਯੋਪਿ ਏਤ੍ਥ ਸਿਤਾ, ਏਤ੍ਥ ਪਟਿਬਦ੍ਧਾਤਿ ਕਾਯੇ ਵੇਦਨਾਦਿਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾਪਸਙ੍ਗੇਪਿ ਆਪਨ੍ਨੇ ਤਦਮਿਸ੍ਸਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਵਯਵੀਗਾਹਸਮਞ੍ਞਾਤਿਧਾਵਨਸਾਰਾਦਾਨਾਭਿਨਿਵੇਸਨਿਸੇਧਨਤ੍ਥਂ ਕਾਯਂ ਅਙ੍ਗਪਚ੍ਚਙ੍ਗੇਹਿ, ਤਾਨਿ ਚ ਕੇਸਾਦੀਹਿ, ਕੇਸਾਦਿਕੇ ਚ ਭੂਤੁਪਾਦਾਯਰੂਪੇਹਿ ਵਿਨਿਬ੍ਭੁਜਨ੍ਤੋ "**ਤਥਾ ਨ ਕਾਯੇ**"ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਪਾਸਾਦਾਦਿਨਗਰਾਵਯਵਸਮੂਹੇ ਅਵਯਵੀਵਾਦਿਨੋਪਿ ਅਵਯਵੀਗਾਹਂ ਨ ਕਰੋਨ੍ਤਿ। ਨਗਰਂ ਨਾਮ ਕੋਚਿ ਅਤ੍ਥੋ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਪਨ ਕੇਸਞ੍ਚਿ ਸਮਞ੍ਞਾਤਿਧਾਵਨਂ ਸਿਯਾਤਿ ਇਤ੍ਥਿਪੁਰਿਸਾਦਿਸਮਞ੍ਞਾਤਿਧਾਵਨੇ ਨਗਰਨਿਦਸ੍ਸਨਂ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਯਂ ਪਸ੍ਸਤਿ ਇਤ੍ਥਿਂ ਵਾ ਪੁਰਿਸਂ ਵਾ, ਨਨੁ ਚਕ੍ਖੁਨਾ ਇਤ੍ਥਿਪੁਰਿਸਦਸ੍ਸਨਂ ਨਤ੍ਥੀਤਿ? ਸਚ੍ਚਂ ਨਤ੍ਥਿ, ''ਇਤ੍ਥਿਂ ਪਸ੍ਸਾਮਿ, ਪੁਰਿਸਂ ਪਸ੍ਸਾਮੀ''ਤਿ ਪਨ ਪਵਤ੍ਤਸਞ੍ਞਾਯ ਵਸੇਨ "**ਯਂ ਪਸ੍ਸਤੀ**"ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਮਿਚ੍ਛਾਦਸ੍ਸਨੇ ਵਾ ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਯਂ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਨ ਤਂ ਦਿਟ੍ਠਂ, ਤਂ ਰੂਪਾਯਤਨਂ ਨ ਹੋਤਿ, ਰੂਪਾਯਤਨਂ ਵਾ ਤਂ ਨ ਹੋਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਥ ਵਾ ਤਂ ਕੇਸਾਦਿਭੂਤੁਪਾਦਾਯਸਮੂਹਸਙ੍ਖਾਤਂ ਦਿਟ੍ਠਂ ਨ ਹੋਤਿ, ਦਿਟ੍ਠਂ ਵਾ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਂ ਨ ਹੋਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਯਂ ਦਿਟ੍ਠਂ ਤਂ ਨ ਪਸ੍ਸਤੀ**ਤਿ ਯਂ ਰੂਪਾਯਤਨਂ, ਕੇਸਾਦਿਭੂਤੁਪਾਦਾਯਸਮੂਹਸਙ੍ਖਾਤਂ ਵਾ ਦਿਟ੍ਠਂ, ਤਂ ਪਞ੍ਞਾਚਕ੍ਖੁਨਾ ਭੂਤਤੋ ਨ ਪਸ੍ਸਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਨ ਅਞ੍ਞਧਮ੍ਮਾਨੁਪਸ੍ਸੀਤਿ ਨ ਅਞ੍ਞਸਭਾਵਾਨੁਪਸ੍ਸੀ, ਅਸੁਭਾਦਿਤੋ ਅਞ੍ਞਾਕਾਰਾਨੁਪਸ੍ਸੀ ਨ ਹੋਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। **ਪਥਵੀਕਾਯ**ਨ੍ਤਿ ਕੇਸਾਦਿਪਥਵਿਂ ਧਮ੍ਮਸਮੂਹਤ੍ਤਾ ਕਾਯੋਤਿ ਵਦਤਿ, ਲਕ੍ਖਣਪਥਵਿਮੇਵ ਵਾ ਅਨੇਕਪ੍ਪਭੇਦਸਕਲਸਰੀਰਗਤਂ ਪੁਬ੍ਬਾਪਰਿਯਭਾਵੇਨ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨਂ ਸਮੂਹਵਸੇਨ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਕਾਯੋਤਿ ਵਦਤਿ, ਏਵਂ ਅਞ੍ਞਤ੍ਰਾਪਿ।

ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਬਹਿਦ੍ਧਾਤਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਬਹਿਦ੍ਧਾਧਮ੍ਮਾਨਂ **ਘਟਿਤਾਰਮ੍ਮਣਂ** ਏਕਤੋ ਆਰਮ੍ਮਣਭਾਵੋ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ, ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਬਹਿਦ੍ਧਾ ਧਮ੍ਮਾ ਵਾ ਘਟਿਤਾਰਮ੍ਮਣਂ ਇਦਂ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਤੀਸੁ ਭਵੇਸੁ ਕਿਲੇਸਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਭਵਤ੍ਤਯਵਿਸਯਾਨਂ ਕਿਲੇਸਾਨਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਿਕਨ੍ਤਿ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਭਵਂ। ਸਬ੍ਬਸ੍ਮਿਂ ਲੀਨੇ ਉਦ੍ਧਟੇ ਚ ਚਿਤ੍ਤੇ ਇਚ੍ਛਿਤਬ੍ਬਤ੍ਤਾ, ਸਬ੍ਬੇ ਵਾ ਲੀਨੇ ਉਦ੍ਧਟੇ ਚ ਭਾਵੇਤਬ੍ਬਾ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾ ਅਤ੍ਥਿਕਾ ਏਤਾਯਾਤਿ **ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਿਕਾ**। **ਅਨ੍ਤੋਸਙ੍ਖੇਪੋ**ਤਿ ਅਨ੍ਤੋਓਲੀਯਨਾ ਕੋਸਜ੍ਜਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਅਵਿਸੇਸੇਨ ਦ੍ਵੀਹਿਪਿ ਨੀਵਰਣਪ੍ਪਹਾਨਂ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਪੁਨ ਏਕੇਕੇਨ ਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਹਾਨਵਿਸੇਸਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ "**ਵਿਸੇਸੇਨਾ**"ਤਿ ਆਹ, ''ਵਿਨੇਯ੍ਯ ਨੀਵਰਣਾਨੀ''ਤਿ ਅਵਤ੍ਵਾ ਅਭਿਜ੍ਝਾਦੋਮਨਸ੍ਸਵਿਨਯਸ੍ਸ ਵਾ ਪਯੋਜਨਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ "**ਵਿਸੇਸੇਨਾ**"ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਭਾਵਨਾਯ ਉਜੁਵਿਪਚ੍ਚਨੀਕਾਨਂ ਅਨੁਰੋਧਵਿਰੋਧਾਦੀਨਂ ਪਹਾਨਦਸ੍ਸਨਞ੍ਹਿ ਏਤਸ੍ਸ ਪਯੋਜਨਨ੍ਤਿ। **ਕਾਯਭਾਵਨਾਯਾ**ਤਿ ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਭਾਵਨਾ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਾ। **ਤੇਨਾ**ਤਿ ਅਨੁਰੋਧਾਦਿਪ੍ਪਹਾਨਵਚਨੇਨ।

ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਕਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਂ ਬੁਦ੍ਧਾਨੁਸ੍ਸਤਿ ਮੇਤ੍ਤਾ ਮਰਣਸ੍ਸਤਿ ਅਸੁਭਭਾਵਨਾ ਚ। ਸਤਿਸਮ੍ਪਜਞ੍ਞੇਨ ਏਤੇਨ ਯੋਗਿਨਾ ਪਰਿਹਰਿਯਮਾਨਂ ਤਂ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਕਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਸਤਿਸਮ੍ਪਜਞ੍ਞਬਲੇਨ ਅਵਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਪਰਿਹਰਿਤਬ੍ਬਤ੍ਤਾ, ਸਤਿਯਾ ਵਾ ਸਮਥੋ ਵੁਤ੍ਤੋ ਸਮਾਧਿਕ੍ਖਨ੍ਧਸਙ੍ਗਹਿਤਤ੍ਤਾ।

ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਉਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਵੇਦਨਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਦਿਉਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

ਕੇਵਲਂ ਪਨਿਧਾਤਿਆਦਿਨਾ ਇਧ ਏਤ੍ਤਕਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ ਪਰਿਚ੍ਛੇਦਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਅਦ੍ਦਮਦਕ੍ਖੀ**ਤਿ ਦ੍ਵੇਪਿ ਏਕਤ੍ਥ। **ਸਮ੍ਮਦ੍ਦਸੋ**ਤਿ ਸਮ੍ਮਾ ਪਸ੍ਸਕੋ।

ਸੁਖਦੁਕ੍ਖਤੋਪਿ ਚਾਤਿ ਸੁਖਾਦੀਨਂ ਠਿਤਿਵਿਪਰਿਣਾਮਞ੍ਞਾਣਸੁਖਤਾਯ, ਵਿਪਰਿਣਾਮਟ੍ਠਿਤਿਅਞ੍ਞਾਣਦੁਕ੍ਖਤਾਯ ਚ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਤਿਸ੍ਸੋਪਿ ਚ ਸੁਖਤੋ ਤਿਸ੍ਸੋਪਿ ਚ ਦੁਕ੍ਖਤੋ ਅਨੁਪਸ੍ਸਿਤਬ੍ਬਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਰੂਪਾਦਿਆਰਮ੍ਮਣਛਨ੍ਦਾਦਿਅਧਿਪਤਿਞ੍ਞਾਣਾਦਿਸਹਜਾਤਕਾਮਾਵਚਰਾਦਿਭੂਮਿਨਾਨਤ੍ਤਭੇਦਾਨਂ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਤਬ੍ਬਿਪਾਕਕਿਰਿਯਾਨਾਨਤ੍ਤਭੇਦਸ੍ਸ ਚ **ਆਦਿ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ਸਸਙ੍ਖਾਰਿਕਾਸਙ੍ਖਾਰਿਕਸਵਤ੍ਥੁਕਾਵਤ੍ਥੁਕਾਦਿਨਾਨਤ੍ਤਭੇਦਾਨਞ੍ਚ ਵਸੇਨਾਤਿ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ। **ਸੁਞ੍ਞਤਾਧਮ੍ਮਸ੍ਸਾ**ਤਿ ''ਧਮ੍ਮਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਖਨ੍ਧਾ ਹੋਨ੍ਤੀ''ਤਿਆਦਿਨਾ (ਧ॰ ਸ॰ ੧੨੧) ਸੁਞ੍ਞਤਾਵਾਰੇ ਆਗਤਸੁਞ੍ਞਤਾਸਭਾਵਸ੍ਸ ਵਸੇਨ। **ਕਾਮਞ੍ਚੇਤ੍ਥਾ**ਤਿਆਦਿਨਾ ਪੁਬ੍ਬੇ ਪਹੀਨਤ੍ਤਾ ਪੁਨ ਪਹਾਨਂ ਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਚੋਦਨਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ, ਮਗ੍ਗਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣੇ ਵਾ ਏਕਤ੍ਥ ਪਹੀਨਂ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਪਹੀਨਂ ਹੋਤੀਤਿ ਵਿਸੁਂ ਵਿਸੁਂ ਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਪੁਰਿਮਚੋਦਨਾਯ ਨਾਨਾਪੁਗ੍ਗਲਪਰਿਹਾਰੋ, ਪਚ੍ਛਿਮਾਯ ਨਾਨਾਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਿਕਪਰਿਹਾਰੋ। ਲੋਕਿਯਭਾਵਨਾਯ ਹਿ ਕਾਯੇ ਪਹੀਨਂ ਨ ਵੇਦਨਾਦੀਸੁ ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਿਤਂ ਹੋਤਿ। ਯਦਿਪਿ ਨ ਪਵਤ੍ਤੇਯ੍ਯ, ਨ ਪਟਿਪਕ੍ਖਭਾਵਨਾਯ ਤਤ੍ਥ ਸਾ ਅਭਿਜ੍ਝਾਦੋਮਨਸ੍ਸਸ੍ਸ ਅਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿ ਹੋਤੀਤਿ ਪੁਨ ਤਪ੍ਪਹਾਨਂ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਮੇਵਾਤਿ। ਉਭਯਤ੍ਥ ਵਾ ਉਭਯਂ ਸਮ੍ਭਵਤੋ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ। **ਏਕਤ੍ਥ ਪਹੀਨਂ ਸੇਸੇਸੁਪਿ ਪਹੀਨਂ ਹੋਤੀ**ਤਿ ਮਗ੍ਗਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਭਾਵਨਂ, ਲੋਕਿਯਭਾਵਨਾਯ ਵਾ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਅਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਮਤ੍ਤਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਂ। ''ਪਞ੍ਚਪਿ ਖਨ੍ਧਾ ਲੋਕੋ''ਤਿ ਹਿ ਚਤੂਸੁਪਿ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ।

ਵੇਦਨਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਦਿਉਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਉਦ੍ਦੇਸਵਾਰਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੩੫੬. ਸਬ੍ਬਪ੍ਪਕਾਰਵਚਨੇਨ ਉਦ੍ਦੇਸੇ ਦਸ੍ਸਿਤਾ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਾਦਿਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਪਕਾਰਾ ਚ ਗਹਿਤਾ। ਤਤ੍ਥ ਅਨ੍ਤੋਗਧਾ ਚੁਦ੍ਦਸ ਪਕਾਰਾ, ਕਾਯਗਤਾਸਤਿਸੁਤ੍ਤੇ ਵੁਤ੍ਤਾ ਕੇਸਾਦਿਵਣ੍ਣਕਸਿਣਾਰਮ੍ਮਣਚਤੁਕ੍ਕਜ੍ਝਾਨਪ੍ਪਕਾਰਾ, ਲੋਕਿਯਾਦਿਪ੍ਪਕਾਰਾ ਚਾਤਿ ਤੇਪਿ ਗਹਿਤਾ ਏਵ। ਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਹਿ ਏਕਪ੍ਪਕਾਰਨਿਦ੍ਦੇਸੇਨ ਨਿਦਸ੍ਸਨਮਤ੍ਤਂ ਕਤਨ੍ਤਿ, ਸਬ੍ਬਪ੍ਪਕਾਰਗ੍ਗਹਣਞ੍ਚ ਬਾਹਿਰੇਸੁਪਿ ਏਕਦੇਸਸਮ੍ਭਵਤੋ ਕਤਨ੍ਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ।

ਤਿਰਿਯਂ ਤਚਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਨਨੁ ਕੇਸਲੋਮਨਖਾਨਂ ਅਤਚਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਤਾ ਤਚਸ੍ਸ ਚ ਅਤ੍ਥੀਤਿ? ਯਦਿਪਿ ਅਤ੍ਥਿ, ਤਚਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਬਹੁਲਤਾਯ ਪਨ ਤਚਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਤਾ ਨ ਨ ਹੋਤਿ ਕਾਯਸ੍ਸਾਤਿ ਏਵਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਚੋ ਪਰਿਯਨ੍ਤੋ ਅਸ੍ਸਾਤਿ ਤਚਪਰਿਯਨ੍ਤੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ ਏਤੇਨ ਪਨ ਵਚਨੇਨ ਕਾਯੇਕਦੇਸਭੂਤੋ ਤਚੋ ਗਹਿਤੋ ਏਵ। ਤਪ੍ਪਟਿਬਦ੍ਧਾ ਚ ਕੇਸਾਦਯੋ ਤਦਨੁਪਵਿਟ੍ਠਮੂਲਾ ਤਚਪਰਿਯਨ੍ਤਾਵ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਦ੍ਵਤ੍ਤਿਂਸਾਕਾਰਸਮੂਹੋ ਸਬ੍ਬੋਪਿ ਕਾਯੋ ਤਚਪਰਿਯਨ੍ਤੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

“ਪੂਰੰ ਨਾਨਪ੍ਪਕਾਰਸ੍ਸਾ”ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਕੇ ਪਨ ਤੇ ਪਕਾਰਾ? ਯੇਹਿ ਨਾਨਪ੍ਪਕਾਰੰ ਅਸੁਚਿ ਵੁਤ੍ਤੁਨ੍ਤਿ ਕੇਸਾ ਲੋਮਾਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤੁਨ੍ਤਿ ਇਮਮਤ੍ਥੰ ਦੀਪੇਨ੍ਤੋ ਆਹ **“ਏਤੇ ਕੇਸਾਦਯੋ ਆਕਾਰਾ**”ਤਿ। ਆਕਾਰਾ ਪਕਾਰਾਤਿ ਹਿ ਏਕੋ ਅਤ੍ਥੋ।

ਨਿਸਿਨ੍ਨਸ੍ਸ ਯਾਵ ਅਪਰਿਪ੍ਫਨ੍ਦਨਿਸਜ੍ਜਾਮੂਲਕੰ ਦੁਕ੍ਖੰ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਯਾਵਤਾ ਉਟ੍ਠਾਤਿ ਵਾ, ਤਾਵ ਏਕੋ **ਨਿਸਜ੍ਜਵਾਰੋ**। ਯੇਨ ਵਿਧਿਨਾ ਉਗ੍ਗਹੇ ਕੁਸਲੋ ਹੋਤਿ, ਸੋ ਸਤ੍ਤਵਿਧੋ ਵਿਧਿ **“ਉਗ੍ਗਹਕੋਸਲ੍ਲ**”ਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਤੰਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੰ ਵਾ ਞਾਣੰ।

ਪਥਵੀਧਾਤੁਬਹੁਲਭਾਵਤੋ ਮਤ੍ਥਲੁਙ੍ਗਸ੍ਸ ਕਰੀਸਾਵਸਾਨੇ ਤਨ੍ਤਿਆਰੋਪਨਮਾਹ। ਏਤ੍ਥ ਪਨ **ਮੰਸੰ...ਪੇ॰... ਵਕ੍ਕੰ...ਪੇ॰... ਕੇਸਾ**ਤਿ ਏਵੰ ਵਕ੍ਕਪਞ੍ਚਕਾਦੀਸੁ ਅਨੁਲੋਮਸਜ੍ਝਾਯੰ ਵਤ੍ਵਾ ਪਟਿਲੋਮਸਜ੍ਝਾਯੋ ਪੁਰਿਮੇਹਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਸ੍ਵਾਯੰ ਯੇ ਪਰਤੋ ਵੀਸੁੰ ਤਿਪਞ੍ਚਾਹੰ, ਪੁਰਿਮੇਹਿ ਏਕਤੋ ਤਿਪਞ੍ਚਾਹਨ੍ਤਿ ਛਪਞ੍ਚਾਹੰ ਸਜ੍ਝਾਯਾ ਵਕ੍ਖਮਾਨਾ, ਤੇਸੁ ਆਦਿਅਨ੍ਤਦਸ੍ਸਨਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਅਨੁਲੋਮਪਟਿਲੋਮਸਜ੍ਝਾਯੇਪਿ ਹਿ ਪਟਿਲੋਮਸਜ੍ਝਾਯੋ ਅਨ੍ਤਿਮੋਤਿ। ਸਜ੍ਝਾਯਪ੍ਪਕਾਰਨ੍ਤਰੰ ਵਾ ਏਤਮ੍ਪੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। **ਹਤ੍ਥਸਙ੍ਖਲਿਕਾ** ਅਙ੍ਗੁਲਿਪਨ੍ਤਿ। **ਲਕ੍ਖਣਪਟਿਵੇਧਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਅਸੁਭਲਕ੍ਖਣਪਟਿਵੇਧਸ੍ਸ, ਧਾਤੁਲਕ੍ਖਣਪਟਿਵੇਧਸ੍ਸ ਵਾ।

ਅਤ੍ਤਨੋ ਭਾਗੋ ਸਭਾਗੋ, ਸਭਾਗੇਨ ਪਰਿਚ੍ਛੇਦੋ **ਸਭਾਗਪਰਿਚ੍ਛੇਦੋ,** ਹੇਟ੍ਠਾਪਰਿਤਿਰਿਯਨ੍ਤੇਹਿ ਸਕਕੋਟ੍ਠਾਸਿਕਕੇਸਨ੍ਤਰਾਦੀਹਿ ਚ ਪਰਿਚ੍ਛੇਦੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਧਾਤੁਵਿਭਙ੍ਗੇ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੪੨ ਆਦਯੋ) ਪੁਕ੍ਕੁਸਾਤਿਸੁਤ੍ਤੰ। **ਸਾਧਾਰਣਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਏਤ੍ਤਕੇਨੇਵ ਸਿਦ੍ਧੇ **ਸਬ੍ਬ**-ਗ੍ਗਹਣੰ ਵਣ੍ਣਕਸਿਣਵਸੇਨ ਚਤੁਕ੍ਕਜ੍ਝਾਨਿਕਸਮਥਸਾਧਾਰਣਤ੍ਤਸ੍ਸ ਚ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੰ।

ਓਕ੍ਕਮਨਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਨ੍ਤਿ ਪਟਿਪਜ੍ਜਿਤਬ੍ਬਵਜ੍ਜੇਤਬ੍ਬੇ ਮਗ੍ਗੇਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਪੁਥੁਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣੇ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨੰ ਹਿਤ੍ਵਾ ਸੁਭਾਦਿਵਸੇਨ ਗਯ੍ਹਮਾਨਾ ਕੇਸਾਦਯੋਪਿ ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਪੁਥੁਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਾਨੇਵਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। **ਉਕ੍ਕੁਟ੍ਠਕ੍ਕਟ੍ਠਿਟ੍ਠਾਨੇਯੇਵ ਉਟ੍ਠਹਿਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵਿਯ ਏਕਤ੍ਥ ਕਤਾਯ ਉਕ੍ਕੁਟ੍ਠਿਯਾ ਕਮੇਨ ਸਬ੍ਬਤਾਲੇਸੁ ਪਤਿਤ੍ਵਾ ਉਟ੍ਠਹਿਤ੍ਵਾ ਪਰਿਯਨ੍ਤਤਾਲੰ ਆਦਿਤਾਲਞ੍ਚ ਅਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਤਤੋ ਤਤੋ ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥੇਵ ਕਤਾਯ ਉਕ੍ਕੁਟ੍ਠਿਯਾ ਉਟ੍ਠਹਿਤ੍ਵਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਅਧਿਚਿਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਚਿਤ੍ਤੰ। **ਅਨੁਯੁਤ੍ਤੇਨਾ**ਤਿ ਯੁਤ੍ਤਪਯੁਤ੍ਤੇਨ, ਭਾਵੇਨ੍ਤੇਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਸਮਾਧਿਨਿਮਿਤ੍ਤੰ** ਉਪਲਕ੍ਖਣਾਕਾਰੋ ਸਮਾਧਿਯੇਵ। **ਮਨਸਿ ਕਾਤਬ੍ਬ**ਨ੍ਤਿ ਚਿਤ੍ਤੇ ਕਾਤਬ੍ਬੰ, ਉਪ੍ਪਾਦੇਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸਮਾਧਿਕਾਰਣੰ ਵਾ ਆਰਮ੍ਮਣੰ ਸਮਾਧਿਨਿਮਿਤ੍ਤੰ ਆਵਜ੍ਜਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਠਾਨੰ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਵਚਨਸੇਸੋ, ਤੰ ਚਿਤ੍ਤੰ ਕੋਸਜ੍ਜਾਯ ਸੰਵਤ੍ਤੇਯ੍ਯ, ਏਤਸ੍ਸ ਸੰਵਤ੍ਤਨਸ੍ਸ ਕਾਰਣੰ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤੰ ਵਾ ਮਨਸਿਕਰਣੰ ਚਿਤ੍ਤੰ ਕੋਸਜ੍ਜਾਯ ਸੰਵਤ੍ਤੇਯ੍ਯਾਤਿ ਏਤਸ੍ਸ ਠਾਨੰ ਕਾਰਣਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਨ ਚ ਪਭਙ੍ਗੂ**ਤਿ ਕਮ੍ਮਨਿਯਭਾਵੂਪਗਮਨੇਨ ਚ ਪਭਿਜ੍ਜਨਸਭਾਵਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਆਲਿਮ੍ਪੇਤੀਤਿ ਆਦੀਪੇਤਿ ਜਾਲੇਤਿ। **ਤਞ੍ਚਾ**ਤਿ ਤੰ ਪਿਲਨ੍ਧਨਵਿਕਤਿਸਙ੍ਖਾਤੰ ਅਤ੍ਥੰ ਪਯੋਜਨੰ। **ਅਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਸੁਵਣ੍ਣਕਾਰਸ੍ਸ **ਅਨੁਭੋਤਿ** ਸਮ੍ਭੋਤਿ ਸਾਧੇਤਿ । **ਅਸ੍ਸ** ਵਾ ਸੁਵਣ੍ਣਸ੍ਸ **ਤੰ** ਅਤ੍ਥੰ ਸੁਵਣ੍ਣਕਾਰੋ **ਅਨੁਭੋਤਿ** ਪਾਪੁਣਾਤਿ।

ਅਭਿਞ੍ਞਾਯ ਇਦ੍ਧਿਵਿਧਾਦਿਞਾਣੇਨ ਸਚ੍ਛਿਕਰਣੀਯਸ੍ਸ ਇਦ੍ਧਿਵਿਧਪਚ੍ਚਨੁਭਵਨਾਦਿਕਸ੍ਸ **ਅਭਿਞ੍ਞਾਸਚ੍ਛਿਕਰਣੀਯਸ੍ਸ**। ਪਚ੍ਚਕ੍ਖੰ ਯਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਿ, ਸੋ ਸਕ੍ਖਿ, ਸਕ੍ਖਿਨੋ ਭਬ੍ਬਤਾ **ਸਕ੍ਖਿਭਬ੍ਬਤਾ,** ਸਕ੍ਖਿਭਵਨਤਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ। ਸਕ੍ਖਿ ਚ ਸੋ ਭਬ੍ਬੋ ਚਾਤਿ ਵਾ **ਸਕ੍ਖਿਭਬ੍ਬੋ**। ਅਯਞ੍ਹਿ ਇਦ੍ਧਿਵਿਧਾਦੀਨੰ ਭਬ੍ਬੋ, ਤਤ੍ਥ ਚ ਸਕ੍ਖੀਤਿ ਸਕ੍ਖਿਭਬ੍ਬੋ, ਤਸ੍ਸ ਭਾਵੋ **ਸਕ੍ਖਿਭਬ੍ਬਤਾ,** ਤੰ ਪਾਪੁਣਾਤਿ। **ਆਯਤਨੇ**ਤਿ ਪੁਬ੍ਬਹੇਤਾਦਿਕੇ ਕਾਰਣੇ ਸਤਿ।

ਸੀਤਿਭਾਵਨ੍ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨੰ, ਕਿਲੇਸਦਰਥਵੂਪਸਮੰ ਵਾ। **ਸਮ੍ਪਹੰਸੇਤੀ**ਤਿ ਸਮਪਵਤ੍ਤੰ ਚਿਤ੍ਤੰ ਤਥਾਪਵਤ੍ਤਿਯਾ ਪਞ੍ਞਾਯ ਤੋਸੇਤਿ ਉਤ੍ਤੇਜੇਤਿ। ਯਦਾ ਵਾ ਨਿਰਸ੍ਸਾਦੰ ਚਿਤ੍ਤੰ ਭਾਵਨਾਯ ਨ ਪਕ੍ਖਨ੍ਦਤਿ, ਤਦਾ ਜਾਤਿਆਦੀਨਿ ਸੰਵੇਗਵਤ੍ਥੂਨਿ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ

ਸਮ੍ਪਹੰਸੇਤਿ ਸਮੁਤ੍ਤੇਜੇਤਿ।

ਤਿਰਿਯੰ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞੇਨ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਾ, ਕਥੰ? **ਦ੍ਵੇ ਕੇਸਾ ਏਕਤੋ ਨਤ੍ਥੀ**ਤਿ। **ਆਸਯੋ**ਤਿ ਨਿਸ੍ਸਯੋ, ਪਚ੍ਚਯੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਨਖਾ ਤਿਰਿਯੰ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞੇਨ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਾਤਿ ਵਿਸੁੰ ਵਵਤ੍ਥਿਤਤੰ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਤਮੇਵ ਹਿ ਅਤ੍ਥੰ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ "**ਦ੍ਵੇ ਨਖਾ ਏਕਤੋ ਨਤ੍ਥੀ**"ਤਿ ਆਹਾਤਿ।

ਸੁਖੁਮਮ੍ਪੀਤਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਓਲਾਰਿਕਚਮ੍ਮਤੋ ਸੁਖੁਮੰ ਅਨ੍ਤੋਮੁਖਚਮ੍ਮਾਦਿ। ਕੋਟ੍ਠਾਸੇਸੁ ਵਾ ਤਚੇਨ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਤ੍ਤਾ ਯੰ ਦੁਰੁਪਲਕ੍ਖਣੀਯੰ, ਤੰ ''ਸੁਖੁਮ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਤਞ੍ਹਿ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਤਚੰ ਵਿਵਰਿਤ੍ਵਾ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤਸ੍ਸ ਪਾਕਟੰ ਹੋਤੀਤਿ।

ਤਾਲਗੁਲ਼ਪਟਲੰ ਨਾਮ ਪਕ੍ਕਤਾਲਫਲਲਸਿਕੰ ਤਾਲਪਟ੍ਟਿਕਾਯ ਲਿਮ੍ਪਿਤ੍ਵਾ ਸੁਕ੍ਖਾਪੇਤ੍ਵਾ ਉਦ੍ਧਰਿਤ੍ਵਾ ਗਹਿਤਪਟਲੰ।

ਏਵੰ ਤਿਮਤ੍ਤਾਨੀਤਿ ਏਵੰ-ਮਤ੍ਤ-ਸਦ੍ਦੇਹਿ ਗੋਪ੍ਫਕਟ੍ਠਿਕਾਦੀਨਿ ਅਵੁਤ੍ਤਾਨਿਪਿ ਦਸ੍ਸੇਤੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। **ਕੀਲ਼ਾਗੋਲ਼ਕਾਨਿ** ਸੁਤ੍ਤੇਨ ਬਨ੍ਧਿਤ੍ਵਾ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞੰ ਘਟ੍ਟੇਤ੍ਵਾ ਕੀਲ਼ਨਗੋਲ਼ਕਾਨਿ।

ਤਤ੍ਥ ਜਙ੍ਘਟ੍ਠਿਕਸ੍ਸ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤਟ੍ਠਾਨਨ੍ਤਿ ਜਣ੍ਣੁਕਟ੍ਠਿਮ੍ਹਿ ਪਵਿਸਿਤ੍ਵਾ ਠਿਤਟ੍ਠਾਨਨ੍ਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। **ਤੇਨ** ਅਟ੍ਠਿਨਾ **ਪਤਿਟ੍ਠਿਤਟ੍ਠਾਨੰ** ਯੰ **ਕਟਿਟ੍ਠਿਨੋ**, ਤੰ **ਅਗ੍ਗਛਿਨ੍ਨਮਹਾਪੁਨ੍ਨਾਗਫਲਸਦਿਸੰ। ਸੀਸਕਪਟ੍ਟਵੇਠਕੰ** ਵੇਠੇਤ੍ਵਾ ਠਪਿਤਸੀਸਮਯੰ ਪਟ੍ਟਕੰ। ਸੁਤ੍ਤਕਨ੍ਤਨਸਲਾਕਾਵਿਦ੍ਧਾ ਗੋਲ਼ਕਾ ਵਟ੍ਟਨਾਤਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ, ਵਟ੍ਟਨਾਨੰ ਆਵਲਿ **ਵਟ੍ਟਨਾਵਲਿ**। **ਅਵਲੇਖਨਸਤ੍ਥਕੰ** ਉਚ੍ਛੁਤਚਾਵਲੇਖਨਸਤ੍ਥਕੰ।

ਵਕ੍ਕਭਾਗੇਨ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਨ੍ਤਿ ਵਕ੍ਕਪਰਿਯਨ੍ਤਭਾਗੇਨ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨੰ।

ਸਕ੍ਖਰਸੁਧਾਵਣ੍ਣਨ੍ਤਿ ਮਰੁਮ੍ਪੇਹਿ ਕਤਸੁਧਾਵਣ੍ਣੰ। ''ਸੇਤਸਕ੍ਖਰਸੁਧਾਵਣ੍ਣ''ਨ੍ਤਿ ਚ ਪਾਠੰ ਵਦਨ੍ਤਿ, ਸੇਤਸਕ੍ਖਰਾਵਣ੍ਣੰ ਸੁਧਾਵਣ੍ਣਞ੍ਚਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਯਤ੍ਥ ਅਨ੍ਨਪਾਨੰ ਨਿਪਤਿਤ੍ਵਾ ਤਿਟ੍ਠਤੀਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ।

ਵਿਸਮਚ੍ਛਿਨ੍ਨਕਲਾਪੋ ਵਿਸਮੰ ਉਦਕੰ ਪਗ੍ਘਰਤਿ, ਏਵਮੇਵ ਸਰੀਰੰ ਕੇਸਕੂਪਾਦਿਵਿਵਰੇਹਿ ਉਪਰਿ ਹੇਟ੍ਠਾ ਤਿਰਿਯਞ੍ਚ ਵਿਸਮੰ ਪਗ੍ਘਰਤੀਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ **ਵਿਸਮਚ੍ਛਿਨ੍ਨ**-ਗ੍ਗਹਣੰ ਕਰੋਤਿ।

ਅਤਿਕਟੁਕਅਚ੍ਚੁਣ੍ਹਾਦਿਕੋ **ਵਿਸਭਾਗਾਹਾਰੋ** ਉਤੁਕਾਲੇ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨਾਨੰ ਧਾਤੂਨੰ ਵਿਸਭਾਗਤ੍ਤਾ।

ਏਕਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਬਲੇਨੇਵ ਵਾਤਿ ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਿਤਨੀਵਰਣੇਨ ਸੁਸਮਾਹਿਤਚਿਤ੍ਤੇਨ ਉਪਟ੍ਠਿਤਸ੍ਸ ਨਾਨਾਰਮ੍ਮਣਵਿਪ੍ਫਨ੍ਦਨਵਿਰਹੇਨ ਏਕਸਭਾਵਸ੍ਸ ਆਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਵਸੇਨ। ਤਞ੍ਹਿ ਏਕਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣੰ ਉਪਟ੍ਠਹਮਾਨਮੇਵ ਅਤ੍ਤਨਿ ਅਭਿਰਤਿੰ, ਸਾਤਿਸਯੰ ਫਰਣਪੀਤਿੰ, ਇਟ੍ਠਾਕਾਰਾਨੁਭਵਨਞ੍ਚ ਸੋਮਨਸ੍ਸੰ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤਿ। ਨ ਹਿ ਅਭਿਰਤਿਸੋਮਨਸ੍ਸੇਹਿ ਵਿਨਾ ਅਨਤਿਕ੍ਕਨ੍ਤਪੀਤਿਸੁਖਸ੍ਸ ਏਕਤ੍ਤੁਪਟ੍ਠਾਨੰ ਅਤ੍ਥੀਤਿ।

ਅਵਿਸੇਸਤੋ ਪਨ ਸਾਧਾਰਣਵਸੇਨਾਤਿ ਪਟਿਕੂਲਧਾਤੁਵਣ੍ਣਵਿਸੇਸੰ ਅਕਤ੍ਵਾ ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਸਾਧਾਰਣਵਸੇਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਤਿਵਿਧੇਨਾ**ਤਿ ਅਨੁਲੋਮਾਦਿਨਾ ਵਕ੍ਖਮਾਨੇਨ। **ਛ ਮਾਸੇ**ਤਿ ਅਦ੍ਧਮਾਸੇ ਊਨੇਪਿ ਮਾਸਪਰਿਚ੍ਛੇਦੇਨ ਪਰਿਚ੍ਛਿਜ੍ਜਮਾਨੇ ਸਜ੍ਝਾਯੇ ਛ ਮਾਸਾ ਪਰਿਚ੍ਛੇਦਕਾ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। ਪਰਿਚ੍ਛਿਜ੍ਜਮਾਨਸ੍ਸ ਮਾਸਨ੍ਤਰਗਮਨਨਿਵਾਰਣਞ੍ਹਿ ਛਮਾਸਗ੍ਗਹਣੰ, ਨ ਸਕਲਛਮਾਸੇ ਪਰਿਵਤ੍ਤਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੰ। **ਆਚਰਿਯਾ**ਤਿ ਅਟ੍ਠਕਥਾਚਰਿਯਾ।

ਲਕ੍ਖਣਨ੍ਤਿ ਧਾਤੁਪਟਿਕੂਲਲਕ੍ਖਣਂ। ਜਨਂ ਨ ਅਰਹਨ੍ਤੀਤਿ **ਅਜਞ੍ਞਾ,** ਜਨੇ ਪਵੇਸੇਤੁਂ ਅਯੁਤ੍ਤਾ ਜਿਗੁਚ੍ਛਨੀਯਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ।

ਪਟਿਪਾਟਿਯਾ ਅਟ੍ਠੀਨੀਤਿ ਪਟਿਪਾਟਿਯਾ ਅਟ੍ਠੀਨਿ ਕੋਟਿਯਾ ਠਿਤਾਨਿ। ਨ ਏਤ੍ਥ ਕੋਚਿ ਅਤ੍ਤਾ ਨਾਮ ਅਤ੍ਥਿ, ਅਟ੍ਠੀਨਿ ਏਵ ਅਟ੍ਠਿਪੁਞ੍ਜਮਤ੍ਤੋ ਏਵਾਯਂ ਸਙ੍ਘਾਟੋਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ । **ਅਨੇਕਸਨ੍ਧਿਯਮਿਤੋ**ਤਿ ਅਨੇਕੇਹਿ ਸਨ੍ਧੀਹਿ ਯਮਿਤੋ ਸਮ੍ਬਦ੍ਧੋ ਸੋ ਅਟ੍ਠਿਪੁਞ੍ਜੋਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਨ ਕੇਹਿਚੀ**ਤਿ ਯਮੇਨ੍ਤਂ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਪਟਿਸੇਧੇਤਿ। **ਚੋਦਿਤੋ** ਜਰਾਯ ਮਰਣਾਭਿਮੁਖਗਮਨੇਨ ਚੋਦਿਤੋ।

ਮਹਾਭੂਤਂ ਉਪਾਦਾਰੂਪੇਨ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਂ ‘‘ਨੀਲਂ ਪੀਤਂ ਸੁਗਨ੍ਧਂ ਦੁਗ੍ਗਨ੍ਧ’’ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ। **ਉਪਾਦਾਰੂਪਂ ਮਹਾਭੂਤੇਨ** ਤਨ੍ਨਿਸ੍ਸਿਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਤਤੋ ਬਹਿ ਅਭਾਵਾ। ਛਾਯਾਤਪਾਨਂ ਆਤਪਪਚ੍ਚਯਛਾਯੁਪ੍ਪਾਦਕਭਾਵੋ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਪਰਿਚ੍ਛੇਦਕਤਾ। ਰੂਪਕ੍ਖਨ੍ਧਸ੍ਸ ਪਰਿਗ੍ਗਹਿਤਤ੍ਤਾ ਤਦਨ੍ਤੋਗਧਾਨਂ ਚਕ੍ਖਾਦਿਆਯਤਨਦ੍ਵਾਰਾਨਂ ਵਸੇਨ ਤਂਤਂਦ੍ਵਾਰਿਕਾ ਅਰੂਪਿਨੋ ਖਨ੍ਧਾ ਪਾਕਟਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਆਯਤਨਾਨਿ ਚ ਦ੍ਵਾਰਾਨਿ ਚ ਆਯਤਨਦ੍ਵਾਰਾਨੀਤਿ ਵਾ ਅਤ੍ਥੋ। ਤੇਨ ਰੂਪਾਯਤਨਾਦੀਨਞ੍ਚ ਵਸੇਨਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ।

ਸਪ੍ਪਚ੍ਚਯਾਤਿ ਸਪ੍ਪਚ੍ਚਯਭਾਵਾ, ਪਚ੍ਚਯਾਯਤ੍ਤਂ ਹੁਤ੍ਵਾ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਸਮਾਨੋ ਵਾ ਸਦਿਸੋ ਯੁਤ੍ਤੋ ਪਚ੍ਚਯੋ ਸਪ੍ਪਚ੍ਚਯੋ, ਤਸ੍ਮਾ **ਸਪ੍ਪਚ੍ਚਯਾ**।

ਏਤ੍ਤਕੋਤਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੇਨ ਆਕਾਰੇਨ ਪਗੁਣੋ ਕੋਟ੍ਠਾਸੋ। ਉਗ੍ਗਹੋਵ **ਉਗ੍ਗਹਸਨ੍ਧਿ**। ਵਣ੍ਣਾਦਿਮੁਖੇਨ ਹਿ ਉਪਟ੍ਠਾਨਂ ਏਤ੍ਥ ਸਨ੍ਧੀਯਤਿ ਸਮ੍ਬਜ੍ਝਤੀਤਿ ‘‘ਸਨ੍ਧੀ’’ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ।

ਉਪਟ੍ਠਾਤੀਤਿ ਵਣ੍ਣਾਦਿਵਸੇਨ ਉਪਟ੍ਠਾਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਪਞ੍ਚਙ੍ਗਸਮਨ੍ਨਾਗਤੇ**ਤਿ ਨਾਤਿਦੂਰਨਾਚ੍ਚਾਸਨ੍ਨਗਮਨਾਗਮਨਸਮ੍ਪਨ੍ਨਨ੍ਤਿ ਏਕਙ੍ਗਂ, ਦਿਵਾ ਅਬ੍ਬੋਕਿਣ੍ਣਂ ਰਤ੍ਤਿਂ ਅਪ੍ਪਸਦ੍ਦਂ ਅਪ੍ਪਨਿਗ੍ਘੋਸਨ੍ਤਿ ਏਕਂ, ਅਪ੍ਪਡਂਸਮਕਸਵਾਤਾਤਪਸਰੀਸਪਸਮ੍ਫਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਏਕਂ, ਤਸ੍ਮਿਂ ਖੋ ਪਨ ਸੇਨਾਸਨੇ ਵਿਹਰਨ੍ਤਸ੍ਸ ਅਪ੍ਪਕਸਿਰੇਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਚੀਵਰ...ਪੇ॰... ਪਰਿਕ੍ਖਾਰੋਤਿ ਏਕਂ, ਤਸ੍ਮਿਂ ਪਨ ਸੇਨਾਸਨੇ ਥੇਰਾ ਭਿਕ੍ਖੂ ਵਿਹਰਨ੍ਤਿ ਬਹੁਸ੍ਸੁਤਾਤਿ ਏਕਂ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੧੦.੧੧)। **ਪਞ੍ਚਙ੍ਗਸਮਨ੍ਨਾਗਤੇਨਾ**ਤਿ ਅਪ੍ਪਾਬਾਧਾਸਾਠੇਯ੍ਯਸਦ੍ਧਾਪਞ੍ਞਾਵੀਰਿਯੇਹਿ ਪਧਾਨਿਯਙ੍ਗੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੇਨ।

ਉਟ੍ਠਾਨਕਦਾਯਨ੍ਤਿ ਤੇਹਿ ਖੇਤ੍ਤੇਹਿ ਉਟ੍ਠਾਨਕਂ, ਤੇਹਿ ਦਾਤਬ੍ਬਧਞ੍ਞਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਅਟ੍ਠਕੁਮ੍ਭਦਾਯਕਖੇਤ੍ਤਂ ਵਿਯ ਮੁਖਧੋਵਨਕਿਚ੍ਚਂ, ਸੋਲ਼ਸਕੁਮ੍ਭਦਾਯਕਂ ਵਿਯ ਖਾਦਨਭੁਞ੍ਜਨਕਿਚ੍ਚਂ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ ਲਹੁਕਗਰੁਕਭਾਵਤੋ। ਤਤੋ ਪਨ ਯਂ ਦੁਕ੍ਖਂ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਤਿ, ਤਂ ਅਞ੍ਞਞ੍ਚ ਦ੍ਵਤ੍ਤਿਂਸਾਕਾਰਮਨਸਿਕਾਰੇਨ ਚ ਨਿਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਆਹ ‘‘**ਏਤ੍ਥੇਵ ਕਮ੍ਮਂ ਕਾਤਬ੍ਬ**’’ਨ੍ਤਿ। **ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ**ਤਿ ਏਕਦਿਵਸਂ ਤਿਂਸ ਵਾਰੇ ਮਨਸਿਕਾਰਟ੍ਠਪਨੇਨ।

ਸਹਸ੍ਸੁਦ੍ਧਾਰਂ ਸਾਧੇਤ੍ਵਾਤਿ ਸਹਸ੍ਸਵਡ੍ਢਿਤਂ ਇਣਂ ਯੋਜੇਤ੍ਵਾ। ਉਦ੍ਧਰਿਤਬ੍ਬੋਤਿ **ਉਦ੍ਧਾਰੋ**ਤਿ ਹਿ ਵਡ੍ਢਿ ਵੁਚ੍ਚਤੀਤਿ। **ਸੁਦ੍ਧਚਿਤ੍ਤੇਨਾ**ਤਿ ਵਿਕ੍ਖੇਪਾਦਿਕਿਲੇਸਵਿਰਹਿਤਚਿਤ੍ਤੇਨ। ਕੇਸਾਦੀਸੁ ਤਚੇ ਰਜ੍ਜਨ੍ਤਾ ਸੁਚ੍ਛਵਿਚਮ੍ਮਂ ਤਚੋਤਿ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ‘‘ਸੁਵਣ੍ਣਾਦਿਵਣ੍ਣੋ ਮੇ ਤਚੋ’’ਤਿਆਦਿਨਾ ਰਜ੍ਜਨ੍ਤਿ।

ਤੇਸੁ ਦ੍ਵੇ ਏਕਮਗ੍ਗਂ ਪਟਿਪਜ੍ਜਮਾਨਾ ਨਾਮ ਨ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਯਥਾ ਤਥਾ ਵਾ ਪਲਾਯਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਤ੍ਥ ਰਾਗਾਦਿਵਤ੍ਥੁਭਾਵੇਨ ਦ੍ਵਤ੍ਤਿਂਸਾਕਾਰਾਨਂ ਚੋਰਸਦਿਸਤਾ ਅਨਤ੍ਥਾਵਹਤਾ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ।

ਕਮ੍ਮਮੇਵ ਵਿਸੇਸਾਧਿਗਮਸ੍ਸ ਠਾਨਨ੍ਤਿ **ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਂ** ਭਾਵਨਾ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਤੇਨਾਹ ‘‘**ਮਨਸਿਕਰੋਨ੍ਤਸ੍ਸ ਅਪ੍ਪਨਂ ਪਾਪੁਣਾਤੀ**’’ਤਿ। ਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਵਾ ਭਾਵਨਾਯ ਠਾਨਂ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਅਪ੍ਪਨਾਰਮ੍ਮਣਭਾਵੂਪਗਮਨੇਨ ਅਪ੍ਪਨਂ ਪਾਪੁਣਾਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਮਾਨਜਾਤਿਕੋਤਿ ਏਤੇਨ ਲਙ੍ਘਨਸਮਤ੍ਥਤਾਯੋਗੇਨ ਉਪਸਮਰਹਿਤਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਚਿਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਹਿ ਤਥਾ ਨਾਨਾਰਮ੍ਮਣੇਸੁ ਵਡ੍ਢਿਤਂ ਉਪਸਮਰਹਿਤਨ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ।

ਹਤ੍ਥੇ ਗਹਿਤਪਞ੍ਹਵਤ੍ਥੁ ਪਾਕਤਿਕਮੇਵਾਤਿ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੇ ਵੁਤ੍ਤਤਂ ਸਨ੍ਧਾਯਾਹ। ਤਤ੍ਥ ਹਿ ਵੁਤ੍ਤਂ –

> ''ਮਾਲਕਤ੍ਥੇਰੋ ਕਿਰ ਦੀਘਭਾਣਕਅਭਯਤ੍ਥੇਰਂ ਹਤ੍ਥੇ ਗਹੇਤ੍ਵਾ 'ਆਵੁਸੋ ਅਭਯ, ਇਮਂ ਤਾਵ ਪਞ੍ਹਂ ਉਗ੍ਗਣ੍ਹਾਹੀ'ਤਿ ਵਤ੍ਵਾ ਆਹ 'ਮਾਲਕਤ੍ਥੇਰੋ ਦ੍ਵਤ੍ਤਿਂਸਕੋਟ੍ਠਾਸੇਸੁ ਦ੍ਵਤ੍ਤਿਂਸਪਠਮਜ੍ਝਾਨਲਾਭੀ, ਸਚੇ ਰਤ੍ਤਿਂ ਏਕਂ, ਦਿਵਾ ਏਕਂ ਸਮਾਪਜ੍ਜਤਿ, ਅਤਿਰੇਕਡ੍ਢਮਾਸੇਨ ਪੁਨ ਸਮ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਸਚੇ ਪਨ ਦੇਵਸਿਕਂ ਏਕਮੇਵ ਸਮਾਪਜ੍ਜਤਿ, ਅਤਿਰੇਕਮਾਸੇਨ ਪੁਨ ਸਮ੍ਪਜ੍ਜਤੀ'''ਤਿ।

ਇਦਂ ਪਨ **ਏਕਂ ਮਨਸਿਕਰੋਨ੍ਤਸ੍ਸ ਏਕਂ ਪਾਟਿਯੇਕ੍ਕਂ ਮਨਸਿਕਰੋਨ੍ਤਸ੍ਸ ਦ੍ਵਤ੍ਤਿਂਸਾ**ਤਿ ਏਤਸ੍ਸ ਸਾਧਨਤ੍ਥਂ ਨਿਦਸ੍ਸਨਵਸੇਨ ਆਨੀਤਨ੍ਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ।

ਅਨੁਪਾਦਿਨ੍ਨਕਪਕ੍ਖੇ ਠਿਤਾਨੀਤਿ ਏਤੇਨ ਚੇਤਿਯਪਬ੍ਬਤਵਾਸੀ ਮਹਾਤਿਸ੍ਸਤ੍ਥੇਰੋ ਵਿਯ, ਸਙ੍ਘਰਕ੍ਖਿਤਤ੍ਥੇਰੁਪਟ੍ਠਾਕਸਾਮਣੇਰੋ ਵਿਯ ਚ ਅਨੁਪਾਦਿਨ੍ਨਕਪਕ੍ਖੇ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਗਹੇਤੁਂ ਸਕ੍ਕੋਨ੍ਤਸ੍ਸ ਦਸਵਿਧਾਸੁਭਵਸੇਨ ਜੀਵਮਾਨਕਸਰੀਰੇਪਿ ਉਪਟ੍ਠਿਤੇ ਉਪਚਾਰਪ੍ਪਤ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸਿਤਾ ਹੋਤੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ''ਅਤ੍ਥਿਸ੍ਸ ਕਾਯੇ''ਤਿ ਪਨ ਸਤ੍ਤਵਸੇਨ ਕੇਸਾਦੀਸੁ ਗਯ੍ਹਮਾਨੇਸੁ ਯਥਾ ''ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਕਾਯੇ''ਤਿ ਸਤ੍ਤ-ਗ੍ਗਹਣਰਹਿਤੇ ਅਹਂਕਾਰਵਤ੍ਥੁਮ੍ਹਿ ਵਿਦ੍ਧਸ੍ਤਾਹਂਕਾਰੇ ਸਦਾ ਸਨ੍ਨਿਹਿਤੇ ਪਾਕਟੇ ਚ ਅਤ੍ਤਨੋ ਕਾਯੇ ਉਪਟ੍ਠਾਨਂ ਹੋਤਿ, ਨ ਤਥਾ ਤਤ੍ਥਾਤਿ ਅਪ੍ਪਨਂ ਅਪ੍ਪਤ੍ਤਾ ਆਦੀਨਵਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਵ ਤਤ੍ਥ ਹੋਤੀਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੇਨਾਹ **"ਅਸੁਭਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਸਙ੍ਖਾਤਾ ਪਨ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਭਾਵਨਾ ਹੋਤੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ"**ਤਿ।

੩੫੧. ਆਦਿਮ੍ਹਿ ਸੇਵਨਾ **ਆਸੇਵਨਾ**, ਵਡ੍ਢਨਂ **ਭਾਵਨਾ**, ਪੁਨਪ੍ਪੁਨਂ ਕਰਣਂ **ਬਹੁਲੀਕਮ੍ਮ**ਨ੍ਤਿ ਅਯਮੇਤੇਸਂ ਵਿਸੇਸੋ।

੩੬੨. **ਵਤ੍ਥੁਪਰਿਞ੍ਞਾਯਾ**ਤਿ ਅਭਿਜ੍ਝਾਦੋਮਨਸ੍ਸਾਨਂ ਵਤ੍ਥੁਭੂਤਸ੍ਸ ਕਾਯਸ੍ਸ ਪਰਿਜਾਨਨੇਨ। **ਅਪ੍ਪਿਤਾ**ਤਿ ਗਮਿਤਾ, ਸਾ ਚ ਵਿਨਾਸਿਤਤਾਤਿ ਆਹ **"ਵਿਨਾਸਿਤਾ"**ਤਿ। ਅਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਯਂ ਠਪਿਤਾਤਿਪਿ **ਅਪ੍ਪਿਤਾ**ਤਿ ਅਯਮਤ੍ਥੋ ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਸਿਦ੍ਧਿਯਾ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। **ਵਿਗਤਨ੍ਤਾ ਕਤਾ**ਤਿ ਇਦਾਨਿ ਕਾਤਬ੍ਬੋ ਅਨ੍ਤੋ ਏਤੇਸਂ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਵਿਗਤਨ੍ਤਾ, ਏਵਂਭੂਤਾ ਕਤਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਕਮ੍ਮਮੇਵ ਵਿਸੇਸਾਧਿਗਮਸ੍ਸ ਠਾਨਂ **ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਂ**, ਕਮ੍ਮੇ ਵਾ ਠਾਨਂ ਭਾਵਨਾਰਮ੍ਭੋ **ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਂ**, ਤਞ੍ਚ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾਤਿ ਆਹ **"ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨ"**ਨ੍ਤਿ, ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ।

ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਵੇਦਨਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੩੬੩. ਸਮ੍ਪਜਾਨਸ੍ਸ ਵੇਦਿਯਨਂ **ਸਮ੍ਪਜਾਨਵੇਦਿਯਨਂ**। **ਵਤ੍ਥੁ**ਨ੍ਤਿ ਸੁਖਾਦੀਨਂ ਆਰਮ੍ਮਣਮਾਹ, ਤੇਨ ਵਤ੍ਥੁ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਏਤਿਸ੍ਸਾਤਿ **ਵਤ੍ਥੁਆਰਮ੍ਮਣਾ**ਤਿ ਸਮਾਸੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। **ਵੋਹਾਰਮਤ੍ਤਂ ਹੋਤੀ**ਤਿ ਏਤੇਨ ''ਸੁਖਂ ਵੇਦਨਂ ਵੇਦਯਾਮੀ''ਤਿ ਇਦਂ ਵੋਹਾਰਮਤ੍ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ।

ਵੀਰਿਯਸਮਾਧਿਂ ਯੋਜੇਤ੍ਵਾਤਿ ਅਧਿਵਾਸਨਵੀਰਿਯਸ੍ਸ ਅਧਿਮਤ੍ਤਤਾਯ ਤਸ੍ਸ ਸਮਤਾਯ ਉਭਯਂ ਸਹ ਯੋਜੇਤ੍ਵਾ। **ਸਹ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਹੀ**ਤਿ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਹਿ ਸਹ। ਲੋਕਿਯਾਨਮ੍ਪਿ ਵਾ ਸਤਿ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਕਾਲੇ ਤਤ੍ਥ ਸਮਤ੍ਥਤਂ ਸਨ੍ਧਾਯ **"ਸਹ**

ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਹੀ"ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੁਨ੍ਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। **ਸਮਸੀਸੀ**ਤਿ ਵਾਰਸਮਸੀਸੀ ਹੁਤ੍ਵਾ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਵਾਰਸ੍ਸ ਅਨਨ੍ਤਰਵਾਰੇ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਸਙ੍ਖੇਪਮਨਸਿਕਾਰਵਸੇਨ** ਮਹਾਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨੇ, **ਵਿਤ੍ਥਾਰਮਨਸਿਕਾਰਵਸੇਨ** ਰਾਹੁਲੋਵਾਦਧਾਤੁਵਿਭਙ੍ਗਾਦੀਸੁ।

ਫਸ੍ਸਪਞ੍ਚਮਕੇਯੇਵਾਤਿ **ਏਵ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ਵੁਤ੍ਤੇਸੁ ਤੀਸੁਪਿ ਮੁਖੇਸੁ ਪਰਿਗ੍ਗਹਸ੍ਸ ਸਮਾਨਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਨਾਮਰੂਪਵਵਤ੍ਥਾਨਸ੍ਸ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਤ੍ਤਾ ਨਿਰਵਸੇਸਰੂਪਪਰਿਗ੍ਗਹਸ੍ਸ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ "**ਵਤ੍ਥੁ ਨਾਮ ਕਰਜਕਾਯੋ**"ਤਿ ਆਹ, ਨ ਚਕ੍ਖਾਦੀਨਿ ਛਵਤ੍ਥੂਨੀਤਿ। ਕਰਜਕਾਯਸ੍ਸ ਪਨ ਵਤ੍ਥੁਭਾਵਸਾਧਨਤ੍ਥਂ ''ਇਦਞ੍ਚ ਪਨ ਮੇ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਏਤ੍ਥ ਸਿਤਂ, ਏਤ੍ਥ ਪਟਿਬਦ੍ਧ''ਨ੍ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੩੫; ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੨੫੨) ਸੁਤ੍ਤਂ ਆਭਤਂ।

ਫਸ੍ਸਵਿਞ੍ਞਾਣਾਨਂ ਪਾਕਟਤਾ ਕੇਸਞ੍ਚਿ ਹੋਤੀਤਿ ਯੇਸਂ ਨ ਹੋਤਿ, ਤੇ ਸਨ੍ਧਾਯਾਹ "**ਫਸ੍ਸਵਸੇਨ ਵਾ ਹਿ…ਪੇ॰… ਨ ਪਾਕਟਂ ਹੋਤੀ**"ਤਿ। ਤੇਸਂ ਪਨ ਅਞ੍ਞੇਸਞ੍ਚ ਸਬ੍ਬੇਸਂ ਵੇਨੇਯ੍ਯਜਾਨਂ ਵੇਦਨਾ ਪਾਕਟਾਤਿ ਆਹ "**ਵੇਦਨਾਵਸੇਨ ਪਨ ਪਾਕਟਂ ਹੋਤੀ**"ਤਿ। **ਸਤਧੋਤਸਪ੍ਪਿ** ਨਾਮ ਸਤਵਾਰਂ ਵਿਲਾਪੇਤ੍ਵਾ ਵਿਲਾਪੇਤ੍ਵਾ ਉਦਕੇ ਪਕ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ ਉਦ੍ਧਰਿਤ੍ਵਾ ਗਹਿਤਸਪ੍ਪਿ।

ਵਿਨਿਵਤ੍ਤੇਤ੍ਵਾਤਿ ਚਤੁਕ੍ਖਨ੍ਧਸਮੁਦਾਯਤੋ ਵਿਸੁਂ ਉਦ੍ਧਰਿਤ੍ਵਾ। ਮਹਾਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਸੁਤ੍ਤਾਦੀਸੁ ਕਤ੍ਥਚਿ ਪਠਮਂ ਰੂਪਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਂ ਵਤ੍ਵਾ ਪਚ੍ਛਾ ਅਰੂਪਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਂ ਵੇਦਨਾਵਸੇਨ ਵਿਨਿਵਤ੍ਤੇਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸਿਤਂ। ਕਤ੍ਥਚਿ ਅਰੂਪਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਂ ਏਵ ਵੇਦਨਾਵਸੇਨ ਅਰੂਪਰਾਸਿਤੋ, ਞਾਤਪਰਿਞ੍ਞਾਯ ਪਰਿਞ੍ਞਾਤਤੋ ਵਾ ਰੂਪਾਰੂਪਰਾਸਿਤੋ ਵਾ ਵਿਨਿਵਤ੍ਤੇਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸਿਤਂ। ਤਤ੍ਥਾਪਿ ਯੇਸੁ ਪਠਮਂ ਞਾਤਪਰਿਞ੍ਞਾ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਤੇਸੁ ਤਦਨ੍ਤੋਗਧਂ । ਯੇਸੁ ਨ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਤੇਸੁ ਚ ਵੇਦਨਾਯ ਆਰਮ੍ਮਣਮਤ੍ਤਂ ਸਂਖਿਤ੍ਤਂ ਪਾਲ਼ਿਅਨਾਰੁਲ਼੍ਹਂ ਰੂਪਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਰੂਪਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਸ੍ਸ ਪਠਮਂ ਕਥਿਤਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

''ਮਨੋਵਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਜਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਇਟ੍ਠਾਨਂ ਕਨ੍ਤਾਨ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੦੬) ਨਯੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ ਛਗੇਹਸ੍ਸਿਤਸੋਮਨਸ੍ਸਂ ਪਞ੍ਚਕਾਮਗੁਣੇਸੁ ਅਸ੍ਸਾਦਾਨੁਪਸ੍ਸਿਨੋ ਏਵ ਹੋਤੀਤਿ ਆਹ "**ਪਞ੍ਚਕਾਮਗੁਣਾਮਿਸਨਿਸ੍ਸਿਤਾ ਛ ਗੇਹਸ੍ਸਿਤਸੋਮਨਸ੍ਸਵੇਦਨਾ**"ਤਿ।

ਵੇਦਨਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਚਿਤ੍ਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੩੬੫. ਕਿਲੇਸਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਕੇਹਿਚਿ ਕਿਲੇਸੇਹਿ ਵਿਪ੍ਪਯੋਗੇਪਿ ਸਤਿ ਯੇਹਿ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ, ਤੇਹਿ ਸਂਕਿਲੇਸਭਾਵੇਨ ਸਦਿਸੇਹਿ ਸਂਕਿਲਿਟ੍ਠਤ੍ਤਾ ਇਤਰੇਹਿਪਿ ਨ ਵਿਸੁਦ੍ਧਤਾ ਹੋਤੀਤਿ ਆਹ "**ਨ ਪਚ੍ਛਿਮਪਦਂ ਭਜਨ੍ਤੀ**"ਤਿ। **ਦ੍ਵਿਧਾ**ਨ੍ਤਿ ਵਿਸੁਂ ਵਚਨਂ ਸਰਾਗਸਦੋਸੇਹਿ ਵਿਸਿਟ੍ਠਗ੍ਗਹਣਤ੍ਥਂ। ਅਵਿਪਸ੍ਸਨੁਪਗਤ੍ਤਾ "**ਇਧ ਓਕਾਸੋਵ ਨਤ੍ਥੀ**"ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਚਿਤ੍ਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਧਮ੍ਮਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਨਿਦ੍ਦੇਸੋ

ਕ. ਨੀਵਰਣਪਬ੍ਬਵਣ੍ਣਨਾ

੩੬੭. ਕਣ੍ਹਸੁਕ੍ਕਾਨਂ ਯੁਗਨਦ੍ਧਤਾ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਪਜਾਨਨਕਾਲੇ ਅਭਾਵਾ "**ਅਭਿਣ੍ਹਸਮੁਦਾਚਾਰਵਸੇਨਾ**"ਤਿ ਆਹ।

ਸੁਭਮ੍ਪੀਤਿ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦੋਪਿ। ਸੋ ਹਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਗਹਣਾਕਾਰੇਨ ''ਸੁਭ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਤੇਨਾਕਾਰੇਨ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨਕਸ੍ਸ ਅਞ੍ਞਸ੍ਸ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਸ੍ਸ ਨਿਮਿਤ੍ਤਤ੍ਤਾ "**ਨਿਮਿਤ੍ਤ**"ਨ੍ਤਿ ਚਾਤਿ। ਆਕਙ੍ਖਿਤਸ੍ਸ ਹਿਤਸੁਖਸ੍ਸ ਅਨੁਪਾਯਭੂਤੋ ਮਨਸਿਕਾਰੋ **ਅਨੁਪਾਯਮਨਸਿਕਾਰੋ। ਤਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਨਿਪ੍ਫਾਦੇਤਬ੍ਬੇ ਆਰਮ੍ਮਣਭੂਤੇ ਚ ਦੁਵਿਧੇਪਿ ਸੁਭਨਿਮਿਤ੍ਤੇ।

ਅਸੁਭਮ੍ਪੀਤਿ ਅਸੁਭਜ੍ਝਾਨਮ੍ਪਿ। ਤਂ ਪਨ ਦਸਸੁ ਅਸੁਭੇਸੁ ਕੇਸਾਦੀਸੁ ਚ ਪਵਤ੍ਤਂ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। ਕੇਸਾਦੀਸੁ ਹਿ ਸਞ੍ਞਾ ਅਸੁਭਸਞ੍ਞਾਤਿ ਗਿਰਿਮਾਨਨ੍ਦਸੁਤ੍ਤੇ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ। ਏਤ੍ਥ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਸ੍ਸਪਿ ਅਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰਸ੍ਸ ਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰਸ੍ਸ ਚ ਦਸ੍ਸਨਂ ਨਿਰਵਸੇਸਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਕਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਤੇਸੁ ਪਨ ਅਸੁਭੇ ਸੁਭਨ੍ਤਿ ਅਸੁਭਨ੍ਤਿ ਚ ਮਨਸਿਕਾਰੋ ਇਧਾਧਿਪ੍ਪੇਤੋ, ਤਦਨੁਕੂਲਤ੍ਤਾ ਵਾ ਇਤਰੇਪੀਤਿ।

ਭੋਜਨੇ ਮਤ੍ਤਞ੍ਞੁਨੋ ਥਿਨਮਿਦ੍ਧਾਭਿਭਵਾਭਾਵਾ ਓਤਾਰਂ ਅਲਭਮਾਨੋ ਕਾਮਰਾਗੋ ਪਹੀਯਤੀਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਭੋਜਨਨਿਸ੍ਸਿਤਂ ਪਨ ਆਹਾਰੇਪਟਿਕੂਲਸਞ੍ਞਂ, ਤਬ੍ਬਿਪਰਿਣਾਮਸ੍ਸ ਤਦਾਧਾਰਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਚ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਭੂਤਸ੍ਸ ਅਸੁਭਤਾਦਿਦਸ੍ਸਨਂ, ਕਾਯਸ੍ਸ ਚ ਆਹਾਰਟ੍ਠਿਤਿਕਤਾਦਿਦਸ੍ਸਨਂ ਸੋ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤੀਤਿ ਤਸ੍ਸ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦੋ ਪਹੀਯਤੇਵ, ਅਭਿਧਮ੍ਮਪਰਿਯਾਯੇਨ ਸਬ੍ਬੋਪਿ ਲੋਭੋ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਨੀਵਰਣਨ੍ਤਿ ਆਹ “**ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗੇਨਾ**”ਤਿ।

ਓਦਿਸ੍ਸਕਾਨੋਦਿਸ੍ਸਕਦਿਸਾਫਰਣਾਨਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਤਗਰੁਅਤਿਪ੍ਪਿਯਸਹਾਯਮਜ੍ਝਤ੍ਤਵਸੇਨ ਓਦਿਸ੍ਸਕਤਾ, ਸੀਮਾਭੇਦੇ ਕਤੇ ਅਨੋਦਿਸ੍ਸਕਤਾ, ਏਕਦਿਸਾਫਰਣਵਸੇਨ ਦਿਸਾਫਰਣਤਾ ਮੇਤ੍ਤਾਯ ਉਗ੍ਗਹਣੇ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਵਿਹਾਰਰਚ੍ਛਾਗਾਮਾਦਿਵਸੇਨ ਵਾ ਓਦਿਸ੍ਸਕਦਿਸਾਫਰਣਂ, ਵਿਹਾਰਾਦਿਉਦ੍ਦੇਸਰਹਿਤਂ ਪੁਰਤ੍ਥਿਮਾਦਿਦਿਸਾਵਸੇਨ ਅਨੋਦਿਸ੍ਸਕਦਿਸਾਫਰਣਨ੍ਤਿ ਏਵਂ ਵਾ ਦ੍ਵਿਧਾ ਉਗ੍ਗਹਂ ਸਨ੍ਧਾਯ “**ਓਦਿਸ੍ਸਕਾਨੋਦਿਸ੍ਸਕਦਿਸਾਫਰਣਾਨ**”ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਉਗ੍ਗਹੋ ਚ ਯਾਵ ਉਪਚਾਰਾ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ, ਉਗ੍ਗਹਿਤਾਯ ਆਸੇਵਨਾ **ਭਾਵਨਾ**। ਤਤ੍ਥ ‘‘ਸਬ੍ਬੇ ਸਤ੍ਤਾ ਪਾਣਾ ਭੂਤਾ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਅਤ੍ਤਭਾਵਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਾ’’ਤਿ ਏਤੇਸਂ ਵਸੇਨ ਪਞ੍ਚਵਿਧਾ, ਏਕੇਕਸ੍ਮਿਂ ‘‘ਅਵੇਰਾ ਹੋਨ੍ਤੁ, ਅਬ੍ਯਾਪਜ੍ਜਾ, ਅਨੀਘਾ, ਸੁਖੀ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਪਰਿਹਰਨ੍ਤੂ’’ਤਿ ਚਤੁਧਾ ਪਵਤ੍ਤਿਤੋ ਵੀਸਤਿਵਿਧਾ ਵਾ ਅਨੋਧਿਸੋਫਰਣਾ ਮੇਤ੍ਤਾ, ‘‘ਸਬ੍ਬਾ ਇਤ੍ਥਿਯੋ ਪੁਰਿਸਾ ਅਰਿਯਾ ਅਨਰਿਯਾ ਦੇਵਾ ਮਨੁਸ੍ਸਾ ਵਿਨਿਪਾਤਿਕਾ’’ਤਿ ਸਤ੍ਤੋਧਿਕਰਣਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਾ ਸਤ੍ਤਵਿਧਾ, ਅਟ੍ਠਵੀਸਤਿਵਿਧਾ ਵਾ ਓਧਿਸੋਫਰਣਾ ਮੇਤ੍ਤਾ, ਦਸਹਿ ਦਿਸਾਹਿ ਦਿਸੋਧਿਕਰਣਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਾ ਦਸਵਿਧਾ ਚ ਦਿਸਾਫਰਣਾ ਮੇਤ੍ਤਾ, ਏਕੇਕਾਯ ਵਾ ਦਿਸਾਯ ਸਤ੍ਤਾਦਿਇਤ੍ਥਿਆਦਿਅਵੇਰਾਦਿਯੋਗੇਨ ਅਸੀਤਾਧਿਕਚਤੁਸਤਪ੍ਪਭੇਦਾ ਅਨੋਧਿਸੋਓਧਿਸੋਫਰਣਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਕਾਯਵਿਨਾਮਨਾਤਿ ਕਾਯਸ੍ਸ ਵਿਵਿਧੇਨ ਆਕਾਰੇਨ ਨਾਮਨਾ।

ਅਤਿਭੋਜਨੇ ਨਿਮਿਤ੍ਤਗ੍ਗਾਹੋਤਿ ਅਤਿਭੋਜਨੇ ਥਿਨਮਿਦ੍ਧਸ੍ਸ ਨਿਮਿਤ੍ਤਗ੍ਗਾਹੋ, ‘‘ਏਤ੍ਤਕੇ ਭੁਤ੍ਤੇ ਥਿਨਮਿਦ੍ਧਸ੍ਸ ਕਾਰਣਂ ਹੋਤਿ, ਏਤ੍ਤਕੇ ਨ ਹੋਤੀ’’ਤਿ ਥਿਨਮਿਦ੍ਧਸ੍ਸ ਕਾਰਣਾਕਾਰਣਗ੍ਗਾਹੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਧੁਤਙ੍ਗਾਨਂ ਵੀਰਿਯਨਿਸ੍ਸਿਤਤ੍ਤਾ ਆਹ “**ਧੁਤਙ੍ਗਨਿਸ੍ਸਿਤਸਪ੍ਪਾਯਕਥਾਯਪੀ**”ਤਿ।

ਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚਮ੍ਪਿ ਕਤਾਕਤਾਨੁਸੋਚਨਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨਂ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚੇਨ ਸਮਾਨਲਕ੍ਖਣਂ ਅਵੂਪਸਮਸਭਾਵਮੇਵਾਤਿ ਚੇਤਸੋ ਅਵੂਪਸਮੋ “**ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚਮੇ**ਵਾ”ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋ।

ਬਹੁਸ੍ਸੁਤਸ੍ਸ ਗਨ੍ਥਤੋ ਚ ਅਤ੍ਥਤੋ ਚ ਅਤ੍ਥਾਦੀਨਿ ਵਿਚਿਨਨ੍ਤਸ੍ਸ ਚੇਤਸੋ ਵਿਕ੍ਖੇਪੋ ਨ ਹੋਤਿ ਯਥਾਵਿਧਿਪਟਿਪਤ੍ਤਿਯਾ ਯਥਾਨੁਰੂਪਪਤਿਕਾਰਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਯਾ ਕਤਾਕਤਾਨੁਸੋਚਨਞ੍ਚਾਤਿ “**ਬਾਹੁਸਚ੍ਚੇਨਪਿ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚਂ ਪਹੀਯਤੀ**”ਤਿ ਆਹ। ਵੁਡ੍ਢਸੇਵਿਤਾ ਚ ਵੁਡ੍ਢਸੀਲਿਤਂ ਆਵਹਤੀਤਿ ਚੇਤੋਵੂਪਸਮਕਰਤ੍ਤਾ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚਪ੍ਪਹਾਨਕਾਰਿਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਵੁਡ੍ਢਤਂ ਪਨ ਅਨਪੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ ਵਿਨਯਧਰਾ ਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚਵਿਨੋਦਕਾ ਕਲ੍ਯਾਣਮਿਤ੍ਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ।

ਤਿਟ੍ਠਤਿ ਏਤ੍ਥਾਤਿ ਠਾਨੀਯਾ, ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਯ ਠਾਨੀਯਾ **ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਠਾਨੀਯਾ**। ਠਾਤਬ੍ਬਾਤਿ ਵਾ ਠਾਨੀਯਾ, ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾ ਠਾਨੀਯਾ ਏਤੇਸੂਤਿ **ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਠਾਨੀਯਾ**।

ਕਾਮਂ ਬਹੁਸ੍ਸੁਤਤਾਪਰਿਪੁਚ੍ਛਕਤਾਹਿ ਅਟ੍ਠਵ਼ਤ੍ਥੁਕਾਪਿ ਵ਼ਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾ ਪਹੀਯਤਿ, ਤਥਾਪਿ ਰਤਨਤ੍ਤਯਵ਼ਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਮੂਲਿਕਾ ਸੇਸਵ਼ਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਤਿ ਕਤ੍ਵ਼ਾ ਆਹ **"ਤੀਣਿ ਰਤਨਾਨਿ ਆਰਬ੍ਭਾ"**ਤਿ। ਵ਼ਿਨਯੇ ਪਕਤਞ੍ਞੁਤਾ ''ਸਿਕ੍ਖਾਯ ਕਙ੍ਖਤੀ''ਤਿ (ਧ॰ ਸ॰ ੧੦੦੮; ਵ਼ਿਭ॰ ੯੧੫) ਵ਼ੁਤ੍ਤਾਯ ਵ਼ਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਯ ਪਹਾਨਂ ਕਰੋਤੀਤਿ ਆਹ **"ਵ਼ਿਨਯੇ ਚਿਣ੍ਣਵ਼ਸੀਭਾਵ਼ਸ੍ਸਪੀ"**ਤਿ। **ਓਕਪ੍ਪਨਿਯਸਦ੍ਧਾਸਙ੍ਖਾਤਅਧਿਮੋਕ੍ਖਬਹੁਲਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਅਨੁਪਵ਼ਿਸਨਸਦ੍ਧਾਸਙ੍ਖਾਤਅਧਿਮੋਕ੍ਖੇਨ ਅਧਿਮੁਚ੍ਚਨਬਹੁਲਸ੍ਸ। ਅਧਿਮੁਚ੍ਚਨਞ੍ਚ ਅਧਿਮੋਕ੍ਖੁਪ੍ਪਾਦਨਮੇਵ਼ਾਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। ਸਦ੍ਧਾਯ ਵ਼ਾ ਨਿਨ੍ਨਤਾ **ਅਧਿਮੁਤ੍ਤਿ**।

ਨੀਵ਼ਰਣਪਬ੍ਬਵ਼ਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਖ. ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਪਬ੍ਬਵ਼ਣ੍ਣਨਾ

ਖਨ੍ਧਾਦਿਪਾਲ਼ਿਯਾ ਅਤ੍ਥੋ ਖਨ੍ਧਾਦੀਨਂ ਅਤ੍ਥੋਤਿ ਕਤ੍ਵ਼ਾ ਆਹ **"ਖਨ੍ਧ...ਪੇ॰... ਵ਼ਿਪਸ੍ਸਨਾਨਂ ਅਤ੍ਥਸਨ੍ਨਿਸ੍ਸਿਤਪਰਿਪੁਚ੍ਛਾਬਹੁਲਤਾ"**ਤਿ। ਤੇਨ ਪਾਲ਼ਿਮੁਤ੍ਤਕਪੁਚ੍ਛਾ ਨ ਤਥਾ ਪਞ੍ਞਾਸਂਵ਼ਤ੍ਤਨਿਕਾ, ਯਥਾ ਅਤ੍ਥਪਟਿਪੁਚ੍ਛਾਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ।

ਮਨ੍ਦੁਤ੍ਤਾ ਅਗ੍ਗਿਜਾਲਾਦੀਸੁ ਆਪੋਧਾਤੁਆਦੀਨਂ ਵ਼ਿਯ ਵ਼ੀਰਿਯਾਦੀਨਂ ਸਕਿਚ੍ਚੇ ਅਸਮਤ੍ਥਤਾ ਵ਼ੁਤ੍ਤਾ।

ਪਤ੍ਤਂ ਨੀਹਰਨ੍ਤੋਵ਼ ਤਂ ਸੁਤ੍ਵ਼ਾਤਿ ਏਤ੍ਥ ਪਞ੍ਚਾਭਿਞ੍ਞਤ੍ਤਾ ਦਿਬ੍ਬਸੋਤੇਨ ਅਸ੍ਸੋਸੀਤਿ ਵ਼ਦਨ੍ਤਿ।

ਪਸਾਦਸਿਨੇਹਾਭਾਵ਼ੇਨਾਤਿ ਪਸਾਦਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਸਿਨੇਹਸ੍ਸ ਅਭਾਵ਼ੇਨ। **ਗਦ੍ਦਭਪਿਟ੍ਠੇ** ਲੂਖਰਜੋ ਲੂਖਤਰੋ ਹੁਤ੍ਵ਼ਾ ਦਿਸ੍ਸਤੀਤਿ ਅਤਿਲੂਖਤਾਯ ਤਂਸਦਿਸੇ।

ਸਂਵ਼ੇਜਨਪਸਾਦਨੇਹਿ ਤੇਜਨਂ ਤੋਸਨਞ੍ਚ **ਸਮ੍ਪਹਂਸਨਾ**ਤਿ।

ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਪਬ੍ਬਵ਼ਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਸਮਥਵ਼ਿਪਸ੍ਸਨਾਸੁਦ੍ਧਵ਼ਿਪਸ੍ਸਨਾਵ਼ਸੇਨ ਪਠਮਸ੍ਸ ਇਤਰੇਸਞ੍ਚ ਕਥਿਤਤ੍ਤਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਮਗ੍ਗਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਸਤਿ ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਨਾਮਾ**ਤਿ ਆਗਮਨਵ਼ਸੇਨ ਵ਼ੁਤ੍ਤਂ। **ਏਵ਼ਂ ਤਾਵ਼ ਦੇਸਨਾ ਪੁਗ੍ਗਲੇ ਤਿਟ੍ਠਤੀ**ਤਿ ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸੀਆਦੀਨਂ ਆਗਮਨਵ਼ਸੇਨ ਵ਼ਿਸੇਸੇਤ੍ਵ਼ਾ ਵ਼ੁਤ੍ਤਾ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਦੇਸਨਾ ਪੁਗ੍ਗਲੇ ਤਿਟ੍ਠਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਨ ਹਿ ਸਕ੍ਕਾ ਏਕਸ੍ਸ ਅਨੇਕਸਮਙ੍ਗਿਤਾ ਵ਼ਤ੍ਤੁਂ ਏਕਕ੍ਖਣੇ ਅਨੇਕਸਤਿਸਮ੍ਭਵ਼ਾਵ਼ਬੋਧਪਸਙ੍ਗਾ, ਪੁਗ੍ਗਲਂ ਪਨ ਆਮਸਿਤ੍ਵ਼ਾ ਸਕਿਚ੍ਚਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨੇ ਧਮ੍ਮੇ ਵ਼ੁਚ੍ਚਮਾਨੇ ਕਿਚ੍ਚਭੇਦੇਨ ਏਕਿਸ੍ਸਾਪਿ ਸਤਿਯਾ ਅਨੇਕਨਾਮਤਾ ਹੋਤੀਤਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **"ਕਾਯੇ ਪਨਾ"**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਯਥਾ ਹਿ ਪੁਗ੍ਗਲਕਿਚ੍ਚਂ ਧਮ੍ਮਾ ਏਵ਼ਾਤਿ ਧਮ੍ਮਭੇਦੇਨ ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸੀਆਦਿਪੁਗ੍ਗਲਭੇਦੋਵ਼ ਹੋਤਿ, ਨ ਏਵ਼ਂ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮੋ ਕਿਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ਨ ਧਮ੍ਮਭੇਦੇਨ ਤਸ੍ਸ ਭੇਦੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਏਕਾਵ਼ ਸਤਿ ਚਤੁਵ਼ਿਪਲ੍ਲਾਸਪ੍ਪਹਾਨਭੂਤਾ ਮਗ੍ਗੇ ਸਮਿਦ੍ਧਾ ਅਨਤ੍ਥਨ੍ਤਰੇਨ ਤਪ੍ਪਹਾਨਕਿਚ੍ਚਭੇਦੇਨ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਨਾਮਾਨਿ ਲਭਤੀਤਿ ਅਯਮੇਤ੍ਥ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ।

ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯਵ਼ਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੨. ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯਵ਼ਣ੍ਣਨਾ

੩੭੪. ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯੇ ''ਕਥਞ੍ਚ ਭਿਕ੍ਖੁ ਕਾਯੇ ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸੀ ਵ਼ਿਹਰਤਿ? ਇਧ ਭਿਕ੍ਖੁ ਯਸ੍ਮਿਂ ਸਮਯੇ...ਪੇ॰... ਦਨ੍ਧਾਭਿਞ੍ਞਂ ਕਾਯੇ ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸੀ, ਯਾ ਤਸ੍ਮਿਂ ਸਮਯੇ ਸਤੀ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਆਗਮਨਵ਼ਸੇਨ ਵ਼ਿਸੇਸਿਤਾਨਿ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਾਨਿ ਪੁਗ੍ਗਲੇ ਠਪੇਤ੍ਵ਼ਾ ਦੇਸੇਤ੍ਵ਼ਾ ਪੁਨ ''ਤਤ੍ਥ ਕਤਮਂ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਂ? ਇਧ ਭਿਕ੍ਖੁ ਯਸ੍ਮਿਂ ਸਮਯੇ...ਪੇ॰... ਦਨ੍ਧਾਭਿਞ੍ਞਂ...ਪੇ॰... ਯਾ ਤਸ੍ਮਿਂ ਸਮਯੇ

ਸਤੀ’’ਤਿਆਦਿਨਾ ਪੁਗ੍ਗਲਂ ਅਨਾਮਸਿਤ੍ৱਾ ਆਗਮৱਿਸੇਸਨਞ੍ਚ ਅਕਤ੍ৱਾ ਚਤੁਕਿਚ੍ਚਸਾਧਕੇਕਸਤਿৱਸੇਨ ਸੁਦ੍ਧਿਕਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਨਯੋ ৱੁਤ੍ਤੋਤਿ ਅਯਮੇਤ੍ਥ ਨਯਦ੍ৱਯੇ ৱਿਸੇਸੋ।

ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯৱਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨৱਿਭਙ੍ਗৱਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੮. ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨਵਿਭਙ੍ਗੋ

੧. ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ

੩੯੦. **ਕਾਰਣਪ੍ਪਧਾਨਾ**ਤਿ ''ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਪਾਪਕਾਨੁਪ੍ਪਾਦਾਦਿਅਤ੍ਥਾ''ਤਿ ਗਹਿਤਾ ਤਥੇਵ ਤੇ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਤਂ ਅਤ੍ਥਂ ਸਾਧੇਨ੍ਤਿਯੇਵਾਤਿ ਏਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਦੀਪਕੋ ਸਮ੍ਮਾ-ਸਦ੍ਦੋਤਿ ਯਥਾਧਿਪ੍ਪੇਤਤ੍ਥਸ੍ਸ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਪਾਪਕਾਨੁਪ੍ਪਾਦਾਦਿਨੋ ਕਾਰਣਭੂਤਾ, ਪਧਾਨਕਾਰਣਭੂਤਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸਮ੍ਮਾਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਉਪਾਯਯੋਨਿਸੋਅਤ੍ਥਦੀਪਕਤਂ ਸਨ੍ਧਾਯ "**ਉਪਾਯਪ੍ਪਧਾਨਾ ਯੋਨਿਸੋਪਧਾਨਾ**"ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਪਟਿਪਨ੍ਨਕੋ**ਤਿ ਭਾਵਨਮਨੁਯੁਤ੍ਤੋ। ਭੁਸਂ ਯੋਗੋ ਪਯੋਗੋ, ਪਯੋਗੋਵ ਪਰਕ੍ਕਮੋ **ਪਯੋਗਪਰਕ੍ਕਮੋ**। **ਏਤਾਨੀ**ਤਿ ''ਵਾਯਮਤੀ''ਤਿਆਦੀਨਿ ''ਆਸੇਵਮਾਨੋ ਵਾਯਮਤੀ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾਨਿ।

ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਤਿ ਅਵਤ੍ਤਬ੍ਬਤਂ ਆਪਨ੍ਨਾਨਨ੍ਤਿ ਭੂਮਿਲਦ੍ਧਾਰਮ੍ਮਣਾਧਿਗ੍ਗਹਿਤਾਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਿਤਾਸਮੁਗ੍ਘਾਤਿਤੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਂ।

੩੯੧. **ਧਮ੍ਮਚ੍ਛਨ੍ਦੋ**ਤਿ ਤਣ੍ਹਾਦਿਟ੍ਠਿਵੀਰਿਯਚ੍ਛਨ੍ਦਾ ਵਿਯ ਨ ਅਞ੍ਞੋ ਧਮ੍ਮੋ, ਅਥ ਖੋ ਛਨ੍ਦਨਿਯਸਭਾਵੋ ਏਵਾਤਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ਆਹ "**ਸਭਾਵਚ੍ਛਨ੍ਦੋ**"ਤਿ। ਤਤ੍ਥ ''ਯੋ ਕਾਮੇਸੁ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦੋ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਧ॰ ਸ॰ ੧੧੦੩) ਤਣ੍ਹਾ ਛਨ੍ਦੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ, ''ਸਬ੍ਬੇਵ ਨੁ ਖੋ, ਮਾਰਿਸ, ਸਮਣਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਏਕਨ੍ਤਵਾਦਾ ਏਕਨ੍ਤਸੀਲਾ ਏਕਨ੍ਤਛਨ੍ਦਾ ਏਕਨ੍ਤਅਜ੍ਝੋਸਾਨਾ''ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੬੬) ਏਤ੍ਥ ਦਿਟ੍ਠਿ, ਪਮਾਦਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ''ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਛਨ੍ਦਤਾ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਧੁਰਤਾ''ਤਿ ਵੀਰਿਯਨ੍ਤਿ ਵਣ੍ਣੇਤਿ।

੩੯੪. **ਵਾਯਮਤਿ ਵੀਰਿਯਂ ਆਰਭਤੀ**ਤਿ ਪਦਦ੍ਵਯਸ੍ਸਪਿ ਨਿਦ੍ਦੇਸੋ ਵੀਰਿਯਨਿਦ੍ਦੇਸੋਯੇਵਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੇਨਾਹ ''ਵੀਰਿਯਨਿਦ੍ਦੇਸੇ''ਤਿ।

੪੦੬. **ਸਬ੍ਬਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ**ਤਿ ਸਬ੍ਬਮਗ੍ਗਾਨਂ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ। **ਪੁਰਿਮਸ੍ਮਿ**ਨ੍ਤਿ ''ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਮੇ ਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਅਨੁਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾ ਅਨਤ੍ਥਾਯ ਸਂਵਤ੍ਤੇਯ੍ਯੁ''ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਪਿ "**ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਵ ਗਹੇਤਬ੍ਬਾ**"ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਂ, ਤਂ ਪਨ ਮਗ੍ਗਾਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਤਾਯ ਭਾਵਤੋ ਅਨੁਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨੇ ਚ ਤਸ੍ਮਿਂ ਵਟ੍ਟਾਨਤ੍ਥਸਂਵਤ੍ਤਨਤੋ ਨ ਯੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਪਟਿਕ੍ਖਿਪਤਿ।

ਮਹਨ੍ਤਂ ਗਾਰਵਂ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ''ਸਙ੍ਘਗਾਰਵੇਨ ਯਥਾਰੁਚਿ ਵਿਚਰਿਤੁਂ ਨ ਸਕ੍ਕਾ''ਤਿ ਸਙ੍ਘੇਨ ਸਹ ਨ ਨਿਕ੍ਖਮਿ। **ਅਤਿਮਨ੍ਦਾਨਿ ਨੋ**ਤਿ ਨਨੁ ਅਤਿਮਨ੍ਦਾਨੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸਨ੍ਤਸਮਾਪਤ੍ਤਿਤੋ ਅਞ੍ਞਂ ਸਨ੍ਥਮ੍ਭਨਕਾਰਣਂ ਬਲਵਂ ਨਤ੍ਥੀਤਿ "**ਤਤੋ ਪਰਿਹੀਨਾ ਸਨ੍ਥਮ੍ਭਿਤੁਂ ਨ ਸਕ੍ਕੋਨ੍ਤੀ**"ਤਿ ਆਹ। ਨ ਹਿ ਮਹਾਰਜ੍ਜੁਮ੍ਹਿ ਛਿਨ੍ਨੇ ਸੁਤ੍ਤਤਨ੍ਤੁ ਸਨ੍ਧਾਰੇਤੁਂ ਸਕ੍ਕੋਨ੍ਤੀਤਿ। ਸਮਥੇ ਵਤ੍ਥਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਤੇਨ ਸਮਾਨਗਤਿਕਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ਚਾਤਿ ਇਮਿਨਾ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੇਨਾਹ "**ਏਵਂ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾ...ਪੇ॰... ਸਂਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀ**"ਤਿ।

ਤਤ੍ਥ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਦੁਵਿਧਾਯ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨਕਥਾਯ, **ਤਤ੍ਥ** ਵਾ ਪਾਲ਼ਿਯਂ ''ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨ''ਨ੍ਤਿ ਏਤਸ੍ਸ ਅਯਂ ਵਿਨਿਚ੍ਛਯੋਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। **ਏਤੇਯੇ**ਵਾਤਿ ਅਨਮਤਗ੍ਗੇ ਸਂਸਾਰੇ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾਯੇਵ।

ਚੁਦ੍ਦਸ ਮਹਾਵਤ੍ਤਾਨਿ ਖਨ੍ਧਕੇ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ ਆਗਨ੍ਤੁਕਆਵਾਸਿਕਗਮਿਕਅਨੁਮੋਦਨ ਭਤ੍ਤਗ੍ਗ ਪਿਣ੍ਡਚਾਰਿਕ ਆਰਞ੍ਞਿਕ ਸੇਨਾਸਨ ਜਨ੍ਤਾਘਰਵਚ੍ਚਕੁਟਿ ਆਚਰਿਯਉਪਜ੍ਝਾਯਸਦ੍ਧਿਵਿਹਾਰਿਕਅਨ੍ਤੇਵਾਸਿਕਵਤ੍ਤਾਨਿ ਚੁਦ੍ਦਸ। ਤਤੋ ਅਞ੍ਞਾਨਿ ਪਨ ਕਦਾਚਿ ਤਜ੍ਜਨੀਯਕਮ੍ਮਕਤਾਦਿਕਾਲੇ ਪਾਰਿਵਾਸਿਕਾਦਿਕਾਲੇ ਚ ਚਰਿਤਬ੍ਬਾਨਿ ਦ੍ਵਾਸੀਤਿ ਖੁਦ੍ਦਕਵਤ੍ਤਾਨੀਤਿ ਕਥਿਤਾਨਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾਨਿ। ਨ ਹਿ ਤਾਨਿ ਸਬ੍ਬਾਸੁ ਅਵਤ੍ਥਾਸੁ ਚਰਿਤਬ੍ਬਾਨਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਮਹਾਵਤ੍ਤੇ ਅਗਣਿਤਾਨਿ। ਤਤ੍ਥ ''ਪਾਰਿਵਾਸਿਕਾਨਂ ਭਿਕ੍ਖੂਨਂ ਵਤ੍ਤਂ ਪਞ੍ਞਾਪੇਸ੍ਸਾਮੀ''ਤਿ ਆਰਭਿਤ੍ਵਾ ''ਨ ਉਪਸਮ੍ਪਾਦੇਤਬ੍ਬਂ...ਪੇ॰... ਨ ਛਮਾਯਂ ਚਙ੍ਕਮਨ੍ਤੇ ਚਙ੍ਕਮੇ ਚਙ੍ਕਮਿਤਬ੍ਬ''ਨ੍ਤਿ (ਚੂਲ਼ਵ॰ ੭੬) ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ ਪਕਤਤ੍ਤੇ ਚਰਿਤਬ੍ਬਵਤ੍ਤਾਵਸਾਨਾਨਿ ਛਸਟ੍ਠਿ, ਤਤੋ ਪਰਂ ''ਨ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਾਰਿਵਾਸਿਕੇਨ ਭਿਕ੍ਖੁਨਾ

ਪਾਰਿਵਾਸਿਕਵੁਡ੍ਢਤਰੇਨ ਭਿਕ੍ਖੁਨਾ ਸਦ੍ਧਿਂ, ਮੂਲਾਯਪਟਿਕਸ੍ਸਨਾਰਹੇਨ, ਮਾਨਤ੍ਤਾਰਹੇਨ, ਮਾਨਤ੍ਤਚਾਰਿਕੇਨ, ਅਬ੍ਭਾਨਾਰਹੇਨ ਭਿਕ੍ਖੁਨਾ ਸਦ੍ਧਿਂ ਏਕਚ੍ਛਨ੍ਨੇ ਆਵਾਸੇ ਵਤ੍ਥਬ੍ਬ’’ਨ੍ਤਿਆਦੀਨਿ (ਚੂਲ਼ਵ॰ ੮੨) ਪਕਤਤ੍ਤੇ ਚਰਿਤਬ੍ਬੇਹਿ ਅਨਞ੍ਞਤ੍ਤਾ ਵਿਸੁਂ ਵਿਸੁਂ ਅਗਣੇਤ੍ਵਾ ਪਾਰਿਵਾਸਿਕਵੁਡ੍ਢਤਰਾਦੀਸੁ ਪੁਗ੍ਗਲਨ੍ਤਰੇਸੁ ਚਰਿਤਬ੍ਬਤ੍ਤਾ ਤੇਸਂ ਵਸੇਨ ਸਮ੍ਪਿਣ੍ਡੇਤ੍ਵਾ ਏਕੇਕਂ ਕਤ੍ਵਾ ਗਣੇਤਬ੍ਬਾਨਿ ਪਞ੍ਞਾਤਿ ਏਕਸਤ੍ਤਤਿ ਵਤ੍ਤਾਨਿ, ਉਕ੍ਖੇਪਨੀਯਕਮ੍ਮਕਤਵਤ੍ਤੇਸੁ ਵਤ੍ਤਪਞ੍ਞਾਪਨਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ ‘‘ਨ ਪਕਤਤ੍ਤਸ੍ਸ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਅਭਿਵਾਦਨਂ ਪਚ੍ਚੁਟ੍ਠਾਨਂ...ਪੇ॰... ਨਹਾਨੇ ਪਿਟ੍ਠਿਪਰਿਕਮ੍ਮਂ ਸਾਦਿਤਬ੍ਬ’’ਨ੍ਤਿ (ਚੂਲ਼ਵ॰ ੭੫) ਇਦਂ ਅਭਿਵਾਦਨਾਦੀਨਂ ਅਸ੍ਸਾਦਿਯਨਂ ਏਕਂ, ‘‘ਨ ਪਕਤਤ੍ਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਸੀਲਵਿਪਤ੍ਤਿਯਾ ਅਨੁਦ੍ਧਂਸੇਤਬ੍ਬੋ’’ਤਿਆਦੀਨਿ (ਚੂਲ਼ਵ॰ ੫੧) ਚ ਦਸਾਤਿ ਏਵਂ ਦ੍ਵਾਸੀਤਿ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਏਤੇਸ੍ਵੇਵ ਕਾਨਿਚਿ ਤਜ੍ਜਨੀਯਕਮ੍ਮਕਤਾਦਿਵਤ੍ਤਾਨਿ, ਕਾਨਿਚਿ ਪਾਰਿਵਾਸਿਕਾਦਿਵਤ੍ਤਾਨੀਤਿ ਅਗ੍ਗਹਿਤਗ੍ਗਹਣੇਨ ਦ੍ਵਾਸੀਤਿਵਤ੍ਤਾਨ੍ਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ।

ਇਧ ਵਿਪਾਕਾਨੁਭਵਨਵਸੇਨ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਂ, ਅਵਿਪਕ੍ਕਵਿਪਾਕਸ੍ਸ ਸਬ੍ਬਥਾ ਅਵਿਗਤਤ੍ਤਾ ਭਵਿਤ੍ਵਾ ਵਿਗਤਮਤ੍ਤਵਸੇਨ ਕਮ੍ਮਞ੍ਚ **“ਭੂਤ੍ਵਾ ਵਿਗਤੁਪ੍ਪਨ੍ਨ”**ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ, **ਨ ਅਟ੍ਠਸਾਲਿਨਿਯਂ** (ਧ॰ ਸ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧) ਵਿਯ ਰਜ੍ਜਨਾਦਿਵਸੇਨ ਅਨੁਭੁਤ੍ਵਾਪਗਤਂ ਜਵਨਂ, ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਨਿਰੁਦ੍ਧਤਾਵਸੇਨ ਭੂਤਾਪਗਤਸਙ੍ਖਾਤਂ ਸੇਸਸਙ੍ਖਤਞ੍ਚ ‘‘ਭੂਤਾਪਗਤੁਪ੍ਪਨ੍ਨ’’ਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਇਧ ਓਕਾਸਕਤੁਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਵਿਪਾਕਮੇਵ ਵਦਤਿ, ਨ ਤਤ੍ਥ ਵਿਯ ਕਮ੍ਮਮ੍ਪੀਤਿ। **ਅਨੁਸਯਿਤਕਿਲੇਸਾ**ਤਿ ਅਪ੍ਪਹੀਨਾ ਮਗ੍ਗੇਨ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਾ। ਤੇਨਾਹ **“ਅਤੀਤਾ ਵਾ...ਪੇ॰... ਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਾ”**ਤਿ। ਤੇਸਞ੍ਹਿ ਅਮ੍ਬਤਰੁਣੋਪਮਾਯ ਵਤ੍ਤਮਾਨਾਦਿਤਾ ਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਾਤਿ।

ਆਹਤਖੀਰਰੁਕ੍ਖੋ ਵਿਯ ਨਿਮਿਤ੍ਤਗ੍ਗਾਹਵਸੇਨ ਅਧਿਗਤਂ ਆਰਮ੍ਮਣਂ, ਅਨਾਹਤਖੀਰਰੁਕ੍ਖੋ ਵਿਯ ਅਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਿਤਤਾਯ ਅਨ੍ਤੋਗਧਕਿਲੇਸਂ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ, ਨਿਮਿਤ੍ਤਗ੍ਗਾਹਕਾਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਿਤਕਿਲੇਸਾ ਵਾ ਪੁਗ੍ਗਲਾ ਆਹਤਾਨਾਹਤਖੀਰਰੁਕ੍ਖਸਦਿਸਾ। **ਪੁਰਿਮਨਯੇਨੇ**ਵਾਤਿ ਅਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਿਤੁਪ੍ਪਨ੍ਨੇ ਵਿਯ ‘‘ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਨਾਮ ਠਾਨੇ ਨੁਪ੍ਪਜ੍ਜਿਸ੍ਸਨ੍ਤੀਤਿ ਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਾ ਅਸਮੁਗ੍ਘਾਟਿਤਤ੍ਤਾ’’ਤਿ ਯੋਜੇਤ੍ਵਾ ਵਿਤ੍ਥਾਰੇਤਬ੍ਬਂ।

ਪਾਲ਼ਿਯਨ੍ਤਿ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਪਾਲ਼ਿਯਂ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੩.੨੧)। ਮਗ੍ਗੇਨ ਪਹੀਨਕਿਲੇਸਾਨਮੇਵ ਤਿਧਾ ਨਵਤ੍ਤਬ੍ਬਤਂ ਅਪਾਕਟਂ ਪਾਕਟਂ ਕਾਤੁਂ ਅਜਾਤਫਲਰੁਕ੍ਖੋ ਆਭਤੋ, ਅਤੀਤਾਦੀਨਂ ਅਪ੍ਪਹੀਨਤਾਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਮ੍ਪਿ **“ਜਾਤਫਲਰੁਕ੍ਖੇਨ ਦੀਪੇਤਬ੍ਬ”**ਨ੍ਤਿ ਆਹ। ਤਤ੍ਥ ਯਥਾ ਅਚ੍ਛਿਨ੍ਨੇ ਰੁਕ੍ਖੇ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਰਹਾਨਿ ਫਲਾਨਿ ਛਿਨ੍ਨੇ ਅਨੁਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾਨਿ ਨ ਕਦਾਚਿ ਸਸਭਾਵਾਨਿ ਅਹੇਸੁਂ ਹੋਨ੍ਤਿ ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਚਾਤਿ ਅਤੀਤਾਦਿਭਾਵੇਨ ਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਾਨਿ, ਏਵਂ ਮਗ੍ਗੇਨ ਪਹੀਨਕਿਲੇਸਾ ਚ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ। ਯਥਾ ਚ ਛੇਦੇ ਅਸਤਿ ਫਲਾਨਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਸਤਿ ਚ ਨੁਪ੍ਪਜ੍ਜਿਸ੍ਸਨ੍ਤੀਤਿ ਛੇਦਸ੍ਸ ਸਾਤ੍ਥਕਤਾ, ਏਵਂ ਮਗ੍ਗਭਾਵਨਾਯ ਚ ਸਾਤ੍ਥਕਤਾ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾ।

ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੩. ਪਞ੍ਹਪੁਚ੍ਛਕਵਣ੍ਣਨਾ

੪੨੭. ਪਞ੍ਹਪੁਚ੍ਛਕੇ ਯਂ ਵੁਤ੍ਤਂ **“ਵੀਰਿਯਜੇਟ੍ਠਿਕਾਯ ਪਨ ਅਞ੍ਞਸ੍ਸ ਵੀਰਿਯਸ੍ਸ ਅਭਾਵਾ ਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਾਨਿ ਮਗ੍ਗਾਧਿਪਤੀਨੀਤਿ ਵਾ ਨ ਮਗ੍ਗਾਧਿਪਤੀਨੀਤਿ** ਵਾ”ਤਿ, ਏਤ੍ਥ ‘‘ਮਗ੍ਗਾਧਿਪਤੀਨੀ’’ਤਿ ਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਤਾਯ ਏਵ ਅਞ੍ਞਸ੍ਸ ਵੀਰਿਯਸ੍ਸ ਅਭਾਵੋ ਕਾਰਣਨ੍ਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। ਛਨ੍ਦਸ੍ਸ ਪਨ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵਾ ਨਮਗ੍ਗਭੂਤਸ੍ਸ ਅਧਿਪਤਿਨੋ ਤਦਾ ਅਭਾਵਾ ‘‘ਨ ਮਗ੍ਗਾਧਿਪਤੀਨੀ’’ਤਿ ਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਾਨੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਛਨ੍ਦਚਿਤ੍ਤਾਨਂ ਵਿਯ ਨਮਗ੍ਗਭੂਤਸ੍ਸ ਅਞ੍ਞਸ੍ਸ ਵੀਰਿਯਾਧਿਪਤਿਨੋ ਅਭਾਵਾਤਿ ਵਾ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨਾਨਂ ਤਦਾ ਮਗ੍ਗਸਙ੍ਖਾਤਅਧਿਪਤਿਭਾਵਤੋ ਵਾ ‘‘ਨ ਮਗ੍ਗਾਧਿਪਤੀਨੀ’’ਤਿ ਨਵਤ੍ਤਬ੍ਬਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਪਞ੍ਹਪੁਚ੍ਛਕਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨਵਿਭਙ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੯. ਇਦ੍ਧਿਪਾਦਵਿਭਙ੍ਗੋ

੧. ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ

੪੩੧. **ਇਦ੍ਧਿ**-ਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਪਠਮੋ ਕਤ੍ਤੁਅਤ੍ਥੋ, ਦੁਤਿਯੋ ਕਰਣਤ੍ਥੋ ਵੁਤ੍ਤੋ, **ਪਾਦ**-ਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਏਕੋ ਕਰਣਮੇਵਤ੍ਥੋ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਪਜ੍ਜਿਤਬ੍ਬਾਵ ਇਦ੍ਧਿ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਨ ਚ ਇਜ੍ਝਨ੍ਤੀ ਪਜ੍ਜਿਤਬ੍ਬਾ ਚ ਇਦ੍ਧਿ ਪਜ੍ਜਨਕਰਣੇਨ ਪਾਦੇਨ ਸਮਾਨਾਧਿਕਰਣਾ ਹੋਤੀਤਿ “**ਪਠਮੇਨਤ੍ਥੇਨ ਇਦ੍ਧਿ ਏਵ ਪਾਦੋ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦੋ**”ਤਿ ਨ ਸਕ੍ਕਾ ਵਤ੍ਤੁਂ, ਤਥਾ ਇਦ੍ਧਿਕਿਰਿਯਾਕਰਣੇਨ ਸਾਧੇਤਬ੍ਬਾ ਚ ਵੁਦ੍ਧਿਸਙ੍ਖਾਤਾ ਇਦ੍ਧਿ ਪਜ੍ਜਨਕਿਰਿਯਾਕਰਣੇਨ ਪਜ੍ਜਿਤਬ੍ਬਾਤਿ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਕਰਣਾਨਂ ਨ ਅਸਮਾਨਾਧਿਕਰਣਤਾ ਸਮ੍ਭਵਤੀਤਿ “**ਦੁਤਿਯੇਨਤ੍ਥੇਨ ਇਦ੍ਧਿਯਾ ਪਾਦੋ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦੋ**”ਤਿ ਚ ਨ ਸਕ੍ਕਾ ਵਤ੍ਤੁਂ, ਤਸ੍ਮਾ ਪਠਮੇਨਤ੍ਥੇਨ ਇਦ੍ਧਿਯਾ ਪਾਦੋ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦੋ, ਦੁਤਿਯੇਨਤ੍ਥੇਨ ਇਦ੍ਧਿ ਏਵ ਪਾਦੋ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦੋਤਿ ਏਵਂ ਯੋਜਨਾ ਯੁਜ੍ਜਤਿ।

‘‘ਛਨ੍ਦਂ ਚੇ…ਪੇ॰… ਅਯਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਛਨ੍ਦਸਮਾਧੀ’’ਤਿ ਇਮਾਯ ਪਾਲ਼ਿਯਾ ਛਨ੍ਦਾਧਿਪਤਿ ਸਮਾਧਿ **ਛਨ੍ਦਸਮਾਧੀ**ਤਿ ਅਧਿਪਤਿ-ਸਦ੍ਦਲੋਪਂ ਕਤ੍ਵਾ ਸਮਾਸੋ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ ਵਿਞ੍ਞਾਯਤਿ, ਅਧਿਪਤਿ-ਸਦ੍ਦਤ੍ਥਦਸ੍ਸਨਵਸੇਨ ਪਨ “**ਛਨ੍ਦਹੇਤੁਕੋ ਛਨ੍ਦਾਧਿਕੋ ਵਾ ਸਮਾਧਿ ਛਨ੍ਦਸਮਾਧੀ**”ਤਿ ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਂ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। **ਪਧਾਨਭੂਤਾ**ਤਿ ਵੀਰਿਯਭੂਤਾਤਿ ਕੇਚਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਸਙ੍ਖਤਸਙ੍ਖਾਰਾਦਿਨਿਵਤ੍ਤਨਤ੍ਥਞ੍ਹਿ ਪਧਾਨਗ੍ਗਹਣਨ੍ਤਿ। ਅਥ ਵਾ ਤਂ ਤਂ ਵਿਸੇਸਂ ਸਙ੍ਖਰੋਤੀਤਿ **ਸਙ੍ਖਾਰੋ**, ਸਬ੍ਬਂ ਵੀਰਿਯਂ। ਤਤ੍ਥ ਚਤੁਕਿਚ੍ਚਸਾਧਕਤੋ ਅਞ੍ਞਸ੍ਸ ਨਿਵਤ੍ਤਨਤ੍ਥਂ ਪਧਾਨਗ੍ਗਹਣਨ੍ਤਿ **ਪਧਾਨਭੂਤਾ** ਸੇਟ੍ਠਭੂਤਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਸ੍ਸ ਪਨ ਵੀਰਿਯਸ੍ਸ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਤ੍ਤਾ ਬਹੁਵਚਨਨਿਦ੍ਦੇਸੋ ਕਤੋ। **ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਦ੍ਵਿਧਤ੍ਥਾਯਪਿ ਇਦ੍ਧਿਯਾ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਤ੍ਥੇਨ। **ਪਾਦਭੂਤ**ਨ੍ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਵਿਸੁਂ ਸਮਾਸਯੋਜਨਾਵਸੇਨ ਪਨ ਯੋ ਪੁਬ੍ਬੇ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦਤ੍ਥੋ ਪਾਦ-ਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਉਪਾਯਤ੍ਥਤਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਯਥਾਯੁਤ੍ਤੋ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਸੋ ਵਕ੍ਖਮਾਨਾਨਂ ਪਟਿਲਾਭਪੁਬ੍ਬਭਾਗਾਨਂ ਕਤ੍ਤੁਕਰਣਿਦ੍ਧਿਭਾਵਂ, ਉਤ੍ਤਰਚੂਲ਼ਭਾਜਨੀਯੇ ਵਾ ਵੁਤ੍ਤੇਹਿ ਛਨ੍ਦਾਦੀਹਿ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦੇਹਿ ਸਾਧੇਤਬ੍ਬਾਯ ਇਦ੍ਧਿਯਾ ਕਤ੍ਤਿਦ੍ਧਿਭਾਵਂ, ਛਨ੍ਦਾਦੀਨਞ੍ਚ ਕਰਣਿਦ੍ਧਿਭਾਵਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਵੀਰਿਯਿਦ੍ਧਿਪਾਦਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ‘‘ਵੀਰਿਯਸਮਾਧਿਪਧਾਨਸਙ੍ਖਾਰਸਮਨ੍ਨਾਗਤ’’ਨ੍ਤਿ ਦ੍ਵਿਕ੍ਖਤ੍ਤੁਂ ਵੀਰਿਯਂ ਆਗਤਂ। ਤਤ੍ਥ ਪੁਰਿਮਂ ਸਮਾਧਿਵਿਸੇਸਨਂ ‘‘ਵੀਰਿਯਾਧਿਪਤਿ ਸਮਾਧਿ ਵੀਰਿਯਸਮਾਧੀ’’ਤਿ, ਦੁਤਿਯਂ ਸਮਨ੍ਨਾਗਮਙ੍ਗਦਸ੍ਸਨਂ। ਦ੍ਵੇਯੇਵ ਹਿ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਸਮਨ੍ਨਾਗਮਙ੍ਗਾਨਿ ਸਮਾਧਿ ਪਧਾਨਸਙ੍ਖਾਰੋ ਚ, ਛਨ੍ਦਾਦਯੋ ਸਮਾਧਿਵਿਸੇਸਨਾਨਿ, ਪਧਾਨਸਙ੍ਖਾਰੋ ਪਨ ਪਧਾਨਵਚਨੇਨੇਵ ਵਿਸੇਸਿਤੋ, ਨ ਛਨ੍ਦਾਦੀਹੀਤਿ ਨ ਇਧ ਵੀਰਿਯਾਧਿਪਤਿਤਾ ਪਧਾਨਸਙ੍ਖਾਰਸ੍ਸ ਵੁਤ੍ਤਾ ਹੋਤਿ। ਵੀਰਿਯਞ੍ਚ ਸਮਾਧਿਂ ਵਿਸੇਸੇਤ੍ਵਾ ਠਿਤਮੇਵ ਸਮਨ੍ਨਾਗਮਙ੍ਗਵਸੇਨ ਪਧਾਨਸਙ੍ਖਾਰਵਚਨੇਨ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਨਾਪਿ ਦ੍ਵੀਹਿ ਵੀਰਿਯੇਹਿ ਸਮਨ੍ਨਾਗਮੋ ਵੁਤ੍ਤੋ ਹੋਤੀਤਿ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਛਨ੍ਦਾਦੀਹਿ ਵਿਸਿਟ੍ਠੋ ਸਮਾਧਿ, ਤਥਾ ਵਿਸਿਟ੍ਠੇਨੇਵ ਚ ਤੇਨ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੋ ਪਧਾਨਸਙ੍ਖਾਰੋ ਸੇਸਧਮ੍ਮਾ ਚ, ਤਸ੍ਮਾ ਸਮਾਧਿਵਿਸੇਸਨਾਨਂ ਵਸੇਨ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦਾ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਵਿਸੇਸਨਭਾਵੋ ਚ ਛਨ੍ਦਾਦੀਨਂ ਤਂਤਂਅਵਸ੍ਸਯਨਵਸੇਨ ਹੋਤੀਤਿ “**ਛਨ੍ਦਸਮਾਧਿ…ਪੇ॰… ਇਦ੍ਧਿਪਾਦਾ**”ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਨਿਸ੍ਸਯਤ੍ਥੇਪਿ ਪਾਦ-ਸਦ੍ਦੇ ਉਪਾਯਤ੍ਥੇਨ ਛਨ੍ਦਾਦੀਨਂ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾ ਹੋਤਿ। ਤੇਨੇਵ ਉਤ੍ਤਰਚੂਲ਼ਭਾਜਨੀਯੇ ‘‘ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦਾ ਛਨ੍ਦਿਦ੍ਧਿਪਾਦੋ’’ਤਿਆਦਿਨਾ ਛਨ੍ਦਾਦੀਨਮੇਵ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਪਞ੍ਹਪੁਚ੍ਛਕੇ ਚ ‘‘ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦਾ ਇਧ ਭਿਕ੍ਖੁ ਛਨ੍ਦਸਮਾਧੀ’’ਤਿਆਦਿਨਾਵ (ਵਿਭ॰ ੪੬੨) ਉਦ੍ਦੇਸਂ ਕਤ੍ਵਾਪਿ ਪੁਨ ਛਨ੍ਦਾਦੀਨਂਯੇਵ ਕੁਸਲਾਦਿਭਾਵੋ ਵਿਭਤ੍ਤੋਤਿ। ਉਪਾਯਿਦ੍ਧਿਪਾਦਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਮੇਵ ਹਿ ਨਿਸ੍ਸਯਿਦ੍ਧਿਪਾਦਦਸ੍ਸਨਂ ਕਤਂ, ਅਞ੍ਞਥਾ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਤਾ ਨ ਹੋਤੀਤਿ ਅਯਮੇਤ੍ਥ ਪਾਲ਼ਿਵਸੇਨ ਅਤ੍ਥਵਿਨਿਚ੍ਛਯੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

੪੩੩. **ਰਥਧੁਰੇ**ਤਿ ਰਥਸ੍ਸ ਪੁਰਤੋ। **ਹੀਨਜਾਤਿਕੋ** ਚਣ੍ਡਾਲੋ ਉਪਟ੍ਠਾਨਾਦਿਗੁਣਯੋਗੇਪਿ ਸੇਨਾਪਤਿਟ੍ਠਾਨਾਦੀਨਿ ਨ ਲਭਤੀਤਿ ਆਹ “**ਜਾਤਿਂ ਸੋਧੇਤ੍ਵਾ…ਪੇ॰… ਜਾਤਿਂ ਅਵਸ੍ਸਯਤੀ**”ਤਿ। **ਅਮਨ੍ਤਨੀਯੋ**ਤਿ ਹਿਤਾਹਿਤਮਨ੍ਤਨੇ ਨ ਅਰਹੋ।

ਰਟ੍ਠਪਾਲਤ੍ਥੇਰੋ ਛਨ੍ਦੇ ਸਤਿ ਕਥਂ ਨਾਨੁਜਾਨਿਸ੍ਸਨ੍ਤੀਤਿ ਸਤ੍ਤਪਿ ਭਤ੍ਤਾਨਿ ਅਭੁਞ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਮਾਤਾਪਿਤਰੋ ਅਨੁਜਾਨਾਪੇਤ੍ਵਾ ਪਬ੍ਬਜਿਤ੍ਵਾ ਛਨ੍ਦਮੇਵ ਅਵਸ੍ਸਾਯ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਧਮ੍ਮਂ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇਸੀਤਿ ਆਹ **"ਰਟ੍ਠਪਾਲਤ੍ਥੇਰੋ ਵਿਯਾ"**ਤਿ।

ਮੋਘਰਾਜਤ੍ਥੇਰੋ ਵੀਮਂਸਂ ਅਵਸ੍ਸਯੀਤਿ ਤਸ੍ਸ ਭਗਵਾ ''ਸੁਞ੍ਞਤੋ ਲੋਕਂ ਅਵੇਕ੍ਖਸ੍ਸੂ''ਤਿ (ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੧੧੨੫) ਸੁਞ੍ਞਤਾਕਥਂ ਕਥੇਸਿ, ਪਞ੍ਞਾਨਿਸ੍ਸਿਤਮਾਨਨਿਗ੍ਗਹਤ੍ਥਞ੍ਚ ਦ੍ਵਿਕ੍ਖਤ੍ਤੁਂ ਪੁਚ੍ਛਿਤੋ ਪਞ੍ਹਂ ਨ ਕਥੇਸਿ। ਤਤ੍ਥ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨਂ ਛਨ੍ਦੁਪ੍ਪਾਦਨਂ ਤੋਸਨਂ ਵਿਯ ਹੋਤੀਤਿ ਛਨ੍ਦਸ੍ਸ ਉਪਟ੍ਠਾਨਸਦਿਸਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਥਾਮਭਾਵਤੋ ਵੀਰਿਯਸ੍ਸ ਸੂਰਤ੍ਤਸਦਿਸਤਾ, ''ਛਦ੍ਵਾਰਾਧਿਪਤਿ ਰਾਜਾ''ਤਿ (ਧ॰ ਪ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੨.੧੮੧ ਏਰਕਪਤ੍ਤਨਾਗਰਾਜਵਤ੍ਥੁ) ਵਚਨਤੋ ਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਤ੍ਤਾ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵਿਸਿਟ੍ਠਜਾਤਿਸਦਿਸਤਾ।

ਅਭੇਦਤੋਤਿ ਛਨ੍ਦਾਦਿਕੇ ਤਯੋ ਤਯੋ ਧਮ੍ਮੇ ਸਮ੍ਪਿਣ੍ਡੇਤ੍ਵਾ, ਇਦ੍ਧਿਇਦ੍ਧਿਪਾਦੇ ਅਮਿਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਵਾ ਕਥਨਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਤ੍ਥ ਛਨ੍ਦਵੀਰਿਯਾਦਯੋ ਵਿਸੇਸੇਨ ਇਜ੍ਝਨ੍ਤਿ ਏਤਾਯਾਤਿ ਇਦ੍ਧੀਤਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ, ਇਜ੍ਝਤੀਤਿ ਇਦ੍ਧੀਤਿ ਅਵਿਸੇਸੇਨ ਸਮਾਧਿਪਧਾਨਸਙ੍ਖਾਰਾਪੀਤਿ।

ਛਨ੍ਦਿਦ੍ਧਿਪਾਦਸਮਾਧਿਦ੍ਧਿਪਾਦਾਦਯੋ ਵਿਸਿਟ੍ਠਾ, ਪਾਦੋ ਸਬ੍ਬਿਦ੍ਧੀਨਂ ਸਾਧਾਰਣਤ੍ਤਾ ਅਵਿਸਿਟ੍ਠੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਵਿਸਿਟ੍ਠੇਸ੍ਵੇਵ ਪਵੇਸਂ ਅਵਤ੍ਵਾ ਅਵਿਸਿਟ੍ਠੇ ਚ ਪਵੇਸਂ ਵਤ੍ਤੁਂ ਯੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ **"ਪਾਦੇ ਪਤਿਟ੍ਠਾਤਿਪਿ ਵਤ੍ਤੁਂ ਵਟ੍ਟਤੀ"**ਤਿ ਆਹ। **ਤਤ੍ਥੇ**ਵਾਤਿ ਛਨ੍ਦਸਮਾਧਿਪਧਾਨਸਙ੍ਖਾਰਇਦ੍ਧਿਪਾਦੇਸੁ, ਚਤੂਸੁ ਛਨ੍ਦਾਦਿਕੇਸ੍ਵੇਵਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ''ਛਨ੍ਦਵਤੋ ਕੋ ਸਮਾਧਿ ਨ ਇਜ੍ਝਿਸ੍ਸਤੀ''ਤਿ ਸਮਾਧਿਭਾਵਨਾਮੁਖੇਨ ਭਾਵਿਤਾ ਸਮਾਧਿਭਾਵਿਤਾ।

ਏਤ੍ਥ ਪਨਾਤਿ ਭੇਦਕਥਾਯਂ ਅਭੇਦਕਥਨਤੋ ਅਭਿਨਵਂ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਯੇ ਹਿ ਤਯੋ ਧਮ੍ਮਾ ਅਭੇਦਕਥਾਯਂ ਇਦ੍ਧਿਇਦ੍ਧਿਪਾਦੋਤ੍ਵੇਵ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਤੇ ਏਵ ਭੇਦਕਥਾਯਂ ਇਦ੍ਧੀਪਿ ਹੋਨ੍ਤਿ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦਾਪਿ, ਸੇਸਾ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦਾ ਏਵਾਤਿ ਏਵਂ ਅਭਿਨਵਾਭਾਵਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **"ਛਨ੍ਦੋ ਸਮਾਧੀ"**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। **ਇਮੇ ਹਿ ਤਯੋ…ਪੇ॰… ਨ ਵਿਨਾ,** ਤਸ੍ਮਾ ਸੇਸਾ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਕਾ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਖਨ੍ਧਾ ਤੇਸਂ ਤਿਣ੍ਣਂ ਇਜ੍ਝਨੇਨ ਇਦ੍ਧਿ ਨਾਮ ਭਵੇਯ੍ਯੁਂ, ਨ ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਭਾਵੇਨਾਤਿ ਤੇ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦਾ ਏਵ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਨ ਇਦ੍ਧੀਤਿ ਏਵਮਿਦਂ ਪੁਰਿਮਸ੍ਸ ਕਾਰਣਭਾਵੇਨ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਅਥ ਵਾ ਤਿਣ੍ਣਂ ਇਦ੍ਧਿਤਾ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦਤਾ ਚ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਸੇਸਾਨਞ੍ਚ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦਤਾਵ, ਤਂ ਸਬ੍ਬਂ ਸਾਧੇਤੁਂ **"ਇਮੇ ਹਿ ਤਯੋ…ਪੇ॰… ਨ ਵਿਨਾ"**ਤਿ ਆਹ। ਤੇਨ ਯਸ੍ਮਾ ਇਜ੍ਝਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਇਦ੍ਧਿ। ਇਜ੍ਝਮਾਨਾ ਚ ਯਸ੍ਮਾ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਕੇਹਿ ਸਹੇਵ ਇਜ੍ਝਨ੍ਤਿ, ਨ ਵਿਨਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਕਾ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦਾ, ਤਦਨ੍ਤੋਗਧਤ੍ਤਾ ਪਨ ਤੇ ਤਯੋ ਧਮ੍ਮਾ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦਾਪਿ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਕਾਨਮ੍ਪਿ ਪਨ ਖਨ੍ਧਾਨਂ ਇਦ੍ਧਿਭਾਵਪਰਿਯਾਯੋ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **"ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਕਾ ਪਨਾ"**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਚਤੂਸੁ ਖਨ੍ਧੇਸੁ ਏਕਦੇਸਸ੍ਸ ਇਦ੍ਧਿਤਾ, ਚਤੁਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ''ਇਦ੍ਧਿਯਾ ਪਾਦੋ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦੋ''ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਅਤ੍ਥੇਨ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦਤਾ, ਪੁਨਪਿ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਖਨ੍ਧਾਨਂ ''ਇਦ੍ਧਿ ਏਵ ਪਾਦੋ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦੋ''ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਅਤ੍ਥੇਨ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦਤਾ ਚ ਦਸ੍ਸਿਤਾ, ਨ ਅਞ੍ਞਸ੍ਸਾਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਆਹ **"ਨ ਅਞ੍ਞਸ੍ਸ ਕਸ੍ਸਚਿ ਅਧਿਵਚਨ"**ਨ੍ਤਿ। ਇਮਿਨਾ ''ਇਦ੍ਧਿ ਨਾਮ ਅਨਿਪ੍ਫਨ੍ਨਾ''ਤਿ ਇਦਂ ਵਾਦਂ ਪਟਿਸੇਧੇਤਿ।

ਪਟਿਲਾਭਪੁਬ੍ਬਭਾਗਾਨਂ ਪਟਿਲਾਭਸ੍ਸੇਵ ਚ ਇਦ੍ਧਿਇਦ੍ਧਿਪਾਦਤਾਵਚਨਂ ਅਪੁਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਪੁਚ੍ਛਤਿ **"ਕੇਨਟ੍ਠੇਨ ਇਦ੍ਧਿ, ਕੇਨਟ੍ਠੇਨ ਪਾਦੋ"**ਤਿ। ਪਟਿਲਾਭੋ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੋ ਚਾਤਿ ਵਚਨਸੇਸੋ। ਉਪਾਯੋ ਚ ਉਪਾਯਭਾਵੇਨੇਵ ਅਤ੍ਤਨੋ ਫਲਸ੍ਸ ਪਤਿਟ੍ਠਾ ਹੋਤੀਤਿ ਆਹ **"ਪਤਿਟ੍ਠਾਨਟ੍ਠੇਨੇਵ ਪਾਦੋ"**ਤਿ। **ਛਨ੍ਦੋਯੇਵ…ਪੇ॰… ਵੀਮਂਸਾਵ ਵੀਮਂਸਿਦ੍ਧਿਪਾਦੋਤਿ ਕਥਿਤਂ,** ਤਸ੍ਮਾ ਨ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਖਨ੍ਧਾ ਇਦ੍ਧਿਯਾ ਸਮਾਨਕਾਲਿਕਾ ਨਾਨਾਕ੍ਖਣਿਕਾ ਵਾ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦਾ, ਜੇਟ੍ਠਕਭੂਤਾ ਪਨ ਛਨ੍ਦਾਦਯੋ ਏਵ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦਾਤਿ ਅਯਮੇਵ ਤੇਸਂ ਅਟ੍ਠਕਥਾਚਰਿਯਾਨਂ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯੇ ਹਿ ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯੇ ਚ ਸਮਾਧਿਵਿਸੇਸਨਵਸੇਨ ਦਸ੍ਸਿਤਾਨਂ ਉਪਾਯਭੂਤਾਨਂ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦਾਨਂ ਪਾਕਟਕਰਣਤ੍ਥਂ ਉਤ੍ਤਰਚੂਲ਼ਭਾਜਨੀਯਂ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ। **ਕੇਚੀ**ਤਿ ਉਤ੍ਤਰਵਿਹਾਰਵਾਸਿਥੇਰਾ ਕਿਰ।

ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੨. ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ

੪੪੪. ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯੇ ‘‘ਇਦ੍ਧਿਪਾਦੋਤਿ ਤਥਾਭੂਤਸ੍ਸ ਫਸ੍ਸੋ…ਪੇ॰… ਪਗ੍ਗਾਹੋ ਅਵਿਕ੍ਖੇਪੋ’’ਤਿ (ਵਿਭ॰ ੪੪੭) ਇਦ੍ਧਿਇਦ੍ਧਿਪਾਦਤ੍ਥਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਪਗ੍ਗਾਹਾਵਿਕ੍ਖੇਪਾ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਚਿਤ੍ਤਪਞ੍ਞਾ ਚ ਸਙ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾਤਿ। **ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਨਯਸਹਸ੍ਸਾਨਿ ਵਿਭਤ੍ਤਾਨੀ**ਤਿ ਇਦਂ ਸਾਧਿਪਤਿਵਾਰਾਨਂ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਾਨਂ ਅਭਾਵਾ ਵਿਚਾਰੇਤਬ੍ਬਂ। ਨ ਹਿ ਅਧਿਪਤੀਨਂ ਅਧਿਪਤਯੋ ਵਿਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਏਕੇਕਸ੍ਮਿਂ ਪਨ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਏਕੇਕੋ ਅਧਿਪਤਿਵਾਰੋ ਲਬ੍ਭਤੀਤਿ ਸੋਲ਼ਸ ਸੋਲ਼ਸ ਨਯਸਤਾਨਿ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤਿ।

ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੩. ਪਞ੍ਹਪੁਚ੍ਛਕਵਣ੍ਣਨਾ

ਨਨੁ ਚ ਚਤ੍ਤਾਰੋਪਿ ਅਧਿਪਤਯੋ ਏਕਕ੍ਖਣੇ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤਿ, ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਸ੍ਸ ਪਨ ਅਧਿਪਤਯੋ ਨ ਭਵਨ੍ਤਿ ‘‘ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦਾ ਨ ਮਗ੍ਗਾਧਿਪਤਿਨੋ’’ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ। ਰਾਜਪੁਤ੍ਤੋਪਮਾਪਿ ਹਿ ਏਤਮਤ੍ਥਂ ਦੀਪੇਤੀਤਿ? ਨ, ਏਕਕ੍ਖਣੇ ਦੁਤਿਯਸ੍ਸ ਅਧਿਪਤਿਨੋ ਅਭਾਵਤੋ ਏਵ, ‘‘ਨ ਮਗ੍ਗਾਧਿਪਤਿਨੋ’’ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਰਾਜਪੁਤ੍ਤੋਪਮਾ ਅਧਿਪਤਿਂ ਨ ਕਰੋਨ੍ਤੀਤਿ ਇਮਮੇਵਤ੍ਥਂ ਦੀਪੇਤਿ, ਨ ਅਧਿਪਤੀਨਂ ਸਹਭਾਵਂ। ਤਂ ਕਥਂ ਜਾਨਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ? ਪਟਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਤ੍ਤਾ। ਅਧਿਪਤਿਪਚ੍ਚਯਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਹਿ **ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਂ** (ਪਟ੍ਠਾ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧.੩) ਵੁਤ੍ਤਾ ‘‘ਕਸ੍ਮਾ ਪਨ ਯਥਾ ਹੇਤੁਪਚ੍ਚਯਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ‘ਹੇਤੂ ਹੇਤੁਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਕਾਨ’ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਏਵਮਿਧ ‘ਅਧਿਪਤੀ ਅਧਿਪਤਿਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਕਾਨ’ਨ੍ਤਿ ਅਵਤ੍ਵਾ ‘ਛਨ੍ਦਾਧਿਪਤਿ ਛਨ੍ਦਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਕਾਨ’ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਨਯੇਨ ਦੇਸਨਾ ਕਤਾਤਿ? ਏਕਕ੍ਖਣੇ ਅਭਾਵਤੋ’’ਤਿ। ਸਤਿ ਚ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਅਧਿਪਤੀਨਂ ਸਹਭਾਵੇ ‘‘ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਸਮਙ੍ਗਿਸ੍ਸ ਵੀਮਂਸਾਧਿਪਤੇਯ੍ਯਂ ਮਗ੍ਗਂ ਭਾਵੇਨ੍ਤਸ੍ਸਾ’’ਤਿ ਵਿਸੇਸਨਂ ਨ ਕਤ੍ਤਬ੍ਬਂ ਸਿਯਾ ਅਵੀਮਂਸਾਧਿਪਤਿਕਸ੍ਸ ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਅਭਾਵਾ। ਛਨ੍ਦਾਦੀਨਂ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਾਧਿਪਤਿਕਰਣਭਾਵੇ ਚ ‘‘ਵੀਮਂਸਂ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਤਂਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੋ’’ਤਿਆਦਿਨਾ ਛਨ੍ਦਾਦੀਨਂ ਵੀਮਂਸਾਧਿਪਤਿਕਤ੍ਤਵਚਨਂ ਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਂ ਸਿਯਾ। ਤਥਾ ‘‘ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਾ ਸਿਯਾ ਮਗ੍ਗਾਧਿਪਤਿਨੋ, ਸਿਯਾ ਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਾ ਮਗ੍ਗਾਧਿਪਤਿਨੋ’’ਤਿ (ਧ॰ ਸ॰ ੧੪੨੯) ਏਵਮਾਦੀਹਿਪਿ ਅਧਿਪਤੀਨਂ ਸਹਭਾਵੋ ਪਟਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਏਵਾਤਿ।

ਪਞ੍ਹਪੁਚ੍ਛਕਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਇਦ੍ਧਿਪਾਦਵਿਭਙ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੧੦. ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਵਿਭਙ੍ਗੋ

੧. ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯਂ

ਪਠਮਨਯਵਣ੍ਣਨਾ

੪੬੬. **ਪਤਿਟ੍ਠਾਨਾਯੂਹਨਾ** ਓਘਤਰਣਸੁਤ੍ਤਵਣ੍ਣਨਾਯਂ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧.੧.੧) –

‘‘ਕਿਲੇਸਵਸੇਨ ਪਤਿਟ੍ਠਾਨਂ, ਅਭਿਸਙ੍ਖਾਰਵਸੇਨ ਆਯੂਹਨਾ। ਤਥਾ ਤਣ੍ਹਾਦਿਟ੍ਠੀਹਿ ਪਤਿਟ੍ਠਾਨਂ, ਅਵਸੇਸਕਿਲੇਸਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰੇਹਿ ਆਯੂਹਨਾ। ਤਣ੍ਹਾਵਸੇਨ ਪਤਿਟ੍ਠਾਨਂ, ਦਿਟ੍ਠਿਵਸੇਨ ਆਯੂਹਨਾ। ਸਸ੍ਸਤਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਪਤਿਟ੍ਠਾਨਂ, ਉਚ੍ਛੇਦਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਆਯੂਹਨਾ। ਲੀਨਵਸੇਨ ਪਤਿਟ੍ਠਾਨਂ, ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਵਸੇਨ ਆਯੂਹਨਾ। ਕਾਮਸੁਖਾਨੁਯੋਗਵਸੇਨ ਪਤਿਟ੍ਠਾਨਂ, ਅਤ੍ਤਕਿਲਮਥਾਨੁਯੋਗਵਸੇਨ ਆਯੂਹਨਾ। ਸਬ੍ਬਾਕੁਸਲਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰਵਸੇਨ ਪਤਿਟ੍ਠਾਨਂ, ਸਬ੍ਬਲੋਕਿਯਕੁਸਲਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰਵਸੇਨ ਆਯੂਹਨਾ’’ਤਿ –

ਵੁਤ੍ਤੇਸੁ ਪਕਾਰੇਸੁ ਇਧ ਅਵੁਤ੍ਤਾਨਂ ਵਸੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਵਤ੍ਤੇ ਧਮ੍ਮੇ ਪਟਿਸਙ੍ਖਿਕ੍ਖਤਿ, ਉਪਪਤ੍ਤਿਤੋ ਇਕ੍ਖਤਿ, ਤਦਾਕਾਰੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ **ਪਟਿਸਙ੍ਖਾਨਲਕ੍ਖਣੋ ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੋ**। ਏਵਞ੍ਚ ਕਤ੍ਵਾ ‘‘ਪਟਿਸਙ੍ਖਾ ਸਨ੍ਤਿਟ੍ਠਨਾ ਗਹਣੇ ਮਜ੍ਝਤ੍ਤਤਾ’’ਤਿ ਉਪੇਕ੍ਖਾਕਿਚ੍ਚਾਧਿਮਤ੍ਤਤਾਯ ਸਙ੍ਖਾਰੁਪੇਕ੍ਖਾ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਅਨੁਕ੍ਕਮਨਿਕ੍ਖੇਪੇ ਪਯੋਜਨਂ ਪੁਰਿਮਸ੍ਸ ਪੁਰਿਮਸ੍ਸ ਪਚ੍ਛਿਮਪਚ੍ਛਿਮਕਾਰਣਭਾਵੋ।

੪੬੭. ਬਲਵਤੀ ਏਵ ਸਤਿ ਸਤਿਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੋਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਬਲਵਭਾਵਦੀਪਨਤ੍ਥਂ ਪਞ੍ਞਾ ਗਹਿਤਾ, ਨ ਯਸ੍ਸ ਕਸ੍ਸਚਿ ਸਮ੍ਪਧਾਰਣਸਤਿ, ਕੁਸਲੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਕਾਰਣਸ੍ਸ ਪਨ ਸਰਣਂ ਸਤੀਤਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **“ਵਤ੍ਥੁਂ ਵਾ”**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। **ਵਤ੍ਥੁਸੀਸੇ ਠਤ੍ਵਾ**ਤਿ ‘‘ਅਹੋ ਵਤ ਮੇ ਧਮ੍ਮਂ ਸੁਣੇਯ੍ਯੁਂ, ਸੁਤ੍ਵਾ ਚ ਧਮ੍ਮਂ ਪਸੀਦੇਯ੍ਯੁਂ, ਪਸਨ੍ਨਾ ਚ ਮੇ ਪਸਨ੍ਨਾਕਾਰਂ ਕਰੇਯ੍ਯੁ’’ਨ੍ਤਿ ਏਵਂਚਿਤ੍ਤੋ ਅਹੁਤ੍ਵਾ ‘‘ਸ੍ਵਾਕ੍ਖਾਤੋ ਭਗਵਤਾ ਧਮ੍ਮੋ…ਪੇ॰… ਵਿਞ੍ਞੂਹਿ, ਅਹੋ ਵਤ ਮੇ ਧਮ੍ਮਂ ਸੁਣੇਯ੍ਯੁਂ, ਸੁਤ੍ਵਾ ਚ ਧਮ੍ਮਂ ਆਜਾਨੇਯ੍ਯੁਂ, ਆਜਾਨਿਤ੍ਵਾ ਚ ਪਨ ਤਥਤ੍ਥਾਯ ਪਟਿਪਜ੍ਜੇਯ੍ਯੁ’’ਨ੍ਤਿ ਧਮ੍ਮਸੁਧਮ੍ਮਤਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਕਾਰੁਞ੍ਞਂ ਅਨੁਦ੍ਦਯਂ ਅਨੁਕਮ੍ਪਂ ਉਪਾਦਾਯ ਮਹਾਕਸ੍ਸਪਤ੍ਥੇਰੇਨ ਵਿਯ ਭਾਸਿਤਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਵਿਮੁਤ੍ਤਾਯਤਨਸੀਸੇ**ਤਿ ‘‘ਨ ਹੇਵ ਖੋ ਸਤ੍ਥਾ, ਅਪਿਚ ਖੋ ਯਥਾਸੁਤਂ ਯਥਾਪਰਿਯਤ੍ਤਂ ਧਮ੍ਮਂ ਵਿਤ੍ਥਾਰੇਨ ਪਰੇਸਂ ਦੇਸੇਸ੍ਸਾਮੀ’’ਤਿ ਏਵਂ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਕਾਰਣਪਧਾਨਭਾਵੇ ਠਤ੍ਵਾ। ਚਿਰਕਤਵਤ੍ਤਾਦਿਵਸੇਨ ਤਂਸਮੁਟ੍ਠਾਪਕੋ ਅਰੂਪਕੋਟ੍ਠਾਸੋ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਭਾਵਤ੍ਥਤ੍ਤਾ ਏਵ ਵਾ ਕਤਭਾਸਿਤ-ਸਦ੍ਦਾ ਕਿਰਿਯਾਭੂਤਸ੍ਸ ਅਰੂਪਕੋਟ੍ਠਾਸਸ੍ਸ ਵਾਚਕਾਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਆਹ **“ਕਾਯਵਿਞ੍ਞਤ੍ਤਿਂ…ਪੇ॰… ਕੋਟ੍ਠਾਸ”**ਨ੍ਤਿ।

ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਸਮੁਟ੍ਠਾਪਕਤਾ ਪੁਰਿਮਾਨਂ ਛਨ੍ਨਂ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਨਨ੍ਤਰਿਕਸ੍ਸ, ਪਰੇਸਂ ਸਬ੍ਬੇਸਂ ਵਾ ਤਂਤਂਪਰਿਯਾਯੇਨ ਸਮੁਟ੍ਠਾਪਨਵਸੇਨ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾ। **ਕਾਮਲੋਕਵਟ੍ਟਾਮਿਸਾ**ਤਿ ਤਣ੍ਹਾ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਾ ਖਨ੍ਧਾਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ, ਪਞ੍ਚਕਾਮਗੁਣਿਕੋ ਚ ਰਾਗੋ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਞ੍ਚ **ਕਾਮਾਮਿਸਂ,** ‘‘ਸਸ੍ਸਤੋ ਅਤ੍ਤਾ ਚ ਲੋਕੋ ਚਾ’’ਤਿਆਦਿਨਾ ਲੋਕਗ੍ਗਹਣਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤੋ ਸਸ੍ਸਤੁਚ੍ਛੇਦਸਹਗਤੋ ਰਾਗੋ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਞ੍ਚ **ਲੋਕਾਮਿਸਂ,** ਲੋਕਧਮ੍ਮਾ ਵਾ, ਵਟ੍ਟਸ੍ਸਾਦਵਸੇਨ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਸਂਸਾਰਜਨਕੋ ਰਾਗੋ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਞ੍ਚ **ਵਟ੍ਟਾਮਿਸਂ**। ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਤ੍ਤਾ **ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਾ**।

ਪਠਮਨਯਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਦੁਤਿਯਨਯਵਣ੍ਣਨਾ

੪੬੮-੪੬੯. ਅਭਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਾ ਧਮ੍ਮਾ ਨਾਮ ''ਸਬ੍ਬੇ ਸਤ੍ਤਾ ਆਹਾਰਟ੍ਠਿਤਿਕਾ, ਦ੍ਵੇ ਧਾਤੁਯੋ, ਤਿਸ੍ਸੋ ਧਾਤੁਯੋ, ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਾਨਿ, ਪਞ੍ਚ ਵਿਮੁਤ੍ਤਾਯਤਨਾਨਿ, ਛ ਅਨੁਤ੍ਤਰਿਯਾਨਿ, ਸਤ੍ਤ ਨਿਦ੍ਦਸਵਤ੍ਥੂਨਿ, ਅਟ੍ਠਾਭਿਭਾਯਤਨਾਨਿ, ਨਵਾਨੁਪੁਬ੍ਬਵਿਹਾਰਾ, ਦਸ ਨਿਜ੍ਜਰਵਤ੍ਥੂਨੀ''ਤਿ ਏਵਂਪਭੇਦਾ ਧਮ੍ਮਾ , ''ਸਬ੍ਬਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਭਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯ''ਨ੍ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੪.੪੬) ਦਸ੍ਸਿਤਾ ਖਨ੍ਧਾਦਯੋ ਚ। **ਵਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਵਿਨਨ੍ਧਨਂ ਭਵਾਦੀਨਂ, ਗਮਨਂ ਵਾ ਪਿਯਰੂਪਸਾਤਰੂਪੇਸੁ।

ਚਙ੍ਕਮਂ ਅਧਿਟ੍ਠਹਨ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਵੀਰਿਯਂ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਸਹਗਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। **ਏਤ੍ਤਕੇਨਾ**ਤਿ ''ਲੋਕਿਯਲੋਕੁਤ੍ਤਰਮਿਸ੍ਸਕਾ ਕਥਿਤਾ''ਤਿ ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ। **ਲੋਕਿਯਨ੍ਤਿ ਵਦਨ੍ਤੋ ਨ ਕਿਲਮਤੀ**ਤਿ ਕਾਯਵਿਞ੍ਞਤ੍ਤਿਸਮੁਟ੍ਠਾਪਕਸ੍ਸ ਲੋਕਿਯਤ੍ਤਾ ਅਚੋਦਨੀਯੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਅਲਬ੍ਭ...ਪੇ॰... ਪਟਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਰੂਪਾਵਚਰੇ ਅਲਬ੍ਭਮਾਨਕਂ ਪੀਤਿਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਂ ਉਪਾਦਾਯ ਲਬ੍ਭਮਾਨਾਪਿ ਅਵਿਤਕ੍ਕਅਵਿਚਾਰਾ ਪੀਤਿ ਪਟਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਾ, ''ਪੀਤਿਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੋ''ਤਿ ਨ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਕਾਮਾਵਚਰੇ ਵਾ ਅਲਬ੍ਭਮਾਨਕਂ ਅਵਿਤਕ੍ਕਅਵਿਚਾਰਂ ਪੀਤਿਂ ਉਪਾਦਾਯ ਲਬ੍ਭਮਾਨਕਾਵ ਪੀਤਿਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਭੂਤਾ ਪਟਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਾ, ਅਵਿਤਕ੍ਕਅਵਿਚਾਰੋ ਪੀਤਿਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੋ ਨ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਵਿਮੋਕ੍ਖਨ੍ਤਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਧਮ੍ਮੇ ਅਭਿਨਿਵਿਸਿਤ੍ਵਾ ਤਤੋ ਵੁਟ੍ਠਿਤਮਗ੍ਗੋ ''ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਵਿਮੋਕ੍ਖੋ''ਤਿ ਇਧ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। **ਨ ਵਾਰੇਤਬ੍ਬੋ**ਤਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਪਾਦਕੇਸੁ ਕਸਿਣਾਦਿਞਾਨੇਸੁ ਸਤਿਆਦੀਨਂ ਨਿਬ੍ਬੇਧਭਾਗਿਯਤ੍ਤਾ ਨ ਪਟਿਕ੍ਖਿਪਿਤਬ੍ਬੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਨੁਦ੍ਧਰਨ੍ਤਾ ਪਨ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ਵਿਯ ਬੋਧਿਯਾ ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਆਸਨ੍ਨਕਾਰਣਂ ਞਾਨਂ ਨ ਹੋਤਿ, ਨ ਚ ਤਥਾ ਏਕਨ੍ਤਿਕਂ ਕਾਰਣਂ, ਨ ਚ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਕਿਚ੍ਚਸ੍ਸ ਵਿਯ ਞਾਨਕਿਚ੍ਚਸ੍ਸ ਨਿਟ੍ਠਾਨਂ ਮਗ੍ਗੋਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਨ ਉਦ੍ਧਰਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਕਸਿਣਜ੍ਝਾਨਗ੍ਗਹਣੇਨ ਤਦਾਯਤ੍ਤਾਨਿ ਆਰੁਪ੍ਪਾਨਿਪਿ ਗਹਿਤਾਨੀਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾਨਿ। ਅਸੁਭਜ੍ਝਾਨਾਨਂ ਅਵਚਨਂ ਅਵਿਤਕ੍ਕਾਵਿਚਾਰਸ੍ਸ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਤ੍ਤਾ।

ਦੁਤਿਯਨਯਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਤਤਿਯਨਯਵਣ੍ਣਨਾ

੪੭੦-੪੭੧. ਤਦਙ੍ਗਸਮੁਚ੍ਛੇਦਨਿਸ੍ਸਰਣਵਿਵੇਕਨਿਸ੍ਸਿਤਤਂ ਵਤ੍ਵਾ ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਵਿਵੇਕਨਿਸ੍ਸਿਤਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਵਚਨਂ ''ਸਤਿਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਂ ਭਾਵੇਤੀ''ਤਿਆਦਿਨਾ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੫.੧੮੨; ਵਿਭ॰ ੪੭੧) ਇਧ ਭਾਵੇਤਬ੍ਬਾਨਂ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾਨਂ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ। ਭਾਵਿਤਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਸ੍ਸ ਹਿ ਸਚ੍ਛਿਕਾਤਬ੍ਬਾ ਫਲਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾ ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯੇ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ। ਵੋਸ੍ਸਗ੍ਗ-ਸਦ੍ਦੋ ਪਰਿਚ੍ਚਾਗਤ੍ਥੋ ਪਕ੍ਖਨ੍ਦਨਤ੍ਥੋ ਚਾਤਿ ਵੋਸ੍ਸਗ੍ਗਸ੍ਸ ਦੁਵਿਧਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾ। **ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੇਨਾ**ਤਿ ਤਦਙ੍ਗਸਮੁਚ੍ਛੇਦਪ੍ਪਕਾਰੇਨ ਤਨ੍ਨਿਨ੍ਨਭਾਵਾਰਮ੍ਮਣਕਰਣਪ੍ਪਕਾਰੇਨ ਚ। **ਪਰਿਣਾਮੇਨ੍ਤਂ** ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਕ੍ਖਣੇ, **ਪਰਿਣਤਂ** ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ।

ਤਤਿਯਨਯਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੨. ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ

੪੭੨. ਉਪੇਕ੍ਖਨਵਸੇਨਾਤਿ ਸਭਾਵਨਿਦ੍ਦੇਸਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ, ਹਾਪਨਵਡ੍ਢਨੇਸੁ ਬ੍ਯਾਪਾਰਂ ਅਕਤ੍ਵਾ ਉਪਪਤ੍ਤਿਤੋ ਇਕ੍ਖਨਵਸੇਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਲੋਕਿਯਉਪੇਕ੍ਖਨਾਯ ਅਧਿਕਾ ਉਪੇਕ੍ਖਨਾ ਅਜ੍ਝੁਪੇਕ੍ਖਨਾ**ਤਿ ਅਯਮਤ੍ਥੋ ਇਧ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਾ ਏਵ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਾਤਿ ਯੁਤ੍ਤੋਤਿ।

ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਵਿਭਙ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੧੧. ਮਗ੍ਗਙ੍ਗਵਿਭਙ੍ਗੋ

੨. ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ

੪੯੦. ਅਭਿਧਮ੍ਮੇ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਚਿਤ੍ਤਭਾਜਨੀਯੇਪਿ ''ਤਸ੍ਮਿਂ ਖੋ ਪਨ ਸਮਯੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਖਨ੍ਧਾ ਹੋਨ੍ਤਿ...ਪੇ॰... ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕੋ ਮਗ੍ਗੋ ਹੋਤੀ''ਤਿ (ਧ॰ ਸ॰ ੩੩੭) ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਇਧਾਪਿ ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯੇ ਅਭਿਧਮ੍ਮਾਨੁਰੂਪਂ ਦੇਸਨਂ ਕਰੋਨ੍ਤੋ ''ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕੋ ਮਗ੍ਗੋ''ਤਿ ਅਰਿਯੋਪਪਦਤਂ ਨ ਕਰੋਤਿ।

੪੯੩. **ਤਸ੍ਮਿਂ ਸਮਯੇ**ਤਿ ਲੋਕਿਯਕਾਲੇਨ ਏਤੇਸਂ ਅਤਿਰੇਕਕਿਚ੍ਚਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਵਿਰਤਿਉਪ੍ਪਾਦਨੇਨ ਮਿਚ੍ਛਾਵਾਚਾਦੀਨਿ ਪੁਗ੍ਗਲਂ ਪਜਹਾਪੇਨ੍ਤੀਤਿ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਾਦੀਨਿ ਪਞ੍ਚ **"ਕਾਰਾਪਕਙ੍ਗਾਨੀ"**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ। ਸਮ੍ਮਾਵਾਚਾਦਿਕਿਰਿਯਾ ਹਿ ਵਿਰਤਿ, ਤਞ੍ਚ ਏਤਾਨਿ ਕਾਰਾਪੇਨ੍ਤੀਤਿ। **ਵਿਰਤਿਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਵਿਰਮਣਕਿਰਿਯਾਵਸੇਨ, ਨ ਕਾਰਾਪਕਭਾਵੇਨ ਕਤ੍ਤੁਭਾਵੇਨ ਚਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਇਮਂ...ਪੇ॰... ਕਿਚ੍ਚਾਤਿਰੇਕਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁ**ਨ੍ਤਿ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਕ੍ਖਣੇਪਿ ਇਮਾਨੇਵ ਪਞ੍ਚ ਸਮ੍ਮਾਵਾਚਾਦਿਤ੍ਤਯਸ੍ਸ ਏਕਕ੍ਖਣੇ ਕਾਰਾਪਕਾਨੀਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤੁਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਾਦਿਕਾ ਦਸ, ਤਪ੍ਪਚ੍ਚਯਾ ਅਕੁਸਲਾ ਚ ਦਸਾਤਿ ਵੀਸਤਿ ਅਕੁਸਲਪਕ੍ਖਿਯਾ, ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਾਦਿਕਾ ਦਸ, ਤਪ੍ਪਚ੍ਚਯਾ ਚ ਕੁਸਲਾ ਦਸਾਤਿ ਵੀਸਤਿ ਕੁਸਲਪਕ੍ਖਿਯਾ ਚ ਮਹਾਚਤ੍ਤਾਰੀਸਕਸੁਤ੍ਤੇ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੧੩੬) ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਤਸ੍ਸ ਏਤਂ ਨਾਮਂ।

ਪੁਞ੍ਞਭਾਗਿਯਾਤਿ ਪੁਞ੍ਞਕੋਟ੍ਠਾਸੇ ਭਵਾ, ਪੁਞ੍ਞਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰੇਕਦੇਸਭੂਤਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਖਨ੍ਧੋਪਧਿਂ ਵਿਪਚ੍ਚਤਿ, ਤਤ੍ਥ ਵਾ ਵਿਪਚ੍ਚਤੀਤਿ **ਉਪਧਿਵੇਪਕ੍ਕਾ**।

ਪਞ੍ਚਙ੍ਗਿਕਮਗ੍ਗਂ ਉਦ੍ਦਿਸਿਤ੍ਵਾ ਤਤ੍ਥ ਏਕੇਕਂ ਪੁਚ੍ਛਿਤ੍ਵਾ ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸੇਵ ਸਮਯਵਵਤ੍ਥਾਨਂ ਕਤ੍ਵਾ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਂ **"ਪਾਟਿਯੇਕ੍ਕਂ ਪੁਚ੍ਛਿਤ੍ਵਾ ਪਾਟਿਯੇਕ੍ਕਂ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨ"**ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਸਹ ਪਨ ਪੁਚ੍ਛਿਤ੍ਵਾ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਸਮਯਵਵਤ੍ਥਾਨਂ ਕਤ੍ਵਾ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨੇ ''ਤਤ੍ਥ ਕਤਮਾ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਪਞ੍ਞਾ''ਤਿਆਦਿਕੋ ਪਟਿਨਿਦ੍ਦੇਸੋ ਏਕਤੋ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਪਟਿਨਿਦ੍ਦੇਸਤ੍ਤਾ ਨ ਪਾਟਿਯੇਕ੍ਕਂ ਪੁਚ੍ਛਾਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਂ ਨਾਮ ਹੋਤੀਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਪਞ੍ਚਙ੍ਗਿਕਵਾਰੇ ਏਵ ਪਾਟਿਯੇਕ੍ਕਂ ਪੁਚ੍ਛਾਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਂ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਾਦੀਸੁ ਕਾਰਾਪਕਙ੍ਗੇਸੁ ਏਕੇਕਮੁਖਾਯ ਭਾਵਨਾਯ ਮਗ੍ਗੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਕਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਵਾਚਾਦੀਨਿ ਹਿ ਪੁਬ੍ਬਸੁਦ੍ਧਿਯਾ ਸਿਜ੍ਝਨ੍ਤਿ, ਨ ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਉਪਚਾਰੇਨਾਤਿ।

ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਮਗ੍ਗਙ੍ਗਵਿਭਙ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੧੨. ਞਾਣਵਿਭਙ੍ਗੋ

੧. ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯਂ

ਮਾਤਿਕਾਵਣ੍ਣਨਾ

੫੦੮. ਞਾਨਸ੍ਸ **ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਕਰਣੀਯਸਮ੍ਪਦਾ** ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਸਂਵਰਾਦਿ। ਅਸੁਭਾਨੁਸ੍ਸਤਿਯੋ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਜ੍ਝਾਨਾਨਿ ਚ ਇਤੋ ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਨਤ੍ਥੀਤਿ **ਸਬ੍ਬਪ੍ਪਕਾਰ**-ਗ੍ਗਹਣਂ ਕਰੋਤਿ, **ਸੁਞ੍ਞਾ ਪਰਪ੍ਪਵਾਦਾ ਸਮਣੇਭੀ**ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੩੯; ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੨੪੧) ਵਚਨੇਨ ਸਮਣਭਾਵਕਰਪੁਬ੍ਬਭਾਗਕਰਣੀਯਸਮ੍ਪਦਾਸਮ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸਪਿ ਅਭਾਵਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਸਿਕ੍ਖਾਪਦੇਸੁ ਨਾਮਕਾਯਾਦਿਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤੇਸੁ ਵਚਨਾਨਤਿਕ੍ਕਮਵਸੇਨ ਸਿਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬੇਸੁ, ਅਵੀਤਿਕ੍ਕਮਨਵਿਰਤਿਚੇਤਨਾਸਙ੍ਖਾਤੇਸੁ ਵਾ ਸਿਕ੍ਖਾਕੋਟ੍ਠਾਸੇਸੁ ਪਰਿਪੂਰਣਵਸੇਨ ਸਿਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬੇਸੁ ਸਾ ਸਾ ਭਿਕ੍ਖੁਸਿਕ੍ਖਾਦਿਕਾ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦੇਕਦੇਸਭੂਤਾ ਸਿਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬਾਤਿ ਆਹ "**ਸਿਕ੍ਖਾਪਦੇਸੂਤਿ ਇਦਮਸ੍ਸ ਸਿਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬਧਮ੍ਮਪਰਿਦੀਪਨ**"ਨ੍ਤਿ।

ਸਨ੍ਤੋਸਾਦਿਵਸੇਨ ਇਤਰੀਤਰਸਨ੍ਤੋਸਂ, ਤਸ੍ਸ ਚ ਵਣ੍ਣਵਾਦਿਤਂ, ਅਲਦ੍ਧਾ ਚ ਅਪਰਿਤਸ੍ਸਨਂ, ਲਦ੍ਧਾ ਚ ਅਗਧਿਤਪਰਿਭੋਗਨ੍ਤਿ ਏਤੇ ਗੁਣੇ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਞਾਨਭਾਵਨਾਯ ਕਾਰਕੋਤਿ ਪਰਿਦੀਪਨਂ **ਕਾਰਕਭਾਵਪਰਿਦੀਪਨਂ**। **ਅਰਞ੍ਞ**ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਸੇਨਾਸਨਸ੍ਸ ਪਭੇਦਂ, **ਅਪ੍ਪਸਦ੍ਦ**ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਨਿਰਾਦੀਨਵਤਂ, **ਪਟਿਸਲ੍ਲਾਨਸਾਰੁਪ੍ਪ**ਨ੍ਤਿ ਆਨਿਸਂਸਂ ਦੀਪੇਤੀਤਿ ਆਹ "**ਸੇਨਾਸਨਪ੍ਪਭੇਦੇ...ਪੇ॰... ਪਰਿਦੀਪਨ**"ਨ੍ਤਿ।

ਮਾਤਿਕਾਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੫੦੯. ਕਮ੍ਮਤ੍ਥੇਹਿ ਦਿਟ੍ਠਿ-ਸਦ੍ਦਾਦੀਹਿ ਸਾਸਨਂ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ "**ਦਿਟ੍ਠਤ੍ਤਾ ਦਿਟ੍ਠੀ**"ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਸਭਾਵਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਅਵਿਪਰੀਤਟ੍ਠੇਨ। ਸਿਕ੍ਖਿਯਮਾਨੇ ਕਾਯਾਦੀਨਿ ਵਿਨੇਤਿ, ਨ ਅਞ੍ਞਥਾਤਿ ਆਹ "**ਸਿਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬਟ੍ਠੇਨ ਵਿਨਯੋ**"ਤਿ, ਵਿਨਯੋ ਵਾ ਸਿਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬਾਨਿ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦਾਨਿ, ਖਨ੍ਧਤ੍ਤਯਂ ਸਿਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਵਿਨਯੋ ਵਿਯਾਤਿ ਵਿਨਯੋਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਸਤ੍ਥੁ ਅਨੁਸਾਸਨਦਾਨਭੂਤਂ ਸਿਕ੍ਖਤ੍ਤਯਨ੍ਤਿ ਆਹ "**ਅਨੁਸਿਟ੍ਠਿਦਾਨਵਸੇਨਾ**"ਤਿ।

ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਪਚ੍ਚਯਤ੍ਤਾਤਿ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਪਚ੍ਚਯਤ੍ਤਾ। ਤਿਸ੍ਸੋ ਹਿ ਸਿਕ੍ਖਾ ਸਿਕ੍ਖਨ੍ਤਸ੍ਸ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿ ਪਰਿਪੂਰਤੀਤਿ। ''ਤਸ੍ਮਾਤਿਹ ਤ੍ਵਂ ਭਿਕ੍ਖੁ ਆਦਿਮੇਵ ਵਿਸੋਧੇਹਿ ਕੁਸਲੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ, ਕੋ ਚਾਦਿ ਕੁਸਲਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ? ਸੀਲਞ੍ਚ ਸੁਵਿਸੁਦ੍ਧਂ ਦਿਟ੍ਠਿ ਚ ਉਜੁਕਾ''ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੫.੩੬੯) ਵਚਨਤੋ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਂ ਸਿਕ੍ਖਤ੍ਤਯਂ। ਏਤਸ੍ਮਿਞ੍ਚ ਅਤ੍ਥਦ੍ਵਯੇ ਫਲਕਾਰਣੋਪਚਾਰੇਹਿ ਸਿਕ੍ਖਤ੍ਤਯਂ ''ਦਿਟ੍ਠੀ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਕੁਸਲਧਮ੍ਮੇਹਿ ਵਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਏਕਦੇਸਭੂਤੇਹੀਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਭਗਵਤੋ ਵਿਨਯਨਕਿਰਿਯਤ੍ਤਾ ਵਿਨਯੋ ਸਿਕ੍ਖਤ੍ਤਯਂ, ਤਂ ਪਨ ਵਿਨਯਨਂ ਧਮ੍ਮੇਨੇਵ ਅਵਿਸਮਸਭਾਵੇਨ, ਦੇਸਨਾਧਮ੍ਮੇਨ ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਂ, ਨ ਦਣ੍ਡਾਦਿਨਾਤਿ "**ਧਮ੍ਮਵਿਨਯੋ**"ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਅਨਵਜ੍ਜਧਮ੍ਮਤ੍ਥਨ੍ਤਿ ਪਰਮਾਨਵਜ੍ਜਨਿਬ੍ਬਾਨਤ੍ਥਂ, ਅਕੁਪ੍ਪਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿਅਤ੍ਥਂ ਵਾ। ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਅਭਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਾਦੀਸੁ ਅਭਿਜਾਨਨਾਦਿਕਾਰਣਂ ਸਿਕ੍ਖਤ੍ਤਯਨ੍ਤਿ ਤਂ "**ਧਮ੍ਮਵਿਨਯੋ**"ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ''ਇਮਿਸ੍ਸਾ ਇਮਸ੍ਮਿ''ਨ੍ਤਿ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨਂ ਵੁਚ੍ਚਮਾਨਂ ਨਿਯਮਕਰਣਂ ਹੋਤਿ, **ਏਵ**-ਸਦ੍ਦਲੋਪੋ ਵਾ ਕਤੋਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੇਨਾਹ "**ਨਿਯਮੋ ਕਤੋ**"ਤਿ।

੫੧੦. **ਭਿਕ੍ਖੁਕੋ**ਤਿ ਅਨਞ੍ਞਤ੍ਥੇਨ **ਕ**-ਕਾਰੇਨ ਪਦੰ ਵਡ੍ਢਿਤਨ੍ਤਿ "**ਭਿਕ੍ਖਨਧਮ੍ਮਤਾਯਾ**"ਤਿ ਅਤ੍ਥਮਾਹ। **ਭਿਕ੍ਖਕੋ**ਤਿ ਪਨ ਪਾਠੇ ਭਿਕ੍ਖਤੀਤਿ ਭਿਕ੍ਖਕੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਜਲ੍ਲਿਕੰ** ਰਜਮਿਸ੍ਸੰ ਮਲੰ, ਅਮਿਸ੍ਸੰ **ਮਲਮੇਵ। ਭਿਨ੍ਨਪਟਧਰੋ**ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਚਨੰ ਭਿਨ੍ਨਪਟਧਰੇ ਭਿਕ੍ਖੁ-ਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਨਿਰੁਲ੍ਹਤ੍ਤਾ ਵੁਤ੍ਤੰ।

ਯਸ੍ਸ ਭਾਵੇਤਬ੍ਬੋ ਪਹਾਤਬ੍ਬੋ ਚ ਓਧਿ ਅਵਸਿਟ੍ਠੋ ਅਤ੍ਥਿ, ਸੋ ਓਧਿਸੋ, ਅਰਹਾ ਪਨ ਤਦਭਾਵਾ ਓਧਿਰਹਿਤੋਤਿ "**ਅਨੋਧਿਸੋ ਕਿਲੇਸਾਨੰ ਪਹਾਨਾ ਭਿਕ੍ਖੂ**"ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਓਧਿ-ਸਦ੍ਦੋ ਵਾ ਏਕਦੇਸੇ ਨਿਰੁਲ੍ਹੋਤਿ ਸਬ੍ਬਮਗ੍ਗਾ ਸਬ੍ਬਕਿਲੇਸਾ ਚ ਅਰਹਤਾ ਭਾਵਿਤਾ ਪਹੀਨਾ ਚ ''ਓਧੀ''ਤਿ ਨ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ। **ਪਹਾਨਾ**ਤਿ ਇਦਞ੍ਚ ਨਿਬ੍ਬਚਨੰ ਭੇਦਨਪਰਿਯਾਯਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ।

ਸੇਕ੍ਖੋਤਿਆਦਿਨਾ ਭਿਕ੍ਖੁ-ਸਦ੍ਦੇਨ ਵੁਚ੍ਚਮਾਨੰ ਅਤ੍ਥੰ ਗੁਣਵਸੇਨ ਦਸ੍ਸੇਤਿ, ਹੇਟ੍ਠਾ ਪਨ ''ਸਮਞ੍ਞਾਯ ਪਟਿਞ੍ਞਾਯਾ''ਤਿ ਪਞ੍ਞਾਯਨਵਸੇਨ, ''ਭਿਕ੍ਖਤੀ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਨਿਬ੍ਬਚਨਵਸੇਨ ਦਸ੍ਸਿਤੋ।

ਸੇਕ੍ਖੋ ਭਿਕ੍ਖੂਤਿ ਸਤ੍ਤ ਸੇਕ੍ਖਾ ਕਥਿਤਾ, ਭਿਨ੍ਨਤ੍ਤਾ ਪਾਪਕਾਨੰ...ਪੇ॰... ਭਿਕ੍ਖੂਤਿ ਖੀਣਾਸਵੋਵ **ਕਥਿਤੋ**ਤਿ ਇਦੰ ਦ੍ਵਯੰ ''ਸੇਕ੍ਖੋਤਿ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਕਲ੍ਯਾਣਕੇਨ ਸਦ੍ਧਿੰ ਸਤ੍ਤ ਅਰਿਯਾ, ਭਿਨ੍ਨਤ੍ਤਾਤਿ ਇਮਿਨਾ ਪਨ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਫਲਟ੍ਠਾ''ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਦ੍ਵਯੇਨ ਨ ਸਮੇਤਿ, ਤਦਿਦੰ ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯਦਸ੍ਸਨੰ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। "**ਸੇਸਟ੍ਠਾਨੇਸੁ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਕਲ੍ਯਾਣਕਾਦਯੋ ਕਥਿਤਾ**"ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਨਨੁ ਪਟਿਞ੍ਞਾਯ ਭਿਕ੍ਖੁਸੀਲੋਪਿ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ? ਵੁਤ੍ਤੋ, ਨ ਪਨ ਇਧਾਧਿਪ੍ਪੇਤੋ ਸਬ੍ਬਪ੍ਪਕਾਰਜ਼੍ਞਾਨਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਕਸ੍ਸ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਤ੍ਤਾ।

ਭਗਵਤੋ ਵਚਨੰ ਉਪਸਮ੍ਪਦਾਕਮ੍ਮਕਰਣਸ੍ਸ ਕਾਰਣਤ੍ਤਾ ਠਾਨੰ, ਤਦਨੁਰੂਪੰ **ਠਾਨਾਰਹੰ,** ਅਨੂਨਞ੍ਞਤ੍ਤਿਅਨੁਸ੍ਸਾਵਨੰ ਉਪ੍ਪਟਿਪਾਟਿਯਾ ਚ ਅਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

੫੧੧. **ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯਤੋ ਸੀਲੰ** ਸਮਾਦਾਨਵਿਰਤਿਅਵੀਤਿਕ੍ਕਮਨਵਿਰਤਿਭਾਵਤੋਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਅਨਭਿਜ੍ਝਾਦੀਨਿ ਸਨ੍ਧਾਯ ਚੇਤਸਿਕਸੀਲਸ੍ਸ ਪਰਿਯਾਯਸੀਲਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾ। **ਨਗਰਵਡ੍ਢਕੀ** ਵਤ੍ਥੁਵਿਜ੍ਜਾਚਰਿਯੋਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। **ਚਤੁਬ੍ਬਿਧੋ ਆਹਾਰੋ** ਅਸਿਤਾਦੀਨਿ, ਭਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬਭੁਞ੍ਜਿਤਬ੍ਬਲੇਹਿਤਬ੍ਬਚੁਬਿਤਬ੍ਬਾਨਿ ਵਾ।

ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਸੰਵਰੇਨ ਉਪੇਤੋ ਪਿਹਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੋ ਹੋਤਿ ਤਿਣ੍ਣੰ ਸੁਚਰਿਤਾਨੰ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸੰਵਰਾਹਾਰਤ੍ਤਾ, ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਸੰਵਰੋ ਵਾ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸੰਵਰਸ੍ਸ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯੋ ਹੋਤਿ। ਇਤਿ ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਸੰਵਰੇਨ ਪਿਹਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੋ ''ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਸੰਵਰਸੰਵੁਤੋ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਇਮਿਨਾ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੇਨ ''ਸੰਵੁਤੋ''ਤਿ ਏਤਸ੍ਸ ਪਿਹਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੋਤਿ ਅਤ੍ਥਮਾਹ। **ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖੇਨ ਚ ਸੰਵਰੇਨ ਚਾ**ਤਿ ਇਦੰ ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਤੋ ਅਞ੍ਞੰ ਸੀਲੰ ਕਾਯਿਕਅਵੀਤਿਕ੍ਕਮਾਦਿਗ੍ਗਹਣੇਨ ਗਹਿਤਨ੍ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੇਨ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੰ। ਦੁਤਿਯੋ ਪਨਤ੍ਥੋ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਏਕਤ੍ਥਤੰ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤੋ।

੫੧੩. **ਸਬ੍ਬਮ੍ਪਿ ਦੁਸ੍ਸੀਲਜ**ਨ੍ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਅਭਿਜ੍ਝਾਦਯੋ ਚ ਗਹਿਤਾਤਿ ਸਨ੍ਧਾਯਾਹ "**ਮਨਸਾਪਿ ਆਚਰਤਿ ਏਵ, ਤਸ੍ਮਾ ਤੰ ਦਸ੍ਸੇਤੁ**"ਨ੍ਤਿ। **ਤਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਕਾਯਿਕਵੀਤਿਕ੍ਕਮਾਦਿਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤੇਸੁ ਅਨਾਚਾਰੇਸੁ। **ਗਰੁਭਣ੍ਡਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਮਾਪਜ੍ਜਤੀ**ਤਿ ਥੁਲ੍ਲਚ੍ਚਯੰ ਆਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਅਰੋਪਿਮੋਤਿ ਸਙ੍ਘਿਕਭੂਮਿਯੰ ਉਟ੍ਠਿਤੋ ਵੁਤ੍ਤੋ। **ਫਾਤਿਕਮ੍ਮ**ਨ੍ਤਿ ਗਰੁਭਣ੍ਡਨ੍ਤਰਭੂਤੰ ਕਮ੍ਮੰ। **ਦਣ੍ਡਕਮ੍ਮ**ਨ੍ਤਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੰ ਹਤ੍ਥਕਮ੍ਮਮਾਹ। ਸਿਨਾਯਨ੍ਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ **ਸਿਨਾਨੰ,** ਚੁਣ੍ਣਾਦਿ।

ਸਚ੍ਚਾਲੀਕੇਨ ਪਿਯਵਾਦੀ ''ਚਾਟੂ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਚਾਟੁੰ ਅਤ੍ਤਾਨੰ ਇਚ੍ਛਤੀਤਿ ਚਾਟੁਕਾਮੋ, ਤਸ੍ਸ ਭਾਵੋ **ਚਾਟੁਕਮ੍ਯਤਾ। ਮੁਗ੍ਗਸੂਪਸ੍ਸ ਅਪ੍ਪਵਿਸਨਟ੍ਠਾਨੰ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥਿ** ਸਬ੍ਬਾਹਾਰੇਹਿ ਅਵਿਰੁਦ੍ਧਤ੍ਤਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਪਰਿਭਟਤਿ ਧਾਰੇਤਿ, ਪੋਸੇਤਿ ਵਾਤਿ **ਪਰਿਭਟੋ,** ਅਥ ਵਾ ਪਰਿਵਾਰਭੂਤੋ ਭਟੋ ਸੇਵਕੋ **ਪਰਿਭਟੋ।**

ਭਣ੍ਡਾਗਾਰਿਕਕਮ੍ਮਂ ਗਿਹੀਨਂ ਕਰਿਯਮਾਨਂ ਵੁੱਤਂ। ਪਿਣ੍ਡਤ੍ਥਂ ਪਟਿਪਿਣ੍ਡਦਾਨਂ, ਪਿਣ੍ਡਂ ਦਤ੍ਵਾ ਪਟਿਪਿਣ੍ਡਗ੍ਗਹਣਂ ਵਾ **ਪਿਣ੍ਡਪਟਿਪਿਣ੍ਡਂ**। ਸਙ੍ਘਭੋਗਚੇਤਿਯਭੋਗਾਨਂ ਅਯੋਨਿਸੋ ਵਿਚਾਰਣਂ **ਸਙ੍ਘੁਪ੍ਪਾਦਚੇਤਿਯੁਪ੍ਪਾਦਪਟ੍ਠਪਨਂ,** ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਨ੍ਤਕੇ ਵਿਯ ਪਟਿਪਜ੍ਜਨਨ੍ਤਿ ਕੇਚਿ।

੫੧੪. ਗਾਵੋ ਚਰਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਤਿ ਗੋਚਰੋ, ਗੋਚਰੋ ਵਿਯਾਤਿ **ਗੋਚਰੋ,** ਅਭਿਣ੍ਹਂ ਚਰਿਤਬ੍ਬਟ੍ਠਾਨਂ। ਗਾਵੋ ਵਾ ਚਕ੍ਖਾਦੀਨਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ, ਤੇਹਿ ਚਰਿਤਬ੍ਬਟ੍ਠਾਨਂ **ਗੋਚਰੋ**। ਅਯੁਤ੍ਤੋ ਗੋਚਰੋ **ਅਗੋਚਰੋ**ਤਿ ਤਦਤ੍ਥੋ ਯੁਤ੍ਤੋ ''ਗੋਚਰੋ''ਤਿ ਵੁੱਤੋ।

ਵਾ-ਸਦ੍ਦੋ ਵਿਧੁਨਨਤ੍ਥੋਪਿ ਹੋਤੀਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਆਹ "**ਵਿਨਿਦ੍ਧੁਤਕਿਬ੍ਬਿਸਾਨਿ** ਵਾ"ਤਿ।

੫੧੫. ਅਵਰਾ ਪਚ੍ਛਿਮਾ ਮਤ੍ਤਾ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ **ਓਰਮਤ੍ਤਕਾਨਿ। ਸਂਯਮਕਰਣੀਯਾਨੀ**ਤਿ ਕਾਯਵਾਚਾਸਂਯਮਮਤ੍ਤੇਨ ਕਤ੍ਤਬ੍ਬਪਟਿਕਮ੍ਮਾਨਿ, ਵਿਕ੍ਖਿਪਿਤਬ੍ਬਾਨਿ ਵਾ। ''ਪੁਨ ਨ ਏਵਂ ਕਰੋਮੀ''ਤਿ ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਸਂਵਰਮਤ੍ਤੇਨ, ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸਂਵਰੇਨੇਵ ਵਾ ਕਰਣੀਯਾਨਿ **ਸਂਵਰਕਰਣੀਯਾਨਿ**। ਦਿਵਿਵਿਹਾਰਜਨਪਦਵਾਸੀ **ਦਿਵਿਵਿਹਾਰਵਾਸੀ**। ਮਨਸ੍ਸ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਮੇਵ **ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਾਵਿਕਮ੍ਮਂ**। ਦੇਸਨਾ ਇਧ "**ਵੁੱਟ੍ਠਾਨਾਵਿਕਮ੍ਮ**"ਨ੍ਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਾ। ਤਤ੍ਥ ''ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਕਰਣੀਯਾਨਿ ਮਨਸਿਕਾਰਪਟਿਬਦ੍ਧਾਨੀ''ਤਿ ਵਚਨਤੋ ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਸਂਵਰਵਿਸੁਦ੍ਧਤ੍ਥਂ ਅਨਤਿਕ੍ਕਮਨੀਯਾਨਿ ਅਨਾਪਤ੍ਤਿਗਮਨੀਯਾਨਿ ਵਜ੍ਜਾਨਿ ਵੁੱਤਾਨੀਤਿ ਆਚਰਿਯਸ੍ਸ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। **ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਅਤ੍ਤਾਨੁਵਾਦਪਰਾਨੁਵਾਦਦਣ੍ਡਦੁਗ੍ਗਤਿਭਯਸ੍ਸ।

੫੧੬. ''ਇਧ ਭਿਕ੍ਖੂ''ਤਿ ਭਿਕ੍ਖੁ ਏਵ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤੋਤਿ ਸਨ੍ਧਾਯ "**ਸੇਸਸਿਕ੍ਖਾ ਪਨ ਅਤ੍ਥਦ੍ਧਾਰਵਸੇਨ ਸਿਕ੍ਖਾ-ਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਵੁੱਤਾ**"ਤਿ ਆਹ। ਭਿਕ੍ਖੁਗ੍ਗਹਣਂ ਪਨ ਅਗ੍ਗਪਰਿਸਾਮੁਖੇਨ ਸਬ੍ਬਜਞ੍ਞਾਨਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਕਾਨਂ ਚਤੁਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਪਰਿਸਾਨਂ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਕਤਂ। ਗੁਣਤੋ ਵਾ ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤੋਤਿ ਸਬ੍ਬਾਪਿ ਸਿਕ੍ਖਾ ਇਧਾਧਿਪ੍ਪੇਤਾਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ। **ਸਬ੍ਬੇਨ ਸਿਕ੍ਖਾਸਮਾਦਾਨੇਨਾ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਯੇਨ ਸਮਾਦਾਨੇਨ ਸਬ੍ਬਾਪਿ ਸਿਕ੍ਖਾ ਸਮਾਦਿਨ੍ਨਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਤਂ ਏਕਮ੍ਪਿ ਸਬ੍ਬਸਮਾਦਾਨਕਿਚ੍ਚਕਰਤ੍ਤਾ ਸਬ੍ਬਸਮਾਦਾਨਂ ਨਾਮ ਹੋਤਿ, ਅਨੇਕੇਸੁ ਪਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਮੇਵ ਨਤ੍ਥਿ। **ਸਬ੍ਬੇਨ ਸਿਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬਾਕਾਰੇਨਾ**ਤਿ ਅਵੀਤਿਕ੍ਕਮਦੇਸਨਾਵੁੱਟ੍ਠਾਨਵਤ੍ਤਚਰਣਾਦਿਆਕਾਰੇਨ। ਵੀਤਿਕ੍ਕਮਨਵਸੇਨ ਸੇਸਸ੍ਸਪਿ ਨਿਸ੍ਸੇਸਤਾਕਰਣਂ ਸਨ੍ਧਾਯ "**ਭਿਨ੍ਨਸ੍ਸਪੀ**"ਤਿਆਦਿਮਾਹ।

੫੧੯. ਆਵਰਣੀਯੇਹਿ ਚਿਤ੍ਤਪਰਿਸੋਧਨਭਾਵਨਾ ਜਾਗਰਿਯਾਨੁਯੋਗੋਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਆਹ "**ਭਾਵਨਾ**"ਨ੍ਤਿ। **ਸੁਪ੍ਪਪਰਿਗ੍ਗਾਹਕ**ਨ੍ਤਿ ''ਸੁਪ੍ਪਪਰਿਗ੍ਗਾਹਕਂ ਨਾਮ ਇਦਂ ਇਤੋ ਪੁਬ੍ਬੇ ਇਤੋ ਪਰਞ੍ਚ ਨਤ੍ਥਿ, ਅਯਮੇਤਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯੋ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਪਰਿਗ੍ਗਾਹਕਂ।

੫੨੦-੫੨੧. **ਯੁਤ੍ਤੋ**ਤਿ ਆਰਮ੍ਭਮਾਨੋ। ਸਾਤਚ੍ਚਂ ਨੇਪਕ੍ਕਞ੍ਚ ਪਵਤ੍ਤਯਮਾਨੋ ਜਾਗਰਿਯਾਨੁਯੋਗਂ ਅਨੁਯੁਤ੍ਤੋ ਹੋਤੀਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ।

੫੨੨. **ਲੋਕਿਯਾਯਪਿ...ਪੇ॰... ਆਹਾ**ਤਿ ਇਦਂ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਭਾਵਨਾਯ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਾਦਯੋ ਏਕਸ੍ਮਿਂ ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਸਹ ਨਪ੍ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ, ਪਵਤ੍ਤਮਾਨਾਨਿਪਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਬਲਾਨਿ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੇਸ੍ਵੇਵ ਅਨ੍ਤੋਗਧਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਪੀਤਿਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਗ੍ਗਹਣੇਨ ਹਿ ਤਦੁਪਨਿਸ੍ਸਯਭੂਤਂ ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਸਦ੍ਧਾਬਲਞ੍ਚ ਗਹਿਤਮੇਵ ਹੋਤਿ ''ਸਦ੍ਧੂਪਨਿਸਂ ਪਾਮੋਜ੍ਜ''ਨ੍ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੨.੨੩) ਵੁੱਤਤ੍ਤਾ। ਮਗ੍ਗਙ੍ਗਾਨਿ ਪਞ੍ਚੇਵ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਕ੍ਖਣੇ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀਤਿ ਇਮਮਤ੍ਥਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁੱਤਨ੍ਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ।

੫੨੩. ਸਮਨ੍ਤਤੋ, ਸਮ੍ਮਾ, ਸਮਂ ਵਾ ਸਾਤ੍ਥਕਾਦਿਪਜਾਨਨਂ ਸਮ੍ਪਜਾਨਂ, ਤਦੇਵ **ਸਮ੍ਪਜਞ੍ਞਂ। ਤੇਨਾ**ਤਿ ਸਤਿਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਏਵ ਉਦ੍ਦੇਸੇ ਅਵੁੱਤਾਪਿ ਸਤਿ ਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ''ਸਤੋ''ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਵੁੱਤਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ।

ਸਾਤ੍ਥਕਾਨਂ ਅਭਿਕ੍ਕਮਾਦੀਨਂ ਸਮ੍ਪਜਾਨਨਂ **ਸਾਤ੍ਥਕਸਮ੍ਪਜਞ੍ਞਂ। ਏਵਂ ਸਪ੍ਪਾਯਸਮ੍ਪਜਞ੍ਞਂ**। ਅਭਿਕ੍ਕਮਾਦੀਸੁ ਪਨ ਭਿਕ੍ਖਾਚਾਰਗੋਚਰੇ ਅਞ੍ਞਤ੍ਥਾਪਿ ਚ ਪਵਤ੍ਤੇਸੁ ਅਵਿਜਹਿਤੇ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਸਙ੍ਖਾਤੇ ਗੋਚਰੇ ਸਮ੍ਪਜਞ੍ਞਂ **ਗੋਚਰਸਮ੍ਪਜਞ੍ਞਂ**। ਅਭਿਕ੍ਕਮਾਦੀਸੁ ਅਸਮ੍ਮੁਯ੍ਹਨਮੇਵ ਸਮ੍ਪਜਞ੍ਞਂ **ਅਸਮ੍ਮੋਹਸਮ੍ਪਜਞ੍ਞਂ**।

ਦ੍ਵੇ ਕਥਾਤਿ ਵਚਨਕਰਣਾਕਰਣਕਥਾ ਨ ਕਥਿਤਪੁਬ੍ਬਾ। ਵਚਨਂ ਕਰੋਮਿ ਏਵ, ਤਸ੍ਮਾ ਸੁਬ੍ਬਚਤ੍ਤਾ ਪਟਿਵਚਨਂ ਦੇਮੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਸੀਸੇਨੇਵਾਤਿ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਗ੍ਗੇਨੇਵ, ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਂ ਪਧਾਨਂ ਕਤ੍ਵਾ ਏਵਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤੇਨ ''ਪਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਅਚੇਤਨ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਵਕ੍ਖਮਾਨਂ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਂ, ਯਥਾਪਰਿਹਰਿਯਮਾਨਂ ਵਾ ਅਵਿਜਹਿਤ੍ਵਾਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ''ਤਸ੍ਮਾ''ਤਿ ਏਤਸ੍ਸ ''ਧਮ੍ਮਕਥਾ ਕਥੇਤਬ੍ਬਾਯੇਵਾਤਿ ਵਦਨ੍ਤੀ''ਤਿ ਏਤੇਨ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। **ਭਯੇ**ਤਿ ਪਰਚਕ੍ਕਾਦਿਭਯੇ।

ਅਵਸੇਸਟ੍ਠਾਨੇਤਿ ਯਾਗੁਅਗ੍ਗਹਿਤਟ੍ਠਾਨੇ। **ਠਾਨਚਙ੍ਕਮਨਮੇ**ਵਾਤਿ ਅਧਿਟ੍ਠਾਤਬ੍ਬਿਰਿਯਾਪਥਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਨ ਭੋਜਨਾਦਿਕਾਲੇ ਅਵਸ੍ਸਂ ਕਤ੍ਤਬ੍ਬਨਿਸਜ੍ਜਾਯਪਿ ਪਟਿਕ੍ਖੇਪਵਸੇਨ।

ਥੇਰੋ ਦਾਰੁਚੀਰਿਯੋ –

> ''ਤਸ੍ਮਾਤਿਹ ਤੇ, ਬਾਹਿਯ, ਏਵਂ ਸਿਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬਂ। ਦਿਟ੍ਠੇ ਦਿਟ੍ਠਮਤ੍ਤਂ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ, ਸੁਤੇ ਮੁਤੇ ਵਿਞ੍ਞਾਤੇ। ਯਤੋ ਖੋ ਤੇ, ਬਾਹਿਯ, ਦਿਟ੍ਠੇ ਦਿਟ੍ਠਮਤ੍ਤਂ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ, ਸੁਤੇ ਮੁਤੇ ਵਿਞ੍ਞਾਤੇ ਵਿਞ੍ਞਾਤਮਤ੍ਤਂ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ, ਤਤੋ ਤ੍ਵਂ, ਬਾਹਿਯ, ਨ ਤੇਨ, ਯਤੋ ਤ੍ਵਂ, ਬਾਹਿਯ, ਨ ਤੇਨ। ਤਤੋ ਤ੍ਵਂ, ਬਾਹਿਯ, ਨ ਤਤ੍ਥ, ਯਤੋ ਤ੍ਵਂ, ਬਾਹਿਯ, ਨ ਤਤ੍ਥ। ਤਤੋ ਤ੍ਵਂ, ਬਾਹਿਯ, ਨੇਵਿਧ ਨ ਹੁਰਂ ਨ ਉਭਯਮਨ੍ਤਰੇਨ। ਏਸੇਵਨ੍ਤੋ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸਾ''ਤਿ (ਉਦਾ॰ ੧੦) –

ਏਤ੍ਤਕੇਨ ਅਰਹਤ੍ਤਂ ਸਚ੍ਛਾਕਾਸਿ।

ਖਾਣੁਆਦਿਪਰਿਹਰਣਤ੍ਥਂ, ਪਤਿਟ੍ਠਿਤਪਾਦਪਰਿਹਰਣਤ੍ਥਂ ਵਾ ਪਸ੍ਸੇਨ ਹਰਣਂ **ਵੀਤਿਹਰਣ**ਨ੍ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਯਾਵ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤਪਾਦੋ, ਤਾਵ ਆਹਰਣਂ **ਅਤਿਹਰਣਂ,** ਤਤੋ ਪਰਂ ਹਰਣਂ **ਵੀਤਿਹਰਣ**ਨ੍ਤਿ ਅਯਂ ਵਾ ਏਤੇਸਂ ਵਿਸੇਸੋ। **ਅਵੀਚਿ**ਨ੍ਤਿ ਨਿਰਨ੍ਤਰਂ।

ਪਠਮਜਵਨੇਪਿ…ਪੇ॰… ਨ ਹੋਤੀਤਿ ਇਦਂ ਪਞ੍ਚਵਿਞ੍ਞਾਣਵੀਥਿਯਂ ਇਤ੍ਥਿਪੁਰਿਸੋਤਿ ਰਜ੍ਜਨਾਦੀਨਂ ਅਭਾਵਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ ਹਿ ਆਵਜ੍ਜਨਵੋਟ੍ਠਬ੍ਬਨਾਨਂ ਅਯੋਨਿਸੋ ਆਵਜ੍ਜਨਵੋਟ੍ਠਬ੍ਬਨਵਸੇਨ ਇਟ੍ਠੇ ਇਤ੍ਥਿਰੂਪਾਦਿਮ੍ਹਿ ਲੋਭੋ, ਅਨਿਟ੍ਠੇ ਚ ਪਟਿਘੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਮਨੋਦ੍ਵਾਰੇ ਪਨ ਇਤ੍ਥਿਪੁਰਿਸੋਤਿ ਰਜ੍ਜਨਾਦਿ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰਜਵਨਂ ਮੂਲਂ, ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਂ ਵਾ ਸਬ੍ਬਂ ਭਵਙ੍ਗਾਦਿ। ਏਵਂ ਮਨੋਦ੍ਵਾਰਜਵਨਸ੍ਸ ਮੂਲਵਸੇਨ **ਮੂਲਪਰਿਞ੍ਞਾ** ਵੁਤ੍ਤਾ। **ਆਗਨ੍ਤੁਕਤਾਵਕਾਲਿਕਤਾ** ਪਨ ਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰਜਵਨਸ੍ਸੇਵ ਅਪੁਬ੍ਬਤਿਤ੍ਤਰਤਾਵਸੇਨ। **ਮਣਿਸਪ੍ਪੋ** ਸੀਹਲ਼ਦੀਪੇ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾ ਏਕਾ ਸਪ੍ਪਜਾਤੀਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। **ਚਲਨ**ਨ੍ਤਿ ਕਮ੍ਪਨਂ।

ਅਤਿਹਰਤੀਤਿ ਯਾਵ ਮੁਖਾ ਆਹਰਤਿ। **ਵੀਤਿਹਰਤੀ**ਤਿ ਤਤੋ ਯਾਵ ਕੁਚ੍ਛਿ, ਤਾਵ ਹਰਤਿ, ਕੁਚ੍ਛਿਗਤਂ ਵਾ ਪਸ੍ਸਤੋ ਹਰਤਿ। **ਅਲ੍ਲਤ੍ਤਞ੍ਚ ਅਨੁਪਾਲੇਤੀ**ਤਿ ਵਾਯੁਆਦੀਹਿ ਅਤਿਵਿਸੋਸਨਂ ਯਥਾ ਨ ਹੋਤਿ, ਤਥਾ ਪਾਲੇਤਿ। **ਆਭੁਜਤੀ**ਤਿ ਪਰਿਯੇਸਨਜ੍ਝੋਹਰਣਜਿਣ੍ਣਾਜਿਣ੍ਣਤਾਦਿਂ ਆਵਜ੍ਜੇਤਿ, ਵਿਜਾਨਾਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਂਤਂਵਿਜਾਨਨਨਿਪ੍ਫਾਦਕੋਯੇਵ ਹਿ ਪਯੋਗੋ "**ਸਮ੍ਮਾਪਯੋਗੋ**"ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ। ਅਥ ਵਾ ''ਸਮ੍ਮਾਪਟਿਪਤ੍ਤਿਮਾਗਮ੍ਮ ਅਬ੍ਭਨ੍ਤਰੇ ਅਤ੍ਤਾ ਨਾਮ ਕੋਚਿ ਭੁਜਨਕੋ ਨਤ੍ਥੀ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਵਿਜਾਨਨਂ **ਆਭੁਜਨਂ**।

ਅਟ੍ਠਾਨੇਤਿ ਮਨੁਸ੍ਸਾਮਨੁਸ੍ਸਪਰਿਗ੍ਗਹਿਤੇ ਅਯੁਤ੍ਤੇ ਠਾਨੇ ਖੇਤ੍ਤਦੇਵਾਯਤਨਾਦਿਕੇ। **ਤੁਮ੍ਬਤੋ** ਵੇਲੁਨਾਲ਼ਿਆਦਿਉਦਕਭਾਜਨਤੋ। **ਤ**ਨ੍ਤਿ ਛਡ੍ਡਿਤਂ ਉਦਕਂ।

ਗਤੇਤਿ ਗਮਨੇਤਿ ਪੁਬ੍ਬੇ ਅਭਿਕ੍ਕਮਪਟਿਕ੍ਕਮਗ੍ਗਹਣੇਨ ਗਮਨੇਪਿ ਪੁਰਤੋ ਪਚ੍ਛਤੋ ਚ ਕਾਯਸ੍ਸ ਅਤਿਹਰਣਂ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਇਧ ਗਮਨਮੇਵ ਗਹਿਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ, ਵਕ੍ਖਮਾਨੇ ਵਾ ਏਤੇਸਂ ਵਿਸੇਸੋ।

ਏਤ੍ਤਕੇਨਾਤਿ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨੰ ਅਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜੇਤ੍ਵਾ ਚਤੂਨ੍ਨੰ ਇਰਿਯਾਪਥਾਨੰ ਪਵਤ੍ਤਨਵਚਨਮਤ੍ਤੇਨ ਗੋਚਰਸਮ੍ਪਜਞ੍ਞੰ ਨ ਪਾਕਟੰ ਹੋਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਏਵੰ ਪਨ ਸੁਤ੍ਤੇ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨੰ ਅਵਿਭੂਤੰ ਹੋਤੀ**ਤਿ ਚਙ੍ਕਮਨਟ੍ਠਾਨਨਿਸਜ੍ਜਾਸੁ ਏਵ ਪਵਤ੍ਤੇ ਪਰਿਗ੍ਗਣ੍ਹਨ੍ਤਸ੍ਸ ਸੁਤ੍ਤੇ ਪਵਤ੍ਤਾ ਅਪਾਕਟਾ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਕਾਯਾਦਿਕਿਰਿਯਾਮਯਤ੍ਤਾ ਆਵਜ੍ਜਨਕਿਰਿਯਾਸਮੁਟ੍ਠਿਤਤ੍ਤਾ ਚ ਜਵਨੰ, ਸਬ੍ਬਮ੍ਪਿ ਵਾ ਛਦ੍ਵਾਰਪ੍ਪਵਤ੍ਤੰ **ਕਿਰਿਯਾਮਯਪਵਤ੍ਤੰ** ਨਾਮ, ਦੁਤਿਯਜ੍ਝਾਨੰ ਵਚੀਸਙ੍ਖਾਰਵਿਰਹਾ ''ਤੁਣ੍ਹੀਭਾਵੋ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ।

੫੨੬. ਉਪਾਸਨਟ੍ਠਾਨਨ੍ਤਿ ਇਸ੍ਸਾਸਾਨੰ ਵਿਯ ਉਪਾਸਨਸ੍ਸ ਸਿਕ੍ਖਾਯੋਗਕਰਣਸ੍ਸ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਉਪਾਸਨਸ੍ਸ ਠਾਨਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਮੇਵ ਹਿ ਅਤ੍ਥੰ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ "**ਯੋਗਪਥ**"ਨ੍ਤਿ ਆਹਾਤਿ। **ਸੀਸੰ ਧੋਵਤੀ**ਤਿ ਇਚ੍ਛਾਦਾਸਬਜਾ ਭੁਜਿਸ੍ਸਤੰ ਞਾਪਯਤਿ, ਮਿਚ੍ਛਾਪਟਿਪਨ੍ਨੇਹਿ ਵਾ ਪਕ੍ਖਿਤ੍ਤੰ ਅਯਸਰਜੰ ਧੋਵਤਿ।

੫੨੯. ਵਿਨਯਪਰਿਯਾਯੇਨ ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨਪਾਰਾਜਿਕੇ ਆਗਤੰ। **ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਪਰਿਯਾਯੇਨ** ਆਰਞ੍ਞਕਸਿਕ੍ਖਾਪਦੇ ''ਪਞ੍ਚਧਨੁਸਤਿਕੰ ਪਚ੍ਛਿਮ''ਨ੍ਤਿ ਆਗਤੰ ਆਰਞ੍ਞਿਕੰ ਭਿਕ੍ਖੁੰ ਸਨ੍ਧਾਯ। ਨ ਹਿ ਸੋ ਵਿਨਯਪਰਿਯਾਯਿਕੇ ਅਰਞ੍ਞੇ ਵਸਨ੍ਤੋ ''ਆਰਞ੍ਞਕੋ ਪਨ੍ਤਸੇਨਾਸਨੋ''ਤਿ ਸੁਤ੍ਤੇ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ।

੫੩੦. "ਨਿਤਮ੍ਬ"ਨ੍ਤਿਪਿ "ਨਦੀਕੁਞ੍ਜ"ਨ੍ਤਿਪਿ ਯੰ ਵਦਨ੍ਤਿ, ਤੰ ਕਨ੍ਦਰਨ੍ਤਿ ਅਪਬ੍ਬਤਪਦੇਸੇਪਿ ਵਿਦੁਗ੍ਗਨਦੀਨਿਵਤ੍ਤਨਪਦੇਸੰ **ਕਨ੍ਦਰ**ਨ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ।

੫੩੧. ਭਾਜੇਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸਿਤਨ੍ਤਿ ਏਤੇਨ ਭਾਜੇਤਬ੍ਬਤੰ ਅਨ੍ਤੇ ਨਿਦ੍ਦੇਸਸ੍ਸ ਕਾਰਣੰ ਦਸ੍ਸੇਤਿ।

੫੩੩. ਰਹਸ੍ਸ ਕਿਰਿਯਾ ਰਹਸ੍ਸੰ, ਤੰ ਅਰਹਤਿ ਤਸ੍ਸ ਯੋਗ੍ਗਨ੍ਤਿ **ਰਾਹਸ੍ਸੇਯਜਕੰ**। ਵਿਚਿਤ੍ਤਾ ਹਿ ਤਦ੍ਧਿਤਾਤਿ। ਰਹਸਿ ਵਾ ਸਾਧੁ ਰਹਸ੍ਸੰ, ਤਸ੍ਸ ਯੋਗ੍ਗੰ **ਰਾਹਸ੍ਸੇਯਜਕੰ**।

੫੩੬. ਪਣਿਹਿਤੋਤਿ ਸੁਟ੍ਠੁ ਠਪਿਤੋ।

੫੩੭. ਪਰਿਗ੍ਗਹਿਤਨਿਯਜਾਨਨ੍ਤਿ ਪਰਿਗ੍ਗਹਿਤਨਿਯਜਾਨਸਭਾਵੰ, ਕਾਯਾਦੀਸੁ ਸੁਟ੍ਠੁ ਪਵਤ੍ਤਿਯਾ ਨਿਯਜਾਨਸਭਾਵਯੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਕਾਯਾਦਿਪਰਿਗ੍ਗਹਣੰ ਞਾਣੰ ਵਾ ਪਰਿਗ੍ਗਹੋ, ਤੰ-ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਤਾਯ ਪਰਿਗ੍ਗਹਿਤੰ ਨਿਯਜਾਨਭੂਤੰ ਉਪਟ੍ਠਾਨੰ ਕਤ੍ਵਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

੫੪੨-੫੪੩. ਵਿਕਾਰਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾਤਿ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵਿਕਾਰਾਪਤ੍ਤਿਭਾਵੇਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਗਾਹਿਕਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਸਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਰਗਤਸਬ੍ਬਕੋਧਸਙ੍ਗਾਹਿਕਵਸੇਨ। ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਗਹਣਞ੍ਚ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਪ੍ਪਹਾਨਸ੍ਸਪਿ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਤ੍ਤਾ ਕਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ।

੫੪੬. ਇਦੰ ਸਨ੍ਧਾਯਾਤਿ ''ਦ੍ਵੇ ਧਮ੍ਮਾ''ਤਿ ਸਨ੍ਧਾਯ। ਏਕਵਚਨੇਨ ''ਥਿਨਮਿਦ੍ਧ''ਨ੍ਤਿ ਉਦ੍ਦਿਸਿਤ੍ਵਾਪਿ ਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ''ਸਨ੍ਤਾ''ਤਿ **ਵਚਨਭੇਦੋ,** ਬਹੁਵਚਨੰ ਕਤਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਨਿਰੋਧਸਨ੍ਤਤਾਯਾ**ਤਿ ਵਚਨੰ ਅਙ੍ਗਸਨ੍ਤਤਾਯ, ਸਭਾਵਸਨ੍ਤਤਾਯ ਵਾ ਸਨ੍ਤਤਾਨਿਵਾਰਣਤ੍ਥੰ।

੫੫੦. ਥਿਨਮਿਦ੍ਧਵਿਕਾਰਵਿਰਹਾ ਤਪ੍ਪਟਿਪਕ੍ਖਸਞ੍ਞਾ **ਆਲੋਕਸਞ੍ਞਾ** ਨਾਮ ਹੋਤਿ। ਤੇਨੇਵ ਵੁਤ੍ਤੰ ''ਅਯੰ ਸਞ੍ਞਾ ਆਲੋਕਾ ਹੋਤੀ''ਤਿ।

੫੫੩. ''ਵਨ੍ਤਤ੍ਤਾ ਮੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ''ਤਿਆਦੀਨਿ, ''ਆਲੋਕਾ ਹੋਤੀ''ਤਿਆਦੀਨਿ ਚ "**ਚਤ੍ਤਤ੍ਤਾਤਿਆਦੀਨੀ**"ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ। **ਆਦਿ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ਵਾ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਨਿਦ੍ਦੇਸਪਦਾਨਿ ਸਙ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਤਤ੍ਥ ਯਾਨਿ ਯੇਸੰ ਵੇਵਚਨਾਨਿ, ਤਾਨੇਵ ਸਨ੍ਧਾਯ "**ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਵੇਵਚਨਾਨੀ**"ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ

ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। **ਪਟਿਮੁਞ੍ਚਤੋ**ਤਿ ਏਤੇਨ ਸਾਰਮ੍ਭਂ ਅਭਿਭਵਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਨਿਰਾਵਰਣਾ ਹੁਤ੍ਵਾ ਆਭੁਜਤਿ ਸਮ੍ਪਜਾਨਾਤੀਤਿ **ਨਿਰਾਵਰਣਾਭੋਗਾ,** ਤਂਸਭਾਵਤ੍ਤਾ **ਵਿਵਟਾ**।

੫੫੬. ''ਵਿਕਾਲੋ ਨੁ ਖੋ, ਨ ਨੁ ਖੋ''ਤਿ ਅਨਿਚ੍ਛਯਤਾਯ ਕਤਵਤ੍ਥੁਜ੍ਝਾਚਾਰਮੂਲਕੋ ਵਿਪ੍ਪਟਿਸਾਰੋ **ਵਤ੍ਥੁਜ੍ਝਾਚਾਰੋ** ਕਾਰਣਵੋਹਾਰੇਨ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ।

੫੬੨. **ਕਿਲਿਸ੍ਸਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਕਿਲੇਸੇਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥਂ ਵਦਨ੍ਤਿ, ਸਦਰਥਭਾਵੇਨ ਸਯਮੇਵ ਵਾ ਕਿਲਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ। ਨ ਹਿ ਤੇ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾ ਕਿਲੇਸਰਹਿਤਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤੀਤਿ।

੫੬੪. **ਇਧੇ**ਵ ਚ ਵਿਭਙ੍ਗੇ ''ਉਪੇਤੋ ਹੋਤੀ''ਤਿਆਦਿ **ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਵੁਤ੍ਤਮੇ**ਵ।

੫੮੮. **ਨਿਦ੍ਦੇਸਵਸੇਨਾ**ਤਿ ''ਤਤ੍ਥ ਕਤਮਾ ਉਪੇਕ੍ਖਾ? ਯਾ ਉਪੇਕ੍ਖਾ''ਤਿਆਦਿਨਿਦ੍ਦੇਸਵਸੇਨ। ''ਇਮਾਯ ਉਪੇਕ੍ਖਾਯ ਉਪੇਤੋ ਹੋਤੀ''ਤਿਆਦਿ **ਪਟਿਨਿਦ੍ਦੇਸਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ''ਤਤ੍ਥ ਕਤਮਾ...ਪੇ॰... ਇਮਾਯ ਉਪੇਕ੍ਖਾਯ ਉਪੇਤੋ ਹੋਤੀ''ਤਿ ਏਤੇਨ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠੋ ਹੋਤਿ, ''ਸਮੁਪੇਤੋ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਪਟਿਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠੋ। ਯਾਵ ਵਾ ''ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ''ਤਿ ਪਦਂ, ਤਾਵ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠੋ, ''ਤੇਨ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਉਪੇਕ੍ਖਕੋ''ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਪਟਿਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠੋਤਿ ਤੇਸਂ ਵਸੇਨ ਨਿਦ੍ਦੇਸਪਟਿਨਿਦ੍ਦੇਸਾ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾ। **ਪਕਾਰੇਨਾ**ਤਿ ਉਪੇਕ੍ਖਾਯ ''ਉਪੇਕ੍ਖਨਾ''ਤਿਆਦਿਧਮ੍ਮਪ੍ਪਕਾਰੇਨ ''ਉਪੇਤੋ ਸਮੁਪੇਤੋ''ਤਿਆਦਿਪੁਗ੍ਗਲਪ੍ਪਕਾਰੇਨ ਚ ਉਪੇਕ੍ਖਕਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਂ ਠਪੇਨ੍ਤੋ **ਪਟ੍ਠਪੇਨ੍ਤਿ**। ''ਉਪੇਕ੍ਖਾ''ਤਿ ਏਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ''ਉਪੇਕ੍ਖਨਾ''ਤਿ **ਕਾਰਣਂ**। ਉਪੇਕ੍ਖਨਾਵਸੇਨ ਹਿ ਉਪੇਕ੍ਖਾਤਿ। ਤਥਾ ''ਉਪੇਤੋ ਸਮੁਪੇਤੋ''ਤਿ ਏਤੇਸਂ ''ਉਪਾਗਤੋ ਸਮੁਪਾਗਤੋ''ਤਿ **ਕਾਰਣਨ੍ਤਿ** ਏਵਂ ਧਮ੍ਮਪੁਗ੍ਗਲਵਸੇਨ **ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸਤ੍ਥਸ੍ਸ ਕਾਰਣਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤਾ ਵਿਵਰਨ੍ਤਿ,** ''ਉਪੇਕ੍ਖਕੋ''ਤਿ ਇਮਸ੍ਸੇਵ ਵਾ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ''ਇਮਾਯ ਉਪੇਕ੍ਖਾਯ ਉਪੇਤੋ ਹੋਤੀ''ਤਿਆਦਿਨਾ **ਕਾਰਣਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤਾ**। ''ਉਪੇਕ੍ਖਨਾ ਅਜ੍ਝੁਪੇਕ੍ਖਨਾ ਸਮੁਪੇਤੋ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਾਨਂ ਵਿਭਾਗਂ **ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤਾ ਵਿਭਜਨ੍ਤਿ**। ਉਪੇਕ੍ਖਕ-ਸਦ੍ਦਨ੍ਤੋਗਧਾਯ ਵਾ ਉਪੇਕ੍ਖਾਯ ਤਸ੍ਸੇਵ ਚ ਉਪੇਕ੍ਖਕ-ਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਵਿਸੁਂ ਅਤ੍ਥਵਚਨਂ ''ਯਾ ਉਪੇਕ੍ਖਾ ਉਪੇਕ੍ਖਨਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ, ''ਇਮਾਯ ਉਪੇਕ੍ਖਾਯ ਉਪੇਤੋ ਹੋਤੀ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਚ **ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਵਿਭਾਗੋ**। ਸਬ੍ਬਥਾ ਅਞ੍ਞਾਤਤਾ **ਨਿਕੁਜ੍ਜਿਤਭਾਵੋ,** ਕੇਨਚਿ ਪਕਾਰੇਨ ਵਿਞ੍ਞਾਤੇਪਿ ਨਿਰਵਸੇਸਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਾਭਾਵੋ **ਗਮ੍ਭੀਰਭਾਵੋ**।

੬੦੨. **ਉਪਰਿਭੂਮਿਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ**ਤਿ ਇਦਂ ''ਰੂਪਸਞ੍ਞਾਨਂ ਸਮਤਿਕ੍ਕਮਾ''ਤਿ ਏਤ੍ਥੇਵ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ। ਵਿਞ੍ਞਾਣਞ੍ਚਾਯਤਨਾਦੀਨਿਪਿ ਵਾ ਆਕਾਸਾਨਞ੍ਚਾਯਤਨਾਦੀਨਂ ਉਪਰਿਭੂਮਿਯੋਤਿ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਾਪਿ ਨ ਨ ਯੁਜ੍ਜਤਿ।

੬੧੦. ਵਿਞ੍ਞਾਣਞ੍ਚਾਯਤਨਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ''ਅਨਨ੍ਤਂ ਵਿਞ੍ਞਾਣਨ੍ਤਿ ਤਂਯੇਵ ਆਕਾਸਂ ਵਿਞ੍ਞਾਣੇਨ ਫੁਟਂ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤਿ ਅਨਨ੍ਤਂ ਫਰਤਿ, ਤੇਨ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਅਨਨ੍ਤਂ ਵਿਞ੍ਞਾਣ''ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ **ਵਿਞ੍ਞਾਣੇਨਾ**ਤਿ ਏਤਂ ਉਪਯੋਗਤ੍ਥੇ ਕਰਣਵਚਨਂ, ਤਂਯੇਵ ਆਕਾਸਂ ਫੁਟਂ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤੀਤਿ ਕਿਰ ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਅਯਂ ਵਾ ਏਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੋ – ਤਂਯੇਵ ਆਕਾਸਂ ਫੁਟਂ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਵਿਞ੍ਞਾਣਞ੍ਚਾਯਤਨਵਿਞ੍ਞਾਣੇਨ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤੀਤਿ। ਅਯਂ ਪਨਤ੍ਥੋ ਯੁਤ੍ਤੋ – ਤਂਯੇਵ ਆਕਾਸਂ ਵਿਞ੍ਞਾਣੇਨ ਫੁਟਂ ਤੇਨ ਗਹਿਤਾਕਾਰਂ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤਿ, ਏਵਂ ਤਂ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਅਨਨ੍ਤਂ ਫਰਤੀਤਿ। ਯਞ੍ਹਿ ਆਕਾਸਂ ਪਠਮਾਰੁਪ੍ਪਸਮਙ੍ਗੀ ਵਿਞ੍ਞਾਣੇਨ ਅਨਨ੍ਤਂ ਫਰਤਿ, ਤਂ ਫਰਣਾਕਾਰਸਹਿਤਮੇਵ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਮਨਸਿਕਰੋਨ੍ਤੋ ਦੁਤਿਯਾਰੁਪ੍ਪਸਮਙ੍ਗੀ ਅਨਨ੍ਤਂ ਫਰਤੀਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤੀਤਿ।

੬੧੫. **ਤਂਯੇ**ਵ **ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਅਭਾਵੇਤੀ**ਤਿ ਯਂ ਪੁਬ੍ਬੇ ''ਅਨਨ੍ਤਂ ਵਿਞ੍ਞਾਣ''ਨ੍ਤਿ ਮਨਸਿ ਕਤਂ, ਤਂਯੇਵਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਸ੍ਸੇਵ ਹਿ ਆਰਮ੍ਮਣਭੂਤਂ ਪਠਮੇਨ ਵਿਯ ਰੂਪਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਤਤਿਯੇਨਾਰੁਪ੍ਪੇਨ ਅਭਾਵੇਤੀਤਿ।

ਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੨. ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ

੬੨੩. ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯੇ ਪਞ੍ਚਕਨਯਦਸ੍ਸਨੇ ''ਪਞ੍ਚ ਝਾਨਾਨੀ''ਤਿ ਚ, ''ਤਤ੍ਥ ਕਤਮਂ ਪਠਮਂ ਝਾਨ''ਨ੍ਤਿ ਚ ਆਦਿਨਾ ਉਦ੍ਧਟਂ। ਉਦ੍ਧਟਾਨਂਯੇਵ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਪਠਮਤਤਿਯਚਤੁਤ੍ਥਪਞ੍ਚਮਜ੍ਝਾਨਾਨਂ ਦਸ੍ਸਨਤੋ, ਦੁਤਿਯਸ੍ਸੇਵ ਵਿਸੇਸਦਸ੍ਸਨਤੋ ਚ।

ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੩. ਪਞ੍ਹਪੁਚ੍ਛਕਵਣ੍ਣਨਾ

੬੪੦. **ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਾਪਨੇਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਏਤੇਸੁ ਤੀਸੁਝਾਨੇਸੁ ''ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਾ ਸਿਯਾ ਅਪ੍ਪਮਾਣਾਰਮ੍ਮਣਾ''ਤਿ ਏਵਂ ਕੋਟ੍ਠਾਸਿਕਾ ਪਨ ਮਗ੍ਗਕਾਲੇ, ਫਲਕਾਲੇ ਵਾ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਭੂਤਾ ਏਵਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਾਕਾਸਕਸਿਣਾਲੋਕਕਸਿਣਾਨਾਪਾਨਬ੍ਰਹ੍ਮਵਿਹਾਰਚਤੁਤ੍ਥਾਨਿ **ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਪਾਦਕਚਤੁਤ੍ਥੇ** ਸਙ੍ਗਹਿਤਾਨੀਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾਨਿ।

ਬੁਦ੍ਧਪਚ੍ਚੇਕਬੁਦ੍ਧਖੀਣਾਸਵਾ ਮਗ੍ਗਂ ਭਾਵਯਿਂਸੁ, ਫਲਂ ਸਚ੍ਛਿਕਰਿਂਸੂਤਿ, **ਭਾਵੇਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਸਚ੍ਛਿਕਰਿਸ੍ਸਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਚ ਹੇਟ੍ਠਿਮਮਗ੍ਗਫਲਾਨਂ ਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਕੁਸਲਤੋ ਤੇਰਸਸੁ ਹਿ ਚਤੁਤ੍ਥੇਸੁ ਅਯਂ ਕਥਾ ਪਵਤ੍ਤਾ, ਨ ਚ ਕੁਸਲਚਤੁਤ੍ਥੇਨ ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗਫਲਾਨਿ ਦਟ੍ਠੁਂ ਸਕ੍ਕੋਤਿ।

''ਕਿਰਿਯਤੋ ਤੇਰਸਨ੍ਨ''ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਚਤੁਤ੍ਥਂ ਕਿਰਿਯਂ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ''ਦ੍ਵਾਦਸਨ੍ਨ''ਨ੍ਤਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਂ, ਕੁਸਲਤੋ ਵਾ ਤੇਰਸਸੁ ਸੇਕ੍ਖਫਲਚਤੁਤ੍ਥਂ ਅਨ੍ਤੋਗਧਂ ਕਤ੍ਵਾ ''ਕਿਰਿਯਤੋ ਤੇਰਸਨ੍ਨ''ਨ੍ਤਿ ਅਸੇਕ੍ਖਚਤੁਤ੍ਥੇਨ ਸਹ ਵਦਤੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਪਾਦਕਞ੍ਚੇਤ੍ਥ ਖੀਣਾਸਵਾਨਂ ਯਾਨਿ ਅਭਿਞ੍ਞਾਦੀਨਿ ਸਨ੍ਤਿ, ਤੇਸਂ ਸਬ੍ਬੇਸਂ ਪਾਦਕਤ੍ਤਾ **ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਪਾਦਕ**ਨ੍ਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। ਨ ਹਿ ਤੇਸਂ ਵਟ੍ਟਂ ਅਤ੍ਥੀਤਿ। ਪਰਿਚ੍ਛਨ੍ਨਾਕਾਸਕਸਿਣਚਤੁਤ੍ਥਾਦੀਨਿ ਵਿਯ ਵਾ ਨਵਤ੍ਤਬ੍ਬਤਾਯ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਪਾਦਕਸਮਾਨਤ੍ਤਾ **ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਪਾਦਕਤਾ** ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ।

ਮਨੋਸਙ੍ਖਾਰਾ ਨਾਮ ਸਞ੍ਞਾਵੇਦਨਾ, ਚਤ੍ਤਾਰੋਪਿ ਵਾ ਖਨ੍ਧਾ। **ਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਆਰਬ੍ਭਾ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ''ਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਞ੍ਚਾ''ਤਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਂ।

''ਅਜ੍ਝਤ੍ਤੋ ਧਮ੍ਮੋ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਆਰਮ੍ਮਣਪਚ੍ਚਯੇਨ ਪਚ੍ਚਯੋ''ਤਿ (ਪਟ੍ਠਾ॰ ੨.੨੦.੨੮) ਏਤ੍ਥ ''ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਾ ਖਨ੍ਧਾ ਇਦ੍ਧਿਵਿਧਞਾਣਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬੇਨਿਵਾਸਾਨੁਸ੍ਸਤਿਞਾਣਸ੍ਸ ਯਥਾਕਮ੍ਮੂਪਗਞਾਣਸ੍ਸ ਅਨਾਗਤਂਸਞਾਣਸ੍ਸ ਆਵਜ੍ਜਨਾਯ ਆਰਮ੍ਮਣਪਚ੍ਚਯੇਨ ਪਚ੍ਚਯੋ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਨ ਚੇਤੋਪਰਿਯਞਾਣਂ ਵਿਯ ਯਥਾਕਮ੍ਮੂਪਗਞਾਣਂ ਪਰਸਨ੍ਤਾਨਗਤਮੇਵ ਜਾਨਾਤਿ, ਸਸਨ੍ਤਾਨਗਤਮ੍ਪਿ ਪਨ ਅਪਾਕਟਂ ਰੂਪਂ ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁ ਵਿਯ ਅਪਾਕਟਂ ਕਮ੍ਮਂ ਵਿਭਾਵੇਤਿ। ਤੇਨਾਹ "**ਅਤ੍ਤਨੋ ਕਮ੍ਮਜਾਨਨਕਾਲੇ**"ਤਿ।

ਪਞ੍ਹਪੁਚ੍ਛਕਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਝਾਨਵਿਭਙ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੧੩. ਅਪ੍ਪਮਞ੍ਞਾਵਿਭਙ੍ਗੋ

੧. ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ

੬੪੨. **ਸਬ੍ਬਧੀ**ਤਿ ਦਿਸਾਦੇਸੋਧਿਨਾ ਅਨੋਧਿਸੋਫਰਣੰ ਵੁਤ੍ਤੰ, **ਸਬ੍ਬਤ੍ਤਤਾਯ ਸਬ੍ਬਾਵਨ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਸਤ੍ਤੋਧਿਨਾ। ਤੇਨਾਹ "**ਅਨੋਧਿਸੋ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥ**"ਨ੍ਤਿ। **ਤਥਾ-ਸਦ੍ਦੋ ਇਤਿ-ਸਦ੍ਦੋ ਵਾ ਨ ਵੁਤ੍ਤੋ**ਤਿ ''ਮੇਤ੍ਤਾਸਹਗਤੇਨ ਚੇਤਸਾ''ਤਿ ਏਤਸ੍ਸ ਅਨੁਵਤ੍ਤਕੰ ਤੰ ਦ੍ਵਯੰ ਤਸ੍ਸ ਫਰਣਨ੍ਤਰਾਦਿਟ੍ਠਾਨੰ ਅਟ੍ਠਾਨਨ੍ਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਨ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਪੁਨ ''ਮੇਤ੍ਤਾਸਹਗਤੇਨ ਚੇਤਸਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

੬੪੩. **ਹਿਰੋਤ੍ਤਪ੍ਪਾਨੁਪਾਲਿਤਾ ਮੇਤ੍ਤਾ ਨ ਪਰਿਹਾਯਤਿ** ਆਸਨ੍ਨਸਪਤ੍ਤਸ੍ਸ ਰਾਗਸ੍ਸ ਸਿਨੇਹਸ੍ਸ ਚ ਵਿਪਤ੍ਤਿਯਾ ਅਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਤੋਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ।

੬੪੫. **ਅਧਿਮੁਞ੍ਚਿਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਸੁਟ੍ਠੁ ਪਸਾਰੇਤ੍ਵਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤੰ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ "**ਅਧਿਕਭਾਵੇਨਾ**"ਤਿਆਦਿਮਾਹ, ਬਲਵਤਾ ਵਾ ਅਧਿਮੋਕ੍ਖੇਨ **ਅਧਿਮੁਚ੍ਚਿਤ੍ਵਾ**।

੬੪੮. **ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤੋਯੇਵਾ**ਤਿ ''ਸਬ੍ਬੇਨ ਸਬ੍ਬੰ ਸਬ੍ਬਥਾ ਸਬ੍ਬ''ਨ੍ਤਿ ਏਤੇਸੰ ''ਸਬ੍ਬੇਨ ਸਿਕ੍ਖਾਸਮਾਦਾਨੇਨ ਸਬ੍ਬੰ ਸਿਕ੍ਖੰ, ਸਬ੍ਬੇਨ ਸਿਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬਾਕਾਰੇਨ ਸਬ੍ਬੰ ਸਿਕ੍ਖ''ਨ੍ਤਿ ਚ **ਝਾਨਵਿਭਙ੍ਗੇ** (ਵਿਭ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੫੧੬) ਅਤ੍ਥੋ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਇਧ ਪਨ ਸਬ੍ਬੇਨ ਅਵਧਿਨਾ ਅਤ੍ਤਸਮਤਾਯ ਸਬ੍ਬਸਤ੍ਤਯੁਤ੍ਤਤਾਯ ਚ ਸਬ੍ਬੰ ਲੋਕੰ, ਸਬ੍ਬਾਵਧਿਦਿਸਾਦਿਫਰਣਾਕਾਰੇਹਿ ਸਬ੍ਬੰ ਲੋਕਨ੍ਤਿ ਚ ਅਤ੍ਥੋ ਯੁਜ੍ਜਤਿ।

੬੫੦. **ਪਚ੍ਚਤ੍ਥਿਕਵਿਘਾਤਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਮੇਤ੍ਤਾਦੀਨੰ ਆਸਨ੍ਨਦੂਰਪਚ੍ਚਤ੍ਥਿਕਾਨੰ ਰਾਗਬ੍ਯਾਪਾਦਾਦੀਨੰ ਵਿਘਾਤਵਸੇਨ। **ਯੰ ਅਪ੍ਪਮਾਣੰ, ਸੋ ਅਵੇਰੋ**ਤਿ ਸੋ ਅਵੇਰਭਾਵੋਤਿ ਅਯੰ ਵਾ ਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੋਤਿ।

੬੫੩. ਨਿਰਯਾਦਿ **ਗਤਿ,** ਚਣ੍ਡਾਲਾਦਿ **ਕੁਲੰ,** ਅਨ੍ਨਾਦੀਨੰ ਅਲਾਭਿਤਾ **ਭੋਗੋ। ਆਦਿ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ਦੁਬ੍ਬਣ੍ਣਤਾਦਿ ਗਹਿਤੰ।

ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੩. ਪਞ੍ਹਪੁਚ੍ਛਕਵਣ੍ਣਨਾ

੬੯੯. **ਇਮਸ੍ਮਿੰ ਪਨ...ਪੇ॰... ਕਥਿਤਾ**ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਇਮਸ੍ਮਿੰ ਵਿਭਙ੍ਗੇ ਕਥਿਤਾਨੰ ਲੋਕਿਯਭਾਵਮੇਵ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ਖਨ੍ਧਵਿਭਙ੍ਗਾਦੀਹਿ ਵਿਸੇਸੇਤੀਤਿ ਨ ਅਞ੍ਞਤ੍ਥ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਾਨੰ ਅਪ੍ਪਮਞ੍ਞਾਨੰ ਕਥਿਤਤਾ ਅਨੁਞ੍ਞਾਤਾ ਹੋਤਿ।

ਪਞ੍ਹਪੁਚ੍ਛਕਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਅਪ੍ਪਮਞ੍ਞਾਵਿਭਙ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੧੪. ਸਿਕ੍ਖਾਪਦਵਿਭਙ੍ਗੋ

੧. ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ

੭੦੩. ਪਤਿਟ੍ਠਾਨਟ੍ਠੇਨਾਤਿ ਸਮ੍ਪਯੋਗਵਸੇਨ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਵਸੇਨ ਚ ਓਕਾਸਭਾਵੇਨ। ਪਿਟ੍ਠਪੂਵਓਦਨਕਿਣ੍ਣਨਾਨਾਸਮ੍ਭਾਰੇ ਪਕ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ ਮਦ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਕਤਾ **ਸੁਰਾ** ਨਾਮ। ਮਧੁਕਾਦਿਪੁਪ੍ਫਪਨਸਾਦਿਫਲਉਚ੍ਛੁਮੁਦ੍ਦਿਕਾਦਿਨਾਨਾਸਮ੍ਭਾਰਾਨਂ ਰਸਾ ਚਿਰਪਰਿਵਾਸਿਤਾ **ਮੇਰਯਂ** ਨਾਮ, ਆਸਵੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

੭੦੪. ਤਂਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਤਿ ਵਿਰਤਿਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ, ਵਿਰਤਿਚੇਤਨਾਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਵਾ।

ਕਮ੍ਮਪਥਾ ਏਵਾਤਿ ਅਸਬ੍ਬਸਾਧਾਰਣੇਸੁ ਝਾਨਾਦਿਕੋਟ੍ਠਾਸੇਸੁ ਕਮ੍ਮਪਥਕੋਟ੍ਠਾਸਿਕਾ ਏਵਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸੁਰਾਪਾਨਮ੍ਪਿ ''ਸੁਰਾਪਾਨਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਆਸੇਵਿਤਂ...ਪੇ॰... ਨਿਰਯਸਂਵਤ੍ਤਨਿਕ''ਨ੍ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੮.੪੦) ਵਿਸੁਂ ਕਮ੍ਮਪਥਭਾਵੇਨ ਆਗਤਨ੍ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਏਵਂ ਸਤਿ ਏਕਾਦਸ ਕਮ੍ਮਪਥਾ ਸਿਯੁਂ, ਤਸ੍ਮਾਸ੍ਸ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੇਸ੍ਵੇਵ ਕਮ੍ਮਪਥੇਸੁ ਉਪਕਾਰਕਤ੍ਤਸਭਾਗਤ੍ਤਵਸੇਨ ਅਨੁਪਵੇਸੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ।

ਸਤ੍ਤਇਤ੍ਥਿਪੁਰਿਸਾਰਮ੍ਮਣਤਾ ਤਥਾਗਹਿਤਸਙ੍ਖਾਰਾਰਮ੍ਮਣਤਾਯ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ। ''ਪਞ੍ਚ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦਾ ਪਰਿਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਾ''ਤਿ ਹਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ''ਸਬ੍ਬਾਪਿ ਹਿ ਏਤਾ ਵੀਤਿਕ੍ਕਮਿਤਬ੍ਬਵਤ੍ਥੁਂ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਕਤ੍ਵਾ ਵੇਰਚੇਤਨਾਹਿ ਏਵ ਵਿਰਮਨ੍ਤੀ''ਤਿ (ਵਿਭ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੭੦੪) ਚ ਵਕ੍ਖਤੀਤਿ।

ਗੋਰੂਪਸੀਲਕੋ ਪਕਤਿਭਦ੍ਦੋ। **ਕਾਕਣਿਕਮਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਾਯਾ**ਤਿਆਦਿ ਲੋਭਵਸੇਨ ਮੁਸਾਕਥਨੇ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਦੋਸਵਸੇਨ ਮੁਸਾਕਥਨੇ ਚ ਨਿਟ੍ਠਪ੍ਪਤ੍ਤੋ ਸਙ੍ਘਭੇਦੋ ਗਹਿਤੋ। ਦੋਸਵਸੇਨ ਪਰਸ੍ਸ ਬਜਸਨਤ੍ਥਾਯ ਮੁਸਾਕਥਨੇ ਪਨ ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਗੁਣਵਸੇਨ ਅਪ੍ਪਸਾਵਜ੍ਜਮਹਾਸਾਵਜ੍ਜਤਾ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾ, ਮਨ੍ਦਾਧਿਮਤ੍ਤਬਜਸਨਿਚ੍ਛਾਵਸੇਨ ਚ। ਨਿਸ੍ਸਗ੍ਗਿਯਥਾਵਰਵਿਜ੍ਜਾਮਯਿਦ੍ਧਿਮਯਾ ਸਾਹਤ੍ਥਿਕਾਣਤ੍ਤਿਕੇਸ੍ਵੇਵ ਪਵਿਸਨ੍ਤੀਤਿ ਦ੍ਵੇ ਏਵ ਗਹਿਤਾ।

ਪਞ੍ਚਪਿ ਕਮ੍ਮਪਥਾ ਏਵਾਤਿ ਚੇਤਨਾਸਙ੍ਖਾਤਂ ਪਰਿਯਾਯਸੀਲਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਵਿਰਤਿਸੀਲਂ ਪਨ ਮਗ੍ਗਕੋਟ੍ਠਾਸਿਕਨ੍ਤਿ। **ਤੇਸਂ ਪਨਾ**ਤਿ ਸੇਸਸੀਲਾਨਂ।

੭੧੨. "ਕੋਟ੍ਠਾਸਭਾਵੇਨਾ"ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ, ''ਪਤਿਟ੍ਠਾਨਭਾਵੇਨਾ''ਤਿ ਪਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਂ। ਏਤ੍ਥ ਪਨ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦਵਾਰੇ ਪਹੀਨਪਞ੍ਚਾਭਬ੍ਬਟ੍ਠਾਨਸ੍ਸ ਅਰਹਤੋ ਵਿਰਮਿਤਬ੍ਬਵੇਰਸ੍ਸ ਸਬ੍ਬਥਾ ਅਭਾਵਾ ਕਿਰਿਯੇਸੁ ਵਿਰਤਿਯੋ ਨ ਸਨ੍ਤੀਤਿ ਨ ਉਦ੍ਧਟਾ, ਸੇਕ੍ਖਾਨਂ ਪਨ ਪਹੀਨਪਞ੍ਚਵੇਰਤ੍ਤੇਪਿ ਤਂਸਭਾਗਤਾਯ ਵੇਰਭੂਤਾਨਂ ਅਕੁਸਲਾਨਂ ਵੇਰਨਿਦਾਨਾਨਂ ਲੋਭਾਦੀਨਞ੍ਚ ਸਬ੍ਭਾਵਾ ਵਿਰਤੀਨਂ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿ ਨ ਨ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ। ਅਕੁਸਲਸਮੁਟ੍ਠਿਤਾਨਿ ਚ ਕਾਯਕਮ੍ਮਾਦੀਨਿ ਤੇਸਂ ਕਾਯਦੁਚ੍ਚਰਿਤਾਦੀਨਿ ਵੇਰਾਨੇਵ, ਤੇਹਿ ਚ ਤੇਸਂ ਵਿਰਤਿਯੋ ਹੋਨ੍ਤੇਵ, ਯਤੋ ਨਫਲਭੂਤਸ੍ਸਪਿ ਉਪਰਿਮਗ੍ਗਤ੍ਤਯਸ੍ਸ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕਤਾ ਹੋਤਿ। ਸਿਕ੍ਖਾਵਾਰੇ ਚ ਅਭਾਵੇਤਬ੍ਬਤਾਯ ਫਲਧਮ੍ਮਾਪਿ ਨ ਸਿਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬਾ, ਨਾਪਿ ਸਿਕ੍ਖਿਤਸਿਕ੍ਖਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾ ਕਿਰਿਯਧਮ੍ਮਾਤਿ ਨ ਕੇਚਿ ਅਬਜਾਕਤਾ ਸਿਕ੍ਖਾਤਿ ਉਦ੍ਧਟਾ।

ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੨. ਪਞ੍ਹਾਪੁਚ੍ਛਕਵਣ੍ਣਨਾ

੭੧੪. ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਵਿਰਤਿਵਸੇਨਾਤਿ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤੇ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨੇ ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਯਥਾਵਿਰਮਿਤਬ੍ਬਤੋ ਵਿਰਤਿਵਸੇਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਪਞ੍ਹਪੁਚ੍ਛਕਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਸਿਕ੍ਖਾਪਦਵਿਭਙ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੧੫. ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਵਿਭਙ੍ਗੋ

੧. ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯੰ

੧. ਸਙ੍ਗਹਵਾਰਵਣ੍ਣਨਾ

੭੧੮. **ਏਸੇਵ ਨਯੋ**ਤਿ ਸਙ੍ਖੇਪੇਨ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਤਮੇਵ ਨਯੰ ਵਿਤ੍ਥਾਰਤੋ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ “**ਧਮ੍ਮਪ੍ਪਭੇਦਸ੍ਸ ਹੀ**”ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਪਟਿਭਾਨਪ੍ਪਭੇਦਾ ਤਬ੍ਬਿਸਯਾਨੰ ਅਤ੍ਥਾਦੀਨੰ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਦਿਭੇਦੇਹਿ ਭਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

“**ਯੰ ਕਿਞ੍ਚਿ ਪਚ੍ਚਯਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨ**”ਨ੍ਤਿ ਏਤੇਨ ਸਚ੍ਚਹੇਤੁਧਮ੍ਮਪਚ੍ਚਯਾਕਾਰਵਾਰੇਸੁ ਆਗਤਾਨਿ ਦੁਕ੍ਖਾਦੀਨਿ ਗਹਿਤਾਨਿ। ਸਚ੍ਚਪਚ੍ਚਯਾਕਾਰਵਾਰੇਸੁ ਨਿਬ੍ਬਾਨੰ, ਪਰਿਯਤ੍ਤਿਵਾਰੇ ਭਾਸਿਤਤ੍ਥੋ, ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯੇ ਵਿਪਾਕੋ ਕਿਰਿਯਞ੍ਚਾਤਿ ਏਵੰ ਪਾਲ਼ਿਯੰ ਵੁਤ੍ਤਾਨਮੇਵ ਵਸੇਨ ਪਞ੍ਚ ਅਤ੍ਥਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ, ਤਥਾ ਧਮ੍ਮਾ ਚ।

ਵਿਦਹਤੀਤਿ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਕਹੇਤੁਆਦੀਨੰ ਸਾਧਾਰਣੰ ਨਿਬ੍ਬਚਨੰ, ਤਦਤ੍ਥੰ ਪਨ ਵਿਭਾਵੇਤੁਮਾਹ “**ਪਵਤ੍ਤੇਤਿ ਚੇਵ ਪਾਪੇਤਿ ਚਾ**”ਤਿ। ਤੇਸੁ ਪੁਰਿਮੋ ਅਤ੍ਥੋ ਮਗ੍ਗਵਜ੍ਜੇਸੁ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਭਾਸਿਤਮ੍ਪਿ ਹਿ ਅਵਬੋਧਨਵਸੇਨ ਅਤ੍ਥੰ ਪਵਤ੍ਤੇਤੀਤਿ। ਮਗ੍ਗੋ ਪਨ ਨਿਬ੍ਬਾਨੰ ਪਾਪੇਤੀਤਿ ਤਸ੍ਮਿੰ ਪਚ੍ਛਿਮੋ।

ਧਮ੍ਮਨਿਰੁਤ੍ਤਾਭਿਲਾਪੇਤਿ ਏਤ੍ਥ **ਧਮ੍ਮ**-ਸਦ੍ਦੋ ਸਭਾਵਵਾਚਕੋਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਆਹ “**ਯਾ ਸਭਾਵਨਿਰੁਤ੍ਤੀ**”ਤਿ, ਅਵਿਪਰੀਤਨਿਰੁਤ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਤਸ੍ਸਾ ਅਭਿਲਾਪੇ**ਤਿ ਤਸ੍ਸਾ ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਯਾ ਅਵਚਨਭੂਤਾਯ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਯਾ ਅਭਿਲਾਪੇਤਿ ਕੇਚਿ ਵਣ੍ਣਯਨ੍ਤਿ। ਏਵੰ ਸਤਿ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ ਅਭਿਲਪਿਤਬ੍ਬਾ , ਨ ਵਚਨਨ੍ਤਿ ਆਪਜ੍ਜਤਿ, ਨ ਚ ਵਚਨਤੋ ਅਞ੍ਞੰ ਅਭਿਲਪਿਤਬ੍ਬੰ ਉਚ੍ਚਾਰੇਤਬ੍ਬੰ ਅਤ੍ਥਿ, ਅਥਾਪਿ ਫਸ੍ਸਾਦਿਵਚਨੇਹਿ ਬੋਧੇਤਬ੍ਬੰ ਅਭਿਲਪਿਤਬ੍ਬੰ ਸਿਯਾ, ਏਵੰ ਸਤਿ ਅਤ੍ਥਧਮ੍ਮਵਜ੍ਜੰ ਤੇਹਿ ਬੋਧੇਤਬ੍ਬੰ ਨ ਵਿਜ੍ਜਤੀਤਿ ਤੇਸੰ ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਭਾਵੋ ਆਪਜ੍ਜਤਿ। ‘‘ਫਸ੍ਸੋਤਿ ਚ ਸਭਾਵਨਿਰੁਤ੍ਤਿ, ਫਸ੍ਸੰ ਫਸ੍ਸਾਤਿ ਨ ਸਭਾਵਨਿਰੁਤ੍ਤੀ’’ਤਿ ਦਸ੍ਸਿਤੋਵਾਯਮਤ੍ਥੋ, ਨ ਚ ਅਵਚਨੰ ਏਵੰਪਕਾਰੰ ਅਤ੍ਥਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਵਚਨਭੂਤਾਯ ਏਵ ਤਸ੍ਸਾ ਸਭਾਵਨਿਰੁਤ੍ਤਿਯਾ ਅਭਿਲਾਪੇ ਉਚ੍ਚਾਰਣੇਤਿ ਅਤ੍ਥੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ।

ਤੰ ਸਭਾਵਨਿਰੁਤ੍ਤਿੰ ਸਦ੍ਦੰ ਆਰਮ੍ਮਣੰ ਕਤ੍ਵਾ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਨ੍ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਮਿੰ ਸਭਾਵਨਿਰੁਤ੍ਤਾਭਿਲਾਪੇ ਪਭੇਦਗਤੰ ਞਾਣੰ ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਸਦ੍ਦਾਰਮ੍ਮਣਾਯ ਸੋਤਵਿਞ੍ਞਾਣਵੀਥਿਯਾ ਪਰਤੋ ਮਨੋਦ੍ਵਾਰੇ ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ‘‘ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਰਮ੍ਮਣਾ’’ਤਿ ਚ ਵਚਨੰ ਸਦ੍ਦੰ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਪਚ੍ਛਾ ਜਾਨਨੰ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ। ਏਵੰ ਪਨ ਅਞ੍ਞਸ੍ਮਿੰ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਰਮ੍ਮਣੇ ਅਞ੍ਞੰ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਰਮ੍ਮਣਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਆਪਜ੍ਜਤਿ। ਯਥਾ ਪਨ ਦਿਬ੍ਬਸੋਤਞਾਣੰ ਮਨੁਸ੍ਸਾਮਨੁਸ੍ਸਾਦਿਸਦ੍ਦਪ੍ਪਭੇਦਨਿਚ੍ਛਯਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਭੂਤੰ ਤੰ ਤੰ ਸਦ੍ਦਵਿਭਾਵਕੰ, ਏਵੰ ਸਭਾਵਾਸਭਾਵਨਿਰੁਤ੍ਤਿਨਿਚ੍ਛਯਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਭੂਤੰ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਸਭਾਵਨਿਰੁਤ੍ਤਿਸਦ੍ਦਾਰਮ੍ਮਣੰ ਤੰਵਿਭਾਵਕਞਾਣੰ ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਤਿ ਵੁਚ੍ਚਮਾਨੇ ਨ ਪਾਲ਼ਿਵਿਰੋਧੋ ਹੋਤਿ। **ਤੰ ਸਭਾਵਨਿਰੁਤ੍ਤਿੰ ਸਦ੍ਦੰ ਆਰਮ੍ਮਣੰ ਕਤ੍ਵਾ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਨ੍ਤਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਚ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਸਦ੍ਦਾਰਮ੍ਮਣੰ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣੰ ਪਵਤ੍ਤਯਨ੍ਤਸ੍ਸਾਤਿ ਨ ਨ ਸਕ੍ਕਾ ਵਤ੍ਤੁੰ। ਤਮ੍ਪਿ ਹਿ ਞਾਣੰ ਸਭਾਵਨਿਰੁਤ੍ਤਿੰ ਵਿਭਾਵੇਨ੍ਤੰਯੇਵ ਤੰਤੰਸਦ੍ਦਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਾਨਨ੍ਤਰੰ ਤੰਤੰਪਭੇਦਨਿਚ੍ਛਯਹੇਤੁਤ੍ਤਾ ਨਿਰੁਤ੍ਤਿੰ ਭਿਨ੍ਦਨ੍ਤੰ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਨ੍ਤਮੇਵ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਚ ਪਭੇਦਗਤਮ੍ਪਿ ਹੋਤੀਤਿ। **ਸਭਾਵਨਿਰੁਤ੍ਤੀ**ਤਿ ਮਾਗਧਭਾਸਾ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਾਤਿ ਤਤੋ ਅਞ੍ਞੰ ਸਕ੍ਕਟਨਾਮਾਦਿਸਦ੍ਦੰ ਸਨ੍ਧਾਯ “**ਅਞ੍ਞੰ ਪਨਾ**”ਤਿ ਆਹ। **ਬਜਞ੍ਜਨ**ਨ੍ਤਿ ਨਿਪਾਤਪਦਮਾਹ।

ਕਥਿਤੰ ਅਟ੍ਠਕਥਾਯੰ। **ਬੋਧਿਮਣ੍ਡ**-ਸਦ੍ਦੋ ਪਠਮਾਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਟ੍ਠਾਨੇ ਏਵ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ, ਨ ਯਤ੍ਥ ਕਤ੍ਥਚਿ ਬੋਧਿਰੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤਟ੍ਠਾਨੇ। **ਸੁਵਣ੍ਣਸਲਾਕ**ਨ੍ਤਿ ਸੇਟ੍ਠਸਲਾਕੰ, ਧਮ੍ਮਦੇਸਨਤ੍ਥੰ ਸਲਾਕੰ ਗਹੇਤ੍ਵਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ, **ਨ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਯੰ ਠਿਤੇਨ** ਪਵਾਰਿਤੰ, ਤਸ੍ਮਾ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਤੋ ਅਞ੍ਞੇਨੇਵ ਪਕਾਰੇਨ ਜਾਨਿਤਬ੍ਬਤੋ ਨ ਸਕ੍ਕਟਭਾਸਾਜਾਨਨੰ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਕਿਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ।

ਇਦਂ ਕਥਿਤਨ੍ਤਿ ਮਾਗਧਭਾਸਾਯ ਸਭਾਵਨਿਰੁਤ੍ਤਿਤਾਵਾਪਨਤ੍ਤਂ ਇਦਂ ਇਦਾਨਿ ਵੁਤ੍ਤਬ੍ਬਂ ਕਥਿਤਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਛਦ੍ਦਨ੍ਤਵਾਰਣ** (ਜਾ॰ ੧.੧੬.੯੭ ਆਦਯੋ) -**ਤਿਤ੍ਤਿਰਜਾਤਕਾ**ਦੀਸੁ (ਜਾ॰ ੧.੪.੭੩ ਆਦਯੋ) ਤਿਰਚ੍ਛਾਨੇਸੁ ਚ ਮਾਗਧਭਾਸਾ ਉਸ੍ਸਨ੍ਨਾ, ਨ ਓਟ੍ਟਕਾਦਿਭਾਸਾ ਸਕ੍ਕਟਂ ਵਾ।

ਤਤ੍ਥਾਤਿ ਮਾਗਧਸੇਸਭਾਸਾਸੁ। **ਸੇਸਾ ਪਰਿਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ** ਏਕਨ੍ਤੇਨ ਕਾਲਨ੍ਤਰੇ ਅਞ੍ਞਥਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਵਿਨਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਚ। ਮਾਗਧਾ ਪਨ ਕਤ੍ਥਚਿ ਕਦਾਚਿ ਪਰਿਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀਪਿ ਨ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਸਬ੍ਬਦਾ ਸਬ੍ਬਥਾ ਚ ਪਰਿਵਤ੍ਤਤਿ, ਕਪ੍ਪਵਿਨਾਸੇਪਿ ਤਿਟ੍ਠਤਿਯੇਵਾਤਿ **"ਅਯਮੇਵੇਕਾ ਨ ਪਰਿਵਤ੍ਤਤੀ**"ਤਿ ਆਹ। **ਪਪਞ੍ਚੋ**ਤਿ ਚਿਰਾਯਨਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਬੁਦ੍ਧਵਚਨਮੇਵ ਚੇਤਸ੍ਸ ਵਿਸਯੋ, ਤੇਨੇਵ ''ਨੇਲਙ੍ਗੋ ਸੇਤਪਚ੍ਛਾਦੋ''ਤਿ ਗਾਥਂ ਪੁਚ੍ਛਿਤੋ ਚਿਤ੍ਤੋ ਗਹਪਤਿ '''ਕਿਂ ਨੁ ਖੋ ਏਤਂ, ਭਨ੍ਤੇ, ਭਗਵਤਾ ਭਾਸਿਤ'ਨ੍ਤਿ? 'ਏਵਂ ਗਹਪਤੀ'ਤਿ। 'ਤੇਨ ਹਿ, ਭਨ੍ਤੇ, ਮੁਹੁਤ੍ਤਂ ਆਗਮੇਥ, ਯਾਵਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਂ ਪੇਕ੍ਖਾਮੀ''''ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੪.੩੪੭) ਆਹਾਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ।

ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਕਞਾਣਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥਾਦੀਸੁ ਞਾਣਂ। ਤਞ੍ਹਿ ਸਬ੍ਬੇਸੁ ਤੇਸੁ ਤੀਸੁ ਚਤੂਸੁਪਿ ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਤ੍ਤਾ, ਕੁਸਲਕਿਰਿਯਭੂਤਾਯ ਪਟਿਭਾਨਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਯ ਧਮ੍ਮਤ੍ਥਭਾਵਤੋ ਤੀਸੁ ਏਵ ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਤ੍ਤਾ **"ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਕਞਾਣ"**ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਇਮਾਨਿ ਞਾਣਾਨਿ ਇਦਮਤ੍ਥਜੋਤਕਾਨੀਤਿ ਸਾਤ੍ਥਕਾਨਂ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬਤ੍ਤਾ ਸਬ੍ਬੋ ਅਤ੍ਥੋ ਏਤਸ੍ਸਾਤਿਪਿ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਕਂ, ਸਬ੍ਬਸ੍ਮਿਂ ਖਿਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵਾ। ਸੇਕ੍ਖੇ ਪਵਤ੍ਤਾ ਅਰਹਤ੍ਤੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਵਿਸਦਾ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਪੁਬ੍ਬਯੋਗੋ ਵਿਯ ਪਨ ਅਰਹਤ੍ਤੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿ ਅਰਹਤੋਪਿ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਵਿਸਦਤਾਯ ਪਚ੍ਚਯੋ ਨ ਨ ਹੋਤੀਤਿ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਯਥਾਯੋਗਂ ਸੇਕ੍ਖਾਸੇਕ੍ਖਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਵਿਸਦਤ੍ਤਕਾਰਣਤਾ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾ।

ਪੁਚ੍ਛਾਯ ਪਰਤੋ ਪਵਤ੍ਤਾ ਕਥਾਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਅਟ੍ਠਕਥਾ **"ਪਰਿਪੁਚ੍ਛਾ"**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। **ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਂ ਪੂਰੇਤਬ੍ਬਂ ਮਞ੍ਞਿਸ੍ਸਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਗਰੁਤਾਯ ਲਾਭਂ ਹੀਲੇਨ੍ਤੇਨ ਸਤਸਹਸ੍ਸਗ੍ਘਨਕਮ੍ਪਿ ਕਮ੍ਬਲਂ ਵਾਸਿਯਾ ਕੋਟ੍ਟੇਤ੍ਵਾ ਪਰਿਭਣ੍ਡਕਰਣਂ ਮਯਾ ਕਤਂ ਆਵਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਲਾਭਗਰੁਨੋ ਪਰਿਯਤ੍ਤਿਧਰਾ ਧਮ੍ਮਕਥਿਕਾਵ ਭਵਿਤੁਂ ਨ ਮਞ੍ਞਿਸ੍ਸਨ੍ਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਥੇਰਸ੍ਸ ਕਙ੍ਖੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਪੁਬ੍ਬੇ ਅਵਿਸਦਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਅਰਹਤ੍ਤੁਪ੍ਪਤ੍ਤਸ੍ਸ ਪਞ੍ਹਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨੇਨ ਅਰਹਤ੍ਤੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਵਿਸਦਤਾ ਦਸ੍ਸਿਤਾ। **ਤਿਸ੍ਸਤ੍ਥੇਰੋ** ਅਨਨ੍ਤਰਂ ਵੁਤ੍ਤੋ ਤਿਸ੍ਸਤ੍ਥੇਰੋ ਏਵਾਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ।

ਪਭੇਦੋ ਨਾਮ ਮਗ੍ਗੇਹਿ ਅਧਿਗਤਾਨਂ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਨਂ ਪਭੇਦਗਮਨਂ। **ਅਧਿਗਮੋ** ਤੇਹਿ ਪਟਿਲਾਭੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਸੋ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰੋ, ਪਭੇਦੋ ਕਾਮਾਵਚਰੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। **ਨ ਪਨ ਤਥਾ**ਤਿ ਯਥਾ ਅਧਿਗਮਸ੍ਸ ਬਲਵਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ, ਨ ਤਥਾ ਪਭੇਦਸ੍ਸਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਇਦਾਨਿ ਪਰਿਯਤ੍ਤਿਯਾਦੀਨਂ ਅਧਿਗਮਸ੍ਸ ਬਲਵਪਚ੍ਚਯਤ੍ਤਾਭਾਵਂ, ਪੁਬ੍ਬਯੋਗਸ੍ਸ ਚ ਬਲਵਪਚ੍ਚਯਤ੍ਤਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **"ਪਰਿਯਤ੍ਤਿਸਵਨਪਰਿਪੁਚ੍ਛਾ ਹੀ"**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥੀ**ਤਿ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਧਿਗਮੋ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਇਦਾਨਿ ਯਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ, ਤਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **"ਇਮੇ ਪਨਾ"**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਪੁਬ੍ਬਯੋਗਾਧਿਗਮਾ ਹਿ ਦ੍ਵੇਪਿ ਵਿਸਦਕਾਰਣਾਤਿ ''ਪੁਬ੍ਬਯੋਗੋ ਪਭੇਦਸ੍ਸ ਬਲਵਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤੀ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ।

ਸਙ੍ਗਹਵਾਰਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੨. ਸਚ੍ਚਵਾਰਾਦਿਵਣ੍ਣਨਾ

੭੧੯. ਹੇਤੁਵਾਰੇ ਕਾਲਤ੍ਤਯੇਪਿ ਹੇਤੁਫਲਧਮ੍ਮਾ ''ਅਤ੍ਥਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਤੇਸਞ੍ਚ ਹੇਤੁਧਮ੍ਮਾ ''ਧਮ੍ਮਾ''ਤਿ, ਧਮ੍ਮਵਾਰੇ ਵੇਨੇਯ੍ਯਵਸੇਨ ਅਤੀਤਾਨਞ੍ਚ ਸਙ੍ਗਹਿਤਤ੍ਤਾ ''ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾ''ਤਿਆਦਿ ਨ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਅਤੀਤਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ''ਅਤ੍ਥਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਤਂਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਕਾ ਚ ''ਧਮ੍ਮਾ''ਤਿ ਇਦਮੇਤੇਸਂ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਵਾਰਾਨਂ ਨਾਨਤ੍ਤਂ।

ਸਚ੍ਚਵਾਰਾਦਿਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੨. ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ

੭੨੫. **ਅਵੁਤ੍ਤਾ**ਤਿ ''ਤੇਸਂ ਵਿਪਾਕੇ ਞਾਣ''ਨ੍ਤਿ ਸਾਮਞ੍ਞੇਨ ਵਤ੍ਵਾ ਵਿਸੇਸੇਨ ਅਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਕਿਰਿਯਾਨਂ ਅਵਿਪਾਕਤ੍ਤਾ ਧਮ੍ਮਭਾਵੋ ਨ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ। ਯਦਿ ਏਵਂ ਵਿਪਾਕਾ ਨ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥਭਾਵੋ ਚ ਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੋਤਿ? ਨ, ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਤ੍ਤਾ। ਏਵਞ੍ਚ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਾਨਮ੍ਪਿ ਅਤ੍ਥਭਾਵੋ ਆਪਜ੍ਜਤੀਤਿ। ਨਪ੍ਪਟਿਸਿਦ੍ਧੋ, ਵਿਪਾਕਸ੍ਸ ਪਨ ਪਧਾਨਹੇਤੁਤਾਯ ਪਾਕਟਤ੍ਤਾ ਧਮ੍ਮਭਾਵੋਵ ਤੇਸਂ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਕਿਰਿਯਾਨਂ ਪਚ੍ਚਯਤ੍ਤਾ ਧਮ੍ਮਭਾਵੋ ਆਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਚੇ? ਨਾਯਂ ਦੋਸੋ ਅਪ੍ਪਟਿਸਿਦ੍ਧਤ੍ਤਾ, ਕਮ੍ਮਫਲਸਮ੍ਬਨ੍ਧਸ੍ਸ ਪਨ ਅਹੇਤੁਤ੍ਤਾ ਧਮ੍ਮਭਾਵੋ ਨ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਅਪਿਚ ''ਅਯਂ ਇਮਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯੋ, ਇਦਂ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨ''ਨ੍ਤਿ ਏਵਂ ਭੇਦਂ ਅਕਤ੍ਵਾ ਕੇਵਲਂ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲੇ ਵਿਪਾਕਕਿਰਿਯਧਮ੍ਮੇ ਚ ਸਭਾਵਤੋ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਨ੍ਤਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ ਅਤ੍ਥਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ ਚ ਹੋਤੀਤਿਪਿ ਤੇਸਂ ਅਤ੍ਥਧਮ੍ਮਤਾ ਨ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ । ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਵਾਰੇਸੁ ਚ ਧਮ੍ਮਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਾਨਂ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵਂ ਸਤ੍ਤਿਵਿਸੇਸਂ ਸਨਿਪ੍ਫਾਦੇਤਬ੍ਬਤਂ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤੀ ਨਿਪ੍ਫਾਦੇਤਬ੍ਬਾਪੇਕ੍ਖਾ ਹੋਤੀਤਿ ਤਂਸਮ੍ਬਨ੍ਧੇਨੇਵ ''ਤੇਸਂ ਵਿਪਾਕੇ ਞਾਣਂ ਅਤ੍ਥਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਸਭਾਵਦਸ੍ਸਨਮਤ੍ਤਮੇਵ ਪਨ ਅਤ੍ਥਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਯ ਕਿਚ੍ਚਂ ਨਿਪ੍ਫਨ੍ਨਫਲਮਤ੍ਤਦਸ੍ਸਨਤੋਤਿ ਤਸ੍ਸਾ ਨਿਪ੍ਫਾਦਕਾਨਪੇਕ੍ਖਤ੍ਤਾ ਵਿਪਾਕਵਾਰੇ ''ਤੇਸਂ ਵਿਪਚ੍ਚਨਕੇ ਞਾਣਂ ਧਮ੍ਮਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ''ਤਿ ਨ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਸਭਾਵਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਯਾਤਿ ਨ ਸਤ੍ਤਾਦਿਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਯਾ, ਅਵਿਪਰੀਤਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਯਾ ਵਾ। **ਖੋਭੇਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਲੋਮਹਂਸਜਨਨਸਾਧੁਕਾਰਦਾਨਾਦੀਹਿ ਖੋਭੇਤ੍ਵਾ। **ਪੁਨ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸਵਨੇ ਜਾਨਿਸ੍ਸਥਾ**ਤਿ ਅਪ੍ਪਸ੍ਸੁਤਤ੍ਤਾ ਦੁਤਿਯਵਾਰਂ ਕਥੇਨ੍ਤੋ ਤਦੇਵ ਕਥੇਸ੍ਸਤੀਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ।

੭੪੬. **ਭੂਮਿਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥ**ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਕਾਮਾਵਚਰਾ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਾ ਚ ਭੂਮਿ ''ਭੂਮੀ''ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ, ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਾ ਵਾਤਿ।

ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੩. ਪਞ੍ਹਪੁਚ੍ਛਕਵਣ੍ਣਨਾ

੭੪੭. **ਪਚ੍ਚਯਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨਞ੍ਚ ਅਤ੍ਥਂ ਪਚ੍ਚਯਧਮ੍ਮਞ੍ਚਾ**ਤਿ ਵਚਨੇਹਿ ਹੇਤਾਦਿਪਚ੍ਚਯਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਂ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਰੂਪਾਨਮ੍ਪਿ ਅਤ੍ਥਪਰਿਯਾਯਂ, ਹੇਤਾਦਿਪਚ੍ਚਯਭੂਤਾਨਂ ਵਿਪਾਕਕਿਰਿਯਰੂਪਾਨਮ੍ਪਿ ਧਮ੍ਮਪਰਿਯਾਯਞ੍ਚ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਪਟਿਭਾਨਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਯ ਕਾਮਾਵਚਰਵਿਪਾਕਾਰਮ੍ਮਣਤਾ ਮਹਗ੍ਗਤਾਰਮ੍ਮਣਤਾ ਚ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਞਾਣਾਰਮ੍ਮਣਤ੍ਤੇ ਨ ਯੁਜ੍ਜਤਿ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਞਾਣਾਨਂ ਕਾਮਾਵਚਰਲੋਕੁਤ੍ਤਰਕੁਸਲੇਸੁ ਕਾਮਾਵਚਰਕਿਰਿਯਾਲੋਕੁਤ੍ਤਰਵਿਪਾਕੇਸੁ ਚ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਤੋ। ਸਬ੍ਬਞਾਣਾਰਮ੍ਮਣਤਾਯ ਸਤਿ ਯੁਜ੍ਜੇਯ੍ਯ, ''ਯੇਨ ਞਾਣੇਨ ਤਾਨਿ ਞਾਣਾਨਿ ਜਾਨਾਤੀ''ਤਿ (ਵਿਭ॰ ੭੨੬) ਵਚਨਤੋ ਪਨ ਨ ਸਬ੍ਬਞਾਣਾਰਮ੍ਮਣਤਾਤਿ ਕਥਯਨ੍ਤਿ। ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯੇ ਪਨ ''ਞਾਣੇਸੁ ਞਾਣਂ ਪਟਿਭਾਨਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ''ਤਿ ਅਵਿਸੇਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਸਬ੍ਬਞਾਣਾਰਮ੍ਮਣਤਾ ਸਿਯਾ। ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯੇਪਿ ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਵਸੇਨ ਕਥਨਂ ਨਿਰਵਸੇਸਕਥਨਨ੍ਤਿ ਯਥਾਦਸ੍ਸਿਤਵਿਸਯਵਚਨਵਸੇਨ ''ਯੇਨ ਞਾਣੇਨ ਤਾਨਿ ਞਾਣਾਨਿ ਜਾਨਾਤੀ''ਤਿ ਯਂ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਤਂ ਅਞ੍ਞਾਰਮ੍ਮਣਤਂ ਨ ਪਟਿਸੇਧੇਤੀਤਿ। ਯਥਾ ਚ ਅਤ੍ਥਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਵਿਸਯਾਨਂ ਨ ਨਿਰਵਸੇਸੇਨ ਕਥਨਂ ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯੇ, ਏਵਂ ਪਟਿਭਾਨਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਵਿਸਯਸ੍ਸਪੀਤਿ। ਏਵਂ ਪਟਿਭਾਨਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਯ ਸਬ੍ਬਞਾਣਵਿਸਯਤ੍ਤਾ ''ਤਿਸ੍ਸੋ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ ਸਿਯਾ ਪਰਿਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਾ ਸਿਯਾ ਮਹਗ੍ਗਤਾਰਮ੍ਮਣਾ ਸਿਯਾ ਅਪ੍ਪਮਾਣਾਰਮ੍ਮਣਾ''ਤਿ (ਵਿਭ॰ ੭੪੯) ਵੁਤ੍ਤਾ।

ਯਦਿਪਿ ''ਸਿਯਾ ਅਤ੍ਥਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ ਨ ਮਗ੍ਗਾਰਮ੍ਮਣਾ''ਤਿ (ਵਿਭ॰ ੭੪੯) ਵਚਨਤੋ ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯੇ ਵੁਤ੍ਤਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਸ੍ਵੇਵ ਪਞ੍ਹਪੁਚ੍ਛਕਨਯੋ ਪਵਤ੍ਤੋ। ਨ ਹਿ ਮਗ੍ਗੋ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਨ ਹੋਤਿ, ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯੇ ਚ

ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਞਾਣਵਿਸਯਾ ਏਵ ਪਟਿਭਾਨਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਨ ਤਸ੍ਸਾ ਮਹਗ੍ਗਤਾਰਮ੍ਮਣਤਾਤਿ। ਏਵਮਪਿ ਦ੍ਵੇਪਿ ਏਤਾ ਪਾਲ਼ਿਯੋ ਵਿਰੁਜ੍ਝਨ੍ਤਿ, ਤਾਸੁ ਬਲਵਤਰਾਯ ਠਤ੍ਵਾ ਇਤਰਾਯ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ ਮਗ੍ਗਿਤਬ੍ਬੋ। ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਾਨੰ ਪਨ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਤ੍ਤਪਟਿਵੇਧੋਪਿ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਭਾਵਪਟਿਵੇਧਵਿਨਿਮੁਤ੍ਤੋ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯਾ ਤਤ੍ਥ ਧਮ੍ਮਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ ਏਕਨ੍ਤਧਮ੍ਮਵਿਸਯਤ੍ਤਾ, ਤਥਾ ਵਿਪਾਕਕਿਰਿਯਾਨੰ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵਪਟਿਵੇਧੋਪਿ ਵਿਪਾਕਕਿਰਿਯਭਾਵਪਟਿਵੇਧਵਿਨਿਮੁਤ੍ਤੋ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯਾ ਤਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ ਏਕਨ੍ਤਿਕਅਤ੍ਥਵਿਸਯਤ੍ਤਾ। ਕਿਞ੍ਚਿ ਪਨ ਞਾਣੰ ਅਪ੍ਪਟਿਭਾਨਭੂਤੰ ਨਤ੍ਥਿ ਞੇਯ੍ਯਪ੍ਪਕਾਸਨਤੋਤਿ ਸਬ੍ਬਸ੍ਮਿਮ੍ਪਿ ਞਾਣੇ ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯਾ ਪਟਿਭਾਨਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ ਭਵਿਤੁੰ ਅਰਹਤਿ। ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਸੁ ਪਞ੍ਹਪੁਚ੍ਛਕਸ੍ਸ ਪਵਤ੍ਤਿਯੰ ਦ੍ਵੇਪਿ ਪਾਲ਼ਿਯੋ ਨ ਵਿਰੁਜ੍ਝਨ੍ਤਿ।

ਸਦ੍ਦਾਰਮ੍ਮਣਤ੍ਤਾ ਬਹਿਦ੍ਧਾਰਮ੍ਮਣਾਤਿ ਏਤ੍ਥ ਪਰਸ੍ਸ ਅਭਿਲਾਪਸਦ੍ਦਾਰਮ੍ਮਣਤ੍ਤਾਤਿ ਭਵਿਤਬ੍ਬੰ। ਨ ਹਿ ਸਦ੍ਦਾਰਮ੍ਮਣਤਾ ਬਹਿਦ੍ਧਾਰਮ੍ਮਣਤਾਯ ਕਾਰਣੰ ਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਸ੍ਸ ਚ ਸਬ੍ਭਾਵਾਤਿ। ਅਨੁਵਤ੍ਤਮਾਨੇ ਚ ਸੋ ਏਵ ਸਦ੍ਦੋਤਿ ਵਿਸੇਸਨੰ ਨ ਕਤਨ੍ਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੰ।

ਪਞ੍ਹਪੁਚ੍ਛਕਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਵਿਭਙ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੧੬. ਞਾਣਵਿਭਙ੍ਗੋ

੧. ਏਕਕਮਾਤਿਕਾਦਿਵਣ੍ਣਨਾ

੭੫੧. **ਓਕਾਸਟ੍ਠੇਨ** ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਧਮ੍ਮਾ ਆਰਮ੍ਮਣਞ੍ਚਾਪਿ **ਞਾਣਸ੍ਸ ਵਤ੍ਥੁ। ਯਾਥਾਵਕਵਤ੍ਥੁਵਿਭਾਵਨਾ**ਤਿ ਨਹੇਤਾਦਿਅਵਿਤਥੇਕਪ੍ਪਕਾਰਵਤ੍ਥੁਵਿਭਾਵਨਾ। ਯਥਾ ਏਕੰ ਨਹੇਤੁ, ਤਥਾ ਏਕੰ ਅਞ੍ਞਮ੍ਪੀਤਿ ਹਿ ਗਹੇਤਬ੍ਬੰ ਅਵਿਤਥਸਾਮਞ੍ਞਯੁਤ੍ਤੰ ਞਾਣਾਰਮ੍ਮਣੰ ਯਾਥਾਵਕਵਤ੍ਥੁ। ਯਾਥਾਵਕੇਨ ਵਾ ਅਵਿਤਥਸਾਮਞ੍ਞੇਨ ਵਤ੍ਥੁਵਿਭਾਵਨਾ **ਯਾਥਾਵਕਵਤ੍ਥੁਵਿਭਾਵਨਾ**।

ਦੁਕਾਨੁਰੂਪੇਹੀਤਿ ਦੁਕਮਾਤਿਕਾਨੁਰੂਪੇਹੀਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਓਸਾਨਦੁਕਸ੍ਸ ਪਨ ਦੁਕਮਾਤਿਕੰ ਅਨਿਸ੍ਸਾਯ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਦੁਕਭਾਵਾਨੁਰੂਪੇਹੀਤਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੰ। ਏਵੰ **ਤਿਕਾਨੁਰੂਪੇਹੀ**ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਪਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੰ। ਓਸਾਨਦੁਕੇ ਪਨ **ਅਤ੍ਥੋ**ਤਿ ਫਲੰ, ਅਨੇਕਤ੍ਥਤ੍ਤਾ ਧਾਤੁਸਦ੍ਦਾਨੰ ਤੰ ਜਨੇਤੀਤਿ **ਅਤ੍ਥਜਾਪਿਕਾ,** ਕਾਰਣਗਤਾ ਪਞ੍ਞਾ। ਜਾਪਿਤੋ ਜਨਿਤੋ ਅਤ੍ਥੋ ਏਤਿਸ੍ਸਾਤਿ **ਜਾਪਿਤਤ੍ਥਾ,** ਕਾਰਣਪਞ੍ਞਾਸਦਿਸੀ ਫਲਪ੍ਪਕਾਸਨਭੂਤਾ ਫਲਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਪਞ੍ਞਾ।

੧੦. ਦਸਕਮਾਤਿਕਾਵਣ੍ਣਨਾ

੭੬੦. ''ਚਤਸ੍ਸੋ ਖੋ ਇਮਾ, ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤ, ਯੋਨਿਯੋ। ਕਤਮਾ...ਪੇ॰... ਯੋ ਖੋ ਮੰ, ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤ, ਏਵੰ ਜਾਨ''ਨ੍ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੫੨) ਵਚਨੇਨ **ਚਤੁਯੋਨਿਪਰਿਚ੍ਛੇਦਕਞਾਣੰ** ਵੁਤ੍ਤੰ, ''ਨਿਰਯਞ੍ਚਾਹੰ, ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤ, ਪਜਾਨਾਮੀ''ਤਿਆਦਿਨਾ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੫੩) **ਪਞ੍ਚਗਤਿਪਰਿਚ੍ਛੇਦਕੰ। ''ਸੰਯੁਤ੍ਤਕੇ ਆਗਤਾਨਿ ਤੇਸਤ੍ਤਤਿ ਞਾਣਾਨਿ, ਸਤ੍ਤਸਤ੍ਤਤਿ ਞਾਣਾਨੀ''**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਤਤ੍ਥ ਪਨ ਨਿਦਾਨਵਗ੍ਗੇ ਸਤ੍ਤਸਤ੍ਤਤਿ ਆਗਤਾਨਿ ਚਤੁਚਤ੍ਤਾਰੀਸਞ੍ਚ, ਤੇਸਤ੍ਤਤਿ ਪਨ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਮਗ੍ਗੇ ਸੁਤਮਯਾਦੀਨਿ ਆਗਤਾਨਿ ਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ, ਨ ਸੰਯੁਤ੍ਤਕੇਤਿ। **ਅਞ੍ਞਾਨਿਪੀ**ਤਿ ਏਤੇਨ ਇਧ ਏਕਕਾਦਿਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਅਞ੍ਞਤ੍ਥ ਚ ''ਪੁਬ੍ਬਨ੍ਤੇ ਞਾਣ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਜਾਲਾਦੀਸੁ ਚ ''ਤਯਿਦੰ ਤਥਾਗਤੋ ਪਜਾਨਾਤਿ 'ਇਮਾਨਿ ਦਿਟ੍ਠਿਟ੍ਠਾਨਾਨਿ ਏਵੰ ਗਹਿਤਾਨੀ'ਤਿ''ਆਦਿਨਾ ਵੁਤ੍ਤੰ ਅਨੇਕਞਾਣਪ੍ਪਭੇਦੰ ਸਙ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ। ਯਾਥਾਵਪਟਿਵੇਧਤੋ ਸਯਞ੍ਚ ਅਕਮ੍ਪਿਯੰ ਪੁਗ੍ਗਲਞ੍ਚ ਤੰਸਮਙ੍ਗਿੰ ਞੇਯ੍ਯੇਸੁ ਅਧਿਬਲੰ ਕਰੋਤੀਤਿ ਆਹ **''ਅਕਮ੍ਪਿਯਟ੍ਠੇਨ ਉਪਤ੍ਥਮ੍ਭਕਟ੍ਠੇਨ ਚਾ''**ਤਿ।

ਸੇਟ੍ਠਟ੍ਠਾਨੰ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤੰ। ਪਟਿਜਾਨਨਵਸੇਨ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤੰ ਅਭਿਮੁਖੰ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਅਟ੍ਠ ਵਾ ਪਰਿਸਾ ਉਪਸਙ੍ਕਮਨ੍ਤੀਤਿ **ਆਸਭਾ,** ਬੁਦ੍ਧਾ। **ਇਦੰ ਪਨਾ**ਤਿ ਬੁਦ੍ਧਾਨੰ ਠਾਨੰ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਮੇਵ ਵਦਤਿ। **ਤਿਟ੍ਠਮਾਨੇਵਾ**ਤਿ ਅਵਦਨ੍ਤੋਪਿ ਤਿਟ੍ਠਮਾਨੋਵ ਪਟਿਜਾਨਾਤਿ ਨਾਮਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਅਟ੍ਠਸੁ ਪਰਿਸਾਸੁ** ''ਅਭਿਜਾਨਾਮਹੰ, ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤ, ਅਨੇਕਸਤੰ ਖਤ੍ਤਿਯਪਰਿਸੰ...ਪੇ॰... ਤਤ੍ਰ ਵਤ ਮੰ ਭਯੰ ਵਾ ਸਾਰਜ੍ਜੰ ਵਾ ਓਕ੍ਕਮਿਸ੍ਸਤੀਤਿ ਨਿਮਿਤ੍ਤਮੇਤੰ, ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤ, ਨ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਾਮੀ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੫੧) ਵਚਨੇਨ ਦਸ੍ਸਿਤਅਕਮ੍ਪਿਯਞਾਣਯੁਤ੍ਤੋ ਦਸਬਲੋਹਨ੍ਤਿ **ਅਭੀਤਨਾਦੰ ਨਦਤਿ। ਸੀਹਨਾਦਸੁਤ੍ਤੇਨ** ਖਨ੍ਧਕਵਗ੍ਗੇ ਆਗਤੇਨ।

''ਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਾਨੰ ਚਤੁਚਕ੍ਕੰ ਵਤ੍ਤਤੀ''ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੩੧) ਸੁਤ੍ਤਸੇਸੇਨ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੂਪਸ੍ਸਯਾਦੀਨੰ ਫਲਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿ ਪਵਤ੍ਤਿ, ਪੁਰਿਮਸਪ੍ਪੁਰਿਸੂਪਸ੍ਸਯਾਦਿੰ ਉਪਨਿਸ੍ਸਾਯ ਪਚ੍ਛਿਮਸਪ੍ਪੁਰਿਸੂਪਸ੍ਸਯਾਦੀਨੰ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿ ਪਵਤ੍ਤਿ ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ **ਆਦਿ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ਤਤ੍ਥ ਚ ਚਕ੍ਕ-ਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਗਹਣੰ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। ਪਟਿਵੇਧਨਿਟ੍ਠਤ੍ਤਾ ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗਞਾਣੰ ਪਟਿਵੇਧੋਤਿ **''ਫਲਕ੍ਖਣੇ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੰ ਨਾਮਾ''**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਤੇਨ ਪਟਿਲਦ੍ਧਸ੍ਸਪਿ ਦੇਸਨਾਞਾਣਸ੍ਸ ਕਿਚ੍ਚਨਿਪ੍ਫਤ੍ਤਿਪਰਸ੍ਸ ਬੁਜ੍ਝਨਮਤ੍ਤੇਨ ਹੋਤੀਤਿ **''ਅਞ੍ਞਾਸਿਕੋਣ੍ਡਞ੍ਞਸ੍ਸ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਫਲਕ੍ਖਣੇ ਪਵਤ੍ਤੰ ਨਾਮਾ''**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਤਤੋ ਪਰੰ ਪਨ ਯਾਵ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਨਾ ਦੇਸਨਾਞਾਣਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿ ਤਸ੍ਸੇਵ ਪਵਤ੍ਤਿਤਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕਸ੍ਸ ਠਾਨਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ, ਪਵਤ੍ਤਿਤਚਕ੍ਕਸ੍ਸ ਚਕ੍ਕਵਤ੍ਤਿਨੋ ਚਕ੍ਕਰਤਨਟ੍ਠਾਨੰ ਵਿਯ।

ਸਮਾਦੀਯਨ੍ਤੀਤਿ **ਸਮਾਦਾਨਾਨਿ,** ਤਾਨਿ ਪਨ ਸਮਾਦਿਯਿਤ੍ਵਾ ਕਤਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਆਹ **"ਸਮਾਦਿਯਿਤ੍ਵਾ ਕਤਾਨ"**ਨ੍ਤਿ। **ਕਮ੍ਮਮੇਵ** ਵਾ **ਕਮ੍ਮਸਮਾਦਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਏਤੇਨ ਸਮਾਦਾਨ-ਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਅਪੁਬ੍ਬਤ੍ਥਭਾਵਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ ਮੁਤ੍ତਗਤ-ਸਦ੍ਦੇ ਗਤ-ਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਵਿਯ।

ਅਗਤਿਗਾਮਿਨਿਨ੍ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਗਾਮਿਨਿਂ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹਿ ''ਨਿਬ੍ਬਾਨਞ੍ਚਾਹਂ, ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤ, ਪਜਾਨਾਮਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਗਾਮਿਨਿਞ੍ਚ ਪਟਿਪਦ''ਨ੍ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੫੩)।

ਹਾਨਭਾਗਿਯਧਮ੍ਮਨ੍ਤਿ ਹਾਨਭਾਗਿਯਸਭਾਵਂ, ਕਾਮਸਹਗਤਸਞ੍ਞਾਦਿਧਮ੍ਮਂ ਵਾ। **ਤਂ ਕਾਰਣ**ਨ੍ਤਿ ਪੁਬ੍ਬੇਵ ਕਤਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰਾਦਿਂ।

"ਇਦਾਨੀ"ਤਿ ਏਤਸ੍ਸ ''ਇਮਿਨਾ ਅਨੁਕ੍ਕਮੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾਨੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾਨੀ''ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਸਹ ਯੋਜਨਾ ਕਾਤਬ੍ਬਾ। ਕਿਲੇਸਾਵਰਣਂ ਤਦਭਾਵਞ੍ਚਾਤਿ **ਕਿਲੇਸਾਵਰਣਾਭਾਵਂ**। ਕਿਲੇਸਕ੍ਖਯਾਧਿਗਮਸ੍ਸ ਹਿ ਕਿਲੇਸਾਵਰਣਂ **ਅਟ੍ਠਾਨਂ,** ਤਦਭਾਵੋ **ਠਾਨਂ**। ਅਨਧਿਗਮਸ੍ਸ ਕਿਲੇਸਾਵਰਣਂ **ਠਾਨਂ,** ਤਦਭਾਵੋ **ਅਟ੍ਠਾਨ**ਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਤਦਭਾਵਗ੍ਗਹਣੇਨ ਗਹਿਤਂ ''ਅਤ੍ਥਿ ਦਿਨ੍ਨ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਕਾਯ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਠਿਤਿਂ ਤਬ੍ਬਿਪਰੀਤਾਯ ਠਾਨਾਭਾਵਞ੍ਚ ਅਧਿਗਮਸ੍ਸ ਠਾਨਂ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤੇਨ ਇਮਿਨਾ ਞਾਣੇਨ ਅਧਿਗਮਾਨਧਿਗਮਾਨਂ ਠਾਨਾਟ੍ਠਾਨਭੂਤੇ ਕਿਲੇਸਾਵਰਣਤਦਭਾਵੇ ਪਸ੍ਸਤਿ ਭਗਵਾਤਿ ਇਮਮਤ੍ਥਂ ਸਾਧੇਨ੍ਤੋ ਆਹ **"ਲੋਕਿਯਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਠਿਤਿਦਸ੍ਸਨਤੋ ਨਿਯਤਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਠਾਨਾਭਾਵਦਸ੍ਸਨਤੋ ਚਾ"**ਤਿ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਅਧਿਗਮਟ੍ਠਾਨਦਸ੍ਸਨਮੇਵ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਂ ਉਪਰਿ ਭਬ੍ਬਪੁਗ੍ਗਲਵਸੇਨੇਵ ਵਿਪਾਕਾਵਰਣਾਭਾਵਦਸ੍ਸਨਾਦਿਕਸ੍ਸ ਵਕ੍ਖਮਾਨਤ੍ਤਾ। ਇਮਿਨਾ ਪਨ ਞਾਣੇਨ ਸਿਜ੍ਝਨਤੋ ਪਸਙ੍ਗੇਨ ਇਤਰਮ੍ਪਿ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। **ਧਾਤੁਵੇਮਤ੍ਤੁਦਸ੍ਸਨਤੋ**ਤਿ ਰਾਗਾਦੀਨਂ ਅਧਿਮਤ੍ਤਤਾਦਿਵਸੇਨ ਤਂਸਹਿਤਾਨਂ ਧਾਤੂਨਂ ਵੇਮਤ੍ਤਤਾਦਸ੍ਸਨਤੋ, ''ਅਯਂ ਇਮਿਸ੍ਸਾ ਧਾਤੁਯਾ ਅਧਿਮਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਰਾਗਚਰਿਤੋ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਚਰਿਯਾਹੇਤੂਨਂ ਵਾ, ਰਾਗਾਦਯੋ ਏਵ ਵਾ ਪਕਤਿਭਾਵਤੋ ਧਾਤੂਤਿ ਰਾਗਾਦਿਵੇਮਤ੍ਤੁਦਸ੍ਸਨਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਪਯੋਗਂ ਅਨਾਦਿਯਿਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਸਨ੍ਤਿਮਹਾਮਤ੍ਤਅਙ੍ਗੁਲਿਮਾਲਾਦੀਨਂ ਵਿਯ ਕਾਮਰਾਗਬ੍ਯਾਪਾਦਾਦਿਵਸੇਨ ਪਯੋਗਂ ਅਨਾਦਿਯਿਤ੍ਵਾ।

(੧.) ਏਕਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੧੬੧. ਨ ਹੇਤੁਮੇਵਾਤਿ ਏਤ੍ਥ ਚ ਨ ਹੇਤੂ ਏਵਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ, ਬ੍ਯਞ੍ਜਨਸਿਲਿਟ੍ਠਤਾਵਸੇਨ ਪਨ ਰਸ੍ਸਤ੍ਤਂ **ਮ**-ਕਾਰੋ ਚ ਕਤੋ ''ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਾ''ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਵਿਯ। **ਇਮਿਨਾਪਿ ਨਯੇਨਾ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਪੁਰਿਮਨਯੇਨ ਹੇਤੁਭਾਵਾਦਿਪਟਿਕ੍ਖੇਪੋ, ਪਚ੍ਛਿਮਨਯੇਨ ਨਹੇਤੁਧਮ੍ਮਾਦਿਕੋਟ੍ਠਾਸਸਙ੍ਗਹੋਤਿ ਅਯਂ ਵਿਸੇਸੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। **ਚੁਤਿ**ਗ੍ਗਹਣੇਨ ਚੁਤਿਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਾਯ ਏਕਾਯ ਜਾਤਿਯਾ ਗਹਣਂ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ, **ਭਵ**ਗ੍ਗਹਣੇਨ ਨਵਧਾ ਵੁਤ੍ਤਭਵਸ੍ਸ। ਤਦਨ੍ਤੋਗਧਤਾਯ ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ **ਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਤਾ** ਵੁਤ੍ਤਾ। **ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣਵਿਞ੍ਞੇਯਮੇਵਾ**ਤਿ ''ਨ ਰੂਪਂ ਵਿਯ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਛਵਿਞ੍ਞਾਣਵਿਞ੍ਞੇਯਾ''ਤਿ ਰੂਪਤੋ ਏਤੇਸਂ ਵਿਸੇਸਨਂ ਕਰੋਤਿ।

੧੬੨. ਕਪ੍ਪਤੋ ਕਪ੍ਪਂ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾਪਿ ਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਨ ਕਦਾਚਿ ਤਥਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਨ ਹਿ ਖੀਰਾਦੀਨਂ ਵਿਯ ਏਤੇਸਂ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਲਕ੍ਖਣਵਿਲਕ੍ਖਣਤਾ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ।

੧੬੩. ਸਮੋਧਾਨੇਤ੍ਵਾਤਿ ਲੋਕੇ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨਂ ਸਬ੍ਬਂ ਰੂਪਂ ਸਮੋਧਾਨੇਤ੍ਵਾ। ਏਤੇਨ ਮਹਤ੍ਤੇਪਿ ਅਵਿਭਾਵਕਤ੍ਤਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ਸੁਖੁਮਤ੍ਤਾ ਨ ਵਿਭਾਵੇਸ੍ਸਤੀਤਿ ਵਾਦਪਥਂ ਛਿਨ੍ਦਤਿ। **ਚਕ੍ਖੁਪਸਾਦੇ** ਮਮ ਵਤ੍ਤਮੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਵਿਸਯੋ**ਤਿ ਇਸ੍ਸਰਿਯਟ੍ਠਾਨਨ੍ਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ।

੧੬੪. ਅਬ੍ਬੋਕਿਣ੍ਣਾਤਿ ਅਬ੍ਯਵਹਿਤਾ, ਅਨਨ੍ਤਰਿਤਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਵਵਤ੍ਥਿਤਾਨਮ੍ਪਿ ਪਟਿਪਾਟਿਨਿਯਮੋ ਤੇਨ ਪਟਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਅਨਨ੍ਤਰਤਾ**ਤਿ ਅਨਨ੍ਤਰਪਚ੍ਚਯਤਾ ਏਤੇਨ ਪਟਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

੧੬੫. ਸਮਨਨ੍ਤਰਤਾਤਿ ਚ ਸਮਨਨ੍ਤਰਪਚ੍ਚਯਤਾ।

੧੯੯. ਆਭੁਜਨਤੋਤਿ ਆਭੁਗ੍ਗਕਰਣਤੋ, ਨਿਵਤ੍ਤਨਤੋ ਇਚ੍ਚੇਵ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਤ੍ਥ ਚ ''ਪਞ੍ਚ ਵਿਞ੍ਞਾਣਾ ਅਨਾਭੋਗਾ''ਤਿ ਆਭੋਗਸਭਾਵਾ ਨ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ, ''ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਵਿਞ੍ਞਾਣਾਨਂ ਨਤ੍ਥਿ ਆਵਟ੍ਟਨਾ ਵਾ''ਤਿਆਦੀਸੁਪਿ ਆਵਟ੍ਟਨਭਾਵੋ ਵਾਤਿਆਦਿਨਾ ਅਤ੍ਥੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ।

ਨ ਕਞ੍ਚਿ ਧਮ੍ਮਂ ਪਟਿਵਿਜਾਨਾਤੀਤਿ ਏਤ੍ਥ ਨ ਸਬ੍ਬੇ ਰੂਪਾਦਿਧਮ੍ਮਾ ਧਮ੍ਮਗ੍ਗਹਣੇਨ ਗਹਿਤਾਤਿ ਯਥਾਧਿਪ੍ਪੇਤਧਮ੍ਮਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ "**ਮਨੋਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਾ ਧਮ੍ਮਾਤਿ ਏਵਂ ਵੁਤ੍ਤਾ**"ਨ੍ਤਿ ਆਹ।

ਰੂਪਾਦੀਸੁ ਅਭਿਨਿਪਤਨਂ ਤੇਹਿ ਸਮਾਗਮੋ ਤੇਸਨ੍ਤਿਪਿ ਵਤ੍ਤੁਂ ਯੁਜ੍ਜਤੀਤਿ ਆਹ "**ਰੂਪਾਦੀਨਂ ਅਭਿਨਿਪਾਤਮਤ੍ਤ**"ਨ੍ਤਿ। ਕਮ੍ਮਤ੍ਥੇ ਵਾ ਸਾਮਿਵਚਨਂ। ਵਿਞ੍ਞਾਣੇਹਿ ਅਭਿਨਿਪਤਿਤਬ੍ਬਾਨਿ ਹਿ ਰੂਪਾਦੀਨੀਤਿ। **ਇਦਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤੀ**ਤਿਆਦੀਸੁ ਹਿ ਅਯਂ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ – ਆਰਮ੍ਮਣਕਰਣੇਨ ਪਟਿਵਿਜਾਨਿਤਬ੍ਬਾਨਿ ਰੂਪਾਦੀਨਿ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਚੇਤਨਾਯ ਤਂਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਨਞ੍ਚ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਾਨਂ ਸਹਜਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਧਮ੍ਮੇਨ ਪਟਿਵਿਜਾਨਿਤਬ੍ਬਾਨਂ ਪਟਿਵਿਜਾਨਨਂ ਏਤੇਸਂ ਨਤ੍ਥੀਤਿ। ਏਵਞ੍ਚ ਕਤ੍ਵਾ "**ਦਸ੍ਸਨਾਦਿਮਤ੍ਤਤੋ ਪਨ ਮੁਤ੍ਤਾ ਅਞ੍ਞਾ ਏਤੇਸਂ ਕੁਸਲਾਦਿਪਟਿਵਿਞ੍ਞਤ੍ਤਿ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥੀ**"ਤਿ ਕਿਚ੍ਚਨ੍ਤਰਂ ਪਟਿਸੇਧੇਤਿ।

ਅਵਿਪਾਕਭਾਵੇਨ ਅਞ੍ਞਂ ਅਬ੍ਯਾਕਤਸਾਮਞ੍ਞਂ ਅਨਿਵਾਰੇਨ੍ਤੋ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਗ੍ਗਹਣਞ੍ਚ ਕਰੋਤੀਤਿ ਚਵਨਪਰਿਯੋਸਾਨਞ੍ਚ **ਕਿਚ੍ਚਂ**। **ਪਿ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ਸਹਜਵਨਕਾਨਿ ਵੀਥਿਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਸਮ੍ਪਿਣ੍ਡੇਤ੍ਵਾ ਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰੇ ਪਟਿਸੇਧਨੇ ਅਯਂ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ ਸਿਯਾ – ''ਮਨਸਾ ਚੇ ਪਦੁਟ੍ਠੇਨ...ਪੇ॰... ਪਸਨ੍ਨੇਨ ਭਾਸਤਿ ਵਾ ਕਰੋਤਿ ਵਾ''ਤਿ (ਧ॰ ਪ॰ ੧-੨) ਏਵਂ ਵੁਤ੍ਤਾ ਭਾਸਨਕਰਣਕਰਾ, ਤਂਸਦਿਸਾ ਚ ਸੁਖਦੁਕ੍ਖੁਪ੍ਪਾਦਕਾ ਬਲਵਨ੍ਤੋ ਛਟ੍ਠਦ੍ਵਾਰਿਕਾ ਏਵ ਧਮ੍ਮਗ੍ਗਹਣੇਨ ਗਹਿਤਾਤਿ ਨ ਤੇਸਂ ਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰਿਕਜਵਨੇਨ ਪਟਿਵਿਜਾਨਨਂ ਅਤ੍ਥਿ, ਦੁਬ੍ਬਲਾਨਂ ਪਨ ਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਪਟਿਵਿਜਾਨਨਂ ਤਤ੍ਥ ਨ ਪਟਿਸਿਦ੍ਧਂ ''ਨ ਕਾਯਕਮ੍ਮਂ ਨ ਵਚੀਕਮ੍ਮਂ ਪਟ੍ਠਪੇਤੀ''ਤਿ ਵਿਞ੍ਞਤ੍ਤਿਦ੍ਵਯਜਨਕਸ੍ਸੇਵ ਪਟ੍ਠਪਨਪਟਿਕ੍ਖੇਪੇਨ ਦੁਬ੍ਬਲਸ੍ਸ ਮਨੋਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਅਨੁਞ੍ਞਾਤਤ੍ਤਾ। ਤਥਾ ਕਾਯਸੁਚਰਿਤਾਦਿਕੁਸਲਕਮ੍ਮਂ ਕਰੋਮੀਤਿ, ਤਬ੍ਬਿਪਰੀਤਂ ਅਕੁਸਲਂ ਕਮ੍ਮਂ ਕਰੋਮੀਤਿ ਚ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਸਮਾਦਾਨਂ ਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰਿਕਜਵਨੇਨ ਨ ਹੋਤਿ। ਤਥਾ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਵਣ੍ਣਨਾਯਂ ਵੁਤ੍ਤਾ ''ਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰਿਕਚੁਤਿ ਚ ਨ ਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰਿਕਚਿਤ੍ਤੇਹਿ ਹੋਤਿ ਚੁਤਿਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਤਂਦ੍ਵਾਰਿਕਤ੍ਤਾ''ਤਿ। ਯਾ ਪਨਾਯਂ ਪਾਲ਼ਿ ''ਪਞ੍ਚਹਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣੇਹਿ ਨ ਕਞ੍ਚਿ ਧਮ੍ਮਂ ਪਟਿਵਿਜਾਨਾਤਿ ਅਞ੍ਞਤ੍ਰ ਅਭਿਨਿਪਾਤਮਤ੍ਤਾ''ਤਿ, ਤਸ੍ਸਾ ਰੂਪਾਦੀਨਂ ਆਪਾਥਮਤ੍ਤਂ ਮੁਞ੍ਚਿਤ੍ਵਾ ਅਞ੍ਞਂ ਕਞ੍ਚਿ ਧਮ੍ਮਸਭਾਵਂ ਨ ਪਟਿਵਿਜਾਨਾਤੀਤਿ ਅਯਮਤ੍ਥੋ ਦਿਸ੍ਸਤਿ। ਨ ਹਿ ਰੂਪਂ ਪਟਿਗ੍ਗਣ੍ਹਨ੍ਤਮ੍ਪਿ ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਰੂਪਨ੍ਤਿ ਚ ਗਣ੍ਹਾਤੀਤਿ। ਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਨਸ੍ਸਪਿ ਰੂਪਨੀਲਾਦਿਆਕਾਰਪਟਿਵਿਜਾਨਨਂ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਕਿਞ੍ਚਿ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਪਟਿਵਿਜਾਨਨਂ ਪਟਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਂ, ਪਞ੍ਚਹਿ ਪਨ ਵਿਞ੍ਞਾਣੇਹਿ ਸਾਤਿਸਯਂ ਤਸ੍ਸ ਵਿਜਾਨਨਨ੍ਤਿ ''ਅਞ੍ਞਤ੍ਰ ਅਭਿਨਿਪਾਤਮਤ੍ਤਾ''ਤਿ ਨ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਯਸ੍ਸ ਪਾਲ਼ਿਯਂ ਬਹਿਦ੍ਧਾਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਰਮ੍ਮਣਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਤਤੋ ਅਞ੍ਞਂ ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਂ ਇਚ੍ਛਨ੍ਤੇਹਿ ਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰਜਵਨੇਨ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਞਾਣਸ੍ਸ ਸਹੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿ ਪਟਿਸਿਦ੍ਧਾ। **ਰੂਪਾਰੂਪਧਮ੍ਮੇ**ਤਿ ਰੂਪਾਰੂਪਾਵਚਰਧਮ੍ਮੇਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰਿਕਚਿਤ੍ਤੇਨ ਨ ਪਟਿਬੁਜ੍ਝਤੀਤਿ ਕਸ੍ਮਾ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਨਨੁ ਰੂਪਾਦੀਨਂ ਆਪਾਥਗਮਨੇ ਨਿਦ੍ਦਾਪਟਿਬੋਧੋ ਹੋਤੀਤਿ? ਨ, ਪਠਮਂ ਮਨੋਦ੍ਵਾਰਿਕਜਵਨਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਤੋਤਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ਆਹ "**ਨਿਦ੍ਦਾਯਨ੍ਤਸ੍ਸ ਹੀ**"ਤਿਆਦਿ। **ਪਲੋਭੇਤ੍ਵਾ** ਸਚ੍ਚੁਸੁਪਿਨੇਨ।

ਅਬ੍ਯਾਕਤੋਯੇਵ ਆਵਜ੍ਜਨਮਤ੍ਤਸ੍ਸੇਵ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਤੋਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਏਵਂ ਵਦਨ੍ਤੇਹਿ ਮਨੋਦ੍ਵਾਰੇਪਿ ਆਵਜ੍ਜਨਂ ਦ੍ਵਤ੍ਤਿਕ੍ਖਤ੍ਤੁਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਜਵਨਟ੍ਠਾਨੇ ਠਤ੍ਵਾ ਭਵਙ੍ਗਂ ਓਤਰਤੀਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਨ੍ਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ।

ਤਸ੍ਸਾ ਏਵ ਵਸੇਨਾਤਿ ਤਸ੍ਸਾ ਵਸੇਨ ਏਕਵਿਧੇਨ ਞਾਣਵਤ੍ਥੁ ਹੋਤੀਤਿ ਚ, ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਚ ਯੋਜਨਾ ਕਾਤਬ੍ਬਾ।

ਏਕਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

(੨.) ਦੁਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

१६७. ਅਤ੍ਥ-ਸਦ੍ਦੋ ਅਵ੍ਯਤ੍ਤ ਸਭਾਵਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਅਧਿਕਰਣੇਸੁ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨੋ ਅਧਿਕਰਣਵਸੇਨ ਲਿਙ੍ਗਪਰਿਵਤ੍ਤਿਂ ਗਚ੍ਛਤੀਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੇਨ ਜਾਪਿਤਾ ਚ ਸਾ ਅਤ੍ਥਾ ਚਾਤਿ **ਜਾਪਿਤਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਅਯਮਤ੍ਥੋ ਵਿਭਾਵਿਤੋਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ।

ਦੁਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

(੩.) ਤਿਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

१६८. **ਪਞ੍ਞਾਪਰਿਣਾਮਿਤੇਸੂ**ਤਿ ਪਞ੍ਞਾਯ ਪਰਿਪਾਚਿਤੇਸੁ। ''ਯੋਗਵਿਹਿਤੇਸੂਤਿ ਇਦਞ੍ਚ ਵਿਸਯਵਿਸੇਸਨਮਤ੍ਤਮੇਵ, ਤਸ੍ਮਾ ਯਾਨਿ ਪਞ੍ਞਾਯ ਵਿਹਿਤਾਨਿ ਅਹੇਸੁਂ ਹੋਨ੍ਤਿ ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਚ, ਸਬ੍ਬਾਨਿ ਤਾਨਿ ਯੋਗਵਿਹਿਤਾਨੀਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾਨਿ। ਸਿਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ ਕਾਤਬ੍ਬਂ **ਸਿਪ੍ਪਂ,** ਇਤਰਂ **ਕਮ੍ਮਂ**। ਅਯਮੇਤੇਸਂ ਵਿਸੇਸੋ। **ਵਡ੍ਢਕੀਕਮ੍ਮ**ਨ੍ਤਿ ਚ ਅਸਿਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾਪਿ ਕਾਤਬ੍ਬਂ ਥੂਲਕਮ੍ਮਂ **"ਕਮ੍ਮ"**ਨ੍ਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ, ਪਞ੍ਞਾ ਏਵ ਵਾ ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ **"ਕਮ੍ਮਂ ਸਿਪ੍ਪ"**ਨ੍ਤਿ ਚ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। **ਨਾਗਮਣ੍ਡਲਂ** ਨਾਮ ਮਣ੍ਡਲਂ ਕਤ੍ਵਾ ਸਪ੍ਪੇ ਵਿਜ੍ਜਾਯ ਪਕ੍ਕੋਸਿਤ੍ਵਾ ਬਲਿਂ ਦਤ੍ਵਾ ਵਿਸਾਪਨਯਨਂ। **ਪਰਿਤ੍ਤਂ** ਰਕ੍ਖਾ, ਯੇਨ ''ਫੂ''ਤਿ ਮੁਖਵਾਤਂ ਦਤ੍ਵਾ ਵਿਸਂ ਅਪਨਯਨ੍ਤਿ, ਸੋ ਉਣ੍ਣਨਾਭਿਆਦਿਮਨ੍ਤੋ **ਫੁਧਮਨਕਮਨ੍ਤੋ**। ''ਅ ਆ''ਤਿਆਦਿਕਾ ਮਾਤਿਕਾ ''ਕ ਕਾ''ਤਿਆਦਿਕੋ ਤਪ੍ਪਭੇਦੋ ਚ **ਲੇਖਾ**।

ਕੁਸਲਂ ਧਮ੍ਮਂ **ਸਕਂ,** ਇਤਰਂ **ਨੇਸਕਂ**। ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਸਚ੍ਚਾਨਂ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਿਤਬ੍ਬਾਨਂ ਤਪ੍ਪਟਿਵੇਧਪਚ੍ਚਯਭਾਵੇਨ **ਅਨੁਲੋਮਨਂ** ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। ਪੁਬ੍ਬੇ ''ਯੋਗਵਿਹਿਤੇਸੁ ਵਾ ਕਮ੍ਮਾਯਤਨੇਸੂ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਪਞ੍ਞਾ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਪੁਨ ਤਸ੍ਸਾ ਵੇਵਚਨਵਸੇਨ ''ਅਨੁਲੋਮਿਕਂ ਖਨ੍ਤਿ''ਨ੍ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੇਨ **"ਅਨੁ...ਪੇ॰... ਪਞ੍ਞਾਵੇਵਚਨਾਨੀ"**ਤਿ ਆਹ। ਏਤ੍ਥ ਚ **ਏਵਰੂਪਿ**ਨ੍ਤਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਕਮ੍ਮਾਯਤਨਾਦਿਵਿਸਯਂ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸਕਤਸਚ੍ਚਾਨੁਲੋਮਿਕਸਭਾਵਂ ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਪਵਤ੍ਤਿਆਕਾਰਞ੍ਚਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਾ ਚ ਭੂਮਿਸਭਾਵਪਵਤ੍ਤਿਆਕਾਰਨਿਦ੍ਦੇਸਾ ਖਨ੍ਤਿਆਦੀਹਿ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾ। ਯਸ੍ਸਾ ਪਞ੍ਞਾਯ ਧਮ੍ਮਾ ਨਿਜ੍ਝਾਨਪਜਾਨਨਕਿਚ੍ਚਸਙ੍ਖਾਤਂ ਓਲੋਕਨਂ ਖਮਨ੍ਤਿ ਅਵਿਪਰੀਤਸਭਾਵਤ੍ਤਾ, ਸਾ ਪਞ੍ਞਾ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਨਿਜ੍ਝਾਨਕ੍ਖਮਨਂ ਏਤਿਸ੍ਸਾ ਅਤ੍ਥੀਤਿ **ਧਮ੍ਮਨਿਜ੍ਝਾਨਕ੍ਖਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

१६९. ਅਸਂਵਰਂ ਮੁਞ੍ਚਤੀਤਿ ਸਮਾਦਾਨਸਮ੍ਪਤ੍ਤਵਿਰਤਿਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਚੇਤਨਾ **"ਸੀਲਂ ਪੂਰੇਨ੍ਤਸ੍ਸ ਮੁਞ੍ਚਚੇਤਨਾ"**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਪੁਬ੍ਬਾਪਰਪਞ੍ਞਾਯ ਚ ਦਾਨਸੀਲਮਯਤਾਵਚਨਤੋ ਮੁਞ੍ਚਅਪਰਚੇਤਨਾਵਸੇਨ ''ਆਰਬ੍ਭਾ''ਤਿ, ਪੁਬ੍ਬਚੇਤਨਾਵਸੇਨ ''ਅਧਿਕਿਚ੍ਚਾ''ਤਿ ਚ ਵਤ੍ਤੁਂ ਯੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ''ਅਧਿਕਿਚ੍ਚਾ''ਤਿਪਿ ਪਾਠੋ ਯੁਜ੍ਜਤਿ।

१७०. ਪਞ੍ਚਸੀਲਦਸਸੀਲਾਨਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਜਾਤਿਯਾ ਚ ਪਚ੍ਚਯਭੂਤੇਸੁ ਸਙ੍ਖਾਰਭਵੇਸੁ ਅਨ੍ਤੋਗਧਾਨੀਤਿ **"ਉਪ੍ਪਾਦਾ ਵਾ"**ਤਿਆਦਿਕਾਯ ਧਮ੍ਮਟ੍ਠਿਤਿਪਾਲ਼ਿਯਾ ਸਙ੍ਗਹਿਤਾਨਿ। ਭਵਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਕਸੀਲਸ੍ਸ ਪਞ੍ਞਾਪਨਂ ਸਤਿਪਿ ਸਵਨੇ ਨ ਤਥਾਗਤਦੇਸਨਾਯਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਭਿਕ੍ਖੁਆਦੀਨਮ੍ਪਿ ਤਂ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਅਧਿਪਞ੍ਞਾਯ ਪਞ੍ਞਾਤਿ ਅਧਿਪਞ੍ਞਾਯ ਅਨ੍ਤੋਗਧਾ ਪਞ੍ਞਾ। ਅਥ ਵਾ ਅਧਿਪਞ੍ਞਾਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇਸੁ, ਤਦਧਿਟ੍ਠਾਨੇਸੁ ਵਾ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਅਧਿਪਞ੍ਞਾ-ਸਦ੍ਦੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ, ਤਤ੍ਥ ਪਞ੍ਞਾ **ਅਧਿਪਞ੍ਞਾਯ ਪਞ੍ਞਾ**।

१७१. ਅਪਾਯੁਪ੍ਪਾਦਨਕੁਸਲਤਾ ਅਪਾਯਕੋਸਲ੍ਲਂ ਸਿਯਾਤਿ ਮਞ੍ਞਮਾਨੋ ਪੁਚ੍ਛਤਿ **"ਅਪਾਯਕੋਸਲ੍ਲਂ ਕਥਂ ਪਞ੍ਞਾ ਨਾਮ ਜਾਤਾ"**ਤਿ। ਤਂ ਪਨ ਪਰਸ੍ਸ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯਂ ਨਿਵਤ੍ਤੇਨ੍ਤੋ **"ਪਞ੍ਞਵਾਯੇਵ ਹੀ"**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। **ਤਤ੍ਰੂਪਾਯਾ**ਤਿ ਤਤ੍ਰ ਤਤ੍ਰ ਉਪਾਯਭੂਤਾ। ਠਾਨੇ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿ ਏਤਸ੍ਸਾਤਿ **ਠਾਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਂ**। ਕਿਂ ਤਂ? ਕਾਰਣਜਾਨਨਂ, ਭਯਾਦੀਨਂ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਕ੍ਖਣੇ ਤਸ੍ਮਿਂਯੇਵ ਠਾਨੇ ਲਹੁਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਕਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ।

ਤਿਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

(੪.) ਚਤੁਕ੍ਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੭੯੩. **ਨ ਪਰਿਤਸ੍ਸਤੀ**ਤਿ ''ਅਪਿ ਨਾਮ ਮੇ ਤਣ੍ਡੁਲਾਦੀਨਿ ਸਿਯੁ''ਨ੍ਤਿ ਨ ਪਤ੍ਥੇਤਿ, ਤਦਭਾਵੇਨ ਵਾ ਨ ਉਤ੍ਤਸਤਿ।

੭੯੬. **ਅਪਰਪ੍ਪਚ੍ਚਯੇ**ਤਿ ਪਰੇਨ ਨਪਤ੍ਤਿਯਾਯਿਤਬ੍ਬੇ। **ਧਮ੍ਮੇ ਞਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਸਚ੍ਚਵਿਸਯਂ ਞਾਣਂ। ਅਰਿਯਸਚ੍ਚੇਸੁ ਹਿ **ਧਮ੍ਮ**-ਸਦ੍ਦੋ ਤੇਸਂ ਅਵਿਪਰੀਤਸਭਾਵਤ੍ਤਾਤਿ। ਸਙ੍ਖਤਪਵਰੋ ਵਾ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੋ ਤਸ੍ਸ ਚ ਫਲਂ **ਧਮ੍ਮੋ**, ਤਤ੍ਥ ਪਞ੍ਞਾ ਤਂਸਹਗਤਾ **ਧਮ੍ਮੇ ਞਾਣਂ**। ਨ ਅਞ੍ਞਞਾਣੁਪ੍ਪਾਦਨਂ **ਨਯਨਯਨਂ**, ਞਾਣਸ੍ਸੇਵ ਪਨ ਪਵਤ੍ਤਿਵਿਸੇਸੋਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੇਨਾਹ "**ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਞਾਣਸ੍ਸ ਕਿਚ੍ਚ**"ਨ੍ਤਿ। ਏਤ੍ਥ ਚ **ਇਮਿਨਾ ਧਮ੍ਮੇਨਾ**ਤਿ ਮਗ੍ਗਞਾਣੇਨਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਦੁਵਿਧਮ੍ਪਿ ਪਨ ਮਗ੍ਗਫਲਞਾਣਂ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਾਯ ਚ ਮੂਲਂ, ਕਾਰਣਞ੍ਚ ਨਯਨਯਨਸ੍ਸਾਤਿ ਦੁਵਿਧੇਨਪਿ ਤੇਨ ਧਮ੍ਮੇਨਾਤਿ ਨ ਨ ਯੁਜ੍ਜਤਿ, ਤਥਾ ਚਤੁਸਚ੍ਚਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਞਾਤਤ੍ਤਾ, ਮਗ੍ਗਫਲਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਚ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਸਚ੍ਚਪਟਿਵੇਧਸਮ੍ਪਯੋਗਂ ਗਤਤ੍ਤਾ ਨਯਨਂ ਹੋਤੀਤਿ ਤੇਨ ਇਮਿਨਾ ਧਮ੍ਮੇਨ ਞਾਣਵਿਸਯਭਾਵੇਨ, ਞਾਣਸਮ੍ਪਯੋਗੇਨ ਵਾ ਞਾਤੇਨਾਤਿ ਚ ਅਤ੍ਥੋ ਨ ਨ ਯੁਜ੍ਜਤਿ।

ਯਦਿਪਿ ਸਬ੍ਬੇਨ ਸਬ੍ਬਂ ਅਤੀਤਾਨਾਗਤਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਦੁਕ੍ਖਂ ਅਭਿਜਾਨਨ੍ਤਿ, ਤਥਾਪਿ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨੇ ਸਸਨ੍ਤਤਿਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨੇ ਸਵਿਸੇਸੇ ਅਭਿਨਿਵੇਸੋ ਹੋਤੀਤਿ ਆਹ "**ਨ ਤਞ੍ਞੇਵ ਇਮ**"ਨ੍ਤਿ। ਦਿਟ੍ਠੇਨ ਅਦਿਟ੍ਠੇਨ ਨਯਤੋ **ਨਯਨਞਾਣਂ**, ਅਦਿਟ੍ਠਸ੍ਸ ਦਿਟ੍ਠਤਾਯ ਕਾਰਣਭੂਤਤ੍ਤਾ **ਕਾਰਣਞਾਣਂ**, ਅਨੁਰੂਪਤ੍ਥਵਾਚਕੋ ਵਾ ਕਾਰਣ-ਸਦ੍ਦੋਤਿ ਧਮ੍ਮੇ ਞਾਣਸ੍ਸ ਅਨੁਰੂਪਞਾਣਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਸਮ੍ਮੁਤਿਮ੍ਹਿ ਞਾਣਨ੍ਤਿ ਧਮ੍ਮੇ ਞਾਣਾਦੀਨਂ ਵਿਯ ਸਾਤਿਸਯਸ੍ਸ ਪਟਿਵੇਧਕਿਚ੍ਚਸ੍ਸ ਅਭਾਵਾ ਵਿਸਯੋਭਾਸਨਮਤ੍ਤਜਾਨਨਸਾਮਞ੍ਞੇਨ ਞਾਣਨ੍ਤਿ ਸਮ੍ਮਤੇਸੁ ਅਨ੍ਤੋਗਧਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸਮ੍ਮੁਤਿਵਸੇਨ ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਂ **ਸਮ੍ਮੁਤਿਮ੍ਹਿ ਞਾਣਂ**, ਅਵਸੇਸਂ ਪਨ ਇਤਰਞਾਣਤ੍ਤਯਵਿਸਭਾਗਂ ਞਾਣਂ ਤਬ੍ਬਿਸਭਾਗਸਾਮਞ੍ਞੇਨ ਸਮ੍ਮੁਤਿਞਾਣਮ੍ਹਿ ਪਵਿਟ੍ਠਤ੍ਤਾ **ਸਮ੍ਮੁਤਿਞਾਣਂ** ਨਾਮ ਹੋਤੀਤਿ।

੭੯੭. **ਕਿਲੇਸਮੂਲਕੇ ਚਾ**ਤਿ ਨੀਵਰਣਮੂਲਕੇ ਚ ਕਾਮਭਵਧਮ੍ਮੇ।

੭੯੮. **ਸਾ ਹਿਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ **ਅਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਯੋ ''ਕਾਮੇਸੁ ਵੀਤਰਾਗੋ ਹੋਤੀ''ਤਿ ਏਵਂ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਅਸ੍ਸ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਸਮਙ੍ਗਿਸ੍ਸਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਸ੍ਵੇਵਾ**ਤਿ ਏਤੇਨ ਕਾਮੇਸੁ ਵੀਤਰਾਗਭਾਵਨਾਵਤ੍ਥਸ੍ਸੇਵ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਸਮਙ੍ਗਿਸ੍ਸ ਗਹਣੇ ਪਵਤ੍ਤੇ ਤਸ੍ਸ ਤਤੋ ਪਰਂ ਅਵਤ੍ਥਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ "**ਕਾਮੇਸੁ ਵੀਤਰਾਗੋ ਸਮਾਨੋ**"ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਚਤੁਤ੍ਥਮਗ੍ਗਪਞ੍ਞਾ ਛਟ੍ਠਾਭਿਞ੍ਞਾਭਾਵਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਤਂ **ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਤਿ** ਨਾਮ, ਇਤਰਾ ਤਦੁਪਨਿਸ੍ਸਯਤ੍ਤਾ। ਯਥਾਨੁਰੂਪਂ ਵਾ ਆਸਵਕ੍ਖਯਭਾਵਤੋ, ਫਲੇ ਵਾ ਆਸਵਕ੍ਖਯੇ ਸਤਿ ਯਥਾਨੁਰੂਪਂ ਤਂਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨਤੋ ਚਤੂਸੁਪਿ ਮਗ੍ਗੇਸੁ ਪਞ੍ਞਾ **ਛਟ੍ਠਂ ਅਭਿਞ੍ਞਂ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਤੀ**ਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ।

੭੯੯. **ਕਾਮਸਹਗਤਾ**ਤਿ ਵਤ੍ਥੁਕਾਮਾਰਮ੍ਮਣਾ। **ਚੋਦੇਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਕਾਮਾਭਿਮੁਖਂ ਤਨ੍ਨਿਨ੍ਨਂ ਕਰੋਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਤਦਨੁਧਮ੍ਮਤਾ**ਤਿ ਤਦਨੁਧਮ੍ਮਾ ਇਚ੍ਚੇਵ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। **ਤਾ**-ਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਅਪੁਬ੍ਬਤ੍ਥਾਭਾਵਤੋਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੇਨਾਹ "**ਤਦਨੁਰੂਪਸਭਾਵਾ**"ਤਿ। ਨਿਕਨ੍ਤਿਂ, ਨਿਕਨ੍ਤਿਸਹਗਤਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਂ ਵਾ "**ਮਿਚ੍ਛਾਸਤੀ**"ਤਿ ਵਦਤਿ। ''ਅਹੋ ਵਤ ਮੇ ਅਵਿਤਕ੍ਕਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜੇਯ੍ਯਾ''ਤਿ ਅਵਿਤਕ੍ਕਾਰਮ੍ਮਣਾ **ਅਵਿਤਕ੍ਕਸਹਗਤਾ**।

੮੦੧. ਅਧਿਗਮਭਾਵੇਨ ਅਭਿਮੁਖਂ ਜਾਨਨ੍ਤਸ੍ਸ **ਅਭਿਜਾਨਨ੍ਤਸ੍ਸ**, ਅਭਿਵਿਸਿਟ੍ਠੇਨ ਵਾ ਞਾਣੇਨ ਜਾਨਨ੍ਤਸ੍ਸ, ਅਨਾਰਮ੍ਮਣਭੂਤਞ੍ਚ ਤਂ ਠਾਨਂ ਪਾਕਟਂ ਕਰੋਨ੍ਤਸ੍ਸਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

੮੦੨. ਵਸਿਤਾਪਞ੍ਚਕਰਹਿਤਂ ਝਾਨਂ **ਅਪ੍ਪਗੁਣਂ**। ਏਤ੍ਥ ਚਤਸ੍ਸੋ ਪਟਿਪਦਾ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਆਰਮ੍ਮਣਾਨੀਤਿ ਪਞ੍ਞਾਯ ਪਟਿਪਦਾਰਮ੍ਮਣੁਦ੍ਦੇਸੇਨ ਪਞ੍ਞਾ ਏਵ ਉਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਤਿ ਸਾ ਏਵ ਵਿਭਤ੍ਤਾਤਿ।

ਚਤੁਕ੍ਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

(੫.) ਪਞ੍ਚਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੮੦੪. **ਪਞ੍ਚਙ੍ਗਿਕੋ ਸਮ੍ਮਾਸਮਾਧੀ**ਤਿ ਸਮਾਧਿਅਙ੍ਗਭਾਵੇਨ ਪਞ੍ਚਾ ਉਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਤਿ। ਪੀਤਿਫਰਣਤਾਦਿਵਚਨੇਨ ਹਿ ਤਮੇਵ ਵਿਭਜਤਿ, ''ਸੋ ਇਮਮੇਵ ਕਾਯਂ ਵਿਵੇਕਜੇਨ ਪੀਤਿਸੁਖੇਨ ਅਭਿਸਨ੍ਦੇਤੀ''ਤਿਆਦਿਨਾ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੨੬; ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੪੨੭) ਨਯੇਨ ਪੀਤਿਯਾ ਸੁਖਸ੍ਸ ਚ ਫਰਣਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਪੀਤਿਫਰਣਤਾਸੁਖਫਰਣਤਾਹਿ ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਠਤ੍ਵਾ ਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਾਦਨਤੋ **"ਪਾਦਾ ਵਿਯਾ"**ਤਿ ਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾ।

ਦੁਤਿਯਪਞ੍ਚਕੇ ਚ **"ਪਞ੍ਚਞਾਣਿਕੋ"**ਤਿ ਸਮਾਧਿਮੁਖੇਨ ਪਞ੍ਚਞਾਣਾਨੇਵ ਉਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਿ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਿ ਚਾਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾਨਿ। ਲੋਕਿਯਸਮਾਧਿਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਨੀਕਾਨਿ ਨੀਵਰਣਪਠਮਜ੍ਝਾਨਨਿਕਨ੍ਤਿਆਦੀਨਿ ਨਿਗ੍ਗਹੇਤਬ੍ਬਾਨਿ। ਅਞ੍ਞੇ ਕਿਲੇਸਾ ਵਾਰੇਤਬ੍ਬਾ, ਇਮਸ੍ਸ ਪਨ ਅਰਹਤ੍ਤਸਮਾਧਿਸ੍ਸ ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਸਬ੍ਬਕਿਲੇਸਤ੍ਤਾ ਨ ਨਿਗ੍ਗਹੇਤਬ੍ਬਂ ਵਾਰੇਤਬ੍ਬਞ੍ਚ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਮਗ੍ਗਾਨਨ੍ਤਰਂ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਕ੍ਖਣੇ ਚ ਅਪ੍ਪਯੋਗੇਨੇਵ ਅਧਿਗਤਤ੍ਤਾ ਚ ਠਪਿਤਤ੍ਤਾ ਚ, ਅਪਰਿਹਾਨਿਵਸੇਨ ਠਪਿਤਤ੍ਤਾ ਵਾ **ਨ ਸਸਙ੍ਖਾਰਨਿਗ੍ਗਯ੍ਹਵਾਰਿਤਗਤੋ। ਸਤਿਵੇਪੁਲ੍ਲਪ੍ਪਤ੍ਤਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਏਤੇਨ ਅਪ੍ਪਵਤ੍ਤਮਾਨਾਯਪਿ ਸਤਿਯਾ ਸਤਿਬਹੁਲਤਾਯ ਸਤੋ ਏਵ ਨਾਮਾਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਯਥਾਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਕਾਲਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਏਤੇਨ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਸਤਿਯਾ ਸਤੋਤਿ।

ਪਞ੍ਚਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

(੬.) ਛਕ੍ਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੮੦੫. ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਭਾਵਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **"ਦੂਰ...ਪੇ॰... ਰਮ੍ਮਣਾਯਾ"**ਤਿ ਆਹ। ਸੋਤਧਾਤੁਵਿਸੁਦ੍ਧੀਤਿ ਚ ਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕਾ ਧਮ੍ਮਾ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਤਤ੍ਥ ਞਾਣਂ **ਸੋਤਧਾਤੁਵਿਸੁਦ੍ਧਿਯਾ ਞਾਣਂ**। ''ਚੇਤੋਪਰਿਯਞਾਣ''ਨ੍ਤਿ ਇਦਮੇਵ ਅਤ੍ਥਵਸੇਨ **"ਪਰਚਿਤ੍ਤੇ ਞਾਣ"**ਨ੍ਤਿ ਉਦ੍ਧਟਨ੍ਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। ਚੁਤੂਪਪਾਤਞਾਣਸ੍ਸ ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁਞਾਣੇਕਦੇਸਤ੍ਤਾ **"ਵਣ੍ਣਧਾਤੁਆਰਮ੍ਮਣਾ"**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਮੁਦ੍ਧਪ੍ਪਤ੍ਤੇਨ ਚੁਤੂਪਪਾਤਞਾਣਸਙ੍ਖਾਤੇਨ ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁਞਾਣੇਨ ਸਬ੍ਬਂ ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁਞਾਣਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ।

ਛਕ੍ਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

(੭.) ਸਤ੍ਤਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੮੦੬. **ਤਦੇਵ ਞਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਛਬ੍ਬਿਧਮ੍ਪਿ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਞਾਣਂ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਰਮ੍ਮਣਭਾਵੇਨ ਸਹ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। **ਧਮ੍ਮਟ੍ਠਿਤਿਞਾਣੇਨਾ**ਤਿ ਛਪਿ ਞਾਣਾਨਿ ਸਙ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤੇਨ ਞਾਣੇਨ। **ਖਯਧਮ੍ਮ**ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਹਿ ਪਕਾਰੇਨ ਪਵਤ੍ਤਞਾਣਸ੍ਸ ਦਸ੍ਸਨਂ, ਞਾਣਵਿਪਸ੍ਸਨਾਦਸ੍ਸਨਤੋ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਪਟਿਵਿਪਸ੍ਸਨਾਦਸ੍ਸਨਮਤ੍ਤਮੇਵਾਤਿ ਨ ਤਂ ਅਙ੍ਗਨ੍ਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਪਾਲ਼ਿਯਂ ਪਨ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਞਾਣਵਚਨੇਨ ਅਙ੍ਗਾਨਂ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ **ਨਿਰੋਧਧਮ੍ਮਨ੍ਤਿ ਞਾਣ**ਨ੍ਤਿ **ਇਤਿ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ਪਕਾਸੇਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਂ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣਂ ਸਤ੍ਤਮਂ ਞਾਣਨ੍ਤਿ ਅਯਮਤ੍ਥੋ ਦਿਸ੍ਸਤਿ। ਨ ਹਿ ਯਮ੍ਪਿ ਤਂ ਧਮ੍ਮਟ੍ਠਿਤਿਞਾਣਂ, ਤਮ੍ਪਿ ਞਾਣਨ੍ਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ ਹੋਤਿ ਤਂਞਾਣਗ੍ਗਹਣੇ ਏਤਸ੍ਮਿਂ ਞਾਣਭਾਵਦਸ੍ਸਨਸ੍ਸ ਅਨਧਿਪ੍ਪੇਤਤ੍ਤਾ, ''ਖਯਧਮ੍ਮਂ...ਪੇ॰... ਨਿਰੋਧਧਮ੍ਮ''ਨ੍ਤਿ ਏਤੇਸਂ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧਾਭਾਵਪ੍ਪਸਙ੍ਗਤੋ ਚਾਤਿ।

ਸਤ੍ਤਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

(੮.) ਅਟ੍ਠਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੮੦੮. **ਵਿਹਾਰਿਤਬ੍ਬਟ੍ਠੇਨਾ**ਤਿ ਪਚ੍ਚੁਨੀਕਧਮ੍ਮੇ, ਦੁਕ੍ਖਂ ਵਾ ਵਿਚ੍ਛਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤੇਤਬ੍ਬਟ੍ਠੇਨ।

ਅਟ੍ਠਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

(੧੦.) ਦਸਕਨਿਦ੍ਦੇਸੋ

ਪਠਮਬਲਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੮੦੯. ਅਵਿਜ੍ਜਮਾਨਂ ਠਾਨਂ **ਅਟ੍ਠਾਨਂ,** ਨਤ੍ਥਿ ਠਾਨਨ੍ਤਿ ਵਾ **ਅਟ੍ਠਾਨਂ**। ਏਸ **"ਅਨਵਕਾਸੋ"**ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਪਿ ਨਯੋ। ਤਦਤ੍ਥਨਿਗਮਨਮਤ੍ਤਮੇਵ ਹਿ ''ਨੇਤਂ ਠਾਨਂ ਵਿਜ੍ਜਤੀ''ਤਿ ਵਚਨਨ੍ਤਿ। ਅਸੁਖੇ ਸੁਖਨ੍ਤਿ ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋਵ ਇਧ ਸੁਖਤੋ ਉਪਗਮਨਸ੍ਸ ਠਾਨਨ੍ਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਨ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **"ਏਕਨ੍ਤ...ਪੇ॰... ਅਤ੍ਤਦਿਟ੍ਠਿਵਸੇਨਾ"**ਤਿ ਪਧਾਨਦਿਟ੍ਠਿਮਾਹ। ਭੇਦਾਨੁਰੂਪਸ੍ਸ ਸਾਵਨਂ **ਅਨੁਸ੍ਸਾਵਨਂ,** ਭੇਦਾਨੁਰੂਪੇਨ ਵਾ ਵਚਨੇਨ ਵਿਞ੍ਞਾਪਨਂ।

ਲਿਙ੍ਗੇ ਪਰਿਵਤ੍ਤੇ ਚ ਸੋ ਏਵ ਏਕਕਮ੍ਮਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਤੋ ਭਵਙ੍ਗਪ੍ਪਬਨ੍ਧੋ ਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪ੍ਪਬਨ੍ਧੋ ਚ, ਨਾਞ੍ਞੋਤਿ ਆਹ **"ਅਪਿ ਪਰਿਵਤ੍ਤਲਿਙ੍ਗਾ"**ਨ੍ਤਿ। **ਅਯਂ ਪਞ੍ਹੋ**ਤਿ ਞਾਪਨਿਚ੍ਛਾਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਾ ਕਥਾ।

ਸਙ੍ਗਾਮਚਤੁਕ੍ਕਂ ਸਪਤ੍ਤਵਸੇਨ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ। ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਚ ਪੁਰਿਮਂ ਅਭਿਸਨ੍ਧਿਚਿਤ੍ਤਂ ਅਪ੍ਪਮਾਣਂ, ਵਧਕਚਿਤ੍ਤਂ ਪਨ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਞ੍ਚ ਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਆਨਨ੍ਤਰਿਯਾਨਾਨਨ੍ਤਰਿਯਭਾਵੇ ਪਮਾਣਨ੍ਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। **ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਸ੍ਸੇਵ ਤਂ ਦਿਨ੍ਨਂ ਹੋਤਿ**। ਕਸ੍ਮਾ? ਯਥਾ ਵਧਕਚਿਤ੍ਤਂ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਰਮ੍ਮਣਮ੍ਪਿ ਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪ੍ਪਬਨ੍ਧਵਿਚ੍ਛੇਦਨਵਸੇਨ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਕਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਤਿ, ਨ ਏਵਂ ਚਾਗਚੇਤਨਾ। ਸਾ ਹਿ ਚਜਿਤਬ੍ਬਂ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਕਤ੍ਵਾ ਚਜਨਮਤ੍ਤਮੇਵ ਹੋਤਿ, ਅਞ੍ਞਸਕਕਰਣਞ੍ਚ ਤਸ੍ਸ ਚਜਨਂ, ਤਸ੍ਮਾ ਯਸ੍ਸ ਤਂ ਸਕਂ ਕਤਂ, ਤਸ੍ਸੇਵ ਦਿਨ੍ਨਂ ਹੋਤੀਤਿ।

ਸਣ੍ਠ...ਪੇ॰... ਕਪ੍ਪਵਿਨਾਸੇਯੇਵ ਮੁਚ੍ਚਤੀਤਿ ਇਦਂ ਕਪ੍ਪਟ੍ਠਕਥਾਯ ਨ ਸਮੇਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਹਿ **ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਂ** (ਕਥਾ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੬੫੪-੬੫੭) ਵੁਤ੍ਤਂ ''ਆਪਾਯਿਕੋਤਿ ਇਦਂ ਸੁਤ੍ਤਂ ਯਂ ਸੋ ਏਕਂ ਕਪ੍ਪਂ ਅਸੀਤਿਭਾਗੇ ਕਤ੍ਵਾ ਤਤੋ ਏਕਭਾਗਮਤ੍ਤਂ ਕਾਲਂ ਤਿਟ੍ਠੇਯ੍ਯ, ਤਂ ਆਯੁਕਪ੍ਪਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤ''ਨ੍ਤਿ। **ਕਪ੍ਪਵਿਨਾਸੇਯੇਵਾ**ਤਿ ਪਨ ਆਯੁਕਪ੍ਪਵਿਨਾਸੇਯੇਵਾਤਿ ਅਤ੍ਥੇ ਸਤਿ ਨਤ੍ਥਿ ਵਿਰੋਧੋ। ਏਤ੍ਥ ਚ **ਸਣ੍ਠਹਨ੍ਤੇ**ਤਿ ਇਦਂ ਸ੍ਵੇ ਵਿਨਸ੍ਸਿਸ੍ਸਤੀਤਿ ਵਿਯ ਅਭੂਤਪਰਿਕਪ੍ਪਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਏਕਦਿਵਸਮੇਵ ਪਚ੍ਚਤਿ** ਤਤੋ ਪਰਂ ਕਪ੍ਪਾਭਾਵੇਨ ਆਯੁਕਪ੍ਪਸ੍ਸਪਿ ਅਭਾਵਤੋਤਿ ਅਵਿਰੋਧਤੋ ਅਤ੍ਥਯੋਜਨਾ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ।

ਪਕਤਤ੍ਤੋਤਿ ਅਨੁਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ। **ਸਮਾਨਸਂਵਾਸਕੋ**ਤਿ ਅਪਾਰਾਜਿਕੋ।

ਕਿਂ ਪਨ ਤਨ੍ਤਿ ਯੋ ਸੋ ''ਨਿਯਤੋ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਤਂ ਕਿਂ ਨਿਯਮੇਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਸ੍ਸੇਵ ਪਨ ਯਥਾਪੁਚ੍ਛਿਤਸ੍ਸ ਨਿਯਤਸ੍ਸ ਮਿਚ੍ਛਤ੍ਤਸਮ੍ਮਤ੍ਤਨਿਯਤਧਮ੍ਮਾਨਂ ਵਿਯ ਸਭਾਵਤੋ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨਤਂ ਯਥਾਪੁਚ੍ਛਿਤਞ੍ਚ ਨਿਯਾਮਕਹੇਤੁਂ ਪਟਿਸੇਧੇਤ੍ਵਾ ਯੇਨ ''ਨਿਯਤੋ''ਤਿ ''ਸਤ੍ਤਕ੍ਖਤ੍ਤੁਪਰਮਾਦਿਕੋ''ਤਿ ਚ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਤਂ ਯਥਾਧਿਪ੍ਪੇਤਕਾਰਣਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **"ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੇਨ ਹੀ"**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਜਾਤਸ੍ਸ ਕੁਮਾਰਸ੍ਸ ਵਿਯ ਅਰਿਯਾਯ ਜਾਤਿਯਾ ਜਾਤਸ੍ਸ **ਨਾਮਮਤ੍ਤਮੇਤਂ** ਨਿਯਤਸਤ੍ਤਕ੍ਖਤ੍ਤੁਪਰਮਾਦਿਕਂ, ਨਿਯਤਾਨਿਯਤਭੇਦਂ ਨਾਮਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਯਦਿ ਪੁਬ੍ਬਹੇਤੁ ਨਿਯਾਮਕੋ, ਸੋਤਾਪਨ੍ਨੋ ਚ ਨਿਯਤੋਤਿ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗਤੋ ਉਦ੍ਧਂ ਤਿਣ੍ਣਂ ਮਗ੍ਗਾਨਂ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਭਾਵਤੋ ਪੁਬ੍ਬਹੇਤੁਕਿਚ੍ਚਂ, ਤਤੋ ਪੁਬ੍ਬੇ ਪਨ ਪੁਬ੍ਬਹੇਤੁਕਿਚ੍ਚਂ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗਸ੍ਸ **ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਾਭਾਵੋ ਆਪਜ੍ਜਤਿ**। ਯਦਿ ਹਿ ਤਸ੍ਸਪਿ ਪੁਬ੍ਬਹੇਤੁ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯੋ ਸਿਯਾ, ਸੋ ਚ ਨਿਯਾਮਕੋਤਿ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਤੋ ਪੁਬ੍ਬੇ ਏਵ ਨਿਯਤੋ ਸਿਯਾ, ਤਞ੍ਚ ਅਨਿਟ੍ਠਂ, ਤਸ੍ਮਾਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬਹੇਤੁਨਾ ਅਹੇਤੁਕਤਾ ਆਪਨ੍ਨਾਤਿ ਇਮਮਤ੍ਥਂ ਸਨ੍ਧਾਯਾਹ **"ਇਚ੍ਚਸ੍ਸ ਅਹੇਤੁ ਅਪ੍ਪਚ੍ਚਯਾ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਂ ਪਾਪੁਣਾਤੀ"**ਤਿ।

ਪਟਿਲਦ੍ਧਮਗ੍ਗੋ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗੋ, ਤੇਨੇਵ ਸਤ੍ਤਕ੍ਖਤ੍ਤੁਪਰਮਾਦਿਨਿਯਮੇ ਸਤਿ ਸਤ੍ਤਮਭਵਾਦਿਤੋ ਉਦ੍ਧਂ ਪਵਤ੍ਤਨਕਸ੍ਸ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਮੂਲਭੂਤਾ ਕਿਲੇਸਾ ਤੇਨੇਵ ਖੀਣਾਤਿ ਉਪਰਿ ਤਯੋ ਮਗ੍ਗਾ ਅਕਿਚ੍ਚਕਾ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਯਦਿ ਉਪਰਿ ਤਯੋ ਮਗ੍ਗਾ ਸਤ੍ਤਕ੍ਖਤ੍ਤੁਪਰਮਾਦਿਕਂ ਨਿਯਮੇਨ੍ਤਿ, ਤਤੋ ਚ ਅਞ੍ਞੋ ਸੋਤਾਪਨ੍ਨੋ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਅਕਿਚ੍ਚਕਤਾ ਨਿਪ੍ਪਯੋਜਨਤਾ ਆਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਥ ਸਕ੍ਕਾਯਦਿਟ੍ਠਾਦਿਪ੍ਪਹਾਨਂ ਦਸ੍ਸਨਕਿਚ੍ਚਂ, ਤੇਸਂ ਪਹਾਨੇਨ ਸਤ੍ਤਕ੍ਖਤ੍ਤੁਪਰਮਾਦਿਤਾਯ ਭਵਿਤਬ੍ਬਂ। ਸਾ ਚੁਪਰਿਮਗ੍ਗੇਹਿ ਏਵ ਹੋਤੀਤਿ ਸਤ੍ਤਮਭਵਾਦਿਤੋ ਉਦ੍ਧਂ ਪਵਤ੍ਤਿਤੋ ਤੇਨ ਵਿਨਾ ਵੁਟ੍ਠਾਨੇ ਸਕ੍ਕਾਯਦਿਟ੍ਠਾਦਿਪ੍ਪਹਾਨੇਨ ਚ ਤੇਨ ਵਿਨਾ ਭਵਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਆਹ "**ਪਠਮਮਗ੍ਗੇਨ ਚ ਅਨੁਪ੍ਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾਵ ਕਿਲੇਸਾ ਖੇਪੇਤਬ੍ਬਾ ਹੋਨ੍ਤੀ**"ਤਿ। **ਨ ਅਞ੍ਞੋ ਕੋਚਿ ਨਿਯਮੇਤੀ**ਤਿ ਨਾਮਕਰਣਨਿਮਿਤ੍ਤਤੋ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਤੋ ਅਞ੍ਞੋ ਕੋਚਿ ਨਿਯਾਮਕੋ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਵ ਨਿਯਮੇਤੀਤਿ ਚ ਨਾਮਕਰਣਨਿਮਿਤ੍ਤਤਂਯੇਵ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤੇਨੇਵਾਹ "**ਇਤਿ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੇਨ ਗਹਿਤਨਾਮਮਤ੍ਤਮੇ**ਵ **ਤਾ**"ਨ੍ਤਿ।

ਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤੀਤਿ ਪਨ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ''ਨ ਮੇ ਆਚਰਿਯੋ ਅਤ੍ਥਿ, ਸਦਿਸੋ ਮੇ ਨ ਵਿਜ੍ਜਤੀ''ਤਿਆਦਿਂ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੮੫; ੨.੩੪੧; ਮਹਾਵ॰ ੧੧; ਕਥਾ॰ ੪੦੫) ਇਮਿਸ੍ਸਾ ਲੋਕਧਾਤੁਯਾ ਠਤ੍ਵਾ ਵਦਨ੍ਤੇਨ ਭਗਵਤਾ ''ਕਿਂ ਪਨਾਵੁਸੋ ਸਾਰਿਪੁਤ੍ਤ, ਅਤ੍ਥੇਤਰਹਿ ਅਞ੍ਞੇ ਸਮਣਾ ਵਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਵਾ ਭਗਵਤਾ ਸਮਸਮਾ ਸਮ੍ਬੋਧਿਯਨ੍ਤਿ ਏਵਂ ਪੁਟ੍ਠਾਹਂ, ਭਨ੍ਤੇ, ਨੋਤਿ ਵਦੇਯ੍ਯ''ਨ੍ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੧੬੧) ਵਤ੍ਵਾ ਤਸ੍ਸ ਕਾਰਣਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ ''ਅਟ੍ਠਾਨਮੇਤਂ ਅਨਵਕਾਸੋ, ਯਂ ਏਕਿਸ੍ਸਾ ਲੋਕਧਾਤੁਯਾ ਦ੍ਵੇ ਅਰਹਨ੍ਤੋ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਾ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੧੨੯) ਇਮਂ ਸੁਤ੍ਤਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੇਨ ਧਮ੍ਮਸੇਨਾਪਤਿਨਾ ਚ ਬੁਦ੍ਧਕ੍ਖੇਤ੍ਤਭੂਤਂ ਇਮਂ ਲੋਕਧਾਤੁਂ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਅਞ੍ਞਤ੍ਥ ਅਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ ਹੋਤੀਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ।

''ਯੋ ਪਨ ਭਿਕ੍ਖੂ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦਾਨਿ **ਮਾਤਿਕਾ,** ਤਾਯ ਅਨੁਰਹਿਤਾਯ ਨਿਦਾਨੁਦ੍ਦੇਸਸਙ੍ਖਾਤੇ ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖੇ ਪਬ੍ਬਜ੍ਜੂਪਸਮ੍ਪਦਾਕਮ੍ਮੇਸੁ ਚ **ਸਾਸਨਂ ਤਿਟ੍ਠਤੀ**ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖੇ ਵਾ ਅਨ੍ਤੋਗਧਾ ਪਬ੍ਬਜ੍ਜਾ ਉਪਸਮ੍ਪਦਾ ਚ ਤਦੁਭਯਾਭਾਵੇ ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਾਭਾਵਤੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖੇ, ਤਾਸੁ ਚ **ਸਾਸਨਂ ਤਿਟ੍ਠਤੀ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਓਸਕ੍ਕਿਤਂ ਨਾਮਾ**ਤਿ ਪਚ੍ਛਿਮਪਟਿਵੇਧਸੀਲਭੇਦਦ੍ਵਯਂ ਏਕਤੋ ਕਤ੍ਵਾ ਤਤੋ ਪਰਂ ਵਿਨਟ੍ਠਂ ਨਾਮ ਹੋਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਤਾਤਿ ਰਸ੍ਮਿਯੋ। **ਕਾਰੁਞ੍ਞ**ਨ੍ਤਿ ਪਰਿਦੇਵਨਕਾਰੁਞ੍ਞਂ।

ਅਨਚ੍ਛਰਿਯਤ੍ਤਾਤਿ ਦ੍ਵੀਸੁ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨੇਸੁ ਅਚ੍ਛਰਿਯਤ੍ਤਾਭਾਵਦੋਸਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਵਿਵਾਦਭਾਵਤੋ**ਤਿ ਵਿਵਾਦਾਭਾਵਤ੍ਥਂ ਦ੍ਵੇ ਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਏਕਂ ਬੁਦ੍ਧਂ ਧਾਰੇਤੀਤਿ **ਏਕਬੁਦ੍ਧਧਾਰਣੀ**। ਏਤੇਨ ਏਵਂਸਭਾਵਾ ਏਤੇ ਬੁਦ੍ਧਗੁਣਾ, ਯੇਨ ਦੁਤਿਯਬੁਦ੍ਧਗੁਣੇ ਧਾਰੇਤੁਂ ਅਸਮਤ੍ਥਾ ਅਯਂ ਲੋਕਧਾਤੂਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਪਚ੍ਚਯਵਿਸੇਸਨਿਪ੍ਫਨ੍ਨਾਨਞ੍ਹਿ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਸਭਾਵਵਿਸੇਸੋ ਨ ਸਕ੍ਕਾ ਧਾਰੇਤੁਨ੍ਤਿ। ਸਮਂ ਉਦ੍ਧਂ ਪਜ੍ਜਤੀਤਿ **ਸਮੁਪਾਦਿਕਾ,** ਉਦਕਸ੍ਸੋਪਰਿ ਸਮਂ ਗਾਮਿਨੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਮ੍ਪੀ**ਤਿ ਦ੍ਵੇਪਿ, ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਵਾ ਸਰੀਰਭਾਰਂ। **ਛਾਦੇਨ੍ਤੁ**ਨ੍ਤਿ ਰੋਚਯਮਾਨਂ। **ਸਕਿਂ ਭੁਤ੍ਤੋਵਾ**ਤਿ ਏਕਮ੍ਪਿ ਆਲੋਪਂ ਅਜ੍ਝੋਹਰਿਤ੍ਵਾਵ ਮਰੇਯ੍ਯਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਅਤਿਧਮ੍ਮਭਾਰੇਨਾਤਿ ਧਮ੍ਮੇਨ ਨਾਮ ਪਥਵੀ ਤਿਟ੍ਠੇਯ੍ਯ, ਸਾ ਕਿਂ ਤੇਨੇਵ ਚਲਤੀਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਪੁਨ ਥੇਰੋ ''ਰਤਨਂ ਨਾਮ ਲੋਕੇ ਕੁਟੁਮ੍ਬਂ ਸਨ੍ਧਾਰੇਨ੍ਤਂ ਅਭਿਮਤਞ੍ਚ ਲੋਕੇਨ ਅਤ੍ਤਨੋ ਗਰੁਸਭਾਵਤਾਯ ਸਕਟਭਙ੍ਗਸ੍ਸ ਕਾਰਣਂ ਅਤਿਭਾਰਭੂਤਂ ਦਿਟ੍ਠਂ। ਏਵਂ ਧਮ੍ਮੋ ਚ ਹਿਤਸੁਖਵਿਸੇਸੇਹਿ ਤਂਸਮਙ੍ਗਿਨਂ ਧਾਰੇਨ੍ਤੋ ਅਭਿਮਤੋ ਚ ਵਿਞ੍ਞੂਹਿ ਗਮ੍ਭੀਰਾਪ੍ਪਮੇਯ੍ਯਭਾਵੇਨ ਗਰੁਸਭਾਵਤ੍ਤਾ ਅਤਿਭਾਰਭੂਤੋ ਪਥਵੀਚਲਨਸ੍ਸ ਕਾਰਣਂ ਹੋਤੀ''ਤਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ "**ਇਧ, ਮਹਾਰਾਜ, ਦ੍ਵੇ ਸਕਟਾ**"ਤਿਆਦਿਮਾਹ। **ਏਕਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਏਕਸ੍ਮਾ, ਏਕਸ੍ਸ ਵਾ ਸਕਟਸ੍ਸ ਰਤਨਂ, ਤਸ੍ਮਾ ਸਕਟਤੋ ਗਹੇਤ੍ਵਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਓਸਾਰਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਪਵੇਸਿਤਂ ਆਹਟਂ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਸਭਾਵਪਕਤਿਕਾਤਿ ਅਕਿਤ੍ਤਿਮਪਕਤਿਕਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਕਾਰਣਮਹਨ੍ਤਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਮਹਨ੍ਤੇਹਿ ਪਾਰਮਿਤਾਕਾਰਣੇਹਿ ਬੁਦ੍ਧਗੁਣਾਨਂ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਤੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਪਥਵੀਆਦਯੋ ਮਹਨ੍ਤਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਤ੍ਤਨੋ ਵਿਸਯੇ ਏਕੇਕਾਵ, ਏਵਂ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋਪਿ ਮਹਨ੍ਤੋ ਅਤ੍ਤਨੋ

ਵਿਸਯੇ ਏਕੋ ਏਵ। ਕੋ ਚ ਤਸ੍ਸ ਵਿਸਯੋ? ਯਾਵਤਕਂ ਞੇਯਜਂ, ਏਵਂ ਆਕਾਸੋ ਵਿਯ ਅਨਨ੍ਤਵਿਸਯੋ ਭਗਵਾ ਏਕੋ ਏਵ ਹੋਤੀਤਿ ਵਦਨ੍ਤੋ ਲੋਕਧਾਤ੍ਵਨ੍ਤਰੇਸੁਪਿ ਦੁਤਿਯਸ੍ਸ ਅਭਾਵਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ।

ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਆਯੂਹਨਵਸੇਨ **ਆਯੂਹਨਸਮਙ੍ਗਿਤਾ** ਸਨ੍ਨਿਟ੍ਠਾਨਚੇਤਨਾਵਸੇਨ **ਚੇਤਨਾਸਮਙ੍ਗਿਤਾ** ਚ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ, ਸਨ੍ਤਤਿਖਣਵਸੇਨ ਵਾ। **ਵਿਪਾਕਾਰਹ**ਨ੍ਤਿ ਦੁਤਿਯਭਵਾਦੀਸੁ ਵਿਪਚ੍ਚਨਪਕਤਿਤਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵਦਤਿ। **ਚਲਤੀ**ਤਿ ਪਰਿਵਤ੍ਤਤਿ। ਸੁਨਖੇਹਿ ਵਜਨਸੀਲੋ **ਸੁਨਖਵਾਜਿਕੋ**।

ਪਠਮਬਲਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਦੁਤਿਯਬਲਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੮੧੦. ਗਤਿਤੋ ਅਞ੍ਞਾ ਗਤਿਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **"ਸਮ੍ਪਨ੍ਨਾ ਗਤੀ"**ਤਿ ਆਹ। ਮਹਾਸੁਦਸ੍ਸਨਾਦਿਸੁਰਾਜਕਾਲੇ ਪਠਮਕਪ੍ਪਿਕਾਦਿਸੁਮਨੁਸ੍ਸਕਾਲੇ ਚ **ਕਾਲਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿ**।

ਏਕਨ੍ਤਂ ਕੁਸਲਸ੍ਸੇਵ **ਓਕਾਸੋ**ਤਿ ਇਦਂ ਯਦਿਪਿ ਕੋਚਿ ਕਾਯਸੁਚਰਿਤਾਦਿਪਯੋਗਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਂ ਠਿਤਂ ਬਾਧੇਯਜ, ਤਂ ਪਨ ਬਾਧਨਂ ਬਾਧਕਸ੍ਸੇਵ ਇਸ੍ਸਾਦਿਨਿਮਿਤ੍ਤੇਨ ਵਿਪਰੀਤਗ੍ਗਾਹੇਨ ਜਾਤਂ। ਸਾ ਪਯੋਗਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿ ਸਭਾਵਤੋ ਸੁਖਵਿਪਾਕਸ੍ਸੇਵ ਪਚ੍ਚਯੋ, ਨ ਦੁਕ੍ਖਵਿਪਾਕਸ੍ਸਾਤਿ ਇਮਮਤ੍ਥਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਮਕ੍ਕਟੋ ਭਤ੍ਤਪੁਟਂ ਬਨ੍ਧਟ੍ਠਾਨੇ ਮੁਞ੍ਚਿਤ੍ਵਾ ਭੁਞ੍ਜਿਤੁਂ ਨ ਜਾਨਾਤਿ, ਯਤ੍ਥ ਵਾ ਤਤ੍ਥ ਵਾ ਭਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਵਿਨਾਸੇਤਿ, ਏਵਂ ਅਨੁਪਾਯਞ੍ਞੂਪਿ ਭੋਗੇ। **ਸੁਸਾਨੇ ਛਡ੍ਡੇਤ੍ਵਾ**ਤਿਆਦਿਨਾ ਘਾਤੇਤ੍ਵਾ ਛਡ੍ਡਿਤਸ੍ਸ ਵੁਟ੍ਠਾਨਾਭਾਵੋ ਵਿਯ ਅਪਾਯਤੋ ਵੁਟ੍ਠਾਨਾਭਾਵੋਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ।

''ਪਚ੍ਚਰੀ''ਤਿਪਿ **ਉਲ਼ੁਮ੍ਪਸ੍ਸ** ਨਾਮਂ, ਤੇਨ ਏਤ੍ਥ ਕਤਾ ''ਮਹਾਪਚ੍ਚਰੀ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। **ਉਦਕੇ ਮਰਣਂ ਥਲੇ ਮਰਣਞ੍ਚ ਏਕਮੇ**ਵਾਤਿ ਕਸ੍ਮਾ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਨਨੁ ਸਕ੍ਕੇਨ ''ਸਮੁਦ੍ਦਾਰਕ੍ਖਂ ਕਰਿਸ੍ਸਾਮੀ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ? ਸਚ੍ਚਂ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਜੀਵਿਤਸ੍ਸ ਲਹੁਪਰਿਵਤ੍ਤਿਤਂ ਪਕਾਸੇਨ੍ਤੇਹਿ ਥੇਰੇਹਿ ਏਵਂ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਲਹੁਪਰਿਵਤ੍ਤਿਤਾਯ ਜੀਵਿਤਹੇਤੁ ਨ ਗਮਿਸ੍ਸਾਮਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਅਥ ਵਾ **ਉਦਕੇ**ਤਿ ਨਾਗਦੀਪਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਂ, **ਥਲੇ**ਤਿ ਜਮ੍ਬੁਦੀਪਂ।

ਥੇਰੋ ਨ ਦੇਤੀਤਿ ਕਥਮਹਂ ਏਤੇਨ ਞਾਤੋ, ਕੇਨਚਿ ਕਿਞ੍ਚਿ ਆਚਿਕ੍ਖਿਤਂ ਸਿਯਾਤਿ ਸਞ੍ਞਾਯ ਨ ਅਦਾਸਿ। ਤੇਨੇਵ ''ਮਯਮ੍ਪਿ ਨ ਜਾਨਾਮਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਅਪਰਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਅਪਰਸ੍ਸ ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਪਤ੍ਤਂ ਆਦਾਯ...ਪੇ॰... ਥੇਰਸ੍ਸ ਹਤ੍ਥੇ ਠਪੇਸੀਤਿ ਯੋਜਨਾ। **ਅਨਾਯਤਨੇ**ਤਿ ਨਿਕ੍ਕਾਰਣੇ, ਅਯੁਤ੍ਤੇ ਵਾ ਨਸ੍ਸਨਟ੍ਠਾਨੇ। **ਤ੍ਵਂ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਰਕ੍ਖੇਯਜਾਸਿ,** ਮਯਂ ਪਨ ਮਹਲ੍ਲਕਤ੍ਤਾ ਕਿਂ ਰਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ ਕਰਿਸ੍ਸਾਮ, ਮਹਲ੍ਲਕਤ੍ਤਾ ਏਵ ਚ ਰਕ੍ਖਿਤੁਂ ਨ ਸਕ੍ਖਿਸ੍ਸਾਮਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਅਨਾਗਾਮਿਤ੍ਤਾ ਵਾ ਥੇਰੋ ਅਤ੍ਤਨਾ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਂ ਜਾਨਿਤ੍ਵਾ ਓਵਦਤਿ।

ਸਮ੍ਮਾਪਯੋਗਸ੍ਸ ਗਤਮਗ੍ਗੋਤਿ ਸਮ੍ਮਾਪਯੋਗੇਨ ਨਿਪ੍ਫਾਦਿਤਤ੍ਤਾ ਤਸ੍ਸ ਸਞ੍ਜਾਨਨਕਾਰਣਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਭੂਤਮਤ੍ਥਂ ਕਤ੍ਵਾ ਅਭੂਤੋਪਮਂ ਕਥਯਿਸ੍ਸਤੀਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। **ਮਨੁਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਭਣ੍ਡਾਗਾਰਿਕਾਦਿਨਿਯੁਤ੍ਤਾ ਮਨੁਸ੍ਸਾ ਮਹਨ੍ਤਤ੍ਤਾ **ਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਿਤੁਂ ਨਾਸਕ੍ਖਿਂਸੁ**।

ਦੁਤਿਯਬਲਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਤਤਿਯਬਲਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੮੧੧. **ਅਞ੍ਞਤਾ**ਤਿ ਗਤਾ। **ਪੇਚ੍ਚਾ**ਤਿ ਪੁਨ, ਮਰਿਤ੍ਵਾਤਿ ਵਾ ਅਤ੍ਥੋ। **ਉਸ੍ਸਨ੍ਨਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਵਿਤਕ੍ਕਬਹੁਲਤਾਯ ਉਸ੍ਸਨ੍ਨਤ੍ਤਾਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ, ਸੂਰਤਾਦੀਹਿ ਵਾ **ਉਸ੍ਸਨ੍ਨਤ੍ਤਾ। ਦਿਬ੍ਬਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਕੀਲ਼ਨ੍ਤਿ।

ਸਞ੍ਜੀਵਕਾਲ਼ਸੁਤ੍ਤਸਙ੍ਘਾਤਰੋਰੁਵਮਹਾਰੋਰੁਵਤਾਪਨਮਹਾਤਾਪਨਅਵੀਚਿਯੋ **ਅਟ੍ਠ ਮਹਾਨਿਰਯਾ**। ਏਕੇਕਸ੍ਸ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਦ੍ਵਾਰਾਨਿ, ਏਕੇਕਸ੍ਮਿਂ ਦ੍ਵਾਰੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਗੂਥਨਿਰਯਾਦਯੋਤਿ ਏਵਂ **ਸੋਲ਼ਸ ਉਸ੍ਸਦਨਿਰਯੇ** ਵਣ੍ਣਯਨ੍ਤਿ।

ਸਕ੍ਕਸੁਯਾਮਾਦਯੋ ਵਿਯ **ਜੇਟ੍ਠਕਦੇਵਰਾਜਾ**। ਪਜਾਪਤਿਵਰੁਣਈਸਾਨਾਦਯੋ ਵਿਯ ਦੁਤਿਯਾਦਿਟ੍ਠਾਨਨ੍ਤਰਕਾਰਕੋ **ਪਰਿਚਾਰਕੋ ਹੁਤ੍ਵਾ**।

ਤਤਿਯਬਲਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਚਤੁਤ੍ਥਬਲਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੮੧੨. **ਕਪ੍ਪੋ**ਤਿ ਦ੍ਵੇਧਾਭੂਤਗ੍ਗੋ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਬੀਜਾਦਿਧਾਤੁਨਾਨਤ੍ਤਵਸੇਨ ਖਨ੍ਧਾਦਿਧਾਤੁਨਾਨਤ੍ਤਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਚਤੁਤ੍ਥਬਲਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਪਞ੍ਚਮਬਲਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੮੧੩. **ਅਜ੍ਝਾਸਯਧਾਤੂ**ਤਿ ਅਜ੍ਝਾਸਯਸਭਾਵੋ। ਯਥਾ ਗੂਥਾਦੀਨਂ ਧਾਤੁਸਭਾਵੋ ਏਸੋ, ਯਂ ਗੂਥਾਦੀਹੇਵ ਸਂਸਨ੍ਦਤਿ, ਏਵਂ ਪੁਗ੍ਗਲਾਨਂ ਅਜ੍ਝਾਸਯਸ੍ਸੇਵੇਸ ਸਭਾਵੋ, ਯਂ ਦੁਸ੍ਸੀਲਾਦਯੋ ਦੁਸ੍ਸੀਲਾਦਿਕੇਹੇਵ ਸਂਸਨ੍ਦਨ੍ਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। **ਭਿਕ੍ਖੂਪਿ ਆਹਂਸੂ**ਤਿ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਂ ਆਹਂਸੁ। ਆਵੁਸੋ ਇਮੇ ਮਨੁਸ੍ਸਾ ''ਯਥਾਸਭਾਗੇਨ ਪਰਿਭੁਞ੍ਜਥਾ''ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਾ ਅਮ੍ਹੇ ਸਭਾਗਾਸਭਾਗੇ ਵਿਦਿਤ੍ਵਾ ਹੀਨਜ੍ਝਾਸਯਪਣੀਤਜ੍ਝਾਸਯਤਂ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਧਾਤੁਸਂਯੁਤ੍ਤਕਮ੍ਮੇ ਉਪਨੇਨ੍ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਪਯੋਗਂ ਦਟ੍ਠੁਕਾਮਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ, ਏਵਂ ਸਭਾਗਵਸੇਨੇਵ ਅਜ੍ਝਾਸਯਧਾਤੁਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਤੋ ਅਜ੍ਝਾਸਯਧਾਤੁਸਭਾਗਵਸੇਨ ਨਿਯਮੇਤੀਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ।

ਪਞ੍ਚਮਬਲਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਛਟ੍ਠਬਲਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

ਚਰਿਤਨ੍ਤਿ ਇਧ ਦੁਚ੍ਚਰਿਤਂ ਸੁਚਰਿਤਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਅਪ੍ਪਰਜਂ ਅਕ੍ਖਂ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ **ਅਪ੍ਪਰਜਕ੍ਖਾ**ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ ਵਿਭਾਵਿਤੋ, ਅਪ੍ਪਰਜਂ ਅਕ੍ਖਿਮ੍ਹਿ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ **ਅਪ੍ਪਰਜਕ੍ਖਾ**ਤਿਪਿ ਸਦ੍ਦਤ੍ਥੋ ਸਮ੍ਭਵਤਿ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਆਸਯਜਾਨਨਾਦਿਨਾ ਯੇਹਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਹਿ ਪਰੋਪਰੇਹਿ ਸਤ੍ਤਾ ਕਲਜਾਣਪਾਪਾਸਯਾਦਿਕਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਤੇਸਂ ਜਾਨਨਂ ਵਿਭਾਵੇਤੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਏਵਞ੍ਚ ਕਤ੍ਵਾ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪਰੋਪਰਿਯਤ੍ਤਆਸਯਾਨੁਸਯਞਾਣਾਨਂ ਵਿਸੁਂ ਅਸਾਧਾਰਣਤਾ, ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪਰੋਪਰਿਯਤ੍ਤਨਾਨਾਧਿਮੁਤ੍ਤਿਕਤਾਞਾਣਾਨਂ ਵਿਸੁਂ ਬਲਤਾ ਚ ਸਿਦ੍ਧਾ ਹੋਤਿ।

੮੧੫. **ਯਦਰਿਯਾ**ਤਿ ਯੇ ਅਰਿਯਾ। **ਆਵਸਿਂਸੂ**ਤਿ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਵਸਿਂਸੁ। ਕੇ ਪਨ ਤੇ? ''ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁ ਪਞ੍ਚਙ੍ਗਵਿਪ੍ਪਹੀਨੋ ਹੋਤਿ ਛਲ਼ਙ੍ਗਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਏਕਾਰਕ੍ਖੋ ਚਤੁਰਾਪਸ੍ਸੇਨੋ ਪਣੁਣ੍ਣਪਚ੍ਚੇਕਸਚ੍ਚੋ ਸਮਵਯਸਟ੍ਠੇਸਨੋ ਅਨਾਵਿਲਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰੋ ਸੁਵਿਮੁਤ੍ਤਚਿਤ੍ਤੋ ਸੁਵਿਮੁਤ੍ਤਪਞ੍ਞੋ''ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੪੮; ਅ॰ ਨਿ॰ ੧੦.੧੯) ਏਵਂ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਏਤੇਸੁ ਪਞ੍ਚਙ੍ਗਵਿਪ੍ਪਹੀਨਪਚ੍ਚੇਕਸਚ੍ਚਪਨੋਦਨਏਸਨਾਸਮਵਯਸਜ੍ਜਨਾਨਿ ''ਸਙ੍ਖਾਯੇਕਂ ਪਟਿਸੇਵਤਿ ਅਧਿਵਾਸੇਤਿ ਪਰਿਵਜ੍ਜੇਤਿ

ਵਿਨੋਦੇਤੀ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੬੮) ਵੁਤ੍ਤੇਸੁ ਅਪਸ੍ਸੇਨੇਸੁ ਵਿਨੋਦਨਞ੍ਚ ਮਗ੍ਗਕਿਚ੍ਚਾਨੇਵ, ਇਤਰੇ ਚ ਮਗ੍ਗੇਨੇਵ ਸਮਿਜ੍ਝਨ੍ਤਿ। ਤੇਨਾਹ **"ਏਤਞ੍ਹਿ ਸੁਤ੍ਤਂ...ਪੇ॰... ਦੀਪੇਤੀ"**ਤਿ।

੮੧੬. ਆਰਮ੍ਮਣਸਨ੍ਤਾਨਾਨੁਸਯਨੇਸੁ ਇਟ੍ਠਾਰਮ੍ਮਣੇ ਆਰਮ੍ਮਣਾਨੁਸਯਨੇਨ **ਅਨੁਸੇਤਿ। ਆਚਿਣ੍ਣਸਮਾਚਿਣ੍ਣਾ**ਤਿ ਏਤੇਨ ਸਮਨ੍ਤਤੋ ਵੇਠੇਤ੍ਵਾ ਵਿਯ ਠਿਤਭਾਵੇਨ ਅਨੁਸਯਿਤਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਭਵਸ੍ਸਪਿ ਵਤ੍ਥੁਕਾਮਤ੍ਤਾ, ਰਾਗਵਸੇਨ ਵਾ ਸਮਾਨਤ੍ਤਾ **"ਭਵਰਾਗਾਨੁਸਯੋ... ਪੇ॰... ਸਙ੍ਗਹਿਤੋ"**ਤਿ ਆਹ।

੮੧੮. ''ਪਣੀਤਾਧਿਮੁਤ੍ਤਿਕਾ ਤਿਕ੍ਖਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾ, ਇਤਰੇ ਮੁਦਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾ''ਤਿ ਏਵਂ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਵਿਸੇਸਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਮੇਵ ਅਧਿਮੁਤ੍ਤਿਗ੍ਗਹਣਨ੍ਤਿ ਆਹ **"ਤਿਕ੍ਖਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਮੁਦਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਭਾਵਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥ"**ਨ੍ਤਿ।

੮੧੯. **ਪਹਾਨਕ੍ਕਮਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਪਹਾਤਬ੍ਬਪਜਹਨਕ੍ਕਮੋ ਪਹਾਨਕ੍ਕਮੋਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ, ਯਸ੍ਸ ਪਹਾਨੇਨ ਭਵਿਤਬ੍ਬਂ, ਤਂ ਤੇਨੇਵ ਪਹਾਨੇਨ ਪਠਮਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਤਤੋ ਅਪ੍ਪਹਾਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਅਯਂ ਵਾ ਪਹਾਨਕ੍ਕਮੋ।

੮੨੦. ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਭੂਤਾਨਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ **ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ**।

੮੨੬. ਨਿਬ੍ਬੁਤਿਛਨ੍ਦਰਹਿਤਤ੍ਤਾ **ਅਚ੍ਛਨ੍ਦਿਕਟ੍ਠਾਨਂ ਪਵਿਟ੍ਠਾ**। ਯਸ੍ਮਿਂ ਭਵਙ੍ਗੇ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨੇ ਤਂਸਨ੍ਤਤਿਯਂ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਂ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਤਿ, ਤਂ ਤਸ੍ਸ **ਪਾਦਕਂ**।

ਛਟ੍ਠਬਲਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਸਤ੍ਤਮਬਲਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੮੨੮. **ਨਿਦ੍ਦਾਯਿਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਂ ਮਨਸਿ ਕਰੋਨ੍ਤੋ ਨਿਦ੍ਦਂ ਓਕ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਪਟਿਬੁਦ੍ਧੋ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਂ ਸਮਾਪਨ੍ਨੋਮ੍ਹੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਨੀਵਰਣਾਦੀਹਿ ਵਿਸੁਦ੍ਧਚਿਤ੍ਤਸਨ੍ਤਤਿ ਏਵ **ਚਿਤ੍ਤਮਞ੍ਜੂਸਾ**, ਸਮਾਧਿ ਵਾ, ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਂ ਵਾ। **ਚਿਤ੍ਤਂ ਠਪੇਤੁ**ਨ੍ਤਿ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਚਿਤ੍ਤਂ ਠਪੇਤੁਂ। ਸਞ੍ਞਾਵੇਦਯਿਤਾਨਂ ਅਪਗਮੋ ਏਵ **ਅਪਗਮਵਿਮੋਕ੍ਖੋ**।

ਸਞ੍ਞਾਮਨਸਿਕਾਰਾਨਂ ਕਾਮਾਦਿਦੁਤਿਯਜ੍ਝਾਨਾਦਿਪਕ੍ਖਨ੍ਦਨਾਨਿ **"ਹਾਨਭਾਗਿਯਵਿਸੇਸਭਾਗਿਯਧਮ੍ਮਾ"**ਤਿ ਦਸ੍ਸਿਤਾਨਿ, ਤੇਹਿ ਪਨ ਝਾਨਾਨਂ ਤਂਸਭਾਵਤਾ ਧਮ੍ਮ-ਸਦ੍ਦੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਪਗੁਣਭਾਵਵੋਦਾਨਂ **ਪਗੁਣਵੋਦਾਨਂ**। ਤਦੇਵ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਾਦੀਹਿ ਵੁਟ੍ਠਹਿਤ੍ਵਾ ਦੁਤਿਯਜ੍ਝਾਨਾਦਿਅਧਿਗਮਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਤ੍ਤਾ **"ਵੁਟ੍ਠਾਨਂ ਨਾਮਾ"**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ''ਵੋਦਾਨਮ੍ਪਿ ਵੁਟ੍ਠਾਨਂ, ਤਮ੍ਹਾ ਤਮ੍ਹਾ ਸਮਾਧਿਮ੍ਹਾ ਵੁਟ੍ਠਾਨਮ੍ਪਿ ਵੁਟ੍ਠਾਨ''ਨ੍ਤਿ ਇਮਾਯ ਵੁਟ੍ਠਾਨਪਾਲ਼ਿਯਾ ਅਸਙ੍ਗਹਿਤਤ੍ਤਾ ਨਿਰੋਧਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯਾ ਵੁਟ੍ਠਾਨਂ **"ਪਾਲ਼ਿਮੁਤ੍ਤਕਵੁਟ੍ਠਾਨਂ ਨਾਮਾ"**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਯੇ ਪਨ ''ਨਿਰੋਧਤੋ ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯਾ ਵੁਟ੍ਠਾਨ''ਨ੍ਤਿ ਪਾਲ਼ਿ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਵਦੇਯ੍ਯੁਂ, ਤੇ ''ਨਿਰੋਧਾ ਵੁਟ੍ਠਹਨ੍ਤਸ੍ਸ ਨੇਵਸਞ੍ਞਾਨਾਸਞ੍ਞਾਯਤਨਂ ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯਾ ਅਨਨ੍ਤਰਪਚ੍ਚਯੇਨ ਪਚ੍ਚਯੋ''ਤਿ (ਪਟ੍ਠਾ॰ ੧.੧.੪੧੭) ਇਮਾਯ ਪਾਲ਼ਿਯਾ ਪਟਿਸੇਧੇਤਬ੍ਬਾ।

ਸਤ੍ਤਮਬਲਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਦਸਮਬਲਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੮੩੧. ਰਾਗਾਦੀਹਿ ਚੇਤਸੋ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਭੂਤੋ ਸਮਾਧਿ **ਚੇਤੋਵਿਮੁਤ੍ਤਿ**। ਪਞ੍ਞਾਵ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿ **ਪਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤਿ। ਕਮ੍ਮਨ੍ਤਰਵਿਪਾਕਨ੍ਤਰਮੇਵਾ**ਤਿ ਕਮ੍ਮਨ੍ਤਰਸ੍ਸ ਵਿਪਾਕਨ੍ਤਰਮੇਵਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਚੇਤਨਾਚੇਤਨਾਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਕਧਮ੍ਮੇ ਨਿਰਯਾਦਿਨਿਬ੍ਬਾਨਗਾਮਿਨਿਪਟਿਪਦਾਭੂਤੇ ਕਮ੍ਮਨ੍ਤਿ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਆਹ **"ਕਮ੍ਮਪਰਿਚ੍ਛੇਦਮੇਵਾ"**ਤਿ। **ਅਪ੍ਪੇਤੁਂ ਨ ਸਕ੍ਕੋਤਿ**

ਅਟ੍ਠਮਨਵਮਬਲਾਨਿ ਵਿਯ, ਤੰਸਦਿਸੰ ਇਦ੍ਧਿਵਿਧਞਾਣੰ ਵਿਯ ਵਿਕੁਬ੍ਬਿਤੁੰ। ਏਤੇਨ ਦਸਬਲਸਦਿਸਤ੍ਤਞ੍ਚ ਵਾਰੇਤਿ, ਝਾਨਾਦਿਞਾਣੰ ਵਿਯ ਵਾ ਅਪ੍ਪੇਤੁੰ ਵਿਕੁਬ੍ਬਿਤੁਞ੍ਚ। ਯਦਿਪਿ ਹਿ ਝਾਨਾਦਿਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਞਾਣੰ ਸਤ੍ਤਮਬਲਨ੍ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਸਵਿਤਕ੍ਕਸਵਿਚਾਰਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਤਥਾਪਿ ਝਾਨਾਦੀਹਿ ਵਿਨਾ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਾ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਝਾਨਾਦਿਸਹਗਤੰ ਞਾਣੰ ਤਦਨ੍ਤੋਗਧੰ ਕਤ੍ਵਾ ਏਵੰ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। ਅਥ ਵਾ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣੰ ਝਾਨਾਦਿਕਿਚ੍ਚੰ ਵਿਯ ਨ ਸਬ੍ਬੰ ਬਲਕਿਚ੍ਚੰ ਕਾਤੁੰ ਸਕ੍ਕੋਤੀਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ **"ਤਞ੍ਹਿ ਝਾਨੰ ਹੁਤ੍ਵਾ ਅਪ੍ਪੇਤੁੰ ਇਦ੍ਧਿ ਹੁਤ੍ਵਾ ਵਿਕੁਬ੍ਬਿਤੁਞ੍ਚ ਨ ਸਕ੍ਕੋਤੀ**"ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਨ ਪਨ ਕਸ੍ਸਚਿ ਬਲਸ੍ਸ ਝਾਨਇਦ੍ਧਿਭਾਵਤੋਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੰ।

ਦਸਮਬਲਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਞਾਣਵਿਭਙ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੧੭. ਖੁਦ੍ਦਕਵਤ੍ਥੁਵਿਭਙ੍ਗੋ

੧. ਏਕਕਮਾਤਿਕਾਦਿਵਣ੍ਣਨਾ

੮੩੨. ''ਤੇਤ੍ਤਿੰਸਤਿ ਤਿਕਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਤੇ ਪਨ **ਪਞ੍ਚਤਿੰਸ**। ਤਥਾ ''ਪੁਰਿਸਮਲਾਦਯੋ ਅਟ੍ਠ ਨਵਕਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਤੇ ਪਨ **ਆਘਾਤਵਤ੍ਥੁਆਦਯੋ ਨ**ਵ। ਯੇ ''ਦ੍ਵੇ ਅਟ੍ਠਾਰਸਕਾ''ਤਿਆਦਿਮ੍ਹਿ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਤੇ ਏਵ ''ਇਤਿ ਅਤੀਤਾਨਿ ਛਤ੍ਤਿੰਸਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਤਯੋ ਛਤ੍ਤਿੰਸਕਾ ਕਤਾਤਿ ਆਹ **"ਛ ਅਟ੍ਠਾਰਸਕਾ"**ਤਿ, ਦ੍ਵਾਸਟ੍ਠਿ ਪਨ ਦਿਟ੍ਠਿਗਤਾਨਿ ਅਞ੍ਞਤ੍ਥ ਵੁਤ੍ਤਭਾਵੇਨੇਵ ਇਧ ਨਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਾਨੀਤਿ ਨ ਗਹਿਤਾਨੀਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾਨਿ।

ਏਕਕਮਾਤਿਕਾਦਿਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

(੧.) ਏਕਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੮੪੩-੮੪੪. **ਅਤ੍ਥਿ ਪਟਿਚ੍ਚਂ ਨਾਮਾ**ਤਿ ਯਥਾ ''ਚਕ੍ਖੁਞ੍ਚ ਪਟਿਚ੍ਚਾ''ਤਿਆਦੀਸੁ ਨਿਸ੍ਸਯਾਦਿਪਚ੍ਚਯਭਾਵੇਨ ਪਟਿਚ੍ਚਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਨ ਤਥਾ ਇਧ ਖਤ੍ਤਿਯਾਦਿਜਾਤੀਨਂ ਪਰਮਤ੍ਥਤੋ ਅਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾਨਂ ਨਿਸ੍ਸਯਾਦਿਪਚ੍ਚਯਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਭਾਵਾ। ਯੇਸੁ ਪਨ ਖਨ੍ਧੇਸੁ ਸਨ੍ਤੇਸੁ ਖਤ੍ਤਿਯਾਦਿਸਮ੍ਮੁਤਿ ਹੋਤਿ, ਤੇਸਂ ਅਬ੍ਬੋਚ੍ਛਿਨ੍ਨਤਾਵ ਖਤ੍ਤਿਯਾਦਿਜਾਤਿਯਾ ਅਤ੍ਥਿਤਾ, ਸਾ ਇਧ ਪਟਿਚ੍ਚ-ਸਦ੍ਦੇਨ ਵਿਭਾਵਿਤਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਏਕਿਸ੍ਸਾ ਸੇਣਿਯਾ**ਤਿ ਅਸਮ੍ਭਿਨ੍ਨਾਯਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਪਞ੍ਚਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਾਦਿਕਿਰਿਯਾਸੁ ਪੁਰਤੋ ਕਰਣਂ **ਪੁਰੇਕ੍ਖਾਰੋ। ਨਿਕ੍ਖੇਪਰਾਸੀ**ਤਿ ਨਿਧਾਨਰਾਸਿ। **ਪਤ੍ਥਟਾਕਿਤ੍ਤਿਨੋ**ਤਿ ਵਿਤ੍ਥਿਣ੍ਣਾਕਿਤ੍ਤਿਨੋ। **ਰਤ੍ਤਞ੍ਞੁਮਦੋ**ਤਿ ਪੁਰਾਣਞ੍ਞੁਤਾਮਦੋਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਚਿਰਰਤ੍ਤਿਜਾਤੇਨ, ਚਿਰਰਤ੍ਤਿਪਬ੍ਬਜਿਤੇਨ ਵਾ ਜਾਨਿਤਬ੍ਬਸ੍ਸ, ਰਤ੍ਤੀਨਮੇਵ ਵਾ ਜਾਨਨਮਦੋ। **ਉਪਟ੍ਠਾਪਕਮਾਨੇ**ਤਿ ਆਣਾਕਰਣਮਾਨੇ। ਆਣਾਕਰਣਞ੍ਹਿ ਵਿਚਾਰਣਂ ਇਧ **"ਯਸੋ"**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ। ਪਰਿਮਣ੍ਡਲਤ੍ਤਭਾਵਨਿਸ੍ਸਿਤੋ ਮਾਨੋ **ਪਰਿਣਾਹਮਦੋ**। ਸਰੀਰਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਪਾਰਿਪੂਰਿਯਾ ਮਦੋ **ਪਾਰਿਪੂਰਿਮਦੋ**।

੮੪੫. ਵਤ੍ਥੁਨਾ ਵਿਨਾਪਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਤਾਯ **ਅਵਤ੍ਥੁਕਂ**, ਨ ਵਤ੍ਥੁਨੋ ਅਭਾਵਾ।

੮੪੬. **ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ** ਵੋ**ਸ੍ਸਜ੍ਜਨ**ਨ੍ਤਿ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਸਤਿਤੋ ਮੁਚ੍ਚਨਂ, ਕਾਯਦੁਚ੍ਚਰਿਤਾਦੀਸੁ ਪਕ੍ਖਨ੍ਦਨਂ ਵਾ ਵੋ**ਸ੍ਸਗ੍ਗੋ। ਪਤਿਟ੍ਠਾਭਾ**ਵੋਤਿ ਕੁਸਲਕਰਣੇ ਅਟ੍ਠਾਨਂ, ਅਨੁਟ੍ਠਾਨਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਪਮਾਦਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ **ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ** ਕਾਯਦੁਚ੍ਚਰਿਤੇ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵੋਸ੍ਸਗ੍ਗੋ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤੇ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਯਂ ਕੋਧੇ ਉਪਨਾਹੇਤਿ ਏਵਮਾਦਿਕੋ ਪਰਿਯਾਯੋ ਅਪਰਿਯਨ੍ਤੋ, ਤਦਤ੍ਥਤਪ੍ਪਰਿਯਾਯਪ੍ਪਕਾਸਕੋ ਵੋਸ੍ਸਗ੍ਗਨਿਸ੍ਸਗ੍ਗਾਦਿਕੋ ਬਜਞ੍ਜਨਪਰਿਯਾਯੋ ਚਾਤਿ ਸਬ੍ਬਂ ਤਂ ਸਙ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ ਏਵਰੂਪੋਤਿ ਇਦਂ ਆਕਾਰਨਿਦਸ੍ਸਨਂ ਸਬ੍ਬਪਰਿਯਾਯਸ੍ਸ ਵਤ੍ਤੁਂ ਅਸਕ੍ਕੁਣੇਯ੍ਯਤ੍ਤਾ ਕਤਨ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ਆਹ **"ਪਰਿਯਨ੍ਤਾਭਾਵਤੋ"**ਤਿ। ਵਿ**ਸ੍ਸਟ੍ਠਾਕਾਰੋ**ਤਿ ਸਤਿਯਾ ਪਚ੍ਚਨੀਕਭੂਤੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਖਨ੍ਧੇ ਦਸ੍ਸੇਤਿ।

੮੪੭. **ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਥਦ੍ਧਤਾ** ਤਥਾਪਵਤ੍ਤਚਿਤ੍ਤਮੇਵਾਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ, ਮਾਨਵਿਸੇਸੋ ਵਾ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਉਪਸਙ੍ਕਮਨੇ ਵਨ੍ਦਿਤਬ੍ਬਂ ਹੋਤੀਤਿ **ਪਰਿਯਨ੍ਤੇਨੇਵ ਚਰਤਿ**।

੮੪੮. ''ਆਪਤ੍ਤਿਂ ਆਪਨ੍ਨੋਸੀ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੇ ''ਆਵੁਸੋ, ਤ੍ਵਂ ਆਪਨ੍ਨੋਸੀ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ ਤਸ੍ਸੇਵ ਉਪਰਿ ਖਿਪਨਵਸੇਨ **"ਪਟਿਪ੍ਫਰਿਤ੍ਵਾ"**ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ''ਤਸ੍ਮਿਂ ਨਾਮ ਦਲਿਦ੍ਦੇ, ਅਕੁਸਲੇ ਵਾ ਇਦਂ ਕਰੋਨ੍ਤੇ ਅਹਂ ਕਸ੍ਮਾ ਨ ਕਰੋਮੀ''ਤਿ ਏਵਂ ਇਧ ਪਟਿਪ੍ਫਰਣਂ ਯੁਤ੍ਤਂ। ਕਰਣਸ੍ਸ ਉਤ੍ਤਰਕਿਰਿਯਾ **ਕਰਣੁਤ੍ਤਰਿਯਂ। ਅਕੁਸਲਪਕ੍ਖੋ ਏਸਾ**ਤਿ ਸਾਰਮ੍ਭੋਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ।

੮੪੯. ਅਤਿਛੂ ਇਚ੍ਛਤੀਤਿ ਅਤਿਚ੍ਛਿਚ੍ਛੋ, ਤਸ੍ਸ ਭਾਵੋ ਅਤਿਚ੍ਛਿਚ੍ਛਤਾਤਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੇ ਛਿ-ਕਾਰਲੋਪਂ ਕਤ੍ਵਾ “**ਅਤਿਚ੍ਛਤਾ**”ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਅਤ੍ਰਿਚ੍ਛਤਾ**ਤਿ ਚ ਸਾ ਏਵ ਵੁਚ੍ਚਤੀਤਿ। ਤਤ੍ਰਾਪਿ ਨੇਰੁਤ੍ਤਿਕਵਿਧਾਨੇਨ ਪਦਸਿਦ੍ਧਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਯਥਾਲਦ੍ਧਂ ਵਾ ਅਤਿਕ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਅਤ੍ਰ ਅਤ੍ਰ ਇਚ੍ਛਨਂ **ਅਤ੍ਰਿਚ੍ਛਤਾ**, ਸਾ ਏਵ ਰ-ਕਾਰਸ੍ਸ ਤ-ਕਾਰਂ ਕਤ੍ਵਾ “**ਅਤਿਚ੍ਛਤਾ**”ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ।

ਅਤ੍ਰਿਚ੍ਛਨ੍ਤਿ ਅਤਿਚ੍ਛਂ, ਅਤ੍ਰ ਵਾ ਇਚ੍ਛਨ੍ਤੋ। ਕੇਨ? **ਅਤਿਲੋਭੇਨ** ਅਤਿਲੋਭਮਿਚ੍ਛਾਸਙ੍ਖਾਤੇਨ **ਅਤਿਲੋਭਮਦੇਨ** ਚ। ਅਤ੍ਤਨੋ ਹਿਤਂ **ਅਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਹਾਯਤਿ** ਜੀਰਤਿ, ਆਦਿਣ੍ਣੋ ਵਾ **ਅਤ੍ਤਾ**, ਪਤ੍ਤੋ ਵਾ **ਅਤ੍ਤਾ**, ਨਂ ਜੀਰਤਿ ਚਨ੍ਦਕਿਨ੍ਨਰਿਂ ਪਤ੍ਥਯਿਤ੍ਵਾ ਅਸਿਤਾਭੂਦੇਵਿਯਾ ਵਿਹੀਨੋ ਵਿਯ।

ਇਚ੍ਛਾਹਤਸ੍ਸਾਤਿ ਇਚ੍ਛਾਯ ਉਪਦ੍ਦੁਤਸ੍ਸ, ਮੁਦ੍ਦਿਤਸ੍ਸ ਵਾ।

ਅਤਿਹੀਲ਼ਯਾਨੇਤਿ ਅਵਮਞ੍ਞਮਾਨੇ। **ਮਲਕ**ਨ੍ਤਿ ਏਵਂਨਾਮਕਂ ਜਨਪਦਂ, ਅਬ੍ਭੋਕਾਸਂ ਵਾ। **ਕੋਦਣ੍ਡਕੇਨਾ**ਤਿ ਕੁਦਣ੍ਡਕੇਨ ਰਸ੍ਸਦਣ੍ਡਕੇਨ। ਗਦ੍ਦੂਲੇਨਾਤਿ ਚ ਵਦਨ੍ਤਿ। **ਰੁਹਿਰਮਕ੍ਖਿਤਙ੍ਗੋ**ਤਿ ਰੁਹਿਰਸਿਨ੍ਨਗਤ੍ਤੋ।

੮੫੦. ਜਾਨਨ੍ਤਸ੍ਸੇਵ ਭਿਯ੍ਯੋ ਭਿਯ੍ਯੋ ਚੋਦੇਨ੍ਤੋ ਵਿਯ **ਸਮ੍ਭਾਵੇਤੁਕਾਮੋ ਹੋਤਿ। ਪਚ੍ਚਯੇ**ਤਿ ਉਪਾਦਾਨਾਦਿਪਚ੍ਚਯੇ।

੮੫੧. ਯੇ ਪਤਿਰੂਪੇਨ ਵਞ੍ਚੇਨ੍ਤਿ, ਤੇ **ਗਣ੍ਠਿਕਾ**, ਦੁਰਾਚਾਰੇਨ ਵਾ ਗਣ੍ਠਿਭੂਤਾ। **ਗਣ੍ਠਿਕਪੁਤ੍ਤਾ ਨਾਮ ਗਣ੍ਠਿਕਾ ਏਵ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਤੇਨ** ਸਦ੍ਧਿਵਿਹਾਰਿਕਾ ਗਣ੍ਠਿਕਭਾਵੇਨ “**ਥੇਰੋ…ਪੇ॰… ਦੀਘਚਙ੍ਕਮੇ ਵਿਹਰਤੀ**”ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ।

ਵ**ਟ੍ਟਿ ਭਨ੍ਤੇ**ਤਿ ਅਯਮ੍ਪਿ ਏਕੋ ਪਕਾਰੋ, ਲਾਭਿਨਾ ਏਵ ਪਨ ਸਕ੍ਕਾ ਞਾਤੁਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਲਾਭਿਤਂ ਸੂਚੇਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਯਂ** ਨਾਮ ਉਪਰਿਪਣ੍ਣਾਸਕੇ ਦੁਤਿਯਸੁਤ੍ਤਂ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੧ ਆਦਯੋ)। ਤਸ੍ਸ ਗਮ੍ਭੀਰਤ੍ਤਾ ਵਦਤਿ “**ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਯਂ ਓਲੋਕੇਨ੍ਤਸ੍ਸਾ**”ਤਿ।

੮੫੨. **ਸਿਙ੍ਗ**ਨ੍ਤਿ ਸਿਙ੍ਗਾਰਂ। ਤਞ੍ਹਿ ਕੁਸਲਸ੍ਸ ਵਿਜ੍ਝਨਤੋ ਸਮਾਸੇਵਿਤਤਾਯ ਸੀਸੇ ਪਰਿਕ੍ਖਤਂ ਸੁਨਿਖਤਂ ਵਿਸਾਣਂ ਵਿਯ, ਥਿਰਤ੍ਤਾ ਚ ਸਿਙ੍ਗਂ ਵਿਯਾਤਿ ਸਿਙ੍ਗਂ, ਤਂ ਪਨਤ੍ਥਤੋ ਰਾਗੋ।

੮੫੩. ਤੇਮਨਕਰਣਤ੍ਥੇ **ਤਿਨ੍ਤਿਣ**-ਸਦ੍ਦੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। **ਖੀਯਨ**ਨ੍ਤਿ ਚ ਯੇਨ ਲੋਭੇਨ ਪਰਂ ਮਮਨ੍ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਂ ਖੀਯਤਿ, ਸੋ ਵੁਤ੍ਤੋ। **ਖੀਯਨਂ** ਭਣ੍ਡਨਨ੍ਤਿ ਚ ਵਦਨ੍ਤਿ। **ਤਿਨ੍ਤਿਣ**ਨ੍ਤਿ ਵਾ ਲੋਲੁਪ੍ਪਮਿਚ੍ਚੇਵ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਸਞ੍ਞਾ-ਸਦ੍ਦੋ ਹਿ ਏਸੋ ਲੋਲੁਪ੍ਪਵਾਚਕੋਤਿ।

੮੫੪. **ਊਰੁਪ੍ਪਮਾਣਾਪੀ**ਤਿ ਏਤੇਨ ਮਹਨ੍ਤਘਨਭਾਵੇਨ ਅਪ੍ਪਤਿਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਅਥ**ਵਾਤਿਆਦਿਨਾ ਚੀਵਰਮਣ੍ਡਨਾਦੀਨਂ ਵਿਸੇਸਨਾਨਿ ‘‘ਇਮਸ੍ਸ ਵਾ ਪੂਤਿਕਾਯਸ੍ਸ ਬਾਹਿਰਾਨਂ ਵਾ ਪਰਿਕ੍ਖਾਰਾਨਂ ਮਣ੍ਡਨਾ’’ਤਿਆਦੀਨੀਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਚੀਵਰੇਨ ਹਿ ਮਣ੍ਡਨਾ **ਚੀਵਰਮਣ੍ਡਨਾ**, ਚੀਵਰਸ੍ਸ ਵਾ ਮਣ੍ਡਨਾ **ਚੀਵਰਮਣ੍ਡਨਾ**, ਏਵਂ **ਪਤ੍ਤਮਣ੍ਡਨਾ ਸੇਨਾਸਨਮਣ੍ਡਨਾ** ਚਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਊਨਟ੍ਠਾਨਪੂਰਣਂ ਛਵਿਰਾਗਸੁਸਣ੍ਠਾਨਾਦਿਕਰਣਞ੍ਚ ਚੀਵਰਾਦੀਸੁ ਕਾਯੇ ਚ ਯਥਾਯੋਗਂ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ। **ਤਦਹੁਜਾਤਦਾਰਕੋ** ਵਿ**ਯ ਹੋਤੀ**ਤਿ ਦਾਰਕਚਾਪਲ੍ਯਂ ਨ ਮੁਞ੍ਚਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

੮੫੫. ਸਦਿਸਾ ਅਨੁਰੂਪਾ ਭਤ੍ਤਿ ਸਭਾਗੋ, ਨ ਸਭਾਗੋ ਅਸਭਾਗੋ, ਮਾਨਥਦ੍ਧਤਾ, ਵਿਰੋਧੋ ਵਾ। ਤੇਨਸ੍ਸ ਮਾਤਾਦੀਸੁ ਵਤ੍ਤਨਂ **ਅਸਭਾਗਵੁਤ੍ਤਿਤਾ**। ਏਵਂਵਿਧਾਨਂ ਮਾਨਾਧਿਕਾਨਂ ਅਕੁਸਲਾਨਮਿਦਂ ਨਾਮਂ।

੮੫੬. **ਪਰਿਤਸ੍ਸਿਤਾ**ਤਿ ਸਙ੍ਕਮ੍ਪਨਾ, ਉਕ੍ਕਣ੍ਠਿਤਸ੍ਸ ਵਾ ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਤਣ੍ਹਾਯਨਾ।

੮੫੭. ਕੁਸਲਕਰਣੇ ਕਾਯਸ੍ਸ ਅਵਿਪ੍ਫਾਰਿਕਤਾ ਲੀਨਤਾ **ਜਾਤਿਆਲਸ੍ਯਂ**, ਨ ਰੋਗਉਤੁਭੋਜਨਾਦੀਹਿ ਕਾਯਗੇਲਞ੍ਞਂ **ਤਨ੍ਦੀ** ਨਾਮ, ਅਥ ਖੋ ਪਕਤਿਆਲਸ੍ਯਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਕਾਯਾਲਸਿਯ**ਨ੍ਤਿ ਨਾਮਕਾਯਸ੍ਸ ਆਲਸਿਯਂ, ਤਦੇਵ ਰੂਪਕਾਯਸ੍ਸਾਪੀਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ।

੮੫੮. ਅਚ੍ਚਸਨਾਦੀਹਿ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਧਾਤੁਕ੍ਖੋਭਨਿਮਿਤ੍ਤੰ ਆਲਸਿਯੰ **ਵਿਜਮ੍ਭਿਤਾ**।

੮੫੯. ਭਤ੍ਤਨਿਮਿਤ੍ਤੇਨ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੰ ਆਲਸਜੰ **ਭਤ੍ਤਸਮ੍ਮਦੋ**।

੮੬੦. **ਇਮੇਹਿ ਪਨਾ**ਤਿ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਕਲਜਤਾਦੀਹਿ। ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ **ਕਿਲੇਸਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਥਿਨਮਿਦ੍ਧਕਾਰਣਾਨੰ ਰਾਗਾਦੀਨੰ ਵਸੇਨਾਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੰ।

੮੬੧. ਸਮ੍ਮਾਆਜੀਵਤੋ ਅਪੇਤੋ ਕਤੋਤਿ **ਅਪਕਤੋ**। ਸੋ ਆਜੀਵੁਪਦ੍ਦਵੇਨ ਉਪਦ੍ਦੁਤੋਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਆਹ **"ਉਪਦ੍ਦੁਤਸ੍ਸਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ"**ਤਿ।

ਤਿਵਿਧਮ੍ਪਿ ਤੰ ਤਤ੍ਥ ਆਗਤੰ ਤਸ੍ਸ ਨਿਸ੍ਸਯਭੂਤਾਯ ਇਮਾਯ ਪਾਲ਼ਿਯਾ **ਦਸ੍ਸੇਤੁ**ਨ੍ਤਿ ਏਵਮਤ੍ਥੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ।

ਪਾਪਣਿਕਾਨੀਤਿ ਆਪਣਤੋ ਛਡ੍ਡਿਤਾਨਿ। **ਨਨ੍ਤਕਾਨੀ**ਤਿ ਅਨ੍ਤਰਹਿਤਾਨਿ, ਚੀਰਾਨਿ ਵਾ। ਗਿਲਾਨਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਭੂਤਾ ਭੇਸਜ੍ਜਸਙ੍ਖਾਤਾ ਜੀਵਿਤਪਰਿਕ੍ਖਾਰਾ **ਗਿਲਾਨਪਚ੍ਚਯਭੇਸਜ੍ਜਪਰਿਕ੍ਖਾਰਾ**। **ਪੂਤਿਮੁਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਪੁਰਾਣਸ੍ਸ ਅਪੁਰਾਣਸ੍ਸ ਚ ਸਬ੍ਬਸ੍ਸ ਗੋਮੁਤ੍ਤਸ੍ਸੇਤੰ ਨਾਮੰ। ਪੂਤਿਭਾਵੇਨ ਛਡ੍ਡਿਤੋਸਧਨ੍ਤਿਪਿ ਕੇਚਿ।

ਅਗਬ੍ਭਿਕਾ ਏਕਦ੍ਵਾਰਾ ਦੀਘਸਾਲਾ ਕਿਰ **ਉਦ੍ਦਣ੍ਡੋ**। ਕੁਚ੍ਛਿਤਰਜਭੂਤਾਯ ਪਾਪਿਚ੍ਛਤਾਯ ਨਿਰਤ੍ਥਕਕਾਯਵਚੀਵਿਪ੍ਫਨ੍ਦਨਿਗ੍ਗਹਣੰ ਕੋਰਜੰ, ਤੰ ਏਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਕੋਰਜਿਕੋ, ਅਤਿਵਿਯ ਕੋਰਜਿਕੋ **ਕੋਰਜਿਕਕੋਰਜਿਕੋ**। ਅਤਿਪਰਿਸਙ੍ਕਿਤੋਤਿ ਕੇਚਿ। **ਮੁਖਸਮ੍ਭਾਵਿਤੋ**ਤਿ ਕੋਰਜਿਕਕੋਰਜਿਕਾਦਿਭਾਵੇਨ ਪਵਤ੍ਤਵਚਨੇਹਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਮੁਖਮਤ੍ਤੇਨ ਅਞ੍ਞੇਹਿ ਸਮ੍ਭਾਵਿਤੋ। ਸੋ ਏਵਰੂਪੋ ਏਵਰੂਪਤਾਯ ਏਵ ਅਤ੍ਤਾਨੰ ਪਰੰ ਵਿਯ ਕਤ੍ਵਾ **"ਅਯੰ ਸਮਣੋ"**ਤਿਆਦਿੰ ਕਥੇਤਿ।

ਪਣਿਧਾਯਾਤਿ ''ਅਰਹਾਤਿ ਮੰ ਜਾਨਨ੍ਤੂ''ਤਿ ਚਿਤ੍ਤੰ ਠਪੇਤ੍ਵਾ, ਪਤ੍ਥੇਤ੍ਵਾ ਵਾ। **ਆਪਾਥਕਜ੍ਝਾਯੀ**ਤਿ ਮਨੁਸ੍ਸਾਨੰ ਆਪਾਥਟ੍ਠਾਨੇ ਸਮਾਧਿੰ ਸਮਾਪਨ੍ਨੋ ਵਿਯ ਨਿਸੀਦਨ੍ਤੋ ਆਪਾਥਕੇ ਜਨਸ੍ਸ ਪਾਕਟਟ੍ਠਾਨੇ ਝਾਯੀ।

ਅਞ੍ਞੰ ਵਿਯ ਕਤ੍ਵਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਮੀਪੇ ਭਣਨੰ **ਸਾਮਨ੍ਤਜਪ੍ਪਿਤੰ**। ਆਕਾਰਸ੍ਸ ਰਸ੍ਸਤ੍ਤੰ ਕਤ੍ਵਾ **"ਅਠਪਨਾ"**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਕੁਹਨੰ ਕੁਹੋ, ਤਸ੍ਸ ਅਯਨਾ ਪਵਤ੍ਤਿ **ਕੁਹਾਯਨਾ,** ਕੁਹਸ੍ਸ ਵਾ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਅਯਨਾ ਗਤਿਕਿਰਿਯਾ **ਕੁਹਾਯਨਾ**।

੮੬੨. **ਪੁਟ੍ਠਸ੍ਸਾ**ਤਿ ''ਕੋ ਤਿਸ੍ਸੋ, ਕੋ ਰਾਜਪੂਜਿਤੋ''ਤਿ ਪੁਟ੍ਠਸ੍ਸ। **ਨਹਨਾ**ਤਿ ਬਨ੍ਧਨਾ ਪਰਿਵੇਠਨਾ।

੮੬੩. ਨਿਮਿਤ੍ਤੇਨ ਚਰਨ੍ਤੋ ਜੀਵਨ੍ਤੋ ਨਿਮਿਤ੍ਤਕਾਰਕੋ ਨੇਮਿਤ੍ਤਿਕੋ, ਤਸ੍ਸ ਭਾਵੋ **ਨੇਮਿਤ੍ਤਿਕਤਾ**। ਅਤ੍ਤਨੋ ਇਚ੍ਛਾਯ ਪਕਾਸਨੰ **ਓਭਾਸੋ**। ਕੋ ਪਨ ਸੋਤਿ? ''ਅਜ੍ਜ ਭਿਕ੍ਖੂਨੰ ਪਚ੍ਚਯਾ ਦੁਲ੍ਲਭਾ ਜਾਤਾ''ਤਿਆਦਿਕਾ **ਪਚ੍ਚਯਪਟਿਸੰਯੁਤ੍ਤਕਥਾ**। ਇਚ੍ਛਿਤਵਤ੍ਥੁਸ੍ਸ ਸਮੀਪੇ ਕਥਨੰ **ਸਾਮਨ੍ਤਜਪ੍ਪਾ**।

੮੬੪. ਬਹਿ ਛਡ੍ਡਨੰ **ਉਕ੍ਖੇਪਨਾ**। ਪਰਪਿਟ੍ਠਿਮੰਸਖਾਦਨਸੀਲੋ ਪਰਪਿਟ੍ਠਿਮੰਸਿਕੋ, ਤਸ੍ਸ ਭਾਵੋ **ਪਰਪਿਟ੍ਠਿਮੰਸਿਕਤਾ**।

੮੬੫. ਨਿਕਤ੍ਤੰ ਅਪ੍ਪੇਨ ਲਾਭੇਨ ਬਹੁਕੰ ਵਞ੍ਚੇਤ੍ਵਾ ਗਹੇਤੁੰ ਇਚ੍ਛਨੰ ਨਿਜਿਗੀਸਨੰ, ਤਸ੍ਸ ਭਾਵੋ **ਨਿਜਿਗੀਸਨਤਾ**। ਤਸ੍ਸੇਵ ਇਚ੍ਛਨਸ੍ਸ ਪਵਤ੍ਤਿਆਕਾਰੋ, ਤੰਸਹਜਾਤੰ ਵਾ ਗਵੇਸਨਕਮ੍ਮੰ।

੮੬੬. ਵਣ੍ਣਸਮ੍ਪਨ੍ਨੰ ਪੋਕ੍ਖਰੰ ਵਣ੍ਣਪੋਕ੍ਖਰਨ੍ਤਿ ਉਤ੍ਤਰਪਦਲੋਪੋ ਪੁਬ੍ਬਪਦਸ੍ਸ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ, ਵਣ੍ਣਪਾਰਿਪੂਰੀ ਵਾ **ਵਣ੍ਣਪੋਕ੍ਖਰਤਾ**। ''ਅਤ੍ਥਜਾਪਿਕਾ''ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਵਿਯ ਜਪ-ਸਦ੍ਦੋ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਵਾਚਕੋਤਿ ਆਹ **"ਪਵਤ੍ਤੇਤੀ"**ਤਿ।

੮੬੭. ਸੇਯ੍ਯਸਦਿਸਮਾਨਾ ਉਨ੍ਨਤਿਵਸੇਨ ਪਵੱਤਾਤਿ ਉਭਯੱਤਾਪਿ **“ਮਾਨੰ ਜਪ੍ਪੇਤੀ”**ਤਿ ਵੁੱਤੰ।

੮੬੮. ਹੀਨਮਾਨੋ ਪਨ ਓਨਤਿਵਸੇਨ ਪਵੱਤਿਤੋ ਕੇਵਲੇਨ ਮਾਨਸੱਦੇਨ ਨਿੱਦੇਸੰ ਨਾਰਹਤੀਤਿ ਤੰਨਿੱਦੇਸੇ **“ਓਮਾਨੰ ਜਪ੍ਪੇਤੀ”**ਤਿ (ਵਿਭੰ॰ ੮੭੪) ਵੁੱਤੰ।

੮੭੨. ਰਾਜਭੋਗੇਨ ਰੱਠਭੁਵ੍ਵਜਨਕੋ ਰਾਜਨਿਸ੍ਸਿਤੋ **ਰੱਠਿਯੋ**।

੮੭੯. **ਪੁੱਗਲੰ ਅਨਾਮਸਿਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਯਥਾ ਸੇਯ੍ਯਸ੍ਸ ਸੇਯ੍ਯਮਾਨਾਦਿਨਿੱਦੇਸੇਸੁ ‘‘ਪਰੇਹਿ ਸੇਯ੍ਯੰ ਅੱਤਾਨੰ ਦਹਤੀ’’ਤਿ ਸੇਯ੍ਯਾਦਿਪੁੱਗਲੋ ਮਾਨੁਪ੍ਪਾਦਕੋ ਆਮੱਠੋ, ਏਵਮੇਤਸ੍ਸ ਸੇਯ੍ਯਮਾਨਭਾਵੇਪਿ ਮਾਨੁਪ੍ਪਾਦਕਪੁੱਗਲਵਿਸੇਸੰ ਅਨਾਮਸਿਤ੍ਵਾ ‘‘ਪਰੇ ਅਤਿਮਞ੍ਞਤਿ’’ਚ੍ਚੇਵ ਵੁੱਤੰਨ੍ਤਿ ਅੱਥੋ। ਪਰੇ ਅਤਿੱਕਮਿਤ੍ਵਾ ਮਞ੍ਞਨਞ੍ਹਿ ਯਸ੍ਸ ਕਸ੍ਸਚਿ ਅਤਿਮਾਨੋਤਿ।

੮੮੦. ਪੁਰਿਮਮਾਨਸ੍ਸ ਉਪਰਿਮਾਨੋ **ਮਾਨਾਤਿਮਾਨੋ, ਅਤਿ**-ਸੱਦੋ ਉਪਰਿ-ਸੱਦਸ੍ਸ ਅੱਥੰ ਵਦਤੀਤਿ ਦੱਠਬ੍ਬੋ। ਪੁਰਿਮਮਾਨੰ ਵਾ ਅਤਿੱਕਨ੍ਤੋ ਮਾਨੋ **ਮਾਨਾਤਿਮਾਨੋ**।

੮੮੧. ਪੱਖਿਜਾਤੀਸੁ ਵਾਯਸੋ ਅਨ੍ਤੋ ਲਾਮਕੋਤਿ ਕਤ੍ਵਾ **“ਕਾਕਜਾਤਿ ਵਿਯਾ”**ਤਿ ਵੁੱਤੰ।

੮੮੨. ਥੇਰੋ ਕਿਰ ਦੋਸਚਰਿਤੋ ਅਹੋਸਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਆਦਿਤੋਵ ‘‘ਤੁਮ੍ਹੇ ਅਖੀਣਾਸਵਾ’’ਤਿ ਅਵਤ੍ਵਾ ਉਪਾਯੇਨ ਕਥੇਸੀਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ, ਦੋਸਚਰਿਤੱਤਾ ਵਾ ਖਿਪ੍ਪੰ ਤਤਿਯਪਦਵਾਰੇ ਵਿਰਾਗੰ ਉਪ੍ਪਾਦੇਸੀਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ।

੮੮੩. **ਮਾਨੰ ਅਨੁਗਤਚ੍ਛਨ੍ਦੋ**ਤਿ ਮਾਨਸਮ੍ਪਯੁੱਤਛਨ੍ਦੋ, ਮਾਨਸਭਾਵੰ ਅਨੁਗਤੋ ਮਾਨਚ੍ਛਨ੍ਦੋ ਵਾ।

੮੮੪. ‘‘ਵਿਲਮ੍ਬਨ’’ਨ੍ਤਿ ਚ ਇੱਥਿਪੁਰਿਸਸਮ੍ਮਾਨਨਾਦਿਕਿਰਿਯਾਦਿਵਿਲਮ੍ਬਨਪਟਿਸੰਯੁੱਤੰ ਕੱਤੁਬ੍ਬੰ ਦੱਠਬ੍ਬੰ। ਤੱਥ ਯੁੱਤਮੁੱਤਸਿਲਿੱਟੰ ਪਟਿਭਾਨੰ **ਵਿਲਮ੍ਬਨਪਟਿਭਾਨੰ**।

੮੮੭. ਅਮਰਵਾਦਪਟਿਸੰਯੁੱਤੋ ਵਿਤੱਕੋ, ਅੱਤਨੋ ਅਮਰਣੱਥਾਯ ਦੇਵਭਾਵੱਥਾਯ ਵਾ ਵਿਤੱਕੋ **ਅਮਰਵਿਤੱਕੋ**।

੮੮੮. ਪਰੇਸੁ ਅਨੁੱਦਯਾ ਰਾਗਵਸੇਨ ਅਨੁੱਦਯਕਰਣੰ ਏਤਸ੍ਸਾਤਿ ਪਰਾਨੁੱਦਯੋ, ਤਸ੍ਸ ਭਾਵੋ **ਪਰਾਨੁੱਦਯਤਾ**, ਪਰੇਸੁ ਵਾ ਅਨੁੱਦਯਸ੍ਸੇਵ ਸਹਨਨ੍ਦਿਤਾਦਿਕਸ੍ਸ ਭਾਵੋ **ਪਰਾਨੁੱਦਯਤਾ**, ਤਾਦਿਸੋ ਰਾਗੋ। **ਤੱਥਾ**ਤਿ ਪਰਾਨੁੱਦਯਤਾਯ ਸੰਸੱਠਵਿਹਾਰੇਨ ਦਸ੍ਸਿਤਾਯਾਤਿ ਅੱਥੋ ਯੁਜ੍ਜਤਿ।

੮੯੦. ਅਨਵਞ੍ਞਤ੍ਤਿੰ ਪੱਥੇਨ੍ਤੋ ਅਨਵਞ੍ਞਤ੍ਤੱਥਮੇਵ ਕਾਮਗੁਣੇ ਚ ਪੱਥੇਤੀਤਿ ਆਹ **“ਪਞ੍ਚਕਾਮ…ਪੇ॰… ਨਿਸ੍ਸਿਤੋ ਹੁਤ੍ਵਾ”**ਤਿ।

ਏਕਕਨਿੱਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿੱਠਿਤਾ।

(੨.) ਦੁਕਨਿੱਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੮੯੧. **ਉਪਨਯ੍ਹਤੀ**ਤਿ ਬਨ੍ਧਤਿ। ਅ-ਕਾਰੋ ਅਨਨ੍ਤਰੱਥਵਾਚਕੋ, ਮਰਿਯਾਦਵਾਚਕਸ੍ਸ ਵਾ ਆਕਾਰਸ੍ਸ ਰਸ੍ਸਤ੍ਤੰ ਕਤ੍ਵਾ ‘‘ਅੱਠਪਨਾ’’ਤਿ ਵੁੱਤਨ੍ਤਿ **“ਅਨਨ੍ਤਰੱਠਪਨਾ”**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤੱਥ ਪਠਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਪਵੱਤਾਕਾਰੋ ਮਰਿਯਾਦਾ, ਤੰ ਅਨਤਿੱਕਮਿਤ੍ਵਾ ਤਸ੍ਸੇਵ ਦਲ੍ਹੀਕਰਣਵਸੇਨ ਠਪਨਾ **ਮਰਿਯਾਦੱਠਪਨਾ। ਪਕਤਿੱਠਪਨਾ**ਮੱਤਮੇਵ, ਵਿਸੇਸਨਰਹਿਤਾਤਿ ਅੱਥੋ।

੮੯੨. ਨਿਟ੍ਠੁਰਿਯਂ ਖੇਲ਼ਪਾਤਨਂ, ਨਿਟ੍ਠੁਰਿਯਂ ਵਿਯ **ਨਿਟ੍ਠੁਰਿਯਂ। ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਦਨ੍ਤੇਹਿ ਛਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ। ਤੇਨ ਪਨ ਦਸ੍ਸਨਂ **ਪਲ਼ਾਸੋ**ਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਪਲ਼ਾਸਸ੍ਸ ਆਯਨਾ**ਤਿ ਯੁਗਗ੍ਗਾਹਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿ। ਸਮਭਾਵਦਹਨਂ **ਜਯੋ,** ਤਸ੍ਸ ਆਹਰਣਤੋ **ਆਹਾਰੋ। ਧੁਰਂ ਨ ਦੇਤੀ**ਤਿ ਪਾਮੋਕ੍ਖਂ ਨ ਦੇਤਿ।

੮੯੪. ਕਾਯੇਨ ਚੇਤਿਯਙ੍ਗਣਾਦਿਵਤ੍ਤਂ ਕਰੋਤਿ ''ਏਵਂ ਵਤ੍ਤਸਮ੍ਪਨ੍ਨੋ ਸਦ੍ਧੋ ਕਥਂ ਕਾਯਦੁਚ੍ਚਰਿਤਾਦੀਨਿ ਕਰਿਸ੍ਸਤੀ''ਤਿ ਪਰੇਸਂ ਞਾਪਨਤ੍ਥਂ। **ਅਤਿਚ੍ਚਾ**ਤਿ ਅਚ੍ਚਯਂ ਕਤ੍ਵਾ। **ਆਸਰਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਆਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਪੁਨ ਪਟਿਚ੍ਛਾਦਨੇ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਕੇਨਾਮੇਵਂ ਕਰੋਤੀਤਿ ਵੋਚ੍ਛਿਨ੍ਨਚ੍ਛਾਦਨਾ ਵਾ **ਵੋਚ੍ਛਾਦਨਾ**।

ਨ ਸਮ੍ਮਾ ਭਾਸਿਤਾਤਿ ਯੋ ਨ ਸਮ੍ਮਾ ਭਾਸਤਿ, ਸੋ **ਸਠੋ**ਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਕੁਚ੍ਛਿ ਵਾ ਪਿਟ੍ਠਿ ਵਾ ਜਾਨਿਤੁਂ ਨ ਸਕ੍ਕਾ**ਤਿ ਅਸਨ੍ਤਗੁਣਸਮ੍ਭਾਵਨੇਨੇਵ ਚਿਤ੍ਤਾਨੁਰੂਪਕਿਰਿਯਾਵਿਰਹਤੋ ''ਏਵਂਚਿਤ੍ਤੋ ਏਵਂਕਿਰਿਯੋ''ਤਿ ਜਾਨਿਤੁਂ ਨ ਸਕ੍ਕਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਅਜੋ ਏਵ **ਅਜਾਮਿਗੋ। ਨੇਲ਼ਕੋ**ਤਿ ਤਰੁਣਵਚ੍ਛੋ। ਯਥਾ ਸੋ ਯਕ੍ਖੋ ਤਾਦਿਸਂ ਰੂਪਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ''ਅਜਾ''ਤਿ ਸਞ੍ਞਾਯ ਆਗਤਾਗਤੇ ਖਾਦਤਿ, ਏਵਮਯਮ੍ਪਿ ਤਂਤਂਸਦਿਸਗੁਣਸਮ੍ਭਾਵਨੇਨ ਤੇ ਤੇ ਵਞ੍ਚੇਤਿ। ਤੇਨੇਤਂ ਸਾਠੇਯ੍ਯਂ ਮਾਯਾਤੋ ਬਲਵਤਰਾ ਵਞ੍ਚਨਾਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। ਤੇਨੇਵ "**ਪਰਿਕ੍ਖਤ੍ਤਤਾ**"ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ।

੯੦੮. ਸਕ੍ਕਾਯਦਿਟ੍ਠਾਦੀਨਂ ਅਭਾਵੇਪਿ ਯਂ ਸਂਯੋਜਨਂ ਹੋਤਿ, ਤਂ ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਸਂਯੋਜਨਤੋ ਬਹਿਦ੍ਧਾਸਂਯੋਜਨਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਵਿਸੇਸਨਭੂਤਂ **ਬਹਿਦ੍ਧਾਸਂਯੋਜਨਂ ਨਾਮ**।

ਦੁਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

(੩.) ਤਿਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੯੦੯. ਅਕੁਸਲਮੂਲਾਨੇਵ ਵਟ੍ਟਮੂਲਾਨੀਤਿ ਤੇਹਿ ਕਥਿਤੇਹਿ ਵਟ੍ਟਮੂਲਸਮੁਦਾਚਾਰੋ ਕਥਿਤੋ ਹੋਤੀਤਿ ਆਹ "**ਤੀਹਿ...ਪੇ॰... ਕਥਿਤੋ**"ਤਿ।

੯੧੯. **ਸਸ੍ਸਤੋ ਲੋਕੋ**ਤਿਆਦਿਦਸ੍ਸਨਮੇਵ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਂ ਮੋਕ੍ਖਸਮ੍ਪਾਪਕਂ ਉਤ੍ਤਮਚਰਿਯਨ੍ਤਿ ਦਿਟ੍ਠਿਗਤਿਕੇਹਿ ਸਮ੍ਮਤਨ੍ਤਿ ਆਹ "**ਦਿਟ੍ਠਿਗਤਿਕਸਮ੍ਮਤਸ੍ਸਾ**"ਤਿ। ਰੂਪਾਰੂਪਾਵਚਰਵਿਪਾਕੇਸੁ ਸਾਤਿਸਯੋ ਭਵਰਾਗੋਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ "**ਮਹਾਬ੍ਰਹ੍ਮਾਨ**"ਨ੍ਤਿ।

੯੨੦. **ਕਥਂਵਿਧਨ੍ਤਿ** ਕੇਨਾਕਾਰੇਨ ਸਣ੍ਠਿਤਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਆਹ "**ਆਕਾਰਸਣ੍ਠਾਨ**"ਨ੍ਤਿ। **ਮਾਨਠਪਨਾ**ਤਿ ਸੇਯ੍ਯਾਦਿਵਸੇਨ ਮਾਨੇਨ ਠਪਨਾ, ਮਾਨਸਙ੍ਖਾਤਾ ਵਾ ਠਪਨਾ।

੯੨੧. **ਚੇਤਸੋ ਉਤ੍ਰਾਸੋ** ਦੋਮਨਸ੍ਸਂ, ਦੋਸੋ ਵਾ, ਤਂਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਵਾ ਚੇਤਨਾਦਯੋ।

੯੨੨. **ਦੇਸਨਾਸੁਖਤਾਯਾ**ਤਿ ਤਿਣ੍ਣਂ ਅਦ੍ਧਾਨਂ ਵਸੇਨ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਯ ਦੇਸਨਾ ਸੁਖਾ ''ਕਙ੍ਖਤਿ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਤੀ''ਤਿ, ਨ ਪਨ ਤਥਾ ਮੋਹੇਨਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। **ਵਣ੍ਣਾਦਿਭੇਦਂ ਸੁਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਕੇਚਿ ਕਿਰ ਵਦਨ੍ਤਿ ''ਖਤ੍ਤਿਯਜੀਵੋ ਪਣ੍ਡੁਵਣ੍ਣੋ। ਕਸ੍ਮਾ? ਸੋ ਹਿ ਪੁਬ੍ਬਣ੍ਹੇ ਰਮਤਿ, ਪੁਬ੍ਬਣ੍ਹੇ ਚ ਛਾਯਾ ਪਣ੍ਡੁਵਣ੍ਣਾ। ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਵੇਸ੍ਸਸੁਦ੍ਦਜੀਵਾ ਓਦਾਤਪੀਤਕਾਲ਼ਵਣ੍ਣਾ। ਤੇ ਹਿ ਮਜ੍ਝਨ੍ਹਸਾਯਨ੍ਹਰਤ੍ਤੀਸੁ ਓਦਾਤਪੀਤਕਾਲ਼ਛਾਯਾ ਕਾਲ਼ਤਮਕਾਲੇਸੁ ਰਮਨ੍ਤੀ''ਤਿ ਤੇਸਂ ਵਣ੍ਣਭੇਦਂ, ''ਬਜਾਪੀ ਪਰਿਮਣ੍ਡਲੋ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਕਥੇਨ੍ਤਾਨਂ ਸਣ੍ਠਾਨਭੇਦਞ੍ਚ ਸੁਤ੍ਵਾ।

੯੨੩. **ਪੁਰਿਸਪੁਗ੍ਗਲੋ**ਤਿ ਪਦਦ੍ਵਯਂ ਏਕਪਦਂ ਕਤ੍ਵਾ ਜਾਨਨ੍ਤਾਨਂ ਵਸੇਨਾਯਂ ਸਮ੍ਮੁਤਿਕਥਾ ਪਵਤ੍ਤਾ, ਪਦਨ੍ਤਰਮੇਵ ਵਾ ਇਦਂ ਪੁਗ੍ਗਲਵਾਚਕਨ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ "**ਅਯਂ ਪਨਾ**"ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਅਥ ਵਾ ਪੁਰਿਸੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋ ਚ ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਏਵ, ਨ ਪੁਰਿਸਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਯੁਤ੍ਤੋਵਾਤਿ

ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਮ੍ਪਿ “**ਪੁਰਿਸਪੁਗ੍ਗਲੋ**”ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। **ਅਟ੍ਠਸੁ ਆਬਾਧੇਸੂ**ਤਿ ਪਿਤ੍ਤਸੇਮ੍ਹਵਾਤਸਮੁਟ੍ਠਾਨਉਤੁਵਿਪਰਿਣਾਮਜਓਪਕ੍ਕਮਿਕਵਿਸਮਪਰਿਹਾਰਜਸਨ੍ਨਿਪਾਤਜਕਮ੍ਮਸਮੁਟ੍ਠਾਨੇਸੁ। **ਪੁਬ੍ਬੇ ਕਤ**ਨ੍ਤਿ ਪੁਰਾਣਤਰਕਮ੍ਮਂ ਇਚ੍ਛਨ੍ਤੀਤਿ ਉਪਪਜ੍ਜਵੇਦਨੀਯਞ੍ਚ ਕਿਰ ਪਟਿਕ੍ਖਿਪਨ੍ਤਿ। **ਆਣਤ੍ਤਿਮੂਲਕੇਨ** ਵਾਤਿ ਯੋਪਿ ਆਣਾਪੇਤ੍ਵਾ ਵਧਬਨ੍ਧਾਦਿਦੁਕ੍ਖਂ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤਿ, ਤਮ੍ਪਿ ਤਂਮੂਲਕਂ ਨ ਹੋਤਿ, ਇਸ੍ਸਰਨਿਮ੍ਮਾਨਮੂਲਮੇਵਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ।

੯੨੪. **ਮੋਹਸ੍ਸ ਅਨੁਦਹਨਂ** ਦਾਹਕਾਰਣਤਾਯ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਸਭਾਵਤੋਪਿ ਪਨ ਅਸਮ੍ਪਟਿਵੇਧੋ ਸਮ੍ਪਟਿਵੇਧਸੁਖਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਨੀਕਭੂਤੋ ਦੁਕ੍ਖੋ ਏਵਾਤਿ ਅਨੁਦਹਨਤਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਏਵਞ੍ਚ ਕਤ੍ਵਾ ‘‘ਉਪੇਕ੍ਖਾ ਵੇਦਨਾ ਞਾਣਸੁਖਾ ਅਞ੍ਞਾਣਦੁਕ੍ਖਾ’’ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੪੬੫) ਵੁਤ੍ਤਾ।

੯੨੬. **ਪੁਥੁਨਿਮਿਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣੇਸੂ**ਤਿ ਸੁਭਨਿਮਿਤ੍ਤਾਦਿਵਸੇਨ ਪੁਥੁਨਿਮਿਤ੍ਤਸਭਾਵੇਸੁ ਆਰਮ੍ਮਣੇਸੁ, ਪੁਥੁਸਭਾਵੇਸੁ ਵਾ ਸੁਭਨਿਮਿਤ੍ਤਾਦਿਆਰਮ੍ਮਣੇਸੁ। ਕੋਸਜ੍ਜਪਮਾਦਨਿਦ੍ਦੇਸਾਨਂ ਸਮਾਨਤ੍ਤੇਪਿ ਅਵਿਪ੍ਫਾਰਿਕਤਾਸਙ੍ਖਾਤਾ ਲੀਨਵੁਤ੍ਤਿਤਾ **ਕੋਸਜ੍ਜਂ,** ਸਤਿਵੋਸ੍ਸਗ੍ਗਸਙ੍ਖਾਤਂ ਪਮਜ੍ਜਨਂ **ਪਮਾਦੋ**ਤਿ ਅਯਂ ਵਿਸੇਸੋਤਿ।

੯੩੧. **ਸਗਰੁਵਾਸ**ਨ੍ਤਿ ਸਓਤ੍ਤਪ੍ਪਵਾਸਮਾਹ, **ਸਜੇਟ੍ਠਕਵਾਸ**ਨ੍ਤਿ ਸਹਿਰਿਵਾਸਂ। ਅਨਾਦਿਯਨਾ **ਅਨਦ੍ਦਾ** ਓਵਾਦਅਗ੍ਗਹਣਂ, ਅਚਿਤ੍ਤੀਕਾਰੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸੁਕ੍ਖਕਟ੍ਠਸ੍ਸ ਵਿਯ ਅਨਲ੍ਲਤਾ, ਅਮੁਦੁਤਾ ਵਾ **ਅਨਦ੍ਦਾ। ਅਸੀਲਜ**ਨ੍ਤਿ ਅਸੁਖਸੀਲਤਾ ਅਮੁਦੁਤਾ ਏਵ।

੯੩੪. **ਉਪਾਰਮ੍ਭੋ** ਦੋਸਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦੋ ਸਿਯਾ।

੯੩੬. ‘‘ਇਧ ਪਾਸਾਣਂ ਕਰੋਤੀ’’ਤਿਆਦਿਨਾ ਠਪਨਤ੍ਥੇਪਿ ਕਰੋਤਿ-ਸਦ੍ਦੋ ਯੁਜ੍ਜਤੀਤਿ ਆਹ “**ਕਰੋਤੀਤਿ ਠਪੇਤੀ**”ਤਿ। ਏਤ੍ਥ ਚਾਯਂ ਆਵਜ੍ਜਨਾ ਅਕੁਸਲਾਨਂ ਆਸਨ੍ਨਕਾਰਣਤ੍ਤਾ ਖੁਦ੍ਦਕਵਤ੍ਥੂਸੁ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ, ਤਦਨੁਕੂਲਕਿਚ੍ਚਤ੍ਤਾ ਵਾ।

ਤਿਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

(੪.) ਚਤੁਕ੍ਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੯੩੯. **ਇਤੀਤਿ ਨਿਦਸ੍ਸਨੇ ਨਿਪਾਤੋ**ਤਿ ਏਵਂ-ਸਦ੍ਦੇਨ ਸਮਾਨਤ੍ਥੋਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਭਵਾਭਵਹੇਤੂਤਿਪੀ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਭਵਨ੍ਤਿ ਜਾਯਨ੍ਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ **ਭਵੋ,** ਸਪ੍ਪਿਆਦਿਭੇਸਜ੍ਜਂ। ਭਵੋ ਏਵ ਪਣੀਤਤਰੋ ਅਭਿਵੁਦ੍ਧੋ **ਅਭਵੋ**। ਭਾਵਨਾਰਾਮਤਾਅਰਿਯਵਂਸਪ੍ਪਹੇਯਜਤ੍ਤਾ ਵਾ ਪੁਰਿਮਤਣ੍ਹਾਤ੍ਤਯਵਜ੍ਜਾ ਸਬ੍ਬਾ ਤਣ੍ਹਾ ‘‘ਭਵਾਭਵਹੇਤੁ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀ’’ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਏਤਾਯਾਤਿ ਛਨ੍ਦਾਦਿਅਗਤਿਯਾ। **ਨ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਨ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ, ਤਂ ਤਂ ਕਿਰਿਯਂ ਨ ਕਰੋਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਇਮਿਨਾ**ਤਿ ਛਨ੍ਦਾਦਿਨਾ ਅਗਤਿਗਮਨੇਨ। ਛਨ੍ਦਾਦੀਸੁ ਯੇਨ ਨਿਨ੍ਨੋ, ਤੇਨ ਗਮਨਂ **ਯਥਾਨਿਨ੍ਨਗਮਨਂ**।

‘‘ਰਾਜਾ’’ਤਿਆਦਿਨਾ ਰਾਜਾਦਿਨਿਮਿਤ੍ਤੋ ਵਿਯ ਊਮਿਆਦਿਨਿਮਿਤ੍ਤੋ ਚਿਤ੍ਤੁਤ੍ਰਾਸੋ **ਊਮਿਆਦਿਭਯਂ,** ‘‘ਊਮਿਭਯਨ੍ਤਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕੋਧੁਪਾਯਾਸਸ੍ਸੇਤਂ ਅਧਿਵਚਨ’’ਨ੍ਤਿਆਦਿਵਚਨਤੋ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੬੨; ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੧੨੨; ਇਤਿਵੁ॰ ੧੦੯) ਕੋਧੁਪਾਯਾਸਓਦਰਿਕਤ੍ਤਪਞ੍ਚਕਾਮਗੁਣਮਾਤੁਗਾਮਾ ਵਾ। ਤਤ੍ਥ ਪਞ੍ਚਕਾਮਗੁਣਮਾਤੁਗਾਮਗ੍ਗਹਣੇਨ ਤਨ੍ਨਿਸ੍ਸਿਤਛਨ੍ਦਰਾਗਗ੍ਗਹਣਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ, ਓਦਰਿਕਤ੍ਤਞ੍ਚ ਲੋਭੋ। ਉਕ੍ਖੇਪਨੀਯਾਦਿਕਮ੍ਮਂ **ਵਿਨਯਦਣ੍ਡਂ**।

‘‘ਅਥ ਖੋ ਤਿਮ੍ਬਰੁਕੋ ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਕੋ ਯੇਨ ਭਗਵਾ…ਪੇ॰… ਏਤਦਵੋਚ ‘ਕਿਂ ਨੁ ਖੋ, ਭੋ ਗੋਤਮ, ਸਯਂਕਤਂ ਸੁਖਦੁਕ੍ਖ’ਨ੍ਤਿ? ਮਾ ਹੇਵਂ ਤਿਮ੍ਬਰੁਕਾਤਿ ਭਗਵਾ ਅਵੋਚਾ’’ਤਿਆਦਿਨਾ ਨਿਦਾਨਵਗ੍ਗੇ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੮) ਆਗਤਤ੍ਤਾ “**ਤਿਮ੍ਬਰੁਕਦਿਟ੍ਠੀ**”ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ।

ਚਤੁਕ੍ਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

(੫.) ਪਞ੍ਚਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੯੪੦. **ਆਗਨ੍ਤੁੰ ਪਨ ਨ ਦੇਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਆਗਮਨਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਾ ਨ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ।

੯੪੧. **ਅਵਦੇਹਨਤੋ**ਤਿ ਪੂਰਣੇਨ ਮੰਸੂਪਚਯਹੇਤੁਤਾਯ ਚ ਉਪਚਯਨਤੋ। ਗਿਮ੍ਹਕਾਲੇ ਭੁਞ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਸਯਨ੍ਤਸ੍ਸ ਸੁਖਂ ਹੋਤੀਤਿ ਤਂ ਉਤੁਸੁਖਂ "**ਸੇਯ੍ਯਸੁਖ**"ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਸਯਨਿਰਿਯਾਪਥਸੁਖਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਵਤ**ਨ੍ਤਿ ਧੁਤਙ੍ਗਾਨਿ। **ਤਪੋ**ਤਿ ਖਨ੍ਧਕਵਤ੍ਤਾਨਿ, ਵੀਰਿਯਂ ਵਾ। ਸੀਲਗ੍ਗਹਣੇਨ ਖਨ੍ਧਕਵਤ੍ਤਮੇਥੁਨਵਿਰਤੀਨਂ ਗਹਿਤਤ੍ਤਾ ਤਪਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਗ੍ਗਹਣਂ ਨ ਕਤ੍ਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਚੇ? ਨ, ਅਞ੍ਞਸੀਲਤੋ ਵਿਸੇਸੇਤ੍ਵਾ ਤਪਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਾਨਂ ਦੇਵਤ੍ਤਕਾਰਣਤ੍ਤਗ੍ਗਹਣਸ੍ਸ ਦਸ੍ਸਨਤੋ, ਬਾਹਿਰਾਨਞ੍ਚਸ੍ਸ ਵਿਨਿਬਨ੍ਧਸ੍ਸ ਪਵਤ੍ਤਿਦਸ੍ਸਨਤੋ ਵਾ। ਤੇਸਞ੍ਹਿ ਅਵਿਹਿੰਸਾਦਿਗੋਵਤਾਦਿਦੁਕ੍ਕਰਕਾਰਿਕਾਮੇਥੁਨਵਿਰਤਿਯੋ ਯਥਾਕ੍ਕਮਂ ਸੀਲਾਦੀਨਿ, ਤਾਨਿ ਚ ਤੇ ਦੇਵਨਿਕਾਯਂ ਪਣਿਧਾਯ ਚਰਨ੍ਤੀਤਿ। **ਅਞ੍ਞਥਾ ਚ** ਸਦ੍ਧਾਰੁਚਿਆਦੀਹਿ ''ਯਤੋ ਖੋ ਭੋ ਅਯਂ ਅਤ੍ਤਾ ਰੂਪੀ ਚਾਤੁਮਹਾਭੂਤਿਕੋ ਮਾਤਾਪੇਤ੍ਤਿਕਸਮ੍ਭਵੋ ਕਾਯਸ੍ਸ ਭੇਦਾ ਉਚ੍ਛਿਜ੍ਜਤੀ''ਤਿਆਦਿਨਾ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੮੫) ਵਿਕਪ੍ਪੇਤ੍ਵਾ।

੯੪੨. ਬ੍ਯਸਨੇਸੁ ਞਾਤਿਭੋਗਰੋਗਬ੍ਯਸਨਗ੍ਗਹਣੇਨ ਤੰਨਿਮਿਤ੍ਤਾ ਸੋਕਾਦਯੋ ਗਹਿਤਾਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ। ਦਸ੍ਸਨਸਵਨੇਸੁ ਪਟਿਕੂਲਤਾ **ਦਸ੍ਸਨਸਵਨਪਟਿਕੂਲਤਾ**। ਏਤ੍ਥ ਚ ਆਦੀਨਵੇਹਿ ਪਞ੍ਚਹਿ ਤੇਸਂ ਕਾਰਣਭੂਤਾ ਅਕ੍ਖਨ੍ਤਿਯੇਵ ਭਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਕਥਿਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ, ਅਕ੍ਖਨ੍ਤਿਮੂਲਕਾ ਵਾ ਅਪ੍ਪਿਯਤਾਦਿਹੇਤੁਭੂਤਾ ਦੁਕ੍ਕਟਦੁਬ੍ਭਾਸਿਤਤਾਦਿਦੋਸਾ।

ਮਿਚ੍ਛਾਜੀਵਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਮਰਣਕਾਲੇ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਭਯਂ "**ਆਜੀਵਕਭਯ**"ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ''ਆਜੀਵਿਕਾਭਯ''ਨ੍ਤਿ ਪਨ ਪਾਠੇ ਪਚ੍ਚਯਾਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਂ ਪਸ੍ਸਤੋ ਆਜੀਵਿਕਨਿਮਿਤ੍ਤੋ ਚਿਤ੍ਤੁਤ੍ਰਾਸੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਕਿਤ੍ਤਿਸਦ੍ਦੋ ਸਿਲੋਕਨ੍ਤਿ ਤਪ੍ਪਟਿਪਕ੍ਖਾ ਅਸਿਲੋਕਂ ਅਕਿਤ੍ਤਿ। ਤੇਨਾਹ "**ਗਰਹਭਯ**"ਨ੍ਤਿ।

੯੪੩. **ਉਪ੍ਪਿਲਾਵਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਉਦਗ੍ਗਤਾਸਙ੍ਖਾਤੋ ਅਵੂਪਸਮਭਾਵੋ, ਅਵੂਪਸਮਹੇਤੁਭੂਤੋ ਵਾ ਪੀਤਿਯਾ ਆਕਾਰੋ।

ਪਞ੍ਚਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

(੬.) ਛਕ੍ਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੯੪੪. ''ਕੋਧਨੋ ਹੋਤਿ ਉਪਨਾਹੀ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਕੋਧਾਦਿਹੇਤੁਕਾ ਉਪਨਾਹਾਦਯੋ ਕੋਧਾਦੀਨਂ ਸਹਾਯਕਾਰਣਭਾਵੇਨ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤੇ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਕੋਧਾਦਯੋ ਏਵ **ਵਿਵਾਦਮੂਲਾਨਿ,** ਤੇਨੇਤ੍ਥ ਤੇ ਏਵ ਵੁਤ੍ਤਾ। **ਸਨ੍ਦਿਟ੍ਠਿਪਰਾਮਸਿਤਾ** ਅਤ੍ਤਨੋ ਦਿਟ੍ਠਿਯਂ ਅਭਿਨਿਵਿਟ੍ਠਤਾ।

੯੪੫. **ਅਪ੍ਪਤਿਸ੍ਸਯੋ**ਤਿ ਪਤਿਸ੍ਸਯਭੂਤੇਹਿ ਗਰੂਹਿ ਵਿਰਹਿਤੋ। **ਅਪ੍ਪਮਾਦਲਕ੍ਖਣ**ਨ੍ਤਿ ਸਤਿਅਵਿਪ੍ਪਵਾਸਂ ਕੁਸਲਾਨੁਯੋਗਸਾਤਚ੍ਚਂ ਵਾ।

ਯੁਤ੍ਤਪਯੁਤ੍ਤਤਾਤਿ ਤਨ੍ਨਿਨ੍ਨਤਾਵਸੇਨ ਸੁਟ੍ਠੁ ਯੁਤ੍ਤਤਾ। **ਗਣਸਙ੍ਗਣਿਕਾ** ਕਿਲੇਸਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਾ ਸਙ੍ਗਣਿਕਾ। ਇਤ੍ਥਿਪਟਿਸਂਯੁਤ੍ਤਕਥਾਸਵਨੇ ਇਤ੍ਥਿਸਦ੍ਦਸਵਨੇ ਚ ਅਸ੍ਸਾਦੋ **ਸਵਨਸਂਸਗ੍ਗੋ**। ਇਤ੍ਥਿਯਾ ਕਸ੍ਸਚਿ ਦਾਨਗ੍ਗਹਣਸ੍ਸਾਦੋ **ਪਰਿਭੋਗਸਂਸਗ੍ਗੋ**।

੯੪੬. **ਸੋਮਨਸ੍ਸੇਨ ਸਦ੍ਧਿਂ ਉਪਵਿਚਰਨ੍ਤੀਤਿ ਸੋਮਨਸ੍ਸੁਪਵਿਚਾਰਾ**ਤਿ ਅਕੁਸਲਸੋਮਨਸ੍ਸਸਹਗਤਾ ਰੂਪਵਿਚਾਰਾਦਯੋ ਇਧਾਧਿਪ੍ਪੇਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ, ਤਥਾ **ਉਪੇਕ੍ਖੁਪਵਿਚਾਰਾ** ਚ। **ਤਂਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੋ** ਵਾਤਿ ਏਤੇਨ ਵਿਚਾਰਗ੍ਗਹਣੇਨ ਵਿਤਕ੍ਕੋਪਿ ਗਹਿਤੋਤਿ ਵਿਤਕ੍ਕਪ੍ਪਵਤ੍ਤਨੇਨ ''ਉਪਵਿਤਕ੍ਕੇਤੀ''ਤਿ ਇਦਮ੍ਪਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤੀਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ।

੯੪੭. **ਅਞ੍ਞਾਣਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛੁਦ੍ਧਚ੍ਚਸਹਗਤਚਿਤ੍ਤੇਸੁ ਉਪੇਕ੍ਖਾ ਮੋਹੋਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ, ਲੋਭਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੁਪੇਕ੍ਖਾਪਿ ਪਨ ਗੇਹਸ੍ਸਿਤਾ ਨ ਨ ਹੋਤਿ।

੯੪੮. **ਅਧਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨਿਕੋ** ''ਅਧਿਚ੍ਚ ਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਅਤ੍ਤਾ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਭਵਿਸ੍ਸਤੀ''ਤਿ ਗਣ੍ਹਨ੍ਤੋ ਸਸ੍ਸਤਦਿਟ੍ਠਿਕੋ ਹੋਤੀਤਿ ਏਵਰੂਪਸ੍ਸ ਦਿਟ੍ਠਿ ਵਿਯਾਤਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **"ਅਧਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨਿਕਸ੍ਸੇ**ਵਾ"ਤਿ ਆਹ। **ਨ ਸੋ ਜਾਤੋ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ''ਜਾਤੂ''ਤਿ ਅਯਂ ਨਿਪਾਤੋ ਉ-ਕਾਰਸ੍ਸ ਓ-ਕਾਰਂ ਕਤ੍ਵਾ ਜਾਤੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਤੇਨ ਵਾ ਸਮਾਨਤ੍ਥਂ ਨਿਪਾਤਨ੍ਤਰਂ ਏਤਂ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। **ਸਬ੍ਬਾਸਵਦਿਟ੍ਠੀ**ਤਿ **ਸਬ੍ਬਾਸਵਪਰਿਯਾਯੇਨ** ਆਗਤਾ ਦਿਟ੍ਠਿ।

ਛਕ੍ਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

(੭.) ਸਤ੍ਤਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੯੫੧. ਦ੍ਵਾਸਟ੍ਠਿਯਾ ਦਿਟ੍ਠੀਸੁ ਸਤ੍ਤਕਸ੍ਸ ਅਞ੍ਞਸ੍ਸ ਅਭਾਵਾ ਸਤ੍ਤ ਉਚ੍ਛੇਦਵਾਦਾ ਏਵ ਇਧ ਤਥਾ ਅਵਤ੍ਵਾ ''ਸਤ੍ਤ ਦਿਟ੍ਠੀ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ।

ਸਤ੍ਤਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

(੮.) ਅਟ੍ਠਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੯੫੨. ''ਕਮ੍ਮਂ ਖੋ ਮੇ ਕਤ੍ਤਬ੍ਬਂ ਭਵਿਸ੍ਸਤੀ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਓਸੀਦਨਾਕਾਰੇਨ ਪਵਤ੍ਤਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਾ **ਕੋਸਜ੍ਜਕਾਰਣਾਨਿ,** ਕੋਸਜ੍ਜਮੇਵ ਵਾ ਕੋਸਜ੍ਜਨ੍ਤਰਕਾਰਣਤਾਯ **ਕੋਸਜ੍ਜਕਾਰਣਾਨੀ**ਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾਨਿ। **ਮਾਸਾਚਿਤਂ ਮਞ੍ਞੇ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਆਚਿਤ-ਸਦ੍ਦੋ ਤਿਨ੍ਤ-ਸਦ੍ਦਸ੍ਸ, ਮਞ੍ਞੇ-ਸਦ੍ਦੋ ਚ ਵਿਯ-ਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਂ ਵਦਤੀਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੇਨ ''ਤਿਨ੍ਤਮਾਸੋ ਵਿਯਾ''ਤਿ ਅਯਮਤ੍ਥੋ ਵਿਭਾਵਿਤੋ, ਮਾਸਚਯੋ ਵਿਯਾਤਿ ਵਾ ਅਤ੍ਥੋ।

੯੫੭. **ਫਰਤੀ**ਤਿ ਫੁਸਤਿ, ਘਟ੍ਟੇਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਅਞ੍ਞੇਨ ਕਾਰਣੇਨਾ**ਤਿ ''ਅਜ੍ਜ ਤਯਾ ਵਿਕਾਲੇ ਭੁਤ੍ਤਂ, ਤੇਨ ਤ੍ਵਂ ਆਪਤ੍ਤਿਂ ਆਪਨ੍ਨੋਸੀ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋ ''ਹਿਯ੍ਯੋ ਮਯਾ ਕਾਲੇ ਭੁਤ੍ਤਂ, ਤੇਨਾਹਂ ਅਨਾਪਨ੍ਨੋ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਅਞ੍ਞੇਨ ਅਯੁਤ੍ਤੇਨ ਕਾਰਣੇਨ ਅਞ੍ਞਂ ਯੁਤ੍ਤਂ ਕਾਰਣਂ ਪਟਿਚ੍ਛਾਦੇਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਪੁਚ੍ਛਿਤਤ੍ਥਤੋ ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਯਥਾ ਤਂ ਨ ਅਲ੍ਲੀਯਤਿ, ਤਥਾ ਕਥਾਯ ਅਪਨਯਨਂ ਵਿਕ੍ਖਿਪਨਂ **ਬਹਿਦ੍ਧਾ ਅਪਨਾਮਨਾ**।

੯੫੮. **ਅਸਞ੍ਞੀਵਾਦਾ**ਤਿ ਪੁਗ੍ਗਲੇਹਿ ਦਿਟ੍ਠਿਯੋ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਯੇਹਿ ਵਾ ਅਭਿਨਿਵੇਸੇਹਿ ਅਸਞ੍ਞੀ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਵਦਨ੍ਤਿ, ਤੇ **ਅਸਞ੍ਞੀਵਾਦਾ। ਅਰੂਪਸਮਾਪਤ੍ਤਿਨਿਮਿਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਆਕਾਸਾਦਿਂ।

ਅਟ੍ਠਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

(੯.) ਨਵਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੯੬੦. ਦਸਮਸ੍ਸ ਅਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ **"ਸਤ੍ਤੇਸੁ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਵਸੇਨੇਵ ਕਥਿਤਾਨੀ"**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ।

੯੬੩. **ਸੁਖਵਿਨਿਚ੍ਛਯ**ਨ੍ਤਿ ਸੇਵਿਤਬ੍ਬਾਸੇਵਿਤਬ੍ਬਸੁਖਸਨ੍ਨਿਟ੍ਠਾਨਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਸੁਖ**ਨ੍ਤਿ ਸੇਵਿਤਬ੍ਬਂ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਸੁਖਂ। **ਵਿਨਿਚ੍ਛਯਾਤਿ ਦ੍ਵੇ ਵਿਨਿਚ੍ਛਯਾ**ਤਿ ਇਦਂ –

‘‘ਸਾਤੰ ਅਸਾਤਨ੍ਤਿ ਯਮਾਹੁ ਲੋਕੇ,
ਤਮੂਪਨਿਸ੍ਸਾਯ ਪਹੋਤਿ ਛਨ੍ਦੋ।
ਰੂਪੇਸੁ ਦਿਸ੍ਵਾ ਵਿਭਵੰ ਭਵਞ੍ਚ,
ਵਿਨਿਚ੍ਛਯਂ ਕੁਬ੍ਬਤਿ ਜਨ੍ਤੁ ਲੋਕੇ’’ਤਿ॥ (ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੮੭੩; ਮਹਾਨਿ॰ ੧੦੨) –

ਏਤਸ੍ਸ ਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਵੁਤ੍ਤੰ।

ਇਧ ਵਿਨਿਚ੍ਛਯੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ ਇਮਿਸ੍ਸਾ ਵਿਭਙ੍ਗਪਾਲ਼ਿਯਾ ਯੋ ਛਨ੍ਦਰਾਗਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਸਭਾਵੇਨ ਵਿਨਿਚ੍ਛਯ-ਸਦ੍ਦੇਨ ਵੁਤ੍ਤੋ, **ਸਕ੍ਕਪਞ੍ਹੇਪਿ** (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੫੮) ਛਨ੍ਦਸ੍ਸ ਨਿਦਾਨਭਾਵੇਨ ਵਿਤਕ੍ਕ-ਸਦ੍ਦੇਨ ਸੋ ਏਵ ਆਗਤੋਤਿ ਏਵੰ ਵਿਤਕ੍ਕਸ੍ਸ ਵਿਨਿਚ੍ਛਯਭਾਵੰ ਤਸ੍ਸੇਵ ਇਧ ਗਹਿਤਤਞ੍ਚ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਬਲਵਸਨ੍ਨਿਟ੍ਠਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਬਲਵਤਿਯਾ ਤਣ੍ਹਾਯ ਆਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਨਿਟ੍ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਗਹਣੰ।

੯੬੪. ਸਤਿਪਿ ਅਞ੍ਞੇਸਞ੍ਚ ਸਙ੍ਖਤਭਾਵੇ ਅਹਨ੍ਤਿ ਅਸ੍ਮੀਤਿ ਚ ਸਾਤਿਸਯਾ ਮਾਨਸ੍ਸ ਸਙ੍ਖਤਤਾਤਿ ਕਤ੍ਵਾ **‘‘ਸਙ੍ਖਤ’’**ਨ੍ਤਿ ਮਾਨੋ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਸੇਯਜਾਦਿਵਸੇਨ ‘‘ਅਹਮਸ੍ਮੀ’’ਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਙ੍ਖਰਣੰ ਵਾ **ਸਙ੍ਖਤੰ**। ਏਤ੍ਥ ‘‘ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤੀ’’ਤਿਆਦਿਕਾ ਪਵਤ੍ਤਿ ਤਣ੍ਹਾਦਿਟ੍ਠੀਨਂ ਵਿਸੇਸਵਤੀਤਿ ਤਾਸਮ੍ਪਿ ਇਞ੍ਜਿਤਾਦਿਭਾਵੋ ਵੁਤ੍ਤੋ।

ਨਵਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

(੧੦.) ਦਸਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੯੭੦. ਜਾਲਕ੍ਖਿਪਸਂਵਿਧਾਨਾਦਿਕੁਸਲਤਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪਨਂ **ਉਪਾਯਚਿਨ੍ਤਾ**, ਤਸ੍ਸਾ ਮਿਚ੍ਛਾਭਾਵਪਟਿਚ੍ਛਾਦਨਭਾਵੇਨ ਪਵਤ੍ਤੋ ਤਦਾਕਾਰੋ **ਮੋਹੋ ਉਪਾਯਚਿਨ੍ਤਾਵਸੇਨ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੋ**ਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਯਥਾਕਤੇ ਪਨ ਪਾਪੇ ਅਨਾਦੀਨਵਦਸ੍ਸਨਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਾ ਸਞ੍ਞਾ, ਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ ਵਾ **ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਾ**, ਤਸ੍ਸਾਪਿ ਮਿਚ੍ਛਾਭਾਵਪਟਿਚ੍ਛਾਦਕਂ ਤਦਾਕਾਰਂ, ਅਨਾਦੀਨਵਦਸ੍ਸਨਂ ਵਾ **ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਾਕਾਰੇਨ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਮੋਹੋ**ਤਿ। **ਵਿਮੁਤ੍ਤਸਞ੍ਞਿਤਾ**ਤਿ ਅਧਿਮਾਨਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਂ, ਤਿਤ੍ਥਿਯਾਨਂ ਵਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਵਿਮੁਤ੍ਤਤਾਸਞ੍ਜਾਨਨਂ। ‘‘ਵਿਮੁਤ੍ਤੋਮ੍ਹੀ’’ਤਿ ਏਵੰ ਪਵਤ੍ਤੋ ਅਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦੋ **ਮਿਚ੍ਛਾਵਿਮੁਤ੍ਤੀ**ਤਿ ਕੇਚਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਫਲਂ ਵਿਯ ਵਿਮੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਗਹਿਤੇ ਪਨ ਦਿਟ੍ਠਿਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਚਿਤ੍ਤੇ ਦਿਟ੍ਠਿ **ਮਿਚ੍ਛਾਞਾਣੰ**, ਸਮਾਧਿ ਚ **ਮਿਚ੍ਛਾਵਿਮੁਤ੍ਤੀ**ਤਿ ਯੁਤ੍ਤਂ ਸਿਯਾ।

ਦਸਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਤਣ੍ਹਾਵਿਚਰਿਤਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੯੭੩. **ਸਮੂਹਗਾਹਤੋ**ਤਿ ਤਣ੍ਹਾਮਾਨਦਿਟ੍ਠੀਨਂ ਸਾਧਾਰਣਗ੍ਗਹਣਤੋਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ‘‘ਇਤ੍ਥਂ ਏਵੰ ਅਞ੍ਞਥਾ’’ਤਿ ਪਨ ਵਿਸੇਸਂ ਅਕਤ੍ਵਾ ਗਹਣੰ **ਸਮੂਹਗਾਹੋ**ਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। **ਅਞ੍ਞਂ ਆਕਾਰ**ਨ੍ਤਿ ਪਰਸਨ੍ਤਾਨਗਤਂ ਆਕਾਰਂ। **ਅਤ੍ਥੀ**ਤਿ ਸਦਾ ਸਂਵਿਜ੍ਜਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਸੀਦਤੀ**ਤਿ ਵਿਨਸ੍ਸਤਿ। **ਸਂਸਯਪਰਿਵਿਤਕ੍ਕਵਸੇਨਾ**ਤਿ ‘‘ਕਿਂ ਨੁ ਖੋ ਅਹਂ ਸਿਯਂ, ਨ ਸਿਯ’’ਨ੍ਤਿ ਏਵੰ ਪਰਿਵਿਤਕ੍ਕਵਸੇਨ। **ਪਤ੍ਥਨਾਕਪ੍ਪਨਵਸੇਨਾ**ਤਿ ‘‘ਅਪਿ ਨਾਮ ਸਾਧੁ ਪਨਾਹਂ ਸਿਯ’’ਨ੍ਤਿ ਏਵੰ ਪਤ੍ਥਨਾਯ ਕਪ੍ਪਨਵਸੇਨ।

ਸੁਦ੍ਦਸੀਸਾਤਿ ਤਣ੍ਹਾਮਾਨਦਿਟ੍ਠੀਨਂ ਸਾਧਾਰਣਸੀਸਾ ਵਿਸੇਸਸ੍ਸ ਅਨਿਸ੍ਸਿਤਤ੍ਤਾ ‘‘ਸੁਦ੍ਧਸੀਸਾ’’ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਤਤ੍ਥ ਦਿਟ੍ਠਿਸੀਸੇਹਿ ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਤਣ੍ਹਾ ਦਸ੍ਸਿਤਾ, ਸੀਸਸੀਸਮੂਲਕੇਹਿ ਮਾਨਦਿਟ੍ਠੀਹਿ ਸਯਮੇਵ ਚਾਤਿ ਆਹ **‘‘ਏਵਮੇਤੇ…ਪੇ॰… ਤਣ੍ਹਾ ਵਿਚਰਿਤਧਮ੍ਮਾ**

ਵੇ**ਦਿਤਬ੍ਬਾ**"ਤਿ। ਦਿਟ੍ਠਿਮਾਨੇਸੁਪਿ "**ਤਣ੍ਹਾਵਿਚਰਿਤਾਨੀ**"ਤਿ ਵਚਨਞ੍ਚ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞੰ ਵਿਪ੍ਪਯੋਗੀਨੰ ਦਿਟ੍ਠਿਮਾਨਾਨੰ ਤਣ੍ਹਾਯ ਅਵਿਪ੍ਪਯੋਗੀਨੰ ਤੰਮੂਲਕਤ੍ਤਾਵ ਤਪ੍ਪਧਾਨਤਾਯ ਕਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ।

੯੭੫. **ਅਵਕ੍ਕਰੀ**ਤਿ ਨਿਪਾਤੋ ਨਾਨਾਭਾਵੇ ਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਅਨਾਨਾਕਰਣੰ ਅਨਵਕ੍ਕਰਿ, ਤੰ ਕਤ੍ਵਾ, ਅਵਕ੍ਕਰਿ ਵਾ ਅਕਤ੍ਵਾ ਅਨਵਕ੍ਕਰਿ ਕਤ੍ਵਾਤਿ ਏਵੰ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ਆਹ "**ਅਵਿਨਿਬ੍ਭੋਗੰ ਕਤ੍ਵਾ**"ਤਿ। ''ਅਨਵਕਾਰਿੰ ਕਰਿਤ੍ਵਾ''ਤਿ ਵਾ ਪਾਠੋ, ਤਤ੍ਥ ਅਵਕਿਰਣੰ ਵਿਕ੍ਖੇਪਨੰ ਸਮੂਹਸ੍ਸ ਏਕਦੇਸਾਨੰ ਵਿਨਿਬ੍ਭੁਜ੍ਜਨੰ ਅਵਕਾਰਿ, ਤੰ ਅਵਕਾਰਿੰ ਵਿਨਿਬ੍ਭੋਗੰ ਅਕਤ੍ਵਾ, ਪਞ੍ਚਪਿ ਖਨ੍ਧੇ ਸਮੂਹਤੋ ਏਕਤ੍ਤੇਨੇਵ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਅਤ੍ਤਤੋ ਅਵਿਨਿਬ੍ਭੁਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਅਸ੍ਮੀਤਿ ਛਨ੍ਦਮਾਨਦਿਟ੍ਠਿਯੋ ਪਟਿਲਭਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਅਸਿਤਬਜਾਭਙ੍ਗਿਤਾਯਾ**ਤਿ ਦਾਤ੍ਤੇਨ ਕਾਜੇਨ ਚਾਤਿ ਏਤੇਨ ਪਰਿਕ੍ਖਾਰੇਨ, ਅਸਿਤਬਜਾਭਙ੍ਗੀਹਿ ਲਵਨਵਹਨਕਿਰਿਯਾ ਵਾ ''ਅਸਿਤਬਜਾਭਙ੍ਗੀ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ।

੯੭੬. **ਅਵਕਾਰਿੰ ਕਰਿਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਰੂਪਾਦੀਨਿ ਅਤ੍ਤਤੋ ਵਿਨਿਬ੍ਭੁਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਇਮਿਨਾ ਰੂਪੇਨ...ਪੇ॰... ਇਮਿਨਾ ਵਿਞ੍ਞਾਣੇਨ ਅਸ੍ਮੀਤਿ ਛਨ੍ਦੰ ਪਟਿਲਭਤੀਤਿ ਏਵੰ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਇਮਿਨਾਤਿ ਏਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਤਤੋ ਅਵਿਨਿਬ੍ਭੁਤ੍ਤੇਨ ਰੂਪਾਦਿਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਅਤ੍ਤਤੋ ਹਿ ਅਵਿਨਿਬ੍ਭੁਤ੍ਤਾਨਿ ਅਬਹਿਕਤਾਨਿ ਅਹਮਿਚ੍ਚੇਵ ਗਹਿਤਾਨਿ ਰੂਪਾਦੀਨਿ ਉਪਾਦਾਯ ਉਪਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਾ ਤਣ੍ਹਾ "**ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਸ੍ਸ ਉਪਾਦਾਯਾ**"ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਅਤ੍ਤਤੋ ਚ ਵਿਨਿਬ੍ਭੁਤ੍ਤਾਨਿ ਬਹਿਕਤਾਨਿ ਉਪਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਾ "**ਬਾਹਿਰਸ੍ਸ ਉਪਾਦਾਯਾ**"ਤਿ। **ਖਗ੍ਗੇਨ ਵਾ ਛਤ੍ਤੇਨ ਵਾ ਅਹੰ ਨਿਚ੍ਚੋ**ਤਿ ਅਭਿਮਙ੍ਗਲਸਮ੍ਮਤੇਨ ਖਗ੍ਗਾਦਿਨਾ ਮਮ ਵਿਨਾਸੋ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਮਞ੍ਞਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਏਕੇਕਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਇਦੰ ਅਨਾਦਿਮ੍ਹਿ ਅਨਨ੍ਤੇ ਚ ਸੰਸਾਰੇ ਏਕੇਕਸ੍ਸ ਅਤੀਤਾਨਾਗਤੇਸੁ ਛਤ੍ਤਿੰਸਾਯਪਿ ਸਮ੍ਭਵਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੰ ਵੁਤ੍ਤੰ, **ਏਕੇਕਸ੍ਸ ਵਾ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਯਥਾਲਾਭਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਇਦਮ੍ਪਿ ਅਨਿਸ੍ਸਿਤਤਣ੍ਹਾਮਾਨਦਿਟ੍ਠਿੰ ਕਤ੍ਵਾ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਸ੍ਸ ਅਦ੍ਧਾਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨੇ ਕਸ੍ਸਚਿ ਸਮ੍ਭਵਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੰ।

ਤਣ੍ਹਾਵਿਚਰਿਤਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਖੁਦ੍ਦਕਵਤ੍ਥੁਵਿਭਙ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੧੮. ਧਮ੍ਮਹਦਯਵਿਭਙ੍ਗੋ

੧. ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਗਾਹਿਕਵਾਰਵਣ੍ਣਨਾ

੯੭੮. ''ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ **ਖਨ੍ਧਾਦੀਨਂ** ਧਾਤੁਸਮ੍ਭਵਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਪਾਤੁਭਾਵ ਭੂਮਨ੍ਤਰਤੀਸੁ ਧਾਤੂਸੁਉਪ੍ਪਾਦਕਦਾਨਾਦਿਕੁਸਲ ਕਮ੍ਮਤਬ੍ਬਿਪਾਕਅਭਿਞ੍ਞੇਯਜਾਦਿਆਰਮ੍ਮਣਦੁਕਦ੍ਵਯਦਿਟ੍ਠਾਦਿਕੁਸਲਤ੍ତਿਕਾਦਿਤਿਕਪਞ੍ਚਕਰੂਪਲੋਕਿਯਦੁਕਦ੍ਵਯਭੇਦਭਿਨ੍ਨਾਨਂ ਨਿਰਵਸੇਸਤੋ ਸਙ੍ਗਹਿਤਤ੍ਤਾ ਦੁਤਿਯਵਾਰਾਦੀਨਞ੍ਚ ਏਤ੍ਥ ਅਨੁਪ੍ਪਵੇਸਤੋ ਸਬ੍ਬਸਾਮਞ੍ਞੇਨ ਵੁਤ੍ਤੋ ਪਠਮੋ **ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਗਾਹਿਕਵਾਰੋ** ਨਾਮ, ਦੁਤਿਯੋ **ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਾਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਦਸ੍ਸਨਵਾਰੋ ਨਾਮਾ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ ਪਨ ''ਕਾਮਧਾਤੁਯਾ ਕਤਿ ਖਨ੍ਧਾ ਕਤਿ ਆਯਤਨਾਨੀ''ਤਿਆਦਿਨਾ (ਵਿਭਂ॰ ੯੯੧) ਤੇਸਂ ਅਤ੍ਥਿਤਾ ਏਵ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਕਿਰਿਯਾਵਿਸੇਸਸ੍ਸ ਅਪ੍ਪਯੋਗੋ ''ਅਤ੍ਥਿ ਭਵਤਿ ਸਂਵਿਜ੍ਜਤੀ''ਤਿ ਸਾਮਞ੍ਞਕਿਰਿਯਾਯ ਵਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਭਾਵਤੋ, ਤੇਨਾਯਂ ''ਸਮ੍ਭਵਾਸਮ੍ਭਵਦਸ੍ਸਨਵਾਰੋ''ਤਿ ਵਤ੍ਤੁਂ ਯੁਤ੍ਤੋ, ਚਤੁਤ੍ਥੋ ਚ ਉਪਪਤ੍ਤਿਕ੍ਖਣੇ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਾਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਦਸ੍ਸਨਵਾਰੋਤਿ ਤਤ੍ਥ ਪਾਤੁਭਾਵਾਪਾਤੁਭਾਵਵਚਨਤੋ।

੯੭੯. **ਯਥਾਪੁਚ੍ਛ**ਨ੍ਤਿ ਪੁਚ੍ਛਾਨੁਰੂਪਂ ਅਵਿਤਥਬ੍ਯਾਕਰਣਂ ਪਰੇਹਿ ਕਤਮ੍ਪਿ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਵਚਨਂ ਵਿਞ੍ਞਾਯ ਕਤਤ੍ਤਾ **ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਬ੍ਯਾਕਰਣਮੇ**ਵ ਨਾਮ ਹੋਤਿ, ਕੋ ਪਨ ਵਾਦੋ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਨਾ ਏਵ ਕਤੇਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ।

੨. ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਾਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਵਾਰਵਣ੍ਣਨਾ

੯੯੧. **ਕਾਮਧਾਤੁਸਮ੍ਭੂਤਾਨਞ੍ਚਾ**ਤਿ ਇਦ੍ਧਿਯਾ ਰੂਪਧਾਤੁਗਤਾਨਂ ਕਾਮਾਵਚਰਸਤ੍ਤਾਨਞ੍ਚਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਘਾਨਾਯਤਨਾਦੀਨਂ ਅਭਾਵੇਨਾ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਯਦਿ ਤਦਭਾਵੇਨ ਗਨ੍ਧਾਯਤਨਾਦੀਨਿ ਆਯਤਨਾਦਿਕਿਚ੍ਚਂ ਨ ਕਰੋਨ੍ਤਿ , ਅਸਞ੍ਞਸਤ੍ਤੇਸੁ ਚਕ੍ਖਾਯਤਨਸ੍ਸ ਅਭਾਵੇਨ ਰੂਪਾਯਤਨਂ ਆਯਤਨਾਦਿਕਿਚ੍ਚਂ ਨ ਕਰੇਯ੍ਯ। ਤਤੋ ''ਅਸਞ੍ਞਸਤ੍ਤਾਨਂ ਦੇਵਾਨਂ ਉਪਪਤ੍ਤਿਕ੍ਖਣੇ ਦ੍ਵਾਯਤਨਾਨਿ ਪਾਤੁਭਵਨ੍ਤੀ''ਤਿਆਦਿਵਚਨਂ ਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਂ ਸਿਯਾ। ਕਾਮਾਵਚਰਾਦਿਓਕਾਸਾ ਤਤ੍ਥ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਸਤ੍ਤਾਨਂ, ਤਤ੍ਥ ਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਧਮ੍ਮਾਨਂ ਵਾ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਭਾਵੇਨ ''ਧਾਤੂ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ, ਤਥਾ ਯੇਸੁ ਕਾਮਾਵਚਰਾਦਿਸਤ੍ਤਨਿਕਾਯੇਸੁ ਕਾਮਾਵਚਰਾਦਿਸਤ੍ਤਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਤੇਸਂ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਤਿ ਸਤ੍ਤੁਪ੍ਪਤ੍ਤੀਤਿ ਵੁਚ੍ਚਮਾਨਾ ਤੇ ਸਤ੍ਤਨਿਕਾਯਾ ਚ, ਨ ਪਨੇਤ੍ਥ ਅਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨੋਕਾਸੋ ਅਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਸਤ੍ਤਨਿਕਾਯੋ ਚ ਅਤ੍ਥਿ, ਯੋ ''ਧਾਤੂ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚੇਯ੍ਯਾਤਿ ਇਮਮਤ੍ਥਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **"ਓਕਾਸਵਸੇਨ ਵਾ ਸਤ੍ਤੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਵਾ ਅਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਧਾਤੁ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥੀ"**ਤਿ ਆਹ। **ਸਤ੍ਤੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਵਾ ਓਕਾਸਸਤ੍ਤਲੋਕਦ੍ਵਯਂ ਸਹ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਤਾਦਿਸਾਯ ਅਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਧਾਤੁਯਾ ਅਭਾਵਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ, ਸਤ੍ਤਭਾਵੇਨ ਵਾ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿ ਸਤ੍ਤੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿ, ਸਤ੍ਤਾਵਾਸਵਸੇਨ ਤਂਤਂਭਵਵਸੇਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾ ਉਪਾਦਿਨ੍ਨਕਕ੍ਖਨ੍ਧਾ ਤਂਤਂਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਾਨਂ ਸਦਿਸਾਧਿਟ੍ਠਾਨਭਾਵੇਨ ਧਾਤੂਤਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤੀਤਿ ਏਵਂ ਅਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਧਾਤੁ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

੩. ਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਾਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਵਾਰਵਣ੍ਣਨਾ

੯੯੯. **ਭਵਵਸੇਨ ਓਕਾਸਵਸੇਨ ਚ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਾ**ਤਿ ਤਤ੍ਥ ਅਞ੍ਞਤ੍ਥ ਚ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾ ਉਪਾਦਿਨ੍ਨਕਕ੍ਖਨ੍ਧਾ ਤਂਤਂਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਾ ਸਬ੍ਬੇ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ।

੬. ਉਪ੍ਪਾਦਕਕਮ੍ਮਆਯੁਪ੍ਪਮਾਣਵਾਰੋ

(੧.) ਉਪ੍ਪਾਦਕਕਮ੍ਮਵਣ੍ਣਨਾ

੧੦੨੧. ਖਨ੍ਧਾਦੀਨਂ ਧਾਤੁਸਮ੍ਭਵਾਦਿਵਸੇਨ ਪਭੇਦਂ ਵਤ੍ਵਾ ਯੇ ਸਤ੍ਤਾ ਧਾਤੁਪ੍ਪਭੇਦਵਨ੍ਤੋ, ਯਞ੍ਚ ਤੇਸਂ ਉਪ੍ਪਾਦਕਕਮ੍ਮਂ, ਯੋ ਚ ਤਸ੍ਸ ਵਿਪਾਕੋ, ਤੇਸਂ ਵਸੇਨ ਪਭੇਦਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **"ਤਯੋ ਦੇਵਾ"**ਤਿਆਦਿਕੋ ਛਟ੍ਠਵਾਰੋ ਆਰਦ੍ਧੋ। ਖਨ੍ਧਾਦਯੋ ਏਵ ਹਿ ਧਾਤੁਤ੍ਤਯਭੂਤਦੇਵਵਸੇਨ ਦਾਨਾਦਿਕਮ੍ਮਵਸੇਨ ਤਂਤਂਆਯੁਪ੍ਪਮਾਣਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਉਪਾਦਿਨ੍ਨਕਕ੍ਖਨ੍ਧਵਸੇਨ ਚ ਭਿਨ੍ਨਾਤਿ। ਚਤੁਦੋਣਂ **ਅਮ੍ਬਣਂ,** ਛਦੋਣਨ੍ਤਿ ਏਕੇ।

ਉਪ੍ਪਾਦਕਕਮ੍ਮਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

(੨.) ਆਯੁਪ੍ਪਮਾਣਵਣ੍ਣਨਾ

੧੦੨੪. **ਤਯੋਪਿ ਜਨਾ**ਤਿ ਤਯੋ ਜਨਸਮੂਹਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ।

੧੦੨੫. **ਆਭਾ**ਤਿ ਸੋਭਨਾ ਪਭਾ।

੧੦੨੬. ਕਞ੍ਚਨਪਿਣ੍ਡੋ ਵਿਯ ਸਸ੍ਸਿਰਿਕਾ **ਕਞ੍ਚਨਪਿਣ੍ਡਸਸ੍ਸਿਰਿਕਾ**। ਤਤ੍ਥ ਪਨ ਸੋਭਨਪਭਾਯ ਕਿਣ੍ਣਾ ਸੁਭਾਕਿਣ੍ਣਾਤਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੇ ਆ-ਕਾਰਸ੍ਸ ਰਸ੍ਸਤ੍ਤਂ ਅਨ੍ਤਿਮਣ-ਕਾਰਸ੍ਸ ਹ-ਕਾਰਞ੍ਚ ਕਤ੍ਵਾ **"ਸੁਭਕਿਣ੍ਹਾ"**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਅਥ ਪਨ ਸੁਭੇਨ ਕਿਣ੍ਣਾ ਸੁਭਕਿਣ੍ਣਾ। ਪੁਰਿਮਪਦੇਸੁਪਿ ਪਰਿਤ੍ਤਂ ਸੁਭਂ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ **ਪਰਿਤ੍ਤਸੁਭਾ,** ਅਪ੍ਪਮਾਣਂ ਸੁਭਂ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ **ਅਪ੍ਪਮਾਣਸੁਭਾ**ਤਿ ਸੁਭ-ਸਦ੍ਦੇਨ ਸਮਾਸੋ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬੋ ਹੋਤਿ।

੧੦੨੭. **ਆਰਮ੍ਮਣਮਨਸਿਕਾਰਾ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇਨ ਕਥਿਤਾ**ਤਿ ਝਾਨਕ੍ਖਣੇ ਤਤੋ ਪਚ੍ਛਾ ਵਾ ਪਰਿਤ੍ਤਾਦਿਕਸਿਣਾਰਮ੍ਮਣਭਾਵਨਾਯ ਆਵਜ੍ਜਨੇਨ ਚ ਝਾਨਸ੍ਸ ਆਰਮ੍ਮਣਮਨਸਿਕਾਰਨਾਨਤ੍ਤਤਾ ਨ ਹੋਤਿ, ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਭਾਵਨਾਯ ਪਨ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਾਵਜ੍ਜਨੇਨ ਚ ਹੋਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਭਾਵਨਾਯ ਵਸੇਨ ਹਿ ਝਾਨਂ ਪਰਿਤ੍ਤਪਥਵੀਕਸਿਣਾਦੀਸੁ ਤਂਤਦਾਰਮ੍ਮਣਂ ਹੋਤਿ, ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇਨ ਤਂਤਂਕਸਿਣਾਵਜ੍ਜਨੇਨ ਤਂਤਂਮਨਸਿਕਾਰਨ੍ਤਿ। ਛਨ੍ਦਾਦਯੋ ਪਨ ਅਪ੍ਪਨਾਕ੍ਖਣੇਪਿ ਵਿਜ੍ਜਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਥ **ਪਣਿਧੀ**ਤਿ ਨ ਤਣ੍ਹਾਪਤ੍ਥਨਾ, ਅਥ ਖੋ ਛਨ੍ਦਪਤ੍ਥਨਾਵ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ। **ਅਧਿਮੋਕ੍ਖੋ** ਨਿਚ੍ਛਯੋ। **ਅਭਿਨੀਹਾਰੋ** ਚਿਤ੍ਤਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਯੇਵ। ਯਦਿ ਪਨ ਭਵਛਨ੍ਦਭਵਪਤ੍ਥਨਾਦਯੋ ਤਂਤਂਭਵਵਿਸੇਸਨਿਯਾਮਕਾ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਾ। **"ਅਪ੍ਪਨਾਯਪਿ ਵਟ੍ਟਨ੍ਤੀ"**ਤਿ ਏਤਸ੍ਸ ਅਪ੍ਪਨਾਯ ਪਵਤ੍ਤਾਯ ਤਤੋ ਪਚ੍ਛਾਪਿ ਵਟ੍ਟਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਸਞ੍ਞਾਵਿਰਾਗਾਦੀਹਿ ਪਨ ਵਿਸੇਸਿਯਮਾਨਂ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਤਥਾ ਤਥਾ ਤਤ੍ਥ ਪਵਤ੍ਤੋ ਮਨਸਿਕਾਰੋ ਚ ਭਵਵਿਸੇਸਨਿਯਾਮਕੋ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੋਵ ਵਟ੍ਟਤੀਤਿ **"ਆਰਮ੍ਮਣਮਨਸਿਕਾਰਾ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇਨ ਕਥਿਤਾ"**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਵਿ**ਪੁਲਾ ਫਲਾ**ਤਿ ਵਿਪੁਲਸਨ੍ਤਸੁਖਾਯੁਵਣ੍ਣਾਦਿਫਲਾ। **ਸੁਟ੍ਠੁ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤਿ** ਪਞ੍ਚਾਚਕ੍ਖੁਨਾ ਮਂਸਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੂਹਿ ਚ।

੧੦੨੮. ''ਯਾਵ ਨ ਤਂ ਪਾਪਕਮ੍ਮਂ ਬਜਨ੍ਤੀ ਹੋਤੀ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੫੦) ਵਚਨਤੋ **"ਕਮ੍ਮਮੇਵ ਪਮਾਣ"**ਨ੍ਤਿ ਆਹ, ਅਬ੍ਬੁਦਾਦਿਆਯੁਪ੍ਪਮਾਣਪਰਿਚ੍ਛੇਦੋ ਪਨ ਕਮ੍ਮਵਸੇਨੇਵ ਕਤੋਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ।

ਨਿਲੀਯਨੋਕਾਸਸ੍ਸ ਅਭਾਵਾਤਿ ਸਮਾਨਜਾਤਿਕੇਨ ਅਚ੍ਛਰਾਗਣੇਨ ਸਬ੍ਬਦਾ ਪਰਿਵਾਰਿਯਮਾਨਸ੍ਸ ਕਾਮਗੁਣਾਕਿਣ੍ਣਸ੍ਸ ਤਬ੍ਬਿਰਹਿਤਟ੍ਠਾਨਸ੍ਸ ਅਭਾਵਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਕਿਂ ਨਿਯਮੇਤੀਤਿ ਕਿਂ ਝਾਨਂ ਉਪਪਤ੍ਤਿਂ ਨਿਯਮੇਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਨਵ ਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕੇ**ਤਿ ਬ੍ਰਹ੍ਮਪਾਰਿਸਜ੍ਜਾਦਯੋ ਨਵਪਿ ਸੋਧੇਤ੍ਵਾ। **ਮਤ੍ਥਕੇ**ਤਿ ਵੇਹਪ੍ਫਲੇਸੂਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਸੇਟ੍ਠਭਵਾ ਨਾਮਾ**ਤਿ ਤਤੋ ਪਰਂ ਅਗਮਨਤੋ ਉਤ੍ਤਮਭਵਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਤੇਨੇਵ **ਭਵਸੀਸਾਨੀ**ਤਿ ਗਹਿਤਾ। **ਇਮੇਸੁ ਤੀਸੁ ਠਾਨੇਸੂ**ਤਿ ਵੇਹਪ੍ਫਲਾਦਿਟ੍ਠਾਨਾਨਿ ਏਵ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਵੇਹਪ੍ਫਲਤੋ ਪਨ ਪੁਰਿਮੇਸੁ ਨਵਸੁ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਅਨਾਗਾਮੀ ਅਰੂਪਧਾਤੁਂ ਉਪਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ''ਰੂਪਧਾਤੁਯਾ ਚੁਤਸ੍ਸ ਅਰੂਪਧਾਤੁਂ ਉਪਪਜ੍ਜਨ੍ਤਸ੍ਸ ਕਸ੍ਸਚਿ ਸਤ੍ਤ

ਅਨੁਸਯਾ ਅਨੁਸੇਨ੍ਤਿ, ਕਸ੍ਸਚਿ ਪਞ੍ਚ, ਕਸ੍ਸਚਿ ਤਯੋ ਅਨੁਸੇਨ੍ਤੀ''ਤਿ (ਯਮ॰ ੨.ਅਨੁਸਯਯਮਕ.੩੧੧) ਇਦਂ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਨ ਵੇਹਪ੍ਫਲਾਦੀਸੁ ਉਪਪਨ੍ਨਂ ਸਨ੍ਧਾਯਾਤਿ ਅਯਮੇਤ੍ਥ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ ਸਿਯਾ। ਯਂ ਪਨ ਵੁਤ੍ਤਂ "**ਨਵਸੁ ਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕੇਸੁ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਅਰਿਯਸਾਵਕਾਨਂ ਤਤ੍ਥੂਪਪਤ੍ਤਿਯੇਵ ਹੋਤਿ, ਨ ਹੇਟ੍ਠੁਪਪਤ੍ਤੀ**"ਤਿ, ਏਤੇਨ ਹੇਟ੍ਠੁਪਪਤ੍ਤਿ ਏਵ ਨਿਵਾਰਿਤਾ, ਨ ਤੇਸ੍ਵੇਵ ਉਪਰੂਪਰਿ ਵੇਹਪ੍ਫਲੇ ਚ ਉਪਪਤ੍ਤਿ ਅਰੂਪਧਾਤੂਪਪਤ੍ਤਿ ਚ। "**ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਭੂਮਿਯਂ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੋ ਅਨਾਗਾਮੀ ਨਵ ਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕੇ ਸੋਧੇਤ੍ਵਾ ਮਤ੍ਥਕੇ ਠਿਤੋ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਤੀ**"ਤਿ ਇਦਮ੍ਪਿ ਅਨੁਪੁਬ੍ਬੇਨ ਆਰੋਹਨ੍ਤਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਨ ਤੇਨ ਤਸ੍ਸ ਮਤ੍ਥਕਂ ਅਪ੍ਪਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਰੂਪਧਾਤੁਂ ਉਪਪਤ੍ਤਿ ਨਿਵਾਰਿਤਾਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ।

ਯੋ ਵਾ ਅਞ੍ਞਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਵਾ ਮਗ੍ਗਂ ਭਾਵੇਤ੍ਵਾ ਚਵਿਤ੍ਵਾ ਤਤ੍ਥ ਉਪਪਨ੍ਨੋ ਅਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਿਤਰੂਪਰਾਗੋ ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ, ਤਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਅਯਂ ਅਟ੍ਠਕਥਾ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਤੇਨੇਵ "**ਨਵਸੁ ਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕੇਸੁ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਅਰਿਯਸਾਵਕਾਨ**"ਨ੍ਤਿ, "**ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਭੂਮਿਯਂ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੋ ਅਨਾਗਾਮੀ**"ਤਿ, "**ਇਮੇਸੁ ਤੀਸੁ ਠਾਨੇਸੁ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਅਨਾਗਾਮਿਨੋ**"ਤਿ ਚ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਗ੍ਗਹਣਂ ਕਤਂ। ਤਸ੍ਸ ਪਨ ਯੇਨ ਤਤ੍ਥ ਉਪਪਨ੍ਨੋ, ਤਸ੍ਮਿਂ ਰੂਪਰਾਗੇ ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਿਤੇ ਪੁਨ ਭਵਾਭਿਲਾਸੋ ਨ ਭਵਿਸ੍ਸਤੀਤਿ ਅਰੂਪਰਾਗੁਪਚ੍ਛੇਦੋ ਚ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿਯੇਵ। ਯੋ ਪਨ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋ ਤਤ੍ਥ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੋ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਂ ਭਾਵੇਤ੍ਵਾ ਅਰੂਪੇਹਿ ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਿਤਰੂਪਰਾਗੋ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੇ ਮਗ੍ਗੇ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਭਵਾਦੀਨਵਦਸ੍ਸਨਵਸੇਨ ਅਨਿਵਤ੍ਤਿਤਭਵਾਭਿਲਾਸੋ, ਤਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ਯਮਕਪਾਲ਼ਿ ਪਵਤ੍ਤਾਤਿ ਵਾ ਅਯਮੇਤ੍ਥ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤੋ ਸਿਯਾ।

ਆਯੁਪ੍ਪਮਾਣਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੭. ਅਭਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਾਦਿਵਾਰਵਣ੍ਣਨਾ

੧੦੩੦. ''ਰੁਪ੍ਪਨਲਕ੍ਖਣਂ ਰੂਪਂ, ਫੁਸਨਲਕ੍ਖਣੋ ਫਸ੍ਸੋ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਸਾਮਞ੍ਞਵਿਸੇਸਲਕ੍ਖਣਪਰਿਗ੍ਗਾਹਿਕਾ **ਸਲਕ੍ਖਣਪਰਿਗ੍ਗਾਹਿਕਾ** ਦਿਟ੍ਠਿਕਙ੍ਖਾਵਿਤਰਣਵਿਸੁਦ੍ਧਿਯੋ **ਞਾਤਪਰਿਞ੍ਞਾ**, ਤਤੋ ਪਰਂ ਯਾਵ ਅਨੁਲੋਮਾ **ਤੀਰਣਪਰਿਞ੍ਞਾ**, ਉਦਯਬ੍ਬਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਯਾਵ ਮਗ੍ਗਾ **ਪਹਾਨਪਰਿਞ੍ਞਾ**।

ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥਾਤਿ ਖਨ੍ਧਾਦੀਨਂ ਤਾਵ ਖਨ੍ਧਵਿਭਙ੍ਗਾਦੀਸੁ ਪਞ੍ਹਪੁਚ੍ਛਕਵਾਰੇ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਂ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਹੇਤੁਆਦੀਨਞ੍ਚ ਖਨ੍ਧਾਦੀਸੁ ਅਨੋਗਧਤ੍ਤਾ ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਪਞ੍ਹਪੁਚ੍ਛਕਵਾਰੇ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਂ ਵੁਤ੍ਤਮੇਵਾਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ।

ਅਭਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਾਦਿਵਾਰਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਧਮ੍ਮਹਦਯਵਿਭਙ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਇਤਿ ਸਮ੍ਮੋਹਵਿਨੋਦਨਿਯਾ ਲੀਨਤ੍ਥਪਦਵਣ੍ਣਨਾ

ਵਿਭਙ੍ਗ-ਮੂਲਟੀਕਾ ਸਮਤ੍ਤਾ।

॥ ਨਮੋ ਤਸ੍ਸ ਭਗਵਤੋ ਅਰਹਤੋ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ॥

ਅਭਿਧਮ੍ਮਪਿਟਕੇ

ਵਿਭਙ੍ਗ-ਅਨੁਟੀਕਾ

੧. ਖਨ੍ਧਵਿਭਙ੍ਗੋ

੧. ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ

ਚਤੁਸਚ੍ਚਨ੍ਤੋਗਧਤ੍ਤਾ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਾਨਂ ਗਾਥਾਯਂ ''ਚਤੁਸਚ੍ਚਦਸੋ''ਤਿ ਨਿਪ੍ਪਦੇਸਤੋ ਸਚ੍ਚਾਨਿ ਗਹਿਤਾਨੀਤਿ ਨਿਪ੍ਪਦੇਸਤੋ ਏਵ ਤਦਤ੍ਥਂ ਵਿਭਾਵੇਨ੍ਤੋ **"ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਸਚ੍ਚਾਨੀ"**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਸਮਾਹਟਾਨੀ**ਤਿ ਸਮਾਨੀਤਾਨਿ, ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਏਕਤੋ ਗਹਿਤਾਨੀਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। **"ਸਮਾਹਟਾਨੀ"**ਤਿ ਚ ਏਤੇਨ ਸਮਾਹਾਰੇ ਅਯਂ ਸਮਾਸੋਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਤੇਨੇਵਸ੍ਸ ਕਤੇਕਤ੍ਤਸ੍ਸ ਚਤੁਸਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ਨਪੁਂਸਕਨਿਦ੍ਦੇਸੋ ''ਤਿਵਟ੍ਟ''ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ ਵਿਯ। ਪਤ੍ਤਾਦਿਪਕ੍ਖੇਪੇਨ ਹਿਸ੍ਸ ਨ ਇਤ੍ਥਿਲਿਙ੍ਗਤਾ ਯਥਾ ਪਞ੍ਚਪਤ੍ਤਂ, ਚਤੁਯੁਗਂ, ਤਿਭੁਵਨਨ੍ਤਿ, ਤਂ ਚਤੁਸਚ੍ਚਂ ਪਸ੍ਸਿ ਅਦਕ੍ਖਿ, ਪਰਿਞ੍ਞਾਪਹਾਨਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾਭਾਵਨਾਭਿਸਮਯਵਸੇਨ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਕਸ੍ਮਾ ਪਨੇਤ੍ਥ ਅਨਨ੍ਤਾਪਰਿਮਾਣੇਸੁ ਅਨਞ੍ਞਸਾਧਾਰਣੇਸੁ ਮਹਾਕਰੁਣਾਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣਾਦੀਸੁ ਬੁਦ੍ਧਗੁਣੇਸੁ ਸਂਵਿਜ੍ਜਮਾਨੇਸੁ ਸਾਵਕੇਹਿ, ਪਚ੍ਚੇਕਬੁਦ੍ਧੇਹਿ ਚ ਸਾਧਾਰਣੇਨ ਚਤੁਸਚ੍ਚਦਸ੍ਸਨੇਨ ਭਗਵਨ੍ਤਂ ਥੋਮੇਤੀਤਿ ਚੋਦਨਂ ਮਨਸਿ ਕਤ੍ਵਾ ਆਹ **"ਸਤਿਪਿ ਸਾਵਕਾਨ"**ਨ੍ਤਿਆਦਿ। ਤਤ੍ਥ **"ਅਨਞ੍ਞਪੁਬ੍ਬਕਤ੍ਤਾ"**ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਸਾਵਕੇਹਿ, **"ਤਤ੍ਥ ਚਾ"**ਤਿਆਦਿਨਾ ਪਚ੍ਚੇਕਬੁਦ੍ਧੇਹਿ ਚ ਭਗਵਤੋ ਚਤੁਸਚ੍ਚਦਸ੍ਸਨਸ੍ਸ ਅਸਾਧਾਰਣਤਂ, ਨਿਰਤਿਸਯਤਞ੍ਚ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਪਰਸਨ੍ਤਾਨੇਸੁ ਪਸਾਰਿਤਭਾਵੇਨ ਸੁਪਾਕਟਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਦੇਸਨਾਨੁਭਾਵੇਨ ਵੇਨੇਯ੍ਯਸਨ੍ਤਾਨੇਸੁ ਚਤੁਸਚ੍ਚਦਸ੍ਸਨਸ੍ਸ ਵਿਤ੍ਥਾਰਿਤਭਾਵੇਨ ਯਾਵ ਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸੇਸੁ ਸੁਪ੍ਪਕਾਸਿਤਤ੍ਤਾ। ਨਾਥਸਦ੍ਦੋ ਲੋਕੇ ਯਾਚਨੁਪਤਾਪਿਸ੍ਸਰਿਯਾਸੀਸਾਸੁ ਪਠਨ੍ਤੀਤਿ ਤਮਤ੍ਥਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **"ਨਾਥਤੀਤਿ ਨਾਥੋ"**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ ਯਸ੍ਮਾ ਭਗਵਾ ਚਤੁਸਚ੍ਚਦਸ੍ਸਨਭਾਵੇਨੇਵ ਅਤ੍ਤਨੋ ਹਿਤਸੁਖਾਸੀਸਾਯ ਕਿਲੇਸਬ੍ਯਸਨੁਪਤਾਪਨਸ੍ਸ, ਹਿਤਪਟਿਪਤ੍ਤਿਯਾਚਨਸ੍ਸ ਚ ਮਤ੍ਥਕਂ ਪਤ੍ਤੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਂ ਤੇਨੇਵ ਪਕਾਸਿਤਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੁਦ੍ਧਾਰਂ ਅਨਾਮਸਿਤ੍ਵਾ ਪਦੁਦ੍ਧਾਰਵਸੇਨ ਨਾਥਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **"ਵੇਨੇਯ੍ਯਾਨਂ ਹਿਤਸੁਖਂ ਆਸੀਸਤੀ"**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ''ਚਤੁਸਚ੍ਚਦਸੋ''ਤਿ ਵਾ ਇਮਿਨਾ ਅਨਞ੍ਞਸਾਧਾਰਣੋ ਭਗਵਤੋ ਞਾਣਾਨੁਭਾਵੋ ਪਕਾਸਿਤੋਤਿ ''ਨਾਥੋ''ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਅਨਞ੍ਞਸਾਧਾਰਣਂ ਕਰੁਣਾਨੁਭਾਵਂ ਵਿਭਾਵੇਤੁਂ **"ਵੇਨੇਯ੍ਯਾਨ"**ਨ੍ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਪਰਮੇਨ ਚਿਤ੍ਤਿਸ੍ਸਰਿਯੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਭਗਵਾ ਨਾਥੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤੀਤਿ ਯੋਜਨਾ। ਤਥਾ ਪਰਮੇਨ ਚਿਤ੍ਤਿਸ੍ਸਰਿਯੇਨ ਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਸਬ੍ਬਸਤ੍ਤੇ ਗੁਣੇਹਿ ਈਸਤੀਤਿ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ। **ਚਿਤ੍ਤਿਸ੍ਸਰਿਯੇਨਾ**ਤਿ ਅਰਿਯਿਦ੍ਧਿਆਦਿਨਾ ਚਿਤ੍ਤੇ ਵਸੀਭਾਵੇਨ। **ਗੁਣੇਹਿ ਈਸਤੀ**ਤਿ ਪਰਮੁਕ੍ਕਂਸਗਤੇਹਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਸੀਲਾਦਿਗੁਣੇਹਿ ਧਮ੍ਮੇਨ ਇਸ੍ਸਰਿਯਂ ਵਤ੍ਤੇਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਏਵਂਭੂਤੋ ਯਸ੍ਮਾ ਸਬ੍ਬਾਭਿਭੂ ਨਾਮ ਹੋਤਿ, ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ **"ਅਭਿਭਵਤੀ"**ਤਿ। ਤਥਾ ਚਾਹ ''ਸਦੇਵਕੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਲੋਕੇ...ਪੇ॰... ਅਭਿਭੂ ਅਨਭਿਭੂਤੋ, ਤਸ੍ਮਾ 'ਤਥਾਗਤੋ'ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤੀ''ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੨੩; ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੧੮੮)। ਦੁਵਿਧੇਨਾਪਿ ਇਸ੍ਸਰਿਯਤ੍ਥਂ ਨਾਥਸਦ੍ਦਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ।

ਅਟ੍ਠਾਰਸਪ੍ਪਭੇਦਾਯ ਦੇਸਨਾਯ ਥੋਮਨਮੇਵਾਤਿ ਯੋਜਨਾ। **ਸਮਾਨਗਣਨਗੁਣੇਹੀ**ਤਿ ਸਮਾਨਗਣਨੇਹਿ ਗੁਣੇਹਿ ਕਰਣਭੂਤੇਹਿ। **ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੇਨ ਨਿਰਤਿਸਯੇਨ ਚਤੁਸਚ੍ਚਦਸ੍ਸਨੇਨਾ**ਤਿ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ, ਦਸਬਲੇਸੁ ਵਸੀਭਾਵਸ੍ਸ ਚ ਪਦਟ੍ਠਾਨਭੂਤੇਨ। ਸਚ੍ਚਾਭਿਸਮ੍ਬੋਧੇਨ ਹਿ ਅਭਿਨੀਹਾਰਾਨੁਰੂਪਂ ਰੂਪਾਰੂਪਧਮ੍ਮੇਸੁ ਛਤ੍ਤਿਂਸਕੋਟਿਸਤਸਹਸ੍ਸਮੁਖਪ੍ਪਵਤ੍ਤੇਨ ਸਾਤਿਸਯਂ ਸਨ੍ਤਤਿਸਮੂਹਕਿਚ੍ਚਾਰਮ੍ਮਣਘਨਪ੍ਪਭੇਦੇਨ ਮਹਾਵਜਿਰਞ੍ਞਾਣਸਙ੍ਖਾਤੇਨ ਬੁਦ੍ਧਾਵੇਣਿਕੇਨ ਸਮ੍ਮਸਨੇਨ ਸਮ੍ਭੂਤੇਨ ਭਗਵਾ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੋਧਿਯਂ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤੋਵ ਕੁਸਲਾਦਿਭੇਦੇਨ, ਫਸ੍ਸਾਦਿਭੇਦੇਨ ਚ ਧਮ੍ਮੇ ਵਿਭਜਨ੍ਤੋ ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਕਣ੍ਡਾਦਿਵਸੇਨ ਧਮ੍ਮਸਙ੍ਗਹਂ ਚਤੁਧਾ ਦੇਸੇਤੁਂ ਸਮਤ੍ਥੋ ਅਹੋਸਿ। ਤਥਾ ਅਤੀਤਂਸੇ ਅਪ੍ਪਟਿਹਤਞ੍ਞਾਣਤਾਦਿਬੁਦ੍ਧਧਮ੍ਮਸਮਨ੍ਨਾਗਤੋ ਭਗਵਾ ਅਤੀਤਾਦਿਭੇਦਤੋ ਖਨ੍ਧਾਦਿਕੇ ਵਿਭਜਿਤ੍ਵਾ ਦੇਸੇਤੁਂ ਸਮਤ੍ਥੋ ਅਹੋਸਿ। ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ **"ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੇਨ...ਪੇ॰... ਵਿਭਙ੍ਗ"**ਨ੍ਤਿ। **"ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਭਾਸਿਤਤ੍ਤਾ"**ਤਿ ਵਤ੍ਵਾ ਪੁਨ **"ਅਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਨਾ ਦੇਸੇਤੁਂ ਅਸਕ੍ਕੁਣੇਯ੍ਯਤਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ"**ਤਿ ਏਤੇਨ ਧਮ੍ਮਸਙ੍ਗਣੀਵਿਭਙ੍ਗਾਨਂ ਅਨ੍ਵਯਤੋ ਬ੍ਯਤਿਰੇਕਤੋ ਚ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਪ੍ਪਵੇਦਿਤਤਞ੍ਞੇਵ ਵਿਭਾਵੇਤਿ। **ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਤਾਦਿਗੁਣੇ**ਤਿ ਬੁਦ੍ਧਰਤਨਸ੍ਸ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਤਾ, ਧਮ੍ਮਸਙ੍ਘਰਤਨਾਨਂ ਸ੍ਵਾਕ੍ਖਾਤਤਾ, ਸੁਪ੍ਪਟਿਪਨ੍ਨਤਾਤਿ ਏਵਮਾਦਿਗੁਣੇ ਪਕਾਸੇਤਿ।

ਨਨੁ ਚ ''ਚਤੁਸਚ੍ਚਦਸੋ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਭਗਵਤੋਵ ਗੁਣਾ ਵਿਭਾਵਿਤਾਤਿ? ਸਚ੍ਚਂ, ਤੇਨੇਵ ਧਮ੍ਮਸਙ੍ਘਾਨਮ੍ਪਿ ਗੁਣਾ ਵਿਭਾਵਿਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਤਪ੍ਪਭਵਸ੍ਸ ਅਨਞ੍ਞਥਾਭਾਵਤੋ, ਤਦਪਦੇਸੇਨ ਵਾ ਧਮ੍ਮੋ, ਤਦਾਧਾਰੋ ਚ ਸਙ੍ਘੋ ਵੁਤ੍ਤੋਵ ਹੋਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ **"ਬੁਦ੍ਧਾਦੀਨਂ...ਪੇ॰... ਵਿਭਾਵੇਤੀ"**ਤਿ।

ਅਤੀਤਂਸੇਤਿ ਅਤੀਤਕੋਟ੍ਠਾਸੇ, ਪੁਬ੍ਬਨ੍ਤੇਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਅਪ੍ਪਟਿਹਤ**ਨ੍ਤਿ ਨਪ੍ਪਟਿਹਤਂ, ਞਾਣਸ੍ਸ ਪਟਿਘਾਤੋ ਨਾਮ ਅਞ੍ਞਾਣਂ, ਸਬ੍ਬਮ੍ਪਿ ਵਾ ਕਿਲੇਸਜਾਤਂ। ਤਂ ਯਸ੍ਮਾ ਭਗਵਤੋ ਸਹ ਵਾਸਨਾਯ ਪਹੀਨਂ, ਤਸ੍ਮਾਸ੍ਸ ਅਤੀਤਂਸੇ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਕਮੇਵ ਞੇਯ੍ਯਾਵਰਣਪ੍ਪਹਾਨੇਨ ਞਾਣਂ ਅਪ੍ਪਟਿਹਤਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਏਸ ਨਯੋ ਸੇਸੇਸੁਪਿ। ਕਿਂ ਪਨੇਤਾਨਿ ਪਾਟਿਯੇਕ੍ਕਂ ਵਿਸੁਂ ਞਾਣਾਨਿ, ਉਦਾਹੁ ਅਤੀਤਾਦੀਸੁ ਪਵਤ੍ਤਨਕਞਾਣਾਨਿ ਏਵ? ਤੀਸੁ ਕਾਲੇਸੁ ਅਪ੍ਪਟਿਹਤਞਾਣਾਨਿ ਨਾਮ ਪਾਟਿਯੇਕ੍ਕਂ ਭਗਵਤੋ ਤੀਣਿ ਞਾਣਾਨੇਵਾਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਏਕਂਯੇਵ ਹੁਤ੍ਵਾ ਤੀਸੁ ਕਾਲੇਸੁ ਅਪ੍ਪਟਿਹਤਞਾਣਂ ਨਾਮ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣਮੇਵ। **ਸਬ੍ਬਂ ਕਾਯਕਮ੍ਮ**ਨ੍ਤਿ ਯਂ ਕਿਞ੍ਚਿ ਭਗਵਤਾ ਕਤ੍ਤਬ੍ਬਂ ਕਾਯਕਮ੍ਮਂ। **ਞਾਣਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮ**ਨ੍ਤਿ ਞਾਣਪੁਰੇਚਾਰਿਕਂ। **ਞਾਣਾਨੁਪਰਿਵਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਞਾਣਸ੍ਸ ਅਨੁਪਰਿਵਤ੍ਤਨਕਂ, ਸਬ੍ਬਂ ਕਾਯਪਯੋਗਂ ਪਵਤ੍ਤੇਨ੍ਤੋ ਭਗਵਾ ਞਾਣੇਨ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਞਾਣਸਹਿਤਮੇਵ ਪਵਤ੍ਤੇਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸੇਸਪਦਦ੍ਵਯੇਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। **ਛਨ੍ਦਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਕਤ੍ਤੁਕਮ੍ਯਤਾਯ, ਮਹਾਕਰੁਣਾਸਮਾਯੋਗਤੋ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਏਕਨ੍ਤਹਿਤੇਸਿਤਾਯ ਹਿਤਕਿਰਿਯਾਛਨ੍ਦਸ੍ਸਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾਯਾ**ਤਿ ਧਮ੍ਮਕਥਾਯ। ਅਪਰਿਕ੍ਖਯਾਪਰਿਮੇਯ੍ਯਪਟਿਭਾਨਤਾਯ ਹਿ ਭਗਵਤੋ ਕਰਣਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਚ ਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾ ਨਿਰਨ੍ਤਰਂ ਪਵਤ੍ਤਿਯਮਾਨਾਪਿ ਨ ਕਦਾਚਿਪਿ ਪਰਿਕ੍ਖਯਂ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਅਞ੍ਞਦਤ੍ਥੁ ਉਪਰੂਪਰਿ ਵਡ੍ਢਤੇਵ। **ਵੀਰਿਯਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਪਰਹਿਤਪਟਿਪਤ੍ਤਿਯਂ ਉਸ੍ਸਾਹਸ੍ਸ। **ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਯਾ**ਤਿ ਫਲਵਿਮੁਤ੍ਤਿਯਾ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਸਮਾਧਿਆਦੀਨਂ ਅਹਾਨਿ ਤਂਤਂਪਟਿਪਕ੍ਖਸ੍ਸ ਸਵਾਸਨਪਹੀਨਤ੍ਤਾ ਅਨਞ੍ਞਸਾਧਾਰਣਤਾਯ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਛਨ੍ਦਾਦੀਨਂ ਪਨ ਮਹਾਕਰੁਣਾਸਮਾਯੋਗਤੋਪਿ। ਸੇਸਂ ਸੁਵਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਮੇਵ।

੧. ਤੇ ਏਵ ਧਮ੍ਮੇਤਿ ਤੇ ਏਵ ਕੁਸਲਾਦਿਕੇ ਤਿਕਦੁਕੇਹਿ ਸਙ੍ਗਹਿਤੇ ਧਮ੍ਮੇ। ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤੇ ਖਨ੍ਧਾਦਿਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤੇ ਖਨ੍ਧਾਦਿਵਸੇਨ ਵਿਭਜਿਤੁਨ੍ਤਿ ਯੋਜਨਾ। ਨਨੁ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤੇ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਵਸੇਨ ਤੇ ਨ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ? ਯਦਿਪਿ ਸਰੂਪਤੋ ਨ ਵੁਤ੍ਤਾ, ''ਜਰਾਮਰਣੇ ਞਾਣਂ, ਜਰਾਮਰਣਸਮੁਦਯੇ ਞਾਣ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੩) ਪਨ ਹੇਤੁਹੇਤੁਫਲਾਦੀਸੁ ਞਾਣਵਿਭਾਗਸ੍ਸ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਅਤ੍ਥਤੋ ਵੁਤ੍ਤਾ ਏਵ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਮਗ੍ਗੇ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੨.੩੦) ਵਾ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਨਂ ਆਗਤਤ੍ਤਾ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤੇ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਵਸੇਨਪਿ ਤੇ ਧਮ੍ਮਾ ਵੁਤ੍ਤਾ ਏਵ। **ਤਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਤਸ੍ਮਿਂ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤੇ। **ਸਙ੍ਖੇਪੇਨਾ**ਤਿ ਸਮਾਸੇਨ। ਉਦ੍ਦੇਸਨਿਦ੍ਦੇਸਮਤ੍ਤੇਨੇਵ ਹਿ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤੇ ਖਨ੍ਧਾਦਯੋ ਦੇਸਿਤਾ, ਨ ਪਟਿਨਿਦ੍ਦੇਸਾਦਿਨਾਤਿ ਸਙ੍ਖੇਪੇਨ ਤੇ ਤਤ੍ਥ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। **ਤਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਵਾ ਧਮ੍ਮਸਙ੍ਗਹੇ। ਤਤ੍ਥਾਪਿ ਹਿ ''ਤਸ੍ਮਿਂ ਖੋ ਪਨ ਸਮਯੇ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਖਨ੍ਧਾ ਹੋਨ੍ਤੀ''ਤਿਆਦਿਨਾ (ਧ॰ ਸ॰ ੫੮) ਖਨ੍ਧਾਦਯੋ ਸਙ੍ਖੇਪੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ। ਵਿਭਜੀਯਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ, ਏਤੇਨ ਵਾ ਖਨ੍ਧਾਦਯੋਤਿ ਵਿਭਙ੍ਗੋ, ਤੇ ਏਵ ਪਕਿਰੀਯਨ੍ਤਿ ਪਟ੍ਠਪੀਯਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ, ਏਤੇਨ ਵਾਤਿ ਪਕਰਣਂ, ਵਿਭਙ੍ਗੋ ਚ ਸੋ ਪਕਰਣਞ੍ਚਾਤਿ **ਵਿਭਙ੍ਗਪ੍ਪਕਰਣਂ। ਆਦਿਸਦ੍ਦਤ੍ਥਜੋਤਕੇਨਾ**ਤਿ ''ਇਤਿ ਵਾ, ਇਤਿ ਏਵਰੂਪਾ ਨਚ੍ਚਗੀਤਵਾਦਿਤਵਿਸੂਕਦਸ੍ਸਨਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੩) ਵਿਯ ਆਦਿਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਦੀਪਕੇਨ। **ਪਕਾਰਤ੍ਥਜੋਤਕੇਨਾ**ਤਿ ''ਇਤਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਪ੍ਪਟਿਭਯੋ ਬਾਲੋ, ਅਪ੍ਪਟਿਭਯੋ ਪਣ੍ਡਿਤੋ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੩.੧) ਵਿਯ ਪਕਾਰਤ੍ਥਵਿਭਾਵਕੇਨ। **"ਏਕਦੇਸੇਨ ਸਮੁਦਾਯਂ ਨਿਦਸ੍ਸੇਤੀ"**ਤਿ ਏਤੇਨ ''ਰੂਪਕ੍ਖਨ੍ਧੋ...ਪੇ॰... ਵਿਞ੍ਞਾਣਕ੍ਖਨ੍ਧੋ''ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਇਤਿਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਨਿਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਨਿਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੋਪਿ ਹਿ ਇਤਿ-ਸਦ੍ਦੋ ਦਿਟ੍ਠੋ ਯਥਾ ''ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਖੋ, ਕਚ੍ਚਾਨ, ਅਯਮੇਕੋ ਅਨ੍ਤੋ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੫; ੩.੯੦)। ਪਰਿਸਮਾਪਨਤ੍ਥੋ ਵਾ ''ਤਸ੍ਮਾਤਿਹ ਮੇ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਧਮ੍ਮਦਾਯਾਦਾ ਭਵਥ, ਨੋ ਆਮਿਸਦਾਯਾਦਾ। ਅਤ੍ਥਿ ਮੇ ਤੁਮ੍ਹੇਸੁ ਅਨੁਕਮ੍ਪਾ 'ਕਿਨ੍ਤਿ ਮੇ ਸਾਵਕਾ ਧਮ੍ਮਦਾਯਾਦਾ ਭਵੇਯ੍ਯੁਂ, ਨੋ ਆਮਿਸਦਾਯਾਦਾ'ਤਿ'' (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੯) ਏਵਮਾਦੀਸੁ ਵਿਯ। ਪਰਿਸਮਾਪਨਞ੍ਚੇਤਂ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯਸ੍ਸ ਏਕਦੇਸਦਸ੍ਸਨੇਨ ਯਦਿਦਂ ''ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧਾ ਰੂਪਕ੍ਖਨ੍ਧੋ...ਪੇ॰... ਵਿਞ੍ਞਾਣਕ੍ਖਨ੍ਧੋ''ਤਿ ਤਾਵ ਤਦਤ੍ਥਸ੍ਸ ਸਙ੍ਗਹਿਤਤ੍ਤਾ। **ਤਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਵਿਭਙ੍ਗਪ੍ਪਕਰਣੇ। **"ਨਿਬ੍ਬਾਨਵਜ੍ਜਾਨ"**ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਯਦਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਵਜ੍ਜਾਨਂ...ਪੇ॰... ਅਪ੍ਪਕਤਰਪਦਤ੍ਤਾ ਖਨ੍ਧਾਨਂ ਖਨ੍ਧਵਿਭਙ੍ਗੋ ਆਦਿਮ੍ਹਿ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਨਨੁ ਸਹ ਨਿਬ੍ਬਾਨੇਨ ਸਬ੍ਬਧਮ੍ਮਸਙ੍ਗਾਹਕਤ੍ਤਾ, ਸਬ੍ਬਧਮ੍ਮਸਙ੍ਗਾਹਕੇਹਿ ਚ ਆਯਤਨਾਦੀਹਿ ਖਨ੍ਧੇਹਿ ਚ ਅਪ੍ਪਕਤਰਪਦਤ੍ਤਾ ਸਚ੍ਚਵਿਭਙ੍ਗੋ ਆਦਿਮ੍ਹਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੋਤਿ ? ਨ, ਤਤ੍ਥਾਪਿ ਦੁਕ੍ਖਸਚ੍ਚਵਿਭਙ੍ਗੇ ਏਕਦੇਸੇਨ ਖਨ੍ਧਾਨਂ ਏਵ ਵਿਭਜਿਤਬ੍ਬਤੋ। ਯਥਾਹ ''ਤਤ੍ਥ ਕਤਮਂ ਦੁਕ੍ਖਂ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਂ?

ਜਾਤਿਪਿ ਦੁਕ੍ਖਾ…ਪੇ॰… ਸੰਖਿਤ੍ਤੇਨ ਪਞ੍ਚੁਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧਾ ਦੁਕ੍ਖਾ''ਤਿ (ਵਿਭ॰ ੧੯੦; ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੮੭; ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੨੦; ੩.੩੭੩)। ਇਧ ਪਨ ਅਨਵਸੇਸਤੋਵ ਖਨ੍ਧਾ ਵਿਭਜੀਯਨ੍ਤੀਤਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਵਜ੍ਜਾਨਂ…ਪੇ॰… ਅਪ੍ਪਕਤਰਪਦਤ੍ਤਾ ਖਨ੍ਧਾਨਂ ਖਨ੍ਧਵਿਭਙ੍ਗੋ ਆਦਿਮ੍ਹਿ ਵੁਤ੍ਤੋ।

ਅਪਿਚ ਰੂਪਸਮ੍ਮੂਲ੍ਹਾ ਅਰੂਪਸਮ੍ਮੂਲ੍ਹਾ ਉਭਯਸਮ੍ਮੂਲ੍ਹਾਤਿ ਤਿਵਿਧਾ ਬੋਧਨੇਯ੍ਯਪੁਗ੍ਗਲਾ, ਤਥਾ ਸੰਖਿਤ੍ਤਰੁਚਿਨੋ ਵਿਤ੍ਥਾਰਰੁਚਿਨੋ ਨਾਤਿਸਙ੍ਖੇਪਵਿਤ੍ਥਾਰਰੁਚਿਨੋ, ਤਿਕ੍ਖਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾ ਮੁਦਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾ ਮਜ੍ਝਿਮਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਤਿ ਚ। ਤੇਸੁ ਅਰੂਪਸਮ੍ਮੂਲ੍ਹਾਨਂ ਉਪਕਾਰਾਯ ਖਨ੍ਧਦੇਸਨਾ, ਰੂਪਸਮ੍ਮੂਲ੍ਹਾਨਂ ਆਯਤਨਦੇਸਨਾ, ਉਭਯਸਮ੍ਮੂਲ੍ਹਾਨਂ ਧਾਤੁਦੇਸਨਾ। ਤਥਾ ਸੰਖਿਤ੍ਤਰੁਚੀਨਂ ਖਨ੍ਧਦੇਸਨਾ, ਨਾਤਿਸਙ੍ਖੇਪਵਿਤ੍ਥਾਰਰੁਚੀਨਂ ਆਯਤਨਦੇਸਨਾ, ਵਿਤ੍ਥਾਰਰੁਚੀਨਂ ਧਾਤੁਦੇਸਨਾ। ਤਿਕ੍ਖਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਂ ਖਨ੍ਧਦੇਸਨਾ, ਮਜ੍ਝਿਮਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਂ ਆਯਤਨਦੇਸਨਾ, ਮੁਦਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਂ ਧਾਤੁਦੇਸਨਾਤਿ ਇਮਿਨਾ ਪਯੋਜਨੇਨ ਅਨੁਕ੍ਕਮੇਨ ਚ ਖਨ੍ਧਾਯਤਨਧਾਤੁਵਿਭਙ੍ਗਾਨਂ ਦੇਸਨਾਕ੍ਕਮੋਵ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਤਂ ਪਨੇਤਂ ਖਨ੍ਧਾਦਿਤ੍ਤਯਂ ਪਵਤ੍ତਿਨਿਵਤ੍ਤਿਤਦੁਭਯਹੇਤੁਮੁਖੇਨੇਵ ਞਾਯਮਾਨਂ ਯਥਾਭੂਤਾਵਬੋਧਾਯ ਹੋਤਿ, ਨਾਞ੍ਞਥਾਤਿ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਸਚ੍ਚਵਿਭਙ੍ਗਦੇਸਨਾ ਪਵਤ੍ਤਾ। ਸੋ ਚ ਯਥਾਭੂਤਾਵਬੋਧੋ ਵਿਸੇਸਤੋ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸਨ੍ਨਿਸ੍ਸਯੇਨਾਤਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਵਿਭਙ੍ਗਦੇਸਨਾ। ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਞ੍ਚ ਇਨ੍ਦਟ੍ਠੋ ਤੰਤਂਪਚ੍ਚਯਧਮ੍ਮਭੂਤਾਨਂ ਯਥਾਸਕਂ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨੇਸੁ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵਵਿਸੇਸੇਨੇਵਾਤਿ ਪਚ੍ਚਯਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਵਿਭਾਗਸਨ੍ਦਸ੍ਸਨੀ ਪਚ੍ਚਯਾਕਾਰਵਿਭਙ੍ਗਦੇਸਨਾ। ਪਚ੍ਚਯਾਕਾਰਸ੍ਸ ਖਨ੍ਧਾਦੀਨਞ੍ਚ ਅਵਿਪਰੀਤਸਭਾਵਾਵਬੋਧੋ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਾਦੀਸੁ ਸਮ੍ਮਾਮਨਸਿਕਾਰੇਨਾਤਿ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨਇਦ੍ਧਿਪਾਦਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਮਗ੍ਗਙ੍ਗਵਿਭਙ੍ਗਦੇਸਨਾ। ਸ੍ਵਾਯਂ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਾਦੀਸੁ ਸਮ੍ਮਾਮਨਸਿਕਾਰੋ ਇਮਾਯ ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਯਾ ਹੋਤੀਤਿ ਝਾਨਅਪ੍ਪਮਞ੍ਞਾਵਿਭਙ੍ਗਦੇਸਨਾ, ਸਾ ਸਮ੍ਮਾਪਟਿਪਤ੍ਤਿ ਏਤ੍ਤਕੇ ਸੀਲੇ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤਸ੍ਸ ਸਮ੍ਭਵਤੀਤਿ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦਵਿਭਙ੍ਗਦੇਸਨਾ, ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਾਯ ਚ ਸਮ੍ਮਾਪਟਿਪਤ੍ਤਿਯਾ ਇਮੇ ਆਨਿਸੰਸਾਤਿ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਞਾਣਵਿਭਙ੍ਗਦੇਸਨਾ, ਤੇ ਚਿਮੇ ਞਾਣਵਿਸੇਸਾ ਇਮੇਸੁ ਕਿਲੇਸੇਸੁ ਪਹੀਯਨ੍ਤੇਸੁ ਚ ਸਮ੍ਭਵਨ੍ਤਿ, ਨਾਞ੍ਞਥਾਤਿ ਕਿਲੇਸਵਿਭਙ੍ਗਦੇਸਨਾ, ਏਵਂ ਵਿਤ੍ਥਾਰਤੋ ਦੇਸਿਤੇ ਖਨ੍ਧਾਦਿਕੇ ਸਙ੍ਖੇਪਤੋਪਿ ਜਾਨਨ੍ਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਸਿਦ੍ਧਿ ਹੋਤਿ ਏਵਾਤਿ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਪਰਿਯੋਸਾਨੇ ਧਮ੍ਮਹਦਯਵਿਭਙ੍ਗਦੇਸਨਾ ਪਵਤ੍ਤਾਤਿ ਏਵਮੇਤੇਸਂ ਅਟ੍ਠਾਰਸਨ੍ਨਂ ਮਹਾਵਿਭਙ੍ਗਾਨਂ ਦੇਸਨਾਕ੍ਕਮਕਾਰਣਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਰੂਪਾਦੀਨਨ੍ਤਿ ਰੂਪਵੇਦਨਾਸਞ੍ਞਾਸਙ੍ਖਾਰਵਿਞ੍ਞਾਣਾਨਂ। **ਵੇਦਯਿਤਾਦਿਸਭਾਵਤ੍ਤਾਭਾਵਾ**ਤਿ ਯਥਾਕ੍ਕਮਂ ਅਨੁਭਵਨਸਞ੍ਜਾਨਨਾਭਿਸਙ੍ਖਰਣਾਦਿਸਭਾਵਤ੍ਤਾਭਾਵਾ। ਨ ਹਿ ਰੂਪਂ ਵੇਦਯਿਤਾਦਿਸਭਾਵਂ, ਵੇਦਨਾਦਿ ਵਾ ਰੁਪ੍ਪਨਾਦਿਸਭਾਵਂ। ਯਤੋ ਰੂਪਾਦੀਨਂ ਵੇਦਨਾਸਮਵਰੋਧਨੇਨ ''ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਖਨ੍ਧਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਸਙ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ ਖਨ੍ਧਾ ੦੬ ਦੇਸੇਤਬ੍ਬਾ ਸਿਯੁਂ। **ਰੁਪ੍ਪਨਾਦਿਤੋ ਅਞ੍ਞਸ੍ਸਾਭਾਵਾ**ਤਿ ਰੁਪ੍ਪਨਾਨੁਭਵਨਾਦਿਸਭਾਵਤੋ ਅਞ੍ਞਸ੍ਸ ਅਤੀਤਾਦਿਕੇ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਰਾਸਿਵਸੇਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਸ੍ਸ ਸੰਖਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਸਭਾਵਸ੍ਸ ਅਭਾਵਾ। ਨ ਹਿ ਚੇਤਸਿਕਾਦਿਭਾਵੋ ਵੇਦਨਾਦੀਨਂ ਸਭਾਵੋ। **ਹੇਟ੍ਠਾ ਗਣਨੇਸੂ**ਤਿ ਪਞ੍ਚਤੋ ਹੇਟ੍ਠਾ ਗਣਨੇਸੁ। **ਅਨਿਟ੍ਠਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਅਪਰਿਯੋਸਾਨਂ। ਰੂਪਾਦੀਸੁ ਹਿ ਕਤਿਪਯੇ, ਏਕਮ੍ਪਿ ਵਾ ਅਗ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਵੁਚ੍ਚਮਾਨਾ ਖਨ੍ਧਵਸੇਨ ਦੇਸਨਾ ਅਨਵਸੇਸਸਙ੍ਖਤਧਮ੍ਮਸਙ੍ਗਾਹਿਨੀ ਨ ਸਮ੍ਭਵਤਿ। **ਖਨ੍ਧਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਰਾਸਟ੍ਠਸ੍ਸ ਖਨ੍ਧਸ੍ਸ। ਤੇਨੇਵਾਹ **"ਨ ਹੀ"**ਤਿਆਦਿ। **ਸਵਿਭਾਗਧਮ੍ਮੇਹੀ**ਤਿ ਸਪ੍ਪਭੇਦਧਮ੍ਮੇਹਿ।

"ਸਦ੍ਦਤ੍ਥਸਹਿਤਂ ਖਨ੍ਧਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਵਿਸਯਂ ਦਸ੍ਸੇਤੀ"ਤਿ ਏਤੇਨ ਰਾਸਿਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਵਿਯ ਰਾਸਟ੍ਠੇ ਖਨ੍ਧਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਵਾਚਕਭਾਵੇਨ ਪਵਤ੍ਤਿਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ ਪਰਿਯਾਯਨ੍ਤਰਭਾਵਤੋ। ਗੁਣਾਦੀਸੁ ਪਨ ਕੇਵਲਂ ਤਬ੍ਬਿਸਯਪਯੋਗਭਾਵੇਨੇਵ ਪਵਤ੍ਤਿ, ਨ ਵਾਚਕਭਾਵੇਨਾਤਿ ਆਹ **"ਗੁਣੇ…ਪੇ॰… ਨ ਸਦ੍ਦਤ੍ਥ"**ਨ੍ਤਿ। **ਖਨ੍ਧਸਦ੍ਦੋ**ਤਿ ਸੀਲਾਦਿਸਦ੍ਦੇ ਸਨ੍ਨਿਧਾਪਿਤੋ ਖਨ੍ਧਸਦ੍ਦੋ। ਤੇਨੇਵਾਹ **"ਸੀਲਾਦਿਗੁਣਵਿਸਿਟ੍ਠਂ ਰਾਸਟ੍ਠਂ ਦੀਪੇਤੀ"**ਤਿ। **ਕੇਚੀ**ਤਿ **ਧਮ੍ਮਸਿਰਿਤ੍ਥੇਰਂ** ਸਨ੍ਧਾਯ ਵਦਤਿ। **ਏਤ੍ਥਾ**ਤਿ ''ਸੀਲਕ੍ਖਨ੍ਧੋ ਸਮਾਧਿਕ੍ਖਨ੍ਧੋ''ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੫੫) ਏਤ੍ਥ। ਨ ਕੇਵਲਞ੍ਚ ਸੋ ਏਵ, ਅਟ੍ਠਕਥਾਚਰਿਯੇਹਿਪਿ ਏਤ੍ਥ ਗੁਣਤ੍ਥਤਾ ਇਚ੍ਛਿਤਾ ਏਵ। ਤਥਾ ਹਿ **ਅਟ੍ਠਸਾਲਿਨਿਯਂ** ''ਸੀਲਕ੍ਖਨ੍ਧੋ ਸਮਾਧਿਕ੍ਖਨ੍ਧੋਤਿਆਦੀਸੁ ਗੁਣਟ੍ਠੇਨਾ''ਤਿ (ਧ॰ ਸ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੫) ਵੁਤ੍ਤਂ। ਨਨੁ ਚ ਕੇਵਲੋਪਿ ਖਨ੍ਧਸਦ੍ਦੋ ''ਤਿਣ੍ਣਂ ਖੋ, ਮਾਣਵ, ਖਨ੍ਧਾਨਂ ਵਣ੍ਣਵਾਦੀ, ਨ ਖੋ, ਆਵੁਸੋ ਵਿਸਾਖ, ਤੀਹਿ ਖਨ੍ਧੇਹਿ ਅਰਿਯੋ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕੋ ਮਗ੍ਗੋ ਸਙ੍ਗਹਿਤੋ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੪੬੨) ਚ ਆਦੀਸੁ

ਸੀਲਾਦਿਵਾਚਕੋ ਦਿਟ੍ਠੋਤਿ? ਨ, ਤਤ੍ਥਾਪਿ ਅਧਿਕਾਰਾਦਿਵਚ੍ਛੇਦਕਵਸੇਨੇਵਸ੍ਸ ਸੀਲਾਦੀਸੁ ਪਵਤ੍ਤਿਦਸ੍ਸਨਤੋ। **ਨ ਖਨ੍ਧਸਦ੍ਦੋ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੇ ਵਤ੍ਤਤੀ**ਤਿ ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਵੋਹਾਰਾਦਿਸਦ੍ਦੋ ਵਿਯ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਪਰਿਯਾਯੋ ਨ ਹੋਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਦਾਰੁਕ੍ਖਨ੍ਧੋਤਿ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ ਹੋਤੀ**ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਖਨ੍ਧਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਵਿਸੇਸਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਤੰ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਵਿਞ੍ਞਾਣਕ੍ਖਨ੍ਧੋਤਿ ਖਨ੍ਧਸਦ੍ਦੋ**ਤਿ ''ਵਿਞ੍ਞਾਣੰ ਵਿਞ੍ਞਾਣਕ੍ਖਨ੍ਧੋ''ਤਿ (ਯਮ॰ ੧.ਖਨ੍ਧਯਮਕ.੩੨) ਏਤ੍ਥ ਵੁਤ੍ਤੋ ਖਨ੍ਧਸਦ੍ਦੋ। **ਸਮੁਦਾਯੇ ਨਿਰੁਲ੍ਹੋ**ਤਿ ਅਤੀਤਾਦਿਭੇਦਭਿਨ੍ਨਸ੍ਸ ਪਞ੍ਞਾਯ ਅਭਿਸੰਯੂਹਨੇਨ ਰਾਸਿਕਤੇ ਵਿਞ੍ਞਾਣਸਮੂਹੇ ਨਿਰੁਲ੍ਹੋ। **ਤਾਯ ਏਵ ਰੁਲ੍ਹਿਯਾ ਪਵਤ੍ਤਤੀ**ਤਿ ਤਾਯ ਸਮੁਦਾਯੇ ਨਿਰੁਲ੍ਹਤਾਯ ਤਦਵਯਵੇ ਏਕਸ੍ਮਿਮ੍ਪਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣੇ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਞਾਣਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੇ ਨਿਰੁਲ੍ਹੋ ਕੋਸਲ੍ਲਸਮ੍ਭੂਤਟ੍ਠੇਨ ਕੁਸਲਭਾਵੋ ਵਿਯ ਞਾਣਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤੇ ਵਿਞ੍ਞਾਣਸਮੁਦਾਯੇ ਨਿਰੁਲ੍ਹੋ ਤਦੇਕਦੇਸੇਪਿ ਰੁਲ੍ਹਿਯਾ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। ਅਥ ਵਾ ਕਿਞ੍ਚਿ ਨਿਮਿਤ੍ਤੰ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਸਤਿਪਿ ਅਞ੍ਞਸ੍ਮਿੰ ਤਨ੍ਨਿਮਿਤ੍ਤਯੁਤ੍ਤੇ ਕਿਸ੍ਮਿਞ੍ਚਿਦੇਵ ਵਿਸਯੇ ਸਮ੍ਮੁਤਿਯਾ ਚਿਰਕਾਲਤਾਵਸੇਨ ਨਿਮਿਤ੍ਤਵਿਰਹੇਪਿ ਪਵਤ੍ਤਿ ਰੁਲ੍ਹਿ ਨਾਮ, ਯਥਾ ਮਹਿਯੰ ਸੇਤੀਤਿ ਮਹਿੰਸੋ, ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੀਤਿ ਗਾਵੋਤਿ, ਏਵੰ ਖਨ੍ਧਸਦ੍ਦਸ੍ਸਾਪਿ ਰੁਲ੍ਹਿਭਾਵੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਰਾਸਿਤੋ ਗੁਣਤੋਤਿ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਭੁਮ੍ਮਤ੍ਥੇ ਵਾ ਨਿਸ੍ਸਕ੍ਕਵਚਨੰ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੰ। **ਨਿਯਮੇਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਵਵਤ੍ਥਪੇਤ੍ਵਾ। **ਪਿਣ੍ਡਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਸਙ੍ਘਾਤਤ੍ਥੋ। **ਤਸ੍ਮਾ**ਤਿ ਯਸ੍ਮਾ ਪਞ੍ਚੇਵ ਖਨ੍ਧਾ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਕੋਟ੍ਠਾਸਟ੍ਠੇ ਚ ਖਨ੍ਧਟ੍ਠੇ ਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ਛਟ੍ਠੇਨਾਪਿ ਖਨ੍ਧੇਨ ਭਵਿਤਬ੍ਬੰ, ਤਸ੍ਮਾ **ਖਨ੍ਧਟ੍ਠੋ ਨਾਮ ਰਾਸਟ੍ਠੋਤਿ ਯੁਤ੍ਤੰ। "ਯੇਸੰ ਵਾ ਅਤੀਤਾਦਿਵਸੇਨ ਭੇਦੋ ਅਤ੍ਥੀ**"ਤਿਆਦਿਨਾ ਅਤੀਤਾਦਿਵਿਭਾਗਭਿਨ੍ਨੇਸੁ ਰੁਪ੍ਪਨਾਦਿਸਭਾਵਧਮ੍ਮੇਸੁ ਵਿਸੁੰ ਵਿਸੁੰ ਕੋਟ੍ਠਾਸਭਾਵੇਨ ਗਯ੍ਹਮਾਨੇਸੁ ਤਬ੍ਬਿਭਾਗਰਹਿਤਸ੍ਸ ਏਕਸ੍ਸ ਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸ ਰਾਸਟ੍ਠਤਾ ਵਿਯ ਕੋਟ੍ਠਾਸਟ੍ਠਤਾਪਿ ਨ ਸਮ੍ਭਵਤੀਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਏਤੇਨ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਯਾਪਿ ਖਨ੍ਧੇਸੁ ਅਗ੍ਗਹਣੇ ਕਾਰਣੰ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ।

> ਕਸ੍ਮਾ ਪਨੇਤ੍ਥ ਫਸ੍ਸਾਦਿਕੇ ਵਿਯ ਸਙ੍ਖਾਰਕ੍ਖਨ੍ਧੇ ਅਨਵਰੋਧੇਤ੍ਵਾ ਵੇਦਨਾਸਞ੍ਞਾ ਵਿਸੁੰ ਖਨ੍ਧਭਾਵੇਨ ਗਹਿਤਾਤਿ? ਵਿਵਾਦਮੂਲਤਾਦਿਵਿਸੇਸਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੰ। ਗਹਟ੍ਠਾਨਞ੍ਹਿ ਵਿਵਾਦਕਾਰਣੰ ਕਾਮਜ੍ਝੋਸਾਨੰ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਚੇਤੰ ''ਪੁਨ ਚਪਰੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਾਮਹੇਤੁ ਕਾਮਨਿਦਾਨੰ ਕਾਮਾਧਿਕਰਣੰ ਕਾਮਾਨਮੇਵ ਹੇਤੁ ਮਾਤਾਪਿ ਪੁਤ੍ਤੇਨ ਵਿਵਦਤਿ, ਪੁਤ੍ਤੋਪਿ ਮਾਤਰਾ ਵਿਵਦਤੀ''ਤਿਆਦਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੬੮, ੧੭੮)। ਪਬ੍ਬਜਿਤਾਨੰ ਦਿਟ੍ਠਾਭਿਨਿਵੇਸੋ। ਵੁਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਚੇਤੰ ''ਯੇ ਦਿਟ੍ਠਿਮੁਗ੍ਗਯ੍ਹ ਵਿਵਾਦਯਨ੍ਤਿ, 'ਇਦਮੇਵ ਸਚ੍ਚ'ਨ੍ਤਿ (ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੮੩੮; ਮਹਾਨਿ॰ ੬੭) ਚ ਵਾਦਯਨ੍ਤੀ''ਤਿਆਦਿ। ਤੇਸੁ ਕਾਮਜ੍ਝੋਸਾਨੰ ਵੇਦਨਸ੍ਸਾਦੇਨ ਹੋਤਿ, ਦਿਟ੍ਠਾਭਿਨਿਵੇਸੋ ਸਞ੍ਞਾਵਿਪਲ੍ਲਾਸੇਨ। ਸਞ੍ਞਾਵਿਪਲ੍ਲਾਸੇਨ ਹਿ ਚਿਤ੍ਤਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ, ਚਿਤ੍ਤਵਿਪਲ੍ਲਾਸੇਨ ਦਿਟ੍ਠਿਮਾਨਤਣ੍ਹਾਪਪਞ੍ਚਾਨੰ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋਤਿ। ਤਥਾ ਵੇਦਨਾਨੁਗਿਦ੍ਧੋ ਵਿਪਲ੍ਲਤ੍ਥਸਞ੍ਞੋ ਚ ਸੰਸਰਤਿ। ਵੇਦਨਾਨੁਗਿਦ੍ਧਸ੍ਸ ਹਿ ਵੇਦਨਾਪਚ੍ਚਯਾ ਤਣ੍ਹਾ ਸਿਦ੍ਧਾ ਹੋਤਿ, ਤਤੋ ਚ ਤਣ੍ਹਾਪਚ੍ਚਯਾ ਉਪਾਦਾਨਨ੍ਤਿ ਆਵਟ੍ਟਤਿ ਭਵਚਕ੍ਕੰ। ਵਿਪਲ੍ਲਤ੍ਥਸਞ੍ਞਿਸ੍ਸ ਚ ''ਸਞ੍ਞਾਨਿਦਾਨਾ ਹਿ ਪਪਞ੍ਚਸਙ੍ਖਾ''ਤਿ (ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੮੮੦) ਵਚਨਤੋ ਦਿਟ੍ਠਿਮਾਨਤਣ੍ਹਾਪਪਞ੍ਚਾਨੰ ਅਨੁਪਚ੍ਛੇਦਤੋ ਸੰਸਾਰਸ੍ਸ ਅਨੁਪਚ੍ਛੇਦੋਵ। ਇਤਿ ਵਿਵਾਦਕਾਰਣਾਨੰ ਕਾਮਜ੍ਝੋਸਾਨਦਿਟ੍ਠਾਭਿਨਿਵੇਸਾਨੰ ਕਾਰਣਭਾਵੋ ਸੰਸਾਰਹੇਤੁਭਾਵੋਤਿ ਇਮਸ੍ਸ ਵਿਵਾਦਮੂਲਤਾਦਿਵਿਸੇਸਸ੍ਸ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੰ ਸਙ੍ਖਾਰਕ੍ਖਨ੍ਧੇ ਅਨਵਰੋਧੇਤ੍ਵਾ ਵੇਦਨਾਸਞ੍ਞਾ ਵਿਸੁੰ ਖਨ੍ਧਭਾਵੇਨ ਗਹਿਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ।

ਓਕਾਸੇਸੂਤਿ ਵਿਭਜਨਕਿਰਿਯਾਯ ਪਵਤ੍ਤਿਟ੍ਠਾਨਭਾਵਤੋ ਅਤੀਤਾਦਯੋ ਓਕਾਸਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। **ਇਤਿਸਦ੍ਦੇਨਾ**ਤਿ ''ਉਪਾਦਾਯਰੂਪ''ਨ੍ਤਿ ਏਵੰ ਅਟ੍ਠਕਥਾਯੰ ਵੁਤ੍ਤਇਤਿਸਦ੍ਦੇਨ। **ਨਿਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੇਨਾ**ਤਿ ਉਦਾਹਰਣਤ੍ਥੇਨ। **ਸਬ੍ਬੋ**ਤਿ ਸਕਲੋ ਏਕਾਦਸਸੁ ਓਕਾਸੇਸੁ ਵਿਭਤ੍ਤੋ ਵਿਭਜਨਨਯੋ। **ਇਦਞ੍ਚ ਵਿਭਜਨ**ਨ੍ਤਿ ''ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਚ ਮਹਾਭੂਤਾ...ਪੇ॰... ਉਪਾਦਾਯਰੂਪ''ਨ੍ਤਿ ਏਵੰ ਵਿਭਤ੍ਤੰ ਇਦਞ੍ਚ ਵਿਭਜਨੰ। **ਓਲ਼ਾਰਿਕਾਦੀਸੂ**ਤਿ ਓਲ਼ਾਰਿਕਸੁਖੁਮਹੀਨਪਣੀਤਦੂਰਸਨ੍ਤਿਕੇਸੁ। **ਚਕ੍ਖਾਯਤਨਨ੍ਤਿਆਦਿਵਿਭਜਨਞ੍ਚਾ**ਤਿ ''ਚਕ੍ਖਾਯਤਨੰ...ਪੇ॰... ਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬਾਯਤਨੰ ਇਤ੍ਥਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ...ਪੇ॰... ਕਬਲ਼ੀਕਾਰੋ ਆਹਾਰੋ ਰੂਪਾ ਸਦ੍ਦਾ ਗਨ੍ਧਾ ਰਸਾ ਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬਾਤਿ ਏਵੰ ਪਵਤ੍ਤੰ ਵਿਭਜਨਞ੍ਚ। **ਯਥਾਸਮ੍ਭਵ**ਨ੍ਤਿ ਯਥਾਰਹੰ। ਏਕਾਦਸਸੁ ਓਕਾਸੇਸੁ ਯੰ ਯਤ੍ਥ ਵਿਭਜਨੰ ਯੁਤ੍ਤੰ, ਤੰ ਤਤ੍ਥ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬੰ। **ਏਵੰ ਵੇਦਨਾਕ੍ਖਨ੍ਧਾਦੀਸੁਪੀ**ਤਿ ਯਥਾ ਰੂਪਕ੍ਖਨ੍ਧੇ ਯਥਾਸਮ੍ਭਵੰ ਏਕਾਦਸਸੁ ਓਕਾਸੇਸੁ ਵਿਭਜਨੰ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਏਵੰ ਵੇਦਨਾਕ੍ਖਨ੍ਧਾਦੀਸੁਪਿ ਯਥਾਸਮ੍ਭਵੰ ਏਕਾਦਸਸੁ ਓਕਾਸੇਸੁ ਵਿਭਜਨੰ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਤਤ੍ਥ ਵੇਦਨਾਕ੍ਖਨ੍ਧੋ ਤਾਵ ਪੁਰਿਮੇ ਓਕਾਸਪਞ੍ਹੇ ਸੁਖਾਦਿਵੇਦਨਾਤ੍ਤਿਕਵਸੇਨ ਵਿਭਤ੍ਤੋ, ਇਤਰਸ੍ਮਿਂ ਕੁਸਲਤ੍ਤਿਕਵੇਦਨਾਤ੍ਤਿਕਸਮਾਪਨ੍ਨਦੁਕਸਾਸਵਦੁਕਵਸੇਨ। ਸਞ੍ਞਾਕ੍ਖਨ੍ਧੋ ਪਨ ਪੁਰਿਮੇ ਓਕਾਸਪਞ੍ਹੇ ਛਫਸ੍ਸਦ੍ਵਾਰਵਸੇਨ, ਇਤਰਸ੍ਮਿਂ ਓਲ਼ਾਰਿਕਦੁਕੇ ਪਟਿਘਸਮ੍ਫਸ੍ਸਦੁਕਵਸੇਨ ਚੇਵ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਕੁਸਲਤ੍ਤਿਕਾਦਿਵਸੇਨ ਚ ਵਿਭਤ੍ਤੋ। ਸੇਸੇਸੁ ਕੁਸਲਤ੍ਤਿਕਾਦਿਵਸੇਨੇਵ। ਤਥਾ ਸਙ੍ਖਾਰਕ੍ਖਨ੍ਧੋ। ਪਟਿਘਸਮ੍ਫਸ੍ਸਦੁਕੋ ਪਨੇਤ੍ਥ ਨਤ੍ਥੇਵ। ਚੇਤਨਾਯ ਏਵ ਚੇਤ੍ਥ ਨਿਦ੍ਦੇਸੋ ਸਙ੍ਖਾਰਕ੍ਖਨ੍ਧਧਮ੍ਮਾਨਂ ਚੇਤਨਾਪ੍ਪਧਾਨਭਾਵਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ। ਤਥਾ ਹਿ ਸਾ ''ਸਙ੍ਖਾਰਕ੍ਖਨ੍ਧੋ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। **ਤਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਤਸ੍ਮਿਂ ਵਿਞ੍ਞਾਣਕ੍ਖਨ੍ਧਸ੍ਸ ਵਿਭਜਨੇ ਪਟਿਨਿਦ੍ਦੇਸੇ। **ਤਂ ਪਨ ਦ੍ਵਯ**ਨ੍ਤਿ ਮਨੋਧਾਤੁਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁਦ੍ਵਯਂ। ਯਞ੍ਹਿ ਸਤ੍ਤਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁਦੇਸਨਾਯਂ ''ਮਨੋਧਾਤੁ, ਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੂ''ਤਿ ਦ੍ਵਯਂ ਦੇਸਿਤਂ, ਤਂ ਛਵਿਞ੍ਞਾਣਕਾਯਦੇਸਨਾਯਂ ''ਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣ''ਨ੍ਤ੍ਵੇਵ ਵੁਚ੍ਚਤੀਤਿ।

ਪਾਲ਼ਿਨਯੇਨਾਤਿ ਖਨ੍ਧਵਿਭਙ੍ਗਪਾਲ਼ਿਨਯੇਨ। **ਅਞ੍ਞੇਨ ਪਕਾਰੇਨਾ**ਤਿ ਧਮ੍ਮਸਙ੍ਗਹੇ, ਤਦਟ੍ਠਕਥਾਯਞ੍ਚ ਆਗਤੇਨ ਪਕਾਰਨ੍ਤਰੇਨ।

੧. ਰੂਪਕ੍ਖਨ੍ਧਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੨. ''ਕਿਞ੍ਚੀ''ਤਿ ਪਦਂ ''ਏਕਚ੍ਚ''ਨ੍ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਸਮਾਨਤ੍ਥਨ੍ਤਿ ਆਹ **''ਕਿਞ੍ਚੀਤਿ ਪਕਾਰਨ੍ਤਰਭੇਦਂ ਆਮਸਿਤ੍ਵਾ ਅਨਿਯਮਨਿਦਸ੍ਸਨ''**ਨ੍ਤਿ। **ਉਭਯੇਨਾ**ਤਿ ਪਕਾਰਭੇਦਂ ਅਨਾਮਸਿਤ੍ਵਾ ਆਮਸਿਤ੍ਵਾ ਚ ਅਨਿਯਮਦਸ੍ਸਨਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤੇਨ ''ਯਂ ਕਿਞ੍ਚੀ''ਤਿ ਪਦਦ੍ਵਯੇਨ। **ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਤ੍ਥ**ਨ੍ਤਿ ਰੂਪਂ। **ਅਤਿਚ੍ਚਾ**ਤਿ ਅਤਿਕ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ। **ਪਵਤ੍ਤਿਤੋ**ਤਿ ਪਵਤ੍ਤਨਤੋ। **ਨਿਯਮਨਤ੍ਥ**ਨ੍ਤਿ ਨਿਵਤ੍ਤਨਤ੍ਥਂ।

''ਕਿਞ੍ਚਾ''ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਕਿਂ-ਸਦ੍ਦੋ ਪੁਚ੍ਛਾਯਂ ਹੇਤੁਅਤ੍ਥਦੀਪਕੋ, ਕਰਣੇ ਚੇਤਂ ਪਚ੍ਚਤ੍ਤਵਚਨਂ, ਚ-ਸਦ੍ਦੋ ਵਚਨਾਲਙ੍ਕਾਰੋਤਿ ਆਹ **''ਕੇਨ ਕਾਰਣੇਨ ਵਦੇਥਾ''**ਤਿ। ਦੁਤਿਯਵਿਕਪ੍ਪੇ ਪਨ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਕਾਰਣਤ੍ਥੇ ਪਵਤ੍ਤਂ ਕਿਂ-ਸਦ੍ਦਂ ''ਵਦੇਥਾ''ਤਿ ਕਿਰਿਯਾਪਦਸਮ੍ਬਨ੍ਧਨੇਨ ਉਪਯੋਗਵਸੇਨ ਪਰਿਣਾਮੇਤ੍ਵਾ ਵਦਤਿ **''ਤਂ ਕਾਰਣਂ ਵਦੇਥਾ''**ਤਿ।

ਪੁਰਿਮਸਨ੍ਤਾਨਸ੍ਸ ਭੇਦਨ੍ਤਿ ਪੁਰਿਮਸਨ੍ਤਾਨਸ੍ਸ ਵਿਨਾਸਂ, ਵਿਨਾਸਾਪਦੇਸੇਨ ਚੇਤ੍ਥ ਸਨ੍ਤਾਨੇ ਵਿਸਦਿਸੁਪ੍ਪਾਦਮੇਵ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਤੇਨੇਵਾਹ **''ਵਿਸਦਿਸਸਨ੍ਤਾਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਦਸ੍ਸਨਤੋ''**ਤਿ। ਨਨੁ ਚ ਅਰੂਪਧਮ੍ਮਾਨਮ੍ਪਿ ਵਿਰੋਧਿਪਚ੍ਚਯਸਮਵਾਯੇ ਵਿਸਦਿਸੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੀਤਿ? ਸਚ੍ਚਂ ਅਤ੍ਥਿ, ਸਾ ਪਨ ਨ ਪਾਕਟਤਰਾ, ਪਾਕਟਤਰਾ ਚ ਇਧਾਧਿਪ੍ਪੇਤਾ। ਤੇਨੇਵਾਹ **''ਸੀਤਾਦਿਸਨ੍ਨਿਪਾਤੇ''**ਤਿ। ਤਥਾ ਚਾਹ ਭਗਵਾ ''ਸੀਤੇਨਪਿ ਰੁਪ੍ਪਤਿ, ਉਣ੍ਹੇਨਪਿ ਰੁਪ੍ਪਤੀ''ਤਿਆਦਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੩.੭੯)। ਇਦਾਨਿ ਭੇਦ-ਸਦ੍ਦੋ ਉਜੁਕਮੇਵ ਵਿਕਾਰਾਪਤ੍ਤਿਂ ਵਦਤੀਤਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **''ਭੇਦੋ ਚਾ''**ਤਿਆਦਿਮਾਹ । **ਵਿਸਦਿਸਰੂਪੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯੇਵ,** ਨ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਅਞ੍ਞਥਾਭਾਵੋਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਤੇਨ **ਕਾਪਿਲਿਯਂ** ਪਰਿਣਾਮਵਾਦਂ ਪਟਿਕ੍ਖਿਪਤਿ। ਯਦਿ ਪੁਰਿਮਸਨ੍ਤਾਨਤੋ ਭੇਦੋ ਵਿਸਦਿਸੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿ ਰੁਪ੍ਪਨਂ, ਏਵਂ ਸਨ੍ਤੇ ਲਕ੍ਖਣਸ੍ਸ ਅਤਿਪ੍ਪਸਙ੍ਗੋ ਸਿਯਾਤਿ ਚੋਦਨਂ ਮਨਸਿ ਕਤ੍ਵਾ ਆਹ **''ਅਰੂਪਕ੍ਖਨ੍ਧਾਨ''**ਨ੍ਤਿਆਦਿ। ਏਤ੍ਥ **ਸੀਤਾਦੀਹੀ**ਤਿ **ਆਦਿ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ਯਥਾ ਉਣ੍ਹਜਿਘਚ੍ਛਾਦਯੋ ਸਙ੍ਗਯ੍ਹਨ੍ਤਿ, ਏਵਂ ਆਹਾਰਾਦੀਨਮ੍ਪਿ ਸਙ੍ਗਹੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। **ਯੇਨਾ**ਤਿ ਯੇਨ ਸੀਤਾਦੀਹਿ ਸਮਾਗਮੇਨ। **ਤਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਤੇਸੁ ਰੂਪਧਮ੍ਮੇਸੁ। ਆਹਾਰਾਦਿਕਸ੍ਸ ਵਾ ਠਿਤਿਪ੍ਪਤ੍ਤਸ੍ਸਾਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। ਯਥਾ ਰੂਪਧਮ੍ਮਾਨਂ ਠਿਤਿਕ੍ਖਣੇ ਸੀਤਾਦੀਹਿ ਸਮਾਗਮੋ ਹੋਤਿ, ਏਵਂ ਅਰੂਪਕ੍ਖਨ੍ਧਾਨਂ ਅਞ੍ਞੇਹਿ ਸਮਾਗਮੋ ਨਤ੍ਥਿ ਅਤਿਲਹੁਪਰਿਵਤ੍ਤਿਤੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਅਰੂਪਧਮ੍ਮਾ ਰੂਪਧਮ੍ਮਾਨਂ ਵਿਯ ਪਾਕਟਸ੍ਸ ਵਿਕਾਰਸ੍ਸ ਅਭਾਵਤੋ ''ਰੁਪ੍ਪਨ੍ਤੀ''ਤਿ, ''ਰੁਪ੍ਪਨਲਕ੍ਖਣਾ''ਤਿ ਚ ਨ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤੀਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। ''ਰੁਪ੍ਪਤੀ''ਤਿ ਪਦਸ੍ਸ ਕਤ੍ਤੁਕਮ੍ਮਸਾਧਨਾਨਂ ਵਸੇਨ ਅਤ੍ਥਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਂ ''ਕੁਪ੍ਪਤਿ ਘਟ੍ਟੀਯਤਿ ਪੀਲ਼ੀਯਤਿ ਭਿਜ੍ਜਤੀ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਤਦਤ੍ਥਂ ਵਿਵਰਨ੍ਤੋ **''ਕੁਪ੍ਪਤੀਤਿ ਏਤੇਨਾ''**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। **ਕੋਪਾਦਿਕਿਰਿਯਾ**ਤਿ ਕੋਪਸਙ੍ਘਟ੍ਟਨਪੀਲ਼ਨਕਿਰਿਯਾ। ਕੋਪ-ਸਦ੍ਦੋ ਚੇਤ੍ਥ ਖੋਭਪਰਿਯਾਯੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। **ਕਤ੍ਤੁਭੂਤੋ ਕਮ੍ਮਭੂਤੋ ਚ ਅਤ੍ਥੋ**ਤਿ ਕਤ੍ਤੁਕਮ੍ਮਸਾਧਨਾਨਂ ਵਸੇਨ ਵੁਚ੍ਚਮਾਨੋ ਭੂਤੁਪਾਦਾਯਰੂਪਸਙ੍ਖਾਤੋ ਅਤ੍ਥੋ। **ਕਮ੍ਮਕਤ੍ਤੁਤ੍ਥੇਨ ਭਿਜ੍ਜਤਿ-ਸਦ੍ਦੇਨਾ**ਤਿ ਯਦਾ ਕਮ੍ਮਕਤ੍ਤੁਤ੍ਥੋ ਰੁਪ੍ਪਤਿ-ਸਦ੍ਦੋ, ਤਦਾ ਭਿਜ੍ਜਤਿ-ਸਦ੍ਦੋਪਿ ਤਦਤ੍ਥੋ ਏਵ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਤ੍ਥ ਯਦਾ ਕਮ੍ਮਤ੍ਥੇ ''ਰੁਪ੍ਪਤੀ''ਤਿ ਪਦਂ, ਤਦਾ ''ਸੀਤੇਨਾ''ਤਿਆਦੀਸੁ ਕਤ੍ਤੁਅਤ੍ਥੇ ਕਰਣਵਚਨਂ। ਯਦਾ ਪਨ ''ਰੁਪ੍ਪਤੀ''ਤਿ ਪਦਂ ਕਤ੍ਤੁਅਤ੍ਥੇ ਕਮ੍ਮਕਤ੍ਤੁਅਤ੍ਥੇ ਵਾ, ਤਦਾ ਹੇਤੁਮ੍ਹਿ ਕਰਣਵਚਨਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। **''ਯਂ ਪਨ ਰੁਪ੍ਪਤੀ''**ਤਿਆਦਿਨਾ ''ਕੁਪ੍ਪਤੀ''ਤਿਆਦੀਨਂ ਕਤ੍ਤੁਕਮ੍ਮਤ੍ਥਾਨਮ੍ਪਿ

ਅਤ੍ਥਵਚਨਾਨਂ ਵਚਨੇ ਕਾਰਣਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਯਦਿਪਿ ਅਤ੍ਥ-ਸਦ੍ਦੋ ''ਪੀਲ਼ਨਟ੍ਠੋ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੧੭; ੨.੮) ਸਭਾਵਪਰਿਯਾਯੋਪਿ ਹੋਤਿ, ''ਕੇਨਟ੍ਠੇਨਾ''ਤਿ ਪਨੇਤ੍ਥ ਅਭਿਧੇਯ੍ਯਪਰਿਯਾਯੋ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤੋਤਿ ਆਹ **"ਕੇਨਟ੍ਠੇਨਾਤਿ ਪੁਚ੍ਛਾਸਭਾਗਵਸੇਨ ਰੁਪ੍ਪਨਟ੍ਠੇਨਾ"**ਤਿ, ਰੁਪ੍ਪਨਸਦ੍ਦਾਭਿਧੇਯ੍ਯਭਾਵੇਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤੇਨੇਵਾਹ **"ਨ ਕੇਵਲਂ ਸਦ੍ਦਤ੍ਥੋਯੇਵ ਰੁਪ੍ਪਨ"**ਨ੍ਤਿ। **ਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਭੂਤੁਪਾਦਾਯਪ੍ਪਭੇਦਸ੍ਸ ਸਭਾਵਧਮ੍ਮਸ੍ਸ। ਰੁਪ੍ਪਨਲਕ੍ਖਣਞ੍ਹ ਨਾਮੇਤਂ ਅਨਿਚ੍ਚਤਾਦਿ ਵਿਯ ਕਕ੍ਖਲ਼ਤ੍ਤਾਦਿਤੋ ਅਞ੍ਞਨ੍ਤਿ ਨ ਗਹੇਤਬ੍ਬਂ। ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਵਿਸੇਸੋ ਹਿ ਤਨ੍ਤਿ, ਕਕ੍ਖਲ਼ਤ੍ਤਾਦੀਨਂਯੇਵ ਪਨ ਅਰੂਪਧਮ੍ਮਵਿਧੁਰੋ ਸਭਾਵਵਿਸੇਸੋਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਮੁਚ੍ਛਾਪਤ੍ਤਿਯਾਤਿ ਮੁਚ੍ਛਾਯ ਮੋਹਸ੍ਸ ਆਪਜ੍ਜਨੇਨ। **ਕਪ੍ਪਸਣ੍ਠਾਨਂ ਉਦਕ**ਨ੍ਤਿ ਕਪ੍ਪਸਣ੍ਠਾਪਕਮਹਾਮੇਘਵੁਟ੍ਠਂ ਉਦਕਂ। **ਤਥਾ**ਤਿ ਤਪ੍ਪਕਾਰਤਾਯ ਖਾਰਭਾਵੇ **ਸਤਿ** ਉਦਕੇਨ ਕਪ੍ਪਵੁਟ੍ਠਾਨਕਾਲੇ ਵਿਯ **ਪਥਵੀ ਵਿਲੀਯੇਯ੍ਯ**। ਲੋਕਨ੍ਤਰਿਯਸਤ੍ਤਾਨਂ ਪਨ ਪਾਪਕਮ੍ਮਬਲੇਨ ਅਖਾਰੇਪਿ ਖਾਰੇ ਵਿਯ ਸਰੀਰਸ੍ਸ ਵਿਲੀਯਨਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। **ਤੇਨੇ**ਵਾਤਿ ਸਉਸ੍ਸਦਨਿਸ੍ਸਯਨਿਰਯਸ੍ਸ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਏਵ। ਨ ਹਿ ਅਵੀਚਿਮ੍ਹਿ ਪਞ੍ਚਵਿਧਬਨ੍ਧਨਾਦਿਕਮ੍ਮਕਾਰਣਂ ਕਰੋਨ੍ਤਿ।

੩. ਪਕਰਣਪ੍ਪਤ੍ਤਂ ਰੂਪਂ ਪਕ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ ਮਾਤਿਕਾ ਠਪਿਤਾਤਿ ਆਨੇਤ੍ਵਾ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। **ਮਹਾਭੂਤ…ਪੇ॰… ਆਪਜ੍ਜਤਿ** ਤਪ੍ਪਕਾਰਭਾਵੇਨ ਅਤੀਤਂਸੇ ਗਣਨਂ ਗਤਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। **"ਨ ਹੀ"**ਤਿਆਦਿਨਾ ਧਮ੍ਮਨ੍ਤਰਨਿਵਤ੍ਤਨਤ੍ਥਤਾ ਪਕਾਰਨ੍ਤਰਨਿਵਤ੍ਤਨਤ੍ਥਤਾ ਚ ਭੂਤੁਪਾਦਾਯਗਹਣਸ੍ਸ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਤਂਦਸ੍ਸਨੇ**ਤਿ ਗਣਨਨ੍ਤਰਦਸ੍ਸਨੇ। **ਤਂਸਭਾਵਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਭੂਤੁਪਾਦਾਯਸਭਾਵਤ੍ਤਾ। **"ਨ ਚਾ"**ਤਿਆਦਿਨਾ ਭੂਤੁਪਾਦਾਯਸਭਾਵੋ ਅਤੀਤਂਸਗਣਿਤਤਾਯ ਤਂਸਭਾਵਸ੍ਸਪਿ ਅਞ੍ਞਥਾ ਗਣਿਤਤ੍ਤਾ, ਅਤਂਸਭਾਵਸ੍ਸ ਚ ਤਥਾ ਗਣਿਤਤ੍ਤਾ ਅਕਾਰਣਨ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **"ਅਜ੍ਝਤ੍ਤ…ਪੇ॰… ਲਬ੍ਭਤੀ"**ਤਿ ਏਤੇਨ ਦੁਤਿਯਨਯੇ ਨ ਕੇਵਲਂ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੋਵ ਦੋਸੋ, ਅਥ ਖੋ ਅਬ੍ਯਾਪਿਤੋਪਿ ਦੋਸੋਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਤਦੇਤਂ ਪਨ ਅਕਾਰਣਂ ਕਾਰਣਭਾਵਸ੍ਸੇਵ ਅਨਧਿਪ੍ਪੇਤਤ੍ਤਾ। ਨ ਹੇਤ੍ਥ ਭੂਤੁਪਾਦਾਯਰੂਪਭਾਵੋ ਅਤੀਤਂਸੇ ਗਣਨਸ੍ਸ ਕਾਰਣਨ੍ਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਂ, ਯਤੋ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਦੋਸਾਪਤ੍ਤਿ ਸਿਯਾ।

"ਕਿਨ੍ਤੀ"ਤਿ ਏਤ੍ਥ **"ਕਿ"**ਨ੍ਤਿ ਪੁਬ੍ਬੇ ਯਂ ''ਰੂਪ''ਨ੍ਤਿ ਸਾਮਞ੍ਞਤੋ ਗਹਿਤਂ, ਤਸ੍ਸ ਸਰੂਪਪੁਚ੍ਛਾ। **ਇਤਿ**-ਸਦ੍ਦੋ ਨਿਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੋ, ਨ ਕਾਰਣਤ੍ਥੋ। ਤੇਨਸ੍ਸ ਯਂ ਰੂਪਂ ਅਤੀਤਂ ਨਿਰੁਦ੍ਧਂ…ਪੇ॰… ਅਤੀਤਂਸੇਨ ਸਙ੍ਗਹਿਤਂ ਅਤੀਤਕੋਟ੍ਠਾਸੇ ਗਣਨਂ ਗਤਂ, ਤਂ ਕਿਨ੍ਤਿ ਚੇ? **"ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਚ… ਪੇ॰… ਰੂਪ"**ਨ੍ਤਿ ਭੂਤੁਪਾਦਾਯਵਿਭਾਗਦਸ੍ਸਨਮੁਖੇਨ ਵਿਸੇਸਂ ਨਿਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਯਤ੍ਤਕਾ ਹਿ ਇਧ ਵਿਸੇਸਾ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾ ਚਕ੍ਖਾਯਤਨਾਦਯੋ, ਤੇਸਮਿਦਂ ਨਿਦਸ੍ਸਨਨ੍ਤਿ। ਨ ਚੇਤ੍ਥ ਪੁਰਿਮਨਯਤੋ ਅਵਿਸੇਸੋ। ਤਤ੍ਥ ਹਿ ਰੂਪਸ੍ਸ ਭੂਤੁਪਾਦਾਯਤਾਮਤ੍ਤਸਭਾਵਦਸ੍ਸਨਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਤੇਨਾਹ ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਂ ''ਅਤੀਤਰੂਪਮ੍ਪਿ ਭੂਤਾਨਿ ਚੇਵਾ''ਤਿਆਦਿ। ਇਧ ਪਨ ਭੂਤੁਪਾਦਾਯੇਨ ਨਿਦਸ੍ਸਨਭੂਤੇਨ ਰੂਪਸ੍ਸ ਸਬ੍ਬਵਿਸੇਸਵਿਭਾਵਨਤਾ ਦਸ੍ਸਿਤਾ। ਏਵਞ੍ਚ ਕਤ੍ਵਾ ਅਬ੍ਯਾਪਿਤਦੋਸੋਪਿ ਚੇਤ੍ਥ ਅਨੋਕਾਸੋਵ, ਯਂ ਰੂਪਂ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਂ…ਪੇ॰… ਉਪਾਦਿਨ੍ਨਂ, ਕਿਨ੍ਤਿ? ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਚ…ਪੇ॰… ਰੂਪਨ੍ਤਿ ਤਦਞ੍ਞਵਿਸੇਸਨਿਦਸ੍ਸਨਸ੍ਸ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਤ੍ਤਾ। ਤਥਾ ਚਾਹ **"ਏਵਂ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ"**ਤਿ।

ਪਰਿਯਾਯਦੇਸਨਤ੍ਤਾਤਿ ਸਭਾਵਤੋ ਪਰਿਯਾਯਨਂ ਪਰਿਵਤ੍ਤਨਂ ਪਰਿਯਾਯੋ, ਉਜੁਕਂ ਅਪ੍ਪਵਤ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਪਰਿਯਾਯੇਨ, ਪਰਿਯਾਯਭੂਤਾ ਵਾ ਦੇਸਨਾ ਏਤ੍ਥਾਤਿ ਪਰਿਯਾਯਦੇਸਨਂ, ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਂ। ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਞ੍ਹਿ ਵੇਨੇਯ੍ਯਜ੍ਝਾਸਯਵਸੇਨ ਦੇਸੇਤਬ੍ਬਧਮ੍ਮੇ ਲੇਸਤੋ ਲਬ੍ਭਮਾਨਭਾਵਕਥਨਂ, ਨ ਉਜੁਨਿਪ੍ਪਦੇਸਭਾਵਕਥਨਨ੍ਤਿ ਪਰਿਯਾਯਦੇਸਨਂ ਨਾਮ। ਤੇਨੇਵ ਤਂ ''ਯਥਾਨੁਲੋਮਸਾਸਨ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਅਭਿਧਮ੍ਮੋ ਪਨ ਦੇਸੇਤਬ੍ਬਧਮ੍ਮੇ ਉਜੁਨਿਪ੍ਪਦੇਸਕਥਨਨ੍ਤਿ ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯਦੇਸਨਂ ਨਾਮ, ਯਤੋ ''ਯਥਾਧਮ੍ਮਸਾਸਨ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। **ਨਿਚ੍ਛਯੇਨ ਦੇਸੋ**ਤਿ ਵਵਤ੍ਥਾਨਤੋ ਕਥਨਂ। ਤਥਾ **ਭਦ੍ਦੇਕਰਤ੍ਤਸੁਤ੍ਤਾ**ਦੀਸੁ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੨੭੨ ਆਦਯੋ) ਵਿਯ ਅਤੀਤਾਦਿਭਾਵੋ ਅਤੀਤਾਨਾਗਤਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਭਾਵੋ ਅਦ੍ਧਾਵਸੇਨ ਇਧਾਪਿ ਖਨ੍ਧਵਿਭਙ੍ਗੇ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯਤ੍ਤਾ ਨਿਦ੍ਦਿਸਿਤਬ੍ਬੋ ਸਿਯਾਤਿ ਯੋਜਨਾ।

ਸਨ੍ਨਿਪਤਿਤਨ੍ਤਿ ਸਮਾਗਤਂ। **ਸਨ੍ਤਾਨਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਪੁਬ੍ਬਾਪਰਵਸੇਨ। ਪੁਬ੍ਬੇਨਾਪਰਸ੍ਸ ਸਮਪ੍ਪਮਾਣਤਾਯ **ਅਨੂਨਂ ਅਨਧਿਕਂ**, ਤਤੋ ਏਵ **ਏਕਾਕਾਰਂ**। ਪਵਤ੍ਤਿਕਾਲਵਸੇਨ ਵਾ **ਅਨੂਨਂ ਅਨਧਿਕਂ**, ਸਮਾਨਸਭਾਵਤਾਯ **ਏਕਾਕਾਰਂ**। ਤੇਨ ਵਿਸਭਾਗਉਤੁਨਾ ਅਨਨ੍ਤਰਿਤਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ।

ਏਵੰ ਆਹਾਰੇਪੀਤਿ ਏਤ੍ਥ ਵਿਸਭਾਗਾਹਾਰੇਨ ਅਨਨ੍ਤਰਿਤੋ ਅਨੇਕਵਾਰੰ ਅਨੇਕਦਿਵਸਮ੍ਪਿ ਭੁਤ੍ਤੋ ਸਭਾਗੇਕਾਹਾਰੰ ਨਾਮ। ‘‘ਤਤੋ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵਿਸਭਾਗਉਤੁਆਹਾਰਸਮੁਟ੍ਠਾਨੰ ਅਤੀਤੰ, ਪਚ੍ਛਾ ਅਨਾਗਤ’’ਨ੍ਤਿ ਹਿ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ। ‘‘ਏਕਾਹਾਰਸਮੁਟ੍ਠਾਨ’’ਨ੍ਤਿ ਪਨ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਏਕਸ੍ਸੇਵ ਆਹਾਰਸ੍ਸ ਯੋਜਨਾ ਯੁਤ੍ਤਰੂਪਾਤਿ ਅਪਰੇ। **ਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰਾਵਜ੍ਜਨਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਯਾਵ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣੰ, ਯਾਵ ਜਵਨੰ, ਯਾਵ ਵਾ ਵੋਟ੍ਠਬ੍ਬਨੰ, ਤਾਵ ਪਵਤ੍ਤਾ ਚਿਤ੍ਤਸਨ੍ਤਤਿ ਏਕਵੀਥਿ। **ਏਕਜਵਨਸਮੁਟ੍ਠਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਏਕਜਵਨਵਾਰਸਮੁਟ੍ਠਾਨੰ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਸਮਯੰ ਅਨਾਮਸਿਤ੍ਵਾਵ ਸਨ੍ਤਤਿਵਸੇਨ, ਸਨ੍ਤਤਿਞ੍ਚ ਅਨਾਮਸਿਤ੍ਵਾਵ ਸਮਯਵਸੇਨ ਅਤੀਤਾਦਿਵਿਭਾਗੋ ਗਹੇਤਬ੍ਬੋ।

ਤੇਸਨ੍ਤਿ ਹੇਤੁਪਚ੍ਚਯਾਨੰ। **ਕਲਾਪਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਰੂਪਕਲਾਪਸ੍ਸ। **ਕਮ੍ਮਾਨਨ੍ਤਰਾਦੀ**ਤਿ ਕਮ੍ਮਾਦਿ, ਅਨਨ੍ਤਰਾਦੀਤਿ ਪਚ੍ਚੇਕੰ ਆਦਿ-ਸਦ੍ਦੋ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬੋ। ਤਤ੍ਥ ਪਠਮੇਨ ਆਦਿਸਦ੍ਦੇਨ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਪਚ੍ਚਯਸ੍ਸ ਆਹਾਰਾਦਿਨੋ ਚ ਦੁਤਿਯੇਨ ਸਮਨਨ੍ਤਰਾਨਨ੍ਤਰੂਪਨਿਸ੍ਸਯਾਦਿਨੋ ਸਙ੍ਗਹੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਸ੍ਸ ਚੇਤ੍ਥ ਕਮ੍ਮਾਨਨ੍ਤਰਾਦਿਪਚ੍ਚਯਵਸੇਨ, ਇਤਰਸ੍ਸ ਕਮ੍ਮਾਦਿਵਸੇਨੇਵ ਜਨਕਭਾਵੋ ਯੋਜਨਾ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ। ਤਥਾ ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਸ੍ਸ ਪੁਰੇਜਾਤਵਸੇਨ, ਇਤਰਸ੍ਸ ਪਚ੍ਛਾਜਾਤਵਸੇਨ, ਉਭਯੇਸਮ੍ਪਿ ਸਹਜਾਤਵਸੇਨ ਉਪਤ੍ਥਮ੍ਭਨੰ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ । ਤੇਨੇਵਾਹ “**ਯਥਾਸਮ੍ਭਵੰ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾ**”ਨ੍ਤਿ। **ਉਪ੍ਪਾਦਕ੍ਖਣੇ**ਤਿ ਹੇਤੁਕਿਚ੍ਚਕ੍ਖਣੇ। ਹੇਤੁਕਿਚ੍ਚੰ ਨਾਮ ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤਬ੍ਬਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਕਰਣੰ, ਤਞ੍ਚ ਤਸ੍ਮਿੰ ਖਣੇ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਫਲਤ੍ਤਾ ਤਤੋ ਪਰੰ ਕਤ੍ਤਬ੍ਬਾਭਾਵਤੋ ਨਿਟ੍ਠਿਤਞ੍ਚਾਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੰ। ਇਤਰੰ ਪਨ ਤੀਸੁਪਿ ਖਣੇਸੁ ਪਚ੍ਚਯਕਿਚ੍ਚੰ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਯੋਜਨਾ।

੬. **ਅਨਿਟ੍ਠਨਾਮਨਿਵਤ੍ਤਨਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਅਨਿਟ੍ਠਨਾਮਨਿਵਤ੍ਤਿਯਾ ਅਕਾਰਣਭਾਵਦਸ੍ਸਨੇਨ ਇਟ੍ਠਨਾਮਲਾਭਾਪਨਸ੍ਸ ਅਕਾਰਣਭਾਵੰ ਦਸ੍ਸੇਤਿ।

ਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਭਵੇਤਿ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯੁਤ੍ਤੇ ਸਮ੍ਪਨ੍ਨੇ ਦੇਵਮਨੁਸ੍ਸਭਵੇ। **ਸਮਿਦ੍ਧਸੋਭਨਤਾ**ਤਿ ਅਭਿਵੁਦ੍ਧਸੋਭਨਤਾ। **ਤਤੋ ਏਵਾ**ਤਿ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਵਿਰਹਤੋ ਏਵ, ਅਸਮ੍ਪਨ੍ਨਤ੍ਤਾ ਏਵਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਤੇਸਂਯੇਵ ਹਤ੍ਥਿਆਦੀਨੰ ਸੁਖਸ੍ਸ ਹੇਤੁਭਾਵੰ ਨ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ** ਸਾਰਣਾਦਿਵਸੇਨ ਦੁਕ੍ਖਪਚ੍ਚਯਤ੍ਤਾ। **ਤੇਸ**ਨ੍ਤਿ ਹਤ੍ਥਿਰੂਪਾਦੀਨੰ। “**ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸੇਵਾ**”ਤਿਆਦਿਨਾ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਮਤ੍ਥੰ ਵਿਵਰਤਿ। ਅਕੁਸਲੇਨ ਅਤ੍ਤਨਾ ਕਤੇਨ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੰ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤੀਤਿ ਯੋਜਨਾ। **ਤਸ੍ਮਾ**ਤਿ ਯਸ੍ਮਾ ਕਮ੍ਮੰ ਯਸ੍ਮਿੰ ਸਨ੍ਤਾਨੇ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੰ, ਤਤ੍ਥੇਵ ਸੁਖਦੁਕ੍ਖਾਨੰ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ, ਨ ਅਞ੍ਞਤ੍ਥ, ਤਸ੍ਮਾ। **ਅਟ੍ਠਕਥਾਯੰ ਪਨਾ**ਤਿ ਏਕਚ੍ਚਮਤਦਸ੍ਸਨੰ। ਤਤ੍ਥ “**ਅਨਿਟ੍ਠੰ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥੀ**”ਤਿ ਯਸ੍ਮਾ ਪਟਿਸੇਧਦ੍ਵਯੇਨ ਕੁਸਲਕਮ੍ਮਜਸ੍ਸ ਇਟ੍ਠਭਾਵੋ ਨਿਯਤੋ, ਤਸ੍ਮਾ ‘‘ਕੁਸਲਕਮ੍ਮਜਮੇਵ ਇਟ੍ਠ’’ਨ੍ਤਿ ਏਵੰ ਅਨਿਯਮੇਤ੍ਵਾ ‘‘ਕੁਸਲਕਮ੍ਮਜੰ ਇਟ੍ਠਮੇਵਾ’’ਤਿ ਏਵਮੇਤ੍ਥ ਨਿਯਮੋ ਗਹੇਤਬ੍ਬੋਤਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ “**ਅਕੁਸਲਕਮ੍ਮਜਮ੍ਪੀ**”ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਕਿਨ੍ਤਿ ਅਕੁਸਲਕਮ੍ਮਜੰ ਸੋਭਨੰ, ਯੰ ਪਰੇਸੰ ਇਟ੍ਠੰ ਨਾਮ ਸਿਯਾ? ਯਦਿ ਦੁਗ੍ਗਤਿਯੰ ਕੇਸਞ੍ਚਿ ਤਿਰਚ੍ਛਾਨਾਨੰ ਸਣ੍ਠਾਨਾਦਿਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿ ਸੁਗਤਿਯੰ ਸਤ੍ਤਾਨੰ ਅਕੁਸਲਨਿਸ੍ਸਨ੍ਦੇਨ ਵਿਰੂਪਰੂਪਤਾ ਵਿਯ ਕੁਸਲਨਿਸ੍ਸਨ੍ਦੇਨ, ਕਥੰ ਤਸ੍ਸਾ ਅਕੁਸਲਕਮ੍ਮਜਤਾ। ਅਥ ਪਨ ਯੰ ਕੇਸਞ੍ਚਿ ਅਮਨਾਪਮ੍ਪਿ ਸਮਾਨੰ ਰੂਪੰ ਮਨਾਪੰ ਹੁਤ੍ਵਾ ਉਪਟ੍ਠਾਤਿ, ਤੰ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਏਵਮ੍ਪਿ ਯਥਾ ਕੇਸਞ੍ਚਿ ਤਿਰਚ੍ਛਾਨਾਦੀਨੰ ਕੁਸਲਕਮ੍ਮਜੰ ਮਨੁਸ੍ਸਾਦਿਰੂਪੰ ਅਮਨਾਪਤੋ ਉਪਟ੍ਠਹਨ੍ਤਮ੍ਪਿ ਕੁਸਲਵਿਪਾਕਸ੍ਸੇਵ ਆਰਮ੍ਮਣਭਾਵਤੋ ਅਤ੍ਥਤੋ ਇਟ੍ਠਮੇਵ ਨਾਮ ਹੋਤਿ, ਏਵੰ ਅਕੁਸਲਕਮ੍ਮਜੰ ਕੇਸਞ੍ਚਿ ਮਨਾਪੰ ਹੁਤ੍ਵਾ ਉਪਟ੍ਠਹਨ੍ਤਮ੍ਪਿ ਅਕੁਸਲਵਿਪਾਕਸ੍ਸੇਵ ਆਰਮ੍ਮਣਭਾਵਤੋ ਅਤ੍ਥਤੋ ਅਨਿਟ੍ਠਮੇਵ ਨਾਮ ਹੋਤਿ, ਏਵਞ੍ਚੇਤੰ ਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਿਤਬ੍ਬੰ। ਅਞ੍ਞਥਾ ‘‘ਅਟ੍ਠਾਨਮੇਤੰ ਅਨਵਕਾਸੋ, ਯੰ ਕਾਯਦੁਚ੍ਚਰਿਤਸ੍ਸ ਇਟ੍ਠੋ ਕਨ੍ਤੋ ਮਨਾਪੋ ਵਿਪਾਕੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜੇਯ੍ਯਾ’’ਤਿਆਦਿਅਟ੍ਠਾਨਪਾਲ਼ਿਯਾ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੧੩੧) ਵਿਰੋਧੋ ਸਿਯਾ। ਤੇਨੇਵਾਹ “**ਕੁਸਲਕਮ੍ਮਜਸ੍ਸ ਪਨਾ**”ਤਿਆਦਿ। **ਸਬ੍ਬੇਸ**ਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋ, ਪਰੇਸਞ੍ਚ । **ਇਟ੍ਠਸ੍ਸ ਅਭਾਵੋ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੋ**ਤਿ ਯਥਾ ‘‘ਕੁਸਲਕਮ੍ਮਜੰ ਅਨਿਟ੍ਠੰ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥੀ’’ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਏਵੰ ਕਿਞ੍ਚਾਪਿ ‘‘ਅਕੁਸਲਕਮ੍ਮਜੰ ਇਟ੍ਠੰ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥੀ’’ਤਿ ਅਟ੍ਠਕਥਾਯੰ ਨ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਤੇਨ ਪਨ ਨਯਦਸ੍ਸਨੇਨ ਅਕੁਸਲਕਮ੍ਮਜਸ੍ਸ ਅਭਾਵੋ ਵੁਤ੍ਤੋ ਏਵ ਹੋਤੀਤਿ ਸੋ ਸੰਵਣ੍ਣਨਾਵਸੇਨ ਨਿਦ੍ਧਾਰੇਤ੍ਵਾ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੋਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਏਤੇਨ ਕੁਸਲਕਮ੍ਮਜਮੇਵ ਇਟ੍ਠਨ੍ਤਿ ਪੁਰਿਮਪਦਾਵਧਾਰਣਸ੍ਸ ਗਹੇਤਬ੍ਬਤੰ ਦਸ੍ਸੇਤਿ।

ਇਦਾਨਿ “**ਹਤ੍ਥਿਆਦੀਨਮ੍ਪੀ**”ਤਿਆਦਿਨਾ ਤਮੇਵਤ੍ਥੰ ਵਿਵਰਤਿ। **ਕੁਸਲਵਿਪਾਕਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਪਿ ਕੁਸਲਵਿਪਾਕਸ੍ਸੇਵ ਆਰਮ੍ਮਣਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਮਨੁਸ੍ਸਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਚ ਨਿਦਸ੍ਸਨਮਤ੍ਤੰ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੰ। ਇਤਰੇਸਮ੍ਪਿ ਚ ਅਕੁਸਲਕਮ੍ਮਜੰ ਅਕੁਸਲਵਿਪਾਕਸ੍ਸੇਵ,

ਕੁਸਲਕਮ੍ਮਜਞ੍ਚ ਕੁਸਲਵਿਪਾਕਸ੍ਸੇਵ ਆਰਮ੍ਮਣਨ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸਿਤੋਵਾਯਂ ਨਯੋਤਿ। ਕਸ੍ਮਾ ਪਨ ਇਟ੍ਠਾਨਿਟ੍ਠਮਿਸ੍ਸਿਤੇ ਵਤ੍ਥੁਮ੍ਹਿ ਮਨਾਪਤਾਵ ਸਞ੍ਞਾਤੀਤਿ ਆਹ “**ਇਟ੍ਠਾਰਮ੍ਮਣੇਨ…ਪੇ॰… ਸਕ੍ਕਾ ਵਤ੍ਤੁ**”ਨ੍ਤਿ। **ਸੁਟ੍ਠੁ** ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ‘‘ਇਟ੍ਠਾਨਿਟ੍ਠਂ ਏਕਨ੍ਤਤੋ ਵਿਪਾਕੇਨੇਵ ਪਰਿਚ੍ਛਿਜ੍ਜਤੀ’’ਤਿ ਵਦਨ੍ਤੇਹਿ ਇਟ੍ਠਾਨਿਟ੍ਠਾਰਮ੍ਮਣਵਵਤ੍ਥਾਨਂ ਸਮ੍ਮਦੇਵ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਤਂ ਅਨੁਗਨ੍ਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਵਿਪਾਕਵਸੇਨ ਇਟ੍ਠਾਨਿਟ੍ਠਾਰਮ੍ਮਣਵਵਤ੍ਥਾਨਂ ਅਨੁਗਨ੍ਤ੍ਵਾ। **ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਸੁਗਤਿਦੁਗ੍ਗਤੀਸੁ, ਸਬ੍ਬੇਸੁ ਵਾ ਆਰਮ੍ਮਣੇਸੁ।

‘‘ਅਨਿਟ੍ਠਾ’’ਤਿ ਵਚਨੇਨੇਵ ਤੇਸਂ ਇਟ੍ਠਤਾ ਨਿਵਤ੍ਤਿਤਾਤਿ ਆਹ “**ਸਦਿਸਤਾ ਚ ਰੂਪਾਦਿਭਾਵੋਯੇਵਾ**”ਤਿ। ਇਟ੍ਠਾਨੇਵ ਰੂਪਾਦੀਨਿ ਕਾਮਗੁਣਾਤਿ ਸੁਤ੍ਤੇ ਵੁਤ੍ਤਾਨੀਤਿ ਮਿਤ੍ਤਪਟਿਪਕ੍ਖੋ ਅਮਿਤ੍ਤੋ ਵਿਯ ਇਟ੍ਠਪਟਿਪਕ੍ਖਾ ਅਨਿਟ੍ਠਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ “**ਅਨਿਟ੍ਠਾਤਿ…ਪੇ॰… ਵੋਹਾਰੋ ਵਿਯਾ**”ਤਿ। **ਸਬ੍ਬਾਨਿ** ਵਾਤਿ ਏਤ੍ਥ ‘‘ਪਿਯਰੂਪਂ ਸਾਤਰੂਪ’’ਨ੍ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੪੦੦; ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੩੩; ਵਿਭ॰ ੨੦੩) ਵਚਨਤੋ ਕਥਂ ਅਨਿਟ੍ਠਾਨਂ ਰੂਪਾਦੀਨਂ ਕਾਮਗੁਣਭਾਵਾਪਤ੍ਤੀਤਿ ਚੇ? ਤੇਸਮ੍ਪਿ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸਵਸੇਨ ਤਣ੍ਹਾਵਤ੍ਥੁਭਾਵਤੋ ਪਿਯਰੂਪਭਾਵਸ੍ਸ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਤ੍ਤਾ। ਯਦਿ ਏਵਂ ਕਥਂ ‘‘ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਾਨਿ ਰੂਪਾਨਿ ਇਟ੍ਠਾਨੀ’’ਤਿਆਦਿਸੁਤ੍ਤਪਦਂ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੬੬; ੨.੧੫੫; ੩.੫੭; ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੫.੩੦) ਨੀਯਤੀਤਿ ਆਹ “**ਅਤਿਸਯੇਨਾ**”ਤਿਆਦਿ।

ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਬਦ੍ਧਰੂਪਵਸੇਨ ਪਾਲ਼ਿਯਂ ਹੀਨਦੁਕਨਿਦ੍ਦੇਸੋ ਪਵਤ੍ਤੋਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ “**ਦ੍ਵੀਸੁਪਿ ਹੀਨਪਣੀਤਪਦੇਸੂ**”ਤਿਆਦਿਮਾਹ। **ਅਵਯਵਯੋਗੇ ਸਾਮਿਵਚਨਂ,** ਨ ਕਤ੍ਤਰੀਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ‘‘ਤੇਸਂ ਤੇਸਂ ਸਤ੍ਤਾਨ’’ਨ੍ਤਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਬਦ੍ਧਰੂਪੇ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠੇ ਕਸ੍ਮਾ ਕਮ੍ਮਜਵਸੇਨ ਅਤ੍ਥੋ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਨ ਚਤੁਸਨ੍ਤਤਿਵਸੇਨਾਤਿ ਆਹ “**ਸਤ੍ਤਸਨ੍ਤਾਨ…ਪੇ॰… ਵੁਤ੍ਤ**”ਨ੍ਤਿ। ਪਧਾਨਤ੍ਤਾ ਹਿ ਕਮ੍ਮਜਵਸੇਨ ਅਤ੍ਥਂ ਵਤ੍ਵਾ ਸੇਸੇਸੁ ‘‘ਏਵਂ ਉਤੁਸਮੁਟ੍ਠਾਨਾਦੀਸੁਪੀ’’ਤਿ ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਂ ਅਤਿਦੇਸੋ ਕਤੋ । “**ਤੇਹਿ ਤੇਹੀਤਿ ਏਤਸ੍ਮਿਂ ਅਤ੍ਥੇ**”ਤਿ ਇਮਿਨਾ ‘‘ਤੇਸਂ ਤੇਸ’’ਨ੍ਤਿ ਕਤ੍ਤਰਿ ਸਾਮਿਵਚਨਂ ਆਸਙ੍ਕਤਿ। ਤਥਾ ਸਤਿ ਵਿਸਯੇ ਵਾ ਸਾਮਿਵਚਨੇ ਲਦ੍ਧਗੁਣਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ “**ਨ ਕਮ੍ਮਜਵਸੇਨੇਵਾ**”ਤਿਆਦਿਨਾ, ਕਮ੍ਮਜਗ੍ਗਹਣਞ੍ਚੇਤ੍ਥ ਉਪਲਕ੍ਖਣਂ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ।

ਮਰਿਯਾਦਾਭੂਤਨ੍ਤਿ ਉਤ੍ਤਮਮਰਿਯਾਦਾਭੂਤਂ। ਤੇਨੇਵਾਹ “**ਯਸ੍ਸ ਯੇਵ ਮਨਾਪਾ, ਤਸ੍ਸ ਤੇਵ ਪਰਮਾ**”ਤਿ। **ਤੇਸ**ਨ੍ਤਿ ਕਾਮਗੁਣਾਨਂ। **ਸਭਾਵਤੋ**ਤਿ ਲਕ੍ਖਣਤੋ।

“**ਏਕਸ੍ਮਿਂਯੇਵ ਅਸ੍ਸਾਦਨਕੁਜ੍ਝਨਤੋ**”ਤਿਆਦਿਨਾ ‘‘ਯਸ੍ਮਾ ਤੇਯੇਵ ਰੂਪਾਦਯੋ ਏਕੋ ਅਸ੍ਸਾਦੇਤੀ’’ਤਿਆਦਿਕਂ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਵਿਵਰਣਂ ਇਟ੍ਠਾਨਿਟ੍ਠਭਾਵੇ ਹੇਤੁਭਾਵੇਨ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਇਟ੍ਠਾਨਿਟ੍ਠਗ੍ਗਹਣਂ ਹੋਤੀ**ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨੇ ਵਿਯ ਅਨਿਟ੍ਠਗ੍ਗਹਣਂ ਸਞ੍ਞਾਵਿਪਲ੍ਲਾਸੇਨ ਅਞ੍ਞੇਸੁਪਿ ਆਰਮ੍ਮਣੇਸੁ ਇਟ੍ਠਾਨਿਟ੍ਠਾਭਿਨਿਵੇਸੋ ਹੋਤੀਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ।

ਵਿਭਾਗੋ ਨਾਮ ਅਸਙ੍ਕਰੋ, ਵਿਤ੍ਥਾਰੋ ਚਾਤਿ “**ਵਿਭਤ੍ਤ**”ਨ੍ਤਿ ਪਦਸ੍ਸ “**ਵਵਤ੍ਥਿਤਂ, ਪਕਾਸਿਤ**”ਨ੍ਤਿ ਚ ਅਤ੍ਥਮਾਹ। **ਅਞ੍ਞੇਸ**ਨ੍ਤਿ ਅਤਿਅਡ੍ਢਦਲਿਦ੍ਦਾਨਂ। **ਇਦਂ ਇਟ੍ਠਂ, ਅਨਿਟ੍ਠਞ੍ਚ ਹੋਤੀ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ **ਚ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ਅਨਿਟ੍ਠਂ, ਇਟ੍ਠਞ੍ਚ ਹੋਤੀਤਿ ਅਯਮ੍ਪਿ ਅਤ੍ਥੋ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। **ਅਨਿਟ੍ਠਂ ਇਟ੍ਠ**ਨ੍ਤਿ ਇਟ੍ਠਸ੍ਸ ‘‘ਅਨਿਟ੍ਠ’’ਨ੍ਤਿ, ਅਨਿਟ੍ਠਸ੍ਸ ‘‘ਇਟ੍ਠ’’ਨ੍ਤਿ ਗਹਣੇ ਯਥਾਸਙ੍ਖ੍ਯਂ ਯੋਜਨਾ। **ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਵਿਕਾਰਾਪਤ੍ਤਿਆਦਿਨਾ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ **ਆਦਿ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ਪੁਬ੍ਬਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰਾਦਿਂ ਸਙ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ। ਪੁਰੇਤਰਂ ਪਵਤ੍ਤਚਿਤ੍ਤਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰਵਸੇਨਾਪਿ ਹਿ ਵਿਨਾਵ ਸਞ੍ਞਾਵਿਪਲ੍ਲਾਸਂ ਇਟ੍ਠਂ ‘‘ਅਨਿਟ੍ਠ’’ਨ੍ਤਿ, ਅਨਿਟ੍ਠਞ੍ਚ ‘‘ਇਟ੍ਠ’’ਨ੍ਤਿ ਗਯ੍ਹਤੀਤਿ।

ਤੇਨ ਵਿਪਾਕੇਨਾਤਿ ਤੇਨ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਵਿਪਾਕੇਨ। **ਆਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਇਟ੍ਠਾਨਿਟ੍ਠਤ**ਨ੍ਤਿ ਯਤ੍ਥ ਤਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਬੁਦ੍ਧਰੂਪਾਦਿਕਸ੍ਸ ਗੂਥਾਦਿਕਸ੍ਸ ਚ ਆਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਯਥਾਕ੍ਕਮਂ ਇਟ੍ਠਤਂ ਅਨਿਟ੍ਠਤਞ੍ਚ ਨਿਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਵਿਜ੍ਜਮਾਨੇਪਿ ਸਞ੍ਞਾਵਿਪਲ੍ਲਾਸੇ ਆਰਮ੍ਮਣੇਨ ਵਿਪਾਕਨਿਯਮਦਸ੍ਸਨ**ਨ੍ਤਿ ਇਟ੍ਠਾਰਮ੍ਮਣੇ ਕੁਸਲਵਿਪਾਕੋਵ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਅਨਿਟ੍ਠਾਰਮ੍ਮਣੇ ਅਕੁਸਲਵਿਪਾਕੋਵਾਤਿ ਏਵਂ ਆਰਮ੍ਮਣੇਨ ਵਿਪਾਕਨਿਯਮਦਸ੍ਸਨਂ। **ਆਰਮ੍ਮਣਨਿਯਮਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥ**ਨ੍ਤਿ ਯਂ ਕੁਸਲਵਿਪਾਕਸ੍ਸ ਆਰਮ੍ਮਣਂ, ਤਂ ਇਟ੍ਠਂ ਨਾਮ। ਯਂ ਅਕੁਸਲਵਿਪਾਕਸ੍ਸ ਆਰਮ੍ਮਣਂ, ਤਂ ਅਨਿਟ੍ਠਂ ਨਾਮਾਤਿ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ। ਆਰਮ੍ਮਣੇਨ ਨਿਯਾਮਿਤੋ ਹਿ ਵਿਪਾਕੋ ਅਤ੍ਤਨੋ ਉਪਕਾਰਕਸ੍ਸ ਆਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਨਿਯਾਮਕੋ ਹੋਤੀਤਿ।

ਦ੍ਵਾਰਨ੍ਤਰੇ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਭੂਤਸ੍ਸ ਆਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਦ੍ਵਾਰਨ੍ਤਰੇ ਸੁਖਵਿਪਾਕੁਪ੍ਪਾਦਨਤੋ, ਦ੍ਵਾਰਨ੍ਤਰੇ ਸੁਖਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਭੂਤਸ੍ਸ ਆਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਦ੍ਵਾਰਨ੍ਤਰੇ ਦੁਕ੍ਖਵਿਪਾਕੁਪ੍ਪਾਦਨਤੋ ਵਿਪਾਕੇਨ ਆਰਮ੍ਮਣਨਿਯਮਦਸ੍ਸਨੇਨ ਵਿਪਾਕਵਸੇਨ ਇਟ੍ਠਾਨਿਟ੍ਠਤਾ ਦਸ੍ਸਿਤਾਤਿ ਯੋਜਨਾ।

੭. ਦੁਪ੍ਪਰਿਗ੍ਗਹਟ੍ਠੇਨ ਕਾਰਣਭੂਤੇਨ ਲਕ੍ਖਣਸ੍ਸ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਦਿਸਭਾਵਸ੍ਸ ਦੁਪ੍ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਤਾ, ਏਵਂ ਸੁਪਰਿਗ੍ਗਹਟ੍ਠੇਨ ਲਕ੍ਖਣਸੁਪ੍ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਤਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। **"ਦੂਰੇ"ਤਿ ਅਵੁਤ੍ਤਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਲਕ੍ਖਣਤੋ ''ਦੂਰੇ''ਤਿ ਅਕਥਿਤਸ੍ਸ। **ਵੁਤ੍ਤਮ੍ਪੀ**ਤਿ ਲਕ੍ਖਣਤੋ ''ਦੂਰੇ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਸੁਖੁਮਰੂਪਂ।

"ਭਿਨ੍ਦਮਾਨੇ"ਤਿ ਸਮ੍ਭਿਨ੍ਦਮਾਨੇਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤੀਤਿ ਆਹ **"ਮਿਸ੍ਸਕਂ ਕਰੋਨ੍ਤੇ"**ਤਿ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਭੇਦਨਂ ਵਿਭਾਗਕਰਣਮ੍ਪਿ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਦੁਤਿਯਵਿਕਪ੍ਪੇ ''ਭਿਨ੍ਦਮਾਨੇ''ਤਿ ਪਦਸ੍ਸ **"ਵਿਸੁਂ ਕਰੋਨ੍ਤੇ"**ਤਿ ਅਤ੍ਥਮਾਹ। ਤਤਿਯਵਿਕਪ੍ਪੇ ਪਨ **ਭਿਨ੍ਦਮਾਨੇ**ਤਿ ਵਿਨਾਸੇਨ੍ਤੇਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤੇਨਾਹ **"ਸਨ੍ਤਿਕਭਾਵਂ ਭਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਦੂਰਭਾਵਂ, ਦੂਰਭਾਵਞ੍ਚ ਭਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਸਨ੍ਤਿਕਭਾਵਂ ਕਰੋਨ੍ਤੇ"**ਤਿ। ਨ ਹਿ ਸਕ੍ਕਾ ਸਨ੍ਤਿਕਸ੍ਸ ਤਬ੍ਭਾਵਂ ਅਵਿਨਾਸੇਤ੍ਵਾ ਦੂਰਭਾਵਂ ਕਾਤੁਂ, ਤਥਾ ਇਤਰਸ੍ਸਾਪਿ। ਸਨ੍ਤਿਕਭਾਵਕਰਣੇਨ ਨ ਭਿਨ੍ਦਤਿ ਨ ਵਿਨਾਸੇਤਿ, ਨ ਚ ਓਕਾਸਦੂਰਤੋ ਲਕ੍ਖਣਤੋ ਦੂਰਂ ਵਿਸੁਂ ਕਰਣੇਨ ਭਿਨ੍ਦਤਿ ਵਿਭਾਗਂ ਕਰੋਤਿ, ਨਾਪਿ ਓਕਾਸਦੂਰੇਨ ਲਕ੍ਖਣਤੋ ਦੂਰਂ ਵੋਮਿਸ੍ਸਕਕਰਣੇਨ ਭਿਨ੍ਦਤਿ ਸਮ੍ਭਿਨ੍ਦਤੀਤਿ ਯੋਜਨਾ। **"ਤਿਧਾ ਅਤ੍ਥੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ"**ਤਿ ਸਙ੍ਖੇਪੇਨ ਵੁਤ੍ਤਮਤ੍ਥਂ **"ਨ ਹੀ"**ਤਿਆਦਿਨਾ ਵਿਵਰਤਿ। ਵਿਸੁਂ ਕਰੋਤਿ, ਵੋਮਿਸ੍ਸਕਂ ਕਰੋਤੀਤਿ ਕਰੋਤਿ-ਸਦ੍ਦਂ ਆਨੇਤ੍ਵਾ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। **"ਏਤ੍ਥਾਪੀ"**ਤਿਆਦਿਨਾ ਯਥਾ ''ਓਕਾਸਤੋ ਦੂਰਮੇਵ ਭਿਨ੍ਦਤੀ''ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਓਕਾਸਤੋ ਦੂਰਸ੍ਸ ਓਕਾਸਤੋ ਸਨ੍ਤਿਕਭਾਵਕਰਣਂ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਨ੍ਤਿ ਵਿਨਾਸਨਂ ਭੇਦਨਂ, ਏਵਂ ''ਨ ਲਕ੍ਖਣਤੋ ਦੂਰਂ ਭਿਨ੍ਦਤੀ''ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਪਿ ਲਕ੍ਖਣਤੋ ਦੂਰਸ੍ਸ ਲਕ੍ਖਣਤੋ ਸਨ੍ਤਿਕਭਾਵਾਕਰਣਂ ਅਭੇਦਨਂ ਅਵਿਨਾਸਨਨ੍ਤਿ ਇਮਮਤ੍ਥਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਵੋਮਿਸ੍ਸਕਕਰਣਵਿਭਾਗਕਰਣਤ੍ਥਂ ਸਨ੍ਧਾਯਾਹ **"ਭਿਨ੍ਦਮਾਨੇਤਿ ਏਤ੍ਥ ਚ ਅਞ੍ਞਥਾ ਭੇਦਨਂ ਵੁਤ੍ਤ"**ਨ੍ਤਿ। ਪਚ੍ਛਿਮਨਯੇ ਵਿਨਾਸਨਤ੍ਥਮੇਵ ਸਨ੍ਧਾਯ **"ਭੇਦਨਂ ਇਧ ਚ ਅਞ੍ਞਥਾ ਵੁਤ੍ਤ"**ਨ੍ਤਿ ਅਵੋਚ।

ਰੂਪਕ੍ਖਨ੍ਧਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੨. ਵੇਦਨਾਕ੍ਖਨ੍ਧਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੮. **ਚਕ੍ਖਾਦਯੋ ਪਸਾਦਾ**ਤਿ ਓਲ਼ਾਰਿਕਤ੍ਤਭਾਵਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਾ ਚਕ੍ਖੁਸੋਤਘਾਨਜਿਵ੍ਹਾਪਸਾਦਾ, ਮਨੋਮਯਤ੍ਤਭਾਵਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਾ ਚਕ੍ਖੁਸੋਤਪ੍ਪਸਾਦਾ ਚ। **ਕਾਯਵੋਹਾਰਂ ਅਰਹਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਕਾਯਨ੍ਤੋਗਧਤ੍ਤਾ ਕਾਯੇਕਦੇਸਤ੍ਤਾ ਚ ਕਾਯੋਤਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਤਂ ਅਰਹਨ੍ਤਿ। **ਕਾਯੋ**ਤਿ ਹਿ ਅਤ੍ਤਭਾਵੋਪਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ''ਸਕ੍ਕਾਯਦਿਟ੍ਠੀ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੧; ੩.੧੫੫), ਕਰਜਕਾਯੋਪਿ ''ਸੋ ਇਮਮ੍ਹਾ ਕਾਯਾ ਅਞ੍ਞਂ ਕਾਯਂ ਅਭਿਨਿਮ੍ਮਿਨਾਤੀ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੩.੧੪)। **ਤਬ੍ਬਤ੍ਥੁਕਾ**ਤਿ ਚਕ੍ਖਾਦਿਨਿਸ੍ਸਿਤਾ ਕਾਯਿਕਾਤਿ ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਪਨ ਚੇਤਸਿਕਾਵ। ਯਥਾਹ ''ਯਂ ਤਸ੍ਮਿਂ ਸਮਯੇ ਤਜ੍ਜਾਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁਸਮ੍ਫਸ੍ਸਜਂ ਚੇਤਸਿਕਂ ਨੇਵ ਸਾਤਂ ਨਾਸਾਤਂ ਚੇਤੋਸਮ੍ਫਸ੍ਸਜਂ ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਂ ਵੇਦਯਿਤ''ਨ੍ਤਿਆਦਿ (ਧ॰ ਸ॰ ੧੫੨)। **"ਨ ਹਿ ਚਕ੍ਖਾਦਯੋ ਕਾਯਪ੍ਪਸਾਦਾ ਹੋਨ੍ਤੀ"**ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਕਾਯਪਸਾਦਨਿਸ੍ਸਿਤਾ ਵੇਦਨਾ ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਕਾਯਿਕਾਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਕਾਯਿਕਚੇਤਸਿਕਾਦਿਭਾਵੇਨਾ**ਤਿ **ਆਦਿ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਾਬ੍ਯਾਕਤਾਦਿਭਾਵਾ ਸਙ੍ਗਯ੍ਹਨ੍ਤਿ। **ਤੇਨਾ**ਤਿ ਸੁਖਾਦਿਵੇਦਨੇਕਦੇਸਸ੍ਸ ਅਦ੍ਧਾਸਮਯਵਸੇਨ ਅਤੀਤਾਦਿਭਾਵਾਭਾਵੇਨ। ਕੇਚਿ ਪਨੇਤ੍ਥ ''ਹੇਟ੍ਠਾ ਦਸ੍ਸਿਤਨਯਤ੍ਤਾ ਪਾਕਟਤ੍ਤਾ ਅਦ੍ਧਾਵਸੇਨ, ਏਕਮੁਹੁਤ੍ਤਾਦਿਪੁਬ੍ਬਣ੍ਹਾਦੀਸੁ ਉਤੁਆਦਿਨਾ ਰੂਪਸ੍ਸ ਵਿਯ ਵੇਦਨਾਯ ਵਿਭਾਗੋ ਨ ਗਯ੍ਹਤੀਤਿ ਸਮਯਵਸੇਨ ਚ ਅਤੀਤਾਦਿਭੇਦੋ ਨ ਦਸ੍ਸਿਤੋ''ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਸਨ੍ਤਾਨਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਾਨਮ੍ਪਿ ਵੇਦਨਾਨਂ ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਸਮੂਹਤੋ ਗਹੇਤਬ੍ਬਤਂ ਸਨ੍ਧਾਯਾਹ **"ਵੇਦਨਾਸਮੁਦਾਯੋ"**ਤਿ। **ਤੇਹੀ**ਤਿ ਅਦ੍ਧਾਸਮਯਵਸੇਨ ਅਤੀਤਾਦਿਭਾਵੇਹਿ। **ਏਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਏਤਸ੍ਮਿਂ ਵਿਭਙ੍ਗੇ। **ਤੇ**ਤਿ ''ਵੇਦਨੇਕਦੇਸਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ ਕਾਯਿਕਚੇਤਸਿਕਾਦਿਭਾਵੇਨ ਭਿਨ੍ਨਾ ਸੁਖਾਦਿਵੇਦਨਾਵਿਸੇਸਾ। ਯਦਿ ਵੇਦਨੇਕਦੇਸਾ ਏਤ੍ਥ ਗਹਿਤਾ, ਖਣਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਾਵ ਤੇ ਗਹੇਤਬ੍ਬਾ, ਨ ਸਨ੍ਤਤਿਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਾਤਿ ਆਹ **"ਏਕਸਨ੍ਤਤਿਯਂ ਪਨਾ"**ਤਿਆਦਿ। **ਤੇਸੂ**ਤਿ ਸੁਖਾਦਿਭੇਦੇਸੁ।

ਭੇਦੋਤਿ ਵਿਸੇਸੋ। **ਤਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਸੁਖਾਦਿਵਿਸੇਸਸ੍ਸ। ਯਥਾ ਚੇਤ੍ਥ, ਏਵਂ **"ਤੰਸਹਿਤਤਦੁਪ੍ਪਾਦਕਾ"**ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਪਿ ਤਂ-ਸਦ੍ਦੇਨ ਸੁਖਾਦਿਵਿਸੇਸੋ ਪਚ੍ਚਾਮਟ੍ਠੋਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਸਨ੍ਤਤਿ ਪਰਿਚ੍ਛੇਦਿਕਾ ਭਵਿਤੁਂ ਅਰਹਤੀਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। **ਸਨ੍ਤਤਿਖਣਵਸੇਨੇਵ ਪਰਿਚ੍ਛੇਦੋ ਵੁਤ੍ਤੋ,** ਨ ਅਦ੍ਧਾਸਮਯਵਸੇਨਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ।

"ਪੁਬ੍ਬਨ੍ਤਾਪਰਨ੍ਤਮਜ੍ਝਗਤਾ"ਤਿ ਨਿਟ੍ਠਿਤਹੇਤੁਕਿਚ੍ਚਾ ਅਨਿਟ੍ਠਿਤਪਚ੍ਚਯਕਿਚ੍ਚਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਤਂ ਪਨ ਅਤਿਕ੍ਕਨ੍ਤਹੇਤੁਪਚ੍ਚਯਕਿਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ਏਵਂ ਵੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਨਯਸ੍ਸ ਉਪਲਕ੍ਖਣਨ੍ਤਿ ਆਹ **"ਪੁਬ੍ਬਨ੍ਤਾਪਰਨ੍ਤਮਜ੍ਝਗਤਾਤਿ ਏਤੇਨ ਹੇਤੁਪਚ੍ਚਯਕਿਚ੍ਚਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਨਯਂ ਦਸ੍ਸੇਤੀ"**ਤਿ। ਏਤ੍ਥ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਕਿਰਿਯਵੇਦਨਾਨਂ ਰੂਪਸ੍ਸ ਵਿਯ, ਵਿਪਾਕਾਨਂ ਵਿਯ ਚ ਅਯਂ ਨਾਮ ਜਨਕਹੇਤੂਤਿ ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਨ ਸਕ੍ਕਾ ਵਤ੍ਤੁਂ, ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਪਨ ਅਨਨ੍ਤਰਪਚ੍ਚਯਭੂਤੋ ਹੇਤੂਤਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੋ।

੧੧. ਸਨ੍ਤਾਪਨਕਿਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ਪਰਿਡਹਨਕਿਚ੍ਚਂ। **ਜਾਤਿਆਦਿਸਙ੍ਕਰ**ਨ੍ਤਿ ਜਾਤਿਸਭਾਵਪੁਗ੍ਗਲਲੋਕਿਯਲੋਕੁਤ੍ਤਰਤੋ ਸਙ੍ਕਰਂ ਸਮ੍ਭੇਦਂ ਅਕਤ੍ਵਾ। **ਸਮਾਨਜਾਤਿਯ**ਨ੍ਤਿ ਏਕਜਾਤਿਯਂ। ਸੁਖਤੋ ਤਜ੍ਜਾਤਿਯਾ ਅਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਾ ਪਣੀਤਾਤਿ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। **ਸਮਾਨਭੇਦੋ**ਤਿ ਭੂਮਨ੍ਤਰਾਦਿਸਮਾਨਵਿਭਾਗੋ। **ਉਪਬ੍ਰੂਹਿਤਾਨਂ ਧਾਤੂਨ**ਨ੍ਤਿ ਉਲ਼ਾਰਰੂਪਸਮੁਟ੍ਠਾਪਨੇਨ ਪਣੀਤਾਨਂ ਰੂਪਧਮ੍ਮਾਨਂ। **ਵਿਬਾਧਿਤਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਨਿਪ੍ਪੀਲ਼ਿਤਾਨਂ ਮਿਲਾਪਿਤਾਨਂ। **ਉਭਯ**ਨ੍ਤਿ ਸੁਖਾਦਿਦ੍ਵਯਂ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਖੋਭਨਾ, ਆਲੁਲ਼ਨਾ ਚ ਕਾਯਿਕਸੁਖਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਅਭਿਸਨ੍ਨਾ ਝਾਨਸੁਖਸ੍ਸ। ਮਦਯਨਾ ਕਾਮਸੁਖਸ੍ਸ। ਤਥਾ ਛਾਦਨਾ। ਆਸਿਞ੍ਚਨਾ ਸਬ੍ਬਸ੍ਸ। ਛਾਦਨਾ ਆਸਿਞ੍ਚਨਾ ਵਾ ਸਬ੍ਬਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਸਭਾਵਾਦਿਭੇਦੇਨ ਚਾਤਿ ਸਭਾਵਪੁਗ੍ਗਲਲੋਕਿਯਾਦਿਭੇਦੇਨ ਚ। ਏਕਨ੍ਤਪਣੀਤੇ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰੇ ਹੀਨਪਣੀਤਾਨਂ ਪਟਿਪਦਾਨਂ ਵਸੇਨ ਹੀਨਪਣੀਤਤਾ। ਏਕਨ੍ਤਹੀਨੇ ਅਕੁਸਲੇ ਛਨ੍ਦਾਦਿਵਸੇਨ ਹੀਨਪਣੀਤਤਾ, ਓਲ਼ਾਰਿਕਸੁਖੁਮਤਾ ਚ। ਤਥਾ ਹਿ ਵੁਤ੍ਤਂ **ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਂ** ''ਯਾ ਓਲ਼ਾਰਿਕਾ, ਸਾ ਹੀਨਾ। ਯਾ ਸੁਖੁਮਾ, ਸਾ ਪਣੀਤਾ''ਤਿ (ਵਿਭ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧੧)। ਅਕੁਸਲਾਦੀਸੁ ਦੋਸਸਹਗਤਾਦਿਅਨ੍ਤਰਭੇਦਵਸੇਨ ਉਪਾਦਾਯੁਪਾਦਾਯ ਓਲ਼ਾਰਿਕਸੁਖੁਮਤਾ ਤਂਤਂਵਾਪਨਵਸੇਨ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਨ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਾਦਿਵਸੇਨਾਤਿ ਆਹ **"ਤਂਤਂਵਾਪਨਵਸੇਨ ਕਥਨੇਪਿ ਪਰਿਵਤ੍ਤਨਂ ਨਤ੍ਥੀ"**ਤਿ। **ਦੋਸੁਸ੍ਸਨ੍ਨਤਾਯਾ**ਤਿ ਕਿਲੇਸਾਧਿਕਤਾਯ। **ਤਥਾ**ਤਿ ਦੋਸੁਸ੍ਸਨ੍ਨਤਾਯ। ਕਥਂ ਪਨ ਕੁਸਲੇਸੁ ਦੋਸੁਸ੍ਸਨ੍ਨਤਾ? ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਵਸੇਨ, ਕਿਲੇਸਾਧਿਕੇਹਿ ਸਨ੍ਤਾਨੇ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨਾ ਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਕਿਲੇਸੇਹਿ ਸਮ੍ਬਾਧਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਤਿਣਾਦੀਹਿ ਸਮ੍ਬਾਧਪ੍ਪਤ੍ਤਾਨਿ ਵਿਯ ਸਸ੍ਸਾਨਿ ਵਿਪੁਲਫਲਉਲ਼ਾਰਫਲਾ ਨ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ। **ਤਥਾ**ਤਿ ਮਨ੍ਦਦੋਸਤਾਯ। ਕੁਸਲਾਨਂ ਮਨ੍ਦਦੋਸਤਾਪਿ ਵੁਤ੍ਤਨਯਾਨੁਸਾਰੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। **ਓਲ਼ਾਰਿਕਸੁਖੁਮਨਿਕਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਅਨ੍ਤੋਗਧਵਿਸੇਸਂ ਨਿਕਨ੍ਤਿਯਾ ਓਲ਼ਾਰਿਕਸੁਖੁਮਤਾਸਾਮਞ੍ਞਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਯਥਾ ਹੇਤ੍ਥ ਓਲ਼ਾਰਿਕਸਾਮਞ੍ਞੇਨ ਓਲ਼ਾਰਿਕੋਲ਼ਾਰਿਕਤਰੋਲ਼ਾਰਿਕਤਮਾ ਨਿਕਨ੍ਤਿਯੋ ਗਯ੍ਹਨ੍ਤਿ, ਤਥਾ ਸੁਖੁਮਸੁਖੁਮਤਰਸੁਖੁਮਤਮਾ ਸੁਖੁਮਤਾਸਾਮਞ੍ਞੇਨ ਗਯ੍ਹਨ੍ਤੀਤਿ। ਸੁਖੁਮਤਮਨਿਕਨ੍ਤਿਵਤ੍ਥੁਨ੍ਤਿ ਚੇਤ੍ਥ ਯਾਵ ਭਵਗ੍ਗਂ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣਞ੍ਚ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

੧੩. ਯਦਿ ਸਿਯਾਤਿ ਯਦਿ ਅਸਮ੍ਪਯੋਗੋ ਵਿਸਂਸਟ੍ਠੋ ਸਿਯਾ।

ਸਨ੍ਤਿਕਤੋ ਅਕੁਸਲਤੋਤਿ ਅਕੁਸਲਭਾਵੇਨ ਸਨ੍ਤਿਕਤੋ ਲੋਭਸਹਗਤਾਦਿਅਕੁਸਲਵੇਦਯਿਤਤੋ। **ਅਕੁਸਲਾ**ਤਿ ਦੋਸਸਹਗਤਾਦਿਅਕੁਸਲਵੇਦਨਾ **ਦੂਰੇਤਿ ਯਥਾ ਉਦ੍ਧਰੀਯਤਿ। ਤਤੋ ਦੂਰਤੋ ਕੁਸਲਤੋ**ਤਿ ਤਤੋ ਅਕੁਸਲਤੋ ਦੂਰਤੋ ਕਾਮਾਵਚਰਾਦਿਕੁਸਲਵੇਦਯਿਤਤੋ **ਕੁਸਲਾ** ਕਾਮਾਵਚਰਾਦਿਕੁਸਲਵੇਦਨਾ। **"ਨ ਸਕ੍ਕਾ"**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਉਦ੍ਧਰਿਤੁਂ ਅਸਕ੍ਕੁਣੇਯ੍ਯਤਂ **"ਤਥਾ ਹਿ ਸਤੀ"**ਤਿਆਦਿਨਾ ਵਿਵਰਤਿ। **ਤਸ੍ਮਾ**ਤਿ ਯਸ੍ਮਾ ਦੂਰਤੋ ਸਨ੍ਤਿਕੁਦ੍ਧਰਣਂ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਸਨ੍ਤਿਕਤੋ ਸਨ੍ਤਿਕੁਦ੍ਧਰਣਮੇਵ ਹੋਤਿ, ਤਥਾ ਸਤਿ ਅਤ੍ਥਵਿਸੇਸੋ ਨ ਹੋਤਿ, ਉਪਾਦਾਯੁਪਾਦਾਯ ਦੂਰਸਨ੍ਤਿਕਤਾ ਇਧ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਸਨ੍ਤਿਕਤੋ ਸਨ੍ਤਿਕੁਦ੍ਧਰਣਞ੍ਚ ਨ ਸਕ੍ਕਾ ਕਾਤੁਂ ਅਤ੍ਥਵਿਸੇਸਾਭਾਵਤੋ, ਅਨਧਿਪ੍ਪੇਤਤ੍ਤਾ ਚਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ।

ਨਨੁ ਚ ਅਤਿਸਯਵਚਨਿਚ੍ਛਾਵਸੇਨ ਅਤ੍ਥੇਵ ਅਤ੍ਥਵਿਸੇਸੋਤਿ ਚੋਦਨਂ ਮਨਸਿ ਕਤ੍ਵਾ ਆਹ **"ਦੂਰਦੂਰਤਰਤਾਯ ਵਿਯ ਸਨ੍ਤਿਕਸਨ੍ਤਿਕਤਰਤਾਯ ਚ ਅਨਧਿਪ੍ਪੇਤਤ੍ਤਾ"**ਤਿ। **ਯਾ**ਤਿ ਅਕੁਸਲਵੇਦਨਾ। **ਤਤੋ**ਤਿ ਕੁਸਲਵੇਦਯਿਤਤੋ। **ਇਧ ਵੁਤ੍ਤਸ੍ਸ**

ਦੂਰਸ੍ਸਾਤਿ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਵੇਦਨਾਕ੍ਖਨ੍ਧਵਿਭਙ੍ਗੇ ''ਅਕੁਸਲਾ ਵੇਦਨਾ ਕੁਸਲਾਬ੍ਯਾਕਤਾਹਿ ਵੇਦਨਾਹਿ ਦੂਰੇ''ਤਿਆਦਿਨਾ (ਵਿਭ॰ ੧੩) ਵੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਦੂਰਸ੍ਸ। **ਦੂਰਤੋ ਅਚ੍ਚੁਨ੍ਤਵਿਸਭਾਗਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਯਤੋ ਯਂ ''ਦੂਰੇ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਤਤੋ ਅਚ੍ਚੁਨ੍ਤਵਿਸਦਿਸਤ੍ਤਾ ਤਸ੍ਸ ਵਸੇਨ **ਦੂਰੇ ਸਨ੍ਤਿਕਂ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਨ ਸਕ੍ਕਾ ਦੂਰਤੋ ਸਨ੍ਤਿਕਂ ਉਦ੍ਧਰਿਤੁਂ**। ਅਯਞ੍ਹੇਤ੍ਥ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ – ਹੇਟ੍ਠਾ ਯਾ ਵੇਦਨਾ ਯਾਯ ਵੇਦਨਾਯ ਦੂਰੇਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਸਾ ਏਵ ਤਸ੍ਸਾ ਕੇਨਚਿਪਿ ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਸਨ੍ਤਿਕੇਤਿ ਨ ਉਦ੍ਧਰਿਤਬ੍ਬਾਤਿ। **ਸਨ੍ਤਿਕੇ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਵੇਦਨਂਯੇਵ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵਦਤਿ। **ਭਿਨ੍ਨੇ**ਤਿ ਲੋਭਸਹਗਤਾਦਿਵਸੇਨ ਵਿਭਤ੍ਤੇ। **ਤਤ੍ਥੇ**ਵਾਤਿ ''ਸਨ੍ਤਿਕੇ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਅਤ੍ਥੇ ਏਵ। ਇਦਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ – ''ਅਕੁਸਲਾ ਵੇਦਨਾ ਅਕੁਸਲਾਯ ਵੇਦਨਾਯ ਸਨ੍ਤਿਕੇ''ਤਿ ਏਵਂ ਵੁਤ੍ਤਅਕੁਸਲਾਯ ਵੇਦਨਾਯਮੇਵ ਲੋਭਸਹਗਤਾਦਿਵਸੇਨ ਵਿਭਤ੍ਤਾਯ ਦੂਰਭਾਵੋਪਿ ਲਬ੍ਭਤਿ। ਏਵਂ ਸੇਸੇਸੁਪੀਤਿ।

ਯਦਿ ਸਨ੍ਤਿਕਤੋ ਦੂਰਂ ਲਬ੍ਭਤਿ, ਯਦਗ੍ਗੇਨ ਦੂਰਂ ਲਬ੍ਭਤਿ, ਤਦਗ੍ਗੇਨ ਦੂਰਤੋ ਸਨ੍ਤਿਕਂ ਉਦ੍ਧਰਿਯੇਯ੍ਯਾਤਿ ਚੋਦਨਂ ਮਨਸਿ ਕਤ੍ਵਾ ਆਹ "**ਉਪਾਦਾਯੁਪਾਦਾਯ ਦੂਰਤੋ ਚ ਸਨ੍ਤਿਕਂ ਨ ਸਕ੍ਕਾ ਉਦ੍ਧਰਿਤੁ**"ਨ੍ਤਿਆਦਿ। ਤਸ੍ਸਤ੍ਥੋ – ਯਂ ਸਨ੍ਤਿਕਤੋ ਦੂਰਂ ਲਬ੍ਭਤਿ, ਯਦਿਪਿ ਤਂ ਵਿਸਭਾਗਟ੍ਠੇਨ ਲਬ੍ਭਤਿ, ਤਥਾਪਿ ਯਂ ਤਤ੍ਥ ਸਨ੍ਤਿਕਂ ਲਬ੍ਭਤਿ, ਤਂ ਸਭਾਗਟ੍ਠੇਨੇਵ ਲਬ੍ਭਤੀਤਿ ਸਨ੍ਤਿਕਤੋਵ ਸਨ੍ਤਿਕਂ ਉਦ੍ਧਟਂ ਸਿਯਾਤਿ। **ਤਸ੍ਮਾ**ਤਿ ਯਸ੍ਮਾ ਵਿਸਭਾਗਟ੍ਠੇਨ ਦੂਰਤਾ, ਸਭਾਗਟ੍ਠੇਨ ਚ ਸਨ੍ਤਿਕਤਾ ਇਚ੍ਛਿਤਾ, ਤਸ੍ਮਾ। **ਲੋਭਸਹਗਤਾਯ ਦੋਸਸਹਗਤਾ** ਵਿਸਭਾਗਤਾਯ ਦੂਰੇ ਸਮਾਨਾ ਕਥਂ ਸਨ੍ਤਿਕੇ ਭਵੇਯ੍ਯਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਨਨੁ ਤਾਸਂ ਅਕੁਸਲਸਭਾਗਤਾ ਲਬ੍ਭਤੇਵਾਤਿ ਤਤ੍ਥ ਉਤ੍ਤਰਮਾਹ "**ਵਿਸਭਾਗਤਾ**"ਤਿਆਦਿ। ਤਤ੍ਥ **ਭੇਦਂ ਅਗ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਨ ਪਵਤ੍ਤਤੀ**ਤਿ ਭੇਦਂ ਵਿਸੇਸਂ ਅਸਦਿਸਤਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਏਵ ਪਵਤ੍ਤਤਿ ਵਿਸਭਾਗਤਾ। **ਦੂਰਤਾਯਾ**ਤਿ ਇਧਾਧਿਪ੍ਪੇਤਾਯ ਦੂਰਤਾਯ ਸਭਾਗਸ੍ਸ ਅਬ੍ਯਾਪਕਤ੍ਤਾ ਦੂਰਤੋ ਸਨ੍ਤਿਕੁਦ੍ਧਰਣਂ ਨ ਸਕ੍ਕਾ ਕਾਤੁਂ। ਸਤਿ ਹਿ ਸਭਾਗਬ੍ਯਾਪਕਤ੍ਤੇ ਸਿਯਾ ਸਨ੍ਤਿਕਤਾਤਿ ਦੂਰਤੋ ਸਨ੍ਤਿਕੁਦ੍ਧਰਣਂ ਸਕ੍ਕਾ ਕਾਤੁਨ੍ਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। "**ਨ ਹੀ**"ਤਿਆਦਿਨਾ ਤਮੇਵਤ੍ਥਂ ਪਾਕਟਂ ਕਰੋਤਿ। **ਸਭਾਗਤਾ**ਤਿ ਸਾਮਞ੍ਞਂ। **ਭੇਦ**ਨ੍ਤਿ ਵਿਸੇਸਂ। **ਅਨੋਗਧਂ ਕਤ੍ਵਾ**ਵਾਤਿ ਅਭਿਬ੍ਯਾਪੇਤ੍ਵਾਵ। **ਵਿਸਭਾਗਬ੍ਯਾਪਕਤ੍ਤਾ ਸਨ੍ਤਿਕਤਾਯਾ**ਤਿ ਇਧਾਧਿਪ੍ਪੇਤਵਿਸਭਾਗਂ ਬ੍ਯਾਪੇਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਨਤੋ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤਸਨ੍ਤਿਕਤਾਯ ਸਨ੍ਤਿਕਤੋ ਦੂਰੁਦ੍ਧਰਣਂ ਸਕ੍ਕਾ ਕਾਤੁਂ। ਤਮੇਵਤ੍ਥਂ "**ਅਕੁਸਲਤਾ ਹੀ**"ਤਿਆਦਿਨਾ ਪਾਕਟਂ ਕਰੋਤਿ।

ਵੇਦਨਾਕ੍ਖਨ੍ਧਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੩. ਸਞ੍ਞਾਕ੍ਖਨ੍ਧਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੧੭. **ਤਸ੍ਸਾਪੀ**ਤਿ ਸਞ੍ਞਾਯਪਿ। **ਤਬ੍ਬਤ੍ਥੁਕਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਚਕ੍ਖੁਵਤ੍ਥੁਕਤ੍ਤਾ। **ਪਟਿਘਵਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯੋ**ਤਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਪਟਿਘਤੋ ਵਿਜਾਨਿਤਬ੍ਬੋ ਪਟਿਘਵਸੇਨ ਗਹੇਤਬ੍ਬੋ। **ਉਤ੍ਤਰਪਦਲੋਪਂ ਕਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਪੁਰਿਮਪਦੇ ਉਤ੍ਤਰਪਦਲੋਪਂ ਕਤ੍ਵਾ।

ਵਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਭਾਵੇ, ਨ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਨ੍ਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਵ**ਚਨ**ਨ੍ਤਿ ਸਦ੍ਦੋ, ਨਾਮਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਵ**ਚਨਾਧੀਨਾ**ਤਿ ਗਹੇਤਬ੍ਬਤਂ ਪਤਿ ਸਦ੍ਦਾਧੀਨਾ, ਨਾਮਾਯਤ੍ਤਗਹਣਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਯਦੇਤ੍ਥ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਂ, ਤਂ **ਨਾਮਰੂਪਦੁਕੇ** (ਧ॰ ਸ॰ ਮੂਲਟੀ॰ ੧੦੧-੧੦੮) ਵੁਤ੍ਤਮੇਵ। ਅਧਿਵਚਨਂ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਪਕਾਸਕਂ ਞਾਪਕਂ ਏਤੇਸਂ ਅਤ੍ਥੀਤਿ **ਅਧਿਵਚਨਾ** ਯਥਾ ਅਰਿਸਸੋਤਿ। **ਤਤੋਜੋ**ਤਿ ਅਧਿਵਚਨਸਙ੍ਖਾਤਤੋ ਅਰੂਪਕ੍ਖਨ੍ਧਤੋ ਜਾਤੋ। ਅਰੂਪਕ੍ਖਨ੍ਧਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਤ੍ਤਾ ਫਸ੍ਸੇਪਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੋ ਅਤ੍ਥੋ ਸਮ੍ਭਵਤੀਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ "**ਸਮ੍ਫਸ੍ਸੋਯੇ**ਵ ਵਾ"ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਨ ਕੇਵਲਂ ਮਨੋਦ੍ਵਾਰਿਕਫਸ੍ਸੇ ਏਵ, ਅਥ ਖੋ ਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰਿਕਫਸ੍ਸੇਪਿ ''ਵਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਭਾਵੇ ਵਚਨਂ ਅਧਿਕਿਚ੍ਚ ਪਵਤ੍ਤਾ ਅਧਿਵਚਨਾ''ਤਿਆਦਿਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਕਾਰੋ ਅਤ੍ਥੋ ਸਮ੍ਭਵਤਿ। **ਇਤੀ**ਤਿ ਤਸ੍ਮਾ। **ਤੇਨ ਪਰਿਯਾਯੇਨਾ**ਤਿ ਮਨੋਸਮ੍ਫਸ੍ਸਜਪਰਿਯਾਯੇਨ। **ਤਤੋਜਾਪੀ**ਤਿ ਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰਿਕਫਸ੍ਸਜਾਤਾਪਿ। **ਅਞ੍ਞਪ੍ਪਕਾਰਾਸਮ੍ਭਵਤੋ**ਤਿ ਪਟਿਘਸਮ੍ਫਸ੍ਸਜਪਰਿਯਾਯਸ੍ਸ ਅਸਮ੍ਭਵਤੋ। **ਆਵੇਣਿਕਂ** ਪਟਿਘਸਮ੍ਫਸ੍ਸਜਤਾ। **ਪਕਾਰਨ੍ਤਰਂ** ਅਧਿਵਚਨਸਮ੍ਫਸ੍ਸਜਤਾ।

ਯਦਿ ਏਵਨ੍ਤਿ ਯਦਿ ਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰਿਕਫਸ੍ਸੇਹਿ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਸਞ੍ਞਾ ਪਰਿਯਾਯਤੋ ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯਤੋ ਚ ''ਅਧਿਵਚਨਸਮ੍ਫਸ੍ਸਜਾ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ, ਏਵਂ ਚਤ੍ਤਾਰੋਪਿ ਅਰੂਪਿਨੋ ਖਨ੍ਧਾ ਏਵਂ ਵਤ੍ਤੁਂ ਯੁਤ੍ਤਾ। ਏਵਂ ਸਨ੍ਤੇ ਸਞ੍ਞਾਵ ਕਸ੍ਮਾ ''ਅਧਿਵਚਨਸਮ੍ਫਸ੍ਸਜਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ

ਆਹ "**ਤਿਣ੍ਣੰ ਖਨ੍ਧਾਨ**"ਨ੍ਤਿਆਦਿ। ਤਤ੍ਥ **ਤਿਣ੍ਣੰ ਖਨ੍ਧਾਨਨ੍ਤਿ** ਵੇਦਨਾਸਙ੍ਖਾਰਵਿਞ੍ਞਾਣਕ੍ਖਨ੍ਧਾਨੰ। **ਅਤ੍ਥਵਸੇਨਾ**ਤਿ ''ਵਚਨੰ ਅਧਿਕਿਚ੍ਚ ਪਵਤ੍ਤਾ ਅਧਿਵਚਨਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਵੁਤ੍ਤਅਤ੍ਥਵਸੇਨ ਅਨ੍ਵਤ੍ਥਤਾਵਸੇਨ। **ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਨਾਮ**ਨ੍ਤਿ ''ਅਧਿਵਚਨਸਮ੍ਫਸ੍ਸਜਾ''ਤਿ ਏਵੰ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਨਾਮੰ। **ਧਮ੍ਮਾਭਿਲਾਪੋ**ਤਿ ਸਭਾਵਨਿਰੁਤ੍ਤਿ। ਪੁਬ੍ਬੇ ਚਤੁਨ੍ਨੰ ਅਰੂਪਕ੍ਖਨ੍ਧਾਨੰ ਸਾਧਾਰਣੋਪਿ ਅਧਿਵਚਨਸਮ੍ਫਸ੍ਸਜਵੋਹਾਰੋ ਰੁਲ੍ਹਿਵਸੇਨ ਸਞ੍ਞਾਯ ਏਵ ਪਵਤ੍ਤੋਤਿ ਵਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਸੋ ਤਦਞ੍ਞਾਰੂਪਕ੍ਖਨ੍ਧਸਾਧਾਰਣੋ ਸਞ੍ਞਾਯ ਨਿਵੇਸਿਤੋਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ "**ਅਥ ਵਾ**"ਤਿਆਦਿਮਾਹ। **ਰਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਓਲੋਕਨਾਦੀਸੂ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ **ਆਦਿ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ਕੁਜ੍ਝਿਤ੍ਵਾ ਓਲੋਕਨਾਦਿ ਵਿਯ ਰਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਸਵਨਾਦਿਪਿ ਸਙ੍ਗਯ੍ਹਤੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ, ਤਥਾਸੋਤਾਵਧਾਨਾਦਿਨੋਪਿ ਰਤ੍ਤਤਾਦਿਵਿਜਾਨਨਨਿਮਿਤ੍ਤਤਾਸਮ੍ਭਵਤੋ। ਚਕ੍ਖੁਸਮ੍ਫਸ੍ਸਜਾਸਞ੍ਞਾਯ ਪਨ ਪਾਕਟਭਾਵੰ ਨਿਦਸ੍ਸਨਵਸੇਨ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ "**ਓਲੋਕਨੰ ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣਵਿਸਯਸਮਾਗਮੇ**"ਤਿਆਦਿਮਾਹ।

ਓਲੋਕਨਸ੍ਸ ਅਪਾਕਟਭਾਵੇ ਰਤ੍ਤਾਦਿਵਿਜਾਨਨੰ ਨ ਹੋਤਿ, ਪਾਕਟਭਾਵੇ ਚ ਹੋਤੀਤਿ ਆਹ "**ਪਸਾਦਵਤ੍ਥੁਕਾ ਏਵਾ**"ਤਿ। "**ਅਞ੍ਞੰ ਚਿਨ੍ਤੇਨ੍ਤੁ**"ਨ੍ਤਿ ਯੰ ਪੁਬ੍ਬੇ ਤੇਨ ਕਥਿਤੰ, ਕਾਯੇਨ ਵਾ ਪਕਾਸਿਤੰ, ਤਤੋ ਅਞ੍ਞੰ ਕਿਞ੍ਚਿ ਅਤ੍ਥੰ ਚਿਨ੍ਤੇਨ੍ਤੁੰ। ਤੇਨੇਵਾਹ "**ਞਾਤਾ**"ਨ੍ਤਿ।

ਸਞ੍ਞਾਕ੍ਖਨ੍ਧਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੪. ਸਙ੍ਖਾਰਕ੍ਖਨ੍ਧਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੨੦. "**ਹੇਟ੍ਠਿਮਕੋਟਿਯਾਤਿ ਏਤ੍ਥਾ**"ਤਿ ਇਦੰ ਪਠਮੰ ''ਹੇਟ੍ਠਿਮਕੋਟਿਯਾ''ਤਿ ਵਚਨੰ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਤਸ੍ਸ ਹਿ ਭੁਮ੍ਮਵਸੇਨ ਅਤ੍ਥੋ ਗਹੇਤਬ੍ਬੋ। ਤੇਨਾਹ "**ਤਤ੍ਥ ਹਿ ਪਧਾਨੰ ਦਸ੍ਸਿਤ**"ਨ੍ਤਿ। ਹੇਟ੍ਠਿਮਕੋਟਿਯਾਵ ਪਧਾਨੰ ਦਸ੍ਸਿਤਨ੍ਤਿ ਇਮਮਤ੍ਥੰ ਗਹੇਤ੍ਵਾ "**ਯਦਿ ਏਵ**"ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਚੋਦੇਤਿ। ਇਤਰੋ ''ਹੇਟ੍ਠਿਮਕੋਟਿਯਾ ਪਧਾਨਮੇਵ ਦਸ੍ਸਿਤ''ਨ੍ਤਿ ਏਵਮੇਤ੍ਥ ਨਿਯਮੋ ਗਹੇਤਬ੍ਬੋਤਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ "**ਉਪਰਿਮਕੋਟਿਗਤਭਾਵੇਨਾ**"ਤਿਆਦਿਨਾ ਤੰ ਪਰਿਹਰਤਿ। ਪਧਾਨਸ੍ਸੇਵ ਦਸ੍ਸਨੰ। ਪਧਾਨੇ ਹਿ ਦਸ੍ਸਿਤੇ ਅਪ੍ਪਧਾਨਮ੍ਪਿ ਅਤ੍ਥਤੋ ਦਸ੍ਸਿਤਮੇਵ ਹੋਤੀਤਿ। ਤੇਨਾਹ **ਅਟ੍ਠਕਥਾਯੰ** ''ਤੰਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਰਾ ਪਨ ਤਾਯ ਗਹਿਤਾਯ ਗਹਿਤਾਵ ਹੋਨ੍ਤੀ''ਤਿ। ਯੰ ਹੇਟ੍ਠਿਮਕੋਟਿਯੰ ਲਬ੍ਭਤਿ, ਤੰ ਉਪਰਿਮਕੋਟਿਯਮ੍ਪਿ ਲਬ੍ਭਤਿ ਏਵਾਤਿ ਆਹ "**ਹੇਟ੍ਠਿਮਕੋਟਿ ਹਿ ਸਬ੍ਬਬਜਾਪਿਕਾ**"ਤਿ। ਦੁਤਿਯੇ ਕਰਣਨਿਦ੍ਦੇਸਤੰ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ "**ਆਗਤਾਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ**"ਤਿ ਆਹ। ਆਗਮਨਕਿਰਿਯਾ ਹਿ ਹੇਟ੍ਠਿਮਕੋਟਿਯਾ ਕਰਣਭਾਵੇਨ ਤਤ੍ਥ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ। ਯਥਾ ਚ ਆਗਮਨਕਿਰਿਯਾਯ, ਏਵੰ ਵਚਨਕਿਰਿਯਾਯਪਿ ਹੇਟ੍ਠਿਮਕੋਟਿਯਾ ਕਰਣਭਾਵੋ ਸਮ੍ਭਵਤੀਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ "**ਪੁਰਿਮੇਪਿ ਵਾ**"ਤਿਆਦਿਮਾਹ। "**ਏਕੂਨਪਞ੍ਞਾਸਪ੍ਪਭੇਦੇ**"ਤਿ ਇਦੰ ਲੋਕਿਯਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦੇ ਪਾਲ਼ਿਆਗਤਾਨੰ ਸਙ੍ਖਾਰਕ੍ਖਨ੍ਧਧਮ੍ਮਾਨੰ ਉਪਰਿਮਕੋਟਿੰ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਯੇਵਾਪਨਕਧਮ੍ਮੇਹਿ ਸਦ੍ਧਿੰ ਉਪਰਿਮਕੋਟਿਯਾ ਗਯ੍ਹਮਾਨਾਯ ''ਤੇਪਞ੍ਞਾਸਾ''ਤਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੰ ਸਿਯਾ, ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਵਸੇਨ ਪਨ ''ਸਤ੍ਤਪਞ੍ਞਾਸਾ''ਤਿ।

ਸਙ੍ਖਾਰਕ੍ਖਨ੍ਧਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਪਕਿਣ੍ਣਕਕਥਾਵਣ੍ਣਨਾ

ਸਮੁਗ੍ਗਮ-ਪਦਸ੍ਸ ਤਤ੍ਵਤੋ ਪਰਿਯਾਯਤੋ ਚ ਅਤ੍ਥੰ ਦਸ੍ਸੇਤਿ "**ਸਞ੍ਜਾਤਿਯੰ ਆਦਿਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯ**"ਨ੍ਤਿ। ਭੇਦਤੋ ਪਨ ਸਮਾਯੋਗੇ ਉਗ੍ਗਮਨਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਕੇਨ ਸਮਾਯੋਗੇ, ਕੁਤੋ, ਕਥਞ੍ਚ ਉਗ੍ਗਮਨਨ੍ਤਿ ਵਿਚਾਰਣਾਯੰ ਆਹ "**ਤੰਤੰਪਚ੍ਚਯਸਮਾਯੋਗੇ**"ਤਿਆਦਿ। **ਤਤ੍ਥੇਵਾ**ਤਿ ਪਞ੍ਚਵੋਕਾਰਭਵੇ ਏਵ। ਤਤ੍ਥ ਹਿ ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧਾ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਾ ਸਮੁਗ੍ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ। **ਯਥਾਧਿਗਤਾਨੰ** ਅਧਿਗਤਪ੍ਪਕਾਰਾਨੰ, ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਕਾਨਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਓਪਪਾਤਿਕਸਮੁਗ੍ਗਮੇਨੇਵ ਚੇਤ੍ਥ ਸੰਸੇਦਜਸਮੁਗ੍ਗਮੋਪਿ ਗਹਿਤੋਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਾਨੰ ਤਦਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਾਰਹਾਨੰ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਤੋ। ਤਤ੍ਥ ਸੰਸੇਦਜਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਵਡ੍ਢਨ੍ਤਿ, ਇਤਰੇ ਨ ਵਡ੍ਢਨ੍ਤੀਤਿ ਇਦਮੇਤੇਸੰ ਨਾਨਾਕਰਣੰ। ਸੁਖੁਮਜਾਤਿਯਲੋਮਾ ਏਵ ਕਿਰ ਕੇਚਿ ਏਲ਼ਕਾ ਹਿਮਵਨ੍ਤੇ ਵਿਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਤੇਸੰ ਲੋਮੰ ਸਨ੍ਧਾਯ "**ਜਾਤਿਮਨ੍ਤਏਲ਼ਕਲੋਮ**"ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਅਤਿਸੁਖੁਮਤ੍ਤਾ ਤੇਸੰ ਲੋਮਾਨੰ। ਕੇਚਿ

ਪਨ ‘‘ਅਜਪਾਕਤਿਕੇਲ਼ਕਾਦੀਹਿ ਸਙ੍ਕਰਰਹਿਤਾਨਂ ਤੇਸਂ ਏਲ਼ਕਵਿਸੇਸਾਨਂ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇਲ਼ਕਸ੍ਸ ਲੋਮਂ **ਜਾਤਿਉਣ੍ਣਾ**, ਤਮ੍ਪਿ ਤਙ੍ਖਣਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਸ੍ਸਾ’’ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਗਬ੍ਭਂ ਫਾਲੇਤ੍ਵਾ ਗਹਿਤਸ੍ਸਾਤਿ ਅਪਰੇ। **ਏਵਂਸਣ੍ਠਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਜਾਤਿਉਣ੍ਣਂਸੁਨੋ ਪਗ੍ਘਰਿਤ੍ਵਾ ਅਗ੍ਗੇ ਠਿਤਤੇਲਬਿਨ੍ਦੁਸਣ੍ਠਾਨਂ। **ਵਣ੍ਣਪ੍ਪਟਿਭਾਗੋ**ਤਿ ਰੂਪਪਟਿਚ੍ਛਨ੍ਨੋ ਸਣ੍ਠਾਨਪਟਿਚ੍ਛਨ੍ਨੋ ਚ।

ਸਨ੍ਤਤਿਮੂਲਾਨੀਤਿ ਤਸ੍ਮਿਂ ਭਵੇ ਰੂਪਸਨ੍ਤਤਿਯਾ ਮੂਲਭੂਤਾਨਿ। **ਅਨੇਕਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸਮਾਹਾਰਭਾਵਤੋ**ਤਿ ਯਥਾਰਹਂ ਚਕ੍ਖਾਦਿਅਨੇਕਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸਙ੍ਘਾਤਭਾਵਤੋ। **ਪਧਾਨਙ੍ਗ**ਨ੍ਤਿ ਉਤ੍ਤਮਙ੍ਗਂ ਸਿਰੋ।

ਨ ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਖਨ੍ਧਸ੍ਸ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਤਂ, ਤਂਤਂਖਨ੍ਧੇਕਦੇਸਸ੍ਸੇਵ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। **ਕਾਮਾਵਚਰਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਕਾਮਾਵਚਰਸਤ੍ਤਾਨਂ। **ਪਰਿਹੀਨਾਯਤਨਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਪਰਿਹੀਨਸ੍ਸ ਚਕ੍ਖਾਦਿਆਯਤਨਸ੍ਸ ਵਸੇਨ। ਤਤ੍ਥ ਦੁਗ੍ਗਤਿਯਂ ਅਨ੍ਧਸ੍ਸ ਚਕ੍ਖੁਦਸਕਵਸੇਨ, ਬਧਿਰਸ੍ਸ ਸੋਤਦਸਕਵਸੇਨ, ਅਨ੍ਧਬਧਿਰਸ੍ਸ ਉਭਯਵਸੇਨ **ਸਨ੍ਤਤਿਸੀਸਹਾਨਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ**। ਨਪੁਂਸਕਸ੍ਸ ਪਨ ਭਾਵਹਾਨਿ ਵੁਤ੍ਤਾ ਏਵ। ਤਥਾ ਅਨ੍ਧਬਧਿਰਾਘਾਨਕਸ੍ਸ ਚਕ੍ਖੁਸੋਤਘਾਨਵਸੇਨ। ਤਂ ਪਨ ਧਮ੍ਮਹਦਯਵਿਭਙ੍ਗਪਾਲ਼ਿਯਾ ਵਿਰੁਜ੍ਝਤਿ। ਤਂ ਪਰਤੋ ਆਵਿ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ। ਰੂਪਾਵਚਰਾਨਂ ਪਨ ਚਕ੍ਖੁਸੋਤਵਤ੍ਥੁਜੀਵਿਤਵਸੇਨ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਸਨ੍ਤਤਿਸੀਸਾਨੀਤਿ ਇਤਰੇਸਂ ਵਸੇਨ ਸਨ੍ਤਤਿਸੀਸਹਾਨਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਤੇਸਨ੍ਤਿ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਖਨ੍ਧਾਨਂ। **ਵਤ੍ਥੁਭਾਵੇਨਾ**ਤਿ ਵਿਚਾਰਣਾਯ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਭਾਵੇਨ। **ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਂ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਪਵਤ੍ਤਾ ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧਾ**ਤਿ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਕ੍ਖਣੇ ਪਵਤ੍ਤਿਕ੍ਖਣੇ ਚ ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧੇ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਭੁਮ੍ਮਨਿਦ੍ਦੇਸੋ**ਤਿ ‘‘ਪਞ੍ਚਸੁ ਖਨ੍ਧੇਸੂ’’ਤਿ ਅਯਂ ਭੁਮ੍ਮਨਿਦ੍ਦੇਸੋ। **ਅਞ੍ਞਥਾ**ਤਿ ਨਿਦ੍ਧਾਰਣੇ ਅਨਧਿਪ੍ਪੇਤੇ। **“ਭਾਵੇਨਭਾਵਲਕ੍ਖਣਤ੍ਥੇ”**ਤਿ ਇਦਂ ਵਿਸਯਾਦਿਅਤ੍ਥਾਨਂ ਇਧਾਸਮ੍ਭਵਤੋ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਉਭਯ**ਨ੍ਤਿ ਰੂਪਾਰੂਪਂ। **ਰੂਪਾਰੂਪਸਨ੍ਤਤਿ**ਨ੍ਤਿ ਰੂਪਸਮੁਟ੍ਠਾਪਕਂ ਰੂਪਸਨ੍ਤਤਿਂ ਅਰੂਪਸਨ੍ਤਤਿਞ੍ਚ। ‘‘ਵਤ੍ਥੁ ਉਪ੍ਪਾਦਕ੍ਖਣੇ ਦੁਬ੍ਬਲਂ ਹੋਤੀ’’ਤਿ ਇਦਂ ਨ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਕ੍ਖਣਂ ਏਵ, ਨਾਪਿ ਵਤ੍ਥੁਰੂਪਂ ਏਵ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ਆਹ **“ਸਬ੍ਬਰੂਪਾਨਂ ਉਪ੍ਪਾਦਕ੍ਖਣੇ ਦੁਬ੍ਬਲਤਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤ”**ਨ੍ਤਿ। **“ਤਦਾ ਹੀ”**ਤਿਆਦਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਕਾਰਣਵਚਨਂ। ਤਤ੍ਥ **ਤ**ਨ੍ਤਿ ਰੂਪਂ। ‘‘ਕਮ੍ਮਕ੍ਖਿਤ੍ਤਤ੍ਤਾ’’ਤਿ ਇਦਂ ਨ ਕਮ੍ਮਜਤਾਮਤ੍ਤਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਅਥ ਖੋ ਕਮ੍ਮਜਸ੍ਸ ਪਠਮੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਂ ਅਪਤਿਟ੍ਠਿਤਤਂ ਸਨ੍ਧਾਯਾਤਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **“ਸਤਿਪੀ”**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। **ਤਤੋ ਪਰ**ਨ੍ਤਿ ਤਤੋ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਤੋ ਪਰਂ। ਸਦਿਸਸਨ੍ਤਾਨੇ ਯਥਾ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤਂ, ਨ ਤਥਾ ਵਿਸਦਿਸਸਨ੍ਤਾਨੇਤਿ ਆਹ **“ਸਮਾਨਸਨ੍ਤਤਿਯ”**ਨ੍ਤਿ।

ਅਙ੍ਗਭਾਵਨ੍ਤਿ ਕਾਰਣਭਾਵਂ। ਤੇਨੇਵਾਹ **“ਸਹਾਯਭਾਵ”**ਨ੍ਤਿ। **ਤੇਸਂ ਧਮ੍ਮਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਯੇਹਿ ਸਦ੍ਧਿਂ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਂ, ਤੇਸਂ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਂ ਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕਧਮ੍ਮਾਨਂ। **ਤਦਾ**ਤਿ ਠਿਤਿਕ੍ਖਣੇ ਭਙ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਚ ਰੂਪੁਪ੍ਪਾਦਨਮੇਵ ਨਤ੍ਥਿ। ਅਨਨ੍ਤਰਾਦਿਪਚ੍ਚਯਲਾਭੇਨ ਉਪ੍ਪਾਦਕ੍ਖਣੇ ਏਵ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਬਲਵਭਾਵੋ, ਨ ਇਤਰਤ੍ਰ। ਤੇਨਾਹ **“ਯਦਾ ਚ ਰੂਪੁਪ੍ਪਾਦਨਂ, ਤਦਾ ਉਪ੍ਪਾਦਕ੍ਖਣੇ”**ਤਿ।

ਯੇਹਾਕਾਰੇਹੀਤਿ ਆਹਾਰਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪਚ੍ਚਯਾਦਿਆਕਾਰੇਹਿ। **ਯਥਾਸਮ੍ਭਵਂ ਪਚ੍ਚਯਾ ਹੋਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਫਸ੍ਸਾਦਯੋ ਆਹਾਰਾਦਿਵਸੇਨ ਯਥਾਰਹਂ ਪਚ੍ਚਯਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ **ਪਟ੍ਠਾਨੇ** ‘‘ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਕ੍ਖਣੇ ਵਿਪਾਕਾਬ੍ਯਾਕਤਾ ਆਹਾਰਾ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਕਾਨਂ ਖਨ੍ਧਾਨਂ, ਕਟਤ੍ਤਾ ਚ ਰੂਪਾਨਂ ਆਹਾਰਪਚ੍ਚਯੇਨ ਪਚ੍ਚਯੋ’’ਤਿਆਦਿ (ਪਟ੍ਠਾ॰ ੧.੧.੪੨੯)।

ਚੁਤਿਚਿਤ੍ਤੇਨ ਸਦ੍ਧਿਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਂ, ਚੁਤਿਚਿਤ੍ਤੇਨ ਵਾ ਕਾਰਣਭੂਤੇਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਂ। **ਤਤੋ ਪੁਰਿਮਤਰੇਹਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਂ ਵਿਯਾ**ਤਿ ਯਥਾ ਚੁਤਿਚਿਤ੍ਤਤੋ ਆਸਨ੍ਨੇਹਿ ਪੁਰਿਮਤਰੇਹਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਂ ਰੂਪਂ ਭਵਨ੍ਤਰੇ ਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਏਵਂ ਚੁਤਿਚਿਤ੍ਤੇਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਮ੍ਪਿ ਅਨੁਪਚ੍ਛਿਨ੍ਨੇਪਿ ਵਟ੍ਟਮੂਲੇਤਿ ਅਕਾਰਣਂ ਵਟ੍ਟਮੂਲਾਵੂਪਸਮੋ ਚੁਤਿਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਰੂਪੁਪ੍ਪਾਦਨੇਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ।

ਅਰੂਪਸ੍ਸਾਤਿ ਆਰੁਪ੍ਪਸ੍ਸ।

ਉਤੁਨਾਤਿ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਠਿਤਿਕ੍ਖਣੇ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੇਨ ਉਤੁਨਾ। **ਸਮੁਟ੍ਠਿਤੇ ਰੂਪੇ**ਤਿ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਭਙ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਰੂਪੇ ਸਮੁਟ੍ਠਿਤੇ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਅਨਨ੍ਤਰਂ ਪਠਮਭਵਙ੍ਗਚਿਤ੍ਤਂ ਰੂਪਂ ਸਮੁਟ੍ਠਾਪੇਤਿ। **ਉਪ੍ਪਾਦਨਿਰੋਧਕ੍ਖਣਾ**ਤਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੇਸੁ ਸੋਲ਼ਸਸੁ ਚਿਤ੍ਤੇਸੁ ਆਦਿਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਾਦਕ੍ਖਣੇ, ਸੋਲ਼ਸਮਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਨਿਰੋਧਕ੍ਖਣੇ ਚਾਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ, ਰੂਪਸ੍ਸੇਵ ਪਨ ਉਪ੍ਪਾਦਨਿਰੋਧਕ੍ਖਣਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਧਰਮਾਨਕ੍ਖਣੇ ਏਵਾਤਿ ਤਸ੍ਸ ਉਤੁਨੋ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨਕ੍ਖਣੇ ਏਵ ਯਦਿ ਗਹਿਤਾ, **“ਸੋਲ਼ਸਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾਯੁਕਂ ਰੂਪ”ਨ੍ਤਿ** ਵੁਤ੍ਤਂ **ਹੋਤਿ** ਸੋਲ਼ਸਹੇਵ ਚਿਤ੍ਤੇਹਿ ਤਸ੍ਸ ਧਰਮਾਨਤਾਯ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਤ੍ਤਾ। **ਉਪ੍ਪਾਦਕ੍ਖਣਂ ਅਗ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਉਤੁਨੋ ਧਰਮਾਨਕ੍ਖਣੇ ਉਪ੍ਪਾਦਕ੍ਖਣਂ ਅਗ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਨਿਰੋਧਕ੍ਖਣੇ ਅਥ ਗਹਿਤੇ, **“ਸਤ੍ਤਰਸਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾਯੁਕਂ ਰੂਪ”**ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ ਉਪ੍ਪਾਦਕ੍ਖਣਸਹਿਤੇਨ ਚ ਏਕਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਸ੍ਸ ਗਹਿਤਤ੍ਤਾ। **“ਅਧਿਕਸੋਲ਼ਸਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾਯੁਕ”**ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ ਨਿਰੋਧਕ੍ਖਣਸ੍ਸ ਬਹਿਕਤਤ੍ਤਾ।

ਏਵਂ ਉਪ੍ਪਾਦਨਿਰੋਧਕ੍ਖਣੇਸੁ ਗਹਿਤੇਸੁ ਅਗ੍ਗਹਿਤੇਸੁ ਚ ਸੋਲ਼ਸਸਤ੍ਤਰਸਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾਯੁਕਤਾ, ਤਤੋ ਅਧਿਕਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾਯੁਕਤਾ ਚ ਸਿਯਾਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਤਤ੍ਥ ਠਿਤਪਕ੍ਖਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **“ਯਸ੍ਮਾ ਪਨਾ”**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਤਸ੍ਸ ਧਰਮਾਨਕ੍ਖਣੇ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੇਸੂ**ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਉਤੁਨੋ ਧਰਮਾਨਕ੍ਖਣੇ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੇਸੁ ਸੋਲ਼ਸਸੁ ਚਿਤ੍ਤੇਸੁ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਪਿ ਯਸ੍ਮਾ ਗਹਿਤਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਉਤੁਨੋ **ਉਪ੍ਪਾਦਕ੍ਖਣੇ ਧਰਮਾਨਕ੍ਖਣੇ ਗਹਿਤੋਤਿ ਨਿਰੋਧਕ੍ਖਣੇ ਅਗ੍ਗਹਿਤੇ** ‘‘ਰੂਪੇ ਧਰਨ੍ਤੇਯੇਵ ਸੋਲ਼ਸ ਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਨਿਰੁਜ੍ਝਨ੍ਤਿ, ਤਂ ਪਨ ਸਤ੍ਤਰਸਮੇਨ ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਸਦ੍ਧਿਂ ਨਿਰੁਜ੍ਝਤੀ’’ਤਿ (ਵਿਭ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੨੬ ਪਕਿਣ੍ਣਕਕਥਾ) ਏਵਂ ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਂ ਵਕ੍ਖਮਾਨਾ ਅਧਿਕਸੋਲ਼ਸਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾਯੁਕਤਾ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਾ। ਗਹਿਤੇ ਵਾ ਨਿਰੋਧਕ੍ਖਣੇ ਸੋਲ਼ਸਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾਯੁਕਤਾ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਾਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। ਏਤ੍ਥ ਚ **“ਅਧਿਕਸੋਲ਼ਸਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾਯੁਕਤਾ”**ਤਿ ਇਦਂ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਾਦਕ੍ਖਣੇ ਗਹਿਤੋਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ **ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਵਿਭਙ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾਯਂ** ‘‘ਦ੍ਵੇ ਭਵਙ੍ਗਾਨਿ, ਆਵਜ੍ਜਨਂ, ਦਸ੍ਸਨਂ, ਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਨਂ, ਸਨ੍ਤੀਰਣਂ, ਵੋਟ੍ਠਬ੍ਬਨਂ, ਪਞ੍ਚ ਜਵਨਾਨਿ, ਦ੍ਵੇ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਾਨਿ, ਏਕਂ ਚੁਤਿਚਿਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਪਞ੍ਚਦਸ ਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾ ਅਤੀਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਅਥਾਵਸੇਸਏਕਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾਯੁਕੇ’’ਤਿ (ਵਿਭ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੨੨੭), ਤਥਾ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਪਰਿਯੋਸਾਨਾਨਿ, ‘‘ਏਕਂ ਚੁਤਿਚਿਤ੍ਤਂ, ਤਦਵਸਾਨੇ ਤਸ੍ਮਿਞ੍ਞੇਵ ਏਕਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਟ੍ਠਿਤਿਕੇ ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਚਿਤ੍ਤਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀ’’ਤਿ (ਵਿਭ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੨੨੭) ਚ ਵਕ੍ਖਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ਰੂਪਸ੍ਸ ਸੋਲ਼ਸਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾਯੁਕਤਾਯਪਿ ਅਤ੍ਥਸਿਦ੍ਧਿ ਹੋਤਿਯੇਵ। ਤੇਨਾਹ **“ਸੋਲ਼ਸਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾਯੁਕਤਾ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਾ”**ਤਿ। ਤਥਾਪਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਭਵਙ੍ਗਚਲਨਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ, ਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਮੇਵਾਤਿ ਸਤ੍ਤਰਸਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾਯੁਕਤਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਓਜਾਯ ਸਭਾਵਸੁਖੁਮਤਾ ਉਪਾਦਾਰੂਪਭਾਵਤੋ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਮਾਤਰਾ ਅਜ੍ਝੋਹਟਾ ਓਜਾ ਬਾਹਿਰਬ੍ਭਞ੍ਜਨਂ ਵਿਯ ਗਬ੍ਭਮਲ੍ਲਿਨਾ ਤਸ੍ਮਿਂ ਸਨ੍ਤਾਨੇ ਓਜਟ੍ਠਮਕਰੂਪੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ। ਆਹਾਰਸਮੁਟ੍ਠਾਨਰੂਪਪਵੇਣਿਯਾ ਓਜਾਯ ਵਿਯ ਸੇਸਤਿਸਨ੍ਤਤਿਓਜਾਯ ਰੂਪੁਪ੍ਪਾਦਨਨ੍ਤਿ ਉਦਰਿਯੇ ਓਜਾ ਰੂਪਂ ਨ ਸਮੁਟ੍ਠਾਪੇਤਿ ਉਤੁਸਮੁਟ੍ਠਾਨਭਾਵਤੋ, ਉਪਾਦਿਨ੍ਨਕਟ੍ਠਾਨੇ ਏਵ ਪਨ ਸਮੁਟ੍ਠਾਪੇਤਿ, ਰਸਹਰਣੀਹਿ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਕਾਯਾਨੁਸਟਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਚਿਤ੍ਤਞ੍ਚੇਵਾਤਿ ਏਤ੍ਥ ਚ-ਸਦ੍ਦੇਨ ਪਟਿਯੋਗੀਨਂ ਕਮ੍ਮਮੇਵ ਸਮੁਚ੍ਚਿਨੋਤਿ, ਨ ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਧਮ੍ਮੇਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਆਹ **“ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਤਾਯ ਵੁਤ੍ਤ”**ਨ੍ਤਿ। **“ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਂ ਗਣ੍ਹਾਤਿ** ‘ਚਿਤ੍ਤਂ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਹੋਤੀ’ਤਿਆਦੀਸੁ (ਧ॰ ਸ॰ ੧) ਵਿਯ, **ਨ ਕਮ੍ਮਚੇਤਨਂ ਵਿਯ ਏਕਧਮ੍ਮਮੇਵਾ”**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੇ ‘‘ਯਥਾ ਚਿਤ੍ਤਸਮੁਟ੍ਠਾਨਰੂਪਸ੍ਸ ਹੇਤੁਆਦਯੋ ਚਿਤ੍ਤਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਧਮ੍ਮਾਪਿ ਸਮੁਟ੍ਠਾਪਕਾਵ, ਏਵਂ ਕਮ੍ਮਸਮੁਟ੍ਠਾਨਰੂਪਸ੍ਸ ਕਮ੍ਮਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਪੀ’’ਤਿ ਚੋਦਨਂ ਸਮੁਟ੍ਠਾਪੇਤ੍ਵਾ ਤਸ੍ਸ ਪਰਿਹਾਰਂ ਵਤ੍ਤੁਂ **“ਕਮ੍ਮਸਮੁਟ੍ਠਾਨਞ੍ਚਾ”**ਤਿਆਦਿਮਾਹ।

ਰੂਪਸ੍ਸਾਤਿ ਰੂਪਕ੍ਖਣਸ੍ਸ, ਰੂਪਸ੍ਸ ਵਾ ਅਦ੍ਧੁਨੋ। **ਨਯਦਸ੍ਸਨਮਤ੍ਤਂ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ** ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਕ੍ਖਣੇ ਏਵ ਰੂਪਾਰੂਪਧਮ੍ਮਾਨਂ ਏਕਕ੍ਖਣੇ ਪਾਤੁਭਾਵੋਤਿ ਇਮਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਅਨਧਿਪ੍ਪੇਤਤ੍ਤਾ। ਤੇਨੇਵਾਹ **“ਤਤੋ ਪਰਮ੍ਪਿ ਰੂਪਾਰੂਪਾਨਂ ਸਹੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਸਬ੍ਭਾਵਤੋ”**ਤਿ। ਯਥਾ ਚ ‘‘ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਕ੍ਖਣੇ ਏਵਾ’’ਤਿ ਨਿਯਮੋ ਨ ਗਹੇਤਬ੍ਬੋ, ਏਵਂ ‘‘ਏਕਕ੍ਖਣੇ ਏਵ ਪਾਤੁਭਾਵੋ’’ਤਿਪਿ ਨਿਯਮੋ ਨ ਗਹੇਤਬ੍ਬੋਤਿ

ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ "**ਨ ਪਨੇਤ**"ਨ੍ਤਿਆਦਿਮਾਹ। **ਤਂਦੀਪਨਤ੍ਥਮੇਵਾ**ਤਿ ਅਸਮਾਨਕਾਲਤਾਦੀਪਨਤ੍ਥਮੇਵ, ਨ ਸਹੁਪ੍ਪਾਦਦੀਪਨਤ੍ਥਂ। ਅਦ੍ਧਾਨਪਰਿਚ੍ਛੇਦਕਥਾ ਹਿ ਅਯਨ੍ਤਿ।

ਯਦਿ ਏਵਨ੍ਤਿ ਯਥਾ ਫਲਪਤ੍ਤਾਨਿ, ਏਵਂ ਰੂਪਾਰੂਪਧਮ੍ਮਾ ਯਦਿ ਦਨ੍ਧਲਹੁਪਰਿਵਤ੍ਤਿਨੋ। **ਅਸਮਾਨਦ੍ਧਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਅਤੁਲ੍ਯਕਾਲਤ੍ਤਾ। **ਨਿਚ੍ਛਿਦ੍ਦੇਸੂ**ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਿਵਰੇਸੁ। ਤੇਨ ਨਿਰਨ੍ਤਰਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਂ ਏਵ ਵਿਭਾਵੇਤਿ। **ਅਯ**ਨ੍ਤਿ ਅਦ੍ਧਾਨਪਰਿਚ੍ਛੇਦਕਥਾ। ਚਿਤ੍ਤਜਰੂਪਾਦੀਨਂ ਨ ਤਥਾ ਨਿਰਨ੍ਤਰਭਾਵੇਨ ਪਵਤ੍ਤਿ, ਯਥਾ ਕਮ੍ਮਜਰੂਪਾਨਨ੍ਤਿ ਆਹ "**ਕਮ੍ਮਜਰੂਪਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਂ ਸਨ੍ਧਾਯਾ**"ਤਿ। ਕਮ੍ਮਜਰੂਪਾਨਂ ਵਾ ਇਤਰੇਸਂ ਮੂਲਭਾਵਤੋ ਪਧਾਨਨ੍ਤਿ "**ਕਮ੍ਮਜਰੂਪਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਂ ਸਨ੍ਧਾਯਾ**"ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਅਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਕਤ੍ਤਾ ਅਬਜਾਬਜ੍ਝਤਾਯ ਨਿਰੋਧਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯਾ ਨਿਬ੍ਬਾਨਪਟਿਭਾਗਤਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। **ਪਦੇ ਪਦਂ ਅਕ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਲਕੁਣ੍ਡਕਪਾਦਤਾਯ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਕ੍ਕਨ੍ਤਪਦਸਮੀਪੇ ਪਦਂ ਨਿਕ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ। ਯੋ ਹਿ ਸੀਘਪਦਵਿਕ੍ਕਮੋ ਲਕੁਣ੍ਡਕਪਾਦੋ, ਸੋ ਇਧਾਧਿਪ੍ਪੇਤੋਤਿ ਆਹ "**ਲਹੁਂ ਲਹੁਂ ਅਕ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ**"ਤਿ। **ਸਹੇਵ ਨਿਰੁਜ੍ਝਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਰੂਪਂ ਕਮ੍ਮਜਮਿਧਾਧਿਪ੍ਪੇਤਨ੍ਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਉਤੁਜਂ ਪਨ ਚੁਤਿਤੋ ਉਦ੍ਧਮ੍ਪਿ ਪਵਤ੍ਤਤਿ ਏਵ। **ਪੁਬ੍ਬੇ ਵੁਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ''ਰੂਪਸ੍ਸ ਸਤ੍ਤਰਸਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾ, ਅਰੂਪਸ੍ਸ ਤਤੋ ਏਕਭਾਗੋ''ਤਿ (ਵਿਭੰ॰ ਮੂਲਟੀ॰ ੨੦ ਪਕਿਣ੍ਣਕਕਥਾਵਣ੍ਣਨਾ) ਏਵਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ਅਦ੍ਧਾਨਪ੍ਪਕਾਰਂ।

ਏਕੁਪ੍ਪਾਦਤੋਤਿ ਸਮਾਨੁਪ੍ਪਾਦਤੋ। ਸਮਾਨਤ੍ਥੋ ਹਿ ਅਯਂ ਏਕ-ਸਦ੍ਦੋ। **ਏਕੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾਕਾਰੋ**ਤਿ ਏਕੋ ਞਾਤਪਰਿਞ੍ਞਾਯ ਪਸ੍ਸਿਤਬ੍ਬਾਕਾਰੋ। ਏਵਞ੍ਹਿ ਸੋਲ਼ਸਾਕਾਰਾ ਸਿਯੁਂ, ਇਤਰਥਾ ਵੀਸਤਿ, ਤਤੋ ਅਧਿਕਾ ਵਾ ਏਤੇ ਆਕਾਰਾ ਭਵੇਯ੍ਯੁਂ। **ਤਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਪਚ੍ਛਿਮਕਮ੍ਮਜਸ੍ਸ। **ਹੇਟ੍ਠਾ ਸੋਲ਼ਸਕੇ**ਤਿ ਪਰਿਯੋਸਾਨਸੋਲ਼ਸਕਸ੍ਸ ਅਨਨ੍ਤਰਾਤੀਤਸੋਲ਼ਸਕੇ। **ਪਚ੍ਛਿਮਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਤਤ੍ਥ ਪਚ੍ਛਿਮਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ। ਨਾਨਾਨਿਰੋਧਭਾਵਂ ਵਿਯ ਏਕੁਪ੍ਪਾਦਭਾਵਮ੍ਪਿ ਪਚ੍ਛਿਮਕਮ੍ਮਜਸ੍ਸ ਠਪਨੇ ਕਾਰਣਂ ਅਨਿਚ੍ਛਨ੍ਤੋ "**ਯਦਿ ਪਨਾ**"ਤਿ ਸਾਸਙ੍ਕਂ ਵਦਤਿ। "**ਸਬ੍ਬਮ੍ਪੀ**"ਤਿਆਦਿਨਾ ਤਤ੍ਥ ਅਤਿਪ੍ਪਸਙ੍ਗਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਵਜ੍ਜੇਤਬ੍ਬਂ** ਨਾਨੁਪ੍ਪਾਦਂ ਏਕਨਿਰੋਧਂ। **ਗਹੇਤਬ੍ਬਂ** ਏਕੁਪ੍ਪਾਦਨਾਨਾਨਿਰੋਧਂ। ਉਭਯਮ੍ਪਿ **ਤਦਾ ਨਤ੍ਥਿ** ਅਨੁਪ੍ਪਜ੍ਜਨਤੋ। ਤੇਨੇਵਾਹ "**ਕਮ੍ਮਜਰੂਪਸ੍ਸ ਅਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਤੋ**"ਤਿ। **ਤਤੋ ਪੁਬ੍ਬੇ**ਤਿ ਪਚ੍ਛਿਮਕਮ੍ਮਜਰੂਪੁਪ੍ਪਜ੍ਜਨਤੋ ਓਰਂ। **ਅਞ੍ਞਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਯਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਾਦਕ੍ਖਣੇ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਂ, ਤਤੋ ਅਞ੍ਞਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ। ਠਿਤਿਕ੍ਖਣੇ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਏਕੁਪ੍ਪਾਦਤਾ, ਭਙ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਨਾਨਾਨਿਰੋਧਤਾ ਚ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਆਹ "**ਠਿਤਿਭਙ੍ਗਕ੍ਖਣੇਸੁ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਰੂਪਾਨਿ ਵਜ੍ਜੇਤ੍ਵਾ**"ਤਿ। **ਤੇਨਾ**ਤਿ ਰੂਪੇਨ। "**ਸਙ੍ਖਲਿਕਸ੍ਸ ਵਿਯ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ**"ਤਿ ਏਤੇਨ ਅਵਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ ਇਧ ''ਪਵੇਣੀ''ਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤੋਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਅਞ੍ਞਥਾ**ਤਿ ਵਿਚ੍ਛਿਜ੍ਜਮਾਨਮ੍ਪਿ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ''ਪਵੇਣੀ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਮਾਨੇ। ਨ ਹਿ ਰੂਪਧਮ੍ਮਾਨਂ ਅਰੂਪਧਮ੍ਮਾਨਂ ਵਿਯ ਅਨਨ੍ਤਰਪਚ੍ਚਯਭਾਵੋ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਰੂਪਧਮ੍ਮਾਨਂ ਭਙ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਰੂਪਧਮ੍ਮੇ ਅਗ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ "**ਅਟ੍ਠਚਤ੍ਤਾਲੀਸਾ**"ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤੇਸਂ ਪਨ ਗਹਣੇ ਏਕੂਨਪਞ੍ਞਾਸਾਵ ਸਿਯਾਤਿ ਆਹ "**ਏਕੂਨਪਞ੍ਞਾਸਕਮ੍ਮਜਿਯਵਚਨਂ ਕਤ੍ਤਬ੍ਬਂ ਸਿਯਾ**"ਤਿ।

ਸੁਦੀਪਨਤ੍ਤਾਤਿ ਸੁਖਦੀਪਨਤ੍ਤਾ, ਨਯਦਸ੍ਸਨਭਾਵੇਨ ਵਾ ਸੁਟ੍ਠੁ ਦੀਪਨਤ੍ਤਾ। ਤੇਨੇਵਾਹ "**ਏਤੇਨ ਹਿ ਨਯੇਨਾ**"ਤਿਆਦਿ। ਤਤ੍ਥ **ਤ**ਨ੍ਤਿ ਰੂਪਂ। **ਤੇਨਾ**ਤਿ ਰੂਪੇਨ। **ਉਭਯਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਪਚ੍ਛਿਮਕਮ੍ਮਜਰੂਪਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਯਂ, ਤਤੋ ਪੁਬ੍ਬੇ ਚ। **ਅਞ੍ਞਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਏਕਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਠਿਤਿਕ੍ਖਣੇ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਤਤੋ ਅਞ੍ਞਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ। **ਤਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਰੂਪਸ੍ਸ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਪਚ੍ਛਿਮਕਮ੍ਮਜਰੂਪਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਯਂ ਨਿਰੁਜ੍ਝਨਕਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਤਤੋ ਪੁਰੇਤਰਪ੍ਪਵਤ੍ਤਂ ਰੂਪਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। **ਚਤੁਸਨ੍ਤਤਿਕਰੂਪੇਨਾ**ਤਿਆਦਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਸਙ੍ਗਹਗਮਨਦਸ੍ਸਨਂ। **ਏਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਏਤਸ੍ਮਿਂ ਨਾਨੁਪ੍ਪਾਦੇਕਨਿਰੋਧਤਾਦੀਪਨੇ। **ਠਿਤਿਕ੍ਖਣੇ**ਤਿ ਅਰੂਪਸ੍ਸ ਰੂਪਸ੍ਸ ਚ ਠਿਤਿਕ੍ਖਣੇ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਰੂਪਸ੍ਸ ਚ ਅਰੂਪਸ੍ਸ ਚ ਦਸ੍ਸਿਤਤ੍ਤਾ। **ਅਦਸ੍ਸਿਤਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਯਥਾ ਏਵ ਏਤ੍ਥ, ਏਵਂ ਤਤ੍ਥ ਵਿਭਜਿਤ੍ਵਾ ਅਦਸ੍ਸਿਤਸ੍ਸ। ਕਸ੍ਮਾ ਪਨੇਤ੍ਥ ਪਚ੍ਛਿਮਕਮ੍ਮਜੇਨ ਦੀਪਨਾਯਂ ਸਮਤਿਂਸਕਮ੍ਮਜਰੂਪਗ੍ਗਹਣਂ ਕਤਨ੍ਤਿ ਆਹ "**ਸਮਤਿਂਸ...ਪੇ॰... ਯੋਜਿਤ**"ਨ੍ਤਿ। ਤਤੋ ਕਮ੍ਮਤੋ ਜਾਤਾ **ਤਂਕਮ੍ਮਜਾ,** ਤੇਸੁ। ਸਙ੍ਖਰੋਤੀਤਿ ਸਙ੍ਖਾਰੋ, ਜੀਵਿਤਞ੍ਚ ਤਂ ਸਙ੍ਖਾਰੋ ਚਾਤਿ **ਜੀਵਿਤਸਙ੍ਖਾਰੋ,** ਆਯੁ। ਜੀਵਿਤੇਨ ਸਙ੍ਖਰੀਯਨ੍ਤੀਤਿ **ਜੀਵਿਤਸਙ੍ਖਾਰਾ,** ਉਸ੍ਮਾਦਯੋ।

ਅਞ੍ਞਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਾਦਕ੍ਖਣੇਤਿ ਯਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਾਦਕ੍ਖਣੇ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੰ ਰੂਪੰ ਅਞ੍ਞਸ੍ਸ ਤਤੋ ਸਤ੍ਤਰਸਮਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਾਦਕ੍ਖਣੇ, ਠਿਤਿਕ੍ਖਣੇ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੰ ਅਞ੍ਞਸ੍ਸ ਠਿਤਿਕ੍ਖਣੇਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। "**ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ**"ਤਿ ਇਦੰ ਪਾਲ਼ਿਯਾ ਵਿਰੁਜ੍ਝਨ੍ਤਮ੍ਪਿ ਅਟ੍ਠਕਥਾਯੰ ਆਗਤਭਾਵਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੰ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਅਯਮੇਤ੍ਥ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਕਸ੍ਮਾ**ਤਿ ਚਿਤ੍ਤਸਮੁਟ੍ਠਾਨਰੂਪੰ ਸਨ੍ਧਾਯ ਪਾਲ਼ਿ ਪਵਤ੍ਤਾ, ਅਟ੍ਠਕਥਾਯੰ ਪਨ ਕਮ੍ਮਜਰੂਪਨ੍ਤਿ ਸਾ ਤਾਯ ਕੇਨ ਕਾਰਣੇਨ ਵਿਰੁਜ੍ਝਤੀਤਿ ਆਹ "**ਚਤੁ...ਪੇ॰... ਭਵਿਤਬ੍ਬਤ੍ਤਾ**"ਤਿ, ਨਿਪ੍ਫਨ੍ਨਸ੍ਸਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਤੇਨਾਹ **ਅਟ੍ਠਕਥਾਯੰ** ''ਯੋ ਚਾਯੰ ਚਿਤ੍ਤਸਮੁਟ੍ਠਾਨਸ੍ਸ...ਪੇ॰... ਕਮ੍ਮਾਦਿਸਮੁਟ੍ਠਾਨਸ੍ਸਾਪਿ ਅਯਮੇਵ ਖਣਨਿਯਮੋ''ਤਿ (ਵਿਭ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੨੬ ਪਕਿਣ੍ਣਕਕਥਾ)। **ਏਤੇਹੀ**ਤਿ ਯਥਾਨੀਤੇ ਯਮਕਪਾਠੇ, ''ਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰੋ ਚਿਤ੍ਤਸਮੁਟ੍ਠਾਨੋ''ਤਿਆਦਿਕੇ ਅਟ੍ਠਕਥਾਪਦੇਸੇਤਿ ਏਤੇਹਿ। **ਨਤ੍ਥਿਯੇ**ਵ ਏਕੁਪ੍ਪਾਦਏਕਨਿਰੋਧਦੀਪਨਤੋਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਤੇਨ ਹਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ''ਯੇਨ ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਸਦ੍ਧਿੰ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਤਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਸਤ੍ਤਰਸਮੇਨ ਸਦ੍ਧਿੰ ਨਿਰੁਜ੍ਝਤੀ''ਤਿਆਦਿ।

ਪੁਨ "**ਏਤੇਹੀ**"ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਏਕੁਪ੍ਪਾਦਨਾਨਾਨਿਰੋਧਨਾਨੁਪ੍ਪਾਦਏਕਨਿਰੋਧਦੀਪਨਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਾ ਅਟ੍ਠਕਥਾਪਦੇਸਾ ਗਹਿਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ, ਉਭਯਤ੍ਥਾਪਿ ਵਾ ਏਤੇਹਿ ਆਚਰਿਯੇਹੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਤਿਯੋ ਭਾਗੋ, ਤੇਨ ਅਧਿਕਾ ਸੋਲ਼ਸਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾਯੁਕਤਾ **ਤਤਿਯ...ਪੇ॰... ਯੁਕਤਾ** ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। **ਤਤਿਯ ਭਾਗੋ**ਤਿ ਚ ਉਪ੍ਪਾਦਟ੍ਠਿਤਿਕ੍ਖਣੇ ਉਪਾਦਾਯ ਭਙ੍ਗਕ੍ਖਣੋ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤੋ। ਯਸ੍ਮਿੰ ਏਕਾਦਸ ਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾ ਅਤੀਤਾ, ਅਵਸੇਸਪਞ੍ਚਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾਯੁਕੇ, ਯਸ੍ਮਿੰ ਪਞ੍ਚਦਸ ਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾ ਅਤੀਤਾ, ਅਵਸੇਸਏਕਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾਯੁਕੇ ਤਸ੍ਮਿੰਯੇਵ ਆਰਮ੍ਮਣੇਤਿ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬੰ। ਉਭਯਞ੍ਚੇਤੰ ਯਥਾਕ੍ਕਮੰ ਮਨੋਦ੍ਵਾਰੇ ਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰੇ ਚ ਆਪਾਥਗਤੰ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। ਨ ਖੋ ਪਨੇਵੰ ਸਕ੍ਕਾ ਵਿਞ੍ਞਾਤੁੰ ਏਕਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾਤੀਤੰ ਆਰਮ੍ਮਣੰ ਸਨ੍ਧਾਯ **ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਵਿਭਙ੍ਗਟ੍ਠਕਥਾਯੰ** (ਵਿਭ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੨੨੭) ਤਥਾ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ "**ਨ ਹਿ ਸਕ੍ਕਾ**"ਤਿਆਦਿਮਾਹ। **ਪਞ੍ਚਦਸਾ**ਤਿ ਅਤਿਰੇਕਪਞ੍ਚਦਸ ਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾ ਅਤੀਤਾਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। "**ਤਸ੍ਮਾ**"ਤਿਆਦਿਨਾ ਯਤ੍ਥ ਖਣੇਕਦੇਸੰ ਅਗ੍ਗਹਿਤਨ੍ਤਿ ਨ ਸਕ੍ਕਾ ਵਤ੍ਤੁੰ, ਤਮੇਵ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਏਵੰ ਤਾਵ ਨ ਰੂਪੰ ਸਤ੍ਤਰਸਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾਯੁਕੰ, ਨਾਪਿ ਤਤਿਯਭਾਗਾਧਿਕਸੋਲ਼ਸਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾਯੁਕੰ, ਅਥ ਖੋ ਸੋਲ਼ਸਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾਯੁਕਮੇਵਾਤਿ ਦਸ੍ਸਿਤੰ ਹੋਤਿ।

ਕਸ੍ਮਾ ਪਨੇਤ੍ਥ ਰੂਪਮੇਵ ਸਮਾਨੇਪਿ ਅਨਿਚ੍ਚਸਙ੍ਖਤਾਦਿਭਾਵੇ ਚਿਰਾਯੁਕੰ ਜਾਤਨ੍ਤਿ? ਦਨ੍ਧਪਰਿਵਤ੍ਤਿਭਾਵਤੋ। ਅਰੂਪਧਮ੍ਮਾ ਹਿ ਸਾਰਮ੍ਮਣਾ ਚਿਤ੍ਤਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਾ, ਤੇ ਯਥਾਬਲੰ ਅਤ੍ਤਨੋ ਆਰਮ੍ਮਣਵਿਭਾਵਨਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀਤਿ ਤਦਤ੍ਥਨਿਪ੍ਫਤ੍ਤਿਸਮਨਨ੍ਤਰਮੇਵ ਨਿਰੁਜ੍ਝਨਤੋ ਲਹੁਪਰਿਵਤ੍ਤਿਨੋ। ਤੇਨਾਹ ਭਗਵਾ, ''ਨਾਹੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਞ੍ਞੰ ਏਕਧਮ੍ਮਮ੍ਪਿ ਸਮਨੁਪਸ੍ਸਾਮਿ ਏਵੰ ਲਹੁਪਰਿਵਤ੍ਤੰ, ਯਦਿਦੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਚਿਤ੍ਤ''ਨ੍ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੧.੪੮)। ਰੂਪਧਮ੍ਮਾ ਪਨ ਅਨਾਰਮ੍ਮਣਾ, ਤੇ ਆਰਮ੍ਮਣਵਸੇਨ ਅਰੂਪਧਮ੍ਮੇਹਿ ਵਿਭਾਵੇਤਬ੍ਬਾ। ਸਾ ਚ ਨੇਸੰ ਵੋਹਾਰਾਨੁਗੁਣਾ ਵਿਭਾਵੇਤਬ੍ਬਤਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਦਨ੍ਧਪਰਿਵਤ੍ਤਿਤਾਯ, ਤੇਸਞ੍ਚ ਲਹੁਪਰਿਵਤ੍ਤਿਤਾਯ ਸੋਲ਼ਸਹਿ ਸਤ੍ਤਰਸਹਿ ਵਾ ਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣੇਹਿ ਨਿਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਰੂਪਮੇਵੇਤ੍ਥ ਚਿਰਾਯੁਕੰ ਜਾਤੰ। ਕਿਞ੍ਚ – ਲਹੁਵਿਞ੍ਞਾਣਵਿਸਯਸਨ੍ਤਿਮਤ੍ਤਾਧੀਨਵੁਤ੍ਤਿਤਾਯ ਤਿਣ੍ਣੰ ਖਨ੍ਧਾਨੰ, ਆਰਮ੍ਮਣੂਪਲਦ੍ਧਿਮਤ੍ਤਭਾਵਤੋ ਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਚ ਲਹੁਪਰਿਵਤ੍ਤਿਤਾ, ਦਨ੍ਧਮਹਾਭੂਤਪ੍ਪਚ੍ਚਯਤਾਯ ਪਨ ਰੂਪਸ੍ਸ ਦਨ੍ਧਪਰਿਵਤ੍ਤਿਤਾ। ਨਾਨਾਧਾਤੁਸੁ ਤਥਾਗਤਸ੍ਸੇਵ ਯਥਾਭੂਤਞ੍ਞਾਣੰ, ਤੇਨ ਚ ਰੂਪਮੇਵ ਪੁਰੇਜਾਤਪਚ੍ਚਯੋ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਪਚ੍ਛਾਜਾਤਪਚ੍ਚਯੋ ਚ ਤਸ੍ਸੇਵਾਤਿ ਨ ਏਤ੍ਥ ਅਨਿਚ੍ਚਸਙ੍ਖਤਾਦਿਭਾਵਸਾਮਞ੍ਞੇਨ ਰੂਪਾਰੂਪੰ ਸਮਾਨਾਯੁਕੰ ਪਰਿਕਪ੍ਪੇਤਬ੍ਬੰ। ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਰੂਪਮੇਵ ਚਿਰਾਯੁਕਨ੍ਤਿ ਨਿਟ੍ਠਮੇਤ੍ਥ ਗਨ੍ਤਬ੍ਬੰ।

ਯਥਾ ਚ ਰੂਪਸ੍ਸ ਸਤ੍ਤਰਸਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾਯੁਕਤਾ, ਤਤਿਯਭਾਗਾਧਿਕਸੋਲ਼ਸਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾਯੁਕਤਾ ਵਾ ਨ ਹੋਤਿ, ਤੰ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਯ੍ਵਾਯੰ ਅਟ੍ਠਕਥਾਯੰ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਠਿਤਿਕ੍ਖਣੇ ਰੂਪੁਪ੍ਪਾਦੋ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਤਤ੍ਥ ਠਿਤਿਕ੍ਖਣਮੇਵ ਤਾਵ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਨਨੁਜਾਨਨ੍ਤੋ "**ਯੋ ਚੇਤ੍ਥ...ਪੇ॰... ਵਿਚਾਰੇਤਬ੍ਬੋ**"ਤਿ ਵਤ੍ਵਾ ਯਮਕੇ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਵਾਰਾਦਿਪਾਲ਼ਿੰ ਆਹਰਨ੍ਤੋ "**ਚਿਤ੍ਤਯਮਕੇ**"ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨੇ**ਤਿ ਉਭਯਮ੍ਪਿ ਯਮਕਪਦੰ ਅਹਾਪੇਤ੍ਵਾ ਕਤਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨੇ। **ਉਪ੍ਪਾਦਕ੍ਖਣੇ ਅਨਾਗਤਞ੍ਚਾ**ਤਿ ਉਪ੍ਪਾਦਕ੍ਖਣੇ ਚ ਚਿਤ੍ਤੰ, ਅਨਾਗਤਞ੍ਚ ਚਿਤ੍ਤੰ ਨ ਨਿਰੁਦ੍ਧੰ, ਨਿਰੁਜ੍ਝਮਾਨਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਠਿਤਿਕ੍ਖਣਾਭਾਵੰ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਦੀਪੇਤੀ**ਤਿ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਵਾਰਾਦੀਸੁ ''ਠਿਤਿਕ੍ਖਣੇ''ਤਿ ਅਵਚਨੰ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਠਿਤਿਕ੍ਖਣੰ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਇਮਮਤ੍ਥੰ ਦੀਪੇਤਿ ਬੋਧੇਤਿ। ਨ ਹਿ ਯਥਾਧਮ੍ਮਸਾਸਨੇ ਅਭਿਧਮ੍ਮੇ ਲਬ੍ਭਮਾਨਸ੍ਸ ਅਵਚਨੇ ਕਾਰਣੰ ਦਿਸ੍ਸਤੀਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਨ ਕੇਵਲਮਭਿਧਮ੍ਮੇ ਅਵਚਨਮੇਵ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ

ਠਿਤਿਕ੍ਖਣਾਭਾਵਜੋਤਕਂ, ਅਪਿਚ ਖੋ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਪਾਲ਼ਿਪੀਤਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ "**ਸੁਤ੍ਤੇਸੁਪੀ**"ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਅਞ੍ਞਥਤ੍ਤਂ** ਨਾਮ ਪੁਬ੍ਬਾਪਰਵਿਸੇਸੋ। **ਖਣਦ੍ਵਯਸਮਙ੍ਗਿਂ ਠਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਠਿਤਭਾਵਮਾਹ। ਅਞ੍ਞਥਤ੍ਤਂ ਪਨ ਸਨ੍ਤਾਨੇਯੇਵ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਏਤ੍ਥ ਚ ਕੇਚਿ ''ਯਥਾਭੂਤੋ ਧਮ੍ਮੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਕਿਂ ਤਥਾਭੂਤੋਵ ਭਿਜ੍ਜਤਿ, ਉਦਾਹੁ ਅਞ੍ਞਥਾਭੂਤੋ? ਯਦਿ ਤਥਾਭੂਤੋਵ ਭਿਜ੍ਜਤਿ, ਨ ਜਰਤਾਯ ਸਮ੍ਭਵੋ। ਅਥ ਅਞ੍ਞਥਾਭੂਤੋ, ਅਞ੍ਞੋ ਏਵ ਸੋਤਿ ਸਬ੍ਬਥਾਪਿ ਠਿਤਿਕ੍ਖਣਸ੍ਸ ਅਭਾਵੋਯੇਵਾ''ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਏਕਧਮ੍ਮਾਧਾਰਭਾਵੇਪਿ ਉਪ੍ਪਾਦਨਿਰੋਧਾਨਂ ਅਞ੍ਞੋਵ ਉਪ੍ਪਾਦਕ੍ਖਣੋ, ਅਞ੍ਞੋ ਨਿਰੋਧਕ੍ਖਣੋ। ਉਪ੍ਪਾਦਾਵਤ੍ਥਞ੍ਹਿ ਉਪਾਦਾਯ ਉਪ੍ਪਾਦਕ੍ਖਣੋ, ਨਿਰੋਧਾਵਤ੍ਥਂ ਉਪਾਦਾਯ ਨਿਰੋਧਕ੍ਖਣੋ। ਉਪ੍ਪਾਦਾਵਤ੍ਥਾਯ ਚ ਭਿਨ੍ਨਾ ਨਿਰੋਧਾਵਤ੍ਥਾਤਿ ਏਕਸ੍ਮਿਂਯੇਵ ਸਭਾਵਧਮ੍ਮੇ ਯਥਾ ਇਚ੍ਛਿਤਬ੍ਬਾ, ਅਞ੍ਞਥਾ ਅਞ੍ਞੋਵ ਧਮ੍ਮੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਅਞ੍ਞੋ ਧਮ੍ਮੋ ਨਿਰੁਜ੍ਝਤੀਤਿ ਆਪਜ੍ਜੇਯ੍ਯ, ਏਵਂ ਨਿਰੋਧਾਵਤ੍ਥਾਯ ਵਿਯ ਨਿਰੋਧਾਭਿਮੁਖਾਵਤ੍ਥਾਯਪਿ ਭਵਿਤਬ੍ਬਂ। ਸਾ ਠਿਤਿ, ਜਰਤਾ ਚਾਤਿ ਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਿਤਬ੍ਬਮੇਤਂ। ਯਦਿ ਏਵਂ ਕਸ੍ਮਾ ਪਾਲ਼ਿਯਂ ਠਿਤਿਕ੍ਖਣੋ ਨ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ? ਵਿਨੇਯ੍ਯਜ੍ਝਾਸਯਾਨੁਰੋਧੇਨ ਨਯਦਸ੍ਸਨਵਸੇਨ ਪਾਲ਼ਿ ਗਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਅਭਿਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾਪਿ ਹਿ ਕਦਾਚਿ ਵਿਨੇਯ੍ਯਜ੍ਝਾਸਯਾਨੁਰੋਧੇਨ ਪਵਤ੍ਤਤਿ। ਤਥਾ ਹਿ ਰੂਪਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਾਦੋ ''ਉਪਚਯੋ, ਸਨ੍ਤਤੀ''ਤਿ ਭਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਦੇਸਿਤੋ। ਹੇਤੁਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਦੁਕਾਦਿਦੇਸਨਾ ਚੇਤ੍ਥ ਨਿਦਸ੍ਸਿਤਬ੍ਬਾ।

"**ਯਸ੍ਸ ਵਾ ਪਨਾ**"ਤਿਆਦਿ ਪੁਚ੍ਛਾਵਚਨਂ। ਤਸ੍ਸ "**ਨੋ**"ਤਿ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਂ। **ਸਮੁਦਯਸਚ੍ਚਂ ਨਿਰੁਜ੍ਝਤੀ**ਤਿ ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਸ੍ਸ ਨਿਰੋਧਕ੍ਖਣੇ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਅਯਮੇਤ੍ਥ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ – ਯਦਿ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਭਙ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਰੂਪਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜੇਯ੍ਯ, ਤਂ ਦੁਕ੍ਖਸਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ''ਨੋ''ਤਿ ਵਤ੍ਤੁਂ ਨ ਸਕ੍ਕਾ, ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਚੇਤਂ। ਤਸ੍ਮਾ ਵਿਞ੍ਞਾਯਤਿ ''ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਨਿਰੋਧਕ੍ਖਣੇ ਰੂਪੁਪ੍ਪਾਦੋ ਨਤ੍ਥੀ''ਤਿ। ਤਯਿਦਮਕਾਰਣਂ। ਅਰੂਪਲੋਕਞ੍ਹਿ ਸਨ੍ਧਾਯ, ਚਿਤ੍ਤਸਮੁਟ੍ਠਾਨਰੂਪਂ ਵਾ ''ਨੋ''ਤਿ ਸਕ੍ਕਾ ਵਤ੍ਤੁਨ੍ਤਿ। ਅਯਞ੍ਹਿ ਯਮਕਦੇਸਨਾਯ ਪਕਤਿ, ਯਦਿਦਂ ਯਥਾਸਮ੍ਭਵਯੋਜਨਾ। ਏਤੇਨ ''ਨ ਚ ਚਿਤ੍ਤਸਮੁਟ੍ਠਾਨਰੂਪਮੇਵਾ''ਤਿਆਦਿਵਚਨਂ ਪਟਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਂ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। ਅਥ ਵਾ ਪਚ੍ਚਾਸਤ੍ਤਿਞਾਯੇਨ ਯਂ ਸਮੁਦਯਸਚ੍ਚਂ ਨਿਰੁਜ੍ਝਤਿ, ਤੇਨ ਯਂ ਦੁਕ੍ਖਸਚ੍ਚਂ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤਬ੍ਬਂ ਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕਤਪ੍ਪਟਿਬਦ੍ਧਰੂਪਸਙ੍ਖਾਤਂ, ਤਸ੍ਸ ਤਦਾ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ''ਨੋ''ਤਿ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਂ, ਨ ਸਬ੍ਬਸ੍ਸ।

ਸਹੁਪ੍ਪਾਦੇਕਨਿਰੋਧਵਚਨਤੋਤਿ ''ਯਸ੍ਸ ਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰੋ ਨਿਰੁਜ੍ਝਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਰੋ ਨਿਰੁਜ੍ਝਤੀਤਿ? ਆਮਨ੍ਤਾ''ਤਿ (ਯਮ॰ ੨.ਸਙ੍ਖਾਰਯਮਕ.੭੯) ਏਵਂ ਸਹੁਪ੍ਪਾਦਸਹਨਿਰੋਧਵਚਨਤੋ। **ਤੇਨ ਵਚਨੇਨਾ**ਤਿ ''ਯਸ੍ਸ ਕਾਯਸਙ੍ਖਾਰੋ''ਤਿਆਦਿਵਚਨੇਨ। **ਅਞ੍ਞਰੂਪਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਕਮ੍ਮਉਤੁਆਹਾਰਜਰੂਪਾਨਂ। **ਸਹੁਪ੍ਪਾਦਸਹਨਿਰੋਧਾਦਿਕਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਯਂ ਯੋਜਨਾ – ਅਪ੍ਪਟਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਸਹੁਪ੍ਪਾਦਸਹਨਿਰੋਧਅਨਨੁਞ੍ਞਾਤਨਾਨੁਪ੍ਪਾਦਨਾਨਾਨਿਰੋਧਅਨਿਵਾਰਿਤਅਬ੍ਯਾਕਤਭਾਵਾਨਂ ਕਮ੍ਮਜਾਦੀਨਨ੍ਤਿ। **ਏਤੇਨਾ**ਤਿ ''ਯਸ੍ਸ ਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤੀ''ਤਿਆਦਿਕੇਨ (ਯਮ॰ ੩.ਧਮ੍ਮਯਮਕ.੧੬੩) ਪਾਠੇਨ, ''ਨ ਚਿਤ੍ਤਸਮੁਟ੍ਠਾਨਰੂਪਮੇਵਾ''ਤਿ ਯੁਤ੍ਤਿਵਚਨੇਨ ਚ। **ਯਮਕਪਾਲ਼ਿਅਨੁਸ੍ਸਰਣੇ**ਤਿ ਯਥਾਦਸ੍ਸਿਤਚਿਤ੍ਤਯਮਕਪਾਲ਼ਿਯਾ ਯਥਾਰੁਤਵਸੇਨੇਵ ਅਨੁਸ੍ਸਰਣੇ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨੇ। **ਭਿਜ੍ਜਮਾਨਤਾ**ਤਿ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਭਿਜ੍ਜਮਾਨਤਾ ਨਾਮ ਨਿਰੁਜ੍ਝਮਾਨਤਾ ਠਿਤਿਯਾ ਅਭਾਵਤੋ। **ਸਹਾਯਭਾਵਂ ਨਾਪਿ ਗਚ੍ਛਤਿ** ਨਿਸ੍ਸਯਤ੍ਥਿਭਾਵਾਦਿਨਾ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵਾਭਾਵਤੋ। ਉਪ੍ਪਾਦਕ੍ਖਣੇ ਏਵ ਹਿ ਅਨਨ੍ਤਰਾਦਿਪਚ੍ਚਯਲਾਭੇਨ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਬਲਵਤਾ। **ਏਵਞ੍ਚ ਸਤੀ**ਤਿ ਏਵਞ੍ਚ ਉਤੁਨਾਪਿ ਭਵਙ੍ਗਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਾਦਕ੍ਖਣੇਯੇਵ ਰੂਪਸਮੁਟ੍ਠਾਪਨੇ ਸਤਿ। **ਤਂਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣੇ**ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਖਣੇ, ਖਣਦ੍ਵਯੇਪੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਤੇਨੇਵਾ**ਤਿ ਅਤਿਲਹੁਪਰਿਵਤ੍ਤਿਭਾਵੇਨੇਵ। ਅਥ ਵਾ **ਤੇਨੇਵਾ**ਤਿ ਦਨ੍ਧਪਰਿਵਤ੍ਤਿਕਤਾਯ ਰੂਪਸ੍ਸ ਸਕਲਂ ਏਕਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਭਾਵੇਨੇਵ। **ਤ**ਨ੍ਤਿ ਚਿਤ੍ਤਂ। ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਚਿਤ੍ਤਂ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਧਮ੍ਮਾਨਂ ਵਿਯ ਸਹਜਾਤਰੂਪਧਮ੍ਮਾਨਮ੍ਪਿ ਸਹਜਾਤਾਦਿਪਚ੍ਚਯੇਨ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤੀਤਿ ਆਹ "**ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਤੋ ਉਦ੍ਧ**"ਨ੍ਤਿ। ਚਿਤ੍ਤਸਮੁਟ੍ਠਾਨਾਨਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਸਹਜਾਤਾਦਿਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿਯੇਵਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ "**ਅਚਿਤ੍ਤਸਮੁਟ੍ਠਾਨਾਨ**"ਨ੍ਤਿ। **ਤਦਨਨ੍ਤਰ**ਨ੍ਤਿ ਯੇਨ ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਸਹੁਪ੍ਪਨ੍ਨਂ, ਤਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਨਨ੍ਤਰਂ। **ਤ**ਨ੍ਤਿ ਰੂਪਂ। **ਤਦਨਨ੍ਤਰਂ ਚਿਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਸਹੁਪ੍ਪਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤਾਨਨ੍ਤਰਂ ਚਿਤ੍ਤਂ। **ਯਦਿ ਏਵ**ਨ੍ਤਿ ਯਦਿ ਸਕਲਂ ਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਂ ਰੂਪਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਮੇਵ ਹੋਤਿ, ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਾਦਕ੍ਖਣੇ ਏਵ ਰੂਪਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਾਦਾਰਮ੍ਭੋਤਿ ਆਹ "**ਨ, ਚਿਤ੍ਤਨਿਰੋਧਕ੍ਖਣੇ ਰੂਪੁਪ੍ਪਾਦਾਰਮ੍ਭਾਭਾਵਤੋ**"ਤਿ। **ਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣੇ**ਤਿ ਅਤ੍ਤਨਾ ਸਹੁਪ੍ਪਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਖਣੇ। **ਤ**ਨ੍ਤਿ ਰੂਪਂ। **ਰੂਪਸਮੁਟ੍ਠਾਪਨਪੁਰੇਜਾਤਪਚ੍ਚਯਕਿਚ੍ਚ**ਨ੍ਤਿ ਰੂਪਸਮੁਟ੍ਠਾਪਨਕਿਚ੍ਚਞ੍ਚ ਪੁਰੇਜਾਤਪਚ੍ਚਯਕਿਚ੍ਚਞ੍ਚ।

ਠਿਤਿਪ੍ਪਤ੍ਤਿਵਿਸੇਸਾਲਾਭਨ੍ਤਿ ਠਿਤਿਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਲਦ੍ਧਬ੍ਬੋ ਯੋ ਵਿਸੇਸੋ, ਤਸ੍ਸ ਅਲਾਭੰ। **ਇਦੰ ਵੁਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ''ਯੇਨ ਸਹੁਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਤੰਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣੇ ਰੂਪੰ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਮੇਵਾ''ਤਿ ਇਦੰ ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਵੁਤ੍ਤੰ।

ਯੰ ਯਸ੍ਸ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧਿਭਾਵੇਨ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਤੰ ਦੂਰੇ ਠਿਤਮ੍ਪਿ ਤੇਨ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧਨੀਯਨ੍ਤਿ ਆਹ **"ਤਤੋ ਪਰੰ…ਪੇ॰… ਏਤੇਨ ਸਹ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ"**ਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ''ਤਤੋ''ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਤੰਸਦ੍ਦੇਨ ਚੁਤਿੰ ਪਚ੍ਚਾਮਸਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ **"ਚੁਤਿਤੋ ਪਰਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ"**ਤਿ।

ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਕਤ੍ਵਾਤਿ ਯਦਿਪਿ ਯਥਾ ਅਟ੍ਠਕਥਾਯੰ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਤਥਾ ਏਕੁਪ੍ਪਾਦੇਕਨਿਰੋਧਤਾ ਰੂਪਾਨੰ ਅਰੂਪੇਹਿ, ਅਰੂਪਾਨਞ੍ਚ ਰੂਪੇਹਿ ਨਤ੍ਥਿ। ਯਥਾ ਚ ਅਮ੍ਹੇਹਿ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਤਥਾ ਅਤ੍ਥੇਵਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ।

ਚਤੁਤ੍ਥਸ੍ਸ ਪਕਾਰਸ੍ਸ ਵੁਚ੍ਚਮਾਨਤ੍ਤਾ **"ਤਯੋ ਪਕਾਰੇ ਆਹਾ"**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ।

''ਤੇਸੰਯੇਵ ਰੂਪਾਨੰ ਕਾਯਵਿਕਾਰੋ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਪਰਿਨਿਪ੍ਫਨ੍ਨਾਨੰ ਵਿਕਾਰਾਦਿਭਾਵੰ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ''ਸਬ੍ਬੰ ਪਰਿਨਿਪ੍ਫਨ੍ਨੰ ਸਙ੍ਖਤਮੇਵਾ''ਤਿ ਵਦਨ੍ਤੇਨ ਪਰਿਨਿਪ੍ਫਨ੍ਨਤਾਪਰਿਯਾਯੋ ਦਸ੍ਸਿਤੋ। **ਪੁਬ੍ਬਨ੍ਤਾਪਰਨ੍ਤਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨੋ**ਤਿ ਪਾਤੁਭਾਵਵਿਦ੍ਧੰਸਭਾਵਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨੋ, ਉਦਯਬ੍ਬਯਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨੋ ਵਾ। ''ਅਯੰ ਦਤ੍ਤੋ ਨਾਮ ਹੋਤੂ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਨਾਮਕਰਣੰ **ਨਾਮਗ੍ਗਹਣੰ। ਸਮਾਪਜ੍ਜਨੰ** ਨਿਰੋਧਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯਾ ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਨੁਕ੍ਕਮੇਨ ਨਾਮਕਾਯਸ੍ਸ ਨਿਰੋਧਮੇਵ। **ਆਦਿ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ਸਤ੍ਤਕਸਿਣਾਦਿਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਯਾ ਪਞ੍ਞਾਪਨੰ ਸਙ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ। **ਨਿਪ੍ਫਾਦਿਯਮਾਨੇ**ਤਿ ਸਾਧਿਯਮਾਨੇ।

ਪਕਿਣ੍ਣਕਕਥਾਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਕਮਾਦਿਵਿਨਿਚ੍ਛਯਕਥਾਵਣ੍ਣਨਾ

ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਕ੍ਕਮਾਦੀਸੁ ਦੇਸਨਾਕ੍ਕਮੋਪਿ ਲਬ੍ਭਤੇਵਾਤਿ **"ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਾਤਿਆਦਿਕੋ ਦੇਸਨਾਕ੍ਕਮੋ**ਵਾ**"**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। **ਅਨੁਪੁਬ੍ਬੁਕ੍ਕੰਸਤੋ**ਤਿ ਦਾਨਸੀਲਕਾਮਾਦੀਨਵਾਦਿਦਸ੍ਸਨਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਕਥਾਨੰ ਅਨੁਕ੍ਕਮੇਨ ਉਕ੍ਕਟ੍ਠਭਾਵਤੋ ਕਥਾਨੰ ਅਨੁਪੁਬ੍ਬੁਕ੍ਕੰਸਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਤੇਨ ਉਕ੍ਕੰਸਕ੍ਕਮੋ ਨਾਮਾਯੰ ਵਿਸੁੰ ਕਮੋਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਤਥਾਪਿ ਦਾਨਾਦੀਨੰ ਦੇਸਨਾਕ੍ਕਮਾਵਰੋਧਨੇ ਕਾਰਣਮਾਹ **"ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਆਦਿਵਵਤ੍ਥਾਨਾਭਾਵਤੋ"**ਤਿ। ਤਤ੍ਥ **ਆਦਿ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ਪਹਾਨਪਟਿਪਤ੍ਤਿਭੂਮਿਕ੍ਕਮੇ ਸਙ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ। ''ਚਕ੍ਖੁਆਦੀਨਮ੍ਪਿ ਵਿਸਯਭੂਤ''ਨ੍ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਪਞ੍ਚਰੂਪਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਗੋਚਰਤਾ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਾਤਿ ਆਹ **"ਏਕਦੇਸੇਨਾ"**ਤਿਆਦਿ। **ਏਕਦੇਸੇਨਾ**ਤਿ ਬਾਹਿਰੋਲ਼ਾਰਿਕਾਯਤਨੇਹਿ। **ਏਤ੍ਥਾ**ਤਿ ''ਯੰ ਵੇਦਯਤਿ, ਤੰ ਸਞ੍ਜਾਨਾਤੀ''ਤਿ ਏਤਸ੍ਮਿੰ ਪਦੇ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ।

ਤੰਸਭਾਵਤਾਨਿਵਤ੍ਤਨਤ੍ਥਨ੍ਤਿ ਅਨਾਸਵਧਮ੍ਮਸਭਾਵਤਾਨਿਵਤ੍ਤਨਤ੍ਥੰ। **ਅਨਾਸਵਾ ਖਨ੍ਧੇਸ੍ਵ**ੇਵ **ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ** ਸਾਸਵਾਨਮ੍ਪਿ ਖਨ੍ਧੇਸੁ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ। ਨਨੁ ਚ ਅਨਾਸਵਧਮ੍ਮੋ ਖਨ੍ਧੇਸੁ ਅਵੁਤ੍ਤੋਪਿ ਅਤ੍ਥੀਤਿ? ਸਚ੍ਚੰ ਅਤ੍ਥਿ, ਖਨ੍ਧਾਧਿਕਾਰੇ ਖਨ੍ਧਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਾ ਏਵ ਅਨਾਸਵਾ ਗਯ੍ਹਨ੍ਤੀਤਿ ਨਾਯੰ ਦੋਸੋ।

ਯਥਾ ਫਸ੍ਸਾਦਯੋ ਵਿਸੇਸਤੋ ਤਦਨੁਗੁਣਵੁਤ੍ਤਿਤਾਯ ਸਙ੍ਖਤਾਭਿਸਙ੍ਖਰਣਸਭਾਵਾਤਿ ਸਙ੍ਖਾਰਕ੍ਖਨ੍ਧੇ ਸਮਵਰੁਦ੍ਧਾ, ਨ ਏਵੰ ਵੇਦਨਾਸਞ੍ਞਾਵਿਞ੍ਞਾਣਾਨੀਤਿ ਰੂਪਧਮ੍ਮਾ ਵਿਯ ਤਾਨਿ ਵਿਸੁੰ ਖਨ੍ਧਭਾਵੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ। ਏਤੇਨ ਫਸ੍ਸਾਦੀਨੰ ਵਿਸੁੰ ਖਨ੍ਧਸਦ੍ਦਵਚਨੀਯਤਾਭਾਵੋ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤੰ **"ਫੁਸਨਾਦਯੋ ਪਨਾ"**ਤਿਆਦਿ। **ਇਤਿਆਦੀਨਞ੍ਚ ਸੁਤ੍ਤਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ **ਆਦਿ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ''ਰੂਪੇ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਤਿ ਰੂਪੰ ਉਪਾਦਾਯ ਰੂਪੰ ਅਭਿਨਿਵਿਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ ਸੰਯੋਜਨਾਭਿਨਿਵੇਸਵਿਨਿਬਨ੍ਧਾ। ਵੇਦਨਾਯ…ਪੇ॰… ਸਞ੍ਞਾਯ… ਸਙ੍ਖਾਰੇਸੁ… ਵਿਞ੍ਞਾਣੇ ਸਤਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣੰ ਉਪਾਦਾਯ ਵਿਞ੍ਞਾਣੰ ਅਭਿਨਿਵਿਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ ਸੰਯੋਜਨਾਭਿਨਿਵੇਸਵਿਨਿਬਨ੍ਧਾ''ਤਿ (ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੩.੧੫੮), ਤਥਾ ''ਅਹੰ ਰੂਪੰ, ਮਮ ਰੂਪਨ੍ਤਿ ਪਰਿਯੁਟ੍ਠਟ੍ਠਾਯੀ ਹੋਤੀ''ਤਿ (ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੩.੧) ਚ ਏਵਮਾਦੀਨੰ ਸੁਤ੍ਤਪਦਾਨੰ ਸਙ੍ਗਹੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। **ਏਤੇਨਾ**ਤਿ ਅਤ੍ਤਨਾ ਦਸ੍ਸਿਤਸੁਤ੍ਤੇਨ। ਵ**ਕ੍ਖਮਾਨਸੁਤ੍ਤਵਸੇਨ ਚਾ**ਤਿ ''ਰੂਪੇ ਖੋ,

ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਤੀ''ਤਿਆਦਿਕਸ੍ਸ **ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਂ** (ਵਿਭ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੨੬ ਪਕਿਣ੍ਣਕਕਥਾ) ਵਕ੍ਖਮਾਨਸ੍ਸ ਸੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵਸੇਨ। **"ਪਰਿਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਾਦਿਵਸੇਨ ਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਾ"**ਤਿ ਏਤੇਨ ਨਵਤ੍ਤਬ੍ਬਾਰਮ੍ਮਣਾਪਿ ਦਿਟ੍ਠਿ ਖਨ੍ਧੇ ਏਵ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਪਗੇਵ ਖਨ੍ਧਾਰਮ੍ਮਣਾਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ।

ਵੇਦਨਾਕਾਰਣਾਯਾਤਿ ਵੇਦਨਾਯਾਤਨਾਯ। **ਛਾਦਾਪਨਤੋ**ਤਿ ਰੋਚਾਪਨਤੋ। **ਬਾਹੁਲ੍ਲੇਨਾ**ਤਿ ਬਹੁਲਭਾਵੇਨ। ਉਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧਾ ਹਿ ਬਾਹੁਲ੍ਲਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਕਾ, ਨ ਇਤਰੇ।

ਪੁਟਂ ਕਤ੍ਵਾਤਿ ਚ ਛਤ੍ਤਸਦਿਸਂ ਪੁਟਂ ਬਨ੍ਧਂ ਕਤ੍ਵਾ। **ਵਤ੍ਥੂਮੀ**ਤਿ ਚਕ੍ਖਾਦਿਵਤ੍ਥੁਮ੍ਹਿ। **ਵਟ੍ਟਗਤਵੇਦਨਂ ਸਨ੍ਧਾਯ** **ਵੁਤ੍ਤਂ**। ਸਾ ਹਿ ਇਧ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਭਾਵੇ ਠਿਤਾ। **ਊਨੇਹੀ**ਤਿ ਵਤ੍ਥੂਨਾ, ਕਿਲੇਸੇਹਿ ਚ ਊਨੇਹਿ।

ਮਾਯਾਯਾਤਿ ਇਨ੍ਦਜਾਲਾਦਿਮਾਯਾਯ ਪਯੋਗੋ ਮਾਯਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੇਨਾਹ **"ਮਾਯਾਯ ਦਸ੍ਸਿਤਂ ਰੂਪਂ 'ਮਾਯਾ'ਤਿ ਆਹਾ"**ਤਿ। **ਵਤ੍ਥੁਭਾਵਾਦਿਤੋ**ਤਿ **ਆਦਿ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ਆਰਮ੍ਮਣਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਦਿਕੇ ਸਙ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ। **ਕਤ੍ਥਚੀ**ਤਿ ਰੂਪਕ੍ਖਨ੍ਧਾਦਿਕੇ। **ਕੋਚਿ ਵਿਸੇਸੋ**ਤਿ ਅਸੁਭਾਦਿਕੋਵ।

ਤਸ੍ਸਾਤਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਰੂਪਸ੍ਸ। ਯਸ੍ਸ ਕਾਮਰਾਗਪ੍ਪਹਾਨਮੁਖੇਨ ਸਬ੍ਬਰਾਗਪ੍ਪਹਾਨਂ ਸਮ੍ਭਵਤਿ, ਤਂ ਸਨ੍ਧਾਯਾਹ **"ਕਾਮਰਾਗਮੁਖੇਨ ਵਾ ਸਬ੍ਬਲੋਭਪ੍ਪਹਾਨਂ ਵਦਤੀ"**ਤਿ। **ਯੋਜੇਤਬ੍ਬ**ਨ੍ਤਿ ਵੇਦਨਾਯ ਛਨ੍ਦਰਾਗਂ ਪਜਹਨ੍ਤੋ ਤਸ੍ਸਾ ਸਮੁਦਯਭੂਤੇ ਫਸ੍ਸੇਪਿ ਛਨ੍ਦਰਾਗਂ ਪਜਹਤੀਤਿ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ। ਪਰਿਞ੍ਞਤ੍ਤਯਸ੍ਸ ਯੋਜਨਾ ਪਾਕਟਾ ਏਵ।

ਤਤੋਤਿ ਦੁਕ੍ਖੁਪ੍ਪਾਦਨਸੁਖਵਿਨਾਸਨਾਨਂ ਅਦਸ੍ਸਨਤੋ। **ਭਿਨ੍ਦਤੀ**ਤਿ ਵਿਨਾਸੇਤਿ। **ਤ**ਨ੍ਤਿ ਮਨੋਸਞ੍ਚੇਤਨਾਹਾਰਂ ਞਾਤਤੀਰਣਪਰਿਞ੍ਞਾਹਿ ਪਰਿਗ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ ਤੀਰੇਤਿ।

ਤਂ ਪਜਹਨ੍ਤੋਤਿ ਅਵਿਜ੍ਜਂ ਪਜਹਨ੍ਤੋ। **ਪਰਾਮਟ੍ਠ**ਨ੍ਤਿ ਪਰਾਮਾਸਸਙ੍ਖਾਤਾਯ ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਨਿਚ੍ਚਾਦਿਵਸੇਨ ਗਹਿਤਂ। **ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਨਿਚ੍ਚਤੋ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤੋ ਦਿਟ੍ਠੁਪਾਦਾਨਂ ਉਪਾਦਿਯਤੀ**ਤਿ ਅਯਮਤ੍ਥੋ ''ਤਦੇਵਿਦਂ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਸਨ੍ਧਾਵਤਿ ਸਂਸਰਤਿ, ਅਨਞ੍ਞ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਸੁਤ੍ਤਪਦੇਹਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੩੯੬) ਦੀਪੇਤਬ੍ਬੋ।

ਕਮਾਦਿਵਿਨਿਚ੍ਛਯਕਥਾਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੨. ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ

੩੪. ਤਂ ਵਤ੍ਵਾਤਿ ਤਂ ਭੂਮਿਵਸੇਨ ਜਾਨਿਤਬ੍ਬਤਂ ''ਸਬ੍ਬਾਪਿ ਚਤੁਭੂਮਿਕਵੇਦਨਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਵਤ੍ਵਾ। **ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਤੋ ਦਸ੍ਸਿਤਤਾਦੀ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ **ਆਦਿ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ਹੇਤੁਜਾਤਿਭੂਮਿਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਵਤ੍ਥੁਸਮ੍ਫਸ੍ਸਜਭੇਦਤੋ ਦਸ੍ਸਿਤਤਂ ਅਨਵਸੇਸਤੋ ਸਙ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ।

ਯਦਿਪਿ ਤਂ-ਸਦ੍ਦੋ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਸਾਮਞ੍ਞਤੋ ਪਟਿਨਿਦ੍ਦੇਸੋ, ਤਥਾਪਿ ਅਨਨ੍ਤਰਮੇਵ ਪਚ੍ਚਾਮਸਿਤੁਂ ਯੁਤ੍ਤੋ ਇਤਰਤ੍ਥ ਅਸਮ੍ਭਵਤੋਤਿ ਆਹ **"ਅਟ੍ਠ...ਪੇ॰... ਯੋਜਨਾ"**ਤਿ। **"ਅਟ੍ਠਵਿਧਤ੍ਤਾਭਾਵਤੋ"**ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਤਂ ਅਸਮ੍ਭਵਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ।

ਪੂਰਣਤ੍ਥਮੇਵ **ਵੁਤ੍ਤੋ,** ਅਪੁਬ੍ਬਤਾਭਾਵਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਗਹਣਵਡ੍ਢਨਵਸੇਨਾਤਿ ਗਹਣਸ੍ਸ ਵਡ੍ਢਨਵਸੇਨ। **ਗਹਣ**ਨ੍ਤਿ ਚੇਤ੍ਥ ਕਥਨਂ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ, ਤਸ੍ਸ ਵਡ੍ਢਨਂ ਤਸ੍ਮਿਂ ਤਸ੍ਮਿਂ ਠਾਨੇ ਅਵੁੱਤੁਸ੍ਸ ਕਥਨਂ। ਤੇਨਾਹ "**ਪੁਬ੍ਬੇ ਗਹਿਤਤੋ ਅਞ੍ਞਸ੍ਸ ਗਹਣਂ ਵਡ੍ਢਨ**"ਨ੍ਤਿ, ਤਤੋ ਏਵ ਚ "**ਪੁਰਿਮਗਹਿਤੇ ਅਞ੍ਞੂਪਚਯਵਸੇਨਾ**"ਤਿ ਵੁੱਤੁਂ। "**ਵਡ੍ਢਨਸਦ੍ਦੋ ਛੇਦਨਤ੍ਥੋ**"ਤਿ ਇਦਂ ਯਥਾ ਅਸਿਵਂ ''ਸਿਵਂ''ਤਿ, ਦਿਟ੍ਠਞ੍ਚ ''ਅਦਿਟ੍ਠ''ਨ੍ਤਿ ਵੁੱਚ੍ਚਤਿ, ਏਵਂ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। **ਨਯਨੀਹਰਣ**ਨ੍ਤਿ ਨੀਯਤੀਤਿ ਨਯੋ, ਦੇਸਨਾ, ਤਸ੍ਸ ਨੀਹਰਣਂ ਪਵੱਤੁਨਂ। **ਵਡ੍ਢਨਕਨਯੋ**ਤਿ ਯਥਾਵੁੱਤੁਵਡ੍ਢਨਕਵਸੇਨ ਪਵੱਤੋ ਦੇਸਨਾਨਯੋ। **ਅਞ੍ਞੇ ਭੇਦਾ**ਤਿ ਏਕਵਿਧਚਤੁਬ੍ਬਿਧਾਦਯੋ ਭੇਦਾ। ਯਦਿ ਅਵਿਸਿਟ੍ਠਾ, ਕਸ੍ਮਾ ਵੁੱਤ੍ਤਾਤਿ ਆਹ "**ਤਥਾਪੀ**"ਤਿਆਦਿ। ਤਤ੍ਥ **ਪਞ੍ਞਾਪ੍ਪਭੇਦਜਨਨਤ੍ਥ**ਨ੍ਤਿ ਧਮ੍ਮਵਿਸਯਾਯ ਪਭੇਦਗਤਾਯ ਪਞ੍ਞਾਯ ਵਿਨੇਯਜਾਨਂ ਨਿਬ੍ਬੱਤੁਨਤ੍ਥਂ, ਵਿਜ੍ਜਾਟ੍ਠਾਨਾਦਿਵਸੇਨ ਵਿਨੇਯਜਾਨਂ ਧਮ੍ਮਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਯ ਉਪ੍ਪਾਦਨਤ੍ਥਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਭਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਧਮ੍ਮਵਿਭਾਗਤਾਯ ਸਮ੍ਮਸਨਵਾਰਸ੍ਸ ਵਿਸਯਭਾਵਤੋ ਵੁੱਤੁਂ "**ਏਕੇਕਸ੍ਸ ਵਾਰਸ੍ਸ ਗਹਿਤਸ੍ਸ ਨਿਯ੍ਯਾਨਮੁਖਭਾਵਤੋ**"ਤਿ। **ਇਤਰੇਪਿ ਭੇਦਾ** ਵੁੱਤ੍ਤਾਤਿ ਦੁਵਿਧਤਿਵਿਧਭੇਦਾਨਂ ਯਂ ਨਾਨਤ੍ਤਂ, ਤਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ਇਤਰੇ ਭੇਦਾ ਅਨਾਨਤ੍ਤਾਪਿ ਯਥਾਵੁੱਤੁਕਾਰਣਤੋ ਵੁੱਤ੍ਤਾ। "**ਨ ਕੇਵਲ**"ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਭੇਦਾਨਂ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਪੇਕ੍ਖਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ "**ਤਸ੍ਮਾ**"ਤਿਆਦਿਨਾ ਤੇਸਂ ਵਿਸਿਟ੍ਠਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ।

ਯਥਾ ਦੁਕਮੂਲਕਾਦੀਸੁ ਭੇਦਾ ਗਣਨਾਨੁਪੁਬ੍ਬਿਯਾ ਪਵੱਤ੍ਤਾ ਪਭੇਦਨ੍ਤਰਾਪੇਕ੍ਖਾ, ਨ ਏਵਮੇਤੇ। ਏਤੇ ਪਨ ਸਤ੍ਤਵਿਧਾਦਿਭੇਦਾ ਪਭੇਦਨ੍ਤਰਨਿਰਪੇਕ੍ਖਾ ਕੇਵਲਂ ਬਹੁਵਿਧਭਾਵਸਾਮਞ੍ਞੇਨੇਵ ਵੁੱਤ੍ਤਾਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ "**ਅਞ੍ਞਪ੍ਪਭੇਦਨਿਰਪੇਕ੍ਖਾ**"ਤਿਆਦਿਨਾ। ਦੁਕਤਿਕਪਦਤ੍ਥਾਨਂ ਯਥਾਰਹਂ ਅਪੇਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬਾਪੇਕ੍ਖਕਭਾਵੇਨ ਵੁੱਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਯਥਾ ਦੁਕੇ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਵੁੱਤ੍ਤਾ ਤਿਕਾ ਤਤ੍ਥ ਪਕ੍ਖਿਤ੍ਤਾ ਨਾਮ ਜਾਤਾ, ਏਵਂ ਤਿਕਦੁਕਪਦਤ੍ਥਾਨਂ ਅਪੇਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬਾਪੇਕ੍ਖਕਭਾਵੇਨ ਵੁੱਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਦੁਕੇ ਵਤ੍ਵਾ ਵੁੱਤ੍ਤੇਸੁਪਿ ਤਿਕੇਸੁ ਤੇ ਪਕ੍ਖਿਤ੍ਤਾ ਨਾਮ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਆਹ "**ਪਰਤੋ...ਪੇ॰... ਯੋਜਿਤਤ੍ਤਾ**"ਤਿ।

ਸਮਾਨਵੀਥਿਯਨ੍ਤਿ ਏਕਵੀਥਿਯਂ। **ਚਕ੍ਖੁਸਙ੍ਘਟ੍ਟਨਾਯਾ**ਤਿ ਚਕ੍ਖੁਰੂਪਪਟਿਘਾਤੇਨ। **ਸੋ**ਤਿ ਚਕ੍ਖੁਰੂਪਪਟਿਘਾਤੋ। **ਤਦੁਪ੍ਪਾਦਿਕਾ**ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਚਕ੍ਖੁਸਮ੍ਫਸ੍ਸਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਾਦਿਕਾ। **ਸਾ**ਤਿ ਆਵਜ੍ਜਨਵੇਦਨਾ। ਨਨੁ ਚ ਵੇਦਨਾਪਚ੍ਚਯੋ ਫਸ੍ਸੋ ਵੁੱਤੋ, ਨ ਫਸ੍ਸਪਚ੍ਚਯਾ ਵੇਦਨਾਤਿ? ਨ, ਵੇਦਨਾਸੀਸੇਨ ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਸ੍ਸ ਗਹਿਤਤ੍ਤਾਤਿ। **ਤਪ੍ਪਯੋਜਨਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਚਕ੍ਖੁਸਮ੍ਫਸ੍ਸਪਯੋਜਨਤ੍ਤਾ। ਪਯੋਜਯਤੀਤਿ **ਪਯੋਜਨਂ,** ਫਲਂ।

ਰੂਪਾਵਚਰਾਰੂਪਾਵਚਰਾਨਂ ਵਿਪਾਕਾਨਨ੍ਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਤੇ ਹਿ ਇਧ ਅਗ੍ਗਹਿਤਾ। ਤੇਨੇਵਾਹ "**ਤੇਸਂ ਸਯਮੇਵ ਮਨੋਦ੍ਵਾਰਭੂਤਤ੍ਤਾ**"ਤਿਆਦਿ। **ਤਤੋ**ਤਿ ਭਵਙ੍ਗਤੋ। **ਚਕ੍ਖੁਸਮ੍ਫਸ੍ਸਪਚ੍ਚਯਾਦਿਕੁਸਲਾਦੀਨ**ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਪੁਰਿਮੇਨ **ਆਦਿ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ''ਸੋਤਸਮ੍ਫਸ੍ਸਪਚ੍ਚਯਾ''ਤਿ ਏਵਮਾਦਯੋ ਸਙ੍ਗਹਿਤਾ, ਦੁਤਿਯੇਨ ਅਕੁਸਲਾਦਯੋ। ''ਕਾਮਾਵਚਰਅਟ੍ਠਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤਵਸੇਨਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਕੁਸਲਾਬ੍ਯਾਕਤਾਨਮ੍ਪਿ ਕਾਮਾਵਚਰਾਨਂਯੇਵ ਯੋਜਿਤਤ੍ਤਾ ਵੁੱਤੁਂ "**ਸਮਾਨਵੀਥਿਯਂ ਲਬ੍ਭਮਾਨਤਾ ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਂ ਵੁੱਤ੍ਤਾ**"ਤਿ। ਵੇਦਨਾਪੀਤਿਸਨਿਦਸ੍ਸਨਤ੍ਤਿਕਵਜ੍ਜਾਨਂ ਏਕੂਨਵੀਸਤਿਯਾ ਤਿਕਾਨਂ ਵਸੇਨ **ਏਕੂਨਵੀਸਤਿਚਤੁਵੀਸਤਿਕਾ**। ਯਦਿ ਅਸਮਾਨਵੀਥਿਯਮ੍ਪਿ ਕੁਸਲਾਦੀਨਂ ਲਬ੍ਭਮਾਨਤਾ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾ, ਅਥ ਕਸ੍ਮਾ ਸਮਾਨਵੀਥਿਯਂਯੇਵ ਯੋਜਿਤਾਤਿ ਆਹ "**ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਂ ਪਨਾ**"ਤਿਆਦਿ। **ਤੇਨੇਵਾ**ਤਿ ਅਸਮਾਨਵੀਥਿਯਂ ਅਪ੍ਪਟਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਤ੍ਤਾਯੇਵ।

ਚਿਤ੍ਤਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋਤਿ ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ ਚਿਤ੍ਤਸਮ੍ਬਨ੍ਧਂ ਕਤ੍ਵਾ ਚਿਤ੍ਤਸੀਸੇਨ ਵੇਦਨਾਯ ਕਥਨਂ। **ਤਿਕਭੂਮਿਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਕੁਸਲਤ੍ਤਿਕਾਦਿਤਿਕਵਸੇਨ, ਕਾਮਾਵਚਰਾਦਿਭੂਮਿਵਸੇਨ ਚ। **ਦ੍ਵਾਰਤਿਕਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਚਕ੍ਖਾਦਿਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਦ੍ਵਾਰਵਸੇਨ, ਕੁਸਲਤ੍ਤਿਕਾਦਿਤਿਕਵਸੇਨ ਚ। **ਯਤ੍ਥ ਕਤ੍ਥਚੀ**ਤਿ ਦੀਪੇਤਬ੍ਬਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਵਿਸੇਸਾਭਾਵਤੋ ਸਤ੍ਤਵਿਧਭੇਦਾਦੀਸੁ ਯਤ੍ਥ ਕਤ੍ਥਚਿ। ਨ ਚ ਦ੍ਵਾਰਂ ਅਨਾਮਟ੍ਠਨ੍ਤਿ ਯੋਜਨਾ। ਤੇਨ ਸਤ੍ਤਵਿਧਭੇਦਤੋ ਤਿਂਸਵਿਧਭੇਦੇ ਵਿਸੇਸਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਯਦਿਪਿ ਉਭਯਤ੍ਥ ਭੂਮਿਯੋ ਆਗਤਾ, ਰੂਪਾਵਚਰਾਦਿਭੂਮਿਆਮਸਨੇਨ ਪਨ ਅਸਮਾਨਵੀਥਿਯਂ ਲਬ੍ਭਮਾਨਤਾ ਦਸ੍ਸਿਤਾਤਿ ਆਹ "**ਅਤਿਬ੍ਯਤ੍ਤਾ ਚ ਏਤ੍ਥ ਸਮਾਨਾਸਮਾਨਵੀਥੀਸੁ ਲਬ੍ਭਮਾਨਤਾ**"ਤਿ। **ਸੁਖਦੀਪਨਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ** ਦ੍ਵਾਰਭੂਮਿਆਮਸਨਮੁਖੇਨ ਵੇਦਨਾਕ੍ਖਨ੍ਧਸ੍ਸ ਵਿਭਤ੍ਤਤ੍ਤਾ।

ਨ ਭੂਮਿਯੋ ਅਪੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ ਠਪਿਤਾਤਿ ਕਥੇਤਬ੍ਬਭਾਵੇਨ ਭੂਮਿਯੋ ਅਪੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ ਨ ਠਪਿਤਾ, ਭੂਮਿਵਿਭਾਗੇਨ ਨ ਕਥਿਤਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਅਪੇਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬਰਹਿਤਾ**ਤਿ ਦ੍ਵਾਰਭੂਮੀਨੰ ਅਗ੍ਗਹਿਤਤ੍ਤਾ ਆਕਙ੍ਖਿਤਬ੍ਬਦ੍ਵਾਰਾਦਿਵਿਸੇਸਰਹਿਤਾ।

“**ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਕੋਟਿਯਾ**”ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯਤੋ ਪਰਿਯਾਯਤੋ ਚ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਕੋਟਿਦਸ੍ਸਨਮੁਖੇਨ ਇਧਾਧਿਪ੍ਪੇਤਉਪਨਿਸ੍ਸਯਕੋਟਿੰ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ “**ਸਦ੍ਧਂ ਉਪਨਿਸ੍ਸਾਯਾ**”ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਤਤ੍ਥ **ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਵੇਦਨਾਯ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਭੂਤਾਨੰ। **ਦਸ੍ਸਨ**ਨ੍ਤਿ ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣੰ, ਦਿਸ੍ਵਾ ਵਾ ਗਹਣੰ। **ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਨੁਭਾਵੇਨਾ**ਤਿ ਲਾਮਕੂਪਨਿਸ੍ਸਯਭਾਵੇਨ। ਯਦਿ ਘਾਯਨਾਦੀਨਿ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯੋ ਭਵੇਯ੍ਯੁੰ, ਪਕਤੂਪਨਿਸ੍ਸਯਾਨੇਵ ਸਿਯੁੰ। ਪਕਤੂਪਨਿਸ੍ਸਯੋ ਚ ਨਾਨਾਵੀਥਿਯੰਯੇਵਾਤਿ ਤਦਲਾਭਵਚਨੰ ਇਧ ਨਾਨਾਵੀਥਿਜੋਤਕਨ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ “**ਘਾਨਾਦਿਦ੍ਵਾਰੇਸੂ**”ਤਿਆਦਿਨਾ। **ਕਸਿਣਪਰਿਕਮ੍ਮਾਦੀਨ**ਨ੍ਤਿ ਕਸਿਣਪਰਿਕਮ੍ਮਸਮਾਪਤ੍ਤਿਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨਵਿਪਸ੍ਸਨਾਵਡ੍ਢਨਾਦੀਨੰ। **ਤਦਲਾਭੋ**ਤਿ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਾਲਾਭੋ, ਸੋ ਚ ਘਾਯਨਾਦੀਹਿ ਪਰੇਸੰ ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਯਾ ਜਾਨਿਤੁੰ ਅਸਕ੍ਕੁਣੇਯ੍ਯਤ੍ਤਾ। ਅਨ੍ਤਿਮਭਵਿਕਬੋਧਿਸਤ੍ਤਾਦੀਨੰ ਸਵਨੇਨ ਵਿਨਾ ਤੰਫੁਸਨੰ ਸਿਯਾ ਮੂਲੂਪਨਿਸ੍ਸਯੋਤਿ “**ਯੇਭੁਯ੍ਯੇਨਾ**”ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ।

ਸਮ੍ਪਨ੍ਨਜ੍ਝਾਸਯੋਤਿ ਵਿਵਟ੍ਟੂਪਨਿਸ੍ਸਯਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਸਮ੍ਪਨ੍ਨਜ੍ਝਾਸਯੋ। **ਤੇਨਾ**ਤਿ ‘‘ਏਵੰ ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣ’’ਨ੍ਤਿ ਵਚਨੇਨ। **ਤਦੁਪਨਿਸ੍ਸਯ**ਨ੍ਤਿ ਤਤੋ ਪਰੰ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਕਸਿਣਰੂਪਦਸ੍ਸਨਾਦੀਨੰ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਭੂਤੰ।

ਥਾਮਗਮਨੰ ਨਾਮ ਕਾਮਰਾਗਾਦੀਨੰਯੇਵ ਆਵੇਣਿਕੋ ਸਭਾਵੋਤਿ ਆਹ “**ਅਪ੍ਪਹੀਨਕਾਮਰਾਗਾਦਿਕਸ੍ਸ ਵਾ**”ਤਿ। ‘‘ਰਾਗੋ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੋ’’ਤਿਆਦਿਨਾ ਇਟ੍ਠਾਨਿਟ੍ਠਾਰਮ੍ਮਣੇ ਰਾਗਪਟਿਘਾਨੰ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਵਿਚਾਰਣਾਵ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਨ ਨੇਸੰ ਕਿਚ੍ਚਵਿਸੇਸੋਤਿ ਕਿਚ੍ਚਵਿਸੇਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤੇ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ “**ਅਸਮਪੇਕ੍ਖਨਾਯਾ**”ਤਿਆਦਿਮਾਹ। **ਪਵਤ੍ਤਾ** ਵੇਦਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਪਕਾਰਨ੍ਤਰੇਨਾ**ਤਿ ਚਕ੍ਖੁਸਮ੍ਫਸ੍ਸਪਚ੍ਚਯਾ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਕਿਲੇਸਾਨੰ ਸਮਤਿਕ੍ਕਮਨਸਙ੍ਖਾਤੇਨ ਪਕਾਰਨ੍ਤਰੇਨ। **ਤਥਾ ਭਾਵਨਾਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ **ਤਥਾ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ਚਕ੍ਖੁਸਮ੍ਫਸ੍ਸਸ੍ਸ ਚਤੁਭੂਮਿਕਵੇਦਨਾਯ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਭਾਵੋ ਏਵ ਪਕਾਰਨ੍ਤਰੇਨ ਕਥਿਤੋਤਿ ਇਮਮੇਵਤ੍ਥੰ ਆਕਡ੍ਢਤਿ। ਭਾਵਨਾਯੇਵੇਤ੍ਥ **ਪਕਾਰਨ੍ਤਰੰ**।

ਸਬ੍ਬੰ ਸਮ੍ਮਸਨੰ ਭਾਵਨਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ, ਨ ਨੀਵਰਣਪ੍ਪਹਾਨਪਰਿਞ੍ਞਾਵ।

ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਸ੍ਸ ਚਾਤਿ ਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬਮਹਾਭੂਤੇਸੁ ਇਤਰੀਤਰਸ੍ਸ, ਆਪੋਧਾਤੁਯਾ ਚ ਵਸੇਨ।

ਤੇਸਨ੍ਤਿ ਜਾਤਿਆਦੀਨੰ, ਕਮ੍ਮਤ੍ਥੇ ਚੇਤੰ ਸਾਮਿਵਚਨੰ। ਸਹਜਾਤਸ੍ਸ ਮਨੋਸਮ੍ਫਸ੍ਸਸ੍ਸ ਬਲਵਪਚ੍ਚਯਭਾਵੰ ਦਸ੍ਸੇਤੀਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। **ਤਸ੍ਸ ਵਾ ਦਸ੍ਸਨਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਵਾ ਜਾਤਿਆਦਿਕੇ ਭਯਤੋ ਦਸ੍ਸਨਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਸ੍ਸ ਕਾਮਾਵਚਰਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ।

ਤਦੇਵ ਅਤ੍ਤਨੋ ਫਲਸ੍ਸੇਵ ਫਲਭਾਵੇਨਾਤਿ ‘‘ਮਨੋਸਮ੍ਫਸ੍ਸੋ’’ਤਿ ਫਸ੍ਸਸ੍ਸ ਕਾਰਣਭਾਵੇਨ ਯੰ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਤਦੇਵ ਵਿਞ੍ਞਾਣੰ ਅਤ੍ਤਨੋ ਫਲਸ੍ਸ ਫਲਭਾਵੇਨ ਵੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਫਸ੍ਸਸ੍ਸ ‘‘ਚਕ੍ਖੁਸਮ੍ਫਸ੍ਸਜ’’ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਫਲਭਾਵੇਨ ਵਤ੍ਤੁੰ ਨ ਯੁਤ੍ਤੰ। ‘‘ਮਨੋਸਮ੍ਫਸ੍ਸੋ’’ਤਿਆਦਿਨਾ ਲਬ੍ਭਮਾਨੇਪਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣੇ ਪਟਿਚ੍ਚ ਫਸ੍ਸਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵੋ ਹੇਤੁਫਲਸਙ੍ਕਰਪਰਿਹਰਣਤ੍ਥੰ ਨ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ ਵਤ੍ਵਾ ਯਦਿਪਿ ਫਸ੍ਸੋ ਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ, ਨ ਪਨ ਫਸ੍ਸਸ੍ਸ ਵਿਯ ਵਿਞ੍ਞਾਣੰ ਸੋ ਤਸ੍ਸ ਵਿਸੇਸਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤੀਤਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਚਕ੍ਖੁਸਮ੍ਫਸ੍ਸਜਾਦਿਤਾ ਨ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ “**ਯਸ੍ਮਾ ਵਾ**”ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤੰ।

ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੩. ਪਞ੍ਹਪੁਚ੍ਛਕਵਣ੍ਣਨਾ

੧੫੦. ਤਂ ਤਂ ਸਮੁਦਾਯਨ੍ਤਿ ਤਂ ਤਂ ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਸਙ੍ਖਾਤਧਮ੍ਮਸਮੁਦਾਯਂ, ਅਨਵਸੇਸਰੂਪਧਮ੍ਮਸਮੁਦਾਯਞ੍ਚ। **ਯਥਾਸਮ੍ਭਵ**ਨ੍ਤਿ ਚੋਪਨਂ ਪਤ੍ਤੇ ਸਂਵਰੋ ਛਟ੍ਠਦ੍ਵਾਰੇ, ਇਤਰੋ ਛਸੁਪੀਤਿ ਏਵਂ ਯਥਾਸਮ੍ਭਵਂ। **ਤਤੋ**ਤਿ ਅਭਿਜ੍ਝਾਦੋਮਨਸ੍ਸਾਦਿਤੋ। **ਯਥਾਯੋਗ**ਨ੍ਤਿ ਯੋ ਸਂਵਰਿਤਬ੍ਬੋ, ਤਦਨੁਰੂਪਂ।

ਕਤ੍ਥਚੀਤਿ ਤੇ ਏਵ ਪਰਿਵਟ੍ਟੇ ਸਾਮਞ੍ਞੇਨ ਵਦਤਿ। **ਕਤ੍ਥਚੀ**ਤਿ ਵਾ ਤੇਸੁ ਪਰਿਵਟ੍ਟੇਸੁ ਕਿਸ੍ਮਿਞ੍ਚਿਪਿ ਪਦੇਸੇ। **ਕਿਞ੍ਚਿਪਿ** ਅਪ੍ਪਕਮ੍ਪਿ। **ਏਕੋ**ਵ **ਪਰਿਚ੍ਛੇਦੋ,** ਨ ਆਯਤਨਵਿਭਙ੍ਗਾਦੀਸੁ ਵਿਯ ਨਾਨਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ।

ਪਞ੍ਹਪੁਚ੍ਛਕਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਖਨ੍ਧਵਿਭਙ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੨. ਆਯਤਨਵਿਭਙ੍ਗੋ

੧. ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ

੧੫੪. **ਅਸਾਧਾਰਣਤੋ**ਤਿ ਆਵੇਣਿਕਤੋ। ਤਂ ਨੇਸਂ ਅਸਾਧਾਰਣਭਾਵਂ ਵਿਪਕ੍ਖਵਸੇਨ ਪਤਿਟ੍ਠਾਪੇਤੁਂ ਸਾਧਾਰਣਂ ਉਦਾਹਰਣਵਸੇਨ ਦਸ੍ਸੇਤਿ "**ਆਯਤਨਸਦ੍ਦੋ ਵਿਯਾ**"ਤਿ। ਅਥ ਵਾ ਚਕ੍ਖਾਦਿਅਤ੍ਥੋ ਏਵ ਚਕ੍ਖਾਦਿਸਦ੍ਦਵਿਸੇਸਿਤੋ ਆਯਤਨਤ੍ਥੋਤਿ ਤਂ ਤਾਦਿਸਂ ਆਯਤਨਤ੍ਥਂ ਸਨ੍ਧਾਯਾਹ "**ਆਯਤਨਸਦ੍ਦੋ ਵਿਯ ਅਸਾਧਾਰਣਤੋ**"ਤਿ।

ਯਦਿ ਵਿਸਯਸ੍ਸਾਦਨਤ੍ਥੋ ਚਕ੍ਖੁ-ਸਦ੍ਦੋ, ਸੋਤਾਦੀਨਮ੍ਪਿ ਅਯਂ ਸਮਞ੍ਞਾ ਸਿਯਾਤਿ ਅਤਿਪ੍ਪਸਙ੍ਗਂ ਪਰਿਹਰਨ੍ਤੋ "**ਸਤਿਪੀ**"ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਦੁਤਿਯੇ ਅਤ੍ਥਵਿਕਪ੍ਪੇ **ਚਕ੍ਖਤੀ**ਤਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣਾਧਿਟ੍ਠਿਤਂ ਸਮਵਿਸਮਂ ਆਚਿਕ੍ਖਤਿ, ਆਚਿਕ੍ਖਨ੍ਤਂ ਵਿਯ, ਵਿਭਾਵੇਨ੍ਤਂ ਵਿਯ ਵਾ ਹੋਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਰੂਪਮਿਵ** ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਂ ਵਿਯ **ਸਵਿਗ੍ਗਹਮਿਵ** ਸਬਿਮ੍ਬਕਂ ਵਿਯ ਵਣ੍ਣਵਾਚਕੋ ਰੂਪ-ਸਦ੍ਦੋ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤੋਤਿ ਆਹ "**ਵਿਤ੍ਥਾਰਣਂ ਵਾ ਰੂਪਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੋ**"ਤਿ।

ਵਚਨਮੇਵਾਤਿ ਸਵਿਞ੍ਞਤ੍ਤਿਕਸਦ੍ਦਮੇਵ। **ਗਮੀਯਤੀ**ਤਿ ਉਪਨੀਯਤਿ। ਅਜ੍ਝੋਹਰਣਸ੍ਸ ਰਸਗ੍ਗਹਣਮੂਲਤਾਵਚਨੇਨ ਰਸਸ੍ਸ ਪਰਮ੍ਪਰਾਯ ਜੀਵਿਤਹੇਤੁਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਰਸਨਿਮਿਤ੍ਤਞ੍ਹਿ **ਰਸਗ੍ਗਹਣਂ,** ਰਸਗ੍ਗਹਣਨਿਮਿਤ੍ਤਂ **ਅਜ੍ਝੋਹਰਣਂ,** ਤਂਨਿਮਿਤ੍ਤਂ **ਜੀਵਿਤ**ਨ੍ਤਿ। ਰਸਗ੍ਗਹਣਮੂਲਤਾ ਚ ਅਜ੍ਝੋਹਰਣਸ੍ਸ ਯੇਭੁਯ੍ਯਤੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਦਿਸ੍ਸਤਿ ਅਪਦਿਸ੍ਸਤਿ ਏਤੇਨ ਫਲਨ੍ਤਿ ਦੇਸੋ, ਹੇਤੂਤਿ ਆਹ "**ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਦੇਸੋਤਿ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਕਾਰਣ**"ਨ੍ਤਿ। **ਤਥਾ**ਤਿ ਚਕ੍ਖਾਯਤਨਾਦਿਪ੍ਪਕਾਰੇਨ। **ਮਨੋਗੋਚਰਭੂਤਾ**ਤਿ ਮਨਸੋ ਏਵ ਗੋਚਰਭੂਤਾ। **ਸਾਮਞ੍ਞਲਕ੍ਖਣੇਨੇਵਾ**ਤਿ ਅਨੁਭਵਨਾਦਿਵਿਸੇਸਲਕ੍ਖਣਂ ਅਗ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਧਮ੍ਮਭਾਵਸਙ੍ਖਾਤਸਾਧਾਰਣਲਕ੍ਖਣੇਨੇਵ । **ਏਕਾਯਤਨਤ੍ਤਂ ਉਪਨੇਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਾ** ਦ੍ਵਾਦਸ ਏਕਸਭਾਵਤ੍ਤਾ ਭਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਵਚਨੇ ਪਯੋਜਨਾਭਾਵਾ। ਦ੍ਵਾਰਾਲਮ੍ਬਨਵਿਭਾਗਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਾ ਹਿ ਆਯਤਨਦੇਸਨਾਤਿ।

ਪੁਬ੍ਬਨ੍ਤਤੋਤਿ ਪੁਰਿਮਭਾਗਤੋ ਪਾਕਭਾਵਤੋ। ਪਾਕਭਾਵੋ ਹਿ ਸਭਾਵਧਮ੍ਮਾਨਂ ਪੁਬ੍ਬਨ੍ਤੋ, ਵਿਦ੍ਧਂਸਾਭਾਵੋ ਅਪਰਨ੍ਤੋ।

ਨਿਵਾਸਟ੍ਠਾਨਾਦੀਸੁ ਆਯਤਨ-ਸਦ੍ਦੋ ਨ ਆਯਤਨਤ੍ਥਾਦੀਸੁ ਵਿਯ ਪਦਤ੍ਥਵਿਵਰਣਮੁਖੇਨ ਪਵਤ੍ਤੋ, ਅਥ ਖੋ ਤਸ੍ਮਿਂ ਤਸ੍ਮਿਂ ਦੇਵਘਰਾਦਿਕੇ ਨਿਰੁਲ੍ਹਤਾਯ ਏਵਮਤ੍ਥੋਤਿ ਆਹ "**ਰੁਲ੍ਹਿਵਸੇਨ ਆਯਤਨਸਦ੍ਦਸ੍ਸਤ੍ਥਂ ਵਤ੍ਵਾ**"ਨ੍ਤਿ। **ਮਨੋ**ਤਿ ਦ੍ਵਾਰਭੂਤਮਨੋ । **ਨਿਸ੍ਸਯਭਾਵੋ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਨਿਸ੍ਸਯਸਦਿਸੋ ਨਿਸ੍ਸਯੋ, ਸਦਿਸਤਾ ਚ ਫਲਸ੍ਸ ਤਪ੍ਪਟਿਬਦ੍ਧਵੁਤ੍ਤਿਤਾਯ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ। **ਵਚਨੀਯਤ੍ਥੋ** ਭਾਵਤ੍ਥੋ।

ਤਾਵਤ੍ਵਤੋਤਿ ਤਤ੍ਤਕਤੋ। **ਊਨਚੋਦਨਾ**ਤਿ ਦ੍ਵਾਦਸਤੋ ਊਨਾਨਿ ਕਸ੍ਮਾ ਨ ਵੁਤ੍ਤਾਨੀਤਿ ਚੋਦਨਾ। ਯਦਿ ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣਾਦੀਨਂ ਅਸਾਧਾਰਣਂ ਧਮ੍ਮਜਾਤਂ ਧਮ੍ਮਾਯਤਨਂ, ਏਵਂ ਸਨ੍ਤੇ ਚਕ੍ਖਾਦੀਨਮ੍ਪਿ ਧਮ੍ਮਾਯਤਨਭਾਵੋ ਸਿਯਾਤਿ ਚੋਦਨਂ ਸਨ੍ਧਾਯਾਹ "**ਸਤਿਪੀ**"ਤਿਆਦਿ। **ਦ੍ਵਾਰਾਰਮ੍ਮਣਭਾਵੇਹੀ**ਤਿ ਨ ਆਰਮ੍ਮਣਭਾਵੇਨੇਵ ਅਸਾਧਾਰਣਂ, ਅਥ ਖੋ ਦ੍ਵਾਰਾਰਮ੍ਮਣਭਾਵੇਹਿ ਅਸਾਧਾਰਣਂ ਸਮ੍ਭਵਤੀਤਿ ਵਚਨਸੇਸੋ।

ਯੇਭੁਯ੍ਯਸਹੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਆਦੀਹੀਤਿ ਯੇਭੁਯ੍ਯੇਨ ਚਕ੍ਖਾਯਤਨਾਦੀਨਿ ਕਸ੍ਸਚਿ ਕਦਾਚਿ ਏਕਤੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ। ''ਕਾਮਧਾਤੁਯਾ ਉਪਪਤ੍ਤਿਕ੍ਖਣੇ ਕਸ੍ਸਚਿ ਏਕਾਦਸਾਯਤਨਾਨਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤੀ''ਤਿ ਹਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਸ੍ਮਾ ਆਯਤਨਾਨਂ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਕ੍ਕਮੋ ਤਾਵ ਨ ਯੁਜ੍ਜਤਿ, ਨ ਪਹਾਨਕ੍ਕਮੋ ਕੁਸਲਾਬ੍ਯਾਕਤਾਨਂ ਅਪ੍ਪਹਾਤਬ੍ਬਤੋ, ਨ ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਕ੍ਕਮੋ ਅਕੁਸਲਾਨਂ, ਏਕਚ੍ਚਅਬ੍ਯਾਕਤਾਨਞ੍ਚ ਅਪ੍ਪਟਿਪਜ੍ਜਨੀਯਤੋ, ਨ ਭੂਮਿਕ੍ਕਮੋ ਅਡ੍ਢੇਕਾਦਸਨ੍ਨਂ ਆਯਤਨਾਨਂ ਏਕਨ੍ਤਕਾਮਾਵਚਰਤ੍ਤਾ, ਇਤਰੇਸਂ ਚਤੁਭੂਮਿਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਤ੍ਤਾ, ਏਕਚ੍ਚਸ੍ਸ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਭਾਵਤੋ ਚ। ਏਵਂ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਕ੍ਕਮਾਦਿਅਯੁਤ੍ਤਿਯੋਜਨਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਯੇਸੁ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨੇਸੁ ਅਤ੍ਤਭਾਵਸ੍ਸ ਪਞ੍ਞਾਪਨਾ, ਤੇ ''ਮਯ੍ਹਂ ਚਕ੍ਖੁ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ

ਅਧਿਕਸਿਨੇਹਵਤ੍ਥੁਭੂਤਾ ਚਕ੍ਖਾਦਯੋ ਯਥਾ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਤਾਯ, ਏਵੰ ਦਸ੍ਸਨਾਦਿਕਿਚ੍ਚਕਰਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਤਾ ਚ ਪਧਾਨਾਤਿ ਆਹ **“ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਭਾਵੇਨ, ਵਿਸਯਿਭਾਵੇਨ ਚਾ”**ਤਿ। **ਘਾਨਾਦਿਕ੍ਕਮੇਨਾ**ਤਿ ਘਾਨੰ ਜਿਵ੍ਹਾ ਕਾਯੋਤਿ ਇਮਿਨਾ ਕਮੇਨ।

ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਰਮ੍ਮਣਤ੍ਤਾ ਵਾ ਚਕ੍ਖਾਦੀਨਿ ਪਠਮੰ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ, ਮਨੋ ਪਨ ਕਿਞ੍ਚਿ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਰਮ੍ਮਣੰ , ਕਿਞ੍ਚਿ ਯਾਵਨਵਤ੍ਥੁਬ੍ਬਾਰਮ੍ਮਣਨ੍ਤਿ ਪਚ੍ਛਾ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਰਮ੍ਮਣੇਸੁਪਿ ਉਪਾਦਾਰੂਪਾਰਮ੍ਮਣਾਨਿ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਪਠਮੰ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ, ਤਤੋ ਭੂਤਰੂਪਾਰਮ੍ਮਣੰ। ਉਪਾਦਾਰੂਪਾਰਮ੍ਮਣੇਸੁਪਿ ਦੂਰਤਰੇ ਦੂਰੇ, ਸੀਘਤਰੰ ਸੀਘਞ੍ਚ ਆਰਮ੍ਮਣਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਨਦੀਪਨਤ੍ਥੰ ਚਕ੍ਖਾਦੀਨੰ ਦੇਸਨਾਕ੍ਕਮੋ। ਚਕ੍ਖੁਸੋਤਦ੍ਵਯਞ੍ਹਿ ਦੂਰਗੋਚਰਨ੍ਤਿ ਪਠਮੰ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਤਤ੍ਰਾਪਿ ਚਕ੍ਖੁ ਦੂਰਤਰਗੋਚਰਨ੍ਤਿ ਸਬ੍ਬਪਠਮੰ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਪਸ੍ਸਨ੍ਤੋਪਿ ਹਿ ਦੂਰਤਰੇ ਨਦਿਸੋਤੰ ਨ ਤਸ੍ਸ ਸਦ੍ਦੰ ਸੁਣਾਤਿ। ਘਾਨਜਿਵ੍ਹਾਸੁਪਿ ਘਾਨੰ ਸੀਘਤਰਵੁਤ੍ਤੀਤਿ ਪਠਮੰ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਪੁਰਤੋ ਠਪਿਤਮਤ੍ਤਸ੍ਸ ਹਿ ਭੋਜਨਸ੍ਸ ਗਨ੍ਧੋ ਗਯ੍ਹਤੀਤਿ। ਯਥਾਠਾਨੰ ਵਾ ਤੇਸੰ ਦੇਸਨਾਕ੍ਕਮੋ। ਇਮਸ੍ਮਿਞ੍ਹਿ ਸਰੀਰੇ ਸਬ੍ਬੁਪਰਿ ਚਕ੍ਖੁਸ੍ਸ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨੰ, ਤਸ੍ਸ ਅਧੋ ਸੋਤਸ੍ਸ, ਤਸ੍ਸ ਅਧੋ ਘਾਨਸ੍ਸ, ਤਸ੍ਸ ਅਧੋ ਜਿਵ੍ਹਾਯ, ਤਥਾ ਕਾਯਸ੍ਸ ਯੇਭੁਯਜੇਨ, ਮਨੋ ਪਨ ਅਰੂਪੀਭਾਵਤੋ ਸਬ੍ਬਪਚ੍ਛਾ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਤੰਤੰਗੋਚਰਤ੍ਤਾ ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸਾਨਨ੍ਤਰੰ ਬਾਹਿਰਾਯਤਨਾਨਿ ਵੁਤ੍ਤਾਨੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋਵਾਯਮਤ੍ਥੋਤਿ ਏਵਮ੍ਪਿ ਇਮੇਸੰ ਕਮੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਤਤੋਤਿ ਹਦਯਵਤ੍ਥੁਭੇਦਤੋ। ਯਞ੍ਹਿ ਹਦਯਵਤ੍ਥੁੰ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਏਕੰ ਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣੰ ਪਵਤ੍ਤਤਿ, ਨ ਤਦੇਵ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਅਞ੍ਞੰ ਪਵਤ੍ਤਤਿ। **ਨਿਦ੍ਦੇਸਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਸਙ੍ਖੇਪਵਿਤ੍ਥਾਰਨਿਦ੍ਦੇਸਵਸੇਨ। **ਯੋਜੇਤਬ੍ਬੰ** ‘‘ਕੁਸਲਸਮੁਟ੍ਠਾਨੰ ਕੁਸਲਸਮੁਟ੍ਠਾਨਸ੍ਸ ਸਭਾਗ’’ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ।

ਸਭਾਵੋਤਿ ਵਿਸਯਿਵਿਸਯਭਾਵੋ, ਤਦਭਿਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਯਞ੍ਚ ਯੋਗਜਤਾ। **ਕਾਰਣਸਮਤ੍ਥਤਾ**ਤਿ ਕਾਰਣਭੂਤਾ ਸਮਤ੍ਥਤਾ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵੋ। **ਦ੍ਵਾਰਾਦਿਭਾਵੋ**ਤਿ ਦ੍ਵਾਰਾਰਮ੍ਮਣੇ ਦ੍ਵਾਰਵੁਤ੍ਤਿਭਾਵੋ। **ਇਮਸ੍ਮਿੰ ਅਤ੍ਥੇ**ਤਿ ਅਨਨ੍ਤਰੰ ਵੁਤ੍ਤਅਤ੍ਥੇ। **ਯਸ੍ਮਾ**ਤਿ ਯਾਯ ਧਮ੍ਮਤਾਯ ਯੇਨ ਦ੍ਵਾਰਾਦਿਭਾਵੇਨ ਕਾਰਣਭੂਤੇਨ। **ਸਮ੍ਭਵਨਵਿਸੇਸਨ**ਨ੍ਤਿ ਕਿਰਿਯਾਯ ਪਰਾਮਸਨਮਾਹ। **ਯੰ** ਸਮ੍ਭਵਨੰ, ਧਮ੍ਮਤਾਵੇਸਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਰਿਤ੍ਤਕਾਨੇਵਾ**ਤਿ ਧੁਵਾਦਿਭਾਵਰਿਤ੍ਤਕਾਨੇਵ। ਵਿਸਮਾਦੀਸੁ ਅਜ੍ਝਾਸਯੋ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ ਵਿਸਮਾਦਿਅਜ੍ਝਾਸਯਾਨਿ, ਵਿਸਮਾਦਿਅਜ੍ਝਾਸਯਾਨਿ ਵਿਯ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ **ਵਿਸਮਾਦਿਅਜ੍ਝਾਸਯਾਨਿ,** ਚਕ੍ਖਾਦੀਨਿ। **ਵਿਸਮਭਾਵ...ਪੇ॰... ਵਨਭਾਵੇਹੀ**ਤਿ ਵਿਸਮਭਾਵਾਦਿਸਨ੍ਨਿਸ੍ਸਿਤਅਹਿਆਦਿਸਦਿਸੁਪਾਦਿਨ੍ਨਧਮ੍ਮੇਹਿ ਚਕ੍ਖਾਦੀਹਿ, ਵਨਸਨ੍ਨਿਸ੍ਸਿਤਮਕ੍ਕਟਸਦਿਸੇਨ ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਚ ਅਭਿਰਮਿਤਤ੍ਤਾ। **ਵਨਭਾਵੋ**ਤਿ ਹਿ ਵਨਜ੍ਝਾਸਯੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਪੁਰਿਮਨ੍ਤਵਿਵਿਤ੍ਤਤਾਤਿ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਵਿਰਹੋ। ਉਪ੍ਪਾਦਤੋ ਪੁਰਿਮਕੋਟ੍ਠਾਸੋ ਹਿ ਇਧ ਪੁਰਿਮਨ੍ਤੋ। **ਅਪਰਨ੍ਤੇ**ਤਿ ਅਪਰਭਾਗੇ, ਭਙ੍ਗਤੋ ਉਦ੍ਧਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਉਦਯਬ੍ਬਯਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨੋ ਹਿ ਸਭਾਵਧਮ੍ਮੋ। ਯੰ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤੰ ‘‘ਅਨਿਧਾਨਗਤਾ ਭਗ੍ਗਾ, ਪੁਞ੍ਜੋ ਨਤ੍ਥਿ ਅਨਾਗਤੇ’’ਤਿ (ਮਹਾਨਿ॰ ੧੦)। **ਸਦਾ ਅਭਾਵੋ**ਤਿ ਨ ਸਦਾ ਅਭਾਵਪਤਿਟ੍ਠਾਪਨੰ ਸਬ੍ਬਕਾਲਮ੍ਪਿ ਨਤ੍ਥੀਤਿ, ਅਥ ਖੋ ਉਦਯਬ੍ਬਯਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਤ੍ਤਾ ਸਦਾਭਾਵਪਟਿਕ੍ਖੇਪੋਤਿ ਆਹ **“ਅਨਿਚ੍ਚਲਕ੍ਖਣ”**ਨ੍ਤਿ। **ਸਭਾਵਵਿਜਹਨ**ਨ੍ਤਿ ਭਙ੍ਗਪ੍ਪਤ੍ਤਿਮਾਹ । ਵਿਪਰਿਵਤ੍ਤਨੰ ਉਪ੍ਪਾਦਜਰਾਵਤ੍ਥਾਹਿ ਸਨ੍ਤਾਨੰ ਵਿਨਾ ਨ ਵਿਕਾਰਾਪਤ੍ਤੀਤਿ ਆਹ **“ਸਨ੍ਤਾਨਵਿਕਾਰਾਪਤ੍ਤਿ ਵਾ”**ਤਿ।

ਜਾਤਿਧਮ੍ਮਤਾਦੀਹੀਤਿ ਜਾਤਿਜਰਾਬਜਾਧਿਮਰਣਾਦਿਸਭਾਵਤਾਹਿ। **ਅਨਿਟ੍ਠਤਾ**ਤਿ ਨ ਇਟ੍ਠਤਾ, ਦੁਕ੍ਖਤਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਪੁਰਿਮੰ ਸਾਮਞ੍ਞਲਕ੍ਖਣ**ਨ੍ਤਿ ‘‘ਪਟਿਪੀਲ਼ਨਟ੍ਠੇਨਾ’’ਤਿ ਪੁਬ੍ਬੇ ਸਾਮਞ੍ਞਤੋ ਵੁਤ੍ਤੰ ਦੁਕ੍ਖਲਕ੍ਖਣੰ। ਪਚ੍ਚਯਵਸੇਨ ਦੁਕ੍ਖਨਾਕਾਰੇਨ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨਾਨੰ ਸਭਾਵਧਮ੍ਮਾਨੰ ਦੁਕ੍ਖਨੰ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸੇਵ ਵਸੇਨ ਦੁਕ੍ਖਮਤਾਤਿ ਆਹ **“ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਪੀਲ਼ਨਤੋ ਦੁਕ੍ਖਮ”**ਨ੍ਤਿ। **ਦੁਕ੍ਖਵਚਨ**ਨ੍ਤਿ ‘‘ਦੁਕ੍ਖ’’ਨ੍ਤਿ ਸਦ੍ਦ ਵਚਨੰ।

“ਨਤ੍ਥਿ ਏਤਸ੍ਸ ਵਸਵਤ੍ਤਕੋ”ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਨਤ੍ਥਿ ਏਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਤਾਤਿ ਅਨਤ੍ਤਾਤਿ ਇਮਮਤ੍ਥੰ ਦਸ੍ਸੇਤਿ, **“ਨਾਪਿ ਇਦੰ ਵਸਵਤ੍ਤਕ”**ਨ੍ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਪਨ ਨ ਅਤ੍ਤਾਤਿ ਅਨਤ੍ਤਾਤਿ। **ਅਤ੍ਤਨੋ**ਤਿ ਨਿਯਕਜ੍ਝਤ੍ਤੰ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵਦਤਿ। **ਪਰਸ੍ਮਿ**ਨ੍ਤਿ ਤਤੋ ਅਞ੍ਞਸ੍ਮਿੰ। **ਪਰਸ੍ਸ ਚ ਅਤ੍ਤਨੀ**ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। **ਤੰ ਏਤਸ੍ਸ ਨਤ੍ਥੀ**ਤਿ ਤੰ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਪਰਪਰਿਕਪ੍ਪਿਤੰ ਵਸਵਤ੍ਤਕੰ ਏਤਸ੍ਸ ਚਕ੍ਖਾਦਿਨੋ ਨਤ੍ਥਿ, ਏਤੇਨ ਚਤੁਕੋਟਿਕਸੁਞ੍ਞਤਾਯ ਸਙ੍ਗਹੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ‘‘ਸੁਞ੍ਞੰ ਤੰ ਤੇਨ ਵਸਵਤ੍ਤਨਾਕਾਰੇਨਾ’’ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਉਭਯਥਾਪਿ ਅਵਸਵਤ੍ਤਨਟ੍ਠੋ ਦਸ੍ਸਿਤਬ੍ਬੋ

ਤਤ੍ਥ ਤਾਵ ਏਕੰ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ "**ਪਰਸ੍ਸਾ**"ਤਿਆਦਿੰ ਵਤ੍ਵਾ ਪੁਨ "**ਅਥ** ਵਾ"ਤਿਆਦਿਨਾ ਇਤਰੰ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਸਾਮਿ ਏਵ ਸਾਮਿਕੋ, ਨ ਸਾਮਿਕੋ **ਅਸ੍ਸਾਮਿਕੋ**ਤਿ ਏਵੰ ਅਤ੍ਥੇ ਗਯ੍ਹਮਾਨੇ ''ਅਸ੍ਸਾਮਿਕਤੋ''ਤਿ ਪਦਸ੍ਸ ਸੁਦ੍ਧਵਿਸੇਸਨਤਾਯ ਪਯੋਜਨੰ ਨਤ੍ਥਿ। **ਕਾਮਕਾਰਿਯ**ਨ੍ਤਿ ਯਥਾਕਾਮਕਰਣੀਯੰ। **ਅਵਸਵਤ੍ਤਨਤ੍ਥੰ ਵਿਸੇਸੇਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਤਿ** ਸਮਾਸਦ੍ਵਯਤ੍ਥਸਙ੍ਗਹਤੋ।

ਸਸਨ੍ਤਾਨੇ ਧਮ੍ਮਾਨੰ ਵਿਸਦਿਸੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿ ਇਧ ਭਾਵਸਙ੍ਕਨ੍ਤਿਗਮਨੰ ਨਾਮਾਤਿ ਆਹ "**ਸਨ੍ਤਤਿਯੰ ਭਾਵਨ੍ਤਰੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯੇਵਾ**"ਤਿ। ਤਥਾ ਵਿਸਦਿਸੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯੰ ਪੁਰਿਮਾਕਾਰਵਿਗਮੋ ਪਕਤਿਭਾਵਵਿਜਹਨਨ੍ਤਿ ਆਹ "**ਸਨ੍ਤਤਿਯਾ ਯਥਾਪਵਤ੍ਤਾਕਾਰਵਿਜਹਨ**"ਨ੍ਤਿ। ਭਵਤੀਤਿ ਵਾ ਭਾਵੋ, ਅਵਤ੍ਥਾਵਿਸੇਸੋ, ਤਸ੍ਸ ਸਙ੍ਕਮਨੰ **ਭਾਵਸਙ੍ਕਨ੍ਤਿ**। ਸਭਾਵਧਮ੍ਮੋ ਹਿ ਉਪ੍ਪਾਦਕ੍ਖਣੇ ਠਿਤਿਕ੍ਖਣਞ੍ਚ ਪਤ੍ਵਾ ਭਿਜ੍ਜਤੀਤਿ ਉਪ੍ਪਾਦਾਵਤ੍ਥਾਯ ਜਰਾਵਤ੍ਥੰ, ਤਤੋ ਭਙ੍ਗਾਵਤ੍ਥੰ ਸਙ੍ਕਮਤੀਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਤਥਾ ਸਙ੍ਕਮਤੋ ਚ ਅਤ੍ਤਲਾਭਕ੍ਖਣਤੋ ਉਦ੍ਧੰ ਜਰਾਮਰਣੇਹਿ ਤੰਸਭਾਵਪਰਿਚ੍ਚਾਗੋ ਪਕਤਿਭਾਵਵਿਜਹਨਨ੍ਤਿ ਖਣਵਸੇਨ ਚੇਤੰ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬੰ। **ਪੁਬ੍ਬਾਪਰਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਚ ਖਣਾਨੰ ਪੁਬ੍ਬਾਪਰਵਸੇਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ ਸਮ੍ਭਵਤਿ। **ਏਕਤ੍ਤਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਸਮਾਨਾਧਿਕਰਣਤ੍ਤਾ, ਨ ਪਨ ਵਿਸੇਸਨਵਿਸੇਸਿਤਬ੍ਬਭਾਵਾਨੰ ਏਕਤ੍ਤਾ। ''ਚਕ੍ਖੁੰ ਅਨਿਚ੍ਚ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੇ ''ਅਨਿਚ੍ਚੰ ਚਕ੍ਖੁ''ਨ੍ਤਿਪਿ ਵੁਤ੍ਤਮੇਵ ਹੋਤੀਤਿ ''ਯੰ ਚਕ੍ਖੁ, ਤੰ ਅਨਿਚ੍ਚੰ, ਯੰ ਅਨਿਚ੍ਚੰ, ਤੰ ਚਕ੍ਖੁ''ਨ੍ਤਿ ਆਪਨ੍ਨਮੇਵਾਤਿ ਆਹ "**ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੰ ਸੇਸਧਮ੍ਮਾਨਮ੍ਪਿ ਚਕ੍ਖੁਭਾਵੋ ਆਪਜ੍ਜਤੀ**"ਤਿ।

ਤੇਹਿ ਚ ਅਨਿਚ੍ਚਦੁਕ੍ਖਲਕ੍ਖਣੇਹਿ ਚ **ਅਨਤ੍ਤਲਕ੍ਖਣਮੇਵ ਵਿਸੇਸੇਨ ਦਸ੍ਸਿਤੰ** ''ਯਦਨਿਚ੍ਚੰ, ਤੰ ਦੁਕ੍ਖੰ, ਯੰ ਦੁਕ੍ਖੰ, ਤਦਨਤ੍ਤਾ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੩.੧੫, ੪੫, ੭੬, ੮੫; ੨.੪.੧, ੨; ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੨.੧੦) ਵਿਯ। **ਦੋਸਲਕ੍ਖਣਾਕਾਰਨਿਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੋ**ਤਿ ਦੋਸਸ੍ਸ ਲਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬਾਕਾਰਨਿਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੋ। **ਏਵੰ ਦੁਕ੍ਖੇਨਾ**ਤਿ ਏਵੰ ਨਾਨਪ੍ਪਕਾਰੇਨ ਅਕ੍ਖਿਰੋਗਾਦਿਦੁਕ੍ਖੇਨ ਆਬਾਧਤਾਯ। **ਅਨਤ੍ਤਲਕ੍ਖਣਦੀਪਕਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਅਨਤ੍ਤਤਾਪਞ੍ਞਾਪਨਸ੍ਸ ਜੋਤਕਾਨੰ ਉਪਾਯਭੂਤਾਨੰ। ਨ ਹਿ ਘਟਭੇਦਕਣ੍ਟਕਵੇਧਾਦਿਵਸੇਨ ਲਬ੍ਭਮਾਨਾ ਅਨਿਚ੍ਚਦੁਕ੍ਖਤਾ ਸਤ੍ਤਾਨੰ ਏਕਨ੍ਤਤੋ ਅਨਤ੍ਤਤਾਧਿਗਮਹੇਤੂ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਪਚ੍ਚਯਪਟਿਬਦ੍ਧਤਾਅਭਿਣ੍ਹਸਮ੍ਪਟਿਪੀਲ਼ਨਾਦਿਵਸੇਨ ਪਨ ਲਬ੍ਭਮਾਨਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਤਥਾ ਹਿ ਚਕ੍ਖਾਦੀਨਿ ਕਮ੍ਮਾਦਿਮਹਾਭੂਤਾਦਿਪਚ੍ਚਯਪਟਿਬਦ੍ਧਵੁਤ੍ਤੀਨਿ, ਤਤੋ ਏਵ ਅਹੁਤ੍ਵਾ ਸਮ੍ਭਵਨ੍ਤਿ, ਹੁਤ੍ਵਾ ਪਟਿਵੇਨ੍ਤੀਤਿ ਅਨਿਚ੍ਚਾਨਿ, ਅਭਿਣ੍ਹਸਮ੍ਪਟਿਪੀਲ਼ਿਤਤ੍ਤਾ ਦੁਕ੍ਖਾਨਿ, ਏਵੰਭੂਤਾਨਿ ਚ ਅਵਸਵਤ੍ਤਨਤੋ ਅਨਤ੍ਤਕਾਨੀਤਿ ਪਰਿਗ੍ਗਹੇ ਠਿਤੇਹਿ ਸਮ੍ਮਾਪਚਿਤਞ੍ਞਾਣਸਮ੍ਭਾਰੇਹਿ ਪਸ੍ਸਿਤੁੰ ਸਕ੍ਕਾ।

ਕਥੰ ਪਨੇਤੇਸੰ ਹੁਤ੍ਵਾ ਅਭਾਵੋ ਜਾਨਿਤਬ੍ਬੋਤਿ? ਖਣੇ ਖਣੇ ਅਞ੍ਞਥਤ੍ਤਦਸ੍ਸਨਤੋ। ਤੰ ਕਥੰ ਞਾਯਤੀਤਿ? ਯੁਤ੍ਤਿਤੋ। ਕਾ ਪਨੇਤ੍ਥ ਯੁਤ੍ਤੀਤਿ? ਵਿਸੇਸਗ੍ਗਹਣੰ। ਯਦਿ ਚਕ੍ਖਾਦੀਨੰ ਖਣੇ ਖਣੇ ਅਞ੍ਞਥਤ੍ਤੰ ਨ ਸਿਯਾ, ਬਹਿਪਚ੍ਚਯਭੇਦੇ ਯਦਿਦੰ ਪਚ੍ਛਾ ਵਿਸੇਸਗ੍ਗਹਣੰ, ਤੰ ਨ ਸਿਯਾ। ਯਸ੍ਸ ਹਿ ਤਾਦਿਸੰ ਖਣੇ ਖਣੇ ਅਞ੍ਞਥਤ੍ਤੰ ਨਤ੍ਥਿ, ਤਸ੍ਸ ਅਸਤਿ ਬਹਿਪਚ੍ਚਯਵਿਸੇਸੇ ਕਥੰ ਪਚ੍ਛਾ ਵਿਸੇਸਗ੍ਗਹਣੰ ਭਵੇਯ੍ਯ, ਭਵਤਿ ਚ ਵਿਸੇਸਗ੍ਗਹਣੰ। ਤਸ੍ਮਾ ਅਤ੍ਥਿ ਨੇਸੰ ਖਣੇ ਖਣੇ ਅਞ੍ਞਥਤ੍ਤੰ ਯੰ ਸਣਿਕੰ ਸਣਿਕੰ ਵਡ੍ਢੇਨ੍ਤੰ ਪਚ੍ਛਾ ਪਾਕਟਤਰੰ ਜਾਯਤੀਤਿ। ਤਥਾ ਹਿ ਸਰੀਰਸ੍ਸ ਤਾਵ ਆਨਾਪਾਨਾਨੰ ਅਨਵਤ੍ਥਾਨਤੋ ਪਰਿਸ੍ਸਮਤੋ ਚ ਵਿਸੇਸਗ੍ਗਹਣੰ। ਅਨਵਟ੍ਠਿਤਾ ਹਿ ਅਸ੍ਸਾਸਪਸ੍ਸਾਸਾ ਵਾਤਾ ਵਾਰੇਨ ਵਾਰੇਨ ਪਵਤ੍ਤਨਤੋ। ਯਦਿ ਹਿ ਅਸ੍ਸਸਿਤੇ ਵਾ ਪਸ੍ਸਸ੍ਸਿਤੇ ਵਾ ਸਰੀਰਸ੍ਸ ਕੋਚਿ ਪਚ੍ਛਾ ਵਿਸੇਸੋ ਨ ਸਿਯਾ, ਨ ਨੇਸੰ ਕੋਚਿ ਭੇਦੋ ਸਿਯਾ, ਦਿਟ੍ਠੋ ਚ ਸੋ। ਤਸ੍ਮਾ ਅਸ੍ਸਸਿਤੰ ਸਰੀਰੰ ਅਞ੍ਞਥਾ ਹੋਨ੍ਤੰ ਕਮੇਨ ਤਾਦਿਸੰ ਅਵਤ੍ਥੰ ਪਾਪੁਣਾਤਿ। ਯਾ ਪਸ੍ਸਾਸਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ, ਪਸ੍ਸਸਿਤੇ ਚ ਪੁਨ ਤਥੇਵ ਅਸ੍ਸਾਸਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤੀਤਿ ਆਨਾਪਾਨਾਨੰ ਅਨਵਤ੍ਥਾਨਤੋਪਿ ਸਰੀਰਸ੍ਸ ਵਿਸੇਸਗ੍ਗਹਣੰ ਅਞ੍ਞਥਤ੍ਤਸਿਦ੍ਧਿ। ਤਥਾ ਪਰਿਸ੍ਸਮੋਪਿ ਅਸਤਿ ਵਿਸੇਸੇ ਪਚ੍ਛਾ ਸਰੀਰਸ੍ਸ ਨ ਸਿਯਾ, ਯੇਨਾਯੰ ਇਰਿਯਾਪਥਨ੍ਤਰਾਦੀਨਿ ਸੇਵਨ੍ਤੇਨ ਪਰਿਸ੍ਸਮਵਿਨੋਦਨੰ ਕਰੋਤਿ।

ਅਥ ਵਾ ਰੂਪਾਦਿਭੇਦਤੋਪਿ ਵਿਸੇਸਗ੍ਗਹਣੰ। ਰੂਪਗਨ੍ਧਰਸਫਸ੍ਸਾਦੀਨਞ੍ਹਿ ਵਿਸੇਸੇਨ ਯੋ ਸਰੀਰੇ ਅਨਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਬਦ੍ਧੇਸੁ ਚ ਖੀਰੂਦਕਵਤ੍ਥਪੁਪ੍ਫਫਲੋਸਧਿਧਞ੍ਞਾਦੀਨੰ ਪਚ੍ਛਾ ਵਿਸੇਸੋ ਗਯ੍ਹਤਿ, ਸੋ ਅਸਤਿ ਬਹਿਪਚ੍ਚਯਵਿਸੇਸੇ ਨੇਸੰ ਜਰਾਦਿਅਵਤ੍ਥਾਸੁ ਵਣ੍ਣਬਲਾਦਿਭੇਦੋ, ਰਸਵੀਰਿਯਵਿਪਾਕਾਨੁਭਾਵਭੇਦੋ ਚ ਖਣੇ ਖਣੇ ਅਞ੍ਞਥਤ੍ਤੰ ਵਿਨਾ ਕਥਮੁਪਲਬ੍ਭੇਯ੍ਯ। ਯੰ ਪਨ ਤੰ ਧਮ੍ਮਤਾਰੂਪੰ ਸਿਲਾਦਿ, ਤਤ੍ਥ ਕਥਨ੍ਤਿ? ਤਸ੍ਸਾਪਿ ਸੀਤੁਣ੍ਹਸਮ੍ਫਸ੍ਸਭੇਦਤੋ ਅਤ੍ਥੇਵ ਵਿਸੇਸਗ੍ਗਹਣੰ। ਤੰ ਖਣੇ ਖਣੇ ਅਞ੍ਞਥਤ੍ਤੰ

ਵਿਨਾ ਨ ਯੁਜ੍ਜਤੀਤਿ। ਸਤਿ ਚ ਰੂਪਾਦਿਭੇਦੇ ਸਿਦ੍ਧੋਵ ਤੰਨਿਸ੍ਸਯਮਹਾਭੂਤਭੇਦੋਪਿ। ਨ ਹਿ ਨਿਸ੍ਸਯਮਹਾਭੂਤਭੇਦੇਨ ਵਿਨਾ ਨਿਸ੍ਸਿਤਭੇਦੋ ਸਮ੍ਭਵਤੀਤਿ। ਏਵੰ ਤਾਵ ਰੂਪਧਮ੍ਮਾਨੰ ਵਿਸੇਸਗ੍ਗਹਣਤੋ ਖਣੇ ਖਣੇ ਅਞ੍ਞਥਤ੍ਤੰ, ਤਤੋ ਚ ਹੁਤ੍ਵਾ ਅਭਾਵਸਿਦ੍ਧਿ।

ਅਰੂਪਧਮ੍ਮਾਨੰ ਪਨ ਆਰਮ੍ਮਣਾਦਿਭੇਦੇਨ ਵਿਸੇਸਗ੍ਗਹਣੰ। ਯਤ੍ਥ ਯਤ੍ਥ ਹਿ ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਅਰੂਪਧਮ੍ਮਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥੇਵ ਤੇ ਭਿਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਨ ਅਞ੍ਞੰ ਸਙ੍ਕਮਨ੍ਤਿ, ਆਰਮ੍ਮਣਧਮ੍ਮਾ ਚ ਯਥਾਸਕੰ ਖਣਤੋ ਉਦ੍ਧੰ ਨ ਤਿਟ੍ਠਨ੍ਤੀਤਿ। ਸ੍ਵਾਯਮਤ੍ਥੋ ਪਦੀਪਾਦਿਉਦਾਹਰਣੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਅਞ੍ਞੇ ਏਵ ਹਿ ਖਣੇ ਖਣੇ ਰੂਪਾਦਯੋ ਪਦੀਪਜਾਲਾਯ, ਤਥਾ ਖੀਰਧਾਰਾਦੀਸੁ ਪਤਨ੍ਤੀਸੁ, ਵਾਯੁਮ੍ਹਿ ਚ ਪਹਰਨ੍ਤੇ ਸਮ੍ਫਸ੍ਸਾਨਿ। ਯਥਾ ਚੇਤੇਸੰ ਖਣੇ ਖਣੇ ਅਞ੍ਞਥਤ੍ਤੰ, ਕਿਮਙ੍ਗੰ ਪਨ ਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕਾਨੰ। ਕਿਞ੍ਚ ਸਦ੍ਦਭੇਦਤੋ, ਸਦ੍ਦਵਿਸੇਸਤੋਪਿ ਤਨ੍ਨਿਮਿਤ੍ਤਾਨੰ ਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕਾਨੰ ਖਣੇ ਖਣੇ ਅਞ੍ਞਥਤ੍ਤੰ, ਤਤੋ ਵਿਸੇਸਗ੍ਗਹਣੰ। ਪਗੁਣਞ੍ਹਿ ਗਨ੍ਥੰ ਸੀਘੰ ਪਰਿਵਤ੍ਤੇਨ੍ਤਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਸਮੁਟ੍ਠਾਨਾਨੰ ਸਦ੍ਦਾਨੰ ਭੇਦੋ ਦਿਟ੍ਠੋ। ਨ ਹਿ ਕਾਰਣਭੇਦੇਨ ਵਿਨਾ ਫਲਭੇਦੋ ਅਤ੍ਥਿ। ਯਥਾ ਤੰ ਵਾਦਿਤਸਦ੍ਦਾਨੰ, ਏਵੰ ਆਰਮ੍ਮਣਭੇਦੇਨ ਅਰੂਪਧਮ੍ਮਾਨੰ ਵਿਸੇਸਗ੍ਗਹਣੰ। ਤੇਨੇਵ ਨੇਸੰ ਖਣੇ ਖਣੇ ਅਞ੍ਞਥਤ੍ਤੰ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। ਜਾਤਿਭੂਮਿਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਧਮ੍ਮਭੇਦੇਨ ਵਿਸੇਸਗ੍ਗਹਣੇਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। ਏਵੰ ਰੂਪਾਰੂਪਧਮ੍ਮਾਨੰ ਵਿਸੇਸਗ੍ਗਹਣਤੋ ਖਣੇ ਖਣੇ ਅਞ੍ਞਥਤ੍ਤਸਿਦ੍ਧਿ। ਯਤੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਅਭਾਵਤੋ ਚਕ੍ਖਾਦੀਨਿ ਅਨਿਚ੍ਚਾਨੀਤਿ ਸਿਦ੍ਧਾਨਿ, ਅਨਿਚ੍ਚਤ੍ਤਾ ਏਵ ਅਭਿਣ੍ਹਸਮ੍ਪਟਿਪੀਲ਼ਨਤੋ ਦੁਕ੍ਖਾਨਿ, ਤਤੋ ਚ ਅਵਸਵਤ੍ਤਨਤੋ ਅਨਤ੍ਤਕਾਨਿ। ਤੇਨਾਹ ਭਗਵਾ ''ਯਦਨਿਚ੍ਚੰ, ਤੰ ਦੁਕ੍ਖੰ, ਯੰ ਦੁਕ੍ਖੰ, ਤਦਨਤ੍ਤਾ''ਤਿ (ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੩.੧੫, ੪੫, ੭੬, ੮੫; ੨.੪.੧, ੨; ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੨.੧੦)।

ਨਿਰਨ੍ਤਰੰ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨਸ੍ਸਾਤਿ ਅਭਿਣ੍ਹਸਦ੍ਦਤ੍ਥੰ ਵਿਸੇਸੇਤ੍ਵਾ ਵਦਤਿ। **ਧਾਤੁਮਤ੍ਤਤਾਯਾ**ਤਿ ਧਾਤੁਮਤ੍ਤਭਾਵੇਨ। **ਸਮੂਹਤੋ**ਤਿ ਸਸਮ੍ਭਾਰਚਕ੍ਖਾਦਿਪਿਣ੍ਡਤੋ। **"ਚਕ੍ਖਾਦੀਨ"**ਨ੍ਤਿ ਇਦੰ ''ਸਮੂਹਤੋ''ਤਿ ਪਦੰ ਅਪੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੇ ਸਾਮਿਵਚਨੰ, ''ਵਿਨਿਬ੍ਭੁਜਨ''ਨ੍ਤਿ ਪਦੰ ਅਪੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ ਕਮ੍ਮਤ੍ਥੇਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। **ਚਤ੍ਤਾਰਿਪਿ ਘਨਾਨੀ**ਤਿ ਸਨ੍ਤਤਿਸਮੂਹਕਿਚ੍ਚਾਰਮ੍ਮਣਘਨਾਨਿ। **ਪਵਤ੍ਤਰੂਪਾਦਿਗ੍ਗਹਣਤੋ**ਤਿ ਰੁਪ੍ਪਨਾਦਿਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਞ੍ਚ ਤੰ ਰੂਪਾਦਿਗ੍ਗਹਣਞ੍ਚਾਤਿ ਪਵਤ੍ਤਰੂਪਾਦਿਗ੍ਗਹਣੰ, ਤਤੋਤਿ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬੰ। **ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਗ੍ਗਹਣਸ੍ਸ ਸਬ੍ਭਾਵਾ**ਤਿ ਰੂਪਵੇਦਨਾਦਿਞਾਣਤੋ ਭਿਨ੍ਨਸ੍ਸ ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਞਾਣਸ੍ਸ ਲਬ੍ਭਮਾਨਤ੍ਤਾ। ਤੇਨ ਸਤਿਪਿ ਰੂਪਾਦਿਅਤ੍ਥਾਨੰ ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਭਾਵੇ ਰੁਪ੍ਪਨਾਦਿਭਾਵਤੋ ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਭਾਵਸ੍ਸ ਭੇਦਮਾਹ। ਇਦਾਨਿ ਤਮੇਵ ਭੇਦੰ ਞਾਤਤੀਰਣਪਰਿਞ੍ਞਾਵਿਸਯਤਾਯ ਪਾਕਟੰ ਕਾਤੁੰ **"ਨ ਹੀ"**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। **ਨਾਤਿਧਾਵਿਤੁ**ਨ੍ਤਿ ਇਧ ਲਕ੍ਖਣਲਕ੍ਖਣਵਨ੍ਤਾ ਭਿਨ੍ਨਾ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਤਤ੍ਥ ਲਕ੍ਖਣਾਰਮ੍ਮਣਿਕਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਖਨ੍ਧਾਰਮ੍ਮਣਤਾਵਚਨੇਨ ਅਭਿਨ੍ਨਾਤਿ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਵਿਰੋਧਾਪਾਦਨੇਨ ਅਤਿਧਾਵਿਤੁੰ ਨ ਯੁਤ੍ਤੰ। ਕਸ੍ਮਾਤਿ ਚੇ? ਵੁਤ੍ਤੰ **"ਤੇ ਪਨਾਕਾਰਾ"**ਤਿਆਦਿ। ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋਪਿ ਚੇਤ੍ਥ ਲਕ੍ਖਣਾਨੰ ਰੂਪਾਦਿਆਕਾਰਮਤ੍ਤਤਾਵਿਭਾਵਨਨ੍ਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ''ਅਨਿਚ੍ਚੰ ਦੁਕ੍ਖੰ ਅਨਤ੍ਤਾ''ਤਿ ਹਿ ਸਙ੍ਖਾਰੇ ਸਭਾਵਤੋ ਸਲ੍ਲਕ੍ਖੇਨ੍ਤੋਯੇਵ ਲਕ੍ਖਣਾਨਿ ਚ ਸਲ੍ਲਕ੍ਖੇਤੀਤਿ। ਯਥਾ ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਤੋ ਅਨਿਚ੍ਚਤਾਦੀਨੰ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਭੇਦੋ, ਏਵੰ ਅਨਿਚ੍ਚਤਾਦੀਨਮ੍ਪਿ ਸਤਿਪਿ ਲਕ੍ਖਣਭਾਵਸਾਮਞ੍ਞੇ ਨਾਨਾਞਾਣਗੋਚਰਤਾਯ, ਨਾਨਾਪਟਿਪਕ੍ਖਤਾਯ, ਨਾਨਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਧਿਕਤਾਯ ਚ ਵਿਮੋਕ੍ਖਮੁਖਤ੍ਤਯਭੂਤਾਨੰ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਭੇਦੋਤਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **"ਅਨਿਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ਚ ਗਣ੍ਹਨ੍ਤੋ"**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤੰ ਸੁਵਿਞ੍ਞੇਯਮੇਵ।

ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੨. ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ

੧੫੫. **ਪਚ੍ਚਯਯੁਗਲ਼ਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਬਾਹਿਰਪਚ੍ਚਯਦ੍ਵਯਵਸੇਨ। **ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਬਾਹਿਰਵਸੇਨ ਅਬ੍ਬੋਕਾਰਤੋ**ਤਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਵਸੇਨ ਚੇਵ ਬਾਹਿਰਵਸੇਨ ਚ ਅਸਙ੍ਕਰਤੋ।

੧੬੭. **ਵਿਸਙ੍ਖਾਰਨਿਨ੍ਨਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਪੋਣਸ੍ਸ। **ਵਿਨਿਮੁਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਰਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਪਟਿਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਵਿਮੁਤ੍ਤੀਹਿ ਸਮੁਖੇਨ, ਤਪ੍ਪਟਿਬਦ੍ਧਛਨ੍ਦਰਾਗਪ੍ਪਹਾਨੇਨ ਚ ਸੁਟ੍ਠੁ ਵਿਨਿਮੁਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਰਸ੍ਸ ਪਰਮਸ੍ਸਾਸਭਾਵੇਨ, ਗਤਿਭਾਵੇਨ ਚ ਪਤਿਟ੍ਠਾਨਭੂਤੇ। ''ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਅਰਹਤੋ ਗਤੀ''ਤਿ (ਪਟਿ॰ ੩੩੯) ਹਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਠਿਤਿਭਾਵੇਨਾ**ਤਿ ਚ ਪਾਠੋ। **ਤਂਸਚ੍ਛਿਕਰਣਾਭਾਵੇ**ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸ ਸਚ੍ਛਿਕਰਣਾਭਾਵੇ। **ਨੀਤੋ**ਤਿ ਪਾਪਿਤੋ, ਪਕਾਸਿਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਚੁਣ੍ਣਿਤਨ੍ਤਿ ਭੇਦਿਤਂ। **ਤ੍ਵਮੇਵ ਕਿਂ ਨ ਜਾਨਾਸੀ**ਤਿ ਕਿਂ ਤ੍ਵਂ ਨ ਜਾਨਾਸਿਯੇਵਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ''ਕਿਂ ਤ੍ਵਂ ਏਕਂ ਨਾਨਂ ਜਾਨਾਸਿ, ਕਿਂ ਤ੍ਵਂ ਨ ਜਾਨਾਸਿ ਏਵਾ''ਤਿ ਏਵਂ ਵਿਕ੍ਖੇਪਂ ਕਰੋਨ੍ਤਂ ਪਰਵਾਦਿਂ **"ਨਨੁ ਵਾਤੇ"**ਤਿਆਦਿਨਾ ਸਕਵਾਦੀ ਨਿਬਨ੍ਧਤਿ। **ਵਿਭਜਿਤ੍ਵਾ**ਤਿ ''ਰਾਗਾਦੀਨਂ ਖੀਣਨ੍ਤੇ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਤ੍ਤਾ''ਤਿ ਭਾਵਤ੍ਥਂ ਵਿਭਜਿਤ੍ਵਾ। ਰਾਗਾਦੀਨਂ ਖਯਾ ਨ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਯੋਜਨਾ। ਸਸਭਾਵਤਾ ਚ ਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸ ਆਪਨ੍ਨਾ ਹੋਤੀਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ।

ਨਿਬ੍ਬਾਨਾਰਮ੍ਮਣਕਰਣੇਨ ਕਾਰਣਭੂਤੇਨ। ਹੇਤੁਅਤ੍ਥੇ ਹਿ ਇਦਂ ਕਰਣਵਚਨਂ। ਕਿਲੇਸਕ੍ਖਯਮਤ੍ਤਂ ਵਾ ਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸ ਇਚ੍ਛਤੋ ਕਿਲੇਸਕ੍ਖਯੇਨ ਭਵਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਯੋਜਨਾ।

ਏਵਂ ਕਿਲੇਸਕ੍ਖਯਮਤ੍ਤੇ ਨਿਬ੍ਬਾਨੇ ਖੇਪੇਤਬ੍ਬਾ ਕਿਲੇਸਾ ਬਹੁਵਿਧਾ ਨਾਨਪ੍ਪਕਾਰਾ, ਮਗ੍ਗੋ ਚ ਓਧਿਸੋ ਕਿਲੇਸੇ ਖੇਪੇਤਿ। ਸ੍ਵਾਯਂ ''ਕਤਮਂ ਕਿਲੇਸਕ੍ਖਯਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਕਤ੍ਵਾ ਕਤਮੇ ਕਿਲੇਸੇ ਖੇਪੇਤੀ''ਤਿ ਪੁਰਿਮਪੁਚ੍ਛਾਦ੍ਵਯਮੇਵ ਵਦਤਿ। **ਤਦੇਵਾ**ਤਿ ਯਂ ''ਅਵਿਜ੍ਜਾਤਣ੍ਹਾਨਂ ਕਿਞ੍ਚਿ ਏਕਦੇਸਮਤ੍ਤਮ੍ਪੀ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਤਦੇਵ।

ਏਤ੍ਥ ਚ ਯਾਯਂ ''ਕਿਲੇਸਕ੍ਖਯੋਵ ਨਿਬ੍ਬਾਨ''ਨ੍ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸ ਅਭਾਵਤਾਚੋਦਨਾ, ਤਤ੍ਰਾਯਂ ਆਗਮਤੋ ਯੁਤ੍ਤਿਤੋ ਚਸ੍ਸ ਭਾਵਾਭਾਵਵਿਭਾਵਨਾ। ਤਞ੍ਹਿ ਭਗਵਤਾ –

''ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਜਾਤਂ ਅਭੂਤਂ ਅਕਤਂ ਅਸਙ੍ਖਤ''ਨ੍ਤਿ (ਉਦਾ॰ ੭੩; ਇਤਿਵੁ॰ ੪੩)।

''ਅਤ੍ਥਿ , ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਦਾਯਤਨਂ, ਯਤ੍ਥ ਨੇਵ ਪਥਵੀ ਨ ਆਪੋ ਨ ਤੇਜੋ ਨ ਵਾਯੋ''ਤਿ (ਉਦਾ॰ ੭੧) –

ਚ ਆਦਿਨਾ, ਤਥਾ –

''ਗਮ੍ਭੀਰੋ ਦੁਦ੍ਦਸੋ ਦੁਰਨੁਬੋਧੋ ਸਨ੍ਤੋ ਪਣੀਤੋ ਅਤਕ੍ਕਾਵਚਰੋ ਨਿਪੁਣੋ ਪਣ੍ਡਿਤਵੇਦਨੀਯੋ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੩੭; ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੭੨; ਮਹਾਵ॰ ੭-੮) –

''ਅਸਙ੍ਖਤਞ੍ਚ ਵੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੇਸੇਸ੍ਸਾਮਿ ਅਸਙ੍ਖਤਗਾਮਿਨਿਞ੍ਚ ਪਟਿਪਦਂ, ਅਨਤਂ, ਅਨਾਸਵਂ, ਸਚ੍ਚਂ, ਪਾਰਂ, ਨਿਪੁਣਂ, ਸੁਦੁਦ੍ਦਸਂ, ਅਜਜ੍ਜਰਂ, ਧੁਵਂ, ਅਪਲੋਕਿਤਂ, ਅਨਿਦਸ੍ਸਨਂ, ਨਿਪ੍ਪਪਞ੍ਚਂ, ਸਨ੍ਤਂ, ਅਮਤਂ, ਪਣੀਤਂ, ਸਿਵਂ, ਖੇਮਂ, ਤਣ੍ਹਾਕ੍ਖਯਂ, ਅਚ੍ਛਰਿਯਂ, ਅਬ੍ਭੁਤਂ, ਅਨੀਤਿਕਂ, ਅਨੀਤਿਕਧਮ੍ਮਂ, ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ, ਅਬਜਾਬਜ੍ਝਂ, ਵਿਰਾਗਂ, ਸੁਦ੍ਧਿਂ, ਮੁਤ੍ਤਿਂ, ਅਨਾਲਯਂ, ਦੀਪਂ, ਲੇਣਂ, ਤਾਣਂ, ਸਰਣਂ, ਪਰਾਯਣਞ੍ਚ ਵੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੇਸੇਸ੍ਸਾਮਿ ਪਰਾਯਣਗਾਮਿਨਿਞ੍ਚ ਪਟਿਪਦ''ਨ੍ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੪.੩੭੭) –

ਏਵਮਾਦੀਹਿ ਚ ਸੁਤ੍ਤਪਦੇਹਿ ''ਅਪ੍ਪਚ੍ਚਯਾ ਧਮ੍ਮਾ, ਅਸਙ੍ਖਤਾ ਧਮ੍ਮਾ (ਧ॰ ਸ॰ ਦੁਕਮਾਤਿਕਾ ੭), ਸਬ੍ਬਞ੍ਚ ਰੂਪਂ ਅਸਙ੍ਖਤਾ ਚ ਧਾਤੂ''ਤਿਆਦੀਹਿ (ਧ॰ ਸ॰ ੧੧੯੨, ੧੧੯੮, ੧੨੦੦) ਅਭਿਧਮ੍ਮਪਦੇਸੇਹਿ ਚ ਪਰਮਤ੍ਥਭਾਵੇਨੇਵ ਦੇਸਿਤਂ। ਨ ਹਿ ਸਭਾਵਵਿਰਹਿਤਸ੍ਸ ਅਭਾਵਮਤ੍ਤਸ੍ਸ ਗਮ੍ਭੀਰਾਸਙ੍ਖਤਾਦਿਭਾਵੋ ਅਬਜਾਕਤਧਮ੍ਮਾਦਿਭਾਵੋ ਚ ਯੁਤ੍ਤੋ, ਵੁਤ੍ਤੋ ਚ ਸੋ। ਤਸ੍ਮਾ ਨ ਅਭਾਵਮਤ੍ਤਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ।

ਅਪਿ ਚਾਯੰ ਅਭਾਵਵਾਦੀ ਏਵੰ ਪੁਚ੍ਛਿਤਬ੍ਬੋ – ਯਦਿ ਕਿਲੇਸਾਭਾਵੋ ਨਿਬ੍ਬਾਨੰ, ਸ੍ਵਾਯਮਭਾਵੋ ਏਕੋ ਵਾ ਸਿਯਾ ਅਨੇਕੋ ਵਾ? ਯਦਿ ਏਕੋ, ਏਕੇਨੇਵ ਮਗ੍ਗੇਨ ਕਤੋ ਸਚ੍ਛਿਕਤੋ ਚ ਹੋਤੀਤਿ ਉਪਰਿਮਾਨੰ ਮਗ੍ਗਾਨੰ ਨਿਰਤ੍ਥਕਤਾ ਆਪਜ੍ਜਤਿ। ਨ ਹਿ ਏਕੰ ਅਨੇਕੇਹਿ ਕਮ੍ਮਪ੍ਪਵਤ੍ਤੇਹਿ ਸਾਧੇਤਬ੍ਬੰ ਦਿਟ੍ਠੰ। ਅਥ ਸਿਯਾ ਏਕੋਵ ਸੋ ਕਿਲੇਸਾਭਾਵੋ, ਨ ਪਨ ਮਗ੍ਗੇਹਿ ਕਾਤਬ੍ਬੋ, ਅਥ ਖੋ ਸਚ੍ਛਿਕਾਤਬ੍ਬੋਤਿ। ਏਵੰ ਸਤਿ ਸੁਟ੍ਠੁਤਰੰ ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਨਿਰਤ੍ਥਕਤਾ ਆਪਜ੍ਜਤਿ ਕਿਲੇਸਾਨੰ ਅਪ੍ਪਹਾਨਤੋ। ਅਕਰੋਨ੍ਤੋ ਚ ਮਗ੍ਗੋ ਕਿਲੇਸਾਭਾਵੰ ਤਸ੍ਸ ਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾਯ ਕਮਤ੍ਥੰ ਸਾਧੇਯ੍ਯ, ਅਥ ਮਗ੍ਗਾਨੰ ਸੰਯੋਜਨਤ੍ਤਯਪ੍ਪਹਾਨਾਦਿਪਟਿਨਿਯਤਕਿਚ੍ਚਤਾਯ ਪਹਾਯਕਵਿਭਾਗੇਨ ਕਿਲੇਸਾਭਾਵਭੇਦੋ, ਏਵੰ ਸਤਿ ਵਿਨਾ ਸਭਾਵਭੇਦੰ ਬਹੁਭਾਵੋ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਬਹੁਭਾਵਤਾਪਦੇਸੇਨਸ੍ਸ ਸਸਭਾਵਤਾ ਆਪਨ੍ਨਾ। ਅਥਾਪਿ ਸਿਯਾ ''ਯੇਸੰ ਅਭਾਵੋ, ਤੇਸੰ ਬਹੁਭਾਵੇਨ ਬਹੁਭਾਵੋਪਚਾਰੋ''ਤਿ, ਏਵੰ ਸਤਿ ਯੇਸੰ ਅਭਾਵੋ, ਤੇਸੰ ਸਭਾਵਤਾਯ ਸਸਭਾਵੋਪਚਾਰੋਪਿ ਸਿਯਾ। ਤਥਾ ਤੇਸੰ ਕਿਲੇਸਸਙ੍ਖਤਾਦਿਤਾਯ ਕਿਲੇਸਸਙ੍ਖਤਾਦਿਭਾਵਾ ਚ ਸਿਯੁੰ, ਨ ਚੇਤੰ ਯੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਨ ਤੇਸੰ ਬਹੁਭਾਵੋਪਚਾਰੋ ਯੁਤ੍ਤੋ। ਏਕਭਾਵੋਪਿ ਚਸ੍ਸ ਅਸਭਾਵਤਾਯ ਏਵ ਵਤ੍ਤੁੰ ਨ ਸਕ੍ਕਾਤਿ ਚੇ? ਨ, ਅਭਾਵਸਾਮਞ੍ਞਤੋ, ਅਭਾਵਸਾਮਞ੍ਞੇਨ ਅਭੇਦਸਮਞ੍ਞਾਯ ਏਕਤ੍ਤਨਿਦ੍ਦੇਸੋ। ਸਤਿ ਚ ਏਕਤ੍ਤੇ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵੁਤ੍ਤਦੋਸਾਨਤਿਵਤ੍ਤਿ।

ਬਹੁਭਾਵੇ ਚ ਸਸਭਾਵਤਾ ਸਿਦ੍ਧਾ। ਯਦਿਪਿ ਸਿਯਾ ਯਥਾ ਬਹੁਭਾਵੋ ਸਸਭਾਵਤੰ, ਏਵੰ ਸਾਮਞ੍ਞੇਨ ਸਸਭਾਵਤਾ ਬਹੁਭਾਵੰ ਨ ਬ੍ਯਭਿਚਰੇਯ੍ਯਾਤਿ ਸਸਭਾਵਪਕ੍ਖੇਪਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸ ਬਹੁਭਾਵੋ ਆਪਜ੍ਜਤੀਤਿ? ਤੰ ਨ, ਕਸ੍ਮਾ? ਤਥਾ ਸਾਮਞ੍ਞਾਭੇਦਤੋ। ਨ ਹਿ ਏਵੰ ਵਤ੍ਤੁੰ ਲਬ੍ਭਾ ਯਥਾ ਖਰਭਾਵੋ ਸਸਭਾਵਤੰ ਨ ਬ੍ਯਭਿਚਰਤਿ, ਏਵੰ ਸਸਭਾਵਤਾਪਿ ਖਰਭਾਵੰ ਨ ਬ੍ਯਭਿਚਰੇਯ੍ਯਾਤਿ। ਏਵਞ੍ਹਿ ਸਤਿ ਤਦਞ੍ਞਸਬ੍ਬਧਮ੍ਮਾਭਾਵਪ੍ਪਸਙ੍ਗੋ ਸਿਯਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਬਹੁਭਾਵੋ ਸਸਭਾਵਤਾਪੇਕ੍ਖੋ, ਨ ਸਸਭਾਵਤਾ ਬਹੁਭਾਵਾਪੇਕ੍ਖਾਤਿ ਨ ਸਸਭਾਵਸ੍ਸ ਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸ ਬਹੁਭਾਵਾਪਤ੍ਤਿ। ''ਏਕਞ੍ਹਿ ਸਚ੍ਚੰ ਨ ਦੁਤੀਯਮਤ੍ਥਿ (ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੮੯੦; ਮਹਾਨਿ॰ ੧੧੯), ਏਕਾ ਨਿਟ੍ਠਾ ਨ ਪੁਥੁਨਿਟ੍ਠਾ''ਤਿਆਦਿਵਚਨਤੋ।

ਅਪਿ ਚੇਤ੍ਥ ਕਿਲੇਸਾਭਾਵੋ ਨਾਮ ਰਾਗਾਦੀਨੰ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦੋ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਪ੍ਪਹਾਨੰ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਨਿਰੋਧੋ। ਤਸ੍ਸ ਚ ਏਕਤ੍ਤੇ ਏਕੇਨੇਵ ਮਗ੍ਗੇਨ ਸਾਧੇਤਬ੍ਬਤਾ ਕਿਚ੍ਚਵਿਸੇਸਾਭਾਵਤੋਤਿ ਦਸ੍ਸਨਾਦਿਮਗ੍ਗਵਿਭਾਗੋ ਨ ਸਿਯਾ। ਇਚ੍ਛਿਤੋ ਚ ਸੋ ਓਧਿਸੋਵ ਕਿਲੇਸਾਨੰ ਪਹਾਤਬ੍ਬਤ੍ਤਾ। ਸੋ ਚ ਮਗ੍ਗਵਿਭਾਗੋ ਸਦ੍ਧਾਦੀਨੰ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨੰ ਨਾਤਿਤਿਕ੍ਖਤਿਕ੍ਖਤਿਕ੍ਖਤਰਤਿਕ੍ਖਤਮਭਾਵੇਨ ਏਕਸ੍ਮਿਮ੍ਪਿ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਪ੍ਪਹਾਨਯੋਗ੍ਯਭਾਵੇ ਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾਵਿਸੇਸੇਨ ਹੋਤੀਤਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸ ਸਸਭਾਵਤਾਯੇਵ ਯੁਤ੍ਤੋ। ਅਭਾਵੋ ਪਨ ਕਿਲੇਸਾਨੰ ਮਗ੍ਗੇਨ ਕਾਤਬ੍ਬੋ ਸਿਯਾ ''ਮਾ ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਨਿਰਤ੍ਥਕਤਾ ਅਹੋਸੀ''ਤਿ, ਨ ਸਚ੍ਛਿਕਾਤਬ੍ਬੋ। ਕੋ ਹਿ ਤਸ੍ਸ ਸਭਾਵੋ, ਯੋ ਤੇਨ ਸਚ੍ਛਿਕਰਿਯੇਯ੍ਯ। ਸੋ ਚ ਕਿਲੇਸਾਭਾਵੋ ਏਕੇਨੇਵ ਮਗ੍ਗੇਨ ਸਾਧੇਤਬ੍ਬੋ ਸਿਯਾ, ਨ ਚਤੂਹਿ ''ਮਾ ਚਤੁਭਾਵਨਿਬ੍ਬਾਨਤਾਪਤ੍ਤਿ, ਨਿਬ੍ਬਾਨਵਿਸੇਸਾਪਤ੍ਤਿ ਚ ਅਹੋਸੀ''ਤਿ। ਤਤੋ ਦਸ੍ਸਨਾਦਿਮਗ੍ਗਵਿਭਾਗੋ ਨ ਸਿਯਾਤਿ ਸਬ੍ਬੰ ਆਵਤ੍ਤਤਿ।

ਯਦਿ ਚ ਅਭਾਵੋ ਭਾਵਸ੍ਸ ਸਿਯਾਤਿ ਤਸ੍ਸ ਭਾਵਧਮ੍ਮਤਾ ਇਚ੍ਛਿਤਾ, ਏਵੰ ਸਤਿ ਯਥਾ ਸਙ੍ਖਤਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਜਰਾਮਰਣਾਦੀਨੰ ਵਿਯ ਸਙ੍ਖਤਧਮ੍ਮਤਾਪਿ ਆਪਨ੍ਨਾ, ਏਵੰ ਬਹੂਨੰ ਕਿਲੇਸਾਨੰ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਬਹੁਭਾਵਾਦਿਪ੍ਪਸਙ੍ਗੋਪਿ ਦੁਨ੍ਨਿਵਾਰੋਤਿ ਅਤੰਸਭਾਵਸ੍ਸ ਅਸਙ੍ਖਤਸ੍ਸੇਕਸ੍ਸ ਸਸਭਾਵਸ੍ਸ ਨਿਬ੍ਬਾਨਭਾਵੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਯਦਿ ਏਵੰ ਕਸ੍ਮਾ ''ਰਾਗਕ੍ਖਯੋ ਦੋਸਕ੍ਖਯੋ ਮੋਹਕ੍ਖਯੋ''ਤਿ (ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੪.੩੧੫, ੩੩੦) ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ? ਖਯੇਨ ਅਧਿਗਨ੍ਤਬ੍ਬਤ੍ਤਾ। ਖਯੋ ਹਿ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੋ। ਯਥਾਹ ''ਖਯੇ ਞਾਣੰ, ਅਨੁਪ੍ਪਾਦੇ ਞਾਣ''ਨ੍ਤਿ (ਧ॰ ਸ॰ ਦੁਕਮਾਤਿਕਾ ੧੪੨)। ਤੇਨ ਰਾਗਾਦਿਕ੍ਖਯਪਰਿਯਾਯੇਨ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੇਨ ਅਧਿਗਨ੍ਤਬ੍ਬਤੋ ''ਪਰਮਤ੍ਥੰ ਗਮ੍ਭੀਰੰ ਨਿਪੁਣੰ ਦੁਦ੍ਦਸੰ ਦੁਰਨੁਬੋਧੰ ਨਿਬ੍ਬਾਨੰ ਰਾਗਾਦਿਕ੍ਖਯੋ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਰਾਗਾਦਿਪ੍ਪਹਾਨਮੁਖੇਨ ਵਾ ਤਥਾ ਪਤ੍ਤਬ੍ਬਤੋ, ਯਥਾ ਅਞ੍ਞਤ੍ਰਾਪਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ''ਮਦਨਿਮ੍ਮਦਨੋ ਪਿਪਾਸਵਿਨਯੋ''ਤਿਆਦਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੩੪; ਇਤਿਵੁ॰ ੯੦)।

ਅਪਿਚ ਯਥਾ ਪਰਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਤਾਯ ਸਉਤ੍ਤਰਾਨੰ ਕਾਮਾਨੰ ਰੂਪਾਨਞ੍ਚ ਪਟਿਪਕ੍ਖਭੂਤੰ ਤਬ੍ਬਿਧੁਰਸਭਾਵੰ ਨਿਸ੍ਸਰਣੰ ਪਞ੍ਞਾਯਤਿ, ਏਵੰ ਸਸਭਾਵਾਨੰ ਸਬ੍ਬੇਸਮ੍ਪਿ ਸਙ੍ਖਤਧਮ੍ਮਾਨੰ ਪਟਿਪਕ੍ਖਭੂਤੇਨ ਤਬ੍ਬਿਧੁਰਸਭਾਵੇਨ ਨਿਸ੍ਸਰਣੇਨ ਭਵਿਤਬ੍ਬੰ। ਯਞ੍ਚ ਤਨ੍ਨਿਸ੍ਸਰਣੰ, ਸਾ ਅਸਙ੍ਖਤਾ ਧਾਤੁ। ਕਿਞ੍ਚ ਭਿਯ੍ਯੋ – ਸਙ੍ਖਤਧਮ੍ਮਾਰਮ੍ਮਣੰ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣੰ ਅਪਿ ਅਨੁਲੋਮਞਾਣੰ ਕਿਲੇਸੇ ਤਦਙ੍ਗਵਸੇਨ ਪਜਹਤਿ, ਨ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਵਸੇਨ ਪਜਹਿਤੁੰ ਸਕ੍ਕੋਤਿ। ਤਥਾ ਸਮ੍ਮੁਤਿਸਚ੍ਚਾਰਮ੍ਮਣੰ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਾਦੀਸੁ ਞਾਣੰ ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨਵਸੇਨੇਵ ਕਿਲੇਸੇ ਪਜਹਤਿ, ਨ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਵਸੇਨ। ਇਤਿ ਸਙ੍ਖਤਧਮ੍ਮਾਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ, ਸਮ੍ਮੁਤਿਸਚ੍ਚਾਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਚ ਞਾਣਸ੍ਸ ਕਿਲੇਸਾਨੰ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਪ੍ਪਹਾਨੇ ਅਸਮਤ੍ਥਭਾਵਤੋ ਤੇਸੰ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਪ੍ਪਹਾਨਕਰਸ੍ਸ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਞਾਣਸ੍ਸ ਤਦੁਭਯਵਿਪਰੀਤਸਭਾਵੇਨ ਆਰਮ੍ਮਣੇਨ ਭਵਿਤਬ੍ਬੰ, ਸਾ ਅਸਙ੍ਖਤਾ ਧਾਤੁ। ਤਥਾ ''ਅਤ੍ਥਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਜਾਤੰ ਅਭੂਤੰ ਅਕਤੰ ਅਸਙ੍ਖਤ''ਨ੍ਤਿ (ਉਦਾ॰ ੭੩; ਇਤਿਵੁ॰ ੪੩) ਇਦੰ ਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸ ਪਰਮਤ੍ਥਤੋ ਅਤ੍ਥਿਭਾਵਜੋਤਕੰ ਵਚਨੰ ਅਵਿਪਰੀਤਤ੍ਥੰ ਭਗਵਤਾ ਭਾਸਿਤਤ੍ਤਾ। ਯਞ੍ਹਿ ਭਗਵਤਾ ਭਾਸਿਤੰ, ਤੰ ਅਵਿਪਰੀਤਤ੍ਥੰ ਯਥਾ ਤੰ ''ਸਬ੍ਬੇ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਅਨਿਚ੍ਚਾ, ਸਬ੍ਬੇ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਦੁਕ੍ਖਾ, ਸਬ੍ਬੇ ਧਮ੍ਮਾ ਅਨਤ੍ਤਾ''ਤਿ (ਧ॰ ਪ॰ ੨੭੭-੨੭੯; ਥੇਰਗਾ॰ ੬੭੬-੬੭੮; ਨੇਤ੍ਤਿ॰ ੫), ਤਥਾ ਨਿਬ੍ਬਾਨ-ਸਦ੍ਦੋ ਕਤ੍ਥਚਿ ਵਿਸਯੇ ਯਥਾਭੂਤਪਰਮਤ੍ਥਵਿਸਯੋ ਉਪਚਾਰਵੁਤ੍ਤਿਸਬ੍ਭਾਵਤੋ ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ਸੀਹ-ਸਦ੍ਦੋ। ਅਥ ਵਾ ਅਤ੍ਥੇਵ ਪਰਮਤ੍ਥਤੋ ਅਸਙ੍ਖਤਾ ਧਾਤੁ ਇਤਰਤਬ੍ਬਿਪਰੀਤਵਿਮੁਤ੍ਤਿਸਭਾਵਤ੍ਤਾ ਸੇਯ੍ਯਥਾਪਿ ''ਪਥਵੀਧਾਤੁ ਵੇਦਨਾ ਚਾ''ਤਿ ਏਵਮਾਦੀਹਿ ਨਯੇਹਿ ਯੁਤ੍ਤਿਤੋਪਿ ਅਸਙ੍ਖਤਾਯ ਧਾਤੁਯਾ ਪਰਮਤ੍ਥਤੋ ਅਤ੍ਥਿਭਾਵੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੩. ਪਞ੍ਹਪੁਚ੍ਛਕਵਣ੍ਣਨਾ

੧੬੮. **ਕਿਞ੍ਚੀ**ਤਿ ਕਿਞ੍ਚਿ ਆਰਮ੍ਮਣੰ। **ਆਲਮ੍ਬਨਤੋ**ਤਿ ਆਰਮ੍ਮਣਕਰਣਤੋ।

ਪਞ੍ਹਪੁਚ੍ਛਕਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਆਯਤਨਵਿਭਙ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੩. ਧਾਤੁਵਿਭਙ੍ਗੋ

੧. ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ

੧੭੨. ਅਭਿਧਮ੍ਮੇ ਚ ਆਗਤਾਤਿ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਧਾਤੁਵਿਭਙ੍ਗੇ ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯਪਞ੍ਹਪੁਚ੍ਛਕੇਸੁ, ਨਿਕ੍ਖੇਪਕਣ੍ਡਧਮ੍ਮਹਦਯਵਿਭਙ੍ਗਾਦੀਸੁ ਚ ਦੇਸਨਾਰੁਲ਼੍ਹਾ। ਯਥਾ ਪਨ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤੇ ਅਭਿਧਮ੍ਮੇ ਚ ਆਗਤਾ ਖਨ੍ਧਾਦਯੋ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤੇ ਦੇਸਿਤਨਿਯਾਮੇਨ ਖਨ੍ਧਵਿਭਙ੍ਗਾਦੀਸੁ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯਵਸੇਨ ਵਿਭਤ੍ਤਾ, ਏਵਮਿਧਾਪਿ ਚਕ੍ਖੁਧਾਤਾਦਯੋ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯਵਸੇਨ ਵਿਭਜਿਤਬ੍ਬਾ ਸਿਯੁਂ। ਤਤ੍ਥ ਖਨ੍ਧਾਦੀਨਂ ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਗਾਹਕੋ ਅਭਿਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾਵਿਸਿਟ੍ਠੋ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤੇ ਆਗਤੋ ਅਞ੍ਞੋ ਦੇਸੇਤਬ੍ਬਾਕਾਰੋ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਤੇ ਰੂਪਕ੍ਖਨ੍ਧਾਦਿਵਸੇਨੇਵ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯੇ ਦੇਸਿਤਾ, ਧਾਤੂਨਂ ਪਨ ਸੋ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਤੇ ਤਿਣ੍ਣਂ ਧਾਤੁਛਕ੍ਕਾਨਂ ਵਸੇਨ ਇਧ ਦੇਸਿਤਾਤਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ਆਹ **"ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤੇਸੁ ਵ…ਪੇ॰… ਵਿਭਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬ"**ਨ੍ਤਿ। ਤੇਨਾਹ ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਂ ''ਸਬ੍ਬਾ ਧਾਤੁਯੋ ਛਹਿ ਛਹਿ ਧਾਤੂਹਿ ਸਙ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ''ਤਿ।

ਕਥਂ ਪਨ ਛਸੁ ਛਸੁ ਧਾਤੂਸੁ ਅਟ੍ਠਾਰਸਨ੍ਨਂ ਧਾਤੂਨਂ ਸਮਵਰੋਧੋਤਿ? ਸਭਾਵਨਿਸ੍ਸਯਦ੍ਵਾਰਾਰਮ੍ਮਣਸਮ੍ਪਯੋਗਸਾਮਞ੍ਞਤੋ। ਤਤ੍ਥ ਪਠਮਛਕ੍ਕੇ ਤਾਵ ਪਥਵੀਤੇਜੋਵਾਯੋਧਾਤੁਯੋ ਸਭਾਵਤੋ ਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬਧਾਤੁ। ਆਪੋਧਾਤੁਆਕਾਸਧਾਤੁਯੋ ਧਮ੍ਮਧਾਤੁਏਕਦੇਸੋ। ਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁ ਸਤ੍ਤਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁਯੋ। ਚਤੁਧਾਤੁਗ੍ਗਹਣੇਨ ਚੇਤ੍ਥ ਤਦਾਯਤ੍ਤਵੁਤ੍ਤਿਕਾ ਨਿਸ੍ਸਯਾਪਦੇਸੇਨ, ਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁਯਾ ਦ੍ਵਾਰਾਰਮ੍ਮਣਭਾਵੇਨ ਵਾ ਅਵਸਿਟ੍ਠਾ ਰੂਪਧਾਤੁਯੋ ਸਮਵਰੁਦ੍ਧਾ, ਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁਗ੍ਗਹਣੇਨ ਤਂਸਮ੍ਪਯੋਗਤੋ ਧਮ੍ਮਧਾਤੁਏਕਦੇਸੋਤਿ ਏਵਂ ਸਬ੍ਬਧਾਤੁਸਮਵਰੋਧੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਦੁਤਿਯੇ ਛਪਿ ਧਾਤੁਯੋ ਸਭਾਵਤੋ, ਧਮ੍ਮਾਯਤਨੇਕਦੇਸੋ, ਤਂਸਮ੍ਪਯੋਗਤੋ ਸਤ੍ਤਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁਯੋ, ਯਥਾਰਹਂ ਤੇਸਂ ਨਿਸ੍ਸਯਦ੍ਵਾਰਾਰਮ੍ਮਣਭਾਵਤੋ ਅਵਸਿਟ੍ਠਧਾਤੁਯੋ ਸਮਵਰੁਦ੍ਧਾ। ਤਤਿਯਛਕ੍ਕੇਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। ਏਵਮੇਤ੍ਥ ਛਸੁ ਛਸੁ ਧਾਤੂਸੁ ਅਟ੍ਠਾਰਸਨ੍ਨਂ ਧਾਤੂਨਂ ਸਮਵਰੋਧੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ ''ਸਬ੍ਬਾ ਧਾਤੁਯੋ ਛਹਿ ਛਹਿ ਧਾਤੂਹਿ ਸਙ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ''ਤਿ।

ਸੁਞ੍ਞੋਤਿ ਅਤ੍ਤਸੁਞ੍ਞੋ, ਤੇਨ ਸਸਭਾਵਤਾਯ ਚ ਇਧ ਧਾਤੁਵੋਹਾਰੋਤਿ ਆਹ **"ਸੁਞ੍ਞੇ ਸਭਾਵਮਤ੍ਤੇ ਨਿਰੁਲ਼੍ਹੋ ਧਾਤੁਸਦ੍ਦੋ"**ਤਿ। ਤਂਤਂਭੂਤਵਿਵਿਤ੍ਤਤਾ ਰੂਪਪਰਿਯਨ੍ਤੋਵ ਆਕਾਸੋਤਿ ਯੇਹਿ ਵਿਵਿਤ੍ਤੋ, ਯੇਸਞ੍ਚ ਪਰਿਚ੍ਛੇਦੋ, ਤੇਹਿ ਅਸਮ੍ਫੁਟ੍ਠਤਾ ਤੇਸਂ ਬ੍ਯਾਪਕਭਾਵੋ ਸਤਿ ਨ ਹੋਤੀਤਿ ਆਹ **"ਚਤੂਹਿ ਮਹਾਭੂਤੇਹਿ ਅਬ੍ਯਾਪਿਤਭਾਵੋ"**ਤਿ। ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਵੁਤ੍ਤੀਨਿ ਹਿ ਭੂਤਾਨੀਤਿ।

੧੭੩. ਅਵਯਵਵਿਨਿਮੁਤ੍ਤੋ ਸਮੁਦਾਯੋ ਨਾਮ ਕੋਚਿ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਪੁਰਿਮਤ੍ਥਂ ਅਸਮ੍ਭਾਵੇਨ੍ਤੋ **"ਦ੍ਵੇ ਏਵ ਵਾ"**ਤਿਆਦਿਨਾ ਸਮੁਦਾਯੇਨ ਵਿਨਾ ਦੁਤਿਯਤ੍ਥਮਾਹ। **ਪਚ੍ਚਤ੍ਤਂ ਅਤ੍ਤਨਿ ਜਾਤਨ੍ਤਿ** ਪਾਟਿਪੁਗ੍ਗਲਿਕਤਂ।

ਪਾਟਿਯੇਕ੍ਕੋ ਕੋਟ੍ਠਾਸੋਤਿ ਵਾ ਲੋਮਾਦਿਇਤਰਕੋਟ੍ਠਾਸੇਹਿ ਅਸਮ੍ਮਿਸ੍ਸੋ ਵਿਸੁਂ ਏਕੋ ਪਥਵੀਕੋਟ੍ਠਾਸੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਪਯੋਗਨ੍ਤਿ ਭਾਵਨਾਪਯੋਗਂ। **ਵੀਰਿਯ**ਨ੍ਤਿ ਭਾਵਨਾਨਿਪ੍ਫਾਦਕਂ ਉਸ੍ਸਾਹਂ। **ਆਯੂਹਨ**ਨ੍ਤਿ ਤਾਦਿਸਂ ਚੇਤਨਂ।

ਧਾਤੁਪਟਿਕ੍ਕੂਲਵਣ੍ਣਮਨਸਿਕਾਰਾਨਨ੍ਤਿ ਧਾਤੁਮਨਸਿਕਾਰਪਟਿਕ੍ਕੂਲਮਨਸਿਕਾਰਵਣ੍ਣਮਨਸਿਕਾਰਾਨਂ। **ਅਬ੍ਯਾਪਾਰਤਾਯਾ**ਤਿ ''ਅਹਮੇਤਂ ਨਿਪ੍ਫਾਦੇਮਿ, ਮਮ ਏਸਾ ਨਿਪ੍ਫਾਦਨਾ''ਤਿ ਚੇਤਨਾਰਹਿਤਤਾਯ। **ਕਰੋਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਆਭੋਗਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਾਨਿ ਉਪ੍ਪਾਦੇਨ੍ਤਿ।

ਲਕ੍ਖਣਵਸੇਨਾਤਿ ਸਭਾਵਵਸੇਨ। ਸੋ ਪਨ ਯਸ੍ਮਾ ਪਥਵੀਧਾਤੁਯਾ ਕਕ੍ਖਲ਼ਖਰਤਾ ਹੋਤੀਤਿ ਆਹ **"ਕਕ੍ਖਲ਼ਂ ਖਰਿਗਤਨ੍ਤਿਆਦਿਵਚਨਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤ"**ਨ੍ਤਿ।

ਵੇਕਨ੍ਤਕੰ ਨਾਮ ਸਬ੍ਬਲੋਹਚ੍ਛੇਦਨਸਮਤ੍ਥੰ ਲੋਹੰ। ਤਥਾ ਹਿ ਤੰ ਵਿਕਨ੍ਤਤਿ ਛਿਨ੍ਦਤੀਤਿ ਵਿਕਨ੍ਤੰ, ਵਿਕਨ੍ਤਮੇਵ ਵੇਕਨ੍ਤਕਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। **ਲੋਹਸਦਿਸਨ੍ਤਿ** ਲੋਹਾਕਾਰੰ ਲੋਹਮਲੰ ਵਿਯ ਘਨਸਹਿਤੰ ਹੁਤ੍ਵਾ ਤਿਟ੍ਠਤਿ। ਤਾਪੇਤ੍ਵਾ ਤਾਲਿਤੰ ਪਨ ਛਿਨ੍ਨੰ ਛਿਨ੍ਨੰ ਹੁਤ੍ਵਾ ਵਿਸਰਤਿ, ਮੁਦੁ ਮਟ੍ਠੰ ਕਮ੍ਮਨਿਯੰ ਵਾ ਨ ਹੋਤਿ, ਤੇਨ "**ਲੋਹਵਿਜਾਤੀ**"ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤੀਤਿ। **ਤਿਪੁਤਮ੍ਬਾਦੀਹੀਤਿ** ਤਿਪੁਤਮ੍ਬੇ ਮਿਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਕਤੰ **ਕੰਸਲੋਹੰ,** ਸੀਸਤਮ੍ਬੇ ਮਿਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਕਤੰ **ਵਟ੍ਟਲੋਹੰ,** ਜਸਦਤਮ੍ਬੇ ਮਿਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਕਤੰ **ਆਰਕੂਟੰ** । ਯੰ ਪਨ ਕੇਵਲੰ ਜਸਦਧਾਤੁਵਿਨਿਗ੍ਗਤੰ, ਯੰ ''ਪਿਤ੍ਤਲ''ਨ੍ਤਿਪਿ ਵਦਨ੍ਤਿ, ਤੰ ਇਧ ਨਾਧਿਪ੍ਪੇਤੰ, ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਮਿਸ੍ਸਕਮੇਵ ਪਨ ਗਹੇਤ੍ਵਾ "**ਕਿਤ੍ਤਿਮ**"ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ।

ਨਿਦਸ੍ਸਨਮਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਮੁਤ੍ਤਾਨੰ ਜਾਤਿਤੋ ਅਨੇਕਭੇਦਤ੍ਤਾ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਤਥਾ ਹਿ ਹਤ੍ਥਿਕੁਮ੍ਭੰ ਵਰਾਹਦਾਠੰ ਭੁਜਙ੍ਗਸੀਸੰ ਵਲਾਹਕੂਟੰ ਵੇਣੁਪਬ੍ਬੰ ਮਚ੍ਛਸਿਰੋ ਸਙ੍ਖੋ ਸਿਪ੍ਪੀਤਿ ਅਟ੍ਠ ਮੁਤ੍ਤਾਯੋਨਿਯੋ। ਤਤ੍ਥ **ਹਤ੍ਥਿਕੁਮ੍ਭਜਾ** ਪੀਤਵਣ੍ਣਾ ਪਭਾਹੀਨਾ। **ਵਰਾਹਦਾਠਜਾ** ਵਰਾਹਦਾਠਵਣ੍ਣਾਵ। **ਭੁਜਙ੍ਗਸੀਸਜਾ** ਨੀਲਾਦਿਵਣ੍ਣਾ ਸੁਵਿਸੁਦ੍ਧਾ, ਵਟ੍ਟਲਾ ਚ। **ਵਲਾਹਕਜਾ** ਭਾਸੁਰਾ ਦੁਬ੍ਬਿਭਾਗਰੂਪਾ ਰਤ੍ਤਿਭਾਗੇ ਅਨ੍ਧਕਾਰੰ ਵਿਧਮਨ੍ਤਾ ਤਿਟ੍ਠਨ੍ਤਿ, ਦੇਵੂਪਭੋਗਾ ਏਵ ਹੋਨ੍ਤਿ। **ਵੇਣੁਪਬ੍ਬਜਾ** ਕਾਰਫਲਸਮਾਨਵਣ੍ਣਾ, ਨ ਭਾਸੁਰਾ, ਤੇ ਚ ਵੇਲ਼ਵੋ ਅਮਨੁਸ੍ਸਗੋਚਰੇ ਏਵ ਪਦੇਸੇ ਜਾਯਨ੍ਤਿ। **ਮਚ੍ਛਸੀਸਜਾ** ਪਾਠੀਨਪਿਟ੍ਠਿਸਮਾਨਵਣ੍ਣਾ, ਵਟ੍ਟਲਾ, ਲਘਵੋ ਚ ਹੋਨ੍ਤਿ ਪਭਾਵਿਹੀਨਾ, ਤੇ ਚ ਮਚ੍ਛਾ ਸਮੁਦ੍ਦਮਜ੍ਝੇਯੇਵ ਜਾਯਨ੍ਤਿ। **ਸਙ੍ਖਜਾ** ਸਙ੍ਖੋਰਚ੍ਛਵਿਵਣ੍ਣਾ, ਕੋਲਪ੍ਪਮਾਣਾਪਿ ਹੋਨ੍ਤਿ ਪਭਾਵਿਹੀਨਾਵ। **ਸਿਪ੍ਪਿਜਾ** ਪਨ ਪਭਾਵਿਸੇਸਯੁਤ੍ਤਾਵ ਹੋਨ੍ਤਿ ਨਾਨਾਸਣ੍ਠਾਨਾ। ਏਵੰ ਜਾਤਿਤੋ ਅਟ੍ਠਵਿਧਾਸੁ ਮੁਤ੍ਤਾਸੁ ਯਾ ਮਚ੍ਛਸਙ੍ਖਸਿਪ੍ਪਿਜਾ, ਤਾ ਸਾਮੁਦ੍ਦਿਕਾ। ਭੁਜਙ੍ਗਜਾਪਿ ਕਾਚਿ ਸਾਮੁਦ੍ਦਿਕਾਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ, ਇਤਰਾ ਅਸਾਮੁਦ੍ਦਿਕਾ। ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤੰ "**ਸਾਮੁਦ੍ਦਿਕਮੁਤ੍ਤਾਤਿ ਨਿਦਸ੍ਸਨਮਤ੍ਤਮੇਤੰ, ਸਬ੍ਬਾਪਿ ਪਨ ਮੁਤ੍ਤਾ ਮੁਤ੍ਤਾ ਏਵਾ**"ਤਿ। ਬਹੁਲਤੋ ਵਾ ਅਟ੍ਠਕਥਾਯੰ ਏਤੰ ਵੁਤ੍ਤੰ ''ਮੁਤ੍ਤਾਤਿ ਸਾਮੁਦ੍ਦਿਕਮੁਤ੍ਤਾ''ਤਿ। ਬਹੁਲਞ੍ਹਿ ਲੋਕੇ ਸਾਮੁਦ੍ਦਿਕਾਵ ਮੁਤ੍ਤਾ ਦਿਸ੍ਸਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਰਾਪਿ ਸਿਪ੍ਪਿਜਾਵ, ਇਤਰਾ ਕਦਾਚਿ ਕਾਚੀਤਿ।

੧੭੪. ਇਧ ਨਤ੍ਥਿ ਨਿਯਮੋ ਕੇਵਲੰ ਦ੍ਰਵਭਾਵਸ੍ਸੇਵ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਤ੍ਤਾ।

੧੭੫. ਨਿਸਿਤਭਾਵੇਨਾਤਿ ਸਨ੍ਤਾਪਨਾਦਿਵਸਪ੍ਪਵਤ੍ਤੇਨ ਤਿਖਿਣਭਾਵੇਨ। ਉਸ੍ਮਾਕਾਰਞ੍ਹਿ ਨਿਸਾਨੰ ਇਧ ਨਿਸਿਤਭਾਵੋ। **ਪਾਕਤਿਕੋਤਿ** ਸਾਭਾਵਿਕੋ ਕਾਯੁਸ੍ਮਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤੋ। **ਸਦਾਤਿ** ਸਬ੍ਬਕਾਲੰ ਯਾਵ ਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੰ ਪਵਤ੍ਤਤਿ। **ਪੇਤਗ੍ਗਿ** ਨਿਜ੍ਝਾਮਤਣ੍ਹਿਕਪੇਤਗ੍ਗਿ। **ਇਧਾਤਿ** ਬਾਹਿਰਤੇਜੋਧਾਤੁਕਥਾਯੰ।

੧੭੬. ਵਾਯਨੰ ਬੀਜਨੰ, ਤੰ ਪਨ ਥਾਮਸਾ ਪਵਤ੍ਤੀਤਿ ਆਹ "**ਸਵੇਗਗਮਨਵਸੇਨਾ**"ਤਿ। **ਸਮੁਦੀਰਣੰ** ਅਲ੍ਲਪਰਿਸੋਸਨੰ, ਭੂਤਸਙ੍ਘਾਤਸ੍ਸ ਦੇਸਨ੍ਤਰੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਹੇਤੁਭਾਵੋ ਵਾ।

੧੭੭. ਭਿਤ੍ਤਿਚ੍ਛਿਦ੍ਦਾਦਿਵਸੇਨ ਲਬ੍ਭਮਾਨੰ ਅਜਟਾਕਾਸੰ ਨਿਸ੍ਸਾਯੇਵ ਪਰਿਚ੍ਛੇਦਾਕਾਸਸ੍ਸ ਪਰਿਕਮ੍ਮਕਰਣਨ੍ਤਿ ਆਹ "**ਅਜਟਾਕਾਸਸ੍ਸ ਚ ਕਥਿਤਤ**"ਨ੍ਤਿ।

੧੭੯. ਸੁਖਦੁਕ੍ਖਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬਸਮੁਟ੍ਠਾਪਨਪਚ੍ਚਯਭਾਵੇਨਾਤਿ ਇਟ੍ਠਾਨਿਟ੍ਠਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬਾਨੰ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਕਭੂਤੇਨ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵੇਨ। ਕਸ੍ਸ ਪਨ ਸੋ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵੋਤਿ ਆਹ "**ਸਰੀਰਟ੍ਠਕਉਤੁਸ੍ਸਾ**"ਤਿ । **ਪਚ੍ਚਯਭਾਵੇਨਾਤਿ** ਚ ਹੇਤੁਮ੍ਹਿ ਕਰਣਵਚਨੰ। ਤੇਨ ਹਿ ਕਾਰਣਭੂਤੇਨ ਸੁਖਦੁਕ੍ਖਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬਾਨੰ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਸਮਤ੍ਥਤਾ ਹੋਤੀਤਿ। "**ਤਥੇਵਾ**"ਤਿ ਇਮਿਨਾ ''ਯਥਾਬਲੰ ਸਰੀਰੇਕਦੇਸਸਕਲਸਰੀਰ''ਨ੍ਤਿ ਇਦੰ ਅਨੁਕਡ੍ਢਤਿ। **ਏਵਨ੍ਤਿ** ਅਤ੍ਤਨੋ ਫਲੂਪਚਾਰਸਿਦ੍ਧੇਨ ਫਰਣਪ੍ਪਕਾਰੇਨ। **ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ** ਸੁਖਾਦੀਨੰ। "**ਓਲ਼ਾਰਿਕਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿ ਏਵ ਵਾ ਫਰਣ**"ਨ੍ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਨਿਰੁਪਚਾਰੰ ਏਤੇਸੰ ਫਰਣਟ੍ਠੰ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਉਭਯਵਤੋਤਿ** ਸੁਖਦੁਕ੍ਖਵਤੋ, ਸੋਮਨਸ੍ਸਦੋਮਨਸ੍ਸਵਤੋ ਚ, ਫਰਣਾਫਰਣਟ੍ਠਾਨਵਤੋ ਵਾ।

੧੮੧. ਏਤ੍ਥ ਵੁਤ੍ਤੰ ਸਙ੍ਕਪ੍ਪਨ੍ਤਿ ਏਤਸ੍ਮਿੰ ''ਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ ਕਾਮੋ''ਤਿਆਦਿਕੇ (ਮਹਾਨਿ॰ ੧; ਚੂਲ਼ਨਿ॰ ਅਜਿਤਮਾਣਵਪੁਚ੍ਛਾਨਿਦ੍ਦੇਸ ੮) ਨਿਦ੍ਦੇਸਪਦੇਸੇ ਵੁਤ੍ਤੰ ਸਙ੍ਕਪ੍ਪੰ। ਤਤ੍ਥ ਹਿ ਕਿਲੇਸਕਾਮੋਵ ''ਸਙ੍ਕਪ੍ਪਰਾਗੋ ਪੁਰਿਸਸ੍ਸ ਕਾਮੋ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੬.੬੩; ਕਥਾ॰

੫੧੩) ਵਿਯ। ਵਤ੍ਥੁਕਾਮਸ੍ਸ ਤਥਾ ਤਥਾ ਸਙ੍ਕਪ੍ਪਨਤੋ ਪਰਿਕਪ੍ਪਨਤੋ ''ਸਙ੍ਕਪ੍ਪੋ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਨ ਵਿਤਕ੍ਕੋਤਿ ਅਯਮੇਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥੋ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਟੀਕਾਯਂ ਪਨ ਵਿਤਕ੍ਕਵਸੇਨ ਅਤ੍ਥਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **"ਸੋਪਿ ਹੀ"**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਰਾਪਿ ਪੁਰਿਮੋ ਏਵਤ੍ਥੋ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤੋਤਿ ਚੇ, ਸਮ੍ਪਿਣ੍ਡਨਤ੍ਥੋ **ਪਿ**-ਸਦ੍ਦੋ ਨਿਰਤ੍ਥਕੋ ਸਿਯਾ, ''ਕਿਲੇਸਸਨ੍ਥਵਸਮ੍ਭਵਤੋ''ਤਿ ਚ ਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਂ ਸਿਯਾ, ਪਰਤੋ ਚ ''ਬ੍ਯਾਪਾਦਵਚਨੇਨ ਬ੍ਯਾਪਾਦਵਿਤਕ੍ਕਂ ਦਸ੍ਸੇਤੀ''ਤਿ ਵਕ੍ਖਤਿ। **ਕਿਲੇਸਕਾਮੋ ਵਿਭਤ੍ਤੋ** ਕਿਲੇਸਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। **ਕਾਮਪਟਿਬਦ੍ਧਾ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ **ਕਾਮ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ਵਤ੍ਥੁਕਾਮਾਪਿ ਸਙ੍ਗਹਿਤਾਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ।

੧੮੨. **ਉਭਯਤ੍ਥ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੋ**ਤਿ ਸਤ੍ਤੇਸੁ, ਸਙ੍ਖਾਰੇਸੂਤਿ ਉਭਯਤ੍ਥ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੋ, ਸਤ੍ਤਾਕਾਰੋ, ਸਙ੍ਖਾਰਾਕਾਰੋਤਿ ਵਾ ਆਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਉਭਯਾਕਾਰਗ੍ਗਹਣਵਸੇਨ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੋ। ਕਮ੍ਮਪਥਵਿਸੇਸੋ, ਕਮ੍ਮਪਥਵਿਨਾਸਕੋ ਚ ਕਮ੍ਮਪਥਭੇਦੋਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **"ਅਭਿਜ੍ਝਾਸਂਯੋਗੇਨਾ"**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਥਾ ਵਿਹਿਂਸਾਯ ਵਿਹਿਂਸਾਵਿਤਕ੍ਕਂ ਦਸ੍ਸੇਤੀਤਿ ਯੋਜਨਾ। **ਵਿਹਿਂਸਾਯਾ**ਤਿ ਚ ਵਿਹਿਂਸਾਵਚਨੇਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਯਥਾਸਮ੍ਭਵਂ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾਦਿਵਸੇਨਾ**ਤਿ **ਆਦਿ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ਅਦਿਨ੍ਨਾਦਾਨਮੁਸਾਵਾਦਪੇਸੁਞ੍ਞਫਰੁਸਵਾਚਾਸਮ੍ਫਪ੍ਪਲਾਪੇ ਸਙ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ। **ਸਬ੍ਬ...ਪੇ॰... ਸਙ੍ਗਾਹਕੇਹਿ** ਕਾਮਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਧਾਤੂਹਿ। **ਦ੍ਵੇ ਦ੍ਵੇ**ਤਿ ਬ੍ਯਾਪਾਦਵਿਹਿਂਸਾਧਾਤੁਯੋ, ਅਬ੍ਯਾਪਾਦਅਵਿਹਿਂਸਾਧਾਤੁਯੋ ਚ। **"ਏਤ੍ਥਾਤਿ ਪਨਾ"**ਤਿਆਦਿਨਾ ਸਂਕਿਲੇਸਵੋਦਾਨਾਨਂ ਸਙ੍ਕਰਭਾਵਸ੍ਸ ਅਨਿਟ੍ਠਾਪਜ੍ਜਨਸ੍ਸ ਚ ਦਸ੍ਸਨੇਨ ਪੁਰਿਮਂਯੇਵ ਅਤ੍ਥਂ ਬ੍ਯਤਿਰੇਕਮੁਖੇਨ ਸਮ੍ਪਾਦੇਤਿ।

ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੨. ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ

੧੮੩. ਆਵੇਣਿਕਤ੍ਥੋ ਅਤਿਸਯਤ੍ਥੋ ਚ ਵਿਸੇਸਸਦ੍ਦੋ ਹੋਤੀਤਿ ਤਦੁਭਯਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **"ਪੁਗ੍ਗਲਨ੍ਤਰਾਸਾਧਾਰਣਂ, ਨੀਲਾਦਿਸਬ੍ਬਰੂਪਸਾਧਾਰਣਞ੍ਚਾ"**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਅਸਾਧਾਰਣਕਾਰਣੇਨਾਪਿ ਹਿ ਨਿਦ੍ਦੇਸੋ ਹੋਤਿ ਯਥਾ ''ਭੇਰਿਸਦ੍ਦੋ, ਯਵਙ੍ਕੁਰੋ''ਤਿ। ਅਤਿਸਯਕਾਰਣੇਨਪਿ ਯਥਾ ''ਅਤੀਤਾਨਾਗਤਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਂ ਕਮ੍ਮਸਮਾਦਾਨਾਨਂ ਠਾਨਸੋ ਹੇਤੁਸੋ ਵਿਪਾਕਂ ਯਥਾਭੂਤਂ ਪਜਾਨਾਤੀ''ਤਿ (ਕਥਾ॰ ੩੫੫; ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੨.੪੪)। **ਧਾਤੁਅਤ੍ਥੋ ਏਵਾ**ਤਿ ''ਧਾਤੁ''ਇਤਿ ਇਮਸ੍ਸ ਧਾਤੁਸਦ੍ਦਸ੍ਸੇਵ ਅਤ੍ਥੋ। ਧਾਤੁਵਚਨੀਯੋ ਹਿ ਅਤ੍ਥੋ ਉਪਸਗ੍ਗੇਨ ਜੋਤੀਯਤਿ।

ਪੁਰਿਮੇਨ ਅਸਦਿਸੋ ਵਿਧਾਨਧਾਰਣਤ੍ਥਾਨਂ ਪਾਕਟੋ ਭੇਦੋਤਿ। **ਵਿਸਭਾਗਲਕ੍ਖਣਾ** ਵਿਸਦਿਸਸਭਾਵਾ **ਅਵਯਵਾ** ਭਾਗਾ, ਤੇਸੁ।

ਯਥਾਸਮ੍ਭਵਨ੍ਤਿ ਕਿਰਿਯਾਮਨੋਧਾਤੁ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਕੋਟਿਯਾ, ਵਿਪਾਕਮਨੋਧਾਤੁ ਵਿਪਾਕਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਅਨਨ੍ਤਰਾਦਿਨਾਪਿ, ਇਤਰਸ੍ਸ ਸਬ੍ਬਾਪਿ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਕੋਟਿਯਾਵ। ਧਮ੍ਮਧਾਤੁ ਪਨ ਵੇਦਨਾਦਿਕਾ ਸਹਜਾਤਾ ਸਹਜਾਤਾਦਿਨਾ, ਅਸਹਜਾਤਾ ਅਨਨ੍ਤਰਾਦਿਨਾ, ਉਪਨਿਸ੍ਸਯੇਨ ਆਰਮ੍ਮਣਾਦਿਨਾ ਚ ਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯੋਤਿ ਏਵਂ ਮਨੋਧਾਤੁਧਮ੍ਮਧਾਤੂਨਂ ਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਹੇਤੁਭਾਵੋ ਯਥਾਸਮ੍ਭਵਂ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬੋ। ਦ੍ਵਾਰਭੂਤਮਨੋਪਿ ਸੁਤ੍ਤੇ ''ਮਨੋਧਾਤੂ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤੀਤਿ ਆਹ **"ਦ੍ਵਾਰਭੂਤਮਨੋਵਸੇਨ ਵਾ"**ਤਿ। ਤਸ੍ਸਾ ਮਨੋਧਾਤੁਯਾ ਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਹੇਤੁਭਾਵੋ ਯਥਾਸਮ੍ਭਵਂ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬੋਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ।

ਪੁਰਿਮਨਯੇਨਾਤਿ ਵਿਸੇਸਨਂ ਦੁਤਿਯਨਯਸ੍ਸ ਹੀਨਤ੍ਤਿਕਵਸੇਨੇਵ ਵਿਭਤ੍ਤਤ੍ਤਾ। ਨਾਨਾਧਾਤੂਨਞ੍ਚ ਚਕ੍ਖੁਧਾਤੁਆਦੀਨਨ੍ਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ।

ਨ ਹਿ ਦ੍ਵੇ ਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁਯੋ ਸਨ੍ਤਿ ਅਟ੍ਠਾਰਸਧਾਤੁਵਿਭਾਗਦਸ੍ਸਨੇਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਖਨ੍ਧਾਯਤਨਧਾਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਂਯੇਵ ਵਸੇਨ ਸਙ੍ਖੇਪਾਦਿਵਿਭਾਗਦਸ੍ਸਨਂ ਤੇਸਂ ਬਹੁਲਂ ਪਰਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਧਮ੍ਮਸਙ੍ਗਣ੍ਹਨਤੋ। ਸਚ੍ਚਦੇਸਨਾ ਪਨ ਅਤਿਸਂਖਿਤ੍ਤਭਾਵਤੋਯੇਵੇਤ੍ਥ ਬਹਿਕਤਾ।

ਨਿਜ੍ਜੀਵਸ੍ਸਾਤਿਆਦਿ ਵਿਸੇਸਤੋ ਸਤ੍ਤਸੁਞ੍ਞਤਾਦੀਪਨਤ੍ਥਾ ਧਾਤੁਦੇਸਨਾਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਪੁਰਿਮਨਯੋ ਅਞ੍ਞੇਸਮ੍ਪਿ ਕਮਵੁਤ੍ਤੀਨਂ ਧਾਤੂਨਂ ਸਮ੍ਭਵਤੀਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੇਨ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ **"ਮਨੋਧਾਤੁਯੇਵ ਵਾ"**ਤਿਆਦਿਨਾ ਦੁਤਿਯਨਯੋ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਤਤ੍ਥ

ਅਵਿਜ੍ਜਮਾਨੇਪਿ ਪੁਰੇਚਰਾਨੁਚਰਭਾਵੇਤਿ ਪੁਰੇਚਰਾਨੁਚਰਾਭਿਸਨ੍ਧਿਯਾ ਅਭਾਵੇਪਿ ਕੇਵਲਂ ਅਨਨ੍ਤਰਪੁਬ੍ਬਕਾਲਅਨਨ੍ਤਰਾਪਰਕਾਲਤਾਯ ਮਨੋਧਾਤੁ ਪੁਰੇਚਰਾਨੁਚਰਾ ਵਿਯ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ।

“ਅਞ੍ਞਂ ਅਗ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਿਤੁਂ ਅਸਮਤ੍ਥਤਾਯਾ”ਤਿ ਏਤੇਨ ਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਏਕਨ੍ਤਸਾਰਮ੍ਮਣਤਾਦਸ੍ਸਨੇਨ ‘‘ਆਰਮ੍ਮਣੇਨ ਵਿਨਾ ਸਯਮੇਵ ਨੀਲਾਦਿਆਭਾਸਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਪਵਤ੍ਤਤੀ’’ਤਿ ਏਵਂ ਪਵਤ੍ਤਿਤਂ ਵਿਞ੍ਞਾਣਵਾਦਂ ਪਟਿਸੇਧੇਤਿ।

੧੮੪. ਏਕਨਾਨਾਸਨ੍ਤਾਨਗਤਾਨਨ੍ਤਿ ਏਕਸਨ੍ਤਾਨਗਤਾਨਂ ਅਭਿਨ੍ਨਸਨ੍ਤਾਨਗਤਾਨਂ ਦ੍ਵਾਰਾਨਂ, ਨਾਨਾਸਨ੍ਤਾਨਗਤਾਨਂ ਭਿਨ੍ਨਸਨ੍ਤਾਨਗਤਾਨਂ ਆਰਮ੍ਮਣਾਨਨ੍ਤਿ ਯੋਜਨਾ। **ਏਕਨਾਨਾਜਾਤਿਕਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਚਕ੍ਖਾਦਿਏਕੇਕਜਾਤਿਕਤ੍ਤਾ ਦ੍ਵਾਰਾਨਂ, ਨੀਲਾਦਿਅਨੇਕਜਾਤਿਕਤ੍ਤਾ ਆਰਮ੍ਮਣਾਨਂ।

ਚਕ੍ਖਾਦਿ ਏਕਮ੍ਪਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ, ਰੂਪਾਦਿ ਪਨ ਅਨੇਕਮੇਵ ਸਂਹਤਨ੍ਤਿ ਇਮਸ੍ਸ ਵਾ ਅਤ੍ਥਵਿਸੇਸਸ੍ਸ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਚਕ੍ਖੁਰੂਪਾਦੀਸੁ ਵਚਨਭੇਦੋ ਕਤੋ। ਕਿਂ ਪਨ ਕਾਰਣਂ ਚਕ੍ਖਾਦਿ ਏਕਮ੍ਪਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ, ਰੂਪਾਦਿ ਪਨ ਅਨੇਕਮੇਵਾਤਿ? ਪਚ੍ਚਯਭਾਵਵਿਸੇਸਤੋ। ਚਕ੍ਖੁ ਹਿ ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਨਿਸ੍ਸਯਪੁਰੇਜਾਤਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਪਚ੍ਚਯੇਹਿ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਨ੍ਤਂ ਅਤ੍ਥਿਭਾਵੇਨੇਵ ਹੋਤਿ ਤਸ੍ਮਿਂ ਸਤਿ ਤਸ੍ਸ ਭਾਵਤੋ, ਅਸਤਿ ਅਭਾਵਤੋ, ਯਤੋ ਤਂ ਅਤ੍ਥਿਅਵਿਗਤਪਚ੍ਚਯੇਹਿਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤੀਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤੀਤਿ। ਤਂਨਿਸ੍ਸਯਤਾ ਚਸ੍ਸ ਨ ਏਕਦੇਸੇਨ ਅਲ੍ਲੀਯਨਵਸੇਨ ਇਚ੍ਛਿਤਬ੍ਬਾ ਅਰੂਪਭਾਵਤੋ, ਅਥ ਖੋ ਗਰੁਰਾਜਾਦੀਸੁ ਸਿਸ੍ਸਰਾਜਪੁਰਿਸਾਦੀਨਂ ਵਿਯ ਤਪ੍ਪਟਿਬਦ੍ਧਵੁਤ੍ਤਿਤਾਯ। ਇਤਰੇ ਚ ਪਚ੍ਚਯਾ ਤੇਨ ਤੇਨ ਵਿਸੇਸੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਸ੍ਵਾਯਂ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵੋ ਨ ਏਕਸ੍ਮਿਂ ਨ ਸਮ੍ਭਵਤੀਤਿ ਏਕਮ੍ਪਿ ਚਕ੍ਖੁ ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤੀਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ ਪਾਲ਼ਿਯਂ ‘‘ਚਕ੍ਖੁਞ੍ਚ ਪਟਿਚ੍ਚਾ’’ਤਿ ਏਕਵਚਨਨਿਦ੍ਦੇਸੋ ਕਤੋ।

ਰੂਪਂ ਪਨ ਯਦਿਪਿ ਚਕ੍ਖੁ ਵਿਯ ਪੁਰੇਜਾਤਅਤ੍ਥਿਅਵਿਗਤਪਚ੍ਚਯੇਹਿ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ ਪੁਰੇਤਰਂ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਹੁਤ੍ਵਾ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨਕ੍ਖਣੇਯੇਵ ਉਪਕਾਰਕਤ੍ਤਾ, ਤਥਾਪਿ ਅਨੇਕਮੇਵ ਸਂਹਤਂ ਹੁਤ੍ਵਾ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ ਆਰਮ੍ਮਣਭਾਵਤੋ। ਯਞ੍ਹਿ ਪਚ੍ਚਯਧਮ੍ਮਂ ਸਭਾਵਭੂਤਂ, ਪਰਿਕਪ੍ਪਿਤਾਕਾਰਮਤ੍ਤਂ ਵਾ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਵਿਭਾਵੇਨ੍ਤਂ ਪਵਤ੍ਤਤਿ, ਤਦਞ੍ਞੇਸਞ੍ਚ ਸਤਿਪਿ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵੇ ਸੋ ਤਸ੍ਸ ਸਾਰਮ੍ਮਣਸਭਾਵਤੋ ਯਂ ਕਿਞ੍ਚਿ ਅਨਾਲਮ੍ਬਿਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਿਤੁਂ ਅਸਮਤ੍ਥਸ੍ਸ ਓਲੁਬ੍ਭ ਪਵਤ੍ਤਿਕਾਰਣਤਾਯ ਆਲਮ੍ਬਨੀਯਤੋ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਨਾਮ। ਤਸ੍ਸ ਯਸ੍ਮਾ ਯਥਾ ਯਥਾ ਸਭਾਵੂਪਲਦ੍ਧਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਆਰਮ੍ਮਣਪਚ੍ਚਯਲਾਭੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਰੂਪਂ ਆਰਬ੍ਭ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨਂ ਤਸ੍ਸ ਸਭਾਵਂ ਵਿਭਾਵੇਨ੍ਤਮੇਵ ਪਵਤ੍ਤਤਿ। ਸਾ ਚਸ੍ਸ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਧੀਨਵੁਤ੍ਤਿਕਸ੍ਸ ਆਰਮ੍ਮਣਸਭਾਵੂਪਲਦ੍ਧਿ ਨ ਏਕਦ੍ਵਿਕਲਾਪਗਤਵਣ੍ਣਵਸੇਨੇਵ ਹੋਤਿ, ਨਾਪਿ ਕਤਿਪਯਕਲਾਪਵਣ੍ਣਵਸੇਨ, ਅਥ ਖੋ ਆਭੋਗਾਨੁਰੂਪਂ ਆਪਾਥਗਤਵਣ੍ਣਵਸੇਨਾਤਿ ਅਨੇਕਮੇਵ ਰੂਪਂ ਸਂਹਚ੍ਚਕਾਰਿਤਾਯ ਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤੀਤਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ਭਗਵਾ ‘‘ਰੂਪੇ ਚਾ’’ਤਿ ਬਹੁਵਚਨੇਨ ਨਿਦ੍ਦਿਸਿ।

ਯਂ ਪਨ ‘‘ਰੂਪਾਯਤਨਂ ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁਯਾ, ਤਂਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਕਾਨਞ੍ਚ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਆਰਮ੍ਮਣਪਚ੍ਚਯੇਨ ਪਚ੍ਚਯੋ’’ਤਿ (ਪਟ੍ਠਾ॰ ੧.੧.੧) ਵੁਤ੍ਤਂ, ਤਂ ਕਥਨ੍ਤਿ? ਤਮ੍ਪਿ ਯਾਦਿਸਂ ਰੂਪਾਯਤਨਂ ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਆਰਮ੍ਮਣਪਚ੍ਚਯੋ, ਤਾਦਿਸਮੇਵ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਕੀਦਿਸਂ ਪਨ ਤਨ੍ਤਿ? ਸਮੁਦਿਤਨ੍ਤਿ ਪਾਕਟੋਯਮਤ੍ਥੋ। ਏਵਞ੍ਚ ਕਤ੍ਵਾ ਯਦੇਕੇ ਵਦਨ੍ਤਿ ‘‘ਆਯਤਨਸਲ੍ਲਕ੍ਖਣਵਸੇਨ ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣਾਦਯੋ ਸਲ੍ਲਕ੍ਖਣਾਰਮ੍ਮਣਾ, ਨ ਦਬ੍ਬਸਲ੍ਲਕ੍ਖਣਵਸੇਨਾ’’ਤਿ, ਤਂ ਯੁਤ੍ਤਮੇਵ ਹੋਤਿ। ਨ ਚੇਤ੍ਥ ਸਮੁਦਾਯਾਰਮ੍ਮਣਤਾ ਆਸਙ੍ਕਿਤਬ੍ਬਾ ਸਮੁਦਾਯਾਭੋਗਸ੍ਸੇਵ ਅਭਾਵਤੋ, ਸਮੁਦਿਤਾ ਪਨ ਵਣ੍ਣਧਮ੍ਮਾ ਆਰਮ੍ਮਣਪਚ੍ਚਯਾ ਹੋਨ੍ਤਿ। ਕਥਂ ਪਨ ਪਚ੍ਚੇਕਂ ਅਸਮਤ੍ਥਾ ਸਮੁਦਿਤਾ ਆਰਮ੍ਮਣਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਨ ਹਿ ਪਚ੍ਚੇਕਂ ਦਟ੍ਠੁਂ ਅਸਕ੍ਕੋਨ੍ਤਾ ਅਨ੍ਧਾ ਸਮੁਦਿਤਾ ਪਸ੍ਸਨ੍ਤੀਤਿ? ਨਯਿਦਮੇਕਨ੍ਤਿਕਂ ਵਿਸੁਂ ਅਸਮਤ੍ਥਾਨਂ ਸਿਵਿਕਾਵਹਨਾਦੀਸੁ ਸਮਤ੍ਥਤਾਯ ਦਸ੍ਸਨਤੋ। ਕੇਸਾਦੀਨਞ੍ਚ ਯਸ੍ਮਿਂ ਠਾਨੇ ਠਿਤਾਨਂ ਪਚ੍ਚੇਕਂ ਵਣ੍ਣਂ ਗਹੇਤੁਂ ਨ ਸਕ੍ਕਾ, ਤਸ੍ਮਿਂਯੇਵ ਠਾਨੇ ਸਮੁਦਿਤਾਨਂ ਤਂ ਗਹੇਤੁਂ ਸਕ੍ਕਾਤਿ ਭਿਯ੍ਯੋਪਿ ਤੇਸਂ ਸਂਹਚ੍ਚਕਾਰਿਤਾ ਪਰਿਬ੍ਯਤ੍ਤਾ।

ਏਤੇਨ ਕਿਂ ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਪਰਮਾਣੁਰੂਪਂ ਆਰਮ੍ਮਣਂ, ਉਦਾਹੁ ਤਂਸਮੁਦਾਯੋਤਿਆਦਿਕਾ ਚੋਦਨਾ ਪਟਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ''ਸੋਤਞ੍ਚ ਪਟਿਚ੍ਚ ਸਦ੍ਦੇ ਚਾ''ਤਿਆਦੀਸੁਪਿ ਅਯਮੇਵ ਨਯੋ।

ਏਵਮ੍ਪਿ ਅਤ੍ਥੋ ਲਬ੍ਭਤੀਤਿ ''ਮਨੋਧਾਤੁਯਾਪੀ''ਤਿ **ਪਿ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ਨ ਕੇਵਲਂ ਜਵਨਪਰਿਯੋਸਾਨਾ ਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁਯੇਵ ਸਮ੍ਪਿਣ੍ਡੀਯਤਿ, ਅਥ ਖੋ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਭਵਙ੍ਗਸਙ੍ਖਾਤਾਪਿ ਸਮ੍ਪਿਣ੍ਡੀਯਤੀਤਿ ਏਵਮ੍ਪਿ ਅਤ੍ਥੋ ਲਬ੍ਭਤਿ, ਸਮ੍ਭਵਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਏਵਂ ਸਤੀ**ਤਿ ਏਵਂ ਅਞ੍ਞਮਨੋਧਾਤੁਪ੍ਪਵਤ੍ତਿਯਾ ਓਰਂ ਪਵਤ੍ਤਚਿਤ੍ਤਾਨਂ ਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁਤਾਦਸ੍ਸਨੇ ਸਤਿ। ਸਤਿਪਿ ਮਨਸੋ ਸਮ੍ਭੂਤਭਾਵੇ ਮਨੋਧਾਤੁਯਾ ਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁਭਾਵਪ੍ਪਸਙ੍ਗੋ ਨ ਹੋਤਿਯੇਵ ਤਂਸਭਾਵਸ੍ਸੇਵ ਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁਭਾਵੇਨ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਤ੍ਤਾ। ਇਦਾਨਿ ਤਮੇਵਤ੍ਥਂ **"ਪਞ੍ਚਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁਮਨੋਧਾਤੂ"**ਤਿਆਦਿਨਾ ਪਾਕਟਤਰਂ ਕਰੋਤਿ। **ਤਬ੍ਬਿਧੁਰਸਭਾਵੇਨਾ**ਤਿ ਪਞ੍ਚਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੂਹਿ ਵਿਸਦਿਸਸਭਾਵੇਨ। **ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਟ੍ਠਾਨੇਨ ਚਾ**ਤਿ ਮਨੋਧਾਤੁਕਿਰਿਯਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁਆਦੀਹਿ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨੇਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਟ੍ਠਾਨੇਨ ਚ। ਇਦਾਨਿ ਏਕਤ੍ਤਗ੍ਗਹਣਂ ਵਿਨਾਪਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਸਮ੍ਭਵਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **"ਅਨੁਪਨੀਤੇਪੀ"**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ **ਸਾਮਞ੍ਞਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਸਦਿਸਤਾਵਸੇਨ। **ਤਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਭਵਙ੍ਗਾਨਨ੍ਤਰਂ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ। **ਅਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁਭਾਵਾਸਿਦ੍ਧਿਤੋ**ਤਿ ਮਨੋਧਾਤੁਭਾਵਾਸਿਦ੍ਧਿਤੋ। ਨ ਹਿ ''ਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁਯਾਪਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਨਿਰੁਦ੍ਧਸਮਨਨ੍ਤਰਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਚਿਤ੍ਤਂ...ਪੇ॰... ਤਜ੍ਜਾ ਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੂ''ਤਿ ਇਦਂ ਵਚਨਂ ਭਵਙ੍ਗਾਨਨ੍ਤਰਂ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਮਨੋਧਾਤੁਭਾਵਂ ਸਾਧੇਤਿ। ਸਿਦ੍ਧੇ ਹਿ ਮਨੋਧਾਤੁਭਾਵੇ ਤਂ ਤਸ੍ਸ ਨਿਵਤ੍ਤਕਂ ਸਿਯਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁਯਾ ਪਨ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁਭਾਵਦੀਪਕਂ ਵਚਨਂ ਤਾਦਿਸਾਯ ਮਨੋਧਾਤੁਯਾਪਿ ਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁਭਾਵਮੇਵ ਦੀਪੇਯ੍ਯਾਤਿ ਕਥਂ ਤਸ੍ਸਾ ਨਿਵਤ੍ਤਕਂ ਸਿਯਾਤਿ ਆਹ **"ਨ ਹਿ ਯਂ ਚੋਦੀਯਤਿ, ਤਦੇਵ ਪਰਿਹਾਰਾਯ ਹੋਤੀ"**ਤਿ।

ਯਦਿ ਏਵਂ ਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰਾਵਜ੍ਜਨਸ੍ਸ ਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁਭਾਵਾਪਤ੍ਤਿ ਏਵਾਤਿ ਚੋਦਨਂ ਮਨਸਿ ਕਤ੍ਵਾ ਆਹ **"ਮਨੋਧਾਤੁਯਾਪੀ"**ਤਿਆਦਿ। ਪਞ੍ਚਵਿਞ੍ਞਾਣੇਹਿ ਮਨੋਧਾਤੂਹਿ ਚ ਵਿਸਿਟ੍ਠੋ ਸਭਾਵੋ **ਪਞ੍ਚਵਿਞ੍ਞਾਣ...ਪੇ॰... ਸਭਾਵੋ**, ਤਸ੍ਸ ਵਸੇਨ। **ਚੁਤਿਪਟਿਸਨ੍ਧਿਭਵਙ੍ਗਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਮ੍ਪਿ ਭਵਙ੍ਗਨ੍ਤੋਗਧਂ ਕਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਜਵਨਾਵਸਾਨਾਨੀ**ਤਿ ਵਾ ਜਵਨਾਰਮ੍ਮਣਤ੍ਤਾ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਮ੍ਪਿ ਗਹਿਤਂ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। ਤੇਨੇਵਾਹ **"ਛਦ੍ਵਾਰਿਕਚਿਤ੍ਤੇਹਿ ਵਾ"**ਤਿਆਦਿ।

ਵਿਸੁਂ ਕਾਤੁਂ ਯੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਆਵਜ੍ਜਨਮ੍ਪਿ ਯਦਿਪਿ ਰੂਪਾਦਿਵਿਸਯਂ ਹੋਤਿ, ਜਵਨਂ ਵਿਯ ਆਰਮ੍ਮਣਰਸਾਨੁਭਵਨਂ ਪਨ ਨ ਹੋਤੀਤਿ ਏਦਿਸੇ ਠਾਨੇ ਵਿਸੁਂ ਕਾਤਬ੍ਬਮੇਵ। **ਮਨੇ ਚਾਤਿ ਚ**-ਸਦ੍ਦੋ ''ਮਨਞ੍ਚ ਪਟਿਚ੍ਚਾ''ਤਿਆਦੀਸੁ ਵਿਯ ਨ ਸਮ੍ਪਿਣ੍ਡਨਤ੍ਥੋ, ਅਥ ਖੋ ਬ੍ਯਤਿਰੇਕਤ੍ਥੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ।

ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੩. ਪਞ੍ਹਪੁਚ੍ਛਕਵਣ੍ਣਨਾ

ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤਨਯਤ੍ਤਾਤਿ ਧਮ੍ਮਧਾਤੁਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੂਨਂ ''ਪਞ੍ਚਪਣ੍ਣਾਸ ਕਾਮਾਵਚਰਧਮ੍ਮੇ ਆਰਬ੍ਭ ਰਜ੍ਜਨ੍ਤਸ੍ਸਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ (ਵਿਭ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧੫੦; ੧੬੮) ਪਰਿਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਾਦਿਭਾਵੇ ਦਸ੍ਸਿਯਮਾਨੇ ''ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਰੂਪਵਸੇਨ ਤਂ ਤਂ ਸਮੁਦਾਯਂ ਏਕੇਕਂ ਧਮ੍ਮਂ ਕਤ੍ਵਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ (ਵਿਭ॰ ਮੂਲਟੀ॰ ੧੫੦) ਤਦਤ੍ਥਸ੍ਸ ਖਨ੍ਧਵਿਭਙ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾਦੀਸੁ ਵੁਤ੍ਤਨਯਤ੍ਤਾ।

ਪਞ੍ਹਪੁਚ੍ਛਕਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਧਾਤੁਵਿਭਙ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੪. ਸਚ੍ਚਵਿਭਙ੍ਗੋ

੧. ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ

ਉਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੧੮੯. ਸਚ੍ਚਵਿਨਿਮੁਤ੍ਤੰ ਨਤ੍ਥਿ ਪਵਤ੍ਤਿਨਿਵਤ੍ਤਿਤਦੁਭਯਹੇਤੁਸਨ੍ਦਸ੍ਸਨਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਨਤੋ। **ਸਚ੍ਚੇਸੁ ਕਮਤੀ**ਤਿ ਸਚ੍ਚੇਸੁ ਵਿਸਯਭੂਤੇਸੁ ਪਵਤ੍ਤਤਿ। ਦੇਸੇਤਬ੍ਬਤ੍ਥਵਿਸਯਾ ਹਿ ਦੇਸਨਾਤਿ। **ਏਤੇਸੁ ਕਮਤੀ**ਤਿ ਏਤੇਸੁ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚੇਸੁ ਪਰਿਞ੍ਞਾਦਿਕਿਚ੍ਚਸਾਧਨਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਤਿ। ''ਸੀਲਸਮਾਧਿਪਞ੍ਞਾਸਙ੍ਖਾਤ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਅਤ੍ਥਸਭਾਵੰ ਕਮਨਕਿਰਿਯਾਯ ਕਤ੍ਤੁਭਾਵੇਨ ਗਹਿਤਨ੍ਤਿ ਪਾਕਟਤਰੰ ਕਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ **"ਕਿਂ ਕਮਤੀ"**ਤਿ ਪੁਚ੍ਛਤਿ। **ਤਬ੍ਬੋਹਾਰੇਨਾ**ਤਿ ਤਦੁਪਚਾਰੇਨ। ਏਤੇਨ ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਅਤ੍ਥਸਭਾਵੰ ਸਾਸਨਂ, ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਵਚਨਸਭਾਵਨ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ।

ਤੰਸਭਾਵਾਤਿ ਦੁਕ੍ਖਾਦਿਸਭਾਵਾ। **ਅਮੁਸਾਸਭਾਵਾ**ਤਿ ਬਾਧਨਾਦਿਭਾਵੇਨ ਭੂਤਸਭਾਵਾ। **ਅਞ੍ਞਾਕਾਰਰਹਿਤਾ**ਤਿ ਅਬਾਧਨਾਦਿਆਕਾਰਵਿਵਿਤ੍ਤਾ। **ਦ੍ਵਿਧਾ**ਤਿ ਦੁਕ੍ਖਦੁਕ੍ਖਤਾਤਨ੍ਨਿਮਿਤ੍ਤਤਾਹਿ। ਰਾਗਾਦਿਕਿਲੇਸਪਰਿਲ਼ਾਹੋ **ਕਿਲੇਸਦਾਹੋ**। ਸਨ੍ਤਾਨਸ੍ਸ ਅਵਿਪ੍ਫਾਰਿਕਤਾਕਰਣਂ **ਪੁਗ੍ਗਲਹਿਂਸਨਂ। ਅਤ੍ਤਨੋ ਏਵ ਤਿਖਿਣਭਾਵੋ**ਤਿ ਸਙ੍ਖਤਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਅਤ੍ਤਨੋ ਸਭਾਵੇਨੇਵ ਰੁਜਾਵਹਤਿਕ੍ਖਭਾਵੋ। **ਸਰਸੇਨੇਵਾ**ਤਿ ਸਭਾਵੇਨੇਵ। ਸਮ੍ਪਿਣ੍ਡਕਸ੍ਸ ਸਮੁਦਯਸ੍ਸ, ਕਿਲੇਸਸਨ੍ਤਾਪਰਹਿਤਸ੍ਸ ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ, ਅਵਿਪਰਿਣਾਮਸ੍ਸ ਨਿਰੋਧਸ੍ਸ ਦਸ੍ਸਨੇਨ ਯਥਾਸਙ੍ਖਜਂ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਸਙ੍ਖਤਸਨ੍ਤਾਪਵਿਪਰਿਣਾਮਟ੍ਠਾ ਆਵਿ ਭਵਨ੍ਤੀਤਿ ਆਹ **"ਇਤਰੇ ਯਥਾਕ੍ਕਮਂ ਸਮੁਦਯਮਗ੍ਗਨਿਰੋਧਦਸ੍ਸਨੇਹਿ ਆਵਿਭਵਨਾਕਾਰਾ"**ਤਿ। **ਬਜਾਪੇਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਭਵਾਦੀਸੁ ਨਾਨਾਰਮ੍ਮਣੇਸੁ ਚ ਵਿਸਟਾ ਹੁਤ੍ਵਾ। ਅਨੇਕਤ੍ਥਤ੍ਤਾ ਧਾਤੂਨਂ **"ਊਹਨਂ ਰਾਸਿਕਰਣ"**ਨ੍ਤਿ ਵਤ੍ਵਾ ਪੁਨ ਤਦਤ੍ਥਂ ਵਿਵਰਤਿ **"ਦੁਕ੍ਖਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨ"**ਨ੍ਤਿ। ਏਕਵੋਕਾਰਭਵੇਪਿ ਹਿ ਰਾਸਿਭੂਤਮੇਵ ਦੁਕ੍ਖਂ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਤਿ ਅਨੇਕਧਮ੍ਮਸਮੂਹਤੋ , ਪਗੇਵ ਚਤੁਪਞ੍ਚਵੋਕਾਰਭਵੇਸੁ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਬਜਾਪਨਤ੍ਥਂ ਆਕਾਰਂ, ਤਸ੍ਸ ਚ ਯ-ਕਾਰਾਗਮਂ ਕਤ੍ਵਾ ਸਮ੍ਪਿਣ੍ਡਨਤ੍ਥਂ **ਆਯੂਹਨ**ਨ੍ਤਿ ਪਦਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। **ਨਿਦਦਾਤੀ**ਤਿ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਏਕਨ੍ਤਕਾਰਣਤ੍ਤਾ ਤਂ ਨਿਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੰ ਵਿਯ ਜਨੇਤੀਤਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **"ਇਦਂ ਤਂ ਦੁਕ੍ਖ"**ਨ੍ਤਿਆਦਿਮਾਹ। **ਦੁਕ੍ਖ...ਪੇ॰... ਆਵਿ ਭਵਤਿ** ਰੋਗਦਸ੍ਸਨੇਨ ਵਿਯ ਰੋਗਨਿਦਾਨਂ। **ਸਂਯੋਗ...ਪੇ॰... ਦਸ੍ਸਨੇਹੀ**ਤਿ ਸਂਯੋਗਟ੍ਠੋ ਵਿਸਂਯੋਗਸਭਾਵਸ੍ਸ ਨਿਰੋਧਸ੍ਸ, ਪਲਿਬੋਧਟ੍ਠੋ ਨਿਯ੍ਯਾਨਸਭਾਵਸ੍ਸ ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਦਸ੍ਸਨੇਨ ਆਵਿ ਭਵਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਤੇ**ਤਿ ਸਂਯੋਗਪਲਿਬੋਧਟ੍ਠਾ।

ਏਤ੍ਥਾਤਿ ਏਤਸ੍ਮਿਂ ਆਰਮ੍ਮਣਭੂਤੇ ਸਤਿ। ਸਮੁਦਯਤੋ ਵਿਵੇਕੋ **ਵਿਵੇਕਟ੍ਠੋ**। ਨਿਰੋਧੋ ਚ ਤਣ੍ਹਾਕ੍ਖਯਭਾਵਤੋ ਸਮੁਦਯਤੋ ਵਿਵਿਤ੍ਤੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਅਵਿਵੇਕਭੂਤਸ੍ਸ ਸਮੁਦਯਸ੍ਸ ਦਸ੍ਸਨੇਨ ਨਿਰੋਧਸ੍ਸ ਵਿਵੇਕਟ੍ਠੋ ਆਵਿ ਭਵਤਿ, ਨਿਬ੍ਬਾਨਾਧਿਗਮਹੇਤੁਭੂਤਸ੍ਸਾਪਿ ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਸਪ੍ਪਚ੍ਚਯਤਾਯ ਸਙ੍ਖਤਭਾਵਂ ਪਸ੍ਸਤੋ ਅਪ੍ਪਚ੍ਚਯਸ੍ਸ ਨਿਰੋਧਸ੍ਸ ਅਸਙ੍ਖਤਟ੍ਠੋ ਆਵਿ ਭਵਤਿ, ਤਥਾ ਮਰਣਧਮ੍ਮਤਾਯ ਦੁਕ੍ਖਂ ਵਿਨਸ੍ਸਨ੍ਤੰ ਪਸ੍ਸਤੋ ਅਮਰਣਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਨਿਰੋਧਸ੍ਸ ਅਮਤਟ੍ਠੋ ਆਵਿ ਭਵਤੀਤਿ ਇਮਮਤ੍ਥਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ **"ਵਿਵੇਕਾ"**ਤਿਆਦਿਨਾ। **ਇਤਰੇ ਸਮੁਦਯਨਿਰੋਧਦੁਕ੍ਖਦਸ੍ਸਨੇਹੀ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਸਮੁਦਯਦਸ੍ਸਨੇਨ ''ਨਾਯਂ ਹੇਤੁ ਨਿਬ੍ਬਾਨਾਧਿਗਮਾਯ, ਅਯਂ ਪਨ ਹੇਤੂ''ਤਿ ਹੇਤੁਟ੍ਠੋ ਆਵਿ ਭਵਤਿ। ਤਥਾ ਪਰਮਗਮ੍ਭੀਰਸ੍ਸ ਨਿਪੁਣਤਰਸ੍ਸ ਦੁਦ੍ਦਸਸ੍ਸ ਨਿਰੋਧਸ੍ਸ ਦਸ੍ਸਨੇਨ ਦਸ੍ਸਨਟ੍ਠੋ ਸੁਖੁਮਰੂਪਦਸ੍ਸਨੇਨ ਚਕ੍ਖੁਨੋ ਵਿਯ, ਦੁਕ੍ਖਦਸ੍ਸਨੇਨ ਪਨ ਅਨੇਕਰੋਗਾਤੁਰਕਪਣਜਨਦਸ੍ਸਨੇਨ ਇਸ੍ਸਰਜਨਸ੍ਸ ਉਲ਼ਾਰਭਾਵੋ ਵਿਯ ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਆਧਿਪਤੇਯ੍ਯਟ੍ਠੋ ਆਵਿ ਭਵਤਿ।

ਤੇ ਪਨੇਤੇ ਹੇਤੁਟ੍ਠਾਦਿਕੇ ਸਰੂਪਤੋ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ **"ਤਤ੍ਥ ਪਲਿਬੋਧੁਪਚ੍ਛੇਦਵਸੇਨਾ"**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ **ਪਲਿਬੋਧੁਪਚ੍ਛੇਦਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਸਮੁਦਯਪ੍ਪਹਾਨਵਸੇਨ। **"ਮਗ੍ਗਾਧਿਪਤਿਨੋ ਧਮ੍ਮਾ"ਤਿ ਵਚਨਤੋ**ਤਿ ਯਸ੍ਮਾ ਸਤਿਪਿ ਞਾਣਾਦੀਨਂ ਆਰਮ੍ਮਣਾਧਿਪਤਿਭਾਵੇ ''ਞਾਣਾਧਿਪਤਿਨੋ ਧਮ੍ਮਾ''ਤਿ ਏਵਮਾਦਿ ਨ ਵੁਤ੍ਤਂ, ''ਮਗ੍ਗਾਧਿਪਤਿਨੋ ਧਮ੍ਮਾ'' ਇਚ੍ਚੇਵ ਪਨ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਸ੍ਮਾ ਸਾਤਿਸਯੋ ਮਗ੍ਗਙ੍ਗਧਮ੍ਮਾਨਂ

ਆਰਮ੍ਮਣਾਧਿਪਤਿਭਾਵੋ। ਤੇਨਾਹ “**ਵਿਸੇਸਤੋ ਵਾ ਆਰਮ੍ਮਣਾਧਿਪਤਿਭੂਤਾ ਮਗ੍ਗਙ੍ਗਧਮ੍ਮਾ ਹੋਨ੍ਤੀ**”ਤਿ। **ਸੋ ਤੇਸਂ ਆਕਾਰੋ**ਤਿ ਯੋ ਮਗ੍ਗਙ੍ਗਾਨਂ ਗਰੁਂ ਕਤ੍ਵਾ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਧਮ੍ਮਾਨਂ ਆਰਮ੍ਮਣਾਧਿਪਤਿਪਚ੍ਚਯਤਾਸਙ੍ਖਾਤੋ ਆਕਾਰੋ, ਸੋ ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਆਧਿਪਤੇਯਜਟ੍ਠੋ। ਪੁਰਿਮੋ ਪਨ ਆਧਿਪਤੇਯਜਟ੍ਠੋ ਸਹਜਾਤਾਧਿਪਤਿਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤੋ। **ਅਭਿਸਮੇਤਬ੍ਬਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਪੀਲ਼ਨਾਦਿਅਤ੍ਥਮੇਵ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਿਤਬ੍ਬਤਾਯ ਏਕਜ੍ਝਂ ਕਤ੍ਵਾ ਵਦਤਿ। ਤੇਨ ਅਭਿਸਮਯਸਦ੍ਦੂ ਕਮ੍ਮਤ੍ਥਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਅਭਿਸਮਯਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਞਾਣਸ੍ਸ। **ਪਵਤ੍ਤਿਆਕਾਰੋ**ਤਿ ਪਰਿਜਾਨਨਾਦਿਵਿਸੇਸਾਕਾਰੋ। ਸੋ ਹਿ ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਅਸਮ੍ਮੋਹਤੋ ਸਿਦ੍ਧੋ, ਪਚ੍ਛਾ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਾਦਿਨਾ ਪਾਕਟੋ ਹੋਤਿ। ਆਕਾਰੋਪਿ ਞਾਣੇਨ ਅਰਣੀਯਤੋ **ਅਤ੍ਥੋ**ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤੀਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਤਤਿਯਨਯੋ ਦਸ੍ਸਿਤੋ। **ਪੀਲ਼ਨਾਦਿਨਾ ਦਸ੍ਸਿਤੋ** ਵਿਸਯਵਿਭਾਗੇਨਪਿ ਵਿਸਯਿਵਿਭਾਗੋ ਹੋਤਿ ਯਥਾ ‘‘ਰੂਪਸਞ੍ਞਾ, ਸਦ੍ਦਸਞ੍ਞਾ’’ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੩.੫੭)।

ਕੁਚ੍ਛਿਤਂ ਖਨ੍ਤਿ ਗਰਹਿਤਂ ਹੁਤ੍ਵਾ ਅਸਾਰਂ। “**ਸਮਾਗਮੋ**”ਤਿਆਦਿਨਾ ਅਨ੍ਵਯਤੋ ਬਜਤਿਰੇਕਤੋ ਚ **ਸਂ**-ਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਸਂਯੋਗਤ੍ਥਜੋਤਕਤ੍ਤਮਾਹ। ‘‘ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਉਦਿਤ’’ਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ ਕੇਵਲਸ੍ਸ **ਪਨ੍ਨ**-ਸਦ੍ਦਸ੍ਸ, **ਇਤ**-ਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਚ ਪਯੋਗੇ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਅਨੁਪਲਬ੍ਭਨਤੋ, **ਉ**-ਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਚ ਪਯੋਗੇ ਉਪਲਬ੍ਭਨਤੋ ਸੋ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਅਤ੍ਥਂ ਦੀਪੇਤੀਤਿ ਆਹ “**ਏਵਂ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਉਦਿਤਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਪੀ**”ਤਿ। **ਵਿਸੁਂ ਪਯੁਜਜਮਾਨਾ**ਤਿ ਆਗਮ-ਇਤ-ਪਦੇਹਿ ਵਿਨਾ ਪਯੁਜ੍ਜਮਾਨਾ। **ਸਧਾਤੁਕ**ਨ੍ਤਿ ਅਨੁਨੀਤੇਨ ਧਾਤੁਨਾ ਸਧਾਤੁਕਂ। ਤੇਨੇਵ ਤੇ ‘‘ਉਪਸਗ੍ਗਾ’’ਤਿ ਚ ਵੁਤ੍ਤਾ।

ਦੁਕ੍ਖਵਿਵੇਕਭਾਵਨ੍ਤਿ ਦੁਕ੍ਖਵਿਵਿਤ੍ਤਤਂ। **ਨਿਵਤ੍ਤਿਯਾ**ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸ। **ਨਿਵਤ੍ਤੇਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਸਦ੍ਦੇਨ ਵਿਸੇਸਨਵਸੇਨ ਨਿਵਤ੍ਤੇਤ੍ਵਾ। ਨਿਰੋਧਪਚ੍ਚਯਤਾ ਨਿਰੋਧਸ੍ਸ ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਆਰਮ੍ਮਣਪਚ੍ਚਯਤਾ। **ਪੁਗ੍ਗਲਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾਧਮ੍ਮਭਾਵੇਹੀ**ਤਿ ਪੁਗ੍ਗਲਧਮ੍ਮਭਾਵੇਨ ਸਚ੍ਛਿਕਰਣਧਮ੍ਮਭਾਵੇਨ ਚ। **ਫਲ**ਨ੍ਤਿ ਅਰਿਯਫਲਂ। **ਤਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਨਿਟ੍ਠਾਨਭੂਤਾਯ ਫਲਸਙ੍ਖਾਤਾਯ **ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ** ਅਭਿਸਮਯਭੂਤਾਯ ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਪਟਿਪਦਤਾ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ।

ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਨਕਾਲੇ ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਬੁਦ੍ਧਾਦਿਸਮਞ੍ਞਾਤਿ ਆਹ “**ਪਟਿਵਿਦ੍ਧਕਾਲੇ ਪਵਤ੍ਤ**”ਨ੍ਤਿ। **ਤਤੋ ਏਵਾ**ਤਿ ਤੇਨ ਪਕਾਸਿਤਤ੍ਤਾ ਏਵ।

ਤਨ੍ਨਿਮਿਤ੍ਤਭਾਵੋਤਿ ਜਾਤਿਆਦਿ ਵਿਯ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਭਾਵੇਨ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਕਾਰਣਭਾਵੋ, ਨ ਸਮੁਦਯਸਚ੍ਚਂ ਵਿਯ ਪਭਵਭਾਵੇਨ। ਉਦਯਬ੍ਬਯਪੀਲ਼ਿਤਭਾਵੋ ਸਙ੍ਖਾਰਦੁਕ੍ਖਤਾ। **ਪਵਤ੍ਤਨਮੇਵਾ**ਤਿ ਪਵਤ੍ਤਿ ਏਵ। **ਕਿਚ੍ਚਂ ਰਸੋ**ਤਿ ਰਸਸ੍ਸ ਕਿਚ੍ਚਤ੍ਥਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਪਵਤ੍ਤਿਨਿਵਤ੍ਤੀਸੂ**ਤਿ ਨਿਦ੍ਧਾਰਣੇ ਭੁਮ੍ਮਂ। **ਅਵਿਕਾਰਤਾ** ਵਿਕਾਰਾਭਾਵੋ ਨਿਚ੍ਚਤਾ।

ਮਰੀਚਿਮਾਯਾਅਤ੍ਤਾਨਨ੍ਤਿ ਮਰੀਚਿਯਾ ਮਾਯਾਯ ਅਤ੍ਤਨੋ ਚ **ਅਰਿਯਞਾਣਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਅਰਿਯਾਨਂ ਞਾਣਸ੍ਸ। ਤੇਨ ਅਰਿਯਾਨਂ ਮਗ੍ਗਞਾਣਾਨੁਸਾਰੇਨ ਪਵਤ੍ਤਨਕਞਾਣਮ੍ਪਿ ਸਙ੍ਗਹਿਤਂ ਹੋਤਿ। ਤੇਨਾਹ “**ਅਵਿਤਥਗਾਹਕਸ੍ਸਾ**”ਤਿਆਦਿ । **ਤੇਸ**ਨ੍ਤਿ ਪਟਿਵੇਧਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਞਾਣਾਨਂ। ਤਤ੍ਥ ਪਟਿਵੇਧਞਾਣਸ੍ਸ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਿਤਬ੍ਬਤਾ ਗੋਚਰਭਾਵੋ, ਇਤਰਸ੍ਸ ਆਰਮ੍ਮਣਭਾਵੋ। ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਿਤਬ੍ਬਤਾ, ਆਰਮ੍ਮਣਭਾਵੋ ਵਾ ਪਟਿਵੇਧਞਾਣਸ੍ਸ ਗੋਚਰਭਾਵੋ, ਇਤਰਸ੍ਸ ਆਰਮ੍ਮਣਭਾਵੋਵ।

ਬਾਧਕਪ੍ਪਭਵਭਾਵੇਨਾਤਿ ਬਾਧਕਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਾਦਕਭਾਵੇਨ ਵਿਸੁਂ ਗਹਿਤਤ੍ਤਾ ਨ ਤਣ੍ਹਾ ਬਾਧਕਭਾਵੇਨ ਗਹਿਤਾ ਪਵਤ੍ਤਿਪਵਤ੍ਤਿਹੇਤੂਨਂ ਅਸਙ੍ਕਰਵਸੇਨ ਬੋਧਨਤੋ। ਏਵਞ੍ਚ ਕਤ੍ਵਾ ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯੇਪਿ ਅਯਮਤ੍ਥਵਣ੍ਣਨਾ ਯੁਜ੍ਜਤੇਵ । ਯਦਿਪਿ ਏਵਂ ‘‘ਦੁਕ੍ਖਮੇਵ ਬਾਧਕ’’ਨ੍ਤਿ ਨਿਯਮਾਨੁਪਪਤ੍ਤਿ, ਸਮੁਦਯਭਾਵਪ੍ਪਸਙ੍ਗੋ ਚਾਤਿ ਚੋਦਨਂ ਸਨ੍ਧਾਯਾਹ “**ਜਾਤਿਆਦੀਨਂ ਵਿਯ ਵਾ**”ਤਿਆਦਿ। ਬਾਧਕਤ੍ਤਸ੍ਸ ਬਾਧਕਤ੍ਤੇ ਚ ਨਿਯਮੋਤਿ ਆਹ “**ਦ੍ਵਿਧਾਪਿ ਬਾਧਕਤ੍ਥਾਵਧਾਰਣੇਨਾ**”ਤਿ। ਯਥਾ ਹਿ ਬਾਧਕਤ੍ਤਸ੍ਸ ਦੁਕ੍ਖੇ ਨਿਯਤਤਾ, ਏਵਂ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਚ ਬਾਧਕਤ੍ਤੇ ਨਿਯਤਤਾਤਿ। ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯੇ ਤਣ੍ਹਾਯ ਏਵ ਸਮੁਦਯਭਾਵਸ੍ਸ ਦਸ੍ਸਿਤਤ੍ਤਾ ਤਣ੍ਹਾਵਸੇਨ ਨਿਯਮਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ “**ਨ ਤਣ੍ਹਾਯ ਵਿਨਾ**”ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ ਹੇਸਾਤਿ। “**ਕੁਸਲੇਹਿ ਵਿਨਾ**”ਤਿਆਦਿਨਾ ਦੁਕ੍ਖਹੇਤੁਤਾਯ ਤਣ੍ਹਾਯ

ਪਧਾਨਭਾਵਮਾਹ। ਤਥਾ ਹਿ ਸਾ ਕਮ੍ਮਵਿਚਿਤ੍ਤਤਾਯ ਹੇਤੁਭਾਵਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੀ ਵਿਸੇਸੇਨ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਸਹਕਾਰਿਕਾਰਣਂ ਹੋਤੀਤਿ। **ਦ੍ਵਿਧਾਪਿ ਨਿਯਮੇਨਾ**ਤਿ ਮਗ੍ਗੋਵ ਨਿਯਜਾਨਂ, ਨਿਯਜਾਨਮੇਵ ਚ ਮਗ੍ਗੋਤਿ ਦ੍ਵਿਪ੍ਪਕਾਰੇਨ ਨਿਯਮੇਨ।

ਵਚੀਸਚ੍ਚਂ ਸਚ੍ਚਵਾਚਾ, ਤਂਸਮੁਟ੍ਠਾਪਿਕਾ ਚੇਤਨਾ ਚਾਤਿ ਆਹ “**ਵਿਰਤਿਸਚ੍ਚੇਤਿ ਮੁਸਾਵਾਦਵਿਰਤਿਯਾ**”ਨ੍ਤਿ। ਕੇਚਿ ਪਨ ‘‘ਵਿਰਤਿਸਚ੍ਚਂ ਸਮਾਦਾਨਵਿਰਤੀ’’ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ, ਤੇਸਮ੍ਪਿ ਨ ਸਮਾਦਾਨਮਤ੍ਤਂ ਵਿਰਤਿਸਚ੍ਚਂ, ਅਥ ਖੋ ਸਮਾਦਾਨਾਵਿਸਂਵਾਦਨਂ। ਤਂ ਪਨ ਪਟਿਞ੍ਞਾਸਚ੍ਚਤ੍ਤਾ ਮੁਸਾਵਾਦਵਿਰਤਿਯੇਵ ਹੋਤਿ। ਤੇਨਾਹ “**ਨ ਹਿ ਅਞ੍ਞਵਿਰਤੀਸੁ ਸਚ੍ਚਸਦ੍ਦੋ ਨਿਰੁਲ੍ਹੋ**”ਤਿ। ਸਤਿਪਿ ਦੁਕ੍ਖਸਮੁਦਯਾਵਬੋਧੇ ਯਾਵਦੇਵ ਨਿਰੋਧਮਗ੍ਗਾਧਿਗਮਤ੍ਥਾ ਪਞ੍ਞਾਭਾਵਨਾਤਿ ਪਚ੍ਛਿਮਦ੍ਵਯਸ੍ਸੇਵ ਸਚ੍ਚਤ੍ਥਂ ਸਾਤਿਸਯਂ, ਤਦਧਿਗਮਸ੍ਸ ਚ ਅਵਿਵਾਦਹੇਤੁਕਂ ਸੁਤ੍ਤੇ ਵਿਭਾਵਿਤਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ “**ਤਸ੍ਸ ਪਨਾ**”ਤਿਆਦਿਮਾਹ।

ਠਾਨਂ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਵਾਦਪਤਿਟ੍ਠਾਪਨਕਾਰਣਂ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਤ੍ਤਭਾਵਪਟਿਲਾਭੇਨੇਵ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਜਾਤਿਆਦੀਨਂ ਪਤ੍ਤਿ ਸਮ੍ਮੁਖੀਭਾਵੋ ਚ ਜਾਯਤੀਤਿ ਆਹ “**ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਤਾ, ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਤਾ ਚ ਪਠਮਤਾ**”ਤਿ। ਭਗਵਤੋ ਦੇਸਨਾਕ੍ਕਮੇਨੇਵ ਵਾ ਪਠਮਾਦਿਤਾ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ।

ਪਰਿਜਨਨਾਦੀਹੀਤਿ ਪਰਿਞ੍ਞਾਪ੍ਪਹਾਨਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾਭਾਵਨਾਹਿ, ਨਿਸ੍ਸਕ੍ਕਵਚਨਞ੍ਚੇਤਂ ਅਞ੍ਞਸਦ੍ਦਪੇਕ੍ਖਾਯ। **ਧਮ੍ਮਞਾਣਕਿਚ੍ਚ**ਨ੍ਤਿ ਸਭਾਵਧਮ੍ਮਾਵਬੋਧਕਿਚ੍ਚਂ। **ਪਰਿਞ੍ਞੇਯਜਾਦੀਨਿ ਏਤਪ੍ਪਰਮਾਨੇ**ਵਾਤਿ ਇਤੋ ਪਰਂ ਨੇਯਜਂ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ।

ਦੁਕ੍ਖਾਦੀਨਂ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਭਾਵਸ੍ਸ ਅਨੁਰੂਪਂ ਯੁਤ੍ਤਂ, ਆਚਰਿਯਪਰਮ੍ਪਰਾਗਤਂ ਵਾ ਸਵਨਂ **ਅਨੁਸ੍ਸਵੋ**। ਸੁਤਾਨੁਸਾਰੇਨ, ਅਞ੍ਞਥਾ ਵਾ ਕਕ੍ਖਲ਼ਫੁਸਨਾਦਿਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਸਭਾਵਸਾਮਞ੍ਞਾਕਾਰਪਰਿਗ੍ਗਣ੍ਹਨਂ **ਆਕਾਰਪਰਿਵਿਤਕ੍ਕੋ**। ਯਥਾਵਿਤਕ੍ਕਿਤਾਕਾਰਸ੍ਸ ਦਿਟ੍ਠਿਸਙ੍ਖਾਤਾਯ ਦਸ੍ਸਨਭੂਤਾਯ ਪਞ੍ਞਾਯ ਨਿਜ੍ਝਾਨਕ੍ਖਮਨਂ ਰੋਚਨਂ **ਦਿਟ੍ਠਿਨਿਜ੍ਝਾਨਕ੍ਖਨ੍ਤਿ** । **ਆਦਿਚ੍ਚੋ ਵਿਯ ਪਭਾਯ ਨਿਰੋਧਂ ਫੁਸਤਿ** ਸਚ੍ਛਿਕਰੋਤਿ ਕਿਲੇਸਨ੍ਧਕਾਰਂ ਵਿਦ੍ਧਂਸੇਤਿ। **ਚਤ੍ਤਾਰਿਪਿ ਸਚ੍ਚਾਨਿ ਪਸ੍ਸਤੀ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ‘‘ਯੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਦੁਕ੍ਖਂ ਪਸ੍ਸਤੀ’’ਤਿਆਦਿਨਾ।

ਕਾਲਨ੍ਤਰਦਸ੍ਸਨਨ੍ਤਿ ਨਾਨਾਭਿਸਮਯਂ ਵਦਤਿ। **ਏਕਦਸ੍ਸਿਨੋ**ਤਿ ਏਕਸਚ੍ਚਦਸ੍ਸਿਨੋ। **ਨ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾ ਸਿਯਾ**ਤਿ ਯੋਜਨਾਯਞ੍ਚ ਸਬ੍ਬਦਸ੍ਸਨਂ ਦਸ੍ਸਨਨ੍ਤਰਪਰਮਨ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸਨਾਨੁਪਰਮੋ ਆਪਜ੍ਜੇਯਜ, ਸਚ੍ਚਾਨਞ੍ਚ ਨਾਨਾਭਿਸਮਯੇ ਦੁਕ੍ਖਦਸ੍ਸਨਾਦੀਹਿ ਪਠਮਮਗ੍ਗਾਦਿਪ੍ਪਹੇਯਜਾਨਂ ਸਂਯੋਜਨਤ੍ਤਯਾਦੀਨਂ ਏਕਦੇਸਪ੍ਪਹਾਨਂ ਆਪਜ੍ਜਤਿ। ਤਥਾ ਚ ਸਤਿ ਏਕਦੇਸਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗਟ੍ਠਤਾ, ਤਦਨਨ੍ਤਰਞ੍ਚ ਪਤ੍ਤਬ੍ਬੇਨ ਫਲੇਨ ਏਕਦੇਸਸੋਤਾਪਨ੍ਨਤਾ ਚ ਆਪਜ੍ਜਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਨ ਸਚ੍ਚਾਨਂ ਨਾਨਾਭਿਸਮਯੋ ਯੁਤ੍ਤੋ। ਯਥਾ ਚ ਨਾਨਾਭਿਸਮਯੋ ਨ ਯੁਤ੍ਤੋ, ਏਵਂ ਆਰਮ੍ਮਣਾਭਿਸਮਯੋਪਿ। ਯਦਿ ਹਿ ਆਰਮ੍ਮਣਕਰਣੇਨ ਚਤੁਸਚ੍ਚਾਭਿਸਮਯੋ ਇਚ੍ਛਿਤੋ, ਨ ਮਗ੍ਗੋ ਸਯਮੇਵ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਕਰੋਤੀਤਿ ਅਪਰਿਪੁਣ੍ਣੋ ਸਚ੍ਚਾਭਿਸਮਯੋ ਸਿਯਾ। ਅਞ੍ਞੇਨ ਮਗ੍ਗੇਨ ਮਗ੍ਗੋ ਆਲਮ੍ਬੀਯਤੀਤਿ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣੋਵਾਤਿ ਚੇ? ਏਵਂ ਸਤਿ ਯੇਨ ਮਗ੍ਗੇਨ ਮਗ੍ਗੋ ਆਲਮ੍ਬਿਤੋ, ਸੋਪਿ ਅਞ੍ਞੇਨ, ਸੋਪਿ ਅਞ੍ਞੇਨਾਤਿ ਅਨਵਟ੍ਠਾਨਂ ਸਿਯਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਨ ਆਰਮ੍ਮਣਪਟਿਵੇਧਤੋ ਚਤੁਸਚ੍ਚਾਭਿਸਮਯੋ ਯੁਤ੍ਤੋ, ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਪਨ ਯੁਤ੍ਤੋ। ਕਿਞ੍ਚ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਦਿਤਬ੍ਬਂ ਸਮੁਚ੍ਛਿਨ੍ਦਿਤਬ੍ਬਞ੍ਚ ਆਲਮ੍ਬਿਤ੍ਵਾ ਪਰਿਚ੍ਛੇਦਸਮੁਚ੍ਛੇਦਭਾਵਨਾ ਮਗ੍ਗਞਾਣਸ੍ਸ ਨ ਯੁਤ੍ਤਾ ਤਤੋ ਅਨਿਸ੍ਸਟਭਾਵਤੋ, ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਖਤਵਿਨਿਸ੍ਸਟਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਮੇਵ ਪਨ ਆਰਮ੍ਮਣਤਾ ਯੁਤ੍ਤਾ। **ਅਹੇਤੁਕਦਿਟ੍ਠਿ ਅਕਿਰਿਯਦਿਟ੍ਠਿਗ੍ਗਹਣੇਨ ਗਹਿਤਾ** ਹੇਤੁਬਜਾਪਾਰੋਵ ਪਰਮਤ੍ਥਤੋ ਕਿਰਿਯਾਤਿ ਕਤ੍ਵਾ।

ਪਵਤ੍ਤੇਤੀਤਿ ਸਜ੍ਜਤਿ, ਪਵਤ੍ਤਿਯਾ ਵਾ ਹੇਤੁ ਹੋਤਿ। **ਨਿਵਤ੍ਤੇਤੀ**ਤਿ ਸਂਹਰਤਿ ਪਲਯਂ ਗਮੇਤਿ, ਪਲੋਕਤਾਦਿਵਸੇਨ ਵਾ ਮੋਕ੍ਖਹੇਤੁ ਹੋਤਿ। **ਪਧਾਨਤੋ**ਤਿ ਪਕਤਿਤੋ, ਯਂ ‘‘ਅਬਜਤ੍ਤ’’ਨ੍ਤਿਪਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ।

‘‘ਕਾਲੋ ਕਰੋਤਿ ਭੂਤਾਨਿ, ਕਾਲੋ ਸਂਹਰਤੀ ਪਜਾ।
ਕਾਲੋ ਸੁਤ੍ਤੇ ਜਾਗਰਤਿ, ਕਾਲੋ ਹਿ ਦੁਰਤਿਕ੍ਕਮੋ’’ਤਿ॥ –

ਏਵਂਵਾਦਾ **ਕਾਲਵਾਦਿਨੋ**। ‘‘ਕਣ੍ਟਕਸ੍ਸ ਤਿਖਿਣਤਾ, ਕਪਿਟ੍ਠਫਲਾਦੀਨਂ ਪਰਿਮਣ੍ਡਲਤਾ, ਮਿਗਪਕ੍ਖਿਸਰੀਸਪਾਦੀਨਂ ਵਿਚਿਤ੍ਤਭਾਵੋਤਿ ਏਵਮਾਦਯੋ ਕੇਨ ਕਾਰਿਤਾ? ਸਭਾਵੇਨੇਵ ਸਿਦ੍ਧਾ, ਏਵਂ ਸਬ੍ਬਮ੍ਪਿ, ਨ ਏਤ੍ਥ ਕਸ੍ਸਚਿ ਕਾਮਕਾਰੋ’’ਤਿ ਏਵਂਵਾਦਾ **ਸਭਾਵਵਾਦਿਨੋ**। ‘‘ਲੋਕੋ ਨਿਯਤੋ ਅਚ੍ਛੇਜ੍ਜਸੁਤ੍ਤਾਵੁਤਾਭੇਜ੍ਜਮਣਿਸਦਿਸੋ , ਨ ਏਤ੍ਥ ਕਸ੍ਸਚਿ ਪੁਰਿਸਕਾਰੋ’’ਤਿ ਏਵਂਪਵਤ੍ਤਵਾਦਾ **ਨਿਯਤਿਵਾਦਿਨੋ,** –

> ‘‘ਯਦਿਚ੍ਛਾਯ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ, ਯਦਿਚ੍ਛਾਯ ਨਿਵਤ੍ਤਰੇ।
> ਯਦਿਚ੍ਛਾਯ ਸੁਖਦੁਕ੍ਖਂ, ਤਸ੍ਮਾ ਯਦਿਚ੍ਛਤੀ ਪਜਾ’’ਤਿ॥ –

ਏਵਂਪਵਤ੍ਤਵਾਦਾ ਯਦਿਚ੍ਛਾਵਾਦਿਸਙ੍ਖਾਤਾ **ਅਧਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਵਾਦਿਨੋ** ਚ ਏਤ੍ਥ ਸਭਾਵਵਾਦੇ ਏਵ ਅਨ੍ਤੋਗਧਾਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ। **ਅਣੂਹਿ ਲੋਕੋ ਪਵਤ੍ਤਤੀ**ਤਿ ਆਜੀਵਕਵਾਦਂ ਸਨ੍ਧਾਯਾਹ। ਸੋ ਹਿ ਅਕਾਰਣਪਰਿਗ੍ਗਹੋ। ਕਣਾਦਵਾਦੋ ਪਨ ਇਸ੍ਸਰਿਚ੍ਛਾਵਸੇਨ ਅਣੂਨਂ ਸਂਯੋਗਵਿਯੋਗਤੋ ਲੋਕਸ੍ਸ ਪਵਤ੍ਤਿਨਿਵਤ੍ਤਿਂ ਵਦਤਿ। **ਪਧਾਨਸ੍ਸ ਅਪ੍ਪਵਤ੍ਤੀ**ਤਿ ਮਹਤਾਦਿਭਾਵੇਨ ਅਪਰਿਣਾਮੋ, ਅਨਭਿਬ੍ਯਤ੍ਤਿ ਵਾ। ‘‘ਅਹਮਞ੍ਞੋ, ਪਕਤਿ ਅਞ੍ਞਾ’’ਤਿ ਏਵਂ ਪਵਤ੍ਤਪਕਤਿਪੁਰਿਸਨ੍ਤਰਜਾਨਨੇਨ ਅਤ੍ਤਸੁਖਦੁਕ੍ਖਮੋਹੇਸੁ ਅਵਿਭਾਗਗ੍ਗਹਣੇ ਨਿਵਤ੍ਤਿਤੇ ਕਿਰ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਪਧਾਨਂ ਨਪ੍ਪਵਤ੍ਤਤਿ, ਸੋ ਵਿਮੋਕ੍ਖੋਤਿ ਕਾਪਿਲਾ। **ਏਵਮਾਦੀ**ਤਿ **ਆਦਿ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ਮਹਾਬ੍ਰਹ੍ਮੁਨੋ ਸਮੀਪਤਾ, ਸਂਯੋਗੋਤਿ ਏਵਮਾਦੀਨਮ੍ਪਿ ਸਙ੍ਗਹੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਏਕਤ੍ਤਾਤਿ ਏਕਭਾਵਤੋ ਏਕੋਪਿ ਵੁਤ੍ਤੋ। **ਤਯੋ**ਤਿ ਕਿਚ੍ਚਵਿਭਾਗੇਨ। **ਤਾਨੀ**ਤਿ ਸਮ੍ਮਾਵਾਚਾਦਿਸੀਲਾਨਿ। ਛਨ੍ਨਸ੍ਸ ਸਦ੍ਦਹਨਾਨੁਕੂਲਾਪਿ ਛਨ੍ਨਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਿ ਹੋਤੀਤਿ ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸਦ੍ਧਾਬਲੇਹਿ ਸਦ੍ਧਿਂ ਛਨ੍ਦਿਦ੍ਧਿਪਾਦੋ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਤਾਦਿਸੇ ਕਾਲੇ ਉਪੇਕ੍ਖਾਨਿਮਿਤ੍ਤਾਨੁਬ੍ਰੂਹਨੇਨ ਉਪਕਾਰਾ ਸਮਾਧਿਸ੍ਸ ਸਮਵਾਹਿਤਾਵਸੇਨ ਤਾਦਿਸਕਿਚ੍ਚਾਵ ਉਪੇਕ੍ਖਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਵਿਘਾਤਕਤ੍ਤਾਤਿ ਸਂਹਰਣੀਯਵਸੇਨ ਵਿਹਨ੍ਤਭਾਵਤੋ।

ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਦ੍ਵਯਨ੍ਤਿ ਸਮੁਦਯਮਗ੍ਗਸਚ੍ਚਦ੍ਵਯਂ। **ਤੇਨੇਵਾ**ਤਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਦੁਕ੍ਖਾਦਿਸਦ੍ਦਾਨਂ ਪਰਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਾਦਿਵਾਚਕਤ੍ਤਾ ਏਵ। **ਆਦਿਪਦਸਙ੍ਗਹੋ**ਤਿ ‘‘ਦੁਕ੍ਖਂ, ਨ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚ’’ਨ੍ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਚਤੁਕ੍ਕੇ ਆਦਿਪਦੇ ਸਙ੍ਗਹੋ। **ਤਦਪੇਕ੍ਖ**ਨ੍ਤਿ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਸਦ੍ਦਾਪੇਕ੍ਖਂ ਦੁਕ੍ਖਸਦ੍ਦਂ। **ਚਤੁਤ੍ਥਪਦਸਙ੍ਗਹੋ**ਤਿ ‘‘ਨੇਵ ਦੁਕ੍ਖਂ, ਨ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚ’’ਨ੍ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਪਦੇਨ ਸਙ੍ਗਹੋ। **ਅਵਸੇਸਕਿਲੇਸਾਦਯੋ**ਤਿ ਤਣ੍ਹਾਵਜ੍ਜਕਿਲੇਸਾ ਅਵਸੇਸਾਕੁਸਲਾ, ਸਾਸਵਾਨਿ ਕੁਸਲਮੂਲਾਨਿ, ਸਾਸਵਾ ਚ ਕੁਸਲਧਮ੍ਮਾ। ਤੇ ਹਿ ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯੇ ਸਮੁਦਯਭਾਵੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਨ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਭਾਵੇਨਾਤਿ ਆਹ **“ਸਮੁਦਯੋ, ਨ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚ”**ਨ੍ਤਿ। **ਅਞ੍ਞਾਨਿ ਮਗ੍ਗਙ੍ਗਾਨੀ**ਤਿ ਫਲਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਆਦਯੋ। **ਇਮਿਨਾ ਨਯੇਨਾ**ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਯਂ ਯੋਜਨਾ – ਅਤ੍ਥਿ ਸਮੁਦਯੋ, ਨ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਂ, ਅਤ੍ਥਿ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਂ, ਨ ਸਮੁਦਯੋ, ਅਤ੍ਥਿ ਸਮੁਦਯੋ ਚੇਵ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਞ੍ਚ, ਅਤ੍ਥਿ ਨੇਵ ਸਮੁਦਯੋ, ਨ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਂ। ਤਤ੍ਥ ਪਠਮਪਦਂ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਂ। ਨਿਰੋਧੋ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਂ, ਨ ਸਮੁਦਯੋ, ਤਣ੍ਹਾ ਸਮੁਦਯੋ ਚੇਵ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਞ੍ਚ, ਮਗ੍ਗਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਧਮ੍ਮਾ ਸਾਮਞ੍ਞਫਲਾਨਿ ਚ ਯਸ੍ਸ ਪਹਾਨਾਯ ਭਗਵਤਿ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਂ ਵੁਸ੍ਸਤਿ, ਤਦਭਾਵਤੋ ਨੇਵ ਸਮੁਦਯੋ, ਨ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਂ। ਇਤਰਸਚ੍ਚਦ੍ਵਯਂ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਂ ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਪਭਾਵਕਟ੍ਠੇਨ ਸਿਯਾ ਸਮੁਦਯੋ, ਨ ਪਨ ਯਸ੍ਸ ਪਹਾਨਾਯ ਭਗਵਤਿ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਂ ਵੁਸ੍ਸਤਿ ਤਥਤ੍ਥੇਨ। ਇਤਰਚਤੁਕ੍ਕਦ੍ਵਯੇਪਿ ਆਦਿਪਦਂ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਮੇਵ। ਸੇਸੇਸੁ ਸਮੁਦਯੋ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਂ, ਨ ਨਿਰੋਧੋ, ਅਸਙ੍ਖਤਧਾਤੁ ਨਿਰੋਧੋ ਚੇਵ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਞ੍ਚ, ਮਗ੍ਗਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਧਮ੍ਮਾ, ਸਾਮਞ੍ਞਫਲਾਨਿ ਚ ਯਸ੍ਸ ਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾਯ ਭਗਵਤਿ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਂ ਵੁਸ੍ਸਤਿ ਤਥਤ੍ਥੇਨ ਨੇਵ ਨਿਰੋਧੋ, ਨ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਂ। ਇਤਰਸਚ੍ਚਦ੍ਵਯਂ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਂ, ਨਿਰੋਧਧਮ੍ਮਤਾਯ ਸਿਯਾ ਨਿਰੋਧੋ, ਨ ਪਨ ਯਸ੍ਸ ਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾਯ ਭਗਵਤਿ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਂ ਵੁਸ੍ਸਤਿ ਤਥਤ੍ਥੇਨ। ਤਥਾ ਨਿਰੋਧੋ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਂ, ਨ ਮਗ੍ਗੋ, ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੋ ਮਗ੍ਗੋ ਚੇਵ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਞ੍ਚ, ਮਗ੍ਗਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਧਮ੍ਮਾ, ਸਾਮਞ੍ਞਫਲਾਨਿ ਚ ਯਸ੍ਸ ਭਾਵਨਾਯ ਭਗਵਤਿ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਂ ਵੁਸ੍ਸਤਿ ਤਥਤ੍ਥੇਨ ਨੇਵ ਮਗ੍ਗੋ, ਨ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਂ। ਇਤਰਸਚ੍ਚਦ੍ਵਯਂ ਸਿਯਾ ਮਗ੍ਗੋ ਉਪਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗਭਾਵਤੋ, ਨ ਪਨ ਯਸ੍ਸ ਭਾਵਨਾਯ ਭਗਵਤਿ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਂ ਵੁਸ੍ਸਤਿ ਤਥਤ੍ਥੇਨ।

ਸਨ੍ਤਿ ਸਮਾਨਂ। **ਏਵ◌ਂ ਇਤਰੇਸੁਪੀ**ਤਿ ਕਾਤਬ੍ਬਾਪਿ ਕਿਰਿਯਾ ਕਾਰਕਰਹਿਤਾ ਕੇਵਲਂ ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਚ੍ਚਯੇਹਿ ਤਾਯ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨਾਯ ਪਚ੍ਚਯਸਾਮਗ੍ਗੀ ਕਿਰਿਯਂ ਕਰੋਤੀਤਿ ਵ◌ੋਹਾਰਮਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਨਿਬ੍ਬੁਤਿਗਮਕੇਸੁਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ।

ਸਾਸਵਤਾ ਅਸੁਭਤਾ ਕਿਲੇਸਾਸੁਚਿਪਗ੍ਘਰਣਤੋ। **ਦੁਕ੍ਖਾਦੀਨ**ਨ੍ਤਿ ਦੁਕ੍ਖਸਮੁਦਯਮਗ੍ਗਾਨਂ। **ਸਮੁਦਯਾਦਿਭਾਵ**◌ੋਤਿ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਸਮੁਦਯਮਗ੍ਗਭਾਵ◌ੋ, ਸਮੁਦਯਸ੍ਸ ਮਗ੍ਗਦੁਕ੍ਖਭਾਵ◌ੋ, ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਦੁਕ੍ਖਸਮੁਦਯਭਾਵ◌ੋ ਚ, ਨ ਪਨ ਨਿਰੋਧਭਾਵ◌ੋ ਦੁਕ੍ਖਾਦੀਨਨ੍ਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। **ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਸਮਙ੍ਗਿਤਾ**ਤਿ ਦੁਕ੍ਖਾਦੀਨਂ ਇਤਰੀਤਰਸਭਾਵਯੋਗੋ। **ਤਣ੍ਹਾਯਾ**ਤਿ ਆਧਾਰੇ ਭੁਮ੍ਮਂ। **ਪੁਨਬ੍ਭਵਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਪੁਨਭਵਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਆਯਤਿਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ। **ਪਕਤਿਵ◌ਾਦੀਨ**ਨ੍ਤਿ ਕਾਪਿਲਾਨਂ। **ਵ◌ਿਕਾਰਾ**ਤਿ ਮਹਤਾਦਯੋ ਬਜਤ੍ਤਾ। **ਵ◌ਿਭਾਵਤੋ**ਤਿ ਅਭਿਬਜਤ੍ਤਿਤੋ, ਪਰਿਣਾਮਤੋ ਵ◌ਾ ਪੁਬ੍ਬੋ। **ਪਟਿਪ੍ਪਲੀਨਾ ਚਾ**ਤਿ ਪਚ੍ਛਾ ਪਕਤਿਯਂ ਪਲਯਂ ਗਤਾ ਵ◌ੇਸਮ੍ਮਂ ਮੁਞ੍ਚਿਤ੍ਵ◌ਾ ਸਤ੍ਤਾਦਿਸਮਭਾਵ◌ੇਨ ਅਨ੍ਤੋ ਸਮੋਰੁਦ੍ਧਾ। ਤੇਨਾਹ "**ਪਕਤਿਭਾਵ◌ੇਨੇਵ ਤਿਟ੍ਠਨ੍ਤੀ**"ਤਿ। **ਪਕਤਿਭਾਵ◌ੇਨੇਵ◌ਾ**ਤਿ ਅਬਜਤ੍ਤਭਾਵ◌ੇਨੇਵ । **ਸਮੁਦਯਭਾਵ◌ੇਨਾ**ਤਿ ਤਣ੍ਹਾਸਙ੍ਖਾਤਪਭਵਭਾਵ◌ੇਨ। ਅਞ੍ਞਥਾ ਤਂਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਅਵ◌ਿਜ੍ਜਾਦੀਨਮ੍ਪਿ ਸਮੁਦਯਭਾਵ◌ੋ ਲਬ੍ਭਤੇਵ◌ਾਤਿ। **ਅਵ◌ਿਭਤ੍ਤੇਹੀ**ਤਿ ਵ◌ੇਸਮ੍ਮਵ◌ਿਰਹੇਨ ਪਕਤਿਭਾਵ◌ਂ ਗਤੇਹਿ। "**ਵ◌ਿਕਾਰੇਹੀ**"ਤਿ ਸਾਮਞ੍ਞਤੋ ਵ◌ੁਤ੍ਤੇ "**ਮਹਨ੍ਤਾ**"ਤਿਆਦਿਨਾ ਸਰੂਪਤੋ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਤਤ੍ਥ **ਮਹਨ੍ਤੋ**ਤਿ ਮਹਾਬੁਦ੍ਧਿ। ਤਞ੍ਹਿ ਕਾਪਿਲਾ ''ਮਹਾਅਜ੍ਝਾਸਯੋ''ਤਿ ਚ ਵ◌ੋਹਰਨ੍ਤਿ। ਰੂਪਤਮ੍ਮਤ੍ਤਾਦਯੋ ਪਞ੍ਚ ਤਮ੍ਮਤ੍ਤਾ, ਅਹਂਕਾਰੋ ਚਾਤਿ ਛ **ਅਵ◌ਿਸੇਸਾ**। ਚਕ੍ਖੁ ਸੋਤਂ ਘਾਨਂ ਜਿਵ◌੍ਹਾ ਕਾਯੋ ਵ◌ਾਚਾ ਪਾਣਿ ਪਾਦੋ ਪਾਯੁ ਉਪਤ੍ਥਂ ਮਨੋਤਿ ਏਕਾਦਸਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ। ਪਥਵ◌ੀ ਆਪੋ ਤੇਜੋ ਵ◌ਾਯੋ ਆਕਾਸਨ੍ਤਿ ਪਞ੍ਚ **ਭੂਤਵ◌ਿਸੇਸਾ**, ਤੇਹਿ। "**ਪਕਤਿਭਾਵ◌ੇਨੇਵ ਠਿਤੇਹੀ**"ਤਿ ਇਮਿਨਾ ''ਅਵ◌ਿਭਤ੍ਤੇਹੀ''ਤਿ ਪਦਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਂ ਵਦਤਿ। **ਸਗਬ੍ਭਾ**ਤਿ ਸਬੀਜਾ ਅਸੁਞ੍ਞਤਾ। **ਤਨ੍ਤੁਸੂ**ਤਿ ਸੁਤ੍ਤੇਸੁ ਸਮਵ◌ਾਯਿਕਾਰਣਭੂਤੇਸੁ। ਤਥਾ **ਕਪਾਲੇਸੁ**। ਤਿਵ◌ਿਧਞ੍ਹਿ ਤੇ ਕਾਰਣਂ ਵਦਨ੍ਤਿ ਉਪਾਦਾਨਕਾਰਣਂ ਨਿਮਿਤ੍ਤਕਾਰਣਂ ਸਮਵ◌ਾਯਿਕਾਰਣਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਤੁਰਿਵ◌ੇਮਸਲਾਕਾਦਯੋ **ਉਪਾਦਾਨਕਾਰਣਂ**। ਤਨ੍ਤੁਵ◌ਾਯੋ **ਨਿਮਿਤ੍ਤਕਾਰਣਂ**। ਤਨ੍ਤਵ◌ੋ **ਸਮਵ◌ਾਯਿਕਾਰਣ**ਨ੍ਤਿ। **ਦ੍ਵ◌ੀਸੁ ਅਣੂਸੂ**ਤਿ ਪਥਵ◌ੀਭੂਤੇਸੁ ਵ◌ਾ ਆਪੋਤੇਜੋਵ◌ਾਯੋਭੂਤੇਸੁ ਵ◌ਾ ਦ੍ਵ◌ੀਸੁ ਪਰਮਾਣੂਸੁ। **ਇਧਬੁਦ੍ਧਿਵ◌ੋਹਾਰਜਨਕੋ**ਤਿ ''ਇਧ ਤਨ੍ਤੁਸੁ ਪਟੋ, ਇਧ ਕਪਾਲੇਸੁ ਘਟੋ, ਇਧ ਬੀਰਣੇਸੁ ਘਟੋ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਨਯੇਨ ਹੇਤੁਫਲਾਨਂ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧਭੂਤੇਨ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਇਧਬੁਦ੍ਧਿਵ◌ੋਹਾਰਾ ਜਾਯਨ੍ਤਿ। ਸੋ ਗੋਵ◌ਿਸਾਣਾਨਂ ਵ◌ਿਯ ਅਵ◌ਿਸੁਂ ਸਹਸਿਦ੍ਧਾਨਂ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ **ਸਮਵ◌ਾਯੋ**। ਖਾਣੁਸੇਨਾਨਂ ਵ◌ਿਯ ਪਨ ਵ◌ਿਸੁਂਸਿਦ੍ਧਾਨਂ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ **ਸਂਯੋਗੋ**। ਤੀਸੁ ਅਣੂਸੁ ਤਿਅਣੁਕਂ ਫਲਂ ਸਮਵ◌ੇਤਂ ਏਕੀਭੂਤਮਿਵ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧਨ੍ਤਿ ਯੋਜਨਾ। ''ਸਮਵ◌ੇਤ''ਨ੍ਤਿ ਏਤਸ੍ਸ ''ਏਕੀਭੂਤਮਿਵ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧ''ਨ੍ਤਿ ਇਦਂ ਅਤ੍ਥਵ◌ਿਵਰਣਂ। **ਮਹਾਪਰਿਮਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਮਹਨ੍ਤਪਰਿਮਾਣਂ ਮਹਾਪਥਵ◌ੀਆਦਿਕਂ ਏਕਂ ਫਲਂ, ਯਂ ਤੇ ''ਕਾਰਿਯਂ ਦ੍ਰਬਜ''ਨ੍ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਯੇਹਿ ਕਾਰਣੇਹਿ ਆਰਦ੍ਧਂ ਕਾਰਿਯਦ੍ਰਬਜਂ, ਤਦਨ੍ਤੋਗਧਾਨਿ ਏਵ ਤਾਨਿ ਕਾਰਣਾਨਿ ਮਞ੍ਞਨ੍ਤੀਤਿ ਆਹ "**ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਨ੍ਤੋਗਧੇਹਿ ਕਾਰਣੇਹੀ**"ਤਿ। ਸਤਿ ਸਮਵ◌ਾਯੇ ਹੇਤੁਮ੍ਹਿ ਫਲਂ ਸਮਵ◌ੇਤਨ੍ਤਿ ਫਲੇ ਹੇਤੁ ਸਿਯਾ, ਤਂ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ਆਹ "**ਸਮਵ◌ਾਯਾਭਾਵ◌ਾ ਫਲੇ ਹੇਤੁ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਹੇਤੁਸੁਞ੍ਞਂ ਫਲ**"ਨ੍ਤਿ।

ਆਹਾਰਭੇਦੇਤਿ ਕਬਲ਼ੀਕਾਰਾਦਿਆਹਾਰਵ◌ਿਸੇਸੇ। **ਤਪ੍ਪਚ੍ਚਯਧਮ੍ਮਭੇਦੇ**ਤਿ ਅਜ੍ਝੋਹਰਣੀਯਵਤ੍ਥੁਸਲਾਯਤਨਅਵ◌ਿਜ੍ਜਾਅਭਿਸਙ੍ਖਾਰਸਙ੍ਖਾਤੇ ਤੇਸਂ ਪਚ੍ਚਯਭੂਤਧਮ੍ਮਵ◌ਿਸੇਸੇ, ਓਜਟ੍ਠਮਕਰੂਪਵ◌ੇਦਨਾਪਟਿਸਨ੍ਧਿਵ◌ਿਞ੍ਞਾਣਨਾਮਰੂਪਸਙ੍ਖਾਤੇ ਵ◌ਾ ਤਨ੍ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਧਮ੍ਮਵ◌ਿਸੇਸੇ, ਤੇ ਪਚ੍ਚਯਾ ਏਤੇਸਂ ਧਮ੍ਮਵ◌ਿਸੇਸਾਨਨ੍ਤਿ **ਤਪ੍ਪਚ੍ਚਯਧਮ੍ਮਭੇਦਾ** । ਰੂਪਾਦਿਆਰਮ੍ਮਣਵਸੇਨ ਵ◌ਾਤਿ ਯੋਜਨਾ। **ਯਾਨਦ੍ਵਯਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਸਮਥਵ◌ਿਪਸ੍ਸਨਾਯਾਨਦ੍ਵਯਵਸੇਨ। ਕਿਞ੍ਚਾਪਿ ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਸਮਥਵ◌ਿਪਸ੍ਸਨਾ ਯੁਗਨਦ੍ਧਾਵ, ਯਥਾ ਪਨ ਸੁਞ੍ਞਤਾਦਿਸਮਞ੍ਞਾ, ਏਵ◌ਂ ਸਮਥਵ◌ਿਪਸ੍ਸਨਾਸਮਞ੍ਞਾਪਿ ਆਗਮਨਤੋ ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਸਿਯੁਨ੍ਤਿ ਆਹ "**ਆਗਮਨਵਸੇਨ ਵ◌ੁਤ੍ਤੋ**"ਤਿ। ਯਸ੍ਸ ਵ◌ਾ ਪਞ੍ਞਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਅਧਿਕਂ, ਤਸ੍ਸ ਮਗ੍ਗੋ ਵ◌ਿਪਸ੍ਸਨਾ, ਇਤਰਸ੍ਸ ਸਮਥੋਤਿ ਏਵਮੇਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ।

ਸਮਾਧਿਜਾਤਿ ਸਮਾਧਾਨਟ੍ਠੇਵ। **ਤਤੋ ਏਵ◌ਾ**ਤਿ ਸਮਾਧਿਅਨੁਗੁਣਕਿਰਿਯਤ੍ਤਾਵ।

ਆਦਾਯ ਊਹਿਤ੍ਵ◌ਾਤਿ ਗਹੇਤ੍ਵ◌ਾ ਵ◌ਿਯ ਤਕ੍ਕੇਤ੍ਵ◌ਾ ਵ◌ਿਤਕ੍ਕੇਤ੍ਵ◌ਾ। **ਦ੍ਵ◌ਿਨ੍ਨ**ਨ੍ਤਿ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪਾਨਂ। **ਪੁਰਿਮਕਾਲਸ੍ਸ ਵ◌ਿਯ ਨਿਦ੍ਦੇਸੋ** ਯਥਾ ''ਏਕਂ ਖਨ੍ਧਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਤਯੋ ਖਨ੍ਧਾ''ਤਿ, ''ਏਕਂ ਮਹਾਭੂਤਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਤਯੋ ਮਹਾਭੂਤਾ''ਤਿ ਚ।

ਓਗਾਹਿਤੁਨ੍ਤਿ ਞਾਣੇਨ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਿਤੁੰ। ਗਹੇਤੁੰ ਅਸਕ੍ਕੁਣੇਯ੍ਯਤਾਯ **ਸਣ੍ਹਤੁੰ**। ਸੁਖੁਮਾਯ ਪਞ੍ਞਾਯ ਗਹੇਤਬ੍ਬਤਾਯ **ਸੁਖੁਮਤੁੰ।** **ਇਤੀ**ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਕਮੇਨਾਤਿ ਅਯਮਤ੍ਥੋਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੇਨਾਹ **"ਇਤਿਸਦ੍ਦੇਨ ਵਿਜਾਨਨਕ੍ਕਮੰ ਦਸ੍ਸੇਤੀ"**ਤਿ। **ਏਵੰ ਪਕਾਰੇਹੀ**ਤਿ **ਏਵੰ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ਜੋਤਿਯਮਾਨੇ ਏਵ ਅਤ੍ਥੇ **ਪਕਾਰ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ਵੁਚ੍ਚਤੀਤਿ **"ਏਵੰ-ਸਦ੍ਦੇਨ ਵਿਜਾਨਨਕਾਰਣਭੂਤੇ ਨਯੇ ਦਸ੍ਸੇਤੀ"**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। **ਇਤੀ**ਤਿ ਵਾ ਨਿਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੋ। ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਭੇਦੇ ਪਚ੍ਚਾਮਸਨਵਸੇਨ ਨਿਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਏਵੰ**-ਸਦ੍ਦੋ ਇਦਮਤ੍ਥੋ। ਤੇਨ **ਏਵੰ ਪਕਾਰੇਹੀ**ਤਿ ਇਦੰਪਕਾਰੇਹਿ, ਈਦਿਸੇਹੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਉਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੧. ਦੁਕ੍ਖਸਚ੍ਚਨਿਦ੍ਦੇਸੋ

ਜਾਤਿਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੧੯੦. **"ਜਾਤਿਆਦਿਨਿਦ੍ਦੇਸੇ"**ਤਿ ਇਮਿਨਾ ''ਤਤ੍ਥਾ''ਤਿ ਪਦਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੰ ਵਦਤਿ। **ਦੁਕ੍ਖਮਾਤਿਕਾ**ਤਿ ਦੁਕ੍ਖਦੁਕ੍ਖਾਦੀਨੰ ਦੁਕ੍ਖਵਿਸੇਸਾਨੰ ਉਦ੍ਦੇਸੋ। **ਪਦਦ੍ਵਯੇ**ਤਿ ''ਪਰਿਯਾਯਦੁਕ੍ਖੰ, ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯਦੁਕ੍ਖ''ਨ੍ਤਿ ਏਤਸ੍ਮਿੰ ਪਦਦ੍ਵਯੇ।

ਦੁਕ੍ਖਤ੍ਤਾਯੇਵਾਤਿ ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯਦੁਕ੍ਖਤੰ ਵਦਤਿ। **ਸਭਾਵੇਨ ਨਾਮੰ ਵਿਸੇਸੇਤੀ**ਤਿ ਅਨ੍ਵਤ੍ਥਸਞ੍ਞਤੰ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਪੁਰਿਮੇਨ** ਸਭਾਵਦੁਕ੍ਖਵਾਚਕੇਨ **ਦੁਕ੍ਖਸਦ੍ਦੇਨ**। ਸੋ ਹਿ ਵਿਸੇਸਨੰ ਅਵਚ੍ਛੇਦਕਭਾਵਤੋ ਪਚ੍ਛਿਮੰ ਸਙ੍ਖਾਰਦੁਕ੍ਖਟ੍ਠੰ ਵਿਸੇਸੇਤਿ। ਸੋ ਹਿ ਨਿਵਤ੍ਤੇਤਬ੍ਬਗਹੇਤਬ੍ਬਸਾਧਾਰਣਤ੍ਤਾ ਅਵਚ੍ਛਿਨ੍ਨਿਤਬ੍ਬੋ। **ਤੇਨਾ**ਤਿ ਵਿਪਰਿਣਾਮਅਧਿਟ੍ਠਾਨਾਦਿਪਕਾਰਵਿਸੇਸੇਨ।

ਦੇਸੇਤਬ੍ਬਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਸਙ੍ਖਿਪਨੰ ਇਧ ਸਙ੍ਖੇਪੋ, ਸੋ ਚ ਤਬ੍ਬਿਭਾਗਾਨੰ ਸਾਧਾਰਣਭਾਵੋਤਿ ਆਹ **"ਸਙ੍ਖੇਪੋ ਸਾਮਞ੍ਞ"**ਨ੍ਤਿ। **ਅਨ੍ਤੋਕਰਿਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਅਨ੍ਤੋਗਧੇ ਕਤ੍ਵਾ, ਸਙ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਵਾ। **ਉਭਯਥਾਪੀ**ਤਿ ਸਙ੍ਖੇਪਤੋਪਿ ਵਿਤ੍ਥਾਰਤੋਪਿ। ਸਾਧਾਰਣਭਾਗਾਨੰ ਵਿਭਜਨੰ ਵਿਭਾਗੋ, ਵਿਤ੍ਥਾਰੋਤਿ ਆਹ **"ਵਿਤ੍ਥਾਰੋ ਪਨ ਵਿਸੇਸੋ"**ਤਿ। **ਵਿਸੇਸਨ੍ਤਰਨਿਵਤ੍ਤਕੋ**ਤਿ ਵਿਭਾਗਨ੍ਤਰਾਸਙ੍ਗਾਹਕੋ।

੧੯੧. **ਅਪਰਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਭੁਮ੍ਮਵਚਨੰ ਸਾਮਿਅਤ੍ਥੇ ਯਥਾ ''ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਪਾਦਕ''ਨ੍ਤਿ ਆਹ **"ਸਾਮਿਅਤ੍ਥੇਪਿ ਹਿ ਅਪਰਤ੍ਥਸਦ੍ਦੋ ਸਿਜ੍ਝਤੀ"**ਤਿ। ਸਿਦ੍ਧਿ ਪਨ ''ਇਤਰਾਹਿਪਿ ਦਿਸ੍ਸਤੀ''ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਯਸ੍ਮਾ ਚ ਏਵੰ ਸਦ੍ਦੋ ਸਮ੍ਭਵਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਪਾਲ਼ਿਯੰ ਸਾਮਿਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤੰ ਅਟ੍ਠਕਥਾਯੰ ਭੁਮ੍ਮਵਸੇਨ ਦਸ੍ਸਿਤਨ੍ਤਿ ਦੀਪੇਨ੍ਤੋ **"ਤੇਸੰ ਤੇਸਨ੍ਤਿ** ਵਾ"ਤਿਆਦਿਮਾਹ। **ਅਪਰਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਅਪਰਸ੍ਸ ਸਤ੍ਤਸ੍ਸ। ਮਨੁਸ੍ਸਾਦਿਭੇਦੋ ਉਪਪਤ੍ਤਿਭਵੋ ਗਤਿ, ਤਬ੍ਬਿਸੇਸਭੂਤਾ ਖਤ੍ਤਿਯਾਦਿਸਾਮਞ੍ਞਾਧਿਟ੍ਠਾਨਾ ਖਨ੍ਧਾ ਜਾਤੀਤਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **"ਪਞ੍ਚਗਤਿਵਸੇਨਾ"**ਤਿਆਦਿਮਾਹ।

ਤਿਣਾਕਾਰੋਤਿ ਤਿਣਵਿਕਪ੍ਪੋ, ਤਿਣਵਿਸੇਸੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਏਵ**ਨ੍ਤਿ ਨਿਦਸ੍ਸਨੇ। ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਕਾਰੰ ਪਠਮੰ ਵਿਞ੍ਞਾਣਪਾਤੁਭਾਵੰ ਪਚ੍ਚਾਮਸਤਿ। **ਤਦੁਪਾਦਾਯਾ**ਤਿ ਤਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ। **ਅਰਿਯਭਾਵਕਰਣਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਅਰਿਯਭਾਵਕਾਰਣਤ੍ਤਾ। ਕਰੋਤੀਤਿ ਹਿ ਕਰਣੰ। ਅਰਿਯਸਦਿਸਤ੍ਤਾ ਵਾ **ਅਰਿਯਸੀਲੰ**। ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਕਲ੍ਯਾਣਕਾਨਮ੍ਪਿ ਹਿ ਚਤੁਪਾਰਿਸੁਦ੍ਧਿਸੀਲੰ ਅਰਿਯਸੀਲਸਦਿਸੰ। **ਆਕਾਰਵਿਕਾਰਾ**ਤਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਾਦਿਆਕਾਰਵਿਕਤਿਯੋ। **ਸਹੁਪ੍ਪਾਦਕਾ**ਤਿ ਉਪ੍ਪਾਦਸਹਿਤਾ ਉਪ੍ਪਾਦਾਵਤ੍ਥਾ ਖਨ੍ਧਾ। **ਆਯਤਨਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਾਪਰਿਪੁਣ੍ਣਾਯਤਨਵਸੇਨ। **ਯੋਨਿਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਅਣ੍ਡਜਾਦਿਯੋਨਿਵਸੇਨ। **ਏਕੇਕੇਨੇਵ ਪਦੇਨਾ**ਤਿ ਯਥਾ ਦੁਤਿਯਨਯੇ ਜਾਤਿਆਦਿਪਦੇਸੁ ਦ੍ਵੀਹਿ ਦ੍ਵੀਹਿ ਪਦੇਹਿ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਾਪਰਿਪੁਣ੍ਣਾਯਤਨਯੋਨਿਵਿਭਾਗੇਨ ਸਬ੍ਬਸਤ੍ਤੇ ਪਰਿਯਾਦਿਯਿਤ੍ਵਾ ਜਾਤਿ ਦਸ੍ਸਿਤਾ, ਨ ਏਵਮਿਧ। ਇਧ ਪਨੇਤੇਸੁ ਏਕੇਕੇਨੇਵ ਪਦੇਨ ਅਵਿਭਾਗਤੋ **ਸਬ੍ਬਸਤ੍ਤੇ ਪਰਿਯਾਦਿਯਿਤ੍ਵਾ। ਉਭਯਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਪੁਰਿਮਪਚ੍ਛਿਮਨਯੇਸੁ ਭਾਵਨਿਦ੍ਦੇਸੋਵ ਯੁਤ੍ਤੋ। ਅਨਭਿਹਿਤੇ ਵਿਭਤ੍ਤਿਵਿਧਾਨੰ, ਨਾਭਿਹਿਤੇਤਿ। **ਪਾਕਟਾ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੀ**ਤਿ ਅਭਿਬ੍ਯਤ੍ਤਾ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿ।

ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਨ੍ਤਿ ਏਕਵੋਕਾਰਭਵੇ ਰੂਪਾਯਤਨਧਮ੍ਮਾਯਤਨਵਸੇਨ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ, ਚਤੁਵੋਕਾਰਭਵੇ ਮਨਾਯਤਨਧਮ੍ਮਾਯਤਨਵਸੇਨ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ। **ਸੇਸੇ**ਤਿ ਪਞ੍ਚਵੋਕਾਰਭਵੇ। **ਪਞ੍ਚਨ੍ਨ**ਨ੍ਤਿ ਚਕ੍ਖੁਸੋਤਮਨੋਰੂਪਧਮ੍ਮਾਯਤਨਵਸੇਨ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ। ਤਾਨਿ ਹਿ ਰੂਪਭਵੇ ਪਞ੍ਚਵੋਕਾਰੇ ਉਪਪਤ੍ਤਿਕ੍ਖਣੇ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ। ਕਾਮਧਾਤੁਯਂ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਕ੍ਖਣੇ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾਨਨ੍ਤਿ ਯੋਜਨਾ। **ਵਿਕਲਾਵਿਕਲਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਅਪਰਿਪੁਣ੍ਣਪਰਿਪੁਣ੍ਣਾਯਤਨਾਨਂ ਸਤ੍ਤਾਨਂ। ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਵਸੇਨੇਵ ਹਿ ਆਯਤਨਾਨਂ ਵੇਕਲ੍ਲਂ ਇਚ੍ਛਿਤਬ੍ਬਂ। ਤਤ੍ਥ ਵਿਕਲਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸ ਸਤ੍ਤਨ੍ਨਂ ਨਵਨ੍ਨਂ ਦਸਨ੍ਨਂ ਪੁਨਪਿ ਦਸਨ੍ਨਂ, ਇਤਰਸ੍ਸ ਏਕਾਦਸਨ੍ਨਂ ਆਯਤਨਾਨਂ ਵਸੇਨ ਸਙ੍ਗਹੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। **ਸਤ੍ਤਨ੍ਨ**ਨ੍ਤਿ ਕਾਯਮਨੋਰੂਪਗਨ੍ਧਰਸਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬਧਮ੍ਮਾਯਤਨਵਸੇਨ ਸਤ੍ਤਨ੍ਨਂ। ਗਬ੍ਭਸੇਯ੍ਯਕਞ੍ਹਿ ਸਨ੍ਧਾਯੇਤਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਨਵਨ੍ਨ**ਨ੍ਤਿ ਚਕ੍ਖੁਸੋਤਸਦ੍ਦਾਯਤਨਵਜ੍ਜਾਨਂ ਨਵਨ੍ਨਂ। ਅਨ੍ਧਬਧਿਰਵਸੇਨ ਹਿਦਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਦਸਨ੍ਨ**ਨ੍ਤਿ ਚਕ੍ਖੁਸਦ੍ਦਵਜ੍ਜਾਨਂ। **ਪੁਨ ਦਸਨ੍ਨ**ਨ੍ਤਿ ਸੋਤਸਦ੍ਦਵਜ੍ਜਾਨਂ। ਅਨ੍ਧਵਸੇਨ, ਬਧਿਰਵਸੇਨ ਚੇਤਂ ਦ੍ਵਯਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਏਕਾਦਸਨ੍ਨ**ਨ੍ਤਿ ਸਦ੍ਦਵਜ੍ਜਾਨਂ।

ਤਂਦੁਕ੍ਖਭਾਵੋਤਿ ਪਰਿਯਾਯਦੁਕ੍ਖਭਾਵੋ। **ਤਤ੍ਥ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਨਿਵਾਰਣੇਨਾ**ਤਿ ਉਪ੍ਪਲਪਦੁਮਾਦੀਸੁ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਪਟਿਕ੍ਖੇਪੇਨ ਅਭਾਵਕਥਨੇਨ। **ਦੁਕ੍ਖੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਕਾਰਣੇ**ਤਿ ਦੁਕ੍ਖੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਹੇਤੁਭੂਤੇ ਦੁਕ੍ਖੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਟ੍ਠਾਨੇ।

ਮਰਣਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੧੯੩. ਖਨ੍ਧਭੇਦਸ੍ਸਾਤਿ ਖਨ੍ਧਵਿਨਾਸਸ੍ਸ। **ਸੋ**ਤਿ ਖਨ੍ਧਭੇਦੋ। **ਪਬਨ੍ਧਸਮੁਚ੍ਛੇਦੋ**ਤਿ ਪਬਨ੍ਧਸ੍ਸ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਸਮੁਚ੍ਛੇਦੋ। **ਤਬ੍ਭਾਵਤੋ**ਤਿ ਸਮ੍ਮੁਤਿਮਰਣਭਾਵਤੋ। **ਤਦੇਕਦੇਸਭਾਵਤੋ**ਤਿ ਤਦਵਯਵਭਾਵਤੋ। **ਤਸ੍ਸੇਵ ਨਾਮਨ੍ਤਿ ਅਸਮ੍ਮੋਹਤ੍ਥਂ ਵੁਤ੍ਤਂ** ਸਬ੍ਬਸ੍ਸਾਪਿ ਏਕਕਮ੍ਮਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪ੍ਪਬਨ੍ਧਵਿਚ੍ਛੇਦਭਾਵਤੋ। ਸਮ੍ਮੁਤਿਮਰਣਮੇਵ ਹਿ ਜਾਤਿਕ੍ਖਯਮਰਣਂ, ਤਂ ਪਨ ਜਾਤਿਕ੍ਖਯਮਰਣਂ ਉਪਕ੍ਕਮਮਰਣਂ, ਸਰਸਮਰਣਨ੍ਤਿ ਦੁਵਿਧਂ। ਤਤ੍ਥ ਸਰਸਮਰਣਮ੍ਪਿ ਆਯੁਕ੍ਖਯਮਰਣਂ, ਪੁਞ੍ਞਕ੍ਖਯਮਰਣਨ੍ਤਿ ਦੁਵਿਧਂ। ਏਵਮੇਤੇਸਂ ਤਦੇਕਦੇਸਤਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਯਞ੍ਚੇਤ੍ਥ ਉਪਕ੍ਕਮਮਰਣਂ, ਤਂ ਅਕਾਲਮਰਣਂ। ਸਰਸਮਰਣਂ ਕਾਲਮਰਣਂ। ਮਰਣੇਨ ਸਤ੍ਤਾ ਯਥਾਲਦ੍ਧਅਤ੍ਤਭਾਵੇਨ ਵਿਯੁਜ੍ਜਨ੍ਤੀਤਿ ਆਹ **"ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਭਵਕ੍ਖਨ੍ਧੇਹਿ ਵਿਯੋਜੇਤੀ"**ਤਿ।

ਕਾਰਣਟ੍ਠੋਤਿ ਮੂਲਟ੍ਠੋ। ਮੂਲਞ੍ਹਿ ''ਆਦੀ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ''ਕੋ ਚਾਦਿ ਕੁਸਲਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ? ਸੀਲਞ੍ਚ ਸੁਵਿਸੁਦ੍ਧਂ, ਦਿਟ੍ਠਿ ਚ ਉਜੁਕਾ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੫.੩੬੯)। ਤੇਨਾਹ **"ਸਨ੍ਧਿਬਨ੍ਧਨਚ੍ਛੇਦਮੂਲਕਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ"**ਤਿ।

ਫਲਕਿਰਿਯਾਗਬ੍ਭਾ ਈਦਿਸੀ ਹੇਤੁਕਿਰਿਯਾਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਂ **"ਅਨ੍ਤੋਗਧਾ"**ਤਿ। ਬ੍ਯਸਨਸ੍ਸ ਹਿ ਆਪਾਦਕੇਹਿ ਆਪਾਦਨਂ ਆਪਾਦੇਤਬ੍ਬਆਪਤ੍ਤਿਯਾ ਸਹੇਵ ਸਿਜ੍ਝਤੀਤਿ।

ਸੋਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੧੯੪. ਸੁਖਂ ਹਿਨੋਤਿ ਪਵਤ੍ਤਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ ਸੁਖਕਾਰਣਂ **ਹਿਤਂ। ਭੋਗਬ੍ਯਸਨਾਦਿਪਦਤ੍ਥਵਿਸੇਸ**ਨ੍ਤਿ ਭੋਗਬ੍ਯਸਨਂ, ਸੀਲਬ੍ਯਸਨਨ੍ਤਿ ਏਵਂ ਭੋਗਸੀਲਪਦਾਨਂ ਵਸੇਨ ਅਤ੍ਥਵਿਸੇਸਂ। **ਸਮਾਸਵਿਸੇਸ**ਨ੍ਤਿ ''ਰੋਗੋਯੇਵ ਬ੍ਯਸਨਂ, ਦਿਟ੍ਠਿ ਏਵ ਬ੍ਯਸਨ''ਨ੍ਤਿ ਸਮਾਨਾਧਿਕਰਣਵਸੇਨ ਸਮਾਸਵਿਸੇਸਂ। ਅਨ੍ਨਪਾਨਵਤ੍ਥਯਾਨਾਦਿ ਪਰਿਭੁਞ੍ਜਿਤਬ੍ਬਤੋ **ਭੋਗੋ**ਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤੋ, ਸੋ ਚ ਧਮ੍ਮਸਮੂਹਭਾਵੇਨ। **ਤਬ੍ਬਿਨਾਸਾ**ਤਿ ਞਾਤਿਭੋਗਬ੍ਯਸਨਾਨਿ ਵੁਤ੍ਤਾਨੀਤਿ ਤੇ ਵਿਕਾਰਭਾਵੇਨ ਪਞ੍ਞਾਪੇਤਬ੍ਬਤ੍ਤਾ **ਪਣ੍ਣਤ੍ਤਿਮਤ੍ਤਾ**। ਪਰਿਨਿਪ੍ਫਨ੍ਨਂ ਨਾਮ ਖਨ੍ਧਪਞ੍ਚਕਂ। ਅਤਂਸਭਾਵਤ੍ਤਾ ਪਣ੍ਣਤ੍ਤਿ ਅਪਰਿਨਿਪ੍ਫਨ੍ਨਾ, ਅਨਿਪ੍ਫਨ੍ਨਾ ਚ ਹੋਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ **"ਅਪਰਿਨਿਪ੍ਫਨ੍ਨਤਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਅਨਿਪ੍ਫਨ੍ਨਾਨੀਤਿ ਆਹਾ"**ਤਿ। ਨ ਹਿ ਪਣ੍ਣਤ੍ਤਿ ਕੇਨਚਿ ਨਿਪ੍ਫਾਦੀਯਤਿ। ਅਞ੍ਞਤ੍ਥਾਪਿ ਅਪਰਿਨਿਪ੍ਫਨ੍ਨੇ ਅਨਿਪ੍ਫਨ੍ਨਵੋਹਾਰੋ ਆਗਤੋਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **"ਅਪਰਿਨਿਪ੍ਫਨ੍ਨਤਂਯੇਵਾ"**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਕਾਮਞ੍ਚੇਤ੍ਥ ਅਪਰਿਨਿਪ੍ਫਨ੍ਨਂ ''ਅਨਿਪ੍ਫਨ੍ਨ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ, ''ਨਿਪ੍ਫਨ੍ਨ''ਨ੍ਤਿ ਪਨ ਨ ਪਰਿਨਿਪ੍ਫਨ੍ਨਮੇਵ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਨਾਪਿ ਸਬ੍ਬੋ ਸਭਾਵਧਮ੍ਮੋਤਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **"ਖਨ੍ਧਵਿਭਙ੍ਗੇ ਚਾ"**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਨਿਪ੍ਫਨ੍ਨਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। **ਅਨਿਪ੍ਫਨ੍ਨਤਾ** ਸਭਾਵਧਮ੍ਮਤ੍ਤੇਪਿ ਕੇਨਚਿ ਨ ਨਿਪ੍ਫਾਦੀਯਤੀਤਿ ਕਤ੍ਵਾ।

ਸਙ੍ਕੁਚਿਤਂ ਚਿਨ੍ਤਨਨ੍ਤਿ ਪੀਤਿਸੋਮਨਸ੍ਸਪਟਿਪਕ੍ਖਤੋ, ਦੋਸਸਮ੍ਪਯੋਗਤੋ ਚ ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਅਨਭਿਰਤਿਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਮਾਹ। ਅਨ੍ਤੋ ਅਤ੍ਤਨੋ ਨਿਸ੍ਸਯਸ੍ਸ ਨਿਦ੍ਦੂਹਨਵਸੇਨ ਵਾ ਝਾਨਂ ਚਿਨ੍ਤਨਂ **ਅਨ੍ਤੋਨਿਜ੍ਝਾਨਂ**। ਸਤਿਪਿ ਅਨੁਸੋਚਨਭਾਵੇ ਅਤ੍ਤਨੋ ਕਤਾਕਤਕੁਸਲਾਕੁਸਲਵਿਸਯੋ ਮਨੋਵਿਲੇਖਭੂਤੋ ਵਿਪ੍ਪਟਿਸਾਰੋ **ਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚਂ**, ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਅਨ੍ਤੋਨਿਜ੍ਝਾਨਂ **ਸੋਕੋ**ਤਿ ਉਭਿਨ੍ਨਂ ਵਿਸੇਸੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

“**ਮਨੋਦ੍ਵਾਰਜਵਨਕ੍ਖਣੇ**”ਤਿ ਪਰਿਬ੍ਯਤ੍ਤਮਨ੍ਤੋਨਿਜ੍ਝਾਨਂ ਸਨ੍ਧਾਯਾਹ, ਇਤਰਂ ਪਨ ਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰਜਵਨੇਸੁਪਿ ਲਬ੍ਭਤੇਵ। ਤੇਨਾਹ “**ਕਾਯਵਿਞ੍ਞਾਣਾਦੀ**”ਤਿਆਦਿ। **ਦੋਮਨਸ੍ਸਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਅਸੋਚਨਾਕਾਰਸ੍ਸ ਦੋਮਨਸ੍ਸਸ੍ਸ, ਸੋਚਨਾਕਾਰਸ੍ਸਾਪਿ ਵਾ ਨਾਨਾਵੀਥਿਕਸ੍ਸ। ਤਮ੍ਪਿ ਹਿ ਦੁਕ੍ਖਮੇਵਾਤਿ। **ਅਞ੍ਞਥਾ**ਤਿ ਮਨੋਦ੍ਵਾਰਜਵਨੇ ਏਵ ਗਹਿਤੇ। **ਤਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਕਾਯਵਤ੍ਥੁਕਮਨੋਦ੍ਵਾਰਿਕੇਸੁ।

ਪਰਿਦੇਵਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੧੯੫. **ਆਦੇਵਨਸਦ੍ਦਂ ਕਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਆਦੇਵਿਤ੍ਵਾ, ਵਿਲਪਿਤ੍ਵਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਸਮ੍ਭਮਭਾਵੇ**ਤਿ ਯਸ੍ਸ ਸਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਅਨਵਟ੍ਠਾਨਭਾਵੋ। ਸਮ੍ਭਮਂ ਵਾ ਅਬ੍ਭਨ੍ਤਰਗਤਂ ਤਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਾਪੇਤਿ ਪਾਕਟਭਾਵਕਰਣੇਨਾਤਿ **ਸਮ੍ਭਮਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਾਨੋ**।

ਮੁਟ੍ਠੀਹਿ ਪੋਥਨਾਦੀਨਿ **ਮੁਟ੍ਠਿਪੋਥਨਾਦੀਨਿ**।

ਯੇਨ ਦੋਮਨਸ੍ਸੇਨ। **ਪੁਬ੍ਬੇ ਵੁਤ੍ਤਦੁਕ੍ਖਤੋ**ਤਿ ‘‘ਅਤ੍ਤਨੋ ਖਨ੍ਧਂ ਮੁਟ੍ਠੀਹਿ ਪੋਥੇਤੀ’’ਤਿਆਦਿਨਾ ਵੁਤ੍ਤਦੁਕ੍ਖਤੋ। **ਤਂਨਿਦਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਪਰਿਦੇਵਨਿਦਾਨਂ।

ਦੁਕ੍ਖਦੋਮਨਸ੍ਸਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੧੯੬-੭. ਕਾਯਦੁਕ੍ਖਾਭਿਭੂਤਸ੍ਸ ਪਤਿਕਾਰਾਭਿਲਾਸਾਯ ਤਾਦਿਸਦੁਕ੍ਖਾਵਹਪਯੋਗਕਾਲਾਦੀਸੁ ਕਾਯਿਕਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਤਦੁਪਨਿਸ੍ਸਯਤਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। **ਏਤੇਨ ਦੁਕ੍ਖੇਨਾ**ਤਿ ਅਨਾਥਤਾਹਤ੍ਥਪਾਦਚ੍ਛੇਦਨਾਦਿਦੁਕ੍ਖੇਨ।

ਉਪਾਯਾਸਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੧੯੮. ਦੁਕ੍ਖਟ੍ਠਾਨਨਿਸਜ੍ਜਾਦੀਨਿ **ਦੁਕ੍ਖਟ੍ਠਾਨਾਦੀਨਿ**। ਦੋਮਨਸ੍ਸਸ੍ਸ ਵਤ੍ਥੁ ਹੋਤਿ ਉਪਾਯਾਸੋਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ।

ਅਪ੍ਪਿਯਸਮ੍ਪਯੋਗਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੧੯੯. ਅਞ੍ਞਸਾਪੇਕ੍ਖਸਦ੍ਦੋ ਅਸਮਤ੍ਥਸਮਾਸੋਤਿ ਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ “**ਯੇਨ ਸਮਾਸੋ, ਨ ਤਸ੍ਸਾਯਂ ਪਟਿਸੇਧਕੋ ਅ-ਕਾਰੋ**”ਤਿ।

ਪਚ੍ਛਿਮਦ੍ਵਯਨ੍ਤਿ ‘‘ਸਮੋਧਾਨਂ ਮਿਸ੍ਸੀਭਾਵੋ’’ਤਿ ਇਦਂ ਪਦਦ੍ਵਯਂ। **ਤਦਤ੍ਥਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਸਮੋਧਾਨਤ੍ਥਸ੍ਸ, ਮਿਸ੍ਸੀਭਾਵਤ੍ਥਸ੍ਸ ਚ ਵਸੇਨ ਸਙ੍ਖਾਰੇਸੁ ਲਬ੍ਭਤਿ। ਆਗਤੇਹਿ ਚ ਤੇਹਿ ਸਙ੍ਖਾਰੇਹਿ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਸਂਯੋਗੋ ਹੋਤੀਤਿ ਯੋਜਨਾ।

ਤਂਗਹਣਮਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਆਪਾਥਗਤਾਰਮ੍ਮਣਗ੍ਗਹਣਮਤ੍ਤਂ।

ਇਚ੍ਛਾਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੨੦੧. **ਤਂ ਕਾਲ**ਨ੍ਤਿ ਚੁਤਿਚਿਤ੍ਤਨਿਰੋਧਤੋ ਉਦ੍ਧਂ ਕਾਲਂ। “**ਯਮ੍ਪੀ**”ਤਿ **ਯਂ**-ਸਦ੍ਦੋ ਕਰਣਤ੍ਥੇ ਪਚ੍ਚਤ੍ਤਨ੍ਤਿ **ਯੇਨਪੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ** **ਵੁਤ੍ਤੋ**। ‘‘ਯਂ ਇਚ੍ਛ’’ਨ੍ਤਿ **ਯਂ**-ਸਦ੍ਦੋ ਯਦਾ ਇਚ੍ਛਾਪੇਕ੍ਖੋ, ਤਦਾ ‘‘ਨ ਲਭਤੀ’’ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਅਲਾਭਪਧਾਨਾਭਾਵਤੋ ਇਚ੍ਛਾ ਵਿਸੇਸੀਯਤੀਤਿ ਆਹ

"**ਅਲਾਭਵਿਸਿਟ੍ਠਾ ਇਚ੍ਛਾ ਵੁਤ੍ਤਾ ਹੋਤੀ**"ਤਿ। ''ਇਚ੍ਛਂ ਨ ਲਭਤਿ ਯ''ਨ੍ਤਿ ਏਵਂ ਕਿਰਿਯਾਪਰਾਮਸਨਭੂਤੋ **ਯਂ**-ਸਦ੍ਦੋ ਯਦਾ ''ਨ ਲਭਤੀ''ਤਿ ਏਤਂ ਅਪੇਕ੍ਖਤਿ, ਤਤ੍ਥ ਗੁਣਭੂਤਾ ਇਚ੍ਛਾ, ਪਧਾਨਭੂਤੋ ਅਲਾਭੋਤਿ ਆਹ "**ਤਦਾ ਇਚ੍ਛਾਵਿਸਿਟ੍ਠੋ ਅਲਾਭੋ ਵੁਤ੍ਤੋ ਹੋਤੀ**"ਤਿ।

ਹਿਰੋਤ੍ਤਪ੍ਪਰਹਿਤਾ ਛਿਨ੍ਨਿਕਾ, ਧੁਤ੍ਤਿਕਾਤਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤੀਤਿ ਆਹ "**ਛਿਨ੍ਨਭਿਨ੍ਨਗਣੇਨਾਤਿ ਨਿਲ੍ਲਜ੍ਜੇਨ ਧੁਤ੍ਤਗਣੇਨਾ**"ਤਿ। **ਕਪ੍ਪਟਿਕਾ** ਸਿਬ੍ਬਿਤਪਿਲੋਤਿਕਧਾਰਿਨੋ।

ਅਲਬ੍ਭਨੇਯਜਇਚ੍ਛਨ੍ਤਿ ਅਲਬ੍ਭਨੇਯਜਵਤ੍ਥੁਸ੍ਮਿਂ ਇਚ੍ਛਂ।

ਉਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੨੦੨. ਤਾਦਿਸਸ੍ਸ ਵਤ੍ਥੁਨੋ ਸਬ੍ਭਾਵਾਤਿ ਸਾਮਞ੍ਞਤੋ ਅਨਵਸੇਸਗ੍ਗਹਣਂ ਸਨ੍ਧਾਯਾਹ।

ਅਤਿਪਾਕਟੇਨ ਅਤਿ ਵਿਯ ਪਕਾਸੇਨ ਦੁਕ੍ਖੇਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਦੁਕ੍ਖਸਚ੍ਚਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੨. ਸਮੁਦਯਸਚ੍ਚਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੨੦੩. ਮਨੋ ਵਿਯਾਤਿ ਮਨੋ-ਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਵਿਯ। **ਇਕ-ਸਦ੍ਦੇਨਾ**ਤਿ ''ਪੋਨੋਭਵਿਕਾ''ਤਿ ਏਤ੍ਥ **ਇਕ**-ਸਦ੍ਦੇਨ। **ਗਮਿਯਤ੍ਥੁਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਞਾਪਿਤਤ੍ਥੁਤ੍ਤਾ। ਕਰਣਸੀਲਤਾ ਹਿ ਇਧ ਸੀਲਤ੍ਥੋ, ਸੋ ਚ **ਇਕ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ਵੁਚ੍ਚਤੀਤਿ **ਕਿਰਿਯਾਵਾਚਕਸ੍ਸ** ਕਰਣਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਅਦਸ੍ਸਨਂ ਅਪ੍ਪਯੋਗੋ। ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਾਨਞ੍ਹਿ ਅਪ੍ਪਯੋਗੋ। ਸਤਿ ਪਚ੍ਚਯਨ੍ਤਰਸਮਵਾਯੇ ਪੁਨਬ੍ਭਵਸ੍ਸ ਦਾਯਿਕਾ, ਤਦਭਾਵੇ ਅਦਾਯਿਕਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਆਹ "**ਅਦਾਯਿਕਾਪਿ ਪੁਨਬ੍ਭਵਂ ਦੇਤਿਚ੍ਚੇਵਾ**"ਤਿ ਤਂਸਭਾਵਾਨਤਿਵਤ੍ਤਨਤੋ। ਤੇਨੇਵਾਹ "**ਸਮਾਨਸਭਾਵਤ੍ਤਾ, ਤਦਾਨੁਭਾਵਤ੍ਤਾ ਚਾ**"ਤਿ। ਤਤ੍ਥ **ਸਭਾਵੋ** ਤਣ੍ਹਾਯਨਂ। **ਆਨੁਭਾਵੋ** ਪਚ੍ਚਯਸਮਵਾਯੇ ਫਲਨਿਪ੍ਫਾਦਨਸਮਤ੍ਥਤਾ। **ਇਤਰੇਸੂ**ਤਿ ਅਵਸਿਟ੍ਠਕਿਲੇਸਾਦੀਸੁ। ਪਵਤ੍ਤਿਵਿਪਾਕਦਾਯਿਨੋ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਸਹਾਯਭੂਤਾ ਤਣ੍ਹਾ ''ਉਪਧਿਵੇਪਕ੍ਕਾ''ਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਾਤਿ ਆਹ "**ਉਪਧਿਮ੍ਹਿ ਯਥਾਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇ**"ਤਿਆਦਿ। **ਯਥਾਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇ**ਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਚ੍ਚਯੇਹਿ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਪ੍ਪਕਾਰੇ। **ਨਨ੍ਦਨਂ** ਸਂਉਪ੍ਪਿਲਾਵਨਂ ਅਭਿਤਸ੍ਸਨਂ। **ਰਞ੍ਜਨਂ** ਵਤ੍ਥਸ੍ਸ ਵਿਯ ਰਙ੍ਗਜਾਤੇਨ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵਿਪਰਿਣਾਮਨਂ, ਰਮਾਪਨਂ ਵਾ। **ਰਾਗਸਮ੍ਬਨ੍ਧੇਨਾ**ਤਿ ਰਾਗਪਦਸਮ੍ਬਨ੍ਧੇਨ "**ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸਾ**"ਤਿ ਪੁਲ੍ਲਿਙ੍ਗਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਰੂਪਾਰੂਪਭਵਰਾਗੋ ਵਿਸੁਂ ਵਕ੍ਖਤੀ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ **ਵਕ੍ਖਤਿ**-ਕਿਰਿਯਾਪਦਂ ਕਮ੍ਮਤ੍ਥੇ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

"**ਸਵਤ੍ਥੁਕਂ ਚਕ੍ਖੁ**"ਨ੍ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਸਕਲਂ ਚਕ੍ਖੁਦਸਕਮਾਹ, ਦੁਤਿਯੇਨ ਸਸਮ੍ਭਾਰਚਕ੍ਖੁਂ। **ਛਿਦ੍ਦ**ਨ੍ਤਿ ਕਣ੍ਣਸ੍ਸ ਛਿਦ੍ਦਪਦੇਸਂ। **ਕਣ੍ਣਬਦ੍ਧ**ਨ੍ਤਿ ਕਣ੍ਣਪਾਲਿਂ। **ਵਣ੍ਣਸਣ੍ਠਾਨਤੋ** ਰਤ੍ਤਕਮ੍ਬਲਪਟਲਂ ਵਿਯ, **ਕਿਚ੍ਚਤੋ** ਮੁਦੁਸਿਨਿਦ੍ਧਮਧੁਰਰਸਦਂ ਮਞ੍ਞਨ੍ਤਿ। **ਸਾਮਞ੍ਞੇਨ ਗਹਿਤਾ**ਤਿ ਵਿਸਯੇਨ ਅਵਿਸੇਸੇਤ੍ਵਾ ਗਹਿਤਾ। **ਵਿਸਯਵਿਸਿਟ੍ਠਾ**ਤਿ ਚਕ੍ਖਾਦਿਵਿਸਯਵਿਸਿਟ੍ਠਾ। **ਏਤ੍ਥ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀ**ਤਿ ਸਮੁਦਾਯਾਵਯਵੇਹਿ ਵਿਯ ਸਾਮਞ੍ਞਵਿਸੇਸੇਹਿ ਨ ਨਾਨਤ੍ਤਵੋਹਾਰੋ ਨ ਹੋਤਿ ਯਥਾ ''ਰੁਕ੍ਖੋ ਸਿਂਸਪਾ''ਤਿ। ਨ ਹਿ ਸਬ੍ਬੋ ਰੁਕ੍ਖੋ ਸਿਂਸਪਾ। ਤਸ੍ਮਾ ਕਿਰਿਯਾਭੇਦਸਬ੍ਭਾਵਤੋ ''ਸਯਾਨਾ ਭੁਞ੍ਜਨ੍ਤਿ ਸਧਨਾ''ਤਿਆਦੀਸੁ ਵਿਯ ''ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾ''ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਕਿਰਿਯਾਯ ਲਕ੍ਖਣਤਾ, ਇਤਰਤ੍ਥ ਲਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬਤਾ ਚ ਵੁਤ੍ਤਾ। **ਯਦਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾ ਹੋਤੀ**ਤਿ ਅਨਿਚ੍ਛਿਤਤ੍ਤਾ ਸਾਸਙ੍ਕਂ ਉਪ੍ਪਾਦਕਿਰਿਯਾਯ ਅਤ੍ਥਿਭਾਵਮਾਹ। ਤੇਨ ਉਪ੍ਪਾਦੇ ਸਤੀਤਿ ਅਯਮੇਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੋਤਿ ''ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾ''ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਉਪ੍ਪਾਦੋ ਹੇਤੁਭਾਵੇਨ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਇਤਰੋ ਚ ਤਸ੍ਸ ਫਲਭਾਵੇਨਾਤਿ ਆਹ "**ਸੋ ਹਿ ਤੇਨ ਉਪਯੋਜਿਤੋ ਵਿਯ ਹੋਤੀ**"ਤਿ। **ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾ**ਤਿ ਵਾ ਤਣ੍ਹਾਯ ਤਤ੍ਥ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਸੀਲਤਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਸਭਾਵੋ, ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਸਮਤ੍ਥਤਾ ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਤਤ੍ਥੇਵ ਚਸ੍ਸਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਸੀਲਤਾ ਸਕ੍ਕਾਯਤੋ

ਅਵ੍ਵਸ੍ਮਿੰ ਵਿਸਯੇ ਪਵਤ੍ਤਿਯਾ ਅਭਾਵਤੋ, ਸਮਤ੍ਥਤਾ ਪਚ੍ਚਯਸਮਵਾਯੇਨ, ਅਵ੍ਵਥਾ ਅਸਮਤ੍ਥਤਾ, ਯਤੋ ਕਦਾਚਿ ਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। **ਨਿਵਿਸਮਾਨਾ ਨਿਵਿਸਤੀ**ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਪਿ ਇਮਿਨਾ ਨਯੇਨ ਅਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋਤਿ।

ਸਮੁਦਯਸਚ੍ਚਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੩. ਨਿਰੋਧਸਚ੍ਚਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੨੦੪. ਤਣ੍ਹਾਯ ਵਿਰਜ੍ਜਨੰ ਹਲਿਦ੍ਦਿਰਾਗਸ੍ਸ ਵਿਯ ਪਲੁਜ੍ਜਨਨ੍ਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਆਹ "**ਖਯਗਮਨਵਸੇਨਾ**"ਤਿ। ਵਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨੰ ਨਿਰੁਜ੍ਝਨਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ "**ਅਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਗਮਨਵਸੇਨਾ**"ਤਿ। ਚਜਨੰ ਛਡ੍ਡਨੰ, ਹਾਪਨੰ ਵਾਤਿ ਆਹ "**ਅਨਪੇਕ੍ਖਤਾਯ ਚਜਨਵਸੇਨ, ਹਾਨਿਵਸੇਨ ਚਾ**"ਤਿ।

ਤਦਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿ ਵਿਯਾਤਿ ਤਸ੍ਸਾ ਤਿਤ੍ਤਅਲਾਬੁਵਲ੍ਲਿਯਾ ਅਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿ ਵਿਯ। ਅਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਹੇਤੁਭੂਤਮ੍ਪਿ ਨਿਬ੍ਬਾਨੰ ਤਣ੍ਹਾਯ ਅਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿ ਵਿਯ ਗਯ੍ਹਤੀਤਿ ਆਹ ''ਤਦਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿ ਵਿਯਾ''ਤਿ ਯਥਾ ''ਰਾਗਕ੍ਖਯੋ''ਤਿ (ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੪.੩੧੫, ੩੩੦)। **ਅਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਭੂਤ**ਨ੍ਤਿ ਤਣ੍ਹਾਯ ਅਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਯਾ ਪਤ੍ਤੰ, ਪਤ੍ਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਨਿਬ੍ਬਾਨੰ ਆਗਮ੍ਮ ਨਿਰੁਦ੍ਧਾਯਪਿ ਤਣ੍ਹਾਯ ਪਿਯਰੂਪਸਾਤਰੂਪੇਸੁ ਨਿਰੁਦ੍ਧਾਤਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਤਾਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੰ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਯੋਜਨਾ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਯਸ੍ਮਾ ਮਗ੍ਗੋ, ਨਿਬ੍ਬਾਨਞ੍ਚ ਤਣ੍ਹਾਯ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਸਾਧਨੰ, ਤਸ੍ਮਾ ''ਪੁਰਿਮਾ ਵਾ ਉਪਮਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਉਪਮਾਦ੍ਵਯੰ ਉਭਯਤ੍ਥ ਯਥਾਕ੍ਕਮੰ ਯੋਜਿਤੰ, ਉਭਯਟ੍ਠਾਨਿਯੰ ਪਨ ਉਭਯਤ੍ਥਾਪਿ ਲਬ੍ਭਤੇਵ।

ਨਿਰੋਧਸਚ੍ਚਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੪. ਮਗ੍ਗਸਚ੍ਚਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੨੦੫. ਤਿਤ੍ਥਿਯੇਹਿ ਕਪ੍ਪਿਤਸ੍ਸ ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਪਕਤਿਪੁਰਿਸਨ੍ਤਰਞਾਣਾਦਿਕਸ੍ਸ। **ਅਰਿਯੰ ਲਭਾਪੇਤੀ**ਤਿ ਅਰਿਯੰ ਸਾਮਞ੍ਞਫਲੰ ਲਭਾਪੇਤਿ।

ਤਬ੍ਬਿਪਕ੍ਖਵਿਰਤਿਸਭਾਵਾਤਿ ਤਸ੍ਸਾ ਸਮ੍ਮਾਵਾਚਾਯ ਵਿਪਕ੍ਖਤੋ ਮਿਚ੍ਛਾਵਾਚਾਯ ਵਿਰਤਿਸਭਾਵਾ। **ਭੇਦਕਰਮਿਚ੍ਛਾਵਾਚਾ** ਪਿਸੁਣਵਾਚਾ, ਸਬ੍ਬਾਪਿ ਵਾ ਮਿਚ੍ਛਾਵਾਚਾ ਵਿਸੰਵਾਦਨਾਦਿਵਸੇਨ ਭੇਦਕਰੀਤਿ ਆਹ "**ਭੇਦਕਰਮਿਚ੍ਛਾਵਾਚਾਪਹਾਨੇਨਾ**"ਤਿ। ਵਿਸੰਵਾਦਨਾਦਿਕਿਚ੍ਚਤਾਯ ਹਿ ਲੂਖਾਨੰ ਅਪਰਿਗ੍ਗਾਹਕਾਨੰ ਮੁਸਾਵਾਦਾਦੀਨੰ ਪਟਿਪਕ੍ਖਭੂਤਾ ਸਿਨਿਦ੍ਧਭਾਵੇਨ ਪਰਿਗ੍ਗਾਹਕਸਭਾਵਾ ਸਮ੍ਮਾਵਾਚਾ ਤਪ੍ਪਚ੍ਚਯਸੁਭਾਸਿਤਸਮ੍ਪਟਿਗ੍ਗਾਹਕੇ ਜਨੇ, ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਧਮ੍ਮੇ ਚ ਪਰਿਗ੍ਗਣ੍ਹਨ੍ਤੀ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ **ਪਰਿਗ੍ਗਹਲਕ੍ਖਣਾ**। ਤੇਨਾਹ "**ਜਨੇ, ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੇ ਚ ਪਰਿਗ੍ਗਣ੍ਹਨਕਿਚ੍ਚਵਤੀ**"ਤਿ। **ਚੀਵਰਕਮ੍ਮਾਦਿਕੇ** ਤਾਦਿਸੇ ਪਯੋਗੋ। **ਕਾਤਬ੍ਬੰ** ਚੀਵਰਰਜਨਾਦਿਕੰ। **ਨਿਰਵਜ੍ਜਸਮੁਟ੍ਠਾਪਨਕਿਚ੍ਚਵਾ**ਤਿ ਨਿਰਵਜ੍ਜਸ੍ਸ ਕਤ੍ਤਬ੍ਬਸ੍ਸ, ਨਿਰਵਜ੍ਜਾਕਾਰੇਨ ਵਾ ਸਮੁਟ੍ਠਾਪਨਕਿਚ੍ਚਵਾ। **ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਧਮ੍ਮੇ ਚ ਸਮੁਟ੍ਠਾਪੇਨ੍ਤੋ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਸਮੁਟ੍ਠਾਪਨੰ ਮਿਚ੍ਛਾਕਮ੍ਮਨ੍ਤਪਟਿਪਕ੍ਖਭੂਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਤਨੋ ਕਿਚ੍ਚਸ੍ਸ ਅਨੁਗੁਣਭਾਵੇਨ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਨੰ ਪਵਤ੍ਤਨਮੇਵ, ਉਕ੍ਖਿਪਨੰ ਵਾ ਨੇਸੰ ਕਾਯਿਕਕਿਰਿਯਾਯ ਭਾਰੁਕ੍ਖਿਪਨੰ ਵਿਯ। ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਧਮ੍ਮਾਨੰ, ਆਜੀਵਸ੍ਸੇਵ ਵਾ ਵਿਸੋਧਨੰ **ਵੋਦਾਪਨੰ**।

ਦਿਟ੍ਠੇਕਟ੍ਠਾਤਿ ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਸਹਜਪਹਾਨੇਕਟ੍ਠਾ, ਪਠਮਮਗ੍ਗਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਵਸੇਨੇਵ ਤੰ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। ''ਦਿਟ੍ਠੇਕਟ੍ਠਅਵਿਜ੍ਜਾਦਯੋ''ਤਿਪਿ ਪਾਠੋ। ਏਤਸ੍ਮਿੰ ਪਕ੍ਖੇ ਚਤੁਮਗ੍ਗਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਸਙ੍ਗਹੋ ਕਤੋ ਹੋਤਿ। ਉਪਰਿਮਗ੍ਗਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਪਨ ਦਿਟ੍ਠਿਟ੍ਠਾਨੇ ਤੰਤੰਮਗ੍ਗਵਜ੍ਝੋ ਮਾਨੋ ਗਹੇਤਬ੍ਬੋ। ਸੋ ਹਿ ''ਅਹ''ਨ੍ਤਿ ਪਵਤ੍ਤਿਆਕਾਰਤੋ ਦਿਟ੍ਠਿਟ੍ਠਾਨਿਯੋ। **ਪਕਾਸੇਤੀ**ਤਿ ਕਿਚ੍ਚਪਟਿਵੇਧੇਨ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਤਿ। **ਤੇਨੇਵ ਹਿ ਅਙ੍ਗੇਨਾ**ਤਿ ਤੇਨੇਵ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਸਙ੍ਖਾਤੇਨ ਮਗ੍ਗਙ੍ਗੇਨ। ਤਥਾਪਵਤ੍ਤਿਤੇਨ ਕਰਣਭੂਤੇਨ, ਤੇਨ ਵਾ ਕਾਰਣੇਨ। ਅਙ੍ਗ-ਸਦ੍ਦੋ ਹਿ ਕਾਰਣਤ੍ਥੋਪਿ ਹੋਤੀਤਿ। **ਤਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਮਗ੍ਗੇ, ਮਗ੍ਗਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦੇ ਵਾ।

ਇਮਸ੍ਸੇਵਾਤਿ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਸ੍ਸੇਵ। ਯਦਿਪਿ ਵਿਰਮਿਤਬ੍ਬਤੋ ਵਿਰਮਨ੍ਤਸ੍ਸ ਚੇਤਨਾਪਿ ਲਬ੍ਭਤੇਵ, ਵਿਰਤਿਯਾ ਏਵ ਪਨ ਤਦਾ ਪਧਾਨਭਾਵੋਤਿ ਆਹ "**ਵਿਰਮਣਕਾਲੇ ਵਾ ਵਿਰਤਿਯੋ**"ਤਿ। **ਸੁਭਾਸਿਤਾਦੀ**ਤਿ ਅਸਮ੍ਫਪ੍ਪਲਾਪਾਦਿ। **ਆਦਿ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ਅਪਿਸੁਣਾਦਿ ਸਙ੍ਗਹਿਤਾ। **ਭਾਸਨਾਦੀ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਪਨ ਕਾਯਸੁਚਰਿਤਾਦਿ। **ਅਮਗ੍ਗਙ੍ਗਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਅਮਗ੍ਗਸਭਾਵਤ੍ਤਾ। ਤਮੇਵ ਚੇਤਨਾਯ ਅਮਗ੍ਗਸਭਾਵਤੰ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ "**ਏਕਸ੍ਸ ਞਾਣਸ੍ਸਾ**"ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਤਤ੍ਥ ਸਮ੍ਮਾਵਾਚਾਦਿਕਿਚ੍ਚਤ੍ਤਯੰ ਨਾਮ ਮਿਚ੍ਛਾਵਾਚਾਦੀਨੰ ਤਿਣ੍ਣੰ ਪਾਪਧਮ੍ਮਾਨੰ ਸਮੁਚ੍ਛਿਨ੍ਦਨੰ, ਮਗ੍ਗਚੇਤਨਾ ਚ ਤੰਸਭਾਵਾ ਨ ਹੋਤੀਤਿ ਨ ਤਸ੍ਸਾ ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਸਮ੍ਮਾਵਾਚਾਦਿਭਾਵਸਿਦ੍ਧਿ। **ਤੰਸਿਦ੍ਧਿਯ**ਨ੍ਤਿ ਕਿਚ੍ਚਤ੍ਤਯਸਿਦ੍ਧਿਯੰ। ਯਥਾ ਪਨਸ੍ਸਾ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਸੁਭਾਸਿਤਵਾਚਾਦਿਭਾਵੋ, ਏਵੰ ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇਪਿ ਸਿਯਾ। ਏਵੰ ਸਨ੍ਤੇ ਯਥਾ ਤਤ੍ਥ ਏਕਸ੍ਸ ਸਮ੍ਮਾਸਙ੍ਕਪ੍ਪਸ੍ਸ ਤਿਕਿਚ੍ਚਤਾ, ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਆਦੀਨਞ੍ਚ ਏਕੇਕਾਨੰ ਚਤੁਕਿਚ੍ਚਤਾ, ਏਵੰ ਏਕਾ ਮਗ੍ਗਚੇਤਨਾ ਸਮ੍ਮਾਵਾਚਾਦਿਕਿਚ੍ਚਤ੍ਤਯਸ੍ਸ ਸਾਧਿਕਾ ਭਵੇਯ੍ਯ, ਤਥਾ ਚ ਸਤਿ ਮਗ੍ਗੇ ਸਮ੍ਮਾਵਾਚਾਦੀਨਿ ਤੀਣਿ ਅਙ੍ਗਾਨਿ ਨ ਭਵੇਯ੍ਯੁੰ, ਛਲਙ੍ਗਿਕੋ ਚ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੋ ਸਿਯਾਤਿ ਤਯਿਦਮਾਹ "**ਏਕਾਯ ਚੇਤਨਾਯਾ**"ਤਿਆਦਿਨਾ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨੇਤੰ ਨਤ੍ਥਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਮਗ੍ਗਪਚ੍ਚਯਤਾਵਚਨਤੋ ਚ ਨ ਚੇਤਨਾਯ ਮਗ੍ਗਭਾਵੋਤਿ ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ ਵਿਰਤਿਯੋਵ ਸਮ੍ਮਾਵਾਚਾਦਯੋ।

ਬ੍ਰੂਹਨੰ ਸੁਖੰ। **ਸਨ੍ਤਸੁਖੰ** ਉਪੇਕ੍ਖਾ। ਸਾ ਹਿ ''ਉਪੇਕ੍ਖਾ ਪਨ ਸਨ੍ਤਤ੍ਤਾ, ਸੁਖਮਿਚ੍ਚੇਵ ਭਾਸਿਤਾ''ਤਿ (ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੨.੬੪੪; ਵਿਭ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੨੩੨) ਵੁਤ੍ਤਾ। **ਵਿਤਕ੍ਕਾਦੀਨ**ਨ੍ਤਿ ਤੇਯੇਵ ਅਭਿਨਿਰੋਪਨਾਦਯੋ ਪਾਕਟਪਰਿਯਾਯੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾ।

ਵਚੀਸਙ੍ਖਾਰਭਾਵਤੋ **ਵਚੀਭੇਦਸ੍ਸ ਉਪਕਾਰਕੋ ਵਿਤਕ੍ਕੋ**। "**ਸਾਵਜ੍ਜਾ...ਪੇ॰... ਉਪਕਾਰਕੋ ਏਵਾ**"ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਵਚੀਭੇਦਕੰ ਸਮੁਟ੍ਠਾਪਕਚੇਤਨਾਨੰ ਵਿਯ ਵਿਰਤਿਯਾਪਿ ਵਿਸੇਸਪਚ੍ਚਯੋ ਵਿਤਕ੍ਕੋਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਵਚੀਭੇਦਨਿਯਾਮਿਕਾ ਵਾਚਾ**ਤਿ ਵਚੀਦੁਚ੍ਚਰਿਤਵਿਰਤਿਮਾਹ। ਸਾ ਹਿ ਸਮ੍ਮਾਵਾਚਾਭੂਤਾ ਮਿਚ੍ਛਾਵਾਚਾਸੁ ਸੰਯਮਿਨੀ। ਤਤ੍ਥ ਯਥਾ ਵਿਸੰਵਾਦਨਾਦਿਮਿਚ੍ਛਾਵਾਚਤੋ ਅਵਿਰਤੋ ਮਿਚ੍ਛਾਕਮ੍ਮਨ੍ਤਤੋਪਿ ਨ ਵਿਰਮਤੇਵ। ਯਥਾਹ – ''ਏਕੰ ਧਮ੍ਮੰ...ਪੇ॰... ਅਕਾਰਿਯ''ਨ੍ਤਿ (ਧ॰ ਪ॰ ੧੭੬)। ਤਥਾ ਅਵਿਸੰਵਾਦਨਾਦਿਨਾ ਸਮ੍ਮਾਵਾਚਾਯ ਠਿਤੋ ਸਮ੍ਮਾਕਮ੍ਮਨ੍ਤਮ੍ਪਿ ਪੂਰੇਤਿਯੇਵਾਤਿ ਆਹ "**ਵਚੀਭੇਦ...ਪੇ॰... ਉਪਕਾਰਿਕਾ**"ਤਿ। ਧਮ੍ਮਾਨੰ ਪਵਤ੍ਤਿਨਿਟ੍ਠਾਭਾਵਤੋ ਯਥਾ ਗਤੀਤਿ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਏਵੰ ਪਵਤ੍ਤਿਭਾਵਤੋ ਰਸਲਕ੍ਖਣਾਨਿਪੀਤਿ ਆਹ "**ਕਿਚ੍ਚਾਦਿਸਭਾਵੇ ਵਾ**"ਤਿ।

ਅਭਿਨਨ੍ਦਨਨ੍ਤਿ ਤਣ੍ਹਾਦਿਵਸੇਨ ਅਭਿਨਨ੍ਦਨੰ।

ਵਾਚੁਗ੍ਗਤਕਰਣੰ **ਉਗ੍ਗਹੋ,** ਅਤ੍ਥਪਰਿਪੁਚ੍ਛਨੰ **ਪਰਿਪੁਚ੍ਛਾ**ਤਿ ਤਦੁਭਯੰ ਸਵਨਾਧੀਨਨ੍ਤਿ ਆਹ "**ਸਵਨਞਾਣੇ ਏਵ ਅਵਰੋਧੰ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੀ**"ਤਿ। ਞਾਣੇਨ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਗਹਣੰ **ਪਰਿਗ੍ਗਣ੍ਹਨੰ**।

ਤਸ੍ਸਾਤਿ ਪਯੋਗਸ੍ਸ।

ਸੋਤਿ ਕਾਮਵਿਤਕ੍ਕਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਯਾ ਕਾਰਣਭੂਤੋ ਸੁਭਨਿਮਿਤ੍ਤੇ ਅਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰੋ। **ਤਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਕਾਮਵਿਤਕ੍ਕਸ੍ਸ। ਗਤੰ ਗਮਨੰ ਪਵਤ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਉਪਾਯੋਤਿ **ਗਤਮਗ੍ਗੋ**।

ਪਹਾਤਬ੍ਬਏਕਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਪਹਾਤਬ੍ਬਤਾਸਾਮਞ੍ਞੰ।

ਮਗ੍ਗਭਾਵੇਨ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਮ੍ਪਿ ਏਕਤ੍ਤੇਨਾਤਿ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗਾਦਿਵਸੇਨ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਮ੍ਪਿ ਮਗ੍ਗਭਾਵੇਨ ਏਕਤ੍ਤੇਨ ਸਾਮਞ੍ਞਤੋ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ''ਅਸ੍ਸਾ''ਤਿ ਏਕਵਚਨੇਨ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸਬ੍ਬਸ੍ਸ ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞੰ ਸਦਿਸਤਾ, ਤਥਾ ਅਸਦਿਸਤਾ ਚ ਏਕਚ੍ਚਸਦਿਸਤਾ ਚ **ਝਾਨਙ੍ਗਵਸੇਨ ਸਬ੍ਬਸਦਿਸਸਬ੍ਬਾਸਦਿਸਏਕਚ੍ਚਸਦਿਸਤਾ,** ਸੋ ਏਵ ਵਿਸੇਸੋਤਿ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬੰ। ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਨਿਯਾਮੰ ਧੁਰੰ ਕਤ੍ਵਾ ਆਹਾਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। **ਇਧ ਪਨਾ**ਤਿ ਇਮਿਸ੍ਸਾ ਸਮ੍ਮੋਹਵਿਨੋਦਨਿਯੰ। **ਸਮ੍ਮਸਿ...ਪੇ॰... ਨਿਵਤ੍ਤਨਤੋ**ਤਿ ਪਠਮਤ੍ਥੇਰਵਾਦੰ

ਵਦਨ੍ਤੋ ਤਦਜ੍ਝਾਸਯਂ ਪੁਰਕ੍ਖਤ੍ਵਾ ਵਦਤੀਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੇਨ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਇਤਰਥਾ ਇਤਰਵਾਦਾਪੇਤ੍ਤ ਦਸ੍ਸਿਤਾ ਏਵਾਤਿ। **ਪਾਦਕਜ੍ਝਾਨਨਿਯਾਮ**ਨ੍ਤਿ ਪਾਦਕਜ੍ਝਾਨਨਿਯਾਮਂ ਧੁਰਂ ਕਤ੍ਵਾ ਆਹਾਤਿ ਯੋਜਨਾ। ''ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ...ਪੇ॰... ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ''ਤਿ ਕਸ੍ਮਾ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਨ ਹਿ ਤਸ੍ਸਾ ਇਧ ਪਟਿਕ੍ਖੇਪਤਾ ਅਤ੍ਥਿ। ਤਥਾ ਹਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ''ਕੇਚਿ ਵੁਟ੍ਠਾਨਗਾਮਿਨਿਵਿਪਸ੍ਸਨਾ ਨਿਯਾਮੇਤੀਤਿ ਵਦਨ੍ਤੀ''ਤਿ? ਨਯਿਦਮੇਵਂ। **ਇਧਾਪੀ**ਤਿ ਇਧ ਪਾਦਕਜ੍ਝਾਨਨਿਯਾਮੇਪਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਨਿਯਾਮੋ ਨ ਪਟਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋਤਿ ਅਯਮ੍ਪੇਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥੋ। ਤੇਨੇਵਾਹ **"ਸਾਧਾਰਣਤ੍ਤਾ"**ਤਿ। ''ਇਧ ਪਨਾ''ਤਿ ਇਮਿਨਾਪਿ ਪਠਮਤ੍ਥੇਰਵਾਦੋ ਸਙ੍ਗਹਿਤੋਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਯਦਿ ਏਵਂ ਕਸ੍ਮਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਨਿਯਾਮੋ ਵਿਸੁਂ ਗਹਿਤੋਤਿ? ਵਾਦਤ੍ਤਯਾਵਿਧੁਰਤਾਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ। **ਅਵ੍ਵੇ ਚਾਚਰਿਯਵਾਦਾ**ਤਿ ਸਮ੍ਮਸਿਤਜ੍ਝਾਨਪੁਗ੍ਗਲਜ੍ਝਾਸਯਵਾਦਾ।

"ਆਰੁਪ੍ਪੇ ਤਿਕਚਤੁਕ੍ਕਜ੍ਝਾਨਂ...ਪੇ॰... ਨ ਲੋਕਿਯ"ਨ੍ਤਿ ਇਦਂ ਥੇਰਵਾਦੇ ਆਗਤਂ ਪੋਰਾਣਟ੍ਠਕਥਾਯਂ ਤਨ੍ਤਿਂ ਕਤ੍ਵਾ ਠਪਿਤਨ੍ਤਿ **ਅਟ੍ਠਸਾਲਿਨਿਯਂ** ਸਙ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਆਹ **"ਵੁਤ੍ਤਂ ਅਟ੍ਠਸਾਲਿਨਿਯਨ੍ਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ"**ਤਿ। **ਯੇਸੂ**ਤਿ ਪਚ੍ਛਿਮਜ੍ਝਾਨਵਜ੍ਜਾਨਿ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵਦਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਹਿ ਅਰੂਪੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਂ ਸਂਸਯੋ, ਨ ਇਤਰਸ੍ਮਿਂ। ''ਚਤੁਕ੍ਕਪਞ੍ਚਕਜ੍ਝਾਨ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੇ ਅਵਿਸੇਸਤੋ ਸਾਸਵਾਨਾਸਵਂ ਅਪੇਕ੍ਖੀਯਤਿ, ਨਿਵਤ੍ਤੇਤਬ੍ਬਗਹੇਤਬ੍ਬਸਾਧਾਰਣਵਚਨੇਨੇਤ੍ਥ ਸਾਸਵਤੋ ਅਵਚ੍ਛਿਨ੍ਨਤ੍ਥਂ ''ਤਞ੍ਚ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰ''ਨ੍ਤਿ ਵਤ੍ਵਾ ਨਿਵਤ੍ਤਿਤਧਮ੍ਮਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ''ਨ ਲੋਕਿਯ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ਆਹ **"ਸਮੁਦਾਯਞ੍ਚ...ਪੇ॰... ਆਹਾ"**ਤਿ। ਇਤਰਥਾ ਬ੍ਯਭਿਚਾਰਾਭਾਵਤੋ ''ਲੋਕੁਤ੍ਤਰ''ਨ੍ਤਿ ਵਿਸੇਸਨਂ ਨਿਰਤ੍ਥਕਂ ਸਿਯਾ। **ਤਯੋ ਮਗ੍ਗਾ**ਤਿ ਦੁਤਿਯਮਗ੍ਗਾਦਯੋ। **ਤਜ੍ਝਾਨਿਕ**ਨ੍ਤਿ ਤਿਕਚਤੁਕ੍ਕਜ੍ਝਾਨਿਕਂ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਫਲਾਦਿਂ। **ਅਞ੍ਞਝਾਨਿਕਾਪੀ**ਤਿ ਤਿਕਚਤੁਕ੍ਕਜ੍ਝਾਨਤੋ ਅਞ੍ਞਝਾਨਿਕਾਪਿ ਚਤੁਕ੍ਕਜ੍ਝਾਨਿਕਾਪਿ ਮਗ੍ਗਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ। **ਪਿ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ਤਜ੍ਝਾਨਿਕਾਪਿ ਤਿਕਚਤੁਕ੍ਕਜ੍ਝਾਨਿਕਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਯਦਿ ਏਵਂ ਚਤੁਵੋਕਾਰਭਵੇਪਿ ਪਞ੍ਚਵੋਕਾਰਭਵੇ ਵਿਯ ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਤਿਕਚਤੁਕ੍ਕਜ੍ਝਾਨਿਕਭਾਵੇ ਕੇਨਸ੍ਸ ਝਾਨਙ੍ਗਾਦਿਨਿਯਾਮੋਤਿ ਆਹ **"ਝਾਨਙ੍ਗਾਦਿਨਿਯਾਮਿਕਾ ਪੁਬ੍ਬਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰਸਮਾਪਤ੍ਤੀ"**ਤਿ। **ਪੁਬ੍ਬਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰਸਮਾਪਤ੍ਤੀ**ਤਿ ਚ ਪਾਦਕਭੂਤਾ ਅਤ੍ਤਨਾ ਅਤਿਕ੍ਕਨ੍ਤਧਮ੍ਮਵਿਰਾਗਭਾਵੇਨ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਪੁਬ੍ਬਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰਕਾਰੀ ਅਰੂਪਸਮਾਪਤ੍ਤਿ, ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿ ਵਾ। ਤੇਨਾਹ **"ਪਾਦਕ"**ਨ੍ਤਿ। **ਨ ਸਮ੍ਮਸਿਤਬ੍ਬਾ**ਤਿ ਨ ਸਮ੍ਮਸਿਤਬ੍ਬਾ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿ ਝਾਨਙ੍ਗਾਦਿਨਿਯਾਮਿਕਾ ਸਮ੍ਮਸਿਤਬ੍ਬਾਨਂ ਤਿਕਚਤੁਕ੍ਕਜ੍ਝਾਨਾਨਂ ਤਤ੍ਥ ਅਨੁਪ੍ਪਜ੍ਜਨਤੋ, ਇਤਰਤ੍ਥ ਚ ਵਿਸੇਸਾਭਾਵਤੋ। **ਫਲਸ੍ਸਪੀ**ਤਿ ਚਤੁਤ੍ਥਪਞ੍ਚਮਜ੍ਝਾਨਿਕਫਲਸ੍ਸਪਿ।

ਦੁਕ੍ਖਞਾਣਾਦੀਨਨ੍ਤਿ ਦੁਕ੍ਖਸਮੁਦਯਞਾਣਾਨਂ। **ਤਂਤਂਕੁਸਲਾਰਮ੍ਮਣਾਰਮ੍ਮਣਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਕਾਮਾਵਚਰਾਦੀਸੁ ਯੇਨ ਯੇਨ ਕੁਸਲੇਨ ਸਦ੍ਧਿਂ ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਸਙ੍ਕਪ੍ਪਾਦਯੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਕੁਸਲਸ੍ਸ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ ਤਂਤਂਕੁਸਲਾਰਮ੍ਮਣਾਰਮ੍ਮਣਾ , ਤਬ੍ਭਾਵਤੋ। **ਤਂਤਂਵਿਰਮਿਤਬ੍ਬਾਦਿਆਰਮ੍ਮਣਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਵਿਸਂਵਾਦਨਵਤ੍ਥੁਆਦਿਆਰਮ੍ਮਣਤ੍ਤਾ। ਵੀਤਿਕ੍ਕਮਿਤਬ੍ਬਤੋ ਏਵ ਹਿ ਵਿਰਤੀਤਿ। **"ਅਙ੍ਗਾਨ"**ਨ੍ਤਿ ਇਦਂ ''ਨੇਕ੍ਖਮ੍ਮਸਙ੍ਕਪ੍ਪਾਦੀਨ''ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਪਿ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ ਅਵਯਵੇਨ ਵਿਨਾ ਸਮੁਦਾਯਾਭਾਵਤੋ। **ਵਿਸੇਸਪਚ੍ਚਯੋ**ਤਿ ਭਿਨ੍ਨਸੀਲਸ੍ਸ, ਅਪਰਿਸੁਦ੍ਧਸੀਲਸ੍ਸ ਵਾ ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨਾਸਮ੍ਭਵਤੋ ਸਮਾਧਾਨਸ੍ਸ ਵਿਯ ਵਾਯਾਮਸ੍ਸ ਸੀਲਂ ਵਿਸੇਸਪਚ੍ਚਯੋ। ਅਯਞ੍ਚ ਅਤ੍ਥੋ ਯਦਿਪਿ ਪੁਰਿਮਸਿਦ੍ਧਸੀਲਵਸੇਨ ਯੁਤ੍ਤੋ, ਸਹਜਾਤਵਸੇਨਾਪਿ ਪਨ ਲਬ੍ਭਤੇਵਾਤਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **"ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਸ੍ਸਾਪੀ"**ਤਿ ਆਹ। ਸਹਜਮੇਵ ਚੇਤ੍ਥ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਨ੍ਤਿ ਆਹ **"ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਸ੍ਸੇਵ ਚਾ"**ਤਿਆਦਿ। ਸਮ੍ਮੋਸੋ ਪਮਾਦੋ, ਤਪ੍ਪਟਿਪਕ੍ਖੋ **ਅਸਮ੍ਮੋਸੋ** ਅਪ੍ਪਮਾਦੋ, ਸੋ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਆਰਕ੍ਖਾਤਿ ਆਹ **"ਚੇਤਸੋ ਰਕ੍ਖਿਤਤਾ"**ਤਿ।

ਸੀਲਕ੍ਖਨ੍ਧੋ ਚਾਤਿ ਚ-ਸਦ੍ਦੇਨ ਸਮਾਧਿਕ੍ਖਨ੍ਧੋ ਚ। ਖਨ੍ਤਿਪ੍ਪਧਾਨਤ੍ਤਾ ਸੀਲਸ੍ਸ ਅਦੋਸਸਾਧਨਤਾ, ਨੀਵਰਣਜੇਟ੍ਠਕਸ੍ਸ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਸ੍ਸ ਉਜੁਵਿਪਚ੍ਚਨੀਕਭਾਵਤੋ ਸਮਾਧਿਸ੍ਸ ਅਲੋਭਸਾਧਨਤਾ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ। **ਸਾਸਨ**ਨ੍ਤਿ ਪਟਿਵੇਧਸਾਸਨਂ, ''ਸਾਸਨਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯ''ਨ੍ਤਿ ਚ ਵਦਨ੍ਤਿ।

ਮਗ੍ਗਸਚ੍ਚਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੨. ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ

੨੦੬-੨੧੪. ''ਪਰਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਭਾਵਰਹਿਤੇ ਏਕਨ੍ਤਪਹਾਤਬ੍ਬੇ''ਤਿ ਕਸ੍ਮਾ ਵੁੱਤੁੰ, ਨਨੁ ਤਣ੍ਹਾਯਪਿ ਚਕ੍ਖਾਦੀਨੰ ਵਿਯ ਤਣ੍ਹਾਵਤ੍ਥੁਤਾਵਚਨੇਨ ਪਰਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਤਾ ਵੁੱਤਾ। ਯਥਾਹ ''ਰੂਪਤਣ੍ਹਾ ਲੋਕੇ ਪਿਯਰੂਪੰ ਸਾਤਰੂਪੰ, ਏਤ੍ਥੇਸਾ ਤਣ੍ਹਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਏਤ੍ਥ ਨਿਵਿਸਮਾਨਾ ਨਿਵਿਸਤੀ''ਤਿਆਦਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੪੦੦; ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੩੩; ਵਿਭ॰ ੨੦੩)। ਤਪ੍ਪਟਿਬਦ੍ਧਸੰਕਿਲੇਸਪ੍ਪਹਾਨਵਸੇਨ ਸਮਤਿਕ੍ਕਮਿਤਬ੍ਬਤਾ ਹਿ ਪਰਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਤਾ। ਏਕਨ੍ਤਪਹਾਤਬ੍ਬਤਾ ਚ ਨ ਤਣ੍ਹਾਯ ਏਵ, ਅਥ ਖੋ ਅਵਸੇਸਾਨੰ ਸੰਕਿਲੇਸਧਮ੍ਮਾਨਮ੍ਪਿ। ਤਥਾ ਹਿ ਤੇਸੰ ਸਬ੍ਬਸੋ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਪ੍ਪਹਾਯਿਕਾ ਦਸ੍ਸਨਭਾਵਨਾਤਿ? ਸਚ੍ਚਮੇਤੰ, ਤਥਾਪਿ ਯਥਾ ''ਦੁਕ੍ਖੰ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚੰ ਪਰਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯ''ਨ੍ਤਿ (ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੫.੧੦੯੯) ਤਣ੍ਹਾਵਜ੍ਜੇ ਉਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧਪਞ੍ਚਕੇ ਪਰਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਭਾਵੋ ਨਿਰੁਲ੍ਹੋ, ਨ ਤਥਾ ਤਣ੍ਹਾਯ, ਤਣ੍ਹਾਯ ਪਨ ''ਯਾਯੰ ਤਣ੍ਹਾ ਪੋਨੋਭਵਿਕਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ (ਵਿਭ॰ ੨੦੩; ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੪੦੦; ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੯੧, ੪੬੦; ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੫.੧੦੮੧; ਮਹਾਵ॰ ੧੪; ਪਟਿ॰ ਮ॰ ੧.੩੪) ਸਮੁਦਯਭਾਵੋ ਵਿਯ ਸਾਤਿਸਯੰ ਪਹਾਤਬ੍ਬਭਾਵੋ ਨਿਰੁਲ੍ਹੋਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ **''ਪਰਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਭਾਵਰਹਿਤੇ ਏਕਨ੍ਤਪ੍ਪਹਾਤਬ੍ਬੇ''**ਤਿ ਵੁੱਤੁੰ। ਯਸ੍ਸ ਅਸਙ੍ਗਹਿਤੋ ਪਦੇਸੋ ਅਤ੍ਥਿ, ਸੋ **ਸਪ੍ਪਦੇਸੋ,** ਏਕਦੇਸੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਤਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਸਦ੍ਦੇ। **ਸਮੁਦਯੋ**ਤਿ ਸਮੁਦਯਤ੍ਥੋ। ''ਨਿਪ੍ਪਦੇਸਤੋ ਸਮੁਦਯੰ ਦਸ੍ਸੇਤੁ''ਨ੍ਤਿ ਸਮੁਦਯਸ੍ਸੇਵੇਤ੍ਥ ਗਹਣੇ ਕਾਰਣੰ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ **''ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਾ ਪਨਾ''**ਤਿਆਦਿ ਵੁੱਤੁੰ। ਤਤ੍ਥ **ਦੁਕ੍ਖਨਿਰੋਧਾ**ਤਿ ਦੁਕ੍ਖੰ, ਨਿਰੋਧੋ ਚ। **ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਦੇਸਨਾਯ**ਨ੍ਤਿ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਦੇਸਨਾਯਮ੍ਪਿ ਸਚ੍ਚਦੇਸਨਾਯੰ ਵਿਯ। **ਧਮ੍ਮਤੋ**ਤਿ ਦੇਸੇਤਬ੍ਬਧਮ੍ਮਤੋ ਨਿਪ੍ਪਦੇਸਾ ਏਵ। ''ਅਵਸੇਸਾ ਚ ਕਿਲੇਸਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਦੇਸਨਾਭੇਦੋ ਏਵ ਹਿ ਤਤ੍ਥ ਵਿਸੇਸੋ। ਤੇਨਾਹ **''ਨ ਹਿ ਤਤੋ ਅਞ੍ਞੋ''**ਤਿਆਦਿ। **ਅਪੁਬ੍ਬੋ ਨਤ੍ਥੀ**ਤਿ ਧਮ੍ਮਤੋ ਅਪੁਬ੍ਬੋ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਤਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਸਮੁਦਯਸ੍ਸ। **ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਤੀਸੁਪਿ ਵਾਰੇਸੂ**ਤਿ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕਪਞ੍ਚਙ੍ਗਿਕਸਬ੍ਬਸਙ੍ਗਾਹਿਕਭੇਦੇਸੁ ਮਹਾਵਾਰੇਸੁ, ਤਦਨ੍ਤੋਗਧੇਸੁ ਚ ਪਞ੍ਚਸੁ ਕੋਟ੍ਠਾਸੇਸੁ। **ਅਪੁਬ੍ਬਸ੍ਸਾ**ਤਿ ''ਅਵਸੇਸਾ ਚ ਕਿਲੇਸਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਤਣ੍ਹਾਯ ਅਪੁਬ੍ਬਸ੍ਸ। ਅਵਸਿਟ੍ਠਕਿਲੇਸਾਦੀਨਞ੍ਹਿ ਸਮੁਦਯਤਾਵਚਨੰ ਇਧ ਅਪੁਬ੍ਬਦਸ੍ਸਨੰ। ਤਸ੍ਸ ਯਦਿਪਿ ਦੁਤਿਯਤਤਿਯਵਾਰੇਸੁ ਵਿਸੇਸੋ ਨਤ੍ਥਿ, ਪਞ੍ਚਸੁ ਪਨ ਕੋਟ੍ਠਾਸੇਸੁ ਉਪਰੂਪਰਿ ਅਪੁਬ੍ਬੰ ਦਸ੍ਸਿਤਨ੍ਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਏਵੰ ਵੁੱਤੁੰ। ਤਞ੍ਹਿ ਸਮੁਦਯਵਿਸੇਸਦਸ੍ਸਨੰ, ਇਤਰੰ ਪਨ ਮਗ੍ਗਵਿਸੇਸਦਸ੍ਸਨੰ। ਤਸ੍ਸ ਚ ਧਮ੍ਮਤੋ ਅਪੁਬ੍ਬਾਭਾਵੋ ਦਸ੍ਸਿਤੋਯੇਵ। ਯਦਿ ਏਵੰ ਦੁਤਿਯਾਦਿਕੋਟ੍ਠਾਸੇਸੁ, ਪਠਮਕੋਟ੍ਠਾਸੇਪਿ ਵਾ ਕਸ੍ਮਾ ਤਣ੍ਹਾ ਗਹਿਤਾਤਿ ਆਹ **''ਅਪੁਬ੍ਬਸਮੁਦਯਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਾਯਪਿ ਹੀ''**ਤਿਆਦਿ। **ਕੇਵਲਾਯਾ**ਤਿ ਤਦਞ੍ਞਕਿਲੇਸਾਦਿਨਿਰਪੇਕ੍ਖਾਯ। **ਦੇਸਨਾਵਸੇਨ ਨ ਵੁੱਤੋ**ਤਿ ਨ ਧਮ੍ਮਵਸੇਨਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਤਸ੍ਮਾ ਦੁਕ੍ਖਾਦੀਨਿ ਤਤ੍ਥ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਦੇਸਨਾਯੰ ਸਪ੍ਪਦੇਸਾਨਿ ਦਸ੍ਸਿਤਾਨਿ ਹੋਨ੍ਤਿ ਪਰਿਯਾਯੇਨਾਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੰ। ਅਭਿਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾ ਪਨ ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯਕਥਾਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਅਟ੍ਠਕਥਾਯੰ ''ਨਿਪ੍ਪਦੇਸਤੋ ਸਮੁਦਯੰ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ''ਇਚ੍ਚੇਵ ਵੁੱਤੁੰ। **ਪਚ੍ਚਯਸਙ੍ਖਾਤ**ਨ੍ਤਿ ਪਚ੍ਚਯਾਭਿਮਤੰ ਪਚ੍ਚਯਭੂਤੰ, ਪਚ੍ਚਯਕੋਟ੍ਠਾਸੰ ਵਾ।

ਤੇਸਨ੍ਤਿ ਕੁਸਲਧਮ੍ਮਾਨੰ। **ਪਚ੍ਚਯਾਨੰ ਪਹਾਨਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਹੇਤੁਨਿਰੋਧੇਨ ਫਲਨਿਰੋਧੰ ਦਸ੍ਸੇਤਿ, ਤਪ੍ਪਟਿਬਦ੍ਧਕਿਲੇਸਪ੍ਪਹਾਨੇਨ ਵਾ ਕੁਸਲਾਨੰ ਪਹਾਨੰ ਵੁੱਤੁੰ। ਯਥਾ ''ਧਮ੍ਮਾਪਿ ਵੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਪਹਾਤਬ੍ਬਾ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੪੦)। ਇਤਿ ਪਰਿਯਾਯਤੋ ਕੁਸਲਾਨੰ ਪਹਾਨੰ ਵੁੱਤੁੰ, ਨ ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯਤੋ ਤਦਭਾਵਤੋਤਿ ਆਹ **''ਨ ਹਿ ਕੁਸਲਾ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾ''**ਤਿ। ਯਥਾ ਚ ਕੁਸਲਧਮ੍ਮੇਸੁ, ਅਬ੍ਯਾਕਤਧਮ੍ਮੇਸੁਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। **ਨਿਰੋਧ**ਨ੍ਤਿ ਅਸਙ੍ਖਤਧਾਤੁੰ। **ਅਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਭਾਵੋ**ਤਿ ਯੋ ਨਿਰੋਧਸ੍ਸ ਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸ ਤਣ੍ਹਾਦਿਅਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਹੇਤੁਭਾਵੋ, ਤੰ ਪਹਾਨਨ੍ਤਿ ਵੁੱਤੁਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਕਾਯਕਮ੍ਮਾਦਿਸੁਦ੍ਧਿਯਾਤਿ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਕਾਯਕਮ੍ਮਵਚੀਕਮ੍ਮਆਜੀਵਸੁਦ੍ਧਿਯਾ ਦੂਰਤਰੂਪਨਿਸ੍ਸਯਤੰ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਦਸ੍ਸੇਤੀਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। **ਪਞ੍ਚਙ੍ਗਿਕੰ...ਪੇ॰... ਪਵਤ੍ਤਤੰ ਦੀਪੇਤਿ,** ਨ ਪਨ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਪਞ੍ਚਙ੍ਗਿਕਤ੍ਤਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। **ਞਾਪਕਨਿਦਸ੍ਸਨ**ਨ੍ਤਿ ਞਾਪਕਭਾਵਨਿਦਸ੍ਸਨੰ, ਏਤੇਨ **''ਵਚਨਤੋ''**ਤਿ ਇਦੰ ਹੇਤੁਅਤ੍ਥੇ ਨਿਸ੍ਸਕ੍ਕਵਚਨਨ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਵਚਨਤੋ**ਤਿ ਵਾ ਈਦਿਸਸ੍ਸ ਵਚਨਸ੍ਸ ਸਬ੍ਭਾਵਤੋ। ਪਟਿਪਦਾਯ ਏਕਦੇਸੋਪਿ **ਪਟਿਪਦਾ ਏਵਾ**ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠੋ ਧਮ੍ਮਸਙ੍ਗਾਹਕੇਹਿ** ਸਙ੍ਗਾਯਨਵਸੇਨ।

ਝਾਨੇਹਿ ਦੇਸਨਾਪਵੇਸੋ ‘‘ਲੋਕੁਤ੍ਤਰੰ ਝਾਨੰ ਭਾਵੇਤੀ’’ਤਿ (ਧ॰ ਸ॰ ੨੭੭) ਝਾਨਸੀਸੇਨ ਦੇਸਨਾਵ। ਤਥਾ **ਭਾਵਨਾਪਵੇਸੋ। ਪਾਲ਼ਿਗਮਨ**ਨ੍ਤਿ ਪਾਲ਼ਿਪਵਤ੍ਤਿ ਪਾਠਦੇਸਨਾ। **ਯਥਾਵਿਜ੍ਜਮਾਨਧਮ੍ਮਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਤਸ੍ਮਿੰ ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦੇ ਲਬ੍ਭਮਾਨਵਿਤਕ੍ਕਾਦਿਧਮ੍ਮਵਸੇਨ।

ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੩. ਪਞ੍ਹਪੁਚ੍ਛਕਵਣ੍ਣਨਾ

੨੧੫. **ਤਸ੍ਮਾ**ਤਿ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯਸ੍ਸ। **ਏਵੰ ਪਨਾ**ਤਿ ‘‘ਅਪਿਚੇਸਾ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿ ਨਾਮ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗੇ ਨਾਨਾਕ੍ਖਣਾ ਨਾਨਾਰਮ੍ਮਣਾ’’ਤਿਆਦਿਪ੍ਪਕਾਰੇਨ। **ਏਵਞ੍ਚ ਕਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਮਗ੍ਗਸ੍ਸੇਵ ਮਗ੍ਗਸਚ੍ਚਭਾਵਸ੍ਸ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਤ੍ਤਾ। **ਤੇਨਾ**ਤਿ ਤੇਨ ਕਾਰਣੇਨ, ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਸ੍ਸੇਵ ਉਦ੍ਦਿਸਿਤ੍ਵਾ ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਤ੍ਤਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਪਞ੍ਹਪੁਚ੍ਛਕਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਸਚ੍ਚਵਿਭਙ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੫. ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਵਿਭਙ੍ਗੋ

੧. ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ

੨੧੯. ਚਕ੍ਖੁਦ੍ਵਾਰਭਾਵੇਤਿ ਚਕ੍ਖੁਦ੍ਵਾਰਭਾਵਹੇਤੁ। **ਤਂਦ੍ਵਾਰਿਕੇਹੀ**ਤਿ ਤਸ੍ਮਿਂ ਦ੍ਵਾਰੇ ਪਵਤ੍ਤਨਕੇਹਿ ਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕੇਹਿ। ਤੇ ਹਿ ''ਤਂ ਦ੍ਵਾਰਂ ਪਵਤ੍ਤਿਓਕਾਸਭੂਤਂ ਏਤੇਸਂ ਅਤ੍ਥੀ''ਤਿ ਤਂਦ੍ਵਾਰਿਕਾ। ਨਨੁ ਚ ਤਬ੍ਬਤ੍ਥੁਕੇਹਿਪਿ ਤਂ ਇਨ੍ਦਟ੍ਠਂ ਕਾਰੇਤਿ। ਤੇਨਾਹ ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਂ ''ਤਿਕ੍ਖੇ ਤਿਕ੍ਖਤ੍ਤਾ, ਮਨ੍ਦੇ ਚ ਮਨ੍ਦਤ੍ਤਾ''ਤਿ? ਸਚ੍ਚਂ ਕਾਰੇਤਿ, ਤਬ੍ਬਤ੍ਥੁਕਾਪਿ ਪਨ ਇਧ ''ਤਂਦ੍ਵਾਰਿਕਾ''ਇਚ੍ਚੇਵ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਅਪਰਿਚ੍ਚਤ੍ਤਦ੍ਵਾਰਭਾਵਯੇਵ ਹਿ ਚਕ੍ਖੁ ਨਿਸ੍ਸਯਟ੍ਠੇਨ ''ਵਤ੍ਥੂ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਅਥ ਵਾ ਤਂਦ੍ਵਾਰਿਕੇਸੁ ਤਸ੍ਸ ਇਨ੍ਦਟ੍ਠੋ ਪਾਕਟੋਤਿ ''ਤਂਦ੍ਵਾਰਿਕੇਹੀ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਇਨ੍ਦਟ੍ਠੋ ਪਰੇਹਿ ਅਨੁਵਤ੍ਤਨੀਯਤਾ ਪਰਮਿਸ੍ਸਰਭਾਵੋਤਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **"ਤਞ੍ਹਿ...ਪੇ॰... ਅਨੁਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀ"**ਤਿ ਆਹ। ਤਤ੍ਥ **ਤ**ਨ੍ਤਿ ਚਕ੍ਖੁਂ। **ਤੇ**ਤਿ ਤਂਦ੍ਵਾਰਿਕੇ। ਕਿਰਿਯਾਨਿਟ੍ਠਾਨਵਾਚੀ ਆਵੀ-ਸਦ੍ਦੋ ''ਵਿਜਿਤਾਵੀ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੫੮; ੨.੩੩; ੩.੧੯੯) ਵਿਯਾਤਿ ਆਹ **"ਪਰਿਨਿਟ੍ਠਿਤਕਿਚ੍ਚਜਾਨਨ"**ਨ੍ਤਿ।

''ਛ ਇਮਾਨਿ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ। ਕਤਮਾਨਿ ਛ? ਚਕ੍ਖੁਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ...ਪੇ॰... ਮਨਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯ''ਨ੍ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੫.੪੯੫-੪੯੯) ਏਵਂ ਕਤ੍ਥਚਿ ਛਪਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਆਗਤਾਨਿ, ਕਸ੍ਮਾ ਪਨ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤੇ ਖਨ੍ਧਾਦਯੋ ਵਿਯ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਏਕਜ੍ਝਂ ਨ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ, ਅਭਿਧਮ੍ਮੇ ਚ ਵੁਤ੍ਤਾਨੀਤਿ ਆਹ **"ਤਤ੍ਥ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤੇ"**ਤਿਆਦਿ। **ਨਿਸ੍ਸਰਣੂਪਾਯਾਦਿਭਾਵਤੋ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰੇਸੁ ਮਗ੍ਗਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਾਨਿ ਨਿਸ੍ਸਰਣਂ, ਇਤਰਾਨਿ ਨਿਸ੍ਸਰਣਫਲਂ, ਵਿਵਟ੍ਟਸਨ੍ਨਿਸ੍ਸਿਤੇਨ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਤਾਨਿ ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਦੀਨਿ ਨਿਸ੍ਸਰਣੂਪਾਯੋ, ਇਤਰੇਸੁ ਕਾਨਿਚਿ ਪਵਤ੍ਤਿਭੂਤਾਨਿ, ਕਾਨਿਚਿ ਪਵਤ੍ਤਿਉਪਾਯੋਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾਨਿ।

ਖੀਣਾਸਵਸ੍ਸ ਭਾਵਭੂਤੋਤਿ ਛਲ਼ਙ੍ਗੁਪੇਕ੍ਖਾ ਵਿਯ ਖੀਣਾਸਵਸ੍ਸੇਵ ਧਮ੍ਮਭੂਤੋ।

ਦ੍ਵੇ ਅਤ੍ਥਾਤਿ ਇਨ੍ਦਲਿਙ੍ਗਇਨ੍ਦਸਿਟ੍ਠਟ੍ਠਾ। **ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਚ੍ਚਯਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਯਥਾਸਕਂ ਕਮ੍ਮਾਦਿਪਚ੍ਚਯਵਸੇਨ। **ਤਂਸਹਿਤਸਨ੍ਤਾਨੇ**ਤਿ ਇਤ੍ਥਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸਹਿਤੇ, ਪੁਰਿਸਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸਹਿਤੇ ਚ ਸਨ੍ਤਾਨੇ। **ਅਞ੍ਞਾਕਾਰੇਨਾ**ਤਿ ਇਤ੍ਥਿਆਦਿਤੋ ਅਞ੍ਞੇਨ ਆਕਾਰੇਨ। ਅਨੁਵਤ੍ਤਨੀਯਭਾਵੋ ਇਤ੍ਥਿਪੁਰਿਸਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਂ ਆਧਿਪਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ਯੋਜਨਾ। **ਇਮਸ੍ਮਿਞ੍ਚਤ੍ਥੇ**ਤਿ ਆਧਿਪਚ੍ਚਤ੍ਥੇ।

ਤੇਸਨ੍ਤਿ ਅਨਞ੍ਞਾਤਞ੍ਞਸ੍ਸਾਮੀਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਦੀਨਂ ਤਿਣ੍ਣਂ। ਯਾ ਸੁਖਦੁਕ੍ਖਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਂ ਇਟ੍ਠਾਨਿਟ੍ਠਾਕਾਰਸਮ੍ਭੋਗਰਸਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਸਾ ਆਰਮ੍ਮਣਸਭਾਵੇਨੇਵ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ, ਨ ਏਕਚ੍ਚਸੋਮਨਸ੍ਸਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਦੀਨਂ ਵਿਯ ਪਰਿਕਪ੍ਪਵਸੇਨਾਤਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **"ਏਤ੍ਥ ਚਾ"**ਤਿਆਦਿਮਾਹ।

ਯਦਿਪਿ ਪੁਰਿਸਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਨ੍ਤਰਂ ਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਰੂਪਕਣ੍ਡੇਪਿ (ਧ॰ ਸ॰ ੫੮੪) ਦੇਸਿਤਂ, ਤਂ ਪਨ ਰੂਪਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ, ਨ ਚ ਤਤ੍ਥ ਮਨਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਵਤ੍ਵਾ ਇਤ੍ਥਿਪੁਰਿਸਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ। ਇਧ ਪਨ ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਂ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨੁਕ੍ਕਮੋ ਵੁਤ੍ਤੋ ਸਬ੍ਬਾਕਾਰੇਨ ਯਮਕਦੇਸਨਾਯ ਸਂਸਨ੍ਦਤੀਤਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ਆਹ **"ਸੋ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਯਮਕਦੇਸਨਾਯ ਸਮੇਤੀ"**ਤਿ। **ਪੁਰਿਮਪਚ੍ਛਿਮਾਨਂ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਬਾਹਿਰਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਚਕ੍ਖਾਦੀਨਂ ਪੁਰਿਮਾਨਂ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਾਨਂ, ਇਤ੍ਥਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਦੀਨਂ ਪਚ੍ਛਿਮਾਨਂ ਬਾਹਿਰਾਨਂ। **ਤੇਸਂ ਮਜ੍ਝੇ ਵੁਤ੍ਤਂ** ਉਭਯੇਸਂ ਉਪਕਾਰਕਤਾਦੀਪਨਤ੍ਥਨ੍ਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਤੇਨ ਏਵਮ੍ਪਿ ਦੇਸਨਨ੍ਤਰਾਨੁਰੋਧੇਨ ਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸ ਅਨੁਕ੍ਕਮਂ ਵਤ੍ਤੁਂ ਵਟ੍ਟਤੀਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਕਾਮਞ੍ਚੇਤ੍ਥ ਏਵਂ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਪਰਤੋ ਪਨ ਕਿਚ੍ਚਵਿਨਿਚ੍ਛਯੇ ਇਧ ਪਾਲ਼ਿਯਂ ਆਗਤਨਿਯਾਮੇਨੇਵ ਮਨਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਨ੍ਤਰਂ ਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸ, ਤਦਨਨ੍ਤਰਞ੍ਚ ਇਤ੍ਥਿਪੁਰਿਸਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਂ ਕਿਚ੍ਚਵਿਨਿਚ੍ਛਯਂ ਦਸ੍ਸੇਸ੍ਸਤਿ। **ਸਬ੍ਬਂ ਤਂ ਦੁਕ੍ਖਂ** ਸਙ੍ਖਾਰਦੁਕ੍ਖਭਾਵੇਨ, ਯਥਾਰਹਂ ਵਾ ਦੁਕ੍ਖਦੁਕ੍ਖਤਾਦਿਭਾਵੇਨ। **ਦੁਵਿਧਤ੍ਤਭਾਵਾਨੁਪਾਲਕਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਰੂਪਾਰੂਪਵਸੇਨ ਦੁਵਿਧਸ੍ਸ ਅਤ੍ਤਭਾਵਸ੍ਸ ਅਨੁਪਾਲਕਸ੍ਸ। ਰੂਪਾਰੂਪਵਸੇਨ ਦੁਵਿਧਮ੍ਪਿ ਹਿ ਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਇਧ ਗਹਿਤਂ। **"ਪਵਤ੍ਤੀ"**ਤਿ ਏਤੇਨ ਸਹਜਾਤਧਮ੍ਮਾਨਂ ਪਵਤ੍ਤਨਰਸੇਨ ਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਨ ਵੇਦਯਿਤਾਨਂ ਪਵਤ੍ਤੇਤਬ੍ਬਤਂ ਦੀਪੇਤਿ। **"ਭਾਵਨਾਮਗ੍ਗਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤ"**ਨ੍ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਫਲਭੂਤਂ ਅਞ੍ਞਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਨਿਵਤ੍ਤੇਤਿ। ਭਾਵਨਾਗਹਣਞ੍ਚੇਤ੍ਥ

ਸਕ੍ਕਾ ਅਵਤ੍ਤੁਂ। ''ਭਾਵੇਤਬ੍ਬਤ੍ਤਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਭਾਵਨਾਭਾਵੋ ਪਾਕਟੋਵ। **ਦਸ੍ਸਨਾਨਨ੍ਤਰਾ**ਤਿ ਸਮਾਨਜਾਤਿਭੂਮਿਕੇਨ ਅਬ੍ਯਵਹਿਤਤਂ ਸਨ੍ਧਾਯਾਹ, ਨ ਅਨਨ੍ਤਰਪਚ੍ਚਯਂ।

ਤਸ੍ਸਾਤਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪਚ੍ਚਯਭਾਵਸ੍ਸ। **ਅਨਞ੍ਞਸਾਧਾਰਣਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਅਞ੍ਞੇਹਿ ਅਨਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਹਿ ਅਸਾਧਾਰਣਤ੍ਤਾ। ਏਵਂ ਸਾਮਤ੍ਥਿਯਤੋ ਕਿਚ੍ਚਵਿਸੇਸਂ ਵਤ੍ਵਾਪੇਤ੍ਵਾ ਪਕਰਣਤੋਪਿ ਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ **"ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਕਥਾਯ ਚ ਪਵਤ੍ਤਤ੍ਤਾ"**ਤਿ। **ਅਞ੍ਞੇਸ**ਨ੍ਤਿ ਅਞ੍ਞੇਸਂ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸਭਾਵਾਨਮ੍ਪਿ ਸਹਜਾਤਧਮ੍ਮਾਨਂ। ਯੇਹਿ ਤੇ ਇਨ੍ਦਟ੍ਠਂ ਕਾਰੇਨ੍ਤਿ, ਤੇਸਂ ਵਸਵਤ੍ਤਾਪਨਂ ਨਤ੍ਥਿ, ਯਥਾ ਮਨਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸ ਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਸਭਾਵਾਭਾਵਤੋ ਸਯਞ੍ਚ ਤੇ ਅਞ੍ਞਦਤ੍ਥੁ ਮਨਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸੇਵ ਵਸੇ ਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ। ਤੇਨਾਹ **"ਤਂਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਨਿਪਿ ਹੀ"**ਤਿਆਦਿ। ਯਦਿ ਏਵਂ ਕਥਂ ਤੇਸਂ ਇਨ੍ਦਟ੍ਠੋਤਿ? ''ਸੁਖਨਾਦਿਲਕ੍ਖਣੇ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਨਂ ਅਤ੍ਤਾਕਾਰਾਨੁਵਿਧਾਪਨਮਤ੍ਤ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋਵਾਯਮਤ੍ਥੋ । **"ਚੇਤਸਿਕਤ੍ਤਾ"**ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਧਮ੍ਮਾਨਂ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਪਧਾਨਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਤਤੋ ਹਿ ''ਚੇਤਸਿਕਾ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ। **ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਵਸਵਤ੍ਤਾਪਨਂ ਸਹਜਾਤਧਮ੍ਮਾਨੁਪਾਲਨਨ੍ਤਿ ਏਵਂ ਯਾਵ ਅਮਤਾਭਿਮੁਖਭਾਵਪਚ੍ਚਯਤਾ ਚ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਨਨ੍ਤਿ ਤਂਕਿਚ੍ਚਨਿਦ੍ਦੇਸੇ। ''ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਨੇ, ਅਨੁਪਤ੍ਥਮ੍ਭੇ ਚ ਸਤੀ''ਤਿ ਪਦਂ ਆਹਰਿਤ੍ਵਾ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧਿਤਬ੍ਬਂ। ਨ ਹਿ ਪਦਤ੍ਥੋ ਸਬ੍ਭਾਵਂ ਬ੍ਯਭਿਚਰਤੀਤਿ ਜਨਕੁਪਤ੍ਥਮ੍ਭਕਤ੍ਤਾਭਾਵੇਪੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। **ਤਪ੍ਪਚ੍ਚਯਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਇਤ੍ਥਿਪੁਰਿਸਨਿਮਿਤ੍ਤਾਦਿਪਚ੍ਚਯਾਨਂ ਕਮ੍ਮਾਦੀਨਂ। **ਤਪ੍ਪਵਤ੍ਤਨੇ ਨਿਮਿਤ੍ਤਭਾਵੋ**ਤਿ ਇਤ੍ਥਿਨਿਮਿਤ੍ਤਾਦਿਆਕਾਰਰੂਪਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨੇ ਕਾਰਣਭਾਵੋ। ਸ੍ਵਾਯਂ ਇਤ੍ਥਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਦੀਨਂ ਤਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥਿਭਾਵੋਯੇਵਾਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। ਯਸ੍ਮਿਞ੍ਹਿ ਸਤਿ ਯਂ ਹੋਤਿ, ਅਸਤਿ ਚ ਨ ਹੋਤਿ, ਤਂ ਤਸ੍ਸ ਕਾਰਣਨ੍ਤਿ। **"ਨਿਮਿਤ੍ਤਭਾਵੋ ਅਨੁਵਿਧਾਨ"**ਨ੍ਤਿ ਇਮਿਨਾ **ਅਨੁਵਿਧਾਨ**ਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਕਮ੍ਮਤ੍ਥਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਸੁਖਦੁਕ੍ਖਭਾਵਪ੍ਪਤ੍ਤਾ ਵਿਯਾ**ਤਿ ਸਯਂ ਸੁਖਦੁਕ੍ਖਸਭਾਵਪ੍ਪਤ੍ਤਾ ਵਿਯ, ਸੁਖਨ੍ਤਾ ਦੁਕ੍ਖਨ੍ਤਾ ਚ ਵਿਯਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਅਸਨ੍ਤਸ੍ਸ... ਪੇ॰... ਮਜ੍ਝਤ੍ਤਾਕਾਰਾਨੁਪਾਪਨਂ** ਅਞ੍ਞਾਣੁਪੇਕ੍ਖਨਾਦਿਵਸੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। **ਸਮਾਨਜਾਤਿਯ**ਨ੍ਤਿ ਅਕੁਸਲੇਹਿ ਸੁਖਦੁਕ੍ਖੇਹਿ ਅਕੁਸਲੂਪੇਕ੍ਖਾਯ, ਅਬ੍ਯਾਕਤੇਹਿ ਅਬ੍ਯਾਕਤੂਪੇਕ੍ਖਾਯ, ਕੁਸਲਸੁਖਤੋ ਕੁਸਲੂਪੇਕ੍ਖਾਯ। ਤਤ੍ਥਾਪਿ ਭੂਮਿਵਿਭਾਗੇਨਾਯਮਤ੍ਥੋ ਭਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬੋ। ਤਂ ਸਬ੍ਬਂ **ਖਨ੍ਧਵਿਭਙ੍ਗੇ** ਵੁਤ੍ਤਓਲਾਰਿਕਸੁਖੁਮਵਿਭਾਗੇਨ ਦੀਪੇਤਬ੍ਬਂ। **ਆਦਿਸਦ੍ਦੇਨਾ**ਤਿ ''ਕਾਮਰਾਗਬ੍ਯਾਪਾਦਾਦੀ''ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਵੁਤ੍ਤਆਦਿਸਦ੍ਦੇਨ। ਸਂਯੋਜਨਸਮੁਚ੍ਛਿਨ੍ਦਨਤਦੁਪਨਿਸ੍ਸਯਤਾ ਏਵ ਸਨ੍ਧਾਯ ਅਞ੍ਞਾਤਾਵਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸ ਕਿਚ੍ਚਨ੍ਤਰਾਪਸੁਤਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਤਸ੍ਸਾਪਿ ਉਦ੍ਧਮ੍ਭਾਗਿਯਸਂਯੋਜਨਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਪ੍ਪਹਾਨਕਿਚ੍ਚਤਾ ਲਬ੍ਭਤੇਵ। ਅਬ੍ਯਾਪੀਭਾਵਤੋ ਵਾ ਅਞ੍ਞਾਤਾਵਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸ ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਪ੍ਪਹਾਨਕਿਚ੍ਚਂ ਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਂ, ਤਤੋ ਅਞ੍ਞਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸਾਪਿ ਤਂ ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਂ ਅਨੁਦ੍ਧਟਂ। ਮਗ੍ਗਾਨਨ੍ਤਰਞ੍ਹਿ ਫਲਂ ''ਤਾਯ ਸਦ੍ਧਾਯ ਅਵੂਪਸਨ੍ਤਾਯਾ''ਤਿਆਦਿਵਚਨਤੋ (ਧ॰ ਸ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੫੦੫) ਕਿਲੇਸਾਨਂ ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਮ੍ਭਨਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਤਿ, ਨ ਇਤਰਂ। ਅਞ੍ਞਥਾ ਅਰਿਯਾ ਸਬ੍ਬਕਾਲਂ ਅਪ੍ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਕਿਲੇਸਦਰਥਾ ਸਿਯੁਂ। ਇਤਰਸ੍ਸ ਪਨ ਨਿਚ੍ਛਨ੍ਦਰਾਗੇਸੁ ਸਤ੍ਤਵੋਹਾਰੋ ਵਿਯ ਰੁਲ੍ਹਿਵਸੇਨ ਪਟਿਪ੍ਪਸ੍ਸਦ੍ਧਿਕਿਚ੍ਚਤਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਏਤ੍ਥਾਹ – ਕਸ੍ਮਾ ਪਨ ਏਤ੍ਤਕਾਨੇਵ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ, ਏਤਾਨਿ ਏਵ ਚ ਵੁਤ੍ਤਾਨੀਤਿ? ਆਧਿਪਚ੍ਚਤ੍ਥਸਮ੍ਭਵਤੋਤਿ ਚੇ। ਆਧਿਪਚ੍ਚਂ ਨਾਮ ਇਸ੍ਸਰਿਯਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਮੇਤਂ। ਤਯਿਦਂ ਆਧਿਪਚ੍ਚਂ ਅਤ੍ਤਨੋ ਕਿਚ੍ਚੇ ਬਲਵਨ੍ਤਿ ਅਞ੍ਞੇਸਮ੍ਪਿ ਸਭਾਵਧਮ੍ਮਾਨਂ ਲਬ੍ਭਤੇਵ। ਪਚ੍ਚਯਾਧੀਨਵੁਤ੍ਤਿਕਾ ਹਿ ਪਚ੍ਚਯੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾ । ਤਸ੍ਮਾ ਤੇ ਤੇਹਿ ਅਨੁਵਤ੍ਤੀਯਨ੍ਤਿ, ਤੇ ਚ ਤੇ ਅਨੁਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀਤਿ? ਸਚ੍ਚਮੇਤਂ, ਤਥਾਪਿ ਅਤ੍ਥਿ ਤੇਸਂ ਵਿਸੇਸੋ। ਸ੍ਵਾਯਂ ਵਿਸੇਸੋ ''ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣਾਦਿਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਯਞ੍ਹਿ ਚਕ੍ਖਾਦੀਨਂ ਸਿਦ੍ਧਮਾਧਿਪਚ੍ਚ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ (ਵਿਭ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੨੧੯) ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਂ ਦਸ੍ਸਿਤੋਯੇਵ।

ਅਪਿਚ ਖਨ੍ਧਪਞ੍ਚਕੇ ਯਾਯਂ ਸਤ੍ਤਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਸਾ ਵਿਸੇਸਨਿਸ੍ਸਯੋ ਛ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਾਨਿ ਆਯਤਨਾਨੀਤਿ ਤਾਨਿ ਤਾਵ ਆਧਿਪਚ੍ਚਤ੍ਥਂ ਉਪਾਦਾਯ ''ਚਕ੍ਖੁਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ...ਪੇ॰... ਮਨਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਤੋ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ। ਤਾਨਿ ਪਨ ਯੇਨ ਧਮ੍ਮੇਨ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ, ਅਯਂ ਸੋ ਧਮ੍ਮੋ ਤੇਸਂ ਠਿਤਿਹੇਤੂਤਿ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਜੀਵਿਤਂ। ਤਯਿਮੇ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪਟਿਬਦ੍ਧਾ ਧਮ੍ਮਾ ਇਮੇਸਂ ਵਸੇਨ ''ਇਤ੍ਥੀ, ਪੁਰਿਸੋ''ਤਿ ਵੋਹਰੀਯਨ੍ਤੀਤਿ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਭਾਵਦ੍ਵਯਂ। ਸ੍ਵਾਯਂ ਸਤ੍ਤਸਞ੍ਞਿਤੋ ਧਮ੍ਮਪੁਞ੍ਜੋ ਪਬਨ੍ਧਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨੋ ਇਮਾਹਿ ਵੇਦਨਾਹਿ ਸਂਕਿਲਿਸ੍ਸਤੀਤਿ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਵੇਦਨਾਪਞ੍ਚਕਂ। ਤਤੋ ਵਿਸੁਦ੍ਧਤ੍ਥਿਕਾਨਂ ਵੋਦਾਨਸਮ੍ਭਾਰਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਸਦ੍ਧਾਦਿਪਞ੍ਚਕਂ। ਤਤੋ ਵੋਦਾਨਸਮ੍ਭਾਰਾ ਇਮੇਹਿ ਵਿਸੁਜ੍ਝਨ੍ਤਿ, ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਪ੍ਪਤ੍ਤਾ, ਨਿਟ੍ਠਿਤਕਿਚ੍ਚਾ ਚ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਅਨ੍ਤੇ

ਅਨਞ੍ਞਾਤਞ੍ਞਸ੍ਸਾਮੀਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਦੀਨਿ ਤੀਣਿ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ। ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ‘‘ਆਧਿਪਚ੍ਚਤ੍ਥਂ ਉਪਾਦਾਯਾ’’ਤਿ ਪਦਂ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ। ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਤ੍ਥਸਿਦ੍ਧੀਤਿ ਅਞ੍ਞੇਸਂ ਅਗ੍ਗਹਣਂ।

ਅਥ ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਿਨਿਵਤ੍ਤੀਨਂ ਨਿਸ੍ਸਯਾਦਿਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਮ੍ਪਿ ਏਤਾਨਿ ਏਵ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ। ਪਵਤ੍ਤਿਯਾ ਹਿ ਵਿਸੇਸਤੋ ਮੂਲਨਿਸ੍ਸਯਭੂਤਾਨਿ ਛ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਾਨਿ ਆਯਤਨਾਨਿ। ਯਥਾਹ ‘‘ਛਸੁ ਲੋਕੋ ਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨੋ’’ਤਿਆਦਿ (ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੧੭੧)। ਤਸ੍ਸਾ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿ ਇਤ੍ਥਿਪੁਰਿਸਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਹਿ। ਵਿਸਭਾਗਵਤ੍ਥੁਸਰਾਗਨਿਮਿਤ੍ਤਾ ਹਿ ਯੇਭੁਯ੍ਯੇਨ ਸਤ੍ਤਕਾਯਸ੍ਸ ਅਭਿਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੇਤਂ ‘‘ਤਿਣ੍ਣਂ ਖੋ ਪਨ, ਮਹਾਰਾਜ, ਸਨ੍ਨਿਪਾਤਾ ਗਬ੍ਭਸ੍ਸਾਵਕ੍ਕਨ੍ਤਿ ਹੋਤਿ, ਇਧ ਮਾਤਾਪਿਤਰੋ ਚ ਸਨ੍ਨਿਪਤਿਤਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਮਾਤਾ ਚ ਉਤੁਨੀ ਹੋਤਿ, ਗਬ੍ਭੋ ਚ ਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਿਤੋ ਹੋਤੀ’’ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੪੦੮; ੨.੪੧੧; ਮਿ॰ ਪ॰ ੪.੧.੬)। ਅਵਟ੍ਠਾਨਂ ਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਨ ਤੇਨ ਅਨੁਪਾਲੇਤਬ੍ਬਤੋ। ਤੇਨਾਹ ‘‘ਆਯੁ ਠਿਤਿ ਯਪਨਾ ਯਾਪਨਾ’’ਤਿਆਦਿ। ਉਪਭੋਗੋ ਵੇਦਨਾਹਿ । ਵੇਦਨਾਵਸੇਨ ਹਿ ਇਟ੍ਠਾਦਿਸਬ੍ਬਵਿਸਯੁਪਭੋਗੋ। ਯਥਾਹ – ‘‘ਵੇਦਯਤਿ ਵੇਦਯਤੀਤਿ ਖੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਤਸ੍ਮਾ ਵੇਦਨਾਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤੀ’’ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੩.੭੯)। ਏਵਂ ਪਵਤ੍ਤਿਯਾ ਨਿਸ੍ਸਯਸਮੁਪ੍ਪਾਦਟ੍ਠਿਤਿਸਮ੍ਭੋਗਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਚਕ੍ਖੁਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਯਾਵ ਉਪੇਕ੍ਖਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਨ੍ਤਿ ਚੁਦ੍ਦਸਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਦੇਸਿਤਾਨਿ। ਯਥਾ ਚੇਤਾਨਿ ਪਵਤ੍ਤਿਯਾ, ਏਵਂ ਇਤਰਾਨਿ ਨਿਵਤ੍ਤਿਯਾ। ਵਿਵਟ੍ਟਸਨ੍ਨਿਸ੍ਸਿਤੇਨ ਹਿ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਤਾਨਿ ਸਦ੍ਧਾਦੀਨਿ ਪਞ੍ਚ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਨਿਵਤ੍ਤਿਯਾ ਨਿਸ੍ਸਯੋ। ਉਪ੍ਪਾਦੋ ਅਨਞ੍ਞਾਤਞ੍ਞਸ੍ਸਾਮੀਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਨ ਤਸ੍ਸ ਪਠਮਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਤੋ। ਅਵਟ੍ਠਾਨਂ ਅਞ੍ਞਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਨ। ਉਪਭੋਗੋ ਅਞ੍ਞਾਤਾਵਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਨ ਅਗ੍ਗਫਲਸਮੁਪਭੋਗਤੋ। ਏਵਮ੍ਪਿ ਏਤਾਨਿ ਏਵ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਦੇਸਿਤਾਨਿ। ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਯਥਾਧਿਪ੍ਪੇਤਤ੍ਥਸਿਦ੍ਧਿਤੋ ਅਞ੍ਞੇਸਂ ਅਗ੍ਗਹਣਂ। ਏਤੇਨਾਪਿ ਨੇਸਂ ਦੇਸਨਾਨੁਕ੍ਕਮੋਪਿ ਸਂਵਣ੍ਣਿਤੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

੨੨੦. **ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਵੀਰਿਯਾਦੀਨੀ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ **ਆਦਿ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ਕੁਸਲਸਮਾਧਿਆਦੀਨਂ, ਅਬ੍ਯਾਕਤਵੀਰਿਯਾਦੀਨਞ੍ਚ ਸਙ੍ਗਹੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। **ਪਚ੍ਚਯਾਦੀ**ਤਿ **ਆਦਿ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ਦੇਸਾਰਮ੍ਮਣਾਦਯੋ ਗਹਿਤਾ, ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਵੀਰਿਯਾਦੀਨਿ, ਚਕ੍ਖਾਦੀਨਿ ਚ ਸਙ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ। ਇਚ੍ਚੇਵਂ ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਗਾਹਿਕਾਨਿ ਵੀਰਿਯਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਦਿਪਦਾਨਿ, ਚਕ੍ਖੁਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਦਿਪਦਾਨਿ ਚ। **ਤੇਨਾ**ਤਿ ‘‘ਏਵਂ ਸਨ੍ਤੇਪੀ’’ਤਿਆਦਿਨਾ ਭੂਮਿਵਿਭਾਗਕਥਨੇਨ। **ਤਨ੍ਨਿਵਤ੍ਤਨੇਨਾ**ਤਿ ਸਬ੍ਬੇਸਂ ਸਬ੍ਬਭੂਮਿਕਤ੍ਤਨਿਵਤ੍ਤਨੇਨ। **ਅਵਿਜ੍ਜਮਾਨਸਙ੍ਗਾਹਕਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਤਸ੍ਸਂ ਤਸ੍ਸਂ ਭੂਮਿਯਂ ਅਨੁਪਲਬ੍ਭਮਾਨਸ੍ਸ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸ ਸਙ੍ਗਾਹਕਤਾ।

ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੨. ਪਞ੍ਹਪੁਚ੍ਛਕਵਣ੍ਣਨਾ

ਇਧ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ‘‘ਸਤ੍ਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾ ਅਨਾਰਮ੍ਮਣਾ’’ਤਿ ਏਵਂ ਏਕਨ੍ਤਾਨਾਰਮ੍ਮਣਤ੍ਤੇ ਵੁਚ੍ਚਮਾਨੇ **ਨ ਆਭਟ੍ਠਂ** ਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਂ ਨ ਭਾਸਿਤਂ। ਟੀਕਾਯਂ ਪਨ **ਅਨਾਭਟ੍ਠ**ਨ੍ਤਿ ਕਤਸਮਾਸਂ ਕਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਰੂਪਧਮ੍ਮੇਸੁ ਸਙ੍ਗਹਿਤਤ**ਨ੍ਤਿ ‘‘ਰੂਪ’’ਨ੍ਤਿ ਗਣਿਤਤਂ। **ਅਰੂਪਕੋਟ੍ਠਾਸੇਨ** ਅਰੂਪਭਾਵੇਨ ਸਿਯਾਪਕ੍ਖੇ ਸਙ੍ਗਹਿਤਂ। ਕਸ੍ਮਾ? ਤਸ੍ਸ ਪਰਿਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਾਦਿਤਾ ਅਤ੍ਥੀਤਿ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਰੂਪਾਰੂਪਮਿਸ੍ਸਕਸ੍ਸੇਵ ਵਸੇਨ ਸਿਯਾਪਕ੍ਖਸਙ੍ਗਹੋ ਯੁਤ੍ਤੋ, ਨ ਏਕਦੇਸਸ੍ਸ, ਤਸ੍ਮਾ ਏਕਦੇਸਸ੍ਸ ਤਂ ਅਨਿਚ੍ਛਨ੍ਤੋ ਆਹ **“ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ”**ਤਿ। ਇਦਾਨਿ ਤਮਤ੍ਥਂ ਪਕਾਸੇਤੁਂ **“ਅਰੂਪਕੋਟ੍ਠਾਸੇਨ ਪਨਾ”**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਨਵਤ੍ਤਬ੍ਬਤਾ**ਤਿ ਪਰਿਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਾਦਿਭਾਵੇਨ ਨਵਤ੍ਤਬ੍ਬਤਾ। ਕਥਂ ਪਨ ਰੂਪਕੋਟ੍ਠਾਸੇਨਸ੍ਸਾਨਾਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਨਵਤ੍ਤਬ੍ਬਤਾਤਿ ਚੋਦਨਂ ਸਨ੍ਧਾਯਾਹ **“ਨ ਹਿ ਅਨਾਰਮ੍ਮਣ”**ਨ੍ਤਿਆਦਿ। **“ਅਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾਰਮ੍ਮਣਾਨਾਰਮ੍ਮਣੇਸੂ”**ਤਿ ਇਮਿਨਾ ‘‘ਅਨਾਰਮ੍ਮਣਾ’’ਤਿ ਬਾਹਿਰਤ੍ਥਸਮਾਸੋ ਅਯਨ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ । **ਨਵਤ੍ਤਬ੍ਬੇਸੂ**ਤਿ ਸਾਰਮ੍ਮਣਭਾਵੇਨ ਨਵਤ੍ਤਬ੍ਬੇਸੁ। **ਅਨਾਰਮ੍ਮਣਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਆਰਮ੍ਮਣਰਹਿਤਤ੍ਤਾ। ‘‘ਨਵਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾ ਸਿਯਾ ਪਰਿਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਾ, ਸਿਯਾ ਮਹਗ੍ਗਤਾਰਮ੍ਮਣਾ, ਸਿਯਾ ਅਪ੍ਪਮਾਣਾਰਮ੍ਮਣਾ, ਸਿਯਾ ਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਾ ‘ਪਰਿਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਾ’ਤਿਪਿ ‘ਮਹਗ੍ਗਤਾਰਮ੍ਮਣਾ’ਤਿਪਿ ‘ਅਪ੍ਪਮਾਣਾਰਮ੍ਮਣਾ’ਤਿਪੀ’’ਤਿਆਦੀਸੁ (ਵਿਭ॰ ੨੨੩) ਵਿਯ ਨ ਸਾਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸੇਵ ਨਵਤ੍ਤਬ੍ਬਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਯਥਾ ਚ ਨ

ਸਾਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸੇਵ ਨਵਤ੍ਤੁਬ੍ਬਤਾਪਰਿਯਾਯੋ, ਅਥ ਖੋ ਅਨਾਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸਾਪੀਤਿ ਸਾਰਮ੍ਮਣੇ ਨਿਯਮਾਭਾਵੋ। ਏਵਂ ਨਵਤ੍ਤੁਬ੍ਬਂ ਸਾਰਮ੍ਮਣਮੇਵਾਤਿ ਅਯਮ੍ਪਿ ਨਿਯਮੋ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **"ਨਵਤ੍ਤੁਬ੍ਬਸ੍ਸ ਵਾ ਸਾਰਮ੍ਮਣਤ"**ਨ੍ਤਿ ਆਹ। ਤਸ੍ਸ ਨ ਦਸ੍ਸੇਤੀਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। **"ਨ ਹੀ"**ਤਿਆਦਿਨਾ ਤਮੇਵਤ੍ਥਂ ਵਿਵਰਤਿ।

ਤਤ੍ਥ ਰੂਪਨਿਬ੍ਬਾਨਾਨਂ ਸੁਖਾਦਿਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਭਾਵੇਨ ਨਵਤ੍ਤੁਬ੍ਬਤਾ, ਨ ਪਰਿਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਾਦਿਭਾਵੇਨਾਤਿ ਚੋਦਨਂ ਮਨਸਿ ਕਤ੍ਵਾ ਆਹ **"ਅਥਾਪੀ"**ਤਿਆਦਿ। ਤਤ੍ਥ ਅਥਾਪਿ ਵਤ੍ਤੁਤੀਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। **ਸਿਯਾ ਅਨਾਰਮ੍ਮਣਨ੍ਤਿਪਿ ਵਤ੍ਤੁਬ੍ਬਂ ਸਿਯਾ**ਤਿ ਅਨਾਰਮ੍ਮਣਂ ਧਮ੍ਮਾਯਤਨਂ ਸਾਰਮ੍ਮਣੇਹਿ ਵਿਸੁਂ ਕਤ੍ਵਾ ਏਵਂ ਵਤ੍ਤੁਬ੍ਬਂ ਸਿਯਾ। **ਨਵਤ੍ਤੁਬ੍ਬ**-ਸਦ੍ਦੋ ਯਦਿ ਸਾਰਮ੍ਮਣੇਸ੍ਵੇਵ ਵਤ੍ਤੇਯ੍ਯ, ਨ ਚੇਵਂ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਅਵਚਨੇ ਚ ਅਞ੍ਞਂ ਕਾਰਣਂ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ਆਹ **"ਨ ਹਿ ਪਞ੍ਹਪੁਚ੍ਛਕੇ ਸਾਵਸੇਸਾ ਦੇਸਨਾ ਅਤ੍ਥੀ"**ਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ **ਨਵਤ੍ਤੁਬ੍ਬ**-ਸਦ੍ਦੋ ਅਨਾਰਮ੍ਮਣੇਸੁਪਿ ਵਤ੍ਤਤੇਵਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਯਾਪਿ ''ਅਟ੍ਠਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾ ਸਿਯਾ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਾ''ਤਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਾਦਿਭਾਵੇਨ ਨਵਤ੍ਤੁਬ੍ਬਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਸਾ ਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸ ਆਕਿਞ੍ਚਞ੍ਞਾਯਤਨਕਾਲੇ ਪਠਮਾਰੁਪ੍ਪਵਿਞ੍ਞਾਣਾਭਾਵਮਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਤਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਨ ਸਾਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸੇਵ ਨਵਤ੍ਤੁਬ੍ਬਤਾਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ, ਨਾਪਿ ਅਨਾਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਪਰਿਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਾਦਿਭਾਵੇਨ ਨਵਤ੍ਤੁਬ੍ਬਤਾਭਾਵਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਨ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **"ਅਟ੍ਠਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾ ਸਿਯਾ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਾਤਿ ਏਤ੍ਥ ਚਾ"**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਸਿਯਾ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਾਤੀ**ਤਿ **ਇਤਿ**-ਸਦ੍ਦੋ ਆਦਿਅਤ੍ਥੋ। ਤੇਨ ਅਵਸਿਟ੍ਠਪਾਲ਼ਿਸਙ੍ਗਣ੍ਹਨੇਨ ''ਸਿਯਾ ਨ ਵਤ੍ਤੁਬ੍ਬਾ 'ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਾ'ਤਿਪਿ 'ਬਹਿਦ੍ਧਾਰਮ੍ਮਣਾ'ਤਿਪਿ 'ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਬਹਿਦ੍ਧਾਰਮ੍ਮਣਾ'ਤਿਪੀ''ਤਿ ਇਮਾਯ ਪਾਲ਼ਿਯਾ ਵੁਤ੍ਤਮਤ੍ਥਂ ਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **"ਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸ...ਪੇ॰... ਨਵਤ੍ਤੁਬ੍ਬਤਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ"**ਤਿ ਆਹ, ਤਂ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਮੇਵ।

ਪਞ੍ਹਪੁਚ੍ਛਕਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਵਿਭਙ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੬. ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਵਿਭਙ੍ਗੋ

੧. ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯਂ

ਉਦ੍ਦੇਸਵਾਰਵਣ੍ਣਨਾ

੨੨੫. "**ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ**"ਤਿ ਇਦਂ ਨਿਸ੍ਸਕ੍ਕਂ ਕਿਂ ਲਕ੍ਖਣਂ? ਹੇਤੁਲਕ੍ਖਣਂ। ਯਦਿ ਏਵਂ ਤਂਹੇਤੁਕੋ ਵਿਭਜ੍ਜਵਾਦਿਭਾਵੋ ਆਪਜ੍ਜਤਿ। ਨ ਹਿ ਮੋਗ੍ਗਲਿਪੁਤ੍ਤਤਿਸ੍ਸਤ੍ਥੇਰੇਨ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਬੁਦ੍ਧਸਾਵਕਾ ਵਿਭਜ੍ਜਵਾਦਿਨੋ ਅਹੇਸੁਨ੍ਤਿ? ਨਯਿਦਮੇਵਂ। ਤਿਵਿਧੋ ਹਿ ਹੇਤੁ ਞਾਪਕੋ, ਕਾਰਕੋ, ਸਮ੍ਪਾਪਕੋਤਿ। ਤੇਸੁ ਞਾਪਕਹੇਤੁ ਇਧਾਧਿਪ੍ਪੇਤੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਤੇਨ ਮਹਾਥੇਰੇਨ ''ਕਿਂ ਵਾਦੀ, ਭਨ੍ਤੇ, ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ''ਤਿ ਪੁਟ੍ਠੇਨ ''ਵਿਭਜ੍ਜਵਾਦੀ, ਮਹਾਰਾਜਾ''ਤਿ ਤਦਾ ਵੁਤ੍ਤਵਚਨੇਨ ਞਾਯਤਿ ''ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਸਾਵਕਾ ਵਿਭਜ੍ਜਵਾਦਿਨੋ''ਤਿ ਇਮਮਤ੍ਥਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ **ਕਿਂ…ਪੇ॰… ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ…ਪੇ॰… ਵਿਭਜ੍ਜਵਾਦਿਨੋ**"ਤਿ। ''ਅਹਞ੍ਹਿ, ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣ, ਵਿਨਯਾਯ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਮਿ ਰਾਗਸ੍ਸਾ''ਤਿਆਦਿਂ ਵਤ੍ਵਾ ''ਨੋ ਚ ਖੋ ਯਂ ਤ੍ਵਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵਦੇਸੀ''ਤਿਆਦਿਨਾ (ਪਾਰਾ॰ ੫-੯) ਵੇਰਞ੍ਜਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਸ੍ਸ ਭਗਵਤਾ ਵੇਨਯਿਕਾਦਿਭਾਵੋ ਵਿਭਜ੍ਜ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ ਤਂ ਅਨੁਵਦਨ੍ਤਾ ਸਾਵਕਾਪਿ ਤਥਾ ਵਦਨ੍ਤੀਤਿ ਆਹ "**ਤੇ ਹਿ ਵੇਨਯਿਕਾਦਿਭਾਵਂ ਵਿਭਜ੍ਜ ਵਦਨ੍ਤੀ**"ਤਿ। **ਚੀਵਰਾਦੀਨ**ਨ੍ਤਿ **ਆਦਿ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ਸੋਮਨਸ੍ਸਾਦੀਨਂ ਸਙ੍ਗਹੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਤਾਨਿਪਿ ਹਿ ਸੇਵਿਤਬ੍ਬਾਸੇਵਿਤਬ੍ਬਭਾਵੇਨ ਵਿਭਜ੍ਜ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ। ਵਿਭਜ੍ਜਵਾਦਿਪਰਿਸਾ **ਵਿਭਜ੍ਜਵਾਦਿਮਣ੍ਡਲ**ਨ੍ਤਿ ਏਤਸ੍ਮਿਂ ਅਤ੍ਥੇ ਯਥਾ ਤਂ ਓਤਿਣ੍ਣੋ ਨਾਮ ਹੋਤਿ, ਤਂਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ "**ਆਚਰਿਯੇ ਅਨਬ੍ਭਾਚਿਕ੍ਖਨ੍ਤੇਨਾ**"ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਸਕਸਮਯਾਵੋਕ੍ਕਮਾਦਿ ਹਿ ਪਰਮਤ੍ਥਤੋ ਤਦੋਤਾਰੋ। ''ਅਸਂਕਿਲਿਟ੍ਠਾਪਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਅਤ੍ਥਿ ਅਮਗ੍ਗਵਜ੍ਝਾ, ਯਾਯ ਨਿਵੁਤਾ ਖੀਣਾਸਵਾਪਿ ਨਾਮਗੋਤ੍ਤਾਦੀਸੁ ਏਕਚ੍ਚਂ ਨ ਜਾਨਨ੍ਤਿ, ਸਾ ਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦੇਸੁਪਿ ਪਵਤ੍ਤਤੀ''ਤਿ ਨਿਕਾਯਨ੍ਤਰਿਯਾ। ਤਂ ਸਨ੍ਧਾਯਾਹ "**ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਪੁਞ੍ਞਾਨੇਞ੍ਜਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰਾਨਂ ਹੇਤੁਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤੀਤਿਆਦਿਂ ਵਦਨ੍ਤੋ**"ਤਿ। ਉਪਲਕ੍ਖਣਞ੍ਹੇਤਂ ਸਹਜਾਤਕੋਟਿਯਾ। **ਆਦਿ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ਅਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤੇਨਪਿ ਞਾਣਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਯਾ ਸਂਕਿਲਿਟ੍ਠਾ ਪਞ੍ਞਾਤਿ, ਅਚੇਤਸਿਕਂ ਸੀਲਂ, ਅਵਿਞ੍ਞਤ੍ਤਿਸਙ੍ਖਾਤਂ ਰੂਪਭਾਵਂ ਦੁਸ੍ਸਿਲਜਨ੍ਤਿ ਏਵਮਾਦਿਂ ਸਙ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ। ਪਰਸਮਯਾਯੂਹਨਂ ਪਰਸਮਯੇ ਬਜਾਪਾਰਾਪਤ੍ਤਿਯਾ। ਯੋ ਤਤ੍ਥ ਸਕਸਮਯੇਨ ਵਿਰੁਦ੍ਧੋ ਅਤ੍ਥੋ, ਤਸ੍ਸ ਵਾ ਦੀਪਨੇਨ ਸਿਯਾ, ਪਰਸਮਯੇ ਵਾਦਾਰੋਪਨੇਨ ਵਾ । ਤੇਸੁ ਪੁਰਿਮਂ ''ਆਚਰਿਯੇ ਅਨਬ੍ਭਾਚਿਕ੍ਖਨ੍ਤੇਨਾ''ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਅਪਨੀਤਨ੍ਤਿ ਇਤਰਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ "**ਪਰਸਮਯਂ…ਪੇ॰… ਅਨਾਯੂਹਨ੍ਤੇਨਾ**"ਤਿ। **ਅਸਮ੍ਪਿਣ੍ਡੇਨ੍ਤੇਨਾ**ਤਿ ਉਪਚਯਤ੍ਥਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਆਯੂਹਨ-ਸਦ੍ਦੋ ਪਨ ਉਪਚਯਤ੍ਥੋ ਨ ਹੋਤੀਤਿ ਕੇਚਿਵਾਦੋ ਨ ਸਾਰਤੋ ਗਹੇਤਬ੍ਬੋ।

ਤਬ੍ਬਿਪਰਿਯਾਯੇਨਾਤਿ ਯਥਾਵਿਨਯਂ ਅਵਟ੍ਠਾਨੇਨ। ਸਾਵਜ੍ਜਸ੍ਸ ਅਨਵਜ੍ਜਤਾਦੀਪਨਾਦਿਨਾ **ਕਮ੍ਮਨ੍ਤਰਂ ਭਿਨ੍ਦਨ੍ਤੋ** ਵਿਨਾਸੇਨ੍ਤੋ, ਆਲੋਲੇਨ੍ਤੋ ਵਾ **ਧਮ੍ਮਤਂ** ਧਮ੍ਮਸਭਾਵਂ **ਵਿਲੋਮੇਤਿ** ਵਿਪਰੀਤਤੋ ਦਹਤਿ। **ਮਹਾਪਦੇਸੇ**ਤਿ ਮਹਾਅਪਦੇਸੇ, ਬੁਦ੍ਧਾਦਯੋ ਮਹਨ੍ਤੇ ਮਹਨ੍ਤੇ ਅਪਦਿਸਿਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ ਮਹਾਕਾਰਣਾਨਿ। **ਮਹਾਪਦੇਸੇ**ਤਿ ਵਾ ਮਹਾਓਕਾਸੇ, ਮਹਨ੍ਤਾਨਿ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਪਤਿਟ੍ਠਾਨਟ੍ਠਾਨਾਨੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਤਤ੍ਰਾਯਂ ਵਚਨਤ੍ਥੋ – ਅਪਦਿਸੀਯਤੀਤਿ ਅਪਦੇਸੋ, ਬੁਦ੍ਧੋ ਅਪਦੇਸੋ ਏਤਸ੍ਸਾਤਿ ਬੁਦ੍ਧਾਪਦੇਸੋ। ਏਸ ਨਯੋ ਸੇਸੇਸੁਪਿ। ਅਤ੍ਥਤੋ ਚਾਯਂ ਮਹਾਪਦੇਸੋ ''ਸਮ੍ਮੁਖਾ ਮੇਤਂ ਭਗਵਤੋ ਸੁਤ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਕੇਨਚਿ ਆਭਤਸ੍ਸ ''ਧਮ੍ਮੋ''ਤਿ ਵਾ ''ਅਧਮ੍ਮੋ''ਤਿ ਵਾ ਵਿਨਿਚ੍ਛਯਨੇ ਕਾਰਣਂ। ਕਿਂ ਪਨ ਤਨ੍ਤਿ? ਤਸ੍ਸ ਯਥਾਭਤਸ੍ਸ ਸੁਤ੍ਤੋਤਰਣਾਦਿ ਏਵ। ਯਦਿ ਏਵਂ ਕਥਂ ਚਤ੍ਤਾਰੋਤਿ? ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਦ੍ਵੇ ਸਮ੍ਪਦਾਯੋ ਭਗਵਾ, ਸਾਵਕਾ ਚ। ਤੇਸੁ ਸਾਵਕਾ ਸਙ੍ਘਗਣਪੁਗ੍ਗਲਵਸੇਨ ਤਿਵਿਧਾ। ਏਵਂ ''ਅਮੁਮ੍ਹਾ ਮਯਾ ਅਯਂ ਧਮ੍ਮੋ ਪਟਿਗ੍ਗਹਿਤੋ''ਤਿ ਅਪਦਿਸਿਤਬ੍ਬਾਨਂ ਭੇਦੇਨ ਚਤ੍ਤਾਰੋ। ਤੇਨਾਹ "**ਸਮ੍ਮੁਖਾ ਮੇਤਂ ਭਗਵਤੋ ਸੁਤ**"ਨ੍ਤਿਆਦਿ। ਨੇਤ੍ਤਿਯਮ੍ਪਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ''ਬੁਦ੍ਧਾਪਦੇਸੋ ਸਙ੍ਘਾਪਦੇਸੋ ਸਮ੍ਬਹੁਲਤ੍ਥੇਰਾਪਦੇਸੋ ਏਕਤ੍ਥੇਰਾਪਦੇਸੋ''ਤਿ।

ਸੁਤ੍ਤਸੁਤ੍ਤਾਨੁਲੋਮਆਚਰਿਯਵਾਦਅਤ੍ਤਨੋਮਤਿਮਹਾਪਦੇਸੇਤਿ ਏਤ੍ਥ ਤਿਸ੍ਸੋ ਸਙ੍ਗੀਤਿਯੋ ਆਰੁਲ੍ਹਾਨਿ ਤੀਣਿ ਪਿਟਕਾਨਿ ਅਤ੍ਥਸੂਚਨਾਦਿਅਤ੍ਥੇਨ **ਸੁਤ੍ਤਂ**। ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਸੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਨੁਲੋਮਤੋ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਾ ਏਵ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਮਹਾਪਦੇਸਾ **ਸੁਤ੍ਤਾਨੁਲੋਮਂ**। ਪਾਲ਼ਿਯਾ ਅਤ੍ਥਗਾਹਣੇਨ ਧਮ੍ਮਤਾਯਂ ਪਤਿਟ੍ਠਾਪਨਤੋ ਅਟ੍ਠਕਥਾ **ਆਚਰਿਯਵਾਦੋ**। ਨਯਗ੍ਗਾਹੇਨ ਅਨੁਬੁਦ੍ਧਿਯਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਟਿਭਾਨਂ **ਅਤ੍ਤਨੋਮਤਿ**। ਏਤ੍ਥ

ਚ ਸੁਤ੍ਤਆਚਰਿਯਵਾਦਅਤ੍ਤਨੋਮਤੀਨਮ੍ਪਿ ਕੇਨਚਿ ਆਭਤਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਾਧਮ੍ਮਾਦਿਭਾਵਵਿਨਿਚ੍ਛਯਨੇ ਕਾਰਣਭਾਵਸਭਾਵਤੋ ਮਹਾਪਦੇਸਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। **ਸਨ੍ਨਿਟ੍ਠਾਤਿ** ਅਪ੍ਪਟਿਬਾਹਨ੍ਤੋ, ਅਵਿਲੋਮੇਨ੍ਤੋ ਚ। ਤਬ੍ਬਿਪਰਿਯਾਯੇਨ ਅਤਿਧਾਵਤਿ। ਏਕਸ੍ਸ ਪਦਸ੍ਸ ਏਕੇਨ ਪਕਾਰੇਨ ਅਤ੍ਥਂ ਵਤ੍ਵਾ ਤਸ੍ਸੇਵ ਪੁਨ ਪਕਾਰਨ੍ਤਰੇਨ ਅਤ੍ਥਂ ਵਦਨ੍ਤੋ ਵਾ ਅਪਰੇਹਿ ਪਰਿਯਾਯੇਹਿ ਨਿਦ੍ਦਿਸਤਿ ਨਾਮ ਯਥਾ ''ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਦੁਕ੍ਖਸਚ੍ਚਸ੍ਸ ਯਾਥਾਵਸਰਸਲਕ੍ਖਣਂ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਿਤੁਂ ਨ ਦੇਤੀ''ਤਿਆਦਿਂ ਵਤ੍ਵਾ ਪੁਨ ''ਅਯਂ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਦੁਕ੍ਖਾਦੀਸੁ ਅਞ੍ਞਾਣ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾਪਿ ''ਦੁਕ੍ਖਸਚ੍ਚਸ੍ਸ ਏਕਦੇਸੋ ਹੋਤੀ''ਤਿਆਦਿਵਚਨਂ। ਅਥ ਵਾ ਹੇਤੁਭਾਵੇਨ ਵੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਪੁਨ ਫਲਭਾਵੇਨ ਵਚਨਂ ਤਮੇਵਤ੍ਥਂ ਪੁਨਰਾਵਤ੍ਤੇਤ੍ਵਾ ਨਿਦ੍ਦਿਸਨਂ ਯਥਾ ''ਵਿਞ੍ਞਾਣਪਚ੍ਚਯਾ ਨਾਮਰੂਪ''ਨ੍ਤਿ ਵਤ੍ਵਾ ਪੁਨ ''ਨਾਮਰੂਪਪਚ੍ਚਯਾ ਸਲ਼ਾਯਤਨ''ਨ੍ਤਿ ਵਚਨਂ। ਅਥ ਵਾ ''ਸਬ੍ਬਮੇਤਂ ਭਵਚਕ੍ਕਂ ਕਮ੍ਮਞ੍ਚੇਵ ਵਿਪਾਕੋ ਚ। ਕਿਲੇਸਕਮ੍ਮਵਿਪਾਕਵਸੇਨ ਤਿਵਿਧ''ਨ੍ਤਿ ਚ ਆਦਿਨਾ ਵੁਤ੍ਤਸ੍ਸੇਵਤ੍ਥਸ੍ਸ ਦੁਵਿਧਤਿਵਿਧਾਦਿਵਿਭਾਗਦਸ੍ਸਨਂ ਤਮੇਵਤ੍ਥਂ ਪੁਨਰਾਵਤ੍ਤੇਤ੍ਵਾ ਨਿਦ੍ਦਿਸਨਨ੍ਤਿ ਏਵਮੇਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਸਤ੍ਤਵੋਹਾਰੋਤਿ ''ਸਤ੍ਤੋ''ਤਿ ਸਮਞ੍ਞਾ। ਯੇ ਹਿ ਧਮ੍ਮੇ ਸਮੂਹਭੂਤੇ ਸਨ੍ਤਾਨਵਸੇਨ ਵਤ੍ਤਮਾਨੇ ਉਪਾਦਾਯ ਸਤ੍ਤਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਸਾ ਤਤੋ ਅਞ੍ਞਥਾਨਞ੍ਞਥਾਅਚ੍ਚਨ੍ਤਾਭਾਵਸਙ੍ਖਾਤੇ ਅਨ੍ਤੇ ਅਨੁਪਗਮ੍ਮ ਯਾਥਾਵਤੋ ਸਙ੍ਗਹਣਂ, ਬੋਧਨਞ੍ਚ ਧਮ੍ਮਤਾਯਂ ਅਕੁਸਲਸ੍ਸ ਦੁਕ੍ਕਰਂ ਦੁਰਭਿਸਮ੍ਭਵਨ੍ਤਿ। ਅਵਿਜ੍ਜਾਦਿਕਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਸਙ੍ਖਾਰਾਦਿਪਚ੍ਚਯੁਪ੍ਪਨ੍ਨਧਮ੍ਮਂ ਪਤਿ ਹੇਤੁਆਦਿਨਾ ਪਚ੍ਚਯੇਨ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵੋ **ਪਚ੍ਚਯਾਕਾਰੋ,** ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨਾਤਿ ''ਆਚਰਿਯੇ ਅਨਬ੍ਭਾਚਿਕ੍ਖਨ੍ਤੇਨਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ। ਕਾਮਞ੍ਚੇਤ੍ਥ ਸਬ੍ਬਾਪਿ ਅਤ੍ਥਵਣ੍ਣਨਾ ਇਮਿਨਾਵ ਨਯੇਨ ਕਾਤਬ੍ਬਾ, ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਵਣ੍ਣਨਾਯ ਪਨ ਗਰੁਤਰਭਾਵਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ਏਵਂ ਵਦਤਿ।

ਪਾਲ਼ਿਧਮ੍ਮਨ੍ਤਿ ਤੇਪਿਟਕਬੁਦ੍ਧਵਚਨਂ। **ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦ**ਨ੍ਤਿ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਪਾਲ਼ਿਂ।

ਅਤ੍ਥਂ ਕਤ੍ਵਾਤਿ ਹਿਤਂ ਕਤ੍ਵਾ। ਯਥਾਯਂ ਹਿਤਾਵਹੋ ਹੋਤਿ, ਏਵਂ ਕਤ੍ਵਾ। **ਅਟ੍ਠਿਂ ਕਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਵਾ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਅਤ੍ਥਿਕਂ ਕਤ੍ਵਾ। ਸੁਤਚਿਨ੍ਤਾਮਯਾਦਿਂ **ਞਾਣਵਿਸੇਸਂ**। ਤਦਙ੍ਗਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨਾਦਿਨਾ **ਕਿਲੇਸਕ੍ਖਯਵਿਸੇਸਂ**।

ਭਵਾਦੀਸੁ ਆਦੀਨਵਪ੍ਪਟਿਚ੍ਛਾਦਨਤੋ, ਬਲਵੂਪਨਿਸ੍ਸਯਤੋ, ਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਵਿਸੇਸਹੇਤੁਭਾਵਤੋ ਚ ਵਟ੍ਟਸ੍ਸ ਮੂਲਕਾਰਣਂ ਅਵਿਜ੍ਜਾ। ਵਿਪਾਕਵਟ੍ਟਨਿਮਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਕਮ੍ਮਵਟ੍ਟਸ੍ਸ ਕਾਰਣਭੂਤਮ੍ਪਿ ਕਿਲੇਸਵਟ੍ਟਂ ਅਵਿਜ੍ਜਾਮੂਲਕਨ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਆਦਿਤੋ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਤਣ੍ਹਾਪਿ ਹਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਪਟਿਚ੍ਛਾਦਿਤਾਦੀਨਵੇ ਏਵ ਵਿਸਯੇ ਅਸ੍ਸਾਦਾਨੁਪਸ੍ਸਿਨੋ ਪਵਤ੍ਤਤਿ, ਨ ਅਞ੍ਞਥਾ। **ਮੂਲਾਦਿਦਸ੍ਸਨਸਾਮਞ੍ਞਞ੍ਚਾ**ਤਿ ਵਲ੍ਲਿਯਾ ਮੂਲਮਜ੍ਝਪਰਿਯੋਸਾਨਸ੍ਸ ਦਸ੍ਸਨੇਨ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਸ੍ਸ ਤਂਦਸ੍ਸਨਸਾਮਞ੍ਞਞ੍ਚ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ, ਸਮਨ੍ਤਚਕ੍ਖੁਨਾ ਸਬ੍ਬਸ੍ਸ ਦਿਟ੍ਠਤ੍ਤੇਪਿ ਦੇਸਨਾਕਾਲੇ ਦੇਸਨਾਞਾਣਚਕ੍ਖੁਨਾ ਬੋਧੇਤਬ੍ਬਤਾਵਸੇਨ ਏਕਦੇਸਦਸ੍ਸਨਸ੍ਸ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਤ੍ਤਾ।

ਦਿਟ੍ਠਿਸਹਿਤਾਯ ਮਾਨਸਹਿਤਾਯ ਵਾ ਤਣ੍ਹਾਯ ''ਅਹ''ਨ੍ਤਿ, ਇਤਰਾਯ ''ਮਮ''ਨ੍ਤਿ **ਅਭਿਵਦਤੋ**। ''ਅਭਿਨਨ੍ਦਤੋ''ਤਿ ਹਿ ਇਮਿਨਾ ਸਪ੍ਪੀਤਿਕਾਯ ਤਣ੍ਹਾਯ ਪਵਤ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸਿਤਾ। **"ਅਭਿਵਦਤੋ"**ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਤਤੋ ਬਲਵਤਰਾਯ ਦਿਟ੍ਠਿਸਹਿਤਾਯ ਮਾਨਸਹਿਤਾਯ ਵਾ। **"ਅਜ੍ਝੋਸਾਯ ਤਿਟ੍ਠਤੋ"**ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਪਨ ਤਤੋਪਿ ਬਲਵਤਮਾਯ ਦਿਟ੍ਠਿਸਹਿਤਾਯ, ਕੇਵਲਾਯ ਵਾ ਤਣ੍ਹਾਯ ਪਵਤ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸਿਤਾ। ਗਿਲਿਤ੍ਵਾ ਪਰਿਨਿਟ੍ਠਾਪੇਤ੍ਵਾ ਠਾਨਞ੍ਹਿ ਅਜ੍ਝੋਸਾਨਂ। **ਤਪ੍ਪਚ੍ਚਯ**ਨ੍ਤਿ ਤਣ੍ਹਾਪਚ੍ਚਯਂ। ਕਥਂ ਪਨ ਨਨ੍ਦਿਵਚਨੇਨ ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਮ੍ਪਿ ਉਪਾਦਾਨਂ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਆਹ **"ਨਨ੍ਦਿਤਾ"**ਤਿਆਦਿ। ਤਤ੍ਥ **ਨਨ੍ਦਿਤਾਤਦਵਿਪ੍ਪਯੋਗਤਾਹੀ**ਤਿ ਨਨ੍ਦਿਭਾਵੇਨ ਸਭਾਵਤੋ ਤਣ੍ਹੁਪਾਦਾਨਂ, ਤਾਯ ਨਨ੍ਦਿਯਾ ਤਣ੍ਹਾਯ ਅਵਿਪ੍ਪਯੋਗੇਨ ਅਵਿਨਾਭਾਵੇਨ ਦਿਟ੍ਠੁਪਾਦਾਨਂ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। **"ਦਿਟ੍ਠਾਭਿਨਨ੍ਦਨਭਾਵੇਨਾ"**ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਦਿਟ੍ਠਿਯਾਪਿ ਨਨ੍ਦਿਭਾਵਮਾਹ।

ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਪਵਤ੍ਤਿਫਸ੍ਸਾਦਯੋਤਿ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯੰ ਪਵਤ੍ਤੇ ਚ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਫਸ੍ਸਮਨੋਸਞ੍ਚੇਤਨਾਵਿਞ੍ਞਾਣਾਨਿ। "**ਵਿਪਾਕਵਟ੍ਟਭੂਤੇ**"ਤਿ ਚ ਇਦੰ ਪਵਤ੍ਤਿਵਿਸੇਸਨੰ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੰ। **ਵਟ੍ਟੂਪਤ੍ਥਮ੍ਭਕਾ**ਤਿ ਵਟ੍ਟਤ੍ਤਯੂਪਨਿਸ੍ਸਯਾ। **ਇਤਰੇ**ਤਿ ਅਕਮ੍ਮਜਾ। **ਤਸ੍ਮਿ**ਨ੍ਤਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੇ ਆਹਾਰਚਤੁਕ੍ਕੇ। **ਵਤ੍ਤੁੰ ਵਟ੍ਟਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਤਣ੍ਹਾਨਿਦਾਨੂਪਨਿਸ੍ਸਯਤੋ ''ਤਣ੍ਹਾਨਿਦਾਨਾ''ਤਿ ਵਤ੍ਤੁੰ ਯੁਜ੍ਜਨ੍ਤਿ।

ਯਥਾ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੋ ਅਨ੍ਤਦ੍ਵਯਵਜ੍ਜਿਤਮਜ੍ਝਿਮਪਟਿਪਦਾਭਾਵਤੋ ''ਞਾਯੋ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਏਵੰ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦੋਪੀਤਿ ਆਹ "**ਞਾਯੋਤਿ ਮਗ੍ਗੋ, ਸੋਯੇਵ ਵਾ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦੋ**"ਤਿ। **ਅਤ੍ਥੇ ਪਟਿਵੇਧਾਯ ਸੰਵਤ੍ਤਤਿ** ਅਸਮ੍ਮੋਹਪਟਿਵੇਧੇਨ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਿਤਬ੍ਬਤ੍ਥੇ। **ਸੰਵਤ੍ਤਤੀ**ਤਿ ਚ ਨਿਮਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਕਤ੍ਤੂਪਚਾਰਵਸੇਨੇਤੰ ਵੁਤ੍ਤੰ ਯਥਾ ''ਅਰਿਯਭਾਵਕਰਾਨਿ ਸਚ੍ਚਾਨਿ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਾਨੀ''ਤਿ। **ਪਕਤਿਆਦਯੋ** ਹੇਟ੍ਠਾ ਸਚ੍ਚਵਿਭਙ੍ਗੇ ਹੇਤੁਵਿਪ੍ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਕਥਾਯੰ ਦਸ੍ਸਿਤਾ ਏਵ। **ਅਕਾਰਣੰ "ਕਾਰਣ"ਨ੍ਤਿ ਗਣ੍ਹਨ੍ਤਿ** ਯਥਾ ਕਾਪਿਲਾਦਯੋ। **ਨ ਕਿਞ੍ਚਿ ਕਾਰਣੰ ਬੁਜ੍ਝਨ੍ਤਿ** ਯਥਾ ਤੰ ਅਞ੍ਞੇ ਬਾਲਪੁਥੁਜ੍ਜਨਾ। **ਇਤਰਾਸ**ਨ੍ਤਿ ਮਜ੍ਝਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਯਾਵ ਪਰਿਯੋਸਾਨਾ ਦੇਸਨਾਦੀਨੰ ਤਿਸ੍ਸਨ੍ਨੰ। **ਤਦਤ੍ਥਤਾਸਮ੍ਭਵੇਪੀ**ਤਿ ਯਥਾਸਕੇਹਿ ਕਾਰਣੇਹਿ ਪਵਤ੍ਤਿਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਤਾਸਮ੍ਭਵੇਪਿ। **ਅਤ੍ਥਨ੍ਤਰਸਬ੍ਭਾਵਤੋ**ਤਿ ਪਯੋਜਨਨ੍ਤਰਸਬ੍ਭਾਵਤੋ। ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ ਹਿ ਅਟ੍ਠਕਥਾਯੰ (ਵਿਭ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੨੨੫) ''ਜਰਾਮਰਣਾਦਿਕਸ੍ਸ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਅਤ੍ਤਨਾ ਅਧਿਗਤਕਾਰਣਸਨ੍ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੰ। ਆਹਾਰਨਿਦਾਨਵਵਤ੍ਥਾਪਨਾਨੁਸਾਰੇਨ ਯਾਵ ਅਤੀਤੰ ਅਦ੍ਧਾਨੰ ਅਤਿਹਰਿਤ੍ਵਾ ਪੁਨ ਅਤੀਤਦ੍ਧਤੋ ਪਭੁਤਿ ਹੇਤੁਫਲਪਟਿਪਾਟਿਸਨ੍ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੰ। ਅਨਾਗਤਦ੍ਧਹੇਤੁਸਮੁਟ੍ਠਾਨਤੋ ਪਭੁਤਿ ਅਨਾਗਤਦ੍ਧਸਨ੍ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥ''ਨ੍ਤਿ ਤਿਸ੍ਸਨ੍ਨੰ ਯਥਾਕ੍ਕਮੰ ਤੀਣਿ ਪਯੋਜਨਾਨਿ।

ਤੰਤੰਫਲਪਟਿਵੇਧੋਤਿ ਜਾਤਿਆਦੀਨੰ ਜਰਾਮਰਣਾਦਿਤੰਤੰਫਲਾਵਗਮੋ। **ਅਨੁਵਿਲੋਕਯਤੋ**ਤਿ ਪੁਰਿਮੇ ਵਿਕਪ੍ਪੇ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਨਿਮਿਤ੍ਤੰ ਅਨੁਵਿਲੋਕਨੰ, ਦੁਤਿਯੇ ਦੇਸਨਾਨਿਮਿਤ੍ਤੰ। ਕਾਮੁਪਾਦਾਨਭੂਤਾ ਤਣ੍ਹਾ ਮਨੋਸਞ੍ਚੇਤਨਾਹਾਰਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਭਵਸ੍ਸ, ਤੰਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਨੰ, ਤਨ੍ਨਿਮਿਤ੍ਤਾਨਞ੍ਚ ਸੇਸਾਹਾਰਾਨੰ ਵਿਸੇਸਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤੀਤਿ ਆਹ "**ਆਹਾਰਤਣ੍ਹਾਦਯੋ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਦ੍ਧਾ**"ਤਿ। **ਆਦਿ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ਯਾਵ ਵਿਞ੍ਞਾਣੰ ਗਹੇਤਬ੍ਬੰ। **ਆਹਾਰਤਣ੍ਹਾਦਯੋ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਕਮ੍ਮਵਟ੍ਟਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨੇ ਆਹਾਰੇ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਅਦ੍ਧਯੋਜਨੰ ਕਤ੍ਵਾ ਅਨਾਗਤਵਿਪਾਕਵਟ੍ਟਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨੇ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਯੋਜੇਤੁੰ ਵੁਤ੍ਤੰ "**ਆਹਾਰਾ ਵਾ ਤਣ੍ਹਾਯ ਪਭਾਵੇਤਬ੍ਬਾ ਅਨਾਗਤੋ ਅਦ੍ਧਾ**"ਤਿ। **ਪਭਾਵੇਤਬ੍ਬਾ**ਤਿ ਆਯਤਿੰ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤਬ੍ਬਾ। **ਯੁਜ੍ਜਤੀ**ਤਿ ਫਲਭੂਤੇ ਆਹਾਰੇ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨੇ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਤੋ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ''ਤੰਨਿਦਾਨੰ ਤਣ੍ਹੰ ਤਸ੍ਸਾ ਨਿਦਾਨ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਫਲਪਰਮ੍ਪਰਾਯ ਕਾਰਣਪਰਮ੍ਪਰਾਯ ਚ ਦਸ੍ਸਨੰ ਤਥਾਬੁਜ੍ਝਨਕਾਨੰ ਪੁਗ੍ਗਲਾਨੰ ਅਜ੍ਝਾਸਯਾਨੁਲੋਮਤੋ, ਧਮ੍ਮਸਭਾਵਾਵਿਲੋਮਨਤੋ ਚ ਯੁਤ੍ਤਿਯਾ ਸਙ੍ਗਯ੍ਹਤਿ। ਯਦਿ ਤਣ੍ਹਾਦਯੋ ਅਤੀਤੋ ਅਦ੍ਧਾ, ਤਣ੍ਹਾਗ੍ਗਹਣੇਨੇਵ ਸਙ੍ਖਾਰਾਵਿਜ੍ਜਾ ਗਹਿਤਾਤਿ ਕਿਮਤ੍ਥੰ ਪੁਨ ਤੇ ਗਹਿਤਾਤਿ ਆਹ "**ਸਙ੍ਖਾਰਾਵਿਜ੍ਜਾ ਤਤੋਪਿ ਅਤੀਤਤਰੋ ਅਦ੍ਧਾ ਵੁਤ੍ਤੋ ਸੰਸਾਰਸ੍ਸ ਅਨਾਦਿਭਾਵਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥ**"ਨ੍ਤਿ। **ਅਤੀਤ**ਨ੍ਤਿ ਵਾ ਅਤੀਤਤਾਸਾਮਞ੍ਞੇਨ ਅਤੀਤਤਰਮ੍ਪਿ ਸਙ੍ਗਹਿਤੰ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੰ।

ਪੁਨਬ੍ਭਵਾਭਿਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਆਹਾਰਕਾਤਿ ਪੁਨਬ੍ਭਵੂਪਪਤ੍ਤਿਪਚ੍ਚਯਾ। **ਇਤਿ ਵਚਨਤੋ**ਤਿ ਏਵੰ ਵੁਤ੍ਤਵਚਨਸਬ੍ਭਾਵਤੋ। ਵਿਞ੍ਞਾਣਾਹਾਰੋ ਤਾਵ ਪੁਨਬ੍ਭਵਾਭਿਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਯਾ ਹੇਤੁ, ਇਤਰੇ ਪਨ ਕਥਨ੍ਤਿ ਆਹ "**ਤੰਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ...ਪੇ॰... ਕਬਲ਼ੀਕਾਰਾਹਾਰਸ੍ਸਾ**"ਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਆਯਤਿੰ ਪੁਨਬ੍ਭਵਾਭਿਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਆਹਾਰਕਾ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਆਹਾਰਾਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। ਸਦ੍ਧਾਦੀਨੰ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਤਾ ਪਰਿਚ੍ਚਾਗਾਦਿਕਾਲੇ, ਰਾਗਾਦੀਨੰ ਗਧਿਤਸ੍ਸ ਭੋਜਨਾਦਿਕਾਲੇ। ਤੇਨ ਯਥਾਕ੍ਕਮੰ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਕਮ੍ਮਵਿਞ੍ਞਾਣਾਯੂਹਨੰ ਦਸ੍ਸਿਤੰ। **ਤਸ੍ਮਾ**ਤਿ ਯਸ੍ਮਾ ਆਯਤਿੰ ਪੁਨਬ੍ਭਵਾਭਿਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਆਹਾਰਕਾ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਆਹਾਰਾ ਗਯ੍ਹਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ। **ਪੁਰਿਮੋਯੇਵਤ੍ਥੋ**ਤਿ ''ਆਹਾਰਤਣ੍ਹਾਦਯੋ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਦ੍ਧਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥੋ। **ਅਤੀਤੇ**ਤਿ ਅਤੀਤੇ ਅਦ੍ਧਨਿ। **ਤਤੋ ਪਰ**ਨ੍ਤਿ ਤਤੋ ਅਤੀਤਦ੍ਧਤੋ ਪਰੰ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨੇ ਅਨਾਗਤੇ ਚ ਅਦ੍ਧਨਿ ''ਸਙ੍ਖਾਰਪਚ੍ਚਯਾ ਵਿਞ੍ਞਾਣ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ। **ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਭਵਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਤਾਯ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਭੂਤਾਨੰ। **ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨੰ ਹੇਤੁ**ਨ੍ਤਿ ਏਤਰਹਿ ਵਤ੍ਤਮਾਨੰ ਤਣ੍ਹਾਦਿਕੰ ਆਹਾਰਾਦੀਨੰ ਹੇਤੁੰ।

ਸੁਤ੍ਤੰ ਆਹਰਤਿ ''ਆਸਵਸਮੁਦਯਾ ਅਵਿਜ੍ਜਾਸਮੁਦਯੋ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੦੩)। **ਵਟ੍ਟਹੇਤੁਨੋ**ਤਿ ਵਿਪਾਕਵਟ੍ਟਹੇਤੁਨੋ, ਸਕਲਵਟ੍ਟਹੇਤੁਨੋ ਵਾ। ਅਕੁਸਲਞ੍ਹਿ ਕਮ੍ਮੰ ਕਮ੍ਮਵਟ੍ਟਸ੍ਸ ਕਿਲੇਸਵਟ੍ਟਸ੍ਸ ਚ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿਯੇਵ। "**ਭਵਤਣ੍ਹਾਯਪਿ ਹੇਤੁਭੂਤਾ**"ਤਿ ਇਮਿਨਾ

ਕਿਲੇਸਵਟ੍ਟਸ੍ਸਾਪਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵਮਾਹ। **ਏਵਞ੍ਚੇਤਂ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਵੁਚ੍ਚਤੀ**"ਤਿਆਦਿਨਾ ਵਟ੍ਟਸੀਸਾਨਮ੍ਪਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾਤਣ੍ਹਾਨਂ ਸਪ੍ਪਚ੍ਚਯਤਾਦਸ੍ਸਨਾਪਦੇਸੇਨ ਸਬ੍ਬੇਸਮ੍ਪਿ ਸਙ੍ਖਤਧਮ੍ਮਾਨਂ ਹੇਤੁਫਲਪਰਮ੍ਪਰਾਵਿਚ੍ਛੇਦਵੁਤ੍ਤਿਯਾ ਪੁਰਿਮਾਯ ਕੋਟਿਯਾ ਅਪਞ੍ਞਾਯਨਂ ਵਿਭਾਵੇਤਿ।

ਅਵਿਜ੍ਜਂ ਤਣ੍ਹਾ ਅਨੁਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਦੁਕ੍ਖੇ ਤਣ੍ਹਂ ਅਭਿਭਵਿਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਿਯਾ ਤਤੋ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਬਲਵਭਾਵਮਾਹ। ਅਵਿਜ੍ਜਾਭਿਭੂਤਾ ਹਿ ਸਤ੍ਤਾ ਸਤਿਪਿ ਤਣ੍ਹਾਪਰਿਤਸ੍ਸਿਤੇ ਏਕਨ੍ਤਾਨਤ੍ਥਸਞ੍ਹਿਤਂ ਅਤ੍ਤਕਿਲਮਥਾਨੁਯੋਗਦੁਕ੍ਖਮਨੁਯੁਞ੍ਜਨ੍ਤਿ। **ਤਣ੍ਹਂ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਅਨੁਵਤ੍ਤਤੀ**ਤਿ ਸੁਖੇ ਅਵਿਜ੍ਜਂ ਅਭਿਭਵਿਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਿਯਾ ਤਤੋ ਤਣ੍ਹਾਯ ਬਲਵਭਾਵਮਾਹ। ਯਦਿਪਿ ਸਾਵਜ੍ਜਸੁਖਾਨੁਭਵੇ ਬਲਵਤੀਯੇਵ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨਆਦੀਨਵਂ ਪਟਿਚ੍ਛਾਦੇਨ੍ਤੀ ਤਿਟ੍ਠਤਿ, ਤਣ੍ਹਾ ਪਨ ਤਤੋਪਿ ਬਲਵਤਰਤਾਯ ਸਤ੍ਤੇ ਵਿਪੁਲਾਨਤ੍ਥਸਞ੍ਹਿਤੇ ਅਨਰਿਯੇ ਸੁਖੇ ਨਿਯੋਜੇਤੀਤਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਤਦਨੁਵਤ੍ਤਨਂ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਆਯਤਨਛਕ੍ਕਂ ਵਾ ਕਾਯੋਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। **ਚਕ੍ਖਾਦਿਨਿਸ੍ਸਯੇ ਸੇਸਧਮ੍ਮੇ**ਤਿ ਚਕ੍ਖਾਦਿਨਿਸ੍ਸਯਭੂਤੇ, ਤਪ੍ਪਟਿਬਦ੍ਧੇ ਚ ਸਸਨ੍ਤਾਨਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨੇ ਧਮ੍ਮੇ। **ਚਕ੍ਖਾਦਿਨਿਸ੍ਸਿਤੇ ਏਵ ਕਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਚਕ੍ਖਾਦਿਗ੍ਗਹਣੇਨੇਵ ਗਹਿਤੇ ਕਤ੍ਵਾ। **ਚਕ੍ਖਾਦਿਕਾਯ**ਨ੍ਤਿ ਚਕ੍ਖਾਦਿਧਮ੍ਮਸਮੂਹਂ ਪਰੇਸਂ ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧਂ। **ਫਸ੍ਸੇਨ ਫੁਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਫੁਸਨ੍ਤੇਨ ਵਿਯ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੇਨ ਸੁਖਵੇਦਨਿਯੇਨ, ਦੁਕ੍ਖਵੇਦਨਿਯੇਨ ਚ ਫਸ੍ਸੇਨ ਫੁਟ੍ਠੋ। ਫਸ੍ਸੇ ਹਿ ਤਥਾ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੇ ਤਂਸਮਙ੍ਗੀਪੁਗ੍ਗਲੋ ਫੁਟ੍ਠੋਤਿ ਵੋਹਾਰੋ ਹੋਤੀਤਿ।

ਯਥਾ ਸਲ਼ਾਯਤਨਾਨਿ ਫਸ੍ਸਸ੍ਸ ਵਿਸੇਸਪਚ੍ਚਯੋ, ਏਵਂ ਵੇਦਨਾਯਪੀਤਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ "**ਸਲ਼ਾਯਤਨਾਨਂ ਵੇਦਨਾਯ ਵਿਸੇਸਪਚ੍ਚਯਭਾਵ**"ਨ੍ਤਿ ਆਹ। **ਤਨ੍ਨਿਸ੍ਸਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਸਲ਼ਾਯਤਨਨਿਸ੍ਸਿਤਂ। **ਅਤੀਤਦ੍ਧਾਵਿਜ੍ਜਾਤਣ੍ਹਾਮੂਲਕੋ**ਤਿ ਅਤੀਤਦ੍ਧਭੂਤਅਵਿਜ੍ਜਾਤਣ੍ਹਾਮੂਲਕੋ। **ਕਾਯਸ੍ਸ ਭੇਦਾ ਕਾਯੂਪਗੋ**ਤਿ ਉਭਯਤ੍ਥਾਪਿ ਕਾਯਸਦ੍ਦੇਨ ਉਪਾਦਿਨ੍ਨਕ੍ਖਨ੍ਧਪਞ੍ਚਕੋ ਗਹਿਤੋ। ਤਦੁਪਗਤਾ ਉਪਪਜ੍ਜਨਂ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਗ੍ਗਹਣਂ। **ਉਭਯਮੂਲੋ**ਤਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾਤਣ੍ਹਾਮੂਲੋ।

ਅਨਭਿਸਮਯਭੂਤਤ੍ਤਾਤਿ ਅਭਿਸਮਯਸ੍ਸ ਪਟਿਪਕ੍ਖਭੂਤਤ੍ਤਾ। **ਅਵਿਜ੍ਜਾਯਾ**ਤਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਸਤਿ।

ਗਹਣਨ੍ਤਿ ਗਹੇਤਬ੍ਬਤਂ। **ਤਸ੍ਮਾ**ਤਿ ਯਸ੍ਮਾ ਸਤਿ ਸਙ੍ਖਾਰਸਦ੍ਦੇਨ ਆਗਤਸਙ੍ਖਾਰਤ੍ਤੇਪਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾਪਚ੍ਚਯਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਪਧਾਨਤਾਯ ਵਿਸੁਂ ਵੁਤ੍ਤਾ ਗੋਬਲੀਬਦ੍ਦਞ੍ਞਾਯੇਨ, ਤਸ੍ਮਾ। **ਤਤ੍ਥ ਵੁਤ੍ਤਮ੍ਪੀ**ਤਿ ਸਙ੍ਖਾਰਸਦ੍ਦੇਨ ਆਗਤਸਙ੍ਖਾਰੇਸੁ ਵੁਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰਣਕਸਙ੍ਖਾਰਂ **ਵਜ੍ਜੇਤ੍ਵਾ** ਅਗ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਇਤਰੇ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾ। ਏਵਞ੍ਹਿ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਉਦ੍ਧਰਣੁਦ੍ਧਰਿਤਬ੍ਬਤਾਦ੍ਵਯਂ ਅਸਙ੍ਕਰਤੋ ਦਸ੍ਸਿਤਂ ਹੋਤਿ। "**ਇਧ ਵਣ੍ਣੇਤਬ੍ਬਭਾਵੇਨਾ**"ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਅਵਿਜ੍ਜਾਪਚ੍ਚਯਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾਨਂ ਸਤਿਪਿ ਸਙ੍ਖਾਰਸਦ੍ਦੇਨ ਆਗਤਸਙ੍ਖਾਰਭਾਵੇ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਮੇਵ ਪਧਾਨਭਾਵਂ ਉਲ੍ਲਿਙ੍ਗੇਤਿ। ''ਅਵਿਜ੍ਜਾਪਚ੍ਚਯਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾ''ਤਿ ਤਦੇਕਦੇਸੋ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਅਤ੍ਥਵਿਕਪ੍ਪੇ ਸਙ੍ਗਹਣਵਸੇਨ ਸਙ੍ਖਾਰਸਦ੍ਦੇਨ ਆਗਤਸਙ੍ਖਾਰੇਹਿ ਸਙ੍ਗਹਿਤਾਪਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾਪਚ੍ਚਯਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਇਧ ਵਣ੍ਣੇਤਬ੍ਬਭਾਵੇਨ ਪਧਾਨਾਤਿ ਵਿਸੁਂ ਗਹਿਤਾ, ਪੁਰਿਮਸ੍ਮਿਂ ਤੇ ਵਜ੍ਜੇਤ੍ਵਾਤਿ ਅਯਂ ਵਿਸੇਸੋ। ਤੇਨਾਹ "**ਵਣ੍ਣੇਤਬ੍ਬਸਬ੍ਬਸਙ੍ਗਹਣਵਸੇਨ ਦੁਵਿਧਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾ**"ਤਿ। ਸਾਮਞ੍ਞਤੋ ਸਙ੍ਗਯ੍ਹਮਾਨਮ੍ਪਿ ਪਧਾਨਭਾਵਜੋਤਨਤ੍ਥਂ ਵਿਸੁਂ ਗਯ੍ਹਤਿ ਯਥਾ ਤਂ ''ਪੁਞ੍ਞਞਾਣਸਮ੍ਭਾਰਾ''ਤਿ।

ਯੇਨ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਧਮ੍ਮਾ ''ਵਿਪਾਕਧਮ੍ਮਾ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ, ਤਂ ਆਯੂਹਨਂ, ਕਿਂ ਪਨ ਤਨ੍ਤਿ? ਅਨੁਪਚ੍ਛਿਨ੍ਨਤਣ੍ਹਾਵਿਜ੍ਜਾਮਾਨੇ ਸਨ੍ਤਾਨੇ ਸਬ੍ਯਾਪਾਰਤਾ। ਤੇਨਾਹ "**ਪਟਿਸਨ੍ਧਿ…ਪੇ॰… ਆਯੂਹਨਰਸਾ**"ਤਿ। ਚੇਤਨਾਪਧਾਨਤ੍ਤਾ ਪਨ ਤਸ੍ਸ ਚੇਤਨਾਕਿਚ੍ਚਂ ਕਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਰਾਸਿਕਰਣਂ, ਆਯੂਹਨ**ਨ੍ਤਿ ਚ ਰਾਸਿਭੂਤਸ੍ਸ ਰੂਪਾਰੂਪਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਫਲਸ੍ਸ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨਤੋ ਵੁਤ੍ਤਂ। "**ਅਨਾਰਮ੍ਮਣਤਾ ਅਬ੍ਯਾਕਤਤਾ**"ਤਿ ਇਦਂ ਅਬ੍ਯਾਕਤਸ੍ਸੇਵ ਅਨਾਰਮ੍ਮਣਤ੍ਤਾ ਅਬ੍ਯਾਕਤਸਮ੍ਬਨ੍ਧਿਨੀ ਅਨਾਰਮ੍ਮਣਤਾਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਆਯਤਨਂ, ਘਟਨ**ਨ੍ਤਿ ਚ ਤਂਤਂਦ੍ਵਾਰਿਕਧਮ੍ਮਪ੍ਪਵਤ੍ਤਨਮੇਵ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ।

ਅਨਨੁਬੋਧਾਦਯੋ ਅਵ਼ਿਜ੍ਜਾਪਦਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਆਗਤਾ। ਅਵ਼ਿਜ੍ਜਾਪਦਸਮ੍ਬਨ੍ਧੇਨ **ਦਿਟ੍ਠਵ਼ਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਇਤ੍ਥਿਲਿਙ੍ਗਨਿਦ੍ਦੇਸੋ। **ਅਸਣ੍ਠਾਨਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਅਵ਼ਿਗ੍ਗਹਤ੍ਤਾ।

ਸੋਕਾਦੀਨਂ ਸਬ੍ਭਾਵ਼ਾਤਿ ''ਜਾਤਿਪਚ੍ਚਯਾ ਜਰਾਮਰਣ''ਨ੍ਤਿ ਅਨਿਟ੍ਠਾਪੇਤ੍ਵ਼ਾ ਤਦਨਨ੍ਤਰਂ ਸੋਕਾਦੀਨਮ੍ਪਿ ਵ਼ੁਤ੍ਤਾਨਂ ਵ਼ਿਜ੍ਜਮਾਨਤ੍ਤਾ ਤੇਸਂ ਵਸੇਨ **ਅਙ੍ਗਬਹੁਤ੍ਤਪ੍ਪਸਙ੍ਗੇ** ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਙ੍ਗਾਨਂ ਬਹੁਭਾਵ਼ੇ ਆਪਨ੍ਨੇ। **ਦ੍ਵ਼ਾਦਸੇਵ਼ਾ**ਤਿ ਕਥਂ ਦ੍ਵ਼ਾਦਸੇਵ, ਨਨੁ ਸੋਕਾਦਯੋਪਿ ਧਮ੍ਮਨ੍ਤਰਭੂਤਾ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਦੇਸਨਾਯਂ ਵ਼ੁਤ੍ਤਾਤਿ? ਸਚ੍ਚਂ ਵ਼ੁਤ੍ਤਾ, ਨ ਪਨ ਅਙ੍ਗਨ੍ਤਰਭਾਵ਼ੇਨਾਤਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **"ਨ ਹੀ"**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਫਲੇਨਾ**ਤਿ ਫਲਭੂਤੇਨ ਜਰਾਮਰਣਙ੍ਗਸਙ੍ਗਹਿਤੇਨ ਸੋਕਾਦਿਨਾ। **ਮੂਲਙ੍ਗਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁ**ਨ੍ਤਿ ਇਮਾਯ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਦੇਸਨਾਯ ਮੂਲਭੂਤਂ ਅਵ਼ਿਜ੍ਜਙ੍ਗਂ ਸੋਚਨਾਦੀਹਿ ਸਮ੍ਮੋਹਾਪਤ੍ਤਿਕਥਨੇਨ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **ਤੇ** ਸੋਕਾਦਯੋ ਵ਼ੁਤ੍ਤਾ ਭਵਚਕ੍ਕਸ੍ਸ ਅਵ਼ਿਚ੍ਛੇਦਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ। ਜਰਾਮਰਣਂ ਕਾਰਣਂ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ ਜਰਾਮਰਣਕਾਰਣਾ , ਸੋਕਾਦਯੋ, ਤਬ੍ਭਾਵ਼ੋ **ਜਰਾਮਰਣਕਾਰਣਤਾ**। ਜਰਾਮਰਣਂ ਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਏਤਸ੍ਸਾਤਿ **ਜਰਾਮਰਣਨਿਮਿਤ੍ਤਂ। ਤਂ ਤਨ੍ਨਿਮਿਤ੍ਤਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਤਨ੍ਤਿ ਸੁਤ੍ਤਂ। **ਤਨ੍ਨਿਮਿਤ੍ਤਾਨਂ** ਦੁਕ੍ਖਨਿਮਿਤ੍ਤਾਨਂ ਸੋਕਾਦੀਨਂ। **ਤਤੋ ਪਰਾਯਾ**ਤਿ ਅਨਾਗਤੇ ਦੁਤਿਯਤ੍ਤਭਾਵਤੋ ਪਰਾਯ ਤਤਿਯਤ੍ਤਭਾਵ਼ਾਦੀਸੁ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਾ। **ਹੇਤੁਹੇਤੁਭੂਤਾ**ਤਿ ਕਾਰਣਸ੍ਸ ਕਾਰਣਭੂਤਾ। ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਾ ਹਿ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਕਾਰਣਂ, ਤੇਸਂ ਅਵ਼ਿਜ੍ਜਾ। **ਸੁਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ''ਅਸ੍ਸੁਤਵ਼ਾ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋ''ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੨, ੧੭; ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੨.੬੧; ਧ॰ ਸ॰ ੧੦੦੭) ਇਮਂ ਸੁਤ੍ਤਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵਦਤਿ। **ਅਵ਼ਿਜ੍ਜਾ ਸੋਕਾਦੀਨਂ ਕਾਰਣਨ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸਿਤਾ** ਅਸ੍ਸੁਤਵਤਾਯ ਅਵ਼ਿਜ੍ਜਾਭਿਭਵਨਦੀਪਨਿਯਾ ਤਦੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਵਚਨਤੋ। ''ਨ ਸੋਕਾਦੀਨਂ ਬਾਲਸ੍ਸ ਜਰਾਮਰਣਨਿਮਿਤ੍ਤਤਾਮਤ੍ਤਸ੍ਸ ਸਾਧਕਂ ਸੁਤ੍ਤ''ਨ੍ਤਿ ਵ਼ੁਤ੍ਤਮਤ੍ਥਂ ਪਾਕਟਂ ਕਾਤੁਂ **"ਨ ਚਾ"**ਤਿਆਦਿ ਵ਼ੁਤ੍ਤਂ। ਤੇਨ ਨ ਚ ਜਰਾਮਰਣਨਿਮਿਤ੍ਤਮੇਵ ਦੁਕ੍ਖਂ ਦੁਕ੍ਖਂ, ਅਥ ਖੋ ਅਵ਼ਿਜ੍ਜਾਨਿਮਿਤ੍ਤਮ੍ਪੇਤ੍ਥ ਵ਼ੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਏਵ਼ਂ ਜਰਾਮਰਣੇਨ ਸੋਕਾਦੀਨਂ ਏਕਸਙ੍ਖੇਪਂ ਕਤ੍ਵ਼ਾ ਦ੍ਵ਼ਾਦਸੇਵ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਙ੍ਗਾਨਿ ਵ਼ੇਦਿਤਬ੍ਬਾਨਿ।

> ਕਸ੍ਮਾ ਪਨੇਤ੍ਥ ਜਰਾਮਰਣਨ੍ਤਾ ਏਵ ਦੇਸਨਾ ਕਤਾ, ਕਿਂ ਤਤੋ ਪਰਾ ਪਵਤ੍ਤਿ ਨਤ੍ਥੀਤਿ? ਨੋ ਨਤ੍ਥਿ, ਅਪ੍ਪਹੀਨਕਿਲੇਸਸ੍ਸ ਹਿ ਕਮ੍ਮਤੋ, ਵ਼ਿਞ੍ਞਾਣਾਦਿਪਰਿਯੋਸਾਨਭੂਤਾਯ ਚ ਚੁਤਿਯਾ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਪਾਤੁਭਾਵ਼ੋਤਿ ਪਵਤ੍ਤਿਤਦੁਪਰਮਭੂਤਂ ਜਰਾਮਰਣਂ ਪੁਨਬ੍ਭਵ਼ਾਭਿਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਨਿਮਿਤ੍ਤਂ। ਤਂ ਪਨ ਕਮ੍ਮੂਪਪਤ੍ਤਿਭਵਤੋ ਜਾਤਿਯਾ ਦਸ੍ਸਿਤਤ੍ਤਾ ''ਭਵਪਚ੍ਚਯਾ ਜਾਤੀ''ਤਿ ਇਮਿਨਾਵ ਪਕਾਸਿਤਨ੍ਤਿ ਨ ਪੁਨ ਵ਼ੁਚ੍ਚਤਿ, ਨ ਤਤੋ ਪਰਂ ਪਵਤ੍ਤਿਯਾ ਅਭਾਵਤੋ। ਏਕਕਮ੍ਮਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਸ੍ਸ ਚ ਸਨ੍ਤਾਨਸ੍ਸ ਜਰਾਮਰਣਂ ਪਰਿਯੋਸਾਨਂ। ਸਤਿ ਕਿਲੇਸਵਟ੍ਟੇ ਕਮ੍ਮੁਨਾ ਤਤੋ ਪੁਨਬ੍ਭਵ਼ੂਪਪਤ੍ਤਿ, ਅਸਤਿ ਪਨ ਤਸ੍ਮਿਂ ''ਏਸੇਵਨ੍ਤੋ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸਾ''ਤਿ ਜਰਾਮਰਣਪਰਿਯੋਸਾਨਾਵ ਦੇਸਨਾ ਕਤਾ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਨ ਅਮਰਣਾ ਜਰਾ ਅਤ੍ਥਿ ਸਬ੍ਬੇਸਂ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਮਨ੍ਤਾਨਂ ਪਾਕਾਨਨ੍ਤਰਭੇਦਤੋ, ਨ ਚਾਜਰਂ ਮਰਣਂ ਅਪਾਕਭੇਦਾਭਾਵ਼ਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਦੁਭਯਮੇਕਮਙ੍ਗਂ ਕਤਂ, ਨ ਨਾਮਰੂਪਂ ਵ਼ਿਯ ਉਭਯਟ੍ਠਾਨੇ ਏਕਜ੍ਝਂ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ, ਸਲ਼ਾਯਤਨਂ ਵ਼ਿਯ ਵ਼ਾ ਆਯਤਨਭਾਵ਼ੇਨ ਕਿਚ੍ਚਸਮਤਾਯ। ਯਾ ਪਨਾਯਂ ਓਸਾਨਂ ਗਤਾ ਪੁਨਬ੍ਭਵ਼ਾਭਿਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿ ਦੀਪਿਤਾ, ਤਾਯ ''ਵ਼ਿਞ੍ਞਾਣਪਚ੍ਚਯਾ ਨਾਮਰੂਪ''ਨ੍ਤਿਆਦਿ, ਕਿਲੇਸਕਮ੍ਮਾਭਾਵ਼ੇ ਤਦਭਾਵਤੋ ''ਅਵ਼ਿਜ੍ਜਾਪਚ੍ਚਯਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾ''ਤਿ ਏਵਮਾਦਿ ਏਵ ਵ਼ਾ ਅਤ੍ਥਤੋ ਪਕਾਸਿਤੋ ਹੋਤੀਤਿ ਵਟ੍ਟਤ੍ਤਯਸ੍ਸ ਅਨਵਟ੍ਠਾਨੇਨ ਪਰਿਬ੍ਭਮਨਂ ਦਸ੍ਸਿਤਂ ਹੋਤਿ। ਅਥ ਵ਼ਾ ਜਰਾਗਹਣੇਨ ਪਰਿਪਕ੍ਕਪਰਿਪਕ੍ਕਤਰਾਦਿਕ੍ਕਮੇਨ ਵਤ੍ਤਮਾਨਂ ਨਾਮਰੂਪਾਦਿ, ਸੋਕਾਦਿ ਚ ਗਯ੍ਹਤਿ, ਤਥਾਸ੍ਸ ਪਰਿਪਾਕਕਾਲਵਤ੍ਤਿਨੀ ਅਵ਼ਿਜ੍ਜਾ ਚ। ਯਥਾਹ –
>
> ''ਸ ਖੋ ਸੋ, ਭਿਕ੍ਖਵ਼ੇ, ਕੁਮਾਰੋ ਵ਼ੁਦ੍ਧਿਮਨ੍ਵ਼ਾਯ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਂ ਪਰਿਪਾਕਮਨ੍ਵ਼ਾਯ ਪਞ੍ਚਹਿ ਕਾਮਗੁਣੇਹਿ ਸਮਪ੍ਪਿਤੋ ਸਮਙ੍ਗੀਭੂਤੋ ਪਰਿਚਾਰੇਤਿ ਚਕ੍ਖੁਵ਼ਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯੇਹਿ ਰੂਪੇਹਿ...ਪੇ॰... ਕਾਯਵ਼ਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯੇਹਿ ਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬੇਹਿ...ਪੇ॰... ਰਜਨੀਯੇਹਿ। ਸੋ ਚਕ੍ਖੁਨਾ ਰੂਪਂ ਦਿਸ੍ਵ਼ਾ ਪਿਯਰੂਪੇ ਰੂਪੇ ਸਾਰਜ੍ਜਤਿ, ਅਪ੍ਪਿਯਰੂਪੇ ਰੂਪੇ ਬ੍ਯਾਪਜ੍ਜਤਿ, ਅਨੁਪਟ੍ਠਿਤਕਾਯਸਤਿ ਚ ਵ਼ਿਹਰਤਿ ਪਰਿਤ੍ਤਚੇਤਸੋ, ਤਞ੍ਚ ਚੇਤੋਵ਼ਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਪਞ੍ਞਾਵ਼ਿਮੁਤ੍ਤਿਂ ਯਥਾਭੂਤਂ ਨਪ੍ਪਜਾਨਾਤਿ, ਯਤ੍ਥਸ੍ਸ ਤੇ ਪਾਪਕਾ ਅਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਅਪਰਿਸੇਸਾ ਨਿਰੁਜ੍ਝਨ੍ਤੀ''ਤਿਆਦਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੪੦੮)।

ਏਤ੍ਥ ਹਿ ਪਰਿਪਕ੍ਕਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸ ਛਸੁ ਦ੍ਵਾਰੇਸੁ ਸਰਾਗਾਦਿਗ੍ਗਹਣੇਨ ਤਦਵਿਨਾਭਾਵਿਤਾਯ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਯਾ ਅਪ੍ਪਜਾਨਨੇ ਚ ਸੋਕਾਦੀਨਂ ਪਚ੍ਚਯਭੂਤਾ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਪਕਾਸਿਤਾ। ਅਪਿਚ ''ਪਿਯਪ੍ਪਭਵਾ ਸੋਕਪਰਿਦੇਵਦੁਕ੍ਖਦੋਮਨਸ੍ਸੁਪਾਯਾਸਾ''ਤਿ ਵਚਨਤੋ ਕਾਮਾਸਵਭਵਾਸਵੇਹਿ, ''ਤਸ੍ਸ 'ਅਹਂ ਰੂਪਂ, ਮਮ ਰੂਪਨ੍ਤਿ ਪਰਿਯੁਟ੍ਠਟ੍ਠਾਯਿਨੋ...ਪੇ॰... ਰੂਪਵਿਪਰਿਣਾਮਞ੍ਞਥਾਭਾਵਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ ਸੋਕਪਰਿਦੇਵਦੁਕ੍ਖਦੋਮਨਸ੍ਸੁਪਾਯਾਸਾ''ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੩.੧) ਵਚਨਤੋ ਦਿਟ੍ਠਾਸਵਤੋ, ''ਅਸ੍ਸੁਤਵਾ''ਤਿਆਦਿਵਚਨਤੋ ਅਵਿਜ੍ਜਾਸਵਤੋ ਸੋਕਾਦੀਨਂ ਪਵਤ੍ਤਿ ਦੀਪਿਤਾਤਿ ਤੇਸਂ ਹੇਤੁਤਾਯ ਤਗ੍ਗਹਣੇਨ ਗਹਿਤਾ ਆਸਵਾ। ਤੇਸਂ ਸਯਞ੍ਚ ਜਰਾਸਭਾਵਤਾਯ ਜਰਾਗਹਣੇਨ ਗਯ੍ਹਨ੍ਤਿ, ਤਤੋ ਚ ''ਆਸਵਸਮੁਦਯਾ ਅਵਿਜ੍ਜਾਸਮੁਦਯੋ''ਤਿ ਵਚਨਤੋ ਆਸਵਨਿਮਿਤ੍ਤਾਯ ਚ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਜਰਾਗਹਣੇਨ ਗਹਣਂ। ਤਤੋ ਚ ''ਅਵਿਜ੍ਜਾਪਚ੍ਚਯਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾ''ਤਿ ਆਵਟ੍ਟਿਤਿ ਭਵਚਕ੍ਕਂ। ਅਪਿਚ ''ਸਙ੍ਖਾਰਪਚ੍ਚਯਾ ਵਿਞ੍ਞਾਣ''ਨ੍ਤਿ ਵਤ੍ਵਾ ''ਭਵਪਚ੍ਚਯਾ ਜਾਤੀ''ਤਿ ਵਦਨ੍ਤੇਨਪਿ ਭਵਚਕ੍ਕਸ੍ਸ ਅਨਵਟ੍ਠਾਨਤੋ ਪਰਿਬ੍ਭਮਨਂ ਦਸ੍ਸਿਤਂ। ਏਤ੍ਥ ਹਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣੇਨ ਅਵਿਜ੍ਜਾਨਿਵੁਤਸ੍ਸ ਪੁਨਬ੍ਭਵੋ ਦਸ੍ਸਿਤੋ, ਜਾਤਿਯਾ ਤਣ੍ਹਾਯ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਸ੍ਸ, ਉਭਯਤ੍ਥ ਉਭਿਨ੍ਨਂ ਅਨੁਵਤ੍ਤਮਾਨਤ੍ਤਾਤਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾਤਣ੍ਹਾਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਭਵਚਕ੍ਕਂ ਅਨਵਟ੍ਠਾਨਤੋ ਪਰਿਬ੍ਭਮਤੀਤਿ ਅਯਮਤ੍ਥੋ ਦੀਪਿਤੋਤਿ ਜਰਾਮਰਣਨ੍ਤਾਪਿ ਦੇਸਨਾ ਨ ਤਤੋ ਪਰਂ ਪਵਤ੍ਤਿਯਾ ਅਭਾਵਂ ਸੂਚੇਤਿ ਅਤਦਤ੍ਥਤ੍ਤਾ, ਨ ਚ ਪਚ੍ਚਯਨ੍ਤਰਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਮੇਵ ਪੁਨ ਵਚਨਨ੍ਤਿ ਸਕ੍ਕਾ ਵਿਞ੍ਞਾਤੁਂ ਏਕਤ੍ਤੇਵ ਤਦੁਭਯਦੇਸਨਾਯ ਤਸ੍ਸ ਸਿਦ੍ਧਤ੍ਤਾ। ਤਥਾ ਯਂ ਕਮ੍ਮਂ ਅਵਿਜ੍ਜਾਹੇਤੁਕਂ, ਤਂ ਤਣ੍ਹਾਹੇਤੁਕਮ੍ਪਿ। ਯਂ ਤਣ੍ਹਾਹੇਤੁਕਂ, ਤਂ ਅਵਿਜ੍ਜਾਹੇਤੁਕਮ੍ਪਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਕਸ੍ਮਾ? ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਭਵਮੂਲਾਨਂ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਾਵਿਰਹਤੋ। ਯਥਾ ਹਿ ਤਣ੍ਹਾਪਚ੍ਚਯਾ ਕਾਮੁਪਾਦਾਨਹੇਤੁਕਂ ਕਮ੍ਮਭਵਸਙ੍ਖਾਰਂ ਵਦਨ੍ਤੋ ਨ ਵਿਨਾ ਭਵਤਣ੍ਹਾਯ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾਨਂ ਪਚ੍ਚਯੋਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਤਥਾ ਤਮੇਵ ਅਵਿਜ੍ਜਾਪਚ੍ਚਯਂ ਦੇਸੇਨ੍ਤੋ ਨ ਅਨ੍ਤਰੇਨ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਭਵਤਣ੍ਹਾ ਕਮ੍ਮਭਵਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯੋਤਿ। ਤਤੋ ਚ ਪੁਬ੍ਬੇ ਪਵਤ੍ਤਾ ਅਵਿਜ੍ਜਾਦਿਪਚ੍ਚਯਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾਦਯੋ , ਤਣ੍ਹੁਪਾਦਾਨਾਦਿਪਚ੍ਚਯਾ ਭਵਾਦਯੋ ਚ, ਤਥਾ ਤਣ੍ਹਾਹੇਤੁਉਪਾਦਾਨਪਚ੍ਚਯਾ ਭਵੋ, ਅਵਿਜ੍ਜਾਪਚ੍ਚਯਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾ, ਭਵਪਚ੍ਚਯਾ ਜਾਤਿ, ਸਙ੍ਖਾਰਪਚ੍ਚਯਾ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ, ਜਾਤਿਪਚ੍ਚਯਾ ਜਰਾਮਰਣਂ, ਵਿਞ੍ਞਾਣਾਦਿਪਚ੍ਚਯਾਨਾਮਰੂਪਾਦੀਤਿ ਏਵਮੇਤੇਸਂ ਅਙ੍ਗਾਨਂ ਪੁਬ੍ਬਾਪਰਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ ਦਸ੍ਸਿਤੋ ਹੋਤੀਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਉਦ੍ਦੇਸਵਾਰਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਅਵਿਜ੍ਜਾਪਦਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੨੨੬. **ਪਿਤਾ ਕਥੀਯਤੀ**ਤਿ ਅਸੁਕੋ ਅਸੁਕਸ੍ਸ ਪਿਤਾਤਿ ਪਿਤੁਭਾਵੇਨ ਕਥੀਯਤਿ। ਕਥਿਯਮਾਨੇ ਚ ਅਸਨ੍ਤੇਹਤ੍ਥਂ ਅਞ੍ਞੇਹਿ ਮਿਤ੍ਤਦਤ੍ਤੇਹਿ ਵਿਸੇਸੇਤ੍ਵਾ ਕਥੀਯਤੀਤਿ ਤਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ਆਹ **"ਦੀਘੋ...ਪੇ॰... ਦਤ੍ਤੋ"**ਤਿ।

ਯਾਥਾਵੋਤਿ ਅਵਿਪਰੀਤੋ। **ਕਿਚ੍ਚਜਾਤਿਤੋ**ਤਿ ਪਟਿਚ੍ਛਾਦਨਕਿਚ੍ਚਤੋ, ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਟ੍ਠਾਨਤੋ ਚ।

ਗਹਣਕਾਰਣਵਸੇਨਾਤਿ ਗਹਣਸ੍ਸ ਕਾਰਣਭਾਵਵਸੇਨ। ਅਞ੍ਞਸੇਤਾਦੀਨਂ ਨਿਵਤ੍ਤਕਾਨੀਤਿ ਪਦਂ ਆਨੇਤ੍ਵਾ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ।

ਛਾਦੇਨ੍ਤਿਯਾਤਿ ਛਾਦਨਾਕਾਰੇਨ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿਯਾ। ਤਥਾ ਪਵਤ੍ਤਨਹੇਤੁ **ਤਂਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ** ਅਵਿਜ੍ਜਾਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ **ਦੁਕ੍ਖਾਰਮ੍ਮਣਾ** ਹੋਨ੍ਤਿ।

ਤਸ੍ਮਾਤਿ ਸਭਾਵਤੋ ਅਗਮ੍ਭੀਰਤ੍ਤਾ ਤੇਸਂ ਦੁਦ੍ਦਸਭਾਵਕਰਣੀ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਤਾ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। **ਇਤਰੇਸ**ਨ੍ਤਿ ਨਿਰੋਧਮਗ੍ਗਾਨਂ। ਸਮਾਨੇਪਿ ਪਣੀਤਅਸਂਕਿਲੇਸਿਕਾਦਿਭਾਵੇ ਸਪ੍ਪਚ੍ਚਯਤੋ ਅਪ੍ਪਚ੍ਚਯਸ੍ਸ ਵਿਸੇਸਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **"ਮਗ੍ਗਸ੍ਸਾ"**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਅਵਿਜ੍ਜਾਪਦਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਸਙ੍ਖਾਰਪਦਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

“ਸੋਧੇਤਿ ਅਪੁਞ੍ਞਫਲਤੋ”ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਪੁਞ੍ਞਸ੍ਸ ਵਿਪਾਕਦੁਕ੍ਖਵਿਵਿਤ੍ਤਤਂ ਆਹ, **“ਦੁਕ੍ਖਤੋ”**ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਚੇਤੋਦੁਕ੍ਖਵਿਵਿਤ੍ਤਤਂ, **“ਸਂਕਿਲੇਸਤੋ”**ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਕਿਲੇਸਦੁਕ੍ਖਵਿਵਿਤ੍ਤਤਂ। **“ਅਪੁਞ੍ਞਫਲਤੋ”**ਤਿ ਵਾ ਇਮਿਨਾ ਪੁਞ੍ਞਸ੍ਸ ਆਯਤਿਂ ਹਿਤਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **“ਦੁਕ੍ਖਸਂਕਿਲੇਸਤੋ”**ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਪਵਤ੍ਤਿਹਿਤਤਂ ਪਵਤ੍ਤਿਸੁਖਤਞ੍ਚ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਤਂਨਿਪ੍ਫਾਦਨੇਨਾ**ਤਿ ਹਿਤਸੁਖਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨੇਨ। ਪੁਜ੍ਜਭਵਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਕੋ **ਪੁਜ੍ਜਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਕੋ**।

‘‘ਏਵਮਿਦਂ ਪੁਞ੍ਞਂ ਪਵਡ੍ਢਤੀ’’ਤਿਆਦੀਸੁ ਪੁਞ੍ਞਫਲਮ੍ਪਿ ਪੁਞ੍ਞਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤੀਤਿ ਆਹ **“ਪੁਞ੍ਞੂਪਗਨ੍ਤਿ ਭਵਸਮ੍ਪਤ੍ਤੂਪਗ”**ਨ੍ਤਿ।

ਆਦਿਭਾਵਨਾਤਿ ‘‘ਪਥਵੀ ਪਥਵੀ’’ਤਿਆਦਿਨਾ ਕਸਿਣੇਸੁ ਪਵਤ੍ਤਭਾਵਨਾ। **ਪਥਵੀ ਪਥਵੀ**ਤਿ ਵਾ ਏਤ੍ਥ **ਇਤਿ**-ਸਦ੍ਦੋ ਆਦਿਅਤ੍ਥੋ, ਪਕਾਰਤ੍ਥੋ ਵਾ। ਤੇਨ ਇਤਰਕਸਿਣਾਨਂ ਗਹਣਂ। **ਆਦਿਭਾਵਨਾ**ਤਿਆਦਿਭੂਤਾ ਭਾਵਨਾ। ਸਾ ਹਿ ‘‘ਪਰਿਕਮ੍ਮ’’ਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। **ਮਣ੍ਡਲਕਰਣਂ** ਕਸਿਣਮਣ੍ਡਲਕਰਣਂ।

ਦਾਨਵਸੇਨਾਤਿ ਦੇਯ੍ਯਧਮ੍ਮਪਰਿਚ੍ਚਾਗਵਸੇਨ। **ਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕਾ ਧਮ੍ਮਾ ਦਾਨਂ** ਦਿਯ੍ਯਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ। **ਤਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਤੇਸੁ ਚਿਤ੍ਤਚੇਤਸਿਕੇਸੁ। **ਦਾਨਂ ਆਰਬ੍ਭਾ**ਤਿ ਤੇਹਿ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਯਮਾਨਂ ਪਰਿਚ੍ਚਾਗਂ ਉਦ੍ਦਿਸ੍ਸ। ਯਥਾ ਵਾ ਸੋ ਨਿਪ੍ਫਜ੍ਜਤਿ, ਤਥਾ ਠਪੇਤ੍ਵਾ। **ਅਧਿਕਿਚ੍ਚਾ**ਤਿ ਤਸ੍ਸੇਵ ਵੇਵਚਨਂ। ਯਥਾ ਵਾ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੇਹਿ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਯਮਾਨਾ ਦਾਨਕਿਰਿਯਾ ਨਿਪ੍ਫਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਅਧਿਕਤਂ ਪਾਪੁਣਾਤਿ, ਤਥਾ ਕਤ੍ਵਾ। ਚੇਤਨਾਵਸੇਨੇਵ ਹਿ ਦਾਨਾਦਿਕਮ੍ਮਨਿਪ੍ਫਤ੍ਤਿ। **ਇਤਰੇਸੂ**ਤਿ ‘‘ਸੀਲਂ ਆਰਬ੍ਭਾ’’ਤਿਆਦੀਸੁ।

ਅਸਰਿਕ੍ਖਕਮ੍ਪੀਤਿ ਅਤ੍ਤਨਾ ਅਸਦਿਸਮ੍ਪਿ ਕਟਤ੍ਤਾਰੂਪਨ੍ਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। **ਵਿਨਾਪਿ** ਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨਵਿਪਾਕੇਨ। **ਰੂਪਤਣ੍ਹਾਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸਾ**ਤਿ ‘‘ਰੂਪਤਣ੍ਹਾ’’ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਵੁਤ੍ਤਰੂਪਤਣ੍ਹਮਾਹ। **ਗੁਞ੍ਜ**ਨ੍ਤਿ ਗੁਞ੍ਜਫਲਪਰਿਮਾਣਂ ਧਾਰਣੀਯਵਤ੍ਥੁਂ। ਤਥਾ **ਤਣ੍ਡੁਲਂ**।

“ਵਚਨਵਿਸੇਸਮਤ੍ਤਮੇਵਾ”ਤਿ ਅਤ੍ਥਵਿਸੇਸਾਭਾਵੋ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥਵਿਸੇਸਾਭਾਵਮਾਹ **“ਕਾਯਦ੍ਵਾਰੇ ਪਵਤ੍ਤਿ ਏਵ ਹਿ ਆਦਾਨਾਦਿਪਾਪਨਾ”**ਤਿ। **ਪੁਰਿਮੇਨਾ**ਤਿ ‘‘ਕਾਯਦ੍ਵਾਰੇ ਪਵਤ੍ਤਾ’’ਤਿ ਇਮਿਨਾ। ਤਞ੍ਹਿ ਪਵਤ੍ਤਿਮਤ੍ਤਕਥਨਤੋ ਦ੍ਵਾਰੂਪਲਕ੍ਖਣਂ ਹੋਤਿ। **ਪਚ੍ਛਿਮੇਨਾ**ਤਿ ‘‘ਆਦਾਨਾ’’ਦਿਵਚਨੇਨ।

ਕਾਯਵਚੀਸਙ੍ਖਾਰਗ੍ਗਹਣੇਤਿ ਉਦ੍ਦੇਸਂ ਸਨ੍ਧਾਯਾਹ। **ਕਾਯਵਚੀਸਞ੍ਚੇਤਨਾਗਹਣੇ**ਤਿ ਨਿਦ੍ਦੇਸਂ। **ਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ। ਸਹਜਾਤਸ੍ਸ ਪਨ ਅਨਨ੍ਤਰਸ੍ਸ ਚ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿਯੇਵ। **“ਕੁਸਲਾ ਵਿਪਾਕਧਮ੍ਮਾ ਚਾ”**ਤਿ ਇਦਂ ਸੇਕ੍ਖਪੁਥੁਜ੍ਜਨਸਨ੍ਤਾਨੇ ਅਭਿਞ੍ਞਾਚੇਤਨਾ ਇਧਾਧਿਪ੍ਪੇਤਾ, ਨ ਇਤਰਾਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤੇਨ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਅਭਿਞ੍ਞਾਚੇਤਨਾਪਿ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯੋ ਸਿਯਾ ਕੁਸਲਸਭਾਵਤ੍ਤਾ, ਵਿਪਾਕਧਮ੍ਮਤ੍ਤਾ ਵਾ ਤਦਞ੍ਞਕੁਸਲਾਕੁਸਲਚੇਤਨਾ ਵਿਯਾਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਤਯਿਦਂ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਕੁਸਲਾਯ ਅਨੇਕਨ੍ਤਿਕਂ। ਨ ਹਿ ਸਾ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯੋ। ਅਥ ਵਿਪਾਕਦਾਯਿਨੀਤਿ ਵੁਚ੍ਚੇਯ੍ਯ, ਏਵਮ੍ਪਿ ਅਹੋਸਿਕਮ੍ਮੇਨ ਅਨੇਕਨ੍ਤਿਕਂ। ਨ ਹਿ ਤਸ੍ਸਾ ਵਿਪਾਕੁਪ੍ਪਾਦਨਂ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਆਹ **“ਨ ਵਿਪਾਕੁਪ੍ਪਾਦਨੇਨ ਕੁਸਲਤਾ ਵਿਪਾਕਧਮ੍ਮਤਾ ਚਾ”**ਤਿ। ਕੇਵਲਞ੍ਹਿ ਯਾ ਅਞ੍ਞੇਸਂ ਵਿਪਾਕਧਮ੍ਮਾਨਂ ਸਬ੍ਯਾਪਾਰਾ ਸਉਸ੍ਸਾਹਾ ਪਵਤ੍ਤਿ, ਤਦਾਕਾਰਾਵਸ੍ਸਾ ਅਪ੍ਪਹੀਨਕਿਲੇਸੇ ਸਨ੍ਤਾਨੇ ਪਵਤ੍ਤੀਤਿ ਵਿਪਾਕਧਮ੍ਮਤਾ, ਅਨਵਜ੍ਜਟ੍ਠੇਨ ਕੁਸਲਤਾ ਚ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਏਵਮ੍ਪਿ ਯਦਿ ਵਿਪਾਕਧਮ੍ਮਾ ਅਭਿਞ੍ਞਾਚੇਤਨਾ, ਕਥਂ ਅਵਿਪਾਕਾਤਿ? ਅਸਮ੍ਭਵਤੋਤਿ ਤਂ ਅਸਮ੍ਭਵਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **“ਸਾ ਪਨਾ”**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਅਭਿਞ੍ਞਾਚੇਤਨਾ ਹਿ ਯਦਿ ਵਿਪਾਕਂ ਉਪ੍ਪਾਦੇਯ੍ਯ, ਸਭੂਮਿਕਂ ਵਾ ਉਪ੍ਪਾਦੇਯ੍ਯ ਅਞ੍ਞਭੂਮਿਕਂ ਵਾ। ਤਤ੍ਥ ਅਞ੍ਞਭੂਮਿਕਸ੍ਸ ਤਾਵ ਉਪ੍ਪਾਦਨਂ ਅਯੁਤ੍ਤਂ ਪਚ੍ਚਯਾਭਾਵਤੋ, ਤਥਾ ਅਦਸ੍ਸਨਤੋ ਚ। ਤੇਨਾਹ **“ਨ ਹੀ”**ਤਿਆਦਿ। ਸਭੂਮਿਕਂ ਨਵਤ੍ਤਬ੍ਬਾਰਮ੍ਮਣਂ ਵਾ ਉਪ੍ਪਾਦੇਯ੍ਯ ਪਰਿਤ੍ਤਾਦਿਆਰਮ੍ਮਣਂ ਵਾ, ਤੇਸੁ ਅਤ੍ਤਨੋ ਕਮ੍ਮਸਮਾਨਾਰਮ੍ਮਣਤਾਯ ਰੂਪਾਵਚਰਵਿਪਾਕਸ੍ਸ ਦਸ੍ਸਿਤਤ੍ਤਾ, ਪਰਿਤ੍ਤਾਦਿਆਰਮ੍ਮਣਤ੍ਤਾ ਚ ਅਭਿਞ੍ਞਾਚੇਤਨਾਯ ਨਵਤ੍ਤਬ੍ਬਾਰਮ੍ਮਣਂ ਨ ਉਪ੍ਪਾਦੇਯ੍ਯ। ਤਥਾ ਏਕਨ੍ਤਨਵਤ੍ਤਬ੍ਬਾਰਮ੍ਮਣਤ੍ਤਾ ਰੂਪਾਵਚਰਵਿਪਾਕਸ੍ਸ ਪਰਿਤ੍ਤਾਦਿਆਰਮ੍ਮਣਞ੍ਚ ਨ ਉਪ੍ਪਾਦੇਯ੍ਯਾਤਿ ਅਯਮਸਮ੍ਭਵੋ। ਤੇਨਾਹ **“ਅਤ੍ਤਨਾ ਸਦਿਸਾਰਮ੍ਮਣਞ੍ਚਾ”**ਤਿਆਦਿ। ਤਤ੍ਥ **ਤਿਟ੍ਠਾਨਿਕ**ਨ੍ਤਿ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਭਵਙ੍ਗਚੁਤਿਵਸੇਨ ਠਾਨਤ੍ਤਯਵਨ੍ਤਂ। ‘‘ਪਥਵੀਕਸਿਣਂ ਆਪੋਕਸਿਣ’’ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਕੁਸਲੇਨ ਅਭਿਨ੍ਨਂ ਕਤ੍ਵਾ ਵਿਪਾਕਸ੍ਸ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਦੇਸਿਤਨ੍ਤਿ ਆਹ **“ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਕਣ੍ਡੇ...**

ਪੇ॰… ਵੁਤ੍ਤੁਤ੍ਤਾ"ਤਿ। ''ਰੂਪਾਵਚਰਤਿਕਚਤੁਕ੍ਕਜ੍ਝਾਨਾਨਿ ਕੁਸਲਤੋ ਚ ਵਿਪਾਕਤੋ ਚ ਕਿਰਿਯਤੋ ਚ ਚਤੁਤ੍ਥਸ੍ਸ ਝਾਨਸ੍ਸ ਵਿਪਾਕੋ ਆਕਾਸਾਨਞ੍ਚਾਯਤਨੰ ਆਕਿਞ੍ਚਞ੍ਞਾਯਤਨੰ ਇਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਨਵਤ੍ਤਬ੍ਬਾ ''ਪਰਿਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਾ''ਤਿਪਿ 'ਮਹਗ੍ਗਤਾਰਮ੍ਮਣਾ'ਤਿਪਿ 'ਅਪ੍ਪਮਾਣਾਰਮ੍ਮਣਾ'ਤਿਪੀ''ਤਿ ਵਚਨਤੋ ਰੂਪਾਵਚਰਵਿਪਾਕੋ ਏਕਨ੍ਤਨਵਤ੍ਤਬ੍ਬਾਰਮ੍ਮਣੋਤਿ ਆਹ **"ਨ ਚ ਰੂਪਾਵਚਰਵਿਪਾਕੋ ਪਰਿਤ੍ਤਾਦਿਆਰਮ੍ਮਣੋ ਅਤ੍ਥੀ**"ਤਿ। ਸ੍ਵਾਯਮਸਮ੍ਭਵੋ ਪਰਿਤ੍ਤਾਦਿਆਰਮ੍ਮਣਾਯ ਅਭਿਞ੍ਞਾਚੇਤਨਾਯ ਵਿਪਾਕਾਭਾਵੰ ਸਾਧੇਤਿ, ਨ ਨਵਤ੍ਤਬ੍ਬਾਰਮ੍ਮਣਾਯ। ਨਵਤ੍ਤਬ੍ਬਾਰਮ੍ਮਣਾਪਿ ਹਿ ਸਾ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਨ ਬਜਾਪੀਤਿ ਵਿਪਾਕਾਨੁਪ੍ਪਾਦਨੇ ਤਸ੍ਸਾ ਅਞ੍ਞੰ ਕਾਰਣੰ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ **"ਕਸਿਣੇਸੁ ਚਾ**"ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਸਮਾਧਿਵਿਜਮ੍ਭਨਭੂਤਾ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਸਮਾਧਿਸ੍ਸ ਆਨਿਸੰਸਮਤ੍ਤਨ੍ਤਿ **"ਸਮਾਧਿਫਲਸਦਿਸਾ**"ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਵਿਕੁਬ੍ਬਨਦਿਬ੍ਬਸਦ੍ਦਸਵਨਾਦਿਕਸ੍ਸ ਯਦਿਚ੍ਛਿਤਸ੍ਸ ਕਿਚ੍ਚਸ੍ਸ ਨਿਪ੍ਫਾਦਨਮਤ੍ਤੰ ਪਨ ਅਭਿਞ੍ਞਾਚੇਤਨਾ, ਨ ਕਾਲਨ੍ਤਰਫਲਾ, ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮਵੇਦਨੀਯੰ ਵਿਯ ਨਾਪਿ ਵਿਪਾਕਫਲਾ, ਅਥ ਖੋ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਆਨਿਸੰਸਫਲਾ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ।

> ਕੇਚਿ ਪਨ ''ਸਮਾਨਭੂਮਿਕਤੋ ਆਸੇਵਨਲਾਭੇਨ ਬਲਵਨ੍ਤਾਨਿ ਝਾਨਾਨੀਤਿ ਤਾਨਿ ਵਿਪਾਕੰ ਦੇਨ੍ਤਿ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਭਾਵਤੋ, ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਪਨ ਸਤਿਪਿ ਝਾਨਭਾਵੇ ਤਦਭਾਵਤੋ ਤਸ੍ਮਿੰ ਤਸ੍ਮਿੰ ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਆਗਨ੍ਤੁਕਾਵਾਤਿ ਦੁਬ੍ਬਲਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਵਿਪਾਕੰ ਨ ਦੇਤੀ''ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਤੰ ਅਕਾਰਣੰ ਪੁਨਪ੍ਪੁਨੰ ਪਰਿਕਮ੍ਮਵਸੇਨ ਅਭਿਞ੍ਞਾਯਪਿ ਵਸੀਭਾਵਸਬ੍ਭਾਵਤੋ। ਯੰ ਪਨ ਵਦਨ੍ਤਿ ''ਪਾਦਕਜ੍ਝਾਨੇ ਅਤ੍ਤਨਾ ਸਮਾਨਸਭਾਵੇਹਿ ਜਵਨੇਹਿ ਲਦ੍ਧਾਸੇਵਨੇ ਸਮ੍ਮਦੇਵ ਵਸੀਭਾਵਪ੍ਪਤ੍ਤੇ ਪਰਿਸੁਦ੍ਧਤਾਦਿਅਟ੍ਠਙ੍ਗਸਮਨ੍ਨਾਗਮੇਨ ਸਾਤਿਸਯੇ ਜਾਤੇ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨ੍ਤਿ, ਤਾਸਞ੍ਚ ਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨਿਕਤ੍ਤਾ ਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨਭੂਮਿਕੋ ਏਵ ਵਿਪਾਕੋ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇਯ੍ਯ, ਸੋ ਚ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਗੁਣੇਨ ਬਲਵਤਾ ਪਾਦਕਜ੍ਝਾਨੇਨੇਵ ਕਤੋਕਾਸੇਨ ਸਿਜ੍ਝਤੀਤਿ ਅਨੋਕਾਸਤਾਯ ਅਭਿਞ੍ਞਾ ਨ ਵਿਪਾਕੰ ਦੇਤੀ''ਤਿ। ਤਮ੍ਪਿ ਅਕਾਰਣੰ ਅਵਿਪਾਕਭਾਵਤੋ ਤਾਸੰ। ਸਤਿ ਹਿ ਵਿਪਾਕਦਾਯਿਭਾਵੇ ਵਿਪਾਕਸ੍ਸ ਅਨੋਕਾਸਚੋਦਨਾ ਯੁਤ੍ਤਾ, ਅਵਿਪਾਕਤਾ ਚ ਤਾਸੰ ਵੁਤ੍ਤਨਯਾ ਏਵ।

ਨ ਹੋਤੀਤਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯੋ ਨ ਹੋਤੀਤਿ। ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਚੇਤਨਾਪਿ ਅਭਿਞ੍ਞਾਚੇਤਨਾਤੋ ਨਿਬ੍ਬਿਸੇਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਮਞ੍ਞਮਾਨੋ ''ਵਿਪਾਕੇ''ਤਿ ਚ ਵਚਨੰ ਨ ਵਿਪਾਕਾਰਹਤਾਮਤ੍ਤਵਾਚਕੋ, ਅਥ ਖੋ ਵਿਪਾਕਸਬ੍ਭਾਵਵਾਚਕੋਤਿ ਆਹ **"ਵਿਚਾਰੇਤਬ੍ਬ**"ਨ੍ਤਿ। ਤਥਾ ਚ ਵੁਤ੍ਤੰ ''ਨ ਹਿ 'ਵਿਪਾਕੇ'ਤਿ ਵਚਨੰ ਵਿਪਾਕਧਮ੍ਮਵਚਨੰ ਵਿਯ ਵਿਪਾਕਾਰਹਤੰ ਵਦਤੀ''ਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਯੰ ਵਿਚਾਰੇਤਬ੍ਬੰ, ਤੰ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤਮੇਵ। ਇਦੰ ਪਨੇਤ੍ਥ ਸਨ੍ਨਿਟ੍ਠਾਨੰ – ਯਸ੍ਮਾ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਚੇਤਨਾ ਪਵਤ੍ਤਿਵਿਪਾਕਮੇਵ ਦੇਤਿ, ਨ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਵਿਪਾਕੰ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਸ੍ਸਾ ਪਵਤ੍ਤਿਵਿਪਾਕਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ਵਿਭਙ੍ਗੇ ਵਿਪਾਕੋ ਉਦ੍ਧਟੋ। ਉਭਯਵਿਪਾਕਦਾਯਿਕਾਯ ਪਨ ਚੇਤਨਾਯ ਨਾਨਾਕ੍ਖਣਿਕਕਮ੍ਮਪਚ੍ਚਯੋ ਵੁਚ੍ਚਤੀਤਿ ਤਦਭਾਵਤੋ ਪਟ੍ਠਾਨੇ ਤਸ੍ਸਾ ਸੋ ਨ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਯੰ ਪਨ ਅਟ੍ਠਕਥਾਯੰ ''ਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵੇ ਅਪਨੇਤਬ੍ਬਾ''ਤਿ (ਵਿਭ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੨੨੬ ਸਙ੍ਖਾਰਪਦਨਿਦ੍ਦੇਸ) ਵੁਤ੍ਤੰ, ਤੰ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਵਿਞ੍ਞਾਣਮੇਵ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤੰ। **"ਏਵੰ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਚੇਤਨਾਪਿ ਨ ਹੋਤੀ**"ਤਿ ਇਦਮ੍ਪਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਤਾਭਾਵਮਤ੍ਤੰ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਏਵਞ੍ਚੇਤ੍ਥ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞੰ ਪਾਲਿਯਾ ਅਟ੍ਠਕਥਾਯ ਚ ਅਵਿਰੋਧੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ।

ਏਤ੍ਥਾਤਿ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਚੇਤਨਾਯ ਵਿਪਾਕਦਾਨੇ। **ਅਮਤਗ੍ਗਪਥੇ**ਤਿ ਏਵੰਨਾਮਕੇ ਪਕਰਣੇ। ''ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਸਨ੍ਤਾਨੇ ਅਕੁਸਲਾ ਦਸ੍ਸਨੇਨ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾ, ਸੇਕ੍ਖਸਨ੍ਤਾਨੇ ਭਾਵਨਾਯ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾ''ਤਿ ਇਮਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ **"ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਾਨੰ ਪਨਾ**"ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। **"ਨ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤੀ**"ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੇ ਪਵਤ੍ਤਬਹਿਦ੍ਧਾਸੰਯੋਜਨਾਦੀਨੰ ਭਾਵਨਾਯ ਪਹਾਤਬ੍ਬਪਰਿਯਾਯਾਭਾਵੰ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **"ਯਦਿ ਵੁਚ੍ਚੇਯ੍ਯੁ**"ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਤਮੇਵਤ੍ਥੰ ਯੁਤ੍ਤਿਤੋ ਚ ਆਗਮਤੋ ਚ ਵਿਭਾਵੇਤਿ। ਤਤ੍ਥ **ਕੇਸਞ੍ਚੀ**ਤਿ ਸਕਭਣ੍ਡੇ ਛਨ੍ਦਰਾਗਾਦੀਨੰ। **ਕੇਚੀ**ਤਿ ਸਕ੍ਕਾਯਦਿਟ੍ਠਿਆਦਯੋ। **ਕਦਾਚੀ**ਤਿ ਅਤੀਤਾਦਿਕੇ ਕਿਸ੍ਮਿਞ੍ਚਿ ਕਾਲੇ। **ਚਤੁਤ੍ਥਾ**ਤਿਆਦਿ ਪਰਿਯਾਯਵਚਨੰ। **ਉਪਨਿਸ੍ਸਾਯਾ**ਤਿ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਪਚ੍ਚਯੇ ਕਤ੍ਵਾ।

ਇਤਰੇਸਨ੍ਤਿ ਨਦਸ੍ਸਨੇਨਪਹਾਤਬ੍ਬਾਨੰ। ਨ ਚ ਨ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। **ਏਵਞ੍ਚ ਕਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਪਾਲਿਯੰ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਗ੍ਗਹਣੇਨ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਸਹਗਤਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦੋ ਗਹਿਤੋ, ਨ ਯਤ੍ਥ ਕਤ੍ਥਚਿ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਨ੍ਤਿ ਏਵਮਤ੍ਥੋ ਸਤਿ। **ਤ**ਨ੍ਤਿ ਦਿਟ੍ਠਿੰ। ''ਅਤੀਤਾਦਿਭਾਵੇਨ ਨਵਤ੍ਤਬ੍ਬਤ੍ਤੇ''ਤਿ ਕਸ੍ਮਾ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਨਨੁ ਅਨਾਗਤਾ ਏਵ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾਤਿ? ਨ, ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਾਰਹਾ ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਅਨਾਗਤਾ ਨਾਮ, ਪਹਾਤਬ੍ਬਾ ਪਨ ਨ

ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਾਰਹਾਤਿ ਤੇਸਂ ਅਤੀਤਾਦਿਭਾਵੇਨ ਨਵਤ੍ਤਬ੍ਬਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾ। **ਦਸ੍ਸਨਂ ਅਪੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਭਾਵਿਤਂ ਦਸ੍ਸਨਮਗ੍ਗਂ ਉਪਨਿਧਾਯ। **ਸਹਾਯਵਿਰਹਾ**ਤਿ ਦਸ੍ਸਨਪਹਾਤਬ੍ਬਸਙ੍ਖਾਤਸਹਕਾਰਿਕਾਰਣਾਭਾਵਤੋ। **ਵਿਪਾਕਂ ਨ ਜਨਯਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਸਕਲਕਿਲੇਸਪਰਿਕ੍ਖਯੇ ਵਿਯ ਏਕਚ੍ਚਪਰਿਕ੍ਖਯੇਪਿ ਤਨ੍ਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਤਂ ਏਕਚ੍ਚਂ ਕਮ੍ਮਂ ਨ ਵਿਪਚ੍ਚਤੀਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। **ਵਿਪਾਕੋ ਵਿਭਙ੍ਗੇ ਵੁਤ੍ਤੋ**ਤਿ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਪਵਤ੍ਤਿਭੇਦਂ ਦੁਵਿਧਮ੍ਪਿ ਵਿਪਾਕਂ ਸਨ੍ਧਾਯਾਹ।

ਅਕੁਸਲਾਨਨ੍ਤਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਵਿਸੇਸਾਨਂ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਸਨ੍ਤਾਨੇ ਅਕੁਸਲਾਨਂ। **ਅਪ੍ਪਹਾਤਬ੍ਬਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਅਪ੍ਪਹਾਤਬ੍ਬਸਭਾਵਾਨਂ ਕੁਸਲਾਦੀਨਂ। **ਅਪ੍ਪਹਾਤਬ੍ਬਵਿਰੁਦ੍ਧਸਭਾਵਤਾ** ਸਾਵਜ੍ਜਤਾ। “**ਏਵਮ੍ਪੀ**”ਤਿਆਦਿ ਦੋਸਨ੍ਤਰਦਸ੍ਸਨਂ। ਤੇਨ ਯਦਿਪਿ ਤੇਸਂ ਅਕੁਸਲਾਨਂ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਤਿਕੇ ਤਤਿਯਪਦਸਙ੍ਗਹੋ ਨ ਸਿਯਾ, ਨਵਤ੍ਤਬ੍ਬਤਾ ਪਨ ਆਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਦੀਪੇਤਿ। ਸਬ੍ਬੇਨ ਸਬ੍ਬਂ ਧਮ੍ਮਵਸੇਨ ਅਸਙ੍ਗਹਿਤਸ੍ਸ ਤਿਕਦੁਕੇਸੁ ਨਵਤ੍ਤਬ੍ਬਤਾਪਤ੍ਤੀਤਿ ਆਹ “**ਨਾਪਜ੍ਜਤੀ**”ਤਿ। ਇਦਾਨਿ ਤਂ ਨਵਤ੍ਤਬ੍ਬਤਾਨਾਪਜ੍ਜਨਂ ‘‘ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਕਣ੍ਡੇ’’ਤਿਆਦਿਨਾ ਕਾਰਣਤੋ, ਨਿਦਸ੍ਸਨਤੋ ਚ ਵਿਭਾਵੇਤਿ। **ਯਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਯਸ੍ਮਿਂ ਤਿਕੇ। **ਨਿਯੋਗਤੋ**ਤਿ ਨਿਯਮਤੋ ਏਕਨ੍ਤਤੋ। **ਤੇਸ**ਨ੍ਤਿ ਪਦਤ੍ਤਯਸਙ੍ਗਹਿਤਧਮ੍ਮਾਨਂ। **ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਪਦੇਸੁ ਵਿਯਾ**ਤਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੇਸੁ ਪਠਮਾਦੀਸੁ ਤੀਸੁ ਪਦੇਸੁ। ਯਥਾ ਭਿਨ੍ਦਿਤਬ੍ਬਾ ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਾ, ਇਤਰੇ ਚ ਯਥਾਰਹਂ ਰਾਸਿਤ੍ਤਯਵਸੇਨ ਭਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਭਜਾਪਿਤਾ ਤਂਤਂਕੋਟ੍ਠਾਸਤੋ ਕਤਾ, ਏਵਂ। **ਤਤ੍ਥਾਪੀ**ਤਿ ਚਤੁਤ੍ਥਕੋਟ੍ਠਾਸੇਪਿ। **ਭਜਾਪੇਤਬ੍ਬੇ**ਤਿ ਨਵਤ੍ਤਬ੍ਬਭਾਵਂ ਭਜਾਪੇਤਬ੍ਬੇ। **ਤਦਭਾਵਾ**ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਚਤੁਤ੍ਥਕੋਟ੍ਠਾਸਸ੍ਸ ਅਭਾਵਾ। **ਤਥਾ**ਤਿ ਨਵਤ੍ਤਬ੍ਬਭਾਵੇਨ।

ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਤ੍ਤਿਕੇ ਅਤੀਤਾ, ਇਧ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਅਕੁਸਲਾ ਨ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਅਪੇਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬਭਾਵੇਨਾਰਹਿਤਾਪਿ ਤਂਸਭਾਵਾਨਤਿਵਤ੍ਤਨਤੋ ਤਥਾ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤੀਤਿ ਨਵਤ੍ਤਬ੍ਬਤਾਪਤ੍ਤਿਦੋਸਂ ਪਰਿਹਰਨ੍ਤੋ ਤਸ੍ਸ ਉਦਾਹਰਣਂ ਤਾਵ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ “**ਅਥ ਵਾ ਯਥਾ ਸਪ੍ਪਟਿਘੇਹੀ**”ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਂਸਭਾਵੋ ਚੇਤ੍ਥ ਸਾਵਜ੍ਜਤਾਵਿਸਿਟ੍ਠੋ ਦਸ੍ਸਨਪਹਾਤਬ੍ਬਭਾਵਾਭਾਵੋ। “**ਏਵਞ੍ਚ ਸਤੀ**”ਤਿਆਦਿਨਾ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਪਕ੍ਖੇ ਲਦ੍ਧਗੁਣਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਭਾਵਨਾਯ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਚ ਭਾਵਨਾਯ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾਨਂ, ਤਤ੍ਥ ਪੁਰਿਮਾਨਂ ਅਮੁਖਜਸਭਾਵਤ੍ਤਾ, ਪਚ੍ਛਿਮਾਨਂ ਅਵਿਪਾਕਤ੍ਤਾ ਨਾਨਾਕ੍ਖਣਿਕਕਮ੍ਮਪਚ੍ਚਯਤਾ ਨ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਯਥਾ ਚ ਭਾਵਨਾਯ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾਨਂ ਨਾਨਾਕ੍ਖਣਿਕਕਮ੍ਮਪਚ੍ਚਯਭਾਵੋ ਨਤ੍ਥਿ, ਏਵਂ ਦਸ੍ਸਨੇਨ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾਨਂ ਵਸੇਨ ਤੇਸਂ ਪਚ੍ਚਯਲਾਭੋਪਿ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ “**ਨ ਚ…ਪੇ॰… ਵੁਤ੍ਤਾ**”ਤਿ ਵਤ੍ਵਾ ਤਤ੍ਥ ਕਾਰਣਮਾਹ “**ਯੇ ਹਿ…ਪੇ॰… ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀ**”ਤਿ। ਤਤ੍ਥ **ਨ ਤੇ ਦਸ੍ਸਨਤੋ ਉਦ੍ਧਂ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਯੇ ਦਸ੍ਸਨੇਨ ਪਹਾਤਬ੍ਬਪਚ੍ਚਯਾ ਕਿਲੇਸਾ, ਤੇ ਦਸ੍ਸਨੇਨ ਪਹਾਤਬ੍ਬਪਕ੍ਖਿਕਾ ਏਵਾਤਿ ਤੇਸਂ ਭਾਵਨਾਯ ਪਹਾਤਬ੍ਬਪਰਿਯਾਯੋ ਏਵ ਨਤ੍ਥਿ, ਕਥਂ ਤੇਸਂ ਵਸੇਨ ਦਸ੍ਸਨੇਨ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾ ਭਾਵਨਾਯ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾਨਂ ਕੇਨਚਿ ਪਚ੍ਚਯੇਨ ਪਚ੍ਚਯੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚੇਯ੍ਯਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਥ ਵਾ ਯੇ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਸਨ੍ਤਾਨੇ ਨ ਦਸ੍ਸਨੇਨ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾ, ਨ ਤੇ ਪਰਮਤ੍ਥਤੋ ਭਾਵਨਾਯ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾ। ਯੇ ਪਨ ਤੇ ਸੇਕ੍ਖਸਨ੍ਤਾਨੇ, ਨ ਤੇਸਂ ਪਚ੍ਚਯਭੂਤਾ ਦਸ੍ਸਨੇਨ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਏਵਮ੍ਪਿ ਦਸ੍ਸਨੇਨ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾ ਭਾਵਨਾਯ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾਨਂ ਕੇਨਚਿ ਪਚ੍ਚਯੇਨ ਪਚ੍ਚਯੋਤਿ ਨ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਯਦਿ ਦਸ੍ਸਨੇਨਪਹਾਤਬ੍ਬਪਚ੍ਚਯਾ ਕਿਲੇਸਾ ਦਸ੍ਸਨਪਕ੍ਖਿਕਾ, ਤਪ੍ਪਚ੍ਚਯਂ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਸਹਗਤਂ ਦਸ੍ਸਨੇਨ ਪਹਾਤਬ੍ਬਂ ਸਿਯਾਤਿ ਕਥਂ ਤਸ੍ਸ ਏਕਨ੍ਤਭਾਵਨਾਯ ਪਹਾਤਬ੍ਬਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਚੋਦਨਂ ਸਨ੍ਧਾਯਾਹ “**ਦਸ੍ਸਨੇਨ ਪਹਾਤਬ੍ਬਪਚ੍ਚਯਸ੍ਸਾ**”ਤਿਆਦਿ। **ਤਸ੍ਮਾ**ਤਿ ਯਸ੍ਮਾ ਸਰਾਗਵੀਤਰਾਗਸਨ੍ਤਾਨੇਸੁ ਸਹਾਯਵੇਕਲ੍ਲੇਨ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਵਿਪਾਕਾਵਿਪਾਕਧਮ੍ਮਤਾ ਵਿਯ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਸੇਕ੍ਖਸਨ੍ਤਾਨੇਸੁ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਸਹਗਤਸ੍ਸ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਸਵਿਪਾਕਾਵਿਪਾਕਤਾ ਸਿਦ੍ਧਾ, ਤਸ੍ਮਾ। **ਤਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਸਹਗਤਸ੍ਸ। **ਤਾਦਿਸਸ੍ਸੇ**ਵਾਤਿ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਸਹਗਤਭਾਵੇਨ ਏਕਸਭਾਵਸ੍ਸ।

ਏਤ੍ਥ ਚ ਯਂ ‘‘ਨ ਭਾਵਨਾਯ ਪਹਾਤਬ੍ਬਮ੍ਪਿ ਅਤ੍ਥਿ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਸਹਗਤ’’ਨ੍ਤਿਆਦਿ ਅਮਤਗ੍ਗਪਥੇ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਤਂ ਅਕਾਰਣਂ, ਕਸ੍ਮਾ? ਤਸ੍ਸ ਏਕਨ੍ਤੇਨ ਭਾਵਨਾਯ ਪਹਾਤਬ੍ਬਤ੍ਤਾ। ਯਥਾਹ ‘‘ਕਤਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਭਾਵਨਾਯ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾ? ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਸਹਗਤੋ ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦੋ’’ਤਿ (ਧ॰ ਸ॰ ੧੫੯੩)। ਯਦਿ ਹਿ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਸਹਗਤਂ ਨ ਭਾਵਨਾਯ ਪਹਾਤਬ੍ਬਮ੍ਪਿ ਅਭਵਿਸ੍ਸ, ਯਥਾ ਅਤੀਤਾਰਮ੍ਮਣਤ੍ਤਿਕੇ ‘‘ਨਿਯੋਗਾ ਅਨਾਗਤਾਰਮ੍ਮਣਾ ਨਤ੍ਥੀ’’ਤਿ ਵਤ੍ਵਾ ‘‘ਕਾਮਾਵਚਰਕੁਸਲਸ੍ਸ ਵਿਪਾਕਤੋ ਦਸ ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਾ’’ਤਿਆਦਿਨਾ ਪੁਨ ਵਿਭਜਿਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਏਵਮਿਧਾਪਿ ‘‘ਕਤਮੇ ਧਮ੍ਮਾ ਭਾਵਨਾਯ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾ? ਨਿਯੋਗਾ ਭਾਵਨਾਯ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾ ਨਤ੍ਥੀ’’ਤਿ ਵਤ੍ਵਾ ‘‘ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਸਹਗਤੋ ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦੋ ਸਿਯਾ ਭਾਵਨਾਯ ਪਹਾਤਬ੍ਬੋ, ਸਿਯਾ ਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੋ

‘ਦਸ੍ਸਨੇਨ ਪਹਾਤਬ੍ਬੋ’ਤਿਪਿ ‘ਭਾਵਨਾਯ ਪਹਾਤਬ੍ਬੋ’ਤਿਪੀ’’ਤਿਆਦਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੰ ਸਿਯਾ, ਨ ਚ ਤਥਾ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਯਾ ਚ ਤਮਤ੍ਥੰ ਪਟਿਪਾਦੇਨ੍ਤੇਨ ‘‘ਯਦਿ ਵੁਚ੍ਚੇਯ੍ਯੁ’’ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਯੁਤ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਸਾਪਿ ਅਯੁਤ੍ਤਿ। ਕਸ੍ਮਾ? ਦਸ੍ਸਨੇਨ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾਰਮ੍ਮਣਾਨੰ ਰਾਗਦਿਟ੍ਠਿਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛੁਦ੍ਧਚ੍ਚਾਨੰ ਦਸ੍ਸਨੇਨ ਪਹਾਤਬ੍ਬਭਾਵਸ੍ਸੇਵ ਇਚ੍ਛਿਤਤ੍ਤਾ।

ਯਞ੍ਚ ‘‘ਉਦ੍ਧਚ੍ਚੰ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀ’’ਤਿ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਸਹਗਤਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦੋ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ ਅਧਿਪਤਿਪਚ੍ਚਯਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਸ੍ਸ ਅਨੁਦ੍ਧਰਣੰ ਕਾਰਣਭਾਵੇਨ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਤਮ੍ਪਿ ਅਕਾਰਣੰ ਅਞ੍ਞਥਾਪਿ ਸਾਵਸੇਸਪਾਠਦਸ੍ਸਨਤੋ। ਤਥਾ ਹਿ ‘‘ਅਤੀਤੋ ਧਮ੍ਮੋ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ, ਅਨਾਗਤੋ ਧਮ੍ਮੋ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਆਰਮ੍ਮਣਪਚ੍ਚਯੇਨ ਪਚ੍ਚਯੋ’’ਤਿ (ਪਟ੍ਠਾ॰ ੨.੧੮.੨) ਏਤੇਸੰ ਵਿਭਙ੍ਗੇ ਚੇਤੋਪਰਿਯਞਾਣਗ੍ਗਹਣੰ ਕਤ੍ਵਾ ‘‘ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਧਮ੍ਮੋ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸਾ’’ਤਿ ਇਮਸ੍ਸ ਵਿਭਙ੍ਗੇ ਲਬ੍ਭਮਾਨਮ੍ਪਿ ਚੇਤੋਪਰਿਯਞਾਣਗ੍ਗਹਣੰ ਨ ਕਤੰ।

ਸਹਾਯਭਾਵੋ ਚ ਦਸ੍ਸਨੇਨ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾਨੰ ਭਾਵਨਾਯ ਪਹਾਤਬ੍ਬਸ੍ਸ ਵਿਪਾਕਦਾਨੰ ਪਤਿ ਵਿਚਾਰੇਤਬ੍ਬੋ। ਕਿੰ ਅਵਿਜ੍ਜਾਦਿ ਵਿਯ ਦਾਨਾਦੀਨੰ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਏਵ ਵਿਕੁਪ੍ਪਾਦਨਸਮਤ੍ਥਤਾਪਾਦਨੇਨ ਦਸ੍ਸਨੇਨ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾ ਭਾਵਨਾਯ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾਨੰ ਸਹਕਾਰਿਕਾਰਣੰ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਉਦਾਹੁ ਕਿਲੇਸੋ ਵਿਯ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਦਾਨੇ ਸਤੀਤਿ, ਕਿਞ੍ਚੇਤ੍ਥ – ਯਦਿ ਪੁਰਿਮਨਯੋ, ਸੋਤਾਪਨ੍ਨਾਦਿਸੇਕ੍ਖਸਨ੍ਤਾਨੇ ਭਾਵਨਾਯ ਪਹਾਤਬ੍ਬਸ੍ਸ ਕਿਰਿਯਭਾਵੋ ਆਪਜ੍ਜਤਿ, ਸਹਾਯਵੇਕਲ੍ਲੇਨ ਅਵਿਪਾਕਸਭਾਵਤਾਯ ਆਪਾਦਿਤਤ੍ਤਾ ਖੀਣਤਣ੍ਹਾਵਿਜ੍ਜਾਮਾਨੇ ਸਨ੍ਤਾਨੇ ਦਾਨਾਦਿ ਵਿਯ। ਅਥ ਦੁਤਿਯੋ, ਭਾਵਨਾਯ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾਭਿਮਤਸ੍ਸਾਪਿ ਦਸ੍ਸਨੇਨ ਪਹਾਤਬ੍ਬਭਾਵੋ ਆਪਜ੍ਜਤਿ, ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਦਾਨੇ ਸਤਿ ਅਪਾਯਗਮਨੀਯਸਭਾਵਾਨਤਿਵਤ੍ਤਨਤੋ। ਯੰ ਪਨੇਤ੍ਥ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੰ, ਤੰ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤਮੇਵ, ਤਸ੍ਮਾ ਪਾਲ਼ਿਯਾ ਅਟ੍ਠਕਥਾਯ ਚ ਅਵਿਰੁਜ੍ਝਨਵਸੇਨੇਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥਵਿਨਿਚ੍ਛਯੋ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਸਾਤਿ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਚੇਤਨਾ। **ਵਿਞ੍ਞਾਣਪਚ੍ਚਯਭਾਵੇ**ਤਿ ਸਮ੍ਪੁਣ੍ਣਵਿਪਾਕਵਿਞ੍ਞਾਣਪਚ੍ਚਯਭਾਵੇ। **ਕਾਰਣੰ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ**ਤਿ ਅਵਿਕਲਫਲੁਪ੍ਪਾਦਨਾਧਿਕਾਰੇ ਤਦਭਾਵਤੋ ਯਦਿਪਿ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਚੇਤਨਾ ਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵੇ ਅਪਨੇਤਬ੍ਬਾ, ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਪਨ ਪਚ੍ਚੁਯੁਪ੍ਪਨ੍ਨਭਾਵੇ ਗਹੇਤਬ੍ਬਾਤਿ ਇਮੰ ਕਾਰਣੰ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ। **ਸਬ੍ਬਾਪੀ**ਤਿ ਵੀਸਤਿਪਿ। ਤੇਨਾਹ **“ਏਕਵੀਸਤੀਤਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਾ”**ਨ੍ਤਿ। **ਤ**ਨ੍ਤਿ ਯੇਨ ਕਾਰਣੇਨ ਸਙ੍ਖਾਰਗ੍ਗਹਣੇਨ ਅਭਿਞ੍ਞਾਚੇਤਨਾਯ ਅਗ੍ਗਹਣੰ, ਤੰ ਕਾਰਣੰ। **ਇਤਰਾਵਚਨਸ੍ਸਾਪੀ**ਤਿ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਚੇਤਨਾਵਚਨਸ੍ਸਾਪਿ। ਕਿੰ ਪਨ ਤੰ? ਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵਾਭਾਵੋ ਏਵ। **ਭੇਦਾਭਾਵਾ**ਤਿ ਕਾਯਵਚੀਸਙ੍ਖਾਰਵਸੇਨ ਵਿਭਾਗਾਭਾਵਤੋ। **ਸੰਯੋਗੋ**ਤਿ ਤਿਕਨ੍ਤਰਪਦਵਸੇਨ ਸੰਯੋਜਨੰ, ਤਥਾ ਸਙ੍ਗਹੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਸੁਖਸਞ੍ਞਾਯ ਗਹਣੰ ਅਸ੍ਸਾਦਨਨ੍ਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੇਨਾਹ **“ਸੁਖਸਞ੍ਞਾਯ…ਪੇ॰… ਦਸ੍ਸੇਤੀ”**ਤਿ। **“ਸੁਖਸਞ੍ਞਾਯਾ”**ਤਿ ਚ ਇਦੰ ਕਰਣਤ੍ਥੇ ਕਰਣਵਚਨੰ। ਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋ ਹਿ ਦੁਕ੍ਖੇ ਸੁਖਸਞ੍ਞਾ। ਯੰ ਪਨ ਅਟ੍ਠਕਥਾਯੰ ‘‘ਅਞ੍ਞਾਣੇਨਾ’’ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਤੰ ਹੇਤੁਮ੍ਹਿ ਕਰਣਵਚਨੰ ਵਿਪਲ੍ਲਾਸਸ੍ਸਾਦਨਾਨੰ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਹੇਤੁਭਾਵਦਸ੍ਸਨਤੋ। ‘‘ਰਥੋ ਸੇਤਪਰਿਕ੍ਖਾਰੋ’’ਤਿਆਦੀਸੁ (ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੫.੪) ਪਰਿਵਾਰਤ੍ਥੋਪਿ ਪਰਿਕ੍ਖਾਰਸਦ੍ਦੋ ਹੋਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ **“ਤਣ੍ਹਾਯ ਪਰਿਵਾਰੇ”**ਤਿ। **ਤਣ੍ਹਾਪਰਿਵਾਰੇ**ਤਿ ਚ ਤਣ੍ਹਾਯ ਕਿਚ੍ਚਸਾਧਨੇਨ ਸਙ੍ਖਾਰਾਨੰ ਸਹਕਾਰਿਕਾਰਣਭਾਵੰ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਪਰਿਕ੍ਖਾਰਟ੍ਠੋ ਸਙ੍ਖਾਰਟ੍ਠੋ ਵਿਯ ਭੂਸਨਟ੍ਠੋ ਹੋਤੀਤਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **“ਸਙ੍ਖਤੇ ਅਲਙ੍ਕਤੇ”**ਤਿ ਆਹ। **ਪਰਿਕ੍ਖਰੋਤਿ** ਯਥਾ ਫਲਦਾਨਸਮਤ੍ਥਾ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਤਥਾ ਸਙ੍ਖਰੋਤਿ। **ਅਮਰਣਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਅਮਤਤ੍ਥਾ, ਨਿਬ੍ਬਾਨਤ੍ਥਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਦੁਕ੍ਕਰਕਿਰਿਯਾ**ਤਿ ਪਞ੍ਚਾਤਪਤਪ੍ਪਨਾਦਿਦੁਕ੍ਕਰਚਰਿਯਾ। ਦੇਵਭਾਵਾਯ ਤਪੋ **ਦੇਵਭਾਵਤ੍ਥੰ ਤਪੋ**। ਮਾਰੇਤੀਤਿ **ਮਰੋ** ਹੇਤੁਅਤ੍ਥੰ ਅਨ੍ਤੋਨੀਤੰ ਕਤ੍ਵਾ। ਅਮਙ੍ਗਲਮ੍ਪਿ ਮਙ੍ਗਲਪਰਿਯਾਯੇਨ ਵੋਹਰਨ੍ਤਿ ਮਙ੍ਗਲਿਕਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ **“ਦਿਟ੍ਠੇ ਅਦਿਟ੍ਠਸਦ੍ਦੋ ਵਿਯਾ”**ਤਿ ਯਥਾ ‘‘ਅਸਿਵੇ ਸਿਵਾ’’ਤਿ।

ਪਪਾਤੰ ਪਤਨਦੁਕ੍ਖਸਦਿਸਨ੍ਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤੰ **“ਜਾਤਿਆਦਿਪਪਾਤਦੁਕ੍ਖਾ”**ਨ੍ਤਿ। ਇਨ੍ਦੁਦ੍ਦੁਬ੍ਰਹ੍ਮਕੂਟਸਞ੍ਞਿਤਪਬ੍ਬਤਸਿਖਰਪ੍ਪਪਾਤੋ **ਮਰੁਪਪਾਤੋ**। ਤੰ ਪੁਞ੍ਞਫਲੰ ਅਤ੍ਥੋ ਪਯੋਜਨੰ ਏਤਸ੍ਸਾਤਿ **ਤਦਤ੍ਥੋ**।

ਪਰਿਬ੍ਬਾਜਿਕਾਯ ਤਰੁਣਿਯਾ। **ਅਸਵਸੋ** ਅਸੇਰਿਵਿਹਾਰੀ। ਕਿਲੇਸਾਸੁਚਿਪਗ੍ਘਰਣੇਨ ਪਣ੍ਡਿਤੇਹਿ **ਜਿਗੁਚ੍ਛਨੀਯਂ**। ਰਾਗਾਦਿਪਰਿਲ਼ਾਹੇਨ, ਕਟੁਕਵਿਪਾਕਤਾਯ ਚ **ਦੁਕ੍ਖਂ**। **ਆਰਭਤਿ** ਕਰੋਤਿ। ਸਭਯਸ੍ਸਾਪਿ ਪਿਸਾਚਨਗਰਸ੍ਸ ਕਾਮਗੁਣਸਮਿਦ੍ਧਿਯਾ ਸੁਖਵਿਪਲ੍ਲਾਸਹੇਤੁਭਾਵੋ ਵਿਯਾਤਿ ਯੋਜਨਾ। ਭਿਨ੍ਨਜਾਤਿਯੇਨ ਅਵੋਮਿਸ੍ਸਤਾ **ਨਿਰਨ੍ਤਰਤਾ**। ਜਰਾਯ ਮਰਣੇਨ ਚ ਅਞ੍ਞਥਤ੍ਤਂ ਵਿ**ਪਰਿਣਾਮੋ**।

‘‘ਨ ਤਾਵਾਹਂ ਪਾਪਿਮ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਯਿਸ੍ਸਾਮੀ’’ਤਿ ਵਚਨਤੋ ‘‘ਤਾਤ ਏਹਿ, ਤਾਵ ਇਦਂ ਰਜ੍ਜਂ ਪਟਿਪਜ੍ਜਾਹੀ’’ਤਿਆਦੀਸੁ ਯਦਿਪਿ ਪਰਿਮਾਣਨਿਯਮਨਕਮਪਦਪੂਰਣਮਤ੍ਤਾਦੀਸੁਪਿ **ਤਾਵ**-ਸਦ੍ਦੋ ਦਿਸ੍ਸਤਿ, ਇਧ ਪਨ ਵਕ੍ਖਮਾਨਤ੍ਥਾਪੇਕ੍ਖੋ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ “**ਤਾਵਾਤਿ ਵਤ੍ਤੁਬ੍ਬਨ੍ਤਰਾਪੇਕ੍ਖੋ ਨਿਪਾਤੋ**”ਤਿ। **ਅਵਿਜ੍ਜਾਪਚ੍ਚਯਾ ਪਨ…ਪੇ॰… ਦਸ੍ਸੇਤੀ**ਤਿ ਪੁਬ੍ਬੇਨਾਪਰਂ ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਂ ਅਵਿਰੁਜ੍ਝਨਮਾਹ।

ਰਾਗਾਦਿਅਸ੍ਸਾਦਨਕਾਲੇਸੂਤਿ ਰਾਗਾਦੀਨਂ ਅਸ੍ਸਾਦਨਕਾਲੇਸੁ। ‘‘ਰਾਗਦਿਟ੍ਠਿਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਯਾ’’ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਰਾਗਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਯ ਤਾਵ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਯੋਜਨਾ ਹੋਤੁ ਰਾਗਸ੍ਸ ਅਸ੍ਸਾਦਨਭਾਵਤੋ, ਦਿਟ੍ਠਿਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਯ ਪਨ ਕਥਨ੍ਤਿ ਆਹ “**ਤਦਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ ਚ ਦਿਟ੍ਠੀ…ਪੇ॰… ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ**”ਤਿ। **ਤਂਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਰਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਰਾਗਾਦਿਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਰਸ੍ਸ। **ਅਵਿਜ੍ਜਾਰਮ੍ਮਣਾਦਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਆਰਮ੍ਮਣਾਦਿਤਂ। **ਆਦਿ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ਆਰਮ੍ਮਣਾਧਿਪਤਿਆਰਮ੍ਮਣੂਪਨਿਸ੍ਸਯਪਕਤੂਪਨਿਸ੍ਸਯੇ, ਅਨਨ੍ਤਰਾਦਿਕੇ ਚ ਪਚ੍ਚਯੇ ਸਙ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ। **ਅਨਵਿਜ੍ਜਾਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਨ ਅਵਿਜ੍ਜਾਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਅਵਿਜ੍ਜਂ ਅਨਾਰਬ੍ਭ ਪਵਤ੍ਤਸ੍ਸ। **ਆਰਮ੍ਮਣਾਧਿਪਤਿਅਨਨ੍ਤਰਾਦਿਪਚ੍ਚਯਵਚਨੇਸੂ**ਤਿ ਆਰਮ੍ਮਣਾਧਿਪਤਿਆਰਮ੍ਮਣੂਪਨਿਸ੍ਸਯਪਚ੍ਚਯਵਚਨੇਸੁ ਅਵੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਨਵਿਜ੍ਜਾਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ, ਅਨਨ੍ਤਰਾਦਿਪਚ੍ਚਯਵਚਨੇਸੁ ਅਵੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਪਠਮਜਵਨਸ੍ਸ, ਦ੍ਵੀਸੁਪਿ ਵੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਵਿਜ੍ਜਾਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਦੁਤਿਯਾਦਿਜਵਨਸ੍ਸਾਤਿ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ। ਅਨਨ੍ਤਰਪਚ੍ਚਯਲਾਭਿਨੋ ਅਨਨ੍ਤਰਾਦਿਨਾ, ਸਹਜਾਤਸ੍ਸ ਹੇਤੁਆਦਿਨਾ, ਅਸਹਜਾਤਸ੍ਸ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਾਦਿਨਾ ਸਙ੍ਖਾਰਸ੍ਸ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤੀਤਿ ਅਯਮਤ੍ਥੋ “**ਯਂ ਕਿਞ੍ਚੀ**”ਤਿਆਦਿਨਾ ਦਸ੍ਸਿਤੋਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। **ਸਮਤਿਕ੍ਕਮਭਵਪਤ੍ਥਨਾਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾਸਮਤਿਕ੍ਕਮਤ੍ਥਾਯ ਅਰੂਪਾਵਚਰਜ੍ਝਾਨਾਨਿ ਉਪ੍ਪਾਦੇਨ੍ਤਸ੍ਸ, ਅਵਿਜ੍ਜਾਸਮ੍ਮੂਲ਼੍ਹਤ੍ਤਾ ਅਰੂਪਭਵਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯੋ ਪਤ੍ਥੇਤ੍ਵਾ ਤਾਨੇਵ ਝਾਨਾਨਿ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇਨ੍ਤਸ੍ਸਾਤਿ ਪੁਞ੍ਞਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰੇ ਵੁਤ੍ਤੇਨ ਨਯੇਨ, ਵੁਤ੍ਤਨਯਾਨੁਸਾਰੇਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਏਕਕਾਰਣਵਾਦੋ ਆਪਜ੍ਜਤਿ ਯਥਾ ਪਕਤਿਇਸ੍ਸਰਪਜਾਪਤਿਪੁਰਿਸਕਾਲਾਦਿਵਾਦਾ। ਏਕਸ੍ਮਿਂਯੇਵ ਲੋਕਸ੍ਸ ਕਾਰਣਭੂਤੇ ਸਤਿ ਤਤੋ ਸਕਲਾਯ ਪਵਤ੍ਤਿਯਾ ਅਨਵਸੇਸਤੋ, ਸਬ੍ਬਦਾ ਚ ਪਵਤ੍ਤਿਤਬ੍ਬਂ ਅਪੇਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬਸ੍ਸ ਕਾਰਣਨ੍ਤਰਸ੍ਸ ਅਭਾਵਤੋ। ਨ ਚੇਤਂ ਅਤ੍ਥਿ ਕਮੇਨੇਵ ਪਵਤ੍ਤਿਯਾ ਦਸ੍ਸਨਤੋ। ਕਾਰਣਨ੍ਤਰਾਪੇਕ੍ਖਤਾਯ ਪਨ ਏਕਕਾਰਣਵਾਦੋ ਅਪਹਤੋ ਸਿਯਾ ਏਕਸ੍ਸ ਚ ਅਨੇਕਸਭਾਵਤਾਭਾਵਾ। ਯਤ੍ਤਕਾ ਤਤੋ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨ੍ਤਿ, ਸਬ੍ਬੇਹਿ ਤੇਹਿ ਸਮਾਨਸਭਾਵੇਹੇਵ ਭਵਿਤਬ੍ਬਂ, ਨ ਵਿਸਦਿਸੇਹਿ, ਇਤਰਥਾ ਤਸ੍ਸ ਏਕਭਾਵੋ ਏਵ ਨ ਸਿਯਾਤਿ ਇਮਮਤ੍ਥਮਾਹ “**ਸਬ੍ਬਸ੍ਸ…ਪੇ॰… ਪਤ੍ਤਿਤੋ ਚਾ**”ਤਿ। **ਪਾਰਿਸੇਸੇਨਾ**ਤਿ ਏਕਤੋ ਏਕਂ, ਏਕਤੋ ਅਨੇਕਂ, ਅਨੇਕਤੋ ਏਕਨ੍ਤਿ ਇਮੇਸੁ **ਤੀਸੁ ਪਕਾਰੇਸੁ ਅਵਿਜ੍ਜਮਾਨੇਸੁ** ਅਨੁਪਲਬ੍ਭਮਾਨੇਸੁ ਪਾਰਿਸੇਸਞ੍ਞਾਯੇਨ। ਅਨੇਕਤੋ ਅਨੇਕਨ੍ਤਿ ਏਕਸ੍ਮਿਂ **ਚਤੁਤ੍ਥੇ ਏਵ ਚ** ਪਕਾਰੇ **ਵਿਜ੍ਜਮਾਨੇ**। ਯਦਿਦਂ ‘‘ਅਵਿਜ੍ਜਾਪਚ੍ਚਯਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾ, ਫਸ੍ਸਪਚ੍ਚਯਾ ਵੇਦਨਾ’’ਤਿਆਦਿਨਾ ਏਕਹੇਤੁਫਲਦੀਪਨਂ, ਤਂ ਏਤ੍ਥ ਦੇਸਨਾਵਿਲਾਸੇਨ, ਵਿਨੇਯਜਜ੍ਝਾਸਯਵਸੇਨ ਵਾ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਪਧਾਨਪਾਕਟਾਸਾਧਾਰਣਭਾਵਵਿਭਾਵਨਤ੍ਥਨ੍ਤਿ ਏਕਹੇਤੁਫਲਦੀਪਨਂ **ਨ ਨੁਪਪਜ੍ਜਤਿ** ਉਪਪਜ੍ਜਤਿਯੇਵਾਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ “**ਯਸ੍ਮਾ**”ਤਿਆਦਿਨਾ।

ਯਥਾਫਸ੍ਸਨ੍ਤਿ ਸੁਖਵੇਦਨੀਯਾਦਿਚਕ੍ਖੁਸਮ੍ਫਸ੍ਸਾਦਿਤਂਤਂਫਸ੍ਸਾਨੁਰੂਪਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤੀਤਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ “**ਸੁਖਵੇਦਨੀਯ**”ਨ੍ਤਿਆਦਿਂ ਵਤ੍ਵਾ “**ਵੇਦਨਾਵਵਤ੍ਥਾਨਤੋ**”ਤਿ ਪਦਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ “**ਸਮਾਨੇਸੂ**”ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ **ਸਮਾਨੇਸੂ**ਤਿ ਅਵਿਸਿਟ੍ਠੇਸੁ। **ਫਸ੍ਸਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਸੁਖਵੇਦਨੀਯਾਦਿਫਸ੍ਸਵਸੇਨ। **ਵਿਪਰਿਯਾਯਾਭਾਵਤੋ**ਤਿ ਬਜਤ੍ਤਯਾਭਾਵਤੋ। ਨ ਹਿ ਕਦਾਚਿ ਸੁਖਵੇਦਨੀਯਂ ਫਸ੍ਸਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਦੁਕ੍ਖਵੇਦਨਾ, ਦੁਕ੍ਖਾਦਿਵੇਦਨੀਯਂ ਵਾ ਫਸ੍ਸਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਸੁਖਵੇਦਨਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। **ਸੁਖਾਦਿਚਕ੍ਖੁਸਮ੍ਫਸ੍ਸਜਾਦੀਨ**ਨ੍ਤਿ

ਸੁਖਾਦੀਨੰ, ਚਕ੍ਖੁਸਮ੍ਫਸ੍ਸਜਾਦੀਨਞ੍ਚ ਵੇਦਨਾਨੰ। **ਓਲ਼ਾਰਿਕਸੁਖੁਮਾਦੀ**ਤਿ **ਆਦਿ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ਹੀਨਪਣੀਤਾਦਿਸਙ੍ਗਹੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਤਤ੍ਥ ਯੰ ਉਪਾਦਾਯ ਯਾ ਵੇਦਨਾ ''ਓਲ਼ਾਰਿਕਾ, ਹੀਨਾ''ਤਿ ਵਾ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਨ ਤੰਯੇਵ ਉਪਾਦਾਯ ਤਸ੍ਸਾ ਕਦਾਚਿਪਿ ਸੁਖੁਮਤਾ ਪਣੀਤਤਾ ਵਾ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ "**ਓਲ਼ਾਰਿਕਸੁਖੁਮਾਦਿਸਙ੍ਕਰਾਭਾਵਤੋ**"ਤਿ। **ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਸਮ੍ਫਸ੍ਸਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਸੁਖਵੇਦਨੀਯਾਦਿਫਸ੍ਸਸ੍ਸ। ਸੁਖਵੇਦਨੀਯਫਸ੍ਸਤੋਯੇਵ ਸੁਖਵੇਦਨਾ, ਨ ਇਤਰਫਸ੍ਸਤੋ। ਸੁਖਵੇਦਨੀਯਫਸ੍ਸਤੋ ਸੁਖਵੇਦਨਾਵ, ਨ ਇਤਰਵੇਦਨਾ। ਤਥਾ ਸੇਸੇਸੁਪੀਤਿ ਉਭਯਪਦਨਿਯਮਵਸੇਨ ਯਥਾਫਸ੍ਸੰ ਵੇਦਨਾਵਵਤ੍ਥਾਨੰ, ਯਥਾਵੇਦਨੰ ਫਸ੍ਸਵਵਤ੍ਥਾਨਨ੍ਤਿ ਪਦਦ੍ਵਯੇਨ ਕਾਰਣਨ੍ਤਰਾਸਮ੍ਮਿਸ੍ਸਤਾ ਫਲਸ੍ਸ, ਫਲਨ੍ਤਰਾਸਮ੍ਮਿਸ੍ਸਤਾ ਚ ਕਾਰਣਸ੍ਸ ਦਸ੍ਸਿਤਾ ਪਠਮਪਕ੍ਖੇ ਅਸੰਕਿਣ੍ਣਤਾਵਵਤ੍ਥਾਨਨ੍ਤਿ ਕਤ੍ਵਾ। ਦੁਤਿਯਪਕ੍ਖੇ ਪਨ ਪਚ੍ਚਯਭੇਦਭਿਨ੍ਨੇਨ ਕਾਰਣਵਿਸੇਸੇਨ ਫਲਵਿਸੇਸੋ, ਫਲਵਿਸੇਸੇਨ ਚ ਕਾਰਣਵਿਸੇਸੋ ਨਿਚ੍ਛੀਯਤੀਤਿ ਅਯਮਤ੍ਥੋ ਦਸ੍ਸਿਤੋ ਸਨ੍ਨਿਟ੍ਠਾਨੰ ਵਵਤ੍ਥਾਨਨ੍ਤਿ ਕਤ੍ਵਾ। ਪੁਰਿਮਸ੍ਮਿਞ੍ਚ ਪਕ੍ਖੇ ਧਮ੍ਮਾਨੰ ਅਸਙ੍ਕਰਤੋ ਵਵਤ੍ਥਾਨੰ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਦੁਤਿਯਸ੍ਮਿਞ੍ਚ ਯਥਾਵਵਤ੍ਥਿਤਭਾਵਜਾਨਨਨ੍ਤਿ ਅਯਮੇਤੇਸੰ ਵਿਸੇਸੋ। **ਉਤੁਆਦਯੋ**ਤਿ **ਆਦਿ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ਚਿਤ੍ਤਵਿਸਮਾਚਾਰਾ ਪਿਤ੍ਤਵਾਤਾਦਯੋਪਿ ਸਙ੍ਗਯ੍ਹਨ੍ਤਿ। ਏਕਸ੍ਮਿੰ ਦੋਸੇ ਕੁਪਿਤੇ ਇਤਰੇਪਿ ਖੋਭੰ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ। ਸਨ੍ਤੇਸੁਪਿ ਤੇਸੁ **ਸੇਮ੍ਹਪਟਿਕਾਰੇਨ ਰੋਗਵੂਪਸਮਤੋ** ਸੇਮ੍ਹੋ ਪਾਕਟੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

''ਭਵੋ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾਨੰ ਸਙ੍ਖਾਰਾਨੰ ਕਾਰਣਸ੍ਸ ਪਕਾਰਣੰ, ਕਾਰਣਮੇਵ ਵਾ ਤਣ੍ਹਾਤਿ ਆਹ "**ਤਣ੍ਹਾਯ ਸਙ੍ਖਾਰਕਾਰਣਭਾਵਸ੍ਸ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ**"ਤਿ। **ਤਸ੍ਸਾਪੀ**ਤਿ ਤਣ੍ਹਾਯਪਿ। ਤਣ੍ਹਾ ਹਿ ਕਾਮਾਸਵੋ ਭਵਾਸਵੋ ਚ। ਕਾਮਾਸਵਭਵਾਸਵਾ ਕਾਮੁਪਾਦਾਨੰ, ਦਿਟ੍ਠਾਸਵੋ ਇਤਰੁਪਾਦਾਨਨ੍ਤਿ ਆਹ "**ਚਤੁਰੁਪਾਦਾਨਭੂਤਾ ਕਾਮਭਵਦਿਟ੍ਠਾਸਵਾ**"ਤਿ। ਤੇ ਚ ''ਉਪਾਦਾਨਪਚ੍ਚਯਾ ਭਵੋ''ਤਿ ਵਚਨਤੋ ਉਪਾਦਾਨਞ੍ਚ, ''ਤਣ੍ਹਾਪਚ੍ਚਯਾ ਉਪਾਦਾਨ''ਨ੍ਤਿ ਵਚਨਤੋ ਤਣ੍ਹਾ ਚ ਸਙ੍ਖਾਰਸ੍ਸ ਕਾਰਣਨ੍ਤਿ ਪਾਕਟਾ। ਅਨਸ੍ਸਾਦਨੀਯੇਸੁ ਅਨੇਕਾਦੀਨਵੋਕਿਣ੍ਣੇਸੁ ਸਙ੍ਖਾਰੇਸੁ ਅਸ੍ਸਾਦਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਵਿਨਾ ਨ ਹੋਤੀਤਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ਆਹ "**ਅਸ੍ਸਾਦਾਨੁਪਸ੍ਸਿਨੋ...ਪੇ॰... ਦਸ੍ਸਿਤਾ ਹੋਤੀ**"ਤਿ। **ਖੀਣਾਸਵਸ੍ਸ ਸਙ੍ਖਾਰਾਭਾਵਤੋ**ਤਿ ਬਜਤਿਰੇਕੇਨਪਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਸਙ੍ਖਾਰਕਾਰਣਭਾਵੰ ਵਿਭਾਵੇਤਿ। ਏਕਨ੍ਤੇਨ ਹਿ ਖੀਣਾਸਵੋਵ ਵਿਦ੍ਦੂਸੁ। ਏਤੇਨ ਬਾਲਾਨੰ ਏਵ ਸਮ੍ਭਵਤੋ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਅਸਾਧਾਰਣਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਵਤ੍ਥਾਰਮ੍ਮਣਾਦੀਨਿ ਹਿ ਇਤਰੇਸਮ੍ਪਿ ਸਾਧਾਰਣਾਨਿ। ਵਤ੍ਥਾਰਮ੍ਮਣਤਣ੍ਹੁਪਾਦਾਨਾਦੀਨਿ ਵਿਯ ਅਵਿਜ੍ਜਾਪਿ ਪੁਞ੍ਞਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰਾਦੀਨੰ ਸਾਧਾਰਣਕਾਰਣਨ੍ਤਿ ਚੋਦਨੰ ਮਨਸਿ ਕਤ੍ਵਾ ਆਹ "**ਪੁਞ੍ਞਭਵਾਦੀ**"ਤਿਆਦਿ। ਤਤ੍ਥ **ਆਦਿ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ਅਪੁਞ੍ਞਾਨੇਞ੍ਜਭਵਾ ਗਹੇਤਬ੍ਬਾ। **ਪੁਞ੍ਞਭ**ਵੋਤਿ ਪੁਞ੍ਞਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰਹੇਤੁਕੋ ਉਪਪਤ੍ਤਿਭਵੋ। ਏਸ ਨਯੋ ਸੇਸੇਸੁ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਕਿਚ੍ਚਕਰਣਟ੍ਠਾਨਭੇਦੇਨ ਕਿਚ੍ਚਵਤੀ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਭਿਨ੍ਨਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸਿਤਾ। ਨ ਹਿ ਯਦਵਤ੍ਥਾ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਪੁਞ੍ਞਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰਾਨੰ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯੋ, ਤਦਵਤ੍ਥਾ ਏਵ ਇਤਰੇਸੰ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯੋਤਿ ਸਕ੍ਕਾ ਵਿਞ੍ਞਾਤੁੰ। ਏਤ੍ਥ ਚ **ਭਵਾਦੀਨਵਪ੍ਪਟਿਚ੍ਛਾਦਨ**ਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥਤੋ ਪੁਞ੍ਞਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰਾਦੀਨੰ ਤੰਤੰਭਵਸਙ੍ਖਾਤਦੁਕ੍ਖਹੇਤੁਸਭਾਵਾਨਭਿਸਮਯਨਿਮਿਤ੍ਤਤਾ।

ਠਾਨਨ੍ਤਿ ਧਰਮਾਨਤਾ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ "**ਠਾਨਵਿਰੁਦ੍ਧੋਤਿ ਅਤ੍ਥਿਤਾਵਿਰੁਦ੍ਧੋ**"ਤਿ। ਠਾਨਾਵਿਰੁਦ੍ਧਾ ਚਕ੍ਖੁਰੂਪਾਦਯੋ। ''ਪੁਰਿਮਚਿਤ੍ਤਞ੍ਚੀ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਠਾਨਵਿਰੁਦ੍ਧੋ ਚ ਉਦਾਹਟੋਤਿ ਆਹ "**ਨ ਇਦੰ ਏਕਨ੍ਤਿਕੰ ਸਿਯਾ**"ਤਿ। ''ਚਕ੍ਖੁਰੂਪਾਦਯੋ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਹਿ ਪਰਤੋ ਠਾਨਾਵਿਰੁਦ੍ਧਾ ਉਦਾਹਰੀਯਨ੍ਤੀਤਿ। ਪੁਰਿਮਸਿਪ੍ਪਾਦਿਸਿਕ੍ਖਾ ਹਿ ਪਚ੍ਛਾ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨਸਿਪ੍ਪਾਦਿਕਿਰਿਯਾਨੰ ਸਮੋਧਾਨਾਸਮ੍ਭਵਾ ਠਾਨਵਿਰੋਧੋਤਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਮਤ੍ਥੰ ਸਮਤ੍ਥੇਤੁੰ "**ਨ ਚ ਸਿਪ੍ਪਾਦੀਨ**"ਨ੍ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਤਤ੍ਥ **ਤ**ਨ੍ਤਿ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਆਦਿਠਾਨੰ। **ਇਧਾ**ਤਿ ਠਾਨਸਭਾਵਕਿਚ੍ਚਾਦਿਗ੍ਗਹਣੇ। **ਆਦਿ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ਆਰਮ੍ਮਣਭੂਮਿਸਨ੍ਤਾਨਾਦਿਵਿਰੁਦ੍ਧਾ ਗਹੇਤਬ੍ਬਾ, ਤੇ ਚ ਅਨੁਲੋਮਤੋ ਗੋਤ੍ਰਭੁਸ੍ਸ, ਗੋਤ੍ਰਭੁਤੋ ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਲਿਙ੍ਗਪਰਿਵਤ੍ਤਨਾਦਿਵਸੇਨ ਚ ਪਵਤ੍ਤਿਯੰ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਨਮਨਰੁਪ੍ਪਨਵਿਰੋਧਾ ਸਭਾਵਵਿਰੁਦ੍ਧੋ ਪਚ੍ਚਯੋਤਿ ਯੋਜਨਾ। ਤਤ੍ਥ **ਨਮਨਰੁਪ੍ਪਨ**ਨ੍ਤਿ ਅਰੂਪਰੂਪਭਾਵਮੇਵ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਕਮ੍ਮੰ ਚੇਤਨਾਸਭਾਵੰ, ਰੂਪੰ ਰੁਪ੍ਪਨਸਭਾਵਨ੍ਤਿ ਸਭਾਵਵਿਰੁਦ੍ਧੰ। **ਮਧੁਰਮ੍ਬਿਲਰਸਾਦੀ**ਤਿ ਖੀਰੰ ਮਧੁਰਰਸੰ ਪਿਤ੍ਤੁਪਸਮਨੰ ਮਧੁਰਵਿਪਾਕਸਭਾਵੰ, ਦਧਿ ਅਮ੍ਬਿਲਰਸੰ ਪਿਤ੍ਤਬ੍ਰੂਹਨੰ ਕਟੁਕਵਿਪਾਕਸਭਾਵਨ੍ਤਿ ਅਤੋ ਸਭਾਵਵਿਰੋਧਾ।

ਦਧਿਆਦੀਨੀਤਿ ਦਧਿਪਲਾਲਾਨਿ। **ਭੂਤਿਣਕਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਭੂਤਿਣਕਨਾਮਕਸ੍ਸ ਓਸਧਿਵਿਸੇਸਸ੍ਸ। **ਅਵੀ** ਨਾਮ ਏਲ਼ਕਾ, ਤਾ ਪਨ ਯੇਭੁਯਜੇਨ ਰਤ੍ਤਲੋਮਕਾ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ "**ਰਤ੍ਤਾ ਏਲ਼ਕਾ**"ਤਿ। ਵਿਪਾਕਾਨਮ੍ਪਿ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵਤੋ, ਅਵਿਪਾਕਾਨਮ੍ਪਿ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਭਾਵਤੋ ਨ

ਵਿਪਾਕਧਮ੍ਮਵਿਪਾਕਾਪੇਕ੍ਖਾ ਪਚ੍ਚਯਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਤਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ “**ਵਿਪਾਕਾਯੇਵ ਤੇ ਚ ਨਾ**”ਤਿ। ਤੇਨਾਹ “**ਤਸ੍ਮਾ**”ਤਿਆਦਿ। **ਤਦਵਿਪਾਕਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਤਸ੍ਸਾ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਅਵਿਪਾਕਭੂਤਾਨਂ। **ਨ ਨ ਯੁਜ੍ਜਤਿ** ਯੁਜ੍ਜਤਿ ਏਵ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਤਾਮਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਤ੍ਤਾ। **ਤਦਵਿਰੁਦ੍ਧਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਤਾਯ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਅਵਿਰੁਦ੍ਧਾਨਂ।

ਪੁਬ੍ਬਾਪਰਿਯਵਵਤ੍ਥਾਨਨ੍ਤਿ ਕਾਯਪਵਤ੍ତਿਗਤਿਜਾਤਿਆਦੀਨਂ ਯਥਾਰਹਂ ਪੁਬ੍ਬਾਪਰਭਾਵੇਨ ਪਵਤ੍ਤਿ, ਸਾ ਪਨ ਕੇਨਚਿ ਅਕਟਾ ਅਕਟਵਿਧਾ ਪਟਿਨਿਯਤਸਭਾਵਾਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ ਨਿਯਤਿਵਾਦਿਨਾ ਵੁਤ੍ਤਨਿਦਸ੍ਸਨਂ ਆਹਰਨ੍ਤੋ “**ਅਚ੍ਛੇਜ੍ਜਸੁਤ੍ਤਾਵੁਤਾਭੇਜ੍ਜਮਣੀਨਂ ਵਿਯਾ**”ਤਿ ਆਹ। ਦੁਤਿਯਵਿਕਪ੍ਪੇ **ਸਙ੍ਗਤੀ**ਤਿ ਅਧਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦੋ ਯਾਦਿਚ੍ਛਿਕਤਾ, ਯਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ‘‘ਯਦਿਚ੍ਛਾਯ ਪਵਤ੍ਤਨਂ ਨਿਵਤ੍ਤਨਂ ਯਦਿਚ੍ਛਾਯਾ’’ਤਿਆਦਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। **ਭਾਵੋ**ਤਿ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਸਭਾਵਸਿਦ੍ਧਿਤਾ, ਯਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵਦਨ੍ਤਿ ‘‘ਕਣ੍ਟਕਸ੍ਸ ਕੋਟਿਤਿਖਿਣਭਾਵਂ, ਕਪਿਟ੍ਠਫਲਸ੍ਸ ਵਟ੍ਟਭਾਵਂ, ਮਿਗਪਕ੍ਖੀਨਂ ਵਾ ਵਿਚਿਤ੍ਤਵਣ੍ਣਸਣ੍ਠਾਨਾਦਿਤਂ ਕੋ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰੋਤਿ, ਕੇਵਲਂ ਸਭਾਵਸਿਦ੍ਧੋਵਾਯਂ ਵਿਸੇਸੋ’’ਤਿ। ਤੇਨਾਹ ‘‘ਸਬ੍ਬੇ ਸਤ੍ਤਾ, ਸਬ੍ਬੇ ਪਾਣਾ , ਸਬ੍ਬੇ ਭੂਤਾ, ਸਬ੍ਬੇ ਜੀਵਾ ਅਵਸਾ ਅਬਲਾ ਅਵੀਰਿਯਾ ਨਿਯਤਿਸਙ੍ਗਤਿਭਾਵਪਰਿਣਤਾ’’ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੬੮)। **ਏਤੇਹਿ ਵਿਕਪ੍ਪਨੇਹੀ**ਤਿ ਚੁਤਿਆਦੀਸੁ ਸਮ੍ਮੂਲ੍ਹਤਾਯ ‘‘ਸਤ੍ਤੋ ਮਰਤੀ’’ਤਿਆਦਿਵਿਕਪ੍ਪਨੇਹਿ ਕਾਰਣਭੂਤੇਹਿ। **ਅਕੁਸਲਂ ਚਿਤ੍ਤਂ ਕਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਅਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰਪਰਿਬ੍ਰੂਹਨੇਨ ਚਿਤ੍ਤਂ ਅਕੁਸਲਂ ਕਤ੍ਵਾ।

ਸੁਤ੍ਤਾਦਿਧਮ੍ਮਨ੍ਤਿ ਸੁਤ੍ਤਗੇਯ੍ਯਾਦਿਪਰਿਯਤ੍ਤਿਧਮ੍ਮਂ। ਪਰਿਯਤ੍ਤਿਧਮ੍ਮਞ੍ਹਿ ਸਮ੍ਮਦੇਵ ਜਾਨਨ੍ਤੋ ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਧਮ੍ਮਂ ਪਰਿਪੂਰੇਤ੍ਵਾ ਪਟਿਵੇਧਧਮ੍ਮੇ ਪਤਿਟ੍ਠਹਤਿ। **ਤ**ਨ੍ਤਿ ਤਂ ਜਾਨਨਂ, ਨਿਬ੍ਬਾਨਾਭਿਸਮਯੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਸਙ੍ਖਾਰਪਦਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਵਿਞ੍ਞਾਣਪਦਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੨੨੭. **ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਰਪਚ੍ਚਯਾ**ਤਿ ਪੁਞ੍ਞਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰਾਦਿਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਕਾਰਸਙ੍ਖਾਰਪਚ੍ਚਯਾ। ਵਿਞ੍ਞਾਣਾਦਯੋ ਵੇਦਨਾਪਰਿਯੋਸਾਨਾ ਏਤਰਹਿ ਵਿਪਾਕਵਟ੍ਟਭੂਤਾ ਇਧਾਧਿਪ੍ਪੇਤਾਤਿ ਆਹ “**ਤਂਕਮ੍ਮਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਮੇਵ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਭਵਿਤੁਂ ਅਰਹਤੀ**”ਤਿ। ਅਯਞ੍ਚ ਅਤ੍ਥਵਣ੍ਣਨਾ ਧਾਤੁਕਥਾਪਾਲ਼ਿਯਾ ਨ ਸਮੇਤੀਤਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ “**ਧਾਤੁਕਥਾਯਂ ਪਨਾ**”ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ ਧਾਤੁਕਥਾਯਂ ਵਚਨਤੋ ਸਬ੍ਬਵਿਞ੍ਞਾਣਫਸ੍ਸਵੇਦਨਾਪਰਿਗ੍ਗਹੋ ਕਤੋ ਧਾਤੁਕਥਾਯਨ੍ਤਿ ਯੋਜਨਾ। **ਸਪ੍ਪਦੇਸਾ**ਤਿ ਸਾਵਸੇਸਾ, ਵਿਪਾਕਾ ਏਵਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਵਿਞ੍ਞਾਣਾਦੀਸੁ ਹਿ ਵਿਪਾਕੇਸ੍ਵੇਵ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤੇਸੁ ਯਥਾ –

> ‘‘ਵਿਪਾਕੇਹਿ ਧਮ੍ਮੇਹਿ ਯੇ ਧਮ੍ਮਾ ਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ, ਤੇ ਧਮ੍ਮਾ ਅਸਙ੍ਖਤਂ ਖਨ੍ਧਤੋ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਪਞ੍ਚਹਿ ਖਨ੍ਧੇਹਿ ਦ੍ਵਾਦਸਹਾਯਤਨੇਹਿ ਤੇਰਸਹਿ ਧਾਤੂਹਿ ਸਙ੍ਗਹਿਤਾ। ਕਤਿਹਿ ਅਸਙ੍ਗਹਿਤਾ? ਨ ਕੇਹਿਚਿ ਖਨ੍ਧੇਹਿ ਨ ਕੇਹਿਚਿ ਆਯਤਨੇਹਿ ਪਞ੍ਚਹਿ ਧਾਤੂਹਿ ਅਸਙ੍ਗਹਿਤਾ’’ਤਿ (ਧਾਤੁ॰ ੪੨੨) –

ਵਿਪਾਕਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਨਂ ਸਙ੍ਗਹਾਸਙ੍ਗਹਾ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਿਤਾ, ਏਵਮਿਧਾਪਿ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਿਤਬ੍ਬਂ ਸਿਯਾ। ਤੇਨਾਹ “**ਵਿਪਾਕਾ ਧਮ੍ਮਾਤਿ ਇਮਸ੍ਸ ਵਿਯ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਂ ਸਿਯਾ**”ਤਿ। **ਤਸ੍ਮਾ**ਤਿ ਯਸ੍ਮਾ ਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤੇਨ ਸਙ੍ਗਹਿਤਾਸਙ੍ਗਹਿਤਪਦਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਨਿਪ੍ਪਦੇਸਾਵ ਵਿਞ੍ਞਾਣਫਸ੍ਸਵੇਦਨਾ ਗਹਿਤਾ, ਤਸ੍ਮਾ। **ਤਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਧਾਤੁਕਥਾਯਂ। **ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਵਿਭਙ੍ਗੇ ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯਵਸੇਨ। ਤੇਨਾਹ “**ਅਵਿਜ੍ਜਾਪਚ੍ਚਯਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾ ਚਾ**”ਤਿਆਦਿ। ਤੇਨ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਅਤ੍ਥਵਣ੍ਣਨਾ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਯਥਾਦਸ੍ਸਿਤਂ ਵਿਰੋਧਂ ਪਰਿਹਰਤਿ। ਯਦਿ ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯਵਸੇਨ ਧਾਤੁਕਥਾਪਾਲ਼ਿ ਪਵਤ੍ਤਾ, ਅਥ ਕਸ੍ਮਾ ‘‘ਕਾਮਭਵੋ ਪਞ੍ਚਹਿ ਖਨ੍ਧੇਹਿ ਏਕਾਦਸਹਾਯਤਨੇਹਿ ਸਤ੍ਤਰਸਹਿ ਧਾਤੂਹਿ ਸਙ੍ਗਹਿਤੋ। ਰੂਪਭਵੋ ਪਞ੍ਚਹਿ ਖਨ੍ਧੇਹਿ ਪਞ੍ਚਹਾਯਤਨੇਹਿ ਅਟ੍ਠਹਿ ਧਾਤੂਹਿ ਸਙ੍ਗਹਿਤੋ’’ਤਿਆਦਿਨਾ (ਧਾਤੁ॰ ੬੭-੬੮) ਉਪਾਦਿਨ੍ਨਕ੍ਖਨ੍ਧਵਸੇਨ ਭਵੋ

ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਿਤੋਤਿ ਚੋਦਨਂ ਮਨਸਿ ਕਤ੍ਵਾ ਆਹ **“ਭਵੋ ਪਨ...ਪੇ॰... ਨ ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯਵਸੇਨ ਗਹਿਤੋ”**ਤਿ। **ਏਵਞ੍ਚ ਕਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯਵਸੇਨ ਅਗ੍ਗਹਿਤਤ੍ਤਾ ਏਵ। **ਤਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਧਾਤੁਕਥਾਯਂ। **ਵਿਪਾਕਞ੍ਚੇਤ**ਨ੍ਤਿ **ਹਿ**-ਸਦ੍ਦੋ ਹੇਤੁਅਤ੍ਥੋ। ਯਸ੍ਮਾ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਬਾਤ੍ਤਿਂਸਵਿਧਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਵਿਪਾਕਂ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਂ ਸਙ੍ਖਾਰਪਚ੍ਚਯਨ੍ਤਿ ਇਮਮਤ੍ਥਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **“ਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਵਿਪਾਕਤ੍ਤਾ”**ਤਿਆਦਿਮਾਹ।

“ਸੋਮਨਸ੍ਸਸਹਗਤਾਨੇਵ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤ”ਨ੍ਤਿ ਇਦਂ ਵਿਚਾਰੇਤਬ੍ਬਂ ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਹਗਤਕੁਸਲਾਕੁਸਲਜਵਨਾਨਨ੍ਤਰਮ੍ਪਿ ਸੋਮਨਸ੍ਸਸਹਗਤਤਦਾਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਇਚ੍ਛਿਤਤ੍ਤਾ। ਤਥਾ ਹਿ **ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਂ** ‘‘ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਪਨ ਦੁਹੇਤੁਕਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤਾਨਂ ਅਞ੍ਞਤਰਜਵਨਸ੍ਸ ਪਰਿਯੋਸਾਨੇ ਅਹੇਤੁਕਚਿਤ੍ਤਂ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਭਾਵੇਨ ਪਤਿਟ੍ਠਾਤੀ’’ਤਿ (ਧ॰ ਸ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੪੯੮ ਵਿਪਾਕੁਦ੍ਧਾਰਕਥਾ) ਵਤ੍ਵਾ ‘‘ਇਟ੍ਠਾਰਮ੍ਮਣੇ ਪਨ ਸਨ੍ਤੀਰਣਮ੍ਪਿ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਮ੍ਪਿ ਸੋਮਨਸ੍ਸਸਹਗਤਮੇਵਾ’’ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਞ੍ਹਿ ਅਭਿਇਟ੍ਠਮ੍ਪਿ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਤਥਾਭਿਸਙ੍ਖਰਣੇਨ ਕਦਾਚਿ ਨ ਮਜ੍ਝਤ੍ਤਂ ਕਤ੍ਵਾ ਨ ਪਵਤ੍ਤਤਿ, ਵਿਪਾਕਂ ਪਨ ਯਥਾਸਭਾਵਤੋਵ ਆਰਮ੍ਮਣਰਸਂ ਅਨੁਭਵਤਿ। ਤੇਨਾਹ ‘‘ਨ ਸਕ੍ਕਾ ਵਿਪਾਕਂ ਵਞ੍ਚੇਤੁ’’ਨ੍ਤਿ। ਕਿਰਿਯਜਵਨਾਨਂ ਪਨ ਵਿਸਯਾਭਿਸਙ੍ਖਰਣਸ੍ਸ ਬਲਵਭਾਵਤੋ ਤਦਨਨ੍ਤਰਾਨਂ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਾਨਂ ਯਥਾਵਿਸਯਂ ਵੇਦਨਾਵਸੇਨ ਤਦਨੁਗੁਣਤਾ ਇਚ੍ਛਿਤਾ। ਯੇ ਪਨ ਕਿਰਿਯਜਵਨਾਨਨ੍ਤਰਂ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਂ ਨ ਇਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਤੇਸਂ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਮੇਵ ਨਤ੍ਥਿ। ਯਂ ਪਨ ‘‘ਜਵਨੇਨ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਂ ਨਿਯਮੇਤਬ੍ਬ’’ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਤਂ ਕੁਸਲਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਚ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਸ੍ਮਾ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੋ ਵਿਚਾਰੇਤਬ੍ਬੋ। ਤਿਹੇਤੁਕਜਵਨਾਵਸਾਨੇ ਚ ਦੁਹੇਤੁਕਜਵਨਾਵਸਾਨੇ ਚਾਤਿ ਸਮੁਚ੍ਚਯਤ੍ਥੋ **ਚ**-ਸਦ੍ਦੋ। ਕੇਚਿ ਪਨ ਵਿਭਾਗਂ ਅਕਤ੍ਵਾ ‘‘ਕੁਸਲਜਵਨਾਵਸਾਨੇਪਿ ਅਹੇਤੁਕਤਦਾਰਮ੍ਮਣਂ ਹੋਤੀਤਿ ‘ਯੇਭੁਯ੍ਯੇਨਾ’ਤਿ ਵੁਤ੍ਤ’’ਨ੍ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਲੋਭਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵਾ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਬਹੁਲਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਤੋ **“ਯੇਭੁਯ੍ਯੇਨਾ”**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ‘‘ਸਕਿਂ ਵਾ’’ਤਿ ਵਚਨਸਿਲਿਟ੍ਠਤਾਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ ਯਥਾ ‘‘ਅਟ੍ਠ ਵਾ ਦਸ ਵਾ’’ਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **“ਦਿਰਤ੍ਤਤਿਰਤ੍ਤਾਦੀਸੁ ਵਿਯ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬ”**ਨ੍ਤਿ ਆਹ। **ਵਾ-ਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਅਭਾਵਾ**ਤਿ ਸੁਯ੍ਯਮਾਨਸ੍ਸ ਵਾ-ਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਅਭਾਵੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਅਤ੍ਥਤੋ ਪਨ ਤਤ੍ਥਾਪਿ ਵਾ-ਸਦ੍ਦੋ ਲਬ੍ਭਤੇਵ। ਤਿਰਤ੍ਤਂ ਪਨ ਵਾਸਾਦਿਕੇ ਲਬ੍ਭਮਾਨੇ ਦਿਰਤ੍ਤੇ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਮੇਵ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਦਿਰਤ੍ਤਗ੍ਗਹਣਂ ਵਿਸੁਂ ਨ ਯੋਜੇਤੀਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੇਨ **“ਵਚਨਸਿਲਿਟ੍ਠਤਾਮਤ੍ਤੇਨਾ”**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਕੇਵਲਂ ‘‘ਤਿਰਤ੍ਤ’’ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੇ ਅਞ੍ਞਤ੍ਥ ਵਾਸਾਦਿਨਾ ਅਨ੍ਤਰਿਤਮ੍ਪਿ ਤਿਰਤ੍ਤਂ ਗਣ੍ਹੇਯ੍ਯ, ਦਿਰਤ੍ਤਵਿਸਿਟ੍ਠਂ ਪਨ ਤਿਰਤ੍ਤਂ ਵੁਚ੍ਚਮਾਨਂ ਤੇਨ ਅਨਨ੍ਤਰਿਤਮੇਵ ਤਿਰਤ੍ਤਂ ਦੀਪੇਤੀਤਿ ਆਹ **“ਨਿਰਨ੍ਤਰਤਿਰਤ੍ਤਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਵਾ”**ਤਿ। **ਬਲਵਰੂਪਾਦਿਕੇ ਆਰਮ੍ਮਣੇ**ਤਿ ਅਤਿਮਹਤਿ ਰੂਪਾਦਿਆਰਮ੍ਮਣੇ। **“ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ”**ਤਿ ਏਤੇਨ ਏਕਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾਯੁਕੇਪਿ ਵਿਸਯੇ ਕਦਾਚਿ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜੇਯ੍ਯਾਤਿ **“ਸਕਿਂ ਏਵਾ”**ਤਿਆਦਿਨਾ ਵੁਤ੍ਤਮਤ੍ਥਂ ਉਲ੍ਲਿਙ੍ਗੇਤਿ। ‘‘ਸਬ੍ਬਦ੍ਵਾਰੇਸੁ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣੇ ਦ੍ਵੇ ਏਵ ਚਿਤ੍ਤਵਾਰਾ ਆਗਤਾ’’ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਅਯਮ੍ਪਿ ਅਤ੍ਥੋ ਵਿਚਾਰੇਤ੍ਵਾ ਗਹੇਤਬ੍ਬੋ। **ਅਨੁਰੂਪਾਯ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਾ**ਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਨੁਚ੍ਛਵਿਕੇਨ ਪਟਿਸਨ੍ਧਾਨਕਿਚ੍ਚੇਨ।

‘‘ਕਤਿ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯੋ, ਕਤਿ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਚਿਤ੍ਤਾਨੀ’’ਤਿਆਦਿਨਾ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਵਿਚਾਰੋ ਪਰਤੋ ਵਿਤ੍ਥਾਰਤੋ ਕਥੀਯਤੀਤਿ ਆਹ **“ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਕਥਾ ਮਹਾਵਿਸਯਾਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਿਮੇਵ ਤਾਵ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ”**ਤਿ। **ਅਹੇਤੁਕਦ੍ਵਯਾਦੀਨ**ਨ੍ਤਿ **ਆਦਿ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ਮਹਾਵਿਪਾਕਮਹਗ੍ਗਤਵਿਪਾਕੇ ਸਙ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ। **ਦ੍ਵਾਰਨਿਯਮਾਨਿਯਮਾਵਚਨ**ਨ੍ਤਿ ਦ੍ਵਾਰਸ੍ਸ ਨਿਯਤਾਨਿਯਤਾਵਚਨਂ, ਨਿਯਤਦ੍ਵਾਰਂ ਅਨਿਯਤਦ੍ਵਾਰਨ੍ਤਿ ਵਾ ਅਵਚਨਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਅਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਤੋ**ਤਿ ਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਤੋ। ਯਦਿਪਿ ‘‘ਅਨੁਰੂਪਾਯ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਾ’’ਤਿ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਪਿ ਹੇਟ੍ਠਾ ਗਹਿਤਾ, ‘‘ਪਵਤ੍ਤਿਯਂ ਪਨਾ’’ਤਿ ਅਧਿਕਤਤ੍ਤਾ ਪਨ ਪਵਤ੍ਤਿਯੇਵ ਪਚ੍ਚਾਮਟ੍ਠਾ। ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਭਾਵੇਨ ਪਠਮੁਦ੍ਦਿਟ੍ਠਾਨਿ ਸਬ੍ਬਾਨਿਪਿ ਲੋਕਿਯਵਿਪਾਕਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਅਨ੍ਵਾਦੇਸਂ ਅਰਹਨ੍ਤੀਤਿ ਆਹ **“ਤਤ੍ਰਸ੍ਸਾਤਿ ਪਵਤ੍ਤਿਯਂ ਬਾਤ੍ਤਿਂਸਵਿਧਸ੍ਸਾ”**ਤਿ।

ਯਥਾ ਕਾਮਾਵਚਰਪਟਿਸਨ੍ਧਿਵਿਞ੍ਞਾਣਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਬੀਜਸ੍ਸ ਅਭਾਵੇਪਿ ਰੂਪਭਵੇ ਚਕ੍ਖੁਸੋਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪਵਤ੍ਤਿਆਨੁਭਾਵਤੋ ਚਕ੍ਖੁਸੋਤਵਿਞ੍ਞਾਣਾਨਂ ਸਮ੍ਭਵੋ, ਏਵਂ ਤੇਨੇਵ ਕਾਰਣੇਨ ਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਨਾਦੀਨਮ੍ਪਿ ਤਤ੍ਥ ਸਮ੍ਭਵੋਤਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **“ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪਵਤ੍ਤਿਆਨੁਭਾਵਤੋ ਏਵਾ”**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਚਕ੍ਖੁਸੋਤਦ੍ਵਾਰਭੇਦੇਨਾ**ਤਿ ਚਕ੍ਖੁਸੋਤਦ੍ਵਾਰਵਿਸੇਸੇਨ ਭਵਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। **ਤਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਚਕ੍ਖੁਸੋਤਦ੍ਵਾਰਸ੍ਸ। ਦ੍ਵਾਰਵਨ੍ਤਾਪੇਕ੍ਖੋ ਦ੍ਵਾਰਭਾਵੋਤਿ ਆਹ **“ਵਿਞ੍ਞਾਣਵੀਥਿਭੇਦਾਯਤ੍ਤਤ੍ਤਾ”**ਤਿ।

ਤਸ੍ਮਿਞ੍ਚ ਸਤੀਤਿ ਤਸ੍ਮਿਂ ਦ੍ਵਾਰਭੇਦੇ ਵੀਥਿਭੇਦੇ ਚ ਸਤਿ। **ਭਾਵੇਤੀ**ਤਿ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿ। **ਜਨਕਂ ਅਨੁਬਨ੍ਧਤਿ ਨਾਮਾ**ਤਿ ਤਂਸਦਿਸੇ ਤਬ੍ਬੋਹਾਰਂ ਕਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਇਦਂ ਪਨ ਵਤ੍ਵਾਤਿ ਰੂਪਾਰੂਪਾਵਚਰਧਮ੍ਮੇ ਆਰਬ੍ਭ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਾਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਂ ਵਤ੍ਵਾ। **ਭਾਵਨਾਯਾ**ਤਿ ਅਕੁਸਲਭਾਵਨਾਯ ਸਂਕਿਲੇਸਵਡ੍ਢਨੇਨ, ਸਂਕਿਲਿਟ੍ਠਸਮਾਧਾਨੇਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਥਾ ਹਿ ਲੋਭਦੋਸਸਹਗਤਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦੇਪਿ ਸਮਾਧਿ ''ਅਵਟ੍ਠਿਤਿ ਅਵਿਸਾਹਾਰੋ ਅਵਿਕ੍ਖੇਪੋ ਅਵਿਸਾਹਟਮਾਨਸਤਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ (ਧ॰ ਸ॰ ੧੧) ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠੋ। **ਅਵਤ੍ਥਭਾਵਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥ**ਨ੍ਤਿ ਅਟ੍ਠਾਨਭਾਵਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ, ਅਨਾਰਮ੍ਮਣਭਾਵਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

''ਕੇਨ ਕਤ੍ਥਾ''ਤਿ ਪਦਸ੍ਸ **"ਕੇਨ ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਕਸ੍ਮਿਂ ਭਵੇ"**ਤਿ ਸਙ੍ਖੇਪੇਨ ਵੁਤ੍ਤਮਤ੍ਥਂ ਵਿਤ੍ਥਾਰਤੋ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **"ਏਕੂਨਵੀਸਤੀ"**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ **ਤੇਨ ਤੇਨ ਚਿਤ੍ਤੇਨਾ**ਤਿ ਤੇਨ ਤੇਨ ਅਹੇਤੁਕਦ੍ਵਯਾਦਿਚਿਤ੍ਤੇਨ ਸਦ੍ਧਿਂ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨਾ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਕ੍ਖਣੇ ਰੂਪਾਰੂਪਧਮ੍ਮਾ ਏਕੂਨਵੀਸਤਿ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯੋਤਿ ਯੋਜਨਾ। **ਤੇਨ ਤੇਨ ਚਿਤ੍ਤੇਨ** ਸਹਜਾਤਾਦਿਪਚ੍ਚਯਤਾਯ ਹੇਤੁਭੂਤੇਨ, ਕਰਣਭੂਤੇਨ ਵਾ। **ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ** ਭਵੇ।

ਅਨੁਸ੍ਸਰਣਤ੍ਥੋ ਬਜਾਪਾਰੋ **ਅਨੁਸ੍ਸਰਣਬਜਾਪਾਰੋ**। **ਕੇਚੀ**ਤਿ **ਧਮ੍ਮਸਿਰਿਤ੍ਥੇਰਂ** ਸਨ੍ਧਾਯ ਵਦਤਿ। **ਤੀਸੁ ਜਵਨਵਾਰੇਸੁ...ਪੇ॰... ਭਵਿਤਬ੍ਬ**ਨ੍ਤਿ ਕਮ੍ਮਾਦਿਉਪਟ੍ਠਾਨਸ੍ਸ ਪਰਤੋ ਤੀਹਿ ਜਵਨਵਾਰੇਹਿ ਪਵਤ੍ਤਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤੇਨਾਹ **"ਅਨੇਕ...ਪੇ॰... ਅਭਿਪ੍ਪਲਮ੍ਬਨਞ੍ਚ ਹੋਤੀ"**ਤਿ। **ਤਸ੍ਮਾ**ਤਿ ਯਸ੍ਮਾ ਏਕਜਵਨਵਾਰਸ੍ਸੇਵ ਕਮ੍ਮਾਦਿਉਪਟ੍ਠਾਨੇਨ ਮਰਣਂ ਨ ਸਮ੍ਭਵਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ। **ਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਪਹਾਰਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬਸ੍ਸ । ਭਵਙ੍ਗਚਿਤ੍ਤੇ ਵਤ੍ਤਮਾਨੇ, ਅਨ੍ਤਰਨ੍ਤਰਾ ਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰਵੀਥਿਯਾ ਵਾ ਵਤ੍ਤਮਾਨਾਯ ਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬਸਮਾਯੋਗੇ ਪਠਮਂ ਕਾਯਦ੍ਵਾਰਾਵਜ੍ਜਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿ ਯੁਤ੍ਤਾ, ਤਥਾਪਿ ਕਿਸ੍ਮਿਞ੍ਚਿ ਚਿਨ੍ਤਿਯਮਾਨੇ ਤਮੇਵਾਰਬ੍ਭ ਏਕਸ੍ਮਿਂ ਜਵਨਵਾਰੇ ਪਵਤ੍ਤੇ ਪਚ੍ਛਾ ਕਾਯਦ੍ਵਾਰਾਵਜ੍ਜਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿ ਸਿਯਾ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਲਹੁਪਰਿਵਤ੍ਤਿਭਾਵਤੋਤਿ ਕੇਚਿਵਾਦਸ੍ਸ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਯਥਾ ਨਿਦ੍ਦਾਯਨ੍ਤਸ੍ਸ ਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬਸਮਾਯੋਗੇਨ ਪਬੁਜ੍ਝਨਕਾਲੇ ਮਨੋਦ੍ਵਾਰਾਵਜ੍ਜਨਮੇਵ ਆਵਟ੍ਟੇਤਿ, ਨ ਕਾਯਦ੍ਵਾਰਾਵਜ੍ਜਨਂ। ''ਪਞ੍ਚਹਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣੇਹਿ ਨ ਪਟਿਬੁਜ੍ਝਤੀ''ਤਿ (ਵਿਭ॰ ੭੫੧) ਹਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਏਵਂਸਮ੍ਪਦਂ ਵਾ ਏਤਂ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। **ਲਹੁਕਪਚ੍ਚੁਪਟ੍ਠਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਲਹੁਉਪਟ੍ਠਾਨਂ। **ਮਨੋਦ੍ਵਾਰਸ੍ਸ ਵਿਸਯੋ** ਕਮ੍ਮਾਦਿਕੋ। **ਲਹੁਕਤਾ**ਤਿ ਲਹੁਪਟ੍ਠਾਨਤਾ। **ਰੂਪਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਚਕ੍ਖਾਦਿਰੂਪਧਮ੍ਮਾਨਂ। **ਵਿਸਯਭਾਵੇਪੀ**ਤਿ ਰੂਪਾਯਤਨਾਦਿਵਿਸਯਸਬ੍ਭਾਵੇਪਿ। **ਯੇਸਂ ਵਿਸਯੋ ਅਤ੍ਥੀ**ਤਿ ਯੇਸਂ ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਵਿਸਯੋ ਅਤ੍ਥਿ। **ਤਂਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਮੇਵਾ**ਤਿ ਤੇਸਂ ਸਾਰਮ੍ਮਣਾਨਂਯੇਵ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ। **ਤੇਨਾ**ਤਿ ਤਸ੍ਮਾ।

"ਭੂਮਿਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਾਦਿਵਸੇਨਾ"ਤਿ ਇਦਂ ਕਮ੍ਮਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਕਮ੍ਮਨਿਮਿਤ੍ਤਸ੍ਸਪਿ ਵਸੇਨ ਲਬ੍ਭਤੇਵ ਤਸ੍ਸ ਛਲ਼ਾਰਮ੍ਮਣਭਾਵਤੋ। ਗਤਿਨਿਮਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਪਨ ਪਭੇਦੋ ਨੀਲਾਦਿਕੋਯੇਵ।

ਅਨੁਪਚ੍ਛਿਨ੍ਨੇਸੁ ਮਗ੍ਗੇਨ ਅਪ੍ਪਹੀਨੇਸੁ। **ਤਞ੍ਚ** ਕਮ੍ਮਾਦਿਂ। **ਭਵਨ੍ਤਰਨਿਨ੍ਨਾਦਿਤਾ** ਚਿਤ੍ਤਸਨ੍ਤਾਨਸ੍ਸ ਭਵਪਤ੍ਥਨਾਯ ਤਥਾਭਿਸਙ੍ਖਤਤ੍ਤਾ। ਯਸ੍ਮਿਞ੍ਹਿ ਚਿਤ੍ਤਸਨ੍ਤਾਨੇ ਪੁਞ੍ਞਾਦਿਚੇਤਨਾਯ ਵਿਯ ਭਵਪਤ੍ਥਨਾਯ ਪਰਿਭਾਵਨਾ ਅਨੁਪਚ੍ਛਿਨ੍ਨਾ, ਤਤ੍ਥੇਵ ਭਵਨ੍ਤਰਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿ। ਤਂ ਪਨ ਚਿਤ੍ਤਂ ਤਥਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਂ ਤਾਯ ਵਿਨਾਮਿਤਂ ਵਿਯ ਹੋਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ **"ਅਨੁਪਚ੍ਛਿਨ੍ਨਕਿਲੇਸਬਲਵਿਨਾਮਿਤ"**ਨ੍ਤਿ। **ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਸੁਗਤਿਦੁਗ੍ਗਤੀਸੁ। **ਇਤਰਾਯਾ**ਤਿ ਸੁਗਤਿਪਟਿਸਨ੍ਧਿਨਿਨ੍ਨਾਯ ਚੁਤਿਯਾ। **"ਨਿਚ੍ਛਿਨਨ੍ਤੀ"**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਨਿਚ੍ਛਯਸ੍ਸ ਨਿਬਨ੍ਧਨਂ ਆਗਮਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **"ਨਿਮਿਤ੍ਤਸ੍ਸਾਦਗਧਿਤਂ ਵਾ"**ਤਿਆਦਿਮਾਹ।

ਅਕੁਸਲੇ ਹਿ ਦੁਗ੍ਗਤੂਪਨਿਸ੍ਸਯੇ ਨਿਯਮਿਤੇ ਕੁਸਲਂ ਸੁਗਤੂਪਨਿਸ੍ਸਯੋਤਿ ਨਿਯਮਿਤਮੇਵ ਹੋਤੀਤਿ।

ਅਨਿਟ੍ਠਂ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਆਹ ਯਤੋ ਦੁਗ੍ਗਤਿਪਟਿਸਨ੍ਧਿ ਦਸ੍ਸੀਯਤੀਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਯਦਿ ਏਵਂ ''ਰਾਗਾਦਿਹੇਤੁਭੂਤ''ਨ੍ਤਿ ਕਸ੍ਮਾ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਆਹ **"ਤਮ੍ਪਿ ਹਿ...ਪੇ॰... ਹੋਤੀ"**ਤਿ। **ਤਮ੍ਪੀ**ਤਿ ਅਨਿਟ੍ਠਾਰਮ੍ਮਣਮ੍ਪਿ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਹੀਨਂ ਆਰਮ੍ਮਣਨ੍ਤਿ

ਆਰਮ੍ਮਣਭੂਤਕਮ੍ਮਨਿਮਿਤ੍ਤੰ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤੰ, ਤਸ੍ਮਾ "**ਅਕੁਸਲਵਿਪਾਕਜਨਕਕਮ੍ਮਸਹਜਾਤਾਨੰ** ਵਾ"ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਕਮ੍ਮਨਿਮਿਤ੍ਤਭੂਤਞ੍ਹਿ ਆਰਮ੍ਮਣੰ ਯੰ ਵਿਪਾਕਸ੍ਸ ਜਨਕੰ ਕਮ੍ਮੰ, ਤੇਨ ਸਹਜਾਤਾਨੰ, ਤਸ੍ਸ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਸਦਿਸਾਸਨ੍ਨਜਵਨਸਹਜਾਤਾਨਞ੍ਚ ਰਾਗਾਦੀਨੰ ਆਰਮ੍ਮਣਪਚ੍ਚਯਸਙ੍ਖਾਤੋ ਹੇਤੁ ਹੋਤਿ, ਸੋ ਏਵ ਚਸ੍ਸ ਹੀਨਭਾਵੋਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ "**ਤਞ੍ਹੀ**"ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। **ਕਮ੍ਮਵਸੇਨ ਅਨਿਟ੍ਠ**ਨ੍ਤਿ ਹੀਨਸ੍ਸ ਅਕੁਸਲਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਆਰਮ੍ਮਣਤੋ ਆਰਮ੍ਮਣਤਾਵਸੇਨ ਹੀਨਨ੍ਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਅਨਿਟ੍ਠੰ, ਸਭਾਵੇਨ ਇਟ੍ਠਮ੍ਪੀਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। "**ਅਞ੍ਞਥਾ ਚਾ**"ਤਿਆਦਿਨਾ ਕਮ੍ਮਨਿਮਿਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਅਕੁਸਲਵਿਪਾਕਸ੍ਸ ਨ ਸਮ੍ਭਵੋਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਆਸਨ੍ਨਕਤਕਮ੍ਮਾਰਮ੍ਮਣਸਨ੍ਤਤਿਯ**ਨ੍ਤਿ ਆਸਨ੍ਨਕਤਸ੍ਸ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਆਰਮ੍ਮਣਸਨ੍ਤਾਨੇ। **ਤੰਸਦਿਸ**ਨ੍ਤਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਕਮ੍ਮਾਰਮ੍ਮਣਸਦਿਸੰ। **ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਆਰਮ੍ਮਣੂਪਟ੍ਠਾਪਕ**ਨ੍ਤਿ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਾ ਆਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਉਪਟ੍ਠਾਪਕੰ। ਚੁਤਿਆਸਨ੍ਨਜਵਨਾਨੰ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਜਨਕਤ੍ਤੇ ਅਯਮਤ੍ਥੋ ਲਬ੍ਭੇਯ੍ਯਾਤਿ ਚੋਦਨੰ ਮਨਸਿ ਕਤ੍ਵਾ ਆਹ "**ਨ ਚ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਾ**"ਤਿਆਦਿ। **ਤੰਸਮਾਨਵੀਥਿਯ**ਨ੍ਤਿ ਤਾਯ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਾ ਏਕਵੀਥਿਯੰ। **ਨ ਅਸ੍ਸਾਦਿਤਾਨੀ**ਤਿ ਅਸ੍ਸਾਦਨਭੂਤਾਯ ਤਣ੍ਹਾਯ ਨ ਆਮਟ੍ਠਾਨਿ।

ਸਮਤ੍ਤਾਤਿ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਾ, ਪਰਿਯਤ੍ਤਾ ਵਾ। ''ਮਰਣਕਾਲੇ...ਪੇ॰... ਸਮਾਦਿਨ੍ਨਾ''ਤਿ ਵਚਨਤੋ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਚੁਤਿਆਸਨ੍ਨਜਵਨਾਨੰ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਦਾਨੰ ਸਿਦ੍ਧਨ੍ਤਿ ਚੋਦਨੰ ਸਨ੍ਧਾਯਾਹ "**ਨ ਚ ਦੁਬ੍ਬਲੇਹੀ**"ਤਿਆਦਿ। "**ਵਕ੍ਖਤਿ ਚਾ**"ਤਿਆਦਿਨਾ ਵੁਤ੍ਤਮੇਵਤ੍ਥੰ ਉਪਚਯੇਨ ਪਾਕਟਤਰੰ ਕਰੋਤਿ। ਞਾਣਵਤ੍ਥੁਵਿਭਙ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾਯਞ੍ਹਿ ''ਪਞ੍ਚਹਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣੇਹਿ ਨ ਕਞ੍ਚਿ ਧਮ੍ਮੰ ਪਟਿਵਿਜਾਨਾਤੀ''ਤਿ ਪਦਾਨੰ ਅਤ੍ਥੰ ਵਿਵਰਨ੍ਤੋ ਵਕ੍ਖਤਿ "**ਸਬ੍ਬਮ੍ਪਿ...ਪੇ॰... ਪਟਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਾਨੀ**"ਤਿ। ਤਤ੍ਥ **ਪਟਿਵਿਜਾਨਨਾਦੀ**ਤਿ **ਆਦਿ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ਇਰਿਯਾਪਥਕਪ੍ਪਨਕਾਯਵਚੀਕਮ੍ਮੁਪਟ੍ਠਾਪਨਕੁਸਲਾਕੁਸਲਧਮ੍ਮਸਮਾਦਾਨਸਮਾਪਜ੍ਜਨਵੁਟ੍ਠਾਨਾਨਿ ਸਙ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ। ਉਪਪਜ੍ਜਨਸੁਪਿਨਦਸ੍ਸਨਾਦੀਨੰ ਮਨੋਦ੍ਵਾਰਿਕਚਿਤ੍ਤੇਨੇਵ ਪਵਤ੍ਤਿ ਪਾਕਟਾਤਿ ਤਾਨਿ ਬਹਿ ਕਰੋਨ੍ਤੋ "**ਚਵਨਪਰਿਯੋਸਾਨੰ ਕਿਚ੍ਚ**"ਨ੍ਤਿ ਆਹ। **ਸਹਜਵਨਕਾਨੀ**ਤਿ ਜਵਨਸਹਿਤਾਨਿ, ਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰਿਕਜਵਨੇਹਿ ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਤਤ੍ਥਾਤਿ ''ਪਞ੍ਚਹਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣੇਹਿ ਨ ਕਞ੍ਚਿ ਧਮ੍ਮੰ ਪਟਿਵਿਜਾਨਾਤੀ''ਤਿ ਪਾਲਿਵਣ੍ਣਨਾਯੰ। **ਨ ਕਞ੍ਚਿ ਧਮ੍ਮੰ ਪਟਿਵਿਜਾਨਾਤੀ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਨ ਸਬ੍ਬੇ ਰੂਪਾਦਿਧਮ੍ਮਾ ਧਮ੍ਮਗ੍ਗਹਣੇਨ ਗਹਿਤਾਤਿ ਯਥਾਧਿਪ੍ਪੇਤਧਮ੍ਮਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੰ ''ਮਨੋਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਾ ਧਮ੍ਮਾਤਿ (ਧ॰ ਪ॰ ੧-੨) ਏਵੰ ਵੁਤ੍ਤੰ ਏਕਮ੍ਪਿ ਕੁਸਲੰ ਵਾ ਅਕੁਸਲੰ ਵਾ ਨ ਪਟਿਵਿਜਾਨਾਤੀ''ਤਿ ਅਟ੍ਠਕਥਾਯੰ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੰ ਵਿਵਰਨ੍ਤੋ "**ਯੇਸ**"ਨ੍ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਸ੍ਸਤ੍ਥੋ – **ਯੇਸੰ** ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਧਮ੍ਮਾਨੰ **ਪਟਿਵਿਭਾਵਨਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਯਾ** ਸਿਦ੍ਧਾ ਵਿਪਾਕਧਮ੍ਮਤਾ ਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰਅਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰਸਮੁਟ੍ਠਾਨਾ, ਯਾਯ **ਸੁਖੰ ਵਾ ਦੁਕ੍ਖੰ ਵਾ** ਤੰਸਨ੍ਤਾਨੇ **ਅਨ੍ਵੇਤਿ** ਅਨੁਗਚ੍ਛਤਿ, ਪਞ੍ਚਵਿਞ੍ਞਾਣਾਨੰ **ਸਾ** ਵਿਪਾਕਧਮ੍ਮਤਾ **ਪਟਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਾ** ਪਟਿਸੇਧਿਤਾਤਿ। **ਤਾਦਿਸਮੇਵਾ**ਤਿ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਧਮ੍ਮਪਟਿਵਿਜਾਨਨਸਦਿਸਮੇਵ। ਯਦਿ ਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰੇ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਕਿਚ੍ਚਸ੍ਸ ਕਰਣੇ ਸਹਜਵਨਕਾਨਿ ਵੀਥਿਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਪਟਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਾਨਿ, ਕਥੰ ਤਤ੍ਥ ਚਵਨੁਪਪਜ੍ਜਨਾਨਿ ਸਮ੍ਭਵਨ੍ਤੀਤਿ ਚੋਦਨੰ ਸਨ੍ਧਾਯਾਹ "**ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਾਨਨ੍ਤਰੰ ਪਨਾ**"ਤਿਆਦਿ। ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਮਨੋਦ੍ਵਾਰਿਕਭਾਵੋ ਮਨੋਦ੍ਵਾਰਾਵਜ੍ਜਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਪੁਬ੍ਬਕੋਤਿ ਤਦਭਾਵੇਨਾਹ "**ਇਮਿਨਾ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੇਨਾ**"ਤਿ। ਅਵਸੇਸੇਕਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਾਯੁਕੇ ਰੂਪਾਦਿਮ੍ਹੀਤਿ ਯੋਜਨਾ।

ਉਪਚਾਰੋ ਵਿਯ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ ਸਮਾਨਾਰਮ੍ਮਣਤ੍ਤਾ, ਉਪਪਤ੍ਤਿਨਿਮਿਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਚ। **ਕੇਚੀ**ਤਿ **ਧਮ੍ਮਸਿਰਿਤ੍ਥੇਰੰ** ਸਨ੍ਧਾਯ ਵਦਤਿ। **ਮਹਗ੍ਗਤਾਵਸਾਨੰ ਵਦਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਯਥਾਪਚ੍ਚਯੰ ਮਹਗ੍ਗਤਸਮਾਪਤ੍ਤਿੰ ਸਮਾਪਜ੍ਜਿਤ੍ਵਾ ਵੁਟ੍ਠਿਤਸ੍ਸ ਸਾ ਵੀਥਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਤਤੋ ਚੁਤਿਚਿਤ੍ਤੰ ਹੋਤੀਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। **ਅਤੀਤਾਰਮ੍ਮਣਾ ਏਕਾਦਸਵਿਧਾ**ਤਿ ਨਵ ਕਾਮਾਵਚਰਸੁਗਤਿਚੁਤਿਯੋ, ਦ੍ਵੇ ਵਿਞ੍ਞਾਣਞ੍ਚਾਯਤਨਨੇਵਸਞ੍ਞਾਨਾਸਞ੍ਞਾਯਤਨਆਰੁਪ੍ਪਚੁਤਿਯੋਤਿ ਏਵੰ ਅਤੀਤਾਰਮ੍ਮਣਾ ਏਕਾਦਸਵਿਧਾ ਸੁਗਤਿਚੁਤਿਯੋ। ਪਞ੍ਚ ਰੂਪਾਵਚਰਾ, ਵੁਤ੍ਤਾਵਸੇਸਾ ਦ੍ਵੇ ਅਰੂਪਾਵਚਰਾਤਿ **ਨਵਤ੍ਤਬ੍ਬਾਰਮ੍ਮਣਾ ਸਤ੍ਤਵਿਧਾ** ਚੁਤਿਯੋ। ਦੁਗ੍ਗਤਿਚੁਤਿ ਪਨ ਪਰਤੋ ਵੁਚ੍ਚਤੀਤਿ ਇਧ ਨ ਗਹਿਤਾ। ਤਥਾ ਹਿ ਵਕ੍ਖਤਿ ''ਦੁਗ੍ਗਤਿਚੁਤਿਯਾ ਪਨ...ਪੇ॰... ਨ ਦਸ੍ਸਿਤਾ''ਤਿ।

ਏਵਮਾਦਿਕੇਤਿ ਆਦਿ-ਸਦ੍ਦੇਨ ‘‘ਸੁਦ੍ਧਾਯ ਵਾ ਜਵਨਵੀਥਿਯਾ’’ਤਿਆਦਿਵਚਨਂ ਸਙ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ। ਤਥਾ ਹਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ‘‘ਸੁਦ੍ਧਾਯ ਵਾਤਿ ਮਹਗ੍ਗਤਕਮ੍ਮਨਿਮਿਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਾਯ ਜਵਨਵੀਥਿਯਾ’’ਤਿ। “**ਵਿਞ੍ਞਾਯਤੀ**”ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਯਦਿਪਿ ‘‘ਪਥਵੀਕਸਿਣਾਦੀ’’ਤਿਆਦਿਸਦ੍ਦੇਨ ਅਰੂਪਾਵਚਰਜ੍ਝਾਨਾਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸਾਪਿ ਸਙ੍ਗਹੋ ਸਮ੍ਭਵਤਿ, ‘‘ਚਕ੍ਖੁਸੋਤਾਨਂ ਵਾ’’ਤਿ ਪਨ ਦ੍ਵਾਰਦ੍ਵਯਸ੍ਸੇਵ ਵਸੇਨ ਵਿਕਪ੍ਪਨੁਰਕਰਣਂ ਯਥਾਧਿਪ੍ਪੇਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਞਾਪਕਨ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਞਾਪਕਞ੍ਚ ਨਾਮ ਅਗਤਿਕਾ ਗਤੀਤਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਂ ਞਾਪਕਂ ਅਸਮ੍ਭਾਵੇਨ੍ਤੋ “**ਅਥਾਪੀ**”ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਯੋ ਯਤ੍ਥ ਸਮ੍ਭਵਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਯੋਜਨਾ **ਯਥਾਸਮ੍ਭਵਯੋਜਨਾ,** ਤਾਯ। **ਅਯਮ੍ਪਿ ਪਟਿਸਨ੍ਧੀ**ਤਿ ਆਰੁਪ੍ਪਚੁਤਿਯਾ ਅਨਨ੍ਤਰਂ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਂ ਵਦਤਿ। **ਤਤ੍ਥੇ**ਵਾਤਿ ‘‘ਪਥਵੀਕਸਿਣਾਦਿਕਂ ਵਾ ਨਿਮਿਤ੍ਤ’’ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੇ ਪਠਮੇ ਵਿਕਪ੍ਪੇ ਏਵ। ਹੇਟ੍ਠਿਮਾ ਹੇਟ੍ਠਿਮਾ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਯੋਜਨਾ। **ਤੇਨਾ**ਤਿ ਤਸ੍ਮਾ। **ਤਤੋ**ਤਿ ਚਤੁਤ੍ਥਾਰੁਪ੍ਪਚੁਤਿਤੋ। **ਤਤ੍ਥੇ**ਵਾਤਿ ਚਤੁਤ੍ਥਾਰੁਪ੍ਪੇ ਏਵ। **ਅਤੀਤਾਰਮ੍ਮਣਾ** ਪਟਿਸਨ੍ਧਿ, ਤਤੋ ਚਤੁਤ੍ਥਾਰੁਪ੍ਪਚੁਤਿਤੋ **ਕਾਮਾਵਚਰੇ ਅਤੀਤਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਰਮ੍ਮਣਾ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿ। ਇਤਰਾਹੀ**ਤਿ ਆਰੁਪ੍ਪਚੁਤੀਹਿ। ਦੁਤਿਯਾ ਆਰੁਪ੍ਪਪਟਿਸਨ੍ਧਿ ਅਤੀਤਾਰਮ੍ਮਣਾ, ਇਤਰਾ ਨਵਤ੍ਤਬ੍ਬਾਰਮ੍ਮਣਾਤਿ ਆਹ “**ਯਥਾਸਮ੍ਭਵ**”ਨ੍ਤਿ। **ਅਤੀਤਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਰਮ੍ਮਣਾ ਚ ਕਾਮਾਵਚਰਪਟਿਸਨ੍ਧੀ**ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਪਿ ਇਤਰਾਹੀਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਚ ‘‘ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾ’’ਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧਿਤਬ੍ਬਂ। **ਇਮਸ੍ਸ ਵਿਸੇਸਸ੍ਸਾ**ਤਿ ‘‘ਤੇਨਾ’’ਤਿਆਦਿਨਾ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵਿਸੇਸਸ੍ਸ। **ਵਿਸੁਂ ਉਦ੍ਧਰਣਂ ਕਤਂ** ਅਧਿਕਵਚਨਮਞ੍ਞਮਤ੍ਥਂ ਬੋਧੇਤੀਤਿ।

ਆਰਮ੍ਮਣਵਸੇਨ ਏਕਵਿਧਾਯਾਤਿ ਅਤੀਤਾਰਮ੍ਮਣਤਾਵਸੇਨ ਏਕਵਿਧਾਯ। **ਦੁਵਿਧਾ**ਤਿ ਅਤੀਤਾਰਮ੍ਮਣਾ, ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਰਮ੍ਮਣਾ ਚਾਤਿ ਦ੍ਵਿਪ੍ਪਕਾਰਾ। ਦੁਗ੍ਗਤਿਚੁਤਿਯਾ ਆਰਮ੍ਮਣਵਸੇਨ ‘‘ਏਕਵਿਧਾਯਾ’’ਤਿ ਪਦਂ ਆਨੇਤ੍ਵਾ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ। ਅਤੀਤਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਰਮ੍ਮਣਤਾਯ ਦ੍ਵਿਪ੍ਪਕਾਰਾ ਕਾਮਾਵਚਰਪਟਿਸਨ੍ਧਿ, ਨਵਤ੍ਤਬ੍ਬਾਰਮ੍ਮਣਤਾਯ ਏਕਪ੍ਪਕਾਰਾ ਰੂਪਾਵਚਰਪਟਿਸਨ੍ਧਿ, ਨਵਤ੍ਤਬ੍ਬਾਤੀਤਾਰਮ੍ਮਣਤਾਯ ਦ੍ਵਿਪ੍ਪਕਾਰਾ ਆਰੁਪ੍ਪਪਟਿਸਨ੍ਧੀਤਿ ਆਹ “**ਦ੍ਵਿਏਕਦ੍ਵਿਪ੍ਪਕਾਰਾਨਂ ਕਾਮਰੂਪਾਰੁਪ੍ਪਾਨਂ ਵਸੇਨਾ**”ਤਿ। “**ਤਥੇਵਾ**”ਤਿ ਇਮਿਨਾ ‘‘ਦ੍ਵਿਏਕਦ੍ਵਿਪ੍ਪਕਾਰਾਨਂ ਕਾਮਰੂਪਾਰੁਪ੍ਪਾਨਂ ਵਸੇਨਾ’’ਤਿ ਪਦਦ੍ਵਯਂ ਆਕਡ੍ਢਤਿ। **ਦੁਵਿਧਾਯਾ**ਤਿ ਨਵਤ੍ਤਬ੍ਬਾਤੀਤਾਰਮ੍ਮਣਤਾਵਸੇਨ ਦੁਵਿਧਾਯ। **ਪਚ੍ਚੇਕ**ਨ੍ਤਿ ਵਿਸੁਂ ਵਿਸੁਂ। **ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ ਕਾਮਾਰੁਪ੍ਪਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਯਂ ਯੋਜਨਾ – ਨਵਤ੍ਤਬ੍ਬਾਰਮ੍ਮਣਾਯ ਆਰੁਪ੍ਪਚੁਤਿਯਾ ਅਨਨ੍ਤਰਾ ਅਤੀਤਾਰਮ੍ਮਣਾ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਰਮ੍ਮਣਾ ਚ ਦ੍ਵੇ ਕਾਮਪਟਿਸਨ੍ਧੀ, ਨਵਤ੍ਤਬ੍ਬਾਰਮ੍ਮਣਾ ਅਤੀਤਾਰਮ੍ਮਣਾ ਚ ਦ੍ਵੇ ਆਰੁਪ੍ਪਪਟਿਸਨ੍ਧੀ, ਤਥਾ ਅਤੀਤਾਰਮ੍ਮਣਾਯਪੀਤਿ ਇਮਾਸਂ ਵਸੇਨ ਅਟ੍ਠਵਿਧਾ।

‘‘ਦ੍ਵਿਦ੍ਵੀ’’ਤਿ ਗਾਥਾਯ ਵੁਤ੍ਤਮੇਵਤ੍ਥਂ ਸੁਖਗ੍ਗਹਣਤ੍ਥਂ ਸਙ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਯਦਿਪਿ ‘‘ਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਕਤਤ੍ਤਾ’’ਤਿਆਦਿਨਾਪਿ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਵਿਪਾਕਾਨਂ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਪਚ੍ਚਯਭਾਵੋ ਗਹਿਤੋਯੇਵ ਹੋਤਿ, ‘‘ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਂ ਕਮ੍ਮ’’ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਪਨ ਵਿਸੁਂ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਪਚ੍ਚਯਭਾਵੋ ਦਸ੍ਸੀਯਤੀਤਿ “**ਕਾਮਾਵਚਰਸ੍ਸ...ਪੇ॰... ਆਦਿਨਾ ਨਾਨਾਕ੍ਖਣਿਕਕਮ੍ਮਪਚ੍ਚਯਭਾਵੋ ਦਸ੍ਸਿਤਪ੍ਪਕਾਰੋ**”ਤਿ ਆਹ।

ਆਦਿਨਾ ਵਿਮਿਸ੍ਸਵਿਞ੍ਞਾਣੇਨਾਤਿ ਏਕਸ੍ਸ ਭਵਸ੍ਸ ਆਦਿਭੂਤੇਨ ਰੂਪਵਿਮਿਸ੍ਸੇਨ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਵਿਞ੍ਞਾਣੇਨ। **ਅਞ੍ਞਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਸਂਸੇਦਜਓਪਪਾਤਿਕਯੋਨਿਯਂ। ਅਵਚਨਂ ਪਟਿਕ੍ਖੇਪਂ ਮਞ੍ਞਮਾਨੋ “**ਗਨ੍ਧਰਸਾਹਾਰਾਨਂ ਪਟਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਤ੍ਤਾ**”ਤਿ ਵਤ੍ਵਾ ਸਬ੍ਬੇਨ ਸਬ੍ਬਂ ਰੂਪਭਵੇ ਤੇ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੇਨਾਹ “**ਚਕ੍ਖੁਸੋਤਵਤ੍ਥੁਸਤ੍ਤਕਜੀਵਿਤਛਕ੍ਕਭਾਵੇਪੀ**”ਤਿ। **ਪਾਲ਼ਿਯ**ਨ੍ਤਿ ਧਮ੍ਮਹਦਯਵਿਭਙ੍ਗਪਾਲ਼ਿਯਂ। **ਪਞ੍ਚਾਯਤਨਾਨੀ**ਤਿ ਚਕ੍ਖੁਸੋਤਮਨਰੂਪਧਮ੍ਮਾਯਤਨਾਨਿ। **ਪਞ੍ਚ ਧਾਤੁਯੋ**ਤਿ ਤਾ ਏਵ ਪਞ੍ਚ ਧਾਤੁਯੋ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹਿ – ‘‘ਰੂਪਧਾਤੁਯਾ ਉਪਪਤ੍ਤਿਕ੍ਖਣੇ ਕਤਮਾਨਿ ਪਞ੍ਚਾਯਤਨਾਨਿ ਪਾਤੁਭਵਨ੍ਤਿ? ਚਕ੍ਖਾਯਤਨਂ ਰੂਪਾਯਤਨਂ ਸੋਤਾਯਤਨਂ ਮਨਾਯਤਨਂ ਧਮ੍ਮਾਯਤਨਂ। ਇਮਾਨਿ ਪਞ੍ਚਾਯਤਨਾਨਿ ਪਾਤੁਭਵਨ੍ਤਿ। ਕਤਮਾ ਪਞ੍ਚ ਧਾਤੁਯੋ ਪਾਤੁਭਵਨ੍ਤਿ? ਚਕ੍ਖੁਧਾਤੁ...ਪੇ॰... ਧਮ੍ਮਧਾਤੁ। ਇਮਾ ਪਞ੍ਚ ਧਾਤੁਯੋ ਪਾਤੁਭਵਨ੍ਤੀ’’ਤਿ (ਵਿਭ॰ ੧੦੧੬)। **ਛ ਆਯਤਨਾਨਿ** ਸਦ੍ਦਾਯਤਨੇਨ ਸਦ੍ਧਿਂ ਤਾਨਿਯੇਵ। **ਨਵ ਧਾਤੁਯੋ**ਤਿ ਚਕ੍ਖੁਰੂਪਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣਸੋਤਸਦ੍ਦਸੋਤਵਿਞ੍ਞਾਣਮਨੋਧਮ੍ਮਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੁਯੋ। **ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਗਹਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਅਨਵਸੇਸਪਰਿਗ੍ਗਹਵਸੇਨ। **ਤਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਰੂਪਧਾਤੁਯਂ। “**ਕਥਾਵਤ੍ਥੁਮ੍ਹਿ ਚਾ**”ਤਿਆਦਿਨਾ ਨ ਕੇਵਲਂ ਧਮ੍ਮਹਦਯਵਿਭਙ੍ਗਪਾਲ਼ਿਯਂਯੇਵ, ਅਥ ਖੋ ਪਕਰਣਨ੍ਤਰੇਪਿ ਗਨ੍ਧਾਦਯੋ

ਪਟਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਾਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਤਤ੍ਥ **ਘਾਨਾਯਤਨਾਦੀਨਂ ਵਿਯਾ**ਤਿ ਸਦਿਸੂਦਾਹਰਣਦਸ੍ਸਨਂ। ਯਥਾ ਘਾਨਾਯਤਨਾਦੀਨਂ ਤਤ੍ਥ ਰੂਪਭਵੇ ਭਾਵੋ ਅਤ੍ਥਿ, ਤਾ ਪਟਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਾ, ਏਵਂ ਗਨ੍ਧਾਯਤਨਾਦੀਨਞ੍ਚਾਤਿ। **ਅਤ੍ਥਿ ਤਤ੍ਥ ਘਾਨਾਯਤਨ**ਨ੍ਤਿ ਪੁਚ੍ਛਾ ਸਕਵਾਦਿਸ੍ਸ। ਯਞ੍ਹਿ ਤਤ੍ਥ ਆਯਤਨਂ ਨਤ੍ਥਿ, ਤਸ੍ਸ ਵਸੇਨਾਯਂ ਚੋਦਨਾ। ਤਤੋ ਪਰਵਾਦੀ ਯਂ ਤਤ੍ਥ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਾਨਂ ਤਿਣ੍ਣਂ ਆਯਤਨਾਨਂ ਘਾਨਾਦਿਕਂ ਸਣ੍ਠਾਨਨਿਮਿਤ੍ਤਂ, ਤਦੇਵ ਆਯਤਨਨ੍ਤਿ ਲਦ੍ਧਿਯਾ **"ਆਮਨ੍ਤਾ"**ਤਿ ਪਟਿਜਾਨਾਤਿ। ਬਾਹਿਰਾਨਂ ਗਨ੍ਧਾਯਤਨਾਦੀਨਂ ਵਸੇਨ ਪੁਟ੍ਠੋ ਯਸ੍ਮਾ ਘਾਨਪ੍ਪਸਾਦਾਦਯੋ ਤਤ੍ਥ ਨ ਇਚ੍ਛਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਤੇਸਂ ਗੋਚਰਂ ਪਟਿਸੇਧੇਨ੍ਤੋ **"ਨ ਹੇਵਂ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੇ"**ਤਿ ਪਟਿਕ੍ਖਿਪਤਿ। **ਆਦਿ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ''ਅਤ੍ਥਿ ਤਤ੍ਥ ਜਿਵ੍ਹਾਯਤਨਨ੍ਤਿ? ਆਮਨ੍ਤਾ। ਅਤ੍ਥਿ ਤਤ੍ਥ ਰਸਾਯਤਨਨ੍ਤਿ? ਨ ਹੇਵਂ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੇ''ਤਿਆਦਿਨਯਪ੍ਪਵਤ੍ਤਾਨਂ ਅਨੁਲੋਮਪਟਿਲੋਮਸਂਸਨ੍ਦਨੁਪਞ੍ਚਾਦੀਨਂ ਸਙ੍ਗਹੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। **ਅਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬਾਯਤਨਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬਾਯਤਨਭਾਵਰਹਿਤਾਨਂ, ਅਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬਸਭਾਵਾਨਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਇਦਾਨਿ ਅਨਾਯਤਨਸਭਾਵੇ ਗਨ੍ਧਰਸੇ ਪਟਿਜਾਨਿਤ੍ਵਾਪਿ ਦੋਸਂ ਵਦਨ੍ਤੋ **"ਯਦਿ ਚਾ"**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। **ਅਵਚਨੇ ਨਤ੍ਥਿ ਕਾਰਣਂ** ਯਥਾਧਮ੍ਮਸਾਸਨੇ ਅਭਿਧਮ੍ਮੇ, ਤੇਸਂ ਵਾ ਨਿਸਤ੍ਤਨਿਜ੍ਜੀਵਸਭਾਵਤ੍ਤਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਯਥਾ ਚ ਧਾਤੁਭਾਵੋ, ਏਵਂ ਧਮ੍ਮਭਾਵੋ ਚ ਤੇਸਂ ਏਕਨ੍ਤਿਕੋ, ਤਥਾ ਆਯਤਨਭਾਵੋ ਚਾਤਿ ਸਬ੍ਬਥਾਪਿ ਤਤ੍ਥ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾਨਂ ਗਨ੍ਧਰਸਾਨਂ ਆਯਤਨੇਸੁ ਅਵਚਨੇ ਕਾਰਣਂ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **"ਧਮ੍ਮਭਾਵੋ ਚਾ"**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। **ਅਞ੍ਞਸ੍ਸ** ਪਰਮਤ੍ਥਸ੍ਸ ਅਭਾਵਾ। **ਕੋਚਿ ਆਯਤਨਸਭਾ**ਵੋਤਿ ਧਮ੍ਮਾਯਤਨਮੇਵ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵਦਤਿ। ਤੇਨ ਯਦਿ ਰੂਪਭਵੇ ਗਨ੍ਧਰਸਾ ਵਿਜ੍ਜਨ੍ਤਿ, ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਕਾਰਣਤੋ ਗਨ੍ਧਰਸਾਯਤਨਭਾਵੇਨ ਅਵੁਚ੍ਚਮਾਨਾਪਿ ਧਮ੍ਮਾਯਤਨਭਾਵੇਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਾ ਸਿਯੁਂ, ਨ ਚ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਤਸ੍ਮਾ ਨਿਟ੍ਠਮੇਤ੍ਥ ਗਨ੍ਤਬ੍ਬਂ ''ਨਤ੍ਥੇਵ ਰੂਪਭਵੇ ਗਨ੍ਧਰਸਾ''ਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਕਿਞ੍ਚ ਰੂਪਧਾਤੁਯਂ ਗਨ੍ਧਰਸਭਾਵੇਨ ਅਵੁਤ੍ਤਾਨਂ, ਕਾਮਧਾਤੁਯਂ ਵੁਤ੍ਤਾਨਂ ਤੇਸਂ ਕਿਂ ਗਨ੍ਧਰਸਭਾਵਤੋ ਅਞ੍ਞੇਨ ਸਭਾਵੇਨ ਰੂਪਧਾਤੁਯਂ ਅਤ੍ਥਿਭਾਵੋ, ਉਦਾਹੁ ਗਨ੍ਧਰਸਭਾਵੇਨ। ਯਦਿ ਪੁਰਿਮੋ ਪਕ੍ਖੋ ਧਮ੍ਮਾਯਤਨੇ ਤੇਸਂ ਸਙ੍ਗਹੋ ਸਿਯਾ ਅਨਾਯਤਨਸਭਾਵਸ੍ਸ ਸਭਾਵਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਅਭਾਵਾ, ਅਥ ਦੁਤਿਯੋ ਤੇਨੇਵ ਕਾਰਣੇਨ ਨੇਸਂ ਗਨ੍ਧਰਸਾਯਤਨਭਾਵੋ ਸਿਦ੍ਧੋਤਿ ਇਮਮਤ੍ਥਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **"ਯਦਿ ਚਾ"**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। **ਤਸ੍ਮਾ**ਤਿ ਯਸ੍ਮਾ ਗਨ੍ਧਰਸਾ ਧਮ੍ਮਹਦਯਵਿਭਙ੍ਗੇ ਨ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਕਥਾਵਤ੍ਥੁਮ੍ਹਿ ਚ ਤੇਸਂ ਭਾਵੋ ਪਟਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ, ਫੁਸਿਤ੍ਤਂ ਅਸਕ੍ਕੁਣੇਯ੍ਯਾ ਪਥਵੀਆਦਯੋ ਵਿਯ ਘਾਯਿਤ੍ਤਂ ਸਾਯਿਤੁਞ੍ਚ ਅਸਕ੍ਕੁਣੇਯ੍ਯਾ ਤੇ ਨਤ੍ਥਿ, ਧਾਤੁਸਦ੍ਦੇਨ ਚ ਤੇ ਗਹਿਤਾ, ਧਮ੍ਮਭਾਵੋ ਚ ਤੇਸਂ ਏਕਨ੍ਤਿਕੋ, ਤਸ੍ਮਿਞ੍ਚ ਸਤਿ ਸਿਦ੍ਧੋ ਆਯਤਨਭਾਵੋ, ਤਸ੍ਮਾ। **ਤਥਾ**ਤਿ ਪਾਲ਼ਿਯਂ ਅਵੁਤ੍ਤਧਮ੍ਮੇ ਹਾਪੇਤ੍ਵਾ ਚਕ੍ਖੁਸਤ੍ਤਕਾਦਿਵਸੇਨ। **ਏਵ**ਨ੍ਤਿ ਚਕ੍ਖੁਸਤ੍ਤਕਾਦਿਵਸੇਨ ਰੂਪਗਣਨਾਯ ਕਰਿਯਮਾਨਾਯ। **ਧਮ੍ਮਤਾ**ਤਿ ਪਾਲ਼ਿਧਮ੍ਮੋ , ਰੂਪਭਵੇ ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਨਕਰੂਪਧਮ੍ਮਤਾ। **"ਨ ਵਿਲੋਮਿਤਾ"**ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਯਥਾਪਟਿਞ੍ਞਾਤਂ ਧਮ੍ਮਂ ਦੀਪਿਤਂ ਉਲ੍ਲਿਙ੍ਗੇਤਿ।

ਏਤ੍ਥ ਚ ਰੂਪਾਵਚਰਸਤ੍ਤਾਨਂ ਘਾਨਜਿਵ੍ਹਾਯਤਨਾਭਾਵਤੋ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨਾਪਿ ਗਨ੍ਧਰਸਾ ਆਯਤਨਕਿਚ੍ਚਂ ਨ ਕਰੋਨ੍ਤੀਤਿ ਤੇ ਅਨਾਮਸਿਤ੍ਵਾ ਪਾਲ਼ਿਯਂ ''ਪਞ੍ਚਾਯਤਨਾਨਿ ਪਾਤੁਭਵਨ੍ਤਿ, ਛ ਆਯਤਨਾਨੀ''ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ''ਤਯੋ ਆਹਾਰਾ''ਤਿ ਚ ਅਜ੍ਝੋਹਰਿਤਬ੍ਬਸ੍ਸ ਆਹਾਰਸ੍ਸ ਅਭਾਵੇਨ ਓਜਟ੍ਠਮਕਰੂਪਸਮੁਟ੍ਠਾਪਨਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਆਹਾਰਕਿਚ੍ਚਸ੍ਸ ਅਕਰਣਤੋ, ਨ ਸਬ੍ਬੇਨ ਸਬ੍ਬਂ ਗਨ੍ਧਰਸਾਨਂ ਓਜਾਯ ਚ ਅਭਾਵਤੋ। ਇਤਿ ਵਿਸਯਿਨੋ ਕਿਚ੍ਚਸ੍ਸ ਚ ਅਭਾਵੇਨ ਵਿਸਯੋ, ਕਿਚ੍ਚਵਾ ਚ ਧਮ੍ਮੋ ਨ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਯਸ੍ਮਿਞ੍ਹਿ ਭਵੇ ਵਿਸਯੀ ਨਤ੍ਥਿ, ਤਸ੍ਮਿਂ ਤਂਹੇਤੁਕੋ ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਵਿਸਯਸ੍ਸ ਆਯਤਨਭਾਵੋ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਵਿਜ੍ਜਮਾਨਸ੍ਸਾਪਿ ਅਵਚਨਂ, ਯਥਾ ਰੂਪਭਵੇ ਪਥਵੀਤੇਜੋਵਾਯੋਧਾਤੂਨਂ ਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬਾਯਤਨਭਾਵੇਨ। ਯਸ੍ਸ ਪਨ ਯਤ੍ਥ ਵਚਨਂ, ਤਸ੍ਸ ਤਤ੍ਥ ਵਿਸਯੀਸਬ੍ਭਾਵਹੇਤੁਕੋ ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਆਯਤਨਭਾਵੋ ਵੁਤ੍ਤੋ ਦਿਟ੍ਠੋ ਯਥਾ ਤਤ੍ਥੇਵ ਰੂਪਾਯਤਨਸ੍ਸ। ਯਦਿ ਵਿਸਯੀਸਬ੍ਭਾਵਹੇਤੁਕੋ ਵਿਸਯਸ੍ਸ ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਆਯਤਨਭਾਵੋ, ਕਥਂ ਅਸਞ੍ਞਸਤ੍ਤਾਨਂ ਦੇਵਾਨਂ ਦ੍ਵੇ ਆਯਤਨਾਨਿ ਪਾਤੁਭਵਨ੍ਤੀਤਿ। ਅਸਞ੍ਞਸਤ੍ਤਾਨਞ੍ਹਿ ਚਕ੍ਖਾਯਤਨਂ ਨਤ੍ਥਿ, ਅਚਕ੍ਖਾਯਤਨਭਾਵੇਨ ਚ ਨੇਸਂ ਰੂਪਾਯਤਨਂ ਅਞ੍ਞੇਸਂ ਅਵਿਸਯੋਤਿ? ਨਾਯਂ ਵਿਰੋਧੋ। ਯੇਨ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੇਨ ਰੂਪਧਾਤੁਯਂ ਸਞ੍ਞੀਨਂ ਗਨ੍ਧਾਯਤਨਾਦੀਨਂ ਅਵਚਨਂ, ਤੇਨ ਰੂਪਾਯਤਨਸ੍ਸਾਪਿ ਅਵਚਨਨ੍ਤਿ ਅਸਞ੍ਞੀਨਂ ਏਕਂ ਆਯਤਨਂ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਂ। ਯਥਾਸਕਞ੍ਹਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਗੋਚਰਭਾਵਾਪੇਕ੍ਖਾਯ ਯੇਸਂ ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਆਯਤਨਭਾਵੋ ਅਤ੍ਥਿ, ਤੇਸੁ ਨਿਦ੍ਦਿਸਿਯਮਾਨੇਸੁ ਤਦਭਾਵਤੋ ਰੂਪਧਾਤੁਯਂ ਸਞ੍ਞੀਨਂ ਗਨ੍ਧਾਦਿਕੇ ਵਿਸੁਂ ਆਯਤਨਭਾਵੇਨ ਅਵਤ੍ਵਾ ਧਮ੍ਮਸਭਾਵਾਨਤਿਵਤ੍ਤਨਤੋ, ਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਚ ਵਿਸਯਭਾਵੂਪਗਮਨਤੋ

ਧਮ੍ਮਾਯਤਨਨ੍ਤੋਗਧੇ ਕਤ੍ਵਾ ‘‘ਪਞ੍ਚਾਯਤਨਾਨੀ’’ਤਿ ਪਾਲ਼ਿਯਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਏਤਦਤ੍ਥਞ੍ਹਿ ‘‘ਧਮ੍ਮਾਯਤਨ’’ਨ੍ਤਿ ਸਾਮਞ੍ਞਤੋ ਨਾਮਕਰਣਂ, ਪਿਟ੍ਠਿਵਟ੍ਟਕਾਨਿ ਵਾ ਤਾਨਿ ਕਤ੍ਵਾ ‘‘ਪਞ੍ਚਾਯਤਨਾਨੀ’’ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਯੇਨ ਚ ਪਨ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੇਨ ਅਸਞ੍ਞੀਨਂ ਰੂਪਾਯਤਨਂ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਤੇਨ ਸਞ੍ਞੀਨਮ੍ਪਿ ਗਨ੍ਧਾਦੀਨਂ ਵਿਸੁਂ ਗਹਣਂ ਕਾਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਇਮਸ੍ਸ ਨਯਸ੍ਸ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ‘‘ਅਸਞ੍ਞਸਤ੍ਤਾਨਂ ਦੇਵਾਨਂ ਦ੍ਵੇ ਆਯਤਨਾਨਿ ਪਾਤੁਭਵਨ੍ਤੀ’’ਤਿ (ਵਿਭ॰ ੧੦੧੭) ਵੁਤ੍ਤਂ। ਅਸਤਿਪਿ ਹਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇ ਰੂਪਸ੍ਸ ਵਣ੍ਣਾਯਤਨਸਭਾਵਾਤਿਕ੍ਕਮੋ ਨਤ੍ਥੇਵਾਤਿ ਤਂ ਰੂਪਾਯਤਨਨ੍ਤ੍ਵੇਵ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਇਮਿਨਾ ਚ ਨਯਦਸ੍ਸਨੇਨ ਗਨ੍ਧਾਦੀਨਿ ਤੀਣਿ ਪਕ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ ਸਞ੍ਞੀਨਂ ਅਟ੍ਠ ਆਯਤਨਾਨਿ, ਅਸਞ੍ਞੀਨਂ ਪਞ੍ਚਾਤਿ ਅਯਮਤ੍ਥੋ ਦਸ੍ਸਿਤੋ ਹੋਤਿ। ਏਵਞ੍ਚੇਤਂ ਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਿਤਬ੍ਬਂ। ਅਞ੍ਞਥਾ ਰੂਪਲੋਕੇ ਫੁਸਿਤੁਮਸਕ੍ਕੁਣੇਯ੍ਯਤਾਯ ਪਥਵੀਆਦੀਨਂ ਵਚੀਘੋਸੋ ਏਵ ਨ ਸਿਯਾ। ਨ ਹਿ ਪਟਿਘਟ੍ਟਨਾਨਿਘਂਸਮਨ੍ਤਰੇਨ ਸਦ੍ਦੁਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥਿ, ਨ ਚ ਫੁਸਨਸਭਾਵਾਨਂ ਕਤ੍ਥਚਿ ਅਫੁਸਨਸਭਾਵਤਾ ਸਕ੍ਕਾ ਵਿਞ੍ਞਾਤੁਂ। ਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬਾਯਤਨਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਚ ਭੂਤਤ੍ਤਯਸ੍ਸ ਅਭਾਵੇ ਰੂਪਭਵੇ ਰੂਪਾਯਤਨਾਦੀਨਮ੍ਪਿ ਸਮ੍ਭਵੋ ਏਵ ਨ ਸਿਯਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਫੁਸਿਤੁਂ ਸਕ੍ਕੁਣੇਯ੍ਯਤਾਯਪਿ ਪਥਵੀਆਦੀਨਂ ਤਤ੍ਥ ਕਾਯਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਭਾਵੇਨ ਤੇਸਂ ਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬਭਾਵੋ ਨ ਵੁਤ੍ਤੋ। ਏਵਞ੍ਚ ਕਤ੍ਵਾ ਰੂਪਧਾਤੁਯਂ ਤੇਸਂ ਸਪ੍ਪਟਿਘਵਚਨਞ੍ਚ ਸਮਤ੍ਥਿਤਂ ਹੋਤਿ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹਿ ‘‘ਅਸਞ੍ਞਸਤ੍ਤਾਨਂ ਅਨਿਦਸ੍ਸਨਸਪ੍ਪਟਿਘਂ ਏਕਂ ਮਹਾਭੂਤਂ ਪਟਿਚ੍ਚ ਦ੍ਵੇ ਮਹਾਭੂਤਾ’’ਤਿਆਦਿ (ਪਟ੍ਠਾ॰ ੨.੨੨.੧੭)। ਪਟਿਘੋ ਹੇਤ੍ਥ ਭੂਤਤ੍ਤਯਸ੍ਸ ਕਾਯਪ੍ਪਸਾਦਂ ਪਤਿ ਤਂਨਿਸ੍ਸਯਭੂਤਘਟ੍ਟਨਦ੍ਵਾਰੇਨ ਅਭਿਮੁਖਭਾਵੋ, ਸੋ ਚ ਫੁਸਿਤੁਂ ਅਸਕ੍ਕੁਣੇਯ੍ਯਸਭਾਵਸ੍ਸ ਘਟ੍ਟਨਾਯ ਅਭਾਵਤੋ ਨਤ੍ਥਿ। ਨਨੁ ‘‘ਦ੍ਵੇ ਆਯਤਨਾਨੀ’’ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਪਰਿਯਾਯਾਯਤਨਂ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਂ, ਅਥ ਕਸ੍ਮਾ ਗਨ੍ਧਾਯਤਨਾਦੀਨਿਪਿ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ‘‘ਪਞ੍ਚਾਯਤਨਾਨੀ’’ਤਿ ਨ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ? ‘‘ਨਯਦਸ੍ਸਨਵਸੇਨ ਦੇਸਨਾ ਪਵਤ੍ਤਾ’’ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋਵਾਯਮਤ੍ਥੋ। ਅਥ ਵਾ ਤਤ੍ਥ ਰੂਪਾਯਤਨਸ੍ਸੇਵ ਵਚਨਂ ਕਦਾਚਿ ਅਞ੍ਞਭੂਮਿਕਾਨਂ ਪਸਾਦਸ੍ਸ ਵਿਸਯਭਾਵਂ ਸਨ੍ਧਾਯ, ਨ ਪਨ ਇਤਰੇਸਂ ਅਭਾਵਤੋ। ਨਾਪਿ ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਗਨ੍ਧਾਯਤਨਾਦੀਨਂ ਆਯਤਨਸਭਾਵਾਭਾਵਤੋ। ਅਸਞ੍ਞੀਨਞ੍ਹਿ ਰੂਪਾਯਤਨਂ ਸਮਾਨਭੂਮਿਕਾਨਂ ਵੇਹਪ੍ਫਲਾਨਂ, ਉਪਰਿਭੂਮਿਕਾਨਞ੍ਚ ਸੁਦ੍ਧਾਵਾਸਾਨਂ ਪਸਾਦਸ੍ਸ ਵਿਸਯਭਾਵਂ ਗਚ੍ਛਤਿ, ਨ ਪਨ ਗਨ੍ਧਰਸਾਤਿ ਤੇਸਂਯੇਵ ਤਤ੍ਥਾਵਚਨਂ ਯੁਤ੍ਤਂ। ਕਥਾਵਤ੍ਥੁਮ੍ਹਿ ਚ ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਗਨ੍ਧਾਯਤਨਾਦੀਨਂ ਅਤ੍ਥਿਭਾਵਂ ਪਟਿਜਾਨਨ੍ਤਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਪਟਿਸੇਧੋ ਕਤੋ। ਯਦਿਪਿ ਚੇਤਂ ਵਚਨਂ ਤਤ੍ਥ ਗਨ੍ਧਾਯਤਨਾਦੀਨਂ ਅਭਾਵਵਿਭਾਵਨਂ ਨ ਹੋਤਿ, ਅਤ੍ਥਿਭਾਵਦੀਪਨਮ੍ਪਿ ਪਨ ਅਞ੍ਞਵਚਨਂ ਨਤ੍ਥੇਵਾਤਿ? ਨਯਿਦਮੇਵਂ ਅਟ੍ਠਕਥਾਸੁ ਤਤ੍ਥ ਨੇਸਂ ਅਤ੍ਥਿਭਾਵਸ੍ਸ ਨਿਦ੍ਧਾਰੇਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ। ਯਞ੍ਹਿ ਅਟ੍ਠਕਥਾਵਚਨਂ ਪਾਲ਼ਿਯਾ ਨ ਵਿਰੁਜ੍ਝਤਿ, ਤਂ ਪਾਲ਼ਿ ਵਿਯ ਪਮਾਣਭੂਤਂ ਅਗਰਹਿਤਾਯ ਆਚਰਿਯਪਰਮ੍ਪਰਾਯ ਯਾਵਜ੍ਜਤਨਾ ਆਗਤਤ੍ਤਾ। ਤਤ੍ਥ ਸਿਯਾ – ਯਂ ਪਾਲ਼ਿਯਾ ਨ ਵਿਰੁਜ੍ਝਤਿ ਅਟ੍ਠਕਥਾਵਚਨਂ, ਤਂ ਪਮਾਣਂ। ਇਦਂ ਪਨ ਵਿਰੁਜ੍ਝਤੀਤਿ? ਨਯਿਦਮੇਵਂ ਯਥਾ ਨ ਵਿਰੁਜ੍ਝਤਿ , ਤਥਾ ਪਟਿਪਾਦਿਤਤ੍ਤਾ। ਚਕ੍ਖਾਦੀਨਂ ਆਯਤਨਾਨਂ, ਤਨ੍ਨਿਸ੍ਸਯਾਨਞ੍ਚ ਵਿਞ੍ਞਾਣਾਨਂ ਸਤ੍ਤਸੁਞ੍ਞਤਾਸਨ੍ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਭਗਵਤੋ ਧਾਤੁਦੇਸਨਾਤਿ ਆਯਤਨਭਾਵੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾਨਂਯੇਵ ਧਾਤੁਭਾਵਦੀਪਨਤੋ ਧਾਤੁਭਾਵਸ੍ਸਾਪਿ ਨੇਸਂ ਅਵਚਨਂ ਯੁਜ੍ਜਤਿ ਏਵ, ਤਸ੍ਮਾ ਯਥਾ ਪਾਲ਼ਿਯਾ ਅਵਿਰੋਧੋ ਹੋਤਿ, ਤਥਾ ਚਕ੍ਖੁਦਸਕਾਦਿਵਸੇਨ ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਂ ਰੂਪਗਣਨਾ ਕਤਾਤਿ ਨ ਏਤ੍ਥ ਧਮ੍ਮਤਾਵਿਲੋਮਨਾਸਙ੍ਕਾਯ ਓਕਾਸੋਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

ਏਲਕਸ੍ਸ ਜਾਤਕਾਲੇ ਉਣ੍ਣਾ **ਜਾਤਿਉਣ੍ਣਾ**ਤਿ ਪਠਮੋ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਤੋ ਸੁਖੁਮਤਰਤਂ ਸਨ੍ਧਾਯ **‘‘ਗਬ੍ਭਂ…ਪੇ॰… ਇਤਿਪਿ ਵਦਨ੍ਤੀ’’**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਸਮ੍ਭਵਨਸ੍ਸ ਭੇਦੋ ਵਾ **ਸਮ੍ਭਵਭੇਦੋ,** ਪਵਤ੍ਤਿਭੇਦੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਰੂਪੀਬ੍ਰਹ੍ਮੇਸੂਤਿ ਅਧਿਕਰਣੇ ਭੁਮ੍ਮਂ, **ਓਪਪਾਤਿਕਯੋਨਿਕੇਸੂ**ਤਿ ਨਿਦ੍ਧਾਰਣੇਤਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **‘‘ਓਪਪਾਤਿਕਯੋਨਿਕੇਹਿ ਰੂਪੀਬ੍ਰਹ੍ਮੇ ਨਿਦ੍ਧਾਰੇਤੀ’’**ਤਿ ਆਹ। ਤੇਨ ‘‘ਓਪਪਾਤਿਕਯੋਨਿਕੇਸੂ’’ਤਿ ਸਾਮਞ੍ਞਤੋ ਵੁਤ੍ਤਰਾਸਿਤੋ ‘‘ਰੂਪੀਬ੍ਰਹ੍ਮੇਸੂ’’ਤਿ ਵਿਸੇਸਂ ਨਿਦ੍ਧਾਰੇਤਿ। **ਨ ਸਮੇਤੀ**ਤਿ ਨ ਸਂਸਨ੍ਦਤਿ, ਵਿਰੁਜ੍ਝਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਯਾਯ ਪਾਲ਼ਿਯਾ ਨ ਸਮੇਤਿ, ਤਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **‘‘ਧਮ੍ਮਹਦਯਵਿਭਙ੍ਗੇ ਹੀ’’**ਤਿਆਦਿਮਾਹ।

ਏਕਾਦਸਾਤਿ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਾਯਤਨਸ੍ਸ ਸਦ੍ਦਾਯਤਨਵਜ੍ਜਾਨਿ ਏਕਾਦਸਾਯਤਨਾਨਿ। **ਕਸ੍ਸਚਿ ਦਸਾਯਤਨਾਨੀ**ਤਿ ਅਨ੍ਧਸ੍ਸ ਚਕ੍ਖਾਯਤਨਵਜ੍ਜਾਨਿ। **ਕਸ੍ਸਚਿ ਅਪਰਾਨਿ ਦਸਾਯਤਨਾਨੀ**ਤਿ ਬਧਿਰਸ੍ਸ ਸੋਤਾਯਤਨਵਜ੍ਜਾਨਿ। **ਕਸ੍ਸਚਿ ਨਵਾਯਤਨਾਨੀ**ਤਿ ਅਨ੍ਧਬਧਿਰਸ੍ਸ ਚਕ੍ਖੁਸੋਤਾਯਤਨਵਜ੍ਜਾਨਿ। **ਕਸ੍ਸਚਿ ਸਤ੍ਤਾਯਤਨਾਨੀ**ਤਿ ਗਬ੍ਭਸੇਯ੍ਯਕਸ੍ਸ ਰੂਪਗਨ੍ਧਰਸਕਾਯਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬਮਨੋਧਮ੍ਮਾਯਤਨਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ।

“ਨ ਵੁਤ੍ਤੁੰ ਅਟ੍ਠਾਯਤਨਾਨਿ ਪਾਤੁਭਵਨ੍ତੀ”ਤਿ ਇਦੰ ‘‘ਨ ਹਿ ਪਾਲ਼ਿਯੰ...ਪੇ॰... ਵੁਤ੍ਤਾ’’ਤਿ ਏਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਵਿਵਰਣੰ। ਚਕ੍ਖੁਸੋਤਘਾਨਵਿਕਲਸ੍ਸ ਹਿ ਉਪਪਜ੍ਜਮਾਨਸ੍ਸ ਅਟ੍ਠੇਵ ਆਯਤਨਾਨਿ ਸਿਯੁਨ੍ਤਿ। ਸਤਿ ਚ ਅਘਾਨਕੂਪਪਤ੍ਤਿਯੰ ਪੁਨਪਿ ‘‘ਕਸ੍ਸਚਿ ਅਪਰਾਨਿ ਦਸਾਯਤਨਾਨਿ ਪਾਤੁਭਵਨ੍ਤੀ’’ਤਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੰ ਸਿਯਾ। ਤਥਾ ਚ ਸਤਿ ਯਥਾ ਅਨ੍ਧਬਧਿਰਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ‘‘ਕਸ੍ਸਚਿ ਨਵਾਯਤਨਾਨਿ ਪਾਤੁਭਵਨ੍ਤੀ’’ਤਿ (ਵਿਭ॰ ੧੦੦੭) ਏਕਵਾਰੰ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਏਵੰ ਅਨ੍ਧਾਘਾਨਕਸ੍ਸ, ਬਧਿਰਾਘਾਨਕਸ੍ਸ ਚ ਵਸੇਨ ‘‘ਕਸ੍ਸਚਿ ਅਪਰਾਨਿ ਨਵਾਯਤਨਾਨਿ, ਕਸ੍ਸਚਿ ਅਪਰਾਨਿ ਨਵਾਯਤਨਾਨਿ ਪਾਤੁਭਵਨ੍ਤੀ’’ਤਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੰ ਸਿਯਾ, ਏਵੰ ਨ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਇਮਮਤ੍ਥੰ ਦਸ੍ਸੇਤਿ **“ਤਥਾ...ਪੇ॰... ਨ ਚ ਤੰ ਵੁਤ੍ਤ”**ਨ੍ਤਿ। **ਏਵੰ ਧਾਤੁਪਾਤੁਭਾਵਾਦਿਪਵ੍ਹੇਸੂ**ਤਿ ‘‘ਕਸ੍ਸਚਿ ਏਕਾਦਸ ਧਾਤੁਯੋ ਪਾਤੁਭਵਨ੍ਤਿ, ਕਸ੍ਸਚਿ ਦਸ ਧਾਤੁਯੋ, ਕਸ੍ਸਚਿ ਅਪਰਾ ਦਸ ਧਾਤੁਯੋ, ਕਸ੍ਸਚਿ ਨਵ ਧਾਤੁਯੋ, ਕਸ੍ਸਚਿ ਸਤ੍ਤ ਧਾਤੁਯੋ ਪਾਤੁਭਵਨ੍ਤੀ’’ਤਿ (ਵਿਭ॰ ੧੦੦੭) ਏਵੰ ਧਾਤੁਪਾਤੁਭਾਵਪਵ੍ਹੇ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। **ਆਦਿ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ‘‘ਕਸ੍ਸਚਿ ਚੁਦ੍ਦਸਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਪਾਤੁਭਵਨ੍ਤੀ’’ਤਿਆਦਿ (ਵਿਭ॰ ੧੦੦੭) ਨਯਪ੍ਪਵਤ੍ਤਾ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪਵ੍ਹਾਦਯੋ ਸਙ੍ਗਹਿਤਾ।

ਏਤ੍ਥ ਚ ਯਥਾ ‘‘ਸਤ੍ਤਤਿ ਉਕ੍ਕੰਸਤੋ ਚ ਰੂਪਾਨੀ’’ਤਿ ਪਦੰ ‘‘ਸੰਸੇਦਜੋਪਪਾਤੀਸੂ’’ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਯੋਨਿਦ੍ਵਯਵਸੇਨ ਯੋਜੀਯਤਿ, ਨ ਏਵੰ ‘‘ਅਵਕੰਸਤੋ ਤਿੰਸਾ’’ਤਿ ਇਦੰ, ਇਦੰ ਪਨ ਸੰਸੇਦਜਯੋਨਿਵਸੇਨੇਵ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬੰ, ਏਕਯੋਗਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠਸ੍ਸਾਪਿ ਏਕਦੇਸੇ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੰ ਲਭਤੀਤਿ। ਸੰਸੇਦਜਸ੍ਸੇਵ ਚ ਜਚ੍ਚਨ੍ਧਬਧਿਰਅਘਾਨਕਨਪੁੰਸਕਸ੍ਸ ਜਿਵ੍ਹਾਕਾਯਵਤ੍ਥੁਦਸਕਾਨੰ ਵਸੇਨ ਤਿੰਸ ਰੂਪਾਨਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਨ ਓਪਪਾਤਿਕਸ੍ਸਾਤਿ ਅਯਮੇਤ੍ਥ ਅਟ੍ਠਕਥਾਯ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਯੇ ਪਨ ‘‘ਓਪਪਾਤਿਕਸ੍ਸ ਜਚ੍ਚਨ੍ਧ...ਪੇ॰... ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤੀਤਿ **ਮਹਾਅਟ੍ਠਕਥਾਯੰ** ਵੁਤ੍ਤ’’ਨ੍ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ, ਤੰ ਨ ਗਹੇਤਬ੍ਬੰ। ਸੋ ਹਿ ਪਮਾਦਪਾਠੋ। ਏਵਞ੍ਚ ਕਤ੍ਵਾ ਆਯਤਨਯਮਕਵਣ੍ਣਨਾਯ ‘‘ਕਾਮਧਾਤੁਯੰ ਪਨ ਅਘਾਨਕੋ ਓਪਪਾਤਿਕੋ ਨਤ੍ਥਿ। ਯਦਿ ਭਵੇਯ੍ਯ, ‘ਕਸ੍ਸਚਿ ਅਟ੍ਠਾਯਤਨਾਨਿ ਪਾਤੁਭਵਨ੍ਤੀ’ਤਿ ਵਦੇਯ੍ਯਾ’’ਤਿ (ਯਮ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ਆਯਤਨਯਮਕ ੧੮-੨੧) ਵਕ੍ਖਤਿ। ਅਪਰੇ ਪਨਾਹੁ ‘‘ਕਸ੍ਸਚਿ ਏਕਾਦਸਾਯਤਨਾਨਿ ਪਾਤੁਭਵਨ੍ਤਿ, ਯਾਵ ‘ਕਸ੍ਸਚਿ ਨਵਾਯਤਨਾਨੀ’ਤਿ ਪਾਲ਼ਿ ਓਪਪਾਤਿਕੇ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਤਸ੍ਮਾ ਪੁਬ੍ਬੇਨਾਪਰੰ ਅਟ੍ਠਕਥਾਯੰ ਅਵਿਰੋਧੋ ਸਿਦ੍ਧੋ ਹੋਤਿ, ਤਥਾ ਚ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਪਾਲ਼ਿਯਾ ਅਯਮਤ੍ਥਵਣ੍ਣਨਾ ਅਵ੍ਵਦਤ੍ਥ ਸੰਸਨ੍ਦਤਿ ਸਮੇਤਿਯੇਵਾ’’ਤਿ। ਯੰ ਪਨੇਕੇ ਵਦਨ੍ਤਿ ‘‘ਓਪਪਾਤਿਕਗ੍ਗਹਣੇਨ ਸੰਸੇਦਜਾਪਿ ਸਙ੍ਗਯ੍ਹਨ੍ਤਿ। ਤਥਾ ਹਿ **ਧਮ੍ਮਹਦਯਵਿਭਙ੍ਗੇ** ‘ਕਾਮਧਾਤੁਯਾ ਉਪਪਤ੍ਤਿਕ੍ਖਣੇ ਕਸ੍ਸਚਿ ਏਕਾਦਸਾਯਤਨਾਨਿ ਪਾਤੁਭਵਨ੍ਤੀ’ਤਿਆਦੀਨੰ (ਵਿਭ॰ ੧੦੦੭) ਉਦ੍ਦੇਸੇ ‘ਓਪਪਾਤਿਕਾਨੰ ਪੇਤਾਨ’ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਓਪਪਾਤਿਕਗ੍ਗਹਣਮੇਵ ਕਤੰ, ਨ ਸੰਸੇਦਜਗ੍ਗਹਣ’’ਨ੍ਤਿ, ਤੰ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਾਯਤਨਾਨੰਯੇਵ ਸੰਸੇਦਜਾਨੰ ਓਪਪਾਤਿਕੇਸੁ ਸਙ੍ਗਹਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। ਤਥਾ ਹਿ ਵਕ੍ਖਤਿ ‘‘ਸੰਸੇਦਜਯੋਨਿਕਾ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਾਯਤਨਾਪਰਿਪੁਣ੍ਣਾਯਤਨਭਾਵੇਨ ਓਪਪਾਤਿਕਸਙ੍ਗਹੰ ਕਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਾ’’ਤਿ ‘‘ਪਧਾਨਾਯ ਵਾ ਯੋਨਿਯਾ ਸਬ੍ਬੰ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਾਯਤਨਯੋਨਿੰ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ ‘ਓਪਪਾਤਿਕਾਨ’ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤ’’ਨ੍ਤਿ ਚ। ਅਟ੍ਠਕਥਾਯੰ ਪਨ ਯੋਨਿਦ੍ਵਯੰ ਸਰੂਪੇਨੇਵ ਪਕਾਸੇਤੁੰ, ਸੰਸੇਦਜਯੋਨਿਵਸੇਨੇਵ ਚ ਅਵਕੰਸਤੋ ਪਵਤ੍ਤਿੰ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ ਓਪਪਾਤਿਕਯੋਨਿਯਾ ਇਤਰੰ ਅਸਙ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ‘‘ਸੰਸੇਦਜੋਪਪਾਤੀਸੂ’’ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ। ਸਬ੍ਬੰ ਤੰ ਵੀਮੰਸਿਤ੍ਵਾ ਗਹੇਤਬ੍ਬੰ।

ਚੁਤਿਪਟਿਸਨ੍ਧੀਨਨ੍ਤਿ ਅਨਨ੍ਤਰਾਤੀਤਚੁਤਿਯਾ, ਤਦਨਨ੍ਤਰਾਯ ਮਿਸ੍ਸਾਮਿਸ੍ਸਭੇਦਾਯ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਾ। **ਖਨ੍ਧਾਦੀਹੀ**ਤਿ ਖਨ੍ਧਾਰਮ੍ਮਣਗਤਿਹੇਤੁਵੇਦਨਾਪੀਤਿਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰੇਹਿ। ਮਹਗ੍ਗਤਅਜ੍ਝਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਾਯ ਮਹਗ੍ਗਤਅਜ੍ਝਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਾ, ਅਮਹਗ੍ਗਤਬਹਿਦ੍ਧਾਰਮ੍ਮਣਾਯ ਅਮਹਗ੍ਗਤਬਹਿਦ੍ਧਾਰਮ੍ਮਣਾਤਿ ਏਵਮਾਦਿਨੋ ਅਰੂਪਭੂਮੀਸੁਯੇਵ ਚੁਤਿਪਟਿਸਨ੍ਧੀਨੰ ਭੇਦਾਭੇਦਵਿਸੇਸਸ੍ਸ ਸਮ੍ਭਵਤੋ **“ਨਯਮੁਖਮਤ੍ਤੰ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ”**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। **ਏਕਚ੍ਚਸੁਗਤੀ**ਤਿ ਮਹਗ੍ਗਤਵਜ੍ਜਸੁਗਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਾਤਿ ਆਹ **“ਰੂਪਾਰੂਪਾਵਚਰਾਨ”**ਨ੍ਤਿਆਦਿ। ਕੇਚਿ ਪਨ ‘‘ਯਥਾ ਮਹਗ੍ਗਤਾਵਜ੍ਜਾ, ਏਵੰ ਉਤ੍ਤਰਕੁਰੁਕਵਜ੍ਜਾ’’ਤਿਪਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। **ਏਕਚ੍ਚਸੁਗਤਿਚੁਤਿਯਾ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਸੁਗਤਿਚੁਤਿਯਾ। ਯਦਿਪਿ ‘‘ਅਯੰ ਨਾਮ ਦੁਗ੍ਗਤਿਪਟਿਸਨ੍ਧਿ ਨ ਹੋਤੀ’’ਤਿ ਨਿਯਮੋ ਨਤ੍ਥਿ, ਦੇਸਨਾ ਪਨ ਸੋਤਪਤ੍ਤਿਤਾ ਗਤਾਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਨਿਯਤਬੋਧਿਸਤ੍ਤਾਪੇਕ੍ਖਾਯ ਵਾ ਏਵੰ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਤੇਸਞ੍ਹਿ ਏਕਚ੍ਚਦੁਗ੍ਗਤਿਪਟਿਸਨ੍ਧਿ ਨਤ੍ਥਿ ਅਵੀਚਿਆਦੀਸੁ ਅਨੁਪਪਜ੍ਜਨਤੋ। **“ਏਕਚ੍ਚਦੁਗ੍ਗਤਿਚੁਤਿਯਾ”**ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਪਿ ਇਮਿਨਾ ਨਯੇਨ ਅਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਏਕਚ੍ਚੁਸੁਗਤਿਪਟਿਸਨ੍ਧੀਤਿ ਪਨ ਕਾਮਾਵਚਰਸੁਗਤਿਪਟਿਸਨ੍ਧਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। **ਸਯਮੇਵਾ**ਤਿ ਅਤ੍ਤਨਾ ਏਵ। "**ਭੇਦਵਿਸੇਸੋ ਏਵ ਚ ਏਵੰ ਵਿਤ੍ਥਾਰੇਨ ਦਸ੍ਸਿਤੋ**"ਤਿ ਇਦੰ ''ਅਮਹਗ੍ਗਤਬਹਿਦ੍ਧਾਰਮ੍ਮਣਾਯਾ''ਤਿਆਦਿੰ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤੰ। "**ਚਤੁਕ੍ਖਨ੍ਧਾਯ...ਪੇ॰... ਪਟਿਸਨ੍ਧਿ ਹੋਤੀ**"ਤਿ ਇਦੰ ਪਨ ਅਭੇਦਵਿਸੇਸਦਸ੍ਸਨਮੇਵਾਤਿ। **ਏਕੇਕਸ੍ਮਿੰ ਭੇਦੇ**ਤਿ ''ਅਮਹਗ੍ਗਤਬਹਿਦ੍ਧਾਰਮ੍ਮਣਾਯਾ''ਤਿ ਏਵਮਾਦਿਕੇ ਏਕੇਕਸ੍ਮਿੰ ਭਾਗੇ। **ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥੇਵਾ**ਤਿ ''ਅਮਹਗ੍ਗਤਬਹਿਦ੍ਧਾਰਮ੍ਮਣਾਯ ਮਹਗ੍ਗਤਬਹਿਦ੍ਧਾਰਮ੍ਮਣਾ, ਅਮਹਗ੍ਗਤਜ੍ਝਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਾਯ ਮਹਗ੍ਗਤਜ੍ਝਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਤਸ੍ਮਿੰ ਤਸ੍ਮਿੰ ਭੇਦੇ, **ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥੇਵ** ਵਾ ਭਵਾਦਿਕੇ ਚਵਿਤ੍ਵਾ ਉਪਪਜ੍ਜਨ੍ਤਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ਚੁਤਿਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯੋਜਨਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਭੁਮ੍ਮਤ੍ਥੇ ਅਯੰ ਤੋ-ਸਦ੍ਦੋਤਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ "**ਤਤੋ ਹੇਤੁੰ ਵਿਨਾਤਿ ਤਤ੍ਥ ਹੇਤੁੰ ਵਿਨਾ**"ਤਿ ਆਹ। ਤਸ੍ਸਤ੍ਥੋ – ਤਸ੍ਮਿੰ ਪੁਰਿਮਭਵੇ ਨਿਪ੍ਫਨ੍ਨੰ ਅਵਿਜ੍ਜਾਸਙ੍ਖਾਰਾਦਿਕੰ ਕਾਰਣੰ ਵਿਨਾ ਨ ਹੋਤੀਤਿ।

ਅਤਿਮਨ੍ਦਭਾਵੂਪਗਮਨੰ ਸਕਿਚ੍ਚਾਸਮਤ੍ਥਤਾ। ਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰਿਕਵਿਞ੍ਞਾਣਵਸੇਨ ਚੁਤਿ ਪਟਿਸਿਦ੍ਧਾ, ਨ ਤਦਨਨ੍ਤਰਵਿਞ੍ਞਾਣਵਸੇਨ। ਸ੍ਵਾਯਮਤ੍ਥੋ ''ਪਞ੍ਚਨ੍ਨੰ ਦ੍ਵਾਰਾਨ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਹੇਟ੍ਠਾ ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਮਾਗਤੋਤਿ ਆਹ "**ਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰਿਕਵਿਞ੍ਞਾਣਾਨਨ੍ਤਰਮ੍ਪਿ ਹਿ ਪੁਬ੍ਬੇ ਚੁਤਿ ਦਸ੍ਸਿਤਾ**"ਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਯਂ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੰ, ਤੰ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤਮੇਵ। ਚੁਤਿਚਿਤ੍ਤੇਨ ਸਦ੍ਧਿੰ ਚਕ੍ਖਾਯਤਨਾਦੀਨੰ ਨਿਰੋਧੋ ਹੋਤੀਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ "**ਯਮਕੇ ਚਾ**"ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। **ਪਰਿਣਤਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਪਰਿਪਾਕਵਸੇਨ ਪਰਿਯੋਸਾਨੰ ਗਤਤ੍ਤਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। **ਫਸ੍ਸਾਦਯੋ** ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਚੇਤਨਾਸਹਜਾਤਫਸ੍ਸਾਦਯੋ। ਯਥਾਉਪਟ੍ਠਿਤੇ ਕਮ੍ਮਾਦਿਆਰਮ੍ਮਣੇ ਅਨੇਕਵਾਰੰ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਸਨ੍ਤਾਨਸ੍ਸ ਅਭਿਸਙ੍ਖਰਣੰ ਤਤ੍ਥ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿ**ਵਿਞ੍ਞਾਣਪਤਿਟ੍ਠਾਨਸ੍ਸ ਹੇਤੁਭਾਵੋ**।

ਸਨ੍ਤਾਨਵਸੇਨ ਨਿਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਾਨੰ ਨਮਨਾਦਿਕਿਰਿਯਾਨੰ ਏਕਸ੍ਮਿੰ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਵਿਞ੍ਞਾਣੇਯੇਵ ਅਤ੍ਥਸਿਦ੍ਧੀਤਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ਆਹ "**ਨਮਨ...ਪੇ॰... ਦਸ੍ਸੇਤੀ**"ਤਿ। **ਪਥਵਿਯੰ ਸਬਲਪਯੋਗੇਹੀ**ਤਿ ਪਥਵਿਯਾ ਆਧਾਰਣਭੂਤਾਯ ਅਤ੍ਤਨੋ ਬਲੇਨ ਪਯੋਗੇਨ ਚ ਕਰਣਭੂਤੇਨ।

ਸਦ੍ਦਹੇਤੁਕੋਤਿ ਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਪਧਾਨਾਦਿਭਾਵੰ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਤਾਦਿਸੋ ਪਬ੍ਬਤਕੁਚ੍ਛਿਆਦਿਪਦੇਸੋਪਿ ਤਸ੍ਸ ਹੇਤੁਯੇਵ। **ਪਦੀਪਨ੍ਤਰਾਦੀ**ਤਿ **ਆਦਿ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ਤੇਲਵਟ੍ਟਿਆਦਿਕੇ ਸਙ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ। **ਤਤੋ** ਸਦ੍ਦਾਦਿਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਤੋ ਪੁਬ੍ਬੇ ਅਭਾਵਾ। ਪਟਿਘੋਸਾਦੀਨਞ੍ਹਿ ਸਦ੍ਦਾਦਿਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਤੋ ਸਤਿ ਪੁਰਿਮਸਿਦ੍ਧਿਯੰ ਤੇ ਸਦ੍ਦਾਦਿਪਚ੍ਚਯਦੇਸੰ ਗਚ੍ਛੇਯ੍ਯੁੰ, ਨ ਪਨ ਤੇ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ "**ਤਤੋ ਪੁਬ੍ਬੇ ਅਭਾਵਾ**"ਤਿ। ਉਪਮੇਯ੍ਯੇਪਿ ਏਵਮੇਵ ਅਤ੍ਥੋ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬੋ। ਯਥਾ ਚ ਹੇਤੁਦੇਸੰ ਨ ਗਚ੍ਛਤਿ ਹੇਤੁਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨੰ, ਏਵੰ ਤਤੋ ਨਾਗਚ੍ਛਤੀਤਿ ਆਹ "**ਤਸ੍ਮਾ ਨ... ਪੇ॰... ਆਗਤ**"ਨ੍ਤਿ। ਤੇ ਸਦ੍ਦਾਦਯੋ ਪਚ੍ਚਯਾ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ **ਤਪ੍ਪਚ੍ਚਯਾ**। **ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨਾ**ਤਿ ਉਪਮਾਯੰ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ। ਪੁਰਿਮਭਵਹੇਤੁਦੇਸੇ ਸਨ੍ਨਿਹਿਤੰ ਹੁਤ੍ਵਾ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਵਿਞ੍ਞਾਣੰ ਤਤੋ ਅਞ੍ਞਤ੍ਰ ਭਵਨ੍ਤਰੇ ਤੰ ਉਪਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਤਪ੍ਪਚ੍ਚਯੰ ਨ ਹੋਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਪਚ੍ਚਯਤੋ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਮਾਨੰ ਪਚ੍ਚਯੁਪ੍ਪਨ੍ਨੰ ਅਞ੍ਞਤ੍ਰ ਅਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਪਚ੍ਚਯਦੇਸੰ ਅਨੁਪਗਤਮੇਵ ਹੁਤ੍ਵਾ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਤੀਤਿ ਪਠਮੋ ਅਤ੍ਥੋ। ਪਠਮੰ ਪਚ੍ਚਯੇਨ ਸਮੋਧਾਨਗਤੰ ਹੁਤ੍ਵਾ ਤਤੋ ਅਞ੍ਞਤ੍ਰ ਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਪਚ੍ਚਯੁਪ੍ਪਨ੍ਨਵਤ੍ਥਭਾਵੰ ਨਾਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਦੁਤਿਯੋ ਅਤ੍ਥੋ। **ਯਥਾਸਮ੍ਭਵ**ਨ੍ਤਿ ਯਾਯ ''ਨ ਖੀਰਤੋ ਦਧਿ ਸਮ੍ਭੂਤੰ ਸਿਯਾ, ਨ ਖੀਰਸਾਮਿਨੋ ਦਧਿ ਸਿਯਾ''ਤਿ ਚ ਖੀਰਦਧੀਸੁ ਏਕਨ੍ਤੰ ਏਕਤਾਯ ਨਾਨਤਾਯ ਚ ਦੋਸਯੋਜਨਾ ਕਤਾ। ਇਮਿਨਾ ਨਯੇਨ ਬੀਜਾਦੀਸੁ ਸਬ੍ਬਹੇਤੂਸੁ, ਅਙ੍ਕੁਰਾਦੀਸੁ ਸਬ੍ਬਹੇਤੁਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨੇਸੁ ਯਥਾਸਮ੍ਭਵੰ ਹੇਤੁਅਨੁਰੂਪੰ, ਹੇਤੁਸਮੁਪਨ੍ਨਾਨੁਰੂਪਞ੍ਚ ਦੋਸਯੋਜਨਾ ਕਾਤਬ੍ਬਾ। ਸਨ੍ਤਾਨਬਦ੍ਧੇਸੁ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਏਕਨ੍ਤਏਕਤਾਪਟਿਸੇਧੇਨ ਸਸ੍ਸਤਗਾਹਸ੍ਸ ਪਟਿਸੇਧਿਤਤ੍ਤਾ ਵੁਤ੍ਤੰ "**ਸਯੰਕਤੰ ਸੁਖੰ ਦੁਕ੍ਖਨ੍ਤਿ ਇਮੰ ਦਿਟ੍ਠਿੰ ਨਿਵਾਰੇਤੀ**"ਤਿ। ਤਥਾ ਏਕਨ੍ਤਨਾਨਤਾਪਟਿਸੇਧੇਨ ਉਚ੍ਛੇਦਗਾਹੋ ਪਟਿਸੇਧਿਤੋ ਹੋਤੀਤਿ ਆਹ "**ਪਰੰਕਤੰ ਸੁਖੰ ਦੁਕ੍ਖੰ ਅਞ੍ਞੋ ਕਰੋਤਿ, ਅਞ੍ਞੋ ਪਟਿਸੰਵੇਦੇਤੀਤਿ ਇਮੰ ਦਿਟ੍ਠਿੰ ਨਿਵਾਰੇਤੀ**"ਤਿ। ਤੇਨ ਕਤਨਾਸੋ, ਅਕਤਾਗਮੋ ਚ ਨਿਵਤ੍ਤਿਤੋ ਹੋਤੀਤਿ ਅਧਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨਦਿਟ੍ਠਿਨਿਵਾਰਣੇਨੇਵ ਨਿਯਤਿਸਭਾਵਵਾਦਪਟਿਸੇਧੋਪਿ ਕਤੋਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੰ।

ਤਤ੍ਥਾਤਿ ਅਙ੍ਕੁਰਾਦਿਪ੍ਪਬਨ੍ਧਸਙ੍ਖਾਤੇ ਭੂਤੁਪਾਦਾਰੂਪਸਨ੍ਤਾਨੇ। **ਤਨ੍ਤਿ** ਵਿਜ੍ਜਾਪਾਟਵਾਦਿ। **ਅਞ੍ਞਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਬਾਲਕਾਲੇ ਕਤਵਿਜ੍ਜਾਪਰਿਯਾਪੁਣਨਾਦਿਤੋ ਅਞ੍ਞਸ੍ਸ। ਸਙ੍ਖਾਰਤੋ ਅਞ੍ਞੋ ਤਣ੍ਹਾਦਿਕੋ **ਅਞ੍ਞਪਚ੍ਚਯੋ**।

ਨਿਯਜਾਤਨਾਦਿ ਏਵ ਫਲਂ ਨਿਯਜਾਤਨਾਦਿਫਲਂ, ਅਫਲਿਤਂ ਨਿਯਜਾਤਨਾਦਿਫਲਂ ਏਤਸ੍ਸਾਤਿ **ਅਫਲਿ…ਪੇ॰… ਫਲਂ,** ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਕਿਰਿਯਾਕਰਣਂ।

ਪਿਣ੍ਡਵਸੇਨਾਤਿ ਅਕਤਾਵਯਵਵਿਭਾਗਸ੍ਸ ਸਮੁਦਾਯਸ੍ਸ ਵਸੇਨ। **ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਪੁਵ੍ਵਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰਾਦਿਕੇ ਸਬ੍ਬਸ੍ਮਿਂ ਪਚ੍ਚਯਧਮ੍ਮੇ, ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਭੇਦੇ ਵਾ ਪਚ੍ਚਯੁਪ੍ਪਨ੍ਨਧਮ੍ਮੇ। **ਬਲਵਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬੋ**। ਭੁਸੋ ਨਿਸ੍ਸਯੋ ਹਿ **ਉਪਨਿਸ੍ਸਯੋ**। ‘‘ਅਵਿਸੇਸੇਨਾ’’ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੇਪਿ ਕਾਮਾਵਚਰਪੁਵ੍ਵਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰੋ ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣਾਦੀਨਂ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਪਵਤ੍ਤੇ, ਇਤਰੋ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਵਿਪਾਕਾਦੀਨਂ ਪਵਤ੍ਤੇ ਚ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਞ੍ਚ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤੀਤਿ ਪਾਕਟੋਯਮਤ੍ਥੋਤਿ ਤਂ ਅਵਿਭਜਿਤ੍ਵਾ **“ਸਬ੍ਬਪੁਵ੍ਵਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰਂ ਸਹ ਸਙ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ”**ਚ੍ਚੇਵ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਦ੍ਵਾਦਸਾਕੁਸਲਚੇਤਨਾਭੇਦੋ**ਤਿ ਨਯਿਦਂ ਸਮਾਸਪਦਂ, ਸਨ੍ਧਿਵਸੇਨ ਪਨੇਤਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਦ੍ਵਾਦਸਾ**ਤਿ ਚ ਭੁਮ੍ਮਤ੍ਥੇ ਪਚ੍ਚਤ੍ਤਵਚਨਂ, ਦ੍ਵਾਦਸਸੁ ਅਕੁਸਲਚੇਤਨਾਸੁ। **ਅਕੁਸਲਚੇਤਨਾਭੇਦੋ**ਤਿ ਏਕਾਦਸਾਕੁਸਲਚੇਤਨਾਪਭੇਦੋ, ਦ੍ਵਾਦਸਾਕੁਸਲਚੇਤਨਾਪਭੇਦੋ ਚਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਏਵਞ੍ਹਿ ਸਤਿ ਨ ਏਤ੍ਥ ਕਿਞ੍ਚਿ ਵਿਚਾਰੇਤਬ੍ਬਂ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵਿਤ੍ਥਾਰਿਤਤ੍ਤਾ। ਕੇਚਿ ਪਨ ‘‘ਦ੍ਵਾਦਸਾਕੁਸਲਚੇਤਨਾਭੇਦੋਤਿ ਇਦਂ ‘ਛਨ੍ਨਂ ਪਵਤ੍ਤੇ’ਤਿਆਦਿਨਾ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬ’’ਨ੍ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ, ਤੇਸਂ ਮਤੇਨ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਚੇਤਨਾਯ ਗਹਣੇ ਪਯੋਜਨਂ ਵਿਚਾਰੇਤਬ੍ਬਮੇਵ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਾਪਿ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵਸ੍ਸ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ। **ਏਕਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਏਵ-ਸਦ੍ਦੋ ਲੁਤ੍ਤਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠੋਤਿ ਆਹ **“ਏਕਸ੍ਸੇਵ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵਨਿਯਮੋ”**ਤਿ। **ਮਿਲਾਤਮਾਲਾਦੀਨ**ਨ੍ਤਿ ਮਿਲਾਤਮਾਲਕਿਲਿਟ੍ਠਵਤ੍ਥਾਦੀਨਂ। ਮਨੋਪਦੋਸਿਕਾਨਂ ਤਦਞ੍ਞਵਤ੍ਥੂਨਮ੍ਪਿ **ਅਨਿਟ੍ਠਤਾ ਕਥਂ ਨ ਸਿਯਾ,** ਸਿਯਾ ਏਵਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। **ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਂ** (ਵਿਭ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੨੨੭) ਪਨ ਪਚੁਰਤਾਭਾਵਤੋ ਤਂ ਅਨਾਮਸਿਤ੍ਵਾ **“ਤਥਾ ਕਾਮਾਵਚਰਦੇਵਲੋਕੇਪੀ”**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ । ਕੇਚਿ ਪਨ ‘‘ਦੇਵਲੋਕੇ ਅਨਿਟ੍ਠਂ ਨਾਮ ਪਰਿਕਪ੍ਪਨਵਸੇਨ, ਸਭਾਵਤੋ ਪਨ ਤਤ੍ਥੁਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਇਟ੍ਠਮੇਵਾ’’ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ।

“ਏਕੂਨਤਿਂਸਚੇਤਨਾਭੇਦਮ੍ਪੀ”ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਚੇਤਨਾਯਪਿ ਪਵਤ੍ਤਿਵਿਪਾਕਦਾਯਿਤਂ ਅਨੁਜਾਨਾਤਿ, ਅਟ੍ਠਕਥਾਅਧਿਪ੍ਪਾਯਵਸੇਨ ਵਾ ਏਵਮਾਹ। ਪਞ੍ਚਦਸਨ੍ਨਂ ਅਹੇਤੁਕਵਿਪਾਕਵਿਞ੍ਞਾਣਾਨਂ ਪਞ੍ਚਟ੍ਠਾਨਾਨਿ ਦ੍ਵੇ ਅਪਨੇਤ੍ਵਾ ਅਵਸੇਸਾਨਂ **ਤੇਰਸਨ੍ਨਂ**। ਦ੍ਵੇ ਦ੍ਵੇ ਚਕ੍ਖੁਸੋਤਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਨਵਿਞ੍ਞਾਣਾਨਿ, ਤੀਣਿ ਸਨ੍ਤੀਰਣਾਨੀਤਿ **ਨਵਨ੍ਨਂ**। **ਏਕਦੇਸਪਚ੍ਚਯਭਾਵੇਨਾ**ਤਿ ਏਕਦੇਸਸ੍ਸ ਵੀਸਤਿਚੇਤਨਾਭੇਦਸ੍ਸ ਕਾਮਾਵਚਰਚਿਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਰਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵੇਨ ਏਕੂਨਤਿਂਸਚੇਤਨਾਭੇਦੋ ਸਮੁਦਾਯੋ ਵੁਤ੍ਤੋ। **ਸ੍ਵੇਵਾ**ਤਿ ਅਵਯਵਗਤੇਨਾਪਿ ਵਿਸੇਸੇਨ ਸਮੁਦਾਯੋ ਵੋਹਰੀਯਤਿ ਯਥਾ ‘‘ਅਲਙ੍ਕਤੋ ਰਾਜਕੁਮਾਰੋ’’ਤਿ।

ਯਤ੍ਥਾਤਿ ਪਞ੍ਚਵੋਕਾਰਭਵਂ ਸਨ੍ਧਾਯਾਹ। ਤਤ੍ਥ ਹਿ ‘‘ਕਾਮਾਵਚਰਸੁਗਤਿਯਂ ਤਾਵ ਠਿਤਸ੍ਸਾ’’ਤਿਆਦਿਨਾ (ਵਿਭ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੨੨੭) ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਂ ਪਵਤ੍ਤਿਯਞ੍ਚ ਵਿਪਾਕਸ੍ਸ ਵਿਤ੍ਥਾਰਪ੍ਪਕਾਸਨਂ ਕਤਂ। **ਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨਭੂਮੀ**ਤਿ ਵੇਹਪ੍ਫਲਭੂਮਿਂ ਵਦਤਿ। ਤੇਨਾਹ **“ਅਸਞ੍ਞਾਰੂਪ੍ਪਵਜ੍ਜਾ”**ਤਿ। ਚਤੁਤ੍ਥਜ੍ਝਾਨਮੇਵ ਹਿ ਭਾਵਨਾਵਿਸੇਸਪ੍ਪਵਤ੍ਤਂ ਅਸਞ੍ਞਭੂਮਿਂ ਆਰੁਪ੍ਪਭੂਮਿਞ੍ਚ ਨਿਪ੍ਫਾਦੇਤਿ, ਚਤੁਕ੍ਕਨਯਵਸੇਨ ਵਾ ਸਂਵਣ੍ਣਨਾ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। ਅਟ੍ਠ ਮਹਾਵਿਪਾਕਾ, ਪਰਿਤ੍ਤਵਿਪਾਕੇਸੁ ਪਚ੍ਛਿਮੋ, ਪਞ੍ਚ ਰੂਪਾਵਚਰਵਿਪਾਕਾਤਿ ਏਵਂ **ਚੁਦ੍ਦਸਨ੍ਨਂ**। **ਸਤ੍ਤਨ੍ਨ**ਨ੍ਤਿ ਸੇਸਾਨਂ ਪਰਿਤ੍ਤਵਿਪਾਕਾਨਂਯੇਵ ਸਤ੍ਤਨ੍ਨਂ।

ਭਵਾਦਯੋਤਿ ਭਵਯੋਨਿਗਤਿਸਤ੍ਤਾਵਾਸੇ। **ਤਿਣ੍ਣਂ ਵਿਞ੍ਞਾਣਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਪੁਰਿਮਾਨਂ ਤਿਣ੍ਣਂ ਆਰੁਪ੍ਪਵਿਪਾਕਵਿਞ੍ਞਾਣਾਨਂ। **ਤੀਸੂ**ਤਿ ਪਞ੍ਚਮਾਦੀਸੁ ਤੀਸੁ ਵਿਞ੍ਞਾਣਟ੍ਠਿਤੀਸੁ। **ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨਾ**ਤਿ ‘‘ਕਾਮਭਵੇ ਪਨ ਦੁਗ੍ਗਤਿਯਂ ਅਟ੍ਠਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਪਰਿਤ੍ਤਵਿਪਾਕਵਿਞ੍ਞਾਣਾਨਂ ਤਥੇਵ ਪਚ੍ਚਯੋ ਪਵਤ੍ਤੇ, ਨੋ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯ’’ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ (ਵਿਭ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੨੨੭) ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ।

ਵਿਞ੍ਞਾਣਪਦਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਨਾਮਰੂਪਪਦਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੨੨੮. ਯਦਿਪਿ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤੇ ਅਭਿਧਮ੍ਮੇ ਚ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਰੂਪਪਦਸ੍ਸ ਦੇਸਨਾਭੇਦੋ ਨਤ੍ਥਿ, ਅਭਿਧਮ੍ਮੇ ਪਨ ''ਸਬ੍ਬਂ ਰੂਪਂ ਨ ਹੇਤੂ''ਤਿਆਦਿਨਾ (ਧ॰ ਸ॰ ੫੮੪) ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਤੋ ਤਸ੍ਸ ਦੇਸਨਾਭੇਦੋ ਅਤ੍ਥੇਵਾਤਿ ਆਹ **"ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਾ...ਪੇ॰... ਭੇਦੋ"**ਤਿ। ਸਙ੍ਖ੍ਯੇਯ੍ਯੇਸੁ ਪਰਿਚ੍ਛੇਦਤੋ ਗਹਿਤੇਸੁ ਅਤ੍ਥਸਿਦ੍ਧੋ ਤਤ੍ਥ ਸਙ੍ਖ੍ਯਾਪਰਿਚ੍ਛੇਦੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ **"ਅਤ੍ਥਤੋ ਪਨ ਵੁਤ੍ਤਮੇਵ ਹੋਤੀ"**ਤਿ।

ਓਪਪਾਤਿਕਸਤ੍ਤੇਸੂਤਿ ਵਾ ਸਾਮਞ੍ਞਤੋ ਸਬ੍ਬੇ ਓਪਪਾਤਿਕਾ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਤੇਸੁ ਬ੍ਰਹ੍ਮਕਾਯਿਕਾਦਿਗ੍ਗਹਣੇਨ ਰੂਪਾਵਚਰਾਵ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਤਦਞ੍ਞੇ ਸਨ੍ਧਾਯ **ਸੇਸਓਪਪਾਤਿਕਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਸੇਸਗ੍ਗਹਣਂ ਸਾਤ੍ਥਕਮੇਵ। **ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨਾ**ਤਿ ''ਦ੍ਵੇ ਵਾ ਤਯੋ ਵਾ ਦਸਕਾ, ਓਮਤੋ ਆਦਿਨਾ ਸਹਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ (ਵਿਭ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੨੨੭) ਰੂਪਮਿਸ੍ਸਕਵਿਞ੍ਞਾਣੇ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ।

''ਦ੍ਵੇ ਸਨ੍ਤਤਿਸੀਸਾਨੀ''ਤਿ ਆਰਬ੍ਭ ਯਾਵ ''ਸਤ੍ਤ ਸਨ੍ਤਤਿਸੀਸਾਨੀ''ਤਿ (ਵਿਭ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੨੨੮) ਏਤ੍ਤਕਂ ਅਟ੍ਠਕਥਾਪਾਠਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਂ **"ਸਤ੍ਤਕਪਰਿਯੋਸਾਨ"**ਨ੍ਤਿ। ਏਕੇਕਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣੇ ਤਿਕ੍ਖਤ੍ਤੁਂ ਰੂਪੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਂ ਅਨਨੁਜਾਨਨ੍ਤੋ ਆਹ **"ਇਮਿਨਾਧਿਪ੍ਪਾਯੇਨਾ"**ਤਿ। ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਾਦਕ੍ਖਣੇਯੇਵ ਸਬ੍ਬਂ ਰੂਪਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਹਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ।

"ਰੂਪਾਜਨਕਕਮ੍ਮਜ"ਨ੍ਤਿ ਇਦਂ ਭੂਤਕਥਨਮਤ੍ਤਂ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ ਪਞ੍ਚਵਿਞ੍ਞਾਣਾਨਂ ਅਤਂਸਭਾਵਤਾਭਾਵਾ। **ਰੂਪਾਜਨਕਕਮ੍ਮਜ**ਨ੍ਤਿ ਵਾ ਚੁਤਿਚਿਤ੍ਤਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਚਿਤ੍ਤਂ ਪਨ ''ਪਵਤ੍ਤਿਯ''ਨ੍ਤਿ ਇਮਿਨਾਵ ਨਿਵਤ੍ਤਿਤਂ। ''ਸਬ੍ਬੇਸਮ੍ਪਿ ਚੁਤਿਚਿਤ੍ਤਂ ਰੂਪਂ ਨ ਸਮੁਟ੍ਠਾਪੇਤੀ''ਤਿ (ਧ॰ ਸ॰ ਮੂਲਟੀ॰ ੬੩੬) ਅਟ੍ਠਸਾਲਿਨੀਟੀਕਾਯਂ ਵੁਤ੍ਤੋਵਾਯਮਤ੍ਥੋ। ਪਞ੍ਚਵਿਞ੍ਞਾਣਕ੍ਖਣੇ ਤਪ੍ਪਚ੍ਚਯਾ ਰੂਪੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਅਭਾਵੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ **"ਪਞ੍ਚਵਿਞ੍ਞਾਣਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਕਾਲਂ ਸਨ੍ਧਾਯਾ"**ਤਿ। ਤਤ੍ਥਾਪਿ ਅਸਹਜਾਤਵਿਞ੍ਞਾਣਪਚ੍ਚਯਾ ਅਤ੍ਥੇਵ ਰੂਪੁਪ੍ਪਤ੍ਤੀਤਿ ਆਹ **"ਸਹਜਾਤਵਿਞ੍ਞਾਣਪਚ੍ਚਯਞ੍ਚਾ"**ਤਿ। **ਭਵਙ੍ਗਾਦੀ**ਤਿ ਭਵਙ੍ਗਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਨਸਨ੍ਤੀਰਣਤਦਾਰਮ੍ਮਣਾਨਿ। **ਅਞ੍ਞੇਨਾ**ਤਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਕਮ੍ਮਵਿਞ੍ਞਾਣਤੋ ਅਞ੍ਞੇਨ ਅਭਿਸਙ੍ਖਾਰਵਿਞ੍ਞਾਣੇਨ। ਰੂਪਮੇਵ ਹਿ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਕਿਰਿਯਚਿਤ੍ਤਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਕ੍ਖਣੇ ਅਭਿਸਙ੍ਖਾਰਵਿਞ੍ਞਾਣਪਚ੍ਚਯਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ, ਨ ਨਾਮਂ ਭਵਙ੍ਗਂ। **ਤਂਜਨਕੇਨਾ**ਤਿ ਭਵਙ੍ਗਾਦਿਜਨਕੇਨ। ਕਮ੍ਮਵਿਞ੍ਞਾਣਪ੍ਪਚ੍ਚਯਾ ਵਿਪਾਕਚਿਤ੍ਤਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਕਾਲੇ ਵਿਪਾਕਨਾਮਸ੍ਸ ਕਮ੍ਮਸਮੁਟ੍ਠਾਨਰੂਪਸ੍ਸ ਚ ਵਸੇਨ। ਸਹਜਾਤਵਿਞ੍ਞਾਣਪਚ੍ਚਯਾ ਪਨ ਇਤਰਚਿਤ੍ਤਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਕਾਲੇਪਿ ਵਿਪਾਕੋ ਵਿਪਾਕਨਾਮਵਸੇਨ, ਚਿਤ੍ਤਸਮੁਟ੍ਠਾਨਰੂਪਵਸੇਨ ਚ ਨਾਮਰੂਪਸ੍ਸ ਸਮ੍ਭਵੋ ਦਸ੍ਸੇਤਬ੍ਬੋਤਿ ਆਹ **"ਸਹਜਾਤ...ਪੇ॰... ਯੋਜੇਤਬ੍ਬ"**ਨ੍ਤਿ। ਰੂਪਸਦ੍ਦੇਨ ਚ ਅਤ੍ਤਨੋ ਏਕਦੇਸੇਨਾਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। ''ਸਰੂਪਾਨਂ ਏਕਦੇਸੋ ਏਕਵਿਭਤ੍ਤਿਯ''ਨ੍ਤਿ (ਪਾਣਿਨੀ ੧.੨.੬੪) ਸਦ੍ਦਲਕ੍ਖਣਂ ਸਨ੍ਧਾਯਾਹ **"ਸਰੂਪਾਨਂ ਏਕਦੇਸੋ"**ਤਿ। ਇਚ੍ਛਿਤੋ ਹਿ ਏਕਦੇਸਰੂਪਾਨਮ੍ਪਿ ਏਕਦੇਸੋ ਯਥਾ ''ਨਿਦਸ੍ਸਿਤਵਿਪਕ੍ਖੋਹੀ''ਤਿ। ਨਿਦਸ੍ਸਿਤੋ ਚ ਨਿਦਸ੍ਸਿਤਵਿਪਕ੍ਖੋ ਚ **ਨਿਦਸ੍ਸਿਤਵਿਪਕ੍ਖੋ**ਤਿ ਅਯਞ੍ਹੇਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥੋ। **"ਠਾਨ"**ਨ੍ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਸੇਸਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਂ ਵਦਤਿ। ਸਰੂਪੇਨ ਠਪਨਞ੍ਹਿ ਇਧ ਸੇਸਨਂ।

ਯਂ-ਤਂ-ਸਦ੍ਦਾਨਂ ਅਬ੍ਯਭਿਚਾਰਿਤਸਮ੍ਬਨ੍ਧਤ੍ਤਾ ਅਵੁਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਤਤੋ-ਸਦ੍ਦਂ ਆਨੇਤ੍ਵਾ ਆਹ **"ਤਤੋ ਯੁਤ੍ਤਮੇਵ ਇਦਨ੍ਤਿ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬ"**ਨ੍ਤਿ। ਵਿਪਾਕਸ੍ਸ ਅਜਨਕਂ ਵਿਪਾਕਾਜਨਕਂ, ਨਿਸ੍ਸਨ੍ਦਫਲਮਤ੍ਤਦਾਯਕਕਮ੍ਮਂ, ਤਂ ਸਮੁਟ੍ਠਾਨਂ ਏਤਸ੍ਸਾਤਿ **ਵਿਪਾਕਾਜਨਕਕਮ੍ਮਸਮੁਟ੍ਠਾਨਂ**। **ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨਾ**ਤਿ ''ਵਤ੍ਥੁਕਾਯਵਸੇਨ ਰੂਪਤੋ ਦ੍ਵੇ ਸਨ੍ਤਤਿਸੀਸਾਨਿ, ਤਯੋ ਚ ਅਰੂਪਿਨੋ ਖਨ੍ਧਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ (ਵਿਭ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੨੨੮) ਵੁਤ੍ਤੇਨ ਨਯੇਨ। **ਉਭਯ**ਨ੍ਤਿ ਨਾਮਂ ਰੂਪਞ੍ਚ।

ਕਮ੍ਮਾਰਮ੍ਮਣਪਟਿਸਨ੍ਧਿਆਦਿਕਾਲੇਤਿ ਏਤ੍ਥ **ਆਦਿ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ਸਮ੍ਮਸਨਾਦਿਕਾਲਸਙ੍ਗਹੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। **ਤ**ਨ੍ਤਿ ਅਭਿਸਙ੍ਖਾਰਵਿਞ੍ਞਾਣਂ।

ਯਦਿਪਿ ''ਅਤ੍ਥਿ ਰੂਪਂ ਚਿਤ੍ਤਸਮੁਟ੍ਠਾਨ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਵਚਨਤੋ (ਧ॰ ਸ॰ ੫੮੪) ਰੂਪਸ੍ਸਪਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣਪਚ੍ਚਯਤਾ ਸੁਤ੍ਤਤੋ ਜਾਨਿਤਬ੍ਬਾ, ਵਿਞ੍ਞਾਣਸਨ੍ਨਿਸ੍ਸਿਤਾ ਇਟ੍ਠਾਨੁਭਵਨਾਦਯੋ ਤਸ੍ਮਿਂ ਸਤਿ ਸਬ੍ਭਾਵਤੋ, ਅਸਤਿ ਚ ਅਭਾਵਤੋ ਯਥਾ ਸਦ੍ਧੇਯ੍ਯਾਦਿਵਤ੍ਥੁਮ੍ਹਿ ਸਦ੍ਧਾਦਯੋਤਿ ਨਾਮਸ੍ਸਪਿ ਯੁਤ੍ਤਿਤੋ ਵਿਞ੍ਞਾਣਪਚ੍ਚਯਤਾ ਸਿਦ੍ਧਾ, ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਂ ਪਨ ਵੁਤ੍ਤਮਤ੍ਥਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **"ਸੁਤ੍ਤਤੋ ਨਾਮਂ...ਪੇ॰... ਜਾਨਿਤਬ੍ਬ"**ਨ੍ਤਿ ਆਹ। ਯਾਵਦੇਵ ਪਚ੍ਚਯਪਚ੍ਚਯੁਪ੍ਪਨ੍ਨਧਮ੍ਮਮਤ੍ਤਤਾਵਿਭਾਵਨਮੁਖੇਨ ਅਵਿਪਰੀਤਤੋ ਪਵਤ੍ਤਿਨਿਵਤ੍ਤਿਸਨ੍ਦਸ੍ਸਨਂ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਦੇਸਨਾ, ਤਾਵਦੇਵ

ਚ ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕਪ੍ਪਵਤ੍ਤਨਨ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **"ਯਸ੍ਮਾ"**ਤਿਆਦਿਮਾਹ । ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਪਵਤ੍ਤਿਨਿਵਤ੍ਤਿਵਿਭਾਵਨਤੋ ਸਚ੍ਚਦੇਸਨਾਵ ਪਚ੍ਚਯਾਕਾਰਦੇਸਨਾ, ਸਚ੍ਚਦੇਸਨਾ ਚ ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕਪ੍ਪਵਤ੍ਤਨਂ। ਯਥਾਹ ''ਇਦਂ ਦੁਕ੍ਖਨ੍ਤਿ ਮੇ ਭਿਕ੍ਖਵੇ...ਪੇ॰... ਬਾਰਾਣਸਿਯਂ ਇਸਿਪਤਨੇ ਮਿਗਦਾਯੇ ਅਨੁਤ੍ਤਰਂ ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕਂ ਪਵਤ੍ਤਿਤ''ਨ੍ਤਿਆਦਿ, ਤਸ੍ਮਾ ''ਵਿਞ੍ਞਾਣਪਚ੍ਚਯਾ ਨਾਮਰੂਪ''ਨ੍ਤਿ ਪਦਸ੍ਸ ਸਚ੍ਚਦੇਸਨਾਭਾਵਦੀਪਨੇਨ ਧਮ੍ਮਚਕ੍ਕਪ੍ਪਵਤ੍ਤਨਭਾਵਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **"ਨਾਮਰੂਪਮਤ੍ਤਤਾਵਚਨੇਨੇਵ** ਵਾ"ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਨਾਮਰੂਪਪਦਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਸਲ਼ਾਯਤਨਪਦਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੨੨੯. ਯਥਾਸਮ੍ਭਵਨ੍ਤਿ ਸਮ੍ਭਵਾਨੁਰੂਪਂ। ਤੇਨ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਤਾਵ ਭੂਤਾਨਂ ਸਹਜਾਤਨਿਸ੍ਸਯਅਤ੍ਥਿਅਵਿਗਤਵਸੇਨ ਚਕ੍ਖਾਯਤਨਾਦੀਨਂ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵੋ, ਵਤ੍ਥੁਸ੍ਸ ਪਨ ਹਦਯਵਤ੍ਥੁਨੋ ਛਟ੍ਠਾਯਤਨਸ੍ਸ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਂ ਸਹਜਾਤਨਿਸ੍ਸਯਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਅਤ੍ਥਿਅਵਿਗਤਵਸੇਨ, ਪਵਤ੍ਤਿਯਂ ਯਸ੍ਮਾ ਅਨਨ੍ਤਰਚਿਤ੍ਤੇਨ ਸਦ੍ਧਿਂ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਮੇਵ ਵਤ੍ਥੁ ਠਿਤਿਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਬਲਵਭਾਵੇਨ ਤਸ੍ਸ ਨਿਸ੍ਸਯੋ ਭਵਿਤੁਂ ਸਕ੍ਕੋਤਿ, ਨ ਸਹਜਾਤਂ, ਤਸ੍ਮਾ ਪੁਰੇਜਾਤਨਿਸ੍ਸਯਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਅਤ੍ਥਿਅਵਿਗਤਵਸੇਨ। ਇਤਰਵਤ੍ਥੂਨਂ ਪਞ੍ਚਵਿਞ੍ਞਾਣਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਛਟ੍ਠਾਯਤਨਸ੍ਸ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪਚ੍ਚਯਵਸੇਨ ਚ, ਜੀਵਿਤਸ੍ਸ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਅਤ੍ਥਿਅਵਿਗਤਵਸੇਨ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵੋ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। **ਏਕਪ੍ਪਕਾਰੇਨੇ**ਵਾਤਿ ਯਥਾ ਚਕ੍ਖਾਦੀਨਂ ਮਨਾਯਤਨਸ੍ਸ ਪਟਿਨਿਯਤਦਸ੍ਸਨਾਦਿਕਿਚ੍ਚਾਨੁਵਿਧਾਨਤੋ ਨਿਯਤੋ ਏਕਪ੍ਪਕਾਰੇਨੇਵ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵੋ, ਨ ਏਵਂ ਰੂਪਾਯਤਨਾਦੀਨਂ, ਤੇਸਂ ਪਨ ਰੂਪਾਰਮ੍ਮਣਾਦਿਨਾ ਪਕਾਰਨ੍ਤਰੇਨ ਤਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵੋਤਿ **"ਅਨਿਯਮਤੋ"**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਕੇਚਿ ਪਨ ''ਨਿਯਮਤੋ''ਤਿ ਪਦਂ ''ਸਸਨ੍ਤਤਿਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨ''ਨ੍ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧਿਤ੍ਵਾ ਅਤ੍ਥਂ ਵਦਨ੍ਤਿ ''ਏਕਨ੍ਤੇਨ ਸਸਨ੍ਤਤਿਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨ''ਨ੍ਤਿ।

"ਛਟ੍ਠਾਯਤਨਞ੍ਚ ਮਨਾਯਤਨਞ੍ਚ ਛਟ੍ਠਾਯਤਨ"ਨ੍ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਵਿਗ੍ਗਹੇਨ ਅਤ੍ਥਤੋ, ਇਤਰੇਹਿ ਦ੍ਵੀਹਿ ਸਦ੍ਦਤੋਪਿ ਅਤ੍ਥਤੋਪਿ ਸਰੂਪਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **"ਚਕ੍ਖਾਦੀਹਿ ਸਹ 'ਸਲ਼ਾਯਤਨ'ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤ"**ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਏਕਸੇਸਂ ਕਤ੍ਵਾ ਮਨਾਯਤਨਂ ਚਕ੍ਖਾਦੀਹਿ ਸਦ੍ਧਿਂ ''ਸਲ਼ਾਯਤਨ''ਨ੍ਤਿ ਪਾਲ਼ਿਯਂ ਵੁਤ੍ਤਂ ''ਨਾਮਰੂਪਪਚ੍ਚਯਾ ਸਲ਼ਾਯਤਨ''ਨ੍ਤਿ। **ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੋ**ਤਿ ''ਛਟ੍ਠਾਯਤਨਞ੍ਚ ਮਨਾਯਤਨਞ੍ਚਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਅਤ੍ਤਨਾ ਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਕਾਰੋ। **ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਨਾਮਰੂਪਸਦ੍ਦੇਨ ਸਲ਼ਾਯਤਨਸਦ੍ਦੇਨ ਚ ਸਦ੍ਦਸਰੂਪਤਾਸੁ, ਅਤ੍ਥਸਰੂਪਤਾਸੁ ਵਾ। ਯਦਿ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯੇ ਵਿਪਾਕਛਟ੍ਠਾਯਤਨਮੇਵ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਂ, ਅਥ ਕਸ੍ਮਾ ''ਇਤਰਂ ਪਨਾ''ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਅਵਿਪਾਕਞ੍ਹਿ ਤਤ੍ਥ ਇਤਰਨ੍ਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਨ੍ਤਿ ਚੋਦਨਂ ਸਨ੍ਧਾਯਾਹ **"ਪਚ੍ਚਯਨਯੇ ਪਨਾ"**ਤਿਆਦਿ।

ਸਹਜਾਤਾਦੀਸੁ ਹੇਤੁਆਹਾਰਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪਚ੍ਚਯੇ ਪਕ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ **ਦਸਧਾ,** ਤਤੋ ਏਕਂ ਅਪਨੇਤ੍ਵਾ **ਨਵਧਾ,** ਤਤੋ ਏਕਂ ਅਪਨੇਤ੍ਵਾ **ਅਟ੍ਠਧਾ** ਪਚ੍ਚਯਭਾਵੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਏਵਮੇਤ੍ਥ ਸਾਧਾਰਣਵਸੇਨ **ਅਵਕਂਸੋ,** ਹੇਤੁਆਦਿਅਸਾਧਾਰਣਵਸੇਨ **ਉਕ੍ਕਂਸੋ**ਤਿ ਞਾਨਾਦੀਨਮ੍ਪਿ ਵਸੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਂ ਅਰੂਪਧਮ੍ਮਾ ਕਮ੍ਮਜਰੂਪਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਾਦਕ੍ਖਣੇ ਪਚ੍ਚਯਾ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ **"ਪਵਤ੍ਤੇ"**ਤਿ ਵਿਸੇਸੇਤਿ। **"ਪਚ੍ਛਾਜਾਤਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਦਯੋ ਏਵਾ"**ਤਿ ਨਿਯਮੇਨ ਸਹਜਾਤਪੁਰੇਜਾਤਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਦਯੋ ਨਿਵਤ੍ਤੇਤਿ।

''ਅਵਸੇਸਮਨਾਯਤਨਸ੍ਸਾ''ਤਿ ਅਵਸੇਸਗ੍ਗਹਣਮ੍ਪਿ ਪਕਰਣਤੋ ਵਿਸਿਟ੍ਠਵਿਸਯਮੇਵਾਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **"ਪਞ੍ਚਕ੍ਖਨ੍ਧਭਵੇ"**ਤਿਆਦਿਮਾਹ, ਯਤੋ ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਂ ''ਵਤ੍ਥੁਰੂਪ''ਨ੍ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਯਥਾਸਮ੍ਭਵਂ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬੋ**ਤਿ **ਨਾਮਰੂਪਸ੍ਸ** ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਂ ਸਹਜਾਤਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਨਿਸ੍ਸਯਅਤ੍ਥਿਅਵਿਗਤਾਦਿਪਚ੍ਚਯਭਾਵੋ **ਸਹਜਾਤਾਦਿਸਾਧਾਰਣਪਚ੍ਚਯਭਾਵੋ,** ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਵਿਪਾਕਹੇਤੁਆਹਾਰਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਦਿਪਚ੍ਚਯਭਾਵੋ **ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਦਿਅਸਾਧਾਰਣਪਚ੍ਚਯਭਾਵੋ** ਨਾਮਸ੍ਸ, ਰੂਪਸ੍ਸ ਪਨ ਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਪਚ੍ਚਯਭਾਵੋ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬੋ।

ਸਲ਼ਾਯਤਨਪਦਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਫਸ੍ਸਪਦਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੨੩੦. **ਤਦਭੇਦਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਫਸ੍ਸਸ੍ਸ ਅਭੇਦਵਸੇਨ, ਫਸ੍ਸਭਾਵਸਾਮਞ੍ਞੇਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਨ ਯੁਤ੍ਤੰ** ਏਕਸ੍ਸੇਵ ਵਚਨੰ। **ਅਞ੍ਞਸ੍ਸਾਪੀ**ਤਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਤੋ ਅਞ੍ਞਸ੍ਸਾਪਿ। ਸਬ੍ਬਾਯਤਨਤੋ ਹਿ ਏਕਸ੍ਸ ਫਸ੍ਸਸ੍ਸ ਅਸਮ੍ਭਵਚੋਦਨਾਯੰ ਤਪ੍ਪਸਙ੍ਗੇਨ ਏਕਾਯਤਨਤੋ ਅਨੇਕਸ੍ਸਾਪਿ ਸਮ੍ਭਵੋ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਚੋਦਨਾ ''ਈਦਿਸੀ ਧਮ੍ਮਤਾ ਨਤ੍ਥੀ''ਤਿ ਞਾਪਨਤ੍ਥਾਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ "**ਅਞ੍ਞਸ੍ਸਾਪੀ**"ਤਿਆਦਿਨਾ। **ਨਿਦਸ੍ਸਨਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਉਦਾਹਰਣਦਸ੍ਸਨਵਸੇਨ । **ਏਕਫਸ੍ਸਸ੍ਸ ਸਮ੍ਭਵਤੋ**ਤਿ ਕਾਰਣਾਪਦੇਸੋ। ਏਕਫਸ੍ਸਸਮ੍ਭਵਸ੍ਸ ਲਬ੍ਭਮਾਨਤ੍ਤਾ ''ਸਲ਼ਾਯਤਨਪਚ੍ਚਯਾ ਫਸ੍ਸੋ''ਤਿ ਭਗਵਤਾ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਪਰਿਹਾਰੰ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋਤਿ ਯੋਜਨਾ। **ਸੇਸੇਸੂ**ਤਿ ਏਕਨ੍ਤਿਆਦੀਸੁ। ਨਵਧਾ ਪਚ੍ਚਯਤ੍ਤੇ ਏਕੰ ਵਿਪਾਕਮਨਾਯਤਨੰ ਵਿਭਾਵਯੇ। **ਤਥਾ ਚਾ**ਤਿ ਆਰਮ੍ਮਣਪੁਰੇਜਾਤਅਤ੍ਥਿਅਵਿਗਤਵਸੇਨ। ਯ੍ਵਾਯੰ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵੋ ਯਾਦਿਸਾਨੰ ਹੋਤਿ, ਤੰ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ "**ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਿ...ਪੇ॰... ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤ**"ਨ੍ਤਿ ਆਹ। ਅਤੀਤਾਨਾਗਤਕਾਲਵਿਮੁਤ੍ਤਾਨਮ੍ਪਿ ਆਰਮ੍ਮਣਮਤ੍ਤਤਾਯ ਸਮ੍ਭਵਤੋ ਆਹ "**ਆਰਮ੍ਮਣ...ਪੇ॰... ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤ**"ਨ੍ਤਿ। ਤਤ੍ਥ **ਤ**ਨ੍ਤਿ ਰੂਪਾਯਤਨਾਦਿੰ।

ਫਸ੍ਸਪਦਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਵੇਦਨਾਪਦਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੨੩੧. **ਅਨਨ੍ਤਰਾਦੀਹੀ**ਤਿ ਅਨਨ੍ਤਰਸਮਨਨ੍ਤਰੂਪਨਿਸ੍ਸਯਨਤ੍ਥਿਵਿਗਤਪਚ੍ਚਯੇਹਿ। **ਉਪਨਿਸ੍ਸਯੇ**ਤਿ ਅਨਨ੍ਤਰੂਪਨਿਸ੍ਸਯੇ। ਅਨਨ੍ਤਰਸਮਨਨ੍ਤਰਪਚ੍ਚਯਾ ਹਿ ਅਨਨ੍ਤਰਤਾਵਸੇਨੇਵ ਅਨਨ੍ਤਰੂਪਨਿਸ੍ਸਯੇ ਅਨ੍ਤੋਗਧਾ। ਨਤ੍ਥਿਵਿਗਤਪਚ੍ਚਯਾ ਪਨ ਅਨਨ੍ਤਰਸਮਨਨ੍ਤਰਪਚ੍ਚਯਧਮ੍ਮਾਨੰਯੇਵ ਤਥਾਭਾਵਤੋ ਤਦਨ੍ਤੋਗਧਾ। **ਤਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਸ੍ਸ।

ਸਬ੍ਬਸ੍ਸਾਤਿ ਵਿਪਾਕਸ੍ਸ, ਅਵਿਪਾਕਸ੍ਸ ਚ। ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਭਵਙ੍ਗਚੁਤਿਚਿਤ੍ਤਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਯ ਹਿ ਵੇਦਨਾਯ ਸਹਜਾਤਮਨੋਸਮ੍ਫਸ੍ਸੋ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਅਟ੍ਠਧਾ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ। ਅਨਨ੍ਤਰੋ ਅਨਨ੍ਤਰਾਦਿਨਾ, ਅਨਾਨਨ੍ਤਰੋ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਵਸੇਨੇਵ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ। ਸਮ੍ਭਵਦਸ੍ਸਨਞ੍ਚੇਤੰ, ਨ ਤਾਸੰ ਮਨੋਦ੍ਵਾਰਿਕਭਾਵਦਸ੍ਸਨਨ੍ਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੰ।

ਵੇਦਨਾਪਦਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਤਣ੍ਹਾਪਦਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੨੩੨. ਯਥਾ ਚ ਰਸਾਯਨਜਾਨਿ ਓਜਾਜੀਵਿਤਾਨਿ, ਏਵੰ ਤੰਨਿਮਿਤ੍ਤੰ ਸੁਖੰ, ਤਦਪਨੇਯਜੰ ਜਰਾਦਿਦੁਕ੍ਖਞ੍ਚ ਧਮ੍ਮਾਰਮ੍ਮਣਭਾਵੇਨ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬੰ।

ਕਮ੍ਮਫਲਾਭਿਪਤ੍ਥਨਾਵਸੇਨ ਸਤ੍ਤਾ ਕਮ੍ਮਾਨਿਪਿ ਆਯੂਹਨ੍ਤੀਤਿ ਸਾਤਿਸਯੰ ਤਣ੍ਹਾਯ ਵਿਪਾਕਵੇਦਨਾ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯੋ, ਨ ਤਥਾ ਇਤਰਾਤਿ ਆਹ "**ਵਿਪਾਕਾ ਵਿਸੇਸੇਨ...ਪੇ॰... ਅਵਿਸੇਸੇਨ ਇਤਰਾ ਚਾ**"ਤਿ। **ਇਤਰਾ**ਤਿ ਅਵਿਪਾਕਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। "**ਸੁਖਮਿਚ੍ਚੇਵ ਭਾਸਿਤਾ**"ਤਿ ਇਦੰ ਇਟ੍ਠਸਭਾਵਯੇਵ ਉਪੇਕ੍ਖੰ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਨ ਅਨਿਟ੍ਠਸਭਾਵੰ। ਤੇਨਾਹ "**ਉਪੇਕ੍ਖਾ ਪਨਾ**"ਤਿਆਦਿ। **ਸਬ੍ਬਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਅਵੀਤਰਾਗਸ੍ਸ ਵੀਤਰਾਗਸ੍ਸ ਚ ਵੇਦਨਾਵਤੋ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ।

ਵੇਦਨਾਪਚ੍ਚਯਾ ਏਵਾਤਿ ਅਯੰ ਨਿਯਮੋ ਨਿਯਮਨ੍ਤਰਨਿਵਤ੍ਤਨਪਰੋਤਿ ਨਾਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਨ੍ਤਰਨਿਵਤ੍ਤਨਤ੍ਥਤਾ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ। ਏਤੇਨ ਪਚ੍ਚੁਯੁਪ੍ਪਨ੍ਨਨ੍ਤਰਪਟਿਕ੍ਖੇਪੋਪਿ ਨਿਵਤ੍ਤਿਤੋ ਹੋਤਿ।

ਤਣ੍ਹਾਪਦਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਉਪਾਦਾਨਪਦਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੨੩੩. **ਪੁਰਿਮਦਿਟ੍ਠਿ**ਨ੍ਤਿ ''ਸਸ੍ਸਤੋ ਅਤ੍ਤਾ''ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੩੧) ਪਗੇਵ ਅਭਿਨਿਵਿਟ੍ਠੰ ਸਸ੍ਸਤਗਾਹੰ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਤੇਨਾਹ **"ਅਤ੍ਤਗ੍ਗਹਣੰ…ਪੇ॰… ਦਟ੍ਠਬ੍ਬ"**ਨ੍ਤਿ। **ਉਪਾਦਿਯਮਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਗਣ੍ਹਨ੍ਤੰ। **ਲੋਕੋਤਿ ਵਾ ਗਹਣ**ਨ੍ਤਿ ਯੰ ''ਲੋਕੋ ਸਸ੍ਸਤੋ''ਤਿ ਗਹਣੰ, ਸਾ ਦਿਟ੍ਠੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤੇਨਾਹ **"ਦਿਟ੍ਠੁਪਾਦਾਨਭੂਤ"**ਨ੍ਤਿ। **"ਧਮ੍ਮਸਙ੍ਖੇਪ…ਪੇ॰… ਦਿਟ੍ਠਿਮਤ੍ਤਮੇਵਾ"**ਤਿ ਇਦੰ ਬ੍ਯਵਹਿਤਾਨੰ ਪਦਾਨੰ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧਦਸ੍ਸਨੰ। ਤਤ੍ਥ ਸਙ੍ਖੇਪਤੋ ਤਣ੍ਹਾਦਲ੍ਹਤ੍ਤੰ, ਸਙ੍ਖੇਪਤੋ ਦਿਟ੍ਠਿਮਤ੍ਤਮੇਵ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਉਪਾਦਾਨਾਨੀਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। **ਧਮ੍ਮਸਙ੍ਖੇਪਵਿਤ੍ਥਾਰਤੋ**ਤਿ ਸਮੁਦਾਯਭੂਤਤੋ ਧਮ੍ਮਸਙ੍ਖੇਪਵਿਤ੍ਥਾਰਤੋ ਤਦਵਯਵਭੂਤੰ ਸਙ੍ਖੇਪੰ ਵਿਤ੍ਥਾਰਞ੍ਚ ਨਿਦ੍ਧਾਰੇਤਿ।

ਸਸ੍ਸਤਗਾਹਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮੋ, ਉਚ੍ਛੇਦਗਾਹਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮੋ ਚ ਅਤ੍ਤਗਾਹੋਤਿ ਯੋਜਨਾ। **ਤੇਸ**ਨ੍ਤਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਸਸ੍ਸਤੁਚ੍ਛੇਦਗਾਹਾਨੰ ਮੂਲਭਾਵੇਨ ਵਿਧਾਯਕਤ੍ਤਾ **ਸਾਮਿਭੂਤੋ**। **ਆਦਿਨਾ** ਵਾਤਿ ''ਪਠਮੰ ਅਤ੍ਤਵਾਦੁਪਾਦਾਨ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਵਾ ਵਾਕ੍ਯੇਨ।

ਯੇਨ ਭਵਸ੍ਸਾਦੇਨ ਗਧਿਤਚਿਤ੍ਤੋ ਭਵਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਕੰ ਕਮ੍ਮੰ ਕਤ੍ਵਾ ਉਪਪਨ੍ਨੋ, ਸਾ ਭਵਨਿਕਨ੍ਤਿ ਸਨ੍ਤਾਨੇ ਚਿਰਾਨੁਬਨ੍ਧਾ ਅਭਿਣ੍ਹੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਕਾ ਉਪਪਨ੍ਨਮਤ੍ਤਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਆਹ **"ਯਦਿਪਿ…ਪੇ॰… ਪਵਤ੍ਤਿਤਬ੍ਬਤ੍ਤਾ"**ਤਿ। ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗਵਜ੍ਝਤ੍ਤਾ ਭਵਰਾਗਸ੍ਸਪਿ ਕਾਮੁਪਾਦਾਨਭਾਵੋ ਅਤ੍ਥੇਵਾਤਿ ਆਹ **"ਤਣ੍ਹਾਦਲ੍ਹਤ੍ਤੰ ਨ ਹੋਤੀਤਿ ਮਞ੍ਞਮਾਨੇ"**ਤਿ। ਭਵਰਾਗੋਪਿ ਹਿ ਸਵਿਸਯੇ ਦਲ੍ਹੰ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ। **ਸਬ੍ਬਾਪਿ ਤਣ੍ਹਾ ਕਾਮੁਪਾਦਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਪਿ ਤਸ੍ਸ ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗਵਜ੍ਝਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਆਨੇਤ੍ਵਾ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬੰ।

ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਟ੍ਠਾਨਭੂਤਾ ਨ ਆਰਮ੍ਮਣਭੂਤਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। **ਤੇਨਾ**ਤਿ ਖਨ੍ਧਾਨੰ ਆਲਯਭਾਵੇਨ। **ਆਰਮ੍ਮਣਾਨਨ੍ਤਰਪਕਤੂਪਨਿਸ੍ਸਯਾ**ਤਿ ਆਰਮ੍ਮਣੂਪਨਿਸ੍ਸਯਅਨਨ੍ਤਰੂਪਨਿਸ੍ਸਯਪਕਤੂਪਨਿਸ੍ਸਯਾ। **ਅਨਨ੍ਤਰਪਚ੍ਚਯਾਦੀਨ**ਨ੍ਤਿ ਅਨਨ੍ਤਰਸਮਨਨ੍ਤਰਆਰਮ੍ਮਣਪਚ੍ਚਯਾਦੀਨੰ।

ਉਪਾਦਾਨਪਦਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਭਵਪਦਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੨੩੪. **"ਭਵਤੀ"**ਤਿ ਇਦੰ ਉਪਪਤ੍ਤਿਭਵਨਿਬ੍ਬਚਨੰ। **ਦ੍ਵਯਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਕਮ੍ਮੁਪਪਤ੍ਤਿਭਵਦ੍ਵਯਸ੍ਸ। **ਨਿਪ੍ਫਾਦਨਫਲੰ** ਫਲਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਾਦਨਸਮਤ੍ਥਤਾ। **ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨੰ** ਨਿਪ੍ਫਾਦਨੰ।

''ਭਗਵਂਮੂਲਕਾ''ਤਿ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੮.੮੩; ੯.੧; ੧੦.੫੮; ੧੧.੧੯) ਵਿਯ ''ਸਞ੍ਞਾਵਂਭਵੋ''ਤਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੇ ਅਤ੍ਥਿ-ਅਤ੍ਥੇ ਵਾ ਵਂ-ਸਦ੍ਦੋ ਲੁਤ੍ਤਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠੋਤਿ ਆਹ **"ਸਞ੍ਞਾਭਵੋ"**ਤਿ। **ਤਸ੍ਸ ਵਾ ਅਤ੍ਥੇ**ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਵਨ੍ਤੁਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੇ, ਅਤ੍ਥਿ-ਅਤ੍ਥੇਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਅਕਾਰੰ ਕਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਯਥਾ ''ਪੀਤਿਸੁਖੰ ਅਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੀ''ਤਿ ਅਤ੍ਥੇ ਅਕਾਰੰ ਕਤ੍ਵਾ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤ੍ਵਾ ਝਾਨੰ ਪੀਤਿਸੁਖਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਏਵਂ ਸਞ੍ਞਾ ਅਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਸਞ੍ਞੋ, ਭਵੋ, ਸੋਵ **ਸਞ੍ਞਭਵੋ**। **ਏਕਸ੍ਮਿ**ਨ੍ਤਿ ਰੂਪਕ੍ਖਨ੍ਧੇ ਏਵ। **ਪਵਤ੍ਤਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਪਵਤ੍ਤਕਪਵਤ੍ਤਨਟ੍ਠਾਨਾਨੰ ਅਭੇਦੇਪਿ ਉਪਚਾਰਵਸੇਨ ਭਿਨ੍ਨੰ ਵਿਯ ਕਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਤਿ।

ਕਮ੍ਮਸਙ੍ਖਾਤਤਨ੍ਤਿ ''ਕਮ੍ਮ''ਨ੍ਤਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਤੰ, ਕਮ੍ਮਕੋਟ੍ਠਾਸਤੰ ਵਾ। ''ਚੇਤਨਾਹੰ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਕਮ੍ਮੰ ਵਦਾਮੀ''ਤਿਆਦਿਨਾ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੬.੬੩) ਸੁਤ੍ਤੇਪਿ ਚੇਤਨਾਯ ਕਮ੍ਮਭਾਵੋ ਆਗਤੋਵ। ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਪਨ ਚੇਤਨਾਵ ਕਮ੍ਮਭਵੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤਮਤ੍ਥੰ ਅਭਿਧਮ੍ਮਪਾਲ਼ਿਯਾਵ ਸਾਧੇਨ੍ਤੋ **"ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹੀ"**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਇਮਾਯ ਹਿ ਵੇਦਨਾਸਞ੍ਞਾਵਿਞ੍ਞਾਣਕ੍ਖਨ੍ਧੇਹਿ,

ਮਨਾਯਤਨਮਨੋਵਿਞ੍ਞਾਣਧਾਤੂਹਿ, ਸਙ੍ਖਾਰਕ੍ਖਨ੍ਧਧਮ੍ਮਾਯਤਨਧਮ੍ਮਧਾਤੁਏਕਦੇਸੇਨ ਚ ਕਮ੍ਮਭਵਸ੍ਸ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਤਂ ਵਦਨ੍ਤਿਯਾ ਧਾਤੁਕਥਾਪਾਲ਼ਿਯਾ ਤਸ੍ਸ ਚੇਤਨਾਭਾਵੋ ਦੀਪਿਤੋਤਿ।

ਧਮ੍ਮਭੇਦਤੋਤਿ ਚੇਤਨਾਚੇਤਨਾਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਭਾਵੇਨ, ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਾਬਜਾਕਤਭਾਵੇਨ ਚ ਧਮ੍ਮਵਿਭਾਗਤੋ। ‘‘ਪੁਨਵਚਨ’’ਨ੍ਤਿ ਇਮਿਨਾਵ ਪੁਨਰੁਤ੍ਤਿਦੋਸਾਪਤ੍ਤਿ ਪਟਿਞ੍ਞਾਤਾਤਿ ਪਰਸ੍ਸ ਆਸਙ੍ਕਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ “**ਸਾਤ੍ਥਕਮੇਵਿਦਂ ਪੁਨਵਚਨਨ੍ਤਿ ਏਤਂ ਨ ਯੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਚੇ**”ਤਿ ਆਹ। **ਭਵੇਕਦੇਸਭਾਵੇਨਾ**ਤਿ ਕਮ੍ਮਭਵਸ੍ਸ ਏਕਦੇਸਤ੍ਤਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾਨਂ। ਤੇਨ ਯੇਸਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਸਮੁਦਾਯੋ ਭਵੋ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਤਦੇਕਦੇਸਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾ, ਸਮੁਦਾਯੇਕਦੇਸਾ ਚ ਅਤ੍ਥਤੋ ਭਿਨ੍ਨਾ ਏਵਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਮੇਵੇਤਨ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਪੁਨ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਮੇਵ ਭੇਦਂ ਮਨਸਿ ਕਤ੍ਵਾ ਅਤ੍ਥਤੋ ਪੁਨਵਚਨਾਭਾਵਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ “**ਪਰੇਨ ਵਾ**”ਤਿਆਦਿਮਾਹ।

ਅਨ੍ਤੋਗਧੇਤਿ ਕਾਮਭਵਾਦਿਅਨ੍ਤੋਗਧੇ ਸਞ੍ਞਾਭਵਾਦਿਕੇ। **ਕਾਮਭਵਾਦਿਕੇ**ਤਿ ਕਾਮਰੂਪਾਰੂਪਭਵੇ।

ਉਪਾਦਾਨਭੇਦਨ੍ਤਿ ਕਾਮੁਪਾਦਾਨਾਦਿਉਪਾਦਾਨਵਿਸੇਸਂ।

ਤੇਨਾਤਿ ਸੀਲਬ੍ਬਤੁਪਾਦਾਨੇਨ। **ਵਕ੍ਖਮਾਨੇਨਾ**ਤਿ ‘‘ਇਦਂ ਸੀਲਬ੍ਬਤਂ ਨਾਮਾ’’ਤਿਆਦਿਨਾ (ਵਿਭ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੨੩੪) **ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਂ** ਵਕ੍ਖਮਾਨੇਨ ਪਕਾਰੇਨ। **ਪੁਰਾਣਂ** ਬ੍ਰਹ੍ਮਣ੍ਡਲਿਙ੍ਗਖਨ੍ਦਪੁਰਾਣਾਦਿ। ‘‘ਸੇਤਵਧਯਜ੍ਜਂ ਆਰਭਤੇ ਭੂਤਿਕਾਮੋ’’ਤਿਆਦਿਨਾ (ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ਮਹਾਟੀ॰ ੨.੬੫੦) ਪਸੁਮਾਰਣਵਿਧਾਨਯੁਤ੍ਤੋ ਯਞ੍ਞਵਿਧਿ **ਪਸੁਬਨ੍ਧਵਿਧਿ**।

ਅਤ੍ਤਨੋ ਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗਪਰਾਮਾਸਮਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਸੀਲਬ੍ਬਤੁਪਾਦਾਨਸ੍ਸ ਅਤ੍ਤਵਾਦੁਪਾਦਾਨਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਮਗ੍ਗਪਚ੍ਚਯਾ ਹੋਨ੍ਤਿ ਮਿਚ੍ਛਾਨਿਯਜਾਨਸਭਾਵਤ੍ਤਾ। ਅਨਨ੍ਤਰਸ੍ਸ ਪਨ ਕਾਮਕਮ੍ਮਭਵਸ੍ਸ ਅਨਨ੍ਤਰਸਮਨਨ੍ਤਰਅਨਨ੍ਤਰੂਪਨਿਸ੍ਸਯਨਤ੍ਥਿਵਿਗਤਾਸੇਵਨਪਚ੍ਚਯੇਹਿ ਉਪਾਦਾਨਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵੋ ਪਾਕਟੋਯੇਵਾਤਿ ਨ ਵੁਤ੍ਤੋ।

ਭਵਪਦਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਜਾਤਿਜਰਾਮਰਣਾਦਿਪਦਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੨੩੫. **ਉਪਪਤ੍ਤਿਭਵੁਪ੍ਪਤ੍ਤੀ**ਤਿ ਉਪਪਤ੍ਤਿਭਵੇ, ਉਪਪਤ੍ਤਿਭਵਭਾਵੇਨ ਵਾ ਉਪਾਦਿਨ੍ਨਕ੍ਖਨ੍ਧਾਨਂ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿ। **ਜਾਯਮਾਨਸ੍ਸ** ਖਨ੍ਧਸ੍ਸ। **ਜਾਤਿ** ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਵਿਕਾਰੋ। ਉਪਪਤ੍ਤਿਭਵੋਪਿ ਜਾਤਿਯਾ ਪਚ੍ਚਯੋ। ਕਸ੍ਮਾ? ਉਪਪਤ੍ਤਿਭਵੇ ਅਸਤਿ ਜਾਤਿਯਾ ਅਭਾਵਾਤਿ ਯੋਜਨਾ। “**ਜਾਯਮਾਨਰੂਪਪਦਟ੍ਠਾਨਤਾ**”ਤਿਆਦਿਨਾਪਿ ਤਸ੍ਸ ਜਾਤਿਯਾ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵਂਯੇਵ ਵਿਭਾਵੇਤਿ।

ਸਤਿਪਿ ਸੁਕ੍ਕਸੋਣਿਤਾਦਿਕੇ ਪਿਤੁਗਤਵਿਸੇਸਾਦਿਕਾਰਣੇ ਬਾਹਿਰੇ ਪਚ੍ਚਯੇ ਤਸ੍ਸ ਪਨ ਅਨਿਯਤਤ੍ਤਾ, ਹੀਨਪਣੀਤਾਦਿਵਿਸੇਸਸ੍ਸ ਚ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਤ੍ਤਾ ਵੁਤ੍ਤਂ “**ਅਜ੍ਝਤ੍ਤ…ਪੇ॰… ਅਭਾਵਾ**”ਤਿ।

ਜਾਤਿਜਰਾਮਰਣਾਦਿਪਦਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਭਵਚਕ੍ਕਕਥਾਵਣ੍ਣਨਾ

੨੪੨. ਸਮ੍ਬਨ੍ਧਂ ਇਤਂ ਗਤਨ੍ਤਿ **ਸਮਿਤਂ**। ਤੇਨਾਹ “**ਸਙ੍ਗਤ**”ਨ੍ਤਿ।

ਭਵਚ੍ਛਨ੍ਦੋ ਭਵਰਾਗੋ। **ਤਸ੍ਸਾਰੁਪ੍ਪਕਥਾਸਵਨ**ਨ੍ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਬਾਲਭਾਵਸ੍ਸ ਅਯੁਤ੍ਤਕਾਰਿਤਾਯ ਅਨੁਚ੍ਛਵਿਕਕਥਾਸਵਨਂ। ਏਤੇਨ ਪਰੂਪਵਾਦਹੇਤੁਕਾਦਿਦੁਕ੍ਖਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ, "**ਕਮ੍ਮਕਾਰਣਾਦਸ੍ਸਨ**"ਨ੍ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਦਣ੍ਡਹੇਤੁਕਂ, ਇਤਰੇਨ ਦੁਗ੍ਗਤਿਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਹੇਤੁਕਂ । **ਗਮੇਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਞਾਪੇਨ੍ਤਿ। ਫਲੇਨਾਪਿ ਹਿ ਅਬਜਭਿਚਾਰਿਨਾ ਹੇਤੁ ਞਾਯਤਿ, ਵੁਟ੍ਠਿਨਿਮਿਤ੍ਤੇਨ ਵਿਯ ਮਹੋਘੇਨ ਉਪਰਿਦੇਸੇ ਵੁਟ੍ਠਿਨਿਪਾਤੋ। ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ "**ਬੋਧੇਨ੍ਤੀ**"ਤਿ।

ਵਿਸੇਸਨਿਵਤ੍ਤਿਅਤ੍ਥੋ ਮਤੁਸਦ੍ਦੋ ''ਅਵਿਤਕ੍ਕਵਿਚਾਰਮਤ੍ਤਾ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਧ॰ ਸ॰ ਤਿਕਮਾਤਿਕਾ ੬) ਵਿਯ। ਅਪ੍ਪਹੀਨਾਵਿਜ੍ਜਾ ਕਾਰਣਲਾਭੇ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਅਰਹਤਾਯ ਸਮੀਪੇਯੇਵਾਤਿ ਆਹ "**ਸਨ੍ਨਿਹਿਤਭਾਵਕਰਣੇਨਾ**"ਤਿ। **ਵੇਦੇਤੀ**ਤਿ ਵੇਦਯਤਿ। ਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਵਚਨਂ **ਅਨੁਭਵਤੀ**ਤਿ। ਵੇਦਂ ਵਾ ਞਾਣਂ ਕਰੋਤਿ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤੀਤਿ **ਵੇਦੇਤਿ**। ਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਵਚਨਂ **ਜਾਨਾਤੀ**ਤਿ। **ਵੇਦਿਯਤੀ**ਤਿ ਪਨ ਕਮ੍ਮਕਤ੍ਤੁਕਮ੍ਮਾਨਂ ਵਸੇਨ ਨਿਦ੍ਦੇਸੋਤਿ ਤਸ੍ਸਪਿ ਅਤ੍ਥਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ "**ਜਾਨਾਤਿ, ਞਾਯਤਿ ਚਾ**"ਤਿ ਆਹ। **ਚ-ਸਦ੍ਦੋ**ਤਿ ਸਮੁਚ੍ਚਯਤ੍ਥੋ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਾਦਿਨਾ ਚ ਕਾਰਕੇਨ, ਅਤ੍ਤਨਾ ਚ ਵੇਦਕੇਨ ਰਹਿਤਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਚ-ਸਦ੍ਦਤ੍ਥਸਮਾਸ**ਨ੍ਤਿ ਦ੍ਵਨ੍ਦਸਮਾਸਮਾਹ।

ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਮ੍ਪਿ ਵਾ **ਸੁਞ੍ਞਤ**ਨ੍ਤਿ ਧੁਵਭਾਵਾਦਿਸੁਞ੍ਞਤਂ, ਅਤ੍ਤਾਦਿਸੁਞ੍ਞਤਞ੍ਚ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵਦਤਿ।

ਪੁਬ੍ਬਨ੍ਤਤੋਤਿ ਅਤੀਤਕੋਟ੍ਠਾਸਤੋ। ਵੇਦਨਾਵਸਾਨਮ੍ਪਿ ਭਵਚਕ੍ਕਂ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਮੇਵਾਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ "**ਵੇਦਨਾ ਵਾ**"ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਅਵਿਜ੍ਜਾਗਹਣੇਨ ਵਾ ਤਣ੍ਹੁਪਾਦਾਨਾਨਿ, ਸਙ੍ਖਾਰਗ੍ਗਹਣੇਨ ਭਵੋ, ਵਿਞ੍ਞਾਣਾਦਿਗ੍ਗਹਣੇਨ ਜਾਤਿਜਰਾਮਰਣਾਨਿ ਸੋਕਾਦਯੋ ਚ ਗਹਿਤਾਤਿ ਏਵਮ੍ਪਿ **ਵੇਦਨਾਵਸਾਨਂ ਭਵਚਕ੍ਕਨ੍ਤਿ ਯੁਤ੍ਤਮੇਵੇਤਂ**। **ਤਣ੍ਹਾਮੂਲਕੇ ਚਾ**ਤਿ ਤਣ੍ਹੁਪਾਦਾਨਗ੍ਗਹਣੇਨ ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਗਹਿਤਾਤਿਆਦਿਨਾ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ। ਤੇਨਾਹ "**ਦ੍ਵਿਨ੍ਨਂ...ਪੇ॰... ਹੋਤੀ**"ਤਿ। ਤਤ੍ਥ **ਦ੍ਵਿਨ੍ਨ**ਨ੍ਤਿ ਪੁਰਿਮਪਚ੍ਛਿਮਾਨਂ ਉਭਿਨ੍ਨਂ ਹੇਤੁਫਲਵਜ੍ਜਾਨਂ। **ਵਿਪਰੀਤਾਭਿਨਿਵੇਸਂ ਕਰੋਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਨਿਮਿਤ੍ਤਂ ਕਤ੍ਤੁਉਪਚਾਰੇਨ ਵਦਤਿ। ਅਨੁਪਚ੍ਛੇਦਮੇਵ ਪਕਾਸੇਤੀਤਿ ਯੋਜਨਾ।

ਹੇਤੁਫਲਸਨ੍ਧਿ, ਫਲਹੇਤੁਸਨ੍ਧਿ, ਪੁਨਪਿ ਹੇਤੁਫਲਸਨ੍ਧੀਤਿ ਏਵਂ ਹੇਤੁਆਦਿਪੁਬ੍ਬਕਾ **ਹੇਤੁਫਲਹੇਤੁਪੁਬ੍ਬਕਾ**। **ਹੇਤੁਫਲਹੇਤੁਫਲਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾਦਿਹੇਤੁ, ਵਿਞ੍ਞਾਣਾਦਿਫਲ, ਤਣ੍ਹਾਦਿਹੇਤੁ, ਜਾਤਿਫਲਵਸੇਨ। ਉਪਸਗ੍ਗਵਿਸੇਸੇਨ ਅਤ੍ਥਵਿਸੇਸੋ ਹੋਤੀਤਿ "**ਆਕਿਰੀਯਨ੍ਤੀ**"ਤਿ ਪਦਸ੍ਸ **ਪਕਾਸੀਯਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ ਵੁਤ੍ਤੋ। **ਕਿਲੇਸਕਮ੍ਮਵਿਪਾਕਾ**ਤਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾਦਿਕੇ ਵੇਦਨਾਪਰਿਯੋਸਾਨੇ ਵਦਤਿ। **ਵਿਪਾਕਕਿਲੇਸਕਮ੍ਮੇਹੀ**ਤਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣਾਦੀਹਿ ਭਵਪਰਿਯੋਸਾਨੇਹਿ। ਪੁਨ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਵਿਪਾਕਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ ਵੁਤ੍ਤਨਯਤ੍ਤਾ ਨ ਗਹਿਤੋ। "**ਵਟ੍ਟਾਨੀ**"ਤਿ ਚ ਇਦਂ ''ਤੀਣਿ ਵਟ੍ਟਾਨੀ''ਤਿ ਵਿਗ੍ਗਹਵਸੇਨ ਲਬ੍ਭਮਾਨਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਂ।

''ਪੁਰਿਮਕਮ੍ਮਭਵਸ੍ਮਿਂ ਮੋਹੋ''ਤਿਆਦਿਨਾ (ਵਿਭ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੨੪੨) ਅਟ੍ਠਕਥਾਯ ਆਗਤਤ੍ਤਾ ਆਸਨ੍ਨਪਚ੍ਚਕ੍ਖਤਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਂ "**ਇਮਿਸ੍ਸਾ**"ਤਿ। **ਵਿਭਙ੍ਗਪਾਲ਼ਿਯਾ ਵਸੇਨ ਦਸ੍ਸਿਤਂ,** ਤਸ੍ਮਾ ਨ ਅਟ੍ਠਕਥਾਯ ਪੁਬ੍ਬਾਪਰਵਿਰੋਧੋ ਯਥਾਪਾਠਂ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਪਕਾਸਿਤਤ੍ਤਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਤਤ੍ਥ ਚੇਤਨਾਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਨਞ੍ਚ ਚੇਤਨਾਯ ਚ ਸਙ੍ਖਾਰਭਾਵੇਨ ਕਮ੍ਮਭਵਭਾਵੇਨ ਚ ਵਤ੍ਤੁਬ੍ਬਮੇਵਾਤਿ ਪਾਲ਼ਿਦ੍ਵਯਾਧਿਪ੍ਪਾਯਵਿਵਰਣਵਸੇਨ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ "**ਤਤ੍ਥਾ**"ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਭਵਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਉਪਪਤ੍ਤਿਭਵਸ੍ਸ। ''ਭਵੋ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ ਚੇਤਨਾਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। **ਗਹਣ**ਨ੍ਤਿ ਨਿਕਾਮਨਵਸੇਨ ਆਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਗਹਣਂ। ਤੇਨਾਹ "**ਕਾਮੁਪਾਦਾਨਂ ਕਿਚ੍ਚੇਨਾਹਾ**"ਤਿ। ਇਤਰਾਨਿ ਕਿਚ੍ਚੇਨਾਹਾਤਿ ਯੋਜਨਾ। **ਤੀਸੁ ਅਤ੍ਥਵਿਕਪ੍ਪੇਸੂ**ਤਿ ''ਤਂ ਕਮ੍ਮਂ ਕਰੋਤੋ ਪੁਰਿਮਾ ਚੇਤਨਾਯੋ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਵੁਤ੍ਤੇਸੁ ਤੀਸੁ ਆਯੂਹਨਚੇਤਨਾਨਂ ਅਤ੍ਥਵਿਕਪ੍ਪੇਸੁ। ਨਨੁ ਚ ਤਤਿਯੇ ਅਤ੍ਥਵਿਕਪ੍ਪੇ ਆਯੂਹਨਸ੍ਸ ਅਵਸਾਨੇ ਚੇਤਨਾ ਨ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ? ਯਦਿਪਿ ਸਰੂਪਤੋ ਨ ਵੁਤ੍ਤਾ, ''ਤਂਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ''ਤਿ ਪਨ ਸਦ੍ਦਤੋ ਪਧਾਨਭਾਵੇਨ ਵੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਆਯੂਹਨਸ੍ਸ ਅਪ੍ਪਧਾਨਭਾਵੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾ ਅਵਸਾਨੇ ਪਚ੍ਛਤੋ ਵੁਤ੍ਤਾ ਵਿਯ ਹੋਤੀਤਿ ਇਮਂ ਪਰਿਯਾਯਂ ਸਨ੍ਧਾਯ "**ਤੀਸੁਪਿ...ਪੇ॰... ਅਵਸਾਨੇ**"ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਪਨ ਯੇਸੁ ਆਯੂਹਨਸ੍ਸ ਅਵਸਾਨੇ ਚੇਤਨਾ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਤੇ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ "**ਦ੍ਵੀਸੁ...ਪੇ॰... ਆਹਾ**"ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਤਤਿਯੇ** ਅਤ੍ਥਵਿਕਪ੍ਪੇ **ਵੁਤ੍ਤੇ** ਆਯੂਹਨਸਙ੍ਖਾਰੇ ਤਂਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਤਿ ਆਹਾਤਿ ਯੋਜਨਾ। **ਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਭੂਤ**ਨ੍ਤਿ ਸਙ੍ਖਾਰਪਚ੍ਚਯਂ। ਤੇਨ ''ਕਮ੍ਮਕਰਣਕਾਲੇ''ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਕਮ੍ਮ-ਸਦ੍ਦੇਨ ਸਬ੍ਬਸ੍ਸਪਿ ਸਙ੍ਖਾਰਸ੍ਸ ਗਹਿਤਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਤੇਨਾਹ "**ਨ ਕਮ੍ਮਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਮੇਵਾ**"ਤਿ।

ਕਮ੍ਮਾਨੇਵਾਤਿ ਕਮ੍ਮਾਨਿਯੇਵ। ਵਿਪਾਕਧਮ੍ਮਤਾਯ **ਕਮ੍ਮਸਰਿਕ੍ਖਕਾ**। ਸਹਜਾਤਕੋਟਿਯਾ, ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਕੋਟਿਯਾ ਚ ਤਸ੍ਸ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਉਪਕਾਰਕਾਤਿ **ਤਦੁਪਕਾਰਕਾ**। **ਸੰਖਿਪ੍ਪਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਸੰਖਿਪੀਯਨ੍ਤਿ ਸਂਗੁਯ੍ਹੀਯਨ੍ਤਿ। ‘‘ਸੰਖਿਪ੍ਪਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥਾ’’ਤਿ ਅਧਿਕਰਣਸਾਧਨਵਸੇਨ ਸਙ੍ਖੇਪਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੰ ਵਤ੍ਵਾ ਪੁਨ ਕਮ੍ਮਸਾਧਨਵਸੇਨ ਵਤ੍ਤੁੰ **“ਸੰਖਿਪੀਯਤੀ”**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤੰ।

ਤਤ੍ਥਾਪੀਤਿ ‘‘ਕਮ੍ਮ’’ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਕਮ੍ਮਸਮ੍ਭਾਰੇਪਿ। **ਗਮਨਧਮ੍ਮ**ਨ੍ਤਿ ਭਙ੍ਗੂਪਗਮਨਧਮ੍ਮਂ। ਤੇਨ **ਇਤ੍ਤਰ**ਨ੍ਤਿ ਭਙ੍ਗੂਪਰਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ। **ਤੇਨਾ**ਤਿ ਵਿਨਸ੍ਸਨਧਮ੍ਮਤਾਦੀਪਕੇਨ ਇਤ੍ਤਰਸਦ੍ਦੇਨ। **ਨਿਸ੍ਸਾਰਤਂ** ਅਤ੍ਤਸਾਰਾਭਾਵਂ ਦੀਪੇਤਿ। ਏਵਂ ‘‘ਇਤ੍ਤਰ’’ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਅਨਿਚ੍ਚਂ ਚਲਂ ਇਤ੍ਤਰਂ ਅਦ੍ਧੁਵਨ੍ਤਿ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਪਦਾਨਂ ਅਤ੍ਥਵਿਸੇਸਵਾਚਿਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਠਾਨਸੋ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਵੁਤ੍ਤਟ੍ਠਾਨਂ ਨਾਮ ਪਚ੍ਚਯੋ। **ਅਵ੍ਹਯਮ੍ਪੀ**ਤਿ ਅਵ੍ਹਯਤ੍ਥੰ ਵੁਤ੍ਤੰ। **ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ** ਫਲਸ੍ਸ। ਧਮ੍ਮਮਤ੍ਤਸਮ੍ਭਵੇ ਸਤਿ ਵਟ੍ਟੂਪਚ੍ਛੇਦੇ ਸਤੀਤਿ ਯੋਜਨਾ। **ਏ**ਵਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਕਾਰੇਨ ਸਮੁਚ੍ਚਯਤ੍ਥੇ ਚ-ਸਦ੍ਦੇ ਸਤਿ।

ਸਚ੍ਚਾਨਿਯੇਵ ਪਭਵੋਤਿ ਸਮਾਨਾਧਿਕਰਣਪਕ੍ਖਂ ਸਨ੍ਧਾਯਾਹ **“ਸਚ੍ਚਪ੍ਪਭਵਤੋਤਿ ਸਚ੍ਚਤੋ”**ਤਿ। ‘‘ਯਸ੍ਸ ਪਹਾਨਤ੍ਥੰ ਭਗਵਤਿ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਂ ਵੁਸ੍ਸਤੀ’’ਤਿ ਏਵਂਭੂਤਂ ਅਰਿਯਸਚ੍ਚਂ **ਵਿਸੇਸਂ ਅਕਤ੍ਵਾ**।

ਤੇਹਿ ਸੋਕਾਦੀਹਿ। ‘‘ਸੋਕਦੋਮਨਸ੍ਸੁਪਾਯਾਸਾ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਅਵਿਯੋਗਿਨੋ’’ਤਿਆਦਿਨਾ ਪੁਬ੍ਬੇ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ **ਸਿਦ੍ਧਾਯ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ**। **ਅਤ੍ਤਨੋਯੇਵਾ**ਤਿ ਪਚ੍ਚੁਯੁਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਅਨਪੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ ਅਤ੍ਤਨੋਯੇਵ ਪਵਤ੍ਤਸਙ੍ਖਾਤਕਿਚ੍ਚਤੋ।

ਸੋਕਾਦਯੋਪਿ ਹੀਤਿ ਏਤ੍ਥ **ਹਿ**-ਸਦ੍ਦੋ ਹੇਤੁਅਤ੍ਥੋ। ਯਸ੍ਮਾ ‘‘ਸੋਕਾਦਯੋ ਪਚ੍ਚਯਾਯਤ੍ਤਾ ਅਵਸਵਤ੍ਤਿਨੋ’’ਤਿ ਇਦਂ ‘‘ਜਾਤਿਪਚ੍ਚਯਾ…ਪੇ॰… ਸਮ੍ਭਵਨ੍ਤੀ’’ਤਿ ਏਤੇਨ ਵਚਨੇਨ ਸਿਦ੍ਧਂ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਂ ‘‘ਅਤ੍ਤਾ ਸੋਚਤੀ’’ਤਿਆਦਿਦਸ੍ਸਨਨਿਵਾਰਣਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਸਤਿ ਚ ਪਰਿਗ੍ਗਹੇ ਰਜ੍ਜਂ ਵਿਯ ਗਤਿਯੋ ਅਨੇਕਾਨਤ੍ਥਾਨੁਬਨ੍ਧਨਾ, ਤਾਹਿ ਚ ਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਉਪਦ੍ਦੁਤਤਾਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **“ਸਙ੍ਖਾਰਪਰਿਗ੍ਗਹਿਤਂ…ਪੇ॰… ਰਜ੍ਜੇ”**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਏਵਂ ਵਾ ਏਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਯਥਾਉਪਟ੍ਠਿਤਾਨਿ ਕਮ੍ਮਾਦੀਨਿ ਚੁਤਿਆਸਨ੍ਨਜਵਨੇਹਿ ਪਰਿਕਪ੍ਪੇਤ੍ਵਾ ਵਿਯ ਗਹਿਤਾਨਿ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਵਿਞ੍ਞਾਣੇਨਪਿ ਪਰਿਕਪ੍ਪਿਤਾਨਿ ਵਿਯ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਤਂ ਪਨਸ੍ਸ ਪਰਿਕਪ੍ਪਨਂ ਅਤ੍ਥਤੋ ਆਰਮ੍ਮਣਕਰਣਮੇਵਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ **“ਪਰਿ…ਪੇ॰… ਤੋ”**ਤਿ। ਸਙ੍ਕਪ੍ਪਨਂ ਵਾ ਪਰਿਕਪ੍ਪਨਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ **“ਵਿਤਕ੍ਕੇਨ ਵਿਤਕ੍ਕਨਤੋ”**ਤਿ। ਸਸਮ੍ਭਾਰਚਕ੍ਖੁਆਦਯੋ ਸਲ਼ਾਯਤਨਸ੍ਸ **ਪਤਿਟ੍ਠਾਵਿਸੇਸੋ**।

ਯਦਾਕਾਰਾਯ ਜਾਤਿਯਾ ਯਦਾਕਾਰਂ ਜਰਾਮਰਣਂ ਸਮ੍ਭਵਤਿ, ਸਮ੍ਭਵਨ੍ਤਞ੍ਚ ਯਥਾਨੁਪੁਬ੍ਬਂ ਪਵਤ੍ਤਂ, ਸੋ ਅਤ੍ਥੋ **ਜਾਤਿਪਚ੍ਚਯਸਮ੍ਭੂਤਸਮੁਦਾਗਤਟ੍ਠੋ,** ਸਹਿਤਸ੍ਸ ਸਮੁਦਿਤਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਜੀਰਣਭਿਜ੍ਜਨਾਵਤ੍ਥਾ ਧਮ੍ਮਾ ਜਰਾਮਰਣਾਪਦੇਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਸਾ ਚ ਨੇਸਂ ਅਵਤ੍ਥਾ ਜਾਤਿਪੁਬ੍ਬਿਕਾ, ਤੇ ਚ ਸਮੁਦਿਤਾ ਏਵ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀਤਿ ਏਵਂ ਜਾਤਿਤੋ ਜਰਾਮਰਣਸ੍ਸ ਸਮ੍ਭੂਤਸਮੁਦਾਗਤਟ੍ਠੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਜਾਤਿਤੋ ਜਰਾਮਰਣਂ ਨ ਨ ਹੋਤਿ ਹੋਤਿਯੇਵ ਏਕਨ੍ਤੇਨ ਜਾਤਸ੍ਸ ਜਰਾਮਰਣਸਮ੍ਭਵਤੋ, ਨ ਚ ਜਾਤਿਂ ਵਿਨਾ ਹੋਤਿ ਅਜਾਤਸ੍ਸ ਤਦਭਾਵਤੋਤਿ ਜਰਾਮਰਣਸ੍ਸ ਜਾਤਿਪਚ੍ਚਯਤਂ ਅਨ੍ਵਯਬਜਤਿਰੇਕੇਹਿ ਵਿਭਾਵੇਤਿ **“ਨ ਜਾਤਿਤੋ”**ਤਿਆਦਿਨਾ। **ਇਤ੍ਥ**ਨ੍ਤਿ ਜਾਤਿਪਚ੍ਚਯਾ ਜਰਾਮਰਣਸ੍ਸ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਾਕਾਰਂ ਵਦਤਿ।

ਨਿਰੋਧਾ ਨਿਰੋਧਸਙ੍ਖਾਤਨ੍ਤਿ ਪਚ੍ਚਯਨਿਰੋਧਾ ਪਚ੍ਚੁਯੁਪ੍ਪਨ੍ਨਨਿਰੋਧਸਙ੍ਖਾਤਂ। ਅਨੁਲੋਮਦੇਸਨਾਯ ਚ ਵੇਮਜ੍ਝਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯਾਤਿ ਯੋਜਨਾ।

ਅਪੁਞ੍ਞਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰੇਕਦੇਸੋ ਸਰਾਗੋ ਰਾਗੇਨ ਸਹਜੇਕਟ੍ਠੋਤਿ ਕਤ੍ਵਾ। **ਸਬ੍ਬੋਪਿ ਅਪੁਞ੍ਞਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰੋ ਸਰਾਗੋ** ਪਹਾਨੇਕਟ੍ਠਭਾਵਤੋ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਅਕੁਸਲਧਮ੍ਮੋ ਅਕੁਸਲਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਸਭਾਗੋ, ਅਨਕੁਸਲਧਮ੍ਮੋ ਵਿਸਭਾਗੋ, ਯਥਾਰਹਂ ਪਚ੍ਚਯੋ ਚ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ‘‘ਅਪਟਿਪਕ੍ਖਭਾਵਤੋ, ਰਾਗਪ੍ਪਵਡ੍ਢਕੋ’’ਤਿ ਚ ਵੁਤ੍ਤੰ । ‘‘ਤਦੇਵ ਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਸਨ੍ਧਾਵਤਿ ਸਂਸਰਤੀ’’ਤਿ ਮਿਚ੍ਛਾਭਿਨਿਵੇਸਸਬ੍ਭਾਵਤੋ ਸਂਸਰਣਕਿਰਿਯਾਯਪਿ ਸਬਜਾਪਾਰਤਾ ਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਸਬਜਾਪਾਰਤਾਭਿਨਿਵੇਸਬਲਵਤਾਯ,

ਸਙ੍ਕਨ੍ਤਿਅਭਿਨਿਵੇਸਬਲਵਤਾਯਾਤਿ ਪਚ੍ਚੇਕਂ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ। “**ਅਸਹਵਤ੍ਤਨਤੋ, ਸਹਵਤ੍ਤਨਤੋ**”ਤਿ ਏਤੇਨ ਅਸਹਵੁਤ੍ਤਿ ਵਿਨਿਬ੍ਭੋਗੋ, ਸਹਵੁਤ੍ਤਿ ਅਵਿਨਿਬ੍ਭੋਗੋਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ।

ਸਭਾਵਾਧਿਗਮਨਿਮਿਤ੍ਤਤਾ **ਓਭਾਸਨਂ**। ਚਕ੍ਖਾਦਿਸਨ੍ਨਿਸ੍ਸਯੇਨ ਹਿ ਪਞ੍ਚਵਿਞ੍ਞਾਣਾਨਿ ਰੂਪਾਦਿਸਭਾਵਂ ਉਪਲਭਨ੍ਤਿ। **ਇਤਰੇ** ਫੁਸਨਸਙ੍ਗਤਿਸਨ੍ਨਿਪਾਤਟ੍ਠਾ। **ਛਨ੍ਨ**ਨ੍ਤਿ ਛਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਸਮ੍ਫਸ੍ਸਾਨਂ।

ਆਦਾਨਨ੍ਤਿ ਉਪਸਦ੍ਦੇਨ ਵਿਨਾਪਿ ਦਲ੍ਹਗਾਹੋ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤੋਤਿ ਆਹ “**ਆਦਾਨਟ੍ਠੋ ਚਤੁਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਉਪਾਦਾਨਾਨਂ ਸਮਾਨੋ**”ਤਿ। **ਗਹਣ**ਨ੍ਤਿ ਨਿਕਾਮਨਵਸੇਨ ਵਿਸਯਸ੍ਸ ਪਟਿਚ੍ਛਨ੍ਨਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ “**ਗਹਣਟ੍ਠੋ ਕਾਮੁਪਾਦਾਨਸ੍ਸਾ**”ਤਿ। **ਇਤਰੇਸ**ਨ੍ਤਿ ਦਿਟ੍ਠੁਪਾਦਾਨਾਦੀਨਂ। **ਤਸ੍ਮਾ**ਤਿ ਵਿਭਤ੍ਤਿਯਾ ਅਲੁਤ੍ਤਭਾਵਤੋ। **ਤੇਨਾ**ਤਿ ਖਿਪਨਸਦ੍ਦੇਨ। ਹਾਨਿ ਵਾ ਖੀਣਭਾਵੋ ਖਯੋਤਿ “**ਖਯਟ੍ਠੋ ਵਾ**”ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਦ੍ਵਿਨ੍ਨ**ਨ੍ਤਿ ਜਰਾਮਰਣਾਨਂ। ਮਰਣੂਪਨਯਨਰਸਤ੍ਤਾ ਵਾ ਜਰਾਯਪਿ ਮਰਣਟ੍ਠੋ ਏਵ ਦਸ੍ਸਿਤੋ।

ਨੀਯਨ੍ਤਿ ਗਮੇਨ੍ਤੀਤਿ **ਨਯਾ,** ਏਕਤ੍ਤਾਦਯੋ। ਕੇਹਿ ਨੀਯਨ੍ਤਿ? ਅਵਿਜ੍ਜਾਦਿਅਤ੍ਥੇਹੀਤਿ ਇਮਮਤ੍ਥਮਾਹ “**ਅਵਿਜ੍ਜਾਦੀ**”ਤਿਆਦਿਨਾ। **ਸੇਨ ਭਾਵੇਨਾ**ਤਿ ਸਕੇਨ ਅਵਿਜ੍ਜਾਦਿਭਾਵੇਨ, ਤਂ ਅਮੁਞ੍ਚਿਤ੍ਵਾ ਏਵ। ਨ ਹਿ ਅਵਿਜ੍ਜਾਦਿਵਿਨਿਮੁਤ੍ਤਂ ਏਕਤ੍ਤਂ ਨਾਮ ਕਿਞ੍ਚਿ ਪਰਮਤ੍ਥਤੋ ਅਤ੍ਥਿ। **ਸੇਨ ਭਾਵੇਨਾ**ਤਿ ਵਾ ਸਕੇਨ ਏਕਤ੍ਤਾਦਿਭਾਵੇਨ। ਅਵਿਜ੍ਜਾਦੀਸੁ ਵਿਞ੍ਞਾਯਮਾਨੇ ਹੇਤੁਫਲਧਮ੍ਮਾਨਂ ਏਕਸਨ੍ਤਤਿਪਤਿਤਾਦਿਸਙ੍ਖਾਤੋ ਏਕਤ੍ਤਾਦਿਭਾਵੋ ਤੇਨੇਵ ਸਭਾਵੇਨ ਞਾਯਤਿ, ਨ ਅਵਿਜ੍ਜਾਦਿਭਾਵੇਨਾਤਿ। ਤੇ ਹਿ ਨੇਤਬ੍ਬਾਤਿ **ਤੇਸਂ ਨਯਾ**। **ਅਤ੍ਥਾ ਏਵ** ਵਾ ਅਵਿਜ੍ਜਾਦਯੋ। ਅਨੇਕੇਪਿ ਸਮਾਨਾ ਧਮ੍ਮਾ ਯੇਨ ਸਨ੍ਤਾਨਾਨੁਪਚ੍ਛੇਦੇਨ ‘‘ਏਕ’’ਨ੍ਤਿ ਞਾਯਨ੍ਤਿ ਵੋਹਰੀਯਨ੍ਤਿ, ਸੋ ਤਤ੍ਥ ਕਰਣਭਾਵੇਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਤਂ ਅਰਹਤਿ, ਤਥਾ ਇਤਰੇਪੀਤਿ ਆਹ “**ਏਕਤ੍ਤਾਦੀਹਿ ਚ ਅਤ੍ਥਾ ‘ਏਕ’ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਨੀਯਨ੍ਤੀ**”ਤਿ। ਤਤ੍ਥ **ਨੀਯਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਞਾਯਨ੍ਤਿ, ਪਞ੍ਞਾਪੀਯਨ੍ਤਿ ਚ। ਪੁਰਿਮਪਚ੍ਛਿਮਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਨਿਰੋਧੁਪ੍ਪਾਦਨਿਰਨ੍ਤਰਤਾਯ ਨਾਮਕਾਯਸ੍ਸ, ਸਮ੍ਬਨ੍ਧਵੁਤ੍ਤਿਤਾਯ ਰੂਪਕਾਯਸ੍ਸ, ਉਭਯਸ੍ਸ ਚ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਸਨ੍ਨਿਸ੍ਸਿਤਤਾਯ ਦੁਵਿਞ੍ਞੇਯਜਨਾਨਤੋ ਏਕੀਭੂਤਸ੍ਸ ਵਿਯ ਘਨਭਾਵਪ੍ਪਬਨ੍ਧੋ ਹੇਤੁਫਲਭਾਵੇਨ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ ਸਮ੍ਮਾ ਤਾਨੇਤਿ ਸਨ੍ਤਾਨੋ, ਤਸ੍ਸ ਅਨੁਪਚ੍ਛੇਦੋ ਤਥਾਪਵਤ੍ਤਿ ਏਕਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਆਹ “**ਸਨ੍ਤਾਨਾਨੁਪਚ੍ਛੇਦੋ ਏਕਤ੍ਤ**”ਨ੍ਤਿ।

ਸਮ੍ਬਨ੍ਧਰਹਿਤਸ੍ਸਾਤਿ ਹੇਤੁਫਲਭਾਵੇਨ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਸਮ੍ਬਨ੍ਧਭਾਵਰਹਿਤਸ੍ਸ। **ਸਤ੍ਤਨ੍ਤਰੋ**ਤਿ ਅਞ੍ਞੋ ਸਤ੍ਤੋ। **ਉਚ੍ਛੇਦਦਿਟ੍ਠਿਮੁਪਾਦਿਯਤੀ**ਤਿ ਯਥਾਨੁਰੂਪਕਾਰਣਤੋ ਫਲਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਂ ਅਸਮਨੁਪਸ੍ਸਨ੍ਤੋ ਨਾਨਾਸਨ੍ਤਾਨੇ ਵਿਯ ਅਸਮ੍ਬਨ੍ਧਨਾਨਤ੍ਤਦਸ੍ਸਨਤੋ ਹੇਤੁਭਾਵਰਹਿਤਾਨਂ ਨਿਪ੍ਪਯੋਜਨਾਨਂ ਪੁਰਿਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਨਿਰੋਧੇ ਹੇਤੁਨਿਯਮਾਭਾਵਤੋ ਏਕਨ੍ਤੇਨ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿ ਨ ਯੁਤ੍ਤਾ, ਤਥਾ ਸਨ੍ਤਾਨੇਨ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿ, ਸਦਿਸਭਾਵੇਨ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿ, ਸਮਾਨਜਾਤਿਦੇਸਪਰਿਣਾਮਵਯਰੂਪਬਲਸਣ੍ਠਾਨਾਨਂ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿ ਨ ਯੁਤ੍ਤਾਤਿਆਦੀਨਿ ਵਿਕਪ੍ਪੇਨ੍ਤੋ ਉਚ੍ਛੇਦਦਿਟ੍ਠਿਂ ਗਣ੍ਹਾਤਿ।

ਕਸ੍ਮਾ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿ ਨ ਸਿਯਾਤਿ ਵਾਲਿਕਾਹਿ ਵਿਯ ਤਿਲੇਹਿਪਿ ਤੇਲਸ੍ਸ, ਉਚ੍ਛੁਤੋ ਵਿਯ ਗਾਵਿਤੋਪਿ ਖੀਰਸ੍ਸ ਅਞ੍ਞਾਭਾਵਤੋ ਕੇਨ ਕਾਰਣੇਨ ਤੇਹਿ ਤੇਸਂ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿ ਨ ਸਿਯਾ, ਇਤਰੇਹਿ ਏਵ ਚ ਨੇਸਂ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿ ਹੋਤੀਤਿ। **ਤਸ੍ਮਾ**ਤਿ ਅਞ੍ਞਸ੍ਸ ਅਞ੍ਞਤੋ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਂ ਸਬ੍ਬਸ੍ਸ ਸਬ੍ਬਸੋ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਭਵਿਤਬ੍ਬਂ, ਨ ਚੇਤਂ ਅਤ੍ਥਿ, ਤਸ੍ਮਾ। ਯਸ੍ਮਾ ਨਿਯਤਿਵਾਦੀ ਅਨੁਰੂਪਾ ਹੇਤੁਤੋ ਫਲੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਂ ਨ ਇਚ੍ਛਤਿ, ਸਭਾਵਸਿਦ੍ਧਮੇਵ ਚ ਧਮ੍ਮਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਂ ਇਚ੍ਛਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ “**ਅਵਿਜ੍ਜਮਾਨੇਪਿ ਹੇਤੁਮ੍ਹੀ**”ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਸਭਾਵਸਿਦ੍ਧਾ ਏਵ ਹਿ ਅਚ੍ਛੇਜ੍ਜਸੁਤ੍ਤਾਵੁਤਾਭੇਜ੍ਜਮਣਿ ਵਿਯ ਕਮਲਙ੍ਘਨਰਹਿਤਾ ਤਥਾ ਤਥਾ ਸਰੀਰਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸੁਖਾਦਿਭਾਵਪਰਿਣਾਮਾਯ ਨਿਯਤਿਯਾਵ ਕਾਯਾ ਸਮਾਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਯਤੋ ਗਤਿਜਾਤਿਬਨ੍ਧਾ, ਅਪਵਗ੍ਗੋ ਚ ਹੋਤੀਤਿ ਨਿਯਤਿਵਾਦੋ। ਤੇਨਾਹ “**ਨਿਯਤਤਾਯ...ਪੇ॰... ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀ**”ਤਿ। ਨਿਯਤਿਅਤ੍ਥੋ ਵੁਤ੍ਤੋਯੇਵ।

ਏਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ **ਸਾਧਕਂ** ਸੁਤ੍ਤਂ। ਆਕੁਲਮੇਵ, ਆਕੁਲਭਾਵੋ ਵਾ **ਆਕੁਲਕਂ। ਜਟਿਤਾ**ਤਿ ਹੇਟ੍ਠੁਪਰਿਯਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨੇਹਿ ਕਿਲੇਸਕਮ੍ਮਵਿਪਾਕੇਹਿ ਜਾਤਜਟਾ। **ਨੀਡ**ਨ੍ਤਿ ਕੁਲਾਵਕਂ। **ਸਂਸਾਰ**ਨ੍ਤਿ ਇਧ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਭਵਪ੍ਪਬਨ੍ਧਮਾਹ ਅਪਾਯਾਦਿਪਦੇਹਿ

ਦੁਗ੍ਗਤਿਪ੍ਪਬਨ੍ਧਸ੍ਸ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ।

ਭਵਚਕ੍ਕਕਥਾਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੨. ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ

੨੪੩. ਤਂ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਂ। **ਏਕੇਕਚਿਤ੍ਤਾਵਰੁਦ੍ਧਨ੍ਤਿ** ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯੇ ਵਿਯ ਏਕੇਕਸ੍ਮਿਂ ਚਿਤ੍ਤੇ ਅਵਰੁਦ੍ਧਂ ਅਨ੍ਤੋਗਧਂ ਅਕਤ੍ਵਾ। **ਅਸਹਜਾਤਾਨਞ੍ਚ** ''ਅਸਹਜਾਤਾਨਂ, ਸਹਜਾਤਾਨਞ੍ਚਾ''ਤਿ ਏਵਂ ਪਠਮਪਦੇ ਏਕਸੇਸਨਿਦ੍ਦੇਸੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ''ਸਙ੍ਖਾਰਪਚ੍ਚਯਾ ਵਿਞ੍ਞਾਣ''ਨ੍ਤਿ ਅਸਹਜਾਤਾਯੇਵ ਪਚ੍ਚਯਪਚ੍ਚਯੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਦਸ੍ਸਿਤਾ ਵਿਪਾਕਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸੇਵ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਤ੍ਤਾ। ''ਅਵਿਜ੍ਜਾਪਚ੍ਚਯਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾ, ਵਿਞ੍ਞਾਣਪਚ੍ਚਯਾ ਨਾਮਰੂਪ''ਨ੍ਤਿ (ਵਿਭਂ॰ ੨੨੫) ਚ ਏਵਮਾਦੀਸੁ ਅਸਹਜਾਤਾ, ਸਹਜਾਤਾ ਚ। **''ਏਕੇਕੇਨ ਨਯੇਨਾ''ਤਿ** ਪੁਰਾਤਨੇ ਪਾਠੇ, ਏਤਰਹਿ ਪਨ ''ਏਕੇਕੇਨ ਚਤੁਕ੍ਕੇਨ'' ਇਚ੍ਚੇਵ ਬਹੂਸੁ ਪੋਤ੍ਥਕੇਸੁ ਪਾਠੋ। **ਨਯਚਤੁਕ੍ਕਵਾਰਾਤਿ** ਨਯੇਸੁ ਚਤੁਕ੍ਕਾਨਂ ਵਾਰਾ, ਅਵਿਜ੍ਜਾਮੂਲਕਾਦੀਸੁ ਨਵਸੁ ਨਯੇਸੁ ਪਚ੍ਚੇਕਂ ਪਚ੍ਚਯਚਤੁਕ੍ਕਾਦੀਨਂ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਚਤੁਕ੍ਕਾਨਂ ''ਨਾਮਪਚ੍ਚਯਾ ਛਟ੍ਠਾਯਤਨ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਵਿਸੇਸਭਿਨ੍ਨਾ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਵਾਰਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਵਵਤ੍ਥਿਤਾਤਿ** ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਵਿਸੇਸੇਨ ਅਸਂਕਿਣ੍ਣਾ। **ਚਤੁਕ੍ਕਾਨਨ੍ਤਿ** ਵਾਰਚਤੁਕ੍ਕਾਨਂ ਵਾਰਸੋਲ਼ਸਕਸ੍ਸ ਨਯਭਾਵਤੋਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ।

੧. ਪਚ੍ਚਯਚਤੁਕ੍ਕਵਣ੍ਣਨਾ

ਪਚ੍ਚਯਸਹਿਤਪਚ੍ਚਯੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਿ ਅਙ੍ਗਭਾਵੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ, ਨ ਕੇਵਲਂ ਪਚ੍ਚਯਾ। ਤਸ੍ਮਾ ''ਛਟ੍ਠਾਯਤਨਪਚ੍ਚਯਾ ਫਸ੍ਸੋ''ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਨ ਛਟ੍ਠਾਯਤਨਸ੍ਸ ਅਙ੍ਗਤਾ। ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ **''ਨ, ਤਸ੍ਸ ਅਨਙ੍ਗਤ੍ਤਾ''**ਤਿ। **ਏਵਞ੍ਚ ਕਤ੍ਵਾਤਿ** ਪਚ੍ਚਯਸਹਿਤਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯੁਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਅਙ੍ਗਭਾਵਤੋ। **ਤੀਸੁ ਪਕਾਰੇਸੂਤਿ** ''ਪਠਮੋ ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਗਾਹਿਕਟ੍ਠੇਨਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ (ਵਿਭਂ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੨੪੩) ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਂ ਵੁਤ੍ਤੇਸੁ ਤੀਸੁਪਿ ਪਕਾਰੇਸੁ। **ਪਚ੍ਚਯਵਿਸੇਸਾਦੀਤਿ** ਏਤ੍ਥ ਨਾਮਂ, ਛਟ੍ਠਾਯਤਨਞ੍ਚ ਪਚ੍ਚਯਵਿਸੇਸੋ। **ਆਦਿ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ਯੋਨਿਵਿਸੇਸੋ, ਆਯਤਨਾਨਂ ਅਪਾਰਿਪੂਰਿਪਾਰਿਪੂਰਿਭਵਵਿਸੇਸੋ ਚ ਗਹਿਤੋ। ਤੇ ਹਿ ਦੁਤਿਯਵਾਰਾਦੀਨਂ ਨਾਨਤ੍ਤਕਰਾ। **ਅਤ੍ਥਵਿਸੇਸੇਨਾਤਿ** ਯਦਿਪਿ ਅਞ੍ਞਤ੍ਥ ''ਸਲ਼ਾਯਤਨਪਚ੍ਚਯਾ ਫਸ੍ਸੋ''ਤਿ ਸਲ਼ਾਯਤਨਪਚ੍ਚਯੋ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਤਥਾਪਿ ਸਹਜਾਤਾਦਿਨਾਮਸਨ੍ਨਿਸ੍ਸਯੇਨ ਪਵਤ੍ਤਨਤੋ ਨਾਮਮਤ੍ਤਪਚ੍ਚਯਾਪਿ ਸੋ ਹੋਤੀਤਿ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਸ੍ਸ ਨਾਨਾਨਯਵਿਚਿਤ੍ਤਤਾਨੁਮਿਤਸ੍ਸ ਗਮ੍ਭੀਰਭਾਵਸ੍ਸ ਵਿਭਾਵਨਸਙ੍ਖਾਤੇਨ, ਅਨਵਸੇਸਨਾਮਪਚ੍ਚਯਦਸ੍ਸਨਸਙ੍ਖਾਤੇਨ ਚ ਅਤ੍ਥਵਿਸੇਸੇਨ। ਤਥਾ ਹਿ ''ਯੇਹਿ, ਆਨਨ੍ਦ, ਆਕਾਰੇਹਿ ਯੇਹਿ ਲਿਙ੍ਗੇਹਿ ਯੇਹਿ ਨਿਮਿਤ੍ਤੇਹਿ ਯੇਹਿ ਉਦ੍ਦੇਸੇਹਿ ਨਾਮਕਾਯਸ੍ਸ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ ਹੋਤਿ, ਤੇਸੁ ਆਕਾਰੇਸੁ...ਪੇ॰... ਉਦ੍ਦੇਸੇਸੁ ਅਸਤਿ ਅਪਿ ਨੁ ਖੋ ਰੂਪਕਾਯੇ ਅਧਿਵਚਨਸਮ੍ਫਸ੍ਸੋ ਪਞ੍ਞਾਯੇਥਾ''ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੧੪) ਫਸ੍ਸਸ੍ਸ ਨਾਮਪਚ੍ਚਯਤਾਵਿਭਾਵਨਵਸੇਨ ਮਹਾਨਿਦਾਨਦੇਸਨਾ ਪਵਤ੍ਤਾ। ਤਥਾ ''ਨਾਮਰੂਪਪਚ੍ਚਯਾ ਫਸ੍ਸੋਤਿ ਇਚ੍ਚਸ੍ਸ ਵਚਨੀਯ''ਨ੍ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੯੭) ''ਨਾਮਰੂਪਪਚ੍ਚਯਾ''ਤਿ ਵਦਨ੍ਤੇਨ ''ਨਾਮਪਚ੍ਚਯਾ''ਤਿਪਿ ਵੁਤ੍ਤਮੇਵ ਹੋਤੀਤਿ।

ਵਾਰਚਤੁਕ੍ਕੇ ''ਸਙ੍ਖਾਰੋ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਸੋਕਾਦਯੋ ਨ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਪੁਰਿਮਸ੍ਮਿਂ ਵਾਰਦ੍ਵਯੇ ਰੂਪਂ ਨ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਵਾਰਤ੍ਤਯੇ ਸਲ਼ਾਯਤਨਂ ਨ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ।

ਸਬ੍ਬ...ਪੇ॰... ਰਣਤੋਤਿ ਸਬ੍ਬਸ੍ਸ ਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਪਵਤ੍ਤਿਟ੍ਠਾਨਭੂਤਸਬ੍ਬਭਵਸਾਧਾਰਣਤੋ, ਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਿਟ੍ਠਾਨਭੂਤਸਬ੍ਬਭਵਸਾਧਾਰਣਤੋ। **ਸਮਾਨਂ ਫਲਂ** ਸਮਾਨੋ **ਪਚ੍ਚਯੋ** ਸਹਜਾਤਾਦਿਪਚ੍ਚਯੇਹਿ ਉਪਕਤ੍ਤਬ੍ਬਤੋ, ਉਪਕਾਰਕਤੋ ਚ। **ਤਸ੍ਸ** ਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ। **ਵਿਞ੍ਞਾਣਾਹਰਣਨ੍ਤਿ** ਵਿਪਾਕਵਿਞ੍ਞਾਣਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨਂ। **ਅਸ੍ਸ** ਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ।

ਗਤਿਸੂਚਕੋਤਿ ਹਿ-ਸਦ੍ਦਂ ਲੋਕੇ ਗਤਿਅਤ੍ਥਂ ਵਦਨ੍ਤੀਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਂ। ‘‘ਵਿਗਤ’’ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਵਿ-ਸਦ੍ਦੋ ਪਟਿਸੇਧਦੀਪਕੋਤਿ ਦ੍ਵੇ ਪਟਿਸੇਧਾ ਪਕਤਿਂ ਞਾਪੇਨ੍ਤੀਤਿ ਆਹ “**ਵਿਗਤਤਾਨਿਵਾਰਣਵਸੇਨ ਗਤਿ ਏਵ ਹੋਤੀ**”ਤਿ।

ਤਿਧਾ ਚਤੁਧਾ ਪਞ੍ਚਧਾ ਵਾਤਿ ਏਤ੍ਥ ਸਞ੍ਞਾਮਨਸਿਕਾਰਾਦਯੋ ਸਹਜਾਤਨਿਸ੍ਸਯਅਤ੍ਥਿਪਚ੍ਚਯਵਸੇਨ ਤਿਧਾ, ਫਸ੍ਸਚੇਤਨਾਦਯੋ ਤੇਸਞ੍ਞੇਵ ਆਹਾਰਾਦੀਨਞ੍ਚ ਵਸੇਨ ਚਤੁਧਾ, ਵੇਦਨਾਵਿਤਕ੍ਕਾਦਯੋ ਤੇਸਞ੍ਞੇਵ ਝਾਨਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਦੀਨਞ੍ਚ ਵਸੇਨ ਪਞ੍ਚਧਾ। ਯਥਾ ਸਮਾਧਿ, ਏਵਂ ਵੀਰਿਯਮ੍ਪਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। ਤਮ੍ਪਿ ਹਿ ਅਧਿਪਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਮਗ੍ਗਪਚ੍ਚਯੇਹਿ **ਛਧਾ** ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ।

“**ਵਚਨਵਸੇਨਾ**”ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਚਤੁਕ੍ਕੇ ਸਹਜਾਤਪਚ੍ਚਯਂ ਧੁਰਂ ਕਤ੍ਵਾ ਦੇਸਨਾ ਪਵਤ੍ਤਾਤਿ ਤੇਸਂ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਅਤ੍ਥੋ**ਤਿ ਪਚ੍ਚਯਧਮ੍ਮੋ। **ਕਤ੍ਥਚੀ**ਤਿ ਕਿਸ੍ਮਿਞ੍ਚਿ ਵਾਰੇ ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਚ੍ਚਯੁਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਯਥਾਸਕੇਹਿ ਪਚ੍ਚਯੋ ਨ ਨ ਹੋਤਿ। “**ਅਤ੍ਥਤੋ**”ਤਿ ਚ ਪਾਠੋ। ‘‘ਭਵਪਚ੍ਚਯਾ ਜਾਤੀ’’ਤਿਆਦਿ ਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਂ ਸਿਯਾ, ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਚ ਤਂ। ਤਸ੍ਮਾ ਸਹਜਾਤਪਚ੍ਚਯਵਸੇਨੇਵ ਪਠਮਚਤੁਕ੍ਕੋ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ ਨ ਗਹੇਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਤੇਨਾਹ “**ਨ ਚ ਤਂ ਨ ਵੁਤ੍ਤ**”ਨ੍ਤਿਆਦਿ। ਇਮਸ੍ਸ ਚ ‘‘ਭਵਪਚ੍ਚਯਾ ਜਾਤੀਤਿਆਦਿ ਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਂ ਸਿਯਾ’’ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। **ਪਚ੍ਚਯਵਚਨਮੇਵਾ**ਤਿ ‘‘ਅਵਿਜ੍ਜਾਪਚ੍ਚਯਾ’’ਤਿਆਦੀਸੁ ਵੁਤ੍ਤਪਚ੍ਚਯਵਚਨਮੇਵ ਚ। **ਤੇਸ**ਨ੍ਤਿ ਤੇਸਂ ਆਚਰਿਯਾਨਂ। ਅਯੋਜੇਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। ਕਥਂ ਪਨ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਆਹ “**ਸਾਮਞ੍ਞੇਨ…ਪੇ॰… ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤ**”ਨ੍ਤਿ। ਏਤ੍ਥ ਚ “**ਸਹਜਾਤਸੂਚਕ**”ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਯਥਾਧਿਪ੍ਪੇਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਵਚਨਤੋ ਅਸਿਦ੍ਧਿਮਾਹ, “**ਸਹਜਾਤਤੋ**”ਤਿਆਦਿਨਾ ਪਨ ਅਤ੍ਥਾਪਤ੍ਤਿਤੋ। ਅਸਮ੍ਭਵੇ ਹਿ ਅਞ੍ਞਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਤੋ ਸਿਜ੍ਝੇਯ੍ਯ ਵਚਨਤੋ ਵਾ ਅਤ੍ਥਤੋ ਵਾ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਤ੍ਥਸਾਧਨਾਤਿ।

ਅਞ੍ਞਤ੍ਥਾਤਿ ਅਞ੍ਞਸ੍ਮਿਂ ਸੁਤ੍ਤੇ। ਅਤੀਤਦ੍ਧਂ ਨਿਦ੍ਧਾਰੇਤ੍ਵਾ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਨਾਗਤੇਹਿ ਸਦ੍ਧਿਂ **ਅਦ੍ਧਤ੍ਤਯਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ। ਤਂਦੇਸਨਾਪਰਿਗ੍ਗਹਤ੍ਥ**ਨ੍ਤਿ ਮਹਾਨਿਦਾਨਦੇਸਨਾਪਰਿਗ੍ਗਹਤ੍ਥਂ। ਸੋ ਚ ਉਭਿਨ੍ਨਂ ਦੇਸਨਾਨਂ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਂ ਸਂਸਨ੍ਦਨਭਾਵਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ। ਏਵਂ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਬੁਦ੍ਧਭਾਸਿਤਾ ਦੇਸਨਾ ਅਞ੍ਞਦਤ੍ਥੁ ਸਂਸਨ੍ਦਤੀਤਿ।

ਇਮਸ੍ਸਾਤਿ ਇਮਸ੍ਸ ਤਤਿਯਵਾਰਸ੍ਸ।

ਅਪਰਾਪੇਕ੍ਖਤਾਯ, ਅਪਰਿਕਿਲਿਟ੍ਠਪਪਤ੍ਤਿਤਾਯ, ਅਸੁਚਿਅਮਕ੍ਖਿਤਤਾਯ ਕਾਮਾਵਚਰਦੇਵਾਨਂ, ਸਬ੍ਬੇਸਞ੍ਚ ਬ੍ਰਹ੍ਮਾਨਂ ਤਥਾ ਉਪਪਜ੍ਜਨਤੋ ਚ ਓਪਪਾਤਿਕਯੋਨਿਯਾ ਪਧਾਨਤਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। **ਸਙ੍ਗਹਨਿਦਸ੍ਸਨਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਓਪਪਾਤਿਕਯੋਨਿਯਾ ਏਵ ਸਂਸੇਦਜਯੋਨਿਯਾ ਸਙ੍ਗਹਸ੍ਸ ਨਿਦਸ੍ਸਨਵਸੇਨ ਉਦਾਹਰਣਵਸੇਨ। ਆਰਮ੍ਮਣਪਚ੍ਚਯਸ੍ਸਾਪਿ ਫਸ੍ਸਸ੍ਸ ਸਤਿਪਿ ਪਵਤ੍ਤਿਹੇਤੁਭਾਵੇ ਸੋ ਪਨ ਸਹਜਾਤਾਦਿਪਚ੍ਚਯਭੂਤਸ੍ਸ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਸ੍ਸ ਛਟ੍ਠਾਯਤਨਸ੍ਸ ਵਿਯ ਨ ਸਾਤਿਸਯੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ “**ਆਰਮ੍ਮਣਪਚ੍ਚਯੋ ਚੇਤ੍ਥ ਪਵਤ੍ਤਕੋ ਨ ਹੋਤੀ**”ਤਿ।

ਕੇਸਞ੍ਚੀਤਿ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਾਯਤਨਾਨਂ ਗਬ੍ਭਸੇਯ੍ਯਕਾਨਂ। “**ਪਚ੍ਛਿਮ…ਪੇ॰… ਸਦਾ ਸਮ੍ਭਵਤੀ**”ਤਿ ਇਦਂ ਗਬ੍ਭਸੇਯ੍ਯਕਾਨਂ ਵਿਯ ਇਤਰਯੋਨਿਕਾਨਂ ਕਮੇਨ ਆਯਤਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਥਾ ਚਾਹ ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਂ ‘‘ਸਹੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਦੀਪਨਤੋ’’ਤਿ।

ਪਚ੍ਚਯਚਤੁਕ੍ਕਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੨. ਹੇਤੁਚਤੁਕ੍ਕਵਣ੍ਣਨਾ

੨੪੪. **ਅਭਾਵਤੋ**ਤਿ ਭਾਵਾਭਾਵਤੋ। ਯਞ੍ਹਿ ਜਾਤਿਕ੍ਖਣਮਤ੍ਤੇਯੇਵ ਭਵਤਿ, ਨ ਤਤੋ ਪਰਂ, ਤਂ ਜਾਤਿਯਾ ਅਵਿਗਤਪਚ੍ਚਯੋ ਸਿਯਾ ਅਵਿਗਤਪਚ੍ਚਯਨਿਯਮਸਬ੍ਭਾਵਤੋ। ਭਵੋ ਪਨ ਯਸ੍ਮਾ ਜਾਤਿਕ੍ਖਣਤੋ ਪਰਮ੍ਪਿ ਭਵਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਨ ਸੋ ਤਸ੍ਸਾ ਅਵਿਗਤਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ। ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ “**ਤਤੋ ਉਦ੍ਧਂ ਭਾਵਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ**”ਤਿ। **ਭਵੇ**ਤਿ ਭਵਪਦੇ, ਭਵੇ ਵਾ ਨਿਪ੍ਫਾਦੇਤਬ੍ਬੇ। ਏਸ ਨਯੋ **ਜਾਤਿਆਦੀਸੂ**ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਪਿ। “**ਯਥਾ ਪਨਾ**”ਤਿਆਦਿਨਾ ‘‘ਅਵਿਗਤਪਚ੍ਚਯਸ੍ਸ ਅਭਾਵਤੋ, ਨਿਯਮਾਭਾਵਤੋ ਚਾ’’ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾਨਂ ਹੇਤੂਨਂ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ

ਅਬ੍ਯਾਪਿਭਾਵਵਿਭਾਵਨੇਨ ਅਕਾਰਣਤੰ ਦਸ੍ਸੇਤਿ ਅਯਾਵਭਾਵਿਨੋ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ, ਪਚ੍ਚਯਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਚ ਅਵਿਗਤਪਚ੍ਚਯਭਾਵਦਸ੍ਸਨਤੋ। **ਸਙ੍ਖਾਰਕ੍ਖਨ੍ਧੇ**ਤਿਆਦਿ ਮਗ੍ਗਸੋਧਨਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਤਸ੍ਸ ਪਰਿਹਾਰੰ ਸਯਮੇਵ ਵਦਤਿ। ਸੋ ਖਣੋ ਏਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਤਙ੍ਖਣਿਕੋ, ਨ ਤਙ੍ਖਣਿਕੋ **ਅਤਙ੍ਖਣਿਕੋ,** ਤਸ੍ਸ ਸਬ੍ਭਾਵਾ, ਅਯਾਵਭਾਵਿਕਸਬ੍ਭਾਵਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਯਥਾ ਪਨ ਹੇਤੂ ਹੋਨ੍ਤਿ, ਤੰ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ **"ਸਙ੍ਖਤਲਕ੍ਖਣਾਨੰ ਪਨਾ"**ਤਿਆਦਿਮਾਹ।

ਏਵਨ੍ਤਿ ਏਵੰ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਨਯੇ ਸਤਿ, ਏਵੰ ਸਨ੍ਤੇਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **"ਨ ਹਿ...ਪੇ॰... ਅਤ੍ਥੀ"**ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਜਾਤਿਆਦੀਨੰ ਅਵਿਗਤਪਚ੍ਚਯਵਸੇਨ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਭਾਵੋ ਵਿਯ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵੋਪਿ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਤਤ੍ਥ ਕਾਰਣਮਾਹ **"ਅਸਭਾਵਧਮ੍ਮਤ੍ਤਾ"**ਤਿ।

ਕਥੰ ਪਨ ਅਸਭਾਵਧਮ੍ਮਾਨੰ ਜਾਤਿਆਦੀਨੰ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਤਾ, ਪਚ੍ਚਯਤਾ ਚਾਤਿ ਆਹ **"ਜਾਯਮਾਨਾਨੰ ਪਨਾ"**ਤਿਆਦਿ। **ਤਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਜਾਤਿਜਰਾਮਰਣਸ੍ਸ। **ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਪਦੇਸੋ**ਤਿ ''ਠਪੇਤ੍ਵਾ''ਤਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਪਦੇਸੋ। ਕੋ ਪਨ ਸੋਤਿ? ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੰ ਨਾਮੰ, ਨਾਮਰੂਪਞ੍ਚ ਸਙ੍ਖਾਰਕ੍ਖਨ੍ਧੇਨ ਰੂਪਕ੍ਖਨ੍ਧੇਨ ਚ ਜਰਾਮਰਣਾਨੰ ਸਙ੍ਗਹਿਤਤ੍ਤਾ । **"ਯੋ ਭਵੋ ਜਾਤਿਯਾ ਪਚ੍ਚਯੋ"**ਤਿ ਏਤੇਨ ਭਵਸਙ੍ਗਹਿਤਾਨਿਪਿ ਜਾਤਿਆਦੀਨਿ ਜਾਤਿਯਾ ਅਪ੍ਪਚ੍ਚਯਤ੍ਤਾ ਏਵ ''ਠਪੇਤ੍ਵਾ''ਤਿ ਨ ਵੁਤ੍ਤਾਨੀਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ, ਪਚ੍ਚਯਭਾਵਾਸਙ੍ਕਾ ਏਵ ਨੇਸੰ ਤਸ੍ਸਾ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਤੇਨੇਵ **ਠਪੇਤਬ੍ਬਗਹੇਤਬ੍ਬਵਿਸੇਸੇ ਸਤੀ**ਤਿ ਸਾਸਙ੍ਕੰ ਵਦਤਿ।

ਹੇਤੁਚਤੁਕ੍ਕਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੪. ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਚਤੁਕ੍ਕਵਣ੍ਣਨਾ

੨੪੬. ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸਾਤਿ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਭਾਵਿਨੋ। **ਵਿਸੁੰ ਠਿਤਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਭਵੇਨ ਅਸਙ੍ਗਹਿਤਸ੍ਸ। **ਸਪ੍ਪਦੇਸਮੇ**ਵ **ਗਹਿਤੰ** ਇਧ ਵੇਦਨਾਦਿਕ੍ਖਨ੍ਧਤ੍ਤਯਸ੍ਸੇਵ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਤ੍ਤਾ ਨਿਰੁਲ੍ਲਤ੍ਤਾ ਚ। ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨੰ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਪਚ੍ਚਯਭੂਤੰਯੇਵ ਨਾਮੰ ਗਹਿਤੰ, ਅਵਿਗਤਪਚ੍ਚਯਨਿਯਮਾਭਾਵੋ ਵਿਯ ਭਵੋ ਉਪਾਦਾਨਸ੍ਸ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਪਚ੍ਚਯਨਿਯਮਾਭਾਵੋਤਿ ਯੋਜਨਾ। **ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨਾ**ਤਿ ''ਸਙ੍ਖਤਲਕ੍ਖਣਾਨੰ ਪਨਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ।

ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਪਚ੍ਚਯੋ ਵਿਯ **ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਪਚ੍ਚਯੋ**ਤਿ ਅਯਮਤ੍ਥੋ ਇਧਾਧਿਪ੍ਪੇਤੋਤਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **"ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞ...ਪੇ॰... ਅਧਿਪ੍ਪੇਤੋ ਸਿਯਾ"**ਤਿ ਆਹ। ਤਥਾ ਚ ਵਦਨ੍ਤਿ ''ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਞ੍ਚੇਤ੍ਥ ਨ ਪਟ੍ਠਾਨੇ ਆਗਤਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਵਸੇਨ ਗਹੇਤਬ੍ਬ''ਨ੍ਤਿ। **ਚਕ੍ਖਾਯਤਨੁਪਚਯਾਦੀਨ**ਨ੍ਤਿ ਉਪਰੂਪਰਿ ਚਿਤਾਨਿ ਵਿਯ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਚਕ੍ਖਾਯਤਨਾਦੀਨਿ, ਚਕ੍ਖਾਯਤਨਾਦੀਨੰ ਵਾ ਉਪਤ੍ਥਮ੍ਭਕਾਨਿ ਚਕ੍ਖਾਯਤਨੁਪਚਯਾਦੀਨਿ।

ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਚਤੁਕ੍ਕਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਸਙ੍ਖਾਰਾਦਿਮੂਲਕਨਯਮਾਤਿਕਾਵਣ੍ਣਨਾ

੨੪੭. ਯਦਿਪਿ ਸਾਮਞ੍ਞਤੋ ਗਤਵਿਸੇਸੋ, ਤਥਾਪਿ ਸਾਮਞ੍ਞਗ੍ਗਹਣੇਨ ਨਯਗਤੋ ਵਿਸੇਸੋ ਸਰੂਪਤੋ ਦਸ੍ਸਿਤੋ ਹੋਤੀਤਿ **"ਨਾਮਪਚ੍ਚਯਾ ਅਵਿਜ੍ਜਾ"**ਤਿ ਵਤ੍ਵਾਪਿ ਨਾਮਵਿਸੇਸਾਨੰ ਤਸ੍ਸਾ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵੋ ਦਸ੍ਸੇਤਬ੍ਬੋਤਿ ਆਹ **"ਨਾਮਵਿਸੇਸਾਨੰ...ਪੇ॰... ਵੁਤ੍ਤਾ"**ਤਿ। ''ਯਦੇਵ ਪਨ ਨਾਮ''ਨ੍ਤਿਆਦਿ ਕਸ੍ਮਾ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਨਨੁ ਨਾਮਗ੍ਗਹਣੇਨ ਅਗ੍ਗਹਿਤੋਪਿ ਜਾਤਿਆਦਿ ਭਵਗ੍ਗਹਣੇਨ ਗਹਿਤੋਤਿ ਦਸ੍ਸਿਤੋਵਾਯਮਤ੍ਥੋਤਿ ਚੋਦਨੰ ਸਨ੍ਧਾਯਾਹ **"ਭਵਗ੍ਗਹਣੇਨ ਚਾ"**ਤਿਆਦਿ। **ਇਧਾਪੀ**ਤਿ ''ਭਵਪਚ੍ਚਯਾ ਅਵਿਜ੍ਜਾ''ਤਿ ਇਧਾਪਿ। **ਨ ਸਿਯਾ**ਤਿ ''ਅਵਿਜ੍ਜਾਪਚ੍ਚਯਾ ਅਵਿਜ੍ਜਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਨ ਸਿਯਾ। **ਤਸ੍ਮਾ**ਤਿ ਯਸ੍ਮਾ ਸਾਮਞ੍ਞਚੋਦਿਤੰ ਵਿਸੇਸਚੋਦਿਤਮੇਵ ਨ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ। **ਸੋ**ਤਿ ਭਵੋ। **ਤੇਨਾ**ਤਿ ਸਭਾਵਾਸਭਾਵਧਮ੍ਮਸਙ੍ਗਹਣੇਨ।

ਉਪਾਦਾਨਸ੍ਸਪਿ ਭਵੇਕਦੇਸਤ੍ਤਾ ਵੁਤ੍ਤਂ **“ਉਪਾਦਾਨਪਚ੍ਚਯਾ…ਪੇ॰… ਅਗ੍ਗਹਿਤੇ”**ਤਿ। ‘‘ਭਵਪਚ੍ਚਯਾ ਜਾਤੀ’’ਤਿ ਇਦਂ ਵਚਨਂ ਸਨ੍ਧਾਯਾਹ **“ਭਵਸਦ੍ਦੋ…ਪੇ॰… ਵੁਚ੍ਚਮਾਨੋ”**ਤਿ। ‘‘ਨਾਮਪਚ੍ਚਯਾ ਅਵਿਜ੍ਜਾ’’ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਪਚ੍ਚਯੁਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਪਚ੍ਚਯਸ੍ਸ ਗਹਣਤੋ ਅਵਿਜ੍ਜਾਵਿਨਿਮੁਤ੍ਤਾ ਏਵ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਖਨ੍ਧਾ ਨਾਮਸਦ੍ਦੇਨ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤੀਤਿ ਆਹ **“ਨ ਨਾਮਸਦ੍ਦੋ ਨਿਰਵਸੇਸਬੋਧਕੋ”**ਤਿ। ਨ ਚੇਤ੍ਥ ਏਕਂਸਤੋ ਕਾਰਣਂ ਮਗ੍ਗਿਤਬ੍ਬਂ। ਯੇਨ **ਭਵ**-ਸਦ੍ਦੋ ਨਿਰਵਸੇਸਬੋਧਕੋ, ਨ **ਨਾਮ**-ਸਦ੍ਦੋਤਿ ਆਹ **“ਏਵਂਸਭਾਵਾ ਹਿ ਏਤਾ ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਯੋ”**ਤਿ। **ਇਮਿਨਾ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੇਨਾ**ਤਿ ਭਵਸਦ੍ਦੋ ਨਿਰਵਸੇਸਬੋਧਕੋ ਉਪਾਦਿਨ੍ਨਚਤੁਕ੍ਖਨ੍ਧਵਿਸਯਤ੍ਤਾਤਿ ਇਮਿਨਾ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੇਨ। ਜਾਯਮਾਨਾਦਿਧਮ੍ਮਵਿਕਾਰਭਾਵਤੋ ਜਾਯਮਾਨਾਦਿਕ੍ਖਨ੍ਧਪਟਿਬਦ੍ਧਾ ਜਾਤਿਆਦਯੋ ਵੁਚ੍ਚੇਯ੍ਯੁਂ, ਨ ਪਨ ਜਾਤਿਆਦਿਪਟਿਬਦ੍ਧਾ ਜਾਯਮਾਨਾਦਿਕ੍ਖਨ੍ਧਾਤਿ ਨ ਏਕਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣੇ ਜਾਤਿਆਦੀਨਂ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵੋ ਸਮ੍ਭਵਤੀਤਿ ਇਮਮਤ੍ਥਮਾਹ **“ਜਾਯਮਾਨਾਨਂ ਪਨਾ”**ਤਿਆਦਿਨਾ। ਨਾਨਾਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣੇ ਪਨ ਜਾਤਿਆਦਯੋ ਅਵਿਜ੍ਜਾਯ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ **“ਏਕਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣੇ”**ਤਿ ਵਿਸੇਸਿਤਂ। **ਤੇਨੇਵਾ**ਤਿ ਅਸਮ੍ਭਵੇਨੇਵ।

ਮਾਤਿਕਾਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਅਕੁਸਲਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੨੪੮-੯. ਤਨ੍ਤਿ ਦਿਟ੍ਠੁਪਾਦਾਨਂ। **ਇਤਰਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਕਾਮੁਪਾਦਾਨਸ੍ਸ। **ਤਣ੍ਹਾਗਹਣੇਨਾ**ਤਿ ‘‘ਤਣ੍ਹਾਪਚ੍ਚਯਾ’’ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਤਣ੍ਹਾਗਹਣੇਨ ਗਹਿਤਤ੍ਤਾ। ਯਦਿ ਏਵਂ ਨਾਮਗ੍ਗਹਣੇਨ ਗਹਿਤਾ ਤਣ੍ਹਾ ਕਸ੍ਮਾ ਪੁਨ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਆਹ **“ਨਾਮੇ ਵਿਯ ਵਿਸੇਸਪਚ੍ਚਯਤ੍ਤਾਭਾਵਾ”**ਤਿ। ‘‘ਨਾਮਪਚ੍ਚਯਾ ਛਟ੍ਠਾਯਤਨ’’ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਹਿ ਕਾਮਤਣ੍ਹਾਪਿ ਨਾਮੇ ਸਙ੍ਗਹਿਤਾਤਿ ਨਾਮਸ੍ਸ ਯਥਾਰਹਂ ਛਟ੍ਠਾਯਤਨਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵੋ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥਿ ਤਤ੍ਥ ਵਿਸੇਸਪਚ੍ਚਯਤ੍ਤਂ, ਉਪਾਦਾਨਸ੍ਸ ਪਨ ਭਵਸਙ੍ਗਹੋਪਿ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ‘‘ਤਣ੍ਹਾਪਚ੍ਚਯਾ ਉਪਾਦਾਨ’’ਨ੍ਤਿ ਏਤੇਨ ‘‘ਕਾਮੁਪਾਦਾਨਪਚ੍ਚਯਾ ਭਵੋ’’ਤਿ ਏਤਸ੍ਸ ਨਤ੍ਥੇਵ ਵਿਸੇਸੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ **“ਨਾਮੇ ਵਿਯ ਵਿਸੇਸਪਚ੍ਚਯਤ੍ਤਾਭਾਵਾ”**ਤਿ। ਤਣ੍ਹਾ ਏਤਿਸ੍ਸਾ ਪਚ੍ਚਯੋਤਿ **ਤਣ੍ਹਾਪਚ੍ਚਯਾ,** ਦਿਟ੍ਠਿ । **ਭਵਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਭੂਤਾ**ਤਿ ਦੁਵਿਧਸ੍ਸਪਿ ਭਵਸ੍ਸ ਕਾਰਣਭੂਤਾ। ਉਭਯੇਨਪਿ ਉਪਾਦਾਨਸ੍ਸ ਭਵਨਿਦ੍ਦੇਸੇ ਠਪੇਤਬ੍ਬਤਂਯੇਵ ਵਿਭਾਵੇਤਿ। **ਪਚ੍ਚਯੁਪ੍ਪਨ੍ਨਂ ਪਚ੍ਚਯੋ ਚ ਏਕਮੇਵਾ**ਤਿ ‘‘ਤਣ੍ਹਾਪਚ੍ਚਯਾ ਉਪਾਦਾਨ’’ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਵੁਤ੍ਤਪਚ੍ਚਯੁਪ੍ਪਨ੍ਨਂ, ‘‘ਉਪਾਦਾਨਪਚ੍ਚਯਾ ਭਵੋ’’ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਵੁਤ੍ਤਪਚ੍ਚਯੋ ਚ ਏਕੋ ਏਵਤ੍ਥੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਪਚ੍ਚਯੋ ਵਿਸੁਂ ਪਚ੍ਚਯੁਪ੍ਪਨ੍ਨਤੋ ਭਿਨ੍ਨਂ ਕਤ੍ਵਾ ਨ ਵਿਭਤ੍ਤੋ।

੨੫੨. ਉਪਤ੍ਥਮ੍ਭਕਸਮੁਟ੍ਠਾਪਨਪਚ੍ਛਾਜਾਤਪਚ੍ਚਯਵਸੇਨਾਤਿ ਉਪਤ੍ਥਮ੍ਭਕਸ੍ਸ ਚਿਤ੍ਤਸਮੁਟ੍ਠਾਨਰੂਪਸ੍ਸ ਸਮੁਟ੍ਠਾਪਨਵਸੇਨ, ਪਚ੍ਛਾਜਾਤਪਚ੍ਚਯਵਸੇਨ ਚ।

੨੫੪. ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਨ੍ਤਿ ਚਕ੍ਖਾਯਤਨਾਦੀਨਂ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ। **ਸਹਜਾਤਾਦਿਪਚ੍ਚਯੋ**ਤਿ ਸਹਜਾਤਨਿਸ੍ਸਯਅਤ੍ਥਿਅਵਿਗਤਾਦਿਪਚ੍ਚਯੋ। **ਵਤ੍ਥੁਸਙ੍ਖਾਤਂ** ਰੂਪਂ। **ਪੁਰੇਜਾਤਾਦਿਪਚ੍ਚਯੋ**ਤਿ ਪੁਰੇਜਾਤਨਿਸ੍ਸਯਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਅਤ੍ਥਿਅਵਿਗਤਪਚ੍ਚਯੋ। **ਪਚ੍ਛਾਜਾਤਾਦਿਪਚ੍ਚਯੋ**ਤਿ ਪਚ੍ਛਾਜਾਤਵਿਪ੍ਪਯੁਤ੍ਤਅਤ੍ਥਿਅਵਿਗਤਪਚ੍ਚਯੋ। **ਛਟ੍ਠਸ੍ਸ ਸਹਜਾਤਾਦੀ**ਤਿ **ਆਦਿ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਨਿਸ੍ਸਯਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਅਤ੍ਥਿਅਵਿਗਤਾਦਯੋ ਗਹਿਤਾ।

੨੬੪. ਯਸ੍ਸਾਤਿ ‘‘ਯਸ੍ਸ ਚ ਹੋਤੀ’’ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਵੁਤ੍ਤਂ ‘‘ਯਸ੍ਸਾ’’ਤਿ ਪਦਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤੇਨਾਹ **“ਹੋਤੀਤਿ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬ”**ਨ੍ਤਿ।

੨੮੦. ਤਸ੍ਸਾਤਿ ‘‘ਬਲਵਕਿਲੇਸਭੂਤਾਯ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਯਾ’’ਤਿ (ਵਿਭ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੨੮੦) ਪਦਸ੍ਸ। **ਤੇਨਾ**ਤਿ ‘‘ਤਣ੍ਹਾਟ੍ਠਾਨੇ’’ਤਿ ਪਦੇਨ। **ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਕਣ੍ਡਾਦੀਸੂ**ਤਿ **ਆਦਿ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਵਿਭਙ੍ਗੇ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯਾਦਿਂ ਸਙ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ।

ਅਕੁਸਲਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਕੁਸਲਾਬ੍ਯਾਕਤਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

३०६. **ਸਬ੍ਬਜਾਪਾਰਾਨੀ**ਤਿ ਸਉਸ੍ਸਾਹਾਨਿ, ਵਿਪਾਕਧਮ੍ਮਾਨੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਪਰਿਹੀਨਂ ਅਵਿਜ੍ਜਾਟ੍ਠਾਨਂ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ **ਪਰਿਹੀਨਾਵਿਜ੍ਜਾਟ੍ਠਾਨਾ**।

ਸਨ੍ਧਾਯਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯਂ ਵਿਭਾਵੇਨ੍ਤੋ ਵਿਯ ਵਦਤਿ, ਸਰੂਪੇਨੇਵ ਪਨ ''ਨ ਚ ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣਾਦੀਨਿ ਰੂਪਂ ਸਮੁਟ੍ਠਾਪੇਨ੍ਤੀ''ਤਿ (ਵਿਭ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ३०६) **ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਂ** ਵੁਤ੍ਤਂ। ਨਾਮਰੂਪਂ ਨ ਨ ਲਬ੍ਭਤੀਤਿ ਯੋਜਨਾ।

ਕੁਸਲਾਬ੍ਯਾਕਤਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਅਵਿਜ੍ਜਾਮੂਲਕਕੁਸਲਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

३३४. **ਕੁਸਲਫਲੇ**ਤਿ ਕੁਸਲਵਿਪਾਕਪਟਿਸਨ੍ਧਿਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਗਹਿਤਤ੍ਤਾ ਤਸ੍ਸ ਸਾਦੁਰਸਵਿਸਰੁਕ੍ਖਬੀਜਸਦਿਸਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾ।

ਯਦਿਪਿ ''ਸਙ੍ਖਾਰਹੇਤੁਕ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਯੋਜਨਾ ਲਬ੍ਭਤਿ, ਅਵਿਗਤਚਤੁਕ੍ਕਾਦੀਨਿ ਪਨ ਨ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤਿ ਯਥਾਲਾਭਯੋਜਨਾਯ ਦਸ੍ਸਿਤਤ੍ਤਾ।

ਅਵਿਜ੍ਜਾਮੂਲਕਕੁਸਲਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਕੁਸਲਮੂਲਕਵਿਪਾਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

३४३. **ਕਮ੍ਮਂ ਵਿਯ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤਿ** ਵਿਪਾਕਭਾਵਤੋਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਵਿਪਾਕਸ੍ਸ ਕਮ੍ਮਂ ਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਨ੍ਤਂ ਸਾਤਿਸਯਂ ਹੋਤੀਤਿ ਤਸ੍ਸ ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯਤਾ, ਤਂਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਨਂ ਪਰਿਯਾਯਤਾ ਸਿਯਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੇਨ **"ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਪਚ੍ਚਯੋਤਿ** ਵੁ**ਤ੍ਤਾਨੀ**"ਤਿ ਆਹ। ''ਕੁਸਲੋ ਧਮ੍ਮੋ ਅਬ੍ਯਾਕਤਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਪਚ੍ਚਯੇਨ ਪਚ੍ਚਯੋ (ਪਟ੍ਠਾ॰ ੧.੧.੪੨੩), ਅਕੁਸਲੋ ਧਮ੍ਮੋ ਅਬ੍ਯਾਕਤਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ (ਪਟ੍ਠਾ॰ ੧.੧.੪੨੩), ਵਿਪਾਕਧਮ੍ਮਧਮ੍ਮੋ ਨੇਵਵਿਪਾਕਨਵਿਪਾਕਧਮ੍ਮਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਪਚ੍ਚਯੇਨ ਪਚ੍ਚਯੋ''ਤਿ (ਪਟ੍ਠਾ॰ ੧.੩.੧੦੩) ਪਨ ਵਚਨਤੋ ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਾ ਧਮ੍ਮਾ ਵਿਪਾਕਸ੍ਸ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਪਚ੍ਚਯੋ ਹੋਤੀਤਿ ਅਯਮਤ੍ਥੋ ਦਿਸ੍ਸਤਿ। ''ਕੁਸਲਮੂਲਂ ਅਕੁਸਲਮੂਲ''ਨ੍ਤਿ ਇਮੇਸਂ ਅਨੁਵਾਦੇਸੋਪਿ ਪਚ੍ਚਯਸਦ੍ਦਾਪੇਕ੍ਖਾਯ ''ਏਸਾ''ਤਿ ਪੁਲ੍ਲਿਙ੍ਗਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ਆਹ **"ਏਸਾਤਿ...ਪੇ॰... ਯੋਜੇਤਬ੍ਬ**"ਨ੍ਤਿ।

"ਮਨਸਿਕਾਰੋਪੀ"ਤਿਆਦਿਨਾ ਅਪ੍ਪਹੀਨਾਵਿਜ੍ਜਾਨਮ੍ਪਿ ਕਿਰਿਯਾਯ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਮੂਲਾਨਿ, ਅਵਿਜ੍ਜਾ ਚ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਾ ਨ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਕਮ੍ਮਵਟ੍ਟਵਿਪਾਕਵਟ੍ਟਭੂਤਾਨਿਯੇਵ ਸਙ੍ਖਾਰਵਿਞ੍ਞਾਣਾਨਿ ਪਚ੍ਛਿਮਨਯੇ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਾਨੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ **"ਕਿਰਿਯਾਨਿ ਪਨ...ਪੇ॰... ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੀ**"ਤਿ। ਤੇਸਂ ਪਚ੍ਚਯਾਨਂ ਵਸੇਨ ਅਨੇਕਪ੍ਪਕਾਰਤੋਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋਤਿ ਯੋਜਨਾ।

ਨਵਾਦਿਭੇਦਾਨਨ੍ਤਿ ਨਵਅਟ੍ਠਸਤ੍ਤਛਾਤਿ ਏਵਂਪਭੇਦਾਨਂ। **ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਚਤੁਕ੍ਕਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਪੁਰਿਮਨਯੇ ਪਚ੍ਛਿਮਨਯੇ ਚ ਆਗਤਾਨਂ ਯਥਾਲਾਭਂ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਚਤੁਨ੍ਨਂ ਚਤੁਕ੍ਕਾਨਂ। ''ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਾਨਂ ਪਨ ਵਿਪਾਕੇ ਚਾ''ਤਿ **ਚ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲੇ ਚਾਤਿ ਸਮੁਚ੍ਚੇਤਬ੍ਬੋਤਿ ਆਹ **"ਕੁਸਲ...ਪੇ॰... ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਾ**"ਨ੍ਤਿ। **ਮੂਲਪਦੇਕਪਚ੍ਚਯਤਾਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਮੂਲਪਦਸ੍ਸ ਏਕਪਚ੍ਚਯਭਾਵਵਸੇਨ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਪਚ੍ਚਯਤਾਵਸੇਨ। **ਏਕਸ੍ਸੇਵ ਨਯਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲੇਸੁ ਅਵਿਜ੍ਜਾਮੂਲਕਸ੍ਸ, ਵਿਪਾਕੇਸੁ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਮੂਲਕਸ੍ਸਾਤਿ ਏਵਂ ਏਕਸ੍ਸੇਵ ਨਯਸ੍ਸ ਵਸੇਨ। **ਧਮ੍ਮਪਚ੍ਚਯਭੇਦੇ**ਤਿ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਭੂਤਸ੍ਸ, ਪਚ੍ਚਯੁਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਵਾ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵੇਨ ਭੇਦੇਤਿ ਇਮਮਤ੍ਥਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **"ਅਵਿਜ੍ਜਾਦੀਨ**"ਨ੍ਤਿਆਦਿਂ ਵਤ੍ਵਾ ਪੁਨ ਤਮੇਵ **"ਤਂਤਂਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਾ**"ਤਿਆਦਿਨਾ ਪਕਾਰਨ੍ਤਰੇਨ ਵਿਭਾਵੇਤਿ।

ਕੁਸਲਮੂਲਕਵਿਪਾਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਵਿਭਙ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੭. ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਵਿਭਙ੍ਗੋ

੧. ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯਂ

ਉਦ੍ਦੇਸਵਾਰਵਣ੍ਣਨਾ

੩੫੫. ਸਮਾਨਸਦ੍ਦਵਚਨੀਯਾਨਂ ਅਤ੍ਥਾਨਂ ਉਦ੍ਧਰਣਂ **ਅਤ੍ਥੁਦ੍ਧਾਰੋ**। ਸੋ ਯਸ੍ਮਾ ਸਦ੍ਦਤ੍ਥਵਿਚਾਰੋ ਨ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਵੁਤ੍ਤਂ **“ਨ ਇਧ… ਪੇ॰… ਅਤ੍ਥਦਸ੍ਸਨ”ਨ੍ਤਿ। ਪ-ਸਦ੍ਦੋ ਪਧਾਨਤ੍ਥਦੀਪਕੋ** ‘‘ਪਣੀਤਾ ਧਮ੍ਮਾ’’ਤਿਆਦੀਸੁ (ਧ॰ ਸ॰ ਤਿਕਮਾਤਿਕਾ ੧੪) ਵਿਯ।

ਅਨਵਸ੍ਸੁਤਤਾ ਅਨੁਪਕਿਲਿਟ੍ਠਤਾ। ਤੇਨਾਹ **“ਤਦੁਭਯਵੀਤਿਵਤ੍ਤਤਾ”**ਤਿ।

ਭੁਸਤ੍ਥਂ ਪਕ੍ਖਨ੍ਦਨਨ੍ਤਿ ਭੁਸਤ੍ਥਵਿਸਿਟ੍ਠਂ ਪਕ੍ਖਨ੍ਦਨਂ ਅਨੁਪਵਿਸਨਂ।

ਅਸ੍ਸਾਦਸ੍ਸਾਤਿ ਤਣ੍ਹਾਯ। ‘‘ਨਿਚ੍ਚਂ ਅਤ੍ਤਾ’’ਤਿ ਅਭਿਨਿਵੇਸਵਤ੍ਥੁਤਾਯ ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਵਿਸੇਸਕਾਰਣਾਨਂ ਚਿਤ੍ਤਧਮ੍ਮਾਨਂ ਤਣ੍ਹਾਯਪਿ ਵਤ੍ਥੁਭਾਵਤੋ ਵਿਸੇਸਗ੍ਗਹਣਂ, ਤਥਾ ਕਾਯਵੇਦਨਾਨਂ ਦਿਟ੍ਠਿਯਾਪਿ ਵਤ੍ਥੁਭਾਵਸਮ੍ਭਵਤੋ **“ਵਿਸੇਸੇਨਾ”**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਸਰਾਗਵੀਤਰਾਗਾਦਿਵਿਭਾਗਦ੍ਵਯਵਸੇਨੇਵ ਚਿਤ੍ਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਤਂ **“ਨਾਤਿਪਭੇਦਗਤਾ”**ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਧਮ੍ਮਾ**ਤਿ ਇਧ ਸਞ੍ਞਾਸਙ੍ਖਾਰਕ੍ਖਨ੍ਧਾ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਾ, ਸਙ੍ਖਾਰਕ੍ਖਨ੍ਧੋ ਚ ਫਸ੍ਸਾਦਿਵਸੇਨ ਅਨੇਕਭੇਦੋਤਿ ਧਮ੍ਮਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ **“ਅਤਿਪਭੇਦਗਤਾ”**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਸਰਾਗਾਦਿਵਿਭਾਗਵਸੇਨ ਸੋਲ਼ਸਭੇਦਤ੍ਤਾ ਵਾ ਚਿਤ੍ਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਨਾਤਿਪਭੇਦਗਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਸੁਤ੍ਤੇ ਆਗਤਨਯੇਨ ਨੀਵਰਣਾਦਿਵਸੇਨ ਅਨੇਕਭੇਦਤ੍ਤਾ ਧਮ੍ਮਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਅਤਿਪਭੇਦਗਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾ। ‘‘ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੇਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾਨੀ’’ਤਿ ਆਨੇਤ੍ਵਾ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ। ਤਾ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ **ਤਦਨੁਪਸ੍ਸਨਾ,** ਚਿਤ੍ਤਧਮ੍ਮਾਨੁਪਸ੍ਸਿਨੋ ਪੁਗ੍ਗਲਾ, ਤੇਸਂ।

ਤਤ੍ਥ ‘‘ਅਸੁਭਭਾਵਦਸ੍ਸਨੇਨਾ’’ਤਿ ਯਥਾਠਿਤਵਸੇਨਾਪਿ ਯੋਜਨਾ ਲਬ੍ਭਤੇਵ। **ਭਵੋਘਸ੍ਸ ਵੇਦਨਾ ਵਤ੍ਥੁ** ਭਵਸ੍ਸਾਦਭਾਵਤੋ। **ਨਿਚ੍ਚਗ੍ਗਹਣਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਅਤ੍ਤਾਭਿਨਿਵੇਸਵਿਸਿਟ੍ਠਸ੍ਸ ਨਿਚ੍ਚਗ੍ਗਹਣਸ੍ਸ ਵਸੇਨ। ਤਥਾ ਹਿ ਵੁਤ੍ਤਂ **“ਸਸ੍ਸਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਤਨੋ”**ਤਿ। ਓਘੇਸੁ ਵੁਤ੍ਤਨਯਾ ਏਵ ਯੋਗਾਸਵੇਸੁਪਿ ਯੋਜਨਾ ਅਤ੍ਥਤੋ ਅਭਿਨ੍ਨਤ੍ਤਾਤਿ ਤੇ ਨ ਗਹਿਤਾ। **ਨਿਚ੍ਚਗ੍ਗਹਣਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਅਤ੍ਤਾਭਿਨਿਵੇਸਵਿਸਿਟ੍ਠਸ੍ਸ ਨਿਚ੍ਚਗ੍ਗਹਣਸ੍ਸ ਵਸੇਨ। ਪਠਮੋਘਤਤਿਯਚਤੁਤ੍ਥਗਨ੍ਥਯੋਜਨਾਯਂ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਕਾਯਚਿਤ੍ਤਧਮ੍ਮਾਨਂ ਇਤਰੁਪਾਦਾਨਵਤ੍ਥੁਤਾ ਗਹੇਤਬ੍ਬਾਤਿ ਵੇਦਨਾਯ ਦਿਟ੍ਠੁਪਾਦਾਨਵਤ੍ਥੁਤਾ ਦਸ੍ਸਿਤਾ। ਤਥਾ ਕਾਯਵੇਦਨਾਨਂ ਛਨ੍ਦਦੋਸਾਗਤਿਵਤ੍ਥੁਤਾ ਕਾਮੋਘਬ੍ਯਾਪਾਦਕਾਯਗਨ੍ਥਵਤ੍ਥੁਤਾਵਚਨੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ। ਤੇਨਾਹ **“ਅਵੁਤ੍ਤਾਨਂ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਵਤ੍ਥੁਭਾਵੋ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬੋ”**ਤਿ।

ਧਾਰਣਤਾ ਅਸਮ੍ਮੁਸ੍ਸਨਤਾ, ਅਨੁਸ੍ਸਰਣਮੇਵ ਵਾ। **ਏਕਤ੍ਤੇ**ਤਿ ਏਕਸਭਾਵੇ ਨਿਸ੍ਸਰਣਾਦਿਵਸੇਨ। **ਸਮਾਗਮੋ** ਸਚ੍ਛਿਕਿਰਿਯਾ। **ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਸਭਾਵੋ** ਸਮ੍ਮਾਸਤਿਤਾ ਨਿਯ੍ਯਾਨਸਤਿਤਾ ਸਮਾਨਭਾਗਤਾ ਏਕਜਾਤਿਤਾ ਸਭਾਗਤਾ। **ਪੁਰਿਮਸ੍ਮਿ**ਨ੍ਤਿ ‘‘ਏਕਤ੍ਤੇ ਨਿਬ੍ਬਾਨੇ ਸਮਾਗਮੋ ਏਕਤ੍ਤਸਮੋਸਰਣ’’ਨ੍ਤਿ ਏਤਸ੍ਮਿਂ ਅਤ੍ਥੇ। **ਵਿਸੁ**ਨ੍ਤਿ ਨਾਨਾਅਤ੍ਥਦ੍ਵਯਭਾਵੇਨ। ਤਦੇਵ ਗਮਨਂ ਸਮੋਸਰਣਨ੍ਤਿ ਸਤਿਸਦ੍ਦਤ੍ਥਨ੍ਤਰਾਭਾਵਾ…ਪੇ॰… ਏਕਭਾਵਸ੍ਸਾਤਿ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ। **ਸਤਿਸਦ੍ਦਤ੍ਥਵਸੇਨ ਅਵੁਚ੍ਚਮਾਨੇ**ਤਿ ‘‘ਏਕੋ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਸਭਾਵੋ ਏਕਤ੍ਤ’’ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਅਵੁਚ੍ਚਮਾਨੇ, ‘‘ਏਕਤ੍ਤੇ ਨਿਬ੍ਬਾਨੇ ਸਮਾਗਮੋ ਏਕਤ੍ਤਸਮੋਸਰਣ’’ਨ੍ਤਿ ਏਵਂ ਵੁਚ੍ਚਮਾਨੇਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਧਾਰਣਤਾਵ ਸਤੀ**ਤਿ ‘‘ਸਰਣਤਾ’’ਤਿ (ਧ॰ ਸ॰ ੧੪) ਵੁਤ੍ਤਧਾਰਣਤਾ ਏਵ ਸਤੀਤਿ ਕਤ੍ਵਾ। **ਸਤਿਸਦ੍ਦਤ੍ਥਨ੍ਤਰਾਭਾਵਾ**ਤਿ ਸਤਿਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਸਰਣੇਕਤ੍ਤਸਮੋਸਰਣਸਦ੍ਦਤ੍ਥਤੋ ਅਞ੍ਞਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਅਭਾਵਾ। **ਪੁਰਿਮ**ਨ੍ਤਿ ਸਰਣਪਦਂ। **ਨਿਬ੍ਬਾਨਸਮੋਸਰਣੇਪੀ**ਤਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੇ ਦੁਤਿਯੇ ਅਤ੍ਥੇ ਸਰਣੇਕਤ੍ਤਸਮੋਸਰਣਪਦਾਨਿ ਸਹਿਤਾਨੇਵ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨੇਕਭਾਵਸ੍ਸ ਞਾਪਕਾਨਿ, ਏਵਂ ਨਿਬ੍ਬਾਨਸਮੋਸਰਣੇਪਿ ‘‘ਏਕਤ੍ਤੇ ਨਿਬ੍ਬਾਨੇ ਸਮਾਗਮੋ ਏਕਤ੍ਤਸਮੋਸਰਣ’’ਨ੍ਤਿ ਏਤਸ੍ਮਿਮ੍ਪਿ ਅਤ੍ਥੇ ਸਤਿ…ਪੇ॰… ਕਾਰਣਾਨਿ।

ਆਨਾਪਾਨਪਬ੍ਬਾਦੀਨਨ੍ਤਿ ਆਨਾਪਾਨਪਬ੍ਬਇਰਿਯਾਪਥਚਤੁਸਮ੍ਪਜਵ੍ਵ ਕੋਟ੍ਠਾਸ ਧਾਤੁਮਨਸਿਕਾਰਨੵਸਿੵਥਿਕਪਬ੍ਬਾਨੀਤਿ ਏਤੇਸਂ। ਇਮੇਸੁ ਪਨ ਯਸ੍ਮਾ ਕੇਸੁਚਿ ਦੇੵਾਨਂ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਂ ਨ ਇਜ੍ਝਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਾਨਿ ਅਨਾਮਸਿਤ੍ੵਾ ਯਦਿਪਿ ਕੋਟ੍ਠਾਸਧਾਤੁਮਨਸਿਕਾਰੵਸੇਨੇੵੇਤ੍ਥ ਦੇਸਨਾ ਪੵਤ੍ਤਾ, ਦੇਸਨਨ੍ਤਰੇ ਪਨ ਆਗਤਂ ਅਨੵਸੇਸਂ ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾੵਿਭਾਗਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ ''ਚੁਦ੍ਦਸੵਿਧੇਨ ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਂ ਭਾੵੇਤ੍ੵਾ''ਤਿ (ੵਿਭ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੩੫੫) ੵੁਤ੍ਤਂ। ਤੇਨਾਹ “**ਮਹਾਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਸੁਤ੍ਤੇ ੵੁਤ੍ਤਾਨ**”ਨ੍ਤਿ। “**ਤਥਾ**”ਤਿ ਇਮਿਨਾ ''ਮਹਾਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਸੁਤ੍ਤੇ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੮੨) ੵੁਤ੍ਤਾਨ''ਨ੍ਤਿ ਇਮਮੇੵ ਉਪਸਂਹਰਤਿ। **ਪਞ੍ਚੵਿਧੇਨਾ**ਤਿ ਨੀੵਰਣਉਪਾਦਾਨਕ੍ਖਨ੍ਧਾਯਤਨਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਅਰਿਯਸਚ੍ਚਾਨਂ ੵਸੇਨ ਪਞ੍ਚਧਾ। **ਭਾੵਨਾਨੁਭਾੵੋ** ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਗ੍ਗਹਣਸਮਤ੍ਥਤਾ।

ਤਂਨਿਯਮਤੋਤਿ ਤਸ੍ਸਾ ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਦਿਪਟਿਪਤ੍ਤਿਯਾ ਨਿਯਮਤੋ। ਤਸ੍ਸਾ ਭਿਕ੍ਖੁਭਾੵੇ ਨਿਯਤੇ ਸਾਪਿ ਭਿਕ੍ਖੁਭਾੵੇ ਨਿਯਤਾਯੇੵ ਨਾਮ ਹੋਤਿ।

ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਉਦ੍ਦੇਸੵਣ੍ਣਨਾ

ਏਤ੍ਥਾਤਿ ਕਾਯੇ। ਅੵਯੵਾ ਅਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਅੵਯੵੀ, ਸਮੁਦਾਯੋ, ਸਮੂਹੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ, ਸੋ ਪਨ ਅੵਯੵੵਿਨਿਮੁਤ੍ਤਂ ਦ੍ਰਬਜਨ੍ਤੁਰਨ੍ਤਿ ਗਾਹੋ ਲਦ੍ਧਿ **ਅੵਯੵੀਗਾਹੋ**। ਹਤ੍ਥਪਾਦਾਦਿਅਙ੍ਗੁਲਿਨਖਾਦਿਅਙ੍ਗਪਚ੍ਚਙ੍ਗੇ ਸਨ੍ਨਿੵੇਸੵਿਸਿਟ੍ਠੇ ਉਪਾਦਾਯ ਯਾਯਂ ਅਙ੍ਗਪਚ੍ਚਙ੍ਗਸਮਵ੍ਵਾ ਚੇੵ ਕਾਯਸਮਵ੍ਵਾ ਚ, ਤਂ ਅਤਿਕ੍ਕਮਿਤ੍ੵਾ ਇਤ੍ਥਿਪੁਰਿਸਰਥਘਟਾਦਿਦ੍ਰਬਜਨ੍ਤੁਪਰਿਕਪ੍ਪਨਂ **ਸਮਵ੍ਵਾਤਿਧਾੵਨਂ**। ਅਥ ੵਾ ਯਥਾੵੁਤ੍ਤਸਮਵ੍ਵਂ ਅਤਿਕ੍ਕਮਿਤ੍ੵਾ ਪਕਤਿਆਦਿਦ੍ਰਬਜਾਦਿਜੀੵਾਦਿਕਾਯਾਦਿਪਦਤ੍ਥਨ੍ਤੁਰਪਰਿਕਪ੍ਪਨਂ **ਸਮਵ੍ਵਾਤਿਧਾੵਨਂ**। ਨਿਚ੍ਚਸਾਰਾਦਿਗਾਹਭੂਤੋ ਅਭਿਨਿੵੇਸੋ **ਸਾਰਾਦਾਨਾਭਿਨਿੵੇਸੋ**।

ਨ ਤਂ ਦਿਟ੍ਠਨ੍ਤਿ ਤਂ ਇਤ੍ਥਿਪੁਰਿਸਾਦਿ ਦਿਟ੍ਠਂ ਨ ਹੋਤਿ। ਦਿਟ੍ਠਂ ੵਾ ਇਤ੍ਥਿਪੁਰਿਸਾਦਿ ਨ ਹੋਤੀਤਿ ਯੋਜਨਾ। **ਯਥਾੵੁਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਕੇਸਾਦਿਭੂਤੁਪਾਦਾਯਸਮੂਹਸਙ੍ਖਾਤਂ।

ਕੇਸਾਦਿਪਥੵਿਨ੍ਤਿ ਕੇਸਾਦਿਸਵ੍ਵਿਤਂ ਸਸਮ੍ਭਾਰਪਥੵਿਂ। **ਪੁਬ੍ਬਾਪਰਿਯਭਾੵੇਨਾ**ਤਿ ਸਨ੍ਤਾਨੵਸੇਨ। **ਅਵ੍ਵਤ੍ਥਾ**ਤਿ ''ਆਪੋਕਾਯ''ਨ੍ਤਿ ਏੵਮਾਦੀਸੁ।

ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਬਹਿਦ੍ਧਾਤਿ ਸਪਰਸਨ੍ਤਾਨੇ ਕਾਯੋ ੵੁਤ੍ਤੋਤਿ। “**ਕਾਯੋ**”ਤਿ ਚੇਤ੍ਥ ਸਮ੍ਮਸਨੁਪਗਾ ਰੂਪਧਮ੍ਮਾ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਾਤਿ ਆਹ “**ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਬਹਿਦ੍ਧਾਧਮ੍ਮਾਨ**”ਨ੍ਤਿ। ਘਟਿਤਂ ਏਕਾਬਦ੍ਧਂ ਆਰਮ੍ਮਣਂ **ਘਟਿਤਾਰਮ੍ਮਣਂ,** ਏਕਾਰਮ੍ਮਣਭੂਤਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤੇਨਾਹ “**ਏਕਤੋ ਆਰਮ੍ਮਣਭਾੵੋ ਨਤ੍ਥੀ**”ਤਿ।

ਅਨ੍ਤੋਓਲੀਯਨਾ ਅਨ੍ਤੋਸਙ੍ਕੋਚੋ ਅਨ੍ਤਰਾੵੋਸਾਨਂ।

ਦ੍ੵੀਹੀਤਿ ਅਭਿਜ੍ਝਾੵਿਨਯਦੋਮਨਸ੍ਸੵਿਨਯੇਹਿ।

ਸਤਿ ਚ ਸਮ੍ਪਜਵ੍ਵਞ੍ਚ **ਸਤਿਸਮ੍ਪਜਵ੍ਵਂ,** ਤੇਨ। **ਏਤੇਨ** ਕਰਣਭੂਤੇਨ। ੵਿਪਕ੍ਖਧਮ੍ਮੇਹਿ ਅਨਨ੍ਤਰਿਤਤ੍ਤਾ **ਅੵਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਸ੍ਸ**। **ਤਸ੍ਸ** ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਿਕਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਸ੍ਸ।

ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਉਦ੍ਦੇਸੵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ੵੇਦਨਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਦਿਉਦ੍ਦੇਸੵਣ੍ਣਨਾ

ਸੁਖਾਦੀਨਨ੍ਤਿ ਸੁਖਦੁਕ੍ਖਾਦੁਕ੍ਖਮਸੁਖਾਨਂ।

ਰੂਪਾਦਿਆਰਮ੍ਮਣਨਾਨਤ੍ਤਭੇਦਾਨਂ ਵਸੇਨ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। ਤਥਾ ਚ ਸੇਸੇਸੁਪਿ। **ਸਵਤ੍ਥੁਕਾਵਤ੍ਥੁਕਾਦੀ**ਤਿ **ਆਦਿ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ਹੀਨਾਦਿਯੋਨਿਆਦਿਭੇਦਂ ਸਙ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ। ਵਿਸੁਂ ਵਿਸੁਂ ਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਚੋਦਨਂ ਦਸ੍ਸੇਤੀਤਿ ਯੋਜਨਾ। **ਏਕਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਕਾਯਾਦੀਸੁ ਏਕਸ੍ਮਿਂ। **ਪੁਰਿਮਚੋਦਨਾਯਾ**ਤਿ ''ਪੁਬ੍ਬੇ ਪਹੀਨਤ੍ਤਾ ਪੁਨ ਪਹਾਨਂ ਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬ''ਨ੍ਤਿ ਚੋਦਨਾਯ। **ਪਹੀਨ**ਨ੍ਤਿ ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਿਤਂ। **ਪਟਿਪਕ੍ਖਭਾਵਨਾਯਾ**ਤਿ ਮਗ੍ਗਭਾਵਨਾਯ। **ਉਭਯਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਉਭਯਚੋਦਨਾਯ। **ਉਭਯ**ਨ੍ਤਿ ਪਰਿਹਾਰਦ੍ਵਯਂ। ਯਸ੍ਮਾ ਪੁਰਿਮਚੋਦਨਾਯ ਨਾਨਾਪੁਗ੍ਗਲਪਰਿਹਾਰੋ, ਨਾਨਾਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਿਕਪਰਿਹਾਰੋ ਚ ਸਮ੍ਭਵਤਿ, ਦੁਤਿਯਚੋਦਨਾਯ ਪਨ ਨਾਨਾਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਿਕਪਰਿਹਾਰੋਯੇਵ, ਤਸ੍ਮਾ ਵੁਤ੍ਤਂ **"ਸਮ੍ਭਵਤੋ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬ"**ਨ੍ਤਿ। ਮਗ੍ਗਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਭਾਵਨਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਸਬ੍ਬੇਸੁ ਕਾਯਾਦੀਸੁ।

ਵੇਦਨਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਦਿਉਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਉਦ੍ਦੇਸਵਾਰਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੩੫੬. **ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਾਦੀ**ਤਿ **ਆਦਿ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ਇਧ ਵੁਤ੍ਤਾ ਬਹਿਦ੍ਧਾਅਜ੍ਝਤ੍ਤਬਹਿਦ੍ਧਾਅਨੁਪਸ੍ਸਨਪ੍ਪਕਾਰਾ ਵਿਯ ਮਹਾਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਸੁਤ੍ਤੇ ਵੁਤ੍ਤਾ ਸਮੁਦਯਧਮ੍ਮਾਨੁਪਸ੍ਸਿਆਦਿਅਨੁਪਸ੍ਸਨਪ੍ਪਕਾਰਾਪਿ ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਭਾਵਤੋ ਗਹਿਤਾ ਇਚ੍ਚੇਵ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। **ਤਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਾਦਿਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾਯਂ। **ਚੁਦ੍ਦਸ ਪਕਾਰਾ** ਮਹਾਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਸੁਤ੍ਤੇ ਆਗਤਚੁਦ੍ਦਸਪ੍ਪਕਾਰਾਦਿਕੇ ਅਪੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ ਇਧ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਾਦਿਪ੍ਪਕਾਰੋ ਏਕੋ ਪਕਾਰੋਤਿ ਆਹ **"ਏਕਪ੍ਪਕਾਰਨਿਦ੍ਦੇਸੇਨਾ"**ਤਿ। **ਬਾਹਿਰੇਸੂ**ਤਿ ਏਕਚ੍ਚੇਸੁ ਅਞ੍ਞਤਿਤ੍ਥਿਯੇਸੁ। ਤੇਸਮ੍ਪਿ ਹਿ ਆਨਾਪਾਨਾਦਿਵਸੇਨ ਸਮਥਪਕ੍ਖਿਕਾ ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾ ਸਮ੍ਭਵਤਿ। ਤੇਨਾਹ **"ਏਕਦੇਸਸਮ੍ਭਵਤੋ"**ਤਿ।

ਤਚਸ੍ਸ ਚ ਅਤਚਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਤਾ ਤਚੇਨ ਅਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਤਾ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਯੋਜਨਾ। ''ਦੀਘਬਾਹੁ ਨਚ੍ਚਤੂ''ਤਿਆਦੀਸੁ ਵਿਯ ਅਞ੍ਞਪਦਤ੍ਥੇਪਿ ਸਮਾਸੇ ਅਵਯਵਪਦਤ੍ਥਸਙ੍ਗਹੋ ਲਬ੍ਭਤੇਵਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ **"ਕਾਯੇਕਦੇਸਭੂਤੋ ਤਚੋ ਗਹਿਤੋ ਏਵਾ"**ਤਿ। ਤਚਪਟਿਬਦ੍ਧਾਨਂ ਨਖਦਨ੍ਤਨ੍ਹਾਰੁਮਂਸਾਨਂ, ਤਚਪਟਿਬਦ੍ਧਾਨਂ ਤਦਨੁਪ੍ਪਵਿਟ੍ਠਮੂਲਾਨਂ ਕੇਸਲੋਮਾਨਂ, ਤਪ੍ਪਟਿਬਦ੍ਧਪਟਿਬਦ੍ਧਾਨਂ ਇਤਰੇਸਂ ਸਮੂਹਭੂਤੋ ਸਬ੍ਬੋ ਕਾਯੋ ''ਤਚਪਰਿਯਨ੍ਤੋ''ਤ੍ਵੇਵ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **"ਤਪ੍ਪਟਿਬਦ੍ਧਾ"**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਅਤ੍ਥਿ ਕੇਸਾ, ਅਤ੍ਥਿ ਲੋਮਾਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। ਤਤ੍ਥ **ਅਤ੍ਥੀ**ਤਿ ਪੁਥੁਤ੍ਤਵਾਚੀ ਏਕਂ ਨਿਪਾਤਪਦਂ, ਨ ਕਿਰਿਯਾਪਦਂ। ਕਿਰਿਯਾਪਦਤ੍ਤੇ ਹਿ ਸਨ੍ਤੀਤਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਂ ਸਿਯਾ, ਵਚਨਵਿਪਲ੍ਲਾਸੇਨ ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ।

ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਸ੍ਸ ਵਾਚੁਗ੍ਗਤਕਰਣਾਦਿਨਾ ਉਗ੍ਗਣ੍ਹਨਂ **ਉਗ੍ਗਹੋ**। ਕੋਟ੍ਠਾਸਪਾਲ਼ਿਯਾ ਹਿ ਵਾਚੁਗ੍ਗਤਕਰਣਂ, ਮਨਸਿਕਿਰਿਯਾਯ ਕੇਸਾਦੀਨਂ ਵਣ੍ਣਾਦਿਤੋ ਉਪਧਾਰਣਸ੍ਸ ਚ ਪਗੁਣਭਾਵਾਪਾਦਨਂ ਇਧ ਉਗ੍ਗਹੋ। ਯੇਨ ਪਨ ਨਯੇਨ ਯੋਗਾਵਚਰੋ ਤਤ੍ਥ ਕੁਸਲੋ ਹੋਤਿ, ਸੋ **ਵਿਧੀ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋ।

ਪੁਰਿਮੇਹੀਤਿ ਪੁਰਿਮਪੁਰਿਮੇਹਿ ਪਞ੍ਚਕਛਕ੍ਕੇਹਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ ਵੁਤ੍ਤੋ। ''ਮਂਸਂ...ਪੇ॰... ਵਕ੍ਕ''ਨ੍ਤਿ ਹਿ ਅਨੁਲੋਮਤੋ ਵਕ੍ਕਪਞ੍ਚਕਸ੍ਸ ਪੁਨ ''ਵਕ੍ਕਂ...ਪੇ॰... ਕੇਸਾ''ਤਿ ਵਕ੍ਕਪਞ੍ਚਕਸ੍ਸ, ਤਚਪਞ੍ਚਕਸ੍ਸ ਚ ਪਟਿਲੋਮਤੋ ਸਜ੍ਝਾਯਕ੍ਕਮੋ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ ਦਸ੍ਸਿਤੋ। ਸ੍ਵਾਯਂ ਸਜ੍ਝਾਯੋਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। **ਵਿਸੁਂ ਤਿਪਞ੍ਚਾਹ**ਨ੍ਤਿ ਅਨੁਲੋਮਤੋ ਪਞ੍ਚਾਹਂ, ਪਟਿਲੋਮਤੋ ਪਞ੍ਚਾਹਂ, ਅਨੁਲੋਮਪਟਿਲੋਮਤੋ ਪਞ੍ਚਾਹਨ੍ਤਿ ਏਵਂ ਪਞ੍ਚਕਛਕ੍ਕੇਸੁ ਪਚ੍ਚੇਕਂ ਤਿਪਞ੍ਚਾਹਂ। **ਪੁਰਿਮੇਹਿ ਏਕਤੋ ਤਿਪਞ੍ਚਾਹ**ਨ੍ਤਿ ਤਚਪਞ੍ਚਕਾਦੀਹਿ ਸਦ੍ਧਿਂ ਅਨੁਲੋਮਤੋ ਵਕ੍ਕਪਞ੍ਚਕਾਦੀਨਿ ਏਕਜ੍ਝਂ ਕਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਤਿਪਞ੍ਚਾਹਂ । **ਆਦਿਅਨੁਦਸ੍ਸਨਵਸੇਨਾ**ਤਿਆਦਿਭੂਤਸ੍ਸ ਅਨੁਲੋਮਤੋ ਸਜ੍ਝਾਯਸ੍ਸ, ਅਨੁਲੋਮਪਟਿਲੋਮਤੋ ਸਜ੍ਝਾਯੇ ਅਨੁਭੂਤਸ੍ਸ ਪਟਿਲੋਮਤੋ ਸਜ੍ਝਾਯਸ੍ਸ ਦਸ੍ਸਨਵਸੇਨ। ਤੇਨਾਹ **"ਅਨੁਲੋਮ...ਪੇ॰... ਅਨ੍ਤਿਮੋ"**ਤਿ। **ਏਤਮ੍ਪੀ**ਤਿ ਯਦਿਦਂ ਪੁਰਿਮੇਹਿ ਸਦ੍ਧਿਂ ਪਚ੍ਛਿਮਸ੍ਸ ਪਞ੍ਚਕਾਦਿਨੋ ਏਕਤੋ ਸਜ੍ਝਾਯਕਰਣਂ, ਪਞ੍ਚਕਾਦੀਨਂ ਪਚ੍ਚੇਕਂ ਅਨੁਲੋਮਾਦਿਨਾ ਸਜ੍ਝਾਯਪ੍ਪਕਾਰਤੋ ਅਞ੍ਞੋ

ਸਜ੍ਝਾਯਪ੍ਪਕਾਰੋ ਏਸੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਦ੍ਵਿਨ੍ਨੰ ਹਤ੍ਥਾਨੰ ਏਕਮੁਖਾ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਸਮ੍ਬਨ੍ਧਾ ਠਪਿਤਾ ਅਙ੍ਗੁਲਿਯੋ ਇਧ ਹਤ੍ਥਸਙ੍ਖਲਿਕਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਾਤਿ ਆਹ “**ਅਙ੍ਗੁਲਿਪਨ੍ਤੀ**”ਤਿ। **ਅਸੁਭਲਕ੍ਖਣੰ** ਕੇਸਾਦੀਨੰ ਪਟਿਕ੍ਕੂਲਭਾਵੋ। ਥਦ੍ਧਾਦਿਭਾਵੋ **ਧਾਤੁਲਕ੍ਖਣੰ**।

ਅਤ੍ਤਨੋ ਕੋਟ੍ਠਾਸੋ, ਸਮਾਨੋ ਵਾ ਕੋਟ੍ਠਾਸੋ ਸਕੋਟ੍ਠਾਸੋ, ਤਤ੍ਥ ਭਵੋ **ਸਕੋਟ੍ਠਾਸਿਕੋ**, ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨੰ।

ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨੰ ਹਿਤ੍ਵਾਤਿ ਅਸੁਭਤੋ ਵਾ ਧਾਤੁਤੋ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨੰ ਮਨਸਿਕਾਰੰ ਅਕਤ੍ਵਾ। ਪੁਬ੍ਬੇ ਵਿਯ ਪਰਿਯਨ੍ਤਤਾਲਞ੍ਞ ਆਦਿਤਾਲਞ੍ਞ ਅਗਨ੍ਤ੍ਵਾ।

ਸਮਾਧਾਨਾਦਿਵਿਸੇਸਯੋਗੇਨ ਅਧਿਕੰ ਚਿਤ੍ਤਨ੍ਤਿ **ਅਧਿਚਿਤ੍ਤੰ**। ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤੰ “**ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਚਿਤ੍ਤ**”ਨ੍ਤਿ। **ਮਨਸਿਕਰਣੰ ਚਿਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਏਕਨ੍ਤੰ ਸਮਾਧਿਨਿਮਿਤ੍ਤਸ੍ਸੇਵ ਸਮਨ੍ਨਾਹਾਰਕੰ ਚਿਤ੍ਤੰ। ਵਿਕ੍ਖੇਪਵਸੇਨ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਨਾਨਾਰਮ੍ਮਣੇ ਵਿਸਟਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿ ਇਧ ਪਭਞ੍ਜਨੰ, ਸਮਾਧਾਨੇਨ ਤਦਭਾਵਤੋ **ਨ ਚ ਪਭਞ੍ਜਨਸਭਾਵੰ**।

ਸਕ੍ਖਿਭਵਨਤਾ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਕਾਰਿਤਾ। **ਪੁਬ੍ਬਹੇਤਾਦਿਕੇ**ਤਿ **ਆਦਿ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ਤਦਨੁਰੂਪਮਨਸਿਕਾਰਾਨੁਯੋਗਾਦਿੰ ਸਙ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ।

ਸਮਪ੍ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਲੀਨੁਦ੍ਧਚ੍ਚਰਹਿਤੰ। **ਤਥਾਪਵਤ੍ਤਿਯਾ**ਤਿ ਮਜ੍ਝਿਮਸਮਥਨਿਮਿਤ੍ਤੰ ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਯਾ, ਤਤ੍ਥ ਚ ਪਕ੍ਖਨ੍ਦਨੇਨ ਸਿਦ੍ਧਾਯ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਸਮਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਯਾ। **ਪਞ੍ਞਾਯ ਤੋਸੇਤੀ**ਤਿ ਯਾਯੰ ਤਤ੍ਥ ਜਾਤਾਨੰ ਧਮ੍ਮਾਨੰ ਅਨਤਿਵਤ੍ਤਨਾ, ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨੰ ਏਕਰਸਤਾ, ਤਦੁਪਗਵੀਰਿਯਵਾਹਨਾ, ਆਸੇਵਨਾਤਿ ਇਮਾਸੰ ਸਾਧਿਕਾ ਭਾਵਨਾਪਞ੍ਞਾ, ਤਾਯ ਅਧਿਚਿਤ੍ਤੰ ਤੋਸੇਤਿ ਪਹਟ੍ਠੰ ਕਰੋਤਿ। ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਵਿਸੇਸਸਿਦ੍ਧਿਯਾਵ ਹਿ ਤੰਸਾਧਿਕਾਯ ਪਞ੍ਞਾਯ ਤੰ ਚਿਤ੍ਤੰ ਸਮ੍ਪਹੰਸਿਤੰ ਨਾਮ ਹੋਤਿ। ਏਵੰ ਸਮ੍ਪਹੰਸਨ੍ਤੋ ਚ ਯਸ੍ਮਾ ਸਬ੍ਬਸੋ ਪਰਿਬਨ੍ਧਵਿਸੋਧਨੇਨ ਪਞ੍ਞਾਯ ਚਿਤ੍ਤੰ ਵੋਦਾਪੇਤੀਤਿ ਚ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ “**ਸਮੁਤ੍ਤੇਜੇਤਿ ਚਾ**”ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। **ਨਿਰਸ੍ਸਾਦ**ਨ੍ਤਿ ਪੁਬ੍ਬੇਨਾਪਰੰ ਵਿਸੇਸਾਲਾਭੇਨ ਭਾਵਨਾਰਸਵਿਰਹਿਤੰ। **ਸਮ੍ਪਹੰਸੇਤੀ**ਤਿ ਭਾਵਨਾਯ ਚਿਤ੍ਤੰ ਸਮ੍ਮਾ ਪਹਾਸੇਤਿ ਪਮੋਦੇਤਿ। **ਸਮੁਤ੍ਤੇਜੇਤੀ**ਤਿ ਸਮ੍ਮਾ ਤਤ੍ਥ ਉਤ੍ਤੇਜੇਤਿ।

ਆਸਯੋ ਪਵਤ੍ਤਿਟ੍ਠਾਨੰ।

ਵ**ਵਤ੍ਥਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਅਸੰਕਿਣ੍ਣਤੰ।

ਅਨ੍ਤੋਤਿ ਅਬ੍ਭਨ੍ਤਰੇ ਕੋਟ੍ਠਾਸੇ। **ਸੁਖੁਮ**ਨ੍ਤਿ ਸੁਖੁਮਨ੍ਹਾਰੁਆਦਿੰ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵਦਤਿ।

ਤਾਲਪਟ੍ਟਿਕਾ ਤਾਲਪਤ੍ਤਵਿਲਿਵੇਹਿ ਕਤਕਟਸਾਰਕੋ।

ਗਣਨਾਯ **ਮਤ੍ਤਾ**-ਸਦ੍ਦੋ ਕਤਿਪਯੇਹਿ ਊਨਭਾਵਦੀਪਨਤ੍ਥੰ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਦਨ੍ਤਟ੍ਠਿਵਜ੍ਜਿਤਾਨਿ ਤੀਹਿ ਊਨਾਨਿ ਤੀਣਿ ਅਟ੍ਠਿਸਤਾਨਿ। ਤਸ੍ਮਾ “**ਤਿਮਤ੍ਤਾਨੀ**”ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਯੰ ਪਨ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਮਗ੍ਗੇ ‘‘ਅਤਿਰੇਕਤਿਸਤਅਟ੍ਠਿਕਸਮੁਸ੍ਸਯ’’ਨ੍ਤਿ (ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ॰ ੧.੧੨੨) ਵੁਤ੍ਤੰ, ਤੰ ਦਨ੍ਤਟ੍ਠੀਨਿਪਿ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਗਾਹਿਕਨਯੇਨ ਵੁਤ੍ਤੰ। ‘‘ਗੋਪ੍ਫਕਟ੍ਠਿਕਾਦੀਨਿ ਅਵੁਤ੍ਤਾਨੀ’’ਤਿ ਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੰ ‘‘ਏਕੇਕਸ੍ਮਿੰ ਪਾਦੇ ਦ੍ਵੇ ਗੋਪ੍ਫਕਟ੍ਠੀਨੀ’’ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ, ‘‘ਆਨਿਸਦਟ੍ਠਿਆਦੀਨੀ’’ਤਿ ਪਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੰ।

ਤੇਨ ਅਟ੍ਠਿਨਾਤਿ ਊਰੁਟ੍ਠਿਨਾ।

ਮਰੁਮ੍ਪੇਹੀਤਿ ਮਰੁਮ੍ਪਚੁਣ੍ਣੇਹਿ।

ਸੁਸਮਾਹਿਤਚਿਤ੍ਤੇਨ ਹੇਤੁਭੂਤੇਨ। **ਨਾਨਾਰਮ੍ਮਣਵਿਪ੍ਫਨ੍ਦਨਵਿਰਹੇਨਾ**ਤਿ ਨਾਨਾਰਮ੍ਮਣਭਾਵੇਨ ਵਿਪ੍ਫਨ੍ਦਨੰ ਨਾਨਾਰਮ੍ਮਣਵਿਪ੍ਫਨ੍ਦਨੰ, ਤੇਨ ਵਿਰਹੇਨ। **ਅਨਤਿਕ੍ਕਨ੍ਤਪੀਤਿਸੁਖਸ੍ਸ** ਝਾਨਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ। ਤੰਸਮਙ੍ਗੀਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਵਾ।

ਪਟਿਕ੍ਕੂਲਧਾਤੁਵਣ੍ਣਵਿਸੇਸਨ੍ਤਿ ਪਟਿਕ੍ਕੂਲਵਿਸੇਸੰ, ਧਾਤੁਵਿਸੇਸੰ, ਵਣ੍ਣਕਸਿਣਵਿਸੇਸੰ। ਵਕ੍ਕਪਞ੍ਚਕਾਦੀਸੁ ਪਞ੍ਚਸੁ ਵਿਸੁੰ, ਹੇਟ੍ਠਿਮੇਹਿ ਏਕਤੋ ਚ ਸਜ੍ਝਾਯੇ ਛਨ੍ਨੰ ਛਨ੍ਨੰ ਪਞ੍ਚਾਹਾਨੰ ਵਸੇਨ ਪਞ੍ਚ ਮਾਸਾ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਾ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤਿ, ਤਚਪਞ੍ਚਕੇ ਪਨ ਵਿਸੁੰ ਤਿਪਞ੍ਚਾਹਮੇਵਾਤਿ ਆਹ **"ਅਦ੍ਧਮਾਸੇ ਊਨੇਪੀ"**ਤਿ। **ਮਾਸਨ੍ਤਰਗਮਨੰ** ਸਜ੍ਝਾਯਸ੍ਸ ਸਤ੍ਤਮਾਦਿਮਾਸਗਮਨੰ।

ਯਮੇਨ੍ਤਨ੍ਤਿ ਬਨ੍ਧੇਨ੍ਤੰ।

''ਨੀਲੰ ਪੀਤ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਸਙ੍ਘਾਟੇ ਨੀਲਾਦਿਵਵਤ੍ਥਾਨੰ ਤੰਨਿਸ੍ਸਯਤ੍ਤਾ ਮਹਾਭੂਤੇ ਉਪਾਦਾਯਾਤਿ ਆਹ **"ਮਹਾਭੂਤੰ...ਪੇ॰... ਦੁਗ੍ਗਨ੍ਧਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ"**ਤਿ। ਉਪਾਦਾਯਰੂਪੰ ਮਹਾਭੂਤੇਨ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਨ੍ਤਿ ਯੋਜਨਾ। **ਤਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਉਪਾਦਾਰੂਪਸ੍ਸ। **ਤਤੋ**ਤਿ ਮਹਾਭੂਤਤੋ। ਛਾਯਾਯ ਆਤਪਪਚ੍ਚਯਭਾਵੋ ਆਤਪੋ ਪਚ੍ਚਯੋ ਏਤਿਸ੍ਸਾਤਿ, ਆਤਪਸ੍ਸ ਛਾਯਾਯ ਉਪ੍ਪਾਦਕਭਾਵੋ **ਛਾਯਾਤਪਾਨੰ ਆਤਪਪਚ੍ਚਯਛਾਯੁਪ੍ਪਾਦਕਭਾਵੋ**। ਤੇਨ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤਬ੍ਬਉਪ੍ਪਾਦਕਭਾਵੋ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਪਰਿਚ੍ਛੇਦਕਤਾਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਆਯਤਨਾਨਿ ਚ ਦ੍ਵਾਰਾਨਿ ਚਾ**ਤਿ ਦ੍ਵਾਦਸਾਯਤਨਾਨਿ, ਤਦੇਕਦੇਸਭੂਤਾਨਿ ਦ੍ਵਾਰਾਨਿ ਚ।

ਸਪ੍ਪਚ੍ਚਯਭਾਵਾਤਿ ਸਪ੍ਪਚ੍ਚਯਤ੍ਤਾ।

ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੇਨ ਆਕਾਰੇਨਾਤਿ ''ਇਤਿ ਇਦੰ ਸਤ੍ਤਵਿਧੰ ਉਗ੍ਗਹਕੋਸਲ੍ਲੰ ਸੁਗ੍ਗਹਿਤੰ ਕਤ੍ਵਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ (ਵਿਭ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੩੫੬), ''ਇਮੰ ਪਨ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨੰ ਭਾਵੇਤ੍ਵਾ ਅਰਹਤ੍ਤੰ ਪਾਪੁਣਿਤੁਕਾਮੇਨਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ (ਵਿਭ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੩੫੬) ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਕਾਰੇਨ ਵਿਧਿਨਾ। ''ਅਵਿਸੇਸਤੋ ਪਨ ਸਾਧਾਰਣਵਸੇਨ ਏਵੰ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ''ਤਿ, ''ਇਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯਾ''ਤਿ ਚ ਵਦਨ੍ਤਿ। **ਵਣ੍ਣਾਦਿਮੁਖੇਨਾ**ਤਿ ਵਣ੍ਣਪਟਿਕ੍ਕੂਲਸੁਞ੍ਞਤਾਮੁਖੇਨ। **ਉਪਟ੍ਠਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਸ੍ਸ ਉਪਟ੍ਠਾਨੰ, ਯੋ ਉਗ੍ਗਹੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋ। **ਏਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਚਤੁਕ੍ਕਪਞ੍ਚਕਜ੍ਝਾਨਪਠਮਜ੍ਝਾਨਵਿਪਸ੍ਸਨਾਸੁ ਏਕਸ੍ਮਿੰ ਸਨ੍ਧੀਯਤਿ। ਕੇਨ? ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਮਨਸਿਕਾਰੇਨੇਵ, ਤਸ੍ਮਾ ਉਗ੍ਗਹੋਵ ਸਨ੍ਧਿ **ਉਗ੍ਗਹਸਨ੍ਧੀ**ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ।

ਉਟ੍ਠਾਨਕੰ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਕੰ। ਸਾਤਿਰੇਕਾਨਿ ਛ ਅਮ੍ਬਣਾਨਿ **ਕੁਮ੍ਭੰ**। **ਤਤੋ**ਤਿ ਮੁਖਧੋਵਨਖਾਦਨਭੋਜਨਕਿਚ੍ਚਤੋ। **ਨਿਵਤ੍ਤਤੀ**ਤਿ ਅਰਹਤ੍ਤਾਧਿਗਮੇਨ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਨਿਵਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਨਿਵਤ੍ਤਤਿ।

ਕਮ੍ਮਮੇਵਾਤਿ ਮਨਸਿਕਾਰਕਮ੍ਮਮੇਵ। **ਆਰਮ੍ਮਣ**ਨ੍ਤਿ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਭਾਵਨਾਰਮ੍ਮਣੰ।

ਤਥਾਤਿ ਵਨਮਕ੍ਕਟੋ ਵਿਯ।

ਏਕਨ੍ਤਿ ਏਕੰ ਕੋਟ੍ਠਾਸੰ।

ਸਤ੍ਤਗਹਣਰਹਿਤੇਤਿ ਸਤ੍ਤਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਮ੍ਪਿ ਅਨਾਮਸਿਤ੍ਵਾ ਦੇਸਿਤਤ੍ਤਾ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਸਸਨ੍ਤਾਨਤਾਯ ਅਹੰਕਾਰਵਤ੍ਥੁਮ੍ਹਿ ਅਪ੍ਪਹੀਨਮਾਨਸ੍ਸ ਪਹੀਨਾਕਾਰੰ ਸਨ੍ਧਾਯਾਹ **"ਵਿਦ੍ਧਸ੍ਤਾਹੰਕਾਰੇ"**ਤਿ। **ਤਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਪਰਸ੍ਸ ਕਾਯੇ।

੩੫੭. ਆਦਿਮ੍ਹਿ ਸੇਵਨਾ ਮਨਸਿਕਾਰਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਾਦਨਾ ਆਰਮ੍ਭੋ।

੩੬੨. ਗਮਿਤਾਤਿ ਵਿਗਮਿਤਾ।

ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਵੇਦਨਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੩੬੩. **ਸਮ੍ਪਜਾਨਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਸਮ੍ਮਾ ਪਕਾਰੇਹਿ ਜਾਨਨ੍ਤਸ੍ਸ, ਵਤ੍ਥਾਰਮ੍ਮਣੇਹਿ ਸਦ੍ਧਿਂ ਸੁਖਸਾਮਿਸਾਦਿਪ੍ਪਕਾਰੇਹਿ ਅਵਿਪਰੀਤਂ ਵੇਦਨਂ ਜਾਨਨ੍ਤਸ੍ਸਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਭਾਵਨਾ ਵੋਹਾਰਾਨੁਸਾਰੇਨੇਵ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਆਹ “**ਵੋਹਾਰਮਤ੍ਤੇਨਾ**”ਤਿ। **ਵੇਦਯਾਮੀ**ਤਿ ‘‘ਅਹਂ ਵੇਦਯਾਮੀ’’ਤਿ ਅਤ੍ਤੁਪਨਾਯਿਕਾ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ, ਪਰਿਞ੍ਞਾਤਵੇਦਨੋਪਿ ਵਾ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾਯ ਸੁਖਵੇਦਨਾਯ ਲੋਕਵੋਹਾਰੇਨ ‘‘ਸੁਖਂ ਵੇਦਨਂ ਵੇਦਯਾਮੀ’’ਤਿ ਜਾਨਾਤਿ, ਵੋਹਰਤਿ ਚ, ਪਗੇਵ ਇਤਰੋ। ਤੇਨਾਹ “**ਵੋਹਾਰਮਤ੍ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤ**”ਨ੍ਤਿ।

ਉਭਯਨ੍ਤਿ ਵੀਰਿਯਸਮਾਧਿਂ। **ਸਹ ਯੋਜੇਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਸਮਧੁਰਕਿਚ੍ਚਤੋ ਅਨੂਨਾਧਿਕਂ ਕਤ੍ਵਾ। ਅਤ੍ਥਧਮ੍ਮਾਦੀਸੁ ਸਮ੍ਮੋਹਵਿਦ੍ਧਂਸਨਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਾ ਮਗ੍ਗਪਞ੍ਞਾ **ਏਵ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ**।

ਵਣ੍ਣਮੁਖਾਦੀਸੁ **ਤੀਸੁਪਿ ਮੁਖੇਸੁ। ਪਰਿਗ੍ਗਹਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਅਰੂਪਪਰਿਗ੍ਗਹਸ੍ਸ। ‘‘ਵਤ੍ਥੁ ਨਾਮ ਕਰਜਕਾਯੋ’’ਤਿ ਵਚਨੇਨ ਨਿਵਤ੍ਤਿਤਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ “**ਨ ਚਕ੍ਖਾਦੀਨਿ ਛ ਵਤ੍ਥੂਨੀ**”ਤਿ ਆਹ। ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞੂਪਤ੍ਥਮ੍ਭੇਨ ਠਿਤੇਸੁ ਦ੍ਵੀਸੁ ਨਲ਼ਕਲਾਪੇਸੁ ਏਕਸ੍ਸ ਇਤਰਪਟਿਬਦ੍ਧਟ੍ਠਿਤਿਤਾ ਵਿਯ ਨਾਮਕਾਯਸ੍ਸ ਰੂਪਕਾਯਪਟਿਬਦ੍ਧਵੁਤ੍ਤਿਤਾਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਨਿਸ੍ਸਯਪਚ੍ਚਯਵਿਸੇਸਦਸ੍ਸਨਨ੍ਤਿ।

ਤੇਸਨ੍ਤਿ ਯੇਸਂ ਫਸ੍ਸਵਿਞ੍ਞਾਣਾਨਿ ਪਾਕਟਾਨਿ, ਤੇਸਂ। **ਅਞ੍ਞੇਸ**ਨ੍ਤਿ ਤਤੋ ਅਞ੍ਞੇਸਂ, ਯੇਸਂ ਫਸ੍ਸਵਿਞ੍ਞਾਣਾਨਿ ਨ ਪਾਕਟਾਨਿ। ਸੁਖਦੁਕ੍ਖਵੇਦਨਾਨਂ ਸੁਵਿਭੂਤਵੁਤ੍ਤਿਤਾਯ ਵੁਤ੍ਤਂ “**ਸਬ੍ਬੇਸਂ ਵਿਨੇਯ੍ਯਾਨਂ ਵੇਦਨਾ ਪਾਕਟਾ**”ਤਿ। **ਵਿਲਾਪੇਤ੍ਵਾ ਵਿਲਾਪੇਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਸੁਵਿਸੁਦ੍ਧਂ ਨਵਨੀਤਂ ਵਿਲਾਪੇਤ੍ਵਾ ਸੀਤਿਭੂਤਂ ਅਤਿਸੀਤਲੇ ਉਦਕੇ ਪਕ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ ਪਤ੍ਥਿਨ੍ਨਂ ਠਿਤਂ ਮਤ੍ਥੇਤ੍ਵਾ ਪਰਿਪਿਣ੍ਡੇਤ੍ਵਾ ਪੁਨ ਵਿਲਾਪੇਤ੍ਵਾਤਿ ਸਤਵਾਰਂ ਏਵਂ ਕਤ੍ਵਾ।

ਤਤ੍ਥਾਪੀਤਿ ਯਤ੍ਥ ਅਰੂਪਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਂ ਏਵ…ਪੇ॰… ਦਸ੍ਸਿਤਂ, ਤਤ੍ਥਾਪਿ। ਯੇਸੁ ਸੁਤ੍ਤੇਸੁ ਤਦਨ੍ਤੋਗਧਂ ਰੂਪਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਨ੍ਤਿ ਯੋਜਨਾ।

ਵੇਦਨਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਚਿਤ੍ਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੩੬੫. ਕਿਲੇਸਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਨਂ ਨ ਵਿਸੁਦ੍ਧਤਾ ਹੋਤੀਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। **ਇਤਰੇਹਿਪੀ**ਤਿ ਅਤ੍ਤਨਾ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਕਿਲੇਸਤੋ ਇਤਰੇਹਿਪਿ ਅਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੇਹਿ। **ਵਿਸੁਂ ਵਚਨ**ਨ੍ਤਿ ਅਞ੍ਞਾਕੁਸਲਤੋ ਵਿਸੁਂ ਕਤ੍ਵਾ ਵਚਨਂ। **ਵਿਸਿਟ੍ਠਗ੍ਗਹਣ**ਨ੍ਤਿ ਵਿਸਿਟ੍ਠਤਾਗਹਣਂ, ਆਵੇਣਿਕਸਮੋਹਤਾਦਸ੍ਸਨਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ, ਯਤੋ ਤਦੁਭਯਂ ਮੋਮੂਹਚਿਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ।

ਚਿਤ੍ਤਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਧਮ੍ਮਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਨਿਦ੍ਦੇਸੋ

ਕ. ਨੀਵਰਣਪਬ੍ਬਵਣ੍ਣਨਾ

੩੬੭. ਏਕਸ੍ਮਿਂ ਯੁਗੇ ਬਦ੍ਧਗੋਣਾਨਂ ਵਿਯ ਏਕਤੋ ਪਵਤ੍ਤਿ **ਯੁਗਨਦ੍ਧਤਾ**।

ਗਹਣਾਕਾਰੇਨਾਤਿ ਅਸੁਭੇਪਿ ਆਰਮ੍ਮਣੇ ‘‘ਸੁਭ’’ਨ੍ਤਿ ਗਹਣਾਕਾਰੇਨ। **ਨਿਮਿਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਚਾ**ਤਿ ਸੁਭਨਿਮਿਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਚ ਵੁਚ੍ਚਤੀਤਿ ਯੋਜਨਾ। ਏਕੰਸੇਨ ਸਤ੍ਤਾ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਤ੍ਤਨੋ ਹਿਤਸੁਖਮੇਵ ਆਸੀਸਨ੍ਤੀਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤੰ “**ਆਕਙ੍ਖਿਤਸ੍ਸ ਹਿਤਸੁਖਸ੍ਸਾ**”ਤਿ। **ਅਨੁਪਾਯੋ** ਏਵ ਚ ਹਿਤਵਿਸਿਟ੍ਠਸ੍ਸ ਸੁਖਸ੍ਸ ਅਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰੋ, ਆਕਙ੍ਖਿਤਸ੍ਸ ਵਾ ਯਥਾਧਿਪ੍ਪੇਤਸ੍ਸ ਹਿਤਸੁਖਸ੍ਸ **ਅਨੁਪਾਯਭੂਤੋ**। ਅਵਿਜ੍ਜਨ੍ਧਾ ਹਿ ਤਾਦਿਸੇਪਿ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀਤਿ। **ਨਿਪ੍ਫਾਦੇਤਬ੍ਬੇ**ਤਿ ਅਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰੇਨ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇਤਬ੍ਬੇ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦੇਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਤਦਨੁਕੂਲਤ੍ਤਾਤਿ ਤੇਸੰ ਅਸੁਭੇ ‘‘ਸੁਭ’’ਨ੍ਤਿ, ‘‘ਅਸੁਭ’’ਨ੍ਤਿ ਚ ਪਵਤ੍ਤਾਨੰ ਅਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰਾਨੰ ਅਨੁਕੂਲਤ੍ਤਾ। ਰੂਪਾਦੀਸੁ ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਅਭਿਨਿਵੇਸਸ੍ਸ, ਅਨਿਚ੍ਚਸਞ੍ਞਾਦੀਨਞ੍ਚ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਮਨਸਿਕਾਰੂਪਨਿਸ੍ਸਯਤਾ ਤਦਨੁਕੂਲਤਾ।

ਆਹਾਰੇ ਪਟਿਕ੍ਕੂਲਸਞ੍ਞੰ ਸੋ ਉਪ੍ਪਾਦੇਤੀਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। **ਤਬ੍ਬਿਪਰਿਣਾਮਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਭੋਜਨਪਰਿਣਾਮਸ੍ਸ ਨਿਸ੍ਸਨ੍ਦਾਦਿਕਸ੍ਸ। **ਤਦਾਧਾਰਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਉਦਰਸ੍ਸ, ਕਾਯਸ੍ਸੇਵ ਵਾ। **ਸੋ**ਤਿ ਭੋਜਨੇਮਤ੍ਤਞ੍ਞੂ। ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਪਰਿਯਾਯੇਨ ਕਾਮਰਾਗੋ ‘‘ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਨੀਵਰਣ’’ਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤੀਤਿ ਆਹ “**ਅਭਿਧਮ੍ਮਪਰਿਯਾਯੇਨਾ**”ਤਿ। ਅਭਿਧਮ੍ਮੇ ਹਿ ‘‘ਨੀਵਰਣੰ ਧਮ੍ਮੰ ਪਟਿਚ੍ਚ ਨੀਵਰਣੋ ਧਮ੍ਮੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤਿ ਨਪੁਰੇਜਾਤਪਚ੍ਚਯਾ’’ਤਿ (ਪਟ੍ਠਾ॰ ੩.੮.੮) ਏਤਸ੍ਸ ਵਿਭਙ੍ਗੇ ‘‘ਅਰੂਪੇ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਨੀਵਰਣੰ ਪਟਿਚ੍ਚ ਥਿਨਮਿਦ੍ਧਨੀਵਰਣੰ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਨੀਵਰਣੰ ਅਵਿਜ੍ਜਾਨੀਵਰਣੰ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀ’’ਤਿਆਦਿਵਚਨਤੋ ਭਵਰਾਗੋਪਿ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਨੀਵਰਣੰ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵਿਞ੍ਞਾਯਤਿ। ਤੇਨਾਹ “**ਸਬ੍ਬੋਪਿ ਲੋਭੋ ਕਾਮਚ੍ਛਨ੍ਦਨੀਵਰਣ**”ਨ੍ਤਿ।

ਸੀਮਾਭੇਦੇ ਕਤੇਤਿ ਅਤ੍ਤਾਦਿਮਰਿਯਾਦਾਯ ਭਿਨ੍ਨਾਯ, ਅਤ੍ਤਾਦੀਸੁ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ ਏਕਰੂਪਾਯ ਮੇਤ੍ਤਾਭਾਵਨਾਯਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਵਿਹਾਰਾਦਿਉਦ੍ਦੇਸਰਹਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਵਿਹਾਰਾਦਿਪਦੇਸਪਰਿਚ੍ਛੇਦਰਹਿਤੰ। **ਉਗ੍ਗਹਿਤਾਯ** ਮੇਤ੍ਤਾਯ। **ਅਟ੍ਠਵੀਸਤਿਵਿਧਾ**ਤਿ ਇਤ੍ਥਿਆਦਿਵਸੇਨ ਸਤ੍ਤਵਿਧਾ ਪਚ੍ਚੇਕੰ ਅਵੇਰਾਦੀਹਿ ਯੋਜਨਾਵਸੇਨ ਅਟ੍ਠਵੀਸਤਿਵਿਧਾ। **ਸਤ੍ਤਾਦਿਇਤ੍ਥਿਆਦਿਅਵੇਰਾਦਿਯੋਗੇਨਾ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਸਤ੍ਤਾਦਿਅਵੇਰਾਦਿਯੋਗੇਨ ਵੀਸਤਿ, ਇਤ੍ਥਿਆਦਿਅਵੇਰਾਦਿਯੋਗੇਨ ਅਟ੍ਠਵੀਸਤੀਤਿ ਅਟ੍ਠਚਤ੍ਤਾਰੀਸੰ ਏਕਿਸ੍ਸਾ ਦਿਸਾਯ। ਤਥਾ ਸੇਸਦਿਸਾਸੁਪੀਤਿ ਸਬ੍ਬਾ ਸਙ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਆਹ “**ਅਸੀਤਾਧਿਕਚਤੁਸਤਪ੍ਪਭੇਦਾ**”ਤਿ।

ਕਤਾਕਤਾਨੁਸੋਚਨਞ੍ਚ ਨ ਹੋਤੀਤਿ ਯੋਜਨਾ। ‘‘ਬਹੁਕੰ ਸੁਤੰ ਹੋਤਿ ਸੁਤ੍ਤੰ ਗੇਯ੍ਯ’’ਨ੍ਤਿਆਦਿਵਚਨਤੋ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੪.੬) ਬਹੁਸ੍ਸੁਤਤਾ ਨਵਙ੍ਗਸ੍ਸ ਸਾਸਨਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ, ਨ ਵਿਨਯਮਤ੍ਤਸ੍ਸੇਵਾਤਿ ਵੁਡ੍ਢਤੰ ਪਨ ਅਨਪੇਕ੍ਖਿਤ੍ਵਾ ਇਚ੍ਚੇਵ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਨ ਬਹੁਸ੍ਸੁਤਤਞ੍ਚਾਤਿ।

ਤਿਟ੍ਠਤਿ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾ **ਏਤ੍ਥ** ਏਤੇਸੁ ‘‘ਅਹੋਸਿਂ ਨੁ ਖੋ ਅਹਮਤੀਤਮਦ੍ਧਾਨ’’ਨ੍ਤਿਆਦਿਕਾਯ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੧੮; ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੨.੨੦) ਪਵਤ੍ਤਿਯਾ ਅਨੇਕਭੇਦੇਸੁ ਪੁਰਿਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨੇਸੁ ਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਧਮ੍ਮੇਸੂਤਿ ਤੇ **ਠਾਨੀਯਾ** ਵੁਤ੍ਤਾ।

ਅਟ੍ਠਵਤ੍ਥੁਕਾਪੀਤਿ ਨ ਕੇਵਲੰ ਸੋਲ਼ਸਵਤ੍ਥੁਕਾ, ਨਾਪਿ ਰਤਨਤ੍ਤਯਵਤ੍ਥੁਕਾ ਚ, ਅਥ ਖੋ ਅਟ੍ਠਵਤ੍ਥੁਕਾਪਿ। ਰਤਨਤ੍ਤਯੇ ਸੰਸਯਾਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਸਿਕ੍ਖਾਦੀਸੁ ਕਙ੍ਖਾਸਮ੍ਭਵਤੋ, ਤਤ੍ਥ ਨਿਬ੍ਬੇਮਤਿਕਸ੍ਸ ਤਦਭਾਵਤੋ ਚ ਸੇਸਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਨੰ ਰਤਨਤ੍ਤਯਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਮੂਲਿਕਤਾ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ। **ਅਨੁਪਵਿਸਨੰ** ‘‘ਏਵਮੇਤ’’ਨ੍ਤਿ ਸਦ੍ਦਹਨਵਸੇਨ ਆਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਪਕ੍ਖਨ੍ਦਨੰ।

ਨੀਵਰਣਪਬ੍ਬਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਖ. ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਪਬ੍ਬਵਣ੍ਣਨਾ

ਤੇਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥਸਨ੍ਨਿਸ੍ਸਿਤਗ੍ਗਹਣੇਨ।

ਪਚ੍ਚਯਵਸੇਨ ਦੁਬ੍ਬਲਭਾਵੋ **ਮਨ੍ਦਤਾ**।

ਪਬ੍ਬਤਪਦੇਸਵਨਗਹਨਨ੍ਤਰਿਤੋਪਿ ਗਾਮੋ ਨ ਦੂਰੇ, ਪਬ੍ਬਤਂ ਪਰਿਕ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ ਗਨ੍ਤਬ੍ਬਤਾਯ ਆਵਾਸੋ ਅਰਞ੍ਞਲਕ੍ਖਣੂਪੇਤੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਮਂਸਸੋਤੇਨੇਵ ਅਸ੍ਸੋਸੀਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ।

ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਹੇਤੁਤਾਯ ਪਸਾਦੋ ਸਿਨੇਹਪਰਿਯਾਯੇਨ ਵੁਤ੍ਤੋ।

ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਂ ਤਿਕ੍ਖਭਾਵਾਪਾਦਨਂ **ਤੇਜਨਂ**। **ਤੋਸਨਂ** ਪਮੋਦਨਂ।

ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਪਬ੍ਬਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਸਮਥਵਿਪਸ੍ਸਨਾਵਸੇਨ ਪਠਮਸ੍ਸ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਸ੍ਸ, **ਸੁਦ੍ਧਵਿਪਸ੍ਸਨਾਵਸੇਨ** ਇਤਰੇਸਂ। **ਆਗਮਨਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ** ਅਞ੍ਞਥਾ ਮਗ੍ਗਸਮ੍ਮਾਸਤਿਯਾ ਕਥਂ ਕਾਯਾਰਮ੍ਮਣਤਾ ਸਿਯਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। **ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸਿਆਦੀਨਂ** ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਾਨਂ ਪੁਗ੍ਗਲਾਨਂ ਵੁਤ੍ਤਾਨਂ। ਤੇਨਾਹ **"ਨ ਹਿ ਸਕ੍ਕਾ ਏਕਸ੍ਸ...ਪੇ॰... ਵਤ੍ਤੁ"**ਨ੍ਤਿ। **ਅਨੇਕਸਤਿਸਮ੍ਭਵਾਵਬੋਧਪਸਙ੍ਗਾ**ਤਿ ਏਕਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦੇਨ ਅਨੇਕਿਸ੍ਸਾ ਸਤਿਯਾ ਸਮ੍ਭਵਸ੍ਸ, ਸਤਿ ਚ ਤਸ੍ਮਿਂ ਅਨੇਕਾਵਬੋਧਸ੍ਸ ਚ ਆਪਜ੍ਜਨਤੋ। **ਸਕਿਚ੍ਚਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨੇ**ਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਕਿਚ੍ਚਵਿਸੇਸਵਿਸਿਟ੍ਠੇ। **ਧਮ੍ਮਭੇਦੇਨਾ**ਤਿ ਆਰਮ੍ਮਣਭੇਦਵਿਸਿਟ੍ਠੇਨ ਧਮ੍ਮਵਿਸੇਸੇਨ। **ਨ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮੋ ਕਿਚ੍ਚ**ਨ੍ਤਿ ਏਕਸ੍ਸ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਅਞ੍ਞਧਮ੍ਮੋ ਕਿਚ੍ਚਂ ਨਾਮ ਨ ਹੋਤਿ ਤਦਭਾਵਤੋ। **ਧਮ੍ਮਭੇਦੇਨ** ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਵਿਭਾਗੇਨ। **ਤਸ੍ਸ ਭੇਦੋ**ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਕਿਚ੍ਚਸ੍ਸ ਭੇਦੋ ਨਤ੍ਥਿ। **ਤਸ੍ਮਾ**ਤਿ ਯਸ੍ਮਾ ਨਯਿਧ ਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਵਿਭਾਗੇਨ ਕਿਚ੍ਚਭੇਦੋ ਇਚ੍ਛਿਤੋ, ਕਿਚ੍ਚਭੇਦੇਨ ਪਨ ਧਮ੍ਮਵਿਭਾਗੋ ਇਚ੍ਛਿਤੋ, ਤਸ੍ਮਾ। ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ **"ਏਕਾਵਾ"**ਤਿਆਦਿ।

ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੨. ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ

੩੭੪. **"ਕਾਯੇ ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸੀ"**ਤਿ ਇਦਂ ਪੁਗ੍ਗਲਾਧਿਟ੍ਠਾਨੇਨ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਵਿਸੇਸਨਂ, ਤਞ੍ਚ ਆਗਮਨਸਿਦ੍ਧਂ, ਅਞ੍ਞਥਾ ਤਸ੍ਸ ਅਸਮ੍ਭਵਤੋਤਿ ਆਹ **"ਆਗਮਨਵਸੇਨ...ਪੇ॰... ਦੇਸੇਤ੍ਵਾ"**ਤਿ। **ਪੁਗ੍ਗਲਂ ਅਨਾਮਸਿਤ੍ਵਾ**ਤਿ ''ਕਾਯੇ ਕਾਯਾਨੁਪਸ੍ਸੀ''ਤਿ ਏਵਂ ਪੁਗ੍ਗਲਂ ਅਗ੍ਗਹੇਤ੍ਵਾ। ਤਥਾ ਅਨਾਮਸਨਤੋ ਏਵ **ਆਗਮਨਵਿਸੇਸਨਂ ਅਕਤ੍ਵਾ**। **ਨਯਦ੍ਵਯੇ**ਤਿ ਅਨੁਪਸ੍ਸਨਾਨਯੇ, ਸੁਦ੍ਧਿਕਨਯੇਤਿ ਏਤਸ੍ਮਿਂ ਨਯਦ੍ਵਯੇ।

ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਵਿਭਙ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੮. ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨਵਿਭਙ੍ਗੋ

੧. ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ

੩੯੦. ਕਾਰਣਸਦ੍ਦੋ ਯੁਤ੍ਤਿਵਾਚਕੋ ''ਸਬ੍ਬਮੇਤਂ ਅਕਾਰਣਂ ਵਦਤੀ''ਤਿਆਦੀਸੁ ਵਿਯ, ਤਸ੍ਮਾ **ਕਾਰਣਪ੍ਪਧਾਨਾ**ਤਿ ਯੁਤ੍ਤਿਪ੍ਪਧਾਨਾ, ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਪਾਪਕਾਨੁਪ੍ਪਾਦਨਾਦਿਕਿਰਿਯਾਯ ਅਨੁਰੂਪਪ੍ਪਧਾਨਾਤਿ ਏਵਂ ਵਾ ਏਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਪਾਪਕਾਦੀਨਂ ਅਨੁਪ੍ਪਾਦਾਦਿ **ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨਪਾਪਕਾਨੁਪ੍ਪਾਦਾਦਿ**।

੩੯੧. "**ਨ ਅਞ੍ਞੋ ਧਮ੍ਮੋ**ਤਿ ਯਥਾ ਤਣ੍ਹਾਯਨਮਿਚ੍ਛਾਭਿਨਿਵੇਸਵਾਯਮਨਸਭਾਵਾਨਂ ਤਣ੍ਹਾਦੀਨਂ ਛਨ੍ਦਪਰਿਯਾਯੋ ਅਞ੍ਞਧਮ੍ਮੋ ਨਾਮ ਹੋਤਿ ਕਤ੍ਤੁਕਮ੍ਯਤਾਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਛਨ੍ਦਨਿਯਸ੍ਸ ਤੇਸੁ ਅਭਾਵਾ, ਧਮ੍ਮਚ੍ਛਨ੍ਦੋ ਪਨ ਤਂਸਭਾਵਤ੍ਤਾ ਅਞ੍ਞਧਮ੍ਮੋ ਨ ਹੋਤਿ। ਤੇਨਾਹ "**ਧਮ੍ਮਚ੍ਛਨ੍ਦੋਤਿ ਸਭਾਵਚ੍ਛਨ੍ਦੋ**"ਤਿ।

੪੦੬. **ਅਟ੍ਠਕਥਾਯ**ਨ੍ਤਿ ਪੋਰਾਣਟ੍ਠਕਥਾਯਂ। **ਵਟ੍ਟਾਨਤ੍ਥਸਂਵਤ੍ਤਨਤੋ**ਤਿ ਸਂਸਾਰਦੁਕ੍ਖਸਮ੍ਭਵਤੋ।

ਨ ਸਕ੍ਕੋਨ੍ਤੀਤਿ ਆਹ ''ਸਨ੍ਤਾਯ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯਾ ਪਰਿਹੀਨਾ ਬ੍ਰਹ੍ਮਚਰਿਯਵਾਸੇ ਸਨ੍ਥਮ੍ਭਿਤੁਂ ਨ ਸਕ੍ਕੋਨ੍ਤੀ''ਤਿ।

ਤਤ੍ਥ ਦੁਵਿਧਾਯਾਤਿ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ। **ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾਯੇ**ਵਾਤਿ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਪੁਬ੍ਬਾ ਏਵ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ ਸਮੁਦਾਚਾਰਾਦਿਵਸੇਨ।

ਸਬ੍ਬਾਸੁ ਅਵਤ੍ਥਾਸੂਤਿ ਪਕਤਤ੍ਤਾਦਿਅਵਤ੍ਥਾਸੁ। ਪਕਤਤ੍ਤਾਵਤ੍ਥੇਨ ਹਿ ਸਬ੍ਬੇਨ ਸਬ੍ਬਂ ਤਾਨਿ ਨ ਚਰਿਤਬ੍ਬਾਨਿ। ਇਤਰਾਵਤ੍ਥੇਨ ਚ ਤਦਵਤ੍ਥਾਯ ਤਾਨਿ ਤਾਨਿਯੇਵ ਚਰਿਤਬ੍ਬਾਨਿ। **ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿਆਦੀਨੀ**ਤਿ **ਆਦਿ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ''ਨ ਏਕਚ੍ਛਨ੍ਨੇ ਅਨਾਵਾਸੇ ਵਤ੍ਥਬ੍ਬਂ, ਨ ਏਕਚ੍ਛਨ੍ਨੇ ਆਵਾਸੇ ਵਾ ਅਨਾਵਾਸੇ ਵਾ ਵਤ੍ਥਬ੍ਬਂ, ਨ ਏਕਾਸਨੇ ਨਿਸੀਦਿਤਬ੍ਬਂ, ਨ ਨੀਚੇ ਆਸਨੇ ਨਿਸਿਨ੍ਨੇ ਉਚ੍ਚੇ ਆਸਨੇ ਨਿਸੀਦਿਤਬ੍ਬਂ, ਨ ਛਮਾਯਂ ਨਿਸਿਨ੍ਨੇ ਆਸਨੇ ਨਿਸੀਦਿਤਬ੍ਬਂ, ਨ ਏਕਚਙ੍ਕਮੇ ਚਙ੍ਕਮਿਤਬ੍ਬਂ, ਨ ਨੀਚੇ ਚਙ੍ਕਮੇ ਚਙ੍ਕਮਨ੍ਤੇ ਉਚ੍ਚੇ ਚਙ੍ਕਮੇ ਚਙ੍ਕਮਿਤਬ੍ਬਂ, ਨ ਛਮਾਯਂ ਚਙ੍ਕਮਨ੍ਤੇ ਚਙ੍ਕਮੇ ਚਙ੍ਕਮਿਤਬ੍ਬ''ਨ੍ਤਿ ਇਮਾਨਿ ਸਙ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ। **ਤੇਸ**ਨ੍ਤਿ ਪਾਰਿਵਾਸਿਕਵੁਡ੍ਢਤਰਾਦੀਨਂ ਵਸੇਨ। **ਸਮ੍ਪਿਣ੍ਡੇਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਸਙ੍ਕਡ੍ਢਿਤ੍ਵਾ। **ਏਕੇਕਂ ਕਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਨਵਾਪਿ ਏਕਮੇਕਂ ਕਤ੍ਵਾ। ''ਅਭਿਵਾਦਨਪਚ੍ਚੁਟ੍ਠਾਨਞ੍ਜਲਿਕਮ੍ਮਸਾਮੀਚਿਕਮ੍ਮਂ ਨ ਸਾਦਿਤਬ੍ਬਂ, ਆਸਨਾਭਿਹਾਰਂ, ਸੇਯ੍ਯਾਭਿਹਾਰਂ, ਪਾਦੋਦਕਂ, ਪਾਦਪੀਠਂ, ਪਾਦਕਥਲਿਕਂ, ਪਤ੍ਤਚੀਵਰਪਟਿਗ੍ਗਹਣਂ ਨ ਸਾਦਿਤਬ੍ਬ''ਨ੍ਤਿ ਇਦਂ ਸਬ੍ਬਮ੍ਪਿ ਅਸਾਦਿਯਨਸਾਮਞ੍ਞੇਨ ਏਕਂ। **ਦਸਾ**ਤਿ ''ਨ ਸੀਲਵਿਪਤ੍ਤਿਯਾ, ਨ ਆਚਾਰਵਿਪਤ੍ਤਿਯਾ, ਨ ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਪਤ੍ਤਿਯਾ, ਨ ਆਜੀਵਵਿਪਤ੍ਤਿਯਾ, ਨ ਭਿਕ੍ਖੁ ਭਿਕ੍ਖੂਹਿ ਭੇਦੇਤਬ੍ਬਾ, ਨ ਗਿਹਿਦ੍ਧਜੋ ਧਾਰੇਤਬ੍ਬੋ, ਨ ਤਿਤ੍ਥਿਯਦ੍ਧਜੋ ਧਾਰੇਤਬ੍ਬੋ, ਨ ਤਿਤ੍ਥਿਯਾ ਸੇਵਿਤਬ੍ਬਾ, ਭਿਕ੍ਖੂ ਸੇਵਿਤਬ੍ਬਾ, ਭਿਕ੍ਖੁਸਿਕ੍ਖਾਯ ਸਿਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬ''ਨ੍ਤਿ (ਚੂਲਵ॰ ੬੦) ਏਵਮਾਗਤਾ ਦਸ।

"**ਕਮ੍ਮਞ੍ਚਾ**"ਤਿ ਪਚ੍ਚਤ੍ਤਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ ਕਮ੍ਮਂ ''ਅਵਿਪਕ੍ਕਵਿਪਾਕਸ੍ਸਾ''ਤਿ ਏਤ੍ਥ ''ਕਮ੍ਮਸ੍ਸਾ''ਤਿ ਸਾਮਿਵਚਨਵਸੇਨ ਪਰਿਣਾਮੇਤ੍ਵਾ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ। ਭੂਤਾਪਗਤੁਪ੍ਪਨ੍ਨਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। **ਇਧਾ**ਤਿ ਇਮਿਸ੍ਸਾ ਸਮ੍ਮੋਹਵਿਨੋਦਨਿਯਾ। ''ਏਵਂ ਕਤੇ ਓਕਾਸੇ ਵਿਪਾਕੋ...ਪੇ॰... ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੋਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤੀ''ਤਿ ਵਦਨ੍ਤੋ **ਵਿਪਾਕਮੇਵ ਵਦਤਿ**। **ਤਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਅਟ੍ਠਸਾਲਿਨਿਯਂ। ਮਗ੍ਗੇਨ ਸਮੁਚ੍ਛਿਨ੍ਨਾ ਥਾਮਗਤਾ ਕਾਮਰਾਗਾਦਯੋ ''ਅਨੁਸਯਾ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤੀਤਿ ਆਹ "**ਅਨੁਸਯਿਤ...ਪੇ॰... ਮਗ੍ਗੇਨ ਪਹਾਤਬ੍ਬਾ**"ਤਿ।

ਆਹਤਖੀਰਰੁਕ੍ਖੋ ਵਿਯ ਆਰਮ੍ਮਣਂ, ਕਥਂ? ਨਿਮਿਤ੍ਤਗ੍ਗਾਹਵਸੇਨ। ਤਮੇਵਤ੍ਥਂ ਵਿਵਰਤਿ "**ਅਧਿਗਤ**"ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ। ਤਤ੍ਥ ਨਿਮਿਤ੍ਤਗ੍ਗਾਹਵਸੇਨ ਆਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਅਧਿਗ੍ਗਹਿਤਤ੍ਤਾ ਤਂ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਅਨੁਸ੍ਸਰਿਤਾਨੁਸ੍ਸਰਿਤਕ੍ਖਣੇ ਕਿਲੇਸੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਹੇਤੁਭਾਵੇਨ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਟ੍ਠਾਨਤੋ ਅਧਿਗਤਮੇਵ ਨਾਮ ਹੋਤੀਤਿ ਆਹ "**ਅਧਿਗਤਂ ਨਿਮਿਤ੍ਤਗ੍ਗਾਹਵਸੇਨਾ**"ਤਿ, ਤਂ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਪਾਤੁਭੂਤਕਿਲੇਸਨ੍ਤਿ

ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਕਿਲੇਸੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਨਿਮਿਤ੍ਤਤਾਯ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਰਹਂ ਕਿਲੇਸਂ **“ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਅਨੋ੍ਗਧਕਿਲੇਸ”**ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਞ੍ਹ ਖੋ ਗਾਹਕੇ ਲਬ੍ਭਮਾਨਂ ਗਹੇਤਬ੍ਬੇ ਉਪਚਰਿਤ੍ਵਾ, ਯਥਾ ਨਿਸ੍ਸਿਤੇ ਲਬ੍ਭਮਾਨਂ ਨਿਸ੍ਸਯੇ ਉਪਚਰਿਤ੍ਵਾ ‘‘ਮਞ੍ਚਾ ਉਕ੍ਕੁਟ੍ਠਿਂ ਕਰੋਨ੍ਤੀ’’ਤਿ। ਇਦਾਨਿ ਉਪਚਾਰਂ ਮੁਞ੍ਚਿਤ੍ਵਾ ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯੇਨੇਵ ਅਤ੍ਥਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **“ਨਿਮਿਤ੍ਤਗ੍ਗਾਹ…ਪੇ॰… ਸਦਿਸਾ”**ਤਿ ਆਹ। **ਵਿਤ੍ਥਾਰੇਤਬ੍ਬ**ਨ੍ਤਿ ‘‘ਯਥਾ ਕਿਂ? ਸਚੇ ਖੀਰਰੁਕ੍ਖ’’ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਵਿਤ੍ਥਾਰੇਤਬ੍ਬਂ।

ਤਿਧਾਤਿ ਅਤੀਤਾਦਿਵਸੇਨ ਤਿਧਾ। **ਆਭਤੋ** ਉਪਮਾਵਸੇਨ। **ਅਪ੍ਪਹੀਨਤਾਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਮ੍ਪੀ**ਤਿ **ਪਿ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ‘‘ਤਿਧਾ ਨਵਤ੍ਤਬ੍ਬਤਾਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਮ੍ਪੀ’’ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਮੇਵ ਸਮ੍ਪਿਣ੍ਡੇਤਿ। **ਏਵਂ ਮਗ੍ਗੇਨ ਪਹੀਨਕਿਲੇਸਾ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ** ਮਗ੍ਗੇ ਅਨੁਪ੍ਪਨ੍ਨੇ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਰਹਾਨਮ੍ਪਿ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੇ ਸਬ੍ਬੇਨ ਸਬ੍ਬਂ ਅਭਾਵਤੋ।

ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੩. ਪਞ੍ਹਪੁਚ੍ਛਕਵਣ੍ਣਨਾ

੪੨੭. **ਵੀਰਿਯਜੇਟ੍ਠਿਕਾਯ ਪਨ ਮਗ੍ਗਭਾਵਨਾਯ ਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਾਨਿ** ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨਾਨਿ **“ਮਗ੍ਗਾਧਿਪਤੀਨੀ”ਤਿ** ਵਾ **“ਨਮਗ੍ਗਾਧਿਪਤੀਨੀ”ਤਿ** ਵਾਤਿ ਵਾਤਿ ਏਤ੍ਥ ਪਠਮਸ੍ਸ ਵੀਰਿਯਨ੍ਤਰਾਭਾਵੋ, ਇਤਰਸ੍ਸ ਇਤਰਾਧਿਪਤਿਨੋ, ਨਮਗ੍ਗਭੂਤਵੀਰਿਯਾਧਿਪਤਿਨੋ ਚ ਅਭਾਵੋ ਨਵਤ੍ਤਬ੍ਬਤਾਯ ਕਾਰਣਨ੍ਤਿ ਇਮਮਤ੍ਥਮਾਹ **“ਮਗ੍ਗਾਧਿਪਤੀਨੀ”**ਤਿਆਦਿਨਾ। **ਤਦਾ**ਤਿ ਵੀਰਿਯਜੇਟ੍ਠਿਕਮਗ੍ਗਭਾਵਨਾਕਾਲੇ।

ਪਞ੍ਹਪੁਚ੍ਛਕਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨਵਿਭਙ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੯. ਇਦ੍ਧਿਪਾਦਵਿਭଙ୍ଗੋ

੧. ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ

੪੩੧. **ਪਠਮੋ ਕਤ੍ਤੁਅਤ੍ਥੋ** ''ਇਜ੍ਝਤੀਤਿ ਇਦ੍ਧੀ''ਤਿ। **ਦੁਤਿਯੋ ਕਰਣਤ੍ਥੋ** ''ਇਜ੍ਝਨ੍ਤਿ ਏਤਾਯਾ''ਤਿ। ਪਜ੍ਜਿਤਬ੍ਬਾ ਇਦ੍ਧਿ ਵੁਤ੍ਤਾ ''ਇਦ੍ਧਿਂ ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ ਪਾਪੁਣਨ੍ਤੀ''ਤਿ ਕਤ੍ਤੁਸਾਧਨਸ੍ਸ ਇਦ੍ਧਿਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਕਰਣਸਾਧਨੇਨ ਪਾਦਸਦ੍ਦੇਨ ਸਮਾਨਾਧਿਕਰਣਤਾਯ ਅਸਮ੍ਭਵਤੋ, ਇਜ੍ਝਨਕਸ੍ਸ ਚ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਕਰਣਭੂਤੇਨ ਪਾਦੇਨ ਪਜ੍ਜਿਤਬ੍ਬਤ੍ਤਾ ''ਇਦ੍ਧਿ ਏਵ ਪਾਦੋ''ਤਿ ਸਦ੍ਦਯੋਜਨਾ ਨ ਸਮ੍ਭਵਤੀਤਿ ਇਮਮਤ੍ਥਮਾਹ **''ਨ ਚ...ਪੇ॰... ਵਤ੍ਤੁ''**ਨ੍ਤਿ। **ਇਦ੍ਧਿਕਿਰਿਯਾਕਰਣੇਨਾ**ਤਿ ਇਜ੍ਝਨਕਿਰਿਯਾਯ ਕਰਣਭੂਤੇਨ ਅਤ੍ਥੇਨ ਸਾਧੇਤਬ੍ਬਾ ਚ ਇਦ੍ਧਿ ਪਜ੍ਜਿਤਬ੍ਬਾਤਿ ਯੋਜਨਾ। **ਦ੍ਵਿੰਨ੍ਨਂ ਕਰਣਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਇਜ੍ਝਨਪਜ੍ਜਨਕਿਰਿਯਾਕਰਣਾਨਂ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦਤ੍ਥਾਨਂ। **ਨ ਅਸਮਾਨਾਧਿਕਰਣਤਾ ਸਮ੍ਭਵਤਿ** ਪਟਿਸੇਧਦ੍ਵਯਂ ਪਕਤਿਯਂ ਠਪੇਤੀਤਿ। **ਤਸ੍ਮਾ**ਤਿ ਯਸ੍ਮਾ ਪਠਮੇਨਤ੍ਥੇਨ ਸਮਾਨਾਧਿਕਰਣਸਮਾਸੋ, ਦੁਤਿਯੇਨ ਸਾਮਿਵਚਨਸਮਾਸੋ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦਸਦ੍ਦਾਨਂ ਨ ਯੁਜ੍ਜਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ। ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਾ ਵਾ ਪਠਮੇਨਤ੍ਥੇਨ ਸਮਾਨਾਧਿਕਰਣਸਮਾਸਵਸੇਨੇਵ ਯੋਜਨਾ ਯੁਜ੍ਜਤਿ ਪਾਦਸ੍ਸ ਪਜ੍ਜਮਾਨਕੋਟ੍ਠਾਸਭਾਵਤੋ। ਦੁਤਿਯੇਨਤ੍ਥੇਨ ਇਤਰਸਮਾਸੇਨੇਵ ਯੋਜਨਾ ਯੁਜ੍ਜਤਿ ਪਾਦਸ੍ਸ ਇਜ੍ਝਨਕਰਣੂਪਾਯਭਾਵਤੋ।

ਕੇਚੀਤਿ **ਧਮ੍ਮਸਿਰਿਤ੍ਥੇਰਂ** ਸਨ੍ਧਾਯ ਵਦਤਿ। **ਦੁਵਿਧਤ੍ਥਾਯਾ**ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਅਤ੍ਥਾਯ, ਵੁਦ੍ਧਿਅਤ੍ਥਾਯ ਚ। **ਵਿਸੁ**ਨ੍ਤਿ ''ਇਦ੍ਧਿ ਏਵ ਪਾਦੋ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦੋ''ਤਿ ਇਮਸ੍ਮਾ ਵਿਸੁਂ। **ਸਮਾਸਯੋਜਨਾਵਸੇਨਾ**ਤਿ ''ਇਦ੍ਧਿਯਾ ਪਾਦੋ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦੋ''ਤਿ ਏਵਂ ਸਮਾਸਯੋਜਨਾਵਸੇਨ। **ਯਥਾਯੁਤ੍ਤੋ**ਤਿ ਕਤ੍ਤੁਕਰਣਤ੍ਥੇਸੁ ਯੋ ਯੋ ਯੁਤ੍ਤੋ। **ਪਟਿਲਾਭਪੁਬ੍ਬਭਾਗਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਵਿਸੇਸਾਧਿਗਮਤਂਪੁਬ੍ਬਭਾਗਾਨਂ ਯਥਾਕ੍ਕਮਂ ਕਤ੍ਤਿਦ੍ਧਿਕਰਣਿਦ੍ਧਿਭਾਵਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ ਯੋਜਨਾ। ਉਤ੍ਤਰਚੂਲ਼ਭਾਜਨੀਯੇ ''ਛਨ੍ਦੋਯੇਵ ਛਨ੍ਦਿਦ੍ਧਿਪਾਦੋ, ਚਿਤ੍ਤਮੇਵ, ਵੀਰਿਯਮੇਵ, ਵੀਮਂਸਾਵ ਵੀਮਂਸਿਦ੍ਧਿਪਾਦੋ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਆਹ **''ਉਤ੍ਤਰਚੂਲ਼ਭਾਜਨੀਯੇ ਵਾ ਵੁਤ੍ਤੇਹਿ ਛਨ੍ਦਾਦੀਹਿ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦੇਹੀ''**ਤਿਆਦਿ।

ਛਨ੍ਦਚਿਤ੍ਤਵੀਮਂਸਿਦ੍ਧਿਪਾਦੇਸੁ ਤਾਵ ਯੁਤ੍ਤਂ ਪਧਾਨਸਙ੍ਖਾਰਗ੍ਗਹਣਂ ਅਪੁਬ੍ਬਤ੍ਤਾ, ਵੀਰਿਯਿਦ੍ਧਿਪਾਦੇ ਪਨ ਕਥਨ੍ਤਿ ਚੋਦਨਂ ਸਨ੍ਧਾਯਾਹ **''ਵੀਰਿਯਿਦ੍ਧਿਪਾਦਨਿਦ੍ਦੇਸੇ''**ਤਿਆਦਿ। ਯਦਿ ਦ੍ਵੇਯੇਵ ਸਮਨ੍ਨਾਗਮଙ୍ଗਾਨਿ, ਛਨ੍ਦਾਦਯੋ ਕਿਮਤ੍ਥਿਯਾਤਿ ਆਹ **''ਸਮਾਧਿਵਿਸੇਸਨਾਨੀ''**ਤਿ। **ਨ ਇਧ...ਪੇ॰... ਵੁਤ੍ਤਾ ਹੋਤਿ** ਅਤਬ੍ਬਿਸੇਸਨਤ੍ਤਾ। ਯਦਿਪਿ ਸਮਾਧਿਵਿਸੇਸਨਸਮਨ੍ਨਾਗਮଙ୍ଗਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਦ੍ਵਿਕ੍ਖਤ੍ਤੁਂ ਵੀਰਿਯਂ ਆਗਤਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਤਂ ਪਨ ''ਵੀਰਿਯਸਮਾਧਿਸਮਨ੍ਨਾਗਤ''ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਤਾਵਤਾਪਿ ਸਿਦ੍ਧਂ ਹੋਤਿ। ਏਵਂ ਸਿਦ੍ਧੇ ਸਤਿ ਪੁਨ ਵਚਨਂ ਵੀਰਿਯਨ੍ਤਰਸਬ੍ਭਾਵਂ ਨੁ ਖੋ ਦੀਪੇਤੀਤਿ ਕਦਾਚਿ ਆਸଙ੍କੇਯ੍ਯਾਤਿ ਤਦਾਸଙ୍କਾਨਿਵਤ੍ਤਨਤ੍ਥਂ **''ਵੀਰਿਯਞ੍ਚਾ''**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। **ਛਨ੍ਦਾਦੀਹਿ ਵਿਸਿਟ੍ਠੋ**ਤਿ ਛਨ੍ਦਾਦੀਨਂ ਅਧਿਪਤਿਪਚ੍ਚਯਤਾਵਿਸੇਸੇਨ ਵਿਸਿਟ੍ਠੋ। ਤੇਨੇਵ ਹਿ ਛਨ੍ਦਾਦਿਮੁਖੇਨੇਵ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦਾ ਦੇਸਿਤਾ। ਤਥਾ ਚ ਵੁਤ੍ਤਂ ''ਛਨ੍ਦਂ ਚੇ ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਧਿਪਤਿਂ ਕਰਿਤ੍ਵਾ ਲਭਤਿ ਸਮਾਧਿ''ਨ੍ਤਿਆਦਿ। **ਤਂਤਂਅਵਸ੍ਸਯਨਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਛਨ੍ਦਸ੍ਸ ਸਮਾਧਿਨੋ ਅਵਸ੍ਸਯਤਾਵਸੇਨ, ਪਚ੍ਚਯਵਿਸੇਸਤਾਯਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਉਪਾਯਤ੍ਥੇਨ...ਪੇ॰... ਵੁਤ੍ਤਾ ਹੋਤਿ** ਅਧਿਗਮੂਪਾਯਤਾਪਿ ਨਿਸ੍ਸਯਭਾਵੋਯੇਵਾਤਿ। **''ਤੇਨੇਵਾ''**ਤਿਆਦਿਨਾ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਂ ਛਨ੍ਦਾਦੀਨਂ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦਤਂ ਪਾਲ਼ਿਯਾਯੇਵ ਵਿਭਾਵੇਤਿ। ਤਤ੍ਥ **ਤੇਨੇ**ਵਾਤਿ ਛਨ੍ਦਾਦੀਨਂਯੇਵ ਉਪਾਯਤ੍ਥਭਾਵੇਨੇਵ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦਭਾਵਸ੍ਸ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਤ੍ਤਾ। **ਉਪਾਯਿਦ੍ਧਿਪਾਦਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਮੇ**ਵਾਤਿ ਛਨ੍ਦਾਦਿਕੇ ਧੁਰੇ ਜੇਟ੍ਠਕੇ ਪੁਬ੍ਬଙ୍ଗਮੇ ਕਤ੍ਵਾ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਤਸਮਾਧਿ ਛਨ੍ਦਾਦੀਨਂ ਇਦ੍ਧਿਯਾ ਅਧਿਗਮੂਪਾਯਤਾਦਸ੍ਸਨਂ ਉਪਾਯਿਦ੍ਧਿਪਾਦਦਸ੍ਸਨਂ, ਤਦਤ੍ਥਮੇਵ ''ਤਥਾਭੂਤਸ੍ਸ ਵੇਦਨਾਕ੍ਖਨ੍ਧੋ...ਪੇ॰... ਵਿਞ੍ਞਾਣਕ੍ਖਨ੍ਧੋ''ਤਿ ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਪਾਲ਼ਿਯਂ ਨਿਸ੍ਸਯਿਦ੍ਧਿਪਾਦਦਸ੍ਸਨਂ ਕਤਂ ਛਨ੍ਦਾਦਿਵਿਸਿਟ੍ਠਾਨਂਯੇਵ ਵੇਦਨਾਕ੍ਖਨ੍ਧਾਦੀਨਂ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਤ੍ਤਾ। ਏਵਞ੍ਚੇਤਂ ਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਿਤਬ੍ਬਂ। **ਅਞ੍ਞਥਾ** ਕੇਵਲਂ ਇਦ੍ਧਿਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਨਂਯੇਵ ਖਨ੍ਧਾਨਂ ਵਸੇਨ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦਭਾਵੇ ਗਯ੍ਹਮਾਨੇ **ਚਤੁਬ੍ਬਿਧਤਾ ਨ ਹੋਤਿ** ਵਿਸੇਸਕਾਰਣਾਭਾਵਤੋਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ।

੪੩੩. **ਤੋਸਨਂ** ਸਤ੍ਥੁ ਆਰਾਧਨਂ, ਸਿਕ੍ਖਾਯ ਵਾ। **ਥਾਮਭਾਵਤੋ**ਤਿ ਥਿਰਭਾਵਤੋ। ਕੁਲਾਪਦੇਸੇ ਜਾਤਿਮਾ ਪੁਰਿਸ੍ਸਰੋ ਹੋਤੀਤਿ **''ਪੁਬ੍ਬଙ୍ଗਮਤ੍ਤਾ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵਿਸਿਟ੍ਠਜਾਤਿਸਦਿਸਤਾ''**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਵਿਚਾਰਣਾਪਞ੍ਞਾਹੇਤੁਕਤ੍ਤਾ ਮਨ੍ਤਸ੍ਸ ਵੀਮਂਸਾਸਦਿਸਤਾ

ਸੁਵਿਞ੍ਞੇਯਜਾਵਾਤਿ ਨ ਉਦ੍ਧਟਾ।

ਛਨ੍ਦਾਦਿਕੇਤਿ ਛਨ੍ਦਸਮਾਧਿਪਧਾਨਸਙ੍ਖਾਰਾ, ਵੀਰਿਯਚਿੱਤਵੀਮੰਸਾਸਮਾਧਿਪਧਾਨਸਙ੍ਖਾਰਾਤਿ ਇਮੇ ਤਯੋ ਤਯੋ ਧਮ੍ਮੇ। **ਅਭੇਦਤੋ** ਭੇਦਂ ਅਕਤ੍ਵਾ ਅਭਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਇਦ੍ਧਿਭਾਵਸਾਮਞ੍ਞੇਨ, ਇਦ੍ਧਿਪਾਦਭਾਵਸਾਮਞ੍ਞੇਨ ਚ ਸਙ੍ਗਣ੍ਹਿਤ੍ਵਾ। ਤੇਨਾਹ "**ਸਮ੍ਪਿਣ੍ਡੇਤ੍ਵਾ**"ਤਿ। ਭੇਦਨਂ ਵਾ ਸਮ੍ਭੇਦਨਂ ਮਿਸ੍ਸੀਕਰਣਨ੍ਤਿ ਆਹ "**ਅਮਿਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ**"ਤਿ। ਤਥਾ ਹਿ ''ਸੇਸਾ ਪਨ ਸਮ੍ਪਯੁੱਤਕਾ ਚੱਤਾਰੋ ਖਨ੍ਧਾ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦਾਯੇਵਾ''ਤਿ (ਵਿਭਂ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੪੩੩) ਇਦ੍ਧਿਇਦ੍ਧਿਪਾਦੇ ਅਮਿਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾਪਿ ਕਥਿਤਂ। **ਵਿਸੇਸੇਨਾ**ਤਿ ਭੇਦੇਨ ਚਤੂਸੁ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦੇਸੁ ਅਸਮ੍ਮਿਸ੍ਸਭਾਵੇਨ ਆਵੇਣਿਕੱਤਾ। ਆਵੇਣਿਕਾ ਹਿ ਛਨ੍ਦਾਦਯੋ ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦਸ੍ਸ। **ਅਵਿਸੇਸੇਨਾ**ਤਿ ਅਭੇਦੇਨ, ਚਤੁਰਿਦ੍ਧਿਪਾਦਸਾਧਾਰਣਭਾਵੇਨਾਤਿ ਅੱਥੋ।

ਛਨ੍ਦਿਦ੍ਧਿਪਾਦਸਮਾਧਿਦ੍ਧਿਪਾਦਾਦਯੋਤਿ **ਆਦਿ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ਪਧਾਨਸਙ੍ਖਾਰਂ, ਵੀਰਿਯਚਿੱਤਵੀਮੰਸਾ ਚ ਸਙ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ। **ਪਾਦੋ**ਤਿ ਤੇਹਿ ਸਮ੍ਪਯੁੱਤਂ ਚਤੁਕ੍ਖਨ੍ਧਮਾਹ। ''ਛਨ੍ਦਿਦ੍ਧਿਪਾਦੇ ਪਵਿਸਨ੍ତੀ''ਤਿਆਦਿਨਾ **ਵਿਸਿਟ੍ਠੇਸ੍ਵੇਵ ਪਵੇਸਂ ਅਵਤ੍ਵਾ**। **ਚਤੂਸੂ**ਤਿ ਛਨ੍ਦੇ, ਸਮਾਧਿ, ਪਧਾਨਸਙ੍ਖਾਰਾ, ਤਂਸਮ੍ਪਯੁੱਤਾ ਖਨ੍ਧਾਤਿ ਏਵਂ ਚਤੂਸੁ। ਛਨ੍ਦਹੇਤੁਕੋ, ਛਨ੍ਦਾਧਿਕੋ ਵਾ ਸਮਾਧਿ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤੋਤਿ ਆਹ "**ਛਨ੍ਦਵਤੋ ਕੋ ਸਮਾਧਿ ਨ ਇਜ੍ਝਿਸ੍ਸਤੀ**"ਤਿ। **ਇਤੀ**ਤਿ ਏਵਂ ਅਨੇਨ ਪਕਾਰੇਨ, ਯਂ ਸਮਾਧਿਭਾਵਨਾਮੁਖਂ। ਸਮਾਧਿਭਾਵਨਾਨੁਯੋਗੇਨ ਭਾਵਿਤਾ ਖਨ੍ਧਾ **ਸਮਾਧਿਭਾਵਿਤਾ**।

"**ਯੇ ਹੀ**"ਤਿਆਦਿਨਾ ''ਅਭਿਨਵਂ ਨੱਥੀ''ਤਿ ਸਙ੍ਖੇਪਤੋ ਵੁੱਤਂ ਵਿਵਰਤਿ। **ਤਿਣ੍ਣਨ੍ਤਿ** ਛਨ੍ਦਸਮਾਧਿਪਧਾਨਸਙ੍ਖਾਰਾਨਂ। **ਇਦਨ੍ਤਿ** ''ਇਮੇ ਹਿ ਤਯੋ''ਤਿਆਦਿਵਚਨਂ। **ਪੁਰਿਮਸ੍ਸਾ**ਤਿ ''ਛਨ੍ਦੋ ਸਮਾਧੀ''ਤਿਆਦਿਵਚਨਸ੍ਸ। **ਕਾਰਣਭਾਵੇਨਾ**ਤਿ ਸਾਧਨਭਾਵੇਨ। **ਤੇਨਾ**ਤਿ ''ਇਮੇ ਹਿ ਤਯੋ ਧਮ੍ਮਾ''ਤਿਆਦਿਵਚਨੇਨ। ਯਸ੍ਮਾ ਛਨ੍ਦਾਦਯੋ ਤਯੋ ਧਮ੍ਮਾ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਂ, ਸਮ੍ਪਯੁੱਤਕਾਨਞ੍ਚ ਨਿਸ੍ਸਯਭਾਵੇਨ ਪਵੱਤਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਤੇਸਮ੍ਪਿ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦਭਾਵੋ ਵੁੱਤੋ। ਸੋ ਪਨ ਨਿਸ੍ਸਯਭਾਵੋ ਸਮ੍ਪਯੋਗਾਵਿਨਾਭਾਵੀਤਿ ਆਹ "**ਤਦਨ੍ਤੋਗਧੱਤਾ**"ਤਿ, ਸਮ੍ਪਯੁੱਤਕਨ੍ਤੋਗਧੱਤਾਤਿ ਅੱਥੋ। ਛਨ੍ਦਾਦੀਨਂ ਵਿਯ ਸਮ੍ਪਯੁੱਤਕ੍ਖਨ੍ਧਾਨਂ ਸਭਾਵਤੋ ਇਦ੍ਧਿਭਾਵੋ ਨੱਥੀਤਿ ਆਹ "**ਇਦ੍ਧਿਭਾਵਪਰਿਯਾਯੋ ਅੱਥੀ**"ਤਿ। ਤੇਨ ਵੁੱਤਂ "**ਸੇਸਾ ਸਮ੍ਪਯੁੱਤਕਾ...ਪੇ॰... ਨ ਅੱਤਨੋ ਸਭਾਵੇਨਾ**"ਤਿ। **ਏਕਦੇਸਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਛਨ੍ਦਾਦੀਨਂ। **ਚਤੁਨ੍ਨਮ੍ਪਿ** ਖਨ੍ਧਾਨਂ, ਛਨ੍ਦਾਦੀਨਂ ਵਾ **ਚਤੁਨ੍ਨਂ। ਪੁਨਪੀ**ਤਿ ''ਸਮ੍ਪਯੁੱਤਕਾ ਪਨਾ''ਤਿਆਦਿਂ ਸਨ੍ਧਾਯਾਹ। **ਇਮਿਨਾ** ਚਤੁਕ੍ਖਨ੍ਧਤਦੇਕਦੇਸਾਨਂ ਇਦ੍ਧਿਭਾਵਦੀਪਨੇਨ।

ਪੁੱਬੇ ਵੁੱਤਤੋ ਵਚਨਕ੍ਕਮੇਨ ਅਞ੍ਞਨ੍ਤਿ ਆਹ "**ਅਪੁੱਬਨ੍ਤਿ ਕਤ੍ਵਾ**"ਤਿ। ਕੇਨਟ੍ਠੇਨ ਇਦ੍ਧਿ ਪਟਿਲਾਭੋ, ਕੇਨਟ੍ਠੇਨ ਪਾਦੋ ਪੁੱਬਭਾਗੋਤਿ ਯਥਾਕ੍ਕਮਂ ਯੋਜਨਾ। ਯਦਿ ਪਤਿਟ੍ਠਾਨਟ੍ਠੇਨ ਪਾਦੋ, ਨਿਸ੍ਸਯਿਦ੍ਧਿਪਾਦੋਯੇਵ ਵੁੱਤੋ ਸਿਯਾ, ਨ ਉਪਾਯਿਦ੍ਧਿਪਾਦੋਤਿ ਆਹ "**ਉਪਾਯੋ ਚਾ**"ਤਿਆਦਿ। **ਸੱਬੱਥਾ**ਤਿ ਸੁੱਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯੇ, ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯੇ ਚ। ਤੇਨਾਹ "**ਸੁੱਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯੇ ਹੀ**"ਤਿਆਦਿ। **ਸਮਾਧਿਵਿਸੇਸਨਭਾਵੇਨਾ**ਤਿ ''ਛਨ੍ਦਾਧਿਪਤਿ, ਛਨ੍ਦਹੇਤੁਕੋ, ਛਨ੍ਦਾਧਿਕੋ ਵਾ ਸਮਾਧਿ ਛਨ੍ਦਸਮਾਧੀ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਸਮਾਧਿਸ੍ਸ ਵਿਸੇਸਨਭਾਵੇਨ । ''ਸਮਾਧਿਸੇਵਨਵਸੇਨਾ''ਤਿ ਚ ਪਾਠੋ। ਤੱਥ **ਸਮਾਧਿਸੇਵਨਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਛਨ੍ਦਾਧਿਕੇ ਅਧਿਪਤਿਂ ਕਰਿਤ੍ਵਾ ਸਮਾਧਿਸ੍ਸ ਆਸੇਵਨਵਸੇਨ। **ਉਪਾਯਭੂਤਾਨਨ੍ਤਿ** ''ਛਨ੍ਦਵਤੋ ਚੇ ਸਮਾਧਿ ਇਜ੍ਝਤਿ, ਮਯ੍ਹੇਵ ਇਜ੍ਝਤੀ''ਤਿ ਸਮਾਧਿਆਸੇਵਨਾਯ ਉਪਾਯਭੂਤਾਨਂ।

ਸੁੱਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੨. ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ

੪੪੪. ਸਾਧਿਪਤਿਵਾਰਾਨਿ ਅਟ੍ਠਸਤਾਨਿ, ਤੇਸੁ ਪਚ੍ਚੇਕਂ ਚੱਤਾਰੋ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦਾ ਨ ਸਮ੍ਭਵਨ੍ਤੀਤਿ ਆਹ "**ਸਾਧਿਪਤਿਵਾਰਾਨਂ ਪਰਿਪੁਣ੍ਣਾਨਂ ਅਭਾਵਾ**"ਤਿ। ਤੱਥ ਕਾਰਣਮਾਹ "**ਨ ਹਿ ਅਧਿਪਤੀਨਂ ਅਧਿਪਤਯੋ ਵਿਜ੍ਜਨ੍ਤੀ**"ਤਿ। ਯਦਿ ਹਿ ਅਧਿਪਤੀ ਸਿਯੁਂ ਸਾਧਿਪਤੀਤਿ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦਭੇਦੇਨ ਦ੍ਵੱਤਿਂਸ ਨਯਸਤਾਨਿ, ਸੁਦ੍ਧਿਕਾਨਿ ਅਟ੍ਠਾਤਿ ਚੱਤਾਰਿ ਨਯਸਹਸ੍ਸਾਨਿ ਭਵੇਯ੍ਯੁਂ, ਤਂ ਪਨ ਨੱਥੀਤਿ

ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਯਤ੍ਤਕਾ ਪਨ ਨਯਾ ਇਧ ਲਬ੍ਭਨ੍ਤਿ, ਤं ਦਸ੍ਸੇਤੁं “**ਏਕੇਕਸ੍ਮਿं ਪਨਾ**”ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤं। ਸੁਦ੍ਧਿਕਾਨਿ ਅਟ੍ਠ ਨਯਸਤਾਨਿ ਸਾਧਿਪਤਿਕਾਨਿਪਿ ਅਟ੍ਠੇਵਾਤਿ ਚਤੁਨ੍ਨं ਮਗ੍ਗਾਨं ਵਸੇਨ ਸੋਲ਼ਸ ਨਯਸਤਾਨਿ।

ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੩. ਪਞ੍ਹਪੁਚ੍ਛਕਵਣ੍ਣਨਾ

ਸਯं ਜੇਟ੍ਠਕਭਾਵੇਨ ਪਵਤ੍ਤਨਤੋ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਅਧਿਪਤਯੋ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞं ਗਰੁं ਨ ਕਰੋਨ੍ਤਿ। ਤਸ੍ਮਾ ‘‘ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਇਦ੍ਧਿਪਾਦਾ ਨ ਮਗ੍ਗਾਧਿਪਤਿਨੋ’’ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਤੇਨਾਹ “**ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਸ੍ਸ ਪਨ ਅਧਿਪਤਯੋ ਨ ਭਵਨ੍ਤੀ**”ਤਿ। **ਏਤਮਤ੍ਥਨ੍ਤਿ** ‘‘ਅਧਿਪਤਯੋ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਸ੍ਸ ਅਧਿਪਤੀ ਨ ਭਵਨ੍ਤੀ’’ਤਿ ਏਤਮਤ੍ਥं। **ਅਧਿਪਤਿਨੋ**ਤਿ ਅਧਿਪਤਿ ਭਵਿਤੁं ਸਮਤ੍ਥਸ੍ਸ। **ਅਧਿਪਤਿं ਨ ਕਰੋਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਅਧਿਪਤਿं ਕਤ੍ਵਾ ਗਰੁं ਕਤ੍ਵਾ ਨਪ੍ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ। **ਅਧਿਪਤੀਨं ਸਹਭਾਵੇ**ਤਿ ਅਧਿਪਤਿਕਿਚ੍ਚਕਰਣੇਨ ਸਹਪਵਤ੍ਤਿਯं। “**ਅਵੀਮंਸਾਧਿਪਤਿਕਸ੍ਸ ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਅਭਾਵਾ**”ਤਿ ਇਦं ‘‘ਅਧਿਪਤਿਤਾਸਮਤ੍ਥਾ ਧਮ੍ਮਾ ਅਧਿਪਤਿਭਾਵੇਨੇਵ ਪਵਤ੍ਤੇਯ੍ਯੁ’’ਨ੍ਤਿ ਦੋਸਾਰੋਪਨਵਸੇਨਾਹ, ਨ ਯਥਾਧਿਗਤਵਸੇਨ। ਅਧਿਪਤਿਧਮ੍ਮਾਨਞ੍ਹਿ ਪੁਬ੍ਬਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰੇ ਸਤਿ ਅਧਿਪਤਿਭਾਵੇਨ ਪਵਤ੍ਤਿ, ਨ ਅਞ੍ਞਥਾਤਿ ਸਹਭਾਵੇਪਿ ਤਦਭਾਵं ਸਨ੍ਧਾਯ ਵਿਸੇਸਨं ਨ ਕਤੁਬ੍ਬं ਸਿਯਾਤਿ ਸਕ੍ਕਾ ਵਤ੍ਤੁं। **ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞਾਧਿਪਤਿਕਰਣਭਾਵੇ**ਤਿ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞं ਅਧਿਪਤਿं ਕਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਿਯं। ਵੀ**ਮंਸਾਧਿਪਤਿਕਤ੍ਤੁਵਚਨ**ਨ੍ਤਿ ਵੀਮंਸਾਧਿਪਤਿਕਭਾਵਸ੍ਸ ਵਚਨं। **ਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬं ਸਿਯਾ** ਸਬ੍ਬੇਸਮ੍ਪਿ ਅਧਿਪਤੀਨं ਸਾਧਿਪਤਿਕਤ੍ਤਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। **ਸਹਭਾਵੋ ਪਟਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਏਵ** ਸਾਧਿਪਤਿਭਾਵਸ੍ਸ ਅਨੇਕंਸਿਕਤਾਵਚਨਤੋ।

ਪਞ੍ਹਪੁਚ੍ਛਕਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਇਦ੍ਧਿਪਾਦਵਿਭਙ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੧੦. ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਵਿਭਙ੍ਗੋ

੧. ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯਂ

ਪਠਮਨਯਵਣ੍ਣਨਾ

੪੬੬. ਪਤਿਟ੍ਠਾਨਂ ਇਧ ਸਂਸਾਰੇ ਅਵਟ੍ਠਾਨਂ, ਤਸ੍ਸ ਮੂਲਂ ਕਿਲੇਸਾਤਿ ਆਹ "**ਕਿਲੇਸਵਸੇਨ ਪਤਿਟ੍ਠਾਨ**"ਨ੍ਤਿ। ਪਤਿਟ੍ਠਾਨਾਯ ਪਨ ਬਜਾਪਾਰਾਪਤ੍ਤਿ ਕਮ੍ਮਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ "**ਅਭਿਸਙ੍ਖਾਰਵਸੇਨ ਆਯੂਹਨਾ**"ਤਿ। ਯਸ੍ਮਾ ਕਿਲੇਸੇਸੁ ਤਣ੍ਹਾਦਿਟ੍ਠਿਯੋ ਤਣ੍ਹਾਦਿਟ੍ਠਿਚਰਿਤਾਨਂ ਵਿਸੇਸਤੋ ਸਂਸਾਰਨਾਯਿਕਾ, ਕਿਲੇਸਸਹਿਤਮੇਵ ਚ ਕਮ੍ਮਂ ਪਤਿਟ੍ਠਾਨਾਯ ਹੋਤਿ, ਨ ਕੇਵਲਂ, ਤਸ੍ਮਾ ਵੁਤ੍ਤਂ "**ਤਣ੍ਹਾਦਿਟ੍ਠੀਹਿ...ਪੇ॰... ਆਯੂਹਨਾ**"ਤਿ। ਤਥਾ ਤਣ੍ਹਾਯ ਭਵਸ੍ਸਾਦਭਾਵਤੋ, ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਵਿਭਵਾਭਿਨਨ੍ਦਨਭੂਤਾਯ ਵਿਭਵਾਭਿਸਙ੍ਖਰਣਭਾਵਤੋ "**ਤਣ੍ਹਾਵਸੇਨ ਪਤਿਟ੍ਠਾਨਂ, ਦਿਟ੍ਠਿਵਸੇਨ ਆਯੂਹਨਾ**"ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਦਿਟ੍ਠੀਸੁਪਿ ਅਨ੍ਤੋਮੁਖਪ੍ਪਵਤ੍ਤਾਯ ਭਵਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਵਿਸੇਸਤੋ ਸਂਸਾਰੇ ਅਵਟ੍ਠਾਨਂ, ਯਤੋ ਓਲੀਯਨਾਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤੀਤਿ ਆਹ "**ਸਸ੍ਸਤਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਪਤਿਟ੍ਠਾਨ**"ਨ੍ਤਿ। ਬਹਿਮੁਖਪ੍ਪਵਤ੍ਤਾਪਿ ਵਿਭਵਦਿਟ੍ਠਿ ਭਵਾਭਿਸਙ੍ਖਰਣਂ ਨਾਤਿਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ "**ਉਚ੍ਛੇਦਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਆਯੂਹਨਾ**"ਤਿ। ਲਯਾਪਤ੍ਤਿ ਯਥਾਰਦ੍ਧਸ੍ਸ ਆਰਮ੍ਭਸ੍ਸ ਅਨਿਟ੍ਠਾਨਂ ਅਨ੍ਤੋਸਙ੍ਕੋਚਭਾਵਤੋਤਿ ਆਹ "**ਲੀਨਵਸੇਨ ਪਤਿਟ੍ਠਾਨ**"ਨ੍ਤਿ। ਉਦ੍ਧਤਾਪਤ੍ਤਿ ਅਨੁਪਾਯਭੂਤਾ ਬਜਾਪਾਰਾਪਤ੍ਤਿ ਅਸਙ੍ਕੋਚਭਾਵਤੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ "**ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਵਸੇਨ ਆਯੂਹਨਾ**"ਤਿ। ਤਥਾ ਕੋਸਜ੍ਜਪਕ੍ਖਿਕਤ੍ਤਾ ਚ ਕਾਮਸੁਖਾਨੁਯੋਗਸ੍ਸ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਪਕ੍ਖਿਕਤ੍ਤਾ ਚ ਅਤ੍ਤਕਿਲਮਥਾਨੁਯੋਗਸ੍ਸ ਤਦੁਭਯਵਸੇਨ ਪਤਿਟ੍ਠਾਨਾਯੂਹਨਾ ਵੁਤ੍ਤਾ, ਇਤਰਂ ਵੁਤ੍ਤਨਯਾਨੁਸਾਰੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। **ਇਧਾ**ਤਿ ਇਮਿਸ੍ਸਾ **ਸਮ੍ਮੋਹਵਿਨੋਦਨਿਯਾ**। **ਅਵੁਤ੍ਤਾਨ**ਨ੍ਤਿ ''ਕਿਲੇਸਵਸੇਨ ਪਤਿਟ੍ਠਾਨ''ਨ੍ਤਿਆਦੀਨਂ ਵਸੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ ਪਤਿਟ੍ਠਾਨਾਯੂਹਨਾਤਿ ਯੋਜਨਾ।

ਸਮਪ੍ਪਵਤ੍ਤੇ ਧਮ੍ਮੇਤਿ ਲੀਨੁਦ੍ਧਚ੍ਚਵਿਰਹੇਨ ਸਮਪ੍ਪਵਤ੍ਤੇ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਧਮ੍ਮੇ। **ਪਟਿਸਞ੍ਚਿਕ੍ਖਤੀ**ਤਿ ਪਤਿਰੂਪਂ ਸਙ੍ਕਲੇਤਿ ਗਣੇਤਿ ਤੁਲੇਤਿ। ਤੇਨਾਹ "**ਉਪਪਤ੍ਤਿਤੋ ਇਕ੍ਖਤੀ**"ਤਿ। **ਤਦਾਕਾਰੋ**ਤਿ ਪਟਿਸਙ੍ਖਾਨਾਕਾਰੋ ਉਪਪਤ੍ਤਿਤੋ ਇਕ੍ਖਨਾਕਾਰੋ। **ਏਵਞ੍ਚ ਕਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਪਟਿਸਙ੍ਖਾਨਸਭਾਵਤ੍ਤਾ ਏਵ ਉਪੇਕ੍ਖਾਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਸ੍ਸ। **ਪਚ੍ਛਿਮਪਚ੍ਛਿਮਕਾਰਣਭਾਵੋ**ਤਿ ਪਚ੍ਛਿਮਸ੍ਸ ਪਚ੍ਛਿਮਸ੍ਸ ਕਾਰਣਭਾਵੋ। ਪੁਰਿਮਂ ਪੁਰਿਮਞ੍ਹਿ ਪਚ੍ਛਿਮਸ੍ਸ ਪਚ੍ਛਿਮਸ੍ਸ ਵਿਸੇਸਪਚ੍ਚਯੋਤਿ।

੪੬੭. ਅਵਿਪਰੀਤਕਾਯਾਦਿਸਭਾਵਗ੍ਗਹਣਸਮਤ੍ਥਤਾਯ **ਬਲਵਤੀ ਏਵ ਸਤਿ**। **ਪਞ੍ਞਾ ਗਹਿਤਾ** ਸਤਿਨੇਪਕ੍ਕੇਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਏਵਂਚਿਤ੍ਤੋ**ਤਿ ਏਵਂ ਲਾਭਸਕ੍ਕਾਰਸਿਲੋਕਸਨ੍ਨਿਸ੍ਸਿਤਚਿਤ੍ਤੋ। **ਚਿਰਕਤਵਤ੍ਤਾਦਿਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਚਿਰਕਤਵਤ੍ਤਾਦਿਸੀਸੇਨ। "**ਵੁਤ੍ਤੇ**"ਤਿ ਇਮਿਨਾਪਿ ''ਕਤ੍ਵਾ ਆਹ ਕਾਯਵਿਞ੍ਞਤ੍ਤਿਂ...ਪੇ॰... ਕੋਟ੍ਠਾਸ''ਨ੍ਤਿ ਯੋਜਨਾ।

ਪਰੇਸਨ੍ਤਿ ਨ ਅਨਨ੍ਤਰਾਨਂ। **ਸਬ੍ਬੇਸਂ...ਪੇ॰... ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾ** ''ਸਬ੍ਬੇ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾ ਸਬ੍ਬੇਸਂ ਪਚ੍ਚਯਵਿਸੇਸਾ ਹੋਨ੍ਤਿਯੇਵਾ''ਤਿ। ਕਾਮੇਤੀਤਿ ਕਾਮੋ, ਅਸ੍ਸਾਦਨਵਸੇਨ ਆਮਸਤੀਤਿ ਆਮਿਸਂ, ਕਾਮੋਵ ਆਮਿਸਨ੍ਤਿ **ਕਾਮਾਮਿਸਂ,** ਕਿਲੇਸਕਾਮੋ। ਵਤ੍ਥੁਕਾਮੋ ਪਨ ਆਮਸੀਯਤੀਤਿ **ਆਮਿਸਂ**। ਏਵਂ ਸੇਸਦ੍ਵਯਮ੍ਪਿ। ਤੇਸੁ ਲੋਕੀਯਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਸੁਖਵਿਸੇਸਾਤਿ **ਲੋਕੋ,** ਉਪਪਤ੍ਤਿਵਿਸੇਸੋ। **ਵਟ੍ਟਂ** ਸਂਸਾਰੋ। ਕਾਮਸ੍ਸਾਦਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤੋ ਲੋਭੋ **ਕਾਮਾਮਿਸਂ**। ਭਵਵਿਸੇਸਪਤ੍ਥਨਾਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤੋ **ਲੋਕਾਮਿਸਂ**। ਵਿਭਵੋ ਨਾਮ ਕਿਮਤ੍ਥਿਯੋ, ਕੋ ਵਾ ਤਂ ਅਭਿਪਤ੍ਥੇਯਜਾਤਿ ਵਟ੍ਟਾਨੁਗੇਧਭੂਤੋ ਲੋਭੋ ਵਟ੍ਟਾਮਿਸਨ੍ਤਿ ਚ ਵਦਨ੍ਤਿ। **ਤਦਾਰਮ੍ਮਣ**ਨ੍ਤਿ ਤਸ੍ਸਾ ਤਣ੍ਹਾਯ ਆਰਮ੍ਮਣਂ, ਰੂਪਾਦਿ। **ਲੋਕਧਮ੍ਮਾ** ਲਾਭਾਦਯੋ। ਵੁਤ੍ਤਾਵਸੇਸਾ ਸਬ੍ਬਾਵ ਤਣ੍ਹਾ **ਸਂਸਾਰਜਨਕੋ ਰਾਗੋ**।

ਪਠਮਨਯਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਦੁਤਿਯਨਯਵਣ੍ਣਨਾ

੪੬੮-੯. ਸਬ੍ਬੇ ਸਤ੍ਤਾਤਿ ਕਾਮਭਵਾਦੀਸੁ, ਸਞ੍ਞੀਭਵਾਦੀਸੁ, ਏਕਵੋਕਾਰਭਵਾਦੀਸੁ ਚ ਸਬ੍ਬਭਵੇਸੁ ਸਬ੍ਬੇ ਸਤ੍ਤਾ। ਆਹਾਰਤੋ ਠਿਤਿ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ **ਆਹਾਰਟ੍ਠਿਤਿਕਾ,** ਪਚ੍ਚਯਟ੍ਠਿਤਿਕਾ। ਯੇਨ ਪਚ੍ਚਯੇਨ ਤੇ ਤਿਟ੍ਠਨ੍ਤਿ, ਸੋ ਏਕੋਵ ਧਮ੍ਮੋ ਞਾਤਪਰਿਞ੍ਞਾਸਙ੍ਖਾਤਾਯ ''ਆਹਾਰਟ੍ਠਿਤਿਕਾ''ਤਿ ਅਭਿਞ੍ਞਾਯ ਅਭਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯੋ। **ਦ੍ਵੇ ਧਾਤੁਯੋ**ਤਿ ਸਙ੍ਖਤਾਸਙ੍ਖਤਧਾਤੁਯੋ। **ਤਿਸ੍ਸੋ ਧਾਤੁਯੋ**ਤਿ ਕਾਮਧਾਤੁਰੂਪਧਾਤੁਅਰੂਪਧਾਤੁਯੋ। **ਪਞ੍ਚ ਵਿਮੁਤ੍ਤਾਯਤਨਾਨੀ**ਤਿ ''ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਭਿਕ੍ਖੁਨੋ ਸਤ੍ਥਾ ਧਮ੍ਮੰ ਦੇਸੇਤਿ ਅਞ੍ਞਤਰੋ ਵਾ ਗਰੁਟ੍ਠਾਨਿਯੋ''ਤਿਆਦਿਨਾ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੨੨, ੩੫੫; ਅ॰ ਨਿ॰ ੫.੨੬) ਆਗਤਾਨਿ ਵਿਮੁਚ੍ਚਨਕਾਰਣਾਨਿ। **ਅਨੁਤ੍ਤਰਿਯਾਨੀ**ਤਿ ਦਸ੍ਸਨਾਨੁਤ੍ਤਰਿਯਾਦੀਨਿ ਛ ਅਨੁਤ੍ਤਰਿਯਾਨਿ। **ਨਿਦ੍ਦਸਵਤ੍ਥੂਨੀ**ਤਿ ਯੇਹਿ ਕਾਰਣੇਹਿ ਨਿਦ੍ਦਸੋ ਹੋਤਿ, ਤਾਨਿ ਨਿਦ੍ਦਸਵਤ੍ਥੂਨਿ ਨਾਮ। ਦੇਸਨਾਮਤ੍ਤਞ੍ਚੇਤੰ। ਖੀਣਾਸਵੋ ਹਿ ਦਸਵਸ੍ਸੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬੁਤੋ ਪੁਨ ਦਸਵਸ੍ਸੋ ਨ ਹੋਤਿ। ਨ ਕੇਵਲਞ੍ਚ ਦਸਵਸ੍ਸੋ, ਨਵਵਸ੍ਸੋਪਿ... ਪੇ॰... ਏਕਮੁਹੁਤ੍ਤਿਕੋਪਿ ਨ ਹੋਤਿਯੇਵ ਪੁਨ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਯਾ ਅਭਾਵਾ, ਅਟ੍ਠੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਵਸੇਨ ਪਨੇਵੰ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਤਾਨਿ ਪਨ ''ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖੁ, ਸਿਕ੍ਖਾਸਮਾਦਾਨੇ ਤਿਬ੍ਬਚ੍ਛਨ੍ਦੋ ਹੋਤੀ''ਤਿਆਦਿਨਾ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੩੧) ਸੁਤ੍ਤੇ ਆਗਤਾਨਿਯੇਵ। ''ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਸ੍ਸ ਪੁਰਿਸਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿ ਨਿਜ੍ਜਿਣ੍ਣਾ ਹੋਤੀ''ਤਿਆਦੀਨਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੩੬੦; ਅ॰ ਨਿ॰ ੧੦.੧੦੬) **ਦਸ ਨਿਜ੍ਜਰਵਤ੍ਥੂਨਿ। ਖਨ੍ਧਾਦਯੋ**ਤਿ ਖਨ੍ਧਾਯਤਨਧਾਤਾਦਯੋ। **ਵਿਨਨ੍ਧਨ**ਨ੍ਤਿ ''ਭਵਾਦਿਵਿਨਨ੍ਧਨਟ੍ਠੇਨ ਵਾਨੰ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਤਣ੍ਹਾ''ਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਗਮਨ**ਨ੍ਤਿ ਅਸ੍ਸਾਦਨਵਸੇਨ ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਪਵਤ੍ਤਿਮਾਹ। ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤੰ **"ਪਿਯਰੂਪਸਾਤਰੂਪੇਸੂ"**ਤਿ।

ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਸਹਗਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ ਵਿਞ੍ਞਤ੍ਤਿਸਮੁਟ੍ਠਾਪਕਤ੍ਤਾ। ''ਮਗ੍ਗੰ ਅਪ੍ਪਤ੍ਤੰ ਕਾਯਿਕੰ ਵੀਰਿਯ''ਨ੍ਤਿ ਵਿਸੇਸੇਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਪਨ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਵੀਰਿਯਮ੍ਪਿ ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਕਾਯਿਕੰ ਨਾਮ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਦੀਪਿਤੰ ਹੋਤਿ।

ਰੂਪਾਵਚਰੇ ਪੀਤਿਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੋਤਿ ਨ ਵੁਚ੍ਚਤੀਤਿ ਆਹ **"ਰੂਪਾਵਚਰੇ...ਪੇ॰... ਪਟਿਕ੍ਖਿਤ੍ਤਾ"**ਤਿ। ਯਥਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਸਹਗਤਾ ਪੀਤਿ ਪਰਿਯਾਯੇਨ ''ਪੀਤਿਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੋ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਏਵੰ ਰੂਪਾਵਚਰੇ ਪੀਤਿ ਨਿਬ੍ਬੇਧਭਾਗਿਯਾ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਾ ਸਿਯਾ। ਏਵੰ ਲਬ੍ਭਮਾਨਾਪਿ ਅਲਬ੍ਭਮਾਨੰ ਉਪਾਦਾਯ ਨ ਵੁਤ੍ਤਾ। **"ਅਵਿਤਕ੍ਕਅਵਿਚਾਰਾ"**ਤਿ ਵਿਸੇਸਨੰ ਸਨ੍ਤਪਣੀਤਾਯ ਪੀਤਿਯਾ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੰ। **ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਭੂਤਾ**ਤਿ ਪਰਿਯਾਯਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਭੂਤਾ। **ਅਵਿਤਕ੍ਕਅਵਿਚਾਰੋ ਪੀਤਿ...ਪੇ॰... ਨ ਵੁਤ੍ਤੋ** ਸਵਿਤਕ੍ਕਸਵਿਚਾਰਤ੍ਤਾ ਤਸ੍ਸ। ਨ ਹਿ ਕਾਮਾਵਚਰਾ ਅਵਿਤਕ੍ਕਅਵਿਚਾਰਾ ਪੀਤਿ ਅਤ੍ਥਿ।

ਇਧ ਵੁਤ੍ਤੋ ਪਰਿਯਾਯੇਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਮਗ੍ਗਪਟਿਵੇਧਾਨੁਲੋਮਨਤੋ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਯ ਵਿਯ ਪਾਦਕਜ੍ਝਾਨੇਸੁਪਿ ਸਤਿਆਦਯੋ ''ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਾ''ਤ੍ਵੇਵ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤੀਤਿ ਆਹ **"ਨਿਬ੍ਬੇਧਭਾਗਿਯਤ੍ਤਾ ਨ ਪਟਿਕ੍ਖਿਪਿਤਬ੍ਬੋ"**ਤਿ। ਏਵੰ ਕਸਿਣਜ੍ਝਾਨਾਦੀਸੁ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੇ ਉਦ੍ਧਰਨ੍ਤਾਨੰ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੰ ਵਤ੍ਵਾ ਅਨੁਦ੍ਧਰਨ੍ਤਾਨੰ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੰ ਵਤ੍ਤੁੰ **"ਅਨੁਦ੍ਧਰਨ੍ਤਾ ਪਨਾ"**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤੇ ਹਿ ਆਸਨ੍ਨੇਕਨ੍ਤਕਿਚ੍ਚਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੀਹਿ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਕ੍ਖਣੇ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੇ ਉਦ੍ਧਰਨ੍ਤਿ, ਨ ਝਾਨਕ੍ਖਣੇ ਤਦਭਾਵਤੋ। ਤੇਨਾਹ **"ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਕਿਚ੍ਚਸ੍ਸ ਵਿਯ...ਪੇ॰... ਨ ਉਦ੍ਧਰਨ੍ਤੀ"**ਤਿ। ਕਸਿਣਨਿਸ੍ਸਨ੍ਦੋ ਅਰੂਪਾਨੀਤਿ ਆਹ **"ਤਦਾਯਤ੍ਤਾਨੀ"**ਤਿ।

ਦੁਤਿਯਨਯਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਤਤਿਯਨਯਵਣ੍ਣਨਾ

੪੭੦-੧. ਵੋਸ੍ਸਜ੍ਜਨੰ ਪਹਾਨੰ ਵੋਸ੍ਸਗ੍ਗੋ, ਵੋਸ੍ਸਜ੍ਜਨੰ ਵਾ ਵਿਸ੍ਸਟ੍ਠਭਾਵੋ ਨਿਰਾਸਙ੍ਕਾਨੁਪ੍ਪਵੇਸੋਤਿ ਆਹ **"ਵੋਸ੍ਸਗ੍ਗਸਦ੍ਦੋ...ਪੇ॰... ਦੁਵਿਧਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾ"**ਤਿ। ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਕ੍ਖਣੇ **ਤਦਙ੍ਗਤਨ੍ਨਿਨ੍ਨਪ੍ਪਕਾਰੇਨ,** ਮਗ੍ਗਕ੍ਖਣੇ **ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਤਦਾਰਮ੍ਮਣਕਰਣਪ੍ਪਕਾਰੇਨ।**

ਤਤਿਯਨਯਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੨. ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ

੪੭੨. ਉਪੇਕ੍ਖਨਮੁਪੇਕ੍ਖਾਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਸ੍ਸ ਸਭਾਵੋ, ਸੋ ਚ ਸਮਾਧਿਵੀਰਿਯਸਮ੍ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੇ ਵਿਯ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਨਂ ਊਨਾਧਿਕਭਾਵਬਜਾਵਟੋ ਅਹੁਤ੍ਵਾ ਤੇਸਂ ਅਨੂਨਾਨਧਿਕਭਾਵੇ ਮਜ੍ਝਤ੍ਤਾਕਾਰਪ੍ਪਵਤ੍ਤੀਤਿ ਇਮਮਤ੍ਥਂ ਆਹ “**ਉਪੇਕ੍ਖਨਵਸੇਨਾ**”ਤਿਆਦਿਨਾ। ਤਤ੍ਥ **ਉਪਪਤ੍ਤਿਤੋ ਇਕ੍ਖਨ**ਨ੍ਤਿ ਪਟਿਸਙ੍ਖਾਨਮਾਹ।

ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗਵਿਭਙ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੧੧. ਮਗ੍ਗਙ੍ਗਵਿਭਙ੍ਗੋ

੨. ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ

੪੯੦. ਅਭਿਧਮ੍ਮੇਤਿ ਧਮ੍ਮਸਙ੍ਗਹੇ। ਸੋ ਹਿ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਿਤਾਭਿਧਮ੍ਮਦੇਸਨਾ, ਨ ਵਿਭਙ੍ਗਦੇਸਨਾ ਵਿਯ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਨਯਵਿਮਿਸ੍ਸਾ। **ਅਰਿਯੋਪਪਦਤਂ ਨ ਕਰੋਤਿ** ਵਿਨਾਪਿ ਤੇਨਸ੍ਸ ਅਰਿਯਭਾਵਸਿਦ੍ਧਿਤੋ। ਤੇਨਾਹ ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਂ ‘‘ਯਥਾ ਹੀ’’ਤਿਆਦਿ।

੪੯੩. “ਲੋਕਿਯਕਾਲੇਨਾ”ਤਿ ਇਦਂ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਭਾਵਨਾਨੁਭਾਵੇਨ ਕਿਚ੍ਚਾਤਿਰੇਕਸਿਦ੍ਧੀਤਿ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਏਤੇਸ**ਨ੍ਤਿ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਆਦੀਨਂ। ਅਪ੍ਪਹਾਨੇ, ਪਹਾਨੇ ਚ ਆਦੀਨਵਾਨਿਸਂਸਵਿਭਾਵਨਾਦਿਨਾ ਵਿਸੇਸਪ੍ਪਚ੍ਚਯਤ੍ਤਾ **ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਆਦੀਨਿ ਮਿਚ੍ਛਾਵਾਚਾਦੀਨਿ ਪਜਹਾਪੇਨ੍ਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾਨਿ**। ਮਿਚ੍ਛਾਵਾਚਾਦਿਤੋ ਨਿਵਤ੍ਤਿ ਸਮ੍ਮਾਵਾਚਾਦਿਕਿਰਿਯਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ **“ਸਮ੍ਮਾਵਾਚਾਦਿਕਿਰਿਯਾ ਹਿ ਵਿਰਤੀ”**ਤਿ। ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਆਦਯੋ ਵਿਯ **ਨ ਕਾਰਾਪਕਭਾਵੇਨ,** ਤਂਸਮਙ੍ਗੀਪੁਗ੍ਗਲੋ ਵਿਯ **ਨ ਕਤ੍ਤੁਭਾਵੇਨ। ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਕ੍ਖਣੇਪੀ**ਤਿ ਨ ਕੇਵਲਂ ਲੋਕਿਯਕ੍ਖਣੇਯੇਵ, ਅਥ ਖੋ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਕ੍ਖਣੇਪਿ।

ਖਨ੍ਧੋਪਧਿਂ ਵਿਪਚ੍ਚਤੀਤਿ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਦਾਯਿਕਂ ਸਨ੍ਧਾਯਾਹ। **ਤਤ੍ਥ ਵਿਪਚ੍ਚਤੀ**ਤਿ ਪਵਤ੍ਤਿਵਿਪਾਕਦਾਯਿਕਂ।

ਏਕੇਕਨ੍ਤਿ ‘‘ਤਤ੍ਥ ਕਤਮਾ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠੀ’’ਤਿਆਦਿਨਾ ਏਕੇਕਂ ਅਙ੍ਗਂ ਪੁਚ੍ਛਿਤ੍ਵਾ। **ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸੇ**ਵਾਤਿ ਏਕੇਕਅਙ੍ਗਸ੍ਸੇਵ, ਨ ਅਙ੍ਗਸਮੁਦਾਯਸ੍ਸ। **ਸਹ ਪਨ ਪੁਚ੍ਛਿਤ੍**ਵਾਤਿ ‘‘ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੋ ਪਞ੍ਚਙ੍ਗਿਕੋ ਮਗ੍ਗੋ’’ਤਿ ਪੁਚ੍ਛਿਤ੍ਵਾ। **ਏਕਤੋ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਪਟਿਨਿਦ੍ਦੇਸਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਯਦਿਪਿ ‘‘ਤਤ੍ਥ ਕਤਮਾ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿ? ਯਾ ਪਞ੍ਞਾ’’ਤਿਆਦਿਨਾ (ਵਿਭ॰ ੪੯੫) ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਂ ਕਤਂ, ‘‘ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੋ ਪਞ੍ਚਙ੍ਗਿਕੋ ਮਗ੍ਗੋ’’ਤਿ (ਵਿਭ॰ ੪੯੪) ਪਨ ਏਕਤੋ ਕਤਾਯ ਪੁਚ੍ਛਾਯ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਵਸੇਨ ਪਟਿਨਿਦ੍ਦੇਸਭਾਵਤੋ ਨ ਪਾਟਿਯੇਕ੍ਕਂ ਪੁਚ੍ਛਾਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਂ ਨਾਮ ਹੋਤਿ। ਕਸ੍ਮਾ ਪਨੇਤ੍ਥ ਪਞ੍ਚਙ੍ਗਿਕਵਾਰੇ ਏਵ ਪਾਟਿਯੇਕ੍ਕਂ ਪੁਚ੍ਛਾਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਂ ਕਤਂ, ਨ ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕਵਾਰੇਤਿ ਚੋਦਨਂ ਸਨ੍ਧਾਯਾਹ **“ਤਤ੍ਥਾ”**ਤਿਆਦਿ। **ਏਕੇਕਮੁਖਾਯਾ**ਤਿ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਆਦਿਮੁਖਾਯ। ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ ‘‘ਅਰਿਯਂ ਵੋ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਂ ਦੇਸੇਸ੍ਸਾਮਿ ਸਉਪਨਿਸਂ ਸਪਰਿਕ੍ਖਾਰ’’ਨ੍ਤਿਆਦਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੫.੨੮)। **ਪੁਬ੍ਬਸੁਦ੍ਧਿਯਾ ਸਿਜ੍ਝਨ੍ਤਿ**। ਤਥਾ ਹਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ‘‘ਪੁਬ੍ਬੇਵ ਖੋ ਪਨਸ੍ਸ ਕਾਯਕਮ੍ਮਂ ਵਚੀਕਮ੍ਮਂ ਆਜੀਵੋ ਸੁਪਰਿਸੁਦ੍ਧੋ ਹੋਤੀ’’ਤਿ (ਮ॰ ਨਿ॰ ੩.੪੩੧), ਤਸ੍ਮਾ ਸਮ੍ਮਾਵਾਚਾਦਿਮੁਖਾ ਭਾਵਨਾ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਤੇਨਾਹ **“ਨ ਮਗ੍ਗਸ੍ਸ ਉਪਚਾਰੇਨਾ”**ਤਿ।

ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਮਗ੍ਗਙ੍ਗਵਿਭਙ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੧੨. ਞਾਣਵਿਭਙ੍ਗੋ

੧. ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯਂ

ਮਾਤਿਕਾਵਣ੍ਣਨਾ

੫੦੮. ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਸਂਵਰਾਦੀਤਿ **ਆਦਿ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯੇਸੁ ਗੁਤ੍ਤਦ੍ਵਾਰਤਾ, ਭੋਜਨੇ ਮਤ੍ਤਞ੍ਞੁਤਾ, ਸਤਿਸਮ੍ਪਜਞ੍ਞਂ, ਜਾਗਰਿਯਾਨੁਯੋਗੋਤਿ ਏਵਮਾਦਿਕੇ ਸਙ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ। **ਅਸੁਭਾਨੁਸ੍ਸਤਿਯੋ**ਤਿ ਅਸੁਭਞਾਣਾਨਿ, ਅਨੁਸ੍ਸਤਿਞਾਣਾਨਿ ਚ। ਸਤਿ ਸਮਣਭਾਵਕਰਪੁਬ੍ਬਭਾਗਕਰਣੀਯਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਂ ਸਮਣਭਾਵੋਪਿ ਸਿਦ੍ਧੋਯੇਵ ਹੋਤੀਤਿ ਆਹ **"ਸੁਞ੍ਞਾ…ਪੇ॰… ਦਸ੍ਸੇਤੀ"**ਤਿ। ਕਾਰਣੇ ਹਿ ਸਿਦ੍ਧੇ ਫਲਮ੍ਪਿ ਸਿਦ੍ਧਮੇਵ ਹੋਤੀਤਿ। ਸਿਕ੍ਖਾਪਦਾਨਂ ਸਰੂਪਂ, ਸਿਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬਾਕਾਰਂ, ਸਙ੍ਖੇਪਤੋ ਵਿਭਾਗਞ੍ਚ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **"ਸਿਕ੍ਖਾਪਦੇਸੂ"**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ **ਨਾਮਕਾਯਾਦਿਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਨਾਮਕਾਯਪਦਕਾਯਬ੍ਯਞ੍ਜਨਕਾਯਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤੇਸੁ। ਇਮਿਨਾ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦਾਨਂ ਸਿਕ੍ਖਾਯ ਅਧਿਗਮੂਪਾਯਭੂਤਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਸਭਾਵਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਤੇਸੁ ਸਿਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬਾਕਾਰੋ ਸਤ੍ਥੁਆਣਾਨਤਿਕ੍ਕਮੋਯੇਵਾਤਿ ਆਹ **"ਵਚ…ਪੇ॰… ਤਬ੍ਬੇਸੂ"**ਤਿ। **ਸਿਕ੍ਖਾਕੋਟ੍ਠਾਸੇਸੂ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਭੇਦੇਸੁ ਅਧਿਸੀਲਸਿਕ੍ਖਾਭਾਗੇਸੁ। ਤੇਸੁ ਸਮਾਦਾਨਮੇਵ ਸਿਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬਾਕਾਰੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ **"ਪਰਿਪੂਰਣਵਸੇਨ ਸਿਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬੇਸੂ"**ਤਿ। **ਸਿਕ੍ਖਾਪਦੇਕਦੇਸਭੂਤਾ**ਤਿ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦਸਮੁਦਾਯਸ੍ਸ ਅਵਯਵਭੂਤਾ। ਭਿਕ੍ਖੁਸਿਕ੍ਖਾ ਹਿ ਇਧਾਧਿਪ੍ਪੇਤਾ ''ਇਧ ਭਿਕ੍ਖੂ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ। ਤਥਾ ਹਿ ਵਕ੍ਖਤਿ ''ਸੇਸਸਿਕ੍ਖਾ ਪਨ ਅਤ੍ਥੁਦ੍ਧਾਰਵਸੇਨ ਸਿਕ੍ਖਾਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਵੁਤ੍ਤਾ''ਤਿ (ਵਿਭ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੫੧੬)।

ਮਾਤਿਕਾਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੫੦੯. ਦਿਟ੍ਠਤ੍ਤਾਤਿ ਸਯਮ੍ਭੂਞਾਣੇਨ ਸਚ੍ਛਿਕਤਤ੍ਤਾ। **ਖਨ੍ਤਿ**ਆਦੀਸੁਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। ਸਯਮ੍ਭੂਞਾਣੇਨ ਸਚ੍ਛਿਕਰਣਵਸੇਨੇਵ ਹਿ ਭਗਵਤੋ ਖਮਨਰੁਚ੍ਚਨਾਦਯੋ, ਨ ਅਞ੍ਞੇਸਂ ਵਿਯ ਅਨੁਸ੍ਸਵਾਕਾਰਪਰਿਵਿਤਕ੍ਕਾਦਿਮੁਖੇਨ। **ਅਵਿਪਰੀਤਟ੍ਠੋ** ਏਕਨ੍ਤਨਿਯ੍ਯਾਨਟ੍ਠੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। **ਸਿਕ੍ਖਿਯਮਾਨੇ**ਤਿ ਸਿਕ੍ਖਾਯ ਪਟਿਪਜ੍ਜਿਯਮਾਨੇ । **ਸਿਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬਾਨਿ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦਾਨੀ**ਤਿ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦਪਾਲਿਂ ਵਦਤਿ। **ਖਨ੍ਧਤ੍ਤਯ**ਨ੍ਤਿ ਸੀਲਾਦਿਕ੍ਖਨ੍ਧਤ੍ਤਯਂ। ''ਸਬ੍ਬਪਾਪਸ੍ਸ…ਪੇ॰… ਬੁਦ੍ਧਾਨ ਸਾਸਨ''ਨ੍ਤਿ (ਧ॰ ਪ॰ ੧੮੩; ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੯੦; ਨੇਤ੍ਤਿ॰ ੩੦) ਵਚਨਤੋ ਆਹ **"ਅਨੁਸਾਸਨਦਾਨਭੂਤਂ ਸਿਕ੍ਖਤ੍ਤਯ"**ਨ੍ਤਿ।

ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਪਚ੍ਚਯਤ੍ਤਾਤਿ ਮਗ੍ਗਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਏਕਨ੍ਤਹੇਤੁਭਾਵਤੋ। ਏਤ੍ਥ ਚ **ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠੀ**ਤਿ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸਕਤਾਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿ, ਕਮ੍ਮਪਥਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿ ਚ। **ਫਲਕਾਰਣੋਪਚਾਰੇਹੀ**ਤਿ ਫਲੂਪਚਾਰੇਨ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਪਚ੍ਚਯਤ੍ਤਾ, ਕਾਰਣੂਪਚਾਰੇਨ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਤ੍ਤਾ। **ਕੁਸਲਧਮ੍ਮੇਹਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਏਕਦੇਸਭੂਤੇਹੀ**ਤਿ ਸਮ੍ਮਾਦਿਟ੍ਠਿਧਮ੍ਮੇ ਸਨ੍ਧਾਯਾਹ। ਕੁਸਲਪਞ੍ਞਾਵਿਞ੍ਞਾਣਾਨਂ ਵਾ ਪਜਾਨਨਵਿਜਾਨਨਵਸੇਨ ਦਸ੍ਸਨਂ **ਦਿਟ੍ਠੀ**ਤਿ। ਤੇਨ ਅਵਯਵਧਮ੍ਮੇਨ ਸਮੁਦਾਯਸ੍ਸ ਉਪਚਰਿਤਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਵਿਨਯਨਕਿਰਿਯਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਦੇਸਨਾਭੂਤਂ ਸਿਕ੍ਖਤ੍ਤਯਮਾਹ। **ਧਮ੍ਮੇਨਾ**ਤਿ ਧਮ੍ਮਤੋ ਅਨਪੇਤੇਨ। **ਅਵਿਸਮਸਭਾਵੇਨਾ**ਤਿ ਅਵਿਸਮੇਨ ਸਭਾਵੇਨ, ਸਮੇਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

੫੧੦. ਅਨਞ੍ਞਤ੍ਥੇਨਾਤਿ ਗਰਹਾਦਿਅਞ੍ਞਤ੍ਥਰਹਿਤੇਨ ਸਕਤ੍ਥੇਨ। **ਭਿਨ੍ਨਪਟਧਰੇ**ਤਿ ਭਿਕ੍ਖੁਸਾਰੁਪ੍ਪਵਸੇਨ ਪਞ੍ਚਖਣ੍ਡਾਦਿਨਾ ਛੇਦੇਨ ਛਿਨ੍ਨਚੀਵਰਧਰੇ।

ਭੇਦਨਪਰਿਯਾਯਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਤਸ੍ਮਾ ਕਿਲੇਸਾਨਂ ਪਹਾਨਾ ਕਿਲੇਸਾਨਂ ਭੇਦਾ ਭਿਕ੍ਖੂਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ।

ਗੁਣਵਸੇਨਾਤਿ ਸੇਕ੍ਖਧਮ੍ਮਾਦਿਗੁਣਾਨਂ ਵਸੇਨ। ਤੇਨ ਭਾਵਤ੍ਥਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁਸਦ੍ਦੋ ਦਸ੍ਸਿਤੋ ਹੋਤਿ।

ਇਦਂ ਦ੍ਵਯਨ੍ਤਿ ''ਏਤ੍ਥ ਚਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਪਰਤੋ ਸਙ੍ਗਹਦਸ੍ਸਨਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ ''ਸੇਕ੍ਖੋ''ਤਿਆਦਿਕਂ ਵਚਨਦ੍ਵਯਂ। **ਇਮਿਨਾ**ਤਿ ''ਸੇਕ੍ਖੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਭਿਨ੍ਨਤ੍ਤਾ ਪਾਪਕਾਨ''ਨ੍ਤਿ ਪਦਾਨਂ ਅਤ੍ਥਦਸ੍ਸਨੇਨ। **ਨ ਸਮੇਤਿ** ਸੇਕ੍ਖਅਸੇਕ੍ਖਪੁਥੁਜ੍ਜਨਾਸੇਕ੍ਖਦੀਪਨਤੋ। **ਤਦਿਦ**ਨ੍ਤਿ ਪਠਮਦ੍ਵਯਂ। **ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯਦਸ੍ਸਨਂ** ਅਰਿਯਾਨਂ , ਅਸੇਕ੍ਖਾਨਂਯੇਵ ਚ ਸੇਕ੍ਖਭਿਨ੍ਨਕਿਲੇਸਭਾਵਦੀਪਨਤੋ। **ਵੁਤ੍ਤੋ**ਤਿ ਪਟਿਵ੍ਵਾਵਚਨਂ, ਸਚ੍ਚਂ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਨ ਪਨ ਇਧਾਧਿਪ੍ਪੇਤੋ** ਅਤ੍ਥੁਦ੍ਧਾਰਵਸੇਨ ਦਸ੍ਸਿਤਤ੍ਤਾ।

ਭਗਵਤੋ ਵਚਨਨ੍ਤਿ ਉਪਸਮ੍ਪਦਾਕਮ੍ਮਵਾਚਮਾਹ। **ਤਦਨੁਰੂਪ**ਨ੍ਤਿ ਤਦਨੁਚ੍ਛਵਿਕਂ, ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਪਰਿਸਾਵਤ੍ਥੁਸੀਮਾਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯੋ ''ਸਮਗ੍ਗੇਨ ਸਙ੍ਘੇਨ ਅਕੁਪ੍ਪੇਨਾ''ਤਿ (ਵਿਭ॰ ੫੧੦) ਇਮਿਨਾ ਪਕਾਸਿਤਾਤਿ **"ਠਾਨਾਰਹ"**ਨ੍ਤਿ ਪਦਸ੍ਸ **"ਅਨੂਨ...ਪੇ॰... ਅਵੁਤ੍ਤ"**ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਤਕਮੇਵ ਅਤ੍ਥਮਾਹ।

੫੧੧. ਅਵੀਤਿਕ੍ਕਮਨਵਿਰਤਿਭਾਵਤੋਤਿ ਅਵੀਤਿਕ੍ਕਮਸਮਾਦਾਨਭੂਤਾ ਵਿਰਤੀਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਵਾਰਿਤ੍ਤਸੀਲਂ ਪਤ੍ਵਾ ਵਿਰਤਿ ਏਵ ਪਧਾਨਨ੍ਤਿ ਚੇਤਨਾਸੀਲਸ੍ਸਪਿ ਪਰਿਯਾਯਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾ। **"ਨਗਰਵਡ੍ਢਕੀ ਵਤ੍ਥੁਵਿਜ੍ਜਾਚਰਿਯੋ"**ਤਿ ਇਦਂ ਇਧਾਧਿਪ੍ਪੇਤਨਗਰਵਡ੍ਢਕੀਦਸ੍ਸਨਂ। ਵਤ੍ਥੁਵਿਜ੍ਜਾ, ਪਾਸਾਦਵਿਜ੍ਜਾਤਿ ਦੁਵਿਧਾ ਹਿ ਵਡ੍ਢਕੀਵਿਜ੍ਜਾ। **ਲੇਹਿਤਬ੍ਬ**ਨ੍ਤਿ ਸਾਯਿਤਬ੍ਬਂ। **ਚੁਬਿਤਬ੍ਬ**ਨ੍ਤਿ ਪਾਤਬ੍ਬਂ।

ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸਂਵਰਾਹਾਰਤ੍ਤਾਤਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸਂਵਰਹੇਤੁਕਤ੍ਤਾ। ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਸੀਲਂ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦਸੀਲਂ ਨ ਪਕਤਿਸੀਲਾਦਿਕੇਨ ਗਯ੍ਹਤੀਤਿ ਆਹ **"ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਤੋ ਅਵ੍ਵਂ ਸੀਲਂ ਕਾਯਿਕਅਵੀਤਿਕ੍ਕਮਾਦਿਗ੍ਗਹਣੇਨ ਗਹਿਤ"**ਨ੍ਤਿ। ਤਂ ਪਨ ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਸੀਲੇਨ ਨ ਸਙ੍ਗਯ੍ਹਤੀਤਿ ਨ ਸਕ੍ਕਾ ਵਤ੍ਤੁਂ, ਕਾਯਿਕਵਾਚਸਿਕਸਂਵਰਸ੍ਸ ਤਬ੍ਬਿਨਿਮੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਅਭਾਵਤੋਤਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **"ਇਮਿਨਾ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੇਨ ਵੁਤ੍ਤ"**ਨ੍ਤਿ ਆਹ।

ਤਤ੍ਥ ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਏਵਂ ਅਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ – ਕਿਲੇਸਾਨਂ ਬਲਵਭਾਵਤੋ, ਪਾਪਕਿਰਿਯਾਯ ਸੁਕਰਭਾਵਤੋ, ਪੁਞ੍ਞਕਿਰਿਯਾਯ ਚ ਦੁਕ੍ਕਰਭਾਵਤੋ ਬਹੁਕ੍ਖਤ੍ਤੁਂ ਅਪਾਯੇਸੁ ਪਤਨਸੀਲੋਤਿ ਪਾਤੀ, ਪੁਥੁਜ੍ਜਨੋ, ਅਨਿਚ੍ਚਤਾਯ ਵਾ ਭਵਾਦੀਸੁ ਕਮ੍ਮਵੇਗਕ੍ਖਿਤ੍ਤੋ ਘਟਿਯਨ੍ਤਂ ਵਿਯ ਅਨਵਟ੍ਠਾਨੇਨ ਪਰਿਬ੍ਭਮਨਤੋ ਗਮਨਸੀਲੋਤਿ ਪਾਤੀ, ਮਰਣਵਸੇਨ ਵਾ ਤਮ੍ਹਿ ਤਮ੍ਹਿ ਸਤ੍ਤਨਿਕਾਯੇ ਅਤ੍ਤਭਾਵਸ੍ਸ ਪਾਤਨਸੀਲੋਤਿ ਪਾਤੀ, ਸਤ੍ਤਸਨ੍ਤਾਨੋ, ਚਿਤ੍ਤਮੇਵ ਵਾ। ਤਂ ਪਾਤਿਨਂ ਸਂਸਾਰਦੁਕ੍ਖਤੋ ਮੋਕ੍ਖੇਤੀਤਿ **ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਂ**। ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਹਿ ਵਿਮੋਕ੍ਖੇਨ ਸਤ੍ਤੋਪਿ ''ਵਿਮੁਤ੍ਤੋ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹਿ ''ਚਿਤ੍ਤਵੋਦਾਨਾ ਵਿਸੁਜ੍ਝਨ੍ਤੀ''ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੩.੧੦੦), ''ਅਨੁਪਾਦਾਯ ਆਸਵੇਹਿ ਚਿਤ੍ਤਂ ਵਿਮੁਤ੍ਤ''ਨ੍ਤਿ (ਮਹਾਵ॰ ੨੮) ਚ। ਅਥ ਵਾ ਅਵਿਜ੍ਜਾਦਿਨਾ ਹੇਤੁਨਾ ਸਂਸਾਰੇ ਪਤਤਿ ਗਚ੍ਛਤਿ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਪਾਤੀ। ''ਅਵਿਜ੍ਜਾਨੀਵਰਣਾਨਂ ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਤਣ੍ਹਾਸਂਯੋਜਨਾਨਂ ਸਨ੍ਧਾਵਤਂ ਸਂਸਰਤ''ਨ੍ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੨੪; ੩.੯੯; ੫.੫੨੦; ਕਥਾ॰ ੭੫) ਹਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਸ੍ਸ ਪਾਤਿਨੋ ਸਤ੍ਤਸ੍ਸ ਤਣ੍ਹਾਦਿਸਂਕਿਲੇਸਤ੍ਤਯਤੋ ਮੋਕ੍ਖੋ ਏਤੇਨਾਤਿ **ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਂ**। ''ਕਣ੍ਠੇਕਾਲੋ''ਤਿਆਦੀਨਂ ਵਿਯ ਤਸ੍ਸ ਸਮਾਸਸਿਦ੍ਧਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਅਥ ਵਾ ਪਾਤੇਤਿ ਵਿਨਿਪਾਤੇਤਿ ਦੁਕ੍ਖੇਤਿ ਪਾਤਿ, ਚਿਤ੍ਤਂ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹਿ ''ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਨੀਯਤਿ ਲੋਕੋ, ਚਿਤ੍ਤੇਨ ਪਰਿਕਸ੍ਸਤੀ''ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੬੨)। ਤਸ੍ਸ ਪਾਤਿਨੋ ਮੋਕ੍ਖੋ ਏਤੇਨਾਤਿ **ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਂ**। ਪਤਤਿ ਵਾ ਏਤੇਨ ਅਪਾਯਦੁਕ੍ਖੇ ਵਾ ਸਂਸਾਰਦੁਕ੍ਖੇ ਵਾਤਿ ਪਾਤੀ, ਤਣ੍ਹਾਦਿਸਂਕਿਲੇਸੋ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹਿ ''ਤਣ੍ਹਾ ਜਨੇਤਿ ਪੁਰਿਸਂ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੫੫-੫੭), ਤਣ੍ਹਾਦੁਤਿਯੋ ਪੁਰਿਸੋ''ਤਿ (ਇਤਿਵੁ॰ ੧੫; ਮਹਾਨਿ॰ ੧੯੧; ਚੂਲ਼ਨਿ॰ ਪਾਰਾਯਨਾਨੁਗੀਤਿਗਾਥਾ ਨਿਦ੍ਦੇਸ ੧੦੭) ਚ ਆਦਿ। ਤਤੋ ਮੋਕ੍ਖੋਤਿ **ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਂ**।

ਅਥ ਵਾ ਪਤਤਿ ਏਤ੍ਥਾਤਿ ਪਾਤੀਨਿ, ਛ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਬਾਹਿਰਾਨਿ ਆਯਤਨਾਨਿ। ਵੁਤ੍ਤਞ੍ਹਿ ''ਛਸੁ ਲੋਕੋ ਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨੋ, ਛਸੁ ਕੁਬ੍ਬਤਿ ਸਨ੍ਥਵ''ਨ੍ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੧.੭੦; ਸੁ॰ ਨਿ॰ ੧੭੧)। ਤਤੋ ਛਅਜ੍ਝਤ੍ਤਿਕਬਾਹਿਰਾਯਤਨਸਙ੍ਖਾਤਤੋ ਪਾਤਿਤੋ ਮੋਕ੍ਖੋਤਿ

ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਂ।

ਅਥ ਵਾ ਪਾਤੋ ਵਿਨਿਪਾਤੋ ਅਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਪਾਤੀ, ਸਂਸਾਰੋ, ਤਤੋ ਮੋਕ੍ਖੋਤਿ **ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਂ**।

ਅਥ ਵਾ ਸਬ੍ਬਲੋਕਾਧਿਪਤਿਭਾਵਤੋ ਧਮ੍ਮਿਸ੍ਸਰੋ ਭਗਵਾ ''ਪਤੀ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਮੁਚ੍ਚਤਿ ਏਤੇਨਾਤਿ ਮੋਕ੍ਖੋ, ਪਤਿਨੋ ਮੋਕ੍ਖੋ ਤੇਨ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਤ੍ਤਾਤਿ ਪਤਿਮੋਕ੍ਖੋ, ਪਤਿਮੋਕ੍ਖੋ ਏਵ **ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਂ**। ਸਬ੍ਬਗੁਣਾਨਂ ਵਾ ਮੂਲਭਾਵਤੋ ਉਤ੍ਤਮਟ੍ਠੇਨ ਪਤਿ ਚ ਸੋ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੇਨਟ੍ਠੇਨ ਮੋਕ੍ਖੋ ਚਾਤਿ ਪਤਿਮੋਕ੍ਖੋ, ਪਤਿਮੋਕ੍ਖੋ ਏਵ **ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਂ**। ਤਥਾ ਹਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ''ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਨ੍ਤਿ ਮੁਖਮੇਤਂ ਪਮੁਖਮੇਤ''ਨ੍ਤਿ (ਮਹਾਵ॰ ੧੩੫) ਵਿਤ੍ਥਾਰੋ।

ਅਥ ਵਾ ਪ-ਇਤਿ ਪਕਾਰੇ, ਅਤੀਤਿ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਤ੍ਥੇ ਨਿਪਾਤੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਪਕਾਰੇਹਿ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਂ ਮੋਕ੍ਖੇਤੀਤਿ **ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਂ**। ਇਦਞ੍ਹਿ ਸੀਲਂ ਸਯਂ ਤਦਙ੍ਗਵਸੇਨ, ਸਮਾਧਿਸਹਿਤਂ ਪਞ੍ਞਾਸਹਿਤਞ੍ਚ ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨਵਸੇਨ ਸਮੁਚ੍ਛੇਦਵਸੇਨ ਚ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਂ ਮੋਕ੍ਖੇਤਿ ਮੋਚੇਤੀਤਿ **ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਂ**। ਪਤਿ ਪਤਿ ਮੋਕ੍ਖੋਤਿ ਵਾ ਪਤਿਮੋਕ੍ਖੋ, ਤਮ੍ਹਾ ਤਮ੍ਹਾ ਵੀਤਿਕ੍ਕਮਦੋਸਤੋ ਪਚ੍ਚੇਕਂ ਮੋਕ੍ਖੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ, ਪਤਿਮੋਕ੍ਖੋਯੇਵ **ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਂ**। ਮੋਕ੍ਖੋ ਵਾ ਨਿਬ੍ਬਾਨਂ, ਤਸ੍ਸ ਮੋਕ੍ਖਸ੍ਸ ਪਟਿਬਿਮ੍ਬਭੂਤੋਤਿ ਪਤਿਮੋਕ੍ਖਂ। ਸੀਲਸਂਵਰੋ ਹਿ ਨਿਬ੍ਬੇਧਭਾਗਿਯੋ ਸੂਰਿਯਸ੍ਸ ਅਰੁਣੁਗ੍ਗਮਨਂ ਵਿਯ ਨਿਬ੍ਬਾਨਸ੍ਸ ਉਦਯਭੂਤੋ ਤਪ੍ਪਟਿਭਾਗੋ ਵਿਯ ਹੋਤਿ ਯਥਾਰਹਂ ਕਿਲੇਸਨਿਬ੍ਬਾਪਨਤੋਤਿ ਪਤਿਮੋਕ੍ਖਂ, ਪਤਿਮੋਕ੍ਖਂਯੇਵ **ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਂ**।

ਅਥ ਵਾ ਮੋਕ੍ਖਂ ਪਤਿ ਵਤ੍ਤਤਿ, ਮੋਕ੍ਖਾਭਿਮੁਖਨ੍ਤਿ ਵਾ ਪਤਿਮੋਕ੍ਖਂ, ਪਤਿਮੋਕ੍ਖਂਯੇਵ **ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖ**ਨ੍ਤਿ। ਇਦਮ੍ਪਿ ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਮੁਖਮਤ੍ਤਦਸ੍ਸਨਮੇਵ। ਸਬ੍ਬਾਕਾਰੇਨ ਪਨ ਜਿਨਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖੋ ਭਗਵਾਵ ਅਨਵਜ੍ਜਪਤਿਮੋਕ੍ਖਂ ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਂ ਸਂਵਣ੍ਣੇਯ੍ਯ।

੫੧੩. ਗਰੁਭਣ੍ਡਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਕਰਣਭੂਤਂ ਏਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੀਤਿ **ਗਰੁਭਣ੍ਡਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜਨਂ**। **ਗਰੁਭਣ੍ਡਨ੍ਤਰਭੂਤਂ** ਥਾਵਰਾਦਿ। ਊਨਕਂ ਨ ਵਟ੍ਟਤੀਤਿ **ਫਾਤਿਕਮ੍ਮਂ** ਵੁਤ੍ਤਂ। ਅਤਿਰੇਕਗ੍ਘਨਕਂ, ਤਦਗ੍ਘਨਕਮੇਵ ਵਾ ਵਟ੍ਟਤੀਤਿ। **ਯਥਾਵੁਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਪੋਕ੍ਖਰਣਿਤੋ ਪਂਸੁਉਦ੍ਧਰਣਾਦਿਥਾਵਰਕਮ੍ਮਂ।

ਧਾਰੇਤਿ, ਪੋਸੇਤਿ ਵਾ ਪਰੇਸਂ ਦਾਰਕੇ।

ਗਿਹੀਨਂ ਕਰਿਯਮਾਨਂ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਨ ਸਙ੍ਘਸ੍ਸ, ਗਣਸ੍ਸ ਵਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਪਿਣ੍ਡਪਟਿਪਿਣ੍ਡ**ਨ੍ਤਿ ਉਤ੍ਤਰਪਦਲੋਪਂ, ਪੁਰਿਮਪਦੇ ਉਤ੍ਤਰਪਦਲੋਪਞ੍ਚ ਕਤ੍ਵਾ ਨਿਦ੍ਦੇਸੋਤਿ ਆਹ "**ਪਿਣ੍ਡਤ੍ਥ**"ਨ੍ਤਿਆਦਿ। **ਅਯੋਨਿਸੋ ਵਿਚਾਰਣਂ** ਅਯਾਥਾਵਪਟਿਪਤ੍ਤਿ।

੫੧੪. ਗਚ੍ਛਨ੍ਤਿ ਯਥਾਸਕਂ ਵਿਸਯੇ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀਤਿ **ਗਾਵੋ**, ਚਕ੍ਖਾਦੀਨਿ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ।

ਵਿਧੁਨਨਂ ਪਪ੍ਫੋਟਨਂ, ਪਵਾਹਨਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

੫੧੫. ਯਥਾ ਕਰਣਤ੍ਥੋ ਕਰਣੀਯਸਦ੍ਦੋ, ਏਵਂ ਵਿਕਿਰਣਤ੍ਥੋਪਿ ਹੋਤੀਤਿ ਆਹ "**ਵਿਕ੍ਖਿਪਿਤਬ੍ਬਾਨੀ**"ਤਿ, ਵਿਦ੍ਧਂਸਿਤਬ੍ਬਾਨੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਸਂਯਮਨੀਯਾਨਿ ਵਾ **ਸਂਯਮਕਰਣੀਯਾਨਿ,** ''ਨ ਪੁਨ ਏਵਂ ਕਰੋਮੀ''ਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਦਹਨਂ ਮਨਸਾ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਂ ਸਂਯਮਨਂ, ਸਂਯਮਨਕਰਣੀਯਾਨਿ **ਸਂਵਰਕਰਣੀਯਾਨੀ**ਤਿ ਚਿਤ੍ਤਮਤ੍ਤਾਯਤ੍ਤਾ ਏਵ ਸਂਯਮਸਂਵਰਾ ਆਚਰਿਯੇਨ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਾਤਿ ਆਹ "**ਅਨਾਪਤ੍ਤਿਗਮਨੀਯਾਨੀ**"ਤਿ । ਅਨ੍ਤੇਵਾਸਿਕਤ੍ਥੇਰੋ ਪਨ ਦੇਸਨਾਪਿ ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਮਨਸਿਕਾਰੇਹਿ ਵਿਨਾ ਨ ਹੋਤੀਤਿ ਦੇਸਨਾਵਿਸੁਦ੍ਧਿਂ ਨਿਸ੍ਸਰਣਂ ਵਦਤਿ।

੫੧੬. ‘‘ਅਲਙ੍ਕਤੋ ਚੇਪਿ...ਪੇ॰... ਸ ਭਿਕ੍ਖੂ’’ਤਿਆਦੀਸੁ (ਧ॰ ਪ॰ ੧੪੨) ਵਿਯ ਇਧਾਪਿ **ਗੁਣਤੋ ਭਿਕ੍ਖੁ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤੋ**। ਤਥਾ ਚ ਵੁਤ੍ਤੰ ‘‘ਇਧ ਭਿਕ੍ਖੂਤਿ ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਯਾ ਭਿਕ੍ਖੁਭਾਵਦਸ੍ਸਨਤੋ ਏਵਮਾਹਾ’’ਤਿ (ਵਿਭ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੩੫੫)। ਯਤ੍ਤਕਂ ਏਕੇਨ ਪੁਗ੍ਗਲੇਨ ਅਸੇਸੇਤ੍ਵਾ ਸਮਾਦਾਤ੍ਤੁੰ ਸਕ੍ਕਾ, ਤਂ ਸਨ੍ਧਾਯਾਹ **‘‘ਯੇਨ ਸਮਾਦਾਨੇਨ ਸਬ੍ਬਾਪਿ ਸਿਕ੍ਖਾ ਸਮਾਦਿਨ੍ਨਾ ਹੋਨ੍ਤੀ’’**ਤਿ ਯਥਾ ਉਪਸਮ੍ਪਦਾਪਾਰਿਪੂਰਿਯਾ ਅਸੇਸਂ ਉਪਸਮ੍ਪਨ੍ਨਸਿਕ੍ਖਾਸਮਾਦਾਨਂ। **ਤ**ਨ੍ਤਿ ਸਮਾਦਾਨਂ। **ਅਨੇਕੇਸੂ**ਤਿ ਵਿਸੁਂ ਵਿਸੁਂ ਸਮਾਦਾਨੇਸੁ। ਯਥਾ ਸਮਾਦਿਨ੍ਨਾਯ ਸਿਕ੍ਖਾਯ ਸਬ੍ਬੇਨ ਸਬ੍ਬਂ ਅਵੀਤਿਕ੍ਕਮਨਂ ਸਿਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬਾਕਾਰੋ, ਏਵਂ ਸਤਿ ਵੀਤਿਕ੍ਕਮੇ ਦੇਸਨਾਗਾਮਿਨਿਯਾ ਦੇਸਨਾ, ਵੁਟ੍ਠਾਨਗਾਮਿਨਿਯਾ ਵੁਟ੍ਠਾਨਂ ਤਦੁਪਾਯਭੂਤਂ ਪਾਰਿਵਾਸਿਕਵਤ੍ਤਚਰਣਾਦੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ **‘‘ਅਵੀਤਿ...ਪੇ॰... ਆਕਾਰੇਨਾ’’**ਤਿ। ਯਂ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦਂ ਪਮਾਦੇਨ ਵੀਤਿਕ੍ਕਨ੍ਤਂ, ਤਂ ਸਿਕ੍ਖਿਯਮਾਨਂ ਨ ਹੋਤੀਤਿ ਸੇਸਿਤਂ ਨਾਮ ਹੋਤੀਤਿ ਆਹ **‘‘ਵੀਤਿਕ੍ਕਮਨਵਸੇਨ ਸੇਸਸ੍ਸਾ’’**ਤਿ।

੫੧੯. **ਚਿਤ੍ਤਪਰਿਸੋਧਨਭਾਵਨਾ**ਤਿ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਪਰਿਸੋਧਨਭੂਤਾ ਆਵਰਣੀਯਧਮ੍ਮਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਿਕਾ ਸਮਾਧਿਵਿਪਸ੍ਸਨਾਭਾਵਨਾ ਚਿਤ੍ਤਪਰਿਸੋਧਨਭਾਵਨਾ। **ਸੁਪ੍ਪਪਰਿਗ੍ਗਾਹਕ**ਨ੍ਤਿ ਨਿਦ੍ਦਾਪਰਿਗ੍ਗਾਹਕਂ। **ਇਦ**ਨ੍ਤਿ ਇਦਂ ਅਬ੍ਬੋਕਿਣ੍ਣਭਵਙ੍ਗੋਤ੍ਤਰਣਸਙ੍ਖਾਤਂ ਕਿਰਿਯਮਯਚਿਤ੍ਤਾਨਂ ਅਪ੍ਪਵਤ੍ਤਨਂ ਸੁਪ੍ਪਂ ਨਾਮ। **ਇਤੋ** ਭਵਙ੍ਗੋਤ੍ਤਰਣਤੋ। **ਪੁਬ੍ਬੇ ਇਤੋ** ਕਿਰਿਯਮਯਚਿਤ੍ਤਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਤੋ ਪਰਞ੍ਚ ਨਤ੍ਥਿ। **ਅਯਂ** ਕਾਯਕਿਲਮਥੋ, ਥਿਨਮਿਦ੍ਧਞ੍ਚ **ਏਤਸ੍ਸ** ਸੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯੋ।

੫੨੨. **ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਾਦਯੋ**ਤਿ ਸਤਿਪਟ੍ਠਾਨਸਮ੍ਮਪ੍ਪਧਾਨਇਦ੍ਧਿਪਾਦਾ, ਏਕਚ੍ਚੇ ਚ ਮਗ੍ਗਧਮ੍ਮਾ ਸਹ ਨ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਪਾਲ਼ਿਯਂ ਨ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਏਤੇ ਤਾਵ ਏਕਸ੍ਮਿਂ ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਸਹ ਨ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀਤਿ ਨ ਗਣ੍ਹੇਯ੍ਯੁਂ, ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਬਲਾਨਿ ਕਸ੍ਮਾ ਨ ਗਹਿਤਾਨੀਤਿ ਆਹ **‘‘ਪਵਤ੍ਤ...ਪੇ॰... ਹੋਨ੍ਤੀ’’**ਤਿ। ਏਵਮ੍ਪਿ ਸਦ੍ਧਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਬਲਾਨਿ ਬੋਜ੍ਝਙ੍ਗੇਹਿ ਨ ਸਙ੍ਗਯ੍ਹਨ੍ਤੀਤਿ ਕਥਂ ਤੇਸਂ ਤਦਨ੍ਤੋਗਧਤਾਤਿ ਚੋਦਨਂ ਸਨ੍ਧਾਯਾਹ **‘‘ਪੀਤਿ...ਪੇ॰... ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ’’**ਤਿ।

੫੨੩. **ਸਮਨ੍ਤਤੋ**ਤਿ ਸਬ੍ਬਭਾਗੇਸੁ ਸਬ੍ਬੇਸੁ ਅਭਿਕ੍ਕਮਾਦੀਸੁ, ਸਬ੍ਬਭਾਗਤੋ ਵਾ ਤੇਸੁ ਏਵ ਅਭਿਕ੍ਕਮਾਦੀਸੁ ਅਤ੍ਥਾਨਤ੍ਥਾਦਿਸਬ੍ਬਭਾਗਤੋ ਸਬ੍ਬਾਕਾਰਤੋ। **ਸਮ੍ਮਾ**ਤਿ ਅਵਿਪਰੀਤਂ ਯੋਨਿਸੋ। **ਸਮ**ਨ੍ਤਿ ਅਵਿਸਮਂ, ਇਟ੍ਠਾਦਿਆਰਮ੍ਮਣੇ ਰਾਗਾਦਿਵਿਸਮਰਹਿਤਂ ਕਤ੍ਵਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਭਿਕ੍ਖਾ ਚਰੀਯਤਿ ਏਤ੍ਥਾਤਿ ਭਿਕ੍ਖਾਚਾਰੋ, ਭਿਕ੍ਖਾਯ ਚਰਣਟ੍ਠਾਨਂ, ਸੋ ਏਵ ਗੋਚਰੋ, ਭਿਕ੍ਖਾਯ ਚਰਣਮੇਵ ਵਾ ਸਮ੍ਪਜਞ੍ਞਸ੍ਸ ਵਿਸਯਭਾਵਤੋ ਗੋਚਰੋ, ਤਸ੍ਮਿਂ **ਭਿਕ੍ਖਾਚਾਰਗੋਚਰੇ**। ਸੋ ਪਨ ਅਭਿਕ੍ਕਮਾਦਿਭੇਦਭਿਨ੍ਨੋਤਿ ਵਿਸੇਸਨਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ **‘‘ਅਭਿਕ੍ਕਮਾਦੀਸੁ ਪਨਾ’’**ਤਿ। **ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਸਙ੍ਖਾਤੇ**ਤਿ ਯੋਗਕਮ੍ਮਸ੍ਸ ਭਾਵਨਾਯ ਪਵਤ੍ਤਿਟ੍ਠਾਨਸਙ੍ਖਾਤੇ ਆਰਮ੍ਮਣੇ, ਭਾਵਨਾਕਮ੍ਮੇਯੇਵ ਵਾ, ਯੋਗਿਨੋ ਸੁਖਵਿਸੇਸਹੇਤੁਤਾਯ ਵਾ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਸਙ੍ਖਾਤੇ ਸਮ੍ਪਜਞ੍ਞਸ੍ਸ ਵਿਸਯਭਾਵੇਨ **ਗੋਚਰੇ**। **ਅਭਿਕ੍ਕਮਾਦੀਸੂ**ਤਿ ਅਭਿਕ੍ਕਮਪਟਿਕ੍ਕਮਾਦੀਸੁ ਚੇਵ ਚੀਵਰਪਾਰੁਪਨਾਦੀਸੁ ਚ। **ਅਸਮ੍ਮੁਯ੍ਹਨਂ** ਚਿਤ੍ਤਕਿਰਿਯਾਵਾਯੋਧਾਤੁਵਿਪ੍ਫਾਰਵਸੇਨੇਵ ਤੇਸਂ ਪਵਤ੍ਤਿ, ਨ ਅਞ੍ਞਥਾਤਿ ਯਾਥਾਵਤੋ ਜਾਨਨਂ।

ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਂ ਪਧਾਨਂ ਕਤ੍ਵਾਤਿ ਚੀਵਰਪਾਰੁਪਨਾਦਿਸਰੀਰਪਰਿਹਰਣਕਿਚ੍ਚਕਾਲੇਪਿ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਮਨਸਿਕਾਰਮੇਵ ਪਧਾਨਂ ਕਤ੍ਵਾ।

ਤਸ੍ਮਾਤਿ ਯਸ੍ਮਾ ਉਸ੍ਸੁਕ੍ਕਜਾਤੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਅਤਿਵਿਯ ਮਂ ਯਾਚਸਿ, ਯਸ੍ਮਾ ਚ ਜੀਵਿਤਨ੍ਤਰਾਯਾਨਂ ਦੁਜ੍ਜਾਨਤਂ ਵਦਸਿ, ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਿ ਚ ਤੇ ਪਰਿਪਾਕਂ ਗਤਾਨਿ, ਤਸ੍ਮਾ। **ਤਿਹਾ**ਤਿ ਨਿਪਾਤਮਤ੍ਤਂ। **ਤੇ** ਤਯਾ। **ਏਵ**ਨ੍ਤਿ ਇਦਾਨਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਾਕਾਰਂ ਵਦਤਿ। **ਸਿਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬ**ਨ੍ਤਿ ਅਧਿਸੀਲਸਿਕ੍ਖਾਦੀਨਂ ਤਿਸ੍ਸਨ੍ਨਮ੍ਪਿ ਸਿਕ੍ਖਾਨਂ ਵਸੇਨ ਸਿਕ੍ਖਨਂ ਕਾਤਬ੍ਬਂ। ਯਥਾ ਪਨ ਸਿਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬਂ, ਤਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **‘‘ਦਿਟ੍ਠੇ ਦਿਟ੍ਠਮਤ੍ਤਂ ਭਵਿਸ੍ਸਤੀ’’**ਤਿਆਦਿਮਾਹ।

ਤਤ੍ਥ **ਦਿਟ੍ਠੇ ਦਿਟ੍ਠਮਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਰੂਪਾਯਤਨੇ ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣੇਨ ਦਿਟ੍ਠਮਤ੍ਤਂ। ਯਥਾ ਹਿ ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਰੂਪੇ ਰੂਪਮਤ੍ਤਮੇਵ ਪਸ੍ਸਤਿ, ਨ ਨਿਚ੍ਚਾਦਿਸਭਾਵਂ, ਏਵਂ ਸੇਸਤਂਦ੍ਵਾਰਿਕਵਿਞ੍ਞਾਣੇਹਿਪਿ ਮੇ ਏਤ੍ਥ ਦਿਟ੍ਠਮਤ੍ਤਮੇਵ ਭਵਿਸ੍ਸਤੀਤਿ ਸਿਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਥ ਵਾ

ਦਿਟ੍ਠੇ ਦਿਟ੍ਠੰ ਨਾਮ ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣੰ, ਰੂਪੇ ਰੂਪਵਿਜਾਨਨਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਮਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਪਮਾਣੰ। ਦਿਟ੍ਠੰ ਮਤ੍ਤਾ ਏਤਸ੍ਸਾਤਿ **ਦਿਟ੍ਠਮਤ੍ਤੰ,** ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣਮਤ੍ਤਮੇਵ ਮੇ ਚਿਤ੍ਤੰ ਭਵਿਸ੍ਸਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਇਦੰ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ – ਯਥਾ ਆਪਾਥਗਤੇ ਰੂਪੇ ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣੰ ਨ ਰਜ੍ਜਤਿ ਨ ਦੁਸ੍ਸਤਿ ਨ ਮੁਯ੍ਹਤਿ, ਏਵੰ ਰਾਗਾਦਿਵਿਰਹੇਨ ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣਮਤ੍ਤਮੇਵ ਮੇ ਜਵਨੰ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ, ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣਪ੍ਪਮਾਣੇਨੇਵ ਨੰ ਠਪੇਸ੍ਸਾਮੀਤਿ। ਅਥ ਵਾ **ਦਿਟ੍ਠੰ** ਨਾਮ ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣੇਨ ਦਿਟ੍ਠਰੂਪੰ। **ਦਿਟ੍ਠੇ ਦਿਟ੍ਠੰ** ਨਾਮ ਤਤ੍ਥੇਵ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨੰ ਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਨਸਨ੍ਤੀਰਣਵੋਟ੍ਠਬ੍ਬਨਸਙ੍ਖਾਤੰ ਚਿਤ੍ਤਤ੍ਤਯੰ। ਯਥਾ ਤੰ ਨ ਰਜ੍ਜਤਿ ਨ ਦੁਸ੍ਸਤਿ ਨ ਮੁਯ੍ਹਤਿ, ਏਵੰ ਆਪਾਥਗਤੇ ਰੂਪੇ ਤੇਨੇਵ ਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਨਾਦਿਪ੍ਪਮਾਣੇਨ ਜਵਨੰ ਉਪ੍ਪਾਦੇਸ੍ਸਾਮਿ, ਨਾਸ੍ਸ ਤੰ ਪਮਾਣੰ ਅਤਿਕ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਰਜ੍ਜਨਾਦਿਵਸੇਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਤੁੰ ਦਸ੍ਸਾਮੀਤਿ ਏਵਮੇਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ਏਸ ਨਯੋ ਸੁਤਮੁਤੇਸੁ। **ਮੁਤ**ਨ੍ਤਿ ਚ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਵਿਞ੍ਞਾਣੇਹਿ ਸਦ੍ਧਿੰ ਗਨ੍ਧਰਸਫੋਟ੍ਠਬ੍ਬਾਯਤਨੰ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। **ਵਿਞ੍ਞਾਤੇ ਵਿਞ੍ਞਾਤਮਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਪਨ **ਵਿਞ੍ਞਾਤੰ** ਨਾਮ ਮਨੋਦ੍ਵਾਰਾਵਜ੍ਜਨੇਨ ਵਿਞ੍ਞਾਤਾਰਮ੍ਮਣੰ, ਤਸ੍ਮਿੰ ਵਿਞ੍ਞਾਤੇ। **ਵਿਞ੍ਞਾਤਮਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਆਵਜ੍ਜਨਪ੍ਪਮਾਣੰ। ਯਥਾ ਆਵਜ੍ਜਨੰ ਨ ਰਜ੍ਜਤਿ ਨ ਦੁਸ੍ਸਤਿ ਨ ਮੁਯ੍ਹਤਿ, ਏਵੰ ਰਜ੍ਜਨਾਦਿਵਸੇਨ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਿਤੁੰ ਅਦਤ੍ਵਾ ਆਵਜ੍ਜਨਪ੍ਪਮਾਣੇਨੇਵ ਚਿਤ੍ਤੰ ਠਪੇਸ੍ਸਾਮੀਤਿ ਅਯਮੇਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥੋ। **ਏਵਞ੍ਹਿ ਤੇ ਬਾਹਿਯ ਸਿਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬ**ਨ੍ਤਿ ਏਵੰ ਇਮਾਯ ਪਟਿਪਦਾਯ ਤਯਾ ਬਾਹਿਯ ਤਿਸ੍ਸਨ੍ਨੰ ਸਿਕ੍ਖਾਨੰ ਅਨੁਪਵਤ੍ਤਨਵਸੇਨ ਸਿਕ੍ਖਿਤਬ੍ਬੰ। ਇਤਿ ਭਗਵਾ ਬਾਹਿਯਸ੍ਸ ਸੰਖਿਤ੍ਤਰੁਚਿਤਾਯ ਛਹਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣਕਾਯੇਹਿ ਸਦ੍ਧਿੰ ਛਲਾਰਮ੍ਮਣਭੇਦਭਿਨ੍ਨੰ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਵਿਸਯੰ ਦਿਟ੍ਠਾਦੀਹਿ ਚਤੂਹਿ ਕੋਟ੍ਠਾਸੇਹਿ ਵਿਭਜਿਤ੍ਵਾ ਤਤ੍ਥਸ੍ਸ ਞਾਤਤੀਰਣਪਰਿਞ੍ਞੰ ਦਸ੍ਸੇਤਿ।

ਕਥੰ? ਏਤ੍ਥ ਹਿ ਰੂਪਾਯਤਨੰ ਪਸ੍ਸਿਤਬ੍ਬਟ੍ਠੇਨ **ਦਿਟ੍ਠੰ** ਨਾਮ, ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣੰ ਪਨ ਸਦ੍ਧਿੰ ਤੰਦ੍ਵਾਰਿਕਵਿਞ੍ਞਾਣੇਹਿ ਦਸ੍ਸਨਟ੍ਠੇਨ, ਤਦੁਭਯਮ੍ਪਿ ਯਥਾਪਚ੍ਚਯੰ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨੰ ਧਮ੍ਮਮਤ੍ਤਮੇਵ, ਨ ਏਤ੍ਥ ਕੋਚਿ ਕਤ੍ਤਾ ਵਾ ਕਾਰੇਤਾ ਵਾ। ਯਤੋ ਤੰ ਹੁਤ੍ਵਾ ਅਭਾਵਟ੍ਠੇਨ ਅਨਿਚ੍ਚੰ, ਉਦਯਬ੍ਬਯਪਟਿਪੀਲ਼ਨਟ੍ਠੇਨ ਦੁਕ੍ਖੰ, ਅਵਸਵਤ੍ਤਨਟ੍ਠੇਨ ਅਨਤ੍ਤਾਤਿ ਕੁਤੋ ਤਤ੍ਥ ਪਣ੍ਡਿਤਸ੍ਸ ਰਜ੍ਜਨਾਦੀਨੰ ਓਕਾਸੋਤਿ ਅਯਞ੍ਹੇਤ੍ਥ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਏਸ ਨਯੋ ਸੁਤਾਦੀਸੁਪਿ।

ਇਦਾਨਿ ਞਾਤਤੀਰਣਪਰਿਞ੍ਞਾਸੁ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤਸ੍ਸ ਉਪਰਿ ਸਹ ਫਲੇਨ ਪਹਾਨਪਰਿਞ੍ਞੰ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ **"ਯਤੋ ਖੋ ਤੇ ਬਾਹਿਯਾ"**ਤਿਆਦਿ ਆਰਦ੍ਧੰ। ਤਤ੍ਥ **ਯਤੋ**ਤਿ ਯਦਾ, ਯਸ੍ਮਾ ਵਾ। **ਤੇ**ਤਿ ਤਵ। **ਤਤੋ**ਤਿ ਤਦਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਵਾ। **ਤੇਨਾ**ਤਿ ਤੇਨ ਦਿਟ੍ਠਾਦਿਨਾ, ਦਿਟ੍ਠਾਦਿਪਟਿਬਦ੍ਧੇਨ ਵਾ ਰਾਗਾਦਿਨਾ। ਇਦੰ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ – ਬਾਹਿਯ, ਤਵ ਯਸ੍ਮਿੰ ਕਾਲੇ, ਯੇਨ ਵਾ ਕਾਰਣੇਨ ਦਿਟ੍ਠਾਦੀਸੁ ਮਯਾ ਵੁਤ੍ਤਵਿਧਿੰ ਪਟਿਪਜ੍ਜਨ੍ਤਸ੍ਸ ਅਵਿਪਰੀਤਸਭਾਵਾਵਬੋਧੇਨ ਦਿਟ੍ਠਾਦਿਮਤ੍ਤੰ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ, ਤਸ੍ਮਿੰ ਕਾਲੇ, ਤੇਨ ਵਾ ਕਾਰਣੇਨ ਤ੍ਵੰ ਤੇਨ ਦਿਟ੍ਠਾਦਿਪਟਿਬਦ੍ਧੇਨ ਰਾਗਾਦਿਨਾ ਸਹ ਨ ਭਵਿਸ੍ਸਸਿ, ਰਤ੍ਤੋ ਵਾ ਦੁਟ੍ਠੋ ਵਾ ਮੂਲ਼੍ਹੋ ਵਾ ਨ ਭਵਿਸ੍ਸਸਿ ਪਹੀਨਰਾਗਾਦਿਕਤ੍ਤਾ, ਤੇਨ ਵਾ ਦਿਟ੍ਠਾਦਿਨਾ ਸਹ ਪਟਿਬਦ੍ਧੋ ਨ ਭਵਿਸ੍ਸਸੀਤਿ। **ਤਤੋ ਤ੍ਵੰ, ਬਾਹਿਯ, ਨ ਤਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਯਦਾ, ਯਸ੍ਮਾ ਵਾ ਤ੍ਵੰ ਤੇਨ ਰਾਗੇਨ ਵਾ ਰਤ੍ਤੋ, ਦੋਸੇਨ ਵਾ ਦੁਟ੍ਠੋ, ਮੋਹੇਨ ਵਾ ਮੂਲ਼੍ਹੋ ਨ ਭਵਿਸ੍ਸਸਿ, ਤਦਾ, ਤਸ੍ਮਾ ਵਾ ਤ੍ਵੰ ਤਤ੍ਥ ਦਿਟ੍ਠਾਦਿਕੇ ਨ ਭਵਿਸ੍ਸਸਿ, ਤਸ੍ਮਿੰ ਦਿਟ੍ਠੇ ਵਾ ਸੁਤਮੁਤਵਿਞ੍ਞਾਤੇ ਵਾ ''ਏਤੰ ਮਮ, ਏਸੋਹਮਸ੍ਮਿ, ਏਸੋ ਮੇ ਅਤ੍ਤਾ''ਤਿ (ਮਹਾਵ॰ ੨੧) ਤਣ੍ਹਾਮਾਨਦਿਟ੍ਠੀਹਿ ਅਲ੍ਲੀਨੋ ਪਤਿਟ੍ਠਿਤੋ ਨ ਭਵਿਸ੍ਸਸਿ। ਏਤ੍ਤਾਵਤਾ ਪਹਾਨਪਰਿਞ੍ਞੰ ਮਤ੍ਥਕੰ ਪਾਪੇਤ੍ਵਾ ਖੀਣਾਸਵਭੂਮਿ ਦਸ੍ਸਿਤਾ। **ਤਤੋ ਤ੍ਵੰ, ਬਾਹਿਯ, ਨੇਵਿਧ, ਨ ਹੁਰੰ, ਨ ਉਭਯਮਨ੍ਤਰੇਨਾ**ਤਿ ਯਦਾ ਤ੍ਵੰ, ਬਾਹਿਯ, ਤੇਨ ਰਾਗਾਦਿਨਾ ਤਤ੍ਥ ਦਿਟ੍ਠਾਦੀਸੁ ਪਟਿਬਦ੍ਧੋ ਨ ਭਵਿਸ੍ਸਸਿ, ਤਦਾ ਤ੍ਵੰ ਨੇਵ ਇਧ ਲੋਕੇ, ਨ ਪਰਲੋਕੇ, ਨ ਉਭਯਤ੍ਥ ਹੋਸਿ। **ਏਸੇਵਨ੍ਤੋ ਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਕਿਲੇਸਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ, ਵਟ੍ਟਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਚ ਅਯਮੇਵ ਅਨ੍ਤੋ ਅਯੰ ਪਰਿਚ੍ਛੇਦੋ ਪਰਿਵਟੁਮਭਾਵੋਤਿ ਅਯਮੇਵ ਹਿ ਏਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥੋ । ਯੇ ਪਨ ''ਉਭਯਮਨ੍ਤਰੇਨਾ''ਤਿ ਪਦੰ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਅਨ੍ਤਰਾਭਵੰ ਨਾਮ ਇਚ੍ਛਨ੍ਤਿ, ਤੇਸੰ ਤੰ ਮਿਚ੍ਛਾ। ਤਤ੍ਥ ਯੰ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੰ, ਤੰ ਪਰਤੋ **ਅਨ੍ਤਰਾਭਵਕਥਾਯੰ** (ਕਥਾ॰ ੫੦੫ ਆਦਯੋ) ਆਵਿ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ।

ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ ਅਤਿਹਰਣਵੀਤਿਹਰਣਾਨੰ।

"ਤਤ੍ਥ ਹੀ"ਤਿਆਦਿਨਾ ਪਞ੍ਚਵਿਞ੍ਞਾਣਵੀਥਿਯੰ ਪੁਰੇਤਰੰ ਪਵਤ੍ਤਅਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰਵਸੇਨ ਆਵਜ੍ਜਨਾਦੀਨੰ ਅਯੋਨਿਸੋ ਆਵਜ੍ਜਨਾਦਿਨਾ ਇਟ੍ਠਾਦਿਆਰਮ੍ਮਣੇ ਲੋਭਾਦਿਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਮਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ, ਨ ਪਨ ਇਤ੍ਥਿਪੁਰਿਸਾਦਿਵਿਕਪ੍ਪਗਾਹੋ, ਮਨੋਦ੍ਵਾਰੇਯੇਵ ਪਨ ਸੋ

ਹੋਤੀਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਤਸ੍ਸਾ**ਤਿ ''ਇਤ੍ਥੀ, ਪੁਰਿਸੋ''ਤਿ ਰਜ੍ਜਨਾਦਿਕਸ੍ਸ। **ਭਵਙ੍ਗਾਦੀ**ਤਿ ਭਵਙ੍ਗਆਵਜ੍ਜਨਦਸ੍ਸਨਾਨਿ, ਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਨਸਨ੍ਤੀਰਣਵੋਟ੍ਠਬ੍ਬਨਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰਿਕਜਵਨਞ੍ਚ। **ਅਪੁਬ੍ਬਤਿਤ੍ਤਰਤਾਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਅਪੁਬ੍ਬਤਾਇਤ੍ਤਰਭਾਵਾਨਂ ਵਸੇਨ।

ਅਤਿਹਰਤੀਤਿ ਮੁਖਦ੍ਵਾਰਂ ਅਤਿਕ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਹਰਤਿ। **ਤਂਤਂਵਿਜਾਨਨਨਿਪ੍ਫਾਦਕੋ**ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਪਰਿਯੇਸਨਾਦਿਵਿਸਯਸ੍ਸ, ਵਿਜਾਨਨਸ੍ਸ ਚ ਨਿਪ੍ਫਾਦਕੋ। ਯੇਨ ਹਿ ਪਯੋਗੇਨ ਪਰਿਯੇਸਨਾਦਿ ਨਿਪ੍ਫਜ੍ਜਤਿ, ਸੋ ਤਬ੍ਬਿਸਯਂ ਵਿਜਾਨਨਮ੍ਪਿ ਨਿਪ੍ਫਾਦੇਤਿ ਨਾਮ ਹੋਤਿ। **ਸਮ੍ਮਾਪਟਿਪਤ੍ਤਿ**ਨ੍ਤਿ ਧਮ੍ਮੇਸੁ ਅਵਿਪਰੀਤਪਟਿਪਤ੍ਤਿਂ ਯਥਾਭੂਤਾਵਬੋਧਂ।

ਗਮਨੇਪੀਤਿ ਗਮਨਪਯੋਗੇਪਿ। **ਅਤਿਹਰਣਂ** ਯਥਾਠਿਤਸ੍ਸੇਵ ਕਾਯਸ੍ਸ ਇਚ੍ਛਿਤਦੇਸਾਭਿਮੁਖਕਰਣਂ। **ਗਮਨਂ** ਦੇਸਨ੍ਤਰੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿ। ਵ**ਕ੍ਖਮਾਨੇ**ਤਿ ''ਅਭਿਕ੍ਕਨ੍ਤੇ ਪਟਿਕ੍ਕਨ੍ਤੇਤਿ...ਪੇ॰... ਅਦ੍ਧਾਗਮਨਵਸੇਨ ਕਥਿਤੋ। ਗਤੇ ਠਿਤੇ ਨਿਸਿਨ੍ਨੇਤਿ ਏਤ੍ਥ ਵਿਹਾਰੇ ਚੁਣ੍ਣਿਕਪਾਦੁਦ੍ਧਾਰਇਰਿਯਾਪਥਵਸੇਨ ਕਥਿਤੋ''ਤਿ (ਵਿਭ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੫੨੩) ਵਕ੍ਖਮਾਨੇ ਵਿਸੇਸੋ।

ਪਵਤ੍ਤੇਤਿ ਚਙ੍ਕਮਾਦੀਸੁ ਪਵਤ੍ਤੇ ਰੂਪਾਰੂਪਧਮ੍ਮੇ। **ਪਰਿਗ੍ਗਣ੍ਹਨ੍ਤਸ੍ਸ** ਅਨਿਚ੍ਚਾਦਿਤੋ।

ਕਾਯਿਕਕਿਰਿਯਾਦਿਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਕਜਵਨਂ ਫਲੂਪਚਾਰੇਨ "**ਕਾਯਾਦਿਕਿਰਿਯਾਮਯ**"ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਕਿਰਿਯਾਸਮੁਟ੍ਠਿਤਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਪਨ ਕਾਰਣੂਪਚਾਰੇਨ।

੫੨੬. ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਉਪਾਸਨਸ੍ਸਾਤਿ ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਭਾਵਨਾਯ। **ਯੋਗਪਥ**ਨ੍ਤਿ ਭਾਵਨਾਯੋਗ੍ਗਕਿਰਿਯਾਯ ਪਵਤ੍ਤਨਮਗ੍ਗਂ।

੫੩੭. ਕਾਯਾਦੀਸੂਤਿ ਕਾਯਵੇਦਨਾਚਿਤ੍ਤਧਮ੍ਮੇਸੁ। **ਸੁਟ੍ਠ ਪਵਤ੍ਤਿਯਾ**ਤਿ ਅਸੁਭਾਨੁਪਸ੍ਸਨਾਦਿਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਿਯਾ। **ਨਿਯ੍ਯਾਨਸਭਾਵੋ** ਸਮ੍ਮਾਸਤਿਤਾ ਏਵ । **ਉਪਟ੍ਠਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਸਤਿਂ ਕਿਚ੍ਚਤੋ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਏਤ੍ਥ ਚ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤੋ ਪਰਿਗ੍ਗਹੋ ਜਾਤੋ ਏਤਿਸ੍ਸਾਤਿ **ਪਰਿਗ੍ਗਹਿਤਾ**, ਤਂ ਪਰਿਗ੍ਗਹਿਤਂ ਨਿਯ੍ਯਾਨਭੂਤਂ ਸਤਿਂ ਕਤ੍ਵਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

੫੪੨-੩. ਪਕੁਪ੍ਪਨਂ ਇਧ ਵਿ**ਕਾਰਾਪਤ੍ਤਿਭਾਵੋ**।

੫੫੦. ਤਪ੍ਪਟਿਪਕ੍ਖਸਞ੍ਞਾਤਿ ਥਿਨਮਿਦ੍ਧਪਟਿਪਕ੍ਖਸਞ੍ਞਾ। ਸਾ ਅਤ੍ਥਤੋ ਤਦਙ੍ਗਾਦਿਵਸੇਨ ਥਿਨਮਿਦ੍ਧਵਿਨੋਦਨਾਕਾਰਪ੍ਪਵਤ੍ਤਾ ਕੁਸਲਵਿਤਕ੍ਕਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਸਞ੍ਞਾ, ਤਥਾਭੂਤੋ ਵਾ ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦੋ ਸਞ੍ਞਾਸੀਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

੫੫੩. ਸਾਰਮ੍ਭਨ੍ਤਿ ਆਰਮ੍ਭਵਨ੍ਤਂ, ਸਹਾਰਮ੍ਭਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਨਿਰਾਵਰਣਾਭੋਗਾ** ਥਿਨਮਿਦ੍ਧਨ੍ਧਕਾਰਵਿਗਮੇਨ ਨਿਰਾਵਰਣਸਮਨ੍ਨਾਹਾਰਸਞ੍ਞਾ। **ਵਿਵਟਾ** ਅਪ੍ਪਟਿਚ੍ਛਾਦਨਾ।

੫੬੪. ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥਾਤਿ ''ਇਮਿਨਾ ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਸਂਵਰੇਨ ਉਪੇਤੋ ਹੋਤੀ''ਤਿਆਦੀਸੁ (ਵਿਭ॰ ੫੧੧)।

੫੮੮. ਯਥਾ ਕੇਨਚਿ ਨਿਕ੍ਕੁਜ੍ਜਿਤਂ ''ਇਦਂ ਨਾਮੇਤ''ਨ੍ਤਿ ਪਕਤਿਞਾਣੇਨ ਨ ਞਾਯਤਿ, ਏਵਂ ਸਬ੍ਬਪ੍ਪਕਾਰੇਨ ਅਵਿਦਿਤਂ ਨਿਕ੍ਕੁਜ੍ਜਿਤਂ ਵਿਯ ਹੋਤੀਤਿ ਆਹ "**ਸਬ੍ਬਥਾ ਅਞ੍ਞਾਤਤਾ ਨਿਕ੍ਕੁਜ੍ਜਿਤਭਾਵੋ**"ਤਿ। **ਨਿਰਵਸੇਸਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਾਭਾਵੋ**ਤਿ ਦੁਵਿਞ੍ਞੇਯ੍ਯਤਾਯ ਨਿਰਵਸੇਸਤੋ ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਦਿਤਬ੍ਬਤਾਭਾਵੋ, ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਦਿਕਾਭਾਵੋ ਵਾ। ਏਕਦੇਸੇਨੇਵ ਹਿ ਗਮ੍ਭੀਰਂ ਞਾਯਤਿ।

ਆਚਿਕ੍ਖਨ੍ਤੀਤਿਆਦਿਤੋ ਪਰਿਬ੍ਯਤ੍ਤਂ ਕਥੇਨ੍ਤਿ। **ਦੇਸੇਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਉਪਦਿਸਨਵਸੇਨ ਵਦਨ੍ਤਿ, ਪਬੋਧੇਨ੍ਤਿ ਵਾ। **ਪਞ੍ਞਾਪੇਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਪਜਾਨਾਪੇਨ੍ਤਿ, ਸਂਪਕਾਸੇਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਪਟ੍ਠਪੇਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਪਕਾਰੇਹਿ ਅਸਙ੍ਕਰਤੋ ਠਪੇਨ੍ਤਿ। **ਵਿਵਰਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਵਿਵਟਂ ਕਰੋਨ੍ਤਿ। **ਵਿਭਜਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਵਿਭਤ੍ਤਂ ਕਰੋਨ੍ਤਿ। **ਉਤ੍ਤਾਨੀਕਰੋਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਅਨੁਤ੍ਤਾਨਂ ਗਮ੍ਭੀਰਂ ਉਤ੍ਤਾਨਂ ਪਾਕਟਂ ਕਰੋਨ੍ਤਿ। ਏਤ੍ਥ ਚ "**ਪਞ੍ਞਾਪੇਨ੍ਤੀ**"ਤਿਆਦੀਹਿ ਛਹਿ ਪਦੇਹਿ ਅਤ੍ਥਪਦਾਨਿ

ਦਸ੍ਸਿਤਾਨਿ। “**ਆਚਿਕ੍ਖਨ੍ਤਿ ਦੇਸੇਨ੍ਤੀ**”ਤਿ ਪਨ ਦ੍ਵੀਹਿ ਪਦੇਹਿ ਬਜਵ੍ਜਨਪਦਾਨੀਤਿ ਏਵਂ ਅਤ੍ਥਬਜਵ੍ਜਨਪਦਸਮ੍ਪਨ੍ਨਾਯ ਉਲ਼ਾਰਾਯ ਪਸੰਸਾਯ ਪਸੰਸਨਂ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਯਂ ਪਨੇਤੇਸੁ ਅਤ੍ਥਬਜਵ੍ਜਨਪਦੇਸੁ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਂ, ਤਂ **ਨੇਤ੍ਤਿਅਟ੍ਠਕਥਾਯਂ (ਨੇਤ੍ਤਿ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੨੩ ਆਦਯੋ)** ਵਿਤ੍ਥਾਰਤੋ ਵੁਤ੍ਤਮੇਵ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਤ੍ਥ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ।

੬੦੨. ਏਤ੍ਥੇਵ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ ਤਸ੍ਸ ਹੇਟ੍ਠਾਭੂਮਿਸਮਤਿਕ੍ਕਮਨਮੁਖੇਨ ਭੂਮਿਵਿਸੇਸਾਧਿਗਮੁਪਾਯਦੀਪਨਤੋ। **ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਾਪੀ**ਤਿ ‘‘ਰੂਪਸਞ੍ਞਾਨਂ ਸਮਤਿਕ੍ਕਮਾ, ਆਕਾਸਾਨਞ੍ਚਾਯਤਨਂ ਸਮਤਿਕ੍ਕਮ੍ਮਾ’’ਤਿ ਸਬ੍ਬੇਸੁਪਿ ਸਮਤਿਕ੍ਕਮਵਚਨੇਸੁ।

੬੧੦. ਤਂਯੇਵ ਆਕਾਸਂ ਫੁਟਂ ਵਿਞ੍ਞਾਣਨ੍ਤਿ ਤਂਯੇਵ ਕਸਿਣੁਗ੍ਘਾਟਿਮਾਕਾਸਂ ‘‘ਅਨਨ੍ਤ’’ਨ੍ਤਿ ਮਨਸਿਕਾਰੇਨ ਫੁਟਂ ਫਰਿਤ੍ਵਾ ਠਿਤਂ ਪਠਮਾਰੁਪ੍ਪਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ‘‘ਅਨਨ੍ਤਂ ਵਿਞ੍ਞਾਣ’’ਨ੍ਤਿ **ਮਨਸਿ ਕਰੋਤੀ**ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਦੁਤਿਯਵਿਕਪ੍ਪੇ ਪਨ ਸਾਮਞ੍ਞਜੋਤਨਾ ਵਿਸੇਸੇ ਤਿਟ੍ਠਤੀਤਿ ‘‘ਫੁਟ’’ਨ੍ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਵਿਞ੍ਞਾਣਮੇਵ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ **ਫੁਟਂ ਵਿਞ੍ਞਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਪਠਮਾਰੁਪ੍ਪਵਿਞ੍ਞਾਣਮਾਹ। ਤਞ੍ਹਿ ਆਕਾਸਸ੍ਸ ਸਫਰਣਕਵਿਞ੍ਞਾਣਂ। **ਵਿਞ੍ਞਾਣੇਨਾ**ਤਿ ਚ ਕਰਣਤ੍ਥੇ ਕਰਣਵਚਨਂ, ਤਞ੍ਚ ਦੁਤਿਯਾਰੁਪ੍ਪਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਵਦਤੀਤਿ ਆਹ “**ਵਿਞ੍ਞਾਣਞ੍ਚਾਯਤਨਵਿਞ੍ਞਾਣੇਨ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤੀ**”ਤਿ। **ਤੇਨਾ**ਤਿ ਪਠਮਾਰੁਪ੍ਪਵਿਞ੍ਞਾਣੇਨ। **ਗਹਿਤਾਕਾਰ**ਨ੍ਤਿ ਅਨਨ੍ਤਫਰਣਵਸੇਨ ਗਹਿਤਾਕਾਰਂ। **ਮਨਸਿ ਕਰੋਤੀ**ਤਿ ਦੁਤਿਯਾਰੁਪ੍ਪਪਰਿਕਮ੍ਮਮਨਸਿਕਾਰੇਨ ਮਨਸਿ ਕਰੋਤਿ। **ਏਵ**ਨ੍ਤਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਾਕਾਰਂ ਕਸਿਣੁਗ੍ਘਾਟਿਮਾਕਾਸੇ ਪਠਮਾਰੁਪ੍ਪਵਿਞ੍ਞਾਣੇਨ ਅਨਨ੍ਤਫਰਣਵਸੇਨ ਯੋ ਗਹਿਤਾਕਾਰੋ, ਤਂ ਮਨਸਿ ਕਰੋਨ੍ਤਂਯੇਵ। **ਤਂ ਵਿਞ੍ਞਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਤਂ ਦੁਤਿਯਾਰੁਪ੍ਪਵਿਞ੍ਞਾਣਂ। **ਅਨਨ੍ਤਂ ਫਰਤੀ**ਤਿ ‘‘ਅਨਨ੍ਤ’’ਨ੍ਤਿ ਫਰਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਦੁਤਿਯੋਯੇਵਤ੍ਥੋ ਯੁਤ੍ਤੋਤਿ। “**ਯਞ੍ਚੀ**”ਤਿਆਦਿਨਾ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਮਤ੍ਥਂ ਪਾਕਟਂ ਕਰੋਤਿ। **ਤਂਫਰਣਾਕਾਰਸਹਿਤ**ਨ੍ਤਿ ਤਸ੍ਮਿਂ ਆਕਾਸੇ ਫਰਣਾਕਾਰਸਹਿਤਂ। **ਵਿਞ੍ਞਾਣ**ਨ੍ਤਿ ਪਠਮਾਰੁਪ੍ਪਵਿਞ੍ਞਾਣਂ।

੬੧੫. ਪੁਬ੍ਬੇਤਿ ਦੁਤਿਯਾਰੁਪ੍ਪਪਰਿਕਮ੍ਮਕਾਲੇ। ਯਂ ‘‘ਅਨਨ੍ਤਂ ਵਿਞ੍ਞਾਣ’’ਨ੍ਤਿ ਮਨਸਿ ਕਤਂ, **ਤਂਯੇ**ਵ ਪਠਮਾਰੁਪ੍ਪਵਿਞ੍ਞਾਣਮੇਵ। ਤਂਯੇਵ ਹਿ ਅਭਾਵੇਤਿ। ਆਰਮ੍ਮਣਾਤਿਕ੍ਕਮਵਸੇਨ ਹਿ ਏਤਾ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਯੋ ਲਦ੍ਧਬ੍ਬਾਤਿ।

ਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੨. ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ

੬੨੩. ਚਤੁਕ੍ਕਨਯੇ ਦੁਤਿਯਜ੍ਝਾਨਮੇਵ ਯੇਸਂ ਵਿਚਾਰੋ ਓਲ਼ਾਰਿਕਤੋ ਨ ਉਪਟ੍ਠਾਤਿ, ਯੇਸਞ੍ਚ ਉਪਟ੍ਠਾਤਿ, ਤੇਸਂ ਵਸੇਨ ਦ੍ਵਿਧਾ ਭਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਦੇਸਿਤਨ੍ਤਿ ਚਤੁਕ੍ਕਨਯਤੋ ਪਞ੍ਚਕਨਯੋ ਨੀਹਤੋਤਿ ਆਹ “**ਉਦ੍ਧਟਾਨਂਯੇਵ ਚਤੁਨ੍ਨਂ...ਪੇ॰... ਦਸ੍ਸਨਤੋ ਚਾ**”ਤਿ।

ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੩. ਪਞ੍ਹਪੁਚ੍ਛਕਵਣ੍ਣਨਾ

੬੪੦. ਤੀਸੂਤਿ ਪਠਮਾਦੀਸੁ ਤੀਸੁ। ਚਤੁਕ੍ਕਨਯੇਨ ਹਿ ਤਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਏਵਂ ਕੋਟ੍ਠਾਸਿਕਾ**ਤਿ ਅਪ੍ਪਮਾਣਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਤੇਨਾਹ “**ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਭੂਤਾ ਏਵਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ**”ਤਿ। ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਾਕਾਸ...ਪੇ॰... ਚਤੁਤ੍ਥਾਨਂ ਵਟ੍ਟਵਿਪਸ੍ਸਨਾਪਾਦਕਤ੍ਤਾ “**ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਪਾਦਕਚਤੁਤ੍ਥੇ ਸਙ੍ਗਹਿਤਾਨੀ**”ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਅਯਂ ਕਥਾਤਿ ਪਰਿਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਾਦਿਕਥਾ। ਹੇਟ੍ਠਿਮੋ ਅਰਿਯੋ ਉਪਰਿਮਸ੍ਸ ਅਰਿਯਸ੍ਸ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਚਿਤ੍ਤਾਨਿ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਿਤੁਂ ਨ ਸਕ੍ਕੋਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ “**ਨ ਚ...ਪੇ॰... ਸਕ੍ਕੋਤੀ**”ਤਿ।

‘‘ਕਿਰਿਯਤੋ ਦ੍ਵਾਦਸਨ੍ਨ’’ਨ੍ਤਿ ਚ ਪਾਠੋ ਅਤ੍ਥਿ। **ਸਹ ਵਦਤਿ** ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਫਲਚਤੁਤ੍ਥਤਾਸਾਮਞ੍ਞੇਨਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਇਧ ਸਬ੍ਬਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਪਦੇਸਸਬ੍ਬਵਾਚਿਭਾਵਤੋ ਏਕਦੇਸਸ੍ਸ ਅਸਮ੍ਭਵੇਪਿ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਪਾਦਕਤਾ ਏਵ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **“ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ... ਪੇ°... ਦਟ੍ਠਬ੍ਬ**”ਨ੍ਤਿ ਆਹ। **ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਾਕਾਸਕਸਿਣਚਤੁਤ੍ਥਾਦੀਨੀ**ਤਿ **ਆਦਿ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ਆਨਾਪਾਨਚਤੁਤ੍ਥਾਦਯੋ ਸਙ੍ਗਹਿਤਾ। **ਨਵਤ੍ਤਬ੍ਬਤਾਯਾ**ਤਿ ਨਵਤ੍ਤਬ੍ਬਾਰਮ੍ਮਣਤਾਯ।

ਨਿਬ੍ਬਾਨਞ੍ਚਾਤਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਂ ਤਦਾਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸਾਪਿ ਬਹਿਦ੍ਧਾਰਮ੍ਮਣਭਾਵਤੋ।

“ਸਸਨ੍ਤਾਨਗਤਮ੍ਪੀ”ਤਿ ਇਦਂ **ਰੂਪ**-ਸਦ੍ਦੇਨ, **ਕਮ੍ਮ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ਚ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧਿਤਬ੍ਬਂ ‘‘ਸਸਨ੍ਤਾਨਗਤਮ੍ਪਿ ਅਪਾਕਟਂ ਰੂਪਂ ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁ ਵਿਯ ਸਸਨ੍ਤਾਨਗਤਮ੍ਪਿ ਅਪਾਕਟਂ ਕਮ੍ਮਂ ਵਿਭਾਵੇਤੀ’’ਤਿ। ਪਾਕਟੇ ਪਨ ਸਸਨ੍ਤਾਨਗਤੇ ਰੂਪੇ, ਕਮ੍ਮੇ ਚ ਅਭਿਞ੍ਞਾਞਾਣੇਨ ਪਯੋਜਨਂ ਨਤ੍ਥੀਤਿ **“ਅਪਾਕਟ**”ਨ੍ਤਿ ਵਿਸੇਸੇਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਪਞ੍ਹਪੁਚ੍ਛਕਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਞਾਣਵਿਭਙ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੧੩. ਅਪ੍ਪਮਞ੍ਞਾਵਿਭਙ੍ਗੋ

੧. ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ

੬੪੨. **ਦਿਸਾਦੇਸੋਧਿਨਾ**ਤਿ ''ਏਕਂ ਦਿਸ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਦਿਸੋਧਿਨਾ, ਵਿਹਾਰਗਾਮਨਿਗਮਨਗਰਜਨਪਦਰਜ੍ਜਾਦਿਦੇਸੋਧਿਨਾ ਚ। **ਸਤ੍ਤੋਧਿਨਾ**ਤਿ ''ਸਬ੍ਬਾ ਇਤ੍ਥਿਯੋ, ਸਬ੍ਬੇ ਪੁਰਿਸਾ, ਅਰਿਯਾ, ਅਨਰਿਯਾ''ਤਿਆਦਿਵਸਪ੍ਪਵਤ੍ਤੇਨ ਸਤ੍ਤੋਧਿਨਾ। **ਏਤਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਏਤਸ੍ਸ ਪਦਸ੍ਸ, ਪਦਤ੍ਥਸ੍ਸ ਵਾ। **ਅਨੁਵਤ੍ਤਕ**ਨ੍ਤਿ ਅਧਿਕਾਰਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਕਂ। **ਤਂ ਦ੍ਵਯ**ਨ੍ਤਿ ਤਥਾ-ਸਦ੍ਦੋ, ਇਤਿ-ਸਦ੍ਦੋਤਿ ਉਭਯਂ। ''ਤਥਾ ਦੁਤਿਯ''ਨ੍ਤਿ ਹਿ ਵੁਤ੍ਤੇ ''ਤਥਾ-ਸਦ੍ਦੋ ਯਥਾ ਮੇਤ੍ਤਾਸਹਗਤੇਨ ਚੇਤਸਾ ਪੁਰਤ੍ਥਿਮਾਦੀਸੁ ਏਕਂ ਦਿਸਂ ਫਰਿਤ੍ਵਾ ਵਿਹਰਤਿ, ਤਥਾ ਦੁਤਿਯਮ੍ਪਿ ਦਿਸਂ ਮੇਤ੍ਤਾਸਹਗਤੇਨ ਚੇਤਸਾ ਫਰਿਤ੍ਵਾ ਵਿਹਰਤੀ''ਤਿ ਇਮਮਤ੍ਥਂ ਦੀਪੇਤਿ। ਸੇਸਦ੍ਵਯੇਪਿ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। ਯਸ੍ਮਾ **ਇਤੀ**ਤਿ ਅਯਂ ਇਤਿ-ਸਦ੍ਦੋ ਪਕਾਰਤ੍ਥੋ, ਏਵਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ''ਯਥਾ ਮੇਤ੍ਤਾਸਹਗਤੇਨ ਚੇਤਸਾ ਏਕਂ, ਦੁਤਿਯਂ, ਤਤਿਯਂ, ਚਤੁਤ੍ਥਂ ਦਿਸਂ ਫਰਿਤ੍ਵਾ ਵਿਹਰਤਿ, ਏਵਂ ਉਦ੍ਧਂ, ਅਧੋ, ਤਿਰਿਯਂ ਮੇਤ੍ਤਾਸਹਗਤੇਨ ਚੇਤਸਾ ਫਰਿਤ੍ਵਾ ਵਿਹਰਤੀ''ਤਿ ਇਮਮਤ੍ਥਂ ਦੀਪੇਤਿ। ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ **"ਮੇਤ੍ਤਾ...ਪੇ॰... ਤਂ ਦ੍ਵਯ"**ਨ੍ਤਿ। **ਤਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਦ੍ਵਯਸ੍ਸ। **ਫਰਣਨ੍ਤਰਾਦਿਟ੍ਠਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਫਰਣਤੋ ਅਞ੍ਞਂ ਫਰਣਨ੍ਤਰਂ, ਤਂ ਆਦਿ ਯਸ੍ਸ, ਤਂ ਫਰਣਨ੍ਤਰਾਦਿ। ਫਰਣਨ੍ਤਰਞ੍ਚੇਤਂ ਮੇਤ੍ਤਾਭਾਵਨਾਯ, ਯਦਿਦਂ ਵਿਪੁਲਤਾ। **ਆਦਿ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ਭੁਮ੍ਮਨ੍ਤਰਪਗੁਣਭਾਵਾਦਿ ਗਯ੍ਹਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਫਰਣਨ੍ਤਰਾਦਿਨੋ ਠਾਨਂ ਠਾਨਭੂਤੋ ''ਵਿਪੁਲੇਨਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਵੁਚ੍ਚਮਾਨੋ ਮੇਤ੍ਤਾਭਾਵਨਾਵਿਸੇਸੋ। ਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਕਾਰਮਤ੍ਤਪਰਾਮਸਨਸ੍ਸ **ਤਸ੍ਸ** ਦ੍ਵਯਸ੍ਸ **ਅਟ੍ਠਾਨਂ** ਅਨੋਕਾਸੋਤਿ। **ਇਤਿ ਕਤ੍ਵਾ** ਇਮਿਨਾ ਕਾਰਣੇਨ ਨ ਵੁਤ੍ਤਂ ਤਂ ਦ੍ਵਯਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

੬੪੩. **ਰਾਗਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਕਾਮਰਾਗਸ੍ਸ। **ਸਿਨੇਹਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਪੁਤ੍ਤਸਿਨੇਹਾਦਿਸਿਨੇਹਸ੍ਸ। **ਵਿਪਤ੍ਤਿਯਾ**ਤਿ ਰਾਗਸਿਨੇਹਸਙ੍ਖਾਤਾਯ ਮੇਤ੍ਤਾਭਾਵਨਾਯ ਵਿਪਤ੍ਤਿਯਾ ਵਿਨਾਸਸ੍ਸ। **ਅਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਤੋ** ਹਿਰੋਤ੍ਤਪ੍ਪਬਲੇਨ ਅਨੁਪ੍ਪਜ੍ਜਨਤੋ।

੬੪੫. **ਅਧਿਮੁਞ੍ਚਿਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਭਾਵਨਾਚਿਤ੍ਤਂ ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਸੁਟ੍ਠੁ ਵਿਸ੍ਸਜ੍ਜੇਤ੍ਵਾ, ਤਂ ਪਨੇਤ੍ਥ ਅਧਿਮੁਚ੍ਚਨਂ ਯਸ੍ਮਾ ਫਰਣਵਸੇਨੇਵ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਵੁਤ੍ਤਂ **"ਸੁਟ੍ਠੁ ਪਸਾਰੇਤ੍ਵਾ"**ਤਿ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਸੁਟ੍ਠੁ ਅਸਂਸਪ੍ਪਨਵਸੇਨੇਵ ਤਂ ਮੇਤ੍ਤਾਭਾਵਨਾਯ ਅਧਿਮੁਚ੍ਚਨਂ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ **"ਬਲਵਤਾ ਵਾ ਅਧਿਮੋਕ੍ਖੇਨ ਅਧਿਮੁਚ੍ਚਿਤ੍ਵਾ"**ਤਿ ਚ ਵੁਤ੍ਤਂ।

੬੪੮. **ਏਤੇਸਂ** ਪਦਾਨਂ **ਸਬ੍ਬੇਨ** ਸਕਲੇਨ ਦਿਸਾਦੇਸਾਦਿਭੇਦੇਨ **ਅਵਧਿਨਾ। ਸਬ੍ਬਾਵਧਿਦਿਸਾਦਿਫਰਣਾਕਾਰੇਹੀ**ਤਿ ਸਬ੍ਬਾਵਧਿਭੂਤਦਿਸਾਦੇਸਪੁਗ੍ਗਲਫਰਣਪ੍ਪਕਾਰੇਹਿ।

੬੫੦. **ਵਿਘਾਤਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਨਵਸੇਨ।

ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੩. ਪਞ੍ਹਾਪੁਚ੍ਛਕਵਣ੍ਣਨਾ

੬੯੯. **ਕਥਿਤਾਨਂ** ਕੁਸਲਾਦਿਧਮ੍ਮਾਨਂ। ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਪਨ ਅਪ੍ਪਮਞ੍ਞਾਵਿਭਙ੍ਗੇ ਕਥਿਤਾ ਅਪ੍ਪਮਞ੍ਞਾ, ਤਾ ਚ ਸਭਾਵਤੋ ਲੋਕਿਯਾ ਏਵ, ਨ ਖਨ੍ਧਵਿਭਙ੍ਗਾਦੀਸੁ ਕਥਿਤਾ ਖਨ੍ਧਾਦਯੋ ਵਿਯ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਾਪੀਤਿ ਏਕਂਸਤੋ ਸਬ੍ਬਾਸਂ ਅਪ੍ਪਮਞ੍ਞਾਨਂ ਲੋਕਿਯਭਾਵਮੇਵ ਦੀਪੇਤੁਂ ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਂ ''ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਪਨਾ''ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਇਮਮਤ੍ਥਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ਆਹ **"ਇਮਸ੍ਮਿਂ ਪਨ...ਪੇ॰... ਹੋਤੀ"**ਤਿ।

ਪਞ੍ਹਾਪੁਚ੍ਛਕਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਅਪ੍ਪਮਞ੍ਞਾਵਿਭਙ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੧੪. ਸਿਕ੍ਖਾਪਦਵ◌ਿਭਙ੍ਗੋ

੧. ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯਵ◌ਣ੍ਣਨਾ

੭੦੩. ਸਿਕ੍ਖਾਸਙ੍ਖਾਤਾਨਂ ਕੁਸਲਧਮ੍ਮਾਨਂ ਪਞ੍ਚ ਸੀਲਙ੍ਗਾਨਿ ਨਿਸ੍ਸਯਭਾਵ◌ੇਨ ਵ◌ਾ ਪਤਿਟ੍ਠਾ ਸਿਯੁਂ, ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਭਾਵ◌ੇਨ ਵ◌ਾਤਿ ਤਦੁਭਯਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ਆਹ **"ਸਮ੍ਪਯੋਗਵ◌ਸੇਨ, ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਵ◌ਸੇਨ ਚ ਓਕਾਸਭਾਵ◌ੇਨਾ"**ਤਿ।

੭੦੪. ''ਕਮ੍ਮਪਥਾ ਏਵ◌ਾ''ਤਿ ਨਿਯਮਸ੍ਸ ਕਤਤ੍ਤਾ ਵ◌ੁਤ੍ਤਂ **"ਅਸਬ੍ਬਸਾਧਾਰਣੇਸੂ"**ਤਿ। ਨ ਹਿ ਸਕ੍ਕਾ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਦਿਸਾਧਾਰਣਕੋਟ੍ਠਾਸਵ◌ਸੇਨ ਨਿਯਮਂ ਕਾਤੁਂ। **ਕਮ੍ਮਪਥਕੋਟ੍ਠਾਸਿਕਾ ਏਵ◌**, ਨ ਝਾਨਾਦਿਕੋਟ੍ਠਾਸਿਕਾ। **ਕਮ੍ਮਪਥਭਾਵ◌ੇਨ ਆਗਤਨ੍ਤਿ ਵ◌ਦਨ੍ਤਿ,** ਦੁਗ੍ਗਤਿਯਾ, ਤਤ੍ਥ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਦੁਕ੍ਖਸ੍ਸ ਚ ਪਵ◌ਤ੍ਤਿਉਪਾਯਭਾਵ◌ਤੋਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। **ਅਸ੍ਸ** ਸੁਰਾਪਾਨਸ੍ਸ। **ਉਪਕਾਰਕਤ੍ਤਂ** ਸਬ੍ਬੇਸਂ। **ਸਭਾਗਤ੍ਤਂ** ਮਿਚ੍ਛਾਚਾਰਸ੍ਸ।

ਤਥਾਗਹਿਤਸਙ੍ਖਾਰਾਰਮ੍ਮਣਤਾਯਾਤਿ ''ਸਤ੍ਤਂ ਅਵ◌ਹਰਾਮਿ, ਸਤ੍ਤੇ ਵ◌ਿਪ੍ਪਟਿਪਜ੍ਜਾਮੀ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਸਤ੍ਤਾਕਾਰੇਨ ਗਹਿਤਸਙ੍ਖਾਰਾਰਮ੍ਮਣਤਾਯ, ਨ ਪਨ ਸਤ੍ਤਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਆਰਮ੍ਮਣਤਾਯਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। **"ਪਞ੍ਚ ਸਿਕ੍ਖਾਪਦਾ"**ਤਿਆਦਿਨਾ ਤਮੇਵ◌ਤ੍ਥਂ ਵ◌ਿਵ◌ਰਤਿ।

ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸਾਤਿ ਯਸ੍ਸ ਯਸ੍ਸ ਬਜਸਨਤ੍ਥਾਯ। ਸਯਂ ਵ◌ਾ ਉਸੁਆਦਿਂ ਖਿਪਤਿ, ਓਪਾਤਖਣਨਾਦਿਂ ਕਰੋਤਿ, ਤਾਦਿਸਂ ਮਨ੍ਤਂ ਪਰਿਜਪ੍ਪਤਿ, ਕਮ੍ਮਜਇਦ੍ਧਿਂ ਵ◌ਲਞ੍ਜੇਤਿ, ਅਞ੍ਞੇਨ ਵ◌ਾ ਤਂ ਸਬ੍ਬਂ ਕਾਰੇਤੀਤਿ ਆਹ **"ਨਿਸ੍ਸਗ੍ਗਿਯ…ਪੇ॰… ਦ੍ਵ◌ੇ ਏਵ◌ ਗਹਿਤਾ"**ਤਿ।

ਯਦਿਪਿ ਕੋਟ੍ਠਾਸਵ◌ਾਰੇ ਵ◌ਿਰਤਿ ਸਰੂਪੇਨ ਨਾਗਤਾ ''ਯੇਵ◌ਾਪਨਾ''ਤ੍ਵ◌ੇਵ◌ ਵ◌ੁਤ੍ਤਾ, ਭਜਾਪਿਯਮਾਨਾ ਪਨ ਮਗ੍ਗਭਾਵ◌ਂਯੇਵ◌ ਭਜਤੀਤਿ ਆਹ **"ਵ◌ਿਰਤਿਸੀਲਂ ਪਨ ਮਗ੍ਗਕੋਟ੍ਠਾਸਿਕ"**ਨ੍ਤਿ। **ਸੇਸਸੀਲਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਸੇਸਅਵ◌ੀਤਿਕ੍ਕਨ੍ਤਸੀਲਾਨਂ।

੭੧੨. **ਅਭਬ੍ਬਟ੍ਠਾਨਾ**ਤਿ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾਦਯੋ। ਯਥਾ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾਦਯੋ ਵ◌ੇਰਹੇਤੁਤਾਯ ਵ◌ੇਰਂ, ਏਵ◌ਂ ਤਦਞ੍ਞੇਪਿ ਅਕੁਸਲਾਤਿ ਵ◌ੁਤ੍ਤਂ **"ਤਂਸਭਾਗਤਾਯ ਵ◌ੇਰਭੂਤਾਨ"**ਨ੍ਤਿ। ਵ◌ਿਰਤੀਨਂ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿ ਨ ਨ ਭਵ◌ਿਸ੍ਸਤਿ ਸੇਕ੍ਖਾਨਨ੍ਤਿ ਯੋਜਨਾ। **"ਅਕੁਸਲਸਮੁਟ੍ਠਿਤਾਨਿ ਚਾ"**ਤਿਆਦਿਨਾਪਿ ਸੇਕ੍ਖਾਨਂ ਉਭਯੇਨ ਵ◌ਿਰਤਿਸਬ੍ਭਾਵ◌ਂਯੇਵ◌ ਵ◌ਿਭਾਵ◌ੇਤਿ। ਤਸ੍ਸਤ੍ਥੋ – ਯਾਨਿ ਅਕੁਸਲਸਮੁਟ੍ਠਿਤਾਨਿ ਕਾਯਕਮ੍ਮਾਦੀਨਿ, ਤਾਨਿ ਤੇਸਂ ਸੇਕ੍ਖਾਨਂ ਕਾਯਦੁਚ੍ਚਰਿਤਾਦੀਨੀਤਿ ਵ◌ੇਰਾਨਿਯੇਵ◌ , **ਤੇਹਿ** ਵ◌ੇਰੇਹਿ **ਤੇਸਂ** ਸੇਕ੍ਖਾਨਂ ਵ◌ਿਰਤਿਯੋ ਸਮ੍ਭਵ◌ਨ੍ਤਿਯੇਵ◌। **ਯਤੋ**ਤਿ ਯਸ੍ਮਾ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾਦਿਵ◌ੇਰਮਿਤਬ੍ਬਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯਵ◌ੇਰਾਭਾਵ◌ੇਪਿ ਕਾਯਦੁਚ੍ਚਰਿਤਾਦਿਵ◌ੇਰਮਤ੍ਤਤੋ ਸੇਕ੍ਖਾਨਂ ਵ◌ਿਰਤਿਸਮ੍ਭਵ◌ਤੋ। **ਨਫਲਭੂਤਸ੍ਸਾਪੀ**ਤਿ ਯਥਾ ਫਲਸ੍ਸ ਮਗ੍ਗਪਟਿਬਿਮ੍ਬਭੂਤਤ੍ਤਾ ਮਗ੍ਗਸਦਿਸਂ ਸਤ੍ਤਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕਤਾ ਸਿਯਾ, ਏਵ◌ਂ ਅਫਲਭੂਤਸ੍ਸਾਪਿ ਸਕਦਾਗਾਮਿਮਗ੍ਗਾਦਿਕਸ੍ਸ ਯਤੋ ਵ◌ਿਰਤਿਸਮ੍ਭਵ◌ਤੋ **ਅਟ੍ਠਙ੍ਗਿਕਤਾ ਹੋਤਿ,** ਅਞ੍ਞਥਾ ਪਞ੍ਚਙ੍ਗਿਕੋ ਏਵ◌ ਸਿਯਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ।

ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯਵ◌ਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੨. ਪਞ੍ਹਪੁਚ੍ਛਕਵ◌ਣ੍ਣਨਾ

੭੧੪. **ਯਥਾਵ◌ਿਰਮਿਤਬ੍ਬਤੋ**ਤਿ ਯੋ ਯੋ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾਦਿ ਵ◌ਿਰਮਿਤਬ੍ਬੋ, ਤਤੋ ਵ◌ਿਰਤਿਵ◌ਸੇਨ।

ਪਞ੍ਹਪੁਚ੍ਛਕਵ◌ਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਸਿਕ੍ਖਾਪਦਵਿਭਙ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੧੫. ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਵਿਭਙ੍ਗੋ

੧. ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯਂ

੧. ਸਙ੍ਗਹਵਾਰਵਣ੍ਣਨਾ

੭੧੮. ''ਏਸੇਵ ਨਯੋ''ਤਿ ਧਮ੍ਮਾਦੀਸੁ ਕਤੋ ਅਤਿਦੇਸੋ ਸਙ੍ਖੇਪਤੋ ਤੇਸਂ ਦਸ੍ਸਨਂ ਹੋਤੀਤਿ ਆਹ **''ਸਙ੍ਖੇਪੇਨ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ''**ਤਿ। ਤੇਸਂ ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਪਟਿਭਾਨਾਨਂ ਵਿਸਯਾ **ਤਬ੍ਬਿਸਯਾ,** ਤੇਸਂ, ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਪਟਿਭਾਨਵਿਸਯਭੂਤਾਨਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਦਿਭੇਦੇਹੀ**ਤਿ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਨਿਬ੍ਬਾਨਭਾਸਿਤਤ੍ਥਾਦਿਭੇਦੇਹਿ।

ਦੁਕ੍ਖਹੇਤੁਫਲਜਾਤਾਦਿਧਮ੍ਮਜਰਾਮਰਣਾਨਿ **ਦੁਕ੍ਖਾਦੀਨਿ**। ਸਚ੍ਚਹੇਤੁਧਮ੍ਮਪਚ੍ਚਯਾਕਾਰਵਾਰੇਸੁ ਦੁਕ੍ਖਸਮੁਦਯਾਦਿਪਰਿਯਾਯੇਨ ਆਗਤੋ ਫਲਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਕੋ ਹੇਤੁ, ਸਚ੍ਚਪਚ੍ਚਯਾਕਾਰਵਾਰੇਸੁ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੋ, ਪਰਿਯਤ੍ਤਿਵਾਰੇ ਭਾਸਿਤਂ, ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯੇ ਕੁਸਲਂ, ਅਕੁਸਲਨ੍ਤਿ ਏਵਂ ਪਾਲ਼ਿਯਂ ਵੁਤ੍ਤਾਨਂਯੇਵ ਵਸੇਨ ਪਞ੍ਚ ਧਮ੍ਮਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾਤਿ ਇਮਮਤ੍ਥਮਾਹ **''ਤਥਾ ਧਮ੍ਮਾ ਚਾ''**ਤਿ ਇਮਿਨਾ।

ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਕਹੇਤੁਆਦੀਨਨ੍ਤਿ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਕਸਮ੍ਪਾਪਕਞਾਪਕਾਨਂ। **ਪੁਰਿਮੋ**ਤਿ ਪਵਤ੍ਤਨਤ੍ਥੋ। **ਤਸ੍ਮਿ**ਨ੍ਤਿ ਮਗ੍ਗੇ। **ਪਚ੍ਛਿਮੋ**ਤਿ ਪਾਪਨਤ੍ਥੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ।

ਅਵਿਪਰੀਤਨਿਰੁਤ੍ਤੀਤਿ ਬੁਦ੍ਧਾਦੀਹਿ ਆਚਿਣ੍ਣਾ ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਵਾਚਕਭਾਵੇ ਨਿਰੁਲ਼੍ਹਾ ਯਾਥਾਵਨਿਰੁਤ੍ਤਿ। ਯਸ੍ਮਾ ਵਿਞ੍ਞਤ੍ਤਿਵਿਕਾਰਸਹਿਤੋ ਸਦ੍ਦੋ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਪਰਮਤਤੋ ਤਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **''ਅਵਚਨਭੂਤਾਯਾ''**ਤਿ ਵਿਸੇਸੇਤ੍ਵਾ **''ਕੇਚਿ ਵਣ੍ਣਯਨ੍ਤੀ''**ਤਿ ਆਹ। **ਏਵਂ ਸਤੀ**ਤਿ ਏਵਂ ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਯਾ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਭਾਵੇ ਸਤਿ। ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ ਅਭਿਲਪਿਤਬ੍ਬਾਤਿ ਆਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤੇ, ਹੋਤੁ, ਕੋ ਦੋਸੋ ਤਸ੍ਸਾ ਵਚਨੀਯਭਾਵਤੋਤਿ ਕਦਾਚਿ ਵਦੇਯ੍ਯਾਤਿ ਆਸਙ੍ਕਨ੍ਤੋ ਆਹ **''ਨ ਚ ਵਚਨਤੋ...ਪੇ॰... ਉਚ੍ਚਾਰੇਤਬ੍ਬਂ ਅਤ੍ਥੀ''**ਤਿ। **ਤੇਸਂ** ਅਤ੍ਥਧਮ੍ਮਾਨਂ। ਨ ਵਚਨਨ੍ਤਿ **ਅਵਚਨਂ** ਅਵਚਨਸਭਾਵਂ। **ਏਵਂਪਕਾਰ**ਨ੍ਤਿ ਏਵਂਵਿਧਂ ਏਵਂ ਨਿਯਤਲਿਙ੍ਗਵਿਸੇਸਜੋਤਨਾਕਾਰਂ।

ਪਰਤੋਤਿ ਪਰਭਾਗੇ ਅਨਨ੍ਤਰਮਨੋਦ੍ਵਾਰੇ। ਸਦ੍ਦਗ੍ਗਹਣਾਨੁਸਾਰੇਨ ਗਹਿਤਾਯ ਨਾਮਨਿਰੁਤ੍ਤਿਯਂ ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਯਦਿ ਏਵਂ ਕਸ੍ਮਾ ਪਾਲ਼ਿਯਂ ''ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਰਮ੍ਮਣਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਆਹ **''ਨਿਰੁਤ੍ਤਿ...ਪੇ॰... ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤ''**ਨ੍ਤਿ। **ਪਚ੍ਛਾ ਜਾਨਨ**ਨ੍ਤਿ ਸਦ੍ਦਗ੍ਗਹਣੁਤ੍ਤਰਕਾਲਂ ਨਾਮਨਿਰੁਤ੍ਤਿਯਾ ਜਾਨਨਂ। **ਏਵ**ਨ੍ਤਿ ਏਵਂ ਸਦ੍ਦਗ੍ਗਹਣਤੋ ਪਚ੍ਛਾ ਨਾਮਨਿਰੁਤ੍ਤਿਂ ਆਰਬ੍ਭ ਪਵਤ੍ਤਂ ਞਾਣਂ ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਤਿ ਗਯ੍ਹਮਾਨੇ। ਏਵਂ ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਯਾ ਨਾਮਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਪਕ੍ਖੇ ਪਾਲ਼ਿਯਾ, ਅਟ੍ਠਕਥਾਯ ਚ ਵਿਰੋਧਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਸਦ੍ਦਪਕ੍ਖੇ ਤਦਭਾਵਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **''ਯਥਾ ਪਨਾ''**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। **ਤਂਤਂਸਦ੍ਦਵਿਭਾਵਕ**ਨ੍ਤਿ ਯਥਾ ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ ਸਦ੍ਦਪ੍ਪਭੇਦਨਿਚ੍ਛਯਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਭੂਤਂ ਦਿਬ੍ਬਸੋਤਞਾਣਂ ਸਦ੍ਦਾਰਮ੍ਮਣਮੇਵ ਤਂ ਤਂ ਸਦ੍ਦਂ ਵਿਭੂਤਂ ਕਰੋਤਿ, ਏਵਂ ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਪ੍ਪਭੇਦਨਿਚ੍ਛਯਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯਭੂਤਂ ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਸਦ੍ਦਾਰਮ੍ਮਣਮੇਵ ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਞਾਣਂ ਤਂ ਵਿਭੂਤਂ ਕਰੋਤੀਤਿ ਤਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਰਮ੍ਮਣਤਾ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਸਦ੍ਦਂ ਪਨ ਵਿਭਾਵੇਨ੍ਤਂ ਏਕਨ੍ਤਤੋ ਸਦ੍ਦਪਨਿਬਨ੍ਧਂ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਮ੍ਪਿ ਵਿਭਾਵੇਤਿਯੇਵ, ਯਤੋ ਸਭਾਵਾਸਭਾਵਵਿਸੇਸਵਿਭਾਵਨਂ ਸਮ੍ਪਜ੍ਜਤਿ। ਅਞ੍ਞਥਾ ਹਿ ਸਦ੍ਦਮਤ੍ਤਗ੍ਗਹਣੇ ਵਿਸੇਸਾਵਬੋਧੋ ਏਵ ਨ ਸਿਯਾਤਿ ਪੋਰਾਣਾ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਵਿਭਾਵਨਮ੍ਪਿ ਤਸ੍ਸ ਇਚ੍ਛਨ੍ਤਿ। **ਤਂਵਿਭਾਵਕ**ਨ੍ਤਿ ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਸਦ੍ਦਵਿਭਾਵਕਂ। **ਨ ਪਾਲ਼ਿਵਿਰੋਧੋ ਹੋਤੀ**ਤਿ ਯਦਿਪਿ ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯੇ ''ਯਾਯ ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਯਾ ਤੇਸਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ ਹੋਤੀ''ਤਿ (ਵਿਭ॰ ੭੨੭) ਵੁਤ੍ਤਂ, ਤਮ੍ਪਿ ਸਭਾਵਨਿਰੁਤ੍ਤਿਸਦ੍ਦੇਨ ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਪਬੋਧਨਮੇਵ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਨ ਤਬ੍ਬਿਨਿਮੁਤ੍ਤਂ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਨ੍ਤਿ ''ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਸਦ੍ਦਾਰਮ੍ਮਣਾ ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ''ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਮਾਨੇ ਪਾਲ਼ਿਯਾ ਵਿਰੋਧੋ ਨ ਹੋਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ''ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਨ੍ਤਸ੍ਸਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਸਦ੍ਦਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਪਚ੍ਛਾ ਗਹਿਤਾਯ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਯਾ

ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣੇਨ ਭਵਿਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਆਸਙ੍ਕੇਯ੍ਯਜਾਤਿ ਤਦਾਸਙ੍ਕਾਨਿਵਤ੍ਤਨਤ੍ਥਮਾਹ “**ਤੰ ਸਭਾਵਨਿਰੁਤ੍ਤਿੰ ਸਦ੍ਦੰ ਆਰਮ੍ਮਣੰ ਕਤ੍ਵਾ**”ਤਿਆਦਿ। **ਸਭਾਵਨਿਰੁਤ੍ਤਿੰ ਵਿਭਾਵੇਨ੍ਤੰਯੇਵਾ**ਤਿ ਸਭਾਵਨਿਰੁਤ੍ਤਿਵਿਸਯਸ੍ਸ ਸਮ੍ਮੋਹਸ੍ਸ ਪਗੇਵ ਵਿਦ੍ਧੰਸਿਤਤ੍ਤਾ ਅਤ੍ਥਸਾਧਨਵਸੇਨ ਅਭਿਵ੍ਯਾਪਣੰ ਵਿਯ ਤੰ ਵਿਭਾਵੇਨ੍ਤਮੇਵ ਪਵਤ੍ਤਤਿ। ਤੇਨਾਹ “**ਨਿਰੁਤ੍ਤਿੰ ਭਿਨ੍ਦਨ੍ਤੰ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਨ੍ਤਮੇਵ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀ**”ਤਿ। ਪਭੇਦਗਮਨਞ੍ਚੇਤ੍ਥ ਅਨਵਸੇਸਤੋ ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਵਿਭਾਗਜਾਨਨੰ। ਤਥਾ ਸੇਸੇਸੁ। **ਸਕ੍ਕਟਨਾਮਾਦੀ**ਤਿ ਸਕ੍ਕਟਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਨਾਮਾਖ੍ਯਾਤਾਦਿ। ਨਿਪਾਤਪਦੰ ਨਾਮਾਦਿਪਦਾਨਿ ਵਿਯ ਅਤ੍ਥੰ ਨ ਵਦਤਿ, ਅਥ ਖੋ ਬ੍ਯਞ੍ਜੇਤਿ ਜੋਤੇਤੀਤਿ “**ਬ੍ਯਞ੍ਜਨ**”ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ ਨਿਪਾਤਪਦੰ।

ਬੋਧਿ ਞਾਣੰ ਮਣ੍ਡਭੂਤੰ ਏਤ੍ਥਾਤਿ **ਬੋਧਿਮਣ੍ਡੋ,** ਮਹਾਬੋਧਿਟ੍ਠਾਨੰ। ਤੇਨਾਹ “**ਪਠਮਾਭਿਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧਟ੍ਠਾਨੇ**”ਤਿ। **ਅਞ੍ਞੇਨ ਪਕਾਰੇਨਾ**ਤਿ ਉਗ੍ਗਹਾਦਿਪ੍ਪਕਾਰੇਨ।

ਅਞ੍ਞਥਾ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਪੁਰਿਸਯੁਗੇ ਪੁਰਿਸਯੁਗੇ ਏਕਦੇਸੇਨ ਪਰਿਵਤ੍ਤਨ੍ਤਾ ਕਾਲਨ੍ਤਰੇ ਅਞ੍ਞਾਕਾਰਾ ਭਵਨ੍ਤਿ। **ਵਿਨਸ੍ਸਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਤੰਤੰਭਾਸਾਨੰ ਮਨੁਸ੍ਸਾਨੰ ਵਿਨਾਸੇਨ ਨ ਪਞ੍ਞਾਯਨ੍ਤਿ, ਮਨੁਸ੍ਸਾਨੰ ਦੁਰੁਗ੍ਗਹਣਾਦਿਨਾ ਕਤ੍ਥਚਿ ਕਦਾਚਿ ਪਰਿਵਤ੍ਤਨ੍ਤੀਪਿ ਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕਾਦੀਸੁ ਯਥਾਸਭਾਵੇਨੇਵ ਅਵਟ੍ਠਾਨਤੋ ਨ ਸਬ੍ਬਤ੍ਥ, ਸਬ੍ਬਦਾ, ਸਬ੍ਬਥਾ ਚ ਪਰਿਵਤ੍ਤਤਿ। ਤੇਨਾਹ “**ਕਪ੍ਪਵਿਨਾਸੇਪਿ ਤਿਟ੍ਠਤਿਯੇਵਾ**”ਤਿ। **ਏਤਸ੍ਸ** ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਞਾਣਸ੍ਸ।

ਅਤ੍ਥਾਦੀਸੁ ਞਾਣਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਦਿ। ਅਤ੍ਥਧਮ੍ਮਨਿਰੁਤ੍ਤਿਵਸੇਨ **ਤੀਸੁ**। ਅਤ੍ਥਧਮ੍ਮਨਿਰੁਤ੍ਤਿਪਟਿਭਾਨਵਸੇਨ **ਚਤੂਸੁਪਿ** ਵਾ। ਅਤ੍ਥਧਮ੍ਮਾਦਿਨਾ ਅਤ੍ਤਨਾ ਜੋਤੇਤਬ੍ਬੇਨ ਸਹ ਅਤ੍ਥੇਨਾਤਿ **ਸਾਤ੍ਥਕਾਨਿ। ਸਬ੍ਬੋ** ਅਤ੍ਥਧਮ੍ਮਾਦਿਕੋ **ਅਤ੍ਥੋ** ਵਿਸਯਭੂਤੋ **ਏਤਸ੍ਸ** ਞਾਣਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੀਤਿ **ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਕੰ। ਸਬ੍ਬਸ੍ਮਿੰ** ਅਤ੍ਥਾਦਿਕੇ ਵਿਸਯੇ **ਖਿਤ੍ਤੰ** ਅਤ੍ਤਨੋ ਪਚ੍ਚਯੇਹਿ ਠਪਿਤੰ ਪਵਤ੍ਤਿਤੰ। **ਅਰਹਤ੍ਤੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਵਿਸਦਾ ਹੋਨ੍ਤਿ** ਪਟਿਪਕ੍ਖਧਮ੍ਮਾਨੰ ਸਬ੍ਬਸੋ ਵਿਦ੍ਧੰਸਿਤਤ੍ਤਾ। **ਪਞ੍ਚਨ੍ਨ**ਨ੍ਤਿ ਅਧਿਗਮਪਰਿਯਤ੍ਤਿਸਵਨਪਰਿਪੁਚ੍ਛਾਪੁਬ੍ਬਯੋਗਾਨੰ। **ਯਥਾਯੋਗ**ਨ੍ਤਿ ਯੰ ਯੰ ਯਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਵਿਸਦਤਾਯ ਯੁਜ੍ਜਤਿ, ਤਥਾ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬੰ।

ਪਰਿਪੁਚ੍ਛਾਹੇਤੁ ਪਵਤ੍ਤਾ ਕਥਾ ਪਰਿਪੁਚ੍ਛਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਆਹ “**ਪੁਚ੍ਛਾਯ...ਪੇ॰... ਪਰਿਪੁਚ੍ਛਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ**”ਤਿ।

ਤੇਹੀਤਿ ਮਗ੍ਗੇਹਿ। **ਪਟਿਲਾਭੋ** ਨਾਮ ਪੁਬ੍ਬਯੋਗਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਅਤ੍ਥਾਦਿਵਿਸਯਸ੍ਸ ਸਮ੍ਮੋਹਸ੍ਸ ਸਮੁਚ੍ਛਿਨ੍ਦਨੰ, ਤੰ ਪਨ ਮਗ੍ਗਕਿਚ੍ਚਮੇਵਾਤਿ ਆਹ “**ਸੋ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰੋ**”ਤਿ। ਅਤ੍ਥਾਦੀਨੰ ਪਭੇਦਤੋ ਸਲ੍ਲਕ੍ਖਣਵਿਭਾਵਨਵਵਤ੍ਥਾਪਨਾ ਯਥਾਰਹੰ ਪਰਿਤ੍ਤਕੁਸਲਮਹਾਕਿਰਿਯਚਿਤ੍ਤਵਸੇਨ ਹੋਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ “**ਪਭੇਦੋ ਕਾਮਾਵਚਰੋ**”ਤਿ। **ਯਥਾ** ਪੁਬ੍ਬਯੋਗੋ **ਅਧਿਗਮਸ੍ਸ ਬਲਵਪਚ੍ਚਯੋ** ਸਭਾਵਹੇਤੁਭਾਵਤੋ, **ਨ ਤਥਾ ਪਭੇਦਸ੍ਸ** ਅਸਭਾਵਹੇਤੁਤਾਯ, ਪਰਮ੍ਪਰਪਚ੍ਚਯਤਾਯ ਚਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। **ਪਰਿਯਤ੍ਤਿਆਦੀਨੰ** ਪਭੇਦਸ੍ਸ ਬਲਵਪਚ੍ਚਯਤਾਯ , **ਅਧਿਗਮਸ੍ਸ** ਚ ਤਦਭਾਵੇ ਏਸੇਵ ਨਯੋ। **ਤਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਨਿਮਿਤ੍ਤਤ੍ਥੇ ਭੁਮ੍ਮੰ, ਤਾਸੁ ਪਰਿਯਤ੍ਤਿਸਵਨਪਰਿਪੁਚ੍ਛਾਸੁ ਨਿਮਿਤ੍ਤਭੂਤਾਸੂਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਯੰ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤੀ**ਤਿ ''ਏਤੇਸੁ ਪਨਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਅਟ੍ਠਕਥਾਵਚਨੇਨ ਯੰ ਅਤ੍ਥਜਾਤੰ ਵੁਤ੍ਤੰ ਹੋਤਿ। **ਤੰ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ**ਤਿ ਤੰ ਨਿਦ੍ਧਾਰੇਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ। “**ਪੁਬ੍ਬਯੋਗਾਧਿਗਮਾ**”ਤਿ ਵਤ੍ਵਾ “**ਦ੍ਵੇਪੀ**”ਤਿ ਵਚਨੰ ਅਧਿਗਮਸਹਿਤੋਯੇਵ ਪੁਬ੍ਬਯੋਗੋ ਪਭੇਦਸ੍ਸ ਬਲਵਪਚ੍ਚਯੋ, ਨ ਕੇਵਲੋਤਿ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੰ। ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤੰ ਅਟ੍ਠਕਥਾਯੰ ''ਦ੍ਵੇਪਿ ਏਕਤੋ ਹੁਤ੍ਵਾ''ਤਿ (ਵਿਭ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੭੧੮)। ''ਦ੍ਵੇਪਿ ਵਿਸਦਕਾਰਣਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੇ ਪੁਬ੍ਬਯੋਗਸ੍ਸਾਪਿ ਵਿਸਦਕਾਰਣਤ੍ਤੰ ਲਬ੍ਭਤੇਵਾਤਿ ਆਹ “**ਦ੍ਵੇਪਿ ਵਿਸਦਕਾਰਣਾਤਿ...ਪੇ॰... ਵੁਤ੍ਤਾ**”ਨ੍ਤਿ।

ਸਙ੍ਗਹਵਾਰਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੨. ਸਚ੍ਚਵਾਰਾਦਿਵਣ੍ਣਨਾ

੧੧੯. **ਕਾਲਤ੍ਤਯੇਪੀ**ਤਿ ਅਤੀਤਾਦੀਸੁ ਤੀਸੁਪਿ ਕਾਲੇਸੁ। **ਹੇਤੁਫਲਧਮ੍ਮਾ** ਹੇਤੂਨਂ ਫਲਭੂਤਾ ਧਮ੍ਮਾ, ਪਚ੍ਚਯਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਤੇਸਞ੍ਚ ਹੇਤੁਧਮ੍ਮਾ**ਤਿ ਤੇਸਂ ਹੇਤੁਫਲਾਨਂ ਪਚ੍ਚਯਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਾਨਂ ਹੇਤੁਭੂਤਾ ਧਮ੍ਮਾ ''ਧਮ੍ਮਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਯੋਜਨਾ। **ਵਿਨੇਯ੍ਯਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਤਥਾਵਿਨੇਤਬ੍ਬਪੁਗ੍ਗਲਜ੍ਝਾਸਯਵਸੇਨ। **ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਤਿਆਦਿ ਨ** **ਵੁਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾ ਉਟ੍ਠਿਤਾ ਸਮੁਟ੍ਠਿਤਾ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਤਿਆਦਿ ਨ ਵੁਤ੍ਤਂ ਏਕਨ੍ਤਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਸ੍ਸੇਵ ਸਙ੍ਗਾਹਕਤ੍ਤਾ। **ਤਂਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਕਾ**ਤਿ ਤੇਸਂ ਅਤ੍ਥਭਾਵੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾਨਂ ਨਿਪ੍ਫਾਦਕਾ। **ਧਮ੍ਮਾਤਿ** **ਵੁਤ੍ਤਾ** ਧਮ੍ਮਭਾਵੇਨ ਕਥਿਤਾ।

ਸਚ੍ਚਵਾਰਾਦਿਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੨. ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ

੧੨੫. **ਸਾਮਞ੍ਞੇਨ ਵਤ੍ਵਾ ਵਿਸੇਸੇਨ ਅਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ**ਤਿ ''ਤੇਸਂ ਵਿਪਾਕੇ''ਤਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਕੁਸਲਵਿਪਾਕਤਾਦਿਸਾਮਞ੍ਞੇਨ ਵਤ੍ਵਾ ਸਹੇਤੁਕਾਹੇਤੁਕਾਦਿਵਿਸੇਸੇਨ ਅਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ, ਸਰੂਪੇਨ ਨਿਦ੍ਧਾਰੇਤ੍ਵਾ ਅਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਅਵਿਪਾਕਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਅਵਿਪਾਕਧਮ੍ਮਤ੍ਤਾ। **ਯਦਿ ਏਵ**ਨ੍ਤਿ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵਤੋ ਲਬ੍ਭਮਾਨੋਪਿ ਧਮ੍ਮਭਾਵੋ ਅਵਿਪਾਕਧਮ੍ਮਤਾਯ ਕਿਰਿਯਾਨਂ ਯਦਿ ਨ ਵੁਤ੍ਤੋ, ਏਵਂ ਸਤਿ। ਸਤਿਪਿ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਭਾਵੇ ਅਵਿਪਾਕਭਾਵਤੋ ਅਤ੍ਥਭਾਵੋਪਿ ਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੋ। ਤੇਨਾਹ "**ਵਿਪਾਕਾ ਨ ਹੋਨ੍ਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥਭਾਵੋ ਚ ਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੋ**"ਤਿ। **ਏਵਞ੍ਚੇ**ਤਿ ਯਦਿ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਤ੍ਤਾ ਕਿਰਿਯਾਨਂ ਅਤ੍ਥਭਾਵੋ ਵੁਤ੍ਤੋ। **ਨਪ੍ਪਟਿਸਿਦ੍ਧੋ** ਇਚ੍ਛਿਤੋਵਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਯਦਿ ਏਵਂ ਕਸ੍ਮਾ ਨ ਵੁਤ੍ਤੋਤਿ ਆਹ "**ਵਿਪਾਕਸ੍ਸ ਪਨਾ**"ਤਿਆਦਿ। **ਤੇਸ**ਨ੍ਤਿ ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਾਨਂ, ਵਿਪਾਕਕਿਰਿਯਧਮ੍ਮਾਨਞ੍ਚ। **ਅਤ੍ਥਧਮ੍ਮਤਾ**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨ ਲਬ੍ਭਮਾਨੋਪਿ ਯਥਾਕ੍ਕਮਂ ਅਤ੍ਥਭਾਵੋ, ਧਮ੍ਮਭਾਵੋ ਚ ਨ ਵੁਤ੍ਤੋ। **ਪਚ੍ਚਯਭਾਵਂ ਸਤ੍ਤਿਵਿਸੇਸਂ ਸਨਿਪ੍ਫਾਦੇਤਬ੍ਬਤ**ਨ੍ਤਿ ਪਦਤ੍ਤਯੇਨਾਪਿ ਵਿਪਾਕਧਮ੍ਮਤਮੇਵਾਹ। ਸਾ ਹਿ ਵਿਪਾਕਾਨਂ ਹੇਤੁਭਾਵਤੋ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵੋ, ਤਦੁਪ੍ਪਾਦਨਸਮਤ੍ਥਤਾਯ ਸਤ੍ਤਿਵਿਸੇਸੋ, **ਤੇਹਿ** ਸਗਬ੍ਭਾ ਵਿਯ ਹੋਤੀਤਿ ''ਸਨਿਪ੍ਫਾਦੇਤਬ੍ਬਤਾ''ਤਿ ਚ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। ਤਂ **ਪਸ੍ਸਨ੍ਤੀ** ਨਿਪ੍ਫਾਦਕਵਿਸੇਸਾਪਿ **ਨਿਪ੍ਫਾਦੇਤਬ੍ਬਾਪੇਕ੍ਖਾ ਹੋਤਿ** ਧਮ੍ਮਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ। **ਤਂਸਮ੍ਬਨ੍ਧੇਨਾ**ਤਿ ਨਿਪ੍ਫਾਦੇਤਬ੍ਬਸਮ੍ਬਨ੍ਧੇਨ। ਧਮ੍ਮਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਂ ਵਦਨ੍ਤੇਨ ਅਤ੍ਥਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਪਿ ਵੁਤ੍ਤਾ।

ਸਭਾਵਧਮ੍ਮੇ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ **ਸਭਾਵਪਞ੍ਞਤ੍ਤੀ**ਤਿ ਆਹ "**ਨ ਸਤ੍ਤਾਦਿਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਯਾ**"ਤਿ। ਸਭਾਵੇਨ, ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਯੇਵ ਵਾ ਸਭਾਵਪਞ੍ਞਤ੍ਤੀਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਆਹ "**ਅਵਿਪਰੀਤਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਯਾ ਵਾ**"ਤਿ।

੧੪੬. ਵੋਹਾਰਭੂਮਿਂ, ਅਧਿਗਮਭੂਮਿਞ੍ਚ ਏਕਜ੍ਝਂ ਕਤ੍ਵਾ ਆਹ "**ਕਾਮਾਵਚਰਾ, ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਾ ਚ ਭੂਮਿ ਭੂਮੀ**"ਤਿ। **ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਾ** **ਵਾ** ਪਵਤ੍ਤਿਟ੍ਠਾਨਭਾਵਤੋ ਭੂਮਿ।

ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੩. ਪਞ੍ਹਪੁਚ੍ਛਕਵਣ੍ਣਨਾ

੧੪੭. **ਸਬ੍ਬਞਾਣਾਰਮ੍ਮਣਤਾਯਾ**ਤਿ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਞਾਣਾਰਮ੍ਮਣਤਾਯ। ''ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯੇ ਪਨ...ਪੇ॰... ਸਿਯਾ''ਤਿ ਇਦਂ ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯੇਨ ਵਿਰੁਜ੍ਝਤਿ, ਤਸ੍ਸ ਵਾ ਸਾਵਸੇਸਦੇਸਨਤਾ ਆਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਚੋਦਨਂ ਮਨਸਿ ਕਤ੍ਵਾ ਆਹ "**ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯੇ**"ਤਿਆਦਿ। **ਨਿਰਵਸੇਸਕਥਨ**ਨ੍ਤਿ ਅਸੇਸੇਤ੍ਵਾ ਕਥਨਂ। ਤੇਨ ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਸਙ੍ਗਹਿਤੇ ਅਤ੍ਥੇ ਅਸੇਸੇਤ੍ਵਾ ਦੇਸਨਾ ਇਧ ਅਭਿਧਮ੍ਮਭਾਜਨੀਯਸ੍ਸ ਭਾਰੋ, ਨ ਸਬ੍ਬਞੇਯ੍ਯਧਮ੍ਮੇਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਯਥਾਦਸ੍ਸਿਤਵਿਸਯਵਚਨਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਦਸ੍ਸਿਤਪ੍ਪਕਾਰਵਿਸਯਸ੍ਸ ਕਥਨਵਸੇਨ, ਧਮ੍ਮਤ੍ਥਵਸੇਨ ਦਸ੍ਸਿਤੇ ਤਂਤਂਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦੇ ਤਤ੍ਥ ਧਮ੍ਮਨਿਰੁਤ੍ਤਾਭਿਲਾਪੇਨ ਞਾਣਸ੍ਸ

ਕਥਨਵਸੇਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। **ਅਞ੍ਞਾਰਮ੍ਮਣਤੰ ਨ ਪਟਿਸੇਧੇਤਿ** ਅਤਪ੍ਪਰਭਾਵਤੋਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। **ਨ ਨਿਰਵਸੇਸੇਨ ਕਥਨੰ** ਅਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਵਿਸਯਸ੍ਸ ਅਕਥਿਤਤ੍ਤਾ। ਏਵੰ ਪਟਿਭਾਨਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਵਿਸਯਸ੍ਸਾਪਿ ਨ ਨਿਰਵਸੇਸੇਨ ਕਥਨਨ੍ਤਿ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਭਾਜਨੀਯੇ ਅਵਿਸੇਸਵਚਨੇਨ ਸਬ੍ਬਞਾਣਾਰਮ੍ਮਣਤੰਯੇਵ ਪਟਿਭਾਨਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਯ ਪਤਿਟ੍ਠਾਪੇਤਿ। ਤਥਾ **ਤਿਸ੍ਸੋ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ**ਤਿਆਦਿਪਞ੍ਹਪੁਚ੍ਛਕਪਾਲ਼ਿਯਾਪਿ। **ਤਿਸ੍ਸੋ**ਤਿ ਅਤ੍ਥਧਮ੍ਮਪਟਿਭਾਨਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ। ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ ਹਿ ‘‘ਪਰਿਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਾ’’ਤੇਵ ਵੁਤ੍ਤਾ।

ਯਦਿਪਿ ਸਿਯਾ ਨ ਤਸ੍ਸਾ ਮਹਗ੍ਗਤਾਰਮ੍ਮਣਤਾਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। **“ਨ ਹਿ ਮਗ੍ਗੋ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਨ ਹੋਤੀ**”ਤਿ ਇਮਿਨਾ ‘‘ਅਤ੍ਥਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ ਨ ਮਗ੍ਗਾਰਮ੍ਮਣਾ’’ਤਿ ਵਚਨਸ੍ਸ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਤ੍ਥਸਾਧਕਤੰ ਵਿਭਾਵੇਤਿ। **ਤਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਪਟਿਭਾਨਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਯ **ਨ ਮਹਗ੍ਗਤਾਰਮ੍ਮਣਤਾ** ਸਮ੍ਭਵਤਿ ਨਨੁ ਨਯੰ ਅਨੁਸ੍ਸਰਨ੍ਤਸ੍ਸਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। **ਦ੍ਵੇਪੀ**ਤਿ ‘‘ਅਤ੍ਥਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ ਨ ਮਗ੍ਗਾਰਮ੍ਮਣਾ, ਤਿਸ੍ਸੋ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ ਸਿਯਾ ਪਰਿਤ੍ਤਾਰਮ੍ਮਣਾ, ਸਿਯਾ ਮਹਗ੍ਗਤਾਰਮ੍ਮਣਾ, ਸਿਯਾ ਅਪ੍ਪਮਾਣਾਰਮ੍ਮਣਾ’’ਤਿ ਚ ਦ੍ਵੇਪਿ ਏਤਾ ਪਾਲ਼ਿਯੋ। ਤਾਸੁ ਬਲਵਤਰਾਯ ਠਾਨਸ੍ਸ, ਇਤਰਾਯ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯਮਗ੍ਗਨਸ੍ਸ ਚ ਉਪਾਯਦਸ੍ਸਨਮੁਖੇਨ ਤਾਸੰ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞੰ ਅਵਿਰੋਧੰ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ **“ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਾਨੰ ਪਨਾ**”ਤਿਆਦਿਮਾਹ। **“ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯਾ ਤਤ੍ਥ ਧਮ੍ਮਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ**”ਤਿ ਏਤੇਨ ਤਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਯ ਪਰਿਯਾਯਭਾਵਮਾਹ। **ਤਥਾ ਵਿਪਾਕਕਿਰਿਯਾਨ**ਨ੍ਤਿਆਦਿ ਯਥਾਧਿਪ੍ਪੇਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਵਿਸਦਿਸੂਦਾਹਰਣਦਸ੍ਸਨੰ। ਉਭਯੇਨਪਿ ‘‘ਅਤ੍ਥਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ ਨ ਮਗ੍ਗਾਰਮ੍ਮਣਾ’’ਤਿ (ਵਿਭੰ॰ ੭੪੯) ਵਚਨੰ ਸੁਤ੍ਤਨ੍ਤਨਯਾਨੁਗਤੰ ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯਤ੍ਥਸ੍ਸ ਤਤ੍ਥ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਤ੍ਤਾਤਿ ਦੀਪੇਤਿ। **ਕਿਞ੍ਚਿ ਪਨ ਞਾਣ**ਨ੍ਤਿਆਦਿ ‘‘ਤਿਸ੍ਸੋ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ’’ਤਿਆਦਿਪਾਲ਼ਿਯਾ ਸਮਤ੍ਥਕੰ। ਯਥਾਧਿਪ੍ਪੇਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਪਟਿਭਾਨੰ ਦੀਪਨੰ **ਪਟਿਭਾਨੰ**। ਤੇਨਾਹ **“ਞੇਯਜਪ੍ਪਕਾਸਨਤੋ**”ਤਿ। ਇਤਿ ਯਾ ‘‘ਤਿਸ੍ਸੋ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ’’ਤਿ ਪਾਲ਼ਿ, ਤਸ੍ਸਾ ਬਲਵਭਾਵਵਿਭਾਵਨੇਨ ਇਤਰਾਯ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯਮਗ੍ਗਨੰ ਕਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। **ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯਾ**ਤਿ ਪਰਿਯਾਯਰਹਿਤਾ ਉਜੁਕੰ ਸਰੂਪੇਨੇਵ ਪਵਤ੍ਤਾ। **ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯ... ਪੇ॰... ਪਵਤ੍ਤਿਯ**ਨ੍ਤਿ ਏਕਨ੍ਤਿਕਅਤ੍ਥਾਰਮ੍ਮਣੰ ਞਾਣੰ ਅਤ੍ਥਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ, ਞਾਣਾਰਮ੍ਮਣੰ ਪਟਿਭਾਨਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਤਿ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਦੇਸਨਾਯੰ।

ਸੋ ਏਵਾਤਿ ਪਰਸ੍ਸ ਅਭਿਲਾਪਸਦ੍ਦੋ ਏਵ। ਅਨੁਵਤ੍ਤਮਾਨਤਾ ਚਸ੍ਸ ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਮੇਵ ਸਦ੍ਦੰ ਆਰਮ੍ਮਣੰ ਕਰੋਨ੍ਤੀ, ਸਦ੍ਦੰ ਸੁਤ੍ਵਾ ‘‘ਅਯੰ ਸਭਾਵਨਿਰੁਤ੍ਤਿ, ਅਯੰ ਨ ਸਭਾਵਨਿਰੁਤ੍ਤੀ’’ਤਿ ਜਾਨਨ੍ਤੀਤਿ ਚ ਆਦਿਵਚਨਵਸੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਪਞ੍ਹਪੁਚ੍ਛਕਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਵਿਭਙ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੧੬. ਞਾਣਵਿਭਙ੍ਗੋ

੧. ਏਕਕਮਾਤਿਕਾਦਿਵਣ੍ਣਨਾ

੭੫੧. ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਨਂ ਨਿਸ੍ਸਯਪਚ੍ਚਯਤਾਯ, ਆਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਪਵਤ੍ਤਿਟ੍ਠਾਨਤਾਯ ਓਕਾਸਟ੍ਠੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। **ਨਹੇਤਾਦੀਤਿ ਆਦਿ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ‘‘ਅਹੇਤੁਕਾ’’ਤਿਆਦਿਕਂ ਸਬ੍ਬਂ ਏਕਵਿਧੇਨ ਞਾਣਵਤ੍ਥੁਂ ਸਙ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ। **ਏਕਂ ਨਹੇਤੂ**ਤਿ ਨਹੇਤੁਤਾਯ ਏਕਂ ਪਞ੍ਚਵਿਞ੍ਞਾਣਂ ਨਹੇਤੂਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾ ਤੇਸਂ ਨਹੇਤੁਤਾ। ਏਕਨ੍ਤਾਹੇਤੁਭਾਵੇਨ ਹਿ ਤੇ ਏਕਪ੍ਪਕਾਰਾਵਾਤਿ। **ਅਞ੍ਞਮ੍ਪੀ**ਤਿ ਅਹੇਤੁਕਾਦਿ। **ਅਵਿਤਥਸਾਮਞ੍ਞਯੁਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਤੇਨੇਵ ਅਹੇਤੁਕਤਾਦਿਨਾ ਯਥਾਭੂਤੇਨ ਸਮਾਨਭਾਵੇਨ ਯੁਤ੍ਤਂ। **ਞਾਣਾਰਮ੍ਮਣ**ਨ੍ਤਿ ਞਾਣਸ੍ਸ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਪਞ੍ਚਵਿਞ੍ਞਾਣਾਦਿ। **ਵਤ੍ਥੁਵਿਭਾਵਨਾ**ਤਿ ਪਞ੍ਚਵਿਞ੍ਞਾਣਾਦਿਕਸ੍ਸ ਞਾਣਵਤ੍ਥੁਸ੍ਸ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਵਿਸੇਸੇਨ ਵਿਭਾਵਨਾ ਪਕਾਸਨਾ ਪਞ੍ਞਾ।

ਓਸਾਨਦੁਕਸ੍ਸਾਤਿ ‘‘ਅਤ੍ਥਜਾਪਿਕਾ ਪਞ੍ਞਾ, ਜਾਪਿਤਤ੍ਥਾ ਪਞ੍ਞਾ’’ਤਿ ਇਮਸ੍ਸ ਦੁਕਸ੍ਸ। ਦੁਕਮਾਤਿਕਾ ਧਮ੍ਮਸਙ੍ਗਣਿਯਂ ਵੁਤ੍ਤਦੁਕਮਾਤਿਕਾਤਿ ਆਹ **‘‘ਦੁਕਮਾਤਿਕਂ ਅਨਿਸ੍ਸਾਯਾ’’**ਤਿ।

‘‘ਚਿਨ੍ਤਾਮਯਾ ਪਞ੍ਞਾ’’ਤਿਆਦਿਕਾ ਤਿਕਮਾਤਿਕਂ ਅਨਿਸ੍ਸਾਯ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਆਹ **‘‘ਏਵਂ ਤਿਕਾਨੁਰੂਪੇਹੀਤਿ ਏਤ੍ਥਾਪਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬ’’**ਨ੍ਤਿ। ਯਦਿਪਿ ਜਾਪ-ਸਦ੍ਦੋ ਬਜਤ੍ਥਵਚਨੇ, ਮਾਨਸੇ ਚ ਪਵਤ੍ਤਤਿ, ਜਨਨਤ੍ਥੇਪਿ ਪਨ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋਤਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ਆਹ **‘‘ਅਨੇਕਤ੍ਥਤ੍ਤਾ ਧਾਤੁਸਦ੍ਦਾਨ’’**ਨ੍ਤਿਆਦਿ। ਕੁਸਲਪਞ੍ਞਾ ਵਿਪਾਕਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ, ਕਿਰਿਯਪਞ੍ਞਾ ਪਰਿਕਮ੍ਮਾਦਿਭੂਤਾ ਅਤ੍ਤਨਾ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇਤਬ੍ਬਫਲਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨਤੋ ਅਤ੍ਥਜਾਪਿਕਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਆਹ **‘‘ਅਤ੍ਥਜਾਪਿਕਾ ਕਾਰਣਗਤਾ ਪਞ੍ਞਾ’’**ਤਿ। ਵਿਪਾਕਪਞ੍ਞਾ, ਕਿਰਿਯਪਞ੍ਞਾ ਚ ਸਹਜਾਤਾਦਿਪਚ੍ਚਯਵਸੇਨ ਤਂਤਂਵਿਪਾਕਾਦਿਅਤ੍ਥਂ ਜਾਪੇਤਿ ਜਨੇਤੀਤਿ ਆਹ **‘‘ਜਾਪਿਤੋ ਜਨਿਤੋ ਅਤ੍ਥੋ ਏਤਿਸ੍ਸਾਤਿ ਜਾਪਿਤਤ੍ਥਾ’’**ਤਿ। ਸਤਿਪਿ ਸਹਜਾਤਾਨਂ ਪਚ੍ਚਯਭਾਵੇ ਵਿਪਾਕਕਿਰਿਯਪਞ੍ਞਾ ਨ ਕੁਸਲਾ ਵਿਯ ਵਿਪਾਕਾਨਂ ਨਿਪ੍ਪਰਿਯਾਯੇਨ ਕਾਰਣਵੋਹਾਰਂ ਲਭਤੀਤਿ ਆਹ **‘‘ਕਾਰਣਪਞ੍ਞਾਸਦਿਸੀ’’**ਤਿ। ਵਿਭਾਵਨਤ੍ਥੇਨ ਪਞ੍ਞਾ ਆਰਮ੍ਮਣਂ ਵਿਯ ਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੇਪਿ ਪਕਾਸੇਤਿਯੇਵਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ **‘‘ਫਲਪ੍ਪਕਾਸਨਭੂਤਾ’’**ਤਿ। ਯਤੋ ਸਾ ਆਲੋਕੋਭਾਸਪਜ੍ਜੋਤਪਰਿਯਾਯੇਹਿ ਵਿਭਾਵਿਤਾ।

੧੦. ਦਸਕਮਾਤਿਕਾਵਣ੍ਣਨਾ

੭੬੦. ‘‘ਜਾਤਿਪਚ੍ਚਯਾ ਜਰਾਮਰਣਨ੍ਤਿ ਞਾਣਂ, ਅਸਤਿ ਜਾਤਿਯਾ ਨਤ੍ਥਿ ਜਰਾਮਰਣਨ੍ਤਿ ਞਾਣਂ। ਅਤੀਤਮ੍ਪਿ ਅਦ੍ਧਾਨਂ ਜਾਤਿਪਚ੍ਚਯਾ ਜਰਾਮਰਣਨ੍ਤਿ ਞਾਣਂ, ਅਸਤਿ ਜਾਤਿਯਾ ਨਤ੍ਥਿ ਜਰਾਮਰਣਨ੍ਤਿ ਞਾਣਂ। ਅਨਾਗਤਮ੍ਪਿ ਅਦ੍ਧਾਨਂ ਜਾਤਿਪਚ੍ਚਯਾ ਜਰਾਮਰਣਨ੍ਤਿ ਞਾਣਂ, ਅਸਤਿ ਜਾਤਿਯਾ ਨਤ੍ਥਿ ਜਰਾਮਰਣਨ੍ਤਿ ਞਾਣਂ। ਯਮ੍ਪਿਸ੍ਸ ਤਂ ਧਮ੍ਮਟ੍ਠਿਤਿਞਾਣਂ, ਤਮ੍ਪਿ ਖਯਧਮ੍ਮਂ ਵਯਧਮ੍ਮਂ ਵਿਰਾਗਧਮ੍ਮਂ ਨਿਰੋਧਧਮ੍ਮਨ੍ਤਿ ਞਾਣਂ। ਭਵਪਚ੍ਚਯਾ...ਪੇ॰... ਅਵਿਜ੍ਜਾਪਚ੍ਚਯਾ ਸਙ੍ਖਾਰਾ...ਪੇ॰... ਨਿਰੋਧਧਮ੍ਮ’’ਨ੍ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੪) ਏਵਮਾਗਤਾਨਿ **ਸਤ੍ਤਸਤ੍ਤਤਿ ਞਾਣਾਨਿ**। ‘‘ਜਰਾਮਰਣੇ ਞਾਣਂ, ਜਰਾਮਰਣਸਮੁਦਯੇ ਞਾਣਂ, ਜਰਾਮਰਣਨਿਰੋਧੇ ਞਾਣਂ, ਜਰਾਮਰਣਨਿਰੋਧਗਾਮਿਨਿਯਾ ਪਟਿਪਦਾਯ ਞਾਣਂ। ਜਾਤਿਯਾ ਞਾਣਂ...ਪੇ॰... ਸਙ੍ਖਾਰੇਸੁ ਞਾਣਂ...ਪੇ॰... ਪਟਿਪਦਾਯ ਞਾਣ’’ਨ੍ਤਿ (ਸਂ॰ ਨਿ॰ ੨.੩੩) ਏਵਮਾਗਤਾਨਿ **ਚਤੁਚਤ੍ਤਾਰੀਸਂ ਞਾਣਾਨਿ**। ਸੁਤਮਯਞਾਣਾਦੀਨਿ ਅਨਾਵਰਣਞਾਣਪਰਿਯੋਸਾਨਾਨਿ ਪਟਿਸਮ੍ਭਿਦਾਮਗ੍ਗੇ (ਪਟਿ॰ ਮ॰ ਮਾਤਿਕਾ ੧.੧ ਆਦਯੋ) ਆਗਤਾਨਿ **ਤੇਸਤ੍ਤਤਿ ਞਾਣਾਨਿ**। ਤੇਨਾਹ **‘‘ਤੇਸਤ੍ਤਤਿ ਪਨ...ਪੇ॰... ਨ ਸਂਯੁਤ੍ਤਕੇ’’**ਤਿ। ‘‘ਸਂਯੁਤ੍ਤਕੇ’’ਤਿ ਵਾ ਇਦਂ ‘‘ਸਤ੍ਤਸਤ੍ਤਤਿ ਞਾਣਾਨੀ’’ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧਿਤਬ੍ਬਂ, ਨ ‘‘ਤੇਸਤ੍ਤਤੀ’’ਤਿ ਇਮਿਨਾ। **ਅਞ੍ਞਤ੍ਥ** ਨਿਕ੍ਖੇਪਕਣ੍ਡਾਦੀਸੁ। ਯਥਾ ਸਮ੍ਮਾਪਟਿਵੇਧਾਭਾਵਤੋ ਮਿਚ੍ਛਾਞਾਣਾਦਿ ਥੁਸਰਾਸਿਮ੍ਹਿ ਨਿਖਾਤਖਾਣੁਕੋ ਵਿਯ ਆਰਮ੍ਮਣੇ ਚਞ੍ਚਲਂ ਹੋਤਿ, ਨ ਏਵਂ ਹੋਤਿ ਯਥਾਭੂਤਾਵਬੋਧਕਂ ਞਾਣਨ੍ਤਿ ਆਹ **‘‘ਯਾਥਾਵਪਟਿਵੇਧਤੋ ਸਯਞ੍ਚ ਅਕਮ੍ਪਿਯ’’**ਨ੍ਤਿ। ਅਧਿਬਲਕਰਣਂ ਉਪਤ੍ਥਮ੍ਭਨਨ੍ਤਿ ਤਂ ਪੁਗ੍ਗਲੇ ਆਰੋਪੇਨ੍ਤੋ ਆਹ **‘‘ਪੁਗ੍ਗਲਞ੍ਚ...ਪੇ॰... ਕਰੋਤੀ’’**ਤਿ। ਵਿਸਭਾਗਧਮ੍ਮੇਸੁ ਵਾ ਅਕਮ੍ਪਿਯਤ੍ਥੋ, ਸਭਾਗਧਮ੍ਮੇਸੁ ਉਪਤ੍ਥਮ੍ਭਨਤ੍ਥੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਅਭਿਮੁਖਂ ਗਚ੍ਛਨ੍ਤੀਤਿ ''ਉਪਗਚ੍ਛਨ੍ਤੀ''ਤਿ ਪਦਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਵਚਨਂ। ਉਪਗਮਨਞ੍ਚੇਤ੍ਥ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਾਯ ਪਟਿਜਾਨਨਮੇਵਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ "**ਪਟਿਜਾਨਨਵਸੇਨਾ**"ਤਿ। **ਅਟ੍ਠ ਵਾ ਪਰਿਸਾ ਉਪਸਙ੍ਕਮਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਪਿ ਪਟਿਜਾਨਨਵਸੇਨ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਨ੍ਤਿ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ। ਅਟ੍ਠਸੁ ਪਰਿਸਾਸੁ ਦਸ੍ਸਿਤਅਕਮ੍ਪਿਯਞਾਣਯੁਤ੍ਤੋਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ।

ਫਲਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਪਵਤ੍ਤੀਤਿ ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੂਪਨਿਸ੍ਸਯਾਦੀਨਂ ਕਾਰਣਸਮ੍ਪਤ੍ਤੀਨਂ ਫਲਭੂਤਾਯ ਪਤਿਰੂਪਦੇਸਵਾਸਅਤ੍ਤਸਮ੍ਮਾਪਣਿਧਿਆਦਿਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਪਵਤ੍ਤਨਂ। **ਆਦਿ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ਸੁਤ੍ਤਸੇਸਾ ਸਙ੍ਗਹਿਤਾ। **ਤਤ੍ਥ** ਸਪ੍ਪੁਰਿਸੂਪਨਿਸ੍ਸਯਾਦਿਕੇ। ਕਸ੍ਮਾ ਪਨੇਤ੍ਥ ਸਮਾਨੇ ਅਤ੍ਥਕਿਚ੍ਚੇ ਪਟਿਵੇਧਞਾਣਸ੍ਸ ਵਿਯ ਦੇਸਨਾਞਾਣਸ੍ਸਾਪਿ ਯਾਵ ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਮਾਨਤਾ ਨ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਚੋਦਨਂ ਸਨ੍ਧਾਯਾਹ "**ਪਟਿਵੇਧਨਿਟ੍ਠਤ੍ਤਾ**"ਤਿਆਦਿ । **ਪਟਿਵੇਧਨਿਟ੍ਠਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਪਟਿਵੇਧਸ੍ਸ ਪਰਿਯੋਸਾਨਤ੍ਤਾ। **ਤੇਨਾ**ਤਿ ਪਟਿਵੇਧਪਰਿਯੋਸਾਨਭੂਤੇਨ ਅਰਹਤ੍ਤਮਗ੍ਗਞਾਣੇਨ। ਤਦਧਿਗਮੇਨ ਹਿ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਸਕਲਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਗੁਣੋ ਭਗਵਾ ਅਨਨ੍ਨਪਟਿਭਾਨੋ ਅਨੁਪਮਾਯ ਬੁਦ੍ਧਲੀਲ਼ਾਯ ਧਮ੍ਮਂ ਦੇਸੇਤੁਂ ਸਮਤ੍ਥੋ ਅਹੋਸਿ। "**ਪਟਿਲਦ੍ਧਸ੍ਸਾਪੀ**"ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਸਬ੍ਬਥਾ ਲਭਾਪਕਸ੍ਸ ਪਟਿਵੇਧਾਨੁਰੂਪਤਾ ਦੇਸਨਾਞਾਣਸ੍ਸ ਅਸਕ੍ਕੁਣੇਯਜਾਤਿ ਦੀਪੇਤਿ, ਤੇਨ ਚ ਪਟਿਵੇਧਨਮਤ੍ਤੇਨੇਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥਸਿਦ੍ਧੀਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਤੇਨਾਹ "**ਦੇਸਨਾਞਾਣਸ੍ਸਾ**"ਤਿਆਦਿ।

ਹਾਨਭਾਗਿਯਧਮ੍ਮਨ੍ਤਿ ਵਾ ਹਾਨਭਾਗਿਯਭਾਵਸ੍ਸ ਕਾਰਣਂ। **ਕਾਮਸਹਗਤਸਞ੍ਞਾਦਿਧਮ੍ਮ**ਨ੍ਤਿ ਕਾਮਗੁਣਾਰਮ੍ਮਣਂ ਸਞ੍ਞਾਮਨਸਿਕਾਰਾਦਿਂ। **ਪੁਬ੍ਬੇਵ ਕਤਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰਾਦਿ**ਨ੍ਤਿ ''ਚਨ੍ਦੇ ਵਾ ਸੂਰਿਯੇ ਵਾ ਏਤ੍ਤਕਂ ਗਤੇ ਵੁਟ੍ਠਹਿਸ੍ਸਾਮੀ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਸਮਾਪਜ੍ਜਨਤੋ ਪੁਬ੍ਬੇ ਪਵਤ੍ਤਿਚਿਤ੍ਤਾਭਿਸਙ੍ਖਾਰਪਰਿਕਮ੍ਮਾਦਿਂ।

ਤਦਭਾਵਗ੍ਗਹਣੇਨਾਤਿ ਕਿਲੇਸਾਵਰਣਾਭਾਵਗ੍ਗਹਣੇਨ। **ਠਿਤਿ**ਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥਿਭਾਵਂ। **ਤਬ੍ਬਿਪਰੀਤਾਯਾ**ਤਿ ''ਨਤ੍ਥਿ ਦਿਨ੍ਨ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਕਾਯ ਮਿਚ੍ਛਾਦਿਟ੍ਠਿਯਾ। **ਠਾਨਾਭਾਵ**ਨ੍ਤਿ ਅਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਂ, ਨਤ੍ਥਿਭਾਵਂ ਵਾ। **ਉਪਰੀ**ਤਿ ਇਮਿਸ੍ਸਾ ਬਲ਼ਾਨਂ ਅਨੁਕ੍ਕਮਕਥਾਯ ਉਪਰਿ ਅਨਨ੍ਤਰਮੇਵ। **ਵਿਪਾਕਾਵਰਣਾਭਾਵਦਸ੍ਸਨਾਦਿਕਸ੍ਸਾ**ਤਿ **ਆਦਿ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ਕਮ੍ਮਾਵਰਣਾਭਾਵਦਸ੍ਸਨਂ ਸਙ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ। **ਇਤਰ**ਨ੍ਤਿ ਅਧਿਗਮਸ੍ਸ ਅਟ੍ਠਾਨਦਸ੍ਸਨਂ। **ਤਂਸਹਿਤਾਨਂ ਧਾਤੂਨ**ਨ੍ਤਿ ਰਾਗਾਦਿਸਹਿਤਾਨਂ ਸਭਾਵਾਨਂ। **ਵੇਮਤ੍ਤਤਾ** ਚ ਤੇਸਂ ਪਚ੍ਚਯਵਿਸੇਸਸਿਦ੍ਧੇਨ ਅਵਤ੍ਥਾਦਿਵਿਸੇਸੇਨ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। **ਚਰਿਯਾਹੇਤੂਨ**ਨ੍ਤਿ ਰਾਗਾਦਿਚਰਿਯਾਕਾਰਣਭੂਤਾਨਂ ਧਮ੍ਮਾਨਂ।

੧. ਏਕਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੨੬੧. **ਅਯਂ ਵਿਸੇਸੋ**ਤਿ ਸਮਾਨੇਪਿ ਨਯਦ੍ਵਯਸ੍ਸ ਤੇਸਂ ਅਹੇਤੁਭਾਵਾਦਿਦੀਪਨੇ ਏਕਸ੍ਸ ਹੇਤੁਭਾਵਾਦਿਪਟਿਸੇਧਤਾ, ਇਤਰਸ੍ਸ ਰਾਸਨ੍ਤਰਾਸਙ੍ਗਹੋਤਿ ਇਦਂ ਨਾਨਾਕਰਣਂ। **ਏਕਾਯ ਜਾਤਿਯਾ**ਤਿ ਆਦਾਨਨਿਕ੍ਖੇਪਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਸ੍ਸ ਏਕਸ੍ਸ ਭਵਸ੍ਸ। **ਤਦਨ੍ਤੋਗਧਤਾਯਾ**ਤਿ ਗਤਿਅਨ੍ਤੋਗਧਤਾਯ। **ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਤਂਤਂਗਤਿਚੁਤਿਭਵੇਸੁ।

੨੬੨. **ਤਥਾ**ਤਿ ਅਞ੍ਞਦ੍ਵਾਰਾਰਮ੍ਮਣਤਾਯ। **ਖੀਰਾਦੀਨਂ...ਪੇ॰... ਵਿਲਕ੍ਖਣਤਾ**ਤਿ ਯਥਾ ਖੀਰਸ੍ਸ ਦਧਿਭਾਵੇਨ, ਦਧਿਨੋ ਤਕ੍ਕਭਾਵੇਨ ਵਿਲਕ੍ਖਣਤਾਪਤ੍ਤਿ, ਨ ਏਵਂ ਪਞ੍ਚਵਿਞ੍ਞਾਣਾਨਂ ਨਹੇਤੁਭਾਵਾਦਿਤੋ ਅਞ੍ਞਸ੍ਸ ਸਭਾਵਾਪਤ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

੨੬੩. **ਮਹਤ੍ਤੇਪੀ**ਤਿ ਪੁਥੁਤ੍ਤੇਪਿ। ਬਹੁਭਾਵਵਾਚਕੋ ਹਿ ਅਯਂ ਮਹਾ-ਸਦ੍ਦੋ ''ਮਹਾਜਨੋ''ਤਿਆਦੀਸੁ ਵਿਯ ਰੂਪਸਙ੍ਘਾਟਸ੍ਸ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਤ੍ਤਾ। ਅਞ੍ਞਥਾ ਸਭਾਵਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਕਾ ਮਹਨ੍ਤਤਾ, ਸੁਖੁਮਤਾ ਵਾ। ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣਸ੍ਸ ਵਚਨਂ ਕਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਆਹ "**ਚਕ੍ਖੁਪਸਾਦੇ ਮਮ ਵਤ੍ਥੁਮ੍ਹੀ**"ਤਿ। **ਇਸ੍ਸਰਿਯਟ੍ਠਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਇਸ੍ਸਰਿਯਪਵਤ੍ਤਨਟ੍ਠਾਨਂ। ਤਥਾ ਹਿ ਨਂ ਅਞ੍ਞਤ੍ਥ ਭਾਵਿਤਂ ਵਿਭਾਵੇਨ੍ਤੁਮੇਵ ਤਿਟ੍ਠਤਿ, ਅਞ੍ਞਵਿਞ੍ਞਾਣਾਨਿ ਚ ਤੇਨ ਦਿਨ੍ਨਨਯਾਨੇਵ ਤਤ੍ਥ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ, ਅਪਿ ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁਞਾਣਂ, ਯਤੋ ਤਂ ਅਨ੍ਧਸ੍ਸ ਨ ਨਿਪ੍ਫਜ੍ਜਤਿ।

੧੬੫. ਵਵਤ੍ਥਿਤਾਨਮ੍ਪੀਤਿ ਅਞ੍ਞਮਞ੍ਞੰ ਅਸੰਕਿਣ੍ਣਾਨਮ੍ਪਿ। **ਪਟਿਪਾਟਿਨਿਯਮੋ** ਨਿਯਤਾਨੁਪੁਬ੍ਬਿਕਤਾ। **ਤੇਨਾ**ਤਿ ''ਅਬ੍ਬੋਕਿਣ੍ਣਾ''ਤਿ ਵਚਨੇਨ।

੧੬੬. ਆਵਟ੍ਟਨਭਾਵੋ ਆਵਜ੍ਜਨਕਿਚ੍ਚਤਾ।

ਤੇਸਨ੍ਤਿ ਰੂਪਾਦੀਨੰ। ਏਤੇਸਞ੍ਹਿ ਰੂਪਾਦੀਨੰ ਪਞ੍ਚਹਿ ਵਿਞ੍ਞਾਣੇਹਿ ਸਮਾਗਮੋ। **ਅਭਿਨਿਪਤਿਤਬ੍ਬਾਨਿ** ਆਲਮ੍ਬਿਤਬ੍ਬਾਨਿ, ਵਿਜਾਨਿਤਬ੍ਬਾਨੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤੇਨਾਹ **"ਆਰਮ੍ਮਣਕਰਣੇਨ ਪਟਿਵਿਜਾਨਿਤਬ੍ਬਾਨੀ"**ਤਿ। ਕੁਸਲਾਕੁਸਲਚੇਤਨਾਯ, ਤੰਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾਨਞ੍ਚ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਾਨੰ ''ਮਨੋਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਾ...ਪੇ॰... ਅਕੁਸਲੰ ਵਾ''ਤਿ (ਵਿਭ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧੬੬) ਏਵੰ ਵੁਤ੍ਤਾਨੰ ਪਟਿਵਿਜਾਨਿਤਬ੍ਬਾਨੰ ਪਟਿਵਿਜਾਨਨਨ੍ਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। ਕਮ੍ਮਤ੍ਥੇ ਹਿ ਏਤੰ ਸਾਮਿਵਚਨੰ। **ਸਹਜਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਧਮ੍ਮੇਨਾ**ਤਿ ਦਸ੍ਸਨਾਦੀਹਿ ਸਹਜਾਤਫਸ੍ਸਾਦਿਨਾ ਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮੇਨ ਆਵਜ੍ਜਨਾਦਿਨਾ। **ਕਿਚ੍ਚਨ੍ਤਰ**ਨ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸਨਾਦਿਕਿਚ੍ਚਤੋ ਅਞ੍ਞੰ ਸਮ੍ਪਟਿਚ੍ਛਨਾਦਿਕਿਚ੍ਚੰ।

ਅਵਿਪਾਕਭਾਵੇਨ ਕਾਰਣੇਨ, ਤੇਨ ਵਾ ਸਦ੍ਧਿੰ। **ਅਞ੍ਞ**ਨ੍ਤਿ ਰੂਪਭਾਵਾਦਿੰ। **ਭਾਸਨਕਰਣਕਰਾ**ਤਿ ਵਿਞ੍ਞਤ੍ਤਿਸਮੁਟ੍ਠਾਪਨਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਕੁਸਲਾਕੁਸਲਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦਧਮ੍ਮਾ। ਤੇ ਏਵ ਕਾਯਙ੍ਗਵਾਚਙ੍ਗੰ ਅਚੋਪੇਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਾ **ਤੰਸਦਿਸਾ**। **ਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਪਟਿਵਿਜਾਨਨ**ਨ੍ਤਿ ਪੁਬ੍ਬਙ੍ਗਮਭਾਵੇਨ ਵਿਜਾਨਨੰ ਮਨੋਦ੍ਵਾਰਿਕਜਵਨਾਨੰ ਪੁਰੇਚਰਭਾਵੇਨ ਗਹਣੰ। **ਤਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰੇ। **"ਨ ਪਟਿਸਿਦ੍ਧ"**ਨ੍ਤਿ ਵਤ੍ਵਾ ਸ੍ਵਾਯਮਪ੍ਪਟਿਸੇਧੋ ਸਾਮਤ੍ਥਿਯਲਦ੍ਧੋਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ **"ਨ ਕਾਯਕਮ੍ਮੰ...ਪੇ॰... ਅਨੁਞ੍ਞਾਤਤ੍ਤਾ"**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। **"ਤਥਾ"**ਤਿ ਇਦੰ ਯਥਾ ਕਾਯਵਚੀਕਮ੍ਮਪਟ੍ਠਪਨੰ, ਏਵੰ ਕੁਸਲਾਦਿਧਮ੍ਮਸਮਾਦਾਨਮ੍ਪਿ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਉਪਸੰਹਰਣਤ੍ਥੰ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੰ। ਯਦਿ ਨ ਭਵਤੋ ਚਵਤਿ, ਕਥੰ ਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰੇ ਚੁਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਆਹ **"ਨ ਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰਿਕ...ਪੇ॰... ਅਤੰਦ੍ਵਾਰਿਕਤ੍ਤਾ"**ਤਿ। **ਤਸ੍ਸਾ** ਪਾਲਿਯਾ। **ਆਪਾਥਮਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਆਪਾਥਗਮਨਮਤ੍ਤੰ ਆਰਮ੍ਮਣਪਚ੍ਚਯਭਾਵਮਤ੍ਤੰ। **ਅਞ੍ਞ**ਨ੍ਤਿ ''ਰੂਪੰ ਨੀਲ''ਨ੍ਤਿ ਏਵਮਾਦਿਧਮ੍ਮਵਿਸੇਸੰ। ਤੇਨਾਹ **"ਧਮ੍ਮਸਭਾਵ"**ਨ੍ਤਿ। **ਰੂਪਨ੍ਤਿ ਚ ਨ ਗਣ੍ਹਾਤੀ**ਤਿ ਰੂਪਾਰਮ੍ਮਣਮ੍ਪਿ ਸਮਾਨੰ ''ਰੂਪੰ ਨਾਮੇਤ''ਨ੍ਤਿ ਨ ਗਣ੍ਹਾਤਿ। ਤਥਾ ਚਾਹੁ ਏਕੇ ''ਚਕ੍ਖੁਵਿਞ੍ਞਾਣਸਮਙ੍ਗੀ ਨੀਲੰ ਵਿਜਾਨਾਤਿ, ਨੋ ਤੁ ਨੀਲ''ਨ੍ਤਿ। **ਰੂਪਨੀਲਾਦਿਆਕਾਰੋ** ਰੂਪਾਰਮ੍ਮਣਰੂਪਾਦਾਨਾਕਾਰਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ। ਤਜ੍ਜਾਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿ ਹੇਸਾ ਯਥਾ ਅਨਿਚ੍ਚਤਾਦਿ। **ਸਾਤਿਸਯੰ** ਸਵਿਤਕ੍ਕਸਵਿਚਾਰਤ੍ਤਾ। **ਤਤੋ ਅਞ੍ਞ**ਨ੍ਤਿ ਸਦ੍ਦਾਰਮ੍ਮਣਤੋ ਅਞ੍ਞੰ ਨਾਮਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਆਰਮ੍ਮਣੰ, ਅਞ੍ਞਥਾ ਸਹੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਪਟਿਸੇਧੋ ਨ ਸਮ੍ਭਵੇਯ੍ਯਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ।

ਮਨੋਦ੍ਵਾਰੇਪੀਤਿ ਨ ਪਞ੍ਚਦ੍ਵਾਰੇਯੇਵ ਦੁਤਿਯੇ ਮੋਘਵਾਰੇ, ਅਥ ਖੋ ਮਨੋਦ੍ਵਾਰੇਪਿ। **ਆਵਜ੍ਜਨੰ ਦ੍ਵਤ੍ਤਿਕ੍ਖਤ੍ਤੁੰ...ਪੇ॰... ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੰ** ਏਕਚਿਤ੍ਤਕ੍ਖਣਿਕਸ੍ਸ ਆਵਜ੍ਜਨਸ੍ਸ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯੰ ਤਥਾ ਅਸਮ੍ਭਵਤੋ।

ਤਸ੍ਸਾਤਿ ਯਾਥਾਵਕਵਤ੍ਥੁਵਿਭਾਵਨਾਯ ਪਞ੍ਞਾਯ।

ਏਕਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੨. ਦੁਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੧੬੭. ਅਧਿਕਰਣੇਸੂਤਿ ਪਦਤ੍ਥੇਸੁ। **ਅਞ੍ਞਤ੍ਰ ਸਭਾਵੰ ਗਹੇਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਅਤ੍ਥਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਤਤ੍ਥ ਪਵਤ੍ਤਨਾਕਾਰਦਸ੍ਸਨੰ, ਤੇਨ ਅਤ੍ਥਸਦ੍ਦਸ੍ਸ ਸਭਾਵਤ੍ਥਤੰ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। **ਅਧਿਕਰਣਵਸੇਨ ਲਿਙ੍ਗਪਰਿਵਤ੍ਤਿੰ ਗਚ੍ਛਤਿ**। ''ਅਭਿਧੇਯ੍ਯਾਨੁਰੂਪੰ ਲਿਙ੍ਗਵਚਨਾਨੀ''ਤਿ ਹਿ ਸਦ੍ਦਵਿਦੂ ਵਦਨ੍ਤਿ।

ਦੁਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੩. ਤਿਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੧੬੮. **ਪਰਿਪਾਚਿਤੇਸੂ**ਤਿ ਸਾਧਿਤੇਸੁ। ''ਵਿਹਿਤੇਸੂ''ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਦੁਦ੍ਧਾਦੀਸੁ ਵਿਯ ਭੂਤਕਾਲਤਾ ਨਾਧਿਪ੍ਪੇਤਾਤਿ ਆਹ **“ਵਿਸਯਵਿਸੇਸਨਮਤ੍ਤਮੇਵਾ”**ਤਿ। **“ਕਮ੍ਮਂ, ਸਿਪ੍ਪ”**ਨ੍ਤਿ ਪਞ੍ਞਾ ਕਾਰਣੂਪਚਾਰੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਆਹ **“ਪਞ੍ਞਾ ਏਵ ਵਾ…ਪੇ॰… ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ”**ਤਿ।

ਕੁਸਲਂ ਕਮ੍ਮਂ ਸਕਂ ਏਕਨ੍ਤੇਂ ਹਿਤਸੁਖਾਵਹਤ੍ਤਾ। ਤਪ੍ਪਟਿਪਕ੍ਖਤ੍ਤਾ **ਇਤਰਂ** ਅਕੁਸਲਂ ਕਮ੍ਮਂ **ਨੋਸਕਂ**। ਸਚ੍ਚਪਟਿਵੇਧਾਨੁਲੋਮਨਂ ਸਚ੍ਚਾਨੁਲੋਮਨਂ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਆਹ **“ਤਪ੍ਪਟਿਵੇਧਪਚ੍ਚਯਭਾਵੇਨਾ”**ਤਿ। ਮਗ੍ਗਸਚ੍ਚਸ੍ਸ ਅਨੁਲੋਮਨਤੋ ਵਾ ਸਚ੍ਚਾਨੁਲੋਮਿਕਤਾ, ਤਥਾ ਪਰਮਤ੍ਥਸਚ੍ਚਸ੍ਸ ਅਨੁਲੋਮਨਤੋ। ਤੇਨਾਹ ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਂ **“ਮਗ੍ਗਸਚ੍ਚਸ੍ਸਾ”**ਤਿਆਦਿ। **ਪਞ੍ਞਾ ਵੁਤ੍ਤਾ** ਪਞ੍ਞਾਵਿਸਯੇ ਪਞ੍ਞਾਕਿਚ੍ਚਸ੍ਸ ਦਸ੍ਸਿਤਤ੍ਤਾ। ''ਯੋਗਵਿਹਿਤੇਸੂ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਵੁਤ੍ਤਭੂਮਿਨਿਦ੍ਦੇਸੋ, ''ਕਮ੍ਮਸ੍ਸਕਤਂ ਸਚ੍ਚਾਨੁਲੋਮਿਕ''ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਸਰੂਪਨਿਦ੍ਦੇਸੋ, ''ਰੂਪਂ ਅਨਿਚ੍ਚ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਵੁਤ੍ਤਪ੍ਪਕਾਰਨਿਦ੍ਦੇਸੋ ਚ **ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਾ…ਪੇ॰… ਨਿਦ੍ਦੇਸਾ**। ''ਯੋਗਵਿਹਿਤੇਸੁ ਕਮ੍ਮਾਯਤਨੇਸੁ ਖਨ੍ਤਿਂ, ਕਮ੍ਮਸ੍ਸਕਤਂ ਖਨ੍ਤਿਂ, 'ਰੂਪਂ ਅਨਿਚ੍ਚ'ਨ੍ਤਿ ਖਨ੍ਤਿ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਖਨ੍ਤਿਆਦਿਪਦੇਹਿ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾ। **ਓਲੋਕਨਂ** ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਕਰਣਂ। **ਧਮ੍ਮਾ ਓਲੋਕਨਂ ਖਮਨ੍ਤੀ**ਤਿ ਪਞ੍ਞਾਯ ਤਦੋਲੋਕਨਸਮਤ੍ਥਤਮਾਹ।

੧੬੯. **ਮੁਞ੍ਚਤੀ**ਤਿ ਪਜਹਤਿ। ਆਰਬ੍ਭ-ਕਿਰਿਯਾਯ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨਂ ਸਮਞ੍ਞਿਭਾਵੋ, ਅਧਿਕਰਣਂ ਪਟ੍ਠਪਨਨ੍ਤਿ ਆਹ **“ਮੁਞ੍ਚ…ਪੇ॰… ਵਤ੍ਤੁਂ ਯੁਤ੍ਤ”**ਨ੍ਤਿ।

੧੭੦. ਪਞ੍ਚਸੀਲਦਸਸੀਲਾਨਿ ਕਮ੍ਮਵਟ੍ਟੇਕਦੇਸਭੂਤਾਨਿ ਸਨ੍ਧਾਯ ਤੇਸਂ ਧਮ੍ਮਟ੍ਠਿਤਿਯਂ ਸਮਵਰੋਧੋ ਵੁਤ੍ਤੋ। **ਸਤਿਪਿ ਸਵਨੇ**ਤਿ ''ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ, ਅਰਿਯਸਾਵਕੋ ਪਾਣਾਤਿਪਾਤਾ ਪਟਿਵਿਰਤੋ''ਤਿਆਦਿਨਾ (ਅ॰ ਨਿ॰ ੮.੩੯; ਕਤਾ॰ ੪੮੦) ਤਥਾਗਤਤੋ ਸਵਨੇ ਸਤਿਪਿ। **ਭਿਕ੍ਖੁਆਦੀਨਮ੍ਪਿ ਤਂ ਵੁਤ੍ਤਂ** ਅਧਿਸੀਲਪਞ੍ਞਾਪਨਂ ਵਿਯ ਨ ਬੁਦ੍ਧਾਵੇਣਿਕਨ੍ਤਿ।

ਅਧਿਪਞ੍ਞਾਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇਸੂਤਿ ਠਪੇਤ੍ਵਾ ਅਧਿਪਞ੍ਞਂ ਤਦਞ੍ਞੇਸੁ ਮਗ੍ਗਫਲਧਮ੍ਮੇਸੁ। **ਤਦਧਿਟ੍ਠਾਨੇਸੂ**ਤਿ ਤਸ੍ਸਾ ਅਧਿਪਞ੍ਞਾਯ ਅਧਿਟ੍ਠਾਨੇਸੁ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਧਮ੍ਮੇਸੁ।

੧੭੧. **ਅਪਾਯੁਪ੍ਪਾਦਨਂ** ਅਵਡ੍ਢਿਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨਂ। **ਤਸ੍ਮਿਂਯੇਵ ਠਾਨੇ**ਤਿ ਤਸ੍ਮਿਂਯੇਵ ਖਣੇ।

ਤਿਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੪. ਚਤੁਕ੍ਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੧੯੩. ਪਰਿਤਸ੍ਸਨਂ ਪਰਿਤ੍ਤਾਸੋ, ਚਿਤ੍ਤੁਤ੍ਰਾਸੋ ਚਾਤਿ **“ਨ ਪਰਿਤਸ੍ਸਤੀ”**ਤਿ ਪਦਸ੍ਸ **“ਨ ਪਤ੍ਥੇਤਿ ਨ ਉਤ੍ਤਸਤੀ”**ਤਿ ਅਤ੍ਥਮਾਹ।

੧੯੬. **ਅਰਿਯਸਚ੍ਚੇਸੁ ਧਮ੍ਮਸਦ੍ਦੋ** ''ਦਿਟ੍ਠਧਮ੍ਮੋ''ਤਿਆਦੀਸੁ ਵਿਯ। **ਅਰਿਯਮਗ੍ਗੋ, ਤਸ੍ਸ ਚ ਫਲਂ ਧਮ੍ਮੋ** ਯਥਾਨੁਸਿਟ੍ਠਂ ਪਟਿਪਨ੍ਨੇ ਅਪਾਯੇਸੁ ਅਪਤਮਾਨੇ ਧਾਰੇਤੀਤਿ। **ਤਤ੍ਥ ਪਞ੍ਞਾ**ਤਿ ਤਸ੍ਮਿਂ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਫਲੇ ਨਿਸ੍ਸਯਭੂਤੇ ਪਞ੍ਞਾ। ਤੇਨਾਹ **“ਤਂਸਹਗਤਾ”**ਤਿ। ਅਵਿਦਿਤਂ ਵਿਦਿਤਂ ਵਿਯ ਨੇਤਿ ਞਾਪੇਤੀਤਿ **ਨਯੋ,** ਅਨੁਮਾਨਂ, ਤਸ੍ਸ **ਨਯਨਂ** ਪਵਤ੍ਤਨਂ, ਤਂ ਪਨ ਵਿਸੁਂਯੇਵੇਕਂ ਞਾਣੁਪ੍ਪਾਦਨਨ੍ਤਿ ਆਸਙ੍ਕਾਯ ਨਿਵਤ੍ਤਨਤ੍ਥਮਾਹ **“ਨ ਅਞ੍ਞ…ਪੇ॰… ਵਿਸੇਸੋ”**ਤਿ। ਅਤ੍ਤਨੋ ਹਿ ਅਧਿਗਮਾਨੁਸਾਰੇਨ ਪਰਾਧਿਗਤਾਨਂ ਕਾਲਤ੍ਤਯੇ ਮਗ੍ਗਾਦੀਨਂ ਪਵਤ੍ତਿਆਕਾਰਾਨੁਮਾਨਂ **ਨਯਨਯਨਂ**। ਅਨੁਮਿਨਨਾਕਾਰਮੇਵ ਹਿਸ੍ਸ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਂ **“ਞਾਣਸ੍ਸੇਵ ਪਵਤ੍ਤਿਵਿਸੇਸੋ”**ਤਿ। **ਕਾਰਣਞ੍ਚ ਨਯਨਯਨਸ੍ਸ** ਸਚ੍ਚੇਸੁ ਪਚ੍ਚਕ੍ਖਪਵਤ੍ਤਨਤੋ। **“ਤਥਾ”**ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਯਥਾ ਮਗ੍ਗਞਾਣਤੋ ਅਞ੍ਞਾਪਿ ''ਇਮਿਨਾ ਧਮ੍ਮੇਨਾ''ਤਿ ਵਤ੍ਤੁਂ ਯੁਤ੍ਤਂ, ਤਥਾ ਪਕਾਰਨ੍ਤਰੇਨਪਿ ''ਇਮਿਨਾ ਧਮ੍ਮੇਨ ਞਾਣੇਨਾ''ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥੋ ਯੁਜ੍ਜਤੀਤਿ ਇਮਮਤ੍ਥਂ ਉਪਸਂਹਰਤਿ। **ਤੇਨਾ**ਤਿ ਤਸ੍ਮਾ ਞਾਣੇਨ ਞਾਤਤੋ ਸਮ੍ਪਯੋਗੇਹਿ ਨਯਨਯਨਤੋ। **ਞਾਣਵਿਸਯਭਾਵੇਨਾ**ਤਿ ਪਟਿਵੇਧਞਾਣਸ੍ਸ ਵਿਸਯਭਾਵੇਨ। **ਞਾਤੇਨ** ਪਟਿਵਿਦ੍ਧੇਨ ਚਤੁਸਚ੍ਚਧਮ੍ਮੇਨ, ਞਾਣਸਮ੍ਪਯੋਗੇਨ ਵਾ ਞਾਤੇਨ ਜਾਨਿਤ੍ਵਾ ਠਿਤੇਨ ਮਗ੍ਗਫਲਧਮ੍ਮੇਨ।

ਸਬ੍ਬੇਨ ਸਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਸਬ੍ਬਪ੍ਪਕਾਰੇਨ ਸਬ੍ਬੰ, ਅਨਵਸੇਸਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਅਦ੍ਧਤ੍ਤਯਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਞ੍ਹਿ ਸਬ੍ਬੰ ਤੇਭੂਮਕਸਙ੍ਖਾਰਗਤੰ ਸਮ੍ਮਸੀਯਤਿ। **ਨਯਨਤੋ**ਤਿ ਨਯਗ੍ਗਾਹਤੋ। **ਅਨੁਰੂਪਤ੍ਥਵਾਚਕੋ ਵਾ ਕਾਰਣਸਦ੍ਦੋ** ''ਕਾਰਣੰ ਵਦਤੀ''ਤਿਆਦੀਸੁ ਵਿਯ।

ਅਨਵਯਞਾਣਸ੍ਸਪਿ ਪਰਿਯੋਗਾਹੇਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਨਤੋ ਸਵਿਸੇਸੋ ਵਿਸਯਾਵਬੋਧੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ **"ਧਮ੍ਮੇ ਞਾਣ…ਪੇ॰… ਅਭਾਵਾ"**ਤਿ। **ਵਿਸਯੋਭਾਸਨਮਤ੍ਤਜਾਨਨਸਾਮਞ੍ਞੇਨਾ**ਤਿ ਅਸਤਿਪਿ ਅਭਿਸਮੇਚ੍ਚ ਗਹਣੇ ਵਿਸਯਵਿਭਾਵਨਸਙ੍ਖਾਤਅਵਬੋਧਸਾਮਞ੍ਞਮਤ੍ਤੇਨ। **"ਞਾਣ"ਨ੍ਤਿ ਸਮ੍ਮਤੇਸੂ**ਤਿ ''ਞਾਣ''ਨ੍ਤਿ ਵੋਹਰਿਤੇਸੁ ਲਦ੍ਧਞਾਣਵੋਹਾਰੇਸੁ। **ਸਮ੍ਮੁਤਿਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਧਮ੍ਮਞਾਣਾਦਿ ਵਿਯ ਸਮੁਖੇਨ ਵਿਸਯੇ ਅਪ੍ਪਵਤ੍ਤਿਤ੍ਵਾ ਪਞ੍ਞਤ੍ਤਿਮੁਖੇਨ ਪਵਤ੍ਤੰ। **ਅਵਸੇਸ**ਨ੍ਤਿ ਸਮ੍ਮੁਤਿਞਾਣਮੇਵਾਹ। **ਇਤਰਞਾਣਤ੍ਤਯਵਿਸਭਾਗ**ਨ੍ਤਿ ਧਮ੍ਮਞਾਣਾਦਿਞਾਣਤ੍ਤਯਵਿਧੁਰੰ।

੭੯੭. ਕਾਮਭਵਧਮ੍ਮੇਤਿ ਕਾਮਭਵਸਙ੍ਖਾਤੇ ਧਮ੍ਮੇ।

੭੯੮. ਸਾਤਿ ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਪਞ੍ਞਾ। **ਵੀਤਰਾਗਭਾਵਨਾਵਤ੍ਥੁਸ੍ਸਾ**ਤਿ ''ਵੀਤਰਾਗੋ ਹੋਤੀ''ਤਿ ਏਵੰ ਵੁਤ੍ਤਸ੍ਸ। **ਤ**ਨ੍ਤਿ ਛਟ੍ਠਾਭਿਞ੍ਞੰ। ਮਗ੍ਗਞਾਣਞ੍ਹਿ ਕਿਚ੍ਚਤੋ ਮਗ੍ਗਸਚ੍ਚਮ੍ਪਿ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਤਿ। **ਇਤਰਾ**ਤਿ ਹੇਟ੍ਠਿਮਮਗ੍ਗਪਞ੍ਞਾ। **ਤਦੁਪਨਿਸ੍ਸਯਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਤਸ੍ਸਾ ਛਟ੍ਠਾਭਿਞ੍ਞਾਯ, ਤਸ੍ਸ ਵਾ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਨਸ੍ਸ ਉਪਨਿਸ੍ਸਯਤ੍ਤਾ ਪਟਿਵਿਜ੍ਝਤਿ ਨਾਮ। **ਯਥਾਨੁਰੂਪ**ਨ੍ਤਿ ਦਿਟ੍ਠਾਸਵਾਦੀਨੰ ਯਥਾਨੁਰੂਪੰ। **ਆਸਵਕ੍ਖਯੇ**ਤਿ ਆਸਵਕ੍ਖਯਪਰਿਯਾਯੇ ਕਾਰਣੂਪਚਾਰੇਨ। **ਤੰਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨਤੋ**ਤਿ ਤਸ੍ਸ ਆਸਵਕ੍ਖਯਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਫਲਸ੍ਸ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਨਤੋ। ਇਦਞ੍ਚ ''ਆਸਵਾਨੰ ਖਯੇ ਞਾਣੰ ਛਟ੍ਠਾਭਿਞ੍ਞਾ''ਤਿ ਸੁਤ੍ਤੇ ਆਗਤਤ੍ਤਾ ਵੁਤ੍ਤੰ।

੮੦੧. ਅਭਿਵਿਸਿਟ੍ਠੇਨ ਵਾ ਞਾਣੇਨ ਪਾਕਟੰ ਕਰੋਨ੍ਤਸ੍ਸਾਤਿ ਅਧਿਗਮਵਸੇਨ ਪਕਾਸੰ ਵਿਭੂਤੰ ਕਰੋਨ੍ਤਸ੍ਸ।

੮੦੨. ਵ**ਸਿਤਾਪਞ੍ਚਕਰਹਿਤੰ** ਵਸਿਭਾਵੰ ਅਪਾਪਿਤੰ ਪਟਿਲਦ੍ਧਮਤ੍ਤੰ। ਪਟਿਪਦਾਰਮ੍ਮਣਸਹਗਤਾ ਪਞ੍ਞਾ ਪਟਿਪਦਾਰਮ੍ਮਣਸਮ੍ਬਨ੍ਧਿਨੀਤਿ ਆਹ **"ਪਞ੍ਞਾਯ ਪਟਿਪਦਾਰਮ੍ਮਣੁਦ੍ਦੇਸੇਨਾ"**ਤਿ।

ਚਤੁਕ੍ਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੫. ਪਞ੍ਚਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੮੦੪. ਤਮੇਵ ਪਞ੍ਞੰ ''ਦ੍ਵੀਸੁ ਝਾਨੇਸੁ ਪਞ੍ਞਾ ਪੀਤਿਫਰਣੇਨਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ **ਵਿਭਜਤਿ**। ਅਭਿਸਨ੍ਨਪਰਿਸਨ੍ਨਪਰਿਪੂਰਣਾਨਿਪਿ ਪਰਿਪ੍ਫਰਣੰ ਵਿਯ ਫਰਣਾਪੀਤਿਯਾ, ਤੰਸਹਗਤਸੁਖਸ੍ਸ ਚ ਕਿਚ੍ਚਵਿਸੇਸਭੂਤਾਨਿ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਾਨੀਤਿ ਆਹ **"ਅਭਿਸਨ੍ਨੇਤੀਤਿ…ਪੇ॰… ਵੇਦਿਤਬ੍ਬ"**ਨ੍ਤਿ। **ਆਦਿਨਾ ਨਯੇਨਾ**ਤਿ ''ਅਭਿਸਨ੍ਨੇਤੀ''ਤਿਆਦਿਨਾ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੨੬; ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੪੨੭) ਸੁਤ੍ਤੇ ਆਗਤਨਯੇਨ। ਫਰਣਞ੍ਚੇਤ੍ਥ ਪੀਤਿਸੁਖਸਮੁਟ੍ਠਿਤਪਣੀਤਰੂਪੇਹਿ ਕਾਯਸ੍ਸ ਅਭਿਬ੍ਯਾਪਨੰ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੰ। **ਆਰਮ੍ਮਣੇ**ਤਿ ਪੀਤਿਫਰਣਤਾਸੁਖਫਰਣਤਾਸੀਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਾਨੰ ਤਿਕਦੁਕਝਾਨਾਨੰ ਆਰਮ੍ਮਣੇ। **ਤਾ**ਤਿ ਪੀਤਿਫਰਣਤਾਸੁਖਫਰਣਤਾ।

ਸਮਾਧਿਮੁਖੇਨਾਤਿ ਸਮਾਧਿੰ ਮੁਖੰ ਪਮੁਖੰ ਕਤ੍ਵਾ, ਸਮਾਧਿਸੀਸੇਨਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ, ਸਮਾਧਿਪਮੁਖੇਨ ਵਾ ਉਦ੍ਦੇਸਨਿਦ੍ਦੇਸੇਨ। **ਅਞ੍ਞੇ ਕਿਲੇਸਾ** ਦਿਟ੍ਠਿਮਾਨਾਦਯੋ । **ਅਪ੍ਪਯੋਗੇਨਾ**ਤਿ ਝਾਨਵਿਮੋਕ੍ਖਾਦੀਨੰ ਵਿਯ ਉਪ੍ਪਾਦਨੀਯਪਰਿਕਮ੍ਮਪਯੋਗੇਨ ਵਿਨਾ। ਆਵਜ੍ਜਨਾਸਦਿਸੋ ਹਿ ਫਲਸਮਾਪਤ੍ਤਿਅਤ੍ਥੋ ਸਮ੍ਮਸਨਚਾਰੋ। **ਠਪਿਤਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਪਵਤ੍ਤਿਤਤ੍ਤਾ। **ਸਤਿਬਹੁਲਤਾਯਾ**ਤਿ ਸਤਿਯਾ ਅਭਿਣ੍ਹੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ। ਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਸਤਿਯਾ ਕਾਲਸ੍ਸ ਸਤੋਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤੀਤਿ ਯੋਜਨਾ।

ਪਞ੍ਚਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੬. ਛਕ੍ਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੮੦੫. ਵਿ**ਸੁਦ੍ਧਿਭਾ**ਵਨ੍ਤਿ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿਯਾ ਸਬ੍ਭਾਵੋ। "**ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁਞਾਣੇਕਦੇਸਤ੍ਤਾ**"ਤਿ ਇਦਂ ਤਸ੍ਸ ਪਰਿਭਣ੍ਡਞਾਣਤ੍ਤਾ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਥਾ ਹਿ ਪਾਲ਼ਿਯਂ ''ਸਤ੍ਤਾਨਂ ਚੁਤੂਪਪਾਤਞਾਣਾਯ ਚਿਤ੍ਤਂ ਅਭਿਨੀਹਰਤਿ ਅਭਿਨਿਨ੍ਨਾਮੇਤੀ''ਤਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੪੭) ਆਰਭਿਤ੍ਵਾ ''ਸੋ ਦਿਬ੍ਬੇਨ ਚਕ੍ਖੁਨਾ ਵਿਸੁਦ੍ਧੇਨਾ''ਤਿਆਦਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੪੬) ਵੁਤ੍ਤਂ। ਦਿਬ੍ਬਸ੍ਸ ਤਿਰੋਹਿਤਵਿਪ੍ਪਕਟ੍ਠਾਦਿਭੇਦਸ੍ਸ, ਇਤਰਸ੍ਸ ਚ ਰੂਪਾਯਤਨਸ੍ਸ ਦਸ੍ਸਨਸਮਤ੍ਥਸ੍ਸਾਪਿ ਦਿਬ੍ਬਚਕ੍ਖੁਞਾਣਸ੍ਸ ਸਿਖਾਪਤ੍ਤਿ ਚਵਮਾਨੋਪਪਜ੍ਜਮਾਨਸਤ੍ਤਦਸ੍ਸਨਨ੍ਤਿ ਆਹ "**ਮੁਦ੍ਧਪ੍ਪਤ੍ਤੇਨ ਚਾ**"ਤਿਆਦਿ।

ਛਕ੍ਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੭. ਸਤ੍ਤਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੮੦੬. **ਛਬ੍ਬਿਧਮ੍ਪਿ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਞਾਣ**ਨ੍ਤਿ ''ਜਾਤਿਪਚ੍ਚਯਾ ਜਰਾਮਰਣਨ੍ਤਿ ਞਾਣ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ (ਵਿਭ॰ ੮੦੬) ਵੁਤ੍ਤਂ ਪਟਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਾਦਙ੍ਗਾਨਂ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤਞਾਣਂ। **ਸਹ ਗਹੇਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਏਕਜ੍ਝਂ ਗਹੇਤ੍ਵਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਰਮ੍ਮਣਭਾਵਸਾਮਞ੍ਞੇਨ ਏਕਤ੍ਤੇਨ ਗਹੇਤ੍ਵਾ। **ਸਙ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤੇਨਾ**ਤਿ ਪੁਬ੍ਬੇ ਛਧਾ ਵੁਤ੍ਤਂ ਵਿਯ ਦਸ੍ਸਿਤਂ ਧਮ੍ਮਟ੍ਠਿਤਿਞਾਣਨ੍ਤਿ ਏਵਂ ਸਙ੍ਖਿਪਿਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤੇਨ। ''ਖਯਧਮ੍ਮ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਪਕਾਰੇਨ ਦਸ੍ਸਨਨ੍ਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। **ਪਵਤ੍ਤਞਾਣਸ੍ਸਾ**ਤਿ ''ਜਾਤਿਪਚ੍ਚਯਾ ਜਰਾਮਰਣ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਪਵਤ੍ਤਸ੍ਸ ਞਾਣਸ੍ਸ, ਪਵਤ੍ਤੇ ਵਾ ਸਂਸਾਰਵਟ੍ਟੇ ਞਾਣਸ੍ਸ। ਞਾਣਾਰਮ੍ਮਣਾ ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ **ਞਾਣਵਿਪਸ੍ਸਨਾ**। **ਵਿਪਸ੍ਸਨਾ**ਤਿ ਚ ''ਜਾਤਿਪਚ੍ਚਯਾ ਜਰਾਮਰਣ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਪਚ੍ਚਯਪਚ੍ਚਯੁਪ੍ਪਨ੍ਨਧਮ੍ਮੇ ਵਿਭਾਗੇਨ ਦਸ੍ਸਨਤੋ ਧਮ੍ਮਟ੍ਠਿਤਿਞਾਣਂ ਇਧਾਧਿਪ੍ਪੇਤਂ। ਤਸ੍ਸ ਖਯਧਮ੍ਮਤਾਦਿਜਾਨਨਂ **ਪਟਿਵਿਪਸ੍ਸਨਾ**। ਤੇਨਾਹ "**ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਪਟਿਵਿਪਸ੍ਸਨਾਦਸ੍ਸਨਮਤ੍ਤ**"ਨ੍ਤਿ।

ਏਵਮੇਤ੍ਥ ਅਟ੍ਠਕਥਾਧਿਪ੍ਪਾਯਵਸੇਨ ਪਾਲ਼ਿਯਾ ਅਤ੍ਥਂ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਇਦਾਨਿ ਅਤ੍ਤਨੋ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯਵਸੇਨ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ "**ਪਾਲ਼ਿਯਂ ਪਨਾ**"ਤਿਆਦਿਮਾਹ। **ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਅਦ੍ਧਤ੍ਤਯੇ ਪਚ੍ਚਯਵਿਸੇਸੇਨ ਪਚ੍ਚਯੁਪ੍ਪਨ੍ਨਵਿਸੇਸਨਿਦ੍ਧਾਰਣੇ। **ਞਾਣਵਚਨੇਨਾ**ਤਿ ''ਜਾਤਿਪਚ੍ਚਯਾ ਜਰਾਮਰਣ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ ਞਾਣਸ੍ਸ ਗਹਣੇਨ। **ਅਙ੍ਗਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਸਤ੍ਤਸਤ੍ਤਤਿਯਾ ਅਙ੍ਗਾਨਂ। **ਇਤਿਸਦ੍ਦੇਨਾ**ਤਿ ''ਨਿਰੋਧਧਮ੍ਮ''ਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਵੁਤ੍ਤਇਤਿਸਦ੍ਦੇਨ। **ਪਕਾਸੇਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਞਾਣਸ੍ਸ ਪਵਤ੍ਤਿਆਕਾਰਂ ਜੋਤੇਤ੍ਵਾ। ਤੇਨ ਧਮ੍ਮਟ੍ਠਿਤਿਞਾਣਤੋ ਅਞ੍ਞਂਯੇਵ ਪਰਿਯੋਸਾਨੇ ਵੁਤ੍ਤਂ ਞਾਣਨ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਤੇਨਾਹ "**ਵਿਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣਂ ਸਤ੍ਤਮਂ ਞਾਣ**"ਨ੍ਤਿ। ਅਯਮੇਵ ਚੇਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥੋ ਯੁਤ੍ਤੋਤਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ "**ਨ ਹੀ**"ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ "**ਤਮ੍ਪਿ ਞਾਣਨ੍ਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ ਨ ਹੋਤੀ**"ਤਿ ਏਵਂ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ ਨ ਯੁਤ੍ਤੋ ਅਙ੍ਗਨ੍ਤਰਭਾਵਸ੍ਸ ਅਵਿਭਾਵਨਤੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ "**ਤਂਞਾਣ... ਪੇ॰... ਅਨਧਿਪ੍ਪੇਤਤ੍ਤਾ**"ਤਿ। ਨ ਹਿ ਵਿਸੁਂ ਵਿਸੁਂ ਵੁਤ੍ਤਮੇਵ ਏਕਜ੍ਝਂ ਵਚਨਮਤ੍ਤੇਨ ਅਙ੍ਗਨ੍ਤਰਂ ਹੋਤੀਤਿ। "**ਖਯਧਮ੍ਮਂ...ਪੇ॰... ਚਾ**"ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਪੁਰਿਮਸ੍ਮਿਂ ਪਕ੍ਖੇ ਉਪਚਯੇਨ ਦੋਸਮਾਹ।

ਸਤ੍ਤਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੮. ਅਟ੍ਠਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੮੦੮. **ਪਚ੍ਚਨੀਕਧਮ੍ਮੇ**ਤਿ ਨੀਵਰਣਾਦਿਪਚ੍ਚਨੀਕਧਮ੍ਮੇ। **ਦੁਕ੍ਖ**ਨ੍ਤਿ ਸਮਾਪਜ੍ਜਨੇ ਅਸਤਿ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਕਦੁਕ੍ਖਂ।

ਅਟ੍ਠਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੧੦. ਦਸਕਨਿਦ੍ਦੇਸੋ

ਪਠਮਬਲਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੮੦੯. ਨ ਠਾਨਨ੍ਤਿ **ਅਟ੍ਠਾਨਂ,** ਅਨੁਪਲਬ੍ਭਨਤ੍ਥੇ ਅਯਮਕਾਰੋਤਿ ਆਹ **"ਅਵਿਜ੍ਜਮਾਨਂ ਠਾਨਂ ਅਟ੍ਠਾਨ"**ਨ੍ਤਿ। ਅਭਾਵਤ੍ਥੇ ਵਾ, ਨ ਅਞ੍ਞਪਟਿਪਕ੍ਖਾਦਿਅਤ੍ਥੋਤਿ ਆਹ **"ਨਤ੍ਥਿ ਠਾਨਨ੍ਤਿ ਵਾ ਅਟ੍ਠਾਨ"**ਨ੍ਤਿ। ਕੋ ਪਨੇਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਦ੍ਵਯਸ੍ਸ ਵਿਸੇਸੋਤਿ? ਪਠਮੋ ਹੇਤੁਪਚ੍ਚਯੇਹਿ ਅਨੁਪਲਬ੍ਭਮਾਨਤਂ ਵਦਤਿ, ਦੁਤਿਯੋ ਸਬ੍ਬੇਨ ਸਬ੍ਬਂ ਅਭਾਵਨ੍ਤਿ ਅਯਮੇਤੇਸਂ ਵਿਸੇਸੋ। ਤਣ੍ਹੁਪਾਦਾਨਾਦੀਨਮ੍ਪਿ ਸੁਖਤੋ ਉਪਗਮਨਸ੍ਸ ਹੇਤੁਭਾਵੇ ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਪਲ੍ਲਾਸਸ੍ਸ ਸੋ ਸਾਤਿਸਯੋ ਅਸੁਖੇਪਿ ਦਲ੍ਹਂ ਪਵਤ੍ਤਾਪਨਤੋਤਿ ਆਹ **"ਦਿਟ੍ਠਿਵਿਪਲ੍ਲਾਸੋਵ...ਪੇ॰... ਅਧਿਪ੍ਪੇਤ"**ਨ੍ਤਿ। ''ਅਤ੍ਤਦਿਟ੍ਠਿਵਸੇਨਾ''ਤਿ ਕਸ੍ਮਾ ਵਿਸੇਸੇਤ੍ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਨਨੁ ਅਰਿਯਸਾਵਕਸ੍ਸ ਸਬ੍ਬਾਪਿ ਦਿਟ੍ਠਿਯੋ ਨਤ੍ਥੀਤਿ? ਸਚ੍ਚਂ ਨਤ੍ਥਿ, ਅਤ੍ਤਦਿਟ੍ਠਿਸਨ੍ਨਿਸ੍ਸਯਾ ਪਨ ਸਬ੍ਬਦਿਟ੍ਠਿਯੋਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **"ਅਤ੍ਤਦਿਟ੍ਠਿਵਸੇਨਾਤਿ ਪਧਾਨਦਿਟ੍ਠਿਮਾਹਾ"**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਭੇਦਾਨੁਰੂਪਸ੍ਸ** ਵਤ੍ਥੁਨੋ। **ਭੇਦਾਨੁਰੂਪੇਨ** ''ਅਧਮ੍ਮੇ ਧਮ੍ਮੋ''ਤਿਆਦਿਨਯਪ੍ਪਵਤ੍ਤੇਨ।

ਸੋ ਏਵਾਤਿ ਯੋ ਲਿਙ੍ਗੇ ਅਪਰਿਵਤ੍ਤੇ ਤਸ੍ਮਿਂ ਅਤ੍ਤਭਾਵੇ ਭਵਙ੍ਗਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪ੍ਪਬਨ੍ਧੋ, ਸੋ ਏਵ। ਤਞ੍ਹਿ ਉਪਾਦਾਯ ਏਕਜਾਤਿਸਮਞ੍ਞਾ, ਨ ਚੇਤ੍ਥ ਭਾਵਕਲਾਪਜੀਵਿਤਿਨ੍ਦ੍ਰਿਯਸ੍ਸ ਵਸੇਨ ਚੋਦਨਾ ਕਾਤਬ੍ਬਾ ਤਦਞ੍ਞਸ੍ਸੇਵ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਤ੍ਤਾ। ਤਞ੍ਹਿ ਤਤ੍ਥ ਅਵਿਚ੍ਛੇਦਵੁਤ੍ਤਿਯਾ ਪਬਨ੍ਧਵੋਹਾਰਂ ਲਭਤਿ, ਇਤਰਮ੍ਪਿ ਵਾ ਭਾਵਾਨੁਪਾਲਨਤਾਸਾਮਞ੍ਞੇਨਾਤਿ ਅਨੋਕਾਸਾਵ ਚੋਦਨਾ।

ਸਪਤ੍ਤਵਸੇਨ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ''ਸਪਤ੍ਤਂ ਮਾਰੇਮੀਤਿ ਅਭਿਸਨ੍ਧਿਨਾ ਸਪਤ੍ਤੇਨ ਨਿਪਨ੍ਨਟ੍ਠਾਨੇ ਨਿਪਨ੍ਨਂ ਮਨੁਸ੍ਸਭੂਤੋ ਮਨੁਸ੍ਸਭੂਤਂ ਮਾਤਰਂ ਪਿਤਰਂ ਵਾ ਮਾਰੇਨ੍ਤੋ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਂ। **ਸਬ੍ਬਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਚਤੂਸੁਪਿ ਵਿਕਪ੍ਪੇਸੁ। **ਪੁਰਿਮਂ ਅਭਿਸਨ੍ਧਿਚਿਤ੍ਤ**ਨ੍ਤਿ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਿਯੋ ਮਰਣਾਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। **ਅਪ੍ਪਮਾਣਂ** ਤੇਨ ਅਤ੍ਥਸਿਦ੍ਧਿਯਾ ਅਭਾਵਤੋ। **ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਸ੍ਸੇਵ ਤਂ ਦਿਨ੍ਨਂ ਹੋਤੀ**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਯਥਾ ਅਰਹਤ੍ਤਂ ਪਤ੍ਵਾ ਪਰਿਭੁਤ੍ਤਮ੍ਪਿ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਕਾਲੇ ਦਿਨ੍ਨਂ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਦਾਨਮੇਵ ਹੋਤਿ, ਏਵਂ ਮਰਣਾਧਿਪ੍ਪਾਯੇਨ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਕਾਲੇ ਪਹਾਰੇ ਦਿਨ੍ਨੇ ਅਰਹਤ੍ਤਂ ਪਤ੍ਵਾ ਤੇਨੇਵ ਪਹਾਰੇਨ ਮਤੇ ਕਸ੍ਮਾ ਅਰਹਨ੍ਤਘਾਤੋਯੇਵ ਹੋਤਿ, ਨ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਘਾਤੋਤਿ? ਵਿਸੇਸਸਮ੍ਭਵਤੋ। ਯਥਾ ਹਿ ਦਾਨਂ ਦੇਯ੍ਯਧਮ੍ਮਸ੍ਸ ਪਰਿਚ੍ਚਾਗਮਤ੍ਤੇਨ ਹੋਤਿ, ਨ ਏਵਂ ਵਧੋ। ਸੋ ਹਿ ਪਾਣੋ, ਪਾਣਸਞ੍ਞਿਤਾ, ਵਧਕਚੇਤਨਾ, ਉਪਕ੍ਕਮੋ, ਤੇਨ ਮਰਣਨ੍ਤਿ ਇਮੇਸਂ ਪਞ੍ਚਨ੍ਨਂ ਅਙ੍ਗਾਨਂ ਪਾਰਿਪੂਰਿਯਾਵ ਹੋਤਿ, ਨ ਅਪਾਰਿਪੂਰਿਯਾ। ਤਸ੍ਮਾ ਅਰਹਤ੍ਤਂ ਪਤ੍ਤਸ੍ਸੇਵ ਮਰਣਨ੍ਤਿ ਅਰਹਨ੍ਤਘਾਤੋਯੇਵ ਹੋਤਿ , ਨ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਘਾਤੋ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ''ਇਮਂ ਮਾਰੇਮੀ''ਤਿ ਯਂ ਸਨ੍ਤਾਨਂ ਆਰਬ੍ਭ ਮਾਰਣਿਚ੍ਛਾ, ਤਸ੍ਸ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਖੀਣਾਸਵਭਾਵੇਨ ਪਯੋਗਮਰਣਕ੍ਖਣਾਨਂ ਵਸੇਨ ਸਤਿਪਿ ਸਨ੍ਤਾਨਭੇਦੇ ਅਭੇਦੋਯੇਵ। ਯਦਾ ਚ ਅਤ੍ਥਸਿਦ੍ਧਿ, ਤਦਾ ਖੀਣਾਸਵਭਾਵੋ। ਤਸ੍ਮਾ ਅਰਹਨ੍ਤਘਾਤੋਵ ਹੋਤੀਤਿ ਨਿਚ੍ਛਿਤਂ। ਕਥਂ ਪਨੇਤ੍ਥ ਵਧਕਚੇਤਨਾ ਵਤ੍ਤਮਾਨਵਿਸਯਾ ਸਿਯਾਤਿ ਆਹ **"ਵਧਕਚਿਤ੍ਤਂ ਪਚ੍ਚੁਪ੍ਪਨ੍ਨਾਰਮ੍ਮਣਮ੍ਪਿ...ਪੇ॰... ਪਵਤ੍ਤਤੀ"**ਤਿ। ਤਤ੍ਥ **ਪਬਨ੍ਧਵਿਚ੍ਛੇਦਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਯੇਨ ਪਬਨ੍ਧੋ ਵਿਚ੍ਛਿਜ੍ਜਤਿ, ਤਾਦਿਸਂ ਪਯੋਗਂ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੇਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤੇਨ ਯਦਾ ਪਬਨ੍ਧਵਿਚ੍ਛੇਦੋ, ਤਦਾ ਅਰਹਾਤਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਂ ਅਰਹਨ੍ਤਘਾਤਂ ਪਤਿਟ੍ਠਾਪੇਤਿ। **ਨ ਏਵ**ਨ੍ਤਿ ਯਥਾ ਕਾਲਨ੍ਤਰਾਪੇਕ੍ਖਕਿਚ੍ਚਸਿਦ੍ਧਂ ਵਧਕਚਿਤ੍ਤਂ, ਨ ਏਵਂ ਚਾਗਚੇਤਨਾ। **"ਸਾ ਹੀ"**ਤਿਆਦਿਨਾ ਚਾਗਚੇਤਨਾਯ ਕਾਲਨ੍ਤਰਾਨਪੇਕ੍ਖਕਿਚ੍ਚਸਿਦ੍ਧਿਤਂਯੇਵ ਵਿਭਾਵੇਤਿ। **ਅਞ੍ਞਸਕਕਰਣ**ਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਤਤੋ ਵਿਨਿਮੋਚੇਤ੍ਵਾ ਅਞ੍ਞਸ੍ਸ ਦਕ੍ਖਿਣੇਯ੍ਯਜਸ੍ਸ ਸਨ੍ਤਕਭਾਵਕਰਣਂ। **ਤਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਚਜਿਤਬ੍ਬਸ੍ਸ ਵਤ੍ਥੁਨੋ। **ਯਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਯਸ੍ਸ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਸ੍ਸ। **ਤਸ੍ਸੇਵ** ਤਂ **ਦਿਨ੍ਨਂ ਹੋਤਿ,** ਸਚੇਪਿ ਅਰਹਤ੍ਤਂ ਪਤ੍ਵਾ ਤੇਨ ਪਰਿਭੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

''ਕਪ੍ਪਵਿਨਾਸੇ''ਤਿ ਇਦਂ ''ਸਣ੍ਠਹਨ੍ਤੇ ਕਪ੍ਪੇ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਮਹਾਕਪ੍ਪਵਿਨਾਸਂ ਸਨ੍ਧਾਯ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਆਹ **"ਕਪ੍ਪਟ੍ਠਕਥਾਯ ਨ ਸਮੇਤੀ"**ਤਿ ਏਤ੍ਥ ਆਯੁਕਪ੍ਪਸ੍ਸ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤਤ੍ਤਾ। ਆਯੁਕਪ੍ਪੋ ਚੇਤ੍ਥ ਅਵੀਚਿਯਂ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਸਤ੍ਤਾਨਂ ਅਨ੍ਤਰਕਪ੍ਪਪਰਿਮਾਣਂ ਪਰਮਾਯੁ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਤਞ੍ਹਿ ਸਨ੍ਧਾਯ ''ਏਕਂ ਕਪ੍ਪਂ ਅਸੀਤਿਭਾਗੇ ਕਤ੍ਵਾ ਤਤੋ ਏਕਭਾਗਮਤ੍ਤਂ ਕਾਲ''ਨ੍ਤਿ (ਕਥਾ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੬੫੪-੬੫੭) ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਯਿਦਂ **"ਏਕਂ ਕਪ੍ਪ"**ਨ੍ਤਿ ਯਦਿ ਏਕਂ ਮਹਾਕਪ੍ਪਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ, ਤਥਾ ਸਤਿ ਵੀਸਤਿਅਨ੍ਤਰਕਪ੍ਪਪਰਿਮਾਣੋ ਏਕੋ ਅਸਙ੍ਖਜੇਯ੍ਯਕਪ੍ਪੋਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ ਹੋਤਿ। ਅਥ ਏਕਂ ਅਸਙ੍ਖਜੇਯ੍ਯਕਪ੍ਪਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ, ਸਬ੍ਬਥਾਪਿ ''ਚਤੁਸਟ੍ਠਿ ਅਨ੍ਤਰਕਪ੍ਪਾ''ਤਿ ਵਚਨੇਨ ਵਿਰੁਜ੍ਝਤੀਤਿ ਵੀਮਂਸਿਤਬ੍ਬਂ। ਯਥਾ ਪਨ ਕਪ੍ਪਟ੍ਠਕਥਾਯ ਅਯਂ ਅਟ੍ਠਕਥਾ ਸਮੇਤਿ, ਤਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **"ਕਪ੍ਪਵਿਨਾਸੇਯੇਵਾਤਿ ਪਨਾ"**ਤਿਆਦਿਮਾਹ।

ਪਕਤਤ੍ਤੇ ਵ਼ਾ ਅਪਾਰਾਜਿਕੋ। **ਸਮਾਨਸਂਵ਼ਾਸਕੋ** ਕਮ੍ਮਲਦ੍ਧੀਨਂ ਵਸੇਨ ਅਨਾਨਾਸਂਵ਼ਾਸਕੋਤਿ ਏਵਮੇਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥੋ ਵ਼ੇਦਿਤਬ੍ਬੋ।

ਨਿਯਤਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਵ਼ਿਜ੍ਜਮਾਨਤਂ ਪਟਿਸੇਧੇਤ੍ਵ਼ਾਤਿ ਯੋਜਨਾ। ਤਤ੍ਥ **ਪਟਿਸੇਧੇਤ੍**ਵ਼ਾਤਿ ''ਪੁਗ੍ਗਲੋ ਪਨ ਨਿਯਤੋ ਨਾਮ ਨਤ੍ਥੀ''ਤਿ ਏਵ਼ਂ ਪਟਿਸੇਧੇਤ੍ਵ਼ਾ। ਤਤ੍ਥ ਕਾਰਣਮਾਹ **"ਮਿਚ੍ਛਤ੍ਤਸਮ੍ਮਤ੍ਤਨਿਯਤਧਮ੍ਮਾਨਂ ਵ਼ਿਯ ਸਭਾਵਤੋ"**ਤਿ। ਪਵ੍ਵਤ੍ਤਿਮਤ੍ਤਵ੍ਹੇਤਂ ਮਿਚ੍ਛਤ੍ਤਸਮ੍ਮਤ੍ਤਨਿਯਤਧਮ੍ਮਨਿਸ੍ਸਯਂ, ਯਦਿਦਂ ਨਿਯਤੋ ਪੁਗ੍ਗਲੋਤਿ। **ਯਥਾਪੁਚ੍ਛਿਤ**ਨ੍ਤਿ ''ਕਿਂ ਪੁਬ੍ਬਹੇਤੁ ਨਿਯਮੇਤੀ''ਤਿਆਦਿਨਾ ਪੁਚ੍ਛਿਤਪ੍ਪਕਾਰਂ ਨਿਯਾਮਕਹੇਤੁਂ। **ਯੇਨਾ**ਤਿ ਯੇਨ ਉਪਰਿਮਗ੍ਗਤ੍ਤਯਵ਼ਿਪਸ੍ਸਨਾਞਾਣੇਨ। **ਨਿਯਤਾਨਿਯਤਭੇਦ**ਨ੍ਤਿ ਸੋਤਾਪਨ੍ਨਾਦਿਨਿਯਤਭੇਦਂ, ਸਤ੍ਤਕ੍ਖਤ੍ਤੁਪਰਮਾਦਿਅਨਿਯਤਭੇਦਞ੍ਚ। ਸੋਤਾਪਨ੍ਨੋ ਏਵ ਹਿ ਏਕੋ ਸਤ੍ਤਕ੍ਖਤ੍ਤੁਪਰਮੋ ਨਾਮ ਹੋਤਿ, ਏਕੋ ਕੋਲਂਕੋਲੋ ਨਾਮ, ਏਕੋ ਏਕਬੀਜੀ ਨਾਮਾਤਿ ਸੋਤਾਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਨਿਯਤਭਾਵ਼ੋ ਵ਼ੁਤ੍ਤੋਤਿ ਆਹ **"ਸੋਤਾਪਨ੍ਨੋ ਚ ਨਿਯਤੋ"**ਤਿ। ਬਜਤਿਰੇਕਤ੍ਥੋ ਹਿ ਅਯਂ **ਚ**-ਸਦ੍ਦੋ। **ਤਤੋ ਪੁਬ੍ਬੇ**ਤਿ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗਤੋ ਪੁਬ੍ਬੇ। **"ਪੁਬ੍ਬਹੇਤੁਕਿਚ੍ਚਂ ਨਤ੍ਥੀ"**ਤਿ ਇਦਂ ਸੋਤਾਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਨਿਯਤਤਾਯ ਵ਼ੁਤ੍ਤਤ੍ਤਾ ਵਕ੍ਖਮਾਨਞ੍ਚ ਦੋਸਂ ਹਦਯੇ ਠਪੇਤ੍ਵ਼ਾ ਵ਼ੁਤ੍ਤਂ। ਉਪਰਿਮਗ੍ਗਾਨਂ ਸਉਪਨਿਸ੍ਸਯਤ੍ਤੇ ਪਠਮਮਗ੍ਗਸ੍ਸਾਪਿ ਸਉਪਨਿਸ੍ਸਯਤਾ ਸਿਦ੍ਧਾ ਏਵ਼ਾਤਿ ਚੋਦਨਂ ਸਨ੍ਧਾਯਾਹ **"ਯਦਿ ਹੀ"**ਤਿਆਦਿ। **ਤਞ੍ਚ** ਨਿਯਤਤ੍ਤਂ। **ਅਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗਸ੍ਸ।

ਤੇਨੇਵ ਖੀਣਾਤਿ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗੇਨੇਵ ਖੀਣਾ। ਕਾਰਣੂਪਚ੍ਛੇਦੇਨ ਹਿ ਫਲੁਪਚ੍ਛੇਦੋ ਸਿਯਾ। **ਤਤੋ**ਤਿ ਸਤ੍ਤਕ੍ਖਤ੍ਤੁਪਰਮਾਦਿਤੋ। **ਸਾ**ਤਿ ਸਤ੍ਤਕ੍ਖਤ੍ਤੁਪਰਮਾਦਿਤਾ। **ਪਵਤ੍ਤਿਤੋ**ਤਿ ਵ਼ਿਪਾਕਪ੍ਪਬਨ੍ਧਤੋ। **ਤੇਨਾ**ਤਿ ਸੋਤਾਪਤ੍ਤਿਮਗ੍ਗੇਨ। **ਵ਼ੁਟ੍ਠਾਨੇ**ਤਿ ਵ਼ੁਟ੍ਠਾਨੇ ਸਤਿ। ਕਾਰਣੇਨ ਵ਼ਿਨਾ ਫਲਂ ਨਤ੍ਥੀਤਿ ਆਹ **"ਸਕ੍ਕਾਯ...ਪੇ॰... ਭਵ਼ਿਤਬ੍ਬ"**ਨ੍ਤਿ। **"ਨਾਮਕਰਣਨਿਮਿਤ੍ਤਤੋ"**ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਨਾਮਕਰਣਹੇਤੁਤਾਯ ਨਿਯਾਮਕਤਂ ਵ਼ਿਭਾਵ਼ੇਤਿ ਏਕਬੀਜਿਆਦਿਸਮਞ੍ਞਾਨਂ ਅਨ੍ਵਤ੍ਥਸਞ੍ਞਾਭਾਵਤੋ। ਤੇਨਾਹ **"ਵ਼ਿਪਸ੍ਸਨਾ...ਪੇ॰... ਸਨ੍ਧਾਯ ਵ਼ੁਤ੍ਤ"**ਨ੍ਤਿ।

ਆਦਿ-ਸਦ੍ਦੇਨ ''ਏਕੋਮ੍ਹਿ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ, ਸੀਤੀਭੂਤੋਸ੍ਮਿ ਨਿਬ੍ਬੁਤੋ''ਤਿਆਦੀਨਿ (ਮਹਾਵ਼॰ ੧੧; ਕਥਾ॰ ੪੦੫; ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੮੫) ਸਙ੍ਗਯ੍ਹਨ੍ਤਿ। ਏਤ੍ਥ ਚ ''ਸਦਿਸੋ ਮੇ ਨ ਵ਼ਿਜ੍ਜਤਿ, ਏਕੋਮ੍ਹਿ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ (ਮਹਾਵ਼॰ ੧੧; ਕਥਾ॰ ੪੦੫; ਮ॰ ਨਿ॰ ੧.੨੮੫)। 'ਅਤ੍ਥੇਤਰਹਿ ਅਞ੍ਞੇ ਸਮਣਾ ਵ਼ਾ ਬ੍ਰਾਹ੍ਮਣਾ ਵ਼ਾ ਭਗਵਤਾ ਸਮਸਮਾ ਸਮ੍ਬੋਧਿਯ'ਨ੍ਤਿ ਏਵ਼ਂ ਪੁਟ੍ਠੋ ਅਹਂ, ਭਨ੍ਤੇ, 'ਨੋ'ਤਿ ਵਦੇਯਜ''ਨ੍ਤਿਆਦਿ (ਦੀ॰ ਨਿ॰ ੩.੧੬੧) ਵਚਨੇਹਿ ਇਮਿਸ੍ਸਾ ਲੋਕਧਾਤੁਯਾ ਵ਼ਿਯ ਅਞ੍ਞਸ੍ਸ ਬੁਦ੍ਧਸ੍ਸ ਅਞ੍ਞਿਸ੍ਸਾ ਲੋਕਧਾਤੁਯਾ ਉਪ੍ਪਾਦੋ ਨਿਵ਼ਾਰਿਤੋਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। ਨ ਹਿ ਵ਼ਿਜ੍ਜਮਾਨੇ ''ਸਦਿਸੋ ਮੇ ਨ ਵ਼ਿਜ੍ਜਤੀ''ਤਿਆਦਿ ਸਕ੍ਕਾ ਵਤ੍ਤੁਂ। ਯਂ ਪਨ ਵਦਨ੍ਤਿ ''ਲੋਕਧਾਤੁਵ਼ਿਸੇਸਾਪੇਕ੍ਖਾਯ ਵ਼ੁਤ੍ਤ''ਨ੍ਤਿ, ਤਮ੍ਪਿ ਨਤ੍ਥਿ ਤਥਾ ਵ਼ਿਸੇਸਨਸ੍ਸ ਅਭਾਵਤੋ, ਬੁਦ੍ਧਾਨੁਭਾਵਸ੍ਸ ਚ ਅਸਮਤ੍ਥਭਾਵਵ਼ਿਭਾਵਨਤੋ। ਆਣਾਖੇਤ੍ਤੁਕਿਤ੍ਤੁਨਞ੍ਚੇਤ੍ਥ ਧਮ੍ਮਤਾਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ। ਸਕ੍ਕੋਤਿ ਹਿ ਭਗਵ਼ਾ ਯਤ੍ਥ ਯਤ੍ਥ ਇਚ੍ਛਤਿ, ਤਤ੍ਥ ਤਤ੍ਥ ਆਣਂ ਵਤ੍ਤੇਤੁਂ। **"ਏਕਿਸ੍ਸਾ ਲੋਕਧਾਤੁਯਾ"**ਤਿ ਚ ਇਦਂ ਬੁਦ੍ਧਖੇਤ੍ਤਭੂਤਾਯ ਲੋਕਧਾਤੁਯਾ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਵ਼ੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥਾਯਮਤ੍ਥੋ – ਬੁਦ੍ਧਖੇਤ੍ਤਭੂਤਾ ਏਕਾਵ਼ਾਯਂ ਲੋਕਧਾਤੁ। ਤਤ੍ਥ ਏਕਸ੍ਮਿਂ ਕਾਲੇ ਏਕੋ ਏਵ ਸਮ੍ਮਾਸਮ੍ਬੁਦ੍ਧੋ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਤੀਤਿ। ਤੇਨਾਹ **"ਬੁਦ੍ਧਖੇਤ੍ਤ...ਪੇ॰... ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ"**ਤਿ।

ਤਸ੍ਮਾਤਿ ਯਸ੍ਮਾ ਉਪਸਮ੍ਪਦਾਧੀਨਂ ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖਂ, ਉਪਸਮ੍ਪਦਾ ਚ ਪਬ੍ਬਜ੍ਜਾਧੀਨਾ, ਤਸ੍ਮਾ। **ਪਾਤਿਮੋਕ੍ਖੇ** ਸਿਦ੍ਧੇ, ਸਿਦ੍ਧਾਸੁ **ਤਾਸੁ** ਪਬ੍ਬਜ੍ਜੂਪਸਮ੍ਪਦਾਸੁ। **ਤਤੋ ਪਰਂ ਵ਼ਿਨਟ੍ਠਂ ਨਾਮ ਹੋਤੀ**ਤਿ ਪਚ੍ਛਿਮਪਟਿਵ਼ੇਧਤੋ ਪਰਂ ਪਟਿਵ਼ੇਧਸਾਸਨਂ, ਪਚ੍ਛਿਮਸੀਲਭੇਦਤੋ ਚ ਪਰਂ ਪਟਿਪਤ੍ਤਿਸਾਸਨਂ ਵ਼ਿਨਟ੍ਠਂ ਨਾਮ ਹੋਤੀਤਿ ਸਾਸਨਭਾਵਸਾਮਞ੍ਞੇਨ ਪਨ ਉਭਯਂ ਏਕਜ੍ਝਂ ਕਤ੍ਵ਼ਾ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **"ਪਚ੍ਛਿਮ...ਪੇ॰... ਏਕਤੋ ਕਤ੍ਵ਼ਾ"**ਤਿ ਆਹ।

ਪਰਿਦੇਵਨਕਾਰੁਞ੍ਞਨ੍ਤਿ ਪਰਿਦੇਵਨੇਨ ਕਰੁਣਾਯਿਤਬ੍ਬਤਾ ਕਰੁਣਾਯਨਾ।

ਧਮ੍ਮਾਨਂ ਸਭਾਵਵ਼ਿਸੇਸੋ ਨ ਸਕ੍ਕਾ ਧਾਰੇਤੁਂ, ਯਤੋ ਪਾਰਮੀਪਵ਼ਿਚਯਾਦੀਸੁ ਉਦਕਪਰਿਯਨ੍ਤਂ ਕਤ੍ਵ਼ਾ ਮਹਾਪਥਵ਼ੀਕਮ੍ਪੋ ਅਹੋਸਿ, ਅਭਿਸਮ੍ਬੋਧਿਦਿਵਸੇ ਚ ਠਪੇਤ੍ਵ਼ਾ ਪੁਬ੍ਬੁਤ੍ਤਰਦਿਸਾਭਾਗੇ ਬੋਧਿਰੁਕ੍ਖਮੂਲੇ ਭੂਮਿਭਾਗੋ ਮਹਾਪੁਰਿਸਂ ਧਾਰੇਤੁਂ ਨਾਸਕ੍ਖਿ, ਅਞ੍ਞਦਤ੍ਥ ਏਕਪਸ੍ਸੇ ਪਕ੍ਖਿਤ੍ਤਅਤਿਭਾਰਭਰਿਤਨਾਵ਼ਾ ਵ਼ਿਯ ਚਕ੍ਕਵ਼ਾਲਗਬ੍ਭੋ ਵ਼ਿਪਰਿਵਤ੍ਤੋ। ''ਸਮੁਪ੍ਪਾਦਿਕਾ''ਤਿ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬੇ ਸ-

ਕਾਰੇ ਅ-ਕਾਰਸ੍ਸ ਆ-ਕਾਰੋ, ਏਕਸ੍ਸ ਚ ਪ-ਕਾਰਸ੍ਸ ਲੋਪੋ ਕਤੋਤਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ਆਹ **"ਸਮਂ ਉਦ੍ਧਂ ਪਜ੍ਜਤੀਤਿ ਸਾਮੁਪਾਦਿਕਾ"**ਤਿ। ਸਮਂ ਉਪਾਦਿਯਤੀਤਿ ਵਾ ਸਮੁਪਾਦਾ, ਸਮੁਪਾਦਾ ਏਵ **ਸਾਮੁਪਾਦਿਕਾ,** ਸਮੁਪਾਹਿਨੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਸਨ੍ਤਿਖਣਵਸੇਨਾਤਿ ਸਨ੍ਤਿਵਸੇਨ ਆਯੂਹਨਸਮਙ੍ਗਿਤਾ, ਸਪੁਬ੍ਬਪਚ੍ਛਾਭਾਗਸ੍ਸ ਗਹਣਵਸੇਨ ਚੇਤਨਾਕ੍ਖਣਵਸੇਨ ਚੇਤਨਾਸਮਙ੍ਗਿਤਾਤਿ ਯੋਜੇਤਬ੍ਬਾ। ਏਕਸ੍ਮਿਂ ਉਪਟ੍ਠਿਤੇ ਪਚ੍ਚਯਵਸੇਨ ਤਦਞ੍ਞਸ੍ਸ ਉਪਟ੍ਠਾਨਂ ਪਰਿਵਤ੍ਤਨਂ।

ਪਠਮਬਲਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਦੁਤਿਯਬਲਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੮੧੦. ਭੋਗੇ ਭੁਞ੍ਜਿਤੁਂ ਨ ਜਾਨਾਤਿ, ਵਿਨਾਸੇਤੀਤਿ ਯੋਜਨਾ।

ਲਹੁਪਰਿਵਤ੍ਤਿਤਾਯ ਜੀਵਿਤਸ੍ਸਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ।

ਨ ਅਦਾਸਿ ਪਯੁਤ੍ਤਵਾਚਾਯ ਉਪ੍ਪਨ੍ਨਨ੍ਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੇਨ।

ਸਮ੍ਮਾਪਯੋਗੇਨਾਤਿ ਸਮ੍ਮਾਪਟਿਪਤ੍ਤਿਯਾ।

ਦੁਤਿਯਬਲਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਪਞ੍ਚਮਬਲਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੮੧੩. **ਧਾਤੁਸਭਾਵੋ**ਤਿ ਭੂਤਾਦਿਸਙ੍ਖਾਤਧਾਤੂਨਂ ਸਭਾਵੋ। **ਸਭਾਗਵਸੇਨ** ਫਲਭੂਤੇਨ। **ਅਜ੍ਝਾਸਯਧਾਤੁਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਤੋ**ਤਿ ਅਜ੍ਝਾਸਯਸਭਾਵਸ੍ਸ ''ਹੀਨਂ, ਪਣੀਤ''ਨ੍ਤਿ ਵਾ ਪਰਿਚ੍ਛਿਜ੍ਜ ਜਾਨਨਤੋ, ਵੁਟ੍ਠਿਨਿਮਿਤ੍ਤੇਨ ਵਿਯ ਮਹੋਘੇਨ ਉਪਰਿਮੇਘਵੁਟ੍ਠਿਯਾ।

ਪਞ੍ਚਮਬਲਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਛਟ੍ਠਬਲਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

ਸਦ੍ਧਾਦ੍ਵੇ ਸਮ੍ਭਵਤਿ ਸਮਾਸਨ੍ਤੇਨੇਵ ਤਥਾ ਸਦ੍ਧਸਿਦ੍ਧਿਤੋ। **ਤੇਸ**ਨ੍ਤਿ ਪਰੋਪਰਾਨਂ ਵਿਸਦਾਵਿਸਦਾਨਂ ਸਦ੍ਧਾਦਿਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਨਂ। **ਏਵਞ੍ਚ ਕਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਆਸਯਾਦਿਤੋ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪਰੋਪਰਿਯਤ੍ਤਸ੍ਸ, ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪਰੋਪਰਿਯਤ੍ਤਤੋ ਚ ਅਧਿਮੁਤ੍ਤਿਭੇਦਸ੍ਸ ਵਿਸਿਟ੍ਠਸਭਾਵਤ੍ਤਾ ਏਵ।

੮੧੫. ''ਕੇ ਪਨ ਤੇ ਅਰਿਯਾਵਾਸਾ''ਤਿ ਪੁਚ੍ਛਿਤ੍ਵਾ ਤੇ ਸੁਤ੍ਤੇਨੇਵ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **"ਇਧ, ਭਿਕ੍ਖਵੇ"**ਤਿਆਦਿਪਾਲਿਂ ਆਹਰਿਤ੍ਵਾ **"ਏਵਂ ਵੁਤ੍ਤਾ"**ਤਿ ਨਿਗਮੇਤ੍ਵਾ ਪੁਨ ਮਗ੍ਗਾਧਿਗਮੇਨੇਵ ਤੇਸਂ ਅਧਿਗਮਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **"ਏਤੇਸੂ"**ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਇਤਰੇ**ਤਿ ਛਲਙ੍ਗਸਮਨ੍ਨਾਗਮਏਕਾਰਕ੍ਖਾਸਙ੍ਖਾਯਪਟਿਸੇਵਨਾਦਯੋ।

੮੧੬. **ਆਰਮ੍ਮਣਸਨ੍ਤਾਨਾਨੁਸਯਨੇਸੂ**ਤਿ ਆਰਮ੍ਮਣਾਨੁਸਯਨਂ, ਸਨ੍ਤਾਨਾਨੁਸਯਨਨ੍ਤਿ ਦ੍ਵੀਸੁ ਅਨੁਸਯਨੇਸੁ। ਯਥਾ ਹਿ ਮਗ੍ਗੇਨ ਅਸਮੁਚ੍ਛਿਨ੍ਨੋ ਰਾਗੋ ਕਾਰਣਲਾਭੇ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਾਰਹੋ ਥਾਮਗਤਟ੍ਠੇਨ ਸਨ੍ਤਾਨੇ ਅਨੁਸੇਤੀਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਏਵਂ ਇਟ੍ਠਾਰਮ੍ਮਣੇਪੀਤਿ ਤਸ੍ਸ ਆਰਮ੍ਮਣਾਨੁਸਯਨਂ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। ਤਂ ਪਨਸ੍ਸ ਅਨੁਸਯਨਂ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿਯਾ ਪਾਕਟਂ ਹੋਤੀਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਂ ''ਯਥਾ ਨਾਮਾ''ਤਿਆਦਿ (ਵਿਭ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੮੧੬) ਵੁਤ੍ਤਂ। **"ਆਚਿਣ੍ਣਸਮਾਚਿਣ੍ਣਾ"**ਤਿ ਏਤੇਨ ਇਟ੍ਠਾਰਮ੍ਮਣੇ ਰਾਗਸ੍ਸ ਚਿਰਪਰਿਭਾਵਨਂ ਵਿਭਾਵੇਤਿ। ਯਸ੍ਮਾ ਪਨ ਏਵਂ ਚਿਰਪਰਿਭਾਵਿਤਂ ਪਰਿਵਠੇਤ੍ਵਾ ਵਿਯ ਠਿਤਂ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ **"ਸਮਨ੍ਤਤੋ ਵੇਠੇਤ੍ਵਾ ਵਿਯ ਠਿਤਭਾਵੇਨ**

ਅਨੁਸਯਿਤਤੰ ਦਸ੍ਸੇਤੀ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। ਤਥਾ ਹਿ ਉਦਕੇ ਨਿਮੁਗ੍ਗਸਦਿਸੋ ਉਦਾਹਟੋ। ''ਸਬ੍ਬੇਪਿ ਤੇਭੂਮਕਾ ਧਮ੍ਮਾ ਕਾਮਨੀਯਟ੍ਠੇਨ ਕਾਮਾ''ਤਿਆਦਿਪਾਲ਼ਿਵਸੇਨ ਭਵਰਾਗਸ੍ਸਾਪਿ ਵਤ੍ਥੁਕਾਮਤਾ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ। **ਰਾਗਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਆਰਮ੍ਮਣਰਜ੍ਜਨਵਸੇਨ।

੮੧੮. ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਵਿਸੇਸੋ ਵਿਨੇਯ੍ਯਾਨਂ ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਪਰੋਪਰਿਯਤ੍ਤਂ।

੮੧੯. ਪਹਾਤਬ੍ਬੇਨ ਉਪਦ੍ਦੁਤਨਿਰੋਧਨਤ੍ਥਂ ਪਹਾਯਕਂ ਪਰਿਯੇਸਤੀਤਿ ਪਠਮਂ ਪਹਾਤਬ੍ਬਂ, ਪਚ੍ਛਾ ਪਹਾਯਕਨ੍ਤਿ ਅਯਂ **ਪਹਾਤਬ੍ਬਪਜਹਨਕ੍ਕਮੋ** ਪਹਾਨਕ੍ਕਮਪਦੇਨ ਵੁਤ੍ਤੋ। **ਯਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਪਹਾਤਬ੍ਬਸ੍ਸ। **ਤ**ਨ੍ਤਿ ਪਹਾਤਬ੍ਬਂ। **ਪਠਮਂ ਵੁਚ੍ਚਤੀ**ਤਿ ਪਹਾਨਵਿਚਾਰਣਾਨਂ ਪਠਮਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ। **ਤਤੋ** ਪਚ੍ਛਾ **ਅਪ੍ਪਹਾਤਬ੍ਬਂ** ਯਥਾ ਤਂ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਤਿਕਾਦੀਸੁ।

੮੨੬. ਤਨ੍ਤਿ ਭਵਙ੍ਗਂ। **ਤਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਲੋਕੁਤ੍ਤਰਸ੍ਸ। **ਪਾਦਕ**ਨ੍ਤਿ ਅਭਿਮਭਵਿਕਸ੍ਸ ਭਵਙ੍ਗਂ ਸਨ੍ਧਾਯਾਹ।

ਛਟ੍ਠਬਲਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਸਤ੍ਤਮਬਲਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੮੨੮. ਸਮਾਪਨ੍ਨੋਮ੍ਹੀਤਿ ਮਞ੍ਞਤੀਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਸਮਾਧਿ ਵਾ ਤਸ੍ਸ ਆਰਮ੍ਮਣਭੂਤਂ **ਕਮ੍ਮਟ੍ਠਾਨਂ ਵਾ** ਚਿਤ੍ਤਮਞ੍ਞੂਸਾਤਿ ਯੋਜਨਾ। **ਠਪੇਤੁ**ਨ੍ਤਿ ਯਥਾਪਰਿਚ੍ਛਿਨ੍ਨਂ ਕਾਲਂ ਸਮਾਪਤ੍ਤਿਚਿਤ੍ਤਂ ਪਵਤ੍ਤੇਤੁਂ।

ਤੇਹੀਤਿ ਸਞ੍ਞਾਮਨਸਿਕਾਰੇਹਿ। **ਤਂਸਭਾਵਤਾ**ਤਿ ਕਾਮਾਦਿਦੁਤਿਯਜ੍ਝਾਨਾਦਿਅਨੁਪਕ੍ਖਨ੍ਦਨਸਭਾਵਤਾ। **ਪਗੁਣਵੋਦਾਨਂ** ਪਗੁਣਭਾਵਸਿਦ੍ਧਾ ਝਾਨਸ੍ਸ ਪਟਿਪਕ੍ਖਤੋ ਵਿਸੁਦ੍ਧਿ।

ਸਤ੍ਤਮਬਲਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਦਸਮਬਲਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੮੩੧. ਪਞ੍ਞਾਵਿਮੁਤ੍ਤੀਤਿ ਰਾਗਾਦੀਹਿ ਵਿਮੁਤ੍ਤਿਭੂਤਾ ਪਞ੍ਞਾਵ ਵਿਮੁਤ੍ਤੀਤਿ ਯੋਜਨਾ। **ਕਮ੍ਮਨ੍ਤਰਸ੍ਸ ਵਿਪਾਕਨ੍ਤਰਮੇਵਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ** ਵਿਪਾਕਨ੍ਤਰਜਾਨਨਸ੍ਸੇਵ ਦੁਤਿਯਬਲਕਿਚ੍ਚਤ੍ਤਾ, ਕਮ੍ਮਨ੍ਤਰਜਾਨਨਸ੍ਸ ਚ ਤਤਿਯਬਲਕਿਚ੍ਚਤ੍ਤਾ। **ਬਲਸਦਿਸ**ਨ੍ਤਿ ਏਕਚ੍ਚਬਲਸਦਿਸਤਂ। ਕਸ੍ਮਾ ਪਨੇਤ੍ਥ ਬਲਞਾਣਕਿਚ੍ਚੇ ਵੁਚ੍ਚਮਾਨੇ ਝਾਨਾਦਿਅਬਲਞਾਣਂ ਉਦਾਹਟਨ੍ਤਿ ਚੋਦਨਂ ਸਨ੍ਧਾਯਾਹ **"ਯਦਿਪੀ"**ਤਿਆਦਿ। **ਤਦਨ੍ਤੋਗਧ**ਨ੍ਤਿ ਤਸ੍ਮਿਂ ਝਾਨਾਦਿਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਾਸਭਾਵੇ ਸਤ੍ਤਮਬਲਞਾਣੇ ਅਨ੍ਤੋਗਧਂ। **ਏਵ**ਨ੍ਤਿ ਝਾਨਾਦਿਞਾਣਂ ਵਿਯ। **ਅਪ੍ਪੇਤੁਂ, ਵਿਕੁਬ੍ਬਿਤੁਞ੍ਚਾ**ਤਿ ਅਤ੍ਤਨਾ ਵੁਤ੍ਤਾਕਾਰਂ ਸਨ੍ਧਾਯਾਹ। ਸਮੁਦਯਪ੍ਪਹਾਨਾਦਿਏਕਚ੍ਚਞਾਣਕਿਚ੍ਚਮ੍ਪਿ ਅਕਰੋਨ੍ਤਂ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣਂ ਕਥਮਪ੍ਪਨਾਦਿਕਂ ਝਾਨਾਦਿਕਿਚ੍ਚਂ ਕਰੇਯ੍ਯ, ਬਲਞਾਣੇਹਿ ਪਨ ਜਾਨਿਤਬ੍ਬਂ, ਤਤੋ ਉਤ੍ਤਰਿਞ੍ਚ ਜਾਨਨ੍ਤਮ੍ਪਿ ਯਸ੍ਮਾ ਏਕਚ੍ਚਬਲਕਿਚ੍ਚਂ ਨ ਕਰੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ ਅਞ੍ਞਾਨੇਵ ਬਲਞਾਣਾਨਿ, ਅਞ੍ਞਂ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣਨ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ''ਏਤੇਸਂ ਪਨ ਕਿਚ੍ਚਂ ਨ ਸਬ੍ਬਂ ਕਰੋਤੀ''ਤਿਆਦਿ (ਵਿਭਂ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੮੩੧) ਅਟ੍ਠਕਥਾਯਂ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਤ੍ਥ ਯਥਾ ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਤਞ੍ਞਾਣਂ ਅਬਲਕਿਚ੍ਚਂ ਏਕਚ੍ਚਂ ਨ ਕਰੋਤਿ, ਏਵਂ ਬਲਕਿਚ੍ਚਮ੍ਪੀਤਿ ਉਦਾਹਰਣਦਸ੍ਸਨਵਸੇਨ ''ਤਞ੍ਹਿ ਝਾਨਂ ਹੁਤ੍ਵਾ ਅਪ੍ਪੇਤੁ''ਨ੍ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ **"ਅਥ ਵਾ…ਪੇ॰… ਦਟ੍ਠਬ੍ਬ**''ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ।

ਦਸਮਬਲਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਢਾਣਵਿਭਙ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੧੭. ਖੁਦ੍ਦਕਵਤ੍ਥੁਵਿਭਙ੍ਗੋ

੧. ਏਕਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੮੪੩-੪. ਅਤ੍ਥਿਪਟਿਚ੍ਚਂ ਨਾਮਾਤਿ ਅਤ੍ਥਿਤਾ ਪਟਿਚ੍ਚਟ੍ਠੋ ਨਾਮ, ਅਸਤਿਪਿ ਸਹਜਾਤਪੁਰੇਜਾਤਾਦਿਭਾਵੇ ਯਸ੍ਮਿਂ ਸਤਿ ਯਂ ਹੋਤਿ, ਸੋ ਤਸ੍ਸ ਪਚ੍ਚਯੋਤਿ ਕਤ੍ਵਾ ਯਥਾ ਤਥਾ ਅਤ੍ਥਿਤਾਮਤ੍ਤਂ ਇਧ ਪਟਿਚ੍ਚਟ੍ਠੋਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤਂ ਪਨ ਪਟਿਚ੍ਚਤ੍ਥਂ ਬਜਤਿਰੇਕਮੁਖੇਨ ਪਾਕਟਤਰਂ ਕਾਤੁਂ "**ਯਥਾ**"ਤਿਆਦਿਮਾਹ। ਤਤ੍ਥ **ਨਿਸ੍ਸਯਾਦਿਪਚ੍ਚਯਭਾਵੇਨ ਪਟਿਚ੍ਚਾਤਿ** ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਨਿਸ੍ਸਯਾਦਿਪਚ੍ਚਯਭਾਵਤੋ ਪਚ੍ਚਯਭੂਤਂ ਚਕ੍ਖਾਦਿ ''ਪਟਿਚ੍ਚਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। **ਏਕਿਸ੍ਸਾ ਸੇਣਿਯਾ**ਤਿ ਅਟ੍ਠਾਰਸਸੁ ਸੇਣੀਸੁ ਮਯਂ ਅਮੁਕਾਯ ਸੇਣਿਯਾ ਜਾਤਾਮ੍ਹ, ਨ ਅਞ੍ਞੇ ਵਿਯ ਅਪ੍ਪਞ੍ਞਾਤਾਤਿ ਏਵਮੇਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥਂ ਵਦਨ੍ਤਿ।

ਪੁਰਤੋ ਕਰਣਂ ਪਮੁਖਭਾਵਕਰਣਂ। **ਨਿਧਾਨਰਾਸੀ**ਤਿ ਨਿਦਹਿਤ੍ਵਾ ਠਪਿਤਧਨਨਿਚਯੋ। **ਯਸੋ**ਤਿ ਇਸ੍ਸਰਿਯਂ। ਤਂ ਪਨ ਯੇਸੁ ਵਤ੍ਤਤਿ, ਤੇਸੁ ਪਟ੍ਠਾਪਕਆਣਾਕਰਣੇਹਿ ਪਾਕਟੋ ਹੋਤੀਤਿ "**ਪਟ੍ਠਾਪਕਮਦੋ, ਆਣਾਕਰਣਮਦੋ**"ਤਿ ਚ ਵੁਤ੍ਤਂ।

੮੪੫. **ਵਤ੍ਥੁਨਾ**ਤਿ ਜਾਤਿਆਦਿਪਵਤ੍ਤਿਹੇਤੁਨਾ।

੮੪੬. **ਪਤਿਟ੍ਠਾਭਾਵੋ**ਤਿ ਕੁਸਲਕਮ੍ਮੇਸੁ ਪਤਿਟ੍ਠਾਨਾਭਾਵੋ, ਸੋ ਪਨ ਯਸ੍ਮਾ ਕੁਸਲਕਿਰਿਯਾਯ ਠਾਨਂ ਨ ਹੋਤਿ, ਤਸ੍ਮਾ "**ਕੁਸਲਕਰਣੇ ਅਟ੍ਠਾਨ**"ਨ੍ਤਿ ਆਹ। ਪਮਾਦਸਙ੍ਖਾਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਸ੍ਸ ਏਵਮਾਦਿਕੋ ਪਰਿਯਾਯੋਤਿ ਯੋਜਨਾ। **ਆਦਿ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ''ਵਚੀਦੁਚ੍ਚਰਿਤੇ, ਮਨੋਦੁਚ੍ਚਰਿਤੇ ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵੋਸ੍ਸਗ੍ਗੋ, ਮਕ੍ਖੋ, ਪਲਾਸੋ''ਤਿ ਚ ਏਵਮਾਦਿਕਸ੍ਸ ਸਙ੍ਗਹੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ। ''ਪਮਾਦੋ ਪਮਜ੍ਜਨਾਦੀ''ਤਿਆਦਿਕੋ **ਤਦਤ੍ਥਪ੍ਪਕਾਸਕੋ**, ''ਚਿਤ੍ਤਸ੍ਸ ਵੋਸ੍ਸਗ੍ਗੋ ਵੋਸ੍ਸਗ੍ਗਾਨੁਪ੍ਪਾਦਨ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਕੋ **ਤਪ੍ਪਰਿਯਾਯਪ੍ਪਕਾਸਕੋ** ਬਜਞ੍ਜਨਪਰਿਯਾਯੋ ਚ ਅਪਰਿਯਨ੍ਤੋਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। "**ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਖਨ੍ਧੇ ਦਸ੍ਸੇਤੀ**"ਤਿ ਇਮਿਨਾ ਸਤਿਵੋਸ੍ਸਗ੍ਗਾਕਾਰਪ੍ਪਵਤ੍ਤਾ ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਅਕੁਸਲਕ੍ਖਨ੍ਧਾ ਪਮਾਦੋਤਿ ਵਦਤਿ।

੮੪੭. ਅਨਿਵਾਤਵੁਤ੍ਤਿਤਾਯ ਹੇਤੁਭੂਤੋ ਚਿਤ੍ਤਸਮ੍ਪਗ੍ਗਹੋ **ਮਾਨਵਿਸੇਸੋ**।

੮੪੮. ਉਤ੍ਤਰਭਾਵੋ ਉਤ੍ਤਰਿਯਂ, ਕਰਣੇਨ ਉਤ੍ਤਰਿਯਂ **ਕਰਣੁਤ੍ਤਰਿਯਂ**, ਸਾਰਮ੍ਭੇਨ ਪਰਸ੍ਸ ਕਿਰਿਯਤੋ ਉਤ੍ਤਰਿਕਿਰਿਯਾ।

੮੪੯. **ਨੇਰੁਤ੍ਤਿਕਵਿਧਾਨੇਨਾ**ਤਿ ਇ-ਕਾਰਚ੍ਚ-ਕਾਰਾਨਞ੍ਚ ਰ-ਕਾਰਤਾਪਾਦਨੇਨ।

ਅਤ੍ਤਹਿਤਂ ਅਤ੍ਤਾਤਿ ਉਤ੍ਤਰਪਦਲੋਪੇਨ ਨਿਦ੍ਦੇਸਮਾਹ ਯਥਾ ''ਰੂਪਭਵੋ ਰੂਪਂ, ਭੀਮਸੇਨੋ ਭੀਮੋ''ਤਿ ਚ। **ਆਦਿਨ੍ਨੋ, ਪਤ੍ਤੋ** ਵਾ ਅਤ੍ਥੋ **ਅਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਨਿਰੁਤ੍ਤਿਨਯੇਨ ਪਦਸਿਦ੍ਧਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਮੁਦ੍ਦਿਤਸ੍ਸਾਤਿ ਅਙ੍ਕਿਤਸ੍ਸ।

੮੫੦. **ਜਾਨਨ੍ਤੁਸ੍ਸੇਵ** ਮਹਾਜਨਸ੍ਸ। **ਉਪਾਦਾਨਾਦਿਪਚ੍ਚਯੇ**ਤਿ ਇਨ੍ਧਨੁਦਕਚੀਵਰਾਦਿਕੇ ਪਾਰਿਪੂਰਿਹੇਤੁਕੇ।

੮੫੧. **ਗਣ੍ਠਿਕਾ** ਸਯਂ ਗਣ੍ਠਿਕਰਣਤੋ। ਪਤਿਰੂਪਵਚਨਤੋ, ਅਞ੍ਞੇਸਂ ਗਣ੍ਠਿਭੇਦਤੋ ਚ **ਗਣ੍ਠਿਭੂਤਾ**।

੮੫੨. ਅਭੇਜ੍ਜਨ੍ਤਰਤਾਯ **ਸਮਾਸੇਵਿਤਤਾਯ** ਸੁਟ੍ਠੁ ਆਸੇਵਿਤਤਾਯ।

੮੫੩. ਚਿਰਕਾਲਪਰਿਭਾਵਿਤਤ੍ਤੇਨ **ਤੇਮਨਕਰਣਂ** ਅਲ੍ਲਭਾਵਕਰਣਂ, ਲੋਭਵਸੇਨ ਅਵਸ੍ਸਵਨ੍ਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਏਵੰ ਸਨ੍ਤੇ ਕਥੰ ਖੀਯਨਨ੍ਤਿ ਨਿਦ੍ਦੇਸੋਤਿ ਆਹ “**ਖੀਯਨਨ੍ਤਿ ਚਾ**”ਤਿਆਦਿ।

੮੫੪. **ਚੀਵਰਮਣ੍ਡਨਾਦੀਨ**ਨ੍ਤਿ ਚੀਵਰਮਣ੍ਡਨਾ ਪਤ੍ਤਮਣ੍ਡਨਾ ਸੇਨਾਸਨਮਣ੍ਡਨਾਤਿ ਇਮੇਸਂ। ਇਦਾਨਿ ਤਂ ਵਿਸੇਸਨਭਾਵਂ ਯੋਜੇਤ੍ਵਾ ਦਸ੍ਸੇਤੁਂ “**ਚੀਵਰੇਨ ਹੀ**”ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ।

੮੫੫. ਸਭਾਗਰਹਿਤੋ, ਸਭਾਗਪਟਿਪਕ੍ਖੋ ਵਾ **ਅਸਭਾਗੋ,** ਅਨਨੁਕੂਲਾਨਂ ਪਟਿਕ੍ਕੂਲਤਾ ਵਾ। ਤੇਨਾਹ “**ਮਾਨਥਦ੍ਧਤਾ, ਵਿਰੋਧੋ ਵਾ**”ਤਿ।

੮੫੬. **ਸਙ੍ਕਮ੍ਪਨਾ** ਉਕ੍ਕਣ੍ਠਨਾਵਸੇਨ ਅਨਵਟ੍ਠਾਨਂ, ਅਨਵਧਾਨਂ ਵਾ। **ਤਸ੍ਸ ਤਸ੍ਸ** ਆਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ **ਤਣ੍ਹਾਯਨਾ**।

੮੫੭. **ਕਾਯਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਨਾਮਕਾਯਸ੍ਸ। ਤਸ੍ਮਿਞ੍ਹਿ ਅਵਿਪ੍ਫਾਰਿਕੇ ਰੂਪਕਾਯੋਪਿ ਅਵਿਪ੍ਫਾਰਿਕੋ ਹੋਤਿ।

੮੬੦. **ਰਾਗਾਦੀਨ**ਨ੍ਤਿ ਰਾਗਮੋਹਅਹਿਰਿਕਾਨੋਤ੍ਤਪ੍ਪਵਿਚਿਕਿਚ੍ਛਾਦੀਨਂ।

੮੬੧. ਤਿਵਿਧਮ੍ਪਿ ਕੁਹਨਵਤ੍ਥੁਂ ਦਸ੍ਸੇਤੁਨ੍ਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। **ਤਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਮਹਾਨਿਦ੍ਦੇਸੇ। ‘‘ਤਤ੍ਥ ਕਤਮਾ ਕੁਹਨਾ ਲਾਭਸਕ੍ਕਾਰਸਿਲੋਕਸਨ੍ਨਿਸ੍ਸਿਤਸ੍ਸਾ’’ਤਿਆਦਿਨਾ (ਵਿਭ॰ ੮੬੧) ਇਧ ਖੁਦ੍ਦਕਵਿਭਙ੍ਗੇ ਆਗਤਂ ਦੇਸਨਾਨਯਂ ਨਿਸ੍ਸਾਯ ਮਹਾਨਿਦ੍ਦੇਸਦੇਸਨਾ ਪਵਤ੍ਤਾਤਿ ਆਹ “**ਨਿਸ੍ਸਯਭੂਤਾਯ ਇਮਾਯ ਪਾਲ਼ਿਯਾ**”ਤਿ।

ਅਨੁਰਹਿਤਾਨੀਤਿ ਅਨੁਵਿਕਲਾਨਿ ਛਿਨ੍ਨਾਨਿ।

ਲਾਭਸਕ੍ਕਾਰਸਿਲੋਕਹੇਤੁ ਸਮ੍ਭਾਵਨਾਧਿਪ੍ਪਾਯੇਨ ਸਂਯਤਾਕਾਰਦਸ੍ਸਨਂ ਕੋਹਞ੍ਞਨ੍ਤਿ ਆਹ “**ਪਾਪਿਚ੍ਛਤਾਯ ਨਿਰਤ੍ਥਕਕਾਯਵਚੀਵਿਪ੍ਫਨ੍ਦਨਿਗ੍ਗਹਣਂ ਕੋਰਜ**”ਨ੍ਤਿ। ਯੋ ਸਂਵੇਗਬਹੁਲੋ ਕੁਕ੍ਕੁਚ੍ਚਕੋ ਪੁਬ੍ਬੇਨਾਪਰਂ ਅਤ੍ਤਨੋਪਿ ਕਿਰਿਯਂ ਪਰਿਸਙ੍ਕਨ੍ਤੋ ਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਮਾਨੋ ਤਿਟ੍ਠਤਿ, ਤਾਦਿਸਂ ਵਿਯ ਅਤ੍ਤਾਨਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ “**ਅਤਿਪਰਿਸਙ੍ਕਿਤੋ**”ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੋ।

੮੬੪. ਪਸਂਸਾਮੁਖੇਨ ਨਿਨ੍ਦਨਨ੍ਤਿ ਪਸਂਸਾਵਤ੍ਥੁਤੋ ਖਿਪਨਂ **ਬਹਿ ਛਡ੍ਡਨਂ** ਯਥਾ ‘‘ਅਦਾਯਕਂ ਅਹੋ ਦਾਨਪਤੀ’’ਤਿ।

੮੬੫. **ਗਵੇਸਨਕਮ੍ਮ**ਨ੍ਤਿ ਅਪ੍ਪਕੇਨ ਲਾਭੇਨ ਮਹਨ੍ਤਸ੍ਸ ਪਰਿਯੇਸਨਕਬਜਾਪਾਰੋ।

੮੬੬. ਪੋਕ੍ਖਰਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਸੁਨ੍ਦਰਂ, ਵਣ੍ਣਸ੍ਸ ਸੁਨ੍ਦਰਭਾਵੋ ਵਣ੍ਣਪਾਰਿਪੂਰੀ ਹੋਤੀਤਿ ਆਹ “**ਵਣ੍ਣਪਾਰਿਪੂਰੀ** ਵਾ **ਵਣ੍ਣਪੋਕ੍ਖਰਤਾ**”ਤਿ।

੮੭੯. **ਸੇਯ੍ਯਮਾਨਾਦਿਨਿਦ੍ਦੇਸੇਸੂ**ਤਿ ‘‘ਤਤ੍ਥ ਕਤਮੋ ਸੇਯ੍ਯਸ੍ਸ ‘ਸੇਯ੍ਯੋਹਮਸ੍ਮੀ’ਤਿ ਮਾਨੋ’’ਤਿਆਦਿਨਾ (ਵਿਭ॰ ੮੭੯) ਨਿਦ੍ਦਿਟ੍ਠੇਸੁ ਨਵਸੁ ਮਾਨਨਿਦ੍ਦੇਸੇਸੁ। “**ਸੇਯ੍ਯਾਦਿਪੁਗ੍ਗਲੋ**”ਤਿ ਇਦਂ ਤਤ੍ਥ ਪਾਲ਼ਿਯਂ ਸੇਯ੍ਯਾਦੀਨਂ ਨਵਨ੍ਨਂ ਪੁਗ੍ਗਲਾਨਂ ਆਮਟ੍ਠਤ੍ਤਾ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਇਧ ਪਨ ਪੁਗ੍ਗਲਾਮਸਨੇ ਸਤਿ ਸੇਯ੍ਯਪੁਗ੍ਗਲੋ ਚ ਆਮਸਿਤਬ੍ਬੋ ਸਿਯਾ। ਤੇਨੇਵਾਹ “**ਸੇਯ੍ਯਮਾਨਭਾਵੇਪੀ**”ਤਿ। **ਸੇਯ੍ਯਮਾਨਭਾਵੇਪੀ**ਤਿ **ਪਿ**-ਸਦ੍ਦੋ ਆਕਡ੍ਢਕੋ ਅਸੇਯ੍ਯਮਾਨਨਿਦ੍ਦੇਸੇਪਿ ਪੁਗ੍ਗਲਾਮਸਨਸ੍ਸ ਕਤਤ੍ਤਾ। **ਯਸ੍ਸ ਕਸ੍ਸਚੀ**ਤਿ ਸੇਯ੍ਯਾਦੀਸੁ ਯਸ੍ਸ ਕਸ੍ਸਚਿ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ।

੮੮੦. **ਪੁਰਿਮਮਾਨਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਪੁਬ੍ਬੇ ਪਵਤ੍ਤਸ੍ਸ ਸਦਿਸਮਾਨਸ੍ਸ, ਹੀਨਮਾਨਸ੍ਸ ਵਾ, ਸਦਿਸਮਾਨਵਸੇਨੇਵ ਪਨ ਪਾਲ਼ਿ ਆਗਤਾ।

੮੮੧. ‘‘ਮਿਗਾਨਂ ਕੋਤ੍ਥੁਕੋ ਅਨ੍ਤੋ, ਪਕ੍ਖੀਨਂ ਪਨ ਵਾਯਸੋ’’ਤਿ (ਜਾ॰ ੧.੩.੧੩੫) ਵਚਨਤੋ ਆਹ “**ਪਕ੍ਖਿਜਾਤੀਸੁ ਵਾਯਸੋ ਅਨ੍ਤੋ ਲਾਮਕੋ**”ਤਿ।

੮੮੨. ਵਿਰਾਗਨ੍ਤਿ ਅਰਹਤ੍ਤੰ।

੮੮੩. ਮਾਨਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਚ੍ਛਨ੍ਦੋ ਤਣ੍ਹਾਛਨ੍ਦੋ। **ਮਾਨਸਭਾਵੋ ਅਨੁਗਤੋ** ਸੇਯਜਾਦਿਤੋ ਸਮ੍ਪਗ੍ਗਣ੍ਹਨਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤੋ ਮਾਨਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਕਤ੍ਤੁਕਮਜਤਾਛਨ੍ਦੋ ਵਾ **ਮਾਨਚ੍ਛਨ੍ਦੋ**।

੮੮੪. ਤਤ੍ਥਾਤਿ ਤਸ੍ਮਿੰ ਵਿਲਮ੍ਬਨੇ ਨਿਪ੍ਫਾਦੇਤਬ੍ਬੇ। **ਯੁਤ੍ਤੰ** ਅਨੁਚ੍ਛਵਿਕੰ। **ਮੁਤ੍ਤੰ** ਵਿਸ੍ਸਟ੍ਠੰ। **ਸਿਲਿਟ੍ਠੰ** ਸਹਿਤੰ, ਅਤ੍ਥਦ੍ਵਯਵਿਭਾਵਕੰ ਵਾ।

੮੮੮. ਅਨੁਦ੍ਦਯਸ੍ਸੇਵਾਤਿ ਮੇਤ੍ਤਾਯਨੁਸ੍ਸ ਵਿਯ ਅਨੁਕਮ੍ਪਨੁਸ੍ਸ ਵਿਯ ਵਿਕਪ੍ਪਨਾਤਿ ਆਹ “**ਸਹਨਨ੍ਦਿਤਾਦਿਕਸ੍ਸਾ**”ਤਿ, ਮੇਤ੍ਤਾਦਿਪਤਿਰੂਪੇਨ ਪਵਤ੍ਤਗੇਹਸਿਤਸਿਨੇਹਸ੍ਸਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ। ਤੇਨਾਹ “**ਤਾਦਿਸੋ ਰਾਗੋ**”ਤਿ। **ਅਤ੍ਥੋ ਯੁਜ੍ਜਤੀ**ਤਿ ਏਵਮ੍ਪਿ ‘‘ਤਤ੍ਥਾ’’ਤਿ ਪਾਲ਼ਿਪਦਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥੋ ਯੁਜ੍ਜਤਿ। ਪਰਾਨੁਦ੍ਦਯਤਾਹੇਤੁਕੋ ਹਿ ਪਰਾਨੁਦ੍ਦਯਤਾਸਹਿਤੋ ਸੋ ਵਿਤਕ੍ਕੋਤਿ।

੮੯੦. ਕਾਮਗੁਣਪਾਰਿਪੂਰਿਯਾ ਯੇਭੁਯਜੇਨ ਲੋਕੋ ਸਮ੍ਭਾਵੇਤੀਤਿ ਆਹ “**ਅਨਵਜ੍ਜਵਤ੍ਥੁਮੇਵ ਕਾਮਗੁਣੇ ਚ ਪਤ੍ਥੇਤੀ**”ਤਿ।

ਏਕਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੨. ਦੁਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੮੯੧. ਬਨ੍ਧਤੀਤਿ ਕੁਜ੍ਝਨਾਕਾਰੰ ਬਨ੍ਧਤਿ ਘਟੇਤਿ। ਉਪਨਾਹੋ ਹਿ ਆਘਾਤਵਤ੍ਥੁਨਾ ਚਿਤ੍ਤੰ ਬਨ੍ਧਨ੍ਤੋ ਵਿਯ ਹੋਤਿ, ਯਤੋ ਅਞ੍ਞਥਾ ਪਵਤ੍ਤਿਤ੍ਵਾਪਿ ਅਵਿਦਿਤੇ ਉਪਨਾਹੇ ਆਘਾਤਵਤ੍ਥੁਸਨ੍ਨਿਸ੍ਸਿਤੋਵ ਹੋਤਿ।

੮੯੨. ਦਨ੍ਤੇਹਿ ਛਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾਤਿ ਦਨ੍ਤੇਹਿ ਛਿਨ੍ਦਿਤ੍ਵਾ ਵਿਯ ਏਕਦੇਸੰ ਅਪਨੇਤ੍ਵਾ ਏਕਦੇਸੰ ਗਹੇਤ੍ਵਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ।

੮੯੪. ਅਚ੍ਚਯੰ ਕਤ੍ਵਾਤਿ ਵੀਤਿਕ੍ਕਮੰ ਕਤ੍ਵਾ। **ਪਟਿਚ੍ਛਾਦਨੇ**ਤਿ ਅਤ੍ਤਨਾ ਕਤਸ੍ਸ ਅਚ੍ਚਯਸ੍ਸ ਪਟਿਚ੍ਛਾਦਨੇ। ਵੋਚ੍ਛਿਨ੍ਦਨੰ ਵੀਤਿਕ੍ਕਮਕਿਰਿਯਾਯ ਅਪ੍ਪਟਿਜਾਨਵਸੇਨ ਉਪਚ੍ਛਿਨ੍ਦਨੰ, ਵੋਚ੍ਛਿਨ੍ਦਨੇਨ ਛਾਦਨਾ **ਵੋਚ੍ਛਿਨ੍ਦਨਛਾਦਨਾ**।

ਅਸਮ੍ਮਾਭਾਸਨੇ ਸਠ-ਸਦ੍ਦੋ ਲੋਕੇ ਨਿਰੁਲ਼੍ਹੋਤਿ ਆਹ “**ਯੋ ਨ ਸਮ੍ਮਾ ਭਾਸਤਿ, ਸੋ ਸਠੋ**”ਤਿ। ਸਠਸ੍ਸ ਯਕ੍ਖਸੂਕਰਸਦਿਸਤੰ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ “**ਕੁਚ੍ਛਿ ਵਾ ਪਿਠਿ ਵਾ ਜਾਨਿਤੁੰ ਨ ਸਕ੍ਕਾ**”ਤਿ ਆਹ, ਇਨ੍ਦਜਾਲਸਦਿਸੋ ਵਾ ਏਸੋ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੋ।

ਯੋ ਸਬ੍ਬਥਾ ਵਿਪਨ੍ਨਜ੍ਝਾਸਯੋਪਿ ਸਮਾਨੋ ਕਾਯਵਚੀਭੇਦਮਤ੍ਤੇਨ ਅਤ੍ਤਾਨੰ ਸਮ੍ਪਨ੍ਨੰ ਵਿਯ ਦਸ੍ਸੇਤ੍ਵਾ ਲੋਕੰ ਵਞ੍ਚੇਨ੍ਤੋ ਅਞ੍ਞਥਾ ਸਨ੍ਤੰ ਅਞ੍ਞਥਾ ਪਵੇਦੇਤਿ। ਤੇਨਾਹ “**ਤੇਨੇਤੰ ਸਾਠੇਯਜੰ ਮਾਯਾਤੋ ਬਲਵਤਰਾ ਵਞ੍ਚਨਾਤਿ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ**”ਨ੍ਤਿ। ਸਨ੍ਤਦੋਸਪਟਿਚ੍ਛਾਦਨਮੇਵ ਹਿ ਮਾਯਾ। **ਤੇਨੇ**ਵਾਤਿ ਬਲਵਤਰਵਞ੍ਚਨਾਭਾਵੇਨੇਵ। ਦਲ਼੍ਹਕੇਰਾਟਿਯਞ੍ਹਿ “**ਪਰਿਕ੍ਖਤਤਾ**”ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ।

੯੦੮. ਅਭਾਵੇਪੀਤਿ ਪਿ-ਸਦ੍ਦੇਨ ‘‘ਕੋ ਪਨ ਵਾਦੋ ਭਾਵੇ’’ਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਯਦਿਪਿ ਹਿ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਾਨੰ, ਏਕਚ੍ਚਾਨਞ੍ਚ ਸੇਕ੍ਖਾਨੰ ਯਥਾਰਹੰ ਅਤ੍ਤਾਭਿਨਿਵੇਸਾਦੀਹਿ ਕਤੂਪਕਾਰੰ ਰੂਪਰਾਗਾਦਿਸੰਯੋਜਨਕਿਚ੍ਚੰ ਸਾਧੇਤਿ, ਏਕਚ੍ਚਾਨੰ ਪਨ ਵਿਨਾ ਏਵ ਤੇਹੀਤਿ ਕਸ੍ਸਚਿਪਿ ਕਿਲੇਸਸ੍ਸ ਅਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਿਤਤ੍ਤਾ ਕਥਞ੍ਚਿਪਿ ਅਵਿਮੁਤ੍ਤੋ ਕਾਮਭਵੋ ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਗ੍ਗਹਣਸ੍ਸ ਵਿਸੇਸਪਚ੍ਚਯੋਤਿ ‘‘ਅਜ੍ਝਤ੍ਤ’’ਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤਿ, ਤਦਭਾਵਤੋ ‘‘ਬਹਿਦ੍ਧਾ’’ਤਿ ਲਦ੍ਧਵੋਹਾਰੇ ਰੂਪਾਰੂਪਭਵੇ ਕੇਵਲਮ੍ਪਿ ਸੰਯੋਜਨਕਿਚ੍ਚੰ ਸਾਧੇਨ੍ਤੰ ਪਵਤ੍ਤਤੀਤਿ, ਤਤੋ ਏਵ ਰੂਪਾਰੂਪਾਵਚਰਸਤ੍ਤਾਨੰ ਬਹਿਦ੍ਧਾਸੰਯੋਜਨਭਾਵਹੇਤਜਾਤਨ੍ਤਿ ਚ ‘‘ਬਹਿਦ੍ਧਾਸੰਯੋਜਨ’’ਨ੍ਤਿ ਵੁਚ੍ਚਤੀਤਿ ਇਮਮਤ੍ਥਮਾਹ “**ਸਕ੍ਕਾਯਦਿਟ੍ਠਾਦੀਨੰ…ਪੇ॰… ਯੋਜਨੰ ਨਾਮਾ**”ਤਿ।

ਦੁਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੩. ਤਿਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੯੦੯. ਅਵਿਜ੍ਜਾਭਵਤਣ੍ਹਾਹਿ ਵਿਯ ਇਸ੍ਸਾਮਚ੍ਛਰਿਯਦੋਮਨਸ੍ਸਾਦਿਸਹਾਯਭੂਤੇਨ ਦੋਸੇਨਪਿ ਭਵਾਭਿਸਙ੍ਖਰਣਂ ਹੋਤੀਤਿ “**ਅਕੁਸਲਮੂਲਾਨੇਵ ਵਟ੍ਟਮੂਲਾਨੀ**”ਤਿ। ਤੇਨਾਹ “**ਤੀਹਿ…ਪੇ॰… ਕਥਿਤੋ**”ਤਿ।

੯੧੯. ਰੂਪਾਰੂਪਾਵਚਰਵਿਪਾਕਾਨਂ ਸਨ੍ਤਪਣੀਤਭਾਵੇਨ ਉਲ਼ਾਰਤਮਤ੍ਤਾ ਤਤ੍ਥ **ਸਾਤਿਸਯੋ ਭਵਰਾਗੋ** ਵੁਤ੍ਤੋ।

੯੨੦. **ਮਾਨੇਨ ਠਪਨਾ**ਤਿ ਮਾਨੇਨ ਸੇਯ੍ਯਾਦਿਵਸੇਨ ਅਤ੍ਤਨੋ ਠਪਨਾ। **ਠਪਨਾ**ਤਿ ਚ ਦਹਨਾ, ਪਗ੍ਗਣ੍ਹਨਾ ਵਾ।

੯੨੧. **ਤਂਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਦੋਸਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਾ।

੯੨੨. **ਤੇਸਂ ਵਣ੍ਣਭੇਦ**ਨ੍ਤਿ ਤੇਸਂ ਜੀਵਾਨਂ ਵਣ੍ਣਵਿਸੇਸਂ, ਤੇਸਂ ਵਾ ਤਥਾ ਕਥੇਨ੍ਤਾਨਂ ਸੁਤ੍ਵਾ। **ਬਜਾਪੀ**ਤਿ ਸਕਲਲੋਕਬਜਾਪੀ, ਸਕਲਸਰੀਰਬਜਾਪੀ ਵਾ। **ਪਰਿਮਣ੍ਡਲੋ**ਤਿ ਪਰਮਾਣੁਪ੍ਪਮਾਣੋ ਹੁਤ੍ਵਾ ਪਰਿਮਣ੍ਡਲੋ। **ਆਦਿ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ਅਙ੍ਗੁਟ੍ਠਪ੍ਪਮਾਣੋ ਵਯਪ੍ਪਮਾਣੋਤਿਆਦਿਕਂ ਸਙ੍ਗਣ੍ਹਾਤਿ।

੯੨੩. **ਉਤੁਵਿਪਰਿਣਾਮਜੋ** ਸੀਤਾਦਿਉਤੁਵਿਪਰਿਵਤ੍ਤਜਾਤੋ। **ਓਪਕ੍ਕਮਿਕੋ** ਅਤ੍ਤਨੋ, ਪਰਸ੍ਸ ਵਾ ਤਾਦਿਸਉਪਕ੍ਕਮਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੋ। **ਵਿਸਮਪਰਿਹਾਰਜੋ** ਚਿਰਾਸਨਚਿਰਟ੍ਠਾਨਾਦਿਨਾ ਕਾਯਸ੍ਸ ਵਿਸਮਪਰਿਹਰਣਤੋ ਜਾਤੋ। **ਸਨ੍ਨਿਪਾਤਜੋ** ਸਞ੍ਚਯਤੋ ਪਟ੍ਠਾਯ ਪਚ੍ਚੇਕਂ ਵਿਸਮਾਕਾਰਤੋ ਦੋਸਤ੍ਤਯਸਮੋਧਾਨਤੋ ਜਾਤੋ। **ਕਮ੍ਮਸਮੁਟ੍ਠਾਨੋ** ਉਤੁਵਿਪਰਿਣਾਮਾਦੀਹਿ ਵਿਨਾ ਕਮ੍ਮਤੋ ਸਮੁਟ੍ਠਿਤੋ। **ਪਿਤ੍ਤਸੇਮ੍ਹਵਾਤਸਮੁਟ੍ਠਾਨਾ** ਪਨ ਪਿਤ੍ਤਾਦੀਨਂ ਅਧਿਕਭਾਵੇਨੇਵ ਵੁਤ੍ਤਾ। ਸਬ੍ਬਸ੍ਸਾਪਿ ਹਿ ਰੋਗਸ੍ਸ ਦੋਸਤ੍ਤਯਂ ਆਸਨ੍ਨਕਾਰਣਂ ਦੋਸਪ੍ਪਕੋਪੇਨ ਵਿਨਾ ਅਭਾਵਤੋ। ਕਮ੍ਮਂ ਪਧਾਨਕਾਰਣਂ ਕਤੋਕਾਸੇ ਏਵ ਤਸ੍ਮਿਂ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਤੋ, ਇਤਰਂ ਪਨ ਤਸ੍ਸ ਸਹਕਾਰਿਕਾਰਣਂ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਂ। ਤਯਿਦਂ ਪੁਬ੍ਬੇਕਤਹੇਤੁਵਾਦਿਨੋ ਪਟਿਕ੍ਖਿਪਨ੍ਤਿ। ਉਪਪਜ੍ਜਵੇਦਨੀਯਫਲਮ੍ਪਿ ਪੁਬ੍ਬੇਕਤਹੇਤੁਕਪਕ੍ਖਿਕਮੇਵ ਅਤੀਤਦ੍ਧਿਕਤ੍ਤਾ ਕਮ੍ਮਸ੍ਸਾਤਿ ਅਰੁਚਿਸੂਚਨਤ੍ਥਂ ਕਿਰ-ਸਦ੍ਦਗ੍ਗਹਣਂ ਕਰੋਤਿ “**ਉਪਪਜ੍ਜਵੇਦਨੀਯਞ੍ਚ ਕਿਰ ਪਟਿਕ੍ਖਿਪਨ੍ਤੀ**”ਤਿ।

੯੨੪. **ਦਾਹਕਾਰਣਤਾਯਾ**ਤਿ ਰਾਗਾਦਿਦਸਵਿਧਗ੍ਗਿਦਾਹਸ੍ਸ, ਨਰਕਗ੍ਗਿਦਾਹਸ੍ਸ ਚ ਕਾਰਣਤਾਯ।

੯੨੬. **ਪੁਥੁਨਿਮਿਤ੍ਤਸਭਾਵੇਸੂ**ਤਿ ਪੁਥੁ ਨਾਨਾਕਿਲੇਸਾਦੀਨਂ ਕਾਰਣਸਭਾਵੇਸੁ।

੯੩੧. ਅਦ੍ਦੂਨਂ **ਅਦ੍ਦਾ** ਮਦ੍ਦਵੋ, ਅਨੇਕਤ੍ਥਤ੍ਤਾ ਧਾਤੂਨਂ ਤਪ੍ਪਟਿਕ੍ਖੇਪੇਨ **ਅਨਦ੍ਦਾ**ਤਿ ਆਹ “**ਅਮੁਦੁਤਾ ਵਾ ਅਨਦ੍ਦਾ**”ਤਿ।

੯੩੬. ਅਯੋਨਿਸੋਮਨਸਿਕਾਰਹੇਤੁਕਤ੍ਤਾ ਆਵਜ੍ਜਨਾਯ ਅਕੁਸਲਾਨੁਕੂਲਕਿਚ੍ਚਤਾ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬਾ।

ਤਿਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੪. ਚਤੁਕ੍ਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੯੩੯. **ਏਵਂ-ਸਦ੍ਦੇਨਾ**ਤਿ ਨਿਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥੇਨ ਏਵਂ-ਸਦ੍ਦੇਨਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਭਵੋ ਏਵ ਅਭਿਵੁਦ੍ਧੋ **ਅਭਵੋ** ਯਥਾ ‘‘ਅਸੇਕ੍ਖਾ ਧਮ੍ਮਾ’’ਤਿ (ਧ॰ ਸ॰ ਤਿਕਮਾਤਿਕਾ ੧੧)। ਦੁਤਿਯਸ੍ਮਿਂ ਪਕ੍ਖੇ ਭਵਾਭਵਸਦ੍ਦੇਨ ਸਮ੍ਪਤ੍ਤਿਵਿਪਤ੍ਤਿਯੋ, ਵੁਦ੍ਧਿਹਾਨਿਯੋ ਵਾ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਾ।

ਅਗਤਿਯਾਤਿ ਅਯੁਤ੍ਤਗਤਿਯਾ, ਅਪ੍ਪਤਿਰੂਪਕਿਰਿਯਾਯਾਤਿ ਅਤ੍ਥੋ।

ਕੋਧੂਪਾਯਾਸ...ਪੇ॰... ਮਾਤੁਗਾਮਾ ਵਾ ਊਮਿਆਦਿਭਯਨ੍ਤਿ ਯੋਜਨਾ। **ਪਞ੍ਚਕਾਮਗੁਣਮਾਤੁਗਾਮਗ੍ਗਹਣੇ**ਤਿ ਪਞ੍ਚਕਾਮਗੁਣਗ੍ਗਹਣੇ, ਮਾਤੁਗਾਮਗ੍ਗਹਣੇ ਚ।

''ਸਯੰਕਤੰ ਸੁਖਦੁਕ੍ਖ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਕਾ ਦਿਟ੍ਠਿ ਯਦਿਪਿ ਅਞ੍ਞੇਸਮ੍ਪਿ ਦਿਟ੍ਠਿਗਤਿਕਾਨੰ ਅਤ੍ਥੇਵ, **ਤਿਮ੍ਬਰੁਕੋ** ਪਨ ਤਥਾਦਿਟ੍ਠਿਕੋ ਭਗਵਨ੍ਤੰ ਉਪਸਙ੍ਕਮਿਤ੍ਵਾ ਪੁਚ੍ਛੀਤਿ ਸਾ ਦਿਟ੍ਠਿ **"ਤਿਮ੍ਬਰੁਕਦਿਟ੍ਠੀ"**ਤਿ (ਸੰ॰ ਨਿ॰ ੨.੧੮) ਵੁਤ੍ਤਾ। ਤੇਨਾਹ **"ਤਿਮ੍ਬਰੁਕੋ...ਪੇ॰... ਆਗਤਤ੍ਤਾ"**ਤਿ।

ਚਤੁਕ੍ਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੫. ਪਞ੍ਚਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੯੪੦. ਆਗਮਨਸ੍ਸ ਪਟਿਸਨ੍ਧਿਗ੍ਗਹਣਵਸੇਨਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ।

੯੪੧. ਉਪਚਯਨਤੋਤਿ ਵਡ੍ਢਨਤੋ। **ਅਞ੍ਞਥਾ**ਤਿ ਲਾਭਤੋ ਤਕ੍ਕਨਤੋ ਚ ਅਞ੍ਞਪ੍ਪਕਾਰੋ ਗਹਿਤੋਤਿ ਤੰ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **"ਸਦ੍ਧਾਰੁਚਿਆਦੀਹੀ"**ਤਿ ਆਹ। ਅਨੁਸ੍ਸਵਤੋ ਹਿ ਸਦ੍ਦਹਨੰ, ਰੁਚ੍ਚਨੰ ਪਨ ਜਾਤਿਸ੍ਸਰਞਾਣਤੋਪਿ ਹੋਤਿ। **ਆਦਿ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ਖਨ੍ਤਿਆਦੀਨੰ ਸਙ੍ਗਹੋ।

੯੪੨. ਅਕ੍ਖਨ੍ਤਿ ਮੂਲੰ ਏਤੇਸਨ੍ਤਿ **ਅਕ੍ਖਨ੍ਤਿਮੂਲਕਾ। ਦੁਕ੍ਕਟਦੁਬ੍ਭਾਸਿਤਤਾਦਿਦੋਸਾ** ਤਾਦਿਸਾਨਿ ਕਾਯਵਚੀਮਨੋਦੁਚ੍ਚਰਿਤਾਨਿ।

੯੪੩. ਉਦਗ੍ਗਤਾਸਙ੍ਖਾਤੋ ਅਵੂਪਸਮੋ ਨ ਉਦ੍ਧਚ੍ਚਸਙ੍ਖਾਤੋਤਿ ਪੀਤਿਯਾ ਏਵ ਸਵਿਪ੍ਫਾਰਿਕਤਾਸਙ੍ਖਾਤੰ ਅਸਨ੍ਤਸਭਾਵੰ ਆਹ। **ਅਵੂਪਸਮਹੇਤੁਭੂਤੋ**ਤਿ ਵਿਕ੍ਖੇਪਹੇਤੁਭੂਤੋ। **ਪੀਤਿਯਾ ਆਕਾਰੋ**ਤਿ ਪੀਤਿਯਾ ਪਵਤ੍ਤਿਆਕਾਰੋ।

ਪਞ੍ਚਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੬. ਛਕ੍ਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੯੪੪. ਤੇਨਾਤਿ ਕੋਧਾਦੀਨੰਯੇਵ ਵਿਵਾਦਮੂਲਤ੍ਤਾ।

੯੪੫. ਕੁਸਲਾਨੁਯੋਗੇ ਸਾਤਚ੍ਚੰ **ਕੁਸਲਾਨੁਯੋਗਸਾਤਚ੍ਚੰ**।

ਗਣੇਨ ਸਤ੍ਤਸਮੂਹੇਨ ਸਙ੍ਗਣਿ ਸਨ੍ਨਿਪਤਨੰ ਯੇਨ ਸਦ੍ਧਿੰ, ਤੇਨ ਸਙ੍ਗਤਿ **ਗਣਸਙ੍ਗਣਿਕਾ। ਕਸ੍ਸਚਿ** ਘਾਸਚ੍ਛਾਦਨਾਦਿਕਸ੍ਸ।

੯੪੬. ਉਪਵਿਤਕ੍ਕੇਤੀਤਿ ਆਰਮ੍ਮਣੰ ਉਪੇਚ੍ਚ ਤਕ੍ਕੇਤਿ।

੯੪੮. ਅਧਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨਿਕੋਤਿ ''ਅਧਿਚ੍ਚਸਮੁਪ੍ਪਨ੍ਨੋ ਅਤ੍ਤਾ ਚ ਲੋਕੋ ਚਾ''ਤਿ ਏਵੰਵਾਦੀ।

ਛਕ੍ਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੮. ਅਟ੍ਠਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੯੫੨. ਓਸੀਦਨਾਕਾਰੇਨਾਤਿ ਕਤੁਬ੍ਬਕਮ੍ਮੇ ਅਨੁਸ੍ਸਹਨਾਕਾਰੇਨ।

੯੫੮. ਤੇ ਅਭਿਨਿਵੇਸਾ **ਅਸਦ੍ਧਮ੍ਮਵਾਦਾ** ਵਦਨ੍ਤਿ ਏਤੇਹੀਤਿ।

ਅਟ੍ਠਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੯. ਨਵਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੯੬੦-੯੬੩. ਦਸਮਸ੍ਸਾਤਿ ਅਟ੍ਠਾਨਘਾਤਸ੍ਸ।

ਅਜ੍ਝਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਗੋਚਰਜ੍ਝਤ੍ਤੰ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤੰ। **ਏਤਸ੍ਸ** ਗਾਥਾਵਚਨਸ੍ਸ। **ਨਿਟ੍ਠਪੇਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਅਭਿਨਿਵਿਸ੍ਸ।

੯੬੪. ਅਦ੍ਧੇਸੰ ਫਸ੍ਸਾਦੀਨੰ **ਸਙ੍ਖਤਭਾਵੋ** ਯਥਾਸਕੰਪਚ੍ਚੁਯੇਹਿ। ਯੇਨਾਕਾਰੇਨ ਮਾਨਸ੍ਸ ਸਾਤਿਸਯਾ ਪਵਤ੍ਤਿ, ਤੰ ਦਸ੍ਸੇਤੁੰ **"ਅਹਨ੍ਤਿ, ਅਸ੍ਮੀਤਿ ਚਾ"**ਤਿ ਵੁਤ੍ਤੰ। **ਅਤ੍ਤਨੋ**ਤਿ ਦਿਟ੍ਠਿਗਤਪਰਿਕਪ੍ਪਿਤਸ੍ਸ ਅਤ੍ਤਨੋ। ਯਥਾ ਮਾਨਸ੍ਸ ਸਮ੍ਪਗ੍ਗਹਵਸੇਨ, ਏਵੰ ਤਣ੍ਹਾਯ ਮਮਤ੍ਤਵਸੇਨ, ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਨਿਚ੍ਚਾਦਿਵਸੇਨ **ਪਵਤ੍ਤਿ ਵਿਸੇਸਵਤੀ** ਸਮਾਨੇਪਿ ਅਨਾਗਤਕਾਲਾਮਸਨੇਤਿ ਆਹ **"ਭਵਿਸ੍ਸਨ੍ਤੀ...ਪੇ॰... ਵੁਤ੍ਤੋ"**ਤਿ। ''ਅਹਮਸ੍ਮੀ''ਤਿ ਪਨ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨਸ੍ਸੇਵ ਭਵਤੀਤਿ ਸਬ੍ਬਪਦਸਾਧਾਰਣਸ੍ਸ ਮਾਨਸ੍ਸੇਵ ਵਸੇਨ ਇਞ੍ਜਿਤਾਦਿਤਾ ਅਟ੍ਠਕਥਾਯੰ ਵੁਤ੍ਤਾ।

ਨਵਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੧੦. ਦਸਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੯੭੦. ਸਙ੍ਕਪ੍ਪਨਨ੍ਤਿ ''ਕੁਸਲਤਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਪਦਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਵਚਨੰ। **ਤਸ੍ਸਾ** ਉਪਾਯਚਿਨ੍ਤਾਯ। **ਮਿਚ੍ਛਾਭਾਵੋ** ਸਾਵਜ੍ਜਭਾਵੋ। **ਤਦਾਕਾਰੋ ਮੋਹੋ**ਤਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਾਕਾਰੇਨ ਪਵਤ੍ਤੇ ਚਿਤ੍ਤੁਪ੍ਪਾਦੇ ਮੋਹੋ। **ਤਸ੍ਸਾਪਿ** ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਪਚ੍ਚਵੇਕ੍ਖਣਾਯਪਿ ਯਥਾਕਤਪਾਪੇਪਿ। **ਅਧਿਮਾਨਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤੰ ਸਞ੍ਜਾਨਨੰ** ਪਕਤਿਪੁਰਿਸਨ੍ਤਰਦਸ੍ਸਨਾਦਿਵਸੇਨ ਪਵਤ੍ਤੰ ਦਿਟ੍ਠਿਸਮ੍ਪਯੁਤ੍ਤਚਿਤ੍ਤੰ ਫਲੰ ਵਿਯ ਵਿਮੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਗਹਿਤੰ ਦਟ੍ਠਬ੍ਬੰ।

ਦਸਕਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਤਣ੍ਹਾਵਿਚਰਿਤਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ

੯੭੩. ਵਿਸੇਸੰ ਅਕਤ੍ਵਾਤਿ ਅਨੁਪਨਿਧਾਨੰ, ਸਮਤੋ ਚ ਅਸਮਤੋ ਚ ਉਪਨਿਧਾਨਨ੍ਤਿ ਇਮੰ ਵਿਭਾਗੰ ਅਕਤ੍ਵਾ, ਯੋ ''ਇਤ੍ਥੰ, ਏਵੰ, ਅਞ੍ਞਥਾ''ਤਿ ਪਦੇਹਿ ਪਕਾਸਿਤੋ।

ਵਿਸੇਸਸ੍ਸਾਤਿ ''ਇਤ੍ਥੰ, ਏਵੰ, ਅਞ੍ਞਥਾ''ਤਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਸ੍ਸੇਵ ਵਿਸੇਸਸ੍ਸ। **ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ**ਤਿ ਦਿਟ੍ਠਿਯਾ ਗਹਿਤਾਯ ਤਦਵਿਨਾਭਾਵਿਨੀ **ਤਣ੍ਹਾ** ਦਸ੍ਸਿਤਾ। **ਸੀਸਸੀਸਮੂਲਕੇਹੀ**ਤਿ ਚਤੂਹਿ ਸੀਸੇਹਿ, ਦ੍ਵਾਦਸਹਿ ਚ ਸੀਸਮੂਲਕੇਹਿ। ਸਯਮੇਵ ਚ ਤਣ੍ਹਾ ਦਸ੍ਸਿਤਾਤਿ ਯੋਜਨਾ। ਯਦਿ ਦਿਟ੍ਠਿਮਾਨਗਾਹੋਪਿ ਇਧਾਧਿਪ੍ਪੇਤੋ, ਯਤੋ ''ਤਣ੍ਹਾਮਾਨਦਿਟ੍ਠਿਵਸੇਨ ਸਮੂਹਗਾਹਤੋ''ਤਿ (ਵਿਭ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੯੭੩) ਅਟ੍ਠਕਥਾਯੰ ਵੁਤ੍ਤੰ, ਕਥੰ ''ਤਣ੍ਹਾਵਿਚਰਿਤਾਨੀ''ਤਿ ਵਚਨਨ੍ਤਿ ਆਹ **"ਦਿਟ੍ਠਿਮਾਨੇਸੂ"**ਤਿਆਦਿ। **ਤੰਮੂਲਕਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਤਣ੍ਹਾਮੂਲਕਤ੍ਤਾ।

੯੭੫. ਨ ਅਵਕ੍ਕਰੀਯਤੀਤਿ **ਅਨਵਕਾਰੀ,** ਤਂ ਅਨਵਕਾਰਿਂ ਕਤ੍ਵਾ, ਤਂ ਪਦਨ੍ਤੁਰੇਨ ਵਿਭਾਵੇਨ੍ਤੋ **“ਅਨਵਕ੍ਕਰਿ, ਤਂ ਕਤ੍ਵਾ”**ਤਿ ਆਹ। ਵਿ**ਕ੍ਖੇਪਨਂ** ਅਵਯਵਤੋ ਵਿਭਾਗੋ। **ਅਤ੍ਤੁਤੋ ਅਵਿਨਿਬ੍ਭੁਜਿਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਯ੍ਵਾਯਂ ਦਿਟ੍ਠਿਗਤਿਕਪਰਿਕਪ੍ਪਿਤੋ ਅਤ੍ਤਾ, ਤਤੋ ਅਵਿਸੁਂ ਕਤ੍ਵਾ।

੯੭੬. ਬਹਿਕਤਾਨਿ ਰੂਪਾਦੀਨਿ ਉਪਗਨ੍ਤ੍ਵਾ ਪਵਤ੍ਤਾ ਤਣ੍ਹਾ ਉਪਾਦਾਯਾਤਿ ਵੁਤ੍ਤਾਤਿ ਯੋਜਨਾ।

ਏਕਚ੍ਚਸ੍ਸ ਪੁਗ੍ਗਲਸ੍ਸ ਏਕਸ੍ਮਿਂ ਅਤ੍ਤਭਾਵੇ ਕਸ੍ਸਚਿ ਤਣ੍ਹਾਵਿਚਰਿਤਸ੍ਸ ਅਸਮ੍ਭਵੋ, ਕਸ੍ਸਚਿਦੇਵ ਸਮ੍ਭਵੋਤਿ ਆਹ **“ਕਸ੍ਸਚਿ ਸਮ੍ਭਵਦਸ੍ਸਨਤ੍ਥਂ ਵੁਤ੍ਤੁ”**ਨ੍ਤਿ।

ਤਣ੍ਹਾਵਿਚਰਿਤਨਿਦ੍ਦੇਸਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਖੁਦ੍ਦਕਵਤ੍ਥੁਵਿਭਙ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੧੮. ਧਮ੍ਮਹਦਯਵਿਭਙ੍ਗੋ

੧. ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਗਾਹਿਕਵਾਰਵਣ੍ਣਨਾ

੯੭੮. ਧਾਤੁਸਮ੍ਭਵ…ਪੇ॰… ਸਙ੍ਗਹਿਤਤ੍ਤਾਤਿ ਏਤ੍ਥ ਖਨ੍ਧਾਦੀਨਂ ਕਾਮਧਾਤੁਆਦਿਧਾਤੂਸੁ ਸਮ੍ਭਵਭੇਦਭਿਨ੍ਨਾਨਂ ਨਿਰਵਸੇਸਤੋ ਸਙ੍ਗਹਿਤਤ੍ਤਾਤਿ ਵਿਭਾਗੇਨ ਯੋਜਨਾ, ਤਥਾ ਸੇਸੇਸੁਪਿ ਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਪਭੇਦਭਿਨ੍ਨਾਨਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ। ਤਤ੍ਥ **"ਨਿਰਵਸੇਸਤੋ ਸਙ੍ਗਹਿਤਤ੍ਤਾ"**ਤਿ ਇਮਿਨਾ ''ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਗਾਹਿਕਵਾਰੋ''ਤਿ ਅਯਮਸ੍ਸ ਅਤ੍ਥਾਨੁਗਤਾ ਸਮਞ੍ਞਾਤਿ ਦਸ੍ਸੇਤਿ। ਯਸ੍ਮਾ ਚੇਤ੍ਥ ਖਨ੍ਧਾਦੀਨਂ ਦ੍ਵਾਦਸਨ੍ਨਂ ਕੋਟ੍ਠਾਸਾਨਂ ਅਨਵਸੇਸਸਙ੍ਗਹੋ, ਤਸ੍ਮਾ ਏਵਂ ਦੁਤਿਯਵਾਰਾਦੀਨਞ੍ਚੇਤ੍ਥ ਅਨੁਪ੍ਪਵੇਸੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ਖਨ੍ਧਾਦੀਨਮੇਵ ਹਿ ਤੇਸਂ ਸਮ੍ਭਵਾਦਿਵਿਚਾਰੋ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਾਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਦਸ੍ਸਨਵਾਰੋਤਿ ਵਤ੍ਤੁਂ ਯੁਤ੍ਤੋਤਿ ਯੋਜਨਾ। ਅਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਦਸ੍ਸਨਞ੍ਚੇਤ੍ਥ ਅਤ੍ਥਾਪਤ੍ਤਿਸਿਦ੍ਧਂ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਨ ਹਿ ਤਤ੍ਥ ''ਕਤਿ ਖਨ੍ਧਾ ਨ ਪਾਤੁਭਵਨ੍ਤੀ''ਤਿਆਦਿਪਾਲ਼ਿ ਅਤ੍ਥਿ।

੯੭੯. ਪੁਚ੍ਛਾਨੁਰੂਪਨ੍ਤਿ ਯੇਨਾਧਿਪ੍ਪਾਯੇਨ ਪੁਚ੍ਛਾ ਕਤਾ, ਤਦਨੁਰੂਪਂ। **ਅਵਿਤਥਬ੍ਯਾਕਰਣਂ** ਨਾਮ ਬੁਦ੍ਧਾਨਂ ਏਵ ਆਵੇਣਿਕਂ, ਅਞ੍ਞੇਸਂ ਤਂ ਯਾਦਿਚ੍ਛਿਕਂ ਸੁਤਕ੍ਖਰਸਦਿਸਨ੍ਤਿ ਆਹ **"ਸਬ੍ਬਞ੍ਞੁਵਚਨਂ ਵਿਞ੍ਞਾਯ ਕਤਤ੍ਤਾ"**ਤਿ।

ਸਬ੍ਬਸਙ੍ਗਾਹਿਕਵਾਰਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੨. ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਾਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਵਾਰਵਣ੍ਣਨਾ

੯੮੧. ''ਕਾਮਭਵੇ''ਤਿ ਇਦਂ ਓਕਾਸਵਸੇਨ ਵਤ੍ਵਾ ਪੁਨ ਸਤ੍ਤਸਨ੍ਤਾਨਵਸੇਨ ਵਤ੍ਤੁਂ ''ਕਾਮਧਾਤੁਸਮ੍ਭੂਤਾਨਞ੍ਚਾ''ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਤਮਤ੍ਥਵਿਸੇਸਂ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ **"ਇਦ੍ਧਿਯਾ…ਪੇ॰… ਅਤ੍ਥੋ"**ਤਿ ਆਹ। ''ਨ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਂ ਸਿਯਾ''ਤਿ ਕਸ੍ਮਾ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਯਦਿਪਿ ਅਸਞ੍ਞਸਤ੍ਤਾਨਂ ਅਚਕ੍ਖੁਕਤ੍ਤਾ ਰੂਪਾਯਤਨਂ ਅਚ੍ਚਨ੍ਤਸੁਖੁਮਤ੍ਤਾ ਹੇਟ੍ਠਿਮਭੂਮਿਕਾਨਞ੍ਚ ਅਗੋਚਰੋ, ਸਮਾਨਭੂਮਿਕਾਨਂ ਪਨ ਵੇਹਪ੍ਫਲਾਨਂ, ਉਪਰਿਭੂਮਿਕਾਨਞ੍ਚ ਸੁਦ੍ਧਾਵਾਸਾਨਂ ਚਕ੍ਖਾਯਤਨਸ੍ਸ ਗੋਚਰੋ ਹੋਤੀਤਿ ਆਯਤਨਾਦਿਕਿਚ੍ਚਂ ਕਰੋਤਿਯੇਵਾਤਿ ਸਕ੍ਕਾ ਵਤ੍ਤੁਂ। ਯਂ ਪਨੇਤ੍ਥ ਵਿਤ੍ਥਾਰਤੋ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਂ, ਤਂ ਹੇਟ੍ਠਾ ਵੁਤ੍ਤਮੇਵ। ''ਹੇਟ੍ਠਤੋ ਅਵੀਚਿਨਿਰਯਂ ਪਰਿਯਨ੍ਤਂ ਕਤ੍ਵਾ ਉਪਰਿਤੋ ਪਰਨਿਮ੍ਮਿਤਵਸਵਤ੍ਤਿਦੇਵੇ ਅਨ੍ਤੋਕਰਿਤ੍ਵਾ ਯਂ ਏਤਸ੍ਮਿਂ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ (ਧ॰ ਸ॰ ੧੨੮੭) ਵੁਤ੍ਤਪਦੇਸਾ **ਕਾਮਾਵਚਰਾਦਿਓਕਾਸਾ। ਤੇ ਸਤ੍ਤਨਿਕਾਯਾ ਚ ਧਾਤੂਤਿ ਵੁਚ੍ਚਨ੍ਤਿ** ਸਮੁਦਾਯਸ੍ਸ ਅਵਯਵਾਧਾਰਭਾਵਤੋ ਯਥਾ ''ਮਾਸਪੁਞ੍ਜੇ ਮਾਸੋ''ਤਿ। ਸਤ੍ਤਾ ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨ੍ਤਿ ਏਤ੍ਥਾਤਿ ਸਤ੍ਤੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿ, ਉਪ੍ਪਜ੍ਜਨਟ੍ਠੇਨ ਸਤ੍ਤਾਵ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿ ਸਤ੍ਤੁਪ੍ਪਤ੍ਤੀਤਿ ਏਵਂ ਓਕਾਸਸਤ੍ਤਲੋਕਦ੍ਵਯਸ੍ਸ ਸਤ੍ਤੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਪਰਿਯਾਯੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। **ਸਤ੍ਤਭਾਵੇਨ ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਿ,** ਨ ਅਨੁਪਾਦਿਨ੍ਨਕ੍ਖਨ੍ਧਾ ਵਿਯ ਸਙ੍ਖਾਰਭਾਵੇਨੇਵਾਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਕੇ ਪਨ ਤੇਤਿ ਆਹ **"ਸਤ੍ਤਾਵਾਸਵਸੇਨ…ਪੇ॰… ਉਪਾਦਿਨ੍ਨਕਕ੍ਖਨ੍ਧਾ"**ਤਿ। **ਤਂਤਂਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਾਨ**ਨ੍ਤਿ ਤਂਤਂਸਤ੍ਤਾਵਾਸਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਾਨਂ ਸਤ੍ਤਾਨਂ, ਸਙ੍ਖਾਰਾਨਮੇਵ ਵਾ। **ਸਦਿਸਾਧਿਟ੍ਠਾਨਭਾਵੇਨਾ**ਤਿ ਸਦਿਸਾਕਾਰੇਨ ਪਵਤ੍ਤਮਾਨਾਨਂ ਖਨ੍ਧਾਨਂ ਪਤਿਟ੍ਠਾਨਭਾਵੇਨ। ਯੇਭੁਯ੍ਯੇਨ ਹਿ ਤਸ੍ਮਿਂ ਸਤ੍ਤਾਵਾਸੇ ਧਮ੍ਮਾ ਸਮਾਨਾਕਾਰੇਨ ਪਵਤ੍ਤਨ੍ਤਿ।

ਉਪ੍ਪਤ੍ਤਾਨੁਪ੍ਪਤ੍ਤਿਵਾਰਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੩. ਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਾਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਵਾਰਵਣ੍ਣਨਾ

੯੯੯. ਤਤ੍ਥ, ਅਞ੍ਞਤ੍ਥ ਚਾਤਿ ਤਸ੍ਮਿਂ, ਅਞ੍ਞਸ੍ਮਿਞ੍ਚ ਭਵੇ, ਓਕਾਸੇ ਚ। ਪਰਿਚ੍ਛੇਦਕਾਰਿਕਾਯ ਕਾਮਾਦਿਤਣ੍ਹਾਯ ਪਰਿਚ੍ਛਿਜ੍ਜ ਆਪਨ੍ਨਾ ਗਹਿਤਾਤਿ ਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਾਤਿ ਤਂਤਂਭਵਾਦਿਅਨ੍ਤੋਗਧਾ **ਤਂਤਂਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਾ**।

ਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਾਪਰਿਯਾਪਨ੍ਨਵਾਰਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੬. ਉਪ੍ਪਾਦਕਕਮ੍ਮਆਯੁਪ੍ਪਮਾਣਵਾਰੋ

੧. ਉਪ੍ਪਾਦਕਕਮ੍ਮਵਣ੍ਣਨਾ

੧੦੨੧. **ਧਾਤੁਤ੍ਤਯਭੂਤਦੇਵਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਕਾਮਾਦਿਧਾਤੁਤ੍ਤਯੇ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਦੇਵਾਨਂ ਵਸੇਨ।

ਉਪ੍ਪਾਦਕਕਮ੍ਮਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੨. ਆਯੁਪ੍ਪਮਾਣਵਣ੍ਣਨਾ

੧੦੨੬. ਸੁਪਰਿਮਜ੍ਜਿਤਕਞ੍ਚਨਾਦਾਸਂ ਵਿਯ ਸੋਭਤਿ ਵਿਜ੍ਜੋਤਤੀਤਿ ਸੁਭੋ, ਸਰੀਰੋਭਾਸੋ, ਤੇਨ ਸੁਭੇਨ ਕਿਣ੍ਣਾ ਵਿਕਿਣ੍ਣਾਤਿ **ਸੁਭਕਿਣ੍ਣਾ**।

੧੦੨੭. **ਤਂਤਂਮਨਸਿਕਾਰ**ਨ੍ਤਿ ਪਰਿਤ੍ਤਪਥਵੀਕਸਿਣਾਦਿਗਤਮਨਸਿਕਾਰਂ। **ਅਪ੍ਪਨਾਕ੍ਖਣੇਪੀ**ਤਿ **ਪਿ**-ਸਦ੍ਦੇਨ ਪੁਬ੍ਬਭਾਗਂ ਸਮ੍ਪਿਣ੍ਡੇਤਿ। ਛਨ੍ਦਨਂ ਆਰਮ੍ਮਣਪਰਿਯੇਸਨਂ **ਛਨ੍ਦੋ,** ਕਤ੍ਤੁਕਮਤਾਛਨ੍ਦੋ। ਪਣਿਧਾਨਂ ਚਿਤ੍ਤਟ੍ਠਪਨਾ **ਪਣਿਧਿ,** ਸਞ੍ਞਾਵਿਰਾਗਾਦੀਹਿ ਆਰਮ੍ਮਣਸ੍ਸ ਵਿਸੇਸਨਂ ਤਥਾਪਵਤ੍ਤਾਯ ਭਾਵਨਾਯ ਆਰਮ੍ਮਣਕਰਣਮੇਵ।

ਵਿਪੁਲਂ ਵੁਚ੍ਚਤਿ ਮਹਨ੍ਤਂ, ਸਨ੍ਤਭਾਵੋਪਿ ਮਹਨੀਯਤਾਯ ਮਹਨ੍ਤਮੇਵਾਤਿ ਆਹ **"ਵਿਪੁਲਾ ਫਲਾਤਿ ਵਿਪੁਲਸਨ੍ਤਸੁਖਾਯੁਵਣ੍ਣਾਦਿਫਲਾ"**ਤਿ।

੧੦੨੮. ਯਂ ਚਾਤੁਮਹਾਰਾਜਿਕਾਨਂ ਆਯੁਪ੍ਪਮਾਣਂ, **ਸਞ੍ਜੀਵੇ** ਏਸੋ ਏਕੋ ਰਤ੍ਤਿਦਿਵੋ, ਤਾਯ ਰਤ੍ਤਿਯਾ ਤਿਂਸ ਰਤ੍ਤਿਯੋ ਮਾਸੋ, ਤੇਨ ਮਾਸੇਨ ਦ੍ਵਾਦਸਮਾਸਿਕੋ ਸਂਵਚ੍ਛਰੋ, ਤੇਨ ਸਂਵਚ੍ਛਰੇਨ ਪਞ੍ਚ ਵਸ੍ਸਸਤਾਨਿ ਸਞ੍ਜੀਵੇ ਆਯੁਪ੍ਪਮਾਣਂ। ਯਂ ਤਾਵਤਿਂਸਾਨਂ ਆਯੁਪ੍ਪਮਾਣਂ, ਏਸੋ **ਕਾਲ਼ਸੁਤ੍ਤੇ** ਏਕੋ ਰਤ੍ਤਿਦਿਵੋ...ਪੇ॰... ਤੇਨ ਸਂਵਚ੍ਛਰੇਨ ਵਸ੍ਸਸਹਸ੍ਸਂ ਕਾਲ਼ਸੁਤ੍ਤੇ ਆਯੁਪ੍ਪਮਾਣਂ। ਯਂ ਯਾਮਾਨਂ ਆਯੁਪ੍ਪਮਾਣਂ, ਏਸੋ **ਸਙ੍ਘਾਤੇ** ਏਕੋ ਰਤ੍ਤਿਦਿਵੋ...ਪੇ॰... ਤੇਨ ਸਂਵਚ੍ਛਰੇਨ ਦ੍ਵੇ ਵਸ੍ਸਸਹਸ੍ਸਾਨਿ ਸਙ੍ਘਾਤੇ ਆਯੁਪ੍ਪਮਾਣਂ। ਯਂ ਤੁਸਿਤਾਨਂ ਆਯੁਪ੍ਪਮਾਣਂ, **ਰੋਰੁਵੇ** ਏਸੋ ਏਕੋ ਰਤ੍ਤਿਦਿਵੋ...ਪੇ॰... ਤੇਨ ਸਂਵਚ੍ਛਰੇਨ ਚਤ੍ਤਾਰਿ ਵਸ੍ਸਸਹਸ੍ਸਾਨਿ ਰੋਰੁਵੇ ਆਯੁਪ੍ਪਮਾਣਂ। ਯਂ ਨਿਮ੍ਮਾਨਰਤੀਨਂ ਆਯੁਪ੍ਪਮਾਣਂ, **ਮਹਾਰੋਰੁਵੇ** ਏਸੋ ਏਕੋ ਰਤ੍ਤਿਦਿਵੋ...ਪੇ॰... ਤੇਨ ਸਂਵਚ੍ਛਰੇਨ ਅਟ੍ਠ ਵਸ੍ਸਸਹਸ੍ਸਾਨਿ ਮਹਾਰੋਰੁਵੇ ਆਯੁਪ੍ਪਮਾਣਂ। ਯਂ ਪਰਨਿਮ੍ਮਿਤਵਸਵਤ੍ਤੀਨਂ ਦੇਵਾਨਂ ਆਯੁਪ੍ਪਮਾਣਂ, **ਤਾਪਨੇ** ਏਸੋ ਏਕੋ ਰਤ੍ਤਿਦਿਵੋ...ਪੇ॰... ਤੇਨ ਸਂਵਚ੍ਛਰੇਨ ਸੋਲ਼ਸ ਵਸ੍ਸਸਹਸ੍ਸਾਨਿ ਤਾਪਨੇ ਆਯੁਪ੍ਪਮਾਣਂ। **ਮਹਾਤਾਪਨੇ** ਉਪਡ੍ਢਨ੍ਤਰਕਪ੍ਪੋ। **ਅਵੀਚਿਯਂ** ਏਕੋ ਅਨ੍ਤਰਕਪ੍ਪੋ ਚ ਆਯੁਪ੍ਪਮਾਣਨ੍ਤਿ ਵਦਨ੍ਤਿ। ਦੇਵਾਨਂ ਅਧਿਮੁਤ੍ਤਕਾਲਕਿਰਿਯਾ ਵਿਯ ਤਾਦਿਸੇਨ ਪੁਞ੍ਞਬਲੇਨ ਅਨ੍ਤਰਾਪਿ ਮਰਣਂ ਹੋਤੀਤਿ **"ਕਮ੍ਮਮੇਵ ਪਮਾਣ"**ਨ੍ਤਿ ਵੁਤ੍ਤਨ੍ਤਿ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬਂ। ਏਵਞ੍ਚ ਕਤ੍ਵਾ ਅਬ੍ਬੁਦਾਦਿਆਯੁਪਰਿਚ੍ਛੇਦੋਪਿ ਯੁਤ੍ਤਤਰੋ ਹੋਤੀਤਿ।

ਕਿਂ ਝਾਨਨ੍ਤਿ ਅਟ੍ਠਸੁ ਝਾਨੇਸੁ ਕਤਰਂ ਝਾਨਂ। **ਭਵਸੀਸਾਨੀ**ਤਿ ਭਵਗ੍ਗਾਨਿ, ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਭਵਗ੍ਗਂ ਅਰਿਯਭਵਗ੍ਗਂ ਸਬ੍ਬਭਵਗ੍ਗਨ੍ਤਿ ਵੇਹਪ੍ਫਲਾਦੀਨਂ ਸਮਞ੍ਞਾ। **ਕਸ੍ਸਚਿ ਸਤ੍ਤਾ**ਤਿ ਪੁਥੁਜ੍ਜਨਸ੍ਸ, **ਕਸ੍ਸਚਿ ਪਞ੍ਚਾ**ਤਿ ਸੋਤਾਪਨ੍ਨਸ੍ਸ, ਸਕਦਾਗਾਮਿਨੋ ਚ, **ਕਸ੍ਸਚਿ ਤਯੋ**ਤਿ ਅਨਾਗਾਮਿਨੋ ਵਸੇਨ ਵੁਤ੍ਤਂ। ਤਸ੍ਮਾ ਸੋ ਬ੍ਰਹ੍ਮਕਾਯਿਕਾਦੀਹਿ ਚੁਤੋ ਅਰੂਪਂ ਉਪਪਜ੍ਜਨ੍ਤੋ ਵੇਦਿਤਬ੍ਬੋ। ''ਨਵਸੁ ਬ੍ਰਹ੍ਮਲੋਕੇਸੁ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਅਰਿਯਸਾਵਕਾਨਂ ਤਤ੍ਥੂਪਪਤ੍ਤਿਯੇਵ ਹੋਤਿ, ਨ ਹੇਟ੍ਠੂਪਪਤ੍ਤੀ''ਤਿ (ਵਿਭ॰ ਅਟ੍ਠ॰ ੧੦੨੮) ਅਯਂ ਅਟ੍ਠਕਥਾਪਾਠੋਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੇਨ **"ਯਂ ਪਨਾ"**ਤਿਆਦਿ ਵੁਤ੍ਤਂ। ''ਤਤ੍ਥੂਪਪਤ੍ਤਿਪਿ ਹੋਤਿ ਉਪਰੂਪਪਤ੍ਤਿਪਿ, ਨ ਹੇਟ੍ਠੂਪਪਤ੍ਤੀ''ਤਿ ਪਨ ਪਾਠੋਤਿ ਤੇਨ ''ਹੇਟ੍ਠੂਪਪਤ੍ਤਿਯੇਵ ਨਿਵਾਰਿਤਾ''ਤਿਆਦਿਵਚਨੇਨ ਪਯੋਜਨਂ ਨਤ੍ਥਿ। ਅਰੂਪਧਾਤੂਪਪਤ੍ਤਿ ਚ ਨ ਨਿਵਾਰਿਤਾਤਿ ਸਮ੍ਬਨ੍ਧੋ। ਅਰੂਪਧਾਤੂਪਪਤ੍ਤਿ ਨ ਨਿਵਾਰਿਤਾ ''ਮਤ੍ਥਕੇ ਠਿਤੋਵ ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਤੀ''ਤਿ ਨਿਯਮਸ੍ਸ ਅਨਿਚ੍ਛਿਤਤ੍ਤਾ।

ਅਞ੍ਞਤ੍ਥਾਤਿ ਕਾਮਲੋਕੇ। **ਤਤ੍ਥਾ**ਤਿ ਰੂਪਲੋਕੇ। **ਅਯਂ ਅਟ੍ਠਕਥਾ**ਤਿ ''ਪਠਮਜ੍ਝਾਨਭੂਮਿਯਂ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੋ...ਪੇ॰... ਪਰਿਨਿਬ੍ਬਾਤੀ''ਤਿ ਏਵਂ ਪਵਤ੍ਤਾ ਅਟ੍ਠਕਥਾ। **ਤੇਨੇਵਾ**ਤਿ ਯਸ੍ਮਾ ਰੂਪਧਾਤੁਯਂ ਉਪਪਨ੍ਨੋ ਅਧਿਪ੍ਪੇਤੋ, ਨ ਉਪਪਜ੍ਜਨਾਰਹੋ, ਤੇਨੇਵ ਕਾਰਣੇਨ। **ਤਸ੍ਸਾ**ਤਿ ਯਥਾਵੁਤ੍ਤਸ੍ਸ ਰੂਪਧਾਤੁਯਂ ਉਪਪਨ੍ਨਸ੍ਸ ਅਰਿਯਸਾਵਕਸ੍ਸ। ਯੇਨ ਰੂਪਰਾਗੇਨ ਤਤ੍ਥ ਰੂਪਭਵੇ ਉਪਪਨ੍ਨੋ, ਤਸ੍ਮਿਂ ਅਰੂਪਜ੍ਝਾਨੇਨ ਵਿਕ੍ਖਮ੍ਭਿਤੇ ਸਮ੍ਮਦੇਵ ਦਿਟ੍ਠਾਦੀਨਵੇਸੁ ਯਥਾ ਕਾਮਰੂਪਭਵੇਸੁ ਆਯਤਿਂ ਭਵਾਭਿਲਾਸੋ ਨ ਭਵਿਸ੍ਸਤਿ, ਏਵਂ ਅਰੂਪਭਵੇਪੀਤਿ ਦਸ੍ਸੇਨ੍ਤੋ ਆਹ **''ਪੁਨ...ਪੇ॰... ਭਵਿਸ੍ਸਤਿਯੇਵਾ''**ਤਿ। **ਤਤ੍ਥ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੋ**ਤਿ ਰੂਪਧਾਤੁਯਂ ਉਪਪਨ੍ਨੋ। **ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਂ ਭਾਵੇਤ੍ਵਾ**ਤਿ ਹੇਟ੍ਠਿਮਂ ਅਰਿਯਮਗ੍ਗਂ ਸਮ੍ਪਾਦੇਤ੍ਵਾ। **ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤਭਵਾਦੀਨਵਦਸ੍ਸਨਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਤਸ੍ਮਿਂ ਰੂਪਭਵੇ ਨਿਬ੍ਬਤ੍ਤੋਪਿ ਤਤ੍ਥੇਵ ਆਦੀਨਵਦਸ੍ਸਨਵਸੇਨ। **ਅਨਿਵਤ੍ਤਿਤਭਵਾਭਿਲਾਸੋ**ਤਿ ਉਪਰਿ ਅਰੂਪਭਵੇ ਅਵਿਸ੍ਸਟ੍ਠਭਵਪਤ੍ਥਨੋ, ਯਤੋ ਅਰੂਪਧਾਤੁਯਂ ਉਪਪਜ੍ਜਨਾਰਹੋ। **ਤਸ੍ਸ ਵਸੇਨਾ**ਤਿ ਤਾਦਿਸਸ੍ਸ ਅਰਿਯਸਾਵਕਸ੍ਸ ਵਸੇਨ। ''ਕਸ੍ਸਚਿ ਪਞ੍ਚ, ਕਸ੍ਸਚਿ ਤਯੋ ਅਨੁਸਯਾ ਅਨੁਸੇਨ੍ਤੀ''ਤਿ ਅਯਂ **ਯਮਕਪਾਲ਼ਿ** (ਯਮ॰ ੨.ਅਨੁਸਯਯਮਕ.੩੧੨) **ਪਵਤ੍ਤਾ**।

ਆਯੁਪ੍ਪਮਾਣਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

੭. ਅਭਿਞ੍ਞੇਯਜਾਦਿਵਾਰਵਣ੍ਣਨਾ

੧੦੩੦. ''ਰੁਪ੍ਪਨਲਕ੍ਖਣਂ ਰੂਪਂ, ਅਨੁਭਵਨਲਕ੍ਖਣਾ ਵੇਦਨਾ''ਤਿਆਦਿਨਾ **ਸਾਮਞ੍ਞਲਕ੍ਖਣਪਰਿਗ੍ਗਾਹਿਕਾ**। ''ਫੁਸਨਲਕ੍ਖਣੋ ਫਸ੍ਸੋ, ਸਾਤਲਕ੍ਖਣਂ ਸੁਖ''ਨ੍ਤਿਆਦਿਨਾ **ਵਿਸੇਸਲਕ੍ਖਣਪਰਿਗ੍ਗਾਹਿਕਾ**।

''ਚਤ੍ਤਾਰੋ ਖਨ੍ਧਾ ਸਿਯਾ ਕੁਸਲਾ''ਤਿਆਦੀਸੁ ਇਧ ਯਂ ਵਤ੍ਤਬ੍ਬਂ, ਤਂ ਖਨ੍ਧਵਿਭਙ੍ਗਾਦੀਸੁ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਤਸ੍ਮਾ ਤਤ੍ਥ ਵੁਤ੍ਤਨਯੇਨੇਵ ਗਹੇਤਬ੍ਬਨ੍ਤਿ ਅਧਿਪ੍ਪਾਯੋ। ਸੇਸਂ ਯਦੇਤ੍ਥ ਨ ਵੁਤ੍ਤਂ, ਤਂ ਸੁਵਿਞ੍ਞੇਯਮੇਵਾਤਿ।

ਅਭਿਞ੍ਞੇਯਜਾਦਿਵਾਰਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਧਮ੍ਮਹਦਯਵਿਭਙ੍ਗਵਣ੍ਣਨਾ ਨਿਟ੍ਠਿਤਾ।

ਇਤਿ ਸਮ੍ਮੋਹਵਿਨੋਦਨਿਯਾ ਟੀਕਾਯ ਲੀਨਤ੍ਥਵਣ੍ਣਨਾ

ਵਿਭਙ੍ਗ-ਅਨੁਟੀਕਾ ਸਮਤ੍ਤਾ।